C.MÁC
VÀ
PH.ĂNG-GHEN
TOÀN TẬP
1

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Sự nghiệp đổi mới ở nước ta được tiến hành theo đường lối của Đại hội VI và Đại hội VII Đảng cộng sản Việt Nam, lấy chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho hành động. Khẳng định và quán triệt sâu sắc nội dung vừa nêu bằng việc cung cấp đến bạn đọc các chính văn của các nhà kinh điển cùng những công trình giới thiệu và chuyên khảo về chủ nghĩa Mác - Lê-nin theo tinh thần đổi mới, gắn với thực tiễn của đất nước và bối cảnh quốc tế có nhiều biến động phức tạp hiện nay, đang là một yêu cầu bức xúc đặt ra đối với công tác tư tưởng và lý luận.

Nhằm góp phần thực hiện nhiệm vụ chính trị quan trọng nói trên, chấp hành quyết định của Ban chấp hành trung ương Đảng, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản bộ Toàn tập C.Mác và Ph.Ăng-ghen.

Tập 1 của bộ Toàn tập C.Mác và Ph.Ăng-ghen bao gồm những tác phẩm do hai nhà kinh điển viết vào những năm 1839-1844, trước khi hai ông cộng tác chặt chẽ với nhau trong hoạt động lý luận và đấu tranh cách mạng. Tập này có hai phần: phần thứ nhất gồm những tác phẩm của C.Mác viết trong những năm 1842-l844; phần thứ hai gồm những tác phẩm của Ph.Ăng-ghen viết trong những năm 1839-1844.

Đây là thời kỳ đại công nghiệp cơ khí đã bước đầu phát triển, giai cấp vô sản đã bước lên vũ đài lịch sử, song các cuộc đấu tranh của họ vẫn còn phân tán, lẻ tẻ và chưa được soi sáng bởi một lý luận cách mạng khoa học.

Trong những tác phẩm viết trong thời gian này, C.Mác và Ph.Ăng-ghen đã vạch trần chế độ quân chủ chuyên chế phản động Phổ, phân tích cơ cấu giai cấp của xã hội Đức và vai trò thật sự của Nhà nước Phổ trong xã hội đó. Hai ông nêu rõ nguồn gốc kinh tế của các vấn đề chính trị - xã hội. Và đặc biệt, mặc dù còn chưa có sự cộng tác chặt chẽ với nhau trong thời kỳ này, song bằng những nghiên cứu riêng, độc lập với nhau, hai ông lần đầu tiên đã cùng đi tới kết luận về vai trò của giai cấp vô sản là lực lượng xã hội duy nhất có sứ mệnh phá hủy xã hội tư bản chủ nghĩa và sáng tạo ra một thế giới mới xã hội chủ nghĩa. Nội dung của những tác phẩm của hai ông viết trong thời gian này chứa đựng những mầm mống của những tư tưởng thiên tài được phát triển trong những tác phẩm sau đó.

https://thuviensach.vn

Chúng đánh dấu bước chuyển hẳn của hai ông từ chủ nghĩa duy tâm sang chủ nghĩa duy vật, từ chủ nghĩa dân chủ - cách mạng sang chủ nghĩa cộng sản.

Lời nhà xuất bản

Lời nhà xuất bản

8

8

Tập này được dịch dựa vào bản tiếng Nga bộ Toàn tập C.Mác và Ph.Ăng-ghen, tập 1, do Nhà xuất bản sách chính trị quốc gia Liên Xô xuất bản tại Mát-xcơ-va năm 1955. Ngoài phần chính văn, chúng tôi còn in kèm theo phần chú thích và các bản chỉ dẫn do Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin Liên Xô (trước đây) biên soạn để bạn đọc tham khảo.

lời nhà xuất bản

lời nhà xuất bản

8

8

Đồng thời với việc xuất bản bộ Toàn tập C.Mác và Ph.Ăng-ghen, chúng tôi sẽ tổ chức biên soạn sách giới thiệu nội dung mỗi tập và các tư tưởng cơ bản trong các tác phẩm chính của hai nhà kinh điển.

Tháng 3-1995

Nhà xuất bản chính trị quốc gia

https://thuviensach.vn

C.MÁC

1842-1844

https://thuviensach.vn

7

NHẬN XÉT BẢN CHỈ THỊ MỚI NHẤT VỀ CHẾ ĐỘ KIỂM DUYỆT CỦA PHỔ[1]

Chúng tôi không thuộc về số những kẻ bất bình đã tuyên bố ngay cả khi chưa có bản sắc lệnh mới của Phổ về chế độ kiểm duyệt: Timeo Danaos et dona ferentes[1]1*. Trái lại, vì trong bản chỉ thị mới có cho phép thảo luận những đạo luật đã được ban hành, dù cho việc thảo luận đó không phù hợp với các quan điểm của chính phủ, cho nên giờ đây chúng ta phân tích bản thân chỉ thị đó. *Chế độ kiểm duyệt* - đó là *sự phê phán của nhà nước*. Tiêu chuẩn của chế độ kiểm duyệt -

https://thuviensach.vn

đó là những tiêu chuẩn phê phán, và do đó, khó mà có thể rút chúng ra khỏi sự phê phán, bởi vì chúng được đặt trên cùng một miếng đất với sự phê phán.

Dĩ nhiên, bất cứ ai cũng chỉ có thể tán thành cái *khuynh hướng chung* được nêu lên ở phần mở đầu của bản chỉ thị:

"Để giải phóng báo chí *ngay từ bây giờ* khỏi những sự hạn chế không đúng chỗ, không phù hợp với những ý đồ của hoàng thượng, hoàng thượng đã ban một sắc lệnh cho nội các nhà vua hôm mồng 10 tháng này để biểu thị sự kiên quyết không tán thành mọi việc chèn ép không cần thiết đối với hoạt động báo chí, và trong khi thừa nhận ý nghĩa và sự cần thiết của nền chính luận trung thực và lương thiện, đức vua đã ủy quyền cho chúng ta một lần nữa kêu gọi các nhân viên kiểm duyệt thi hành đúng điều hai của bản sắc lệnh ngày 18 tháng Mười 1819 về chế độ kiểm duyệt".

Đương nhiên! Nếu như chế độ kiểm duyệt là một sự cần thiết, thì sự kiểm duyệt trung thực, tự do chủ nghĩa lại càng cần thiết hơn nữa.

Nhưng cái ắt phải gây ra ngay một sự nghi hoặc nhất định, là *ngày tháng* của đạo luật đã dẫn ra trên đây. Đạo luật được đưa ra ngày 18 tháng Mười 1819. Sao? Phải chăng đấy là đạo luật mà thời cuộc đã buộc phải hủy bỏ? Rõ ràng là không phải, bởi vì người ta chỉ chỉ ra *"một lần nữa"* cho các nhân viên kiểm duyệt thấy sự cần thiết phải thi hành đạo luật đó. Như vậy là đạo luật đã có từ trước năm 1842, nhưng nó không được thi hành, - người ta nhắc tới nó chính là để *"ngay từ bây giờ"* giải phóng báo chí khỏi những sự hạn chế không đúng chỗ, không phù hợp với những ý đồ của hoàng thượng.

Bất chấp đạo luật, cho đến nay, báo chí đã phải chịu đựng những sự hạn chế không đúng chỗ, - đó là kết luận trực tiếp rút ra ở phần mở đầu này.

Điều đó có phải là *chống lại đạo luật* hay *chống lại các nhân viên kiểm duyệt* không?

Vị tất chúng ta đã *có quyền* khẳng định đó là hành động chống lại các nhân viên kiểm duyệt. Suốt trong hai mươi hai năm qua đã diễn ra những hành động phi pháp của một cơ quan bảo trợ lợi ích tối cao của các công dân trong một quốc gia, *tinh thần của họ,* - của một cơ quan có những quyền hành lớn hơn cả những nhân viên kiểm duyệt ở La Mã, bởi vì cơ quan này không chỉ điều tiết hành động của những công dân cá biệt mà thậm chí còn điều tiết cả hành động của tinh thần xã hội nữa. Lẽ nào trong nước Phổ, một nước hoàn mỹ, tự hào về bộ máy hành chính của mình, lại có thể có một tình trạng phi pháp triệt để như vậy, một hành vi vô sỉ như vậy của các quan chức cao cấp trong chính phủ? Hay trong sự mù

https://thuviensach.vn

quáng thường xuyên của mình nhà nước đã chọn những nhân vật không có năng lực nhất để giữ những chức vị khó khăn nhất? Hoặc giả, cuối cùng, thần dân của nhà nước Phổ đã bị tước mất mọi khả năng chống lại những hành động phi pháp? Chẳng lẽ tất cả các tác gia Phổ đều là những kẻ dốt nát và ngu ngốc, đến mức không biết đến những luật có liên quan tới sự tồn tại của họ, hay họ quá ư nhát gan để đòi áp dụng các đạo luật đó?

Nếu chúng ta quy tất cả lỗi lầm cho *các nhân viên kiểm duyệt*, thì điều đó sẽ không những làm mất danh dự của bản thân họ, mà còn làm mất danh dự của nhà nước Phổ, của các tác gia Phổ.

Thêm nữa, những hành động phi pháp của các nhân viên kiểm duyệt trong hơn hai mươi năm qua sẽ là argumentum ad hominem[21*] rằng báo chí cần những bảo đảm khác hơn là những điều quy định chung chung như vậy cho những người vô trách nhiệm đến như thế. Đó sẽ là một bằng chứng nói lên rằng, trong bản chất việc kiểm duyệt có một sai lầm căn bản nào đó mà không một đạo luật nào sửa chữa cả.

Nhưng nếu các nhân viên kiểm duyệt là những người hoàn toàn có thể dùng được, còn *pháp luật mới là* vô *dụng*, thì trong trường hợp đó tại sao lại còn phải nhờ vào luật pháp để đấu tranh chống lại cái tệ do chính ngay luật pháp ấy đẻ ra?

Hay có thể là những *thiếu sót khách quan* của bản thân chế độ được đổ lên đầu *một số người* để tạo ra cái vẻ bề ngoài về sự cải thiện trong khi về thực chất thì không có sự cải thiện nào cả? Cái cách thức thông thường của *chủ nghĩa tự do giả* là như thế này: bị buộc phải có những nhượng bộ, nó hy sinh con người với tư cách là những công cụ, và duy trì nguyên vẹn thực chất của công việc, tức là một thể chế nhất định. Bằng cách đó nó đánh lạc hướng sự chú ý của đám công chúng nông cạn.

Sự giận dữ do bản chất của sự việc gây ra, đang biến thành sự giận dữ chống lại một số người nhất định. Người ta tưởng tượng rằng với sự thay đổi các nhân vật thì bản thân sự việc cũng sẽ thay đổi. Sự chú ý của người ta chuyển từ chế độ kiểm duyệt sang các nhân viên kiểm duyệt, và các tác gia vô giá trị của sự tiến bộ quy định trên đây đang tạo ra một cách rất anh dũng những sự xúc phạm nhỏ nhặt đối với những con người bị thất sủng, và đang hết sức tán dương chính phủ với một nhiệt tình không kém.

Trước mắt chúng ta còn có một khó khăn nữa.

https://thuviensach.vn

Một số phóng viên báo chí cho rằng bản chỉ thị về chế độ kiểm duyệt chính là một sắc lệnh mới về kiểm duyệt. Họ đã sai lầm, nhưng sai lầm của họ có thể tha thứ được. Sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt ra ngày 18 tháng Mười 1819 chỉ có hiệu lực tạm thời - tới năm 1824, và cho đến nay nó cũng sẽ là một đạo luật tạm thời; nếu như chúng ta không biết được, qua bản chỉ thị được công bố, rằng nó chẳng bao giờ được thi hành cả.

Sắc lệnh năm 1819 ấy cũng là một biện pháp *tạm thời*, nhưng với sự khác biệt là hồi bấy giờ, để chờ đợi những đạo luật có tính chất cố định, người ta đã ấn định một kỳ hạn cụ thể là năm năm, trong khi đó thì bản chỉ thị mới không quy định một kỳ hạn nào cả, và còn với sự khác biệt là *hồi đó,* đối tượng của sự chờ đợi là *những đạo luật về tự do báo chí,* còn hiện nay thì đó là *những đạo luật về chế độ kiểm duyệt.*

Những phóng viên báo chí khác coi bản chỉ thị về chế độ kiểm duyệt là sự khôi phục lại bản sắc lệnh cũ về chế độ kiểm duyệt. Quan điểm sai lầm này của họ đã bị chính bản chỉ thị đó bác bỏ.

Chúng ta coi bản chỉ thị về chế độ kiểm duyệt là *sự báo trước* về *tinh thần* của một đạo luật được dự kiến về chế độ kiểm duyệt. Trong việc này, chúng ta nghiêm khắc tuân theo tinh thần của sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt năm 1819, theo đó thì *các đạo luật* và *các chỉ thị* có một ý nghĩa như nhau đối với báo chí (xem sắc lệnh đã dẫn, điều XVI, số 2).

Nhưng chúng ta hãy trở lại bản chỉ thị.

"Theo đạo luật này, cụ thể là theo điều 2, chế độ kiểm duyệt không được cản trở việc tìm hiểu chân lý một cách nghiêm túc và khiêm tốn, không được bó buộc các tác gia một cách không cần thiết, không được cản trở sự tự do chu chuyển của sách trên thị trường sách báo".

Thế thì việc tìm hiểu chân lý mà chế độ kiểm duyệt không được ngăn cấm, được đánh giá một cách cụ thể hơn: tìm hiểu một cách *nghiêm túc* và *khiêm tốn.* Cả hai định ngữ đó không phải thuộc về nội dung của việc nghiên cứu, mà nói cho đúng ra, nó thuộc về một cái gì nằm ở ngoài nội dung đó. Ngay từ đầu, hai định ngữ đó làm cho việc nghiên cứu đi chệch khỏi chân lý và buộc nó phải chú ý tới một định ngữ thứ ba chưa rõ nào đó. Nhưng há một sự nghiên cứu như thế, thường xuyên hướng sự chú ý của mình vào yếu tố thứ ba này, cái yếu tố mà pháp luật đã cho phép được quyền bắt bẻ - há một sự nghiên cứu như thế lại không để mất hút chân lý hay sao? Há trách nhiệm đầu tiên của người đi tìm hiểu chân lý

https://thuviensach.vn

lại chẳng phải là xông thẳng vào chân lý mà không nhìn bên phải, bên trái hay sao? Há tôi lại sẽ không quên chính ngay bản chất của sự vật, nếu tôi có trách nhiệm trước hết là không được quên rằng cần phải nói về sự vật đó dưới một hình thức nhất định đã quy định sẵn, hay sao?

Chân lý cũng ít khiêm tốn như là ánh sáng; vậy nó cần khiêm tốn với ai? Với bản thân mình chăng? Verum index sui et falsi[31*]. Vậy thì khiêm tốn *với sự lừa dối ư?*

Nếu sự khiêm tốn là đặc điểm của việc nghiên cứu, thì nói cho đúng ra, đó là dấu hiệu của sự sợ hãi chân lý hơn là sợ hãi dối trá. Tính khiêm tốn - đó là một phương tiện kìm hãm mỗi bước đi lên của tôi. *Nó là nỗi khiếp sợ do trên quy định cho việc nghiên cứu trước những kết luận;* nó là phương tiện bảo vệ chống lại chân lý.

Chúng ta bàn tiếp: chân lý là phổ biến, nó không thuộc về riêng một mình tôi, nó thuộc về tất cả mọi người, nó chi phối tôi chứ không phải tôi chi phối nó. Tài sản của tôi - đó là cái *hình thức* cấu thành bản sắc tinh thần của tôi. "Văn phong - đó là con người". Thế thì sao ! Đạo luật cho phép tôi viết, nhưng tôi không được viết theo lối hành văn *riêng của mình,* mà là theo một lối hành văn khác nào đó. Tôi có quyền để lộ cái bộ mặt tinh thần của tôi, nhưng trước đó tôi phải đem lại cho nó một *nét mặt đã quy định trước*! Có con người chính trực nào mà lại không đỏ mặt vì đòi hỏi đó và không giấu một cách tốt nhất cái đầu của mình vào dưới chiếc áo choàng? Ít ra, có thể giả định rằng dưới chiếc áo choàng đó là cái đầu của Giu-pi-te. Một nét mặt đã quy định trước - điều đó chỉ có nghĩa là: "Bộ mặt thì hay, nhưng diễn xuất lại tồi".

Các vị hân hoan vì tính nhiều vẻ tuyệt trần, vì sự phong phú vô tận của thiên nhiên. Chính các vị không đòi hỏi hoa hồng phải thơm như hoa tím, - vậy cớ sao các vị lại đòi sự phong phú hết sức lớn - tức là tinh thần - chỉ được tồn tại dưới *một* dạng mà thôi? Tôi là một nhà văn hài hước, nhưng luật pháp bảo tôi phải viết một cách nghiêm túc. Tôi hay chế nhạo, nhưng luật pháp quy định rằng văn phong của tôi phải khiêm tốn. *Sự không có màu sắc* - đó là màu sắc duy nhất mà sự tự do này cho phép. Mỗi một giọt sương, được mặt trời chiếu rọi, thì lấp lánh vô vàn màu sắc nhưng mặt trời tinh thần, - dù cho những tia sáng của nó có rọi qua bao nhiêu cá tính, bao nhiêu vật thể chăng nữa, - cũng *chỉ được đẻ ra một màu sắc duy nhất, màu sắc quan phương,* mà thôi ! Hình thức chủ yếu của tinh

https://thuviensach.vn

thần - đó là *niềm vui sướng, là ánh sáng,* còn các vị thì lại biến *bóng tối* thành biểu hiện duy nhất hợp pháp của tinh thần; tinh thần chỉ được khoác dưới màu đen thôi, nhưng trong thiên nhiên thì lại không có một hoa nào màu đen cả. Bản chất của tinh thần - đó chỉ là *chân lý tự thân,* còn các ngài thì định lấy cái gì để làm bản chất của nó ? *Tính khiêm tốn.* Gơ-tơ nói[2]: chỉ có người ăn mày mới khiêm tốn, vậy các ngài muốn biến tinh thần thành một người ăn mày như vậy hay sao? Hay tính khiêm tốn này phải trở thành tính khiêm tốn của thiên tài, như Si-lơ[3] đã nói? Trong trường hợp đó, thoạt tiên, các ngài hãy biến tất cả những công dân của các ngài, và trước hết là các nhân viên kiểm duyệt của các ngài, thành những bậc vĩ nhân đi. Nhưng tính khiêm tốn của các thiên tài lại hoàn toàn không phải bao hàm ở cái điều mà một ngôn ngữ có học thức, không trọ trẹ và không lẫn tiếng phương ngữ, phải có, mà trái

lại bao hàm ở chỗ nói bằng ngôn ngữ của chính bản thân vật thể, biểu hiện tính độc đáo của bản chất vật thể. Nó bao hàm ở chỗ quên tính khiêm tốn và không khiêm tốn đi để nêu bật bản thân sự vật. Sự khiêm tốn phổ biến của tinh thần - đó là lý trí, là tính độc lập phổ biến của tư tưởng, đối xử với *mọi sự* vật theo như bản chất của chính sự vật đòi hỏi.

Tiếp nữa, nếu *tính nghiêm túc* không được giống với định nghĩa của Tờ-ri-xtơ-ram Sen-đi[4], theo định nghĩa ấy nó là sự giả vờ của thân thể, che đậy những thiếu sót của tâm hồn, nếu nó phải có nghĩa là tính thận trọng *trong thái độ đối với sự vật,* - thì lúc đó toàn bộ điều quy định sẽ mất hết ý nghĩa. Vì tôi có thái độ nghiêm chỉnh đối với cái buồn cười khi tôi trình bày nó dưới dạng nực cười; còn có thái độ khiêm tốn đối với cái không khiêm tốn - đó chính là một sự không khiêm tốn lớn nhất của tinh thần.

Nghiêm túc và khiêm tốn ư! - Những khái niệm không vững chắc, tương đối làm sao! Sự nghiêm túc kết thúc ở đâu, sự đùa cợt bắt đầu ở chỗ nào? Sự khiêm tốn kết thúc ở đâu, sự không khiêm tốn bắt đầu ở chỗ nào? Chúng ta hoàn toàn phụ thuộc vào *tính tình* của nhân viên kiểm duyệt. Quy định trước tính tình của nhân viên kiểm duyệt cũng không đúng như quy định trước văn phong của một tác gia. Nếu các ngài muốn nhất quán trong việc phê phán mỹ học của mình, thì các ngài cũng hãy cấm tìm hiểu chân lý một cách *quá nghiêm túc* và *quá khiêm*

https://thuviensach.vn

tốn, vì sự nghiêm túc quá mức là một điều lố bịch nhất, còn sự khiêm tốn quá mức là sự mỉa mai cay đắng nhất.

Cuối cùng, trong vấn đề này, điểm xuất phát là một quan niệm hoàn toàn đảo ngược và trừu tượng về bản thân *chân lý*. Toàn bộ mục tiêu hoạt động của tác gia đều được quy thành một khái niệm chung duy nhất là *"chân lý"*. Nhưng, nếu thậm chí chúng ta gạt qua một bên tất cả những gì chủ quan, cụ thể là việc cũng một vật thể ấy phản ánh một cách khác nhau vào những cá nhân khác nhau và biến những mặt khác nhau của mình thành bấy nhiêu đặc tính tinh thần khác nhau, thì lẽ nào *tính chất của bản thân vật thể* lại không được có một ảnh hưởng nào, dù là nhỏ nhất, tới việc nghiên cứu hay sao? Không những kết quả của việc nghiên cứu, mà tất cả con đường dẫn tới việc nghiên cứu, cũng phải là chân lý. Bản thân việc nghiên cứu chân lý phải có tính chân lý, sự nghiên cứu thật sự đó là chân lý mở rộng mà những khâu bị tách ra rốt cuộc lại kết hợp làm một. Và lẽ nào phương thức nghiên cứu lại không phải thay đổi cùng với đối tượng? Lẽ nào, khi đối tượng cười thì việc nghiên cứu phải nghiêm túc, còn khi đối tượng rầu rĩ thì việc nghiên cứu phải khiêm tốn? Do đó, các ngài đã vi phạm quyền của khách thể cũng như các ngài đã vi phạm quyền của chủ thể. Các ngài hiểu chân lý một cách trừu tượng và các ngài biến tinh thần *thành một vị quan tòa dự thẩm ghi chép* chân lý một cách khô khan.

Hoặc giả, có thể là những sự tinh vi siêu hình này là thừa chăng? Có thể là nên hiểu chân lý theo kiểu: *cái có tính chân lý là cái mà chính phủ ra lệnh, còn việc nghiên cứu* chỉ được cho phép với tư cách là một yếu tố thừa, rầy rà, nhưng vì *những lý do đạo đức*, nên không thể hoàn toàn xóa bỏ được? Rõ ràng hầu như là như thế. Vì việc nghiên cứu được hiểu trước như là một cái gì *đối lập* với chân lý, cho nên nó xuất hiện đi kèm một cách chính thức và khả nghi với sự nghiêm túc và khiêm tốn, mà kẻ ngoại đạo phải có thật khi đứng trước vị mục sư của mình. Lý trí của chính phủ là trí tuệ duy nhất của quốc gia. Trong những điều kiện nào đó về thời gian, thật ra, nó phải có một số nhượng bộ đối với lý trí khác và sự ba hoa của lý trí này, nhưng khi đó nó phải nhận thức rằng người ta đã nhượng bộ nó, và về thực chất thì nó chẳng có quyền hành gì, nó phải tỏ ra khiêm tốn và quy phục, nghiêm túc và buồn tẻ. Nếu Vôn-te nói: "Tất cả mọi thể loại đều tốt, trừ thể loại buồn tẻ"[5], thì ở đây thể loại buồn tẻ lại loại bỏ mọi cái khác, và chỉ cần viện đến "Các biên bản của Hội nghị các đẳng cấp tỉnh Ranh" cũng đủ để

https://thuviensach.vn

chứng minh điều đó. Trong trường hợp ấy, tại sao lại không quay hẳn về lối văn phong bàn giấy của người Đức ở thời kỳ tốt đẹp xưa kia? Các anh hãy viết một cách tự do, nhưng mỗi chữ của các anh đều phải cúi chào sự kiểm duyệt của phái tự do, nó sẽ để cho những ý kiến vừa nghiêm túc vừa khiêm tốn của các anh đi lọt qua, miễn là các anh không mất cái cảm giác tôn kính thôi!

Luật pháp không *nhấn mạnh* chân lý, mà nhấn mạnh tính khiêm tốn và nghiêm túc. Như vậy, ở đây, tất cả đều dẫn đến một ý nghĩ - tất cả những gì nói về tính nghiêm túc, khiêm tốn, và trước hết là về chân lý, thì ở đằng sau tầm rộng không rõ ràng của nó, đều có ẩn giấu một tính chất rất rõ ràng, rất đáng ngờ của chân lý.

"Chế độ kiểm duyệt", - trong bản chỉ thị nói tiếp, - "quyết không được vận dụng theo nghĩa xoi mói nhỏ nhen vượt khỏi giới hạn của cái mà đạo luật này đòi hỏi".

Trước hết, mấy chữ *"đạo luật này"* ngụ ý nói đến điều khoản thứ hai của sắc lệnh năm 1819, nhưng sau đó bản chỉ thị lại viện vào *"tinh thần"* của bản sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt nói chung. Hợp nhất cả hai định nghĩa trên rất dễ dàng. Điều khoản thứ hai - đó là *tinh thần tập trung* của bản sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt, còn những điều khoản khác của bản sắc lệnh là sự tiếp tục chia nhỏ tinh thần đó và quy định nó một cách chi tiết hơn. Chúng tôi cho rằng *những biểu hiện dưới đây* có thể là nét đặc trưng tốt nhất của *tinh thần đã nói:*

Điều VII. *"Quyền tự do không bị kiểm duyệt đã ban từ trước đến nay cho Viện hàn lâm khoa học và cho các trường Đại học, từ nay trở đi sẽ bãi bỏ trong thời hạn là 5 năm.*

Đ10. *Sắc lệnh tạm thời hiện nay* sẽ có hiệu lực trong thời gian 5 năm kể từ ngày hôm nay. Trước thời hạn này Quốc hội Liên bang phải nghiên cứu cặn kẽ vấn đề làm thế nào để *có thể* dẫn đến việc thi hành bản sắc lệnh cùng loại về *tự do báo chí, đã được nhắc tới ở* điều 18 trong Đạo luật của Liên bang: phù hợp với vấn đề đó là việc quyết định dứt khoát về *những giới hạn* bình thường *của tự do báo chí ở* Đức".

Không thể gọi đạo luật bãi bỏ *tự do báo chí ở* nơi nào sự tự do đó đang còn tồn tại, và dùng sự *kiểm duyệt* để làm cho quyền tự do đó trở thành thừa ở nơi nào phải thực hành quyền tự do ấy, là đạo luật thuận lợi cho báo chí. Tiếp nữa, §10 trực tiếp thừa

nhận rằng thay cho sự *tự do báo chí,* - đã được nhắc tới ở điều 18 eửa Đạo luật liên bang[6], và có thể là vào một lúc nào đó sẽ được thực hiện, - là việc tạm thời thi hành *đạo luật* về *chế độ kiểm duyệt.* Cái quid pro quo[4]1* đó, ít ra, cũng chỉ rõ

https://thuviensach.vn

rằng tình hình hiện nay đòi phải giới hạn báo chí, rằng sở dĩ có bản sắc lệnh đó là vì người ta không tin vào báo chí. Hành động nghiêm ngặt này thậm chí còn tự biện bạch cho mình với tư cách là một biện pháp tạm thời, có hiệu lực tất cả chỉ có 5 năm, nhưng tiếc thay nó đã giữ nguyên hiệu lực của nó trong suốt 22 năm.

Ngay dòng sau đây của bản chỉ thị cũng đã chỉ cho chúng ta thấy rõ là nó tự mâu thuẫn với bản thân như thế nào, khi một mặt, mong muốn việc áp dụng chế độ kiểm duyệt không vượt quá những giới hạn mà bản sắc lệnh đòi hỏi, dù là theo bất kỳ một *ý* nghĩa nào, nhưng mặt khác lại quy định cho chế độ kiểm duyệt phải vượt qua những giới hạn ấy: "Dĩ nhiên, nhân viên kiểm duyệt cũng có thể cho phép công khai thảo luận cả những công việc trong nước". Nhân viên kiểm duyệt *có thể*, nhưng anh ta không buộc phải làm việc đó, đó không phải là một điều tất yếu; chỉ riêng thứ chủ nghĩa tự do thận trọng này cũng đã không những vượt quá một cách rất rõ ràng những giới hạn của tinh thần chung của bản sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt, mà còn vượt quá giới hạn của những yêu cầu xác định của bản sắc lệnh ấy nữa. Sắc lệnh cũ về chế độ kiểm duyệt, cụ thể là điều 2 dẫn ra trong bản chỉ thị, không những không cho phép *thảo luận một cách thẳng thắn* các công việc của Phổ mà thậm chí còn không cho phép thảo luận cả công việc của *Trung Quốc* nữa. "Thuộc về điểm này", tức là thuộc về việc vi phạm nền an ninh của quốc gia Phổ và các quốc gia liên minh ở Đức, - bản chỉ thị bình luận, - là tất cả những mưu toan trình bày *dưới một ánh sáng thuận lợi* tất cả các đảng tồn tại *trong bất kỳ một nước nào,* đang cố lật đổ chế độ nhà nước. Trong những điều kiện như vậy chẳng lẽ lại cho phép thảo luận một cách *thẳng thắn* những công việc của nhà nước Trung Quốc hoặc Thổ Nhĩ Kỳ hay sao? Nếu như những quan hệ xa xôi như vậy còn đe dọa nền an ninh không vững chắc của Liên bang Đức, thì mỗi một lời nói không tán thành các công việc *nội bộ* của Liên bang há lại không đe dọa Liên bang hay sao?

Như vậy, bản chỉ thị đã vượt ra ngoài giới hạn của điều khoản 2 của bản sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt và thiên về phía chủ nghĩa tự do; thực chất của việc *đi chệch* này sẽ được giải thích ở phần sau, nhưng về *hình thức* thì nó cũng đáng khả nghi rồi, trong chừng mực nó tự tuyên bố mình là một kết luận rút ra từ điều khoản 2, mà bản chỉ thị chỉ khôn ngoan dẫn ra có *nửa đầu* thôi, nhưng đồng thời lại bảo nhân viên kiểm duyệt phải tham khảo chính *bản thân điều khoản* ấy. Nhưng, mặt khác, bản chỉ thị cũng đi xa hơn bản *sắc lệnh* về *chế độ kiểm duyệt*

https://thuviensach.vn

cả trong *khuynh hướng không phải theo chủ nghĩa tự do,* bằng cách bổ sung thêm những điều hạn chế *mới* vào *những hạn chế cũ đối với báo chí.*

Trong điều khoản 2 đã dẫn ra trên đây của bản sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt có nói:

"Mục đích của nó" (của chế độ kiểm duyệt) "không cho phép có cái gì chống lại *những nguyên tắc chung của tôn giáo, không kể đến* những ý kiến và những học thuyết của các đảng phái tôn giáo *riêng biệt* và của các giáo phái được chấp nhận trong quốc gia".

Năm 1819, chủ nghĩa duy lý hãy còn thống trị; dưới danh từ tôn giáo nói chung nó hiểu đó là cái gọi là tôn giáo của lý trí. *Quan điểm duy lý* này cũng là quan điểm của bản sắc lệnh về chế độ kiểm duyệt, tuy vậy, bản sắc lệnh không triệt để đến mức là khi nhằm mục đích bảo vệ tôn giáo, nó lại đứng trên quan điểm phi tôn giáo. Chính việc tách các nguyên tắc chung của tôn giáo ra khỏi nội dung chính diện của nó và những hình thức xác định của nó, cũng đã mâu thuẫn với những nguyên tắc chung của tôn giáo, bởi vì mỗi một tôn giáo đều giả định rằng do *bản chất riêng* của mình, nó khác hẳn với tất cả các tôn giáo đặc thù, *giả tưởng* khác, và chính nó, dưới tính *quy định* này của mình,

mới là một *tôn giáo chân chính.* Trong điều khoản 2 do nó dẫn ra, bản chỉ thị mới về chế độ kiểm duyệt đã bỏ qua *điều quy định hạn chế bổ sung,* theo đó thì các đảng phái tôn giáo và các giáo phái riêng biệt không được hưởng quyền bất khả xâm phạm, nhưng bản chỉ thị không dừng lại ở đây mà còn đưa ra lời bình luận sau đây:

"Không thể dung thứ tất cả những gì chống lại - dưới một hình thức *khinh bạc, thù địch* - đạo Cơ Đốc nói chung, hoặc chống lại *một giáo lý nhất định*".

Sắc lệnh cũ về chế độ kiểm duyệt không có một lời nào nói tới đạo Cơ Đốc; trái lại nó phân biệt tôn giáo với tất cả các đảng phái tôn giáo và các giáo phái cá biệt. Bản chỉ thị mới về chế độ kiểm duyệt không những biến tôn giáo nói chung thành đạo Cơ Đốc mà còn bổ sung thêm những từ: *một giáo lý nhất định.* Thật là một con đẻ quý báu của nền khoa học chúng ta, sau khi nó trở thành một khoa học Cơ Đốc giáo! Ai còn dám phủ nhận việc nó rèn những xiềng xích mới cho báo chí? Không được lên tiếng chống đối tôn giáo *nói chung cũng như nói riêng.* Hay là các ngài nghĩ rằng những tiếng "khinh bạc, thù địch" đã biến những xiềng xích mới ấy thành những xiềng xích làm bằng hoa hồng chăng? Cái đó được nói một cách khéo léo biết bao: *khinh bạc, thù địch*! Tính từ "khinh bạc" kêu gọi đến

https://thuviensach.vn

sự đoan chính của người công dân, đó là một từ nói cho toàn thế gian nghe thấy, còn tính từ "thù địch" thì nói thầm vào tai nhân viên kiểm duyệt: trong pháp luật sự khinh bạc được giải thích như vậy đó. Trong bản chỉ thị này, chúng ta sẽ còn tìm thấy nhiều ví dụ về cái thái độ tế nhị tinh vi này, nó biểu hiện ở chỗ: nói với công chúng thì dùng một từ chủ quan làm cho công chúng ấy phải đỏ mặt, nhưng mặt khác, nói với nhân viên kiểm duyệt thì lại dùng một từ khách quan, khiến cho nhà văn vô tình tái xanh mặt mũi. Bằng cách đó, cũng có thể đặt lettres de cachet[5]1* lên ca nhạc.

Và bản chỉ thị về chế độ kiểm duyệt bị rối rắm trong một sự mâu thuẫn thật là kỳ lạ! Chỉ có sự đả kích nửa vời mới có tính chất khinh bạc, - một sự đả kích chĩa vào những mặt riêng biệt của hiện tượng, không đủ sâu sắc và nghiêm túc để đụng đến bản chất của đối tượng; chính những sự đả kích *vào cái cá biệt chỉ với tính cách là cái cá biệt* thôi, mới là khinh bạc. Đả kích vào tôn giáo thì chỉ có thể làm dưới hình thức *khinh bạc hay thù địch* thôi, - không có cách gì khác. Sự không nhất quán ấy, trong đó bản chỉ thị bị lạc lối vào, dù sao cũng chỉ là cái *vẻ bề ngoài*, bởi vì sự không nhất quán ấy dựa trên cái vẻ bề ngoài làm như thể là nói chung người ta cho phép những sự đả kích *nào đó* vào tôn giáo. Nhưng chỉ cần có một cái nhìn vô tư cũng đủ để thấy trong cái vẻ bề ngoài đó chỉ toàn là vẻ bề ngoài mà thôi. Không thể đả kích vào tôn giáo dưới hình thức thù địch cũng như dưới hình thức khinh bạc, chung cũng như riêng, nghĩa là *nói chung không được* đả kích vào nó.

Tuy nhiên, nếu như bản chỉ thị đặt những xiềng xích mới lên *báo chí triết học*, mâu thuẫn rõ ràng với bản sắc lệnh về kiểm duyệt năm 1819, thì bản chỉ thị đó ít ra cũng phải nhất quán đến mức là giải phóng cho *báo chí tôn giáo* khỏi những xiềng xích cũ, do bản sắc lệnh duy lý trước kia quàng lên nó. Vì chính bản sắc lệnh ấy tuyên bố mục đích của kiểm duyệt cũng là "đấu tranh chống việc chuyển một cách cuồng tín những giáo lý tín ngưỡng vào chính trị, và chống lại sự *lẫn lộn khái niệm* nảy sinh ra từ đó". Thật ra, bản chỉ thị mới thận trọng đến nỗi lờ đi không nói điểm này trong *bài bình luận* của mình, tuy nhiên, *khi trích dẫn điều 2* nó lại chấp nhận điểm đó. Chuyển một cách cuồng tín những giáo lý tín ngưỡng vào chính trị nghĩa là thế nào? Điều đó có nghĩa là công bố các giáo lý tín ngưỡng, xét theo nội dung đặc biệt của chúng, là nhân tố quyết định của quốc gia; điều đó có nghĩa là lấy *bản chất đặc thù của tôn giáo làm tiêu chuẩn của quốc gia*. Bản sắc lệnh cũ về kiểm duyệt có quyền lên tiếng phản đối sự lẫn

https://thuviensach.vn

lộn khái niệm này, bởi vì nó để dành một tôn giáo riêng biệt, nội dung xác định của tôn giáo đó, cho sự phê phán.

Nhưng bản chỉ thị cũ dựa vào *chủ nghĩa duy lý* tầm thường, hời hợt, đã bị chính các ngài xem thường. Còn các ngài, những người xây dựng nhà nước trên *tín ngưỡng* và *đạo Cơ Đốc* ngay cả trong những chi tiết, các ngài, những kẻ đấu tranh cho một *nhà nước Cơ Đốc giáo,* làm thế nào các ngài còn có thể đề nghị sở kiểm duyệt ngăn ngừa sự lẫn lộn khái niệm này?

Sự lẫn lộn các nguyên tắc chính trị và các nguyên tắc đạo Cơ Đốc đã trở thành *tín điều chính thức.* Chúng ta giải thích một đôi chút về sự lẫn lộn đó. Nếu chỉ nói về đạo Cơ Đốc với tư cách là một tôn giáo đã được thừa nhận, thì trong nước của mình các ngài có các tín đồ đạo Thiên chúa và các tín đồ Tin lành. Cả hai loại tín đồ này đều đưa ra những yêu sách như nhau đối với nhà nước, cũng giống như họ có trách nhiệm như nhau đối với nhà nước. Không nói đến những bất đồng có tính chất tôn giáo của mình, họ đều đòi hỏi như nhau rằng nhà nước phải là sự thực hiện lý tính chính trị và pháp luật. Còn các ngài thì mong muốn *một nhà nước Cơ Đốc giáo.* Nếu nhà nước của các ngài sẽ là *nhà nước Cơ Đốc theo thuyết của Lu-the,* thì khi đó đối với tín đồ đạo *Thiên chúa* nhà nước ấy sẽ biến thành chính cái giáo hội không phải của người theo đạo Thiên chúa, cái giáo hội mà người ấy cần phải bác bỏ với tư cách là một tà giáo, - thành một giáo hội mà bản chất bên trong đối lập lại với anh ta. Trong trường hợp ngược lại thì cũng thế. Nếu như các ngài tuyên bố *tinh thần chung của đạo Cơ Đốc* là tinh thần *đặc thù* của nhà nước các ngài, thì khi đó các ngài giải quyết vấn đề: tinh thần chung của đạo Cơ Đốc *là cái gì,* trên cơ sở những quan điểm Tin lành của các ngài. Các ngài định nghĩa *nhà nước Cơ Đốc giáo là cái gì,* mặc dù thời gian gần đây đã chỉ cho các ngài thấy rằng các quan chức cá biệt của chính phủ đã không biết vạch ranh giới giữa tôn giáo và thế tục, giữa nhà nước và nhà thờ. Nhân *sự lẫn lộn khái niệm* này, không phải *các cơ quan kiểm duyệt,* mà là *các nhà ngoại giao* đã phải *tiến hành những cuộc đàm phán* với nhau, chứ không phải đưa *ra một quyết định*[7]. Cuối cùng, các ngài lại đứng trên quan điểm *tà đạo,* khi các ngài vứt bỏ giáo lý nổi tiếng, coi đó là một thứ giáo lý không bản chất. Còn nếu như các ngài lại gọi nhà nước của các ngài là *nhà nước Cơ Đốc giáo một cách chung chung,* thì như vậy, các ngài lại thừa nhận dưới một hình thức ngoại giao khéo léo rằng nó *không phải là một nhà nước Cơ Đốc giáo*. Như vậy, hoặc là các ngài cấm lôi cuốn tôn giáo vào chính trị nói chung, - nhưng các ngài lại không muốn điều đó,

https://thuviensach.vn

bởi vì các ngài muốn biến lòng tin, chứ không phải lý tính, thành chỗ tựa của nhà nước; đối với các ngài thì tôn giáo cũng là *sự phê chuẩn phổ biến cái hiện tồn*, - hoặc là các ngài cũng cho phép chuyển một cách *cuồng tín* tôn giáo vào chính trị. Hãy để cho tôn giáo làm chính trị theo *kiểu của nó.* Nhưng một lần nữa, các ngài lại không muốn điều đó. Tôn giáo phải ủng hộ chính quyền thế tục, nhưng là để cho chính quyền thế tục không phục tùng tôn giáo. Nếu các ngài kéo tôn giáo vào chính trị, thì mọi nguyện vọng của chính quyền *thế tục* muốn quy định tôn giáo phải hành động *như thế nào* trong chính trị, đều là một mưu đồ rõ ràng, và hơn nữa là một mưu đồ *chống tôn giáo*. Người nào do những động cơ tôn giáo mà muốn gắn mình với tôn giáo, thì người đó phải trao cho tôn giáo tiếng nói quyết định trong tất cả mọi vấn đề. Hay có thể là các ngài hiểu tôn giáo là *sự sùng bái quyền lực không hạn chế của bản thân các ngài và sự khôn ngoan của chính phủ chăng?*

Tinh thần chính giáo của bản chỉ thị mới về kiểm duyệt cũng xung đột *với chủ nghĩa duy lý* của bản sắc lệnh cũ về kiểm duyệt dưới một hình thức khác nữa. Bản sắc lệnh cũ gộp cả việc đàn áp tất cả "những gì xúc phạm tới *đạo đức* và những phong tục tốt đẹp" vào trong những nhiệm vụ của kiểm duyệt. Bản chỉ thị dẫn điểm đó với tư cách là một *đoạn trích* trong điều *2.* Nhưng nếu đối với tôn giáo, bản chỉ thị có một số điểm bổ sung trong *lời bình luận* của nó, thì đối với đạo đức lời bình luận này không tránh khỏi những thiếu sót. Sự xúc phạm tới *đạo đức* và những *phong tục tốt đẹp* biến thành sự vi phạm "phép lịch sự, tập quán và lễ tiết bề ngoài". Chúng ta thấy rằng *đạo đức với tư cách là đạo đức, là nguyên tắc của cái thế giới* phục tùng những quy luật của bản thân nó, thì *đang biến đi,* và những biểu hiện bề ngoài, *lễ tiết của cảnh sát, phép lịch sự có tính chất ước lệ* lại thay cho

bản chất. "Ai xứng đáng với danh dự thì thưởng cho họ danh dự", - chúng ta thấy sự nhất quán thật sự là ở đó. Nhà lập pháp đặc thù Cơ Đốc giáo *không thể thừa nhận đạo đức* là một phạm trù độc lập, tự nó đã là thiêng liêng, bởi vì người đó tuyên bố bản chất phổ biến bên trong của đạo đức là vật phụ thuộc của tôn giáo. Đạo đức độc lập xúc phạm đến các nguyên tắc phổ biến của tôn giáo, còn những khái niệm đặc thù của tôn giáo thì mâu thuẫn với đạo đức. Đạo đức chỉ thừa nhận có cái tôn giáo phổ biến và lý tính của chính nó, còn tôn giáo thì chỉ thừa nhận cái đạo đức chính diện của mình. Như vậy, theo bản chỉ thị đó, cơ quan kiểm duyệt sẽ phải bác bỏ những anh hùng về tư tưởng trong lĩnh vực đạo đức như

https://thuviensach.vn

Can-tơ, Phi-stơ, Xpi-nô-da với tư cách là những con người phi tôn giáo, là những con người xúc phạm tới phép lịch sự, tới tập quán và tới lễ tiết bề ngoài. Tất cả những nhà đạo đức này đều xuất phát từ mâu thuẫn có tính chất nguyên tắc giữa đạo đức và tôn giáo, bởi vì đạo đức dựa trên tính *tự trị* của tinh thần con người, còn *tôn giáo* thì lại dựa trên *tha luật*[61*] của tinh thần đó. Từ những điều mới mẻ khó chịu này của kiểm duyệt, thể hiện ra, một mặt, ở trong sự giảm sút lương tâm đạo đức của nó và mặt khác, trong việc lương tâm tôn giáo của nó trở nên gay gắt hơn theo kiểu quá ư nghiêm khắc, chúng ta sẽ chuyển sang những điều vui sướng hơn, sang *những nhượng bộ*.

"Đặc biệt, từ đó phải kết luận rằng những tác phẩm trong đó toàn bộ cơ quan quản lý của nhà nước, hay những chi nhánh riêng biệt của nó bị đánh giá, và trong đó thảo luận các đạo luật đã công bố hoặc còn phải công bố theo giá trị bên trong của chúng, vạch rõ các khuyết điểm và thiếu sót, chỉ ra hoặc đề nghị những ý kiến cải tiến, - rằng không được cấm đoán những tác phẩm đó chỉ với lý do là những tác phẩm đó được viết không phải theo tinh thần của chính phủ, chỉ cần là các tác phẩm đó được trình bày một cách xứng đáng, còn *khuynh hướng* của chúng thì *không có vấn đề gì*".

Tính khiêm tốn và tính nghiêm túc của công trình nghiên cứu - yêu cầu đó là chung đối với bản chỉ thị mới và đối với bản sắc

lệnh về kiểm duyệt, nhưng bản chỉ thị lại coi *tính chất lịch sự* của việc trình bày, cũng như tính chân thật của nội dung, đều không đủ. Tiêu chuẩn cơ bản đối với nó là *khuynh hướng* - hơn nữa, đó là tư tưởng cơ bản của nó; trong khi đó thì ở bản sắc lệnh, thậm chí từ "khuynh hướng" cũng không thể tìm thấy. Khuynh hướng đó là cái gì, - bản chỉ thị mới cũng không hề nói gì về vấn đề này. Nhưng bản chỉ thị coi khuynh hướng có một ý nghĩa như thế nào thì đoạn sau đây sẽ chỉ rõ:

"Ở đây *nhất thiết* phải giả định rằng *khuynh hướng* của những lý do đã nêu ra đối với các biện pháp của chính phủ, không phải là thù địch hay có ác ý, mà là thiện ý; và cơ quan kiểm duyệt phải có thiện ý và có nhận thức để biết phân biệt cái nọ với cái kia. Phù hợp với điều đó, các nhân viên kiểm duyệt cũng phải đặc biệt chú ý tới hình thức và giọng văn của các tác phẩm nhằm đưa in, và không cho phép in những tác phẩm ấy, nếu như do tính chất hăng say, gay gắt và có định kiến, *khuynh hướng của chúng* tỏ ra là có hại".

Như vậy, người cầm bút trở thành nạn nhân *của chủ nghĩa khủng bố kinh khủng nhất*, phải chịu sự *xét xử của lòng ngờ vực*. Những đạo luật chống *khuynh hướng*, những đạo luật không đưa ra những tiêu chuẩn khách quan, là những đạo luật khủng bố, thuộc loại những đạo luật do sự tối cần thiết của nhà nước dưới

https://thuviensach.vn

thời Rô-be-xpi-e, và sự đồi bại của nhà nước dưới thời các hoàng đế La Mã tạo ra. Những đạo luật không lấy *bản thân sự hành động* của người đương sự, mà lấy *phương thức suy nghĩ* của người đó, làm tiêu chuẩn chủ yếu, - thì đó chẳng qua chỉ là *sự phê chuẩn tích cực đối với hành động phi pháp.* Cắt hết râu của tất cả mọi người, - như ông vua Nga mà mọi người đều biết đã làm với sự giúp sức của những người Cô-dắc đang phục vụ ông ta,- thì tốt hơn là lấy những tín niệm khiến tôi để râu làm tiêu chuẩn cho điều đó.

Chỉ theo mức độ tôi *tự biểu hiện ra*, theo mức độ tôi bước vào lĩnh vực thực tế, - thì tôi mới bước vào phạm vi nắm dưới quyền lực của nhà lập pháp. Ngoài *những hành vi của mình* ra, tôi hoàn toàn không tồn tại đối với luật pháp, hoàn toàn không phải là đối tượng của nó. Những hành vi của tôi - đó là lĩnh vực duy nhất trong đó tôi đụng chạm với luật pháp, bởi vì hành vi là cái duy nhất vì nó mà tôi đòi quyền tồn tại, *quyền hiện thực,* và như vậy là do nó mà tôi rơi vào quyền lực của *pháp luật hiện hành.* Nhưng cái luật pháp truy nã khuynh hướng, thì không những trừng phạt cái mà tôi đang làm, mà còn trừng phạt cả cái tôi đang suy nghĩ, một cách *độc lập* với những hành động của tôi. Do đó, đạo luật ấy là một sự xúc phạm đối với danh dự của người công dân, là một cái bẫy xảo quyệt đang đe dọa sự tồn tại của tôi.

Tôi có thể loay hoay xoay xở đến thế nào chăng nữa thì tình hình sự vật cũng không phải vì thế mà thay đổi một chút nào. Sự tồn tại của tôi bị nghi vấn, bản chất thầm kín nhất của tôi, cá tính của tôi được coi như là *một cái gì xấu xa,* và *vì ý kiến đó về tôi* mà tôi *chịu trừng phạt.* Luật pháp trừng phạt tôi không phải vì điều ác mà tôi đã làm, mà chính vì điều ác mà tôi không làm. Về thực chất, tôi bị trừng phạt vì hành vi của tôi *không phải* là *hành vi chống luật pháp,* bởi vì chỉ như vậy tôi mới buộc quan tòa có lòng nhân từ rộng lượng giới hạn việc xem xét của mình trong *phương thức suy nghĩ xấu xa của tôi,* cái phương thức thận trọng đến mức không biểu lộ ra trong hành động.

Cái luật pháp trừng phạt vì phương thức suy nghĩ, *không phải* là *luật pháp do nhà nước ban bố* cho *những công dân của mình,* - đó là *luật pháp của một đảng này chống lại một đảng khác.* Đạo luật truy nã khuynh hướng thủ tiêu quyền bình đẳng của công dân trước pháp luật. Đó là đạo luật không phải của sự thống nhất, mà là của sự chia rẽ, mà tất cả các đạo luật chia rẽ đều là phản động. Đó không phải là luật pháp, mà là *đặc quyền.* Người này có quyền làm cái việc mà người kia không có quyền làm, không phải vì người ấy thiếu phẩm chất khách

https://thuviensach.vn

quan để làm việc đó, - ví dụ như một đứa trẻ không có khả năng ký kết các hiệp ước, - không, đó chỉ là vì ý chí lương thiện của người ấy, phương thức tư tưởng của người ấy bị nghi ngờ. *Một nhà nước đạo đức* giả định rằng các thành viên của nó phải có *phương thức suy nghĩ của nhà nước*, ngay cả khi họ tham gia phái đối lập chống lại

cơ quan nhà nước, chống lại *chính phủ*. Nhưng, trong một xã hội trong đó có *một* cơ quan *nào đó* cứ tưởng mình là người duy nhất, độc nhất nắm được lý trí của nhà nước và đạo đức của nhà nước, trong một chính phủ tự đem mình ra đối lập về nguyên tắc với nhân dân, và vì vậy coi phương thức suy nghĩ chống nhà nước *của mình* là một phương thức suy nghĩ phổ biến, bình thường, - trong một chính phủ như thế thì lương tâm bị cắn rứt của tập đoàn làm chính trị bịa ra những đạo luật về khuynh hướng, những đạo luật *trả thù*, trừng phạt cái phương thức suy nghĩ mà thật ra chỉ một mình các thành viên trong chính phủ mới có. Những đạo luật truy nã nguyên tắc thì lấy sự vô nguyên tắc, lấy quan điểm phi đạo đức, vật chất - thô bạo, về nhà nước làm nền tảng. Những đạo luật đó là tiếng kêu không có ý thức của một lương tâm bị cắn rứt. Và một đạo luật như thế được thực hiện như thế nào? Bằng một thủ đoạn còn đáng căm phẫn hơn cả bản thân đạo luật ấy: bằng *những tên đặc vụ* hoặc bằng cách thỏa thuận trước để coi toàn bộ các khuynh hướng văn học là những khuynh hướng đáng ngờ vực - một sự thỏa thuận mà trong đó dĩ nhiên vẫn xảy ra việc theo dõi xem một cá nhân nào đó thuộc về khuynh hướng nào. Giống như trong đạo luật truy nã khuynh hướng, *hình thức của lập pháp mâu thuẫn với nội dung;* giống như chính phủ ban hành đạo luật này điên cuồng chống lại cái mà bản thân nó đại biểu, tức là chống phương thức suy nghĩ chống quốc gia, - trong mỗi trường hợp cá biệt cũng vậy, đối với các đạo luật của mình, chính phủ dường như là *một thế giới bị lộn mặt trái ra ngoài*, bởi vì nó áp dụng một biện pháp hai mặt. Cái đối với mặt này là luật pháp, thì đối với mặt kia là sự vi phạm luật pháp. *Ngay bản thân các đạo luật do chính phủ ban hành đã là sự đối lập trực tiếp với cái mà nó nâng lên thành luật.*

Bản chỉ thị mới về *kiểm duyệt* cũng bị lầm lạc trong phép biện chứng này. Nó rơi vào sự mâu thuẫn khi nó buộc các nhân viên kiểm duyệt phải làm tất cả những cái mà báo chí bị nó buộc tội là những hành động chống quốc gia.

Ví dụ, bản chỉ thị cấm những tác gia không được ngờ vực phương thức suy nghĩ của những người cá biệt hoặc của toàn bộ các giai cấp - nhưng lại cho phép các nhân viên kiểm duyệt phân tất cả các công dân ra thành những người bị tình

https://thuviensach.vn

nghi và không bị tình nghi, thành những người có vấn đề và không có vấn đề. Báo chí bị tước mất quyền phê phán, nhưng sự phê phán này lại trở thành trách nhiệm hàng ngày của nhà phê bình của chính phủ. Nhưng vấn đề không giới hạn trong việc lộn phải thành trái ấy. Trong khuôn khổ của báo chí, xét theo nội dung của nó thì phần tử chống quốc gia chỉ thể hiện ra như một cái gì cá biệt, còn về phương diện hình thức thì thể hiện ra như một cái gì phổ biến, như là đối tượng của một cuộc thảo luận phổ biến.

Nhưng giờ đây mọi cái đều bị đặt lộn ngược. Giờ đây về *mặt nội dung của nó,* cái cá biệt thể hiện ra thành cái hợp pháp, còn cái chống quốc gia thì thể hiện ra thành ý kiến của quốc gia, thành quyền của quốc gia; còn xét về mặt hình thức của nó thì giờ đây yếu tố chống quốc gia thể hiện ra như là một cái gì cá biệt mà những ánh sáng phổ biến không thể với tới được, bị đẩy xa khỏi cái vũ đài công khai tự do của sự công khai và bị đẩy vào phòng giấy của nhà phê bình của chính phủ. Ví dụ, bản chỉ thị muốn bảo vệ tôn giáo, nhưng bản thân nó lại vi phạm cái nguyên tắc cơ bản chung nhất của tất cả mọi tôn giáo - tính chất thiêng liêng và sự bất khả xâm phạm của phương thức suy nghĩ chủ quan. Nó tuyên bố nhân viên kiểm duyệt là quan tòa của trái tim thay cho thượng đế. Ví dụ, bản chỉ thị nghiêm cấm những lời lẽ có tính chất xúc phạm và những phán đoán bôi nhọ danh dự đối với những người cá biệt, nhưng mỗi ngày lại bắt người ta phải chịu sự phán đoán có tính xúc phạm và bôi nhọ danh dự của nhân viên kiểm duyệt. Như vậy, bản chỉ thị muốn thủ tiêu những lời dèm pha do những người có ý đồ xấu và được thông tin tồi đưa ra, nhưng đồng thời nó lại buộc nhân viên kiểm duyệt dựa vào những lời dèm pha ấy, tin vào sự do thám của những kẻ có ý đồ xấu và được thông tin tồi, bằng cách chuyển sự phán đoán từ lĩnh vực nội dung khách quan vào lĩnh vực ý kiến chủ quan hay lĩnh vực độc đoán. Như vậy, không được nghi ngờ ý đồ của nhà nước, nhưng bản chỉ thị chính lại xuất phát từ sự nghi ngờ nhằm chống lại nhà nước. Như vậy không một ý đồ xấu xa nào được nấp dưới cái bề ngoài tốt đẹp, nhưng bản chỉ thị lại dựa trên cái bề ngoài lừa bịp. Như vậy, nó mong muốn nâng cao tình cảm dân tộc nhưng đồng thời bản thân nó lại dựa trên một quan điểm làm sỉ nhục dân tộc. Người ta đòi hỏi chúng ta phải có một thái độ phù hợp với luật pháp, đòi hỏi phải kính trọng luật pháp, và đồng thời chúng ta lại phải tôn kính những thể chế đặt chúng ta ra ngoài vòng pháp luật và đề cao sự tùy tiện lên thành luật pháp. Chúng ta phải thừa nhận nguyên tắc cá nhân đến mức là tin vào nhân viên kiểm duyệt, bất chấp cái thể chế kiểm duyệt đầy thiếu sót; còn các

https://thuviensach.vn

anh thì vi phạm nguyên tắc cá nhân đến mức là các anh phán xét cá nhân không phải theo hành động, mà theo cái ý kiến đã hình thành ở anh về những ý kiến của cá nhân người đó, về những động cơ hành động của người đó. Các ngài đòi hỏi sự khiêm tốn, trong lúc đó các ngài lại xuất phát từ một sự không khiêm tốn kỳ quái, khi tuyên bố các quan chức là những người đọc được trong tim, những người toàn trí, những triết gia, những nhà thần học, những nhà chính khách, khi đặt họ bên cạnh A-pô-lông ở Đen-phơ. Một mặt, các ngài buộc chúng tôi có trách nhiệm phải kính trọng sự không khiêm tốn, còn mặt khác các ngài lại cấm chúng tôi không được không khiêm tốn. Gán sự hoàn thiện của loài cho một số cá nhân đó quả thật là không khiêm tốn. Nhân viên kiểm duyệt là một cá nhân riêng biệt, còn báo chí thì lại là hiện thân của nguyên tắc loài. Các ngài quy định cho chúng tôi sự tin tưởng và đồng thời các ngài lại đem lại cho sự không tin tưởng sức mạnh của một đạo luật. Các ngài đánh giá cao các cơ quan nhà nước của mình đến mức các ngài nghĩ rằng dường như những cơ quan đó làm cho người quan chức yếu đuối, có thể chết, trở thành một vị thánh và biến cái không thể có thành cái có thể có đối với người đó. Nhưng các ngài lại không tin vào cái cơ cấu nhà nước của các ngài đến mức là các ngài sợ ý kiến cô lập của một tư nhân, vì các ngài coi báo chí như là một tư nhân. Các quan chức, theo ý kiến của các ngài, thì hoàn toàn không có những động cơ cá nhân, theo các ngài thì hình như họ sẽ hành động không có sự giận dữ, không có sự say mê, không có tính hạn chế và tính yếu đuối của con người. Còn cái không có bản sắc, tức là các *tư tưởng,* thì các ngài nghi ngờ rằng chúng đầy rẫy mưu đồ cá nhân và tính đê hèn chủ quan. Bản chỉ thị đòi hỏi một lòng tin không hạn chế vào đẳng cấp các quan chức và xuất phát từ lòng không tin vô hạn vào đẳng cấp của những người không phải là quan chức. Nhưng tại sao chúng ta lại không được ăn miếng trả miếng? Tại sao chúng ta không được coi chính cái đẳng cấp các quan chức là đáng ngờ vực? Đối với tính cách thì cũng vậy. Một người không có định kiến, ngay từ trước đã phải kính trọng tính cách của nhà phê bình phát biểu công khai, hơn là tính cách của một người hành động bí mật.

Cái gì nói chung là xấu thì bao giờ cũng là xấu, bất luận người mang cái xấu đó là ai, - dù đó là nhà phê bình tư nhân, hay do chính phủ bổ nhiệm, - nhưng trong trường hợp sau thì cái xấu được chuẩn y từ trên xuống và được coi như là một cái gì cần thiết để thực hiện cái tốt từ dưới lên.

https://thuviensach.vn

Sự kiểm duyệt khuynh hướng và khuynh hướng kiểm duyệt - đó là một quà tặng do bản chỉ thị mới của phái tự do đem đến. Sẽ không một ai chê trách chúng ta về chỗ chúng ta có thái độ nghi ngờ ít nhiều đối với các điểm tiếp theo sau đó của bản chỉ thị.

"Những lời lẽ có tính chất xúc phạm và những suy luận bôi nhọ danh dự các cá nhân riêng biệt thì không được đăng". Không được đăng! Nếu như thay cho lòng từ bi này, sự nhận xét có tinh chất xúc phạm và bôi nhọ danh dự có được một định nghĩa khách quan, thì sẽ tốt hơn nhiều.

"Đối với sự ngờ vực về phương thức suy nghĩ của các cá nhân riêng biệt *hay là*" (chữ "hay là" thật rất nhiều ý nghĩa!) "của cả các giai cấp, đối với việc dùng *những bí danh trong đảng* và đối với việc đả kích cá nhân tương tự thì cũng vậy". Do đó, việc sắp xếp theo loại, những sự đả kích vào cả toàn

bộ giai cấp, việc dùng các bí danh trong đảng, cũng không được. Nhưng giống như A-đam, con người cần phải đặt tên cho tất cả để cho tất cả tồn tại đối với con người, và tên gọi của các đảng là những phạm trù cần thiết đối với báo chí chính trị, bởi vì

> Như bác sĩ Xát-xa-phrát giả định.
>
> Để chữa mỗi bệnh.
>
> Trước hết chúng ta phải đặt tên cho nó đã.

Tất cả những cái đó là nói về việc *đả kích cá nhân*. Thế thì làm như thế nào? Không được đụng tới cá nhân riêng biệt; cũng như không được đụng tới một giai cấp, tới cái chung, tới một pháp nhân nào. Nhà nước không muốn chịu đựng, - và điều này hoàn toàn đúng, - bất kỳ một sự xúc phạm nào, bất kỳ một sự đả kích cá nhân nào. Nhưng, với chữ "hay là" hầu như không ai nhận thấy đó, cái chung đã được quy thành cái cá nhân. Bằng từ "hay là", cái chung đã được đưa vào, còn nhờ cái từ "và" nhỏ bé thì, cuối cùng, chúng ta biết được rằng đây chỉ nói về cái cá nhân mà thôi. Nhưng điều đó, với một sự dễ dàng kỳ lạ, đã dẫn tới kết quả là báo chí bị tước mất mọi khả năng kiểm tra các quan chức và các cơ quan đang tồn tại như là một loại người nào đấy.

"Nếu cơ quan kiểm duyệt hành động căn cứ nào những điều chỉ dẫn này, theo tinh thần của bản sắc lệnh về kiểm duyệt ngày 18 tháng Mười 1819, thì nền chính luận đoan chính và thẳng thắn sẽ có được một hoạt động đầy đủ, và có thể hy vọng rằng nhờ điều đó mà sự quan tâm lớn đối với các sự nghiệp của tổ quốc sẽ được thức tỉnh và tình cảm dân tộc sẽ được nâng cao".

https://thuviensach.vn

Việc nền chính luận *đoan chính* - đoan chính xét theo quan điểm của sở kiểm duyệt, - theo những điều chỉ dẫn ấy, sẽ có được một trường hoạt động đầy đủ, thì điều đó chúng tôi thừa nhận; cả từ "địa bàn hoạt động"[7]1* cũng được chọn rất đạt, bởi vì ở đây một trường hoạt động rộng rãi đang được mở ra để cho giới báo chí chơi đùa, tiêu khiển bằng những động tác nhào lộn. Nhưng

người ta có sẽ đem lại một trường hoạt động như vậy cho nền chính luận *thẳng thắn* hay không, và liệu sẽ có chỗ cho sự *thẳng thắn* ấy không, - xin độc giả sáng suốt hãy xét đoán. Còn đối với *những niềm hy vong* mà bản chỉ thị đã thể hiện, thì tất nhiên có thể nâng cao *tình cảm dân tộc* cả theo ý nghĩa là sợi dây gửi đến sẽ nâng cao tình cảm dân tộc của người Thổ. Nhưng liệu một nền báo chí vừa khiêm tốn lại vừa nghiêm túc như thế có thức tỉnh được sự quan tâm đối với sự nghiệp của tổ quốc không, - vấn đề đó chúng ta xin để cho bản thân báo chí ấy giải quyết. Người ta không thể chữa được bệnh hoại huyết của báo chí bằng ký ninh. Nhưng có thể là chúng ta quá coi trọng đoạn đã dẫn. Có thể là chúng ta sẽ đoán được tốt hơn ý nghĩa của đoạn đó, nếu chúng ta sẽ giản đơn coi nó như cái gai trong chuỗi hoa hồng. Có thể là một viên ngọc trai có giá trị rất mập mờ đã được treo vào chiếc gai của chủ nghĩa tự do này. Chúng ta hãy xem xét kỹ hơn một chút. Tất cả đều phụ thuộc vào văn cảnh. Việc nâng cao tình cảm dân tộc và thức tỉnh sự quan tâm đối với những sự nghiệp của tổ quốc, - điều mà đoạn dẫn ra trên đây nói tới khi bày tỏ *niềm hy vọng* của mình, - đã lén lút biến thành một *chỉ thị* che đậy *cái ách mới* đối với *những tờ báo hàng ngày* khốn khổ, héo hon của chúng ta.

"Đi theo con đường đó, có thể hy vọng rằng sách báo chính trị và báo chí hàng ngày sẽ hiểu rõ hơn mục đích của mình, rằng cùng với việc nhận được một vật liệu phong phú hơn, chúng cũng sẽ có được một giọng xứng đáng hơn và từ nay trở đi sẽ coi việc đầu cơ tính tò mò của các độc giả của mình bằng cách đưa những tin giật gân không có nội dung, mượn ở các báo nước ngoài, do những phóng viên có ác ý hay được thông tin tồi đưa ra, hoặc bằng cách đưa ra những lời dèm pha và đả kích cá nhân, - một khuynh hướng mà rõ ràng cơ quan kiểm duyệt có trách nhiệm phải có những biện pháp chống lại, - là không xứng đáng đối với bản nhân báo chí".

Bản chỉ thị *biểu thị niềm hy vọng* là đi theo con đường đó, sách báo chính trị và báo chí hàng ngày sẽ hiểu rõ hơn mục đích của mình, v.v.. Nhưng chính *sự hiểu biết tốt hơn đó* không phải là một cái gì có thể quy định được; đó chỉ là một kết quả mà người ta đang còn chờ mong, và niềm hy vọng cũng vẫn là một

https://thuviensach.vn

niềm hy vọng mà thôi. Tuy nhiên, bản chỉ thị có tính chất quá thực tiễn để tự thỏa mãn với những niềm hy vọng và những lời chúc tụng sùng đạo. Trong khi cố làm cho báo chí hy vọng vào việc cải thiện tình cảnh của nó trong tương lai *dưới dạng một điều giảm nhẹ mới,* bản chỉ thị khoan dung lại tước bỏ ngay cái quyền mà báo chí hiện nay đang được hưởng. Đang hy vọng vào sự cải thiện của mình, báo chí lại mất đi cái mà nó còn đang có. Báo chí cũng bị cái số phận giống như số phận của Xan-sô Pan-xa, bị viên ngự y không cho ăn bất kỳ một thức gì, để cho sự rối loạn dạ dày không ngăn cản anh ta thực hiện những nhiệm vụ mà công tước đã giao phó cho anh ta.

Đồng thời, chúng ta không nên bỏ lỡ cơ hội kêu gọi tác gia Phổ hãy nắm vững cái loại văn phong đoan chính ấy. Trong câu mở đầu có nói: "Đi theo con đường này, có thể hy vọng *rằng*...". Cả một loạt định nghĩa phụ thuộc vào chữ *rằng* ấy, như: rằng sách báo chính trị và báo chí hàng ngày sẽ hiểu rõ hơn mục đích của mình, rằng chúng sẽ có được một giọng xứng đáng hơn, v.v. và v.v., rằng chúng sẽ coi việc đưa những bài tin không có nội dung mượn ở các báo nước ngoài, là không xứng đáng đối với bản thân, v.v.. Tất cả những định nghĩa đó vẫn còn thuộc về lĩnh vực hy vọng; nhưng kết luận, gắn liền với điều đã nói trước đó bằng một *gạch ngang:* "một khuynh hướng mà rõ ràng cơ quan kiểm duyệt có trách nhiệm phải có những biện pháp chống lại", lại giải thoát cơ quan kiểm duyệt khỏi cái nhiệm vụ buồn tẻ là chờ đợi sự cải thiện đã giả định của báo chí hàng ngày, nói cho đúng ra thì lời kết luận ấy đem lại cho cơ quan kiểm duyệt cái quyền sổ toẹt những gì mà nó không thích. Việc *điều trị nội khoa* được thay bằng phương pháp *cắt bỏ.*

"Nhưng để xích lại gần mục đích đó, khi cho phép ấn hành những xuất bản phẩm mới có tính chất định kỳ, và khi phê chuẩn những biên tập viên mới, cần phải rất thận trọng để cho báo chí hàng ngày chỉ được giao cho những người hoàn toàn không thể chê trách được, mà năng lực khoa học, địa vị và tính cách là một bảo đảm cho tính nghiêm túc của những mong muốn của họ và tính trung thực của phương thức suy nghĩ của họ".

Trước khi chuyển sang phân tích một cách chi tiết, chúng ta hãy nêu lên một nhận xét chung. Sự phê chuẩn các biên tập viên mới, tức là phê chuẩn các biên tập viên tương lai nói chung, hoàn toàn tùy thuộc vào sự "*rất thận trọng*", - dĩ nhiên, đây là nói về sự thận trọng của *các nhà chức trách của nhà nước,* tức là của cơ quan kiểm duyệt; trong lúc đó, bản sắc lệnh cũ về kiểm duyệt lại trao việc

https://thuviensach.vn

lựa chọn các biên tập viên - ít ra cũng là với những đảm bảo nhất định - *cho nhà xuất bản:*

"Điều IX. Sở kiểm duyệt có quyền tuyên bố với nhà ấn hành báo rằng, viên tổng biên tập được đề nghị không thuộc về số những người có một sự tin cẩn cần thiết, và trong trường hợp như vậy, người ấn hành báo phải hoặc là mời một biên tập viên khác, *hoặc là* nếu người đó *muốn giữ* biên tập viên trước đây, thì phải có sự *đảm bảo* về biên tập viên này, do các bộ nói trên của chúng ta *quy định* theo đề nghị của Sở kiểm duyệt đã nói".

Bản chỉ thị mới về kiểm duyệt biểu hiện sự sâu sắc thuộc một loại khác, có thể nói là biểu hiện sự *lãng mạn* của tinh thần. Trong khi bản pháp lệnh cũ về kiểm duyệt đòi những đảm bảo bên ngoài, không thơ mộng, và vì vậy do luật pháp quy định, - những đảm bảo nếu có thì ngay một biên tập viên vô dụng cũng phải được phê chuẩn, - thì bản chỉ thị lại tước hết mọi ý chí *của bản thân* người ấn hành. Căn cứ vào sự chỉ dẫn của bản chỉ thị thì sự khôn ngoan sáng suốt của chính phủ, sự thận trọng lớn và sự anh minh về trí tuệ của cấp trên, ắt phải đụng chạm với những phẩm chất bên trong, chủ quan, không thể quy định được bằng cái vẻ bên ngoài. Nhưng nếu tính không rõ ràng, sự nhạy cảm tinh vi và sự phấn khởi chủ quan của *sự lãng mạn* chuyển thành một *biểu hiện thuần túy* bề *ngoài* chỉ theo ý nghĩa là sự ngẫu nhiên bên ngoài biểu hiện ra không phải ở tính xác định bình phàm và tính hạn chế của nó, mà là ở một vầng hào quang hư ảo nào đó, ở chiều sâu tưởng tượng và ở sự huy hoàng tưởng tượng, - thì ngay cả bản chỉ thị cũng chưa chắc đã có thể tránh được *số phận lãng mạn này.*

Những biên tập viên của báo hàng ngày, - mà toàn bộ ngành báo chí đều có thể bị liệt vào phạm trù này, - phải là những con người hoàn toàn không thể chê trách vào đâu được. Với tư cách là sự đảm bảo cho tính hoàn toàn không thể chê trách vào đâu được đó, thoạt tiên bản chỉ thị nói tới "*năng lực khoa học*". Không nảy sinh một mảy may nghi ngờ rằng, liệu nhân viên kiểm duyệt có năng lực khoa học để xét đoán về mọi loại năng lực khoa học hay không. Nếu như sống ở Phổ có một lô thiên tài bách khoa như vậy mà chính phủ đã biết, - mỗi một thành phố ít ra cũng có một nhân viên kiểm duyệt, - thì tại sao những cái đầu bách khoa ấy lại không hoạt động với tư cách là tác gia? Nếu như những quan chức này, rất mạnh nhờ số lượng của mình, hơn nữa là nhờ cái khoa học của mình và thiên tài của mình, bỗng nhiên đứng dậy và với trọng lượng của mình, đè bẹp các tác gia đáng thương mà mỗi người chỉ biết có một loại thể tài nào đó, hơn nữa lại không

https://thuviensach.vn

được sự thừa nhận chính thức về năng lực của mình, - thì điều đó sẽ chấm dứt tất cả những sự lộn xộn trong báo chí nhanh hơn nhiều so với việc dùng sở kiểm duyệt. Tại sao những con người được kinh nghiệm làm cho khôn ngoan đó, - những con người giống như những con ngỗng ở La Mã, sẽ có thể cứu được điện Ca-pi-tôn bằng những tiếng kêu của mình, - lại im hơi lặng tiếng? Đó là những con người quá khiêm tốn. Giới khoa học không biết đến họ, nhưng chính phủ lại biết họ.

Còn nếu như đó quả thật là những con người đại tài mà không một nước nào tìm được, - bởi vì chưa một nước nào biết đến những giai cấp chỉ gồm toàn những thiên tài toàn diện và những đầu óc bách khoa, - thì những kẻ lựa chọn những người này ắt phải thiên tài hơn nữa! Họ cần phải nắm được một khoa học bí ẩn như thế nào để có thể cấp cho các quan chức không ai biết đến trong nước cộng hòa khoa học, những chứng minh thư về những năng lực khoa học toàn diện của họ ! Chúng ta leo càng cao lên bậc thang của *bộ máy quan liêu* đó *của trí tuệ* thì chúng ta lại gặp những cái đầu càng kỳ lạ hơn. Đối với một nước có những trụ cột như thế của một nền báo chí hoàn hảo thì có nên biến những con người tài ba đó thành *những người bảo vệ* cho một nền báo chí đầy thiếu sót hay không, hạ thấp cái hoàn thiện xuống vai trò của một thủ đoạn chống lại sự không hoàn thiện liệu có hợp lý hay không?

Các ngài bổ nhiệm càng nhiều những nhân viên kiểm duyệt như thế, thì các ngài càng tước mất nhiều triển vọng sửa chữa ở vương quốc báo chí. Các ngài đã lấy mất những con người khỏe mạnh trong đội quân của các ngài và biến họ thành những bác sĩ để chữa bệnh cho những người ốm yếu.

Giống như Pôm-pê, các ngài chỉ giậm chân xuống đất thôi, và A-phin Pan-lát được vũ trang từ đầu đến chân sẽ bước ra từ mỗi một tòa nhà của chính phủ. Báo chí hàng ngày yếu đuối sẽ tan thành tro bụi trước báo chí chính thức. Chỉ cần ánh sáng xuất hiện cũng đủ để bóng tối tan đi. Mong rằng ánh sáng của các ngài sẽ chói sáng, xin các ngài đừng che giấu nó đi. Thay cho một cơ quan kiểm duyệt tồi, mà tính chất không thể chê trách còn là vấn đề đối với các ngài, xin các ngài hãy đem lại cho chúng tôi, - vì các ngài chỉ cần ra lệnh mà thôi, - một nền báo chí hoàn thiện, mà hình tượng đã tồn tại trong nhiều thế kỷ *ở Trung Quốc*.

Nhưng lẽ nào nguyện vọng muốn biến *những năng lực khoa học* thành điều kiện duy nhất cần thiết đối với các tác gia của báo chí định kỳ lại không phải là

https://thuviensach.vn

một biểu hiện của tinh thần, mà tuyệt nhiên không phải là sự bảo trợ của đặc quyền, không phải là yêu sách đòi tuân thủ những ước lệ? Lẽ nào điều kiện đó lại không phải là yêu sách của bản thân công việc, mà là yêu sách của một người nhất định?

Tiếc thay, bản chỉ thị về kiểm duyệt đang làm gián đoạn sự tán dương của chúng ta. Bên cạnh việc đảm bảo về những năng lực khoa học thì còn có yêu sách về *địa vị và tính cách.* Địa vị và tính cách!

Tính cách trực tiếp đi theo sau địa vị đến mức dường như nó hoàn toàn toát ra từ địa vị. Vì vậy, chúng ta hãy bắt đầu từ *địa vị*. Địa vị đã bị lèn chặt vào giữa các năng lực khoa học và tính cách đến mức người ta tự nhiên bắt đầu nghi ngờ sự trong sáng của các ý đồ đã đẻ ra điều đó.

Yêu sách *chung* về năng lực khoa học, - đó quả là *tự do!* Yêu sách *riêng* về địa vị, - đó quả là *không tự do!* Những năng lực khoa học và địa vị cộng chung lại, - đó quả là *tự do tưởng tượng!* Bởi vì năng lực khoa học và tính cách là điều rất không rõ ràng, còn địa vị, trái lại, là một cái gì rất rõ ràng, thế thì tại sao chúng ta lại không kết luận rằng cái không rõ ràng, theo quy luật lô-gích tất yếu, sẽ dựa trên cái rõ ràng, nhận sự ủng hộ và nội dung từ cái rõ ràng? Như vậy, liệu quan chức kiểm duyệt có phạm một sai lầm lớn hay không, nếu như người ấy giải thích bản chỉ thị theo ý nghĩa cho rằng *địa vị* chính là *cái hình thức bên ngoài* dưới đó các năng lực khoa học và tính cách biểu hiện ra trong xã hội, hơn nữa chức vụ của bản thân quan chức kiểm duyệt lại đảm bảo cho người đó một sự nhất trí hoàn toàn giữa quan điểm này với quan điểm của nhà nước? Không có sự giải thích này thì chí ít cũng hoàn toàn không thể hiểu được, tại sao những năng lực khoa học và tính cách lại không phải là những đảm bảo đầy đủ cho tác gia, tại sao địa vị lại là sự bảo đảm cần thiết thứ ba. Nhưng nếu quan chức kiểm duyệt phải xung đột với chính bản thân mình, nếu những đảm bảo này ít khi gắn liền với nhau, hay thậm chí không bao giờ tồn tại cùng nhau, - vậy thì quan chức kiểm duyệt nên lựa chọn như thế nào? Nhưng dù sao đi nữa thì cũng phải lựa chọn, vì một người nào đó phải làm nhiệm vụ biên tập báo và tạp chí chứ! Năng lực khoa học và tính cách mà không có địa vị thì đối với quan chức kiểm duyệt chúng vẫn còn đáng nghi ngờ do tính chất không xác định của chúng. Vả lại, nói chung thì quan chức kiểm duyệt ắt phải ngạc nhiên vì làm thế nào mà những phẩm chất đó lại có thể tồn tại tách rời với địa vị. Ngược lại, quan chức kiểm duyệt có nên nghi

https://thuviensach.vn

ngờ sự có mặt của tính cách và của sự uyên bác ở nơi có địa vị không? Trong trường hợp này, người đó sẽ tin vào sự xét đoán của nhà nước ít hơn là tin vào sự xét đoán của bản thân, còn trong trường hợp ngược lại, thì người đó lại tin vào tác gia nhiều hơn là tin vào nhà nước. Một quan chức kiểm duyệt có thể nào vừa không tế nhị lại vừa không thiện ý? Không nên mong chờ điều đó, vả lại cũng không

ai mong chờ điều đó cả. Vì *địa vị* là tiêu chuẩn quyết định trong những *trường hợp khả nghi*, cho nên nói chung nó cũng là *tiêu chuẩn quyết định một cách tuyệt đối.*

Do đó, nếu như trước kia bản chỉ thị đã xung đột với *bản sắc lệnh về kiểm duyệt* do lòng tin chính thống của mình, thì giờ đây nó lại xung đột với bản sắc lệnh ấy do *cái chủ nghĩa lãng mạn* của mình, chủ nghĩa này bao giờ cũng đồng thời là một thứ thơ ca có thiên kiến. *Một đảm bảo bằng tiền,* vẫn là một đảm bảo bình phàm, thật sự, đang biến thành một đảm bảo ý tưởng, còn đảm bảo ý tưởng này thì biến thành địa vị *thực tế* và *cá nhân,* có được một ý nghĩa thần diệu tưởng tượng. Ý nghĩa của sự đảm bảo cũng thay đổi như vậy. Không phải là người ấn hành *lựa chọn* người chủ biên mà *y* bảo lãnh với nhà chức trách nữa, mà nhà chức trách lựa chọn người chủ biên cho *người ấn hành,* mà nhà chức trách bảo lãnh với bản thân mình. Bản sắc lệnh cũ chờ đợi những việc làm của người chủ biên mà người ấn hành phải đảm bảo bằng tiền. Còn bản chỉ thị thì không nói đến *việc làm* của chủ biên, mà nói về *nhân cách* của anh ta. Bản chỉ thị đòi hỏi một cá tính nhất định, thể hiện ở người chủ biên, còn *tiền của người ấn hành* thì phải cấp một cá tính như vậy. Bản chỉ thị mới cũng có cái tính cách bề ngoài giống như bản sắc lệnh cũ. Nhưng trong khi bản sắc lệnh cũ nói lên và xác lập, theo bản chất của nó, một cái gì xác định và hạn chế một cách dung tục, thì bản chỉ thị lại đem lại một ý nghĩa tưởng tượng cho sự ngẫu nhiên thuần túy nhất và với cái giọng khoa đại của cái chung lại nói lên một cái gì thuần túy cá nhân.

Nhưng nếu đối với biên tập viên, bản chỉ thị lãng mạn đem lại cho tính xác định bên ngoài nhất cái giọng của một sự không xác định nhu hòa nhất, thì đối với quan chức kiểm duyệt, bản chỉ thị lại đem lại cho sự không xác định mơ hồ nhất cái giọng của một sự xác định chặt chẽ của một đạo luật.

"Cũng còn phải thận trọng như vậy ngay cả khi bổ nhiệm các quan chức kiểm duyệt, để cho chức vụ quan chức kiểm duyệt chỉ được trao cho những người có phương thức suy nghĩ và những năng lực đã được kiểm

https://thuviensach.vn

nghiệm, những người hoàn toàn đáp ứng với sự tin cẩn vẻ vang mà chức vụ này giả định phải có; tức là cho những người vừa có thiện ý lại vừa sáng suốt, biết phân biệt giữa hình thức và bản chất của sự vật, và với một sự *tế nhị* chắc chắn biết vứt bỏ mối hoài nghi trong những trường hợp mà bản thân ý nghĩa và *khuynh hướng* của tác phẩm không chứng minh cho những mối hoài nghi đó".

Thay cho địa vị và tính cách cần thiết của một tác gia, thì ở đây lại là phương thức suy nghĩ đã được kiểm nghiệm, bởi vì địa vị đã được giả định trước rồi. Nhưng đáng chú ý hơn nữa là, trong khi đòi hỏi tác gia phải có những *năng lực khoa học*, thì người ta chỉ đòi hỏi quan chức kiểm duyệt có *những năng lực nói chung* mà không quy định thêm là chúng phải như thế nào. Trong điều 3, bản sắc lệnh cũ, - được soạn theo tinh thần của chủ nghĩa duy lý trừ các vấn đề chính trị, - đòi hỏi những quan chức kiểm duyệt *"có học vấn khoa học"* và thậm chí *"có tri thức uyên bác"*. Trong bản chỉ thị thì cả hai định ngữ này đều không còn nữa, và thay cho những năng lực của tác gia - với danh từ này người ta muốn nói đến những năng lực nhất định đã phát triển và đã biến thành hiện thực - thì ở quan chức kiểm duyệt đó lại là những *mầm mống của các năng lực*, những năng lực nói chung. Bởi vậy, *những mầm mống của các năng lực* phải *đóng vai trò quan chức kiểm duyệt* đối với *các năng lực đã thể hiện ra rồi*, mặc dù là theo bản chất của sự vật thì chúng phải nằm trong một mối quan hệ ngược lại đối với nhau. Cuối cùng, - chỉ nhân tiện nói qua thôi, - chúng ta nhận thấy rằng, những năng lực của quan chức kiểm duyệt không được định nghĩa đầy đủ hơn xét về mặt nội dung *khách quan* của chúng và điều đó dù sao cũng làm cho tính chất của chúng trở thành *mập mờ*.

Chúng ta bàn tiếp, chức vụ của nhân viên kiểm duyệt phải được trao cho những người "*hoàn toàn đáp ứng* với sự tin cẩn vẻ vang mà chức vụ này giả định phải có". Chẳng cần phải phân tích tỉ mỉ hơn điều quy định trùng lắp, giả tưởng đó nữa, điều quy định nhấn mạnh sự cần thiết phải lựa chọn những người được tin cẩn vào làm chức vụ đó, cho rằng họ *hoàn toàn đáp ứng (sẽ đáp ứng?)*

sự tin cẩn vẻ vang, - hơn nữa là một sự tin cẩn hoàn toàn, - mà người ta đã có đối với họ.

Cuối cùng, các quan chức kiểm duyệt phải là con người "vừa có thiện ý lại vừa sáng suốt, biết *phân biệt giữa hình thức* và *bản chất* của sự vật và với *một sự tế nhị chắc chắn biết vứt bỏ mối hoài nghi* trong những trường hợp mà *bản thân ý*

https://thuviensach.vn

nghĩa và *khuynh hướng* của tác phẩm không chứng minh cho những mối hoài nghi đó".

Trái lại, trên đó một chút, bản chỉ thị quy định:

"Phù hợp với điều đó" (tức là phù hợp với việc nghiên cứu khuynh hướng) "các nhân viên kiểm duyệt cũng phải đặc biệt chú ý tới *hình thức* và *giọng văn* của các tác phẩm nhằm đưa in, và không cho phép in những tác phẩm ấy, nếu như do tính chất hăng say, gay gắt và có định kiến, khuynh hướng của chúng tỏ ra là có hại".

Như vậy, quan chức kiểm duyệt khi thì phải xét đoán *khuynh hướng theo hình thức*, khi thì phải xét đoán *hình thức theo khuynh hướng.* Nếu trước kia, *nội dung* đã hoàn toàn biến mất với tư cách là tiêu chuẩn cho chế độ kiểm duyệt, thì giờ đây *hình* thức cũng đang biến đi. Chỉ có khuynh hướng tốt là được, còn *sự sai phạm về hình thức* thì chẳng có nghĩa lý gì. Dù tác phẩm không nổi bật về tính chất đặc biệt khiêm tốn, cũng không nổi bật về tính chất đặc biệt nghiêm túc, dù cho nó đầy sự gay gắt, hăng say và định kiến đi nữa, - thì ai sẽ sợ hãi *cái bề ngoài gồ ghề ấy?* Cần phải biết phân biệt giữa *hình thức* và *bản chất.* Như vậy, kết quả là mọi vẻ bề ngoài của sự quy định đã bị vứt bỏ và bản chỉ thị không thể kết thúc bằng một cái gì khác ngoài *sự mâu thuẫn hoàn toàn với bản thân*, - bởi vì tất cả những gì mà từ đó người ta còn phải rút ra cái khuynh hướng thì ở đây, trái lại, được quy định chỉ bởi chính cái khuynh hướng đó và bản thân nó lại phải được rút ra từ khuynh hướng. Sự gay gắt của một người yêu nước là một sự nhiệt thành thiêng liêng; sự hăng say của người đó là sự mãnh liệt của tình yêu; định kiến của người đó là lòng trung thành cho tới chỗ hy sinh quên mình, là lòng trung thành quá mức khiến cho không thể ôn hòa được.

Tất cả những tiêu chuẩn khách quan đều không còn nữa, tất cả đều quy thành một quan hệ *cá nhân*, và chỉ còn sự *tế nhị* của quan chức kiểm duyệt mới là một đảm bảo. Quan chức kiểm duyệt có thể vi phạm cái gì? Sự tế nhị. Nhưng sự thiếu tế nhị không phải là một trọng tội. Về phía tác gia thì cái gì đang bị đe dọa? Sự tồn tại của người đó. Có bao giờ một nhà nước lại đặt sự tồn tại của cả một loại người tùy thuộc vào sự tế nhị của các quan chức?

Tôi xin nhắc lại một lần nữa: *tất cả những tiêu chuẩn khách quan đều không còn nữa.* Nếu đứng về phía tác gia mà xét thì khuynh hướng là cái nội dung cuối cùng mà người ta đòi hỏi ở họ và gán cho họ; dưới dạng một ý kiến không có hình thù, ở đây khuynh hướng thể hiện ra với tư cách là một khách thể. Còn với

https://thuviensach.vn

tư cách là chủ thể, là ý kiến về ý kiến, thì khuynh hướng quy thành sự tế nhị của quan chức kiểm duyệt và là tiêu chuẩn duy nhất đối với quan chức này.

Nhưng, nếu sự độc đoán của quan chức kiểm duyệt, - mà quyền có ý kiến tuyệt đối là quyền độc đoán, - là một kết luận lô-gích rút ra từ bản chỉ thị, được bản chỉ thị che đậy cẩn thận dưới chiếc mặt nạ của những quy định khách quan, thì chính bản chỉ thị ấy, trái lại, biểu hiện một cách hoàn toàn có ý thức sự độc đoán của *quan tổng đốc* mà người ta hoàn toàn tin cậy trực tiếp, và *sự tin cậy đó đối với quan tổng đốc chính là sự đảm bảo* cuối cùng của *báo chí.* Như vậy, bản chất của chế độ kiểm duyệt nói chung được xây dựng trên cái quan niệm kỳ quái kiêu căng của một nhà nước cảnh sát về những quan lại của nó. Trí tuệ và thiện ý của một xã hội bị coi là không có năng lực để làm cả những việc giản đơn nhất, nhưng đối với các quan lại thì thậm chí cái không thể làm được lại được coi là có thể làm được.

Khuyết điểm căn bản này quán triệt tất cả các cơ quan ở nước ta. Ví dụ, trong phiên tòa hình sự, thì quan tòa, chưởng lý và trạng sư bào chữa được kết hợp vào *một con người*. Sự kết hợp

này mâu thuẫn với tất cả những quy luật của khoa tâm lý học. Nhưng người ta cho rằng quan chức lại đứng trên các quy luật của khoa tâm lý học, còn xã hội, trái lại, - đứng thấp hơn các quy luật đó. Nhưng có thể tha thứ được nguyên tắc tồi của nhà nước; nó trở thành không thể tha thứ khi nó không đủ trung thực nên không thể nhất quán. *Trách nhiệm* của các quan chức phải vô cùng cao hơn trách nhiệm của xã hội, trong chừng mực mà các quan chức được bản chỉ thị đặt cao hơn xã hội; và chính ở đây, nơi mà chỉ riêng sự nhất quán cũng có thể bào chữa cho nguyên tắc, có thể chứng thực cho nó về mặt pháp luật trong giới hạn lĩnh vực của nó, - chính ở đây người ta lại từ chối nó, chính ở đây người ta áp dụng một nguyên tắc trực tiếp đối lập lại.

Quan chức kiểm duyệt cũng là một viên chưởng lý, một trạng sư bào chữa và là một quan tòa, kết hợp vào trong một con người. *Việc quản lý các trí tuệ* được giao cho quan chức kiểm duyệt; quan chức đó *không có trách nhiệm.*

Chế độ kiểm duyệt sẽ chỉ có thể mang tính chất trung thực *nhất thời* nếu như nó phụ thuộc vào *các tòa án thông thường,* một điều thật ra không thể thực hiện được chừng nào chưa có những đạo luật khách quan về chế độ kiểm duyệt. Nhưng thủ đoạn tồi nhất - đó là trao chế độ kiểm duyệt cho sở kiểm duyệt xét xử,

https://thuviensach.vn

trao chế độ kiểm duyệt cho một quan tổng đốc nào đó hoặc cho hội đồng kiểm duyệt tối cao xét xử.

Tất cả những gì chúng ta đã nói về mối quan hệ giữa báo chí và chế độ kiểm duyệt cũng áp dụng cho mối quan hệ giữa chế độ kiểm duyệt với sở kiểm duyệt tối cao và cho mối quan hệ giữa tác gia với viên chánh kiểm duyệt, mặc dù ở đây xuất hiện *một khâu trung gian*. Đó cũng là mối quan hệ ấy, nhưng chỉ có điều là ở một mức cao hơn. Một sự lầm lẫn kỳ lạ là: khi giữ nguyên trật tự của các sự vật, lại cố đem lại cho nó một bản chất khác bằng cách chỉ giản đơn thay đổi các nhân vật. Nếu như *nhà nước chuyên chế* muốn trở thành một nhà nước trung thực, thì nhà

nước ấy phải tự tiêu diệt bản thân nó. Mỗi một điểm đều sẽ chịu sự cưỡng chế như nhau và một sự kháng cự như nhau. Sở kiểm duyệt tối cao, đến lượt mình, sẽ phải rơi vào sự kiểm duyệt. Để tránh cái vòng luẩn quẩn đó, người ta quyết định phải không trung thực, và ở cái nấc thứ ba hay nấc thứ chín mươi chín, một khoảng không được mở ra cho những hành vi phi pháp. Nhưng nhà nước quan liêu, cái nhà nước vẫn nhận thức một cách mơ hồ mối quan hệ đó, ít ra cũng đang cố gắng đặt phạm vi phi pháp lên cao đến mức nó bị che khuất đi, và khi đó nhà nước ấy nghĩ rằng hành vi phi pháp đã biến mất.

Cách chữa bệnh có hiệu nghiệm và *triệt để cho chế độ kiểm duyệt* là thủ tiêu nó, bởi vì bản thân thể chế đó là vô dụng, nhưng các thể chế lại hùng mạnh hơn con người. Ý kiến của chúng tôi có thể đúng hay không đúng, nhưng dù sao thì *nhờ có bản chỉ thị mới*, các tác gia Phổ *có được* hoặc là *tự do thật sự*, hoặc là *tự do trên ý tưởng* nhiều hơn, nghĩa là có được nhiều *ý thức* hơn.

Rara temporum felicitas, ubi quae velis sentire et quae sentias dicere licet[81*].

Do C. Mác viết vào khoảng giữa 15 tháng Giêng và 10 tháng Hai 1842

Đã in trong Tập văn "Anekdota zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik", Bd. I.1843

Ký tên: Một người dân tỉnh Ranh

In theo bản in trong Tập văn Nguyên văn là tiếng Đức

https://thuviensach.vn

LU-THE VỚI TƯ CÁCH LÀ THẨM PHÁN TRỌNG TÀI GIỮA STƠ-RAU-XƠ VÀ PHOI-Ơ-BẮC

Stơ-rau-xơ và Phoi-ơ-bắc! Ai là người trong bọn họ đã có lý trong vấn đề khái niệm về phép mầu, một vấn đề được nêu lên cách đây không lâu?[8] Đó là Stơ-rau-xơ, xem xét vấn đề với tư cách là một nhà thần học, do đó đã xem xét một cách có định kiến, hay đó là Phoi-ơ-bắc, nghiên cứu vấn đề ấy với tư cách là một người không phải là nhà thần học, do đó nghiên cứu một cách tự do? Đó là Stơ-rau-xơ, xem xét sự vật như chúng đã *thể hiện ra* trong con mắt của nhà thần học tư biện, hay đó là Phoi-ơ-bắc, xem xét chúng như đã thể hiện ra *trong thực tế?* Stơ-rau-xơ, người đã không nêu lên được ý kiến dứt khoát về phép mầu là cái gì mà chỉ giả định thêm rằng, đằng sau phép mầu còn có một sức mạnh tinh thần đặc biệt khác với sự mong muốn (làm như thể là mong muốn không phải là cái sức mạnh của tinh thần hay của con người mà ông ta đã giả định; làm như thể là sự mong muốn được tự do chẳng hạn, không phải là hành vi *đầu tiên* của tự do), hay Phoi-ơ-bắc, người đã nói không úp mở rằng: phép mầu là sự thực hiện một mong muốn tự nhiên, tức là của con người, bằng một phương thức siêu nhiên? Ai trong bọn họ đã có lý ? Lu-the - một uy tín rất lớn, vượt rất xa tất cả những nhà giáo điều của đạo Tin lành cộng lại, vì tôn giáo đối với ông ta là *một chân lý trực tiếp*, có thể nói là *thiên nhiên*, - cứ hãy để cho Lu-the trả lời xem trong bọn họ ai là người có lý.

Ví dụ, Lu-the nói, - bởi vì có thể dẫn ra vô số những đoạn tương tự trong các tác phẩm của ông ta, - về sự hồi sinh của những người đã chết trong Kinh thánh của Thánh Lu-ca (chương 7):

"Những việc làm của Chúa chúng ta, Giê-xu Cri-xtơ, chúng ta phải tôn kính một cách khác, *cao hơn* những việc làm của con người, vì những việc làm đó được thực hiện là để chúng ta có thể biết được Người là một vị Chúa vạn năng như thế nào, - cụ thể là, *một vị Chúa và Thượng đế có thể giúp đỡ khi mà không còn ai có thể giúp đỡ được;* do vậy, không một người nào bị sa ngã xuống thấp đến mức Chúa không giúp đỡ được, dù cho tai họa đó lớn đến mấy chăng nữa". "Đối với *Thượng đế - Chúa của chúng* ta, *có cái gì mà*

https://thuviensach.vn

Người không thể làm được, khiến cho chúng ta không thể đặt hy vọng vào Người? Chính Thượng đế *từ chỗ không có gì đã tạo ra* trái đất và bầu trời, và *tất thảy những thứ khác*. Năm này qua năm khác, Người làm cho cây mang đầy các quả anh đào, mận, táo, lê, và *để làm công việc ấy, Người không cần cái gì cả*. Bất kỳ một ai trong chúng ta, ngay giữa mùa đông tuyết phủ, cũng không thể lấy ra được ở dưới tuyết dù là một quả anh đào. Còn Thượng đế là một người *có thể tạo ra tất cả, có thể làm sống lại những gì đã chết,* và *làm nẩy sinh những gì không tồn tại.* Như vậy, dù cho một người nào đó có sa ngã xuống thấp như thế nào chăng nữa, nhưng đối với Thượng đế chúng ta thì người đó sa ngã không xuống thấp đến mức mà Người không thể không nâng dậy và cứu giúp. Chúng ta phải nhận thức những việc làm đó của thượng đế và phải hiểu rằng, *đối với Người thì không có gì không làm được,* và *một khi chúng ta gặp điều không may thì, tin vào sức vạn năng của Người, chúng ta phải học tập can đảm.* Dù cho bọn Thổ Nhĩ Kỳ hay *một tai họa* khác nào đó có đến đi nữa, thì chúng ta phải nhớ rằng có một người bảo hộ và một vị cứu tinh, mà bàn tay *vạn năng có thể cứu giúp*. Đó là *một niềm tin đúng đắn, chân chính".* "Cần *phải tìm ở Thượng đế lòng dũng cảm* và *chớ nên nản chí.* Bởi vì cái gì mà tôi và những người khác không thể làm được thì Người làm được. *Nếu như cả tôi lẫn những người khác không thể* giúp đỡ được, thì Người có thể giúp tôi và cứu tôi thoát chết, như trong thánh ca thứ 68 đã nói: *Chúng ta có Chúa giúp đỡ, có vua của các vị vua sẽ cứu chúng ta thoát chết.* Vì vậy, trái tim của chúng ta phải đầy can đảm và hy vọng vào Người. Những trái tim như vậy mới thật là tôn thờ Người và kính yêu Người, đó là những trái tim không bị chán nản và không hề biết sợ". "*Chúng ta phải tìm sự dũng cảm ở Chúa* và *ở người con* của Chúa, Giê-xu Cri-xtơ. Bởi vì cái *mà chúng ta không thể làm được, thì Người có thể làm được;* cái gì mà *chúng ta không có, thì Người lại có.* Nếu bản thân chúng ta không thể tự giúp mình, thì *Người có thể giúp, - và Người vui sướng và sẵn sàng làm việc đó* như chúng ta đang thấy ở đây" (Lu-the. "Toàn tập", [phần XVI], Lai-pxích, 1732, tr.442-445)[9].

Trong một vài lời đó, các người có sự *tán dương* toàn bộ cuốn sách của Phoi-ơ-bắc[10], - tán dương tất cả những định nghĩa về *định mệnh, tính vạn năng, sự sáng tạo, phép mầu, lòng tin,* đã nêu ra trong cuốn sách ấy. Các người hãy hổ thẹn đi, hỡi những tín đồ của đạo Cơ Đốc, - quý tộc và thường dân, những nhà thông thái và những người không thông thái, - các người *hãy* hổ *thẹn đi,* bởi vì *một kẻ chống đạo Cơ Đốc* đã phải chỉ cho các người bản chất của đạo Cơ Đốc dưới cái dạng thực sự không che đậy của nó. Còn đối với các ngài, những nhà thần học và những nhà triết học tư biện, thì tôi khuyên các ngài: hãy thoát ra khỏi những khái niệm và những thành kiến của nền triết học tư biện trước đây, nếu như các ngài muốn đến được tới sự vật như chúng đang tồn tại trong thực tế, nghĩa là đến được *chân lý.* Và đối với các ngài thì không có con đường nào khác

https://thuviensach.vn

để dẫn đến *chân lý* và *tự do*, ngoài con đường *đi qua suối lửa*[9]*. Phoi-ơ-bắc - đó là *chốn luyện ngục* của thời đại chúng ta.

Do C.Mác viết vào cuối tháng Giêng 1842

Đã in trong Tập văn "Anekduta zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik", Bd. II, 1843

Ký tên: Không phải người Béc-lin

In theo bản in trong Tập văn Nguyên văn là tiếng Đức

NHỮNG CUỘC TRANH LUẬN CỦA HỘI NGHỊ DÂN BIỂU KHÓA 6 CỦA TỈNH RANH

(BÀI THỨ NHẤT)[11]

NHỮNG CUỘC TRANH LUẬN VỀ TỰ DO BÁO CHÍ VÀ VỀ VIỆC CÔNG BỐ CÁC BIÊN BẢN CỦA HỘI NGHỊ CÁC ĐẲNG CẤP[12]

Vào một buổi sáng mùa xuân ở Béc-lin, tờ *"Staats-Zeitung"*[13] *Phổ*, đã công bố *những lời thú nhận* của nó, làm cho toàn thể những người viết và đọc ở nước Đức phải ngạc nhiên. Dĩ nhiên để làm điều đó nó đã chọn một hình thức quý tộc, ngoại giao, chứ không phải một hình thức vui, để tự bạch. Nó làm ra vẻ muốn chỉ cho những chị em báo chí của mình thấy tấm gương nhận thức, nó chỉ nói một cách thần bí - bí ẩn về những tờ báo Phổ khác, trong lúc đó thì trên thực tế nó đã nói về tờ báo Phổ par excellence[10]1* - tức là nói về bản thân nó.

Điều ấy cho phép có nhiều sự giải thích khác nhau. *Xê-da* đã dùng ngôi thứ ba để nói về mình. Vậy thì tại sao trong trường hợp tờ báo Phổ “Staats-Zeitung”

https://thuviensach.vn

này, khi nó nói về những người thứ ba, lại không muốn nói về bản thân nó? Khi nói về mình, *trẻ em* thường nói tên mình ra để thay cho tiếng "tôi": "Ghê-oóc", v.v.. Thế thì tại sao tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" lại không thay đại từ "tôi" bằng những tên "Vossische"[14], "Spenersche"[15], hay bằng tên của một vị thần thánh nào khác?

Trong một vài lời đó, các người có sự *tán dương* toàn bộ cuốn sách của Phoi-ơ-bắc[10], - tán dương tất cả những định nghĩa về *định mệnh, tính vạn năng, sự sáng tạo, phép mầu, lòng tin*, đã nêu ra trong cuốn sách ấy. Các người hãy hổ thẹn đi, hỡi những tín đồ của đạo Cơ Đốc, - quý tộc và thường dân, những nhà thông thái và những người không thông thái, - các người *hãy* hổ *thẹn đi*, bởi vì *một kẻ chống đạo Cơ Đốc* đã phải chỉ cho các người bản chất của đạo Cơ Đốc dưới cái dạng thực sự không che đậy của nó. Còn đối với các ngài, những nhà thần học và những nhà triết học tư biện, thì tôi khuyên các ngài: hãy thoát ra khỏi những khái niệm và những thành kiến của nền triết học tư biện trước đây, nếu như các ngài muốn đến được tới sự vật như chúng đang tồn tại trong thực tế, nghĩa là đến được *chân lý*. Và đối với các ngài thì không có con đường nào khác để dẫn đến *chân lý* và *tự do*, ngoài con đường *đi qua suối lửa*[11]*. Phoi-ơ-bắc - đó là *chốn luyện ngục* của thời đại chúng ta.

Do C.Mác viết vào cuối tháng Giêng 1842

Đã in trong Tập văn "Anekduta zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik", Bd. II, 1843

Ký tên: Không phải người Béc-lin

In theo bản in trong Tập văn Nguyên văn là tiếng Đức

https://thuviensach.vn

NHỮNG CUỘC TRANH LUẬN CỦA HỘI NGHỊ DÂN BIỂU KHÓA 6 CỦA TỈNH RANH

(BÀI THỨ NHẤT)[11]

NHỮNG CUỘC TRANH LUẬN VỀ TỰ DO BÁO CHÍ VÀ VỀ VIỆC CÔNG BỐ CÁC BIÊN BẢN CỦA HỘI NGHỊ CÁC ĐẲNG CẤP[12]

Vào một buổi sáng mùa xuân ở Béc-lin, tờ *"Staats-Zeitung"*[13] *Phổ*, đã công bố *những lời thú nhận* của nó, làm cho toàn thể những người viết và đọc ở nước Đức phải ngạc nhiên. Dĩ nhiên để làm điều đó nó đã chọn một hình thức quý tộc, ngoại giao, chứ không phải một hình thức vui, để tự bạch. Nó làm ra vẻ muốn chỉ cho những chị em báo chí của mình thấy tấm gương nhận thức, nó chỉ nói một cách thần bí - bí ẩn về những tờ báo Phổ khác, trong lúc đó thì trên thực tế nó đã nói về tờ báo Phổ par excellence[12]1* - tức là nói về bản thân nó.

Điều ấy cho phép có nhiều sự giải thích khác nhau. *Xê-da* đã dùng ngôi thứ ba để nói về mình. Vậy thì tại sao trong trường hợp tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" này, khi nó nói về những người thứ ba, lại không muốn nói về bản thân nó? Khi nói về mình, *trẻ em* thường nói tên mình ra để thay cho tiếng "tôi": "Ghê-oóc", v.v.. Thế thì tại sao tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" lại không thay đại từ "tôi" bằng những tên "Vossische"[14], "Spenersche"[15], hay bằng tên của một vị thần thánh nào khác?

Bản chỉ thị mới về kiểm duyệt đã xuất hiện. Các báo ở nước ta thấy cần phải nắm được cách thức và những hình thức bề ngoài thích hợp với tự do. Và tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" cũng buộc phải thức tỉnh và khoác lấy một tư tưởng tự do nào đó, hoặc chí ít, một tư tưởng độc lập nào đó.

Nhưng, điều kiện cần thiết đầu tiên của tự do là tự nhận thức, còn tự nhận thức thì không thể có được nếu không có sự thú nhận.

Nếu chỉ cần nhớ một cách chắc chắn rằng ở đây tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" đã công bố những sự *thú nhận* của mình; nếu không bỏ qua cái sự việc là ở đây, chúng ta đang thấy trước mặt mình sự thức tỉnh đầu tiên của tờ báo bán chính thức đối với sự tự ý thức, - thì tất cả những điều bí ẩn đều sẽ được giải quyết.

https://thuviensach.vn

Chúng ta tin rằng, tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" "nói lên những lời vĩ đại với một giọng không hề nao núng", và chúng ta chỉ sẽ khó giải quyết có một điều: chúng ta có nên khâm phục tính chất không nao núng của sự vĩ đại đó hơn, hay khâm phục sự vĩ đại của tính chất không nao đúng đó hơn?

Bản chỉ thị về kiểm duyệt chỉ vừa mới xuất hiện, tờ "Staats-Zeitung" chỉ vừa mới tỉnh lại sau cái đòn ấy, thì nó liền đặt câu hỏi: "Một sự tự do hơn đối với kiểm duyệt đã đem lại ích lợi gì cho các anh, các báo Phổ?"

Rõ ràng là với điều đó, tờ báo ấy muốn nói: những năm tháng dài dưới sự giám sát của kiểm duyệt đã đem lại lợi ích gì cho tôi? Tôi đã trở thành cái gì, bất chấp tất cả sự giám sát gắt gao và sự bảo trợ toàn diện? Và giờ đây, tôi sẽ ra sao? Tôi đã không tập đi một cách độc lập, còn công chúng ham thích các cuộc mua vui thì đang chờ đợi mọi điệu nhảy đập chân vào nhau của người bị bại liệt. Chúng ta hãy công khai thừa nhận trước nhân dân Phổ những sự yếu đuối của mình, nhưng chúng ta sẽ ngoại giao trong những lời thú nhận đó. Chúng ta sẽ không nói thẳng với nhân dân rằng chúng ta không có gì thú vị. Nhưng chúng ta sẽ nói với họ rằng, nếu như những tờ báo Phổ không có gì thú vị đối với nhân dân Phổ, thì nhà nước Phổ không phải là điều quan tâm đối với các báo.

Câu hỏi táo bạo của tờ "Staats-Zeitung", và câu trả lời còn táo bạo hơn nữa chỉ là đoạn nhạc mở đầu cho sự thức tỉnh của nó, - đó là nó nói lầm bầm qua giấc ngủ, lời của vai trò mà sau này nó sẽ đóng. Nó đang thức tỉnh để nhận thức, nó đang biểu hiện cái bản chất thầm kín của nó. Các anh hãy nghe Ê-pi-mê-nít[16]!

Mọi người đều biết rằng, hoạt động lý luận đầu tiên của lý trí đang dao động giữa cảm tính và tư duy là việc *đếm*. Đếm là hành vi lý luận tự do đầu tiên của lý trí *của đứa trẻ. Nào chúng ta hãy đếm đi,* - tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" kêu gọi những tờ báo chị em của nó như vậy[17]. *Thống kê* là khoa học chính trị đầu tiên! Tôi sẽ nhận thức được cái đầu của một con người, nếu như tôi biết có bao nhiêu sợi tóc trên đó.

Anh mong muốn những người khác đối xử với anh như thế nào thì anh hãy đối xử với họ như thế ấy. Và liệu có thể đánh giá bản thân chúng ta, - đặc biệt là bản thân tôi, tờ báo Phổ "Staats-Zeitung", - đúng hơn so với phương pháp thống kê, được chăng! Chính thống kê không những chứng nhận cái sự thật là tôi cũng được ấn hành đều đặn như bất kỳ một tờ báo Pháp và Anh nào, mà còn chứng nhận cái sự thật là người ta đọc tôi ít hơn là bất kỳ một tờ báo nào của thế giới

https://thuviensach.vn

văn minh. Các bạn hãy vứt bỏ những quan chức buộc phải quan tâm đến tôi mà không có một nguyện vọng đặc biệt nào, các bạn hãy vứt bỏ những cơ quan xã hội không thể bỏ qua một tờ báo bán chính thức, - thế thì ai sẽ đọc tôi, - thử hỏi, ai? Các bạn hãy tính những chi phí bỏ ra cho tôi, hãy tính những thu nhập mà tôi đem lại, và các bạn sẽ thấy rằng nói những lời vĩ đại với một giọng bình tâm, quyết không có nghĩa là làm một công việc có lãi. Các bạn thấy đó, thống kê thật có tính chất thuyết phục biết bao, con tính số học giản đơn làm cho mọi động tác tiếp đó của trí óc trở thành thừa biết bao! Các biểu số soi sáng cho công chúng mà không thức tỉnh những tình cảm hăng say của họ.

Với hiểu biết cao cả của nó về ý nghĩa của thống kê, tờ "Staats-Zeitung" tự đặt mình không những đứng cạnh người Trung Quốc[18], không những đứng cạnh nhà thống kê của vũ trụ, - tức là với Pi-ta-go[19]. Tờ báo đó chỉ ra rằng nó đang chịu ảnh hưởng của nhà triết học tự nhiên vĩ đại của thời đại hiện nay, người muốn trình bày, trong các số hạng, tất cả những sự phân biệt trong thế giới động vật, [13]1* v.v..

Như vậy, mặc dù toàn bộ chủ nghĩa thực chứng nổi bật của nó, nhưng những nguyên lý của nền triết học hiện đại cũng không xa lạ đối với tờ "Preuâische Staats-Zeitung".

"Staats-Zeitung" là một tờ báo toàn diện. Nó không yên tâm với *con số*, với *đại lượng thời gian*. Nó đi xa hơn trong sự thừa nhận nguyên lý số lượng của nó, nó cũng đánh giá đúng đắn cả *đại lượng không gian*. Không gian là cái đầu tiên gây ấn tượng mạnh mẽ đối với *đứa bé* do đại lượng của nó. Nó là đại lượng đầu tiên mà đứa bé gặp phải trong thế giới. Vì vậy, đứa bé coi một người cao lớn là một đại nhân, và tờ "Staats-Zeitung", suy luận cũng theo kiểu trẻ em như thế, đang kể cho chúng ta nghe rằng những cuốn sách *dày* thì ưu việt hơn rất nhiều so với những cuốn sách *mỏng*, còn về các tờ giấy, tức về *các báo*, xuất bản hàng ngày với quy mô chỉ bằng một tờ in thôi, thì chẳng cần nói đến nữa!

Các anh, những người Đức, các anh chỉ biết phát biểu một cách cặn kẽ mà thôi! Các anh hãy viết những cuốn sách rất dài dòng về cơ cấu nhà nước, các anh hãy viết những tác phẩm thông thái rất dày mà không một ai đọc trừ tác giả đáng kính và nhà bình luận đáng kính, nhưng các anh hãy nhớ rằng các tờ báo của các anh không phải là những cuốn sách. Các anh hãy tưởng tượng xem, một tác phẩm nghiêm túc gồm ba tập sẽ chứa đựng một số lượng giấy lớn như thế nào? Vì vậy,

https://thuviensach.vn

các anh hãy tìm tinh thần của thời đại chúng ta, tinh thần của thời đại không phải trong những tờ báo đang cung cấp cho các anh những biểu thống kê, mà trong những cuốn sách mà quy mô cũng đã là một đảm bảo cho sự nghiêm túc của chúng.

Các trẻ em có phẩm hạnh tốt, các em hãy nhớ rằng đây đang nói đến những điều "thông thái". Vì vậy, các em hãy nghiên cứu trước hết là những cuốn sách dày, và các em sẽ cũng yêu mến chúng tôi, những tờ báo, vì khuôn khổ nhẹ nhàng của chúng tôi, vì sự dễ dàng trần tục của chúng tôi là những cái có một tác động quả thật mát mẻ sau những cuốn sách dày cộp.

Thật ra, thời đại của chúng ta không còn có cái cảm giác thật sự về sự vĩ đại, cái cảm giác làm cho chúng ta khâm phục trong thời Trung cổ. Các anh hãy nhìn những cuốn khái luận gầy còm của phái kiền thành, hãy nhìn những hệ thống triết học của chúng ta với quy mô tất cả chỉ có in octavo[14]1*, và hãy so sánh chúng với hai chục cuốn sách đồ sộ khổ lớn của Đun-xơ Xcốt. Chỉ riêng quy mô to lớn kỳ lạ của chúng cũng đã - như những ngôi nhà gô-tích - làm cho trái tim anh xúc động, cũng đã đẻ ra những tình cảm. Những người khổng lồ thô bạo nguyên thủy đó tác động đến tâm hồn như là một cái gì vật chất. Tâm hồn cảm thấy mình bị đè nặng dưới trọng lượng của khối, còn cảm giác bị đè nặng là bước đầu của sự cung kính. Không phải các anh nắm những cuốn sách đó, mà những cuốn sách đó nắm các anh. Các anh là một vật phụ thuộc của chúng, và theo ý kiến của tờ báo Phổ "Staats-Zeitung", nhân dân cũng phải là một vật phụ thuộc như thế đối với sách báo chính trị của họ.

Như vậy, tờ "Staats-Zeitung" không thiếu những nguyên tắc lịch sử vốn có đối với thời Trung cổ lớn lao, mặc dù tờ báo đó nói hoàn toàn theo kiểu hiện đại.

Tuy nhiên, nếu như tư duy lý luận của *đứa bé* có tính chất số lượng, thì sự phán đoán của đứa bé, cũng như tư duy thực tiễn của nó, trước hết có tính chất cảm giác - thực tiễn. Bản chất cảm tính của cơ thể đứa bé - đó là mối liên hệ đầu tiên kết hợp nó với thế giới. *Những cảm quan thực tiễn,* chủ yếu là mũi và miệng, là những cơ quan đầu tiên mà đứa bé dùng để *đánh giá* thế giới. Vì vậy, tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" đang suy luận dùng cái *mũi* để quy định giá trị của các tờ báo nói chung, và giá trị của bản thân nó nói riêng. Nếu như một nhà tư tưởng Hy

https://thuviensach.vn

Lạp coi những tâm hồn khô khan là tốt nhất[20], thì tờ "Staats-Zeitung" coi những tờ báo "thơm" là *"tốt"*. Nó không thể khen ngợi *"mùi thơm văn học"* vốn có của tờ "Allgemeine"[21], ở Au-xbuốc, và tờ "Journal des Débats"[22]. Quả là một sự ngây thơ đáng khen, hiếm có! Pôm-pê vĩ đại, hết sức vĩ đại!

Như vậy, sau khi đã trình bày trước chúng ta cả một loạt những tư tưởng cá biệt, đáng được thừa nhận, cho phép chúng ta có thể nhìn sâu vào tận tâm hồn nó, tờ "Staats-Zeitung" sau đó đã tóm tắt quan điểm của nó về nhà nước trong một suy luận sâu sắc, trong đó chiếm địa vị trung tâm là phát kiến vĩ đại nói "rằng ở Phổ, bộ máy quản lý của nhà nước và toàn bộ cơ thể nhà nước bị tách ra khỏi tinh thần chính trị, và vì vậy không thể đem lại một hứng thú *chính trị* nào đối với nhân dân cũng như đối với báo chí".

Như vậy, theo *ý kiến của tờ "Staats-Zeitung"* thì ở Phổ, sự quản lý của nhà nước không dính dáng gì đến tinh thần chính trị, hoặc tinh thần chính trị không dính dáng gì đến việc quản lý của nhà nước. Ở đây, tờ "Staats-Zeitung" hành động không tế nhị biết bao, khi nói lên một điều mà một kẻ thù độc ác nhất cũng không thể bịa ra tồi hơn, cụ thể là nói rằng cuộc sống thực sự của quốc gia không có tinh thần chính trị, và tinh thần chính trị sống ở ngoài nhà nước thật sự!

Nhưng chúng ta không được quên cái *quan điểm cảm tính trẻ con* của tờ báo Phổ "Staats-Zeitung". Tờ báo đó kể cho chúng ta nghe rằng, khi nói đến đường sắt, thì chỉ nên nghĩ đến sắt và đường, khi nói đến các hiệp ước thương mại thì chỉ nên nghĩ đến đường và cà-phê, khi nói đến các xưởng chế biến da, thì chỉ nên nghĩ đến da mà thôi. Lẽ dĩ nhiên, đứa trẻ em không đi quá cái *nhận thức cảm tính*, nó chỉ thấy cái đơn nhất mà không ngờ tới sự tồn tại của những sợi dây thần kinh vô hình nối liền cái riêng đó với cái chung, những sợi dây này ở trong quốc gia cũng như ở khắp mọi nơi, đang biến những bộ phận vật chất thành những thành viên sống của một tổng thể có linh hồn. Trẻ em tin rằng mặt trời quay chung quanh trái đất, cái chung quay chung quanh cái riêng. Vì vậy, trẻ em không tin vào *tinh thần*, nhưng lại tin vào *ma quỷ*.

Phù hợp với điều đó, tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" coi tinh thần chính trị là một con ma Pháp, và đối với nó thì hình như nó yểm bùa con ma ấy bằng cách ném da, đường, lưỡi lê và con số vào đầu con ma ấy.

Nhưng, ở đây độc giả ngắt lời chúng ta: chúng tôi muốn nói đến "những cuộc tranh luận trong hội nghị dân biểu tỉnh Ranh" kia, đáng lẽ phải như thế thì

https://thuviensach.vn

người ta lại trình bày cho chúng tôi xem *"vị thiên thần* vô *tội",* con đẻ kiểu cũ của báo chí, tờ "Preuâische Staats-Zeitung", và hát lại những bài hát ru con khôn ngoan theo kiểu người già, nhờ những bài hát này mà nó luôn luôn mưu toan ru nó và chị em nó chìm đắm trong giấc ngủ say mùa đông.

Nhưng Si-lơ há đã chẳng nói:

> Và cái mà vị hiền triết không thấy được
>
> Lại đi đến tận *những trái tim ngây thơ của trẻ em*[23].

"Trong sự ngây thơ của trái tim mình", tờ báo Phổ "Staats-Zeitung" đã nhắc nhở chúng ta rằng ở Phổ, không thua gì ở Anh, chúng ta có *những hội nghị đẳng cấp,* mà báo chí hàng ngày, theo nó nói, *có quyền* thảo luận nếu như báo chí ấy *biết* làm điều ấy, bởi vì tờ "Staats-Zeitung" - trong ý thức tự hào một cách cổ điển về giá trị của nó - cho rằng các tờ báo Phổ không có đủ không phải là các *quyền* mà là *sự biết làm.* Cái phẩm chất đó dưới dạng một đặc quyền riêng, chúng tôi sẵn sàng thừa nhận là thuộc về tờ báo đó và chúng ta hãy mạnh dạn thực hiện cái tư tưởng do nó đã nói lộ ra trong sự ngây thơ nhiệt tình của nó mà không nói dài dòng hơn nữa về những năng lực của nó.

Việc *công bố* các biên bản của hội nghị dân biểu chỉ trở thành hiện thực khi nào chúng được thảo luận với tư cách là *"những sự kiện thực tế công khai",* nghĩa là khi chúng trở thành tài sản của báo chí. Lẽ dĩ nhiên, đụng chạm đến chúng ta gần hơn cả là hội nghị dân biểu *tỉnh Ranh.*

Chúng ta bắt đâu từ *"những cuộc tranh luận về tự do báo chí"* và chúng ta hãy nhận xét sơ bộ rằng, khi thảo luận vấn đề đó, đôi khi chúng ta sẽ hành động như những người tham gia, bằng cách nói lên quan điểm của bản thân mình; còn trong những bài báo sau này thì chúng ta sẽ theo dõi các cuộc tranh luận và sẽ đứng trên quan điểm của một sử gia - quan sát để soi sáng nó hơn nữa.

Bản thân tính chất các cuộc tranh luận quyết định sự khác nhau đó trong cách trình bày. Trong những cuộc tranh luận về tất cả những vấn đề còn lại, những ý kiến khác nhau được các đại biểu các đẳng cấp bảo vệ với một sức mạnh giống nhau. Còn trong vấn đề báo chí thì ngược lại, những kẻ thù của tự do báo chí có một ưu thế nào đó. Ngoài những câu nói thường dùng và những câu khuôn sáo chẳng đi đến đâu, chúng ta gặp thấy ở những đối thủ ấy một *sự kích động có tính chất bệnh hoạn* nào đó, một thành kiến hăng say nào đó, do thái độ *thực tế*

https://thuviensach.vn

của họ, chứ không phải do thái độ tưởng tượng của họ đối với báo chí quyết định, còn ở *những người bảo vệ báo chí* tại hội nghị đó, nói chung, thì *không có một thái độ hiện thực nào* đối với cái được họ bênh vực. Họ không bao giờ biết tự do báo chí với tư cách là một *nhu cầu cấp thiết.* Đối với họ, tự do là công việc của trí tuệ mà trong đó, trái tim không có một sự tham gia nào. Đối với họ, nó là một thứ cây "của nước ngoài", mà họ chỉ gắn bó với tư cách là "những người hâm mộ" mà thôi. Do đó, chống lại những lý do đặc biệt "có sức nặng" của đối thủ, họ đôi khi đưa ra những suy luận quá chung chung, mơ hồ, nhưng ngay cả một lý do đần độn nhất cũng tự coi là có ý nghĩa quan trọng khi nó chưa bị đập tan.

Gơ-tơ đã có lần nói rằng, người nghệ sĩ chỉ mô tả được một vẻ đẹp phụ nữ mà họ đã yêu mà thôi, dù là yêu trong một sinh vật nào đó[24]. Tự do báo chí cũng vốn có cái vẻ đẹp của nó, - dù cho vẻ đẹp này hoàn toàn không phải là của người đàn bà, - và cần phải yêu nó để có thể bênh vực nó. Sự tồn tại của cái mà tôi yêu thật sự, tôi cảm thấy là cần thiết, tôi cảm thấy nhu cầu về sự tồn tại đó, không có nó thì sự tồn tại của tôi không thể trọn vẹn, thỏa mãn, hoàn thiện. Trong lúc đó, những người bảo vệ tự do báo chí nói trên hình như đang hưởng thụ trọn vẹn cuộc sống ngay cả khi không có tự do báo chí.

Phái đối lập tự do chỉ cho ta thấy trình độ của cuộc hội nghị chính trị, cũng như nói chung phái đối lập là chỉ tiêu của trình độ phát triển của một xã hội nhất định. Trong thời kỳ mà nghi ngờ ma quỷ được coi là một sự táo bạo của triết học, mà sự phản đối việc xét xử các mụ phù thủy hình như là một nghịch lý, - trong thời kỳ ấy lòng tin ma quỷ và những phiên tòa xét xử các mụ phù thủy được công nhận là một cái gì hoàn toàn *hợp pháp.* Một nước, giống như thành A-ten thời cổ, nhìn bọn thực khách, ăn bám, xu nịnh như là những ngoại lệ mâu thuẫn với lý trí của nhân dân, như là một *lũ ngu ngốc,* - một nước như thế là nước của độc lập và tự chủ. Còn một nhân dân, giống như tất cả những nhân dân trong thời kỳ tốt đẹp xưa kia, chỉ dành cái quyền suy nghĩ và nói lên chân lý cho *những tên hề trong cung đình,* thì chỉ có thể là một nhân dân phụ thuộc và không có cá tính mà thôi. Hội nghị các đẳng cấp trong đó phái đối lập thuyết phục rằng ý chí tự do và vốn có của bản tính con người, hội nghị đó ít ra cũng không phải là một hội nghị các đẳng cấp có ý chí tự do. Ngoại lệ chỉ khẳng định quy tắc. Phái đối lập tự do chỉ cho ta thấy là lập trường của phái tự do đã biến thành cái gì, chỉ rõ cái mức mà tự do biểu hiện ra ở trong con người.

https://thuviensach.vn

Vì vậy, nếu như chúng ta nhận xét rằng những kẻ bênh vực tự do báo chí trong hội nghị đẳng cấp hoàn toàn đứng không ngang tầm với nhiệm vụ của mình, thì điều đó đúng với một mức độ còn lớn hơn nữa đối với toàn bộ hội nghị dân biểu nói chung.

Tuy vậy, chúng ta cũng cứ bắt đầu trình bày các cuộc tranh luận của hội nghị dân biểu từ chính cái điểm ấy, không những xuất phát từ sự quan tâm riêng đối với tự do báo chí, mà cũng xuất phát từ sự quan tâm chung đối với hội nghị dân biểu nữa. Không có nơi nào mà một tinh thần *đặc biệt đẳng cấp* lại biểu hiện ra rõ ràng hơn, cụ thể hơn và đầy đủ hơn là trong các cuộc tranh luận về báo chí. Đặc biệt, điều đó đúng đối với *phái đối lập chống tự do báo chí;* cũng giống như nói chung, trong phái đối lập chống *tự do nói chung*, tinh thần của một giới nào đó, lợi ích cá nhân của một đẳng cấp nhất định, tính phiến diện tự nhiên của tính tình, thể hiện ra một cách gay gắt nhất và tàn nhẫn nhất, giống như nhe nanh giương vuốt vậy.

Những cuộc tranh luận cho ta thấy cuộc luận chiến của đẳng cấp vương hầu chống lại tự do báo chí, cuộc luận chiến của đẳng cấp quý tộc, cuộc luận chiến của đẳng cấp thị dân, thành thử luận chiến ở đây không phải là *những con người cá biệt*, mà là *những đẳng cấp*. Có tấm gương nào có thể phản ánh một cách trung thành tính chất bên trong của hội nghị dân biểu hơn là các cuộc tranh luận về báo chí?

Chúng ta bắt đầu từ *những đối thủ chống lại tự do báo chí*, cụ thể là phải bắt đầu từ *diễn giả của đẳng cấp vương hầu*.

Chúng ta sẽ không nói tỉ mỉ về phần đầu bài phát biểu của ông ta về việc "cả báo chí lẫn kiểm duyệt đều là một tệ hại, v.v.", bởi vì đề tài này đã được một diễn giả khác phân tích cặn kẽ hơn. Nhưng chúng ta không thể bỏ qua không nói đến cái *lý lẽ đặc trưng* của diễn giả đó.

"Kiểm duyệt là một tệ hại nhỏ hơn sự phóng túng của báo chí". "*Niềm tin ấy* dần dần được cố định lại *ở* nước Đức *chúng ta*" (xin hỏi, đó là bộ phận nào của nước Đức?) "đến mức là *Liên bang* đã ra *những đạo luật về* vấn đề này, những đạo luật mà Phổ đã tán thành và đã tuân theo"[25].

Hội nghị dân biểu đang thảo luận vấn đề giải phóng báo chí khỏi những xiềng xích của nó. Bản thân những xiềng xích ấy, diễn giả nói, bản thân những xiềng xích trói buộc báo chí đó chứng minh rằng báo chí không có sứ mệnh vận

https://thuviensach.vn

động tự do. Sự tồn tại bị trói buộc của nó chứng minh cho bản chất của nó. Các đạo luật chống tự do báo chí bác bỏ sự tự do báo chí.

Đó là một lý lẽ, *ngoại giao* chống lại mọi cải cách, do một *học thuyết cổ điển* của một đảng nhất định đưa ra dưới một hình thức kiên quyết nhất[26]. Mỗi một sự hạn chế tự do được thừa nhận là chứng cớ thực tế, không thể bác bỏ được, nói lên rằng chính quyền của những kẻ hữu sản trước đây đã tin tưởng vào sự cần thiết phải hạn chế tự do, và trong thời tiếp theo sau đó, niềm tin này được công bố là nguyên lý chủ đạo.

Đã có thời người ta ra lệnh phải tin rằng trái đất vận động chung quanh mặt trời. Ga-li-lê có bị lật đổ bởi điều đó không?

Ở nước Đức chúng ta cũng đúng như vậy, một tín niệm toàn đế chế, mà mỗi một công tước cầm quyền nói riêng cũng đều chia xẻ, đã biến thành luật; tín niệm ấy cho rằng trạng thái nông nô là thuộc tính tự nhiên của những con người nhất định, rằng chân lý được chứng minh rõ ràng nhất là bằng những cuộc phẫu thuật, nghĩa là bằng những cuộc tra tấn, rằng ngọn lửa của địa ngục được chứng minh tốt nhất cho kẻ tà đạo là bằng những đống củi cháy rừng rực trên trái đất.

Lẽ nào trạng thái nông nô được hợp pháp hóa lại không phải là một bằng chứng thực tế chống lại điều bịa đặt duy lý cho rằng thân thể con người không phải là một đối tượng sử dụng và chiếm hữu? Lẽ nào sự tra tấn thô bạo - nguyên thủy lại không bác bỏ cái lý luận trống rỗng nói rằng việc chích máu không làm lộ rõ chân lý, việc kéo xương sống cho thẳng ra trên chiếc thang dùng để tra tấn không làm cho con người mất kiên nghị, rằng những cơn đau giãy giụa không phải là sự thú nhận?

Cái sự kiện chế độ kiểm duyệt tồn tại, theo ý kiến của diễn giả, đang bác bỏ tự do báo chí; và điều đó quả thật đúng đắn, đó là một chân lý gắn liền với cái sự thật nổi tiếng là môn địa trắc học có thể xác định giới hạn của nó, - sau những hàng rào giới tuyến nhất định thì nó không còn là sự thật và chân lý nữa.

"Cả trong các bài phát biểu lẫn trong các cuốn sách",- người ta dạy tiếp chúng ta, - "cả trong tỉnh Ranh chúng ta lẫn trong toàn bộ nước Đức, chúng ta cũng không thấy sự phát triển chân chính và cao quý của tinh thần bị trói buộc".

Cái ánh sáng cao quý của chân lý chiếu rạng báo chí chúng ta, theo họ, là tặng phẩm của kiểm duyệt.

https://thuviensach.vn

Trước hết, chúng ta hãy quay cái lý lẽ đã dẫn ra của diễn giả chống lại bản thân ông ta; thay cho lý do duy lý chủ nghĩa, chúng ta hãy dẫn sắc lệnh của chính phủ . Trong bản chỉ thị mới nhất của Phổ, người ta chính thức tuyên bố rằng cho đến nay báo chí bị những sự hạn chế quá lớn, rằng nó chỉ còn phải thấm nhuần một nội dung thật sự dân tộc nữa mà thôi. Diễn giả có cơ hội thấy rằng những niềm tin trong nước Đức chúng ta có thể thay đổi.

Nhưng quả là một sự nghịch lý phi lô-gích biết bao khi coi kiểm duyệt là cơ sở cho bộ phận ưu tú nhất trong báo chí chúng ta!

Một diễn giả hết sức vĩ đại của cuộc cách mạng Pháp, mà voix toujours tonnante[15]1* còn vang cho đến tận ngày nay; một con sư tử mà tự mình cần phải nghe để có thể cùng với dân chúng kêu lên: “Sư tử, ngươi đã gầm lên, giỏi lắm!”[27], - tức *Mi-ra-bô,* - đã nhận được học vấn của mình trong các nhà tù. Vì vậy, các nhà tù há không phải là những trường cao đẳng dạy hùng biện hay sao?

Tinh thần Đức vẫn có thể làm được những công việc lớn lao bất chấp tất cả những hàng rào tinh thần, nhưng nếu nghĩ rằng nó đạt được điều đó chính là nhờ những trạm gác và hàng rào thuế quan thì đó sẽ là một thành kiến thật sự của giới vương hầu. Sự phát triển tinh thần của nước Đức đã diễn ra không phải *nhờ* kiểm duyệt, mà *bất chấp* sự kiểm duyệt. Trong những điều kiện kiểm duyệt, khi báo chí thoi thóp và sống một cuộc sống thảm hại, thì điều đó lại được dẫn ra với tư cách là lý lẽ chống lại tự do báo chí, mặc dầu điều đó chỉ chống lại sự không tự do của báo chí. Nếu như báo chí, bất chấp kiểm duyệt, bảo tồn những nét đặc trưng, chủ yếu của nó, thì điều đó cũng được dẫn ra một cách có lợi cho kiểm duyệt, mặc dầu điều đó chỉ có lợi cho tinh thần, chứ không phải có lợi cho cái xiềng xích.

Vả lại vấn đề *"sự phát triển chân chính, cao quý"* là một vấn đề đặc biệt.

Trong những thời kỳ tuân thủ nghiêm ngặt chế độ kiểm duyệt, từ năm 1819 đến năng 1830 (về sau, - nếu như không phải trong "nước Đức chúng ta", thì cũng là trong một phần lớn nước Đức, - bản thân kiểm duyệt lại rơi vào dưới sự kiểm duyệt của những điều kiện thời gian và của những niềm tin khác thường đã hình thành trong thời kỳ ấy), sách báo của chúng ta đã trải qua *"giai đoạn những tờ báo buổi chiều",* mà người ta cũng có thể có quyền gọi là “chân chính, cao thượng, sinh động và phát triển một cách phong phú”, giống như viên tổng biên tập tờ *"Abend-Zeitung",* họ là *"Vin-clơ",* có quyền tự chọn một cách buồn cười

https://thuviensach.vn

cho mình cái biệt danh là *"Tươi sáng"*, mặc dầu ở trong biệt danh ấy ánh sáng còn ít hơn là trong ngọn lửa ma trơi ban đêm lang thang trên các đầm lầy. Con người hàng tỉnh tối tăm (Krähwinkler[16]1*), với cái biệt hiệu là "Tươi sáng" đó, chính là mẫu mực của nền văn học hồi đó. Lễ chay tịnh vĩ đại về mặt tinh thần hồi bấy giờ sẽ chỉ cho những thế hệ mai sau thấy rằng, nếu như chỉ có một ít vị thánh là chịu được một sự chay tịnh trong bốn mươi ngày, thì toàn thể nước Đức, thậm chí không phải là thần thánh, đã có thể sống hơn 20 năm mà không sản xuất và không dùng một thức

ăn tinh thần nào cả. Báo chí đã tự hạ thấp xuống *tới chỗ đê tiện*, và khó nói là cái gì chiếm ưu thế: việc thiếu trí tuệ chiếm ưu thế so với việc thiếu tính cách, việc thiếu hình thức chiếm ưu thế so với việc thiếu nội dung - hay là ngược lại. Đối với nước Đức, có thể cho rằng sẽ có lợi hơn cả nếu như sự phê bình chứng minh được rằng thời kỳ đó không bao giờ tồn tại cả. Lĩnh vực duy nhất của sách báo, trong đó hồi bấy giờ còn tràn đầy cuộc sống sinh động, - tức *lĩnh vực tư tưởng triết học*, - đã thôi không nói tiếng Đức nữa, bởi vì tiếng Đức không còn là ngôn ngữ của tư tưởng nữa. Tinh thần đã nói một tiếng nói khó hiểu, thần bí, bởi vì đã không thể dùng những từ dễ hiểu để nói những cái mà người ta cấm hiểu rõ.

Còn đối với tấm gương của *sách báo tỉnh Ranh*, - tấm gương này, thật vậy, có một mối quan hệ khá gần gũi với hội nghị dân biểu tỉnh Ranh, - thì có thể cầm chiếc đèn lồng của Đi-ô-gien đi qua tất cả 5 quận hành chính mà không gặp một "người chân chính" ở đâu cả. Chúng tôi hoàn toàn không coi đó là thiếu sót của tỉnh Ranh, mà nói cho đúng ra, đó là một bằng chứng của ý nghĩa chính trị - thực tiễn của tỉnh đó. Tỉnh Ranh có thể tạo ra một *"báo chí tự do"*, nhưng đối với báo chí *"không tự do"*, thì nó không đủ tháo vát, cũng không đủ ảo tưởng.

Như vậy, chỉ có thời kỳ văn học đã qua, mà chúng ta có thể gọi là "thời kỳ văn học của chế độ kiểm duyệt gắt gao", là một bằng chứng hiển nhiên, lịch sử, về cái tình hình là kiểm duyệt rõ ràng đã gây ra một sự tổn thất độc ác và không thể tha thứ được đối với sự phát triển của tinh thần Đức, và nó quyết không được chỉ định làm magister bonarum artium[17]1* như điều đó thể hiện ra đối với diễn giả. Hoặc có thể là dưới danh từ "báo chí cao quý, chân chính", cần phải hiểu đó là một báo chí mang những xiềng xích của mình với cái vẻ đoan trang?

Nếu diễn giả "tự cho phép mình nhắc lại câu châm ngôn nổi tiếng về ngón tay đeo nhẫn và cả bàn tay", thì chúng ta, ngược lại, sẽ tự cho phép mình đặt câu

https://thuviensach.vn

hỏi: không phải chỉ đưa *một* tay, mà đưa ngay cả hai tay ra cho tinh thần của nhân dân mình, thì có phải phù hợp hơn cả với sự tôn nghiêm của chính phủ hay không?

Như chúng ta đã thấy, với một vẻ quan trọng khinh suất, với một sự tỉnh táo của nhà ngoại giao, nhà diễn giả của chúng ta gạt bỏ vấn đề thái độ của kiểm duyệt đối với sự phát triển tinh thần. Ông ta biểu hiện một cách còn kiên quyết hơn những mặt tiêu cực của đẳng cấp mình trong những lời ông ta đả kích *những hình thức tự do báo chí đã hình thành trong lịch sử.*

Còn đối với sự tồn tại của quyền tự do báo chí ở các dân tộc khác, thì theo ông ta:

"Nước Anh không thể dùng làm tấm gương, bởi vì trong cả hàng loạt thế kỷ ở đó đã hình thành nên *trong lịch sử* những điều kiện mà trong bất kỳ một nước nào khác người ta cũng không thể tạo ra được một cách nhân tạo nhờ các học thuyết, nhưng chúng lại có lý do của chúng *trong hoàn cảnh độc đáo của Anh*". "*Ở Hà Lan*, tự do báo chí đã không ngăn chặn được *gánh nặng quốc trái* và đã góp phần thúc đẩy rất lớn vào *sự phát sinh của cách mạng*, mà kết quả là mất hết một nửa lãnh thổ".

Tạm thời chúng ta không nói đến nước Pháp, để rồi sau này sẽ quay lại nước đó.

"Cuối cùng, *ở Thụy Sĩ*, nhờ có tự do báo chí, chúng ta có tìm thấy cái xứ En-đô-ra-đô hạnh phúc hay không? Lẽ nào chúng ta lại không nhớ tới một cách *kinh tởm* những cuộc tranh cãi thô lỗ lấp đầy các trang báo giữa các đảng phái, khi mà các đảng phái, ý thức được một cách đúng đắn cái phẩm giá không ra gì của con người mình, được phân biệt theo tên gọi của nhưng bộ phận trong cơ thể của súc vật - những động vật có sừng, những động vật có móng - và với lời chửi mắng nhạt nhẽo của mình, đã gây ra sự khinh bỉ của tất cả những người bên cạnh!"

Theo ông ta, báo chí *Anh* không phải là một lý do có lợi cho tự do báo chí nói chung, *bởi vì* nó dựa trên những *cơ sở lịch sử.* Báo chí ở Anh có công lao *chỉ* vì nó đã phát triển trong lịch sử, chứ không phải với tư cách báo chí nói chung, bởi vì theo ông ta, lẽ ra nó phải phát triển mà *không* cần đến những cơ sở lịch sử. Thành thử, đó là công lao của lịch sử, chứ không phải

của báo chí. Làm như thể báo chí cũng không phải là một bộ phận của lịch sử, làm như thể dưới các triều Hen-ri VIII, Ma-ri theo đạo Thiên chúa, Ê-li-da-bét và Gia-cốp, báo chí Anh đã không phải chịu đựng một cuộc đấu tranh khốc liệt, và đôi khi man rợ, để đem lại cho nhân dân Anh những cơ sở lịch sử của họ.

https://thuviensach.vn

Và lẽ nào điều đó, ngược lại, lại không có lợi cho báo chí, nếu như với một sự tự do lớn nhất, báo chí Anh đã không có ảnh hưởng hủy hoại đối với các cơ sở lịch sử? Nhưng diễn giả tỏ ra không nhất quán.

Báo chí Anh không phải là một lý do có lợi cho báo chí nói chung, *bởi vì* nó là Anh. Báo chí Hà Lan là một lý do *chống* báo chí nói chung, *mặc dầu* nó chỉ là Hà Lan thôi. Khi thì đem tất cả những tính ưu việt của báo chí gán cho các cơ sở lịch sử, khi thì đem tất cả những thiếu sót của các cơ sở lịch sử gán cho báo chí. Giống như ở Anh, báo chí đã gắn liền với lịch sử của nó và những đặc điểm của vị trí của nó, ở Hà Lan và ở Thụy Sĩ tình hình cũng như vậy.

Vậy thì báo chí phải làm gì đối với các cơ sở lịch sử - phản ánh chúng, vứt bỏ chúng đi, hay là phát triển chúng? Diễn giả trách cứ báo chí cả về trường hợp này lẫn trường hợp kia, và cả về trường hợp thứ ba.

Ông ta khiển trách báo chí *Hà Lan* vì nó đã phát triển *trong lịch sử.* Lẽ ra nó phải *kìm hãm tiến trình lịch sử lại,* lẽ ra nó phải che chở cho Hà Lan khỏi *gánh nặng quốc trái!* Một đòi hỏi thật phi lịch sử làm sao! Báo chí Hà Lan đã không thể kìm hãm tiến trình của sự vật trong thời kỳ Lu-i XIV; báo chí Hà Lan đã không ngăn cản được cái tình hình là dưới thời Crôm-oen, hải quân Anh đã đứng hàng thứ nhất ở châu Âu. Nó đã không thể phù phép đại dương để đại dương giải thoát cho Hà Lan khỏi cái vai trò bất hạnh - làm vũ đài chiến đấu cho những cường quốc lục địa đang tham chiến; nó đã không thể - cũng như tất cả những quan chức kiểm duyệt Đức cộng lại - tiêu diệt những sắc lệnh độc tài của Na-pô-lê-ông.

Nhưng có bao giờ báo chí *tự do* lại nhân những món nợ của quốc gia lên? Còn khi toàn thể nước Pháp bị lạc lối trong những vụ đầu cơ chứng khoán điên cuồng của Lô, dưới thời kỳ nhiếp chính của công tước Oóc-lê-ăng, - thì khi đó ai đã chống lại cái thời kỳ vũ bão và tấn công cuồng tín đó của nạn đầu cơ tiền? Chỉ có một vài nhà châm biếm, vì thế những người này được thưởng dĩ nhiên không phải bằng giấy bạc ngân hàng mà bằng những trát đi vào ngục Ba-xti-ơ.

Nếu đi xa hơn nữa, thì yêu sách đòi báo chí ngăn chặn *món nợ của nhà nước* dẫn đến chỗ là báo chí cũng phải trả những món nợ của các cá nhân. Yêu sách đó làm cho người ta nhớ đến một tác gia luôn luôn tức giận người thầy thuốc của mình vì người này thật ra đã giải thoát y khỏi bệnh, nhưng lại không đồng thời giải thoát được những tác phẩm của y khỏi những chỗ in sai. Tự do báo chí, cũng

https://thuviensach.vn

giống như người thầy thuốc, không hứa hẹn sự hoàn thiện cho con người cũng như cho nhân dân. Bản thân tự do báo chí không phải là một sự hoàn thiện. Chửi mắng một của cải nào đó vì nó là một của cải xác định chứ không phải là toàn bộ các của cải ngay một lúc, vì nó *chính là của cải đó* chứ *không phải là* một của cải *nào khác,* là một thói khá dung tục. Dĩ nhiên, nếu tự do báo chí là tất cả, thì nó sẽ làm cho tất cả những chức năng còn lại của nhân dân, và thậm chí cả bản thân nhân dân nữa, sẽ trở nên thừa.

Diễn giả đổ tội cho báo chí Hà Lan về cuộc *cách mạng Bỉ.*

Không một người nào biết một chút về lịch sử lại phủ nhận cái sự việc là: việc tách Bỉ ra khỏi Hà Lan là một *sự kiện lịch sử* với một mức độ vô cùng lớn hơn so với việc sáp nhập hai nước ấy làm một.

Theo ông ta, báo chí Hà Lan đã gây ra cuộc cách mạng Bỉ. Báo chí nào? Tiến bộ hay phản động? Chúng ta cũng có thể đặt câu hỏi như thế đối với nước Pháp; và nếu như diễn giả trách cứ báo chí thầy tu của Bỉ, hồi bấy giờ là dân chủ, thì ông ta cũng phải trách cứ như thế báo chí thầy tu ở Pháp là báo chí hồi bấy giờ tán thành chế độ chuyên chế. Cả báo chí này lẫn báo chí kia đều góp phần lật đổ những chính phủ của họ . Ở Pháp, không phải tự do báo chí, mà là chế độ kiểm duyệt, đã chuẩn bị cơ sở cho cách mạng.

Nhưng ta hãy để điều này sang một bên. Chúng ta biết rằng cuộc cách mạng Bỉ *thể hiện ra* thoạt tiên như là một cuộc cách mạng tinh thần, như là cuộc cách mạng của báo chí. Ngoài những khuôn khổ ấy thì lời khẳng định cho rằng báo chí đã đẻ ra cuộc cách mạng Bỉ, không có một ý nghĩa nào cả. Nhưng lẽ nào điều đó lại đáng bị khiển trách? Lẽ nào ngay từ đầu cách mạng phải thể hiện ra dưới *hình thức vật chất?* Lẽ nào ngay từ đầu cách mạng đánh chứ không nói? Quyền lực của chính phủ có thể vật chất hóa cuộc cách mạng tinh thần; cuộc cách mạng vật chất trước hết phải tinh thần hóa quyền lực chính phủ.

Cuộc cách mạng Bỉ là sản phẩm của tinh thần Bỉ. Vì vậy mà báo chí, - một biểu hiện tự do nhất hiện nay của tinh thần, - cũng đã tham gia vào cuộc cách mạng Bỉ. Báo chí Bỉ sẽ không phải là báo chí Bỉ, nếu như nó đứng ngoài cuộc cách mạng, nhưng cuộc cách mạng Bỉ cũng sẽ không phải là cuộc cách mạng Bỉ nếu như nó không đồng thời là cuộc cách mạng của báo chí. Cuộc cách mạng của nhân dân là *hoàn chỉnh;* nghĩa là cuộc cách mạng diễn ra theo cách của nó trong

https://thuviensach.vn

mỗi lĩnh vực; thế thì tại sao điều đó lại không được áp dụng vào báo chí với tư cách là báo chí?

Như vậy, trong báo chí Bỉ diễn giả khiển trách không phải báo chí, mà *ông ta khiển trách nước Bỉ*. Và ở đây, chúng ta phát hiện thấy điểm trung tâm của bài điểm về lịch sử tự do báo chí của ông ta. Tính chất *nhân dân* của báo chí tự do, - như mọi người đã biết, nhà họa sĩ cũng không vẽ những bức tranh lịch sử lớn bằng thuốc nước, - cá tính lịch sử của báo chí tự do, cái đem lại cho nó một tính chất độc đáo, làm cho nó trở thành biểu hiện của một tinh thần nhân dân nhất định, - tất cả những cái đó không làm hài lòng vị diễn giả thuộc đẳng cấp vương hầu. Ông ta thậm chí còn đưa ra một yêu sách đối với báo chí của các dân tộc khác nhau, đòi nó phải là một báo chí biểu hiện những quan điểm của ông ta, phải là một báo chí haute volée[18]1* và phải quay chung quanh một số người chứ không phải quay chung quanh những thiên thể tinh thần - tức là chung quanh các dân tộc. Trong sự phê phán của ông ta đối với *báo chí Thụy Sĩ*, yêu sách đó thể hiện ra dưới một dạng không che đậy.

Tạm thời chúng ta tự cho phép đặt một câu hỏi. Tại sao diễn giả không nhớ lại rằng báo chí Thụy Sĩ, mà đại biểu là An-brếch phôn Ha-lơ, đã chống lại chính sách khai sáng của Vôn-te? Tại sao ông ta không nhớ rằng nếu như Thụy Sĩ không phải là En-đô-ra-đô,thì nó cũng đã đẻ ra một vị tiên tri của công quốc En-đô-ra-đô tương lai, cụ thể là đã đẻ ra một ngài Phôn Ha-lơ nữa, ngài này, trong bài "Sự phục hưng khoa quốc gia học" của mình, đã đặt cơ sở cho một báo chí "cao quý, chân chính hơn", tức là cho tờ "Berliner politisches Wochenblatt"[28]? Người ta biết cây theo quả của nó. Và còn có một mảnh đất nào trên thế giới lại có thể tự khen ngợi mình là giống như Thụy Sĩ đã đẻ ra một quả như thế của chủ nghĩa chính thống mọng ngọt?

Diễn giả đã buộc tội *báo chí Thụy Sĩ* là nó dùng "những tên gọi động vật học của các đảng phái", như loại "động vật có sừng" và "động vật có móng", tóm lại, là nó nói *tiếng Thụy Sĩ* và *với những người Thụy Sĩ*, sống trong mối quan hệ láng giềng gia trưởng với bò đực và bò cái. *Báo chí của nước đó là báo chí của chính nước đó*. Chỉ có thể nói được điều đó thôi. Vả lại, như báo chí Thụy Sĩ vẫn lại chứng minh, chính báo chí tự do đưa con người ta ra khỏi những khuôn khổ chật hẹp của chủ nghĩa bản vị địa phương.

https://thuviensach.vn

Về *những tên gọi động vật học của các đảng phái*, đặc biệt chúng ta phải nhận thấy rằng chính bản thân tôn giáo đang đề *động vật* lên thành tượng trưng của tinh thần. Dĩ nhiên, nhà diễn giả chúng ta lên án báo chí Ấn Độ trong cơn xuất thần nhập hóa đã cúi chào con bò cái Xa-ba-la và con khỉ Ha-nu-ma-nu. Ông ta đổ lỗi cho báo chí Ấn Độ về tôn giáo Ấn Độ, cũng như ông ta đổ lỗi cho báo chí Thụy Sĩ về tính cách Thụy Sĩ. Nhưng có một báo chí mà chưa hẳn ông ta đã muốn để cho bị kiểm duyệt, - chúng tôi muốn nói đến *báo chí thần thánh*, tức là *Kinh thánh*. Phải chăng cuốn đó đã không phân toàn thể loài người thành hai đảng phái lớn - những con *dê* và những con cừu? Phải chăng bản thân Chúa đã không đánh giá như sau về thái độ của mình đối với các tộc Giu-đa và I-xra-en: "Đối với tộc Giu-đa, ta là *con mối*, còn đối với tộc I-xra-en, ta là *con sâu*"? Hoặc là, - điều này gần gũi hơn đối với chúng ta là những con người trần tục - chẳng lẽ không có một sách báo nào của đẳng cấp vương hầu biến toàn bộ *nhân loại học* thành *động vật học* hay sao? Chúng tôi muốn nói đến sách báo về *huy chương học*. Ở đấy người ta bắt gặp những cái kỳ quái hơn là đảng "của những động vật có sừng" và đảng "của những động vật có móng".

Vậy thì nói cho đúng ra, diễn giả đã trách cứ điều gì trong tự do báo chí? *Điều mà ông ta trách cứ là: những thiếu sót của nhân dân đồng thời cũng là những thiếu sót của báo chí của họ*, báo chí là tiếng nói dũng cảm của tinh thần nhân dân mang tính chất lịch sử, là hình tượng công khai của nó. Phải chăng ông ta đã chứng minh rằng cái đặc quyền vĩ đại, tự nhiên ấy không áp dụng cho *tinh thần nhân dân Đức*? Ông ta đã trình bày rằng mỗi dân tộc đều biểu hiện tinh thần của mình trong báo chí *của mình*. Lẽ nào cái tinh thần hiểu biết triết học của người Đức lại phải mất đi cái mà theo lời cả quyết của chính diễn giả, người ta có thể thấy ở những người Thụy Sĩ với đầu óc đặc sịt những khái niệm động vật học?

Cuối cùng, phải chăng diễn giả nghĩ rằng những thiếu sót *có tính cách dân tộc* của báo chí tự do cũng không phải là *những thiếu sót có tính cách dân tộc của những quan chức kiểm duyệt?* Phải chăng những quan chức kiểm duyệt tách ra khỏi tổng thể lịch sử, không bị tinh thần của thời đại đụng chạm đến? Tiếc rằng, có thể là như vậy. Nhưng, người có tư tưởng lành mạnh

nào mà lại không tha thứ cho báo chí những lỗi lầm của dân tộc và của thời đại, nhưng lại tha thứ cho chế độ kiểm duyệt những tội lỗi chống lại dân tộc và thời đại?

https://thuviensach.vn

Ngay từ đầu chúng ta đã nhận xét rằng, qua những diễn giả khác nhau đang luận chiến chống lại tự do báo chí, chính là *đẳng cấp đặc thù* của họ đang luận chiến. Diễn giả của đẳng cấp vương hầu ngay thoạt đầu đã dẫn ra những căn cứ *có tính chất ngoại giao.* Ông ta đã chứng minh tính chất không chính đáng của tự do báo chí, xuất phát từ những *niềm tin của đẳng cấp vương hầu,* được thể hiện khá rõ trong những đạo luật về kiểm duyệt. Ông ta nghĩ rằng sự phát triển cao thượng, chân chính của tinh thần Đức do những sự bó buộc từ bên trên gây ra. Cuối cùng, ông ta đã luận chiến *chống lại các dân tộc*, và lòng tràn đầy sự căm phẫn cao cả, ông ta đã bác bỏ tự do báo chí, coi đó là thứ ngôn ngữ thiếu tế nhị, thiếu khiêm tốn của nhân dân, do nhân dân dùng để nói với bản thân mình.

Diễn giả của đẳng cấp quý tộc mà bây giờ chúng ta bàn tới, luận chiến không phải chống lại nhân dân, mà là chống lại con người. Trong *tự do báo chí,* ông ta bác bỏ *tự do của con người,* trong *luật về báo chí* - ông ta bác bỏ *pháp luật.* Trước khi bàn đến vấn đề tự do báo chí theo đúng nghĩa của từ đó, ông ta bàn đến vấn đề *công bố hàng ngày toàn văn những cuộc tranh luận của hội nghị dân biểu.* Chúng ta hãy theo sát ông ta từng bước.

"Đề nghị đầu tiên trong số những đề nghị được đưa ra, nói về *việc công bố những cuộc tranh luận của chúng ta,* đã được thỏa mãn". "Việc sử dụng một cách hợp lý sự cho phép đó *hoàn toàn nằm dưới quyền lực của hội nghi dân biểu*".

Đấy mới chính là punctum quaestionis[19]1*. Tỉnh cho rằng hội nghị dân biểu hoàn toàn nằm dưới quyền lực của nó ngay từ khi việc công bố những cuộc tranh luận của hội nghị dân biểu không còn phó mặc cho sự tùy tiện của sự khôn ngoan của nó nữa, mà đã trở thành yêu cầu tất yếu của luật pháp. Chúng ta sẽ phải gọi sự nhượng bộ mới này là một bước thụt lùi mới, nếu như chúng ta phải giải thích sự nhượng bộ đó theo ý nghĩa là việc công bố sẽ tùy thuộc vào sự tùy tiện của hội nghị đẳng cấp.

Đặc quyền của hội nghi đẳng cấp - đó không phải là những quyền của tỉnh. Nói cho đúng ra thì ngược lại, quyền của tỉnh không còn tồn tại chính ngay từ khi quyền ấy trở thành đặc quyền của hội nghị đẳng cấp. Ví dụ, các đẳng cấp thời trung cổ đã tập trung vào bản thân mình mọi quyền của đất nước và đã làm cho chúng trở thành những đặc quyền chống lại đất nước.

Người công dân không thừa nhận những quyền tồn tại dưới dạng đặc quyền. Người đó có thể xem việc tăng thêm những người mới có đặc quyền vào nhóm cũ

https://thuviensach.vn

những người có đặc quyền là một quyền hay không?

Trong trường hợp này, quyền của hội nghị dân biểu không còn là *quyền của tỉnh* mà là *quyền chống lại tỉnh*, và bản thân hội nghị dân biểu đang trở thành hiện thân của một *tình trạng vô quyền lớn nhất chống lại tỉnh*, hơn nữa lại có tham vọng mang một ý nghĩa thần bí, tức là mang một cái vòng hào quang của cái quyền lớn nhất của tỉnh.

Theo dõi tiếp lời phát biểu của *diễn giả đẳng cấp quý tộc*, chúng ta sẽ thấy ông ta thấm nhuần đến mức nào cái quan điểm *trung* cổ ấy về hội nghị dân biểu, ông ta bảo vệ một cách trắng trợn như thế nào cái đặc quyền của đẳng cấp chống lại quyền của đất nước.

"Việc sử dụng rộng rãi hơn sự cho phép đó" (công bố những cuộc tranh luận) "chỉ có thể bắt nguồn từ niềm tin *bên trong*, chứ không phải từ những tác động *bên ngoài*".

Diễn biến tư tưởng thật bất ngờ biết bao! Tác động của tỉnh đối với hội nghị dân biểu của nó được coi như là một cái gì *bên ngoài*, và đối lập với sự tác động ấy là niềm tin với tư cách là *tình cảm bên trong tinh tế* của hội nghị đẳng cấp mà bản tính dễ xúc cảm đang kêu gọi tỉnh: Noli me tangere! [20]1* Câu

nói bi ai trống rỗng ấy về *"niềm tin bên trong"* ngược lại với ngọn gió Bắc gay gắt, bên ngoài, bị cấm đoán, của "niềm tin xã hội", lại càng đáng được chú ý, bởi vì đề nghị đã đưa ra chính là nhằm mục đích làm cho niềm tin bên trong của hội nghị đẳng cấp có được một biểu hiện bên ngoài. Nhưng dĩ nhiên cả ở đây nữa, sự thiếu nhất quán cũng bộc lộ rõ. Ở chỗ nào mà diễn giả cảm thấy điều đó là thích hợp, - trong vấn đề những cuộc tranh chấp của *giáo hội* - thì ông ta lại kêu gọi tỉnh.

"Chúng ta" - diễn giả nói tiếp - "*cho phép* làm việc đó" (việc công bố những cuộc tranh luận) "chỗ nào mà chúng ta thấy hợp lý, và *hạn chế* việc đó chỗ nào mà *chúng ta* cảm thấy áp dụng việc đó là vô bổ hoặc *thậm chí* có hại".

Chúng ta sẽ làm những gì mà *chúng ta* muốn. Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas[21]1*. Đó quả là ngôn ngữ của những vị chúa tể, cái ngôn ngữ có được một màu sắc rất cảm động qua cửa miệng của các quan lớn ngày nay.

"Chúng ta" đây là ai? *Hội nghị đẳng cấp.* Việc công bố những cuộc tranh luận là cốt để cho tỉnh, chứ không phải cho các đẳng cấp. Nhưng diễn giả lại chỉ cho chúng ta con đường chân chính. Việc in những biên bản cũng là *đặc quyền*

https://thuviensach.vn

của hội nghị đẳng cấp, hội nghị này, - nếu nó nhận thấy điều đó là cần thiết, - có quyền đem tiếng dội ồn ào của chiếc máy in ra phục vụ cho trí tuệ của mình.

Diễn giả chỉ biết có tỉnh của hội nghị đẳng cấp, chứ không biết đến hội nghi đẳng cấp của tỉnh. Hội nghị đẳng cấp có cái tỉnh trên đó đặc quyền hoạt động của nó được mở rộng; còn tỉnh thì không có cái hội nghị đẳng cấp nhờ đó mà nó có thể thể hiện hoạt động của mình. Thực ra, với những điều kiện đã quy định trước, tỉnh có quyền tạo ra cho mình những thần tượng ấy, nhưng sau khi đã tạo ra chúng rồi, thì cũng giống như người sùng bái ngẫu tượng, tỉnh phải lập tức quên rằng những thần tượng ấy chính là do bàn tay của mình tạo ra.

Ở đây, ngoài những điều khác ra, còn có một điều khó hiểu nữa là, tại sao *chế độ quân chủ không có hội nghị dân biểu* lại không tốt hơn *chế độ quân chủ có hội nghị dân biểu:* một khi hội nghị dân biểu không phải là người đại diện cho ý chí của tỉnh, thì chúng ta càng tín nhiệm cái lý tính công của chính phủ nhiều hơn là cái lý tính tư của giới chiếm hữu ruộng đất.

Ở đây chúng ta đang đứng trước một cảnh tượng kỳ lạ, có thể là đang phản ánh chính ngay thực chất của hội nghị dân biểu: tỉnh phải đấu tranh với các đại biểu của mình nhiều hơn là đấu tranh thông qua những đại biểu ấy. Xét theo lời phát biểu của diễn giả, thì hội nghị dân biểu không coi những quyền chung của tỉnh là những đặc quyền duy nhất của mình, bởi vì trong trường hợp như vậy, việc công bố hàng ngày toàn văn những biên bản của hội nghị dân biểu sẽ chỉ là một quyền mới của hội nghị dân biểu, - vì quyền đó sẽ là một quyền mới của xứ sở. Ngược lại, diễn giả lại muốn tỉnh nhà coi những đặc quyền của hội nghị đẳng cấp là quyền duy nhất của mình, - nhưng trong trường hợp đó tại sao lại không coi những đặc quyền của một tầng lớp quan chức, quý tộc hoặc của tăng lữ nào đó là quyền duy nhất của mình chứ!

Hơn thế nữa, diễn giả của chúng ta còn tuyên bố hoàn toàn công khai rằng đặc quyền của hội nghị đẳng cấp giảm đi theo mức độ mà quyền của tỉnh được tăng lên.

"*Theo ông ta, ở đây, trong hội nghị,* việc có sự *tự do thảo luận* và không phải dè dặt cân nhắc từng câu chữ là đáng mong muốn bao nhiêu, thì theo ý kiến của ông ta, *để duy trì sự tự do ngôn luận ấy* và *tính chất không bị gò bó ấy* của những bài phát biểu, việc làm sao cho *những lời nói của chúng ta* trong lúc này chỉ được thảo luận bởi *những người mà những lời nói ấy nhằm vào,* lại càng cần thiết bấy nhiêu".

https://thuviensach.vn

Chính vì sự tự do thảo luận ở hội nghị của chúng ta, - diễn giả kết luận, - là điều đáng mong muốn (thế thì những tự do nào không đáng mong muốn đối với chúng ta khi người ta nói đến chúng ta?) cho nên tự do thảo luận trong tỉnh là điều không đáng mong muốn. Vì rằng nói một cách *không bị gò bó* là đáng mong muốn đối với chúng ta, cho nên việc giữ tỉnh nhà làm *tù binh* của bí mật lại càng đáng mong muốn hơn nữa. Tiếng nói *của chúng ta không phải là* để cho tỉnh.

Cần phải khen ngợi sự tế nhị đã nhắc nhở diễn giả rằng việc đăng toàn văn những cuộc tranh luận sẽ biến hội nghị dân biểu từ đặc quyền của hội nghị đẳng cấp thành quyền của tỉnh; rằng sau khi đã trở thành đối tượng trực tiếp của tinh thần xã hội, thì hội nghị dân biểu phải quyết tâm trở thành hiện thân của tinh thần xã hội, rằng khi đã bị đưa ra ánh sáng của ý thức chung, thì nó ắt phải từ bỏ bản chất đặc thù của mình vì lợi ích của bản chất chung.

Nhưng, nếu diễn giả quý tộc mạo nhận những đặc quyền tư nhân, những tự do cá nhân đối lập với nhân dân và chính phủ, là quyền chung, - rõ ràng với điều đó ông ta diễn đạt rất trúng tinh thần đặc biệt của *đẳng cấp* mình, - thì ngược lại, ông ta lại giải thích tinh thần của tỉnh một cách hết sức sai lệch, biến những yêu sách chung của tỉnh thành những ý kiến cá nhân hay thay đổi.

Ví dụ, hình như diễn giả cố gán cho tỉnh một sự tò mò thiếu khiêm tốn nào đấy có tính chất thuần túy cá nhân đối với *những tiếng nói của chúng ta* (tức là tiếng nói của những đại biểu riêng biệt của các đẳng cấp).

Chúng ta có thể bảo đảm với diễn giả rằng tỉnh hoàn toàn không quan tâm đến những "tiếng nói" của đại biểu các đẳng cấp với tư cách là những nhân vật cá biệt: nhưng chỉ có những tiếng nói "như thế" thì các đại biểu mới có thể gọi một cách chính đáng là tiếng nói "của mình". Ngược lại, tỉnh đòi hỏi rằng tiếng nói của đại biểu các đẳng cấp phải biến thành tiếng nói công khai, đâu đâu cũng nghe được, của xứ sở.

Vấn đề ở đây là tỉnh có cần phải *biết cơ quan đại diện của mình* hay không? Có cần phải gắn thêm vào sự bí mật của chính phủ một sự bí mật mới - bí mật của cơ quan đại diện hay không? Nhưng, nhân dân cũng được đại diện như vậy trong chính phủ rồi. Bởi vậy, cái cơ quan đại diện nhân dân mới ấy mà hội nghị đẳng cấp đại biểu sẽ mất hết mọi ý nghĩa nếu như tính chất đặc biệt của cơ quan đại diện này không phải chính là ở chỗ: ở đây, không phải những người khác hoạt động thay cho tỉnh mà ngược lại, bản thân tỉnh tự hoạt động lấy, không phải

https://thuviensach.vn

những người khác đại diện thay cho tỉnh, mà bản thân nó tự đại diện cho nó. Cơ quan đại diện tồn tại tách biệt với ý thức của những người được đại diện, thì không phải là cơ quan đại diện. Việc gì anh không biết, thì đừng có đau buồn về việc đó. Sự mâu thuẫn vô nghĩa ở đây là chỗ, chức năng của nhà nước, dùng để biểu hiện chủ yếu là *hoạt động độc lập* của các tỉnh, thậm chí lại hoàn toàn bị loại ra khỏi phạm vi của sự góp phần *có tính chất hình thức* của các tỉnh - tức là ra khỏi phạm vi *những sự hiểu biết* của họ; mâu thuẫn vô nghĩa đó bao hàm ở chỗ là hoạt động độc lập của tôi nằm trong hoạt động của người khác mà tôi không biết.

Nhưng việc công bố những biên bản của hội nghị dân biểu như vậy, bị phó thác cho sự tùy tiện của hội nghị đẳng cấp, thì còn tồi tệ hơn việc hoàn toàn không công bố gì cả. Bởi vì, nếu như hội nghị dân biểu thể hiện ra trước mặt chúng ta không giống như hội nghị dân biểu trong thực tế, mà thể hiện ra giống như cái mà nó muốn tỏ ra, thì chúng ta sẽ coi nó đúng như cái mà nó tự mạo nhận, - như một cái vẻ bề ngoài đơn thuần, - và khi mà cái vẻ bề ngoài có một sự tồn tại hợp pháp, thì tình hình sẽ rất tồi tệ.

Nhưng lẽ nào lại có thể gọi *việc công bố* những cuộc tranh luận, dù mang tính chất hàng ngày và không bị rút ngắn, là thật sự *không bị rút ngắn* và *công khai* ? Lẽ nào việc thay thế những lời lẽ sinh động bằng một bản trình bày viết thành văn, thay thế những con người bằng những sơ đồ, những hoạt động thật sự bằng những hoạt động trên giấy, - lẽ nào cái đó lại không phải là việc rút ngắn? Lẽ nào tính công khai lại chỉ bao hàm ở chỗ là công việc *có thật* được thông báo cho công chúng, chứ không phải là ở chỗ công việc đó được thông báo cho *công chúng có thật,* nghĩa là một công chúng không phải tưởng tượng ra, gồm các độc giả, mà là công chúng sống, có mặt tại đó?

Không có gì mâu thuẫn hơn cái tình hình: chức năng *công khai cao nhất* của tỉnh là một điều bí mật, trong các vụ xử án tư, cửa tòa án lại được mở rộng cho tỉnh, còn trong vụ xử án bản thân mình, thì tỉnh lại phải đứng ngoài cửa.

Việc công bố không rút ngắn những biên bản của hội nghị dân biểu, trong ý nghĩa thật sự và triệt để của nó, không thể là cái gì khác ngoài *tính chất công khai hoàn toàn của hoạt động của hội nghị dân biểu.*

Diễn giả của chúng ta, ngược lại, tiếp tục coi hội nghị dân biểu như là một loại câu lạc bộ.

https://thuviensach.vn

"Trên cơ sở *quen biết nhau lâu năm, ở* số đông trong chúng ta đã hình thành nên *những mối quan hệ cá nhân tốt đẹp* mà ngay cả một sự khác nhau lớn nhất về quan điểm cũng không làm tổn thương được. Những mối quan hệ này *sẽ được chuyển bằng con đường kế thừa cho những đại biểu mới*".

"Và chính vì thế mà phần lớn chúng ta có thể đánh giá đúng đắn *ý nghĩa của những lời nói của chúng ta,* và chúng ta càng ít để cho ảnh hưởng *bên ngoài* tác động bao nhiêu, thì chúng ta sẽ làm việc đó càng thoải mái bấy nhiêu, sự tác động đó chỉ có thể bổ ích khi nào nó ủng hộ chúng ta dưới hình thức khuyên răn *thiện ý,* chứ không phải là khi nó có tác động đến *nhân cách của chúng ta* thông qua *dư luận xã hội,* dưới hình thức một sự *phán quyết dứt khoát,* một sự ca ngợi hay khiển trách".

Diễn giả của chúng ta kêu gọi đến tình cảm.

Chúng ta gặp gỡ nhau theo kiểu gia đình, chuyện trò với nhau hoàn toàn thoải mái, *đánh giá ý kiến của nhau* rất đúng; vậy chẳng lẽ chúng ta phải phá hủy cái tình trạng cổ xưa đến thế, đáng tôn kính đến như thế, thuận tiện đến như thế của chúng ta, và phục tùng những lời phán xét của cái tỉnh có thể ít coi trọng những lời nói của chúng ta hơn, hay sao?

Lạy Chúa tôi! Hội nghị dân biểu không chịu được ánh sáng. Trong bóng tối của đời sống tư, chúng ta cảm thấy dễ chịu hơn. Nếu như toàn tỉnh cả tin đến mức ủy thác các quyền của mình cho một số người, thì dĩ nhiên những người này cũng sẽ khoan dung tới mức chấp nhận lòng tin của tỉnh, nhưng sẽ là một sự điên rồ thật sự nếu đòi hỏi rằng những người đó cũng đáp lại tỉnh bằng một thái độ như vậy và với một sự tín nhiệm đầy đủ giao phó cho tỉnh phán xét bản thân mình, lao động của mình, nhân cách của mình, cái tỉnh vừa mới nói lên nhận xét của nó về họ bằng chính cái sự kiện là sự tin cậy của nó. Dù sao thì việc tỉnh không làm tổn hại đến nhân cách của các đại diện của các đẳng cấp vẫn quan trọng hơn nhiều so với việc những đại diện ấy không làm tổn hại đến lợi ích của tỉnh.

Họ nói, chúng ta cũng muốn làm người công bằng và có lòng nhân ái. Quả thật là chúng ta, - vì chúng ta cấu thành một cái gì giống như là một chính phủ, - không cho phép một sự phê phán phủ định nào, một sự tán tụng hoặc chỉ trích nào; chúng ta không cho phép dư luận xã hội tác động đến persona sacrosancta[22]1* của chúng ta. Nhưng chúng ta cho phép sự *khuyên răn thiện ý* - không phải theo ý nghĩa trừu tượng là sự khuyên răn ấy mong muốn đem lại hạnh phúc cho xứ sở, mà với ý nghĩa rõ ràng rành mạch hơn, tức là một sự khuyên răn biểu thị sự trìu mến hân hoan đối với những đại diện của các đẳng cấp, biểu thị sự đánh giá đặc biệt cao về những phẩm chất tuyệt vời của những đại diện đó.

https://thuviensach.vn

Có thể nghĩ rằng, nếu như sự công khai là có hại cho những quan hệ tốt đẹp của chúng ta thì những quan hệ tốt đẹp của chúng ta cũng tất phải có hại cho sự công khai. Nhưng lập luận ngụy biện này quên rằng hội nghị dân biểu là hội nghị của những đại diện của các đẳng cấp, chứ không phải là hội nghị của những đại diện tỉnh. Và ai có thể chống đối lại lý lẽ hoàn toàn không thể bác bỏ được này? Thành thử, căn cứ theo những quy định của nhà nước, nếu như tỉnh bầu ra những đại diện của các đẳng cấp, những người phải *đại diện cho lý tính chung* của tỉnh, thì tỉnh hoàn toàn phải từ bỏ *sự phán xét của mình* và lý tính của mình, sự phán xét ấy và lý tính ấy từ nay về sau được thể hiện hoàn toàn ở những người mà nó đã bầu ra. Trong các câu chuyện

truyền thuyết có kể rằng những nhà phát minh vĩ đại bị giết chết, hoặc giả - điều này quyết không còn là truyền thuyết nữa - bị nhốt suốt đời trong các pháo đài một khi họ lộ điều bí mật của mình cho vị chúa tể biết. Lý tính chính trị của tỉnh cũng giống như vậy, cứ mỗi lần thực hiện phát minh vĩ đại của mình, tức là triệu tập hội nghị đẳng cấp, thì nó cũng tự cắt cổ mình bằng chính chiếc kiếm của nó, để rồi như con chim phượng hoàng lại sống lại trong những cuộc bầu cử tiếp đó.

Sau đoạn mô tả đa tình đa cảm chán ngắt đó về tất cả mọi nguy cơ mà việc công bố các biên bản đang đe dọa những đại diện các đẳng cấp từ bên ngoài, tức là từ phía tỉnh, diễn giả kết thúc bài đả kích gay gắt của mình bằng ý nghĩ *cơ bản* mà chúng ta đã theo dõi qua suốt bài phát biểu của ông ta.

"Tự do nghị trường", - một từ ngữ nghe rất hay - "còn ở trong giai đoạn phát triển ban đầu của mình. Còn cần phải *bảo vệ* và *bồi dưỡng* nó để cho nó có được cái sức mạnh *bên trong* và *tính tự chủ,* tuyệt đối cần thiết khiến cho nó có thể chịu được những trận bão táp *bên ngoài* mà không tổn thất cho bản thân".

Vẫn là sự đối lập cũ, nan giải, giữa hội nghị dân biểu với tư cách là một cái gì *bên trong,* và tỉnh, với tư cách là một cái gì *bên ngoài.*

Thú thực, đã từ lâu chúng ta tán thành ý kiến cho rằng *tự do nghị trường* còn ở tình trạng hết sức phôi thai, và bài diễn văn đang được phân tích lại làm cho chúng ta tin rằng primitiae studiorum[23]1* trong các khoa học chính trị vẫn còn chưa được lĩnh hội. Nhưng với điều đó chúng ta quyết không muốn nói rằng, - và bài diễn văn này cũng lại đang xác nhận quan điểm của chúng ta, - cả từ nay về sau cũng phải đem lại cho cái hội nghị dân biểu đã trở thành chai đá trong sự biệt lập của nó, khả năng *đối lập* mình với tỉnh. Có thể là diễn giả hiểu *tự do nghị*

https://thuviensach.vn

trường là tự do của những nghị viện *cũ ở Pháp*. Theo sự thú nhận của bản thân diễn giả, giữa đại diện các đẳng cấp đã kiến lập một sự quen

biết *lâu năm*, tinh thần của họ, giống như một *bệnh di truyền*, được truyền lại cho tất cả homines novi[24]1*, và trong tình hình như vậy vẫn chưa đến lúc công khai hay sao? Có thể là hội nghị dân biểu khóa thứ mười hai, cũng giống như hội nghị dân biểu khóa thứ sáu, sẽ nhấn mạnh - chỉ khác là kiên quyết hơn - rằng nó quá độc lập để cho phép tước mất của mình *cái đặc quyền cao quý tiến hình công việc của mình một cách bí mật*.

Đương nhiên, sự phát triển của tự do *nghị trường* theo tinh thần của nước Pháp cũ, tính độc lập đang tự đem mình ra đối lập với dư luận xã hội, sự ứ trệ của tinh thần đẳng cấp - tất cả những điều này được phát triển một cách vững vàng nhất trong điều kiện biệt lập; nhưng việc phòng ngừa cái nguy cơ là sự phát triển tiếp tục sẽ diễn ra đúng như vậy, thì không bao giờ có thể quá sớm cả. Hội nghị chính trị, theo ý nghĩa chân chính của từ này, chỉ có thể nảy nở tươi đẹp dưới sự bảo trợ tối cao của *tinh thần xã hội*, cũng như mọi sinh vật dưới ảnh hưởng tốt lành của luồng *không khí thông thoát*. Chỉ có những cây "của nước ngoài", - những cây được chuyển đến vùng khí hậu xa lạ đối với chúng, - mới cần đến *hoàn cảnh nhà kính*. Lẽ nào diễn giả coi hội nghị dân biểu là một loại cây "của nước ngoài" giữa thiên nhiên tự do và tươi vui của tỉnh Ranh?

Khi thấy diễn giả của đẳng cấp quý tộc, với một sự nghiêm túc gần như lố bịch, với một sự tôn nghiêm gần như buồn thảm và với một sự cảm hứng dường như có tính chất tôn giáo, phát triển cái định đề về *trí tuệ cao cả* của hội nghị đẳng cấp, cũng như về *sự tự do* và *độc lập* thời trung cổ của nó, - khi thấy cái đó, một người không biết rõ sự tình sẽ ngạc nhiên rằng trong vấn đề *tự do báo chí*, cũng diễn giả này đang từ đỉnh cao của trí tuệ của hội nghị dân biểu lại rơi xuống lĩnh vực *thiếu lý trí* thông thường của *loài người*, rằng từ sự độc lập và tự do vừa được tán tụng của đẳng cấp có đặc quyền, ông ta chuyển sang *sự không tự do và không độc lập có tính chất nguyên tắc của bản*

tính con người. Chúng tay không hề ngạc nhiên về chỗ ở đây, chúng ta gặp phải một trong những đại diện rất đông hiện nay của cái nguyên tắc hiệp sĩ - Cơ Đốc, phong kiến - hiện đại, tóm lại, của nguyên tắc lãng mạn chủ nghĩa.

Các vị này muốn suy tôn tự do không phải với tư cách là món tặng phẩm tự nhiên của ánh sáng chung, sáng ngời của lý tính, mà với tư cách một tặng phẩm

https://thuviensach.vn

siêu nhiên của sự kết hợp đặc biệt thuận tiện của các vì sao. Vì họ coi tự do chỉ như là một *thuộc tính cá nhân* của một số người và đẳng cấp, cho nên họ nhất thiết phải đi tới kết luận là, lý tính chung và tự do chung thuộc về loại *những tư tưởng có hại* và những ảo ảnh "*của những hệ thống được cấu tạo một cách lô-gích*". Trong khi muốn cứu vớt những tự do riêng của đặc quyền, họ lên án tự do chung của bản tính con người. Nhưng bọn người độc ác của thế kỷ thứ mười chín, và cả ý thức của bản thân những hiệp sĩ ngày nay, bị tiêm nhiễm phải chất độc của thế kỷ đó, không thể hiểu được điều vốn tự nó là không thể hiểu được, bởi vì nó không chứa đựng khái niệm, - cụ thể là: làm thế nào mà những thuộc tính bên trong, bản chất chung lại gắn với những con người nhất định nhờ những yếu tố bên ngoài, ngẫu nhiên, cá biệt, mà đồng thời lại không gắn liền với bản chất của con người, với lý tính nói chung, do đó, không phải là chung cho tất cả mọi người; không hiểu được điều đó, họ tất yếu phải dùng tới *phép lạ* và *sự huyền bí.* Tiếp nữa, vì địa vị *thực tế* của các ngài ấy, trong nhà nước ngày nay còn xa mới phù hợp với quan niệm của họ về địa vị của họ; vì họ sống trong thế giới nằm *ở phía bên kia của thế giới hiện thực;* vì họ đem *sức tưởng tượng* thay thế cho bộ óc và trái tim, - cho nên khi không thỏa mãn với thực tiễn, họ tất phải tìm đến lý luận, nhưng là tìm đến *lý luận của thế giới bên kia*, đến *tôn giáo.* Nhưng ở họ, tôn giáo lại có cái tính chất độc địa của luận chiến, thấm đầy thiên hướng chính trị và đang trở thành, một cách có ý thức hoặc nhiều hoặc ít, cái vỏ thần thánh cho những khát vọng rất trần tục, nhưng đồng thời cũng rất hoang đường.

Như vậy, chúng ta thấy rằng diễn giả của chúng ta đem lý luận thần bí-tôn giáo của sự tưởng tượng ra đối lập với những đòi hỏi thực tiễn, đem sự khôn ngoan của kinh nghiệm trong đời sống bình thường, có tính cách khôn vặt, tháo vát-thực dụng, rút từ bản thân thực tiễn nông cạn nhất, ra đối lập với những lý luận thật sự; ông ta đem những điều thần thánh siêu nhân đối lập với những điều mà con người hiểu được, đem sự tùy tiện và sự thiếu tin tưởng của quan điểm thấp hèn ra đối lập với tính linh thiêng thực sự của tư tưởng. Ngôn ngữ quý tộc hơn, cẩu thả hơn, vì vậy, cũng tỉnh táo hơn của diễn giả thuộc đẳng cấp vương hầu ở đây được thay thế bằng sự cường điệu bi thống và bằng sự ngọt ngào phấn chấn lạ kỳ; những cái này trong bài phát biểu vương hầu đã lùi lại phía sau, trước sự cảm phấn mạnh mẽ của đặc quyền.

"Càng ít có thể phủ nhận rằng hiện giờ báo chí là một lực lượng chính trị, thì cái quan điểm rất phổ biến cho rằng dường như *từ trong cuộc đấu tranh giữa báo chí tốt* và *báo chí xấu* đang nảy sinh chân lý và ánh

https://thuviensach.vn

sáng, cũng như đang nảy sinh hy vọng phổ biến chân lý và ánh sáng ấy một cách rộng rãi hơn và có hiệu quả hơn, - cái quan điểm ấy, theo ông ta, lại càng sai lầm. *Con người riêng lẻ cũng như con người trong đám đông, bao* giờ *cũng là một. Theo bản tính của nó,* con người *không hoàn thiện, không thành thục,* và cần được *giáo dục* chừng nào *sự phát rriển* của nó đang tiếp tục, sự phát triển này chỉ chấm dứt với *cái chết* của nó mà thôi. Còn nghệ thuật giáo dục không phải là ở chỗ trừng phạt những hành động không cho phép, mà là ở chỗ góp phần thúc đẩy những ảnh hưởng tốt và xóa bỏ những ảnh hưởng xấu. Nhưng do sự *không hoàn thiện này của con người, cái giọng hát của những con yêu nữ* mà *tất cả những gì xấu xa* đều dùng đến, đang tác động mạnh mẽ đến quần chúng và là cái trở ngại, nếu không phải là tuyệt đối, thì dù sao cũng khó khắc phục đối với tiếng nói giản đơn và tỉnh táo của chân lý. Báo chí xấu chỉ nhằm vào những thị dục của con người, nó không từ thủ đoạn nào miễn là dùng cách kích thích những thị dục để đạt được *mục đích của nó: phổ biến càng rộng càng tốt những nguyên tắc xấu và khuyến khích càng mạnh càng hay những luồng tư tưởng xấu*; phục vụ cho nó có tất cả mọi ưu thế của cái hành động tấn công nguy hiểm nhất trong tất cả những hành động *tấn công,* đối với hành động này thì về khách quan không có những giới hạn nào của luật pháp, về chủ quan thì không có những pháp quy của đạo đức, hơn thế nữa cũng không có những pháp quy của cái danh dự hình thức. *Báo chí tốt* thì lại khác; nó *bao giờ cũng chỉ* tự giới hạn trong *chiến thuật phòng thủ.* Ảnh hưởng của nó thường hay mang tính chất *phòng ngự, kiềm chế và cố thủ*; nó không thể khoe khoang về những thành công lo lớn trên đất đai của kẻ thù. Nếu những trở ngại bên ngoài không cản trở ảnh hưởng ấy của nó, thì còn tốt".

Chúng tôi đã dẫn toàn văn đoạn trên đây để khỏi làm giảm tác động có thể có của cái giọng văn bi thống của nó đối với người đọc.

Diễn giả đã vươn lên à la hauteur des principes[25]1*. Kẻ nào đấu tranh chống lại *tự do báo chí,* thì kẻ đó cần phải bảo vệ luận điểm về sự *không trưởng thành vĩnh viễn* của loài người. Khẳng định rằng: nếu sự không tự do là bản chất của con người, thì tự do mâu thuẫn với bản chất con người, - lời khẳng định đó là một lối nói trùng lắp thuần túy. Nhưng nếu những kẻ hoài nghi độc ác dám không tin vào lời nói của diễn giả, thì sao?

Nếu như sự không trưởng thành của loài người là một lý do thần bí chống lại tự do xuất bản, thì trong bất kỳ trường hợp nào, kiểm duyệt cũng là một phương tiện hết sức hiện thực để chống lại sự trưởng thành của loài người.

Tất cả những gì đang phát triển, đều là chưa hoàn thiện. Sự phát triển chỉ chấm dứt với cái chết. Như vậy thì giết chết con người để giải thoát cho con người khỏi cái tình trạng không hoàn thiện ấy, hẳn là rất triệt để. Chí ít, diễn giả cũng suy luận như vậy, khi mong muốn giết chết tự do báo chí. Đối với ông ta, sự

https://thuviensach.vn

giáo dục thật sự là bắt con người suốt đời nằm trong tã lót, - bởi vì, khi con người tập đi, con người cũng tập ngã, và chỉ có ngã, con người mới tập đi được. Nhưng, nếu như tất cả chúng ta đều nằm trong tã lót thì ai sẽ quấn tã lót cho chúng ta? Nếu như tất cả chúng ta vẫn nằm trong nôi, thì ai sẽ là người đưa nôi cho chúng ta? Nếu như tất cả chúng ta đều là những người bị tù, thì ai sẽ là người coi tù?

Theo bản tính của nó, con người vốn không hoàn thiện, xét riêng từng người cũng như xét chung cả đám đông. De principiis non est disputandum[26]1*. Hãy cứ cho là như thế! Nhưng từ đó cần phải rút ra điều gì? Những lập luận của diễn giả chúng ta là không hoàn thiện; những lập luận của chính phủ là không hoàn thiện, các hội nghị dân biểu là không hoàn thiện, tự do báo chí là không hoàn thiện, mọi lĩnh vực tồn tại của con người đều không hoàn thiện. Do đó, nếu dù chỉ một trong những lĩnh vực đó không được tồn tại do sự thiếu hoàn thiện ấy, thì như vậy là trong số những lĩnh vực đó, sẽ không một lĩnh vực nào có quyền tồn tại, thành thử con người nói chung, cũng không có quyền tồn tại.

Nếu giả định sự thiếu hoàn thiện của con người về nguyên tắc, - chúng ta cứ tạm cho là như thế, - thì đối với tất cả những thiết chế của con người, chúng ta đều biết trước rằng chúng không hoàn thiện. Bởi vậy, về đề tài này không có gì đáng bàn luận cả, điều đó không nói lên việc tán thành chúng, cũng không nói lên việc phản đối chúng, điều đó không phải là *tính chất đặc thù* của chúng, cũng không phải là dấu hiệu đặc trưng của chúng.

Vì sao trong tất cả những sự không hoàn thiện đó, tự do báo chí lại cần phải hoàn thiện? Vì sao hội nghị đẳng cấp không hoàn thiện lại đòi hỏi báo chí hoàn thiện?

Sự không hoàn thiện cần đến sự giáo dục. Nhưng phải chăng giáo dục không phải là một công việc của loài người, do đó là một công việc không hoàn thiện? Phải chăng bản thân sự giáo dục cũng không cần đến sự giáo dục?

Nhưng, nếu thậm chí giả định rằng, tất cả những gì của con người, chỉ do chỗ *nó tồn tại nên đều* không hoàn thiện, thì phải chăng từ đó cần phải kết luận rằng chúng ta cần phải nhập cục tất cả thành một, cần phải tôn trọng tất cả thiện và ác, thật và dối, với một mức như nhau ? Kết luận duy nhất đúng được rút ra từ đó là như sau : tựa như khi xem một bức tranh, cần phải

từ bỏ cái vị trí mà từ đó, trên bức tranh chỉ nhìn thấy những chấm lốm đốm chứ không phải là màu sắc, chỉ nhìn thấy những đường nét lồng vào nhau một cách

https://thuviensach.vn

lộn xộn, chứ không phải là hình vẽ, - khi xem xét thế giới và những quan hệ của loài người cũng vậy, cần phải từ bỏ cái quan điểm mà từ đó chỉ nhìn thấy bề ngoài của chúng. Cần phải thừa nhận rằng quan điểm này là không thích dụng cho việc phán đoán giá trị của sự vật, - cái quan điểm về thế giới đang quy thành một quan niệm nhạt nhẽo cho rằng mọi cái tồn tại đều là không hoàn thiện, quan điểm đó liệu có thể dùng làm cơ sở cho tôi để phán đoán và phân biệt một cách đúng đắn được không? Quan điểm này là cái không hoàn thiện nhất trong tất cả những cái không hoàn thiện mà nó toàn nhìn thấy ở quanh mình. Vì thế, chúng ta cần đánh giá sự tồn tại của các sự vật bằng cái thước đo mà bản chất của tư tưởng nội tại đem lại; còn việc viện vào kinh nghiệm phiến diện và tầm thường thì lại càng dẫn chúng ta tới chỗ lầm lạc, bởi vì với quan điểm như vậy, mọi kinh nghiệm, mọi phán đoán đều không còn nữa: con mèo nào cũng hóa thành xám cả.

Theo quan điểm của tư tưởng, thì hiển nhiên là tự do báo chí có một lý do biện hộ hoàn toàn khác với kiểm duyệt, bởi vì bản thân tự do báo chí là hiện thân của tư tưởng, là hiện thân của tự do, là cái tốt khẳng định; ngược lại, kiểm duyệt là hiện thân của sự không tự do, là cuộc đấu tranh của thế giới quan của bề ngoài chống lại thế giới quan của bản chất, nó chỉ có bản tính phủ định mà thôi.

Không! Không! Không! - diễn giả kêu lên, ngắt lời chúng ta. - Tôi trách cứ không phải hiện tượng; tôi trách cứ bản chất. Tự do là cái tội lỗi nhất trong tự do báo chí. Tự do tạo khả năng sản sinh ra điều ác, vì thế, tự do là điều ác.

Tự do độc ác!

> Hắn đã giết nàng trong rú rậm
>
> Và xác nàng hắn dìm sâu xuống đáy sông Ranh[29].

Nhưng

> Chủ nhân và thầy giáo của tôi
>
> Hãy lắng nghe lời tôi, bình tĩnh![30]

Lẽ nào ở đất nước của kiểm duyệt thì hoàn toàn không còn tự do báo chí nào nữa? Báo chí nói chung là sự thực hiện tự do của con người. Do đó, ở đâu có báo chí, ở đấy có tự do báo chí.

Thực ra, ở đất nước của kiểm duyệt, nhà nước không được hưởng tự do báo chí, nhưng một trong những cơ quan của nhà nước thì vẫn được hưởng tự do ấy: đó là *chính phủ*. Chưa kể đến việc các tác phẩm chính thức của chính phủ được

https://thuviensach.vn

hưởng toàn quyền tự do báo chí, lẽ nào quan chức kiểm duyệt hàng ngày lại không thực hành một quyền tự do báo chí tuyệt đối, nếu không trực tiếp thì gián tiếp?

Có thể nói các tác giả là những viên thư ký của quan chức kiểm duyệt. Nếu người thư ký không biết thể hiện ý kiến của thủ trưởng, thì thủ trưởng chỉ giản đơn gạt bỏ tác phẩm vô dụng ấy đi thôi. Do đó, chế độ kiểm duyệt sáng tạo ra báo chí ấy.

Những nét gạch xóa của quan chức kiểm duyệt đối với báo chí giống hệt như những đường thẳng - đường bát quái[31] - của người Trung Quốc đối với tư duy. Bát quái của quan chức kiểm duyệt là những phạm trù của sách báo; còn phạm trù, như mọi người đều biết, đó là cái bản chất, cái điển hình trong tất cả cái nhiều vẻ của nội dung.

Tự do là cái vốn có của con người đến mức mà ngay cả những kẻ thù của tự do cũng thực hiện tự do; trong khi chống lại việc thực hiện đó, chúng muốn chiếm lấy, với tư cách là vật trang sức quý giá nhất, cái mà họ đã bác bỏ, với tư cách là vật trang sức của bản tính loài người.

Không một người nào chống lại tự do, - nhiều lắm thì người ta cũng chỉ chống lại tự do của người khác mà thôi. Như vậy là trong mọi thời kỳ, mọi hình thái của tự do đã tồn tại, chỉ có điều là trong trường hợp này thì với tư cách là đặc quyền riêng, trong trường hợp khác thì với tư cách là một quyền chung.

Chỉ đến bây giờ vấn đề đó mới được *đặt ra một cách đúng đắn*. Vấn đề không phải ở chỗ, tự do báo chí có cần tồn tại không,- tự do báo chí bao giờ cũng tồn tại. Vấn đề là ở chỗ tự do báo chí có phải là đặc quyền của một số người, hay nó là đặc quyền của tinh thần của con người. Vấn đề là ở chỗ, cái mà đối với phía này là quyền, có phải trở thành vô quyền đối với phía kia không. *"Tự do của tinh thần"* liệu có nhiều quyền hơn là "*tự do chống lại tinh thần*", hay không?

Nhưng nếu như cần phải bác bỏ "*báo chí tự do*" và "*tự do báo chí*" với tư cách là sự thực hiện của *"tự do chung"*, thì lại càng cần phải bác bỏ *chế độ kiểm duyệt* và *báo chí bị kiểm duyệt* với tư cách là thực hiện của *tự do riêng*, - bởi vì khi *loài* đã vô dụng, thì *giống* còn có thể có ích gì? Nếu như diễn giả nhất quán, thì cái mà ông ta phải bác bỏ không phải là báo chí tự do mà là báo chí nói chung. Theo quan điểm của ông ta, chỉ khi nào báo chí không phải là sản phẩm của tự

https://thuviensach.vn

do, tức không phải là sản phẩm hoạt động *loài người* thì nó mới tốt. Do đó, chỉ *những con vật* hoặc là những *thần thánh*, mới có quyền báo chí.

Hoặc giả, có thể chúng ta phải - diễn giả không dám nói thẳng điều này ra - gán cho chính phủ và cả cho bản thân diễn giả nữa, là có sự *thiên khải*?

Nếu như tư nhân tự cho rằng mình vốn có sự thiên khải, thì trong xã hội chúng ta chỉ có một đối thủ có thể chính thức bác bỏ y - đó là *thầy thuốc chữa bệnh tâm thần.*

Nhưng *lịch sử Anh* đã chứng minh khá rõ ràng tư tưởng về sự thiên khải từ bên trên đang đẻ ra cái tư tưởng ngược lại về sự thiên khải từ bên dưới: vua Sác-lơ I bước lên đoạn đầu đài do sự thiên khải từ bên dưới.

Thực ra, khi tiếp tục những lập luận của mình, vị diễn giả thuộc đẳng cấp quý tộc của chúng ta miêu tả, - như chúng ta sẽ được nghe sau này, - chế độ kiểm duyệt và tự do báo chí, báo chí bị kiểm duyệt và báo chí tự do, như là *hai điều ác,* nhưng ông ta còn chưa đi đến chỗ thừa nhận báo chí nói chung là *điều ác.*

Ngược lại! Ông ta phân chia toàn bộ báo chí thành báo chí *"tốt"* và báo chí *"xấu"*.

Về báo chí *xấu*, ông ta kể cho chúng ta những điều không thể tưởng tượng được: ông ta cả quyết rằng tính xấu và truyền bá tính xấu đó là mục tiêu của báo chí. Chúng ta sẽ không bàn tới việc diễn giả coi chúng ta là những người quá nhẹ dạ, khi đòi hỏi chúng ta phải tin vào lời nói của ông, làm như thể *tính xấu* tồn tại *như là một nghề nghiệp.* Chúng ta chỉ nhắc đến diễn giả nhớ đến cái tiên đề của ông ta về sự không hoàn thiện của cả loài người. Phải chăng từ đó lại không toát ra cái kết luận là báo chí xấu cũng không phải là hoàn toàn xấu, tức là nó tốt, còn báo chí tốt cũng không phải là hoàn toàn tốt, tức là nó xấu?

Nhưng, diễn giả chỉ ra cho chúng ta thấy mặt trái của vấn đề. Ông ta quả quyết rằng, báo chí xấu còn tốt hơn báo chí tốt, bởi vì báo chí xấu, theo ý kiến riêng của ông ta, thường xuyên ở trong tình trạng *tiến công,* còn báo chí tốt thì ở trong tình trạng *tự vệ.* Nhưng chính ông ta đã từng nói rằng sự *phát triển* của con người chỉ chấm dứt khi con người *chết đi.* Quả thực, với điều đó ông ta chẳng nói lên gì mấy, không nói lên gì cả ngoài việc sự sống chấm dứt khi cái chết đến. Còn nếu như sự sống của con người là sự phát triển, còn báo chí tốt thì lại luôn luôn ở tình trạng tự vệ, "chỉ phản kháng, kiềm chế và cố thủ", thì như vậy há chẳng phải nó đang không ngừng chống lại sự phát triển, và do đó, cũng chống lại cả sự sống

https://thuviensach.vn

hay sao? Do đó, hoặc giả báo chí tốt có tính chất tự vệ ấy là xấu, hoặc giả là sự phát triển là một việc xấu. Như vậy, khẳng định của diễn giả cho rằng mục tiêu của "báo chí xấu là truyền bá càng rộng càng tốt những nguyên tắc xấu và khuyến khích càng mạnh càng hay những luồng tư tưởng xấu", - lời khẳng định đó không còn là điều thần

bí không thể tưởng tượng được nữa và giờ đây nó đã có được một sự giải thích hợp lý: điều ác của báo chí xấu là ở chỗ truyền bá một cách rộng rãi nhất những nguyên tắc và khuyến khích những trạng thái tư tưởng.

Mối quan hệ qua lại giữa báo chí xấu và báo chí tốt lại càng trở lên lạ lùng hơn nữa, khi diễn giả cố làm cho chúng ta tin rằng báo chí tốt là *bất lực*, còn báo chí xấu là *toàn năng,* bởi vì báo chí tốt không có ảnh hưởng đối với nhân dân, còn báo chí xấu thì lại có một ảnh hưởng không thể cưỡng lại được. Đối với diễn giả, báo chí tốt và báo chí bất lực là đồng nhất với nhau. Phải chăng diễn giả muốn rằng cái tốt là cái bất lực, hoặc cái bất lực là cái tốt?

Diễn giả đem tiếng nói tỉnh táo của báo chí tốt đối lập với tiếng hát của những con yêu nữ của báo chí xấu. Chính vì giọng hát tỉnh táo có thể hát hay hơn và đạt hiệu quả lớn hơn cả. Nhưng, rõ ràng là diễn giả chỉ biết có sự nồng cháy cảm tính của sự say mê, ông ta không biết đến sự say mê nóng bỏng đối với chân lý, nhiệt tình tất thắng của lý tính, sự bi thống không thể ngăn nổi của sức mạnh đạo đức.

Ông ta quy vào trạng thái tư tưởng của báo chí xấu "sự kiêu hãnh không thừa nhận bất cứ một quyền uy nào của nhà thờ và nhà nước", "lòng ghen tị" tuyên truyền việc thủ tiêu tầng lớp quý tộc và nhiều điều khác mà chúng ta sẽ còn quay trở lại. Bây giờ chúng ta tự hạn chế trong câu hỏi: dựa trên cơ sở nào mà diễn giả nêu bật những thiết chế nói trên với tư cách là cái tốt? Nếu như những lực lượng chung của sự sống là xấu, - mà chúng ta vừa được nghe rằng điều ác là toàn năng và chỉ có điều ác mới tác động đến quần chúng, - thì thử hỏi, *ai* và *cái gì* được quyền xem mình là hiện thân của cái tốt? Khẳng định rằng, cá tính của tôi là cái tốt, rằng một số ít người phù hợp với cá tính của tôi, cũng là hiện thân của cái tốt, - lời khẳng định đó cực kỳ ngạo mạn, và báo chí độc ác, xấu không thể nào muốn thừa nhận nó! Báo chí xấu!

Nếu như ngay từ đầu diễn giả đã biến những cuộc tiến công vào tự do báo chí thành những cuộc tiến công vào tự do nói chung, thì bây giờ ở ông ta những

https://thuviensach.vn

cuộc tiến công đó đã biến thành những cuộc tiến công vào cái tốt. Sự sợ hãi của ông ta trước cái xấu là sự sợ hãi trước cái tốt. Do đó, ông ta lấy việc thừa nhận điều ác và phủ nhận cái tốt làm cơ sở cho chế độ kiểm duyệt. Thật vậy, lẽ nào tôi không miệt thị một người khi tôi nói trước với anh ta: đối phương của anh ắt phải thắng trong cuộc chiến đấu, bởi vì, mặc dù anh là một chàng trai rất tỉnh táo và là một người láng giềng rất tốt, nhưng anh hoàn toàn không làm được một người anh hùng; mặc dù anh tôn sùng vũ khí của anh, nhưng anh lại không biết sử dụng nó; mặc dù cả hai chúng ta - cả tôi và anh - đều hoàn toàn tin vào sự hoàn thiện của anh, nhưng thiên hạ sẽ không bao giờ chia sẻ niềm tin ấy; cứ cho rằng ý đồ của anh thì không xấu, nhưng nghị lực của anh thì lại rất tồi.

Mặc dù việc diễn giả phân chia báo chí thành báo chí tốt và báo chí xấu làm cho mọi sự bác bẻ sau đó trở nên thừa, sự phân chia đó bị rối bời trong những mâu thuẫn của bản thân nó, nhưng chúng ta vẫn không được bỏ qua điều chủ yếu, cụ thể là việc diễn giả đặt vấn đề một cách hoàn toàn không đúng và ông ta đưa ra làm căn cứ một điều mà ông ta còn phải chứng minh.

Nếu người ta muốn nói đến hai loại báo chí, thì sự phân biệt này cần được rút ra từ chính bản chất của báo chí, chứ không phải từ những lý do nằm ở bên ngoài báo chí. Báo chí bị kiểm duyệt hoặc báo chí tự do, - một trong hai loại này phải là tốt, hoặc xấu. Vấn đề tranh cãi chính là ở chỗ báo chí nào là tốt, - báo chí bị kiểm duyệt hay là báo chí tự do, tức là tồn tại tự do hay tồn tại không tự do có phù hợp với bản chất của báo chí không. Đưa báo chí xấu ra làm một lý do để chống lại báo chí tự do có nghĩa là khẳng định rằng báo chí tự do là xấu còn báo chí bị kiểm duyệt là tốt, - nhưng vấn đề này chính lại cần được chứng minh.

Cách suy nghĩ thấp hèn, những chuyện cãi vã riêng tư, những việc làm đê tiện, có thể có trong báo chí bị kiểm duyệt cũng như trong báo chí tự do. Do đó việc báo chí này, cũng như báo chí kia, đều mang lại những kết quả cá biệt dưới dạng này hoặc dưới dạng khác, không tạo thành sự khác biệt về loài của chúng. Và hoa cũng nở trên đầm lầy. Vấn đề ở đây là cái thực chất, tức tính chất bên trong làm cho báo chí bị kiểm duyệt và báo chí tự do khác biệt với nhau.

Báo chí tự do mà xấu thì không phù hợp với tính chất của bản chất nó. Còn báo chí bị kiểm duyệt, với sự giả dối của nó, với sự nhu nhược của nó, với cái

https://thuviensach.vn

ngôn ngữ của kẻ bị hoạn vốn có của nó, với cái đuôi chó ve vẩy của nó, thì chỉ biểu lộ những điều kiện bên trong của bản chất của nó mà thôi.

Báo chí bị kiểm duyệt vẫn là xấu, ngay cả khi nó mang lại những kết quả tốt đẹp, bởi vì những kết quả ấy chỉ tốt trong chừng mực chúng được dùng để thể hiện báo chí tự do bên trong báo chí bị kiểm duyệt, và trong chừng mực việc chúng là kết quả của báo chí bị kiểm duyệt, không phải là nét đặc trưng đối với chúng. Báo chí tự do vẫn là tốt, ngay cả khi nó mang lại những kết quả xấu, bởi vì những kết quả này chỉ là những cái đi chệch bản tính của báo chí tự do. Người bị hoạn vẫn không tốt, với tư cách là con người, ngay cả khi người đó có giọng nói tốt. Thiên nhiên vẫn tốt, ngay cả khi nó sản sinh ra những quái vật.

Bản chất của báo chí tự do, - đó là bản chất dũng cảm, có lý tính, có đạo đức của tự do. Tính cách của báo chí bị kiểm duyệt - đó là sự quái dị không có tính cách của sự thiếu tự do, đó là con quái vật được văn minh hóa, cái quái thai được tắm nước hoa.

Hay là còn cần phải có những bằng chứng nói lên rằng tự do báo chí phù hợp với bản chất của báo chí, còn chế độ kiểm duyệt thì mâu thuẫn với bản chất này? Những trở ngại bên ngoài của đời sống tinh thần không thuộc về tính chất bên trong của đời sống ấy, chúng phủ nhận chứ không xác nhận đời sống ấy; lẽ nào điều đó tự nó chẳng rõ ràng hay sao?

Để biện hộ một cách thật sự cho chế độ kiểm duyệt, diễn giả phải chứng minh rằng chế độ kiểm duyệt là bản chất của tự do báo chí. Đáng lẽ phải như vậy thì ông ta lại chứng minh rằng tự do không phải là bản chất của con người. Ông ta bác bỏ toàn bộ loài, để giữ lại một giống tốt, bởi vì tự do chính là bản chất loài của toàn bộ tồn tại tinh thần, do đó cũng là bản chất loài của báo chí. Để thủ tiêu khả năng của cái ác, ông ta thủ tiêu khả năng của cái thiện và thực hiện cái ác, bởi vì chỉ có cái gì là sự thực hiện của tự do thì mới có thể là tốt theo quan niệm của con người.

Vì thế, chúng ta vẫn sẽ coi báo chí bị kiểm duyệt là báo chí xấu, chừng nào người ta chưa chứng minh cho chúng ta thấy rằng chế độ kiểm duyệt bắt nguồn từ chính bản chất của tự do báo chí.

Nhưng, nếu giả thử rằng chế độ kiểm duyệt không tách rời bản tính của báo chí, - mặc dù không một động vật nào (một sinh vật có lý tính thì lại càng như thế) sinh ra trong xiềng xích, - thì từ đó phải rút ra cái gì? Chỉ rút ra được kết luận

https://thuviensach.vn

là: cả tự do báo chí mà quan chức kiểm duyệt chính thức thực hiện, nghĩa là bản thân chế độ kiểm duyệt, cũng đều cần đến sự kiểm duyệt. Vậy thì ai phải kiểm duyệt báo chí của chính phủ, nếu đó không phải là báo chí nhân dân?

Một diễn giả khác lại nghĩ rằng, thật ra, cái xấu của chế độ kiểm duyệt được thủ tiêu bằng cách nhân nó lên gấp ba lần, bắt kiểm duyệt địa phương phải phục tùng kiểm duyệt của tỉnh, kiểm duyệt tỉnh đến lượt nó phải phục tùng kiểm duyệt của Béc-lin; như vậy tự do báo chí được thực hiện một mặt, còn kiểm duyệt thì được thực hiện nhiều mặt. Phải quanh co biết bao nhiêu mới sống được trên đời! Vậy thì ai sẽ kiểm duyệt chế độ kiểm duyệt của Béc-lin? Nhưng ta hãy quay trở lại vị diễn giả *của chúng ta*.

Ngay từ đầu ông ta đã dạy chúng ta rằng từ cuộc *đấu tranh* giữa báo chí xấu và báo chí tốt, không nảy ra ánh sáng của chân lý. Nhưng chúng tôi xin hỏi, phải chăng diễn giả muốn rằng cuộc đấu tranh *vô bổ* ấy kéo dài *một cách* vô *tận*? Phải chăng, theo lời nói của chính ông ta, cuộc đấu tranh giữa chế độ kiểm duyệt và báo chí không phải là cuộc đấu tranh giữa báo chí tốt và báo chí xấu hay sao?

Kiểm duyệt không thủ tiêu đấu tranh; nó làm cho cuộc đấu tranh trở thành một chiều; nó biến cuộc đấu tranh công khai thành cuộc đấu tranh bí mật, biến cuộc đấu tranh của những nguyên tắc thành cuộc đấu tranh của những nguyên tắc bất lực chống lại sức mạnh vô nguyên tắc. Kiểm duyệt chân chính, bắt rễ từ chính bản chất của tự do báo chí, là sự *phê bình*. Phê bình là một sự xét xử mà tự do báo chí sản sinh ra từ bản thân mình. Kiểm duyệt là sự phê bình với tư cách là độc quyền của chính phủ. Nhưng khi sự phê bình không phải công khai mà là bí mật, không phải về mặt lý luận mà là về mặt thực tiễn, khi sự phê bình không đứng trên các đảng phái mà bản thân trở thành đảng phái, khi sự phê bình tác động không phải bằng lưỡi dao sắc bén của lý tính, mà bằng cái kéo cùn của sự tùy tiện, khi sự phê bình chỉ muốn lên tiếng phê bình mà không muốn chịu sự phê bình, khi sự phê bình phủ nhận bản thân bằng sự thực hiện của chính mình, cuối cùng, khi sự phê bình không có tính chất phê bình đến mức coi một cách sai lầm cá nhân riêng lẻ là hiện thân của trí tuệ phổ biến, coi mệnh lệnh của sức mạnh là mệnh lệnh của lý tính, coi những vết mực là những vết trên mặt trời, coi những nét gạch xóa của người kiểm duyệt là những cấu tạo toán học, coi việc dùng sức mạnh thô bạo là luận cứ mạnh mẽ, - khi đó lẽ nào sự phê bình lại không mất tính chất hợp lý tính của mình?

https://thuviensach.vn

Trong khi mô tả tiến trình thảo luận, chúng ta đã chỉ ra sự thần bí hoang đường, ngọt ngào thân ái của diễn giả đang chuyển biến như thế nào thành sự khắc nghiệt, thành thói con buôn tinh ranh nhỏ nhặt của trí tuệ, thành tính hạn chế của việc tính toán theo kinh nghiệm không có tư tưởng. Những lập luận tiếp theo của ông ta *về mối quan hệ của luật kiểm duyệt* đối với *luật báo chí, về những biện pháp có tính chất phòng ngừa* và *đàn áp*, giải thoát cho chúng ta khỏi phải làm công việc đó, bởi vì ở đây tự

ông ta đang chuyển sang *vận dụng một cách có ý thức* sự thần bí của mình.

"*Những biện pháp phòng ngừa* hoặc *những biện pháp đàn áp,* chế độ kiểm duyệt hoặc luật báo chí, - vấn đề *chỉ* có thế thôi: nhưng sẽ không phải là thừa nếu xem xét tường tận hơn một chút *những nguy cơ* cần được gạt bỏ ở phía này hoặc ở phía kia. Trong khi chế độ kiểm duyệt muốn *phòng ngừa* cái xấu, luật báo chí lại muốn phòng ngừa *sự lặp lại* cái xấu đó bằng cách trừng phạt. Nhưng cả chế độ kiểm duyệt lẫn luật báo chí, cũng như *mọi* quy định của con người, đều *không hoàn thiện.* Vấn đề chỉ là cái gì không hoàn thiện nhất. Vì đây nói đến những điều thuần túy tinh thần, nên ở đây chúng ta đụng phải một vấn đề, - hơn nữa là một vấn đề quan trọng nhất đối với cả hai bên, - không bao giờ có thể giải quyết một cách thỏa đáng. Vấn đề đó là ở chỗ tìm ra một hình thức biểu hiện rõ ràng và cụ thể ý đồ của nhà làm luật, đến mức có thể phân ranh giới một cách chặt chẽ cái hợp pháp với cái bất hợp pháp, và do đó, gạt bỏ *mọi sự tùy tiện.* Nhưng sự *tùy tiện* là gì, nếu không phải là hành động *theo ý riêng của mình?* Nhưng làm thế nào gạt bỏ được biểu hiện của *ý riêng mình ở* nơi chỉ đề cập đến những vấn đề thuần túy tinh thần? Tìm ra một sợi chỉ dẫn đường rõ ràng đến mức là do tính tất yếu bên trong, trong từng trường hợp *riêng biệt,* sợi dây đó *nhất định* được áp dụng đúng theo tinh thần của nhà làm luật, - đó là hòn đá luyện vàng mà cho đến nay vẫn chưa tìm thấy và tương lai cũng vị tất đã có thể tìm thấy được. Như vậy, *sự tuỳ tiện* không tách rời chế độ kiểm duyệt, cũng như không tách rời *luật báo chí,* nếu người ta hiểu sự tùy tiện là làm theo ý riêng mình. Do đó, chúng ta phải nghiên cứu cả chế độ kiểm duyệt lẫn luật báo chí, trên quan điểm của sự không hoàn thiện không thể tránh khỏi của chúng và những hậu quả của sự không hoàn thiện ấy. Nếu như chế độ kiểm duyệt cũng có thể đàn áp một sự việc tốt nào đó thì luật báo chí không đủ sức ngăn chặn rất nhiều sự việc xấu. Tuy nhiên, không thể đàn áp mãi mãi chân lý được. Chân lý càng gặp nhiều trở ngại, nó càng theo đuổi mục tiêu của nó dũng cảm hơn, nó càng trở nên ngời sáng hơn sau khi đã đạt tới mục tiêu ấy. Trong lúc đó thì lời nói độc ác giống như *thuốc súng Hy Lạp,* không có gì ngăn chặn được nó, một khi nó được tung ra từ quả đạn; tác động của nó khó mà lường trước, bởi vì đối với nó không có cái gì là thần thánh và bất khả xâm phạm, bởi vì lời nói độc ác tìm được thức ăn cho sự truyền lan của nó trong cửa miệng con người cũng như trong trái tim con người".

Diễn giả không may mắn trong việc so sánh. Ông ta rơi vào tình trạng phấn khởi thi vị, khi miêu tả sức mạnh vạn năng của cái xấu. Chúng ta đã được nghe

https://thuviensach.vn

rằng tiếng nói của cái tốt vốn quá tỉnh táo nên bất lực trước *tiếng hát yêu nữ của cái xấu*. Còn bây giờ cái xấu đã được biến thành *thuốc súng Hy Lạp*, - diễn giả không tìm được sự so sánh có hình ảnh nào cho chân lý. Nếu như chúng ta muốn khoác lên những lời nói "tỉnh táo" của ông ta một sự so sánh nào đó, thì tốt nhất là chúng ta sẽ phải ví chân lý như là *hòn đá lửa*, càng đập mạnh vào nó bao nhiêu, thì càng làm nảy ra từ nó những tia lửa rực rỡ bấy nhiêu. Lý lẽ tuyệt tác đối với bọn buôn nô lệ là lời khẳng định nói rằng, dùng những đòn roi vọt chúng có thể thức tỉnh bản tính người trong người da đen; quy tắc tuyệt diệu đối với nhà lập pháp là: giải thích việc ban bố những đạo luật đàn áp chân lý bằng lý lẽ cho rằng với những đạo luật này, chân lý càng dũng cảm theo đuổi mục tiêu của mình hơn. Hình như, diễn giả chỉ bắt đầu kính trọng chân lý khi chân lý trở thành *thô lỗ* - *nguyên sơ* và ai ai cũng *sờ thấy*. Các vị càng đắp nhiều chướng ngại trên con đường đi tới chân lý bao nhiêu, thì các vị càng tiếp nhận được chân lý lớn lao bấy nhiêu! Vậy thì chướng ngại càng nhiều càng tốt!

Nhưng chúng ta hãy nghe tiếng hát của các yêu nữ!

"Lý luận về sự không hoàn thiện" thần bí của diễn giả chúng ta, cuối cùng, đã đem lại những kết quả trần tục của nó; lý luận ấy đã ném vào đầu chúng ta những hòn đá nguyệt trường của nó. Chúng ta hãy xem xét những hòn đá nguyệt trường này!

Tất cả đều không hoàn thiện. Chế độ kiểm duyệt không hoàn thiện; luật báo chí cũng không hoàn thiện. Điều này quyết định bản chất của chúng. Chẳng hạn phải nói dài dòng đến cái luận đề về *tính hợp lý của tư tưởng của chúng nữa;* chúng ta chỉ còn phải, - bằng cách dùng phép xác suất tính theo chủ nghĩa kinh nghiệm thô sơ nhất, - xác định xem, trong trường hợp nào số lượng những nguy cơ uy hiếp chúng ta lại lớn nhất. Sự khác biệt chỉ là ở thời gian, ở chỗ là những biện pháp này hay những biện pháp khác hoặc giả phòng ngừa bản thân điều xấu bằng cách kiểm duyệt, hoặc giả phòng ngừa việc lặp lại điều xấu bằng luật báo chí.

Chúng ta thấy, dựa vào câu nói trống rỗng về "sự không hoàn thiện của con người" diễn giả đang quỷ quyệt lẩn tránh sự khác biệt căn bản, nội tại, đặc trưng giữa chế độ kiểm duyệt và luật báo chí, biến sự bất đồng từ vấn đề nguyên tắc sang cuộc cãi vã thô bỉ như thế nào: chế độ kiểm duyệt và luật báo chí, cái nào đem lại nhiều vết tím bầm hơn?

https://thuviensach.vn

Nhưng nếu đem đối lập luật báo chí và luật kiểm duyệt với nhau, thì trước hết vấn đề không phải là những hậu quả của chúng, mà là những căn cứ của chúng, không phải là sự vận dụng cá biệt của chúng, mà là tính hợp pháp phổ biến của chúng. Mông-te-xki-ơ dạy rằng vận dụng chế độ chuyên chế thuận tiện hơn là pháp chế, còn Ma-ki-a-ve-li thì khẳng định rằng đối với các vua chúa, cái xấu có lợi hơn là cái tốt. Nếu vì thế mà chúng ta không muốn xác nhận câu cách ngôn cổ của phái dòng Tên cho rằng mục đích tốt - chúng ta thậm chí cũng hoài nghi phẩm chất tốt của mục đích - biện hộ cho những phương tiện xấu, thì chúng ta, trước hết, cần phải nghiên cứu xem chế độ kiểm duyệt, theo bản chất của nó, có phải là một phương tiện *tốt* hay không.

Diễn giả đã đúng khi ông gọi luật kiểm duyệt là biện pháp phòng ngừa; đó là biện pháp cảnh sát ngăn ngừa tự do; nhưng ông ta đã không đúng khi gọi luật báo chí là biện pháp đàn áp. Đó là một biện pháp của bản thân tự do đang làm cho mình trở thành thước đo đối với những ngoại lệ riêng của mình. Biện pháp kiểm duyệt không phải là luật lệ. Luật báo chí không phải là biện pháp đàn áp.

Trong luật báo chí, tự do là kẻ trừng phạt. Trong luật kiểm duyệt thì tự do bị trừng phạt. Luật kiểm duyệt là luật hoài nghi tự do. Luật báo chí là sự biểu quyết tín nhiệm mà tự do dành cho bản thân mình. Luật báo chí trừng phạt sự lạm dụng tự do. Luật kiểm duyệt trừng phạt tự do coi như là một sự lạm dụng nào đó. Luật này đối xử với tự do như là với một tội phạm; đối với bất kỳ lĩnh vực nào nằm dưới sự giám sát của cảnh sát há chẳng phải là một sự trừng phạt nhục nhã hay sao? Luật kiểm duyệt chỉ có cái *hình thức* của luật. Luật báo chí mới là luật *thật sự*.

Luật báo chí là *luật thật sự*, bởi vì nó biểu hiện sự tồn tại khẳng định của tự do. Nó coi tự do là tình trạng *bình thường* của báo chí, coi báo chí là tồn tại của tự do; vì thế luật này chỉ xung đột với những tội lỗi của báo chí với tư cách là một ngoại lệ đang chống lại tiêu chuẩn của chính mình, và như vậy thủ tiêu bản thân mình. Tự do báo chí tự khẳng định mình như là luật báo chí, chống lại những hành vi mưu hại ấy đối với bản thân nó, tức là chống lại những tội lỗi của báo chí. Luật báo chí xuất phát từ chỗ tự do là cái vốn sẵn có bên trong của kẻ phạm tội. Do đó, điều mà kẻ phạm tội đã thực hiện chống lại tự do, cũng là điều mà nó đã thực hiện chống lại bản thân nó, và tội lỗi chống lại bản thân ấy thể hiện ra trước nó như là một sự *trừng phạt*, mà nó coi là sự thừa nhận tự do của mình.

https://thuviensach.vn

Luật báo chí còn rất xa mới trở thành biện pháp đàn áp chống lại tự do báo chí, mới trở thành phương tiện giản đơn chống lại việc tái phạm những tội lỗi, một phương tiện tác động nhờ sự sợ hãi trước hình phạt. Ngược lại: cần phải coi *việc không có luật pháp* về *báo chí* là sự loại trừ tự do báo chí ra khỏi lĩnh vực tự do pháp lý, bởi vì tự do được thừa nhận về mặt pháp lý tồn tại trong nhà nước dưới hình thức *luật pháp*. Luật pháp không phải là những biện pháp đàn áp chống lại tự do, cũng giống như định luật về trọng lực không phải là biện pháp đàn áp chống lại sự vận động: nếu như, với tính cách là định luật vạn vật hấp dẫn, định luật trọng lực đang chi phối những sự vận động vĩnh hằng của các thiên thể, thì với tính cách là định luật về sự rơi, nó giết chết tôi khi tôi vi phạm nó và mưu toan nhảy múa trong không trung. Ngược lại, luật pháp là những tiêu chuẩn khẳng định rõ ràng, phổ biến, trong đó tự do có một sự tồn tại vô ngã, có tính chất lý luận, không phụ thuộc vào sự tùy tiện của cá nhân riêng lẻ. Bộ luật là kinh thánh của tự do của nhân dân.

Do đó, *luật báo chí* là sự *thừa nhận tự do báo chí về mặt luật pháp*. Nó là biểu hiện của *pháp quyền*, bởi vì nó là sự tồn tại khẳng định của tự do. Vì vậy, nó phải tồn tại, - ngay cả khi nó hoàn toàn không được vận dụng, ví dụ như ở Bắc Mỹ; - trong khi đó thì chế độ kiểm duyệt, cũng như chế độ nô lệ, không bao giờ có thể trở thành hợp pháp, ngay cả khi nó được bọc hàng ngàn lần dưới hình thức luật pháp.

Không có những luật tác động có tính chất phòng ngừa. Chỉ với tính cách là một *mệnh lệnh* thì luật pháp mới có tính chất phòng ngừa. Nó chỉ trở thành luật pháp có *hiệu lực* khi nào người ta vi phạm nó, vì rằng, nó chỉ đóng vai trò luật pháp *thật sự* khi nào thông qua nó, quy luật tự nhiên vô ý thức của tự do trở thành luật pháp nhà nước có ý thức. Ở đâu mà luật pháp là luật pháp hiện thực, tức là sự thực hiện của tự do, thì ở đó nó là sự thực hiện hiện thực của tự do của con người. Như vậy, luật pháp không thể phòng ngừa hành vi của con người, bởi vì nó là những quy luật sống bên trong của bản thân hành vi của con người, là sự phản ánh có ý thức của đời sống của con người. Do đó, luật pháp nhường bước trước đời sống của con người, tức là trước đời sống của tự do, và chỉ khi nào hành vi thực tế của con người đã chứng tỏ rằng con người không còn phải phục tùng quy luật tự nhiên của tự do, thì dưới hình thức của luật pháp nhà nước, quy luật tự nhiên của tự do buộc con người phải tự do, cũng tựa như những quy luật về sinh lý chỉ thể hiện ra là một cái gì xa lạ với tôi khi nào sự sống của tôi không còn là

https://thuviensach.vn

sự sống của quy luật đó, chỉ khi nào sự sống của tôi bị *bệnh tật hủy hoại*. Vì vậy, *luật pháp phòng ngừa* là *một sự mâu thuẫn vô nghĩa*.

Do đó luật pháp phòng ngừa không bao hàm *một mức độ* nào, *một quy tắc hợp lý tính* nào, bởi vì quy tắc hợp lý tính chỉ có thể có được từ bản chất của sự vật, ở đây là từ bản chất của tự do. Nó *không có mức độ*, bởi vì, muốn phòng ngừa tự do thì nó cũng phải bao quát như đối tượng của nó, tức là không có giới hạn. Do đó, luật pháp có tính chất phòng ngừa là mâu thuẫn của *một sự hạn chế không có giới hạn*, còn giới hạn mà nó đụng chạm đến, thì nảy sinh không phải do sự tất yếu, mà do sự ngẫu nhiên của tùy tiện, như hàng ngày chế độ kiểm duyệt đang chứng minh ad oculos[27]1* điều đó.

Do tự nhiên, thân thể con người vốn phải chết. Bệnh tật, vì vậy, là không thể tránh được. Nhưng tại sao người ta chỉ đến với thầy thuốc khi bị ốm đau, chứ không phải là khi khỏe mạnh? Bởi vì, không chỉ bệnh tật mà bản thân thầy thuốc cũng là cái xấu. Sự bảo hộ thường xuyên của thầy thuốc sẽ biến cuộc sống thành cái xấu, còn thân thể con người thì sẽ biến thành đối tượng tập luyện của những hội đồng y khoa. Cuộc sống chỉ bao gồm toàn những biện pháp phòng ngừa cái chết thì chết chẳng phải là tốt hơn sống hay sao? Lẽ nào vận động tự do cũng không phải là thuộc tính của sự sống? Bệnh tật là gì, nếu không phải là sự sống bị hạn chế trong tự do của nó? Bản thân một thầy thuốc kiên trì cũng sẽ là một thứ bệnh; mắc phải nó thì mong chết cũng sẽ không được, mà chỉ còn có cách sống mà thôi. Dù cho sự sống đang chết, nhưng cái chết thì lại không được sống. Lẽ nào tinh thần lại không có nhiều quyền hơn là thể xác? Thật ra, người ta thường giải thích quyền này theo ý nghĩa là những trí tuệ có khả năng bay bổng tự do thì sự tự do di chuyển về thể xác thậm chí còn có hại, và vì thế họ đã bị tước mất tự do này. Kiểm duyệt xuất phát từ chỗ bệnh tật là một trạng thái bình thường, còn trạng thái bình thường, tự do, là bệnh tật. Kiểm duyệt thường xuyên cố làm cho báo chí tin rằng báo chí là có bệnh, và dù cho báo chí có cung cấp những bằng chứng như thế nào về tình trạng sức khỏe của mình, thì nó vẫn phải điều trị. Nhưng kiểm duyệt thậm chí cũng không phải là một thầy thuốc uyên bác, biết tùy theo bệnh mà bốc thuốc cho uống. Kiểm duyệt chỉ là nhà phẫu thuật nông thôn, chỉ biết có một công cụ cơ khí vạn năng chữa mọi thứ bệnh - đó là con dao. Nó thậm chí cũng không phải là nhà phẫu thuật mong muốn phục hồi sức khỏe của tôi, nó là một nhà phẫu thuật duy mỹ chủ nghĩa, coi mọi thứ mà nó không thích ở trên thân thể của tôi là những cái thừa; nó gạt bỏ tất cả những gì không vừa ý nó.

https://thuviensach.vn

Kiểm duyệt là một thầy lang băm làm cho nốt phát ban lặn vào trong cơ thể để không nhìn thấy nó, mà không hề quan tâm đến cái sự việc là nốt phát ban đó có thể làm tổn hại những bộ phận mềm yếu bên trong cơ thể.

Các vị cho rằng bắt chim là không chính đáng. Cái lồng chim há chẳng phải là biện pháp phòng ngừa đối với những con ác điểu, những viên đạn và trận bão táp đó sao? Các vị cho rằng làm mù mắt con chim họa mi là một điều dã man, nhưng các vị lại không cho rằng chọc thủng mắt của báo chí bằng những ngòi bút kiểm duyệt sắc nhọn, là một điều dã man. Các vị cho rằng cắt tóc của một người tự do trái với ý muốn của anh ta là một việc làm chuyên chế, nhưng chế độ kiểm duyệt thì vẫn hàng ngày cắt xén thể xác sống của những con người đang tư duy, và chỉ có những sinh vật không hồn, không phản ứng, dễ quy thuận thì nó mới coi là lành mạnh!

Chúng tôi đã chỉ ra rằng luật báo chí biểu hiện pháp quyền với mức độ như thế nào, còn luật kiểm duyệt thì biểu hiện sự phi pháp đến mức nào. Nhưng, bản thân chế độ kiểm duyệt thừa nhận rằng nó không phải là mục đích tự thân, rằng bản thân nó không phải là điều gì tốt, rằng do đó, nó dựa trên nguyên lý: “mục đích biện hộ cho phương tiện”. Nhưng mục đích đòi hỏi những phương tiện không đúng thì không phải là mục đích đúng, phải chăng, đến lượt mình, báo chí cũng không thể tuyên bố nguyên tắc: “mục đích biện hộ cho phương tiện”?

Do đó, luật kiểm duyệt không phải là luật, mà là biện pháp cảnh sát, và thậm chí còn là *biện pháp cảnh sát tồi*, bởi vì nó không đạt được điều mà nó muốn, và nó không muốn điều mà nó đạt được.

Nếu luật kiểm duyệt muốn *đặt ra những trở ngại cho tự do* với tư cách là một điều không đáng mong muốn, thì nó đạt được đúng cái ngược lại. Ở nước có chế độ kiểm duyệt, bất cứ tập sách nào bị cấm, tức là không qua kiểm duyệt mà xuất bản, là một sự biến. Sách ấy được coi là kẻ tử vì đạo, mà sự tử vì đạo thì không thể không có vầng hào quang và những tín đồ. Sách đó được coi là một ngoại lệ và nếu như tự do không bao giờ hết quý giá đối với con người, thì những ngoại lệ trong tình trạng chung không tự do lại càng như vậy. Mọi điều bí mật đều có sức hấp dẫn. Chỗ nào dư luận xã hội là một sự bí mật đối với bản thân nó, thì mỗi tác phẩm trên báo chí vi phạm về mặt hình thức những giới hạn bí ấn, đều sẽ có sức lôi cuốn trước dư luận xã hội ấy. Chế độ kiểm duyệt làm cho mỗi tác

https://thuviensach.vn

phẩm bị cấm, dù hay hoặc dở, đều trở thành tác phẩm không bình thường, còn tự do báo chí thì tước mất của tác phẩm cái vẻ oai nghiêm bề ngoài đó.

Nhưng, nếu chế độ kiểm duyệt là *trung thực*, thì đương nhiên nó mong muốn phòng ngừa sự tùy tiện, - nhưng nó lại đề sự tùy tiện lên thành luật pháp. Nó không thể ngăn chặn mối nguy hiểm nào lớn hơn bản thân nó. Nguy cơ đe dọa sự sống của mỗi sinh vật bao hàm ở chỗ là nó để mất bản thân. Chính vì vậy mà sự thiếu tự do là mối nguy hiểm chết người thật sự đối với con người. Không nói đến những hậu quả về mặt đạo đức, thì cũng cần nhớ rằng không thể nào lợi dụng được những ưu điểm của báo chí tự do, nếu không đồng thời đối xử một cách độ lượng đối với những điều bất tiện của nó. Hồng nào mà chẳng có gai! Nhưng, xin các vị hãy nghĩ xem, các vị bị mất gì cùng với báo chí tự do!

Báo chí tự do - đó là con mắt sáng suốt của tinh thần nhân dân, là hiện thân sự tin cậy của nhân dân đối với bản thân mình, là những dây liên hệ biết nói, gắn liền các cá nhân với nhà nước và với toàn thế giới; nó là hiện thân nền văn hóa đang biến cuộc đấu tranh vật chất thành cuộc đấu tranh tinh thần và lý tưởng hóa hình thức vật chất thô bạo của cuộc đấu tranh đó. Báo chí tự do - đó là sự sám hối công khai của nhân dân trước bản thân mình; mà lời thú nhận thực tâm, như mọi người đều biết, thì có khả năng cứu vớt. Báo chí tự do - đó là tấm gương tinh thần trong đó nhân dân nhìn thấy bản thân mình; còn sự tự nhận thức là điều kiện đầu tiên của sự sáng suốt. Báo chí tự do - đó là tinh thần nhà nước mà mọi túp nhà tranh đều có thể có được với những

chi phí ít hơn là phương tiện thắp sáng. Báo chí tự do là toàn diện, nơi nào cũng có mặt, cái gì cũng biết. Báo chí tự do là cái thế giới ý tưởng không ngừng trào ra từ thực tế hiện thực và lại chảy trở về hiện thực như một dòng thác đầy sinh khí dưới hình thức của cải tinh thần ngày càng dồi dào.

Sự trình bày của chúng tôi đã chỉ rõ rằng sự khác biệt giữa chế độ kiểm duyệt và luật báo chí cũng giống như là sự khác biệt giữa tùy tiện và tự do, giữa luật hình thức và luật thật sự. Nhưng, cái gì có hiệu lực đối với bản chất, thì cũng có hiệu lực đối với hiện tượng. Cái gì có liên quan tới tính chất chính đáng của chế độ kiểm duyệt và luật báo chí thì cũng có liên quan tới việc *vận dụng* chế độ *kiểm duyệt và luật báo chí*. Luật báo chí và luật kiểm duyệt khác nhau như thế nào, thì *thái độ* của *quan tòa* và của *quan chức kiểm duyệt* đối với báo chí cũng khác nhau như thế.

https://thuviensach.vn

Nhưng vị diễn giả của chúng ta, mà đôi mắt ngước lên trời, đang nhìn cõi trần thăm thẳm dưới chân mình như một đống bụi đáng khinh bỉ, và đối với tất cả các bông hoa thì ông ta chỉ có thể nói một điều: chúng đều đầy bụi. Và cả ở đây ông ta cũng chỉ nhìn thấy có hai biện pháp, *có tính chất tùy tiện như nhau* trong sự vận dụng chúng, bởi vì tùy tiện, theo ông ta nói, là hành động theo sự suy xét cá nhân, mà sự suy xét cá nhân thì lại không thể tách rời khỏi những cái thuộc về tinh thần v.v. và v.v.. Nhưng, nếu như hiểu những cái thuộc về tinh thần *một cách cá nhân,* thì quan điểm này có hơn gì quan điểm kia, ý kiến của quan chức kiểm duyệt có hơn gì ý kiến của tác giả? Tuy vậy, chúng ta cũng hiểu được tư tưởng của diễn giả. Để chứng minh tính chất chính đáng của chế độ kiểm duyệt, diễn giả đã chứng minh bằng con đường ngoắt ngoéo rất tuyệt diệu rằng cả chế độ kiểm duyệt lẫn luật báo chí đều không chính đáng trong sự vận dụng chúng; vì diễn giả coi tất cả mọi cái trên trần gian đều không hoàn thiện, cho nên đối với ông ta chỉ còn mỗi một vấn đề: sự tùy tiện cần phải ở phía nhân dân hay là ở phía chính phủ?

Sự thần bí của ông ta biến thành một sự *trơ trẽn* khi ông ta đem *luật pháp* và *sự tùy tiện* nhập cục làm một và chỉ nhìn thấy sự khác biệt về hình thức ở những nơi nào mà vấn đề là những mặt đối lập về đạo đức và pháp quyền, bởi vì ông ta tranh luận không phải để chống lại *luật báo chí* mà chống lại *luật pháp nói chung.* Có luật pháp nào do tính tất yếu bên trong *mà trong từng trường hợp riêng biệt nhất định* sẽ được vận dụng đúng theo tinh thần của nhà lập pháp, *tuyệt đối* gạt bỏ mọi *sự tùy tiện* không? Cần có một sự dũng cảm phi thường để gọi cái nhiệm vụ vô nghĩa như vậy là *hòn đá luyện vàng,* bởi vì chỉ có sự dốt nát đến cùng cực mới có thể đặt ra một nhiệm vụ như thế. Luật pháp mang tính chất phổ biến. Trường hợp cần phải xác định trên cơ sở luật pháp, thì có tính chất đơn nhất. Muốn quy cái đơn nhất vào cái phổ biến, cần phải có sự phán đoán. Phán đoán là cái mang tính chất giả định. Muốn áp dụng luật pháp còn cần phải có *quan tòa.* Nếu như luật pháp tự nó vận dụng được, thì tòa án sẽ là thừa.

Nhưng tất cả những gì của con người cũng đều là không hoàn thiện!! Vậy thì: edite, bibite![28]1* Các ngài cần quan tòa để làm gì, một khi quan tòa cũng là con người? Các ngài cần luật pháp để làm gì, một khi luật pháp chỉ có thể do con người chấp hành, mà bất kỳ sự chấp hành nào của con người cũng đều không hoàn thiện cả? Hãy tin vào ý chí tốt đẹp của cấp trên! Tư pháp tỉnh Ranh cũng không hoàn thiện như là tư pháp Thổ Nhĩ Kỳ! Vậy thì: edite, bibite!

https://thuviensach.vn

Sự khác biệt giữa quan tòa và quan chức kiểm duyệt thật lớn biết ngần nào!

Đối với các quan chức kiểm duyệt thì ngoài cấp trên của người đó ra, không có luật pháp nào khác cả. Đối với quan tòa, thì không có cấp trên nào khác cả ngoài luật pháp. Quan tòa có trách nhiệm giải thích luật pháp trong việc vận dụng vào từng trường hợp cá biệt, đúng như là *ông ta hiểu* luật pháp khi xem xét nó một cách có lương tri. Quan chức kiểm duyệt có trách nhiệm hiểu luật pháp đúng như đã được *quy định chính thức* cho ông ta đối với từng trường hợp riêng biệt. Quan tòa độc lập không thuộc về tôi, cũng không thuộc về chính phủ. Bản thân quan chức kiểm duyệt bị phụ thuộc là cơ quan chính phủ. Ở quan tòa, nhiều lắm thì cũng có thể biểu hiện sự không thể tin cậy được của lý tính cá nhân, còn ở quan chức kiểm duyệt thì có thể biểu hiện sự không thể tin cậy được của tính cách cá nhân. Một lỗi lầm *nhất định* của báo chí được nêu ra trước quan tòa để đánh giá; còn cái được nêu ra trước quan chức kiểm duyệt là tinh thần báo chí. Quan tòa xem xét hành động của tôi trên cơ sở một đạo luật nhất định; quan chức kiểm duyệt không chỉ trừng phạt những hành vi phạm tội, bản thân ông ta còn *bịa đặt ra* những hành vi phạm tội đó. Khi tôi bị đưa ra tòa, thì người ta kết tội tôi vi phạm luật pháp hiện hành; còn nơi nào pháp luật bị vi phạm thì nơi đó ít ra phải có luật pháp. Nơi nào không có luật báo chí, nơi đó không thể vi phạm luật báo chí. Chế độ kiểm duyệt không buộc tội tôi vi phạm luật pháp hiện hành. Chế độ kiểm duyệt lên án ý kiến của tôi vì ý kiến của tôi không phải là ý kiến của quan chức kiểm duyệt và của cấp trên ông ta. Hành động công khai của tôi, sẵn sàng tuân theo sự xét xử của xã hội, của nhà nước và của luật pháp nhà nước, bị đặt dưới sự xét xử của một thế lực bí mật, thuần túy tiêu cực, thế lực này không thể tự khẳng định là luật pháp, nó sợ ánh sáng ban ngày, nó không bị ràng buộc bởi những nguyên tắc chung nào cả.

Luật kiểm duyệt là không thể có được, bởi vì cái mà nó muốn trừng phạt không phải là tội lỗi mà là ý kiến; bởi vì nó không thể là cái gì khác hơn là *quan chức kiểm duyệt đã được biến thành một công thức*; bởi vì không một nhà nước nào có cái can đảm nêu lên thành những điều luật nhất định, điều mà trên thực tế nó có thể thi hành được nhờ quan chức kiểm duyệt với tư cách là cơ quan của mình. Chính vì vậy mà công việc kiểm duyệt được giao không phải cho tòa án, mà là cho cơ quan cảnh sát.

Ngay như nếu chế độ kiểm duyệt thật sự đồng nhất với quyền xét xử thì sự trùng hợp này, trước hết, sẽ chỉ là một sự thực, chứ không phải là một tất yếu.

https://thuviensach.vn

Thêm vào đó, thuộc về tự do không phải chỉ có việc tôi sống *bằng gì*, mà còn có việc tôi sống *như thế nào*, không phải chỉ có việc tôi thực hiện tự do, mà còn có cả việc tôi làm điều đó một cách tự do. Nếu không như thế thì nhà kiến trúc chỉ sẽ khác với con hải ly ở chỗ con hải ly là nhà kiến trúc khoác bộ da thú, còn nhà kiến trúc thì lại là con hải ly không khoác bộ da thú.

Vị diễn giả của chúng ta lại quay trở lại một cách hoàn toàn không cần thiết nói về vai trò của tự do báo chí ở những nước mà tự do báo chí đang thực tế tồn tại. Bởi vì chúng ta đã phân tích cặn kẽ vấn đề này rồi, cho nên ở đây chúng ta chỉ nhắc đến báo chí *Pháp* nữa thôi. Chẳng cần phải nói rằng những nhược điểm của báo chí Pháp là những nhược điểm của dân tộc Pháp, chúng ta cho rằng nơi mà diễn giả đi tìm cái xấu thì ở đây chúng tôi không thấy cái xấu đó. Báo chí Pháp quyết không phải là quá tự do, mà là không đủ tự do. Mặc dù nó không phải chịu sự kiểm duyệt về tinh thần, nhưng nó phải chịu sự kiểm duyệt về vật chất, tức là phải chịu nộp một khoản tiền bảo đảm quá cao. Báo chí Pháp hoạt động một cách vật chất, chính là vì nó bị tách ra khỏi lĩnh vực chân chính của mình và bị lôi cuốn vào lĩnh vực của những vụ đầu cơ buôn bán lớn. Thêm vào đó, cần có những thành thị lớn để tiến hành những vụ đầu cơ tiền tệ lớn. Vì vậy báo chí Pháp tập trung ở một số ít điểm, và nếu như sức mạnh vật chất, được tập trung ở một số ít điểm, đang làm mưa làm gió, thế thì cớ sao sức mạnh tinh thần lại phải ở trong một tình cảm khác?

Còn nếu như các vị cứ một mực muốn xét đoán về tự do báo chí không phải căn cứ theo những tư tưởng của nó, mà căn cứ theo sự tồn tại lịch sử của nó, thế thì tại sao các vị không tìm nó ở nơi mà nó tồn tại một cách lịch sử? Các nhà khoa học tự nhiên cố dùng thực nghiệm để dựng lại hiện tượng của tự nhiên dưới những điều kiện thuần khiết nhất của nó. Các vị không cần một thực nghiệm nào cả. Tại *Bắc Mỹ*, các vị tìm thấy hiện tượng

tự do báo chí dưới hình thức thuần khiết và tự nhiên nhất của nó. Nhưng, nếu ở Bắc Mỹ có những cơ sở lịch sử lớn lao cho tự do báo chí, thì ở Đức những cơ sở lịch sử còn lớn lao hơn nữa. Sách báo và nền giáo dục tinh thần của nhân dân gắn liền một cách hữu cơ với những sách báo ấy, đương nhiên, không chỉ là những cơ sở lịch sử trực tiếp của báo chí; chúng chính là bản thân lịch sử của báo chí. Nhưng dân tộc nào trên thế giới lại có thể tự khoe về những cơ sở lịch sử trực tiếp nhất ấy của tự do báo chí, hơn là dân tộc Đức?

https://thuviensach.vn

Nhưng, - diễn giả lại ngắt lời chúng ta, - thật là đáng buồn cho nền đạo đức ở Đức nếu báo chí Đức trở nên tự do, vì rằng tự do báo chí sẽ tạo ra "sự *suy đồi đạo đức* bên trong là cái đang ra sức phá hoại niềm tin vào sứ mệnh tối cao của con người, và cùng với điều đó thì cũng phá hoại cả cái cơ sở của nền văn minh chân chính".

Chỉ có *báo chí kiểm duyệt* mới có tác dụng làm *suy đồi đạo đức.* Tệ lớn nhất - tệ giả dối - gắn liền với báo chí bị kiểm duyệt; tệ xấu căn bản này của nó là nguồn gốc của tất cả những thiếu sót khác của nó, trong đó cả mầm mống của mỹ đức cũng không có, tệ đó là nguồn gốc của tệ đáng ghét nhất - thậm chí xét theo quan điểm mỹ học cũng thế - tệ tiêu cực. Chính phủ chỉ nghe thấy *tiếng nói của chính mình,* chính phủ cũng biết rằng chính phủ chỉ nghe thấy tiếng nói của chính mình, tuy vậy chính phủ vẫn duy trì sự tự dối mình, làm như thể nghe thấy tiếng nói của nhân dân, và cũng đòi nhân dân phải ủng hộ sự tự lừa dối đó. Còn về phía mình thì nhân dân hoặc giả một phần rơi vào tình trạng mê tín về chính trị, một phần rơi vào chỗ không tin tưởng về chính trị, hoặc giả hoàn toàn quay lưng lại với cuộc sống của quốc gia, biến thành *đám người chỉ sống với cuộc đời riêng tư.*

Nếu như Đức Chúa trời chỉ đến ngày thứ sáu mới nói về vật sáng tạo của chính mình: "Và thấy rằng tất cả mọi cái đều tốt đẹp", thì báo chí bị kiểm duyệt hàng ngày đều ca tụng vật sáng tạo của ý chí của chính phủ; nhưng vì ngày này nhất định phải mâu thuẫn với ngày khác, nên báo chí thường xuyên nói dối và đồng thời phải che đậy việc nó biết rõ sự dối trá của nó, phải không còn biết hổ thẹn là gì nữa.

Cũng vì nhân dân buộc phải coi những tác phẩm tự do của tư tưởng là những tác phẩm phạm pháp, cho nên họ quen coi cái phạm pháp là tự do, coi tự do là phi pháp, coi cái hợp pháp là cái không tự do. Chế độ kiểm duyệt bóp chết tinh thần nhà nước như thế đấy.

Nhưng diễn giả của chúng ta lại lo sợ tự do báo chí xuất phát từ lợi ích *"của những tư nhân"*. Ông ta không nghĩ rằng chế độ kiểm duyệt là sự xâm phạm thường xuyên đến những quyền của tư nhân, và càng là một sự xâm phạm đến các tư tưởng. Ông ta hăng say khi nói tới những mối nguy hiểm đang đe dọa một số người; chẳng lẽ chúng ta lại không được hăng say khi nói tới những mối nguy hiểm đang đe dọa toàn bộ xã hội hay sao?

https://thuviensach.vn

Chúng ta không thể nào phân ranh giới quan điểm của chúng ta với quan điểm của diễn giả một cách rõ ràng hơn, ngoài cách đem đối chiếu những định nghĩa của chính chúng ta với những định nghĩa của diễn giả về "những xu hướng xấu".

Diễn giả khẳng định rằng "sự ngạo mạn không thừa nhận bất kỳ uy tín nào của nhà thờ và của nhà nước" là một xu hướng xấu. Lẽ nào chúng ta lại không được coi việc không thừa nhận uy tín của lý tính và của luật pháp là một xu hướng xấu hay sao? "Chỉ lòng đố kỵ mới tuyên truyền việc thủ tiêu tất cả những gì mà dân đen gọi là quý tộc". Còn chúng ta thì nói rằng lòng đố kỵ muốn thủ tiêu nét quý tộc vĩnh cửu của bản tính con người, tức muốn thủ tiêu tự do, vốn là nét quý tộc mà ngay cả dân đen cũng không thể nghi ngờ gì cả.

"Chỉ có cái tâm địa nham hiểm vui sướng trên đau khổ của người khác, không phân biệt thật giả, mới ham thích những chuyện bàn tán thị phi về một số người nào đó, và hách dịch đòi hỏi chế độ công khai, để không một chuyện xấu xa nào trong đời sống riêng tư còn được che giấu".

Chúng ta cho rằng cái tâm địa nham hiểm vui sướng trên đau khổ của người khác đang bới móc ra trong cái tổng thể vĩ đại của đời sống nhân dân những điều dèm pha, những lời bàn tán thị phi về một số người nào đó, mà không đếm xỉa đến lý tính của lịch sử và chỉ cung cấp cho công chúng những chuyện xấu xa của lịch sử mà thôi; cái tâm địa ấy, nói chung không có khả năng phán đoán thực chất của sự việc, đang bám chặt lấy những mặt riêng biệt của hiện tượng, những nhân vật cá biệt và hách dịch đòi phải bí mật để che giấu mọi vết nhơ của đời sống xã hội. "Đó là sự tồi tệ của tâm hồn và của sự tưởng tượng do những cảnh tượng xấu xa khêu gợi lên". Quả vậy, sự tồi tệ của tâm hồn và của sự tưởng tượng là do những cảnh tượng xấu xa của sự toàn năng của cái xấu và của sự bất lực của cái tốt khêu gợi lên; quả vậy, đó là sự tưởng tượng đang tự kiêu căng về tội lỗi, đó là tâm hồn tôi đang che đậy sự ngạo mạn trần tục của mình dưới những hình ảnh thần bí. "Đó là sự tuyệt vọng trong việc tự cứu mình, muốn bóp nghẹt tiếng nói của lương tâm bằng cách phủ nhận thượng đế". Quả vậy, chính sự tuyệt vọng trong việc tự cứu mình đang biến những nhược điểm của cá nhân thành những nhược điểm của nhân loại, nhằm vứt bỏ gánh nặng đó ra khỏi lương tâm mình; chính sự tuyệt vọng trong việc cứu nhân loại đang từ chối không cho nhân loại cái quyền làm theo những quy luật tự nhiên vốn có của họ và tuyên truyền việc không trưởng thành như là một cái gì tất yếu; chính sự giả dối dùng thượng đế để

https://thuviensach.vn

che đậy, nó không tin vào sự có thật của thượng đế, cũng không tin cả vào sức vạn năng của cái tốt; chính lòng ích kỷ đặt việc cứu mình cao hơn việc cứu toàn bộ xã hội.

Những người này hoài nghi nhân loại nói chung và thần thánh hóa một số nhân vật cá biệt. Họ vẽ lên cái hình tượng đáng sợ của bản tính con người và đồng thời lại đòi hỏi chúng ta phải quỳ lạy trước cái hình tượng thần thánh của một số người có đặc quyền. Chúng ta biết rằng con người riêng lẻ là yếu ớt, nhưng chúng ta cũng biết rằng chỉnh thể là sức mạnh.

Cuối cùng, diễn giả nhắc tới những câu nói đã từng vang lên từ những cành của cây nhận thức, mà trái quả thì hiện nay, cũng như *hồi đó*, đang được *chúng ta* tranh cãi: "Các bạn sẽ không chết khi các bạn nếm những quả đó, nhưng mắt các bạn sẽ sáng lên, các bạn cũng sẽ biết được cái tốt và cái xấu như thượng đế".

Mặc dầu chúng ta hoài nghi rằng không biết diễn giả có nếm quả của cây nhận thức hay không, cũng như hoài nghi không biết *chúng ta* (các đại biểu đẳng cấp tỉnh Ranh) *hồi đó* có thương lượng với ma quỷ hay không, - về điều này cuốn sách "Sáng thế ký", ít ra, cũng chẳng nói gì cả, - song chúng ta vẫn tán thành ý kiến của diễn giả và chỉ muốn nhắc nhở ông ta rằng ma quỷ *hồi đó đã không đánh lừa chúng ta*, vì bản thân thượng đế đã phán: "A-đam đã trở thành như là một người trong chúng ta, khi đã biết được cái tốt và cái xấu".

Dẫn những lời lẽ sau đây của chính diễn giả làm lời kết thúc bài phát biểu ấy, thì thật đúng chỗ: *"Viết và nói - đó là công việc của sự khéo léo về kỹ thuật"*.

Mặc dù bạn đọc của chúng ta đã bị mệt mỏi vì "sự khéo léo về kỹ thuật" đó, nhưng muốn cho đầy đủ, chúng tôi vẫn phải dành một chỗ, sau đẳng cấp vương hầu và quý tộc, cho những lời lẽ thao thao bất tuyệt của *đẳng cấp thành thị* nhằm *chống lại* tự do báo chí. Trước mắt chúng ta, ở đây là sự đối lập của người tư sản, chứ không phải của người công dân.

Vị diễn giả của đẳng cấp thành thị nghĩ rằng ông ta cùng chung quan điểm với Xi-ây-ét, khi ông ta tuyên bố một cách dung tục:

"Tự do báo chí là *một điều tuyệt diệu* khi mà *bọn người xấu* không can thiệp vào công việc đó". "Cho đến nay, để ngăn chặn việc đó, chưa tìm ra được biện pháp nào chắc chắn" v.v. và v.v..

Chỉ riêng việc tự do báo chí được xem như *một điều* cũng đã là tuyệt diệu xét theo tính chất ngây thơ của nó. Nói chung, có thể chê trách diễn giả này về

https://thuviensach.vn

điều gì cũng được, chỉ trừ chê trách ông ta về sự thiếu tỉnh táo hoặc về sự thừa ảo tưởng.

Như vậy, tự do báo chí là một điều tuyệt diệu có khả năng tô điểm thói quen dễ thương của cuộc sống, là một điều dễ chịu, tuyệt vời. Nhưng, rủi thay, có những người xấu lạm dụng ngôn ngữ để dối trá, lạm dụng đầu óc để tiến hành những mưu gian, lạm dụng đôi tay để lấy cắp, lạm dụng đôi chân để đào ngũ. Lời nói và tư duy, tay và chân, bút pháp hay, tư tưởng dễ chịu, đôi tay khéo léo, đôi chân tuyệt trần - tất cả những cái đó là một điều tuyệt diệu nếu như không có những người xấu lạm dụng chúng! Nhưng để chống lại hiện tượng này, người ta chưa nghĩ ra được biện pháp nào có hiệu quả.

"Mối cảm tình đối với hiến pháp và tự do báo chí nhất định phải giảm đi, nếu như người ta hiểu rằng gắn liền với nó là cái tình trạng sự vật luôn luôn thay đổi tại đất nước nói trên" (xin đọc: nước Pháp) "và sự thiếu tin tưởng kinh khủng đối với tương lai".

Khi trong khoa học về vũ trụ đã phát hiện ra rằng trái đất là mobile perpetuum[29]1*, thì không ít người thị dân Đức yên lành bám lấy cái mũ ngủ của mình và thở dài về cái tình hình luôn luôn thay đổi của tổ quốc mình, và sự thiếu tin tưởng kinh khủng đối với tương lai đã làm cho ngôi nhà thường xuyên bị đảo lộn trở nên đáng ghét đối với họ.

Tự do báo chí cũng không *gây nên* "tình trạng sự vật thay đổi", giống như kính viễn vọng của nhà thiên văn không gây nên sự vận động không ngừng của hệ thống thế giới. Khoa thiên văn xảo quyệt! Đã từng có một thời kỳ tuyệt đẹp, lúc bấy giờ trái đất, tựa như một người tiểu thị dân đáng kính, còn nằm ở trung tâm vũ trụ, yên tĩnh ngậm cái tẩu thuốc bằng đất của mình, thậm chí chẳng phải khổ công đi tìm ánh sáng, vì mặt trời, mặt trăng và những vì sao đã quay chung quanh trái đất như là những ngọn đèn vĩnh cửu, như là những "vật tuyệt vời".

Kẻ nào không bao giờ làm sụp đổ cái gì mà người đó đã xây dựng,

Kẻ đó vững vàng đứng trên trái đất mỏng manh này.

Mà bản thân cũng không vững chắc[32],

Kha-ri-ri nói như vậy; Kha-ri-ri, theo gốc gác của ông ta, hoàn toàn không phải là người Pháp mà là người Ả-rập.

https://thuviensach.vn

Đẳng cấp của diễn giả nói lên một cách hoàn toàn rõ ràng qua cửa miệng của ông ta, khi ông ta nói:

"Người yêu nước chân chính, trung thực, không thể đè bẹp được ở trong đầu mình cái ý nghĩ cho rằng hiến pháp và tự do báo chí tồn tại không phải vì hạnh phúc của nhân dân, mà vì sự thỏa mãn lòng tham danh vọng của một số người và vì sự thống trị của các đảng phái".

Ai cũng rõ là có một khoa tâm lý học giải thích cái lớn lao bằng những nguyên nhân nhỏ nhặt; xuất phát từ sự suy đoán đúng rằng tất cả cái gì mà con người đấu tranh để giành lấy, đều dính liền với lợi ích của họ, khoa tâm lý học ấy đang dẫn đến một kết luận không đúng, cho rằng chỉ có những lợi ích "nhỏ nhặt", chỉ có những lợi ích của lòng vị kỷ không biến đổi mà thôi. Ta cũng biết rằng, người ta gặp thứ tâm lý học như vậy và sự hiểu biết con người như vậy, đặc biệt là ở các *thành thị*, là nơi mà người ta cho rằng, nhìn thấu suốt được tất cả mọi cái, qua chuỗi tư tưởng và sự kiện thoáng vụt qua mà thấy được những con người nhỏ nhen, đố kỵ, mưu mô, những con người nắm mấy mẩu dây để làm chuyển động toàn thể thế giới, - thì đó là dấu hiệu của sự sáng suốt lớn. Nhưng, mặt khác, ai cũng biết rằng, nếu nhìn quá sâu vào cái cốc vại, thì *cái đầu của chính mình* có thể đập vào cái cốc đó; trong trường hợp như vậy, sự hiểu biết của những nhà hiền triết ấy về con người và thế giới, trước hết - dưới cái dạng thần bí hóa - chính là một đòn đánh vào đầu của chính mình.

Thêm vào đó, tính chất nửa vời và thiếu quả quyết cũng là đặc điểm của đẳng cấp của diễn giả.

"Tinh thần độc lập vốn có của ông ta nói lên rằng ông ta tán thành tự do báo chí (tự do báo chí theo nghĩa mà báo cáo viên hiểu), "nhưng ông ta cần phải lắng nghe tiếng nói của lý tính và của kinh nghiệm".

Nếu như khi kết thúc, diễn giả nói rằng mặc dầu lý tính của ông ta tán thành tự do báo chí, nhưng tinh thần lệ thuộc vốn có của ông ta lại phản đối tự do báo chí, thì lời phát biểu của ông ta sẽ là một bức tranh tả chân hoàn toàn đúng về giới phản động thành thị.

Kẻ nào có lưỡi mà im lặng

Hoặc có kiếm mà không đâm, -

Kẻ đó chỉ sống vô ích.

Bây giờ chúng ta bàn tới *những người bảo vệ tự do báo chí*. Chúng ta hãy bắt đầu từ *đề nghị chủ yếu trong số những đề nghị được đưa ra*. Chúng ta bỏ qua

https://thuviensach.vn

những luận điểm chung hơn được trình bày rất trúng và chính xác trong những lời mở đầu của đề nghị chủ yếu này, để nhấn mạnh ngay quan điểm độc đáo và đặc trưng được nêu trong báo cáo đó.

Báo cáo viên muốn rằng *tự do báo chí với tư cách là một nghề nghiệp nhất định*, không bị loại ra *ngoài tự do nghề nghiệp chung*, như là điều đó đã diễn ra từ xưa đến nay, - báo cáo viên coi mâu thuẫn nội tại này là một cái mẫu mực điển hình về sự không nhất quán.

"Việc làm của tay và chân là tự do, còn việc làm của đầu óc thì lại phải chịu sự bảo trợ. Đương nhiên là sự bảo trợ của những đầu óc thông minh hơn chứ? Lạy Chúa phù hộ! Đối với các kiểm duyệt viên thì không thể nói đến điều đó được. Thượng đế đã phong cho người nào làm quan, thì thượng đế cũng ban cho người đó trí tuệ".

Trước hết, điều kỳ lạ là *tự do báo chí* được quy vào *tự do nghề nghiệp*. Tuy vậy, chúng ta vẫn không thể bác bỏ quan điểm của diễn giả một cách giản đơn. *Nhà danh họa Răm-bran* đã vẽ hình Đức mẹ Ma-ri-a dưới hình dạng một phụ nữ nông dân Hà Lan; vậy thì cớ sao vị diễn giả của chúng ta lại không miêu tả tự do dưới một hình thức gần gũi và dễ hiểu với ông ta?

Chúng ta cũng không thể phủ nhận sự đúng đắn *tương đối* của những lập luận của diễn giả. Nếu như coi báo chí chỉ là một nghề nghiệp, thì với tính cách là một nghề nghiệp được thực hiện bằng đầu óc, nó cần phải có tự do nhiều hơn so với những nghề nghiệp mà tay và chân giữ vai trò chủ yếu. Sự giải phóng tay chân chỉ có ý nghĩa đối với con người nhờ sự giải phóng đầu óc: ai cũng biết rằng, chỉ nhờ đầu óc mà tay và chân phục vụ, thì tay và chân mới trở thành tay và chân của con người.

Dù mới thoạt nhìn quan điểm của diễn giả có tỏ ra độc đáo như thế nào chăng nữa, nhưng chúng ta tuyệt đối vẫn phải coi trọng quan điểm đó hơn là những lập luận không có nội dung, rối rắm và mơ hồ của những người thuộc phái tự do chủ nghĩa Đức; những người này nghĩ rằng họ đem lại vinh dự cho tự do khi chuyển tự do từ mảnh đất cứng rắn của hiện thực vào bầu trời đầy sao của tưởng tượng. Những người sính thuyết giáo tưởng tượng ấy, những người nhiệt tình đầy thương cảm ấy, coi mọi sự tiếp xúc của lý tưởng của họ với hiện thực hàng ngày đều là một sự báng bổ thần thánh, đối với họ những người Đức chúng ta phải biết ơn họ về chỗ tự do cho đến nay đối với chúng ta vẫn là một ảo tưởng và nguyện vọng tình cảm.

https://thuviensach.vn

Những người Đức nói chung thích tình cảm và dễ xúc động; họ say mê nghe âm nhạc màu xanh da trời. Vì vậy, khi lấy quan điểm rút ra từ thực tế khắc nghiệt, hiện thực, trực tiếp bao quanh họ, để chứng minh cho họ vấn đề lớn lao của tư tưởng, thì họ thích thú lắm. Người Đức vốn sinh ra là đã nổi bật về lòng trung thành tận tụy nhất và thành kính nhất. Vì kính trọng quá mức đối với tư tưởng, cho nên họ không thực hiện những tư tưởng đó. Họ biến tư tưởng thành đối tượng của sự sùng bái, nhưng họ lại không vun trồng những tư tưởng đó. Như vậy, con đường mà diễn giả đi, hình như thuận lợi để làm cho người Đức *gần gũi* với tư tưởng của anh ta, để trình bày cho anh ta rõ điều nói đến ở đây không phải là những cái xa xôi không sờ thấy được, mà là những lợi ích gần gũi nhất của anh ta, để chuyển ngôn ngữ của thần thánh thành ngôn ngữ của con người.

Ai cũng biết, người Hy Lạp cho rằng trong các vị thần của người Ai Cập, của người Li-bi, thậm chí của người Xki-phơ, họ có thể nhận ra được các vị thần A-pô-lông, A-tê-na, Dớt của mình; họ không để ý đến những đặc điểm độc đáo của những tôn giáo khác, coi đó là những cái thứ yếu. Cũng giống như không có gì đáng chê trách khi người Đức coi vị thần tự do báo chí mà họ chưa biết là một trong những vị nữ thần mà họ đã biết và gọi nữ thần đó một cách giản đơn là tự do nghề nghiệp, hoặc tự do sở hữu.

Nhưng chính vì chúng ta sẵn sàng thừa nhận một cái gì đó tích cực trong quan điểm của diễn giả, nên chúng ta mới *phê phán* những quan điểm đó gay gắt hơn.

"Còn có thể tưởng tượng rằng tự do báo chí tồn tại song song với phường hội, bởi vì công việc bằng óc, với tư cách là một nghề nghiệp, cũng đòi hòi một *trình độ chuyên môn cao hơn;* nó đòi hỏi một địa vị giống như bảy môn nghệ thuật tự do cổ xưa. Nhưng tình hình thiếu tự do của báo chí tiếp tục tồn tại song song với tự do nghề nghiệp, - đó là một tội lỗi chống lại tinh thần thần thánh".

Tất nhiên! Một khi hình thức cao hơn của tự do đã bị coi là bất hợp pháp, thì hình thức thấp hơn của nó tự nhiên phải bị coi là phi pháp. Khi quyền của nhà nước đã không được thừa nhận thì quyền của công dân riêng lẻ là một điều vô nghĩa. Nếu như tự do nói chung là hợp pháp, thì cố nhiên, tự do biểu hiện trong mỗi hình thức nhất định của nó mà càng rõ ràng hơn, càng đầy đủ hơn, thì hình thức nhất định ấy của tự do lại càng hợp pháp hơn. Nếu như *con thủy tức* có quyền tồn tại bởi vì trong mình nó có dấu hiệu của sự sống của giới tự nhiên - dù

https://thuviensach.vn

còn chưa rõ và rụt rè - thì nói gì đến con *sư tử* mà sự sống đang gầm thét và lồng lên trong mình nó?

Nhưng, nếu như kết luận rằng, sự tồn tại của hình thức cao hơn của pháp quyền được chứng minh bằng sự tồn tại của pháp quyền ở một hình thức thấp hơn là một kết luận đúng đắn, thì việc *sử dụng* một lĩnh vực thấp hơn làm *thước đo* cho một lĩnh vực cao hơn lại hoàn toàn không đúng; trong trường hợp này, những quy luật hợp lý trong những giới hạn nhất định bị xuyên tạc đi và biến thành một bức biếm họa, bởi vì người ta tùy tiện gán cho những quy luật đó cái ý nghĩa của những quy luật không phải của lĩnh vực xác định này, mà của lĩnh vực khác, cao hơn. Điều đó cũng giống như là tôi muốn buộc người khổng lồ vào ở trong nhà của người tí hon.

Tự do nghề nghiệp, tự do sở hữu, tự do tín ngưỡng, tự do báo chí, tự do xét xử, - tất cả đều là những *giống* khác nhau của cùng một loài, tức là của *tự do nói chung, không có tên gọi riêng*. Nhưng, vì sự thống nhất mà quên mất sự khác biệt và làm cho một *giống nhất định* trở thành thước đo, tiêu chuẩn, phạm vi để đo tất cả những giống khác, thì hoàn toàn không đúng. Trong trường hợp ấy, một thứ tự do sẽ *không khoan dung* đến mức nó chỉ cho phép những thứ tự do khác tồn tại với điều kiện là nếu như những thứ tự do này là tự phủ nhận bản thân mình và tự nhận là những cái phụ thuộc của nó.

Tự do nghề nghiệp chỉ là tự do nghề nghiệp, chứ không phải là tự do nào khác, vì rằng trong tự do này bản tính của nghề nghiệp được hình thành một cách không trở ngại, theo nguyên tắc nội tại của sự sống của nó. Tự do xét xử là tự do xét xử, nếu như tòa án tuân theo những quy luật của pháp quyền, vốn có của bản thân nó, chứ không phải theo những quy luật của lĩnh vực khác, như tôn giáo chẳng hạn. Mỗi lĩnh vực nhất định của tự do là tự do của một lĩnh vực nhất định, cũng như mỗi lối sống nhất định là lối sống của một lĩnh vực nhất định của tự nhiên. Đòi hỏi con sư tử phải theo quy luật sống của con thủy tức, phải chăng đó không phải là một sự xuyên tạc? Tôi sẽ hiểu sai đến mức nào mối liên hệ và sự thống nhất của cơ thể con người nếu như tôi lập luận như sau: vì tay và chân thực hiện chức năng theo cách đặc trưng của chúng, cho nên mắt và tai, - tức là những cơ quan làm cho con người thoát ra khỏi xiềng xích của tính cá thể của nó, bằng cách biến con người thành tấm gương và tiếng vọng của vũ trụ, - có quyền hoạt động lớn hơn, và do đó cũng phải có chức năng của chân và tay *dưới hình dạng được tăng cường*.

https://thuviensach.vn

Giống như trong hệ thống thế giới, mỗi hành tinh riêng biệt, trong khi tự xoay chung quanh mình, cũng đồng thời vận động chung quanh mặt trời, - trong hệ thống của tự do cũng vậy, mỗi thế giới tự do trong khi tự xoay chung quanh mình, đồng thời cũng xoay quanh mặt trời trung tâm của tự do. Tuyên bố tự do báo chí là một trong những hình dạng của tự do nghề nghiệp, - đó là một sự bảo vệ tự do báo chí trong đó nó bị bóp chết trước khi bảo vệ. Lẽ nào tôi không thủ tiêu tự do của tính cách, khi tôi đòi hỏi tính cách phải tự do theo cách thức của người khác? Tự do của anh không phải là tự do của tôi, - báo chí nói với nghề nghiệp như thế. Giống như anh tuân theo những quy luật của lĩnh vực của anh, tôi cũng muốn tuân theo những quy luật của lĩnh vực của tôi. Đối với tôi, tự do theo kiểu của anh cũng giống như là hoàn toàn không tự do, - vì rằng chưa chắc người thợ mộc đã thỏa mãn nếu người ta đem tự do của nhà triết học, coi như vật ngang giá, đổi lấy tự do nghề nghiệp của anh ta.

Chúng ta hãy biểu hiện tư tưởng của diễn giả dưới hình thức không che đậy. Trả lời câu hỏi: tự do là gì? - diễn giả đáp: *"tự do nghề nghiệp"*. Điều đó cũng giống như một sinh viên nào đó, khi trả lời câu hỏi: tự do là gì? - có thể đáp: *"tự do đi chơi đêm"*.

Cũng như tự do báo chí, bất cứ thứ tự do nào cũng đều có thể liệt vào tự do nghề nghiệp cả. Quan tòa làm nghề luật gia, người truyền đạo làm nghề tôn giáo, người cha của gia đình làm nghề giáo dục con cái; nhưng chẳng lẽ điều đó quyết định thực chất của tự do pháp luật, của tự do tôn giáo, của tự do luân lý hay sao?

Cũng có thể xem xét vấn đề từ mặt trái và gọi tự do nghề nghiệp chỉ là *một dạng của tự do báo chí*. Lẽ nào người thợ thủ công chỉ làm việc bằng tay và chân, mà không đồng thời làm việc cả bằng đầu óc? Lẽ nào ngôn ngữ của lời nói là ngôn ngữ duy nhất của tư tưởng; lẽ nào người thợ máy với cái máy hơi nước của anh ta, lại không nói rất rõ với tai ta hay sao, lẽ nào người thợ làm giường lại không nói rất rõ với sườn của ta, người nấu

bếp - với dạ dày của ta hay sao? Nếu tất cả mọi dạng tự do báo chí đều được phép, và chỉ có một dạng của nó là không được phép, cụ thể là dạng nói với trí tuệ của ta thông qua mực in, thì như thế có phải là mâu thuẫn không?

Để bảo vệ - và thậm chí chỉ để hiểu thôi - tự do của một lĩnh vực nhất định nào đó, tôi phải xuất phát từ tính chất căn bản của lĩnh vực đó, chứ không phải từ những mối quan hệ bề ngoài của nó. Nhưng *báo chí* mà bị hạ thấp tới mức một

https://thuviensach.vn

nghề nghiệp, thì lẽ nào nó lại vẫn trung thành với tính chất của nó, lẽ nào nó vẫn hoạt động phù hợp với bản tính cao quý của nó, *lẽ nào nó vẫn là tự do?* Nhà văn, đương nhiên phải kiếm tiền mới có thể sống và viết, nhưng nhà văn tuyệt nhiên không được sống và viết để kiếm tiền.

Khi *Bê-răng-giê* hát:

> Tôi sống chỉ để làm những bài ca,
>
> Nhưng, thưa ngài, nếu tôi bị tước mất việc làm
>
> Thì tôi sẽ làm những bài ca để sống, -

thì trong sự đe dọa ấy, ẩn giấu một sự thú nhận mỉa mai rằng nhà thơ sẽ không còn là nhà thơ nữa, khi mà thơ đã trở thành phương tiện sinh sống của nhà thơ.

Nhà văn hoàn toàn không coi tác phẩm của mình là một *phương tiện.* Tác phẩm là *mục đích tự thân;* tác phẩm không phải là phương tiện đối với nhà văn cũng như đối với những người khác, cho nên nhà văn, khi cần, có thể hy sinh sự tồn tại cá nhân *của mình* cho sự tồn tại *của tác phẩm.* Cũng giống như người truyền đạo, - dù theo một ý nghĩa khác, - cả nhà văn nữa cũng tuân theo nguyên tắc: "vâng lời Chúa nhiều hơn là vâng lời con người", - trong số những con người này bao gồm cả bản thân ông ta với những nhu cầu và nguyện vọng con người của ông ta. Nhưng, nếu như một người thợ may không mang đến cho tôi chiếc áo kiểu Pa-ri như tôi đã đặt may, mà lại mang cho tôi chiếc áo choàng kiểu La Mã, viện lẽ rằng áo choàng La Mã phù hợp hơn với quy luật vĩnh cửu của vẻ đẹp, thì sẽ ra sao?

Tự do chủ yếu nhất của báo chí là ở chỗ không trở thành nghề nghiệp. Nhà văn mà hạ thấp báo chí thành phương tiện vật chất đơn thuần, thì đáng phải chịu sự thiếu tự do bên ngoài, tức sự kiểm duyệt, coi đó là một sự trừng phạt đối với sự thiếu tự do bên trong ấy; vả lại, bản thân sự tồn tại của nhà văn này đã là một sự trừng phạt đối với anh ta.

Tất nhiên, báo chí cũng tồn tại với tư cách là một nghề nghiệp; nhưng, lúc đó nó không còn là công việc của nhà văn mà là công việc của chủ nhà in và của chủ hiệu sách. Nhưng vấn đề ở đây không phải là tự do nghề nghiệp của những người xuất bản sách và của những người buôn sách, mà là tự do báo chí.

Thực vậy, diễn giả của chúng ta không hài lòng về chỗ từ tự do nghề nghiệp quy ra tự do báo chí. Hơn nữa, ông còn đòi hỏi rằng tự do báo chí phải tuân theo

https://thuviensach.vn

những quy luật của tự do nghề nghiệp, chứ không tuân theo những quy luật riêng của mình. Thậm chí ông còn tranh luận với báo cáo viên của ủy ban là người bảo vệ một quan điểm cao hơn về tự do báo chí, và ông đưa ra những yêu sách chỉ gây nên một ấn tượng nực cười. Cái ấn tượng nực cười này nói chung không xuất hiện ngay lập tức, khi những quy luật của một lĩnh vực thấp hơn được vận dụng vào lĩnh vực cao hơn; và ngược lại cũng thế, cũng nực cười khi các em bé nói bằng một giọng thống thiết.

"Ông ta phân biệt những tác giả *đủ tư cách* và những tác giả *không đủ tư cách*. Sự phân biệt này có ý nghĩa là, ngay trong lĩnh vực tự do nghề nghiệp, việc hưởng quyền được ban cho bao giờ cũng gắn với một điều kiện nào đó, điều kiện này được thực hiện khó khăn nhiều hay ít tùy theo nghề nghiệp". "Thợ nề, thợ mộc và các nhà kiến trúc, hiển nhiên là phải thỏa mãn những điều kiện mà phần lớn các nghề nghiệp khác hoàn toàn không bị ràng buộc". "Đề nghị của ông ta đề cập đến quyền này dưới biểu hiện *đặc thù* của nó, chứ không phải dưới biểu hiện *chung* của nó".

Trước hết, ai sẽ giải quyết vấn đề *có đủ tư cách*? Can-tơ hẳn là không thừa nhận Phi-stơ là triết gia đủ tư cách, Ptô-lê-mê hẳn là không thừa nhận Cô-péc-ních là nhà thiên văn học đủ tư cách, Béc-na đơ Cle-vô hẳn không thừa nhận Lu-the là nhà thần học đủ tư cách. Mọi học giả đều liệt những kẻ phê phán mình vào số "những tác gia không đủ tư cách". Hay những kẻ dốt nát sẽ phải quyết định ai là học giả đủ tư cách? Rõ ràng là việc quyết định này ắt phải giao cho những tác gia không đủ tư cách, bởi vì những tác gia đủ tư cách không thể là người phân xử việc của chính mình. Hoặc là tư cách phải gắn liền với *đẳng cấp!* Người thợ đóng giày I-a-cốp Buê-mơ là một triết gia lớn. Một số triết gia nổi tiếng cũng chỉ là những thợ đóng giày lớn mà thôi.

Song lẽ, một khi nói đến những tác gia đủ tư cách và những tác gia không đủ tư cách, muốn triệt để thì không thể chỉ giới hạn trong việc phân biệt giữa những *con người riêng biệt*, mà cần phải phân chia lại nghề báo chí thành *những nghề khác nhau*. Thế thì có phải cấp giấy phép kinh doanh cho các ngành khác nhau của hoạt động trước tác khác nhau hay không? Hay có thể là một nhà văn đủ tư cách thì phải viết được tất cả mọi vấn đề? Có thể nói trước rằng người thợ đóng giày có đủ tư cách viết về da, hơn là một luật gia. Người làm công nhật cũng có đủ tư cách không kém gì nhà thần học để viết về vấn đề có nên làm việc trong những ngày lễ hay không. Do đó, nếu như gắn liền tư cách với những điều kiện khách quan đặc biệt, thì mỗi công dân, cùng một lúc, sẽ vừa là nhà văn đủ tư

https://thuviensach.vn

cách, vừa là nhà văn không đủ tư cách; đủ tư cách trong những sự việc có liên quan đến nghề nghiệp của anh ta, không đủ tư cách trong tất cả những vấn đề khác.

Chúng ta cũng sẽ không nói đến cái sự việc là trong những điều kiện như vậy, lẽ ra báo chí phải là cái khâu liên hệ chung của nhân dân, thì trên thực tế nó lại sẽ trở thành phương tiện để phân chia nhân dân, sự phân chia đẳng cấp lại sẽ có được một biểu hiện cố định về mặt tinh thần của mình, còn lịch sử sách báo thì sẽ tụt xuống mức lịch sử tự nhiên của một vài loài động vật đặc biệt có tinh thần. Chúng ta cũng sẽ không nói đến sự việc là lúc đó, do sự phân chia rõ ranh giới, sẽ nảy sinh ra đủ chuyện tranh chấp và những sự xung đột không thể nào giải quyết được và cũng không thể nào tránh khỏi. Chúng ta cũng sẽ không nói đến tình hình là sự bất tài và tầm mắt hẹp hòi có thể được đề lên thành luật pháp, bởi vì cái đặc thù chỉ có thể được xem xét về mặt tinh thần và được xem xét một cách tự do trong mối liên hệ của nó với chỉnh thể, chứ không phải tách rời với chỉnh thể. Nhưng, ngoài tất cả những vấn đề nói trên, *việc đọc,* cũng quan trọng như là việc viết; vì thế, cũng sẽ cần phải nêu cái danh hiệu *những độc giả đủ tư cách* và *những độc giả không đủ tư cách* - đây là kết luận được rút ra ở nước Ai Cập cổ đại, tại đây các đạo sĩ được coi là những nhà văn duy nhất đủ tư cách, đồng thời cũng được coi là những độc giả duy nhất đủ tư cách. Vậy thì, điều rất hợp lý là trao cho các nhà văn đủ tư cách cái quyền đặc biệt mua và đọc những tác phẩm của chính mình.

Thật là thiếu nhất quán biết bao! Một khi đặc quyền chiếm địa vị thống trị, thì đương nhiên chính phủ có đầy đủ quyền khẳng định rằng đối với tất cả mọi công việc của mình, chính phủ là *tác gia duy nhất đủ tư cách.* Nếu như các vị, với tư cách là một công dân, tự cho mình có quyền viết không chỉ về những công việc của đẳng cấp mình, mà còn có quyền viết về những việc chung nhất, tức viết về nhà nước, thế thì lẽ nào những con người trần tục khác - mà các vị muốn tước đoạt quyền ấy của họ - với tư cách là những con người, thậm chí lại không có cả cái quyền nói lên ý kiến của mình về vấn đề rất cá biệt, tức là về *tư cách của các vị* và tác phẩm của các vị, hay sao?

Sẽ nảy ra một mâu thuẫn hài hước là tác gia đủ tư cách thì được quyền viết về nhà nước mà không cần có sự kiểm duyệt, còn tác gia không đủ tư cách thì lại chỉ được quyền viết về tác gia đủ tư cách với sự cho phép của kiểm duyệt mà thôi.

https://thuviensach.vn

Tự do báo chí sẽ không bao giờ có được bằng cách là các vị tập hợp một nhúm những nhà văn chính thức từ trong hàng ngũ của các vị. Các tác gia đủ tư cách ắt sẽ trở thành những tác gia *quan phương, cuộc đấu tranh giữa tự do báo chí và kiểm duyệt ắt sẽ biến thành cuộc đấu tranh giữa những tác gia đủ tư cách và những tác gia không đủ tư cách*.

Trả lời vấn đề này, một thành viên của đẳng cấp thứ tư đề nghị một cách hoàn toàn đúng đắn:

"Nếu như cần có một sự hạn chế nào đó đối với báo chí thì mong rằng nó sẽ giống nhau đối với tất cả mọi đảng phái, nghĩa là về mặt này, không một giai cấp công dân nào lại được có nhiều quyền hơn so với một giai cấp công dân khác".

Tất cả chúng ta đều phải phục tùng sự kiểm duyệt, cũng giống như dưới chế độ độc tài, mọi người đều bị san bằng như nhau, - thật ra không phải với ý nghĩa là thừa nhận giá trị của mỗi người chúng ta, mà với ý nghĩa là sự mất giá trị chung của chúng ta, - còn tự do báo chí được đề nghị thì sẽ đưa chế độ quả đầu chính trị vào lĩnh vực đời sống tinh thần. Chế độ kiểm duyệt tuyên bố: nhà văn, trong trường hợp xấu nhất, cũng là không tiện, không thích hợp trong phạm vi thống trị của nó. Còn theo sự giải thích như vậy thì trong tự do báo chí có tham vọng đi trước lịch sử, có tham vọng ngăn chặn tiếng nói của nhân dân, cho đến nay vẫn là người trọng tài duy nhất trong vấn đề "đủ tư cách" và "không đủ tư cách" của nhà văn. Nếu như Xô-lông quyết định xét đoán con người sau khi sự sống của con người đã *chấm dứt, sau khi con người đã chết,* thì ở đây người ta quyết định xét đoán nhà văn *trước khi nhà văn ra đời*.

Báo chí là phương thức chung nhất cho các cá nhân để biểu lộ sự tồn tại tinh thần của họ. Báo chí không tôn trọng những con người cá biệt, mà chỉ tôn trọng lý tính. Các vị có muốn xác định một cách chính thức năng lực giao tiếp của tinh thần bằng những dấu hiệu đặc biệt bên ngoài không? Tôi không thể là cái gì cho người khác thì tôi cũng không phải là và cũng không thể là cái đó cho bản thân tôi. Nếu như tôi không có quyền thể hiện ra là một sức mạnh tinh thần cho người khác, thì tôi cũng không có quyền thể hiện ra là một sức mạnh tinh thần cho bản thân

mình; nhưng lẽ nào các vị lại muốn chỉ ban cái đặc quyền được trở thành sinh vật có tinh thần cho một số người thôi? Giống như mỗi người đều học viết và học đọc, mỗi người cũng *phải được quyền* viết và đọc.

https://thuviensach.vn

Vậy thì ai cần phân chia các tác gia thành các tác gia "đủ tư cách" và tác gia "không đủ tư cách" như vậy? Rõ ràng không phải là những người thật sự đủ tư cách, bởi vì không có điều đó họ cũng vẫn biểu lộ được bản thân. Do đó, sự phân chia như vậy là cần cho những người "không đủ tư cách", những người này muốn che chở bản thân bằng cái đặc quyền bên ngoài và, bằng cách đó, làm cho những người chung quanh kính sợ họ?

Thêm nữa, môn thuốc giảm đau nửa vời ấy thậm chí cũng không gạt bỏ được sự cần thiết phải có *luật báo chí,* vì như diễn giả của đẳng cấp nông dân đã nhận xét về vấn đề này:

"Chẳng lẽ cả người có đặc quyền cũng không thể vượt quá quyền của mình và chuốc lấy cho mình sự trừng phạt hay sao? Vì vậy, một luật báo chí nào đó bằng cách này hay cách khác cũng sẽ là cần thiết, hơn nữa, ngay cả ở đây chúng ta cũng sẽ gặp phải những khó khăn như là trong *luật báo chí chung".*

Nếu như người Đức nhìn quay trở lại một chút lịch sử của mình, thì sẽ thấy *"những tác gia đủ tư cách"* là một trong những nguyên nhân chủ yếu của sự phát triển chính trị chậm chạp của mình và của tình trạng thảm hại của nền văn học trước Lét-xinh. Các học giả nhà nghề, các học giả phường hội, các học giả có đặc quyền, các vị tiến sĩ, v.v., các tác gia học đường tầm thường của thế kỷ mười bảy và mười tám, với những bím tóc cầu kỳ, với bộ điệu thông thái rởm và những bản luận án vụn vặt vô nghĩa của họ, đã đứng giữa nhân dân và tinh thần, giữa cuộc sống và khoa học, giữa tự do và con người. Các tác gia *không được liệt vào hàng những người đủ tư cách* đã sáng tạo ra nền văn học của chúng ta. *Gốt-sét* và *Lét-xinh* - các vị hãy lựa chọn họ giữa tác gia "đủ tư cách" và tác gia "không đủ tư cách" đi?

Nói chung chúng ta không ưa thích thứ "tự do" *chỉ* muốn tồn tại bằng số nhiều. Nước Anh đã cho chúng ta một thí dụ có quy mô lịch sử to lớn, chứng tỏ rằng cái chân trời hạn chế của *"những tự do"* là nguy hiểm cho "*tự do"* biết bao nhiêu.

"Câu chuyện về *những tự do,* về *những đặc quyền",* - Vôn-te viết, - "phải lấy sự phục tùng làm tiền đề. *Những tự do là những ngoại lệ của chế độ nô lệ chung*".

Tiếp nữa, nếu như diễn giả muốn loại những tác gia *khuyết danh,* và những tác gia *ký biệt hiệu* ra khỏi phạm vi tác động của tự do báo chí và bắt họ phải phục tùng chế độ kiểm duyệt, thì chúng ta phải nhận thấy rằng tên trên báo chí không quan hệ gì cả, và ở nơi nào luật báo chí thống trị, thì ở đó người xuất bản,

https://thuviensach.vn

và thông qua người đó, cả tác gia khuyết danh lẫn tác gia ký biệt hiệu đều phải phục tùng tòa án. Đã vậy, khi đặt tên cho mọi sinh vật trên thiên đường, A-đam đã quên đặt tên cho các cộng tác viên báo chí Đức, vì vậy mà họ vẫn *không có tên* in secula seculorum[30]1*.

Nếu như báo cáo viên chính mưu toan hạn chế *những con người*, những chủ thể của báo chí, thì các đẳng cấp khác lại muốn hạn chế *tài liệu khách quan* của báo chí, *phạm vi tác động và tồn tại của báo chí*. Họ mặc cả một cách ti tiện như mua bán ngoài chợ: *phải cấp bao nhiêu tự do cho tự do báo chí?*

Một đẳng cấp này thì muốn giới hạn báo chí trong việc thảo luận những công việc về mặt vật chất, tinh thần và tôn giáo của tỉnh Ranh; một đẳng cấp khác thì lại mong muốn xuất bản "những báo công xã", mà bản thân tên gọi đã nói lên tính chất hạn chế của nội dung của những báo đó; đẳng cấp thứ ba thì thậm chí lại mong muốn rằng ở mỗi tỉnh chỉ có *một tờ báo duy nhất* có thể công khai phát biểu ý kiến mà thôi!!!

Tất cả những mưu toan này làm cho người ta nhớ tới một giáo viên thể dục đã đưa ra phương pháp sau đây làm phương pháp huấn luyện nhảy dài tốt nhất: dẫn học sinh tới một hào rộng và dùng một sợi dây đánh dấu cho học sinh phải nhảy qua hào đến điểm nào. Dĩ nhiên, học sinh phải tập nhảy dần và ngày đầu tiên học sinh không phải vượt qua cả cái hào, còn sợi dây thì thỉnh thoảng phải được kéo dài dần ra. Tiếc thay, ngay buổi học đầu tiên, học sinh đã ngã xuống hào và nằm lại ở đấy cho đến tận ngày nay. Thầy giáo là người Đức, còn học sinh được gọi là "Tự do".

Như vậy, theo *kiểu bình thường* trung bình của mình, *những người bảo vệ tự do báo chí* tại hội nghị dân biểu khóa sáu của tỉnh Ranh khác với *những kẻ phản đối* tự do báo chí không phải về bản chất của mình, mà chỉ khác về khuynh hướng của mình. Ở một số người tính hạn chế *đẳng cấp* chống lại báo chí; ở một số người khác thì cũng tính hạn chế đó bênh vực báo chí. Một số người muốn giành đặc quyền riêng cho chính phủ; những người khác thì muốn phân phối đặc quyền đó cho nhiều người; một số người tán thành chế độ kiểm duyệt toàn bộ, những người khác thì tán thành chế độ kiểm duyệt một nửa, một số người này muốn có ba phần tám cho tự do báo chí, những người khác thì không muốn có một mảy may tự do báo chí nào cả. Xin thượng đế hãy để cho tôi tránh thoát những người bạn ấy của tôi!

https://thuviensach.vn

Nhưng những bài nói của *người báo cáo dự án* và của một số nghị viên của *đẳng cấp nông dân* hoàn toàn khác biệt với *tinh thần chung* của hội nghị dân biểu.

Báo cáo viên nhận xét rằng:

"Trong đời sống của các dân tộc, cũng như trong đời sống của những người riêng lẻ đã tới lúc mà xiềng xích của sự bảo trợ quá lâu trở nên không thể chịu nổi, đã tới lúc nảy sinh sự khao khát độc lập và mỗi người mong muốn tự mình chịu trách nhiệm về những hành động của mình". "Từ lúc đó, chế độ kiểm duyệt trở nên lỗi thời: ở nơi nào chế độ kiểm duyệt còn tiếp tục tồn tại thì nó bị coi là những xiềng xích *đáng căm ghét*, ngăn cản người ta viết điều mà người ta nói một cách công khai".

Hãy viết như em nói, và hãy nói như em viết - thầy giáo tiểu học đã dạy chúng ta như thế. Nhưng sau này người ta lại dạy chúng ta: hãy nói điều mà người ta chỉ thị cho anh, và hãy viết điều mà anh nói theo mệnh lệnh.

"Mỗi lần bước đi không thể kìm hãm được của thời gian làm nảy sinh ra một sự hứng thú mới quan trọng, hoặc đề ra một nhu cầu mới mà trong luật pháp hiện hành chưa có những quy định tương ứng, thì cần phải có những luật lệ mới để điều tiết tình trạng mới ấy của xã hội. Đó chính là trường hợp hiện nay trước mắt chúng ta".

Đây là quan điểm *thật sự có tinh chất lịch sử*, đưa ra để chống lại quan điểm lịch sử giả hiệu, cái quan điểm bóp chết lý tính của lịch sử, để rồi sau đó lại tỏ lòng tôn kính cái nắm xương tàn của nó như tôn kính những di vật lịch sử.

"Giải quyết vấn đề" (xây dựng bộ luật về báo chí) "đương nhiên, không phải là dễ dàng như thế đâu; mưu toan đầu tiên có thể rất không hoàn thiện! Nhưng tất cả các quốc gia sẽ biết ơn người lập pháp đầu tiên lo toan việc này, và với một quốc vương như quốc vương chúng ta, thì có thể là Chính phủ Phổ đã được *vinh dự* đi trước các nước khác theo con đường này, con đường duy nhất có thể dẫn tới mục đích".

Cái quan điểm dũng cảm, đầy giá trị, quả quyết ấy bị *cô lập* đến mức nào trong hội nghị dân biểu, điều đó đã được toàn bộ sự trình bày của chúng ta chỉ rõ. Bản thân vị chủ tịch hội nghị đã nhận xét báo cáo viên quá nhiều lần theo tinh thần đó. Cuối cùng, vị đại biểu đẳng cấp nông dân cũng đã nói lên điều đó trong lời phát biểu giận dữ, nhưng rất hay:

"Mọi người đều loay hoay chung quanh vấn đề này, giống như con mèo đi vòng quanh bát cháo nóng". Tinh thần con người phải phát triển một cách tự do *theo những quy luật vốn có của nó* và phải được quyền thông báo cho những người khác biết điều mà họ đã đạt được, nếu không như thế thì dòng suối trong mát sẽ biến thành một bãi lầy hôi thối. Nếu như tự do báo chí là đặc biệt dùng được cho một dân tộc nào đó, thì đó

https://thuviensach.vn

chính là cho dân tộc Đức trầm tĩnh, hiền hòa, một dân tộc cần một sự xáo động đưa họ ra khỏi trạng thái dửng dưng, hơn là cần cái kìm tinh thần của chế độ kiểm duyệt. Cái tình trạng không thể truyền đạt cho người khác tư tưởng và tình cảm của mình một cách không bị trở ngại rất giống với chế độ giam riêng từng người ở Bắc Mỹ, cái chế độ cực kỳ tàn khốc này thường thường làm cho tù nhân phát điên. Nếu như một người không có quyền chỉ trích, thì cả lời khen của người ấy cũng không còn có ý nghĩa. Tất cả những điều đó, với tính chất thiếu sinh khí của nó, khiến cho người ta nhớ đến bức tranh Trung Quốc thiếu bóng tối. Chúng ta hãy cố gắng để không rơi vào cái cảnh ngộ mà dân tộc yếu đuối bất lực này đang lâm phải!"

Nhìn trở lại toàn bộ tiến trình của các cuộc bàn cãi về báo chí, chúng ta không thể nén được nỗi đau buồn và nặng trĩu trong lòng, gây ra bởi hội nghị của những người đại biểu *tỉnh Ranh*, những người đang ngả nghiêng giữa sự chai sạn cố ý của đặc quyền và sự bất lực tự nhiên của chủ nghĩa tự do nửa vời. Chúng ta đau lòng xác nhận tình trạng hầu như hoàn toàn không có những quan điểm phổ biến và rộng rãi, cũng như thái độ hời hợt tắc trách khi tranh luận vấn đề báo chí tự do và cả khi gạt bỏ vấn đề đó. Chúng ta một lần nữa tự hỏi, lẽ nào báo chí lại xa lạ như vậy đối với các đại diện đẳng cấp, lẽ nào báo chí lại có rất ít những điểm tiếp xúc hiện thực với các đại diện đẳng cấp, đến nỗi họ không biết bảo vệ tự do báo chí với một hứng thú sâu sắc và nghiêm túc, xuất phát từ nhu cầu thực tế.

Tự do báo chí đã chuyển bản kiến nghị của mình cho các đẳng cấp với captatio benevolentiae[31]1* *tế nhị nhất.*

Ngay từ đầu phiên họp của hội nghị dân biểu, các cuộc tranh cãi đã nổ ra; trong quá trình bàn cãi, *vị chủ tịch hội nghị* đã tuyên bố rằng *việc in những biên bản của hội nghị dân biểu* - cũng như mọi loại tác phẩm khác - phải kinh qua *kiểm duyệt*, nhưng trong trường hợp này, *ông ta*, với tư cách là chủ tịch, đang làm thay kiểm duyệt viên.

Ngay trong *một* điểm này, vấn đề *tự do báo chí* há chẳng đã trùng hợp với *tự do của hội nghị dân biểu* đó sao? Sự xung đột này càng thêm thú vị, vì rằng ở đây, thông qua bản thân nó, người ta đã chứng minh cho hội nghị dân biểu thấy rằng: không có tự do báo chí thì tất cả mọi thứ tự do khác đều là hư ảo. Một hình thức tự do này quyết định hình thức tự do khác, cũng giống như một bộ phận này của cơ thể quyết định bộ phận khác. Mỗi khi tự do này hoặc tự do khác đặt thành vấn đề, thì tự do nói chung cũng được đặt thành vấn đề. Mỗi khi một hình thức tự do nào đó bị gạt bỏ, thì tự do nói chung cũng bị gạt bỏ, - tự do bị phó thác cho

https://thuviensach.vn

một sự tồn tại hư ảo, và sự không tự do sẽ thống trị một cách tuyệt đối trong lĩnh vực nào, điều đó phụ thuộc vào tính ngẫu nhiên thuần túy. Sự không tự do trở thành quy tắc, còn tự do thì trở thành ngoại lệ của quy tắc, trở thành sự việc của ngẫu nhiên và tùy tiện. Vì vậy, không gì sai lầm hơn là cho rằng, vấn đề về hình thái tồn tại *đặc thù* của tự do là *vấn đề đặc thù*. Đó là vấn đề chung ở trong phạm vi đặc thù. Tự do vẫn là tự do, dù nó được biểu hiện như thế nào chăng nữa: hoặc trong nét mực in, hoặc trong việc chiếm hữu ruộng đất, trong lương tâm hoặc trong hội nghị chính trị. Nhưng người bạn trung thực của tự do sẽ tự cảm thấy tổn thương đến danh dự của mình, nếu như phải trả lời câu hỏi bằng cách biểu quyết: *tự do có nên tồn tại hay không nên tồn tại?* - Chính người bạn ấy của tự do sẽ phải bế tắc trước tài liệu sống độc đáo trong đó tự do được biểu hiện; trong các giống khác nhau anh ta không nhận ra loài, vì báo chí anh ta quên mất tự do. Anh ta cảm thấy rằng đối tượng của sự phán đoán của anh là một thực chất xa lạ với anh ta, nhưng anh ta lại buộc tội thực chất của chính mình. Vì thế, khi lên án tự do báo chí, hội nghị dân biểu tỉnh Ranh khóa sáu đã lên án bản thân mình.

Các nhà thực tiễn - quan liêu chủ nghĩa cao kiến, thầm nghĩ về mình một cách vô căn cứ, điều mà *Pê-ri-clét* đã lớn tiếng nói về bản thân một cách hoàn toàn có lý như sau: “Trong sự hiểu biết nhu cầu nhà nước, cũng như trong nghệ thuật phát triển những nhu cầu ấy, tôi có thể so mình với bất kỳ ai”[33], - những người tá điền cha truyền con nối ấy của lý tính chính trị chắc sẽ nhún vai và tiên đoán với cái vẻ trịnh trọng của nhà tiên tri rằng những người bảo vệ tự do báo chí đều phí công vô ích, bởi vì chế độ kiểm duyệt *mềm mỏng* còn tốt hơn tự do báo chí *gắt gao*. Chúng ta sẽ trả lời cho họ đúng như hai người xứ Xpác-tơ là *Xpéc-ti* và *Bu-li-xơ* đã trả lời viên *tổng đốc Ba Tư* là Ghi-đác-nơ.

“Ghi-đác-nơ, lời mi khuyên chúng ta, mi chưa cân nhắc hai mặt. Bởi vì một điều mà mi khuyên, mi đã trải qua thử thách bản thân; còn điều kia thì mi lại chưa qua thử thách. Mi biết rõ làm nô lệ có nghĩa là thế nào; còn tự do thì mi chưa nếm thử lần nào, cho nên không biết tự do có ngọt ngào hay không. Bởi vì nếu như mi đã nếm mùi tự do rồi, thì mi sẽ khuyên chúng ta chiến đấu cho tự do không chỉ bằng giáo mác, mà cả bằng búa rìu nữa”[34].

Do C.Mác viết vào tháng Tư 1842 *In theo bản đăng trên báo*

Đã đăng trong các phụ trương của tờ *Nguyên văn là tiếng Đức*

"Rheinische Zeitung" các số 125, 128, 130,

https://thuviensach.vn

132, 135 và 139, ngày 5, 8, 10, 12, 15 và 19

tháng Năm 1842

Ký tên: Một người dân

tỉnh Ranh

TUYÊN NGÔN TRIẾT HỌC CỦA TRƯỜNG PHÁI LỊCH SỬ PHÁP QUYỀN

Quan điểm tầm thường coi *trường phái lịch sử là một sự phản ứng* chống lại *tinh thần hời hợt* của thế kỷ *mười tám*. Tính phổ cập của quan điểm này tỷ lệ nghịch với tính đúng đắn của nó. Thế kỷ mười tám chỉ sản sinh ra *một* sản phẩm mà *đặc điểm căn bản* là tính chất hời hợt, và sản phẩm *duy nhất hời hợt* ấy chính là *trường phái lịch sử.*

Trường phái lịch sử đã biến việc nghiên cứu các nguồn tài liệu gốc thành khẩu hiệu của mình, nó đã đưa việc say mê nguồn tài liệu gốc lên tới mức cực đoan, - nó đòi hỏi người bơi chèo không bơi theo dòng nước, mà bơi theo nguồn của con sông. Vì vậy, nó phải thừa nhận là đúng đắn việc chúng ta quay trở lại *nguồn gốc của nó*, quay trở lại *pháp quyền tự nhiên của Hu-gô*. *Triết học của nó đi trước* sự phát triển của nó, vì thế chúng ta sẽ phí công vô ích khi tìm kiếm triết học ngay trong bản thân sự phát triển của nó.

Một giả tưởng thịnh hành của thế kỷ mười tám đã coi trạng thái tự nhiên là trạng thái chân chính của bản tính con người. Thời đó, người ta đã muốn tận mắt nhìn thấy tư tưởng của con người và với mục đích đó người ta đã sáng tạo ra hình

https://thuviensach.vn

ảnh *những con người trong trạng thái tự nhiên* - Pa-pa-ghê-nô[35], - mà sự ngây thơ đã dẫn họ tới chỗ lấy lông chim che bộ da của mình. Trong mấy chục năm cuối cùng của thế kỷ mười tám, người ta đã giả định rằng *các dân tộc trong trạng thái tự nhiên* có một sự khôn ngoan sâu sắc, và những người săn chim ở đâu cũng bắt chước cách hót của người I-ô-qua và người In-đi-an, v.v. và nghĩ

"Ghi-đác-nơ, lời mi khuyên chúng ta, mi chưa cân nhắc hai mặt. Bởi vì một điều mà mi khuyên, mi đã trải qua thử thách bản thân; còn điều kia thì mi lại chưa qua thử thách. Mi biết rõ làm nô lệ có nghĩa là thế nào; còn tự do thì mi chưa nếm thử lần nào, cho nên không biết tự do có ngọt ngào hay không. Bởi vì nếu như mi đã nếm mùi tự do rồi, thì mi sẽ khuyên chúng ta chiến đấu cho tự do không chỉ bằng giáo mác, mà cả bằng búa rìu nữa"[34].

Do C.Mác viết vào tháng Tư 1842
Đã đăng trong các phụ trương của tờ "Rheinische Zeitung" các số 125, 128, 130, 132, 135 và 139, ngày 5, 8, 10, 12, 15 và 19 tháng Năm 1842
Ký tên: Một người dân tỉnh Ranh

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

TUYÊN NGÔN TRIẾT HỌC CỦA TRƯỜNG PHÁI LỊCH SỬ PHÁP QUYỀN

https://thuviensach.vn

Quan điểm tầm thường coi *trường phái lịch sử là một sự phản ứng* chống lại *tinh thần hời hợt* của thế kỷ *mười tám*. Tính phổ cập của quan điểm này tỷ lệ nghịch với tính đúng đắn của nó. Thế kỷ mười tám chỉ sản sinh ra *một* sản phẩm mà *đặc điểm căn bản* là tính chất hời hợt, và sản phẩm *duy nhất hời hợt* ấy chính là *trường phái lịch sử.*

Trường phái lịch sử đã biến việc nghiên cứu các nguồn tài liệu gốc thành khẩu hiệu của mình, nó đã đưa việc say mê nguồn tài liệu gốc lên tới mức cực đoan, - nó đòi hỏi người bơi chèo không bơi theo dòng nước, mà bơi theo nguồn của con sông. Vì vậy, nó phải thừa nhận là đúng đắn việc chúng ta quay trở lại *nguồn gốc của nó*, quay trở lại *pháp quyền tự nhiên của Hu-gô*. *Triết học của nó đi trước* sự phát triển của nó, vì thế chúng ta sẽ phí công vô ích khi tìm kiếm triết học ngay trong bản thân sự phát triển của nó.

Một giả tưởng thịnh hành của thế kỷ mười tám đã coi trạng thái tự nhiên là trạng thái chân chính của bản tính con người. Thời đó, người ta đã muốn tận mắt nhìn thấy tư tưởng của con người và với mục đích đó người ta đã sáng tạo ra hình ảnh *những con người trong trạng thái tự nhiên* - Pa-pa-ghê-nô[35], - mà sự ngây thơ đã dẫn họ tới chỗ lấy lông chim che bộ da của mình. Trong mấy chục năm cuối cùng của thế kỷ mười tám, người ta đã giả định rằng *các dân tộc trong trạng thái tự nhiên* có một sự khôn ngoan sâu sắc, và những người săn chim ở đâu cũng bắt chước cách hót của người I-ô-qua và người In-đi-an, v.v. và nghĩ rằng bằng mưu mẹo ấy có thể như chim vào lưới. Cơ sở của tất cả những điều kỳ quặc đó là một tư tưởng đúng đắn cho rằng trạng thái *nguyên thủy* chỉ là một bức tranh Hà Lan ngây thơ mô tả trạng thái *thật sự* của loài người.

Đối với *trường phái lịch sử*, *Hu-gô* cũng là *con người trong trạng thái tự nhiên* mà nước sơn của văn hóa lãng mạn chưa đụng tới. Cuốn sách giáo khoa của ông ta về *pháp quyền tự nhiên*[36] - đó là *cựu ước* của trường phái lịch sử. *Héc-đơ* cho rằng những con người trong trạng thái tự nhiên là *những nhà thơ,* rằng những kinh *thánh* của các dân tộc nguyên thủy chỉ là những tập thơ, quan điểm đó không hề làm cho chúng ta rối trí, trong khi đó thì Hu-gô đã nói bằng một giọng văn xuôi dung tục nhất, tỉnh táo nhất: mỗi thời đại đều có bản tính riêng của nó và sản sinh ra kiểu con người tự nhiên đặc biệt của nó. Vì vậy, Hu-gô, mặc dù không *sáng tạo những hình tượng thi ca,* nhưng ông vẫn *tạo ra những giả*

https://thuviensach.vn

tưởng, mà *giả tưởng* lại là *thơ văn xuôi*, hoàn toàn phù hợp với bản tính văn xuôi của thế kỷ mười tám.

Khi thừa nhận Hu-gô là ông tổ và người sáng tạo trường phái lịch sử, chúng ta hành động hoàn toàn *theo tinh thần của trường phái này*, như *bài báo kỷ niệm* Hu-gô, do một nhà luật học nổi tiếng viết, cho ta thấy[37]. Thừa nhận ông Hu-gô là sản phẩm của thế kỷ mười tám, chúng ta thậm chí hành động theo đúng tinh thần của bản thân ông Hu-gô, người tự coi là *học trò* của Can-tơ, còn luật pháp tự nhiên của mình thì ông ta coi là con đẻ của *triết học Can-tơ*. Chúng ta bắt đầu từ điểm này trong *bản tuyên ngôn* của ông ta.

Hu-gô *giải thích sai* thầy học *Can-tơ* của mình, khi cho rằng vì chúng ta không thể biết được *chân lý*, cho nên về mặt lô-gích chúng ta phải thừa nhận cái *không chân lý*, một khi nó *tồn tại, là một cái gì xác thực*. Hu-gô có thái độ giống như một nhà *hoài nghi luận* đối với *bản chất tất yếu* của sự vật, và có thái độ giống như Hốp-phơ-man đối với các *biểu hiện ngẫu nhiên* của sự vật. Vì vậy, ông không có một chút cố gắng nào để chứng minh rằng *cái thực chứng là hợp lý tính*. Ngược lại, ông lại ra sức chứng minh rằng *cái gì thực chứng là không hợp lý tính*. Với một sự hăng say tự đắc tự mãn, từ khắp mọi phía ông ta lôi ra những lý do để chứng tỏ rằng tính tất yếu hợp lý tính không cổ vũ cho những thể chế thực chứng, thí dụ như chế độ sở hữu, chế độ nhà nước, hôn nhân v.v. mà ông quy vào những thể chế đó. Theo ông, những thể chế này thậm chí còn *mâu thuẫn* với lý tính và nhiều lắm thì chúng cũng chỉ cho phép *tán hão* về vấn đề tán thành hoặc phản đối bản thân mà thôi. Hoàn toàn không nên coi *phương pháp* này là những đặc điểm cá nhân ngẫu nhiên của Hu-gô: nói cho đúng ra đó là *phương pháp của nguyên tắc của ông ta* - phương pháp *thẳng thắn, ngây thơ, không dừng lại trước bất kỳ những kết luận nào* của trường phái lịch sử. Nếu như *cái thực chứng* phải có *hiệu lực*, *vì* nó là thực chứng, thì tôi phải *chứng minh* rằng cái *thực chứng* có hiệu lực *hoàn toàn không phải là vì nó hợp lý tính:* và liệu có thể chứng minh điều đó một cách rõ ràng hơn là khẳng định rằng điều không hợp lý tính là thực chứng, còn cái thực chứng thì không hợp lý tính, rằng cái thực chứng tồn tại không phải *nhờ* lý trí, mà *bất chấp* lý trí, - liệu có thể chứng minh như thế được không? Nếu như *lý trí* được dùng làm *thước đo đối với thực chứng, thì thực chứng* lại sẽ không dùng được làm *thước đo đối với lý trí*. "Mặc dù cái đó là một

https://thuviensach.vn

điều vô nghĩa, nhưng trong đó vẫn có một phương pháp". Vì vậy, Hu-gô *hạ bệ* tất cả những gì thiêng liêng đối với con người chính nghĩa, đạo đức, chính trị, nhưng ông ta đập vỡ những điều thần thánh đó chỉ là để tỏ lòng kính trọng cần thiết đối với những *di vật lịch sử*; ông ta bôi nhọ chúng *dưới con mắt của lý trí*, để rồi sau đó đề cao chúng dưới *con mắt của lịch sử* và đồng thời đề cao *những quan điểm của trường phái lịch sử.*

Lập luận của Hu-gô, cũng như *nguyên lý* của ông ta, là *thực chứng, nghĩa là không phê phán*. Lập luận này không biết đến *những sự khác biệt nào cả*. *Tất cả những gì tồn tại* được ông ta thừa nhận với tư cách là một *quyền uy,* còn mọi quyền uy thì được ông ta xem như là *cơ sở.* Ví dụ, trong một đoạn, ông ta trích dẫn cả *Mô-i-dơ* lẫn *Vôn-te*, cả *Ri-sác-xơn* lẫn *Hô-me*, cả *Mông-te-nhơ* lẫn *Am-môn,* cả "Khế ước xã hội" của *Rút-xô* lẫn "Thành phố của Chúa" của *Ô-guy-xtanh.* Ông ta cũng hành động như thế đối với *các dân tộc,* - ông ta san bằng các dân tộc. *Người Xiêm* coi việc người ta theo lệnh nhà vua, khâu mồm kẻ ba hoa và rạch miệng diễn giả tồi đến tận mang tai, là quy luật vĩnh cữu của giới tự nhiên, - người Xiêm đó, theo Hu-gô, cũng *tích cực* như *người Anh* coi việc nhà vua tự mình định ra thuế khóa, dù chỉ một xu, là một sự phi lý về mặt chính trị. Người *Côn-tsi*, không biết xấu hổ, đi dạo chơi trần truồng và trong trường hợp tốt nhất thì lấy bùn để che thân mình, cũng tích cực như *người Pháp* là người không chỉ đơn thuần mặc quần áo, mà còn ăn mặc đẹp nữa. *Người Đức* nuôi dạy con gái của mình như là tài sản quý của gia đình, cũng không tích cực hơn người *Rát-giơ-pút* là người giết chết con gái của mình để thoát khỏi việc chăm lo nuôi nấng nó[38]. Tóm lại, *bệnh loét da cũng tích cực như bản thân da vậy*.

Ở chỗ này, cái này là tích cực; ở chỗ khác là cái khác. Cái này cũng không hợp lý tính như cái kia. Hãy phục tùng cái gì được thừa nhận là tích cực trong giáo khu của anh.

Như vậy, *Hu-gô* là một *nhà hoài nghi hoàn chỉnh. Chủ nghĩa hoài nghi của thế kỷ mười tám*, phủ nhận *tính hợp lý của tồn tại,* được biểu hiện ở Hu-gô như là *chủ nghĩa hoài nghi* phủ nhận sự *tồn tại của lý trí*. Hu-gô tiếp nhận *thời kỳ Khai sáng, ông ta không nhìn thấy có gì hợp lý tính* hơn nữa *trong cái thực chứng, nhưng chỉ là để không nhìn thấy có gì thực chứng trong cái hợp lý tính cả.* Ông ta nghĩ rằng vẻ bên ngoài của lý trí trong cái thực chứng đã bị đánh tan chỉ là để thừa nhận một hiện thực thực chứng đã bị *tước mất* cả cái vẻ bề ngoài của lý trí;

https://thuviensach.vn

ông ta nghĩ rằng người ta đã vứt bỏ những *bông hoa giả* khỏi xiềng xích là để đeo *những xiềng xích thật* mà không có một bông hoa nào cả.

Quan hệ giữa *Hu-gô* với các *nhà khai sáng khác* của thế kỷ mười tám, đại thể cũng giống như mối quan hệ giữa *sự tan rã của nhà nước Pháp* dưới *triều nhiếp chính* [32]*1* dâm đãng, với sự tan rã của nhà nước Pháp vào thời kỳ *Hội nghị quốc dân* . Cả trong trường hợp này lẫn trong trường hợp kia đều là sự tan rã! Ở kia sự tan rã biểu hiện dưới dạng một sự *nhẹ dạ phóng đãng,* hiểu biết và nhạo báng tính vô tư tưởng trống rỗng của cái hiện tồn, nhưng chỉ để *vui đùa* với cái cảnh tượng mục nát và tan rã sau khi gạt bỏ khỏi bản thân mình mọi mối dây ràng buộc hợp lý tính và đạo đức, và để đi tới sự tiêu vong của bản thân mình khi nằm dưới quyền lực của sự tan rã chung. Đó là *sự mục nát của thế giới lúc đó, cái thế giới thích thú với sự mục nát ấy của bản thân*. Vào thời kỳ *Hội nghị quốc dân* thì ngược lại, sự *tan rã biểu hiện* ra như là *sự giải phóng tinh thần mới khỏi những hình thức cũ,* những hình thức này đã không *còn xứng đáng* và *không còn khả năng* bao quát nó được nữa. Đó là việc cảm thấy *sức mạnh của mình, một cảm giác vốn có của cuộc sống mới,* sức mạnh này *phá hủy cái đã bị phá hủy, bác bỏ cái đã bị bác bỏ.* Vì vậy, nếu có thể công bằng coi *triết học Can-tơ* là *lý luận Đức* của cuộc cách mạng Pháp, thì cần phải coi *pháp quyền tự nhiên của Hu-gô là lý luận Đức* của ancien régime[33]*2* Pháp. Ở ông ta, chúng ta sẽ gặp lại toàn bộ *tính chất nhẹ dạ của những kẻ đốt cháy cuộc sống,* sẽ gặp lại *chủ nghĩa hoài nghi tầm thường* láo xược đối với các tư tưởng và hết sức ngoan ngoãn đối với tất cả những gì có thể sờ thấy một cách thô thiển, cái chủ nghĩa hoài nghi chỉ bắt đầu cảm thấy mình hết sức khôn ngoan khi nó đã bóp chết *tinh thần* của cái thực chứng, - và tất cả những điều ấy để nắm lấy, dưới dạng cái còn lại, cái thuần túy thực chứng và thưởng thức hạnh phúc của mình trong trạng thái *súc vật* đó. Ngay cả khi Hu-gô cân nhắc sức mạnh của cái lý lẽ, với một bản năng hoàn toàn đúng đắn, ông ta cũng tìm thấy *một cái gì đáng nghi ngờ* đối với lý trí trong tất cả những gì là hợp lý tính và đạo đức trong các thể chế. Chỉ có *bản tính súc vật* là một cái gì *rõ ràng* đối với *đầu óc của ông ta*. Nhưng chúng ta hãy nghe nhà khai sáng của chúng ta đang lập luận theo quan điểm của ancien régime! Cần phải nghe lập luận của Hu-gô trong sự trình bày của chính Hu-gô. Đối với toàn bộ lập luận của ông ta, cộng chung lại cần phải thêm: *ọ̀ ö*[34]*1**.

https://thuviensach.vn

Lời mở đầU

"*Dấu hiệu pháp lý đặc trưng duy nhất của con người* - đó là bản lĩnh *súc vật* của nó".

CHƯƠNG Về tự do

"Thậm chí việc *sinh vật đó không thể thôi không làm một sinh vật có lý tính theo ý muốn nữa,* nghĩa là thôi không làm một sinh vật có thể và cần phải hành động một cách hợp lý tính. Việc đó là sự *hạn chế tự do"* (của sinh vật *có lý tính).*

"Sự *không tự do* không làm thay đổi *gì* trong bản tính súc vật và hợp lý tính của *người không tự do,* cũng như của *những người khác*. *Tất cả những trách nhiệm của lương tri* vẫn còn có hiệu lực. Chế độ *nô lệ* không những có thể tồn tại *về thể chất,* mà *theo quan điểm của lý trí* cũng có thể tồn tại được; những công trình nghiên cứu chứng minh điều ngược lại chắc chắn là có phạm một sai lầm nào đó. Dĩ nhiên, chế độ nô lệ không phải là *tuyệt đối hợp pháp,* tức là nó không bắt nguồn từ bản tính súc vật cũng như từ bản tính lý trí và từ bản tính công dân. Nhưng nó có thể là một *quyền tạm thời với mức độ* giống như *bất kỳ một quyền nào khác,* được những kẻ phản đối chế độ nô lệ thừa nhận, - điều đó là rõ ràng khi so sánh với *tư pháp* và *công pháp"*. Bằng chứng: "Theo quan điểm của bản tính *súc vật* kẻ nào *thuộc về* người giầu là người sẽ không có lợi nếu mất anh ta và có thái độ quan tâm đến hoàn cảnh của anh ta, - thì kẻ đó được bảo vệ khỏi sự thiếu thốn nhiều hơn là người bần nông, mà đồng bào của y bóc lột khi còn một chút khả năng để thực hiện việc bóc lột đó, - và v.v.". "Quyền *đánh* và *chặt chân tay* servi[35]2* không bắt nguồn từ bản chất của chế độ nô lệ: *nếu quyền đó được áp dụng* thì điều đó cũng *không tồi tệ gì nhiều hơn* so với những điều mà người bần nông phải chịu đựng; còn về *thể xác* thì những hậu quả của chế độ nô lệ không xấu hơn đối với họ như những hậu quả của *chiến tranh*; những người nô lệ với tư cách là nô lệ đâu đâu cũng phải được giải phóng khỏi chiến tranh. Thậm chí người ta còn thấy sắc đẹp *ở cô nữ tỳ người Tséc-két-xơ* hơn là *ở* những cô *gái nghèo"*. (Chúng ta hãy lắng nghe lão già lẩm cẩm!)

"Còn về bản tính *hợp lý tính,* thì chế độ nô lệ có điểm ưu việt hơn nạn nghèo khổ là: *vì những lý do kinh doanh hợp lý,* kẻ sở hữu sẽ chi phí một chút gì đấy cho việc đào tạo một người nô lệ có những năng lực nhất định, hơn là bất cứ một người nào đó tiêu phí cho việc đào tạo một đứa trẻ nghèo. Trong khuôn khổ của *chế độ nhà nước,* chính nô lệ được giải phóng khỏi rất nhiều những hình thức áp bức. Lẽ nào kẻ nô lệ lại bất hạnh hơn người tù binh mà người dẫn tù chỉ quan tâm đến trong chừng mực mà người đó chịu trách nhiệm về họ trong một khoảng thời gian nhất định. Và lẽ nào kẻ nô lệ lại bất hạnh hơn kẻ tù khổ sai mà chính phủ đặt giám ngục để cai quản?"

"Tự bản thân nó, chế độ nô lệ thuận lợi hay có hại cho *việc sinh con đẻ cái* - đó là vấn đề còn tranh chấp".

https://thuviensach.vn

CHƯƠNG Về HÔN NHÂN[39]

"Khi xem xét pháp quyền nhân định về mặt *triết học*, nhiều lần người ta coi *hôn nhân* có một ý nghĩa *căn bản hơn nhiều và phù hợp hơn nhiều với lý tính của thể chế*, so với điều mà một *công trình nghiên cứu vấn đề* một cách *hoàn toàn tự do* có thể thừa nhận".

Điều mà ông Hu-gô đánh giá cao chính là sự *thỏa mãn tình dục* trong hôn nhân. Thậm chí từ sự kiện ấy ông ta còn rút ra một đạo đức bổ ích:

"Việc này, cũng như vô số những việc khác, *lẽ ra phải chỉ ra rằng, thân thể con người với tư cách là một phương tiện dùng cho một mục đích nhất định*, không phải bao giờ *cũng được sử dụng một cách phi đạo đức*, bất chấp ý kiến của những người hiểu không đúng từ ngữ này, - trong đó có cả *bản thân Can-tơ*".

Nhưng, việc lấy tính chất *ngoại lệ* để làm cho sự say mê tình dục trở nên cao thượng hơn, việc dùng luật pháp để kìm hãm say mê đó, *vẻ đẹp đạo đức* là cái đem lại cho mệnh lệnh của giới tự nhiên tính chất lý tưởng của yếu tố hòa hợp tinh thần, - tóm lại *bản chất tinh thần* của hôn nhân, - đó là những điều *đáng hoài nghi* trong hôn nhân đối với ông Hu-gô. Tuy nhiên, trước khi rõi theo tiến trình tư tưởng *trắng trợn và nhẹ dạ* của ông ta, chúng ta hãy đem tiếng nói của nhà *triết học* Pháp đối lập một chút với tiếng nói của con người Đức *lịch sử* này.

"Khi vì người đàn ông duy nhất, người đàn bà từ bỏ sự kín đáo bí ẩn của mình mà tiêu chuẩn thần thánh đã in sâu vào tâm hồn nàng, thì nàng đã dâng toàn bộ thân mình cho người đàn ông đó - tức là cho con người mà trong lúc cảm kích đột ngột, nàng dứt bỏ sự xấu hổ chưa bao giờ rời bỏ nàng, tức là cho người mà nàng tháo bỏ xiêm áo của mình, những thứ này lúc khác là nơi ẩn thân và là trang sức của nàng. Do đó mà có lòng tin sâu sắc đối với người chồng, coi đó là kết quả của một mối liên hệ đặc biệt, mối liên hệ này chỉ có thể tồn tại giữa nàng và người đàn ông ấy mà thôi, còn nếu ngược lại thì nó sẽ xúc phạm đến nàng. Do đó mà có sự cám ơn của người chồng về sự hy sinh, và có sự hỗn hợp giữa nguyện vọng và lòng kính mến đối với con người đó, - con người mà ngay cả khi chia xẻ sự hưởng lạc với anh ta cũng dường như chỉ nhượng bộ anh ta mà thôi. Đó là nguồn gốc của tất cả những gì *có quy củ* trong *chế độ xã hội* chúng ta".

Ben-gia-manh Công-xtăng, một *người Pháp* triết lý theo kiểu tự do đã nói như thế đấy! Còn bây giờ thì chúng ta hãy nghe người Đức lịch sử khúm núm theo kiểu nô lệ.

"Yếu tố thứ hai gây ra nhiều điều hoài nghi hơn; cụ thể là điều cho *rằng ngoài hôn nhân thì không được phép thỏa mãn tình dục đó! Bản tính súc vật sẽ đối lập với sự hạn chế này.* Bản tính *hợp lý tính* sẽ đối lập với sự hạn chế đó còn nhiều hơn nữa, bởi vì" (các vị hãy đoán xem!) "bởi vì con người sẽ phải *hầu như cái gì cũng biết*, để có thể thấy trước rằng điều đó có thể mang lại những hậu quả như thế nào, - và do đó, sẽ có

https://thuviensach.vn

nghĩa là *cám dỗ thượng đế,* - khi chúng ta buộc phải thỏa mãn một trong những dục vọng tự nhiên mạnh mẽ nhất chỉ trong trường hợp là nếu như điều đó có thể thực hiện được với một người cụ thể nhất định khác". "Thành thử, *cảm giác về cái đẹp,* vốn là *tự do,* phải bị trói buộc, và những gì gắn liền với nó đều phải hoàn toàn tách ra khỏi nó".

Các bạn hãy xem phái *nước Đức trẻ* [40] của chúng ta đã học *ở ai!*

"Thể chế này mâu thuẫn với bản tính của *xã hội công dân,* vì... rốt cuộc, trước cơ quan *cảnh sát* sẽ đặt ra *một nhiệm vụ chưa chắc đã giải quyết nổi*!"

Thành thử, triết học thật quả vụng về đến mức nào - vì nó không có nghệ thuật biểu hiện một sự quan tâm ân cần đến như thế đối với *cơ quan cảnh sát!*

"Tất cả những gì toát ra, với tư cách là hậu quả, từ những định nghĩa trực tiếp nhất của quyền hôn nhân, đang chỉ cho chúng ta thấy rằng hôn nhân - dù tuân theo những nguyên lý như thế nào chăng nữa - vẫn là *một thể chế hết sức không hoàn thiện".*

"Nhưng, việc hạn chế tình dục vào trong khuôn khổ của hôn nhân như vậy *cũng* có những ưu điểm *quan trọng,* cụ thể là - nhờ nó, thông thường có thể *tránh được những bệnh truyền nhiễm*. *Hôn nhân* giúp cho chính phủ tránh được *nhiều biện pháp gai góc*. Cuối cùng, có một vai trò quan trọng là cái *lý do* đâu đâu cũng có một *ý nghĩa rất quan trọng*: ở đây *yếu tố tư pháp* đã trở thành *yếu tố bình thường duy nhất*". "*Phi-stơ* nói: con người không nằm trong quan hệ hôn nhân chỉ là con người *một nửa*. Nhưng trong trường hợp này, tiếc thay, tôi" (tức Hu-gô) "phải thừa nhận câu châm ngôn đẹp đẽ ấy, câu châm ngôn đặt tôi trên Cri-xtơ, Phê-nơ-lông, Can-tơ và Hi-um, là một *sự cường điệu quái gở*".

"Còn về chế độ hôn nhân một vợ một chồng và chế độ hôn nhân nhiều vợ nhiều chồng, thì *rõ ràng ở* đây sự việc tùy thuộc vào bản tính *súc vật* của con người"!!

CHƯƠNG Về GIáO DụC

Chúng ta nhận thấy ngay rằng: "nghệ thuật giáo dục có thể nêu ra không ít những lý do để chống lại những mối quan hệ pháp lý gắn liền với nó" (tức với sự giáo dục trong gia đình) "so với *nghệ thuật yêu* - chống lại *hôn nhân*".

"Điều khó khăn - bao hàm ở chỗ là chỉ có thể thực hiện việc giáo dục trong giới hạn của những mối quan hệ đó - không đến nỗi lớn như trong trường hợp thỏa mãn tình dục; sở dĩ như vậy là vì có tình hình được phép chuyển giao sự nghiệp giáo dục cho một người thứ ba theo hợp đồng; do đó, người nào cảm thấy thích thú mạnh mẽ đối với sự nghiệp đó, thì người ấy có thể được thỏa mãn một cách dễ dàng, - nhưng đương nhiên điều đó là không nhất thiết đối với *con người xác định* mà người ấy muốn giáo dục. Trong lúc đó, sự kiện sau đây cũng mâu thuẫn với lý trí: một người mà chắc chắn là chưa bao giờ được ai trao con trẻ cho, do

https://thuviensach.vn

mối quan hệ đó, lại có thể giáo dục và gạt bỏ những người khác ra khỏi sự giáo dục". "Cuối cùng, cả ở đây cũng biểu hiện sự *cưỡng bức,* một phần theo ý nghĩa là pháp quyền nhân định thường không cho phép nhà giáo dục *hủy bỏ mối quan hệ đó,* một phần bởi vì người được giáo dục bị bắt buộc phải chịu đựng nhà giáo dục ấy". "Tính chất hiện thực của mối quan hệ đó phần lớn dựa trên *tính chất ngẫu nhiên thuần túy* của sự sinh đẻ, gắn liền với *người cha* bằng *hôn nhân*. Hoàn toàn rõ là *nguồn gốc của pháp quyền đang nghiên cứu* không đặc biệt hợp lý tính, dù chỉ vì một lẽ là *ở đây thường có sự thiên vị*; tự bản thân nó, sự thiên vị này cũng cản trở việc giáo dục tốt; nguồn gốc đó cũng không tuyệt đối cần thiết như ta có thể nhận thấy qua tình hình là cả những con trẻ mà bố mẹ đã chết cũng được giáo dục".

CHƯƠNG Về TƯ PHáP

Trong Đl07 tác giả dạy chúng ta rằng *"sự cần thiết của tư pháp nói chung là giả tưởng*".

CHƯƠNG Về CÔNG PHáP

"*Việc vâng lời một thủ trưởng nắm quyền lực ở trong tay là nghĩa vụ thiêng liêng của lương tri*". "Còn về sự *phân chia quyền lực của chính phủ,* thì nói cho đúng ra, *không một* chế độ nhà nước nào lại hợp pháp một cách vô điều kiện: nhưng *bất kỳ chế độ nào cũng hợp pháp một cách nhất thời, dù sự phân chia quyền lực là như thế nào chăng nữa*".

Há Hu-gô đã chẳng chứng minh rằng con người cũng có thể vứt bỏ cả *những sợi dây ràng buộc cuối cùng của tự do,* cụ thể là những sợi dây đề ra trách nhiệm phải làm *một sinh vật hợp lý tính?*

Theo ý chúng tôi, một vài đoạn trích trên đây từ bản *tuyên ngôn triết học của trường phái lịch sử* cũng hoàn toàn đủ để đặt sự đánh giá lịch sử của trường phái này vào chỗ những câu chuyện hoang đường phản lịch sử, những ước mơ không cụ thể, và những câu chuyện bịa đặt có chủ ý. Những đoạn trích đó đủ để quyết định xem *những kẻ kế tục Hu-gô* liệu có cái *sứ mệnh* làm những *nhà lập pháp của thời đại chúng ta hay không*[41].

Thật ra, thời gian và văn hóa đã bao phủ cái cây gia phả gốc gác của trường phái lịch sự bằng một *màn khói hương thần bí: chủ nghĩa lãng mạn* đã tô điểm cho nó bằng những nét chạm trổ kỳ dị; khoa triết học tư biện đã ghép cho nó những nét đặc trưng của mình; rất nhiều trái quả *thông thái* đã được hái từ cây đó, được đem phơi khô và cất vào cái kho rộng lớn của giới học giả Đức một cách rất

https://thuviensach.vn

lộng lẫy. Nhưng về thực chất thì chỉ cần một ít *phê phán* là đủ để, đằng sau những lời lẽ thơm tho hiện đại, nhận ra được những điều viển vông bẩn thỉu cũ của nhà khai sáng của ancien régime chúng ta, và đằng sau những lời lẽ ngọt ngào hoa mỹ - nhận ra được tính chất dung tục dâm đãng của y.

Nếu Hu-gô nói: "Bản tính *súc vật* là dấu hiệu *pháp lý* đặc biệt của *con người",* - thành thử pháp quyền là pháp quyền *súc vật,* - thì những *người đương thời* có học thức nói là "pháp quyền *hữu cơ"* hay một cái gì loại như thế, thay cho những từ "pháp quyền *súc vật"* thô tục, bộc toạc, vì rằng với từ *cơ thể* ai lại nghĩ ngay đến *cơ thể súc vật?* Nếu Hu-gô nói rằng trong *hôn nhân* và trong những thể chế *đạo đức - pháp lý* khác không có lý trí, thì các ngài *đương thời* nói rằng, sự thực, những thể chế đó không phải là những *sáng tạo của lý trí con người*, nhưng chúng là những *phản ánh* của lý trí *"thực chứng"* tối cao - và như thế trong tất cả mọi việc. *Tất cả* bọn họ đều chỉ nói lên một kết luận duy nhất với một sự thô bạo như nhau: *pháp quyền của sự tùy tiện và của bạo lực*.

Chỉ cần xem những học thuyết pháp lý và lịch sử của *Ha-lơ, Stan, Lê-ô* và của những người đồng tư tưởng với họ như là codices rescripti[36]1* *về pháp quyền tự nhiên của Hu-gô,* trong đó, sau một vài đoạn *phân tích phê phán,* nguyên bản cũ lại lộ ra, - và khi có dịp chúng ta sẽ chỉ rõ điều đó một cách chi tiết hơn.

Mọi mưu *toan tô vẽ* cho nguyên bản đó đều không thành công khi trong tay chúng ta có *bản tuyên ngôn cũ, - mặc dầu không rõ ràng* lắm, nhưng ý nghĩa của nó thì lại *rất dễ nhận thấy.*

Do C.Mác viết vào tháng Tư - đầu tháng Tám 1842

Đã đăng (không có "Chương về hôn nhân") trong phụ trương báo "Rheinische Zeitung số 221 ngày 9 tháng Tám 1842

"Chương về hôn nhân" được Viện Mác - Ăng-ghen - Lê-nin - Xta-lin công bố lần đầu tiên bằng tiếng của nguyên bản năm 1927

In theo bản đăng trên báo "Chương về hôn nhân" đã được đăng theo bản sao lại bản thảo Nguyên văn là tiếng Đức

https://thuviensach.vn

BÀI XÃ LUẬN BÁO "KÖLNISCHE ZEITUNG" SỐ 179[42]

Cho tới nay, chúng ta vẫn coi tờ "Kölnische Zeitung" nếu không phải là "*cơ quan của tư tưởng vùng Ranh*", thì cũng coi nó là "*báo đăng quảng cáo vùng Ranh*"[37]1*. Chúng ta chủ yếu đã xem "những bài xã luận chính trị" của báo đó là một thủ đoạn khôn ngoan và tinh tế để làm cho độc giả chán ghét chính trị, đặng làm cho độc giả càng hăng say hơn nữa trong việc tiến vào vương quốc quảng cáo, một vương quốc đầy sức sống mới mẻ, sục sôi theo kiểu kinh doanh, đôi khi

https://thuviensach.vn

hấp dẫn một cách tinh vi; đặng làm cho độc giả, cả ở đây nữa, cũng theo quy tắc: per aspera ad astra[38]2*, vượt qua chính trị để đi tới những con sò. Tuy nhiên, trong thời gian gần đây, sự cân đối đẹp đẽ mà cho tới nay, tờ "Kölnische Zeitung" đã duy trì được giữa chính trị và quảng cáo, đã bị vi phạm bởi một dạng quảng cáo đặc biệt, mà người ta có thể gọi là "những quảng cáo từ lĩnh vực kinh doanh chính trị". Vì, trong thời kỳ đầu, bộ biên tập còn chưa biết nên xếp tiết mục mới này trên mặt báo như thế nào, nên lắm lúc đã xảy ra tình trạng là quảng cáo biến thành xã luận, còn xã luận thì biến thành quảng cáo, cụ thể là một bài quảng cáo mà theo ngôn ngữ chính trị thì gọi là "tố giác" [39]3*.

Mọi mưu *toan tô vẽ* cho nguyên bản đó đều không thành công khi trong tay chúng ta có *bản tuyên ngôn cũ, - mặc dầu không rõ ràng* lắm, nhưng ý nghĩa của nó thì lại *rất dễ nhận thấy.*

Do C.Mác viết vào tháng Tư - đầu tháng Tám 1842
Đã đăng (không có "Chương về hôn nhân") trong phụ trương báo "Rheinische Zeitung số 221 ngày 9 tháng Tám 1842
"Chương về hôn nhân" được Viện Mác - Ăng-ghen - Lê-nin - Xta-lin công bố lần đầu tiên bằng tiếng của nguyên bản năm 1927

In theo bản đăng trên báo "Chương về hôn nhân" đã được đăng theo bản sao lại bản thảo Nguyên văn là tiếng Đức

BÀI XÃ LUẬN BÁO "KÖLNISCHE ZEITUNG" SỐ 179[42]

https://thuviensach.vn

Cho tới nay, chúng ta vẫn coi tờ “Kölnische Zeitung” nếu không phải là “*cơ quan của tư tưởng vùng Ranh*”, thì cũng coi nó là “*báo đăng quảng cáo vùng Ranh*”[40]1*. Chúng ta chủ yếu đã xem “những bài xã luận chính trị” của báo đó là một thủ đoạn khôn ngoan và tinh tế để làm cho độc giả chán ghét chính trị, đặng làm cho độc giả càng hăng say hơn nữa trong việc tiến vào vương quốc quảng cáo, một vương quốc đầy sức sống mới mẻ, sục sôi theo kiểu kinh doanh, đôi khi hấp dẫn một cách tinh vi; đặng làm cho độc giả, cả ở đây nữa, cũng theo quy tắc: per aspera ad astra[41]2*, vượt qua chính trị để đi tới những con sò. Tuy nhiên, trong thời gian gần đây, sự cân đối đẹp đẽ mà cho tới nay, tờ “Kölnische Zeitung” đã duy trì được giữa chính trị và quảng cáo, đã bị vi phạm bởi một dạng quảng cáo đặc biệt, mà người ta có thể gọi là “những quảng cáo từ lĩnh vực kinh doanh chính trị”. Vì, trong thời kỳ đầu, bộ biên tập còn chưa biết nên xếp tiết mục mới này trên mặt báo như thế nào, nên lắm lúc đã xảy ra tình trạng là quảng cáo biến thành xã luận, còn xã luận thì biến thành quảng cáo, cụ thể là một bài quảng cáo mà theo ngôn ngữ chính trị thì gọi là “tố giác” [42]3*. Tuy nhiên, nếu quảng cáo này được trả tiền, thì nó chỉ được gọi một cách giản đơn là “quảng cáo” mà thôi.

Ở phương Bắc, có tập quán chuốc cho khách uống những rượu ngon trước bữa cơm nghèo nàn. Theo tập quán đó, chúng ta lại càng sẵn lòng mời rượu vị khách phương Bắc của chúng ta trước bữa cơm, bởi vì bản thân bữa cơm ấy, cụ thể là bài báo rất “gầy guộc”[43]1* trong tờ “Kölnische Zeitung” số 179, đã bi tước bỏ mọi “spiritus” [44]2*. Việc đầu tiên là chúng ta giới thiệu với độc giả một màn trong vở "Những cuộc đàm thoại của các vị thần” của Lu-ki-an, mà chúng tôi trích dẫn ở đây dưới hình thức một bản dịch “dễ hiểu” 43, bởi vì trong số độc giả của chúng ta ít ra cũng có một người không phải là người Hy Lạp.

"Những cuộc đàm thoại của các vị thần" của Lu-ki-an.

XXIV. NHữNG lời THAN phiền CủA HéC-MéT

Héc-mét, Mai-a

Héc-mét. - Mẹ thân yêu, trên toàn cõi trời này phải chăng còn có vị thần nào bất hạnh hơn con?

Mai-a. - Không nên nói thế con ơi!

Héc-mét. - Vì sao con lại không thể nói như thế, khi mà người ta đổ lên đầu con bao nhiêu việc phải làm, khi mà người ta chỉ bắt một mình con phải làm việc không ngừng và phải làm tròn vô số nghĩa vụ nô lệ?

https://thuviensach.vn

Buổi sáng, mới mờ đất, con đã phải dậy để dọn dẹp nhà ăn và để sắp xếp lại từng chiếc bàn ghế trong phòng họp. Làm xong việc này, con còn phải đến nhận lệnh của Giu-pi-te, và suốt ngày, với tư cách là liên lạc viên, con phải chạy lên chạy xuống theo sự sai bảo của ông ta. Vừa mới về người còn đầy bụi bậm, con đã phải phục vụ bàn ăn và bưng các món ăn của các vị thần. Nhưng, khổ nhất, con là người duy nhất mà ban đêm cũng không được để yên, bởi vì ban đêm con phải dẫn những linh hồn của người chết đến gặp Plu-tôn và phải ở lại đây để thực hiện mọi nhiệm vụ trong khi xử tội chúng. Hình như công việc hàng ngày của con còn ít hay sao, vì con vẫn phải có mặt trong *những buổi tập thể dục*, vẫn phải làm tròn trách nhiệm của *người truyền lệnh sứ* trong các hội nghị nhân dân, giúp đỡ các hộ dân quan trong việc học tập các bài nói, - tuy bị kiệt sức dưới gánh nặng của rất nhiều nghĩa vụ như vậy, nhưng người ta vẫn còn đổ lên đầu con tất cả *những công việc có liên quan đến những người chết*.

Từ ngày bị đuổi ra khỏi Ô-lim-pơ, thì Héc-mét, theo thói quen cũ, vẫn tiếp tục thực hiện "những trách nhiệm nô lệ" và tiến hành mọi công việc có liên quan đến người chết.

Có phải bản thân Héc-mét, hay con trai của vị thần đó, tức thần Pan đầu người mình dê, đã viết bài báo gầy guộc trong số báo 179 hay không, - xin độc giả hãy quyết định lấy, nhưng trước hết, độc giả cần phải nhớ rằng Héc-mét, người Hy Lạp, là vị thần của thuật hùng biện và của phép lô-gích.

"Thông qua báo chí để truyền bá những tư tưởng triết học và tôn giáo, cũng như tiến hành cuộc đấu tranh trên báo chí chống lại những tư tưởng đó, - chúng tôi đều cho là không thể chấp nhận được".

Nghe lời tán nhảm của người già đó, tôi lập tức nhận thấy rằng tác giả[45]1* có ý đồ đưa ra một bài giáo huấn hết sức buồn tẻ, đầy rẫy đủ mọi lời sấm truyền. Tuy vậy, khi cố gắng kìm bớt sự sốt ruột của mình, tôi tự nhủ rằng tôi không có cơ sở nào để không tin con người biết điều ấy, con người đủ thành thật để nói lên ý kiến của mình tại nhà với tất cả sự thẳng thắn của mình, - và tôi đọc tiếp. Nhưng, - ôi kỳ lạ! - hóa ra bài báo mà ta không thể nào chê trách là có một tư tưởng triết học, dầu chỉ là một tư tưởng thôi, - bài báo ấy chí ít cũng có xu hướng muốn tiến hành cuộc đấu tranh chống những tư tưởng triết học và truyền bá những tư tưởng tôn giáo.

Một bài báo tự mình phản đối quyền tồn tại của mình, tự mình đưa ra trước một lời tuyên bố về sự không có thẩm quyền của mình, thì liệu có thể có bổ ích gì cho chúng ta? Tác giả hay nói này sẽ trả lời chúng ta rằng bản thân ông ta đang chỉ bảo cho chúng ta thấy cần phải đọc những bài báo ba hoa của ông ta như thế nào. Ông ta nói rằng ông tự giới hạn trong việc đưa ra những mẩu tư tưởng, còn

https://thuviensach.vn

việc “đối chiếu và gắn chúng lại với nhau” thì dành cho “sự sáng suốt của độc giả”. Đương nhiên, đó là phương thức tốt nhất để đưa ra những lời quảng cáo mà tờ báo sẵn lòng kinh doanh. Chính vì vậy mà trong bài này của chúng tôi, chúng tôi có ý định “đối chiếu và gắn”, và nếu như từ chuỗi đó chúng tôi không làm ra được một vòng ngọc trai, thì đó không phải lỗi chúng tôi.

Tác giả tuyên bố:

“Đảng phái nào dùng đến những thủ đoạn đó” (tức là thông qua báo chí để truyền bá những tư tưởng triết học và tôn giáo, hoặc tiến hành cuộc đấu tranh chống lại những tư tưởng đó), “thì đảng đó, theo quan điểm của *chúng tôi*, chứng tỏ rằng ý đồ của nó *không hoàn toàn trong sạch*, và rằng nhiệm vụ chủ yếu của nó không phải là giáo huấn và khai sáng cho nhân dân, mà nói cho đúng ra là nhằm đạt tới *những mục tiêu phụ khác*”.

Nếu ý kiến *riêng* của tác giả là như vậy, thì bài báo chỉ có thể theo đuổi những mục tiêu phụ mà thôi. Những “mục tiêu phụ” ấy chẳng bao lâu đã bộc lộ ra.

Tác giả nói, nhà nước không những có quyền, mà còn có trách nhiệm “khóa miệng những kẻ ba hoa *không mời mà đến"*. Nói đến những kẻ này, rõ ràng là tác giả ám chỉ *những đối thủ* của ông ta về mặt tư tưởng, bởi vì từ lâu ông ta đã đồng ý tự xem mình là kẻ ba hoa *được mời đến*.

Như vậy, đây là nói đến việc tăng cường kiểm duyệt hơn nữa đối với những công việc tôn giáo, đến những biện pháp cảnh sát mới chống lại giới báo chí hầu như chưa kịp thở một cách tự do.

“Theo chúng tôi, có thể trách cứ nhà nước không phải vì đã quá nghiêm khắc, mà nói cho đúng ra là vì đã quá mềm mỏng”.

Tuy nhiên, tác giả bài xã luận đã định thần lại: phê bình nhà nước là nguy hiểm. Vì vậy, ông ta hướng những lời trách móc của mình vào những người đại diện của chính quyền; sự kết hợp của ông ta nhằm chống tự do báo chí lại mang hình thức những lời buộc tội chống nhân viên kiểm duyệt. Ông ta kết tội các nhân viên kiểm duyệt là công việc kiểm duyệt tiến hành “quá yếu ớt”.

“Sự mềm yếu đáng phê bình đó, *thực ra không phải từ phía nhà nước*, mà từ phía "*một số đại diện của chính quyền*”, sự mềm yếu đó, cho đến nay, thể hiện ra dưới hình thức là người ta đã cho phép trường phái triết học mới nhất mở những cuộc tấn công không xứng đáng vào đạo Cơ Đốc - trên báo chí cũng như trên các xuất bản phẩm khác, không phải chỉ dành riêng cho giới học giả chật hẹp”.

https://thuviensach.vn

Tác giả lại tạm dừng - và lại định thần. Chỉ mới cách đây có tám ngày, ông ta thấy rằng tự do kiểm duyệt để lại ít chỗ cho tự do báo chí, còn giờ đây, ông lại thấy ách kiểm duyệt quá ít trong việc các nhân viên kiểm duyệt đàn áp báo chí.

Cần phải thoát ra khỏi mâu thuẫn này bàng một cách nào đó.

Trong khi kiểm duyệt còn tồn tại, nghĩa vụ chân chính của nó là cắt bỏ những cục u đáng ghét của sự thái quá có tính chất trẻ con, gần đây thường làm bẩn mắt chúng ta".

Thật là những con mắt yếu! Những con mắt kém! Và "con mắt yếu nhất sẽ bị xúc phạm bởi cách diễn đạt chỉ có thể dành cho trình độ hiểu biết của quần chúng đông đảo".

Nếu như chỉ một sự dịu bớt trong chế độ kiểm duyệt chung cũng có thể làm cho những cục u đáng ghét có khả năng xuất hiện, thì tự do báo chí há lại sẽ không góp phần thúc đẩy điều đó với một mức độ còn lớn hơn hay sao? Nếu như những con mắt của chúng ta yếu đến mức chúng không chịu được cái cảnh "thái quá" của báo chí bị kiểm duyệt, thì làm thế nào chúng sẽ khỏe được đến mức chịu được "sự táo bạo" [46]1* của báo chí tự do?

"Trong khi kiểm duyệt còn tồn tại, nghĩa vụ chân chính của nó...". Vậy nếu như kiểm duyệt ngừng tồn tại thì sao? Câu này cần được hiểu như sau: nghĩa vụ chân chính nhất của kiểm duyệt là tiếp tục tồn tại càng lâu càng tốt.

Và tác giả lại sực nghĩ ra:

"Chúng ta không có sứ mệnh phát biểu với tư cách là người buộc tội *công khai*, và vì thế, chúng ta không bàn tới những chỉ thị chi tiết hơn".

Con người ấy quả thật có bụng dạ tốt như thiên thần! Ông ta từ chối không bàn tới những "chỉ thị" cụ thể hơn, nhưng chỉ với những sự giải thích hoàn toàn cụ thể, hoàn toàn rõ ràng, ông ta mới sẽ có thể chứng minh và chỉ rõ là *bản thân ông ta* muốn gì. Đáng lẽ phải làm như thế thì ông ta chỉ nói rất khẽ - làm như thể chỉ lướt qua - những lời không rõ ràng nhằm mục đích gieo rắc sự hoài nghi. Ông ta không có sứ mệnh phát biểu với tư cách là người buộc tội *công khai*, mà chỉ có sứ mệnh phát biểu với tư cách là *người buộc tội bí mật* mà thôi.

Rốt cuộc, con người đau khổ đó nhớ lại rằng nghĩa vụ của ông ta chính là viết những bài xã luận kiểu phái tự do và tỏ ra mình là "một chiến sĩ trung thực đấu tranh cho tự do báo chí". Và đây, ông ta đúng theo tư thế của một chiến sĩ như thế:

https://thuviensach.vn

"Chúng ta không thể nén được trong lòng sự phản kháng chống lại cách hành động như vậy; cách hành động này, nếu như không phải giản đơn là hậu quả của một sự sơ suất ngẫu nhiên, thì không thể có mục đích nào khác ngoài mục đích làm mất uy tín của một phong trào tự do hơn của báo chí trước dư luận xã hội, và bằng cách đó, trao con chủ bài vào tay những kẻ thù của tự do ấy, bọn này không dám phản đối công khai để khỏi bị thất bại".

Kiểm duyệt, - người bảo vệ rất mực dũng cảm và cũng rất mực thông minh này của tự do báo chí dạy chúng ta, - nếu như không phải chỉ là con báo Anh với dòng chữ "I sleep, wake me not!" [47]1*, thì nó đã đi theo con đường "tai hại" đó, để làm mất uy tín một phong trào tự do lớn của báo chí trước dư luận xã hội.

Lẽ nào cần phải làm mất uy tín một phong trào báo chí như thế, phong trào coi nghĩa vụ của mình là lưu ý kiểm duyệt đến "*những sự sơ suất ngẫu nhiên*", và hy vọng rằng "*con dao con của nhân viên kiểm duyệt"* sẽ duy trì thanh danh của nó trước dư luận xã hội?

Phong trào đó chỉ có thể được gọi là "tự do" trong chừng mực sự tự do vô liêm sỉ đôi lúc cũng được gọi là "tự do", và lẽ nào việc tự coi mình là một chiến sĩ đấu tranh mở rộng tự do báo chí, đồng thời lại dạy chúng ta rằng báo chí nhất định sẽ ngã xuống hố, một khi hai người sen đầm thôi không nắm tay dẫn nó đi nữa, - lẽ nào việc đó lại không phải là một sự vô liêm sỉ ngu đần và giả dối.

Và toàn bộ chế độ kiểm duyệt sẽ đi tới đâu, tất cả những bài xã luận ấy sẽ đi tới đâu, nếu báo chí triết học tự làm mất uy tín mình trước dư luận xã hội? Lẽ dĩ nhiên, tác giả quyết không muốn giới hạn sự "*tự do nghiên cứu khoa học*".

"Ngày nay *công việc nghiên cứu khoa học* được quyền có một môi trường hoạt động rộng rãi nhất, không bị hạn chế nhất".

Nhưng, con người ấy có một quan niệm như thế nào về công việc nghiên cứu khoa học, lời tuyên bố dưới đây có thể cho thấy rõ điều đó:

"Cần phải tiến hành một sự phân biệt chặt chẽ giữa những gì mà tự do nghiên cứu khoa học đòi hỏi (bản thân đạo Cơ Đốc chỉ có thể được lợi về sự nghiên cứu này mà thôi), với những gì nằm bên ngoài giới hạn của công việc nghiên cứu khoa học".

Ai phải quy định giới bạn của việc nghiên cứu khoa học nếu không phải là bản thân việc nghiên cứu khoa học đó? Theo tư tưởng của bài xã luận này, giới hạn của khoa học cần phải được ấn định trước cho nó. Như vậy, bài xã luận thừa nhận sự tồn tại của *"lý trí chính thức"*, lý trí này không học tập ở khoa học, mà

https://thuviensach.vn

dạy cho khoa học, với tư cách là một thượng đế thông thái nào đó, nó quy đình rõ mỗi sợi râu của nhà khoa học cần phải có quy mô như thế nào, để cho nhà khoa học đó trở thành hiện thân của sự khôn ngoan của thế giới. Bài xã luận tin tưởng vào sự cổ vũ có tính chất khoa học của kiểm duyệt.

Trước khi theo dõi tiếp những lập luận bậy bạ đó của bài xã luận về "công việc nghiên cứu khoa học", chúng ta hãy thưởng thức một chút cái *"triết lý tôn giáo"* của ông H.[48]1* tức là cái "khoa học của bản thân" ông ta.

"Tôn giáo là cơ sở của nhà nước và là điều kiện hết sức cần thiết của mọi sự thống nhất xã hội, không chỉ nhằm đạt tới mục tiêu bên ngoài".

Bằng chứng: "Dưới hình thức thô thiển nhất của nó, dưới hình thức *bái vật giáo ấu trĩ,* trên một mức độ nhất định, tôn giáo vẫn nâng con người lên trên những dục vọng thể xác; những dục vọng này, nếu con người hoàn toàn phục tùng chúng sẽ *hạ thấp con người xuống trình độ súc vật* và làm cho con người không còn khả năng thực hiện bất kỳ một nhiệm vụ nào cao hơn".

Tác giả bài xã luận gọi bái vật giáo là "hình thức *thô thiển nhất"* của tôn giáo. Do đó, ông ta thừa nhận những gì mà những đại diện của việc "nghiên cứu khoa học" đã quy định không cần đến sự đồng ý của ông ta, cụ thể là thừa nhận rằng "*việc thần thành hóa súc vật*" là một hình thức tôn giáo *cao hơn* bái vật giáo; nhưng lẽ nào việc thần thánh hóa súc vật lại không đặt con người thấp hơn trình độ súc vật, lẽ nào việc đó lại không làm cho súc vật trở thành vị thần của con người?

Ôi, những câu chuyện như vậy về "bái vật giáo"! Sự thông thái lấy từ những tập sách nhỏ giá một xu là ở đó! Bái vật giáo còn rất xa mới nâng được con người *lên trên* những dục vọng thể xác; trái lại, nó là "*tôn giáo của những dục vọng thể xác*". Óc tưởng tượng, được dục vọng nung nấu, tạo ra ở con người theo bái vật giáo cái ảo tưởng dường như "vật vô tri vô giác" có thể thay đổi những đức tính tự nhiên của mình chỉ nhằm mục đích thỏa mãn sở thích hay thay đổi của anh ta. Vì vậy dục vọng thô bạo của người theo bái vật giáo *đập vỡ* bái vật của mình một khi vật này không còn là tên đầy tớ hết sức trung thành của y nữa.

"Tại những nước đạt tới ý nghĩa lịch sử cao, thời đại phồn vinh của đời sống nhân dân trùng hợp với thời đại phát triển hết sức cao của ý thức tôn giáo; còn thời kỳ sự vĩ đại và sức mạnh của họ suy đồi thì trùng hợp với thời kỳ suy đồi của đời sống tôn giáo của họ".

Muốn trở thành chân lý thì lời khẳng định của tác giả cần phải được lật ngược trở lại, - tác giả đã đặt lộn ngược lịch sử. Hy Lạp và La Mã chính là những

https://thuviensach.vn

nước có "sự phát triển lịch sử" cao nhất trong số các dân tộc ở thế giới cổ đại. Sự phồn vinh trong nước cao nhất của Hy Lạp trùng hợp với thời đại Pê-ri-clét, sự phồn vinh bên ngoài cao nhất trùng hợp với thời đại A-lếch-xan-đrơ. Ở thời đại Pê-ri-clét thì phái ngụy biện, Xô-crát (mà người ta có thể gọi là hiện thân của triết học), nghệ thuật và thuật hùng biện đã chèn ép tôn giáo. Thời đại A-lếch-xan-đrơ là thời đại của A-ri-xtốt, người đã bác bỏ cả tính chất vĩnh cửu của tinh thần "cá nhân" và thượng đế của những tôn giáo thực chứng. Tình hình trên đây lại càng đúng đối với La Mã! Các bạn hãy đọc Xi-rê-rôn! Những học thuyết triết học của Ê-pi-quya, của phái khắc kỷ hay của phái hoài nghi, là tôn giáo của những người La Mã có học vấn, đúng vào thời kỳ mà La Mã đạt tới đỉnh phát triển cao nhất của mình. Nếu như cùng với sự hủy diệt của các quốc gia cổ đại, tôn giáo của họ cũng biến đi, thì sự kiện này không cần phải có những lời giải thích đặc biệt, vì rằng "tôn giáo chân chính" của người cổ là sự sùng bái của họ đối với "dân tộc" riêng của họ, đối với "quốc gia" của họ. Không phải là sự diệt vong của các tôn giáo cổ đã kéo theo sau nó sự diệt vong của các quốc gia cổ xưa, mà ngược lại, sự diệt vong của các quốc gia cổ xưa kéo theo sau nó sự diệt vong của các tôn giáo cổ. Thế nhưng, một sự ngu dốt như vậy mà bài xã luận đang nói tới biểu hiện ra, lại tự phong là "nhà lập pháp của công việc nghiên cứu khoa học" và ban hành những "sắc lệnh" cho triết học!

"Toàn thế giới cổ đại đã bị tiêu vong chính là vì, cùng với những thành tựu mà các dân tộc đã đạt được trong lĩnh vực khoa học, những lầm lạc được dùng làm chỗ dựa cho những quan điểm tôn giáo của họ, cũng đã phải bộc lộ ra".

Do đó, theo ý kiến của tác giả bài xã luận, toàn thế giới cổ đại bị tiêu vong vì sự phát triển của khoa học đã khám phá ra những lầm lạc của các tôn giáo cổ xưa. Thế giới cổ đại sẽ có thể tránh được tiêu vong không, nếu như khoa học phớt lờ những lầm lạc của tôn giáo, nếu như chính quyền La Mã, nghe theo lời khuyên của tác giả bài xã luận, tịch thu những tác phẩm của Lu-cre-xơ và Lu-ki-an?

Chúng tôi xin mạn phép làm giàu thêm tính chất thông thái của ông H. bằng một thông báo.

Đúng vào lúc mà thế giới cổ đại sắp tiêu vong thì *trường phái A-lếch-xan-đrơ* xuất hiện, trường phái này cố dùng con đường bạo lực để chứng minh cái "chân lý vĩnh cửu" của thần thoại Hy Lạp và sự phù hợp hoàn toàn của nó với "những kết quả nghiên cứu khoa học". Xu hướng này, - mà ngay hoàng đế I-u-li-

https://thuviensach.vn

an cũng đã theo, - cho rằng có thể bắt buộc tinh thần thời đại đang tự mở đường cho mình phải hoàn toàn biến mất, bằng cách chỉ cần nhắm mắt để không nhìn thấy tinh thần đó mà thôi. Nhưng chúng ta hãy dừng lại ở tính chất tầm thường của những kết luận của bản thân H.. Trong những tôn giáo cổ xưa, "những tia sáng yếu ớt của tư tưởng về cơ sở thần thánh đã bị bao phủ bởi bóng đen dày đặc của những lầm lạc" và vì vậy đã không thể đứng vững trước những lý lẽ của những công trình nghiên cứu khoa học. Đối với đạo Cơ Đốc thì tình hình chính là ngược lại, - bất kỳ chiếc máy tư duy nào cũng sẽ rút ra kết luận như vậy từ những lời lẽ ấy. Và thật vậy, H. khẳng định:

"Những kết quả hết sức vĩ đại của sự nghiên cứu khoa học cho đến nay cũng chỉ dùng để xác nhận chân lý của đạo Cơ Đốc".

Ở đây chúng ta sẽ không bàn đến vấn đề là mọi học thuyết triết học của quá khứ, không trừ một học thuyết nào, mỗi học thuyết vào thời kỳ của mình, đều bị các nhà thần học kết tội là đã phản bội đạo Cơ Đốc; hơn nữa, thậm chí cả Ma-lơ-brăng-sơ sùng đạo và I-a-cốp Buê-mơ, người thể hiện ra như là được thượng đế soi sáng, cũng không tránh khỏi số phận như vậy; chúng ta cũng sẽ không bàn đến việc Lai-bơ-nít-xơ bị nông dân vùng Brao-svai-gơ đặt cho cái biệt hiệu là "Löwenix" (kẻ không tin vào điều gì cả) và bị Clác, một người Anh, và những người khác thuộc phái Niu-tơn buộc tội là theo chủ nghĩa vô thần. Chúng ta cũng sẽ không nhắc tới vấn đề là đạo Cơ Đốc - như bộ phận tai to mặt lớn nhất và triệt để nhất trong các nhà thần học theo đạo Tin lành khẳng định, - không thể đồng ý với lý trí, bởi vì lý trí "thế tục" mâu thuẫn với lý trí "tôn giáo", - điều đã được Téc-tu-li-an thể hiện bằng cái công thức cổ điển của mình: "verum est, quia absurdum est"[49]1*. Chúng ta chỉ nói rằng: các vị có thể chứng minh sự phù hợp giữa các kết luận của khoa học với các kết luận của tôn giáo bằng con đường nào khác hay không, ngoài con đường là sau khi dành cho khoa học một sự tự do phát triển hoàn toàn, các vị lại buộc nó phải hòa tan trong tôn giáo? Bất kỳ một sự cưỡng bách nào khác, dù sao cũng sẽ không thể là một sự chứng minh.

Tất nhiên, nếu như ngay từ đầu, các vị chỉ thừa nhận những gì phù hợp với quan điểm của các vị là kết quả nghiên cứu khoa học, thì các vị có thể đóng vai trò của các nhà tiên tri một cách không khó khăn gì. Nhưng, khi đó sự chứng minh của các vị có gì ưu việt hơn lời khẳng định của người Bà-la-môn ở Ấn Độ,

https://thuviensach.vn

chứng minh tính chất thiêng liêng của kinh Vệ-đà[44] bằng cách thừa nhận chỉ riêng mình là có đặc quyền đọc kinh ấy!

Phải, - H. nói, - "vấn đề là công việc nghiên cứu khoa học". Nhưng, mọi công trình nghiên cứu nào mâu thuẫn với đạo Cơ Đốc thì "dừng lại nửa đường", hoặc "đi theo con đường sai lầm". Có thể nào giảm nhẹ việc lập luận cho mình hơn thế nữa?

Công việc nghiên cứu khoa học, nếu như nó chỉ "làm cho mình *sáng tỏ* cái nội dung của những thành tựu mà nó đã đạt được, sẽ không bao giờ mâu thuẫn với những chân lý của đạo Cơ Đốc", - nhưng đồng thời nhà nước lại phải chăm lo sao cho sự *"sáng tỏ"*

đó không thể thực hiện được, bởi vì việc nghiên cứu không được bắt sự trình bày của mình thích ứng với trình độ hiểu biết của quần chúng đông đảo, tức là không bao giờ được trở nên dễ hiểu và sáng tỏ *đối với bản thân mình!* Ngay cả khi mà trên tất cả các báo của chế độ quân chủ, những nhà nghiên cứu xa lạ với khoa học có bôi nhọ khoa học, thì khoa học cũng phải giữ thái độ khiêm tốn và lặng thịnh.

Theo ông ta, đạo Cơ Đốc loại trừ khả năng có "bất kỳ một sự suy đồi mới nào", nhưng cảnh sát phải theo dõi không để cho những nhà báo triết lý dẫn tới sự suy đồi đó, - cần phải theo dõi điều đó một cách hết sức nghiêm khắc. Trong quá trình đấu tranh chống lại chân lý, bản thân sự lầm lạc tự nó vạch trần nó, và vì vậy không cần thiết phải dùng sức mạnh bên ngoài để đàn áp nó; nhưng nhà nước phải giúp cho chân lý tiến hành cuộc đấu tranh đó được dễ dàng hơn bằng cách tước của những kẻ bảo vệ những sự "lầm lạc" nếu không phải là sự tự do bên trong mà nhà nước không thể tước đoạt được của họ, thì cũng tước điều kiện cần thiết của tự do ấy, tức là khả năng tồn tại của nó !

Đạo Cơ Đốc tin chắc vào thắng lợi của mình, nhưng theo ý kiến của H., nó không tin chắc tới mức như thế rằng có thể coi thường sự giúp đỡ của cảnh sát.

Nếu ngay từ đầu, tất cả những gì mâu thuẫn với lòng tin của các vị, cũng vì chỉ một điểm đó mà đã là một sự lầm lạc rồi và cần được coi như là sự lầm lạc, thế thì tham vọng của các vị có gì khác với tham vọng của các người theo đạo Ma-hô-mét, với tham vọng của mọi tôn giáo khác? Phải chăng, muốn khỏi rơi vào tình trạng mâu thuẫn với những luận điểm cơ bản của giáo lý, thì triết học phải có những nguyên lý đặc biệt, đối với từng nước, phù hợp với châm ngôn:

https://thuviensach.vn

“quá giang tùy khúc, nhập gia tùy tục”? Phải chăng ở một nước nó phải tin rằng 3 x 1 = 1, ở nước khác - đàn bà không có linh hồn, còn ở nước thứ ba

thì trên trời người ta uống bia? Lẽ nào lại không có bản tính “*phổ biến của con người,* cũng giống như có bản tính phổ biến của cây cỏ và các vì sao? Triết học đặt câu hỏi: chân lý là gì? - chứ không phải đặt câu hỏi: cái gì được coi là chân lý? Triết học quan tâm đến cái gì là chân lý đối với mọi người, chứ không phải đến cái gì là chân lý đối với một số ít; những chân lý siêu hình của nó không biết đến những ranh giới của địa lý chính trị; còn những “ranh giới” này bắt đầu ở đâu - điều này đã quá rõ đối với những chân lý chính trị của nó, thành thử không thể có sự lẫn lộn giữa chân trời mờ ảo của những thế giới quan riêng và của những quan điểm dân tộc, với chân trời chân chính của tinh thần con người. Trong số những người bảo vệ đạo Cơ Đốc, H. là người yếu nhất.

Sự tồn tại lâu dài của đạo Cơ Đốc là bằng chứng duy nhất mà H. dẫn ra ở đây để bảo vệ đạo Cơ Đốc. Nhưng, cả triết học nữa, há nó đã chẳng tồn tại từ thời Ta-lét cho đến ngày nay, và chính H. đã chẳng khẳng định rằng hiện nay, hơn bao giờ hết, triết học thậm chí còn đưa ra nhiều tham vọng hơn và đánh giá ý nghĩa của mình cao hơn nữa, đó sao?

Cuối cùng, H. đã chứng minh như thế nào rằng nhà nước hiện đại là nhà nước “Cơ Đốc giáo”, rằng nhà nước đặt cho mình nhiệm vụ không phải là hợp nhất một cách tự do những cá nhân có đạo đức mà là hợp nhất những người tin đạo, không phải thực hiện tự do, mà là thực hiện giáo lý? - “Tất cả các quốc gia châu Âu chúng ta đều lấy đạo Cơ Đốc làm nền tảng của mình”.

Như thế có nghĩa là nước Pháp cũng vậy ư? Trong hiến chương[45], điều thứ ba, không viết: “mọi tín đồ Cơ Đốc giáo” hoặc “chỉ có tín đồ Cơ Đốc giáo”, mà viết *"tất cả mọi người Pháp* đều có quyền hạn ngang nhau trong việc đảm nhiệm những chức vụ dân sự và quân sự”.

Trong bộ luật của nước Phổ cũng vậy, phần II, chương VIII, viết:

“Trách nhiệm *chính yếu* của nguyên thủ quốc gia là bảo đảm sự yên tĩnh và an ninh cho đất nước từ bên ngoài cũng như từ bên trong và bảo vệ cho mọi người khỏi bị dùng bạo lực xâm phạm đến những gì thuộc về người đó”.

Còn theo Đ1 thì nguyên thủ quốc gia thống nhất vào bản thân mình “tất cả mọi trách nhiệm và quyền hạn của nhà nước”. Điều này không có nghĩa là trách

https://thuviensach.vn

nhiệm chính yếu nhất của nhà nước là đàn áp những lầm lạc tà đạo và đảm bảo hạnh phúc của thế giới bên kia cho các công dân của mình.

Nhưng, nếu như một vài quốc gia châu Âu quả thật dựa trên đạo Cơ Đốc, thì lẽ nào những quốc gia này lại phù hợp với khái niệm của mình và lẽ nào "chỉ có cái sự kiện tồn tại không thôi" của một trạng thái nào đó cũng đã cho nó quyền tồn tại?

Theo quan điểm của H. chúng ta, thì nhất định là như thế, bởi vì ông ta nhắc nhở những môn đệ của phái Hê-ghen trẻ

"rằng, theo luật pháp có hiệu lực trong phần lớn các quốc gia, *hôn nhân không được nhà thờ làm lễ* thì bị coi như là *chế độ lấy lẽ* và với tư cách như vậy thì bị *cảnh sát* trừng phạt".

Như vậy, nếu "hôn nhân không được nhà thờ làm lễ", thì theo bộ luật Na-pô-lê-ông, ở vùng Ranh được coi như là "hôn nhân", còn ở Sprê, theo luật Phổ, thì hôn nhân như vậy bị coi là "chế độ lấy lẽ", cho nên theo ý kiến H., sự trừng phạt "của cảnh sát" phải là một lý lẽ để thuyết phục các "triết gia" rằng cái ở nơi này là luật pháp thì ở nơi khác lại ngược lại với luật pháp, - một lý lẽ để bênh vực điều nói rằng, khái niệm khoa học, đạo đức và hợp lý về hôn nhân được biểu hiện không phải trong bộ luật Na-pô-lê-ông, mà là trong pháp luật Phổ. Có thể là ở đâu đó, "triết lý của sự trừng phạt cảnh sát" này có giá trị thuyết phục, còn ở Phổ nó không có khả năng thuyết phục được ai. Vả chăng, §12, ph. II, ch. 1, cũng không chỉ ra một quan điểm đặc trưng nào đối với pháp luật Phổ về hôn nhân "thần thánh", trong tiết đó có nói:

"Tuy vậy, hôn nhân được luật pháp trong nước cho phép, vẫn không mất hiệu lực *dân sự* của mình do chỗ không xin phép các chức sắc tôn giáo hoặc các chức sắc tôn giáo từ chối không cho phép việc kết hôn đó".

Do đó, cả ở Phổ, hôn nhân cũng được giải phóng một phần khỏi ảnh hưởng của những "nhà chức sắc tôn giáo" và cũng có phân ranh giới giữa hiệu lực "dân sự" và hiệu lực "nhà thờ".

Nhà triết học quốc gia Cơ Đốc giáo vĩ đại của chúng ta không có khái niệm "cao" về nhà nước, điều đó đã rõ ràng.

"Vì các quốc gia của chúng ta không chỉ là *những tổ chức pháp quyền*, mà đồng thời còn là những *cơ quan giáo dục thật sự*, chỉ có điều là những cơ quan này mở rộng sự chăm lo của mình tới một nhóm người *rộng lớn hơn* là các cơ quan được chỉ định làm nhiệm vụ giáo dục thanh niên, v.v." cho nên "toàn bộ sự giáo dục xã hội của chúng ta" đều dựa trên "cơ sở đạo Cơ Đốc".

https://thuviensach.vn

Việc giáo dục thanh niên học sinh của chúng ta cũng dựa với một mức độ như vậy trên các tác gia cổ điển cổ đại và các bộ môn khoa học nói chung, cũng như dựa trên cuốn vấn đáp về giáo lý.

Theo H., nhà nước khác với nhà trẻ, không phải do nội dung những nhiệm vụ của mình, mà chỉ do quy mô của mình, - sự "chăm lo" của nhà nước được mở rộng tới một nhóm người rộng lớn hơn.

Thực ra thì "vai trò giáo dục xã hội" chân chính của nhà nước bao hàm ở sự tồn tại hợp lý trí và xã hội của nó. Bản thân nhà nước giáo dục các thành viên của mình bằng cách làm cho họ trở thành những thành viên của nhà nước, bằng cách biến những mục đích riêng thành mục đích chung, biến bản năng thô lỗ thành những khuynh hướng đạo đức, biến tính độc lập tự nhiên thành sự tự do tinh thần; bằng cách là từng cá nhân hòa vào cuộc sống của tổng thể, còn tổng thể thì tìm thấy sự phản ánh của mình trong ý thức của mỗi cá nhân.

Ngược lại, bài xã luận lại hiểu nhà nước không phải là khối liên minh của những con người tự do, giáo dục lẫn nhau, mà là một đám đông những người lớn, nhằm được giáo dục từ bên trên và chuyển từ một lớp học "chật hẹp" sang một lớp học "rộng rãi hơn".

Ở đây, học thuyết giáo dục và bảo trợ được tiến hành bởi một người bạn của tự do báo chí, vì yêu cô gái đẹp ấy mà nêu ra "những sự sơ suất của kiểm duyệt", ông bạn này, ở một nơi thích hợp, sẽ biết mô tả được "trình độ hiểu biết của quần chúng đông đảo" (phải chăng là vì trình độ hiểu biết đó của quần chúng đông đảo *gần đây* đã trở thành điều đáng nghi vấn đối với báo "Kölnische Zeitung", đến mức là quần chúng thôi không còn đánh giá cao những phẩm chất cao quý của "tờ báo phi triết học" đó?) , cố làm cho các nhà khoa học tin rằng cần phải nói những quan điểm này trên sân khấu, còn những quan điểm khác thì nói sau hậu trường!

Giống như bài xã luận đã nói lên cái quan niệm *"không cao cả"* của mình về nhà nước, bài xã luận đó cũng chỉ rõ cả cái *quan niệm thấp kém* của mình "*về đạo Cơ Đốc*".

"Không bao giờ có những bài báo nào trên thế giới có thể thuyết phục được một dân chúng nói chung đang tự cảm thấy mình sống dễ chịu và hạnh phúc, rằng dân chúng đó đang ở trong tình trạng bất hạnh".

Như thế đấy! Cảm giác *vật chất* về sự dễ chịu và hạnh phúc là thành trì đáng tin cậy hơn để chống lại các bài báo, so với sự cứng rắn trong lòng tin có tác dụng

https://thuviensach.vn

độ thế và bách chiến bách thắng! H. không tuyên bố: “Thượng đế là thành trì của chúng ta!”. Thành thử linh hồn thật sự có tôn giáo của “quần chúng đông đảo” bị những sự nghi ngờ làm cho hoen rỉ nhiều hơn là tính chất học vấn thế tục tinh vi của một “giới chật hẹp”.

Tác giả cho rằng “thậm chí việc xúi giục bạo động” trong một “nhà nước *đầy đủ tiện nghi"* còn ít nguy hiểm hơn là “trong một nhà thờ đầy đủ tiện nghi”, mặc dù trong tất cả mọi việc “tinh thần thượng đế” hướng cho nhà thờ đi theo con đường chân chính. Quả thật là một tín đồ tốt làm sao ! Còn cơ sở được ông ta nêu ra thật là đúng đắn biết bao! Các vị thấy không, quần chúng có thể hiểu được những bài báo chính trị, còn các bài báo triết học thì quần chúng không hiểu được!

Cuối cùng, nếu chúng ta so sánh cái lý lẽ của bài xã luận cho rằng *"những biện pháp nửa vời,* được áp dụng gần đây chống lại phái Hê-ghen trẻ, đã dẫn tới những hậu quả mà các *biện pháp nửa vời* thường dẫn tới”, - nếu chúng ta so sánh cái lý lẽ ấy với sự mong muốn *tốt bụng ngây thơ* rằng những phát biểu gần đây của phái Hê-ghen không dẫn tới “những hậu quả *đặc biệt có hại"* đối với họ, thì chúng ta sẽ hiểu những lời lẽ của Coóc-nu-ôn trong vở kịch “Vua Lia”:

> Lão không thể
>
> Nói dối và nịnh hót - bản tính lão trung thực.
>
> Lão giản dị và bộc trực: dù người ta có tin hay không tin cũng mặc.
>
> Lão cứ nói thật: lão thực thà.
>
> Những loại đểu giả như thế ta có lạ gì:
>
> Dưới cái bộ mặt thực thà, chúng che đậy nhiều điều ác
>
> Và những điều xảo quyệt tai hại còn nhiều hơn cả
>
> Hai chục tên đầy tớ hèn hạ
>
> Và nô lệ nhất [46].

Chúng tôi sẽ cho là một sự sỉ nhục đối với độc giả tờ “Rheiniseche Zeitung” nếu nghĩ rằng họ có thể tìm được sự thỏa mãn nào đó trong cái cảnh tượng hài hước nhiều hơn là nghiêm túc của phần tử tự do ci-de-vant[50]1* của “con người thanh niên trước kia”[47] được đặt vào đúng chỗ của mình. Chúng tôi muốn nói một vài lời “*về bản thân thực chất của sự việc*”. Trong lúc chúng tôi còn bận luận

https://thuviensach.vn

chiến với tác giả bài xã luận gầy guộc, chúng tôi cho rằng làm gián đoạn công việc tự thủ tiêu mình của ông ta là điều không chính đáng.

Trước hết, một câu hỏi được đặt ra: "Triết học có cần phải đề cập cả những vấn đề tôn giáo trong các bài báo hay không?".

Chỉ có thể trả lời câu hỏi này, sau khi đã phê phán nó.

Triết học, đặc biệt là triết học Đức, có xu hướng tìm kiếm sự ẩn dật, có xu hướng thu mình trong những hệ thống của mình và đắm mình trong sự tự trực quan một cách bình thản; tất cả những điều này, ngay từ đầu, đem triết học ra đối lập với tính chất chung của báo chí, coi như là một điều gì xa lạ đối với triết học, - tinh thần sẵn sàng chiến đấu thường xuyên của báo chí, sự ham mê quan tâm của chúng đến những câu chuyện thời sự ồn ào mà báo chí vội vã thông báo. Triết học, được xem xét trong sự phát triển có hệ thống của nó, không được người ta hâm mộ; việc triết học tự đào sâu một cách bí ẩn, dưới con mắt của những người không hiểu biết là một công việc vừa kỳ dị lại vừa không thực tiễn; người ta nhìn triết học như là nhìn vào ông thầy ảo thuật mà những câu thần chú vang lên một cách trang nghiêm, bởi vì không ai hiểu được những câu thần chú đó cả.

Theo tính chất của nó, triết học không bao giờ tiến bước đầu tiên tới chỗ thay bộ áo nhà tu khổ hạnh lấy bộ áo nhẹ nhàng hợp thời trang của báo chí. Nhưng các triết gia không mọc lên như nấm từ trái đất, họ là sản phẩm của thời đại của mình, của dân tộc mình, mà dòng sữa tinh tế nhất, quý giá và vô hình được tập trung lại trong những tư tưởng triết học. Cũng chính cái tinh thần xây dựng những đường sắt bàng bàn tay của công nhân, đang xây dựng những hệ thống triết học trong đầu óc các triết gia. Triết học không treo lơ lửng ở ngoài thế giới, cũng như bộ óc không tồn tại bên ngoài con người, mặc dù óc không nằm ở trong dạ dày. Nhưng dĩ nhiên, thoạt đầu triết học được gắn lên với thế giới nhờ bộ óc, và chỉ sau đó nó mới đứng vững trên trái đất bằng hai chân; trong lúc đó thì nhiều lĩnh vực hoạt động khác của con người từ lâu đã tựa hai chân lên mặt đất và hái hoa quả của thế gian bằng hai bàn tay, mà thậm chí không hoài nghi rằng "đầu óc" cũng thuộc về thế giới đó, hay thế giới đó là thế giới của đầu óc.

Vì mọi triết học chân chính đều là tinh hoa về mặt tinh thần của thời đại mình, nên nhất định sẽ có thời kỳ mà triết học, không chỉ về bên trong, theo nội dung của nó, mà cả về bên ngoài, theo sự biểu hiện của nó, sẽ tiếp xúc và tác động qua lại tới thế giới hiện thực của thời đại của mình. Lúc đó, triết học sẽ

https://thuviensach.vn

không còn là một hệ thống nhất định đối với các hệ thống nhất định khác, nó trở thành triết học nói chung đối với thế giới, trở thành triết học của thế giới hiện đại. Những biểu hiện bên ngoài chứng minh rằng triết học đã có ý nghĩa khiến cho nó trở thành linh hồn sống của văn hóa, khiến cho nó trở thành triết học thế tục, còn thế giới thì trở thành thế giới triết học, - những biểu hiện bên ngoài đó trong tất cả các thời đại đều giống nhau. Bất kỳ cuốn sách giáo khoa nào về lịch sử cũng sẽ chỉ cho chúng ta thấy rằng những hình thức bề ngoài giản đơn nhất đều lắp lại như in, những hình thức bề ngoài ấy nói lên một cách hoàn toàn rõ ràng là triết học đã thâm nhập vào các phòng trà, vào nhà của thày tu, vào bộ biên tập các báo, vào những phòng tiếp khách của nhà vua, vào trái tim của những người đương thời - vào tình cảm yêu đương và căm ghét đang làm cho họ xao xuyến. Triết học bước vào thế giới dưới những tiếng kêu la của những kẻ thù của nó; nhưng cả những kẻ thù của triết học cũng bị nó làm cho lây bệnh ở bên trong và chúng để lộ điều đó bằng tiếng kêu cứu man rợ của chúng đòi chống lại đám cháy của tư tưởng. Đối với triết học, tiếng kêu ấy của kẻ thù của nó cũng có ý nghĩa như tiếng kêu đầu tiên của đứa trẻ đối với người mẹ đang lo lắng lắng tai nghe; đó là tiếng kêu đầu tiên của những tư tưởng của nó, những tư tưởng này, sau khi phá vỡ cái vỏ khó hiểu đã được xác lập của hệ thống, sẽ xuất hiện như là những công dân của thế giới. Những đạo sĩ Cô-ri-ban-tơ và Ca-bia[48], lớn tiếng và ầm ĩ báo tin cho thế giới biết về sự ra đời của cậu bé Dớt, trước hết chống lại một bộ phận triết gia nghiên cứu vấn đề tôn giáo; điều đó xảy ra một phần là vì bản năng của tòa án tôn giáo biết đụng chạm đến mặt tình cảm của công chúng một cách chắc chắn nhất, một phần là vì công chúng, trong đó có cả những kẻ thù của triết học nữa, có khả năng chỉ dùng những chiếc vòi ý tưởng của mình để nắm được lĩnh vực ý tưởng của triết học, còn phạm vi tư tưởng duy nhất có được cái giá trị gần như thế dưới con mắt của công chúng, cũng như hệ thống những nhu cầu vật chất, là phạm vi những tư tưởng tôn giáo. Cuối cùng, tôn giáo luận chiến không phải chống lại một hệ thống triết học nhất định, mà nói chung là chống lại triết học của tất cả các hệ thống nhất định.

Triết học chân chính của thời đại chúng ta có số phận không khác với những triết học chân chính của các thời đại đã qua. Ngược lại, số phận này là bằng chứng về tính chất chân lý của triết học mà lịch sử cũng đã phải cung cấp.

Và trong khoảng thời gian sáu năm, báo chí Đức đã khua chuông gõ trống chống lại các triết gia nghiên cứu các vấn đề tôn giáo, vu khống họ, cắt xén họ,

https://thuviensach.vn

xuyên tạc họ[49]. Tờ "Allgemeine" ở Au-xbuốc đã hát vang những điệu ca hùng tráng, hầu như mỗi đoạn mở đầu lại làm vang lên đề tài nói rằng đối với một mệnh phụ khôn ngoan thì triết học thậm chí cũng không đáng để dùng làm đề tài nói chuyện, rằng triết học là sự thích thú của tầng lớp thanh niên nhẹ dạ, là cái "mốt" của những nhóm no nê cuộc sống, v.v.. Nhưng, bất chấp tất cả những cái đó, người ta vẫn không thể lảng tránh triết học, và tiếng trống vẫn không ngừng vang lên, bởi vì báo Au-xbuốc đã xây dựng những trận hò hét om sòm của mình để chống lại triết học trên một nhạc cụ duy nhất - cái trống đơn điệu. Trên tất cả các tờ báo Đức, từ những tờ "Berliner politisches Wochenblatt" và "Hamburger Korres-pondent"[50], cho đến những tờ báo nhỏ ở nơi xa xôi hẻo lánh, đến tờ *"Kölnische Zeitung"*, người ta đã gõ trống khua chuông theo đủ mọi kiểu về Hê-ghen và Sê-linh, Phoi-ơ-bắc và Bau-ơ, về tờ "Deutsche Jahrbücher"[51] v.v.. - Cuối cùng, công chúng càng nóng lòng mong muốn nhìn thấy bản thân con quái vật Lê-vi-a-phan, hơn nữa là vì trong các bài báo bán chính thức người ta đã đe dọa, dựa vào các mệnh lệnh hành chính, đưa triết học vào những khuôn khổ do luật pháp quy định. Chính vào lúc đó triết học đã xuất hiện trên báo chí. Từ lâu triết học vẫn giữ im lặng để trả lời sự hời hợt bên ngoài đầy tự mãn, sự hời hợt này vỗ ngực khoe rằng chỉ bằng một vài câu nói đã nhàm, nó sẽ quét tan, như những bong bóng xà phòng, những công trình nhiều năm của thiên tài của loài người, những thành quả của một công việc gian khổ, đầy thiếu thốn, âm thầm, những kết quả của cuộc đấu tranh tư tưởng vô hình và làm kiệt sức dần dần. Triết học *thậm chí đã phản kháng các báo*, cho rằng các báo là một diễn đàn không thích hợp với mình, nhưng rốt cuộc nó cùng phải phá tan sự im hơi lặng tiếng của mình, nó bắt đầu tham gia hoạt động báo chí, và bỗng nhiên - có một sự phá hoại chưa từng thấy: những kẻ viết lách ba hoa trên báo thấy rằng triết học không phải là món ăn cho độc giả báo chí. Tất nhiên, trong việc này họ cũng không quên lưu ý các chính phủ rằng, theo họ, có điều gì không trung thực đang xảy ra, rằng những vấn đề triết học và tôn giáo được đề cập đến trên mặt báo không phải nhằm giáo dục công chúng, mà là nhằm thành đạt những mục tiêu khác.

Triết học có thể nói cái gì xấu về tôn giáo và về bản thân mình, có cái gì mà từ lâu những lời ba hoa trên báo chí của các vị lại chẳng gán cho chúng, hơn nữa lại dưới một hình thức tồi tệ hơn và không xứng đáng hơn nhiều? Triết học chỉ cần lặp lại những gì mà các vị, những thầy tu phi triết học, đã nói hàng ngàn lần đủ mọi điều về tôn giáo, - và lúc đó điều xấu nhất về nó sẽ được nói ra.

https://thuviensach.vn

Nhưng, triết học nói về những đề tài tôn giáo và triết học không giống như các vị. Các vị nói về đề tài ấy mà không hề nghiên cứu chúng; triết học nói về chúng sau khi đã nghiên cứu chúng; các vị hướng về tình cảm, triết học hướng về lý trí; các vị nguyền rủa, than vãn, triết học dạy bảo; các vị hứa hẹn thiên đàng và toàn bộ thế giới, triết học không hứa hẹn gì cả ngoài chân lý; các vị đòi hỏi tin tưởng tín ngưỡng của các vị, triết học không đòi hỏi tin tưởng vào các kết luận của nó, nó đòi hỏi kiểm nghiệm những điều hoài nghi; các vị dọa dẫm, triết học an ủi. Và, thật thế, triết học biết cuộc sống khá đầy đủ để hiểu rằng những kết luận của nó không bao dung sự khao khát hưởng lạc và lòng vị kỷ - của cả thiên giới lẫn thế giới trần tục. Nhưng công chúng,

yêu mến chân lý và nhận thức vì bản thân chân lý và nhận thức, sẽ đem sức mạnh tinh thần và đạo đức của mình đọ được với sức mạnh tinh thần và đạo đức của những tên bồi bút dốt nát, nô lệ, thiếu nhất quán và vụ lợi.

Đương nhiên, người này hoặc người kia, do trí thông minh và cách tư duy thấp hèn của mình, có thể giải thích triết học một cách sai lạc, nhưng lẽ nào các vị, những người theo đạo Tin lành, lại không cho rằng những người theo đạo Thiên chúa đang giải thích đạo Cơ Đốc một cách sai lạc, lẽ nào các vị lại không kết tội đạo Cơ Đốc về những thời kỳ nhục nhã của các thế kỷ VIII và IX, về thảm họa đêm Bác-tô-lô-mê hoặc về tòa án tôn giáo? Có những chứng cớ hiển nhiên nói lên rằng sự căm thù của khoa thần học Tin lành đối với các triết gia phần lớn đều xuất phát từ chỗ triết học có thái độ khoan dung đối với mọi tín ngưỡng đặc thù với tư cách là một tín ngưỡng. Người ta đã chê trách Phoi-ơ-bắc, Stơ-rau-xơ về chỗ những tác giả này coi những giáo lý của đạo Thiên chúa là những giáo lý của đạo Cơ Đốc, nhiều hơn là chê trách các tác giả ấy không thừa nhận những giáo lý của đạo Cơ Đốc là những giáo lý của lý trí.

Nhưng, nếu như có một số người nào đó không thể tiêu hóa được môn triết học mới nhất và chết vì tình trạng không tiêu hóa được triết học, thì điều này chẳng có gì để chống lại triết học, cũng giống như những trường hợp nổ nồi hơi, mà hậu quả là một số hành khách bị bắn lên không trung, cũng không có gì để chống lại môn cơ học.

Vấn đề có nên thảo luận các công việc tôn giáo và triết học trên báo chí hay không, vấn đề đó đang bị sự thiếu nội dung tư tưởng riêng của nó gạt bỏ.

https://thuviensach.vn

Nếu những vấn đề như thế đã làm cho công chúng quan tâm đến với tư cách là *những vấn đề của báo chí hàng ngày,* thì có nghĩa là những vấn đề đó đã trở thành *những vấn đề cấp thiết hàng ngày.* Lúc đó, vấn đề sẽ không phải là, nói chung có nên thảo luận những vấn đề đó không, mà là thảo luận ở đâu và như thế nào: trong phạm vi gia đình và trong phòng trà, trong trường học và trong nhà thờ, hay trên báo chí? Những kẻ thù của triết học hoặc các triết gia có cần phải nói đến những vấn đề đó không, - bằng ngôn ngữ tối tăm của ý kiến riêng, hay bằng ngôn ngữ sáng sủa của lý trí xã hội? Nẩy ra vấn đề: điều đầy rẫy trong đời sống hiện thực có đi vào lĩnh vực báo chí được không? Lúc đó, vấn đề không phải là nội dung đặc thù này hay nội dung đặc thù khác của báo chí, lúc đó xuất hiện một vấn đề có tính chất chung - báo chí có cần phải trở thành báo chí chân chính, tức là báo chí tự do, hay không?

Chúng ta hoàn toàn tách vấn đề thứ hai khỏi vấn đề thứ nhất: "Các báo có phải thảo luận chính trị theo quan điểm triết học trong một quốc gia gọi là quốc gia Cơ Đốc giáo, hay không?"

Nếu tôn giáo trở thành nhân tố chính trị, trở thành đối tượng của chính trị, thì rõ ràng là ngay cả việc nói rằng các báo không những có thể, mà còn phải thảo luận các vấn đề chính trị, - ngay cả việc nói như thế cũng trở nên thừa. Đương nhiên, sự khôn ngoan trần tục, tức triết học, có quyền quan tâm tới vương quốc của thế giới này, tới nhà nước, hơn là quan tâm tới sự khôn ngoan ở thế giới bên kia, tức là tới tôn giáo. Vấn đề không phải là ở chỗ, nói chung có nên triết lý về nhà nước hay không, mà là ở chỗ, có nên triết lý về nhà nước một cách tốt hay xấu, theo kiểu triết học hay phi triết học, với những thiên kiến hoặc không có những thiên kiến, một cách tự giác hoặc không tự giác, triệt để hoặc không triệt để, hoàn toàn theo kiểu duy lý hoặc duy lý nửa vời hay không. Nếu như các vị làm cho tôn giáo trở thành học thuyết của pháp quyền nhà nước, thì các vị sẽ làm cho bản thân tôn giáo trở thành một loại hình của triết học.

Lẽ nào đạo Cơ Đốc không phải là đạo đầu tiên đã tách nhà thờ khỏi nhà nước?

Các vị hãy đọc "Về thành phố của Chúa" của thánh Ô-guy-xtanh hạnh phúc, các vị hãy nghiên cứu các vị Giáo phụ và tinh thần của đạo Cơ Đốc, sau đó các vị hãy trở lại và nói xem: "Nhà nước Cơ Đốc giáo" là gì - là nhà thờ hay là nhà nước? Lẽ nào mỗi phút của đời sống thực tiễn của các vị lại không bắt quả tang lý

https://thuviensach.vn

luận của các vị đang nói dối, hay sao ? Lẽ nào các vị lại coi việc kêu tòa là không đúng, khi các quyền của các vị bị vi phạm ? Nhưng nhà truyền đạo lại cho rằng điều đó là không đúng. Liệu các vị có chìa má bên phải ra khi người ta tát các vị ở má bên trái, hay ngược lại, các vị kiện tòa về sự làm nhục bằng hành động? Song kinh thánh lại ngăn cấm việc đó. Lẽ nào các vị lại không đòi hỏi một quyền hợp lý trên thế giới này, lẽ nào các vị lại không xì xào chống lại việc tăng thêm một thứ thuế nào đó dầu là rất ít, lẽ nào các vị lại không nổi khùng lên khi có sự vi phạm nhỏ đối với tự do cá nhân? Nhưng người ta nói với các vị rằng những đau khổ trong cuộc sống này không đáng gì cả so với hạnh phúc tương lai, rằng sự nhẫn nhục chịu đựng lâu dài và hạnh phúc của niềm hy vọng là những đức tính chủ yếu.

Lẽ nào trong phần lớn những vụ kiện tụng do các vị đề xuất và trong phần lớn dân luật vấn đề không phải là về quyền sở hữu? Nhưng, người ta bảo các vị rằng những kho tàng của các vị không phải ở thế giới này. Nếu như các vị thừa nhận rằng cái gì của Xê-da hãy trả lại cho Xê-da, cái gì của Chúa hãy trả lại cho Chúa, thì khi đó các vị không những sẽ coi con bò vàng, mà cả lý trí tự do nữa, - ít ra cũng với mức độ như vậy, - là kẻ trị vì thế giới; chính "hoạt động của lý trí tự do" chúng ta gọi là nói triết lý.

Khi người ta đề nghị thành lập khối liên minh tôn giáo giả của các nhà nước dưới hình thức khối Liên minh thần thánh, và tôn giáo phải trở thành phương châm của các nhà nước châu Âu, - thì *Giáo hoàng La Mã*, với sự hiểu biết sâu xa và sự nhất quán chặt chẽ, đã từ chối không tham gia khối Liên minh thần thánh đó bởi vì theo quan điểm của ông ta thì không phải là ngoại giao, không phải là liên minh trần tục của các quốc gia, mà nhà thờ mới là mối dây liên hệ Cơ Đốc giáo chung của các dân tộc.

Nhà nước thật sự tôn giáo là nhà nước thần quyền. Người đứng đầu những nhà nước như vậy phải - hoặc giả là thượng đế của tôn giáo, tức bản thân Giô-hê-va, như ở nhà nước Giu-đê, hoặc giả là phụ tá của thượng đế, Đa-lai La-ma, như ở Tây Tạng, cuối cùng, hoặc giả như Guê-rét đã đòi hỏi một cách đúng đắn trong cuốn sách gần đây của ông ta, các nhà nước Cơ Đốc giáo, không trừ một trường hợp ngoại lệ nào, đều phải phục tùng một nhà thờ duy nhất là "nhà thờ không bao giờ sai lầm", bởi vì trong trường hợp không có người thủ lĩnh tối cao của nhà thờ - như trong trường hợp của đạo Tin lành - thì sự thống trị của tôn giáo không thể là cái gì khác ngoài tôn giáo của sự thống trị, sự tôn sùng ý chí của chính phủ.

https://thuviensach.vn

Một khi trong nhà nước có tồn tại một số tôn giáo ngang quyền với nhau, nhà nước đó sẽ không thể là nhà nước tôn giáo mà đồng thời lại không vi phạm quyền của một số tôn giáo cá biệt; nhà nước đó không còn là cái nhà thờ lên án mỗi người thuộc tôn giáo khác là kẻ theo tà đạo, đặt mỗi mẩu bánh mì phụ thuộc vào lòng tin và làm cho giáo lý trở thành mối liên hệ duy nhất giữa từng cá nhân và sự tồn tại của người đó với tư cách là người công dân của nhà nước. Xin các vị hãy hỏi những người dân theo đạo Thiên chúa ở "xứ E-rin xanh khốn khổ [51]1*", xin hãy hỏi những người Huy-gơ-nô[52]2* thời kỳ trước cuộc cách mạng Pháp: họ không kêu gọi đến tôn giáo, bởi vì tôn giáo của họ không phải là quốc giáo; họ kêu gọi đến những quyền của con người", và triết học làm nhiệm vụ giải thích những quyền này, - triết học đòi hỏi nhà nước phải là nhà nước phù hợp với bản tính con người.

Nhưng chủ nghĩa duy lý nửa vời, hạn chế, vô đạo và đồng thời mang tinh thần thần học, lại khẳng định rằng tinh thần chung của đạo Cơ Đốc, không phụ thuộc vào sự khác biệt tôn giáo, phải là tinh thần của nhà nước! Tách tinh thần chung của tôn giáo khỏi các tôn giáo thực sự tồn tại - đó là sự phi tôn giáo lớn nhất, đó là sự tự cao tự đại của lý trí trần tục. Tách tôn giáo khỏi những giáo lý và quy tắc của nó thì cũng giống như là khẳng định rằng tinh thần chung của pháp quyền cần phải thống trị trong nhà nước, không phụ thuộc vào những luật lệ cụ thể và những quy chế pháp quyền nhân định.

Nếu như bản thân các vị tự đặt mình lên trên tôn giáo, cao đến mức tự cho mình có quyền tách tinh thần chung của tôn giáo khỏi những tính quy định thực nghiệm của nó, thì các vị còn có thể chê trách gì các triết gia, khi họ muốn tiến hành sự tách biệt đó một cách hoàn toàn, chứ không phải nửa vời, khi họ gọi tinh thần chung của tôn giáo là tinh thần con người, chứ không phải tinh thần Cơ Đốc giáo?

Các tín đồ Cơ Đốc giáo sống trong những nước có chế độ chính trị khác nhau: một số tín đồ trong chế độ cộng hòa, một số tín đồ khác - trong chế độ quân chủ chuyên chế; một số thứ ba - trong chế độ quân chủ lập hiến. Đạo Cơ Đốc không phán xét về *giá trị* của các hình thức nhà nước bởi vì nó không biết đến những sự khác biệt tồn tại giữa các hình thức đó; nó dạy, như tôn giáo phải dạy: hãy phục tùng chính quyền, bởi vì *mọi chính quyền* đều do Chúa mà có. Như vậy, các vị cần phải rút pháp quyền của các hình thức nhà nước không phải từ đạo Cơ

https://thuviensach.vn

Đốc, mà từ bản tính riêng của nhà nước, từ thực chất riêng của nó, tức là không phải từ bản tính của xã hội Cơ Đốc giáo, mà từ bản tính của xã hội con người.

Nhà nước Bi-dăng-xơ là một nhà nước tôn giáo thật sự bởi vì giáo lý ở đây là những vấn đề chính trị, nhưng chính nhà nước Bi-dăng-xơ lại là nhà nước tồi tệ nhất. Các nhà nước của ancien régime [53]1* đã là những nhà nước hết sức Cơ Đốc giáo, nhưng tuy vậy chúng vẫn là những nhà nước của "ý chí triều đình".

Có một tình trạng tiến thoái lưỡng nan mà lý trí "lành mạnh" của con người bất lực không giải quyết được.

Hoặc giả là nhà nước Cơ Đốc giáo phù hợp với khái niệm nhà nước, với tư cách là việc thực hiện sự tự do hợp lý tính, và khi đó, nhà nước chỉ cần làm một nhà nước hợp lý cũng đủ trở thành nhà nước Cơ Đốc giáo, khi đó chỉ cần rút nhà nước ra từ lý trí của những quan hệ con người cũng đủ - việc này do triết học đảm nhiệm. Hoặc giả nhà nước của sự tự do hợp lý tính không thể được rút ra từ đạo Cơ Đốc, và khi đó bản thân các vị cũng phải thừa nhận rằng việc rút ra kết luận đó không nằm trong mục đích của đạo Cơ Đốc; đạo Cơ Đốc không mong muốn có một nhà nước xấu, nhưng nhà nước nào không phải là sự thực hiện của tự do hợp lý tính lại là nhà nước xấu.

Các vị có thể giải quyết tình hình tiến thoái lưỡng nan này như thế nào thì tùy theo ý các vị; nhưng các vị sẽ phải thừa nhận rằng cần xây dựng nhà nước không phải trên cơ sở tôn giáo, mà trên cơ sở lý trí của tự do. Chỉ có sự ngu dốt thô bạo nhất mới có thể quả quyết rằng lý luận đó, việc biến khái niệm nhà nước thành một khái niệm độc lập, là một điều không tưởng nhất thời của các triết gia mới nhất.

Trong chính trị, triết học cũng làm cái điều mà vật lý học, toán học, y học và bất kỳ khoa học nào khác đã làm trong lĩnh vực của mình. Bê-cơn Vê-ru-lam đã gọi khoa vật lý có tính chất thần học là cô gái đồng trinh không sinh con đẻ cái; ông đã giải phóng khoa vật lý khỏi thần học, và nó đã sinh hoa kết trái. Giống như các vị không nên hỏi người thầy thuốc rằng ông ta có tin đạo hay không, các vị cũng không nên hỏi nhà hoạt động chính trị về điều đó. Hầu như cùng một thời với phát kiến vĩ đại của Cô-péc-ních - tức là phát kiến thái dương hệ chân chính - luật về sức hút của các nhà nước cũng được phát minh: trọng tâm của nhà nước đã được tìm ra trong bản thân nhà nước. Một số chính phủ khác nhau ở châu Âu đã mưu toan - thực ra là còn hời hợt, như điều đó thường xảy ra trong những

https://thuviensach.vn

bước thực tiễn đầu tiên - vận dụng quy luật này theo ý nghĩa xác lập sự cân bằng giữa các nhà nước. Nhưng ngay Ma-ki-a-ve-li, Cam-pa-nen-la và sau đó Hốp-xơ, Xpi-nô-da, Hu-gô Grốt-xi, cho đến Rút-xô, Phi-stơ,

Hê-ghen, đã bắt đầu xem xét nhà nước bằng đôi mắt người và rút ra những quy luật tự nhiên của nhà nước từ lý trí và kinh nghiệm, chứ không phải từ khoa thần học. Họ đã noi gương Cô-péc-ních là người không chút hoang mang do chỗ Giê-xu Na-vin đã ra lệnh cho mặt trời phải dừng lại ở Ghê-đê-ôn và cho mặt trăng phải dừng lại ở thung lũng A-i-a-lon. Triết học hiện đại chỉ tiếp tục cái công việc do Hê-ra-clít và A-ri-xtốt đã mở đầu mà thôi. Do đó, các vị luận chiến không phải chống lại lý trí của triết học hiện đại, các vị luận chiến chống lại cái triết học vĩnh viễn mới của lý trí. Lẽ dĩ nhiên, sự ngu dốt - có thể là chỉ mới hôm qua và hôm kia - lần đầu tiên đã phát hiện ra trên các báo "Rheinische" hay "Konigsberger Zeitung"[52] những tư tưởng nhà nước đã có nguồn gốc rất xa xưa, lại cho những tư tưởng lịch sử đó là những ảo tưởng đã phát sinh một cách đột ngột của một số người, bởi vì những ý kiến này mới được nhà phê bình dốt nát biết từ hôm qua. Sự ngu dốt này không nhận thấy rằng mình đóng vai trò cũ của một tiến sĩ Xoóc-bon tự coi mình có nghĩa vụ phải công khai kết tội Mông-te-xki-ơ là có một hình thức tư duy không đúng đắn, vì Mông-te-xki-ơ tuyên bố mỹ đức chính trị, chứ không phải mỹ đức của nhà thờ, là phẩm chất cao quý nhất của nhà nước. Nó không nhận thấy rằng nó đã đóng vai trò của I-ô-a-xim Lăng-gơ, là kẻ đã tố cáo Vôn-phơ rằng, học thuyết của ông này về sự tiền định đang dẫn tới sự đào ngũ của binh lính, tới sự suy yếu của kỷ luật quân sự, và rốt cuộc, tới sự tan rã của toàn bộ nhà nước. Sự ngu dốt ấy, cuối cùng, quên rằng pháp quyền Phổ bắt nguồn từ trường phái triết học của chính "Vôn-phơ ấy", và rằng bộ luật Na-pô-lê-ông của Pháp bắt nguồn không phải từ Cựu ước mà từ những tư tưởng của Vôn-te, Rút-xô, Công-đoóc-xê, Mi-ra-bô, Mông-te-xki-ơ và từ cuộc cách mạng Pháp. Sự ngu dốt là sức mạnh ma quỷ và chúng ta lo rằng, nó sẽ còn là nguyên nhân của nhiều bi kịch khác nữa. Không phải ngẫu nhiên mà các nhà thơ vĩ đại Hy Lạp, trong những vở kịch rất xúc động rút từ cuộc sống của các vương triều Mi-ken và Tê-bơ, lại mô tả sự ngu dốt dưới dạng một số phận bi thảm.

Trong cấu tạo của mình về nhà nước, các triết gia trước đây của pháp quyền nhà nước đã xuất phát từ bản năng, - ví dụ, từ lòng thích hư danh, từ lòng ái quần, - hay thậm chí từ lý trí, nhưng là lý trí cá nhân chứ không phải lý trí xã hội. Trong cấu tạo của mình về nhà nước, triết học hiện đại, trong khi giữ những quan điểm

https://thuviensach.vn

lý tưởng hơn, sâu sắc hơn, đã xuất phát từ tư tưởng chỉnh thể. Triết học hiện đại coi nhà nước là một cơ cấu vĩ đại, trong đó tự do pháp lý, đạo đức và chính trị phải được thực hiện, hơn nữa, khi tuân theo luật lệ của nhà nước, mỗi công dân đều chỉ tuân theo những luật lệ tự nhiên của lý trí của mình. Sapientisat [54]1*.

Để kết luận, một lần nữa chúng ta gửi đến tờ "Kölnische Zeitung" lời chào triết học tạm biệt. Tờ báo này đã hành động rất hợp lý, khi phục vụ cho nhà tự do chủ nghĩa "cũ". Nó có thể vừa mang tính chất tự do, vừa mang tính chất phản động một cách thuận lợi nhất, - muốn thế, chỉ cần tỏ ra có một sự khôn khéo đầy đủ và kịp thời hướng về những phần tử tự do của quá khứ gần đây, những người này không biết đến tình trạng tiến thoái lưỡng nan nào khác, ngoài tình trạng tiến thoái lưỡng nan của Vi-đốc: "hoặc là người tù, hoặc là người giữ tù". Có thể còn hợp lý hơn nữa, nếu phần tử tự do của quá khứ gần đây chống lại những phần tử tự do của hiện tại. Không có đảng phái thì không có sự phát triển. Không có sự phân rõ ranh giới thì không có tiến bộ. Chúng ta hy vọng rằng, cùng với bài xã luận trong số báo 179, một thời kỳ mới đã được mở ra đối với tờ "Kölnische Zeitung" - thời kỳ của tính cách.

Do C.Mác viết vào khoảng thời gian giữa 29 tháng Sáu và 4 tháng Bảy 1842
Đã đăng trong các phụ trương của tờ "Rheinische Zeitung" các số 191, 193, và 195; ngày 10, 12 và 14 tháng Bảy 1842

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

168

CHỦ NGHĨA CỘNG SẢN VÀ BÁO "ALLGEMEINE ZEITUNG" Ở AU-XBUỐC

https://thuviensach.vn

Khuên, ngày 15 tháng Mười. Trong số 284 *báo Au-xbuốc* đã để lộ toàn bộ sự vụng về của mình khi phát hiện rằng báo *"Rheinische Zeitung*" là một *nữ đảng viên cộng sản* Phổ, thật ra không phải là một nữ đảng viên cộng sản chân chính, mà là một nữ đảng viên cộng sản đặc biệt, mơ mộng làm duyên với chủ nghĩa cộng sản và liếc mắt đưa tình với chủ nghĩa cộng sản một cách thanh cao.

Sản phẩm không lịch sử đó của sự tưởng tượng của mụ ngồi lê đôi mách ở Au-xbuốc có phải vô tư hay không, câu chuyện trò hề trống rỗng của trí tưởng tượng bị kích thích của mụ có gần với những sự đầu cơ và những tính toán chính trị hay không, - về vấn đề này, xin độc giả hãy tự mình phán xét lấy sau khi chúng tôi dẫn ra corpus delicti [55]1* giả tưởng dưới đây.

Tờ "Rheinische Zeitung", báo đó kể, đã đăng vào mục tiểu phẩm một bài mang tính chất cộng sản về những nhà ở của các gia đình ở Béc-lin[53], có kèm theo lời chú thích như sau: những tin tức này "*không thiếu bổ ích đối với lịch sử của vấn đề quan trọng đó của thời đại hiện nay"*. Từ đó, theo lô-gích của Au-xbuốc, cần phải kết luận là báo "Rheinische Zeitung" *"đưa ra một thứ vật bỏ đi xấu xa như vậy, đồng thời còn kèm theo lời giới thiệu của mình*". Thành thử, ví dụ, nếu tôi nói: "Những tin tức sau đây của "Mefistofeles"[54] về việc nhà của báo Au-xbuốc, *không thiếu* bố *ích* đối với lịch sự của vị phu nhân làm ra vẻ quan trọng này", thì

https://thuviensach.vn

https://thuviensach.vn

tôi đã giới thiệu một *"vật bỏ đi" bẩn thỉu* mà mụ ngồi lê đôi mách ở Au-xbuốc dùng để khâu những chiếc áo sặc sỡ của mụ. Hay là, vì chúng ta không được coi chủ nghĩa cộng sản là vấn đề quan trọng hiện nay, nên nó không phải là vấn đề thời sự của phòng trà, nên nó có bộ áo bẩn thỉu và không thơm mùi nước hoa?

Tuy vậy mụ ngồi lê đôi mách ở Au-xbuốc vẫn có toàn quyền bất bình về sự không hiểu biết của chúng ta. Theo mụ, ý nghĩa của chủ nghĩa cộng sản không phải ở chỗ nó là vấn đề hết sức nghiêm trọng hiện nay đối với nước Pháp và nước Anh. Chủ nghĩa cộng sản có *ý nghĩa châu Âu*, chỉ vì lý do là báo Au-xbuốc đã lợi dụng chủ nghĩa cộng sản để nói suông. Một trong số phóng viên của báo đó ở Pa-ri, - tín đồ mới này giải thích lịch sử như là người làm bánh kẹo giải thích thực vật học - gần đây đã có ảo tưởng rằng chế độ quân chủ cần phải cố gắng lĩnh hội cho được những tư tưởng cộng sản - xã hội chủ nghĩa theo cách của nó. Giờ đây các vị đã hiểu rõ nỗi bất bình của mụ ngồi lê đôi mách ở Au-xbuốc , mụ không thể nào tha tội cho chúng tôi vì chúng tôi đã giới thiệu chủ nghĩa cộng sản trong sự trần truồng *không che đậy* của nó cho công chúng; các vị cũng đã hiểu rõ sự *mỉa mai* cay đắng mà báo Au-xbuốc nói với chúng tôi: các anh *giới thiệu* thật kỳ lạ cái chủ nghĩa cộng sản đã có lần được hạnh phúc dùng làm tài liệu cho những lời lẽ đẹp đẽ của báo Au-xbuốc!

Lời trách móc thứ hai đối với báo "Rheinische Zeitung" là đối với những câu kết luận của bản báo cáo về những bài văn cộng sản đọc tại đại hội Xtơ-ra-xbua[55]; cần nhận thấy rằng cả hai chị em cùng cha khác mẹ đã chia nhau tư liệu theo kiểu là báo *vùng Ranh* được *những cuộc tranh luận*, còn *người em gái Ba-vi-e* thì được *những bữa ăn trưa* của các học giả Xtơ-ra-xbua. Đoạn buộc tội đó nguyên văn như sau:

"Tình cảnh của đẳng cấp trung gian hiện nay làm cho người ta nhớ tới tình cảnh của tầng lớp quý tộc năm 1789; vào thời ấy, đẳng cấp trung gian đã đòi cho mình được hưởng những đặc quyền của tầng lớp quý tộc và đã giành được những đặc quyền đó; *hiện nay, đẳng cấp không có gì cả, đòi hỏi một phần trong của cải của các tầng lớp trung gian hiện đang nắm guồng máy lãnh đạo.* Đẳng cấp trung gian hiện nay được bảo vệ

https://thuviensach.vn

khỏi sự tấn công bất ngờ tốt hơn là tầng lớp quý tộc năm 1789, và cần hy vọng rằng vấn đề sẽ được giải quyết bằng con đường hòa bình".

Cả Buy-lốp - Cum-me-rốp, cả tờ "Berliner politisches Wochenblatt"[56]1* trước kia, cả tiến sĩ Cô-dơ-gác-ten, - tóm lại, tất cả những tác gia của phương thức tư duy phong kiến, - đều thừa nhận với nỗi bất bình đau buồn rằng lời tiên đoán của Xi-ây-ét đã được thực hiện và rằng tiers état[57]2* đã trở thành tất cả và muốn trở thành tất cả. Đẳng cấp hiện nay không có gì cả đang *đòi hỏi* một phần trong của cải của các tầng lớp trung gian, - đó là một sự thật đang đập vào mắt của mỗi người trên các đường phố Man-se-xtơ, Pa-ri và Li-ông, mà không cần đến những bài diễn văn ở Xtơ-ra-xbua và bất chấp cả sự im lặng ở Au-xbuốc. Không biết mụ ngồi lê đôi mách của chúng ta ở Au-xbuốc có nghĩ ra rằng sự bất bình và sự im lặng của mụ đã bác bỏ những sự thật hiện nay không? *Tính láo xược* của con người đó biểu hiện ra trong sự *trốn tránh của hắn.* Mụ ta bỏ chạy trước những hiện tượng rối rắm hiện nay và nghĩ rằng bụi bậm do mụ làm tung lên, cũng như những lời chửi rủa mà trong khi chạy mụ sợ hãi lẩm bẩm qua kẽ răng, cũng làm quáng mắt và lạc hướng hiện tượng khó tính hiện nay, cũng như làm quáng mắt và lạc hướng độc giả dễ tính.

Hay có thể là, mụ ngồi lê đôi mách ở Au-xbuốc nổi khùng lên với phóng viên của chúng tôi vì anh ta hy vọng rằng sự xung đột mà người ta không thể tranh cãi sự tồn tại của nó, sẽ được giải quyết bằng "con đường *hòa bình"?* Hay là mụ chê trách chúng tôi là đã không kê ngay được một đơn thuốc hiệu nghiệm nào đó và không dúi cho độc giả còn đang ngạc nhiên một dự án sáng tỏ như ban ngày, nhằm giải quyết vấn đề một cách vô thưởng vô phạt? Chúng tôi không có nghệ thuật dùng *một* câu nói để thoát khỏi những vấn đề mà *hai* dân tộc đang tìm câu giải đáp.

Nhưng, - này mụ ngồi lê đôi mách hết sức yêu quý, hết sức thân mến ở Au-xbuốc! - khi bàn đến chủ nghĩa cộng sản, mụ đã nói cho chúng tôi hiểu rằng, nước Đức hiện nay nghèo về những người có địa vị độc lập, rằng chín phần mười số thanh niên có học, trong khi cố đảm bảo tiền đồ của mình, đang xin nhà nước bánh mì, rằng sông ngòi của chúng ta bị bỏ mặc, nghề hàng hải bị suy sụp, rằng các thành phố buôn bán của chúng ta, đã có thời rất phồn vinh, không còn sự huy hoàng đã qua nữa, rằng những thể chế tự do được thực hành ở nước Phổ rất chậm chạp, rằng số dân thừa của chúng ta đang lang thang không nơi nương tựa trên

https://thuviensach.vn

khắp thế giới, đang mất những đặc tính dân Đức của mình giữa các dân tộc khác. Và đối với tất cả những vấn đề ấy, mụ không đưa ra được một biện pháp nào, không có một mưu toan nào để "*làm sáng tỏ cho mình phương thức thực hiện"* cái sự nghiệp vĩ đại phải giải thoát cho chúng ta khỏi tất cả những tội lỗi đó! Hay là mụ cũng không mong đợi cách giải quyết hòa bình? Một bài khác, cũng trong số báo ấy : được ghi là từ Các-lơ-xru-ê gửi đến, hầu như đã làm cho người ta nghĩ đến ý kiến trên. Ngay cả đối với liên minh thuế quan, bài báo cũng đặt cho nước Phổ câu hỏi xảo quyệt: "*Liệu có thể giả định được rằng cuộc khủng hoảng đó sẽ đi qua như một trận đòn nào đó vì đã hút thuốc ở vờn thú, hay không?" Lý do mà các vị dẫn ra để bảo vệ sự không tin tưởng của các vị* - đó là lý do *cộng sản chủ nghĩa. "Trong trường hợp ấy, cứ hẵng để cho cuộc khủng hoảng nổ ra trong công nghiệp, cứ hẵng để cho hàng triệu tư bản bị rơi rụng, còn hàng ngàn công nhân thì không có bánh mì!*" "*Sự chờ mong hòa bình*" của chúng tôi tỏ ra không đúng chỗ biết bao một khi các vị quyết định để *cho* cuộc khủng hoảng đẫm máu *nổ ra;* chắc chắn rằng, với mục đích ấy, trong bài báo của mình, hoàn toàn theo tinh thần lô-gích của các vị, các vị giới thiệu cho nước Anh bác sĩ mị dân Mác-Đu-an, người đã di cư sang Mỹ, vì rằng *"người ta không thể làm gì được với cái giống trung quân ấy*".

Trước khi chia tay với các vị; chúng tôi muốn nhân tiện còn lưu ý các vị thêm một chút về sự khôn ngoan của chính các vị. Vì rằng, với phương pháp của các vị - dùng những câu nói để lẩn tránh - các vị vẫn có thể, trong sự giản dị hồn nhiên, khi thì chỗ này, khi thì chỗ kia, *nói lên* được một ý kiến đúng đắn nhưng lại không phải là ý kiến *của các vị* . Các vị thấy rằng cuộc luận chiến của ngài En-nơ-canh từ Pa-ri chống lại việc chia nhỏ sở hữu ruộng đất, đang dẫn ông ta tới sự hòa hợp một cách ngạc nhiên với phái tự trị[56]. Ngạc nhiên là khởi đầu của việc bàn triết lý, A-ri-xtốt nói như vậy. Nhưng đối với các vị thì sự khởi đầu này cũng là sự cáo chung. Lẽ nào trong trường hợp ngược lại, các vị lại không nhận thấy sự kiện kỳ lạ là ở Đức những nguyên lý cộng sản chủ nghĩa được truyền bá không phải bởi các phần tử thuộc phái tự do, mà bởi những bạn bè *phản động* của các vị?

Ai nói đến *những nghiệp đoàn của thợ thủ công?* Bọn phản động. Theo chúng, đẳng cấp thợ thủ công phải thành lập nhà nước trong nhà nước. Các vị có lấy làm lạ rằng những ý nghĩ như vậy, được biểu hiện bằng ngôn ngữ hiện đại, có nghĩa là: "nhà nước cần được chuyển hóa thành đẳng cấp thợ thủ công"? Nếu đối

https://thuviensach.vn

với thợ thủ công, đẳng cấp của anh ta phải là nhà nước, và nếu đồng thời người thợ thủ công hiện đại, cũng như bất kỳ con người hiện đại nào khác, hiểu và phải hiểu rằng nhà nước chẳng qua chỉ là cái lĩnh vực chung đối với mọi đồng bào của anh ta, thì liệu các vị có thể hợp nhất hai khái niệm đó thành một khái niệm khác nào đó ngoài khái niệm *nhà nước thợ thủ công,* hay không?

Ai luận chiến chống lại *sự chia nhỏ sở hữu ruộng đất*? Bọn phản động. Trong tác phẩm mới ra đời hoàn toàn cách đây không lâu một tác phẩm thấm đầy tinh thần phong kiến (Cô-dơ-gác-ten về sự chia nhỏ ruộng đất), tác giả đi xa tới mức tuyên bố *sở hữu tư nhân là một đặc quyền*. Đó là luận điểm cơ bản của *Phu-ri-ê.* Nếu như người ta đồng ý về những luận điểm cơ bản thì lẽ nào lại không thể tranh cãi về những kết luận và về việc áp dụng những kết luận đó.

Báo "Rheinische Zeitung" không chấp nhận cả *tính hiện thực lý luận* đằng sau những tư tưởng cộng sản chủ nghĩa dưới hình thức hiện nay của chúng, và do đó, lại càng ít muốn *thực hiện* chúng *trên thực tiễn,* hay dù chỉ coi việc thực hiện này là có thể được báo "Rheinische Zeitung" sẽ phê phán những tư tưởng đó một cách triệt để. Nhưng, đối với những tác phẩm như tác phẩm của Lơ-ru, Công-xi-đê-răng và đặc biệt là cuốn sách thông minh của Pru-đông, thì không thể căn cứ vào ảo tưởng hời hợt trong chốc lát để phê phán, mà chỉ có thể phê phán sau một sự nghiên cứu cần cù, sâu sắc, - cả mụ ngồi lê đôi mách ở Au-xbuốc cũng sẽ thừa nhận điều đó, nếu như mụ mong muốn một điều gì lớn lao hơn, và nếu như mụ có khả năng làm được một cái gì lớn hơn là những câu chuyện ở phòng trà. Thái độ của chúng ta đối với những tác phẩm *lý luận* như thế lại càng phải nghiêm túc hơn, bởi vì chúng ta không thể đồng tình với báo ở Au-xbuốc, báo này tìm ra "*tính hiện thực*" của *những tư tưởng* cộng sản chủ nghĩa không phải *ở Pla-tôn,* mà *ở người quen không quen biết* của mình; người này có đôi chút công lao nào đó trong một vài lĩnh vực nghiên cứu khoa học, đã hiến toàn bộ tài sản của mình, và thực hiện ý muốn của cha Ăng-phăng-tanh, đã rửa bát đĩa và lau giầy cho đồng chí của mình. Chúng tôi tin tưởng chắc chắn rằng, thật sự *nguy hiểm* không phải là những *kinh nghiệm thực tiễn,* mà là *cơ sở lý luận* của những tư tưởng cộng sản chủ nghĩa; vì đối với kinh nghiệm thực tiễn, nếu chúng trở thành *đông đảo,* thì người ta có thể trả lời bằng *đại bác* một khi chúng trở nên nguy hiểm; còn *tư tưởng* chiếm lĩnh ý nghĩ của chúng ta, bắt lòng tin tưởng của chúng ta phải phục tùng và được lý trí cột chặt lương tâm của chúng ta vào chúng - đó là những sợi giây ràng buộc mà người ta không thể bứt ra được nếu không xé nát trái tim

https://thuviensach.vn

của mình, đó là những con quỷ mà con người chỉ có thể chiến thắng bằng cách phục tùng chúng. Nhưng, dĩ nhiên là báo Au-xbuốc chưa bao giờ trải qua những *đau khổ của lương tâm*, - xuất hiện khi nguyện vọng chủ quan của con người nổi dậy chống lại những quan điểm khách quan của trí tuệ của chính họ, - bởi vì *báo ấy không* có *trí tuệ của nó, không có quan điểm của nó, không có lương tâm của nó*.

Do C. Mác viết ngày 15 tháng Mười 1842
Đã đăng trên báo "Rheinische Zeitung" số 289, ngày 16 tháng Mười 1842
In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

NHỮNG CUỘC TRANH LUẬN CỦA HỘI NGHỊ DÂN BIỂU KHÓA 6 CỦA TỈNH RANH

(BÀI THỨ BA[58](1))

những cuộc tranh luận về luật cấm trộm củi rừng[58]

Trong những bài trước, chúng tôi đã mô tả hai buổi trình diễn lớn trên sân khấu của hội nghị dân biểu: cuộc tranh cãi về vấn đề tự do báo chí mà hội nghị dân biểu đã rơi vào, và tình trạng thiếu tự do mà nó đã rơi vào trong vấn đề tranh cãi. Giờ đây màn kịch được chuyển sang một miếng đất vững chắc. Trước khi chuyển sang vấn đề thật sự của trần tục với tất cả tầm quan trọng sống còn của nó, vấn đề chia nhỏ sở hữu ruộng đất, chúng tôi xin cung cấp cho độc giả một vài bức tranh sinh hoạt trong đó phản ánh một cách nhiêu vẻ cái tinh thần, và thậm chí chúng tôi sẽ nói là bản tính thật sự của hội nghị dân biểu.

Thực ra, luật về việc trộm củi rừng, cũng như luật về những việc vi phạm thể lệ về săn bắn, về rừng rú và về đồng cỏ chăn nuôi, rất đáng được xem xét không chỉ vì có quan hệ với hội nghị dân biểu; tự bản thân nó luật này cũng đáng được xem xét như vậy. Nhưng chúng tôi không có được bản dự luật tương ứng. Tài liệu của chúng tôi giới hạn trong một số điểm bổ sung các đạo luật, do hội nghị dân biểu

https://thuviensach.vn

và tiểu ban của hội nghị chỉ mới nêu lên một phần, và cũng chỉ mới biểu hiện ra dưới dạng những số

hiệu của các điều khoản. Bản thân những cuộc bàn cãi của hội nghị dân biểu đã được trình bày một cách nghèo nàn, rời rạc và bí hiểm, đến nỗi bản trình bày giống như là một sự thần bí hóa. Nếu như phán đoán trên cơ sở những mẩu hiện có, thì hình như bằng sự im lặng thụ động này, hội nghị dân biểu muốn nêu cho tỉnh chúng ta một tấm gương về sự tôn kính.

Một sự kiện đặc trưng cho những cuộc bàn cãi đó đập ngay vào mắt chúng ta. Hội nghị dân biểu xuất hiện bên cạnh người lập pháp của nhà nước với tư cách là *người lập pháp bổ sung.* Theo dõi trên thí dụ cụ thể những khả năng lập pháp của hội nghị thì hết sức bổ ích. Vì vậy, độc giả hãy khoan thứ cho chúng tôi, nếu chúng tôi đòi hỏi độc giả phải chịu đựng và kiên nhẫn - hai đức tính luôn luôn cần phải có khi nghiên cứu cái chủ đề rất buồn tẻ của chúng tôi. Khi trình bày những điều bàn cãi của hội nghị dân biểu về luật cấm trộm củi, đồng thời chúng tôi cũng trình bày *những điều bàn cãi của hội nghị dân biểu về sứ mệnh lập pháp của nó*.

Ngay từ đầu cuộc bàn cãi, một đại biểu của các thành phố phản đối cách nêu *nhan đề* của đạo luật, mở rộng phạm trù *"trộm"* tới sự vi phạm thông thường thể lệ về rừng.

Đại biểu của tầng lớp quý tộc trả lời vấn đề đó như sau:

“Chính vì việc lấy cắp củi không được coi là tội trộm, cho nên nó thường xảy ra luôn như vậy”.

Theo loại suy, thì nhà lập pháp đó hẳn phải kết luận: chính vì việc bạt tai không được coi là việc giết người, cho nên việc bạt tai mới trở thành hiện tượng thường xảy ra như vậy. Vì thế, cần thiết phải quyết định rằng bạt tai là giết người.

Một đại biểu khác của tầng lớp quý tộc cho rằng

“tránh từ “trộm” còn nguy hại hơn, bởi vì người nào biết được cuộc tranh luận về từ này, thì họ dễ có thể nghĩ rằng, hình như hội nghị dân biểu cũng không coi việc lấy cắp củi là tội trộm”.

Hội nghị dân biểu phải quyết định xem nó có coi việc vi phạm thể lệ về rừng là tội trộm không. Nếu như hội nghị dân biểu không tuyên bố việc vi phạm thể lệ về rừng là tội phạm, thì người ta sẽ có thể nghĩ rằng hội nghị dân biểu thật sự không coi việc vi phạm như vậy là tội trộm. Như vậy, tốt hơn cả là không nên

https://thuviensach.vn

đụng tới vấn đề hắc búa và tranh cãi đó. Đây là lối nói uyển ngữ; mà uyển ngữ thì nên tránh. Người chủ rừng khóa miệng nhà lập pháp, bởi vì tai vách mạch rừng.

Cũng vị đại biểu đó còn đi xa hơn nữa. Ông ta coi toàn bộ sự phân tích về chữ "trộm" là "công việc *sửa văn* không cần thiết đối với phiên họp toàn thể".

Sau khi nghe những chứng cớ rõ ràng như vậy, hội nghị đã biểu quyết nhan đề của đạo luật.

Theo quan điểm vừa mới trình bày - quan điểm coi việc biến người công dân thành tên trộm là một sự sơ suất giản đơn về mặt biên tập và bác bỏ mọi ý kiến phản đối, coi đó là cái tật sính tu từ ngữ pháp, - theo quan điểm đó thì rõ ràng là ngay cả việc *lấy cắp củi khô* hoặc việc nhặt cành cây khô cũng bị quy vào khái niệm trộm và cũng bị trừng phạt như tội chặt cây rừng.

Thực ra, vị đại biểu các thành phố nói trên nhận xét:

"Vì rằng sự trừng phạt có thể lên tới tù giam trong một khoảng thời gian dài, cho nên sự nghiêm khắc đó sẽ đẩy vào con đường phạm tội những người nói chung còn chưa rời bỏ con đường lương thiện. Tình hình đó sẽ xảy ra, dầu chỉ là vì lý do: ở trong tù họ sẽ chung chạ với bọn trộm cắp chuyên nghiệp, vì vậy, ông ta cho rằng thu nhặt hoặc lấy cắp củi khô chỉ phải chịu xử phạt vi cảnh thông thường thôi".

Nhưng một vị đại biểu khác của thành phố nêu ra một ý kiến sâu sắc phản đối lại ông ta, rằng

"tại rừng rú vùng ông ta, thường thì ban đầu người ta chỉ chém vào cây non, rồi sau đó, khi những cây non này do vậy mà chết đi, người ta coi chúng như là củi khô".

Hy sinh quyền của con người vì quyền của cây non như vậy, thì không còn cách gì tinh vi hơn và đồng thời cũng giản đơn hơn. Nếu như đoạn này của đạo luật được thông qua thì nhiều người không có những xu hướng tội lỗi, sẽ không tránh khỏi bị chặt đứt từ cây đạo đức sống, và sẽ bị ném như một cành cây khô vào địa ngục của sự phạm tội, của sự nhục nhã và của sự nghèo khổ. Nếu như hội nghị dân biểu bác bỏ đoạn này, thì có thể xảy ra tình hình là một vài cây con sẽ bị làm hại. Chắc chẳng cần phải nói thêm rằng, những thần tượng gỗ thì chiến thắng, còn con người thì biến thành vật hy sinh!

Bộ luật hình[59] chỉ quy việc lấy cắp những cây bị đẵn và tự ý chặt cây rừng là tội trộm gỗ. Trong bộ luật đó, - hội nghị dân biểu của chúng ta không tin điều này, - có nói:

https://thuviensach.vn

"Nếu kẻ nào ban ngày hái quả để ăn và gây thiệt hại nhỏ bằng cách mang chúng đi, thì tùy theo địa vị của họ và tình hình sự việc, kẻ đó sẽ bị xử phạt theo luật dân sự" (do đó, không phải là theo luật hình sự).

Chúng ta phải bênh vực bộ luật bình của thế kỷ XVI, không để cho hội nghị dân biểu tỉnh Ranh của thế kỷ XIX chê trách nó nhân đạo quá mức, và chúng ta đang làm việc đó.

Một việc là thu nhặt củi khô, một việc là trộm gỗ dưới những hình thức phức tạp nhất? Trong cả hai trường hợp đều có một dấu hiệu chung: chiếm gỗ của người khác. Thành thử cả hai trường hợp đều là trộm. Cái lô-gích nhìn xa trông rộng của các nhà lập pháp của chúng ta dẫn tới kết luận đó.

Vì vậy, công việc đầu tiên của chúng ta là chỉ rõ sự *khác biệt* giữa hai hành động, và nếu như phải thừa nhận rằng chúng khác nhau về bản thân thực chất sự việc, thì lẽ nào có thể khẳng định rằng, theo quan điểm luật pháp, cần phải coi chúng là giống nhau.

Muốn chiếm hữu một cây đang mọc thì cần phải dùng bạo lực tách nó khỏi mối liên hệ hữu cơ của nó. Hành vi này là một sự xâm phạm rõ rệt đối với cây, và do đó cũng trở thành một sự xâm phạm rõ rệt đối với người sở hữu cây.

Tiếp nữa, nếu như người ta lấy cắp cây gỗ đã đẵn rồi của một người thứ ba thì, trong trường hợp này, cây gỗ đã đẵn là sản phẩm của hoạt động của người sở hữu nó. Cây gỗ đã đẵn là cây gỗ đã được gia công rồi. Mối liên hệ tự nhiên với tài sản đã nhường chỗ của mình cho mối liên hệ nhân tạo. Cho nên, kẻ nào lấy cắp gỗ đã đẵn thì kẻ đó lấy cắp tài sản.

Trong việc kiếm củi thì ngược lại, không có cái gì bị tách ra khỏi tài sản. Chỉ cái gì trên thực tế đã tách khỏi tài sản thì ở đây mới tách ra khỏi nó mà thôi. Người chặt cây rừng tự ý ra bản án đối với tài sản. Còn người nhặt củi thì chỉ chấp hành cái bản án toát ra từ bản tính của tài sản, vì rằng người sở hữu cây gỗ chỉ chiếm hữu bản thân cây gỗ, còn cây thì không còn chiếm hữu những cành đã rơi xuống khỏi cây.

Do đó, nhặt củi và trộm gỗ là hai sự việc khác nhau về bản chất. Đối tượng khác nhau, hành động hướng vào những đối tượng đó cũng khác nhau không kém, do đó ý đồ cũng phải khác nhau, bởi vì chúng ta có thể dùng tiêu chuẩn khách quan nào để dò ý định, ngoài nội dung của hành động và hình thức của nó? Còn các vị, bất chấp cả sự khác nhau căn bản nói trên, các vị gọi hai hành động đó là trộm và trừng phạt cả hai như là trừng phạt tội trộm. Các vị trừng

https://thuviensach.vn

phạt việc nhặt củi thậm chí còn nghiêm khắc hơn là việc trộm gỗ, bởi vì các vị tuyên bố nhặt củi là ăn trộm, - một sự trừng phạt mà rõ ràng các vị không áp dụng đối với những kẻ trộm gỗ. Trong trường hợp này, lẽ ra các vị phải tuyên bố trộm gỗ là ám sát cây cối và phải trừng phạt việc trộm gỗ như là trừng phạt việc ám sát. Luật pháp cũng không được thoát khỏi cái nghĩa vụ chung cho tất cả mọi người là nói lên sự thật. Luật pháp phải làm như thế gấp đôi, bởi vì nó là kẻ thể hiện một cách phổ biến và thật sự bản chất pháp lý của sự vật. Vì vậy bản chất pháp lý của sự vật không thể thích ứng với luật; ngược lại, luật phải thích ứng với bản chất pháp lý của sự vật. Nhưng nếu luật gọi là tội trộm cái hành vi chưa chắc đã có thể gọi là vi phạm thể lệ về rừng, thì luật *nói dối,* và người nghèo trở thành vật hy sinh cho sự nói dối được hợp pháp hóa.

Mông-te-xki-ơ viết: "Có hai loại hiện tượng hư hỏng: một là nhân dân hoàn toàn không chấp hành luật pháp, hai là bản thân luật pháp làm hư hỏng nhân dân; tệ xấu nói sau không có cách gì chữa được, bởi vì nó nằm ngay trong thuốc"[60].

Các vị không thể nào buộc được chúng tôi tin có sự phạm tội ở nơi không có sự phạm tội, - các vị chỉ có thể biến bản thân sự phạm tội thành một hành vi pháp lý mà thôi. Các vị đã xóa nhòa ranh giới, nhưng các vị sẽ nhầm nếu như các vị nghĩ rằng điều đó chỉ đem lại lợi ích cho các vị. Nhân dân nhìn thấy sự trừng phạt, nhưng không nhìn thấy sự phạm tội, và chính vì nhân dân nhìn thấy sự trừng phạt ở nơi không có sự phạm tội, cho nên nhân dân cũng không còn nhìn thấy sự phạm tội ở nơi có sự trừng phạt nữa. Vận dụng phạm trù trộm ở chỗ không nên vận dụng nó, các vị tô son vẽ phấn cho tội trộm trong những trường hợp cần phải vận dụng phạm trù ấy.

Và cái quan điểm thô bạo chỉ xác định có tính quy định chung trong những hành động khác nhau và hoàn toàn gạt bỏ sự khác biệt giữa những hành động đó, - cái quan điểm như vậy lẽ nào tự nó không thủ tiêu nó sao? Nếu như mọi sự xâm phạm tài sản, không phân biệt, không cần có định nghĩa cụ thể hơn, đều là trộm cả thì như vậy, bất kỳ tài sản riêng nào cũng đều là của trộm cả sao? Lẽ nào khi chiếm hữu tài sản riêng của tôi, tôi lại không loại trừ bất kỳ người nào khác ra khỏi sự chiếm hữu tài sản đó? Lẽ nào bằng cách đó tôi lại không vi phạm quyền sở hữu của người ấy? Nếu các vị phủ nhận sự khác nhau giữa những hình thức khác nhau về căn bản, của những tội cùng một loại như nhau, thì các vị cũng phủ nhận cả bản thân việc phạm tội với tính cách là một *cái gì khác biệt với pháp*

https://thuviensach.vn

luật, các vị thủ tiêu cả bản thân pháp luật, bởi vì mỗi việc phạm tội đều có một mặt chung nào đó với bản thân pháp luật. Cả lịch sử lẫn lý trí đều xác nhận như nhau cái sự thật là: sự tàn nhẫn, không đếm xỉa tới bất kỳ sự khác biệt nào, làm cho sự trừng phạt trở nên hoàn toàn vô hiệu, bởi vì sự tàn nhẫn thủ tiêu sự trừng phạt với tư cách là kết quả của pháp luật.

Nhưng, chúng ta tranh cãi về vấn đề gì . Quả thực, hội nghị dân biểu bác bỏ mọi sự khác biệt giữa việc nhặt củi, việc vi phạm thể lệ về rừng và việc trộm gỗ. Hội nghị vứt bỏ sự khác biệt giữa ba hành vi ấy, không coi sự khác biệt ấy là một cái gì quy định tính chất của hành động, khi nói tới *lợi ích của kẻ vi phạm thể lệ rừng*. Nhưng một khi bàn tới *lợi ích của chủ rừng*, thì hội nghi dân biểu lại thừa nhận sự khác biệt đó.

Ví dụ, tiểu ban đề nghị *bổ sung* như sau:

"Khi cây đang mọc bị chặt hoặc bị cắt bằng một dụng cụ sắc và khi dùng cưa thay cho rìu, thì coi đó là những tình tiết tăng tội".

Hội nghị chấp nhận sự phân biệt đó. Cũng những nhà lập pháp minh mẫn này, những người phân biệt một cách cẩn thận cưa với rìu khi bàn tới lợi ích riêng của họ, lại vô lương tâm tới mức không phân biệt cành khô với cây đang mọc, khi bàn tới lợi ích của người khác. Sự phân biệt có hiệu lực là tình tiết tăng tội nhưng lại hoàn toàn không có một hiệu lực nào với tư cách là tình tiết giảm tội, mặc dù một khi không thể có những tình tiết giảm tội thì cũng không thể nói đến tình tiết tăng tội được.

Chúng ta sẽ còn gặp không phải một lần cũng cái lô-gích đó trong tiến trình bàn cãi.

Trong khi thảo luận §65, đại biểu của thành phố mong muốn rằng :

"cả *giá trị* của gỗ bị mất cắp cũng được dùng làm thước đo để ấn định hình phạt", "nhưng điều này lại bị báo cáo viên bác bỏ coi như là một *biện pháp không thực tế*".

Cũng vị đại biểu này của thành phố nhận xét về Đ66:

"Nói chung trong toàn bộ đạo luật, không nêu lên quy mô giá trị mà căn cứ vào đó sự trừng phạt phải được tăng hoặc giảm nhẹ".

Giá trị có ý nghĩa như thế nào để quy định sự trừng phạt đối với việc vi phạm quyền sở hữu - điều này không cần phải giải thích.

https://thuviensach.vn

Nếu như khái niệm phạm tội giả định phải có sự trừng phạt, thì tội phạm thực tế lại giả định phải có một mức độ trừng phạt nhất định. Tội phạm thực tế là có giới hạn. Vì vậy, cả sự trừng phạt cũng phải có giới hạn, dầu chỉ là để cho nó có tính chất thực tế, - nó phải được hạn chế bởi nguyên tắc của pháp luật để trở thành hợp pháp. Vấn đề là ở chỗ làm cho sự trừng phạt trở thành hậu quả thực tế của việc phạm tội. Dưới con mắt của kẻ phạm tội, sự trừng phạt phải là kết quả tất yếu của hành vi của chính người đó, - do đó phải là *hành vi của chính người đó*. Giới hạn của hành vi của y phải là giới hạn của sự trừng phạt. *Nội dung* cụ thể của sự phạm pháp là giới hạn của một tội phạm cụ thể. Như vậy, *mức độ* của nội dung này cũng là mức độ của tội phạm. Đối với tài sản, mức độ này là *giá trị* của nó. Trong lúc một người, dù được đặt trong những giới hạn như thế nào chăng nữa, cũng vẫn tồn tại như là một chỉnh thể, thì tài sản bao giờ cũng chỉ tồn tại trong những giới hạn nhất định, những giới hạn này chẳng những có thể xác định được mà đã được xác định, chẳng những có thể đo lường được, mà đã được đo lường. Giá trị tồn tại công dân của tài sản, là một từ ngữ lô-gích trong đó, lần đầu tiên, tài sản có được ý nghĩa xã hội và khả năng chuyển từ tay người này sang tay người kia. Rõ ràng là tính quy định khách quan ấy, do bản tính của bản thân sự vật đẻ ra, cũng phải được dùng làm tính quy định khách quan và chủ yếu cho sự trừng phạt. Nếu như ở đây, nơi mà vấn đề là những số lượng, pháp chế có thể chỉ căn cứ vào những dấu hiệu bề ngoài để không bị rối lộn trong cái dây xích vô cùng tận của những quy định, thì ít nhất nó cũng có trách nhiệm phải đề ra một nguyên tắc điều tiết. Vấn đề không phải là ở chỗ kể ra hết mọi sự khác nhau, mà là ở chỗ xác định những sự khác nhau nhất định. Hội nghị dân biểu, nói chung, đã không thèm để ý đến những vấn đề nhỏ nhặt ấy.

Nhưng có thể là từ đó các vị kết luận rằng hội nghị dân biểu đã hoàn toàn gạt bỏ giá trị trong khi quy định sự trừng phạt? Kết luận này mới nông nổi và không thực tiễn biết chừng nào! Chủ rừng đòi hỏi kẻ lấy trộm không chỉ đơn thuần bồi thường giá trị chung - dưới đây, chúng ta sẽ bàn đến vấn đề này chi tiết hơn. Y còn làm cho giá trị ấy mang tính chất cá thể và căn cứ vào tính cá thể thi vị ấy, đề ra yêu cầu phải bồi thường đặc biệt cho sự thiệt hại. Bây giờ chúng ta đã rõ rằng, dưới từ *thực tiễn*, báo cáo viên muốn nói tới điều gì. Chủ rừng có đầu óc thực tiễn lập luận như sau: một quy định nào đó của luật pháp là điều tốt, chừng nào nó có lợi cho tôi, bởi vì lợi ích của tôi chính là điều tốt. Còn quy định nào đó của luật pháp là thừa, là có hại, là không thực tiễn, chừng nào do một sự tùy hứng

https://thuviensach.vn

về mặt thuần túy lý luận pháp lý, nó phải được vận dụng cho bị cáo. Vì bị cáo đối với tôi là có hại, cho nên hiển nhiên là tất cả những gì làm giảm việc gây thiệt hại cho y, đều là có hại đối với tôi. Đó là một sự khôn ngoan hết sức thực tiễn.

Nhưng chúng ta, những người không thực tiễn, vì lợi ích của quần chúng nghèo khổ, bất hạnh về chính trị và xã hội, chúng ta nêu lên điều mà trong sự tôi đòi thông thái và ngoan ngoãn theo kiểu học trò của chúng, bọn mệnh danh là sử gia đã bịa ra làm hòn đá luyện vàng thật sự để biến mọi đòi hỏi bẩn thỉu thành vàng nguyên chất của luật pháp. Chúng ta đòi *tập quán pháp* cho dân nghèo, hơn nữa đó không phải là tập quán pháp bị giới hạn trong một địa phương nào đó, mà một tập quán pháp vốn có của dân nghèo trong tất cả các nước. Chúng ta còn đi xa hơn và khẳng định rằng tập quán pháp, theo bản chất của nó, có thể *chỉ là* quyền của đám quần chúng thấp kém nhất, bất hạnh nhất, không được tổ chức nhất.

Dưới những cái gọi là tập quán của những kẻ có đặc quyền, người ta muốn nói đến những *tập quán mâu thuẫn với luật pháp*. Thời gian xuất hiện những tập quán đó thuộc vào thời kỳ mà lịch sử loài người còn là một bộ phận của *lịch sử tự nhiên*, khi mà theo truyền thuyết Ai Cập, tất cả các vị thần đều giấu mình dưới hình súc vật. Loài người hình như bị phân giải thành một loạt loại hình súc vật khác nhau, mối quan hệ giữa chúng được quyết định không phải do sự bình đẳng, mà chính là do sự bất bình đẳng, được ghi lại trong luật pháp. Thời kỳ không có tự do trong lịch sự thế giới đòi hỏi những pháp luật biểu hiện sự không tự do ấy, bởi vì cái quyền động vật ấy - khác với cái quyền của con người với tư cách là hiện thân của tự do - là hiện thân của sự không tự do. *Chế độ phong kiến*, theo nghĩa rộng nhất của từ ấy, là *thế giới động vật có tinh thần*, là thế giới loài người bị phân chia, đối lập với cái thế giới loài người tự nó đang tạo nên những sự khác nhau, và sự bất bình đẳng của nó chẳng qua chỉ là sự khúc xạ muôn màu của sự bình đẳng mà thôi. Vì vậy, trong các nước thuộc chế độ phong kiến cổ sơ, trong các nước chế độ đẳng cấp thống trị, nơi mà loài người thật quả được phân loại theo ngăn kéo[59]1*, nơi mà những thành viên cao quý, tự do chuyển hóa lẫn nhau, của vị thánh vĩ đại - tức là của Loài người thần thánh - bị cưa xẻ, bị chẻ bổ, bị cưỡng bức tách rời khỏi nhau, thì chúng ta cũng thấy có sự *sùng bái động vật*, tức là tôn giáo thờ động vật dưới hình thức nguyên thủy, bởi vì con người bao giờ cũng coi cái tạo nên bản chất chân chính của nó là sinh vật cao nhất. Hình thức bình đẳng duy nhất được thể hiện trong đời sống thực tế của động vật là sự bình

https://thuviensach.vn

đẳng giữa một con vật thuộc một loài nhất định với những con vật khác cùng loài; đó là sự bình đẳng của một loài nhất định, cụ thể với bản thân nó, chứ không phải sự bình dẳng của giống. Giống động vật với tính cách là giống chỉ biểu hiện ra trong mối quan hệ đối địch lẫn nhau, của những loài động vật khác nhau; trong cuộc đấu tranh lẫn nhau những loài động vật này khẳng định những thuộc tính *riêng* của chúng. Trong *dạ dày của con mãnh thú,* thiên nhiên đã tạo nên cái vũ đài của sự liên kết, cái lò của sự hợp nhất chặt chẽ nhất, cái cơ quan liên lạc giữa các loài động vật khác nhau. Dưới chế độ phong kiến cũng vậy, một loại người này sống nhờ vào loại người khác, cho đến tận loại người tự mình bám chặt vào đất như con thủy tức và có nhiều tay chỉ để hái quả dưới đất cho những loại người cao hơn, còn bản thân thì sống bằng bụi; bởi vì nếu như trong giới động vật tự nhiên, ong thợ giết chết ong đực, thì ngược lại, trong giới động vật có tinh thần, ong đực giết chết ong thợ, bằng cách bắt ong thợ làm đến kiệt sức. Khi từ *quyền do luật pháp quy định,* những người có đặc quyền viện đến những *quyền theo tập quán* của họ, thì họ đòi hỏi không phải là cái nội dung người của pháp luật, mà là cái hình thức động vật của pháp luật, hình thức này giờ đây đã mất tính hiện thực của nó và đã biến thành mặt nạ thú vật đơn thuần.

Xét theo *nội dung* của chúng, những quyền theo tập quán của quý tộc chống lại hình thức của luật pháp chung. Chúng không thể được đúc thành hình thức luật pháp, vì chúng là sự phi pháp đã hình thành. Những quyền theo tập quán ấy, theo nội dung của chúng là trái với hình thức của luật pháp, - của tính phổ biến và tính tất yếu, - do đó, chúng chứng tỏ rằng chúng là sự *vô quyền thông thường;* vì vậy, không thể bảo vệ chúng để đối lập lại luật pháp, mà ngược lại, chúng cần được xóa bỏ với tư cách là một cái gì đối lập lại với luật pháp, và việc sử dụng chúng thậm chí cũng cần phải chịu một sự trừng phạt nào đó. Vì rằng, hành động của người này hay người khác không phải vì phương thức hành động đó đã trở thành thói quen đối với người ấy mà không còn là hành vi phi pháp nữa, - cũng giống như đứa con trai của tên kẻ cướp, cũng đi ăn cướp, thì không thể vì sự phản ứng đặc thù của gia đình nó mà được coi là vô tội. Nếu một người cố ý phạm pháp, thì y phải chịu sự trừng phạt vì sự cố ý đó; nếu y làm điều đó theo thói quen, thì thói quen đó của y phải chịu sự trừng phạt với tư cách là thói quen xấu. Dưới sự thống trị của những luật pháp chung, quyền theo tập quán hợp lý chẳng qua chỉ là tập quán của cái *quyền do luật pháp quy định,* bởi vì quyền không phải vì đã được đưa lên thành luật mà không còn tập quán nữa, - nó không còn *chỉ* là

https://thuviensach.vn

tập quán thôi. Đối với kẻ nào tuân theo pháp luật thì quyền trở thành tập quán riêng của họ; còn kẻ vi phạm luật pháp thì buộc phải tuân theo quyền, mặc dù nó không phải là tập quán đối với họ. Quyền không còn phụ thuộc vào tính ngẫu nhiên, - tức không phụ thuộc vào chỗ tập quán có hợp lý hay không hợp lý; tập quán, ngược lại, trở thành hợp lý, bởi vì quyền đã biến thành luật pháp, bởi vì tập quán đã được trở thành tập quán nhà nước.

Là một *lĩnh vực* riêng *biệt*, tồn tại bên cạnh quyền do luật pháp quy định, tập quán pháp, vì vậy, chỉ hợp lý *ở* nơi nào quyền đó tồn tại *bên cạnh luật pháp* và *ngoài luật pháp, ở* nơi nào tập quán là *tiền thân* của quyền do luật pháp quy định. Vì vậy, không thể bàn tới quyền theo tập quán của những đẳng cấp đặc quyền. Luật pháp không chỉ thừa nhận quyền hợp lý của họ, mà thường là cả những yêu cầu không hợp lý của họ nữa. Những đẳng cấp có đặc quyền không được quyền đi trước luật pháp, bởi vì luật pháp đã đi trước tất cả mọi kết luận có thể rút ra từ quyền của họ. Vì thế, họ khăng khăng đòi hỏi quyền theo tập quán chỉ với tính cách là nguồn cung cấp những menus plaisirs[60]1*, - để sao cho bản thân nội dung ấy, nội dung được xem xét trong luật pháp theo những giới hạn hợp lý của nó, tìm thấy được trong tập quán một chân trời rộng mở cho những ý nghĩ kỳ dị và kỳ quái vượt ra ngoài những giới hạn hợp lý ấy.

Nếu những quyền theo tập quán ấy của quý tộc là những tập quán mâu thuẫn với khái niệm quyền hợp lý, thì những quyền theo tập quán của giới dân nghèo là những quyền mâu thuẫn với tập quán của pháp quyền nhân định. Nội dung tập quán pháp của dân nghèo không chống lại hình thức của luật pháp, - nói cho đúng ra, nó chống lại sự thiếu hình thức của bản thân nó. Hình thức của luật pháp không mâu thuẫn với nội dung ấy, chỉ có điều là nội dung ấy chưa có được hình thức ấy. Chỉ cần suy nghĩ một chút thôi cũng đủ để thấy rằng những nền lập pháp khai sáng đã xem xét và phải xem xét *một cách phiến diện* như thế nào những *tập quán pháp của dân nghèo* mà các bộ luật *Giéc-manh* có thể được coi là nguồn phong phú nhất của chúng[61].

Đối với *pháp quyền tư nhân*, các nền lập pháp tự do nhất đã giới hạn trong việc nêu và đề những quyền đã có lên thành một cái gì có ý nghĩa chung nhất. Nơi nào không có những quyền này thì những nền lập pháp ấy cũng không đặt ra những quyền ấy. Chúng xóa bỏ những tập quán pháp địa phương nhưng đồng thời lại không nhìn thấy rằng, trong khi sự phi pháp của các đẳng cấp biểu hiện ra

https://thuviensach.vn

dưới hình thức những đòi hỏi tùy tiện thì quyền của những ai đứng ngoài đẳng cấp lại biểu hiện ra dưới hình thức những nhượng bộ ngẫu nhiên. Những nền lập pháp này đã xử sự đúng đối với những ai, ngoài quyền ra, còn được hưởng sự bảo trợ của các tập quán, nhưng lại xử sự không đúng đối với những ai không có quyền, mà chỉ được hưởng sự bảo trợ của tập quán. Một khi những nền lập pháp ấy biến những đòi hỏi tùy tiện thành những đòi hỏi hợp pháp, - chỉ cần là trong những đòi hỏi này chúng có thể tìm ra được dù là một chút nội dung hợp lý hợp pháp nào đó, - thì chúng cũng phải làm cho những nhượng bộ ngẫu nhiên trở thành những nhượng bộ tất yếu. Chúng ta có thể lấy một thí dụ, - thí dụ về nhà tu, - để làm sáng tỏ vấn đề này. Các nhà tu đã bị thủ tiêu, tài sản của nhà tu bị hoàn tục, và như vậy là đúng. Nhưng mặt khác, sự ủng hộ ngẫu nhiên mà dân nghèo tìm được trong các nhà tu, đã không được thay thế bằng một nguồn thu nhập tích cực nào khác. Khi tài sản của nhà tu chuyển thành tài sản tư hữu, các nhà tu nhận được một khoản bồi thường nhất định; chỉ những người nghèo sống bằng sự ủng hộ của các nhà tu, là không được bồi thường gì. Hơn nữa, trước người nghèo dựng lên những chướng ngại mới, tách họ ra khỏi cái quyền cũ. Điều này đã xảy ra trong tất cả mọi trường hợp các đặc quyền biến thành quyền. Đồng thời, yếu tố tích cực gắn với những sự lạm dụng và phản ánh sự lạm dụng, cũng bị gạt bỏ, vì quyền của một bên đã biến thành một cái gì ngẫu nhiên, nhưng việc xóa bỏ yếu tố tích cực này diễn ra không phải bằng cách là nền lập pháp biến cái ngẫu nhiên thành cái tất yếu, mà bằng cách là nó không nói đến cái ngẫu nhiên đó.

Những nền lập pháp này không thể không phiến diện, bởi vì bất kỳ quyền tập quán nào của người nghèo cũng bao hàm ở tính chất không rõ ràng của một số hình thức sở hữu. Do tính chất không rõ ràng này, những hình thức sở hữu ấy không phải vô điều kiện là sở hữu tư nhân, cũng chẳng phải vô điều kiện là sở hữu công cộng, mà là sự hỗn hợp của quyền tư và quyền công mà chúng ta đã thấy trong mọi chế định của thời trung cổ. Cơ quan duy nhất giúp các nhà lập pháp hiểu được những hình thức hai mặt như thế là lý tính; nhưng bản thân lý tính chẳng những có tính chất phiến diện, vai trò của nó về thực chất quy lại là làm cho thế giới trở nên phiến diện, - một công việc lớn lao và đáng kinh ngạc, bởi vì chỉ có tính phiến diện mới tạo ra cái riêng và tách cái riêng ra khỏi khối chính thể vô cơ. Tính chất của sự vật là sản phẩm của lý tính. Muốn trở thành một cái gì đó, mỗi sự vật đều phải tự tách mình ra và trở nên biệt lập. Trong khi gắn bất kỳ nội dung nào của thế giới vào những khuôn khổ vững chắc nhất định

https://thuviensach.vn

và biến nội dung lưu động ấy thành một cái gì dường như hóa thạch, lý tính làm nổi lên tính đa dạng của thế giới, vì rằng không có vô số những tính phiến diện này thì thế giới sẽ không thể là thế giới nhiều mặt được.

Như vậy lý tính đã thủ tiêu những hình thức hai mặt, không ổn định của quyền sở hữu, khi vận dụng vào những hình thức đó cái phạm trù hiện có của quyền tư nhân trừu tượng; hệ thống những phạm trù ấy, lý tính đã tìm thấy dưới dạng có sẵn trong pháp quyền La Mã. Lý tính lập pháp đã tự cho mình có quyền thủ tiêu những nghĩa vụ của quyền sở hữu không ổn định ấy đối với tầng lớp nghèo khổ nhất, hơn nữa nó cũng đã thủ tiêu những độc quyền nhà nước của quyền sở hữu nói trên. Tuy nhiên, nó đã quên rằng, ngay xét theo quan điểm pháp quyền tư nhân, đây cũng có hai thứ quyền: pháp quyền tư nhân của kẻ chiếm hữu và pháp quyền tư nhân của người không chiếm hữu, ấy là chưa kể rằng không một nền lập pháp nào đã thủ tiêu những đặc quyền có tính chất pháp lý nhà nước của quyền sở hữu mà chỉ giải thoát những đặc quyền khỏi tính chất ngẫu nhiên và gán cho chúng tính chất dân sự mà thôi. Nhưng nếu như mọi hình thức nào của pháp quyền trung cổ, và do đó cả quyền sở hữu nữa, về mọi mặt đều là hỗn hợp, nhị nguyên, hai mặt, và nếu như lý tính có đầy đủ lý do để đề ra cái nguyên tắc thống nhất của nó đối lập lại với quy định đầy mâu thuẫn đó, thì lý tính vẫn không nhìn thấy rằng có những đối tượng sở hữu, theo bản tính của chúng, không bao giờ có thể có được tính chất một tài sản tư nhân đã quy định từ trước. Đó là những vật, theo tính chất tự phát của chúng và sự tồn tại ngẫu nhiên của chúng, thuộc về lĩnh vực của quyền chiếm đoạt, cụ thể là những đối tượng của quyền chiếm đoạt đối với cái giai cấp do quyền chiếm đoạt nói trên mà mất hết mọi quyền sở hữu khác, và trong xã hội công dân họ cũng chiếm một vị trí giống như là vị trí của những đối tượng đó trong giới tự nhiên.

Chúng ta sẽ thấy rằng trong những tập quán vốn là những tập quán của toàn bộ giai cấp nghèo khổ, cái mặt *không định hình* ấy của quyền sở hữu được nhấn mạnh với một bản năng đúng đắn; chúng ta sẽ thấy rằng giai cấp đó không chỉ theo bản năng mà cố thỏa mãn những nhu cầu sinh sống, mà nó còn cảm thấy yêu cầu phải thỏa mãn nguyện vọng về pháp quyền của mình. Cành khô sẽ cho chúng ta một thí dụ. Cành khô không còn quan hệ hữu cơ với cây tươi, cũng như xác rắn đã lột không còn quan hệ với rắn. Bản thân giới tự nhiên đường như cung cấp một mẫu mực về sự đối lập giữa nghèo khổ và giàu có, - giới tự nhiên cung cấp mẫu mực đó trong những cành và nhánh khô đã gẫy, tách khỏi sự sống hữu cơ,

https://thuviensach.vn

đối lập với những cây và thân cây đầy nhựa, đứng vững vàng trên gốc rễ của mình trong lòng đất, đồng hóa một cách hữu cơ không khí, ánh sáng, nước và đất bằng cách biến chúng thành những hình thức của mình và sự sống của cá nhân mình. Đó là hình ảnh cụ thể của sự nghèo nàn và sự giầu có. Sự nghèo nàn của con người cảm thấy sự giống nhau ấy, và từ cảm giác về sự giống nhau đó nó rút ra quyền sở hữu của mình; nó cho rằng nếu như sự giầu có hữu cơ của giới tự nhiên là số phận đã được đảm bảo trước của kẻ sở hữu, thì sự nghèo khổ

trong giới tự nhiên là số phận phụ thuộc vào ngẫu nhiên của nghèo túng. Trong sự tác động đó của các lực lượng tự phát, người nghèo cảm thấy có một lực lượng nhân từ đối với mình, nhân đạo hơn là lực lượng loài người. Thay cho sự tùy tiện ngẫu nhiên của những kẻ có đặc quyền là tính ngẫu nhiên của những lực lượng tự nhiên, tước mất của chế độ tư hữu cái mà nó không bao giờ chịu tự nguyện rời khỏi tay nó. Giống như những kẻ giầu có không nên đòi hỏi của bố thí phân phát ngoài đường phố, họ cũng không nên đòi hỏi *của bố thí ấy của giới tự nhiên*. Trong bản thân hoạt động của mình, người nghèo tìm thấy quyền của mình. Trong hoạt động *lượm nhặt,* giai cấp tự phát của xã hội loài người đụng phải những sản phẩm của lực lượng tự phát của giới tự nhiên đồng thời đem lại trật tự cho những sản phẩm đó. Đối với những trái cây mọc hoang dại chỉ cấu thành một vật phụ thuộc hoàn toàn ngẫu nhiên của tài sản, một vật phụ thuộc nhỏ bé đến mức vì thế mà không thể làm đối tượng hoạt động của người sở hữu thật sự, thì tình hình cũng như vậy; đối với quyền thu nhặt những bông lúa rơi rụng trên cánh đồng sau vụ gặt, và đối với những quyền tập quán tương tự, thì cũng đều như vậy.

Như vậy, một cảm giác có tính chất bản năng về quyền đang sống trong những tập quán ấy của tầng lớp nghèo khổ, gốc rễ của những tập quán này là tích cực và hợp pháp; còn hình thức của *quyền tập quán* ở đây lại càng tự nhiên, bởi vì *bản thân sự tồn tại của tầng lớp người nghèo khổ* cho đến nay *chẳng qua chỉ là cái tập quán* của xã hội công dân, chưa tìm được vị trí thích hợp ở trong phạm vi một nhà nước bị phân chia một cách có ý thức.

Những cuộc bàn cãi mà chúng ta phân tích là thí dụ rõ ràng về một thái độ nhất định đối với những quyền tập quán đó - thí dụ mà trong đó phương pháp và tinh thần của toàn bộ tiến trình tranh luận ấy được phản ánh một cách đầy đủ.

Một vị đại biểu của thành phố phản đối quyết nghị coi việc hái quả dại và quả dâu rừng cũng là trộm. Ông ta nói chủ yếu tới sự bảo vệ con cái của những

https://thuviensach.vn

người nghèo; các trẻ em này vào rừng hái quả, kiếm chút ít gì đó cho bố mẹ của chúng; điều này đã được những người chiếm hữu cho phép từ những *thời kỳ xa xưa* và như vậy, *quyền tập quán* cho trẻ em đã nẩy sinh. Sự kiện nêu ra đã bị bác bỏ rằng lời nhận xét của một đại biểu khác, theo lời vị đại biểu sau này thì "trong quận của ông ta, những trái cây ấy đã trở thành đối tượng buôn bán, và được gửi hàng thùng sang Hà Lan".

Thật vậy, trong *một địa phương,* người ta đã đi tới chỗ biến quyền tập quán của người nghèo thành *độc quyền* của người giầu. Đây là bằng chứng đầy đủ cho các vị thấy rằng có thể độc chiếm tài sản công cộng và từ đó dĩ nhiên đi đến kết luận là tài sản công cộng phải bị độc chiếm. Bản chất của đối tượng đòi hỏi sự độc chiếm, bởi vì lợi ích của chế độ tư hữu đã nghĩ ra được sự độc chiếm đó. Tư tưởng xuất hiện trong đầu óc của một số con buôn tham lam ngày nay không gây ra một sự phản đối nào, nếu như nó có thể buộc người đi nhặt củi mang lại điều lợi cho chế độ sở hữu Tơ-tông cổ xa.

Nhà lập pháp khôn ngoan ngăn ngừa sự phạm tội để khỏi phải trừng phạt nó. Nhưng nhà lập pháp sẽ làm việc này không phải bằng cách hạn chế phạm vi của quyền, mà bằng cách là trong mỗi nguyện vọng về quyền, thủ tiêu mặt tiêu cực của nó sau khi đã đem lại cho quyền một phạm vi hoạt động tích cực. Đối với các thành viên của một giai cấp, nhà lập pháp không tự hạn chế ở chỗ xóa bỏ *tất cả những gì không cho họ có khả năng* đi lên tới nấc cao hơn của lĩnh vực quyền, mà dành cho bản thân giai cấp đó một *khả năng hiện thực* để sử dụng các quyền của mình. Nhưng nếu như nhà nước chưa đủ nhân đạo, giầu có và độ lượng để làm việc đó, thì chí ít, nghĩa vụ không thể thiếu được của nhà lập pháp là không biến cái gì có tính chất một sự *sai lầm* và chỉ do hoàn cảnh gây ra, thành sự *phạm tội.* Với tinh thần nhân đạo hết sức cao cả, nhà lập pháp phải sữa chữa tất cả những điều đó, coi như là *một sự lộn xộn* trong xã hội, và nếu trừng phạt những sai lầm đó như là những tội phạm chống xã hội, thì thật là một sự bất công hết sức lớn. Trong trường hợp ngược lại, nhà lập pháp sẽ đấu tranh chống lại những động cơ xã hội mà cho rằng mình đấu tranh chống lại hình thức phản xã hội của chúng. Nói tóm lại, việc tuân thủ những quyền tập quán của nhân dân, - ở nơi nào những quyền này bị đàn áp, - có thể chỉ được xem như là *sự vi phạm* giản đơn đối với *những quy định của cảnh sát,* nhưng tuyệt nhiên không thể bị trừng phạt như là tội phạm. Sự trừng phạt của cảnh sát là phương tiện chống lại một hành động mà hoàn cảnh làm cho nó mang tính chất một sự vi phạm trật tự bên ngoài, nhưng

https://thuviensach.vn

không phải là sự vi phạm trật tự pháp luật vĩnh cửu. Sự trừng phạt không được gây ra sự kinh tởm nhiều hơn so với sai lầm, sự nhục nhã của việc phạm tội không được biến thành sự nhục nhã đối với luật pháp. Nếu như điều bất hạnh trở thành sự phạm tội, hay sự phạm tội trở thành điều bất hạnh, thì việc đó sẽ làm lung lay những cơ sở của nhà nước. Hội nghị dân biểu, rất xa với quan điểm ấy, thậm chí không tôn trọng cả những quy tắc cơ bản của nền lập pháp.

Tâm hồn nhỏ nhặt, cứng nhắc, tầm thường, vị kỷ, của lợi ích chỉ nhìn thấy trước mặt nó cái mà nó tự cảm thấy bị tổn thương ; ví như, một kẻ thô bạo, vô học, sẵn sàng coi người đi qua đường nào đó là con người xấu xa nhất và hèn mạt nhất trên trái đất chỉ vì người này đã dẫm lên cục chai của y. Y coi những cục chai của y là tiêu chuẩn để đánh giá hành động của con người. Y biến điểm xúc tiếp giữa y với người qua đường thành điểm duy nhất mà chính bản chất của người ấy xúc tiếp với thế giới. Nhưng, một người có thể dẫm lên cục chai của tôi mà vẫn là con người trung thực, hơn nữa, vẫn là người rất tốt. Giống như các vị không nên đánh giá con người theo quan điểm những cục chai của các vị, các vị cũng không nên nhìn người bằng con mắt của lợi ích riêng của các vị[61]1*. Lợi ích riêng tư biến cái phạm vi trong đó con người thù địch vấp phải nó, thành phạm vi sống còn của con người đó. Nó biến luật pháp thành *người bẫy chuột* chỉ nghĩ có một điều là làm thế nào để diệt được những con vật gậm nhấm có hại, - bởi vì người bẫy chuột không phải là nhà khoa học tự nhiên, cho nên người đó coi chuột chỉ là những con vật có hại. Nhưng nhà nước thì phải nhìn con người vi phạm thể lệ về rừng là một cái gì lớn hơn kẻ phạm pháp, lớn hơn *kẻ thù của rừng*. Lẽ nào mỗi người công dân lại không gắn liền với nhà nước bằng hàng ngàn sợi dây thần kinh sống và lẽ nào nhà nước lại có quyền cắt đứt tất cả những dây thần kinh ấy, chỉ vì người công dân này đã tự ý cắt đứt một sợi dây thần kinh nào đó? Nhà nước cũng phải coi người vi phạm thể lệ về rừng là một phần tử sống của nhà nước trong đó máu của trái tim nhà nước đang chảy, là một người lính có nhiệm vụ bảo vệ tổ quốc, là một người làm chứng mà tòa án phải chú ý lắng nghe, là một thành viên của công xã đang thực hiện những chức năng xã hội, một người chủ gia đình mà sự tồn tại thật là thiêng liêng và cuối cùng, điều chủ yếu nhất, - là một công dân của nhà nước. Nhà nước không thể nhẹ dạ gạt bỏ một thành viên của mình khỏi tất cả những chức năng đó, bởi vì mỗi lần biến một công dân thành một kẻ phạm tội thì nhà nước cắt bỏ những bộ phận sống ra khỏi thân mình. Và nhà lập pháp *có đạo đức* trước hết sẽ coi việc đưa một hành vi cho đến nay không

https://thuviensach.vn

bị coi là hành vi phạm tội vào lĩnh vực tội phạm, là một việc nghiêm trọng nhất, đau đớn nhất và nguy hiểm nhất.

Nhưng lợi ích là thực tiễn, và trên trái đất này không có gì thực tiễn hơn là thủ tiêu kẻ thù của mình. Ngay Sây-lốc cũng đã nói một cách dạy đời: "Ai lại không cố tiêu diệt đối tượng thù ghét của mình?"[62] "Nhà lập pháp chân chính không được sợ hãi điều gì cả ngoài sự phi pháp, nhưng lợi ích riêng tư với tư cách là nhà lập pháp thì chỉ biết sợ hãi những hậu quả của pháp luật, - chỉ biết sợ hãi những bọn ác ý, mà nó ban hành luật pháp để chống lại. Tính tàn nhẫn là đặc trưng của những luật pháp do sự hèn nhát đẻ ra, bởi vì sự hèn nhát có thể trở nên kiên quyết chỉ khi nào nó trở nên tàn nhẫn. Lợi ích riêng tư bao giờ cũng hèn nhát, bởi vì đối với nó trái tim và linh hồn là một vật ở bên ngoài, bao giờ cũng có thể bị tước mất hoặc bị làm tổn hại. Mà ai lại không run sợ trước nguy cơ bị mất trái tim và linh hồn ? Nhà lập pháp tự tư tự lợi làm sao có thể trở thành nhân đạo được, khi mà bản chất tối cao của ông ta là một cái gì không có tính người, là một bản chất vật chất xa lạ? Báo "National" [63] viết về Ghi-dô: "Khi ông ta sợ hãi, thì ông ta thật đáng sợ". Những lời đó có thể được dùng làm đề từ cho tất cả *những nền lập pháp của sự tư lợi*, và do đó, của cả tính *hèn nhát.*

Khi những người Xa-mô-ét giết dã thú, thì trước lúc lột da nó, với thái độ rất nghiêm túc, họ làm cho nó tin rằng chỉ có những người Nga mới gây ra tai họa cho nó, rằng dao cắt thịt nó là dao Nga, và, do đó, toàn bộ sự báo thù chỉ nên hướng về người Nga. Thậm chí chẳng cần phải là người Xa-mô-ét cũng có thể biến luật pháp thành cái gì giống như *lưỡi dao Nga.* Chúng ta hãy xem việc này được thực hiện như thế nào.

Về Đ4, tiểu ban đã kiến nghị:

"Với khoảng cách lớn hơn hai dặm, *người canh gác làm công việc tố giác* sẽ quy định *giá trị* theo giá cả hiện hành ở địa phương".

Một vị đại diện của thành phố phản đối:

"Đề nghị để cho người coi rừng tố giác về việc mất cắp, đồng thời đánh giá số gỗ mất cắp, thì sẽ rất mạo hiểm. Tất nhiên cần có thái độ tin cẩn đối với viên chức tố giác này, nhưng chỉ tin theo ý nghĩa là xác nhận bản thân sự việc, chứ hoàn toàn không phải theo ý nghĩa xác định giá trị của vật mất cắp. Giá trị cần được quy định theo sự đánh giá, do chính quyền địa phương đề nghị và do huyện trưởng phê chuẩn. Thật ra, đã có đề nghị không chấp thuận Đ14, theo đó tiền phạt được thu về cho chủ rừng" v.v.. "Nếu như Đ14 có hiệu lực, thì quy định đã đề nghị sẽ còn nguy hiểm gấp bội, bởi vì người coi rừng, phục vụ cho chủ rừng và ăn lương

https://thuviensach.vn

bổng của chủ rừng, sẽ đánh giá hết sức cao giá trị của gỗ bị mất cắp, - điều đó xuất phái từ bản chất của những mối quan hệ đó".

Hội nghị dân biểu đã thông qua đề nghị của tiểu ban.

Trước mặt chúng ta, ở đây là quy định của quyền tài phán thế tập[64]. Viên chức bảo vệ lợi ích của lãnh chúa, đồng thời một phần cũng là quan tòa. Việc quy định giá trị là một phần của bản thân bản án. Như vậy là bản án một phần đã được quyết định từ trước trong biên bản tố giác. Người bảo vệ kiêm tố giác tham dự hội đồng bồi thẩm, anh ta là chuyên viên, mà ý kiến có tính chất bắt buộc đối với tòa án; y thi hành chức năng mà y bao biện của một số quan tòa khác. Một khi còn có thể có những tên sen đầm của lãnh chúa và những tên tố giác đồng thời lại là quan tòa, thì việc chống lại cái thủ tục xét xử theo kiểu tòa án tôn giáo là một điều điên rồ.

Thậm chí nếu gạt sang một bên sự vi phạm căn bản này đối với những điều quy định của chúng ta, thì trong khi nghiên cứu những tính chất đặc trưng của người bảo vệ kiêm tố giác, việc y khó lòng mà có cái khả năng khách quan đồng thời làm một người đánh giá gỗ bị mất cắp, tự nó đã rõ ràng.

Với tư cách là người canh gác, y là hiện thân của vị thần bảo hộ rừng. Sự bảo vệ, hơn nữa sự bảo vệ bằng con người, bằng thân thể, đòi hỏi một thái độ có hiệu quả, cương quyết và đầy tình thiết tha của người coi rừng đối với đối tượng bảo vệ của mình, một thái độ mà trong đó y dường như gắn liền với rừng thành một khối. Rừng đối với y phải là tất cả; rừng phải có giá trị tuyệt đối với y. Người định giá, ngược lại, có một thái độ hoài nghi, không tin đối với gỗ bị mất cắp, đánh giá nó bằng một cặp mắt sắc sảo tỉnh tảo, đo nó bằng một thước đo thông thường, và tính giá của nó bằng từng xu một. Người bảo vệ khác với người đánh giá như là nhà khoáng vật học khác với người buôn khoáng vật. Người coi rừng không thể đánh giá giá trị của gỗ bị mất cắp, bởi vì, trong mỗi biên bản mà y xác định giá trị của gỗ bị mất cắp, y cũng xác định cả *giá trị của chính mình,* tức là giá trị của hoạt động của chính mình; và lẽ nào các vị lại nghĩ rằng người ấy sẽ bảo vệ *giá trị* của đối tượng của mình tồi hơn là bảo vệ *thực thể* của nó ?

Những chức năng ấy, được giao cho cùng một người, - người mà sự tàn nhẫn là nghĩa vụ, - sẽ mâu thuẫn với nhau không phải chỉ khi đụng chạm tới đối tượng của sự bảo vệ, mà cả khi đụng chạm tới những *nhân vật* hữu quan.

https://thuviensach.vn

Theo chức vụ của mình là người bảo vệ rừng, người coi rừng có trách nhiệm bảo vệ lợi ích của kẻ tư hữu; nhưng với tư cách là người đánh giá, y cũng có trách nhiệm bảo vệ như vậy lợi ích của người vi phạm thể lệ về rừng khỏi những yêu sách quá đáng của kẻ tư hữu. Có thể là, chính trong khi y dùng nắm đấm để bảo vệ lợi ích của rừng, thì y cũng phải dùng đầu óc để bảo vệ lợi ích của kẻ thù của rừng. Một mặt y là hiện thân của lợi ích của chủ rừng, mặt khác y phải là sự bảo đảm nhằm chống lại lợi ích của chủ rừng.

Sau nữa, người bảo vệ là người tố giác. Biên bản là đơn tố giác. Do đó, giá trị của vật trở thành đối tượng của sự tố giác; như vậy là người bảo vệ mất đi phẩm cách quan tòa của mình, và chức năng quan tòa bị hạ phẩm giá một cách hết sức sâu sắc, bởi vì lúc đó chức năng quan tòa không còn phân biệt được với chức năng của người tố giác nữa.

Cuối cùng, người bảo vệ kiêm tố giác này, dù làm người tố giác hay làm người bảo vệ, cũng không thể trở thành chuyên gia ăn lương và phục vụ cho chủ rừng. Cũng vì vậy có thể giao cho bản thân chủ rừng đánh giá sau khi tuyên thệ, vì rằng dưới hình ảnh người bảo vệ của mình, người chủ rừng trên thực tế chỉ mang hình dáng người thứ ba.

Nhưng đáng lẽ chỉ thừa nhận cái vai trò như vậy của người bảo vệ kiêm tố giác là đáng nghi, thì ngược lại, hội nghị dân biểu lại coi một đề nghị duy nhất, tức là việc *bổ nhiệm suốt đời* người bảo vệ kiêm tố giác, - một đề nghị để lại cho nhà nước một chút bóng dáng quyền lực cuối cùng trong cái vương quốc ấy của các đặc quyền về rừng, - là đáng nghi vấn. Đề nghị ấy đã bị phản đối hết sức kịch liệt, và lời giải thích của người báo cáo chưa chắc đã làm yên được bão tố ấy:

"Những hội nghị dân biểu trước kia đã đòi từ chối việc bổ nhiệm người bảo vệ suốt đời, nhưng chính phủ bao giờ cũng phản đối điều đó và đã coi việc bổ nhiệm suốt đời như là việc bảo vệ các thần dân".

Như vậy, ngay trước kia, hội nghi dân biểu cũng đã mặc cả trước với chính phủ để chính phủ từ bỏ việc bảo vệ những thần dân của mình, nhưng cũng không tiến xa hơn việc mặc cả đó. Chúng ta hãy xem xét những lý do vừa độ lượng vừa đanh thép được đưa ra nhằm *chống lại* việc bổ nhiệm suốt đời.

Một đại biểu của các công xã nông thôn

"thấy rằng, việc bổ nhiệm người bảo vệ suốt đời, coi đó là điều kiện tin cậy những lời khai của người đó, sẽ rất có hại cho lợi ích của những chủ rừng nhỏ; một đại biểu khác đòi rằng công việc bảo vệ phải có hiệu

https://thuviensach.vn

lực như nhau đối với chủ rừng lớn cũng như đối với chủ rừng nhỏ".

Một thành viên của đẳng cấp vương hầu nhận xét:

"Chức vụ suốt đời giao cho tư nhân là rất không nên, và ở nước Pháp chẳng hạn hoàn toàn không cần đến điều đó để gây lòng tin tưởng đối với những biên bản của người bảo vệ: nhưng nhất định phải làm một điều gì đó để ngăn chặn sự phát triển những vụ vi phạm pháp luật".

Một *đại biểu thành phố* tuyên bố:

"Cần phải tin vào lời khai của những người bảo vệ rừng đã được chỉ định theo thủ tục thích hợp và đã tuyên thệ. Có thể là việc bổ nhiệm suốt đời là điều không thể thực hiện được trong nhiều công xã, và đặc biệt là đối với những chủ khu rừng nhỏ. Quyết định chỉ tin cậy những người bảo vệ rừng được bổ nhiệm suốt đời, sẽ có thể làm cho những chủ rừng ấy không có một sự bảo vệ rừng nào cả. Các công xã và những người sở hữu riêng, trong phần lớn các tỉnh sẽ ủy thác - và sẽ phải miễn cưỡng ủy thác - công việc bảo vệ những cánh rừng của mình cho những người canh ruộng, bởi vì rừng của họ không đủ rộng để thuê những người bảo vệ rừng riêng. Quả là lạ lùng, nếu những người canh ruộng ấy, những người đã tuyên thệ bảo vệ cả rừng nữa, lại không được tin cậy hoàn toàn khi họ chứng thực có việc lấy cắp gỗ, trong lúc đó thì họ lại được tin cậy khi họ báo cáo về những vụ vi phạm thể lệ về rừng mà họ đã khám phá ra".

Thành phố, nông thôn, và vương hầu đều phát biểu như vậy. Lẽ ra phải xóa nhòa sự khác biệt giữa quyền của người vi phạm thể lệ rừng và tham vọng của người chủ rừng, thì ngược lại, họ lại thấy sự khác biệt này là chưa đủ lớn. Ở đây, không hề có ý muốn nhằm bảo vệ lợi ích của chủ rừng và lợi ích của người vi phạm thể lệ rừng một cách giống như nhau, ở đây chỉ có một ý muốn là làm cho lợi ích của chủ rừng lớn và nhỏ đều được bảo vệ giống như nhau. Khi nói đến chủ rừng, thì sự bình đẳng đến chân tơ kẽ tóc giữa chủ rừng lớn và chủ rừng nhỏ trở thành luật lệ, còn trong vấn đề những người vi phạm luật lệ về rừng, thì sự bất bình đẳng lại biến thành định lý. Vì sao người chủ rừng nhỏ cũng đòi hỏi sự bảo vệ như người chủ rừng lớn? Bởi vì cả hai đều là chủ rừng. Nhưng lẽ nào cả người chủ rừng, lẫn người vi phạm thể lệ về rừng, lại không phải là hai công dân của nhà nước? Nếu như chủ rừng nhỏ và chủ rừng lớn đều có quyền được nhà nước bảo vệ như nhau, thì lẽ nào người công dân nhỏ và người công dân lớn của nhà nước lại không có quyền đó với một mức còn lớn hơn nữa?

Khi thành viên của đẳng cấp vương hầu viện dẫn nước Pháp - lợi ích tư nhân không biết đến những ác cảm chính trị, - ông ta chỉ quên nói thêm rằng ở Pháp, người bảo vệ báo cáo về sự việc, chứ không báo cáo về giá trị. Cũng như vị diễn

https://thuviensach.vn

giả đáng kính của thị dân quên rằng công việc phục vụ của người canh ruộng về mặt này là không chấp nhận được, bởi vì vấn đề không chỉ là ở chỗ xác nhận việc lấy cắp gỗ, mà còn là ở chỗ xác định mức giá trị của số gỗ đó.

Thực chất của tất cả những lập luận mà chúng ta vừa được nghe, quy lại là cái gì? Người chủ rừng nhỏ, theo người ta nói, không có *tiền* để thuê người canh rừng suốt đời. Từ lập luận này, rút ra điều gì? Rút ra kết luận là người chủ rừng nhỏ không thể đặt cho mình nhiệm vụ đó. Vậy thì người chủ rừng nhỏ kết luận thế nào? Kết luận là y có quyền thuê người canh rừng kiêm đánh giá chỉ trong một thời hạn nhất định. Việc thiếu tiền, đối với người chủ rừng nhỏ trở thành lý do được hưởng đặc quyền. Người chủ rừng nhỏ cũng không có tiền để nuôi một *hội đồng thẩm phán* độc lập. Do đó, nhà nước và bị cáo hãy từ bỏ cái hội đồng thẩm phán độc lập đi, và hãy để cho tên đây tớ trai của chủ rừng nhỏ chủ tọa phiên tòa; còn nếu chủ rừng nhỏ không có đầy tớ trai thì hãy để cho đầy tớ gái của y, hoặc nếu y không có đầy tớ gái, thì bản thân y hãy ngồi dự phiên tòa. Lẽ nào bị cáo lại không có quyền như vậy đối với quyền hành pháp là cơ quan của nhà nước, cũng như đối với quyền tư pháp? Vậy tại sao trong trường hợp như thế lại không đặt việc tổ chức công việc xét xử phụ thuộc vào tiền của chủ rừng nhỏ?

Mối quan hệ giữa nhà nước và bị cáo có thể vì tư nhân - tức chủ rừng - thiếu tiền mà thay đổi không? Nhà nước có quyền nhất định đối với bị cáo, bởi vì đối với cá nhân cụ thể đó, nhà nước hành động với tư cách là nhà nước. Từ đó, đối với nhà nước, trực tiếp toát ra cái trách nhiệm phải xử lý với người phạm tội đúng với tư cách là nhà nước và phù hợp với tinh thần của nhà nước. Nhà nước không những có phương tiện để hành động sao cho phù hợp với lý trí của nó, với tính phổ biến và phẩm chất của nó, mà nhà nước cũng còn có phương tiện để hành động sao cho phù hợp với quyền, với những điều kiện sinh hoạt và với quyền sở hữu của người công dân bị cáo, - trách nhiệm tất yếu của nhà nước là ở chỗ nắm những phương tiện đó và sử dụng chúng. Không ai đòi hỏi như vậy đối với chủ rừng, rừng của y không phải là rừng của nhà nước và linh hồn của y không phải là linh hồn của nhà nước. - Kết luận gì được rút ra từ đấy? Chính là kết luận nói rằng, vì chế độ tư hữu không đủ sức vươn tới quan điểm của nhà nước, nên nhà nước buộc phải hạ thấp xuống phương thức hoạt động của chế độ tư hữu, trái với lý trí và pháp luật.

Tham vọng ấy của lợi ích tư nhân mà linh hồn nghèo nàn chưa lần nào được soi rạng và thấm nhuần bởi tư tưởng của nhà nước, - đó là bài học quan trọng và

https://thuviensach.vn

cơ bản đối với nhà nước. Nếu nhà nước - dù chỉ là về một phương diện thôi - tự hạ thấp tới mức hành động phù hợp với tính chất của chế độ tư hữu, trong lúc lẽ ra phải hành động phù hợp với tính chất của chính mình, thì từ đó cần trực tiếp rút ra kết luận là nhà nước phải làm cho việc chọn lựa những phương tiện của mình thích ứng với những khuôn khổ chật hẹp của chế độ tư hữu. Lợi ích tư nhân đủ tinh khôn để rút ra kết luận tiếp đó và tự tuyên bố - dưới hình thức hạn chế và nghèo nàn nhất của nó - là giới hạn và quy tắc cho hoạt động của nhà nước. Như vậy, chưa nói tới sự khuất phục hết mức của nhà nước, ở đây, mọi việc đều đảo lộn hết, những thủ đoạn mâu thuẫn nhất với lý trí và pháp luật đều được vận dụng đối với bị cáo; bởi vì sự hết sức quan tâm tới lợi ích của chế độ tư hữu chật hẹp tất phải biến thành sự miệt thị vô cùng tận đối với lợi ích của người bị cáo. Nhưng, nếu như ở đây bộc lộ rõ là lợi ích tư nhân cố hạ thấp và đang hạ thấp nhà nước xuống vai trò của một phương tiện của lợi ích tư nhân, thì từ đó tại sao lại không rút ra kết luận nói rằng *đại diện của lợi ích tư nhân*, của các đẳng cấp, đang cố hạ thấp và đang hạ thấp nhà nước xuống phương thức tư tưởng của lợi ích tư nhân? Mọi nhà nước hiện đại nào, dù cho không phù hợp với khái niệm của nó như thế nào chăng nữa, nhưng hễ có mưu toan áp dụng trong thực tiễn của quyền lập pháp như vậy, thì nó sẽ buộc phải lớn tiếng tuyên bố: con đường của anh không phải con đường của tôi, và tư tưởng của anh không phải tư tưởng của tôi!

Trong chừng nào việc thuê người bảo vệ rừng có nhiệm vụ tố giác trong một thời hạn nhất định là không thể thực hiện, - điều đó được chứng minh tốt hơn cả bởi lý lẽ đã được dẫn ra nhằm *chống* lại việc bổ nhiệm suốt đời. Lý lẽ này không thể coi là buột mồm thốt ra, vì nó đã được đọc lên. Cụ thể là vị đại biểu của đẳng cấp thành thị ở hội nghị đã đọc lời nhận xét sau đây:

"Những người bảo vệ rừng được bổ nhiệm suốt đời của công xã không bị đoạt và không thể bị đặt dưới một sự kiểm soát nghiêm ngặt như quan chức nhà vua. Mọi sự *khuyến khích* đối với việc thực hiện nghĩa vụ một cách trung thành đều bị việc bổ nhiệm suốt đời làm cho *tê liệt.* Nếu như người canh gác rừng thực hiện nghĩa vụ của mình dù chỉ là một nửa thôi. Và cố không bị buộc tội về những tội lỗi thực tế nào đó, thì người ấy bao giờ cũng tìm được đủ những lý do biện bạch khiến cho không thể áp dụng được Đ56 về việc thải hồi đối với người ấy. Trong những điều kiện như vậy, phía hữu quan thậm chí cũng không dám đặt ra vấn đề thải hồi".

https://thuviensach.vn

Chúng ta nhớ rằng, người ta đã tuyên bố hoàn toàn tin cậy người bảo vệ làm công việc tố giác, khi bàn về vấn đề giao cho y quyền đánh giá. Chúng ta nhớ rằng §4 là sự *biểu quyết tín nhiệm* người bảo vệ.

Giờ đây, bỗng nhiên chúng ta biết rằng người bảo vệ làm công việc tố giác cần được kiểm soát, thêm nữa, cần được kiểm soát thật ngặt nghèo. Giờ đây y xuất hiện không chỉ với tư cách là con người, mà còn với tư cách là con ngựa, bởi vì cựa giày và cỏ khô được coi là những động lực kích thích duy nhất đối với lương tâm của y; thì ra việc bổ nhiệm suốt đời chẳng những làm suy nhược tinh thần trách nhiệm, mà còn làm cho nó hoàn toàn bị tê liệt. Chúng ta thấy rằng tính tư lợi có hai thứ thước đo và hai thứ bàn cân để đánh giá con người, có hai thứ thế giới quan, hai thứ kính, một thứ kính nhuộm tất cả thành màu đen, một thứ kính nhuộm tất cả thành màu hồng. Khi cần hy sinh những người khác cho công cụ của mình, khi bàn tới việc tô điểm cho những thủ đoạn hai mặt của mình, lúc đó tính tư lợi đeo cặp kính màu hồng, qua cặp kính đó, công cụ và thủ đoạn của nó hiện ra dưới một ánh hào quang kỳ lạ; lúc đó nó ru ngủ cả bản thân nó lẫn những người khác, bằng những mơ ước viển vông và êm đềm của một tâm hồn dịu dàng và cả tin. Trong mỗi nếp nhăn trên khuôn mặt nó đều thoáng qua một nụ cười hiền hậu. Tính tư lợi xiết chặt tay đối phương của mình đến phát đau lên, nhưng làm như vậy là xuất phát từ tấm lòng tin cậy. Nhưng đột nhiên cảnh tượng thay đổi: bây giờ vấn đề đã là cái lợi của bản thân; vấn đề là ở chỗ phải kiểm tra hết sức thận trọng công dụng của những công cụ và phương tiện ở hậu trường, nơi mà ảo ảnh của sân khấu đã biến mất. Là kẻ hiểu biết người rất sành, tính tư lợi đeo một cách thận trọng và nghi ngờ cặp kính màu đen của sự khôn ngoan, những cặp kính của thực tiễn. Giống như một gã buôn ngựa lão luyện, tính tư lợi xem xét người ta rất lâu, không bỏ sót tý gì, và nó coi người ta cũng nhỏ nhen, cũng đê tiện và bẩn thỉu như bản thân nó.

Chúng tôi không định tranh cãi với thế giới quan của tính tư lợi, nhưng chúng tôi muốn bắt nó phải triệt để. Chúng tôi không muốn nó độc chiếm hết tất cả sự khôn ngoan ở đời, và chỉ để cho người khác những ảo tưởng. Chúng ta hãy giữ lại trong giây phút sự chú ý của cái tinh thần ngụy biện của lợi ích tư nhân, trên những kết luận của chính nó.

Nếu như người canh gác có trách nhiệm tố giác phù hợp với hình dáng con người mà các vị hình dung, nếu như sự bổ nhiệm suốt đời hoàn toàn không tạo cho người đó cái cảm giác độc lập, tin tưởng và tôn nghiêm trong công việc hoàn

https://thuviensach.vn

thành nghĩa vụ của mình, mà ngược lại, tước mất của người ấy mọi sự kích thích về mặt này, thì liệu chúng ta có thể mong chờ sự vô tư của người đó đối với bị cáo không, khi người ấy sẽ trở thành kẻ nô lệ hoàn toàn của tính tùy tiện của các vị? Nếu như chỉ có cựa giày mới có thể bắt buộc được con người đó hoàn thành nghĩa vụ của mình, và chính các vị đang mang cựa giày ấy, thì có thể nói trước cho bị cáo biết số phận như thế nào, khi họ không có cựa giày nào cả? Nếu như ngay các vị cũng không thể thiết lập một sự kiểm soát đủ ngặt nghèo đối với người canh gác, thì nhà nước hoặc bên bị truy nã có thể kiểm soát người ấy như thế nào chứ? Lẽ nào trong trường hợp chức vụ có thể bãi miễn, ngược lại, lại không xảy ra đúng cái điều mà theo ý kiến của các vị thì nhất định phải xảy ra trong trường hợp chức vụ không bãi miễn: "Nếu như người canh gác rừng thực hiện nghĩa vụ của mình dù là một nửa thôi, thì bao giờ người ấy cũng tìm được những lý do biện bạch khiến cho không thể áp dụng được Đ56 về việc thải hồi đối với người ấy". Lẽ nào tất cả các vị lại không đặt y dưới sự bảo hộ của mình, nếu y thực hiện một nửa nghĩa vụ của mình: bảo vệ lợi ích của các vị?

Việc biến lòng tin ngây thơ, vượt quá mọi giới hạn, đối với người canh gác rừng, thành sự thiếu tin cậy lầu bầu và hay gây gổ, đang vạch ra trước mắt chúng ta thực chất của vấn đề. Các vị bày tỏ sự tin cậy lớn lao đó không phải đối với người canh gác rừng mà là đối với *bản thân mình*, và còn đòi hỏi rằng sự tin cậy đối với các vị phải là giáo lý đối với nhà nước và đối với người vi phạm thể lệ về rừng.

Không phải địa vị công tác, không phải lời thề, không phải lương tâm của người canh gác rừng là những cái bảo đảm cho bị cáo để đối phó với các vị, không phải thế đâu; ý thức pháp luật của các vị, lòng nhân đạo của các vị, sự vô tư của các vị, tính ôn hòa của các vị dường như mới phải là những bảo đảm cho bị cáo để chống lại người canh gác rừng. Sự kiểm soát của các vị là bảo đảm cuối cùng và duy nhất của bị cáo. Trong quan niệm mơ hồ về tính ưu việt của cá nhân mình, trong sự tự mê hoặc mình một cách thi vị, các vị đưa ra cho phía hữu quan những đức tính cá nhân của các vị với tính cách là phương tiện bảo vệ chống lại luật pháp của các vị. Tôi thú nhận rằng không tán thành quan niệm lãng mạn đó về các chủ rừng. Nói chung, tôi không nghĩ rằng những cá nhân phải được dùng làm bảo đảm để chống lại luật pháp; ngược lại, tôi nghĩ rằng luật pháp phải được dùng làm bảo đảm để chống lại các cá nhân. Và ngay cả một đầu óc tưởng tượng phóng khoáng nhất cũng liệu có hình dung được rằng, những người giữ vai trò

https://thuviensach.vn

cao cả là những nhà lập pháp, không một phút nào có thể vượt khỏi cái tâm trạng vụ lợi hẹp hòi, thấp hèn thực tiễn và vươn tới đỉnh cao lý luận của những quan điểm phổ biến và khách quan, những người mới nghĩ đến những thua thiệt trong tương lai cũng đã phát run lên và nắm lấy bất cứ cái gì cũng được, miễn là để bảo vệ lợi ích của mình, - đầu óc tưởng tượng đó liệu có hình dung được rằng những người như thế bằng nhiên biến thành những triết gia trước nguy cơ hiện thực, hay không? Nhưng không một người nào, ngay cả nhà lập pháp ưu tú nhất, cũng không được đặt cá nhân mình cao hơn luật pháp do mình bảo vệ. Không ai có quyền ra lệnh cho người ta bỏ cho mình lá phiếu tín nhiệm đầy rẫy những hậu quả đối với những người khác.

Những sự việc sau đây chứng tỏ rằng thậm chí liệu các vị có được quyền đòi hỏi người ta phải dành cho các vị sự tín nhiệm đặc biệt không.

Đại biểu của thành phố tuyên bố rằng "ông ta đã phải phản đối §87, bởi vì những quy định của điều khoản này chỉ gây ra những cuộc điều tra quá rộng và hoàn toàn không có mục tiêu, vi phạm nguyên tắc tự do cá nhân và tự do buôn bán. Không thể nào coi trước một người nào đó là kẻ phạm tội và giả định ngay là có việc phạm tội, trong khi chưa có những bằng chứng nói lên rằng việc phạm pháp như vậy thực tế đã xảy ra".

Một đại biểu khác của thành phố cho rằng cần xóa bỏ điều khoản này, bởi vì cái quy định nặng nề nói rằng "người nào cũng phải chỉ rõ rằng củi của mình do đâu mà có", - vì thế, bất kỳ ai cũng có thể bị tình nghi là lấy cắp hoặc tàng trữ vật lấy cắp, - là một sự xâm phạm thô bạo và nhục nhã vào đời sống của công dân. Điều khoản này đã được chấp nhận.

Thực vậy, các vị đòi hỏi người ta một sự không nhất quán quá lớn, nếu như họ phải tuyên bố nguyên tắc không tín nhiệm ở nơi mà điều đó có hại đối với họ, và phải tuyên bố nguyên tắc tín nhiệm ở nơi nào điều đó có lợi cho các vị, nếu như sự tín nhiệm và không tín nhiệm của họ phải được xem xét bằng những cặp mắt của lợi ích riêng tư của các vị và phải cảm thấy bằng trái tim của lợi ích riêng tư của các vị.

Người ta còn nêu ra một lý do nữa để phản đối việc bổ nhiệm suốt đời, về lý do này, khó mà nói rằng nó gây ra cái gì nhiều hơn: sự khinh miệt hay sự nực cười.

"Cũng không thể để *cho ý chí tự do của tư nhân* bị hạn chế tới mức độ như vậy: vì thế *chỉ* có thể cho phép những chức vị bãi miễn mà thôi".

https://thuviensach.vn

Tất nhiên, đây là một điều mới mẻ, vừa dễ chịu lại vừa bất ngờ: con người có ý chí tự do mà người ta không được hạn chế bất cứ bằng cánh nào. Những câu châm ngôn mà chúng ta đã được nghe cho tới nay giống với những lời của nhà tiên tri xưa kia ở Đô-đôn - với ý nghĩa là cả hai bên đều xuất xứ từ cây gỗ. Tuy nhiên, ý chí tự do không có những đặc điểm đẳng cấp. Chúng ta cần phải hiểu như thế nào hành động nổi loạn đột ngột ấy của hệ tư tưởng? Vì rằng, về mặt tư tưởng thì đứng trước chúng ta chỉ là những kẻ theo gót Na-pô-lê-ông.

ý chí của chủ rừng đòi hỏi được tự do xử lý kẻ vi phạm thể lệ về rừng bằng một phương thức thuận lợi nhất, thích hợp nhất với nó và ít đắt nhất. ý chí này mong mỏi nhà nước trao kẻ phạm tội cho nó tự xử lý. Nó đòi hỏi được plein pouvoir[62]1*. Nó không chống lại sự hạn chế ý chí tự do; nó chống lại *cách* hạn chế đó, cách này hạn chế tới mức không những đụng đến kẻ vi phạm thể lệ về rừng mà cả người chủ rừng nữa. Lẽ nào ý chí tự do này không muốn có rất nhiều tự do? Lẽ nào đó không phải là ý chí rất tự do, ý chí tự do một cách tuyệt vời? ở thế kỷ XIX, người ta dám hạn chế "đến mức như vậy" ý chí tự do của những tư nhân công khai ban bố luật pháp, đó chẳng phải là một việc chưa từng nghe thấy hay sao? Đó quả là một việc chưa từng nghe thấy.

Nhà cải cách cứng đầu cứng cổ, - tức tự do ý chí, - cũng bị người ta cột vào cái chuỗi những lý do vững chắc mà sự ngụy biện đang dắt đi theo. Nhưng ý chí tự do ấy phải nắm vững thói tốt: nó phải là một ý chí tự do thận trọng và trung thực - một ý chí tự do biết cách tự xếp đặt sao cho lĩnh vực của nó ăn khớp với lĩnh vực của sự tùy tiện của những tư nhân có đặc quyền nhất ấy. ý chí tự do được nhắc đến chỉ có một lần, và trong một lần duy nhất đó, nó biểu hiện dưới hình ảnh một người bình phàm lực lưỡng, ném những cây gỗ vào tinh thần của ý chí hợp lý. Và thật vậy, ở đây, nơi mà ý chí bị gắn chặt vào những lợi ích nhỏ nhặt và vị kỷ nhất, giống như kẻ nô lệ bị xích chặt vào tấm ghế của chiếc thuyền, thì tinh thần ấy còn cần cái gì chứ?

Đỉnh cao nhất của toàn bộ lập luận này, lời diễn đạt súc tích nhất của nó, được ghi trong nhận xét dưới đây - nhận xét này đặt lộn ngược những mối quan hệ được nghiên cứu:

"Trong các khu rừng của nhà vua, cứ để các quan kiểm lâm được bổ nhiệm suốt đời: còn đối với các xã và tư nhân, thì việc đó đáng hoài nghi hết sức".

https://thuviensach.vn

Làm như thể sự hoài nghi duy nhất được gây ra không phải bởi tình hình là ở đây, những nhân viên làm thuê tư nhân hành động thay cho viên chức nhà nước! Làm như thể việc bổ nhiệm suốt đời không phải nhằm chĩa vào những tư nhân chính đang *gây nên hoài nghi!* "Không gì kinh khủng hơn là lô-gích của sự vô nghĩa", nghĩa là không có gì kinh khủng hơn là lô-gích của tính tư lợi.

Biến người làm thuê cho chủ rừng thành kẻ đại diện của quyền uy nhà nước, thì cái lô-gích ấy cũng *biến quyền uy nhà nước thành kẻ làm thuê cho chủ rừng.* Toàn bộ chế độ nhà nước, vai trò của các cơ quan hành chính, - tất cả những cái đó đều phải vượt ra ngoài quỹ đạo của mình, tất cả những cái đó đều bị hạ thấp tới mức làm vai trò công cụ của chủ rừng; lợi ích của chủ rừng phải là tinh thần chỉ đạo toàn thể bộ máy. Tất cả các cơ quan nhà nước trở thành tai, mắt, tay, chân, nhờ chúng mà lợi ích của chủ rừng nghe ngóng, nhòm ngó, đánh giá, bảo vệ, bắt bớ, chạy ngược chạy xuôi.

Tiểu ban đề nghị thêm vào §62, với tư cách là phần kết thúc, yêu cầu đòi ủy viên thu thuế, lý trưởng và hai đại diện của xã, cùng địa phương với kẻ phạm pháp, chứng nhận rừng kẻ phạm pháp không có khả năng trả tiền. Một đại biểu của xã thấy rừng sự tham gia của *uỷ viên thu thuế* vào công việc này mâu thuẫn với luật lệ hiện hành. Rất dễ hiểu rằng mâu thuẫn này đã không hề được lưu ý tới.

Trong khi thảo luận §20, tiểu ban đề nghị:

"ở tỉnh Ranh, chủ rừng hợp pháp phải được quyền chuyển cho chính quyền địa phương những người bị kết án làm lao dịch, để cho những ngày công của họ được tính vào nghĩa vụ làm đường sá công ích mà chủ rừng có trách nhiệm phải đóng góp với xã, và được trừ vào phần nghĩa vụ đó một cách tương ứng".

Có ý kiến phản đối lại đề nghị trên:

"Lý trưởng không thể thực hiện vai trò người thực hiện công việc cho một số thành viên cá biệt của xã và công việc làm của những người bị phạt không thể được dùng để bù cho công việc mà những người làm công nhật hoặc tôi tớ phải thực hiện".

Báo cáo viên nhận xét:

"Tuy việc bắt những người bướng bỉnh và hung ác vi phạm thể lệ về rừng phải lao động là một việc rất nặng nề đối với các ngài lý trưởng, nhưng nhiệm vụ của những quan chức ấy vẫn phải làm cho những người không chịu phục tùng và có ác ý dưới quyền mình trở lại con đường bổn phận: và lẽ nào việc đó - việc làm cho những người phạm pháp cải tà quy chính - lại chẳng phải là một *công việc cao cả hay sao?* Để làm việc này ở nông thôn, ai là người có nhiều phương tiện hơn các vị *lý trưởng?"*.

https://thuviensach.vn

Kẻ bịp bợm luôn luôn giả vờ run sợ và rất âu sầu.

Để gợi lên tình thương ở những trái tim từ thiện khác,

Chú thỏ con Lăm-be đau buồn nhiều hơn ai hết[65].

Hội nghị dân biểu đã thông qua đề nghị trên.

Ngài lý trưởng tốt bụng phải nhận lấy gánh nặng và làm cái công việc cao quý ấy để cho ngài chủ rừng vẫn có thể thực hiện được nghĩa vụ của mình đối với xã mà không phải chi phí gì cả. Chủ rừng sẽ có thể sử đụng giống như vậy người lý trưởng làm trưởng đầu bếp hoặc trưởng bồi bàn. Lẽ nào đó không phải là một công việc cao quý, nếu người lý trưởng giữ gìn ngăn nắp bếp núc và hầm nhà của những người thuộc quyền của y? Nhưng người phạm tội bị án không thuộc quyền lý trưởng, mà thuộc quyền người coi ngục. Lẽ nào người lý trưởng lại không mất quyền lực và phẩm giá gắn liền với địa vị của ông ta, nếu như ông ta, từ chỗ là đại diện của xã biến thành người làm công việc cho một số thành viên cá biệt của xã, nếu ông ta, từ lý trưởng, biến thành người phụ trách nhà cải hối? Lẽ nào điều đó lại không làm nhục các thành viên tự do khác của xã, nếu lao động trung thực của họ cho lợi ích chung bị hạ xuống mức lao động cỏ vê, được thực hiện vì lợi ích của một số người?

Song, bóc trần lập luận ngụy biện là hoàn toàn thừa. Hãy để cho bản thân ngài báo cáo viên hạ cố nói cho chúng ra rõ là những con người được kinh nghiệm làm cho khôn ngoan, đánh giá như thế nào những câu nói nhân đạo. Trong báo cáo của ông ta, *chủ rừng* dạy *người chủ đất* giả vờ nhân đạo như sau:

"Nếu, trên cánh đồng của địa chủ, những bông lúa bị cắt mất, thì kẻ cắp có thể nói: "tôi không có bánh mì, cho nên tôi nhặt vài bông lúa trên cánh đồng bao la thuộc sở hữu của ông", - cũng giống như kẻ lấy cắp gỗ nói: "tôi không có củi đốt lò, cho nên tôi lấy cắp gỗ". Điều khoản 444 của bộ luật hình bảo vệ người địa chủ: điều khoản này quy định phạt trong thời hạn từ hai đến năm năm về tội cắt trộm lúa. Chủ rừng không có được sự bảo vệ mạnh mẽ như thế".

Toàn bộ tin điều của chủ rừng được biểu hiện trong lời nói sau cùng đầy bực bội và ghen tị ấy. Tại sao anh, chủ ruộng, lại tỏ ra quá độ lượng khi nói tới lợi ích của *tôi?* Vì rằng lợi ích *của anh* đã được quan tâm rồi. Vậy, không có ảo tưởng gì hết! Sự độ lượng hoặc không đáng giá gì cả, hoặc đem lại cái gì đó. Như vậy, anh là chủ ruộng, anh không thể đánh lừa được chủ rừng! Còn anh, chủ rừng, anh cũng đừng đánh lừa lý trưởng!

https://thuviensach.vn

Chỉ một khúc nhạc giữa hai màn kịch ấy cũng đã chứng minh rằng trong những cuộc thảo luận của chúng ta "những công việc cao cả" có thể có ý nghĩa ít đến mức nào, nếu như nói chung, những cuộc bàn cãi đó không chứng minh được rằng những lý do đạo đức và nhân đạo ở đây chỉ là những lời nói suông. Nhưng lợi ích cũng hà tiện ngay cả lời nói. Nó chỉ phát minh ra lời nói khi thấy cần thiết, khi lời nói gắn liền với lợi ích. Lúc bấy giờ, nó trở nên hùng biện, máu cũng bắt đầu chảy nhanh hơn trong mạch máu của nó. Đồng thời, sẽ không thiếu gì những việc làm cao cả có lợi cho nó, nhưng có hại cho người khác, không thiếu gì những lời nói xu nịnh, những lời khen ngợi khéo léo. Và tất cả những điều đó, tất cả đều được khai thác chỉ nhằm mục đích biến sự vi phạm thể lệ về rừng thành những đồng tiền chạy vào trong túi chủ rừng, biến người vi phạm thể lệ về rừng thành một khoản thu nhập, để có được khả năng đầu tư tư bản có lợi hơn, bởi vì người phạm pháp đã trở thành tư bản đối với chủ rừng. Vấn đề không phải là lạm dụng những sự phục vụ của người lý trưởng vì lợi ích của người phạm pháp, mà là lạm dụng những sự phục vụ đó vì lợi ích của chủ rừng. Một sự ưu đãi kỳ diệu biết bao của số phận, một sự kiện lạ kỳ biết bao đã thể hiện ra trong cái sự việc là, đúng trong những lúc hiếm có mà người nhắc đến cái hạnh phúc đáng nghi hoặc của người phạm pháp, - dù chỉ là nhắc qua thôi, - thì hạnh phúc của ngài chủ rừng được bảo đảm một cách tuyệt đối!

Còn một thí dụ nữa về những lời châm ngôn nhân đạo xen vào trong báo cáo:

Báo cáo viên: "Luật pháp nước Pháp không biết đến sự thay thế việc tù giam bằng lao động cưỡng bách trong rừng, nhưng ông ta, báo cáo viên, cho rằng sự thay thế đó là một biện pháp khôn ngoan và có tác dụng tốt, bởi vì việc ở tù không phải bao giờ cũng dẫn tới chỗ cải tạo, mà ngược lại, thường làm hư hỏng thêm".

Trước kia, khi cần tuyên bố những người vô tội là kẻ phạm tội,- thì lúc đó, nhà tù là *tốt;* điều này trái với lời nói của một vị đại biểu, khi bàn tới những người nhặt củi khô đã nhận xét rằng ở trong tù họ sống chung với những tên ăn trộm chuyên nghiệp. Còn bây giờ thì những trại cải hối phút chốc được biến thành những cái trại làm cho con người hư hỏng, bởi vì trong lúc này nói nhà tù làm hư hỏng con người là có lợi cho chủ rừng. Người ta hiểu cải tạo người phạm pháp là *thu lợi tức một cách chu đáo;* đem lại lợi tức đó cho chủ rừng cũng là một sứ mệnh cao cả của kẻ phạm tội.

https://thuviensach.vn

Lợi ích không có trí nhớ, bởi vì nó chỉ nghĩ về bản thân. Nó chỉ không quên một cái gần gũi nhất với trái tim của nó, tức là bản thân nó. Những mâu thuẫn không làm cho nó bối rối một chút nào, bởi vì nó không mâu thuẫn với chính bản thân nó. Nó là người thường xuyên tức hứng, bởi vì nó không có một hệ thống, mà chỉ có những mánh khóe.

Trong khi những lý do nhân đạo và pháp lý chỉ là

> Những cái mà ở dạ hội, chúng ta, những thằng ngốc,
>
> Gọi là những kẻ không ai mời ra nhẩy, -

thì những mánh khóe lại là những nhân tố hoạt động nhất trong bộ máy thuyết lý dài dòng của lợi ích. Trong số những mánh khóe này chúng ta nhận thấy có hai mánh khóe thường xuyên được lặp đi lặp lại trong các cuộc thảo luận với tính cách là những phạm trù cơ bản: đó là *"động cơ tốt đẹp"* và *"hậu quả có hại"*. Chúng ta thấy lúc thì báo cáo viên của tiểu ban, lúc thì một thành viên khác nào đó của hội nghị dân biểu, trong vai trò người bảo vệ mọi quy định mập mờ khỏi mũi nhọn của những ý kiến phản đối, che chở cho quy định ấy bằng cái lá chắn của những lý do tinh tế khôn ngoan và tốt đẹp. Chúng ta thấy rằng mọi kết luận toát ra từ những cơ sở pháp luật đều bị bác bỏ bằng cách viện dẫn những hậu quả có hại hoặc gây ra sự nghi ngại. Chúng ta hãy nói một chút đến những mánh khóe thiên biến vạn hóa ấy, đến những mánh khóe par excellence[63]1* ấy, thích hợp đối với tất cả và đối với một cái gì đó nữa.

Lợi ích biết bôi nhọ pháp luật như thế nào, - nó nêu ra viễn cảnh của những hậu quả tai hại do pháp luật gây ra ở thế giới bên ngoài; nhưng nó cũng biết bào chữa cho sự bất công bằng những động cơ tốt đẹp, tức là bằng cách đi sâu vào thế giới tinh thần bên trong của sự bất công ấy. Pháp luật sản sinh ra những hậu quả xấu ở thế giới bên ngoài trong những con người xấu, còn sự bất công thì toát ra từ những động cơ tốt đẹp trong lòng con người cao thượng, con người ban bố nó. Nhưng cả điều này lẫn điều kia, tức là cả những động cơ tốt đẹp lẫn những hậu quả có hại, đều có đặc tính chung là chúng xem xét vấn đề không phải trong mối quan hệ của nó với bản thân mình, xem xét pháp luật không phải với tính cách là một đối tượng độc lập, mà lẩn tránh pháp luật, chúng hướng sự chú ý của chúng ta hoặc vào thế giới bên ngoài, hoặc vào lý tính của bản thân, và như vậy là chúng dùng những thủ đoạn *ở đằng sau lưng pháp luật.*

https://thuviensach.vn

Những hậu quả có hại là gì? Toàn bộ bản trình bày của chúng ta chứng tỏ rằng, hoàn toàn không nên hiểu đó là những hậu quả có hại đối với nhà nước, đối với luật pháp, đối với người bị cáo. Sau đây, bằng một vài nét, chúng ta sẽ chứng minh rằng với danh từ những hậu quả có hại người ta không phải nói đến những hậu quả có hại đối với *an ninh của các công dân.*

Chúng ta đã được nghe từ bản thân những thành viên của hội nghị dân biểu: quy định nói rằng "người nào cũng phải chỉ rõ, củi của họ do đâu mà có" là một sự xâm phạm thô bạo và sỉ nhục vào đời sống của công dân và trao mỗi công dân cho sự tùy tiện của những chuyện sinh sự rất lôi thôi. Một quyết nghị khác tuyên bố người nào *tàng trữ* củi bị lấy cắp là kẻ trộm, mặc dù có một đại biểu đã tuyên bố:

"Điều này có thể nguy hiểm đối với người lương thiện khác. Người ta có thể ném củi bị đánh cắp vào một sân nhà láng giềng nào đó, và người ta đưa người vô tội ra tòa".

Điều 66 quy định công dân nào mua một cái chổi không phải là chổi bị độc quyền kinh doanh, thì sẽ bị kết án giam trong trại cải tạo từ bốn tuần lễ đến hai năm. Về vấn đề này vị đại diện của thành phố nhận xét như sau:

"Điều này đe dọa bỏ tù toàn thể dân cư sống trong các vùng En-bơ-phen-đơ, Len-nép và Dô-lin-ghen".

Cuối cùng, sự giám đốc và những chức năng của cảnh sát săn bắn và của cảnh sát rừng được tuyên bố không phải chỉ là quyền của *quân nhân,* mà còn là trách nhiệm của họ, mặc dù là trong điều *9* của điều lệ tố tụng hình sự chỉ nói đến những quan chức nằm dưới sự giám sát của các kiểm sát viên của nhà nước; những kiểm sát viên này có thể trực tiếp truy tố những quan chức ấy, còn quân nhân thì không phải chịu sự truy tố như vậy. Điều khoản ấy vừa đe dọa tính độc lập của tòa án, vừa đe dọa tự do và an ninh của công dân.

Do đó, vấn đề hoàn toàn không phải là những hậu quả có hại đối với nền an ninh của công dân, - ngược lại bản thân sự an ninh của công dân được xem như là *một tình hình có những hậu quả có hại.*

Vậy những hậu quả có hại là gì? Cái gì gây hại đối với lợi ích của chủ rừng là có hại. Vì thế, nếu hậu quả của pháp luật là bất lợi cho chủ rừng thì đó là những hậu quả có hại. Trong trường hợp này lợi ích rất minh mẫn. Nếu như trước kia, nó đã không nhìn thấy những gì mà mắt trần nhìn thấy, thì bây giờ nó nhìn thấy cả những gì mà người ta chỉ có thể thấy nhờ kính hiển vi. Đối với nó, toàn thế giới là gai chọc vào mắt, thế giới này đầy rẫy nguy hiểm chính vì nó không

https://thuviensach.vn

phải là thế giới của một lợi ích duy nhất nào đó, mà là thế giới của nhiều lợi ích. Lợi ích tự coi mình như là mục đích cuối cùng của thế giới. Có nghĩa là nếu pháp luật không thực hiện được mục đích cuối cùng này, thì pháp luật sẽ là pháp luật mâu thuẫn với mục đích. *Pháp luật có hại đối với lợi ích tư,* do đó, cũng là *pháp luật có hậu quả tai hại.*

Nhưng, có thể rằng những *động cơ tốt đẹp* tốt hơn là những hậu quả có hại chăng?

Lợi ích không suy nghĩ, nó tính toán. Đối với nó, động cơ đóng vai trò những con số. Động cơ là chất kích thích để thủ tiêu những cơ sở pháp lý; thế thì ai có thể hoài nghi việc lợi ích tư có đủ chất kích thích đề làm việc đó? Phẩm chất tốt của động cơ quy lại là tính linh hoạt thích ứng với từng trường hợp riêng biệt, nhờ tính linh hoạt này mà nó có thể đẩy lùi bản chất khách quan của sự vật về phía sau, và làm yên lòng bản thân mình và những người khác bằng cái ảo tưởng tựa hồ như không nên suy nghĩ về việc tốt mà chỉ cần có ý nghĩ tốt khi làm việc xấu là được.

Tiếp tục vấn đề bị ngắt quãng, trước hết chúng tôi xin dẫn một vài điều bổ sung về những công việc cao quý được trao cho ngài lý trưởng.

"Tiểu ban đã đề nghị sửa đổi §34 như sau: nếu bị cáo yêu cầu triệu tập người bảo vệ để lập biên bản, thì bị cáo phải nộp *trước* cho tòa án xét xử những vụ về rừng mọi khoản chi phí có liên quan tới việc đó".

Nhà nước và tòa án không được làm bất cứ việc gì không công vì lợi ích của bị cáo. Cần phải nộp tiền trước cho nhà nước và tòa án, điều này đương nhiên cũng gây trước những khó khăn hết sức lớn cho việc đối chất giữa người bảo vệ rừng có trách nhiệm tố giác và bị cáo.

Một sự việc cao cả thay! Một sự việc cao cả duy nhất có một không hai! Một nửa vương quốc cho riêng sự việc cao cả ấy! Sự việc cao cả duy nhất được ghi trong dự luật ấy, ngài lý trưởng phải thực hiện vì lợi ích của ngài chủ rừng. Lý trưởng là người biểu hiện những việc cao cả, ông ta là hiện thân của những sự việc cao cả đó, tất cả những sự việc cao cả đó đều biểu hiện đầy đủ và mãi mãi được hoàn thành trong cái gánh nặng mà lòng tự hy sinh đầy trắc ẩn đã đặt lên vai người lý trưởng.

Nếu như vì lợi ích của nhà nước và vì hạnh phúc tinh thần của người phạm tội mà ngài lý trưởng phải làm nhiều hơn là nhiệm vụ của mình, thì lẽ nào các

https://thuviensach.vn

ngài chủ rừng, cũng vì những hạnh phúc ấy, lại không nên đòi hỏi *ít hơn* là đòi hỏi cho *lợi ích của họ?*

Có thể nghĩ rằng vấn đề này đã được giải đáp trong phần thảo luận được phân tích từ trước đến nay, nhưng nghĩ như vậy là sai lầm. Chúng ta hãy bàn sang *việc quy định những sự trừng phạt.*

"Đại diện của tầng lớp quý tộc cho rằng chủ rừng cũng vẫn chưa được bồi thường đầy đủ ngay cả khi (ngoài việc giản đơn đền bù giá trị) người đó nhận được cả tiền phạt, bởi vì không phải lúc nào cũng thu được khoản tiền phạt này".

Đại biểu của thành phố nhận xét:

"Cách diễn đạt điều khoản này (§15) có thể dẫn tới những hậu quả đáng chê nhất. Như thế là chủ rừng lĩnh *ba loại* bồi thường, cụ thể là: giá trị, sau đó tiền phạt gấp bốn, gấp sáu hoặc thậm chí gấp tám lần, và cuối cùng, khoản bồi thường đặc biệt cho thiệt hại, khoản này thường được ấn định hoàn toàn tùy tiện, và là kết quả của một sự bịa đặt nhiều hơn là của hiện thực. Trong bất kỳ trường hợp nào - vị đại diện này kiến nghị - cũng cần phải quyết nghị rằng, việc đòi khoản bồi thường đặc biệt có tính chất tranh chấp này cần được đệ trình ngay lên tòa án xét xử những vụ về rừng, và đòi hỏi đó cần được xác định theo quyết định của tòa án. Từ chính bản chất sự việc, ta thấy rõ là những bằng chứng về những sự thiệt hại phải được trình bày riêng, chứ không phải chỉ dựa vào biên bản mà thôi".

Về ý kiến phản đối này, báo cáo viên và một thành viên khác của hội nghị dân biểu đã giải thích rõ *giá trị bổ sung* nói ở đây thu được bằng cách nào trong những trường hợp mà họ đã nêu lên. Điều này đã được thông qua.

Việc phạm tội được biến thành cuộc xổ số, mà trong trường hợp may mắn thì chủ rừng có thể trúng số. Y có thể thu được giá trị bổ sung; còn nếu y chỉ nhận được giá trị của gỗ mất cắp thôi, thì nhờ khoản phạt gấp bốn lần, gấp sáu lần, hoặc thậm chí gấp tám lần, y cũng sẽ kiếm được món bở. Nhưng một khi y thu được không chỉ đơn thuần giá trị, mà còn thu được cả món bồi thường đặc biệt vì thiệt hại, thì khoản phạt gấp bốn, gấp sáu, gấp tám lần kia, trong bất kỳ trường hợp nào, cũng trở nên món lãi thuần túy. Nếu như thành viên của đẳng cấp quý tộc nghĩ rằng những khoản tiền phạt đã tính không phải là một sự bảo đảm đầy đủ, bởi vì thường không thu được chúng, thì việc thu khoản phạt này lại càng hoàn toàn không dễ dàng hơn do chỗ là ngoài tiền phạt ra, sẽ còn tính cả giá trị và khoản bồi thường về thiệt hại. Vả lại, chúng ta sẽ thấy rằng người ta đề nghị làm cho tình trạng bị cáo không nộp đủ tiền như thế sẽ trở thành vô hại.

https://thuviensach.vn

Liệu chủ rừng có thể bảo hiểm rừng của mình tốt hơn cách làm ở đây, khi tội phạm biến thành lợi tức, hay không? Như một viên chỉ huy khéo léo, y biến cuộc tấn công vào mình thành sự bảo đảm chắc chắn cho thắng lợi và cho món lãi, bởi vì ngay cả giá trị bổ sung của gỗ - một sự hoang tưởng về kinh tế – nhờ sự trộm cắp, cũng đang biến thành một thực thể nào đó. Chủ rừng phải được bảo đảm không những về rừng của y, mà cả về những hoạt động kinh doanh trục lợi của y về rừng nữa, còn y thì biểu lộ lòng trung thành rất rẻ tiền của mình đối với nhà nước, - tên tay sai của y, - bằng cách không trả công cho nhà nước gì cả. Biến việc trừng phạt tội phạm từ sự thắng lợi mà pháp luật giành được đối với những sự xâm phạm đến pháp luật, thành thắng lợi của tính tư lợi đối với những sự xâm phạm tới tính tư lợi, - đó là một phát kiến kiệt xuất.

Nhưng, chúng tôi xin bạn đọc lưu ý đặc biệt tới cách diễn đạt của §14, cách diễn đạt này buộc chúng ta phải từ bỏ quan niệm quen thuộc về leges barbarorum, với tính cách là pháp luật của những người dã man. Dĩ nhiên, cần phải phân biệt sự *trừng phạt* với tư cách là sự trừng phạt, với tư cách là sự khôi phục pháp luật với sự đền bù giá trị và với sự bồi thường thiệt hại, với sự khôi phục tài sản tư nhân; nhưng ở đây từ *sự trừng phạt công*, sự trừng phạt đang biến thành sự *đền bù tiền cho tư nhân;* tiền phạt không rơi vào quỹ nhà nước, mà lại rơi vào quỹ riêng của chủ rừng.

Thực ra, một đại biểu của thành phố có tuyên bố: "Việc này trái với sự tôn nghiêm của nhà nước và trái với những nguyên tắc của một thủ tục tố tụng hình sự công bằng", nhưng một đại biểu quý tộc, để bảo vệ lợi ích của chủ rừng, đã kêu gọi ý thức về quyền và về sự công bằng của hội nghị, tức kêu gọi ý thức *đặc biệt* về quyền và về sự công bằng.

Các dân tộc dã man bắt phải trả cho kẻ bị thiệt hại một sự bù đắp bằng tiền nhất định (phạt tiền), về một sự phạm tội nhất định. Khái niệm về sự trừng phạt công chỉ được xác lập để đối lập với cái quan điểm coi việc phạm tội chỉ là sự vi phạm quyền của một cá nhân. Nhưng còn cần phải tìm xem dân tộc nào, học thuyết nào, đã hạ cố ban cho cá nhân quyền áp dụng sự trừng phạt, - cả sự trừng phạt có tính chất tư nhân lẫn sự trừng phạt có tính chất nhà nước.

Rõ ràng qui pro quo[64]1* tột độ này đã dẫn hội nghị đẳng cấp tới lầm lẫn. Chủ rừng, được giao quyền lập pháp, phút chốc đã lẫn lộn các vai trò của mình - nhà lập pháp và người chủ rừng. Một lần, với tư cách là chủ rừng, y bắt kẻ trộm phải

https://thuviensach.vn

trả cho y tiền gỗ; lần khác, với tư cách là nhà lập pháp, y bắt kẻ trộm phải nộp tiền phạt cho y vì *những ý định phạm* tội, thế là ngẫu nhiên cả hai lần chủ rừng đều nhận được tiền thưởng. Như vậy, chúng ta có trước mặt không phải là droit des seigneurs[65]2* thông thường. Thông qua thời đại quyền công, chúng ta đã tới thời đại quyền thế tập gấp đôi, quyền thế tập lũy thừa. Các lãnh chúa thế tập lợi dụng sự tiến bộ của thời đại, sự tiến bộ đang bác bỏ những yêu cầu của họ - để tiếm đoạt cả sự trừng phạt tư, vốn có của thế giới quan dã man, lẫn sự trừng phạt công, vốn có của thế giới quan hiện đại.

Do việc đền bù giá trị và việc bồi thường đặc biệt những thiệt hại, mối quan hệ giữa người lấy cắp gỗ và chủ rừng đã bị đình chỉ, bởi vì giờ đây việc vi phạm thể lệ về rừng đã hoàn toàn bị thủ tiêu. Cả hai, kẻ cắp và người sở hữu đều hoàn toàn trở lại trạng thái trước đây của mình. Khi xảy ra việc trộm gỗ, lợi ích của chủ rừng bị tổn thất, chỉ vì gỗ bị mất mát, chứ không phải quyền bị xâm phạm. Chỉ cái mặt cảm quan của tội phạm là đụng tới lợi ích của chủ rừng, còn bản chất tội lỗi của hành vi thì không phải ở chỗ xâm phạm đến gỗ với tính cách là một cái gì vật chất, mà là ở chỗ xâm phạm tới dây thần kinh nhà nước của gỗ – tới quyền sở hữu với tính cách là quyền sở hữu, tức là ở chỗ thực hiện ý định chống lại luật pháp. Chẳng lẽ chủ rừng lại có những yêu cầu tư đối với cách suy nghĩ của kẻ cắp về pháp luật hay sao? Việc tăng thêm sự trừng phạt trong trường hợp tái phạm là gì, nếu không phải là sự trừng phạt đối với cách suy nghĩ tội tội? Lẽ nào người chủ rừng lại có thể đưa ra tư tố khi mà người đó không có một quyền yêu cầu tư nào hết? Phải chăng chủ rừng đã là hiện thân của nhà nước trước khi gỗ bị mất cắp? Không phải, nhưng y sẽ trở thành hiện thân của nhà nước sau vụ trộm gỗ. Gỗ có thuộc tính lạ kỳ: chỉ cần gỗ bị lấy cắp là người sở hữu gỗ có ngay những thuộc tính của nhà nước mà trước đây y không có. Vì chủ rừng chỉ có thể thu hồi cái mà y bị tước đoạt. Nếu như người ta giao trả nhà nước cho y, - mà người ta thật sự giao trả nhà nước cho y, một khi ngoài quyền tư nhân ra, y còn có cả quyền nhà nước đối với kẻ phạm pháp nữa, - thì như thế có nghĩa là nhà nước của y đã bị mất cắp, có nghĩa là nhà nước là tài sản riêng của y. Kẻ lấy cắp gỗ, cũng giống như Cri-xtô-pho thứ hai, cõng trên lưng mình không chỉ những khúc gỗ lấy cắp, mà cả bản thân nhà nước nữa.

Sự trừng phạt công là việc tội phạm hòa hoãn với lý trí của nhà nước, vì vậy nó là quyền của nhà nước, nhưng là cái quyền mà nhà nước không thể chuyển cho tư nhân, cũng như một người không thể nhượng cho kẻ khác lương tâm của

https://thuviensach.vn

mình. Mọi quyền của nhà nước đối với kẻ phạm tội đồng thời cũng là quyền của kẻ phạm tội đối với nhà nước. Không một sự len lỏi nào của những mắt xích trung gian có thể biến mối quan hệ của kẻ phạm tội đối với nhà nước thành mối quan hệ đối với tư nhân. Ngay nếu như cho rằng nhà nước đã từ bỏ quyền của mình, tức là đã tự sát, thì việc nhà nước từ bỏ nghĩa vụ của mình cũng không những sẽ là một sự dung túng, mà còn là một tội phạm nữa.

Do đó, chủ rừng không thể nhận được ở nhà nước cái quyền tư được trừng phạt công, cũng như bản thân y không có quyền trừng phạt nào cả. Nhưng, nếu như tôi, vì không có những yêu cầu hợp pháp, biến việc phạm tội của một người thứ ba thành một nguồn thu nhập độc lập, thì phải chăng làm như vậy tôi không trở thành kẻ tòng phạm của hắn? Hoặc giả, tôi là một kẻ tòng phạm với hắn ở một mức độ ít hơn, chỉ vì hắn phải chịu sự trừng phạt, còn tôi thì được hưởng thành quả dễ chịu của tội phạm? Tội lỗi sẽ không giảm đi do chỗ tư nhân lạm dụng những chức năng nhà lập pháp của mình để chiếm hữu các quyền nhà nước, nhờ những người khác đã phạm tội. Hoang phí của công, tiền của nhà nước, là tội quốc sự, vậy thì lẽ nào tiền phạt không phải là của công, không phải là tiền của nhà nước?

Kẻ trộm lấy cắp gỗ của chủ rừng, nhưng chủ rừng lại lợi dụng kẻ trộm để lấy cắp *bản thân nhà nước*. Điều này đúng đến mức nào theo nghĩa đen của nó, §19 đã chứng minh; ở đây, người ta không chỉ hạn chế ở tiền phạt, người ta còn đòi cả *con người* của bị cáo. Điều 19 giao kẻ vi phạm thể lệ về rừng cho người chủ rừng và kẻ ấy có nhiệm vụ phải thực hiện *lao động cưỡng bức ở trong rừng* cho người chủ rừng. Điều này, theo ý kiến của một vị đại biểu thành phố, "có thể dẫn tới những sự bất tiện lớn hơn. Ông ta chỉ lưu ý tới sự nguy hiểm của phương thức trừng phạt này khi vấn đề đụng tới người thuộc giới tinh khác".

Một vị đại biểu quý tộc đã đưa một câu trả lời đáng lưu truyền muôn thuở:

"Thực ra, mỗi khi thảo luận dự luật, việc bàn bạc từ trước và quy định một cách cứng rắn những nguyên tắc của nó vừa là cần thiết, vừa là hợp lý: nhưng một khi đã thực hiện điều này rồi, thì không nên trở lại những nguyên tắc đó mỗi khi thảo luận từng đoạn riêng biệt". Sau đó, đoạn trên đã được chấp thuận *không có ý kiến phản đối.*

Chỉ cần đưa ra một cách khôn khéo những nguyên tắc xấu làm điểm xuất phát, - và các vị sẽ có được cơ sở pháp lý vững chắc cho những kết luận xấu. Sự thực, các vị có thể nghĩ rằng tính chất không thỏa đáng của một nguyên tắc biểu

https://thuviensach.vn

hiện ra chính trong sự sai lầm của những kết luận của nó, nhưng nếu các vị có kinh nghiệm đường đời thì các vị sẽ hiểu rằng, một con người thông minh có thể lợi dụng đến khả năng cuối cùng cái mà người đó có một lần đã đạt được. Chúng ta chỉ ngạc nhiên có một điều là tại sao chủ rừng lại không có quyền đốt lò của mình bằng những kẻ lấy gỗ. Vì vấn đề nói ở đây không phải là quyền, mà là những nguyên tắc, từ đó hội nghị dân biểu có thể tùy ý dùng làm điểm xuất phát, nên cũng không có gì ngăn cản việc rút ra một kết luận như thế.

Trái ngược hẳn với giáo lý vừa được xác lập, chỉ cần nhìn lại lướt qua chúng ta cũng sẽ thấy việc thảo luận lại nguyên tắc là cần thiết biết dường nào khi xem xét mỗi một điều khoản, - vì rằng khi biểu quyết những điều khoản ấy, những điều khoản dường như không liên quan tới nhau và được xếp đặt ở một khoảng cách khá xa nhau, thì hết quyết nghị này đến quyết nghị khác được *lén lút* đưa vào. Một khi quyết nghị thứ nhất đã được thông qua, thì ngay cả *cái vẻ* về *ngoài* của điều kiện mà chỉ có nó quyết nghị thứ nhất mới có thể được thông qua, về sau thậm chí cũng bị vứt bỏ.

Khi thảo luận §4 về việc trao quyền đánh giá cho người bảo vệ và làm công việc tố giác, một đại biểu của thành phố đã nhận xét:

"Nếu như đề nghị tiền phạt phải được nộp vào quỹ nhà nước không được chấp thuận, thì quyết định đang phân tích sẽ nguy hiểm gấp bội".

Và điều này thật rõ ràng: khi đánh giá vì lợi ích của nhà nước, người bảo vệ rừng có ít lý do để nâng giá hơn là khi y đánh giá vì lợi ích của chủ mình. Nhưng người ta đã lẩn tránh một cách khéo léo việc thảo luận điểm này, làm ra vẻ tựa hồ có thể xóa bỏ §14 là điều khoản giao khoản tiền phạt cho chủ rừng. Như vậy §4 đã được thông qua. Sau khi đã biểu quyết được mười điều khoản, thì cuối cùng đến lượt §14, nhờ nó mà §4 có một ý nghĩa đã bị thay đổi và nguy hiểm. Nhưng, mối liên hệ này hoàn toàn bị bỏ qua, §14 được thông qua, và tiền phạt rơi vào quỹ riêng của chủ rừng. Căn cứ chủ yếu và duy nhất được dẫn ra có lợi cho sự giải thích ấy là lợi ích của chủ rừng; đối với anh ta thì dường như việc chỉ đền bù giá trị của gỗ bị mất cắp chưa phải là một sự bồi thường đầy đủ. Nhưng trong §15, người ta lại vẫn quên rằng, tiền phạt đã được biểu quyết có lợi cho chủ rừng, và người ta đang quy định có lợi cho chủ rừng: ngoài việc giản đơn đền bù giá trị còn có khoản bồi thường đặc biệt về thiệt hại, với cái ly do là chủ rừng có thể nhận thêm được một giá trị phụ thêm vào đó, - làm như thể giá trị phụ thêm này

https://thuviensach.vn

đã không rơi vào túi của y dưới hình thức tiền phạt. Thậm chí người ta còn nói rõ rằng tiền phạt không phải bao giờ cũng thu được. Như vậy, thoạt đầu, người ta *làm ra vẻ* hình như người ta chỉ muốn giữ vị trí của nhà nước đối với tiền mà thôi, nhưng trong §19, chiếc mặt nạ bị vứt bỏ, và người ta nêu yêu sách không chỉ đối với tiền, mà còn đối với bản thân kẻ phạm tội, không chỉ đối với túi tiền của con người, mà cả đối với bản thân con người nữa.

Trong đoạn này, phương pháp lừa dối đã thể hiện nổi bật và trần truồng, thậm chí một cách công khai có ý thức, bởi vì phương pháp đó đã tuyên bố thẳng rằng mình là nguyên tắc.

Rõ ràng sự đền bù giá trị giản đơn và sự bồi thường thiệt hại chỉ đem lại cho người chủ rừng quyền *đưa đơn kiện có tính chất tư nhân* đối với người vi phạm thể lệ về rừng - việc kiện tụng mà chủ rừng có tòa án dân sự để thực hiện. Nếu kẻ vi phạm thể lệ về rừng không có khả năng nộp phạt thì chủ rừng cũng nằm trong tình trạng của bất kỳ một tư nhân nào khác có con nợ không có khả năng trả nợ, điều này đương nhiên không đem lại cho chủ nợ cái quyền bắt con nợ phải lao động cưỡng bức, phải làm lao dịch, tóm lại, bắt con nợ phải ở trong *tình trạng nô lệ tạm thời*. Cái gì đã được chủ rừng dùng làm căn cứ để đề ra yêu cầu này? *Tiền phạt*. Như chúng ta đã thấy, sau khi chiếm hữu cho mình tiền phạt, chủ rừng còn chiếm hữu cho mình, ngoài cái quyền tư nhân của mình, cả cái *quyền nhà nước* đối với kẻ vi phạm thể lệ về rừng và tự ý chiếm vi trí của nhà nước. Nhưng sau khi dành cho mình tiền phạt, chủ rừng đã che đậy một cách khôn khéo việc dành cho mình cả *bản thân quyền trừng phạt*. Trước kia, y nói đến *tiền phạt* chỉ đơn thuần với tính cách là *tiền*, bây giờ y nói đến tiền phạt với tính cách là *sự trừng phạt* và đắc chí thừa nhận rằng, thông qua tiền phạt, y đã biến quyền công thành tài sản tư của mình. Đáng ra phải khủng khiếp lánh xa khỏi kết luận trên, - kết luận vừa tội lỗi vừa đáng căm phẫn, - thì người ta lại sử dụng nó, bởi vì đó là kết luận. Cứ hẳng để cho lý tính lành mạnh của con người xác nhận rằng, trao một công dân này với tư cách là nông nô nhất thời cho một công dân khác hoàn toàn định đoạt - có nghĩa là hành động đi ngược lại pháp luật của chúng ta, hơn nữa, còn đi ngược lại mọi pháp luật. Nhưng đối với điều đó, người ta nhún vai trả lời rằng các nguyên tắc đã được thảo luận, - mặc dù trong thực tế không có nguyên tắc, mà cũng chẳng có thảo luận. Bằng cách đó, thông qua tiền phạt, chủ rừng lén lút chiếm hữu được *con người của người vi phạm thể lệ về rừng*. Chỉ có §19 mới bộc lộ sự mập mờ nhất của §14.

https://thuviensach.vn

Như vậy, chúng ta thấy rằng §4 sẽ không thể đứng vững được do §4, §14 không thể đứng vững được do §15, §15 không thể đứng vững được do §19, còn bản thân §19 thì cũng không thể đứng vững và sẽ phải làm cho toàn bộ nguyên tắc về các khoản phạt không thể đứng vững được, chính vì trong §19 thể hiện toàn bộ sai lầm của nguyên tắc ấy.

Không thể nào vận dụng nguyên tắc divide et impera[66]1* một cách khôn khéo hơn. Khi thảo luận điều trước người ta không nghĩ đến điều sau, còn khi thảo luận điều sau thì người ta quên điều trước. Một điều khoản đã được thảo luận rồi, điều khoản kia còn chưa được thảo luận, vì vậy cả hai, do những căn cứ trái ngược hẳn nhau, được đặt cao hơn mọi cuộc thảo luận. Nhưng "ý thức pháp luật và công bằng trong việc bảo vệ lợi ích của chủ rừng" là nguyên tắc được thừa nhận, ý thức này đối lập trực tiếp với ý thức pháp luật và công bằng trong việc bảo vệ lợi ích của những ai mà tài sản chỉ là cuộc sống, tự do, tính người, danh hiệu người công dân, của những ai không có gì hết ngoài bản thân mình.

Chúng ta đã đi xa như vậy đó. - Thay cho một mẩu gỗ chủ rừng được một cái vốn là con người.

Sây - lốc

Ngài quan tòa sáng suốt! Đây là bản án! Hãy sẵn sàng đi!

Poóc-xi-a

Hãy gượm; còn một điều này nữa.

Giấy nợ của ngươi không cho ngươi một giọt máu nào;

Trong giấy, lời lẽ rõ ràng và rành rọt: một cân thịt.

Ngươi hãy lấy nợ của ngươi đi, hãy lấy cân thịt của ngươi đi:

Nhưng, trong khi cắt xẻo, nếu ngươi làm đổ

Dầu chỉ là một giọt máu Cơ Đốc.

Thì tài sản và ruộng đất của ngươi, theo luật pháp,

Sẽ bị sung công.

Grát-xi-a-nô

Quan tòa thật xứng đáng! Gã Do Thái kia, hãy xem đây? Ôi Ngài quan tòa sáng suốt!

Sây-lốc

Luật pháp là như thế ư ?

https://thuviensach.vn

Poóc-xi-a

Ngươi có thể nhìn thấy nó[66].

Giờ đây, cả các vị cũng nhìn thấy nó!

Các vị lấy cái gì làm căn cứ cho tham vọng của mình đòi biến kẻ vi phạm thể lệ về rừng thành tên nông nô của các vị? Tiền phạt. Chúng tôi đã chỉ ra rằng các vị không có quyền thu tiền phạt. Nhưng xin hãy để vấn đề đó sang một bên. Nguyên tắc cơ bản của các vị là gì ? Là phải bảo đảm lợi ích của chủ rừng, dù cho thế giới của pháp luật và của tự do có bị sụp đổ vì việc đó thì cũng mặc. Đối với các vị, luận điểm cho rằng, *bằng bất cứ cách nào,* kẻ vi phạm thể lệ về rừng phải *bồi thường thiệt hại* đã gây ra cho các vị với tư cách là chủ rừng, - luận điểm đó là bất di bất dịch. Cái căn cứ thủ cựu, ngu độn của những lập luận của các vị đã mục nát tới mức chỉ cần một hơi thổi nhẹ của tư tưởng lành mạnh, cũng đủ bị tiêu tan thành tro bụi.

Nhà nước có thể và cần phải tuyên bố: tôi bảo đảm cho pháp luật khỏi mọi sự ngẫu nhiên. Chỉ có pháp luật ở trong tôi mới là bất tử, và vì thế tôi chứng minh cho các vị thấy tính chất có thể chết của sự phạm tội bằng cách thủ tiêu nó. Nhưng nhà nước không thể và không được nói: lợi ích tư nhân, sự tồn tại nhất định của tài sản, khu rừng, cây gỗ, cành khô (mà so sánh với nhà nước thì cây lớn nhất cũng không lớn hơn một cành con) đều được bảo đảm tránh mọi sự ngẫu nhiên, đều là bất tử. Nhà nước không thể đi ngược lại bản chất của sự vật; nó không thể bảo vệ cái hữu hạn khỏi những điều kiện mà cái hữu hạn phải phục tùng, khỏi sự ngẫu nhiên. Giống như *trước khi* tội phạm xảy ra, nhà nước không thể bảo đảm cho tài sản của các vị tránh khỏi mọi sự ngẫu nhiên, - tội phạm cũng vậy, nó không thể biến bản tính không ổn định đó của tài sản của các vị thành mặt đối lập của nó. Dù trong trường hợp nào, nhà nước cũng bảo đảm lợi ích tư nhân của các vị, trong chừng mực lợi ích này có thể được bảo đảm bằng những luật pháp hợp lý và bằng những biện pháp phòng ngừa hợp lý, nhưng về sự tố tụng tư nhân của các vị đối với kẻ phạm tội, thì nhà nước không thể thừa nhận quyền nào khác ngoài quyền của tất cả mọi tố tụng của tư nhân, - tức là quyền bào chữa do thủ tục tố tụng dân sự đem lại. "Nếu như bằng cách đó các vị không thể thu được khoản bồi thường, vì người phạm tội không có khả năng nộp tiền, thì từ đó chỉ có thể kết luận rằng *mọi con đường hợp pháp* dẫn tới sự bồi thường đều đã biến mất. Thế giới không vì thế mà sẽ ra ngoài quỹ đạo của mình, nhà nước cũng sẽ không

https://thuviensach.vn

rời bỏ con đường chính nghĩa sáng như mặt trời; còn các vị cũng sẽ biết rằng tất cả mọi cái trên trần gian đều là nhất thời, nhưng do lòng tin đạo sâu sắc của các vị, chắc gì điều đó đã là điều mới mẻ hấp dẫn đối với các vị và không thể làm cho các vị kinh ngạc hơn bão táp, hỏa hoạn và cơn sốt rét. Nhưng nếu nhà nước lại muốn biến kẻ phạm tội thành người nông nô nhất thời của các vị, thì nhà nước có thể hy sinh sự bất diệt của pháp luật cho lợi ích tư hạn chế của các vị. Như vậy nhà nước sẽ chứng minh cho kẻ phạm tội sự diệt vong của pháp luật, trong khi đó sự trừng phạt phải là bằng chứng nói lên rằng pháp luật là bất tử.

Vào thời đại vua Phi-líp, khi thành phố Ăng-ve chỉ cần nhận chìm lãnh thổ của mình là có thể ngăn chặn được cuộc tấn công của người Tây Ban Nha một cách dễ dàng, - thì phường hội những người hàng thịt đã không tán thành việc làm đó, bởi vì những con bò mộng của họ được thả trên các cánh đồng cỏ[67]. Các vị đòi hỏi nhà nước phải từ bỏ lãnh thổ tinh thần của mình, miễn là các khúc gỗ của các vị được rửa hận.

Chúng tôi cần dẫn thêm một vài điểm phụ nữa của §16. Vị đại biểu của thành phố nhận xét:

"Theo luật lệ hiện hành cho tới nay thì tám ngày giam giữ được coi bằng năm đồng ta-le tiền phạt. Không có lý do đầy đủ để bác bỏ điểm đó" (tức là: quy định mười bốn ngày thay cho tám ngày).

Tiểu ban đã đề nghị bổ sung vào điều đó như sau:

"Bất kể trong trường hợp nào việc phạt tù cũng không được dưới 24 tiếng đồng hồ".

Khi người ta nhận thấy rằng mức tối thiểu này còn quá lớn, thì một vị đại biểu của đẳng cấp quý tộc đã phản đối:

"Trong luật lệ về rừng của nước Pháp không có biện pháp trừng phạt nào dưới ba ngày".

Ngay một lúc, để đối lập lại luật nước Pháp, hội nghị dân biểu thay thế 5 đồng ta-le bằng 14 ngày giam, chứ không phải tám ngày giam, và cũng ngay ở đây, do sùng bái luật nước Pháp, hội nghị đã phản đối việc thay thế ba ngày giam bằng 24 tiếng đồng hồ.

Vị đại biểu thành phố trên nói tiếp:

"Trong những trường hợp lấy cắp gỗ mà người ta vẫn không thể coi là tội phải trừng phạt nặng, nếu thay 5 đồng tiền phạt bằng 14 ngày giam thì điều đó ít ra cũng rất tàn nhẫn. Điều đó có thể dẫn tới tình hình là

https://thuviensach.vn

người có của có thể dùng tiền chuộc tội, chỉ phải chịu sự trừng phạt thông thường, còn kẻ nghèo thì phải chịu sự trừng phạt gấp đôi".

Một đại biểu của giới quý tộc nhận xét rằng trong các vùng lân cận của Clê-vơ, nhiều vụ vi phạm thể lệ rừng xảy ra chỉ cốt để vào nhà giam và nhận khẩu phần nhà giam. Vị đại biểu của giới quý tộc này há chẳng phải đang chứng minh chính cái điều mà ông ta muốn bác bỏ, cụ thể là chỉ có nạn đói và thiếu nhà cửa đã buộc con người vi phạm thể lệ về rừng? Chẳng lẽ sự thiếu thốn khủng khiếp này là tình tiết tăng tội hay sao?

Cũng vị *đại biểu của thành phố* ấy nói tiếp:

"Việc giảm bớt khẩu phần, bị lên án ở đây - là biện pháp quá tàn bạo, và hoàn toàn không thể thực hiện được trong điều kiện *lao động cưỡng bức".*

Nhiều đại biểu bất bình về tính chất tàn nhẫn của việc cấp khẩu phần chỉ có *bánh mì và nước.* Nhưng một đại biểu nông thôn nhận xét rằng ở vùng Tơ-ria, nơi mà việc hạn chế khẩu phần đã được áp dụng, việc hạn chế này tỏ ra là một *thủ đoạn có hiệu nghiệm.*

Vì sao vị diễn giả đáng kính lại coi nguyên nhân những kết quả tốt đẹp đạt được ở vùng Tơ-ria chính là bánh mì và nước, chứ không phải là việc *tăng cường lòng sùng đạo* mà hội nghị dân biểu đã nói nhiều và cảm động đến như thế? Thế thì ai có thể cho rằng bánh mì và nước là những phương tiện cứu mệnh chân chính? Theo một vài cuộc tranh cãi, có thể nghĩ rằng "nghị viện của những vị thánh"[68] ở nước Anh đã được phục sinh. Vậy thì làm sao? Thay cho những lời cầu nguyện, hy vọng và hát những bài ca tôn giáo, - là bánh mì và nước, nhà tù và lao động cưỡng bức trong rừng! Trước kia, hội nghị dân biểu đã không tiếc những lời hoa mỹ như thế nào để chuẩn bị cho nhân dân tỉnh Ranh một chỗ trên chốn thiên đường, thì ngày nay hội nghị cũng lại không tiếc lời lẽ chỉ để buộc cả một lớp dân cư tỉnh Ranh sống bằng bánh mì và nước, dùng roi vọt xua đuổi họ vào rừng làm lao động cưỡng bức, - đó là cái ý nghĩ mà thậm chí một tên chủ đồn điền Hà Lan cũng không thể nghĩ tới đối với những người nô lệ da đen của hắn. Tất cả những điều đó chứng minh cái gì? Chỉ chứng minh một điều là khi người ta không muốn là con người thì người ta dễ trở thành thánh. Cần hiểu đoạn sau đây với ý nghĩa như thế:

"Một ủy viên của hội nghị dân biểu thấy §23 là *không nhân đạo,* song nó vẫn được thông qua".

https://thuviensach.vn

Ngoài định ngữ “*không nhân đạo"*, chúng ta không được biết gì thêm về đoạn ấy.

Toàn bộ bản trình bày của chúng tôi chứng tỏ rằng hội nghị đã hạ thấp quyền lực hành pháp, cơ quan hành chính, sinh mệnh của bị cáo, tư tưởng nhà nước, bản thân việc phạm tội và sự trừng phạt, tới mức *những phương tiện vật chất của lợi ích tư nhân* như thế nào. Vì vậy, hoàn toàn triệt để khi *bản án của tòa án* chỉ được coi là phương tiện, còn *hiệu lực pháp luật* của bản án được coi là một hình thức thừa.

"Tiểu ban đề nghị xóa bỏ trong §6 những chữ: *"có hiệu lực pháp* luật", vì việc thông qua những chữ đó sẽ làm cho kẻ lấy cắp gỗ, trong trường hợp tái phạm, có thể tránh được mức trừng phạt nặng hơn khi kết án vắng mặt; nhưng nhiều đại biểu phản đối đề nghị đó và tuyên bố rằng, cần phải bác bỏ đề nghị của tiểu ban về việc xóa bỏ câu “*bản án có hiệu lực pháp luật"* trong §6 của dự luật. Tất nhiên, cách nêu bản án như vậy ở đây, - cũng như trong đoạn văn, - không phải không có những căn cứ pháp lý. Nếu như bất cứ bản án nào của quan tòa cũng đủ để làm căn cứ cho việc trừng phạt nặng hơn thì tất nhiên, lúc đó, cái ý đồ trừng phạt nặng hơn những kẻ tái phạm sẽ được thực hiện một cách giản đơn và thường xuyên hơn nhiều. Nhưng cũng cần phải nghĩ thêm rằng có nên hy sinh *nguyên tắc căn bản của pháp luật* cho *lợi ích bảo vệ rừng* do báo cáo viên nêu lên ở đây, hay không. Vi phạm một nguyên tắc cơ bản không thể tranh cãi của tố tụng nhằm làm cho một bản án chưa có hiệu lực pháp luật có tính chất của một bản án hợp pháp, đó là một điều không thể tán thành được. Một đại biểu khác của thành phố cũng đề nghị bác bỏ điểm sửa đổi của tiểu ban. Theo ý kiến đại biểu đó, điểm sửa đổi ấy vi phạm những quy định của luật hình, theo đó thì không thể tăng thêm mức trừng phạt trước khi hình phạt thứ nhất chưa được bản án có hiệu lực pháp luật quy định. Về điểm này, báo cáo viên phản đối: *"Tất cả những biện pháp ấy nói chung là đạo luật đặc biệt,* vì thế nên một *biện pháp đặc biệt* như biện pháp đã đề nghị cũng có thể chấp nhận được". Đề nghị của tiểu ban xóa bỏ những chữ: "có hiệu lực pháp luật" *được chấp thuận".*

Bản án tồn tại chỉ để xác nhận những vụ tái phạm. Đối với lợi ích tư nhân tham lam và lo âu, những hình thức xét xử là những chướng ngại nặng nề và không cần thiết, đang dựng lên trước mặt nó một nghi thức pháp luật rởm. Quá trình xét xử chỉ là một đội hộ tống đáng tin cậy, có nhiệm vụ áp giải đối phương tới nhà tù, đó chỉ là một sự chuẩn bị chấp hành hình phạt, còn nếu việc xét xử ấy muốn là một cái gì lớn hơn thì người ta buộc nó phải câm miệng. Sự sợ hãi của tính tư lợi theo dõi, tính toán, suy nghĩ một cách hết sức thận trọng xem đối phương có thể lợi dụng như thế nào cho bản thân cái miếng đất của pháp luật mà họ sẽ phải bước lên, coi đó là một tai họa không thể tránh khỏi, khi xảy ra xung

https://thuviensach.vn

đột với đối phương; bằng những mưu chước trả đũa có dự phòng hết sức thận trọng, họ ra sức phòng ngừa hành động của đối phương. Khi đó, họ vấp phải bản thân pháp luật với tính cách là một trở ngại cho sự thể hiện không thể kìm được của lợi ích tư nhân và pháp luật cũng bị coi là một sự trở ngại. Họ ra sức giao dịch với pháp luật, mặc cả với pháp luật khi chỗ này khi chỗ kia về một nguyên tắc cơ bản nào đó, họ ru ngủ pháp luật bằng cách khẩn khoản viện đến pháp luật của lợi ích, họ vỗ vai pháp luật và thì thầm bên tai pháp luật rằng đó là ngoại lệ và không có quy tắc nào mà lại không có ngoại lệ, - làm như thể là khi họ cho phép pháp luật dùng thủ đoạn khủng bố và bắt bẻ lý sự đối với kẻ địch, thì bằng cách đó họ cố sức thưởng cho pháp luật về sự co dãn úp mở của cái lương tâm mà họ đang thể hiện ra đối với pháp luật với tính cách là một sự bảo đảm cho bị cáo và là một đối tượng độc lập. Lợi ích của pháp luật chỉ được phép nói, trong chừng mực nó là pháp luật của lợi ích, nhưng lợi ích của pháp luật phải ngậm miệng một khi nó xung đột với con người thần thánh đó.

Chủ rừng tự mình đã *trừng phạt,* thì cũng triệt để như tự mình *xét xử,* bởi vì rõ ràng y đang đóng vai trò quan tòa khi y tuyên bố một bản án không có hiệu lực pháp luật là một bản án hợp pháp. Ảo tưởng cho rằng hình như có thể có một quan tòa vô tư khi nhà lập pháp thiên vị, - ảo tưởng đó ngu xuẩn và thiếu thực tiễn đến ngần nào! Nếu luật pháp là tư lợi thì bản án vô tư liệu có thể có ý nghĩa gì không? Quan tòa chỉ có thể diễn đạt tính tư lợi của luật pháp với một sự nghiêm khắc của phái thánh giáo, chỉ có thể vận dụng nó một cách không điều kiện. Trong trường hợp này, tính vô tư là hình thức của bản án chứ không phải là nội dung của nó. Nội dung đã được luật pháp quy định trước. Nếu như quá trình xét xử chỉ quy thành một hình thức không có nội dung, thì tính chất hình thức rỗng tuếch này không có giá trị độc lập nào cả. Theo quan điểm này, pháp luật của Trung Quốc có thể trở thành pháp luật của Pháp, nếu người ta khoác cho nó cái thủ tục tố tụng của Pháp; nhưng *luật vật chất* lại có *những hình thức xét xử cần thiết, vốn có của nó.* Nếu như cái gậy là cần thiết phải có trong pháp luật Trung Quốc, nếu như tra khảo là một hình thức xét xử gắn liền với nội dung của luật hình trung cổ, - thì quá trình xét xử công khai, tự do, cũng là một thuộc tính cần thiết của cái nội dung xét theo bản tính của nó là có tính chất công khai, nội dung ấy được quyết định bởi tự do, chứ không phải bởi lợi ích tư. Việc xét xử và luật pháp liên hệ mật thiết với nhau, cũng như hình dáng cây cối gắn liền với cây cối, hình dáng động vật gắn liền với thịt và máu của động vật. *Cũng một* tinh thần

https://thuviensach.vn

ấy phải cổ vũ việc xét xử và pháp luật, bởi vì việc xét xử chỉ là *hình thức của cuộc sống của luật pháp*, do đó, cũng là biểu hiện của cuộc sống bên trong của nó.

Bọn cướp biển ở Ti-đung[69] đánh gãy chân và tay của những người chúng bắt, để bảo đảm quyền lực của chúng đối với họ. Để bảo đảm quyền lực của mình đối với những kẻ vi phạm thể lệ về rừng, hội nghị không những bẻ gẫy tay và chân của pháp luật, mà còn đâm vào trái tim của nó. Công lao của hội nghị trong việc khôi phục lại thủ tục tố tụng của chúng ta trong vài chương mục của nó, chúng tôi coi là con số không. Ngược lại, chúng ta cần phải đánh giá đúng cái thái độ thẳng thắn và triệt để mà hội nghị đã có khi đem lại cái hình thức không tự do cho nội dung không tự do. Một khi người ta đã lồng vào pháp luật của chúng ta cái nội dung vật chất của lợi ích tư nhân không chịu được ánh sáng của sự công khai, thì cũng cần đem lại cho nội dung ấy một hình thức thích hợp, hình thức xét xử bí mật, để chí ít không kích thích và không nuôi dưỡng bất kỳ một ảo tưởng nguy hiểm và chủ quan nào. Chúng tôi cho rằng, nghĩa vụ của mọi người dân tỉnh Ranh, và chủ yếu là của những luật gia ở tỉnh Ranh lúc này là hướng sự chú ý chủ yếu của mình vào *nội dung của pháp luật*, để cuối cùng chúng ta khỏi chỉ còn lại có mỗi một cái mặt nạ rỗng tuếch. Hình thức không có bất kỳ giá trị nào, nếu nó không phải là hình thức của nội dung.

Đề nghị vừa được xem xét của tiểu ban và biểu quyết chấp thuận của hội nghị, - đó là tinh hoa của các cuộc bàn cãi, bởi vì *sự xung đột giữa lợi ích bảo vệ rừng và những nguyên tắc pháp quyền* được ghi trong luật pháp của chính chúng ta, ở đây, đã thấm vào ý thức của bản thân hội nghị dân biểu. Vì thế, hội nghị đã phải biểu quyết vấn đề là nên hy sinh nguyên tắc pháp quyền vì lợi ích bảo vệ rừng hay là hy sinh lợi ích bảo vệ rừng vì những nguyên tắc pháp quyền - và *lợi ích đã thắng pháp luật.* Thậm chí người ta còn cho rằng toàn bộ luật pháp được coi là *ngoại lệ của* luật *pháp*, từ đấy họ kết luận rằng luật pháp chấp nhận *bất kỳ* quy định ngoại lệ nào. Hội nghị chỉ tự giới hạn trong việc nêu lên những kết luận mà nhà lập pháp bỏ quên. Ở đâu nhà lập pháp quên rằng đây là nói về ngoại lệ của luật pháp, chứ không phải nói về luật pháp, ở đâu nhà luật pháp nói lên quan điểm pháp luật, - thì lập tức hoạt động của hội nghị dân biểu chúng ta can thiệp ngay, và với một sự tế nhị đúng đắn, nó sửa chữa và bổ sung cho nhà lập pháp, nó để cho lợi ích tư nhân đặt ra luật lệ cho pháp luật ở chỗ nào mà pháp luật đã đặt ra luật lệ cho lợi ích tư nhân.

https://thuviensach.vn

Như vậy, hội nghị dân biểu *đã hoàn thành sứ mệnh của mình tới cùng.* Theo *trách nhiệm* của mình, hội nghị đã bảo vệ một *lợi ích tư nhân* nhất định và đã nêu nó lên với tính cách là mục đích cuối cùng. Nói rằng hội nghi đã dẫm đạp lên pháp luật, - thì đó là *kết quả trực tiếp toát ra từ nhiệm vụ của nó,* bởi vì theo bản tính của nó, lợi ích là mù quáng, không biết đến mức độ, phiến diện, tóm lại, là một bản năng bẩm sinh vô pháp luật; nhưng chẳng lẽ sự vô pháp luật lại có thể ban bố luật pháp hay sao? Không phải vì người ta đặt nó lên ngai của nhà làm luật mà lợi ích tư nhân có thể làm luật được, - cũng tựa như không phải vì người ta đưa cho người câm một cái loa dài khác thường mà người đó có thể nói được.

Chúng tôi đã theo dõi những cuộc bàn cãi tẻ nhạt và ti tiện này một cách ghê tởm, nhưng chúng tôi nhận thấy nghĩa vụ của mình là dựa vào thí dụ này để chỉ rõ chúng ta có thể chờ đợi gì *ở cơ quan đại diện đẳng cấp của những lợi ích tư nhân,* nếu như có lúc nào đó nó được thực sự gọi ra làm luật.

Chúng tôi xin nhắc lại một lần nữa: các vị đại diện đẳng cấp của chúng ta đã thực hiện trách nhiệm của mình với tư cách là những đại diện đẳng cấp, nhưng nói như vậy, chúng tôi không hề muốn biện hộ cho họ. Người dân tỉnh Ranh phải chiến thắng đẳng cấp ở những đại diện ấy, con người phải chiến thắng chủ rừng. Bản thân pháp luật chẳng những đã giao cho họ việc đại diện lợi ích tư nhân, mà còn giao cho họ việc đại diện lợi ích của tỉnh, và dù hai nhiệm vụ này có mâu thuẫn với nhau như thế nào chăng nữa thì trong trường hợp xảy ra xung đột, họ phải hy sinh sự đại diện của lợi ích tư nhân cho đại diện của tỉnh mà không do dự một phút. Ý thức về quyền và pháp luật là *nét đặc trưng nhất* của dân tỉnh Ranh. Nhưng rõ ràng là lợi ích tư nhân không biết đến tổ quốc, đến tỉnh, đến tinh thần chung, thậm chí cả đến tình yêu quê hương nữa. Bất chấp lời khẳng định của các nhà văn ảo tưởng - những người này muốn nhìn thấy ở chế độ đại diện lợi ích tư nhân một sự lãng mạn lý tưởng, một sự sâu sắc vô cùng của tình cảm, và một nguồn hết sức phong phú của những hình thức đạo đức cá nhân và độc đáo, - chế độ đại diện đó, ngược lại, đang thủ tiêu mọi sự khác nhau về mặt tự nhiên và tinh thần, đồng thời thay cho những sự khác nhau này lại đề cao sự trừu tượng không có đạo đức, không hợp lý và vô tình của một đối tượng vật chất nhất định, và của một ý thức nhất định, phục tùng một cách nô lệ đối tượng ấy.

Rừng vẫn là rừng, ở Xi-bia cũng như ở Pháp, chủ rừng vẫn là chủ rừng, ở Căm-sát-ca cũng như ở tỉnh Ranh. Do vậy, nếu như rừng và chủ rừng, với tư cách là rừng và chủ rừng, ban bố luật pháp, thì những đạo luật này sẽ chỉ khác nhau về

https://thuviensach.vn

địa điểm mà chúng được ban bố, về tiếng nói được dùng để viết ra chúng. Cái *chủ nghĩa duy vật thấp hèn* này, cái tội lỗi chống lại tinh thần thiêng liêng của các dân tộc và của loài người này, là kết quả trực tiếp của cái lý luận mà báo "Preuâische Staats-Zeitung" tuyên truyền cho nhà lập pháp, nói rằng khi thảo luận đạo luật về rừng thì chỉ cần nghĩ đến cây và rừng thôi, và nói chung, cần phải giải quyết mỗi nhiệm vụ thực tế riêng biệt *một cách phi chính trị*, tức là giải quyết nó bên ngoài mối liên hệ với toàn bộ lý trí của nhà nước và với đạo đức của nhà nước.

Người dã man xứ Cu-ba coi vàng là *bái vật của người Tây Ban Nha*. Họ tổ chức lễ chúc mừng vàng, họ múa hát chung quanh vàng, rồi sau đó họ ném vàng xuống biển. Nếu như những người dã man xứ Cu-ba được tham dự phiên họp của hội nghị dân biểu tỉnh Ranh thì lẽ nào họ không thể nghĩ rằng, *cây cối là bái vật của dân tỉnh Ranh?* Những phiên họp sau chắc sẽ chỉ cho họ thấy rằng người ta gắn liền sự thờ cúng động vật với bái vật giáo, và những người dã man xứ Cu-ba có thể sẽ ném *những con thỏ* xuống biển để cứu những con người[70].

Do C.Mác viết trong tháng Mười 1842
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Rheinische Zeitung" các số 298, 300, 303, 305 và 307; ngày 25, 27 và 30 tháng Mười. ngày 1 và ngày 3 tháng Mười một 1842
Ký tên: Một người dân tỉnh Ranh

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

BẢN DỰ LUẬT VỀ LY HÔN[71]

Khuên, ngày 18 tháng Chạp. Đối với *Bản dự luật* về *ly hôn,* báo "Rheinische Zeitung" đã có một lập trường *hoàn toàn đặc biệt,* và cho tới nay chúng tôi không thấy có ai chứng minh là quan điểm đó không có căn cứ. Báo “Rheinische

https://thuviensach.vn

Zeitung" tán thành bản dự thảo, vì nó cho rằng pháp luật Phổ về hôn nhân có hiệu lực cho đến nay là không hợp với đạo đức, rằng tình trạng có vô số những căn cứ ly hôn và tính chất khinh bạc của những căn cứ đó, hiện nay vẫn có giá trị, là không thể chấp nhận được, rằng thủ tục được thực hành từ trước tới nay là không phù hợp với sự tôn nghiêm của vấn đề; vả lại, có thể nói như vậy về thủ tục tố tụng cũ nói chung của Phổ. Mặt khác, báo "Rheinische Zeitung" nêu ra những lý lẽ sau đây để phản đối bản dự thảo mới: 1) cuộc *cải cách* bị thay thế bằng một *sự xét lại* giản đơn, - do đó, pháp luật Phổ vẫn được duy trì như là đạo luật cơ bản, kết quả là tính chất nửa vời và ngả nghiêng rất rõ nét; 2) hôn nhân được pháp luật xem không phải là một thể chế *đạo đức*, mà là một thể chế *tôn giáo* và của *giáo hội*, - do đó, bản chất *trần tục* của hôn nhân không được đếm xỉa tới; 3) thủ tục được đề ra đầy rẫy những thiếu sót và là sự kết hợp bề ngoài của những nhân tố mâu thuẫn với nhau; 4) phải xác nhận, một mặt, những quy định nghiêm ngặt có tính chất cảnh sát, trái ngược với khái niệm về hôn nhân, mặt khác - lại có sự mềm yếu quá đáng về cái gọi là những lý do công bằng; 5) toàn bộ cách viết của bản dự thảo còn nhiều sơ suất về mặt tính nhất quán lô-gích, sự rõ ràng, sáng sủa và cứng rắn của các quan điểm.

Chừng nào những người đối lập với bản dự thảo phê phán một khuyết điểm nào đó trong số những khuyết điểm kể trên, thì chúng

Rừng vẫn là rừng, ở Xi-bia cũng như ở Pháp, chủ rừng vẫn là chủ rừng, ở Căm-sát-ca cũng như ở tỉnh Ranh. Do vậy, nếu như rừng và chủ rừng, với tư cách là rừng và chủ rừng, ban bố luật pháp, thì những đạo luật này sẽ chỉ khác nhau về địa điểm mà chúng được ban bố, về tiếng nói được dùng để viết ra chúng. Cái *chủ nghĩa duy vật thấp hèn* này, cái tội lỗi chống lại tinh thần thiêng liêng của các dân tộc và của loài người này, là kết quả trực tiếp của cái lý luận mà báo "Preuâische Staats-Zeitung" tuyên truyền cho nhà lập pháp, nói rằng khi thảo luận đạo luật về rừng thì chỉ cần nghĩ đến cây và rừng thôi, và nói chung, cần phải giải quyết mỗi nhiệm vụ thực tế riêng biệt *một cách phi chính trị*, tức là giải quyết nó bên ngoài mối liên hệ với toàn bộ lý trí của nhà nước và với đạo đức của nhà nước.

Người dã man xứ Cu-ba coi vàng là *bái vật của người Tây Ban Nha*. Họ tổ chức lễ chúc mừng vàng, họ múa hát chung quanh vàng, rồi sau đó họ ném vàng xuống biển. Nếu như những người dã man xứ Cu-ba được tham dự phiên họp của hội nghị dân biểu tỉnh Ranh thì lẽ nào họ không thể nghĩ rằng, *cây cối là bái vật*

https://thuviensach.vn

của dân tỉnh Ranh? Những phiên họp sau chắc sẽ chỉ cho họ thấy rằng người ta gắn liền sự thờ cúng động vật với bái vật giáo, và những người dã man xứ Cu-ba có thể sẽ ném *những con thỏ* xuống biển để cứu những con người[70].

Do C.Mác viết trong tháng Mười 1842
Đã đăng trong phụ trương của tờ "Rheinische Zeitung" các số 298, 300, 303, 305 và 307; ngày 25, 27 và 30 tháng Mười. ngày 1 và ngày 3 tháng Mười một 1842
Ký tên: Một người dân tỉnh Ranh

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

BẢN DỰ LUẬT VỀ LY HÔN[71]

Khuên, ngày 18 tháng Chạp. Đối với *Bản dự luật* về *ly hôn,* báo "Rheinische Zeitung" đã có một lập trường *hoàn toàn đặc biệt,* và cho tới nay chúng tôi không thấy có ai chứng minh là quan điểm đó không có căn cứ. Báo “Rheinische Zeitung" tán thành bản dự thảo, vì nó cho rằng pháp luật Phổ về hôn nhân có hiệu lực cho đến nay là không hợp với đạo đức, rằng tình trạng có vô số những căn cứ ly hôn và tính chất khinh bạc của những căn cứ đó, hiện nay vẫn có giá trị, là không thể chấp nhận được, rằng thủ tục được thực hành từ trước tới nay là không phù hợp với sự tôn nghiêm của vấn đề; vả lại, có thể nói như vậy về thủ tục tố tụng cũ nói chung của Phổ. Mặt khác, báo "Rheinische Zeitung" nêu ra những lý lẽ sau đây để phản đối bản dự thảo mới: 1) cuộc *cải cách* bị thay thế bằng một *sự xét lại* giản đơn, - do đó, pháp luật Phổ vẫn được duy trì như là đạo luật cơ bản, kết quả là tính chất nửa vời và ngả nghiêng rất rõ nét; 2) hôn nhân được pháp luật xem không phải là một thể chế *đạo đức*, mà là một thể chế *tôn giáo* và của *giáo hội,* - do đó, bản chất *trần tục* của hôn nhân không được đếm xỉa tới; 3) thủ tục được đề ra đầy rẫy những thiếu sót và là sự kết hợp bề ngoài của những nhân tố

https://thuviensach.vn

mâu thuẫn với nhau; 4) phải xác nhận, một mặt, những quy định nghiêm ngặt có tính chất cảnh sát, trái ngược với khái niệm về hôn nhân, mặt khác - lại có sự mềm yếu quá đáng về cái gọi là những lý do công bằng; 5) toàn bộ cách viết của bản dự thảo còn nhiều sơ suất về mặt tính nhất quán lô-gích, sự rõ ràng, sáng sủa và cứng rắn của các quan điểm.

Chừng nào những người đối lập với bản dự thảo phê phán một khuyết điểm nào đó trong số những khuyết điểm kể trên, thì chúng tôi không đồng ý với họ, nhưng trái lại với họ, chúng tôi quyết không thể tán thành việc họ tán dương không điều kiện chế độ trước đây. Chúng tôi xin nhắc lại một lần nữa ý kiến mà trước kia chúng tôi đã phát biểu: "Nếu như việc lập pháp không thể ban bố đạo đức, thì nó lại càng không thể tuyên bố sự vô đạo đức là pháp luật"[72]. Còn khi chúng tôi hỏi những người đối lập *này* (họ không phải là những kẻ đối lập với cách giải thích vấn đề của giáo hội và với những thiếu sót khác đã nói ở trên) là lập luận của họ dựa trên cơ sở nào, - thì bao giờ họ cũng nói với chúng tôi về hoàn cảnh bất hạnh của những cặp vợ chồng phải gắn bó với nhau ngược với ý chí của mình. Họ đứng trên quan điểm coi hạnh phúc cá nhân của mình là mục đích của cuộc sống, họ chỉ nghĩ đến hai cá nhân mà quên mất *gia đình.* Họ quên rằng hầu như mọi sự tan vỡ của hôn nhân đều là sự tan vỡ của gia đình, và quên rằng ngay cả khi đứng trên quan điểm thuần túy pháp lý, hoàn cảnh của con cái và tài sản của chúng cũng không thể bị lệ thuộc vào sự xử lý tùy tiện của bố mẹ, vào việc bố mẹ muốn sao làm vậy. Nếu như hôn nhân không phải là cơ sở của gia đình, thì nó cũng sẽ không phải là đối tượng của công việc lập pháp, ví dụ như tình bạn chẳng hạn. Như vậy, *chỉ* có ý chí cá nhân, hay nói đúng hơn là ý muốn *tùy tiện* của vợ chồng, là được chú ý; còn *ý chí của hôn nhân,* thực chất đạo đức của mối quan hệ này thì chưa được chú ý tới. Nhà lập pháp phải coi mình như là nhà khoa học tự nhiên. Ông ta không *làm ra* pháp luật, ông ta không phát minh ra chúng, mà chỉ nêu chúng lên; ông ta biểu hiện những quy luật nội tại của những mối quan hệ tinh thần thành những đạo luật thành văn có ý thức. Chúng ta sẽ phải chê trách nhà lập pháp là vô cùng tùy tiện, nếu như ông ta thay thế bản chất của sự việc bằng những điều bịa đặt của mình, cũng như nhà lập pháp có quyền coi trường hợp những cá nhân muốn thực hiện những ý thích hay thay đổi của mình bất kể bản chất của sự việc, là vô cùng tùy tiện. Không ai bị buộc phải kết hôn, nhưng ai cũng bị buộc phải tuân theo luật hôn nhân một khi người đó kết hôn. Người kết hôn không *sáng tạo* ra hôn nhân, không *phát minh* ra hôn nhân, cũng

https://thuviensach.vn

như người bơi lội không sáng tạo, không phát minh ra thiên nhiên và những quy luật về nước và trọng lực. Vì thế, hôn nhân không thể phục tùng sự tùy tiện của người kết hôn, mà trái lại sự tùy tiện của người kết hôn phải phục tùng bản chất của hôn nhân. Kẻ nào tùy tiện phá bỏ hôn nhân thì kẻ đó, bằng hành động như vậy, xác nhận rằng sự tùy tiện, sự *phi pháp là luật hôn nhân,* bởi vì không một người có lý trí nào lại hợm mình đến mức cho rằng hành động của mình là đặc quyền, *chỉ có một cá nhân mình* được phép làm như vậy; ngược lại, bất kỳ người nào có lý trí cũng sẽ xem hành động của mình là hợp pháp, và *mọi người đều được phép* làm như vậy. Nhưng, các ngài phản đối điều gì? Phản đối chế độ lập pháp tùy tiện. Nhưng đúng vào lúc mà các ngài buộc tội nhà lập pháp là tùy tiện thì chắc các ngài không muốn nâng sự tùy tiện lên thành pháp luật.

Hê-ghen viết: *tự nó,* theo khái niệm của nó, hôn nhân là không thể bị phá vỡ, nhưng *chỉ* tự nó, tức là chỉ theo khái niệm của nó mà thôi[73]. Lời nói này hoàn toàn không nêu ra *cái đặc thù* trong hôn nhân. Có thể dễ dàng thấy được rằng, tất cả mọi quan hệ đạo đức đều không thể bị phá vỡ theo *khái niệm của chúng,* nếu như giả định *tính chất chân chính* của chúng. Nhà nước *chân chính*, hôn nhân *chân chính,* tình bạn *chân chính* là không thể phá vỡ, nhưng không có nhà nước nào, không có hôn nhân nào, không có tình bạn nào phù hợp hoàn toàn với khái niệm của mình. Tình bạn hiện thực ngay cả trong gia đình, và nhà nước hiện thực trong lịch sử thế giới có thể *bị hủy hoại* như thế nào, thì hôn nhân hiện thực trong nhà nước cũng có thể *bị phá vỡ* như thế ấy. Không có mối quan hệ đạo đức nào *tồn tại một cách hiện thực* mà lại phù hợp, hoặc ít ra cũng *nhất thiết phải* phù hợp với *bản chất* của mình. Giống như trong giới tự nhiên, sự giải thể và diệt vong tự chúng sẽ tới ở nơi nào một sự tồn tại nào đó hoàn toàn không còn phù hợp với mục đích của nó nữa; giống như lịch sử thế giới giải quyết vấn đề: một nhà nước nào đó có đi chệch khỏi những tư tưởng của nhà nước đến mức nó không còn xứng đáng được tiếp tục bảo tồn nữa, hay không, - nhà nước cũng giải quyết như vậy vấn đề: trong những điều kiện nào thì hôn nhân *hiện tồn* không còn là hôn nhân nữa. Ly hôn chỉ là việc xác nhận một sự kiện: cuộc hôn nhân này là cuộc hôn nhân *đã chết,* sự tồn tại của nó chỉ là bề ngoài và lừa dối. Đương nhiên, không phải sự tùy tiện của nhà lập pháp, cũng không phải sự tùy tiện của những cá nhân, mà chỉ *bản chất của sự kiện* mới quyết định được là cuộc hôn nhân đã chết hoặc chưa chết, bởi vì, như mọi người đều biết, việc *xác nhận sự kiện chết* tùy thuộc vào thực chất của vấn đề, chứ không phải vào *nguyện vọng* của những

https://thuviensach.vn

bên hữu quan. Nhưng, nếu như các ngài đòi hỏi những bằng chứng chính xác không thể chối cãi được một khi có sự chết *nhục thể,* thì lẽ nào chẳng rõ rằng nhà lập pháp chỉ có thể xác nhận *sự chết về đạo đức* trên cơ sở những triệu chứng hiển nhiên nhất, bởi vì việc bảo hộ sinh mạng của những quan hệ đạo đức không những là quyền của nhà lập pháp, mà còn là *nghĩa vụ* của ông ta, nghĩa vụ tự bảo tồn của ông ta!

Sự *tin chắc* rằng *những điều kiện*, trong đó sự *tồn tại* của một mối quan hệ đạo đức nào đó không còn phù hợp với *bản chất* của nó nữa, được xác nhận một cách đúng đắn, không thiên kiến, phù hợp với trình độ đã đạt được của khoa học cũng như với những quan điểm đã hình thành trong xã hội, - sự tin chắc đó, tất nhiên, chỉ có thể có được khi nào pháp luật là sự biểu hiện có ý thức của ý chí nhân dân, do đó, khi nào pháp luật xuất hiện cùng với ý chí đó và do ý chí đó tạo ra. Xin nói thêm một vài lời về vấn đề làm cho việc ly hôn dễ dàng hơn hay khó khăn hơn. Các ngài có thể nào coi một cơ thể nào đó trong giới tự nhiên là khỏe mạnh, vững chắc, có tổ chức thật sự, nếu như mỗi một sự thúc đẩy bên ngoài, mỗi một sự hư hại đều có thể thủ tiêu nó ? Chẳng lẽ các ngài không tự cảm thấy là bị lăng nhục, nếu như có kẻ nào đó nêu ra như một định lý rằng tình bạn của các ngài không thể chống lại được những sự ngẫu nhiên nhỏ nhặt nhất, rằng với ý thích hay thay đổi nhỏ nhặt nhất, tình bạn đó của các ngài *nhất định phải* tan vỡ? Về mặt hôn nhân, nhà lập pháp chỉ có thể xác định những điều kiện trong đó hôn nhân *được phép* tan vỡ, nghĩa là trong đó, về thực chất, hôn nhân tự nó đã *bị phá vỡ* rồi. Việc tòa án cho phép phá bỏ hôn nhân chỉ có thể là việc ghi biên bản sự tan rã bên trong của nó. Quan điểm của nhà lập pháp là quan điểm của tính tất yếu. Do đó, nhà lập pháp *tôn trọng* hôn nhân, thừa nhận bản chất đạo đức sâu xa của nó, nếu quả ông ta nhận thấy nó đủ mạnh để chịu đựng nhiều sự đụng độ mà vẫn không mất bản chất của mình. Sự mềm mỏng đối với nguyện vọng của các cá nhân sẽ biến thành sự tàn bạo đối với những cái tạo thành bản chất của những cá nhân đó, đối với lý trí đạo đức của họ, thể hiện ra trong những quan hệ đạo đức.

Để kết luận, chúng tôi chỉ có thể chỉ ra sự thiếu suy nghĩ của những người nào kết tội là *giả dối* những nước có *luật pháp nghiêm ngặt về ly hôn,* những nước mà tỉnh Ranh *tự hào* xếp mình vào. Chỉ có những người mà tầm mắt không vượt xa hơn sự tan rã về đạo đức ở chung quanh mình mới có thể dám tung ra những lời buộc tội như thế. ở tỉnh Ranh chẳng hạn, người ta thấy những lời buộc tội đó là đáng buồn cười, hoặc hơn thế nữa, người ta coi chúng như là bằng

https://thuviensach.vn

chứng về tình trạng thậm chí có thể để mất *quan niệm* về những quan hệ đạo đức và đánh giá mỗi sự kiện đạo đức là một sự *bịa đặt* và dối trá. Đó là kết quả trực tiếp của những pháp luật không do sự tôn trọng của con người đẻ ra. Khuyết điểm vốn có của những pháp luật này không được xóa bỏ do chỗ, từ sự coi khinh bản tính vật chất của con người, người ta chuyển sang coi khinh bản tính ý tưởng của nó, đòi hỏi con người phải phục tùng mù quáng quyền uy siêu đạo đức và siêu tự nhiên, thay cho việc phục tùng một cách có ý thức những lực lượng đạo đức-tự nhiên.

Do C.Mác viết ngày 18 tháng Chạp 1842 *In theo bản đăng trên báo*
Đã đăng trên báo "Rheinische Zeitung" *Nguyên văn là tiếng Đức*
số 353, ngày 19 tháng Chạp 1842

VIỆC CẤM TỜ BÁO "LEIPZIGER ALLGEMEINE ZEITUNG"[74]

Việc cấm tờ báo “Leipziger Allgemeine Zeitung”
trong phạm vi nhà nước PHổ

Khuên, ngày 31 tháng Chạp. Báo chí Đức bước vào năm mới với những điềm *hình như* ảm đạm. Việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" xảy ra mới đây trong các tỉnh thuộc nước Phổ là một sự bác bỏ khá có sức thuyết phục mọi mơ tưởng tự mãn của những người cả tin về những *nhượng bộ* lớn sắp tới. Vì báo "Leipziger Allgemeine Zeitung", xuất bản dưới bộ máy *kiểm duyệt ở Dắc-den*, đã bị đóng cửa vì thảo luận những công việc ở Phổ, cho nên chúng ta cũng bị cấm không được nuôi hy vọng về sự thảo luận *không bị kiểm duyệt* những công việc trong nước chúng ta. Kết luận này toát ra từ những sự kiện thực tế và không ai có thể phủ nhận nó.

https://thuviensach.vn

Những lời buộc tội chủ yếu, được nêu ra để chống lại tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" đại thể như sau:

"Báo đó chỉ đưa ra toàn những lời đồn đại mà ít ra là một nửa về sau hóa ra là những điều không đúng. Thêm vào đó, báo này không chỉ tự bằng lòng với việc xác nhận sự kiện, mà còn đi sâu tìm kiếm cả những động cơ giấu kín nữa. Dầu cho đôi khi những nhận xét của báo này rất sai lầm, nhưng chúng bao giờ cũng được báo này phát biểu với một sự hưng phấn của kẻ không thể sai lầm và thường là với một sự hăng say hung tợn nhất. Nét nổi bật trong toàn bộ thái độ của báo đó là sự hay thay đổi, "sự thiếu khiêm tốn", "sự ấu trĩ", tóm lại, đó là thái độ xấu".

Nếu như cho rằng mọi lời buộc tội trên đây là có căn cứ, thì xin hỏi : những lời buộc tội đó phải chăng là nhằm chống lại *tính chất tùy tiện* của tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung", hay nói cho đúng ra là chống lại *tính chất tất yếu* của các *báo chí nhân dân* trẻ tuổi, chỉ vừa mới ra đời? Phải chăng đây chỉ nói đến sự tồn tại của *một loại* báo chí *nhất định,* hay là nói đến việc chấm dứt sự tồn tại của các báo chí *thật sự,* tức là *báo chí nhân dân?*

Báo chí Pháp, báo chí Anh, tất cả các báo chí nói chung, trong thời kỳ đầu tồn tại của mình, cũng biểu hiện những đặc điểm giống như báo chí Đức, và mỗi loại báo chí ấy đều đã từng chịu những lời trách cứ như vậy. Báo chí chẳng qua chỉ là và phải là "biểu hiện" *vang dội* "của những tư tưởng và tình cảm hàng ngày của nhân dân đang suy nghĩ thật sự theo cách của nhân dân, biểu hiện thật ra đôi khi nồng nhiệt, phóng đại và sai lầm". Cũng như bản thân cuộc sống, báo chí bao giờ cũng ở trong tình trạng hình thành, và trong báo chí không bao giờ có cái gì hoàn tất. Báo chí sống trong nhân dân và trung thực chia xẻ với nhân dân niềm hy vọng và sự lo lắng của họ, tình yêu và lòng căm thù của họ nỗi vui và nỗi buồn của họ. Trong hy vọng và lo lắng, có điều gì báo chí nghe được ở cuộc sống, báo chí sẽ lớn tiếng loan tin cho mọi người đều biết, báo chí tuyên bố sự phán xét của mình đối với những tin tức đó - một cách gay gắt, hăng say, phiến diện, như những tình cảm và tư tưởng bị xúc động thầm bảo nó vào lúc đó. Điều sai lầm, hôm nay nằm trong các sự kiện mà nó đưa tin, hoặc trong những lời nhận xét mà nó nêu lên, thì ngày mai sẽ được bản thân nó bác bỏ. Báo chí thể hiện trong bản thân nó cái chính sách "độc đáo" với ý nghĩa chân chính của từ này, chính sách mà trong những trường hợp khác kẻ thù của báo chí rất ưa thích.

Những lời trách cứ không ngừng đổ lên đầu "báo chí" trẻ tuổi trong những ngày gần đây, đã loại trừ lẫn nhau. Người ta nói: các ông xem, báo chí *Anh* và

https://thuviensach.vn

Pháp tiến hành một chính sách vững vàng, kiên định và rõ ràng như thế nào. Các báo chí đó có chỗ tựa vững chắc trong bản thân cuộc sống, quan điểm của những báo chí đó là quan điểm của lực lượng xã hội *hiện tồn và đã hoàn toàn hình thành rồi.* Các báo chí đó không buộc nhân dân phải theo một học thuyết nào còn bản thân chúng là những học thuyết thật sự của nhân dân và của những đảng phái của nhân dân. Còn các anh thì không biểu hiện tư tưởng và lợi ích của nhân dân, các anh chỉ *nặn ra* chúng, hay nói cho đúng hơn, các anh nhét chúng vào cho nhân dân. Các anh tạo ra tinh thần đảng phái, chứ không phải là những tinh thần đó tạo ra các anh. Như vậy, lúc thì người ta cho là báo chí có lỗi trong *việc thiếu* những đảng phái chính trị, lúc thì người ta đổ lỗi cho báo chí là đã *muốn bù đắp* thiếu sót đó và tạo ra những đảng phái chính trị. Nhưng, rõ ràng là *ở* đâu báo chí còn *non trẻ* thì *ở* đó tinh thần nhân dân cũng *non trẻ,* và sự biểu hiện vang dội của tư duy chính trị *hàng ngày* của một tinh thần nhân dân hầu như vừa mới thức tỉnh, cũng sẽ kém thành thục, chưa thành hình và vội vã hơn so với tư tưởng của một nhân dân đã lớn lên, cứng cáp và tự nhận thức được bản thân trong các cuộc đấu tranh chính trị. Trước hết, với ý thức chính trị vừa mới được thức tỉnh, nhân dân ít quan tâm đến tính xác thực *thật sự* của sự kiện này hoặc sự kiện khác, hơn là đến thực chất *đạo đức* của nó, thông qua thực chất đạo đức này mà sự kiện đó tác động. Dầu đó là sự thật hay là điều bịa đặt - sự kiện vẫn là hiện thân của tư tưởng, của sự lo lắng, của những niềm hy vọng của nhân dân, vẫn là chuyện *chân thực*. Nhân dân nhìn thấy bản chất của mình được phản ánh trong bản chất báo chí của họ và nếu như nhân dân không nhìn thấy điều đó thì họ sẽ thừa nhận báo chí là cái gì *không quan trọng,* hoàn toàn không đáng chú ý đến, bởi vì nhân dân không để cho mình bị đánh lừa. Vì thế, dù cho báo chí non trẻ hàng ngày tự làm mất uy tín của mình, dù cho những khát vọng xấu xa thâm nhập vào báo chí, nhân dân vẫn sẽ nhận ra trong báo chí tâm trạng riêng của mình. Nhân dân biết rằng, bất chấp tất cả mọi nọc độc mà sự giận dữ và sự thiếu suy nghĩ đầu độc báo chí, bản chất của báo chí bao giờ cũng vẫn là chân thực và thuần khiết, rằng trong dòng nước đầy ắp và luôn luôn chảy xiết của báo chí, nọc độc đó trở thành chân lý và rượu thuốc. Nhân dân biết rằng, báo chí của họ nhận lấy những tội lỗi của họ, rằng nó sẵn sàng chịu nhục vì nhân dân và vì vinh quang của nhân dân, rằng nó từ bỏ cái vỏ hào nhoáng quý tộc, từ bỏ tính tự mãn và những tham vọng tự coi mình là không thể bác bỏ được, nó là đóa hoa hồng của tinh thần đạo đức giữa những cành gai của thời đại.

https://thuviensach.vn

Vì thế, chúng ta cần coi tất cả mọi lời trách cứ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" là những lời trách cứ nhằm chống lại báo chí nhân dân trẻ tuổi, do đó chống lại báo chí hiện thực, - bởi vì rõ ràng báo chí không thể trở thành báo chí hiện thực được, nếu không trải qua những giai đoạn phát triển tất yếu, bắt rễ từ trong bản chất của nó. Còn đối với sự lên án báo chí nhân dân, thì chúng ta cần đánh giá như là sự lên án tinh thần chính trị của nhân dân. Tuy vậy, trong phần đầu bài báo của mình, đối với báo chí Đức, chúng tôi đã đánh giá những điểm ấy là *hình như* đen tối mà thôi. Sự tình đúng là như vậy, bởi vì cuộc đấu tranh chống lại một hiện tượng nào đó chính là *hình thức đầu tiên* của sự thừa nhận nó, của tính hiện thực và sức mạnh của nó. Và chỉ có cuộc đấu tranh mới có thể thuyết phục cả chính phủ lẫn nhân dân - và thậm chí cả bản thân báo chí nữa - rằng báo chí có cái quyền thật sự và cần thiết phải tồn tại. Chỉ có cuộc đấu tranh mới có thể chứng tỏ được rằng sự tồn tại của báo chí là sự nhượng bộ hay là sự tất yếu, là ảo ảnh hay là sự thật.

BáO "KÖLNISCHE ZEiTUNG" Và ViệC CấM Tờ BáO “LEiPZIGER ALLGEMEINE ZEiTUNG"

Khuên, ngày 3 tháng Giêng. Trong số báo ra ngày 31 tháng Chạp, tờ *"Kölnische Zeitung"* đã đăng một bài báo, ghi là "Lai-pxích, ngày 27", báo tin với một giọng hầu như vui mừng về việc cấm tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung". Trong khi đó, bản sắc lệnh của nội các về việc cấm tờ báo này đăng trong số báo "Staats-Zeitung" vừa nhận được ở đây ngày hôm qua, lại đề ngày 28 tháng Chạp. Việc giản đơn xác nhận cái sự thật là tin về việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" nhận được từ bưu điện ở đây ngày 31 tháng Chạp, sẽ giải thích được điều bí ẩn ấy. Rõ ràng là báo "Kölnische Zeitung" thấy rằng *nặn ra* không chỉ bài báo, mà cả thông tín viên, và lấy *tiếng nói riêng của mình* làm tiếng nói của thành .phố Lai-pxích vinh quang là đúng chỗ. Đầu óc tưởng tượng "con buôn" của báo "Kölnische Zeitung" đã làm lẫn lộn khái niệm một cách khéo léo". Nó đã chuyển trụ sở báo "Kölnische Zeitung" đến Lai-pxích, bởi báo "Leipziger Zeitung" không thể đến ở Khuên được. Nếu tòa soạn báo "Kölnische Zeitung", ngay cả sau một sự suy nghĩ bình tĩnh hơn, vẫn coi cái trò chơi của trí tưởng tượng của mình là sự thật tỉnh táo của sự kiện, thì chúng tôi buộc phải thông báo thêm một *sự thật* nữa nhân có bài báo thần bí từ Lai-pxich, sự thật này

https://thuviensach.vn

"hoàn toàn vượt ra ngoài giới hạn của sự lịch thiệp, và thậm chí tỏ ra là một sự *thiếu khiêm tốn* không thể hiểu nổi đối với bất kỳ người nào trong chúng ta có thái độ ôn hòa và biết lẽ phải".

Đối với bản thân việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung", thì chúng tôi đã phát biểu quan điểm của mình rồi. Chúng tôi không chối cãi và không coi tất cả những thiếu sót mà người ta buộc cho tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" là một sự bịa đặt thuần túy. Nhưng chúng tôi khẳng định rằng, đó là những khuyết điểm bắt nguồn từ *chính bản chất của báo chí nhân dân;* do đó, cần phải chấp nhận những khuyết điểm ấy như là những căn bệnh của sự trưởng thành, nếu như nói chung người ta sẵn sàng chấp nhận bản thân sự trưởng thành đó.

Tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" không phải là *tất cả* báo chí nhân dân Đức, nhưng nó là một bộ phận hợp thành tất yếu của báo chí nhân dân Đức. Khi báo chí nhân dân phát triển bình thường, toàn bộ những yếu tố khác nhau cấu thành bản chất của nó phải - lúc đầu thì từng yếu tố một - biểu lộ rõ *những đặc trưng* của mình. Như vậy, toàn bộ cơ thể của báo chí nhân dân được phân giải thành một loạt báo chí khác nhau, có những đặc điểm riêng khác nhau bổ sung lẫn cho nhau; thành thử, nếu báo này quan tâm đến khoa học chính trị nhiều hơn, thì báo kia lại quan tâm đến thực tiễn chính trị nhiều hơn, nếu báo này quan tâm đến những tư tưởng *mới* nhiều hơn, thì báo kia lại quan tâm đến những sự kiện *mới* nhiều hơn. Chỉ trong điều kiện những yếu tố của báo chí nhân dân có được khả năng phát triển không bị trở ngại, độc lập và theo *một hướng,* và tự tách ra thành những cơ quan riêng, - chỉ có trong điều kiện ấy, một báo chí nhân dân thật sự "tốt", tức là một báo chí nhân dân kết hợp nhịp nhàng trong bản thân mình tất cả những yếu tố *chân chính của tinh thần nhân dân,* mới có thể hình thành. Khi đó, tinh thần đạo đức chân chính sẽ được thể hiện toàn bộ trong mỗi tờ báo, cũng giống như hương thơm và tinh hoa của hoa hồng biểu hiện ra trong mỗi cánh của nó. Nhưng, muốn cho báo chí có thể hoàn thành sứ mệnh của mình, thì trước hết cần phải không có áp lực nào từ bên ngoài vào, cần phải thừa nhận cho nó những cái mà chúng ta thậm chí thừa nhận cho giới thực vật, cụ thể là: thừa nhận là báo chí có *những quy luật nội tại* của mình, những quy luật mà người ta không thể và không nên tước bỏ của nó một cách tùy tiện.

BáO CHí TốT Và BáO CHí XấU

https://thuviensach.vn

Khuên, ngày 5 tháng Giêng. Chúng ta đã được nghe một cái gì đấy in abstracto[67]1* về sự khác biệt giữa báo chí "tốt" và báo chí "xấu". Cuối cùng, chúng ta sẽ chỉ ra sự khác biệt đó, dựa vào một ví dụ cụ thể.

Báo "Elberfelder Zeitung"[75], trong số ra ngày 5 tháng Giêng, trong bài báo được ghi là "En-bơ-phen-đơ", tự xem mình là tờ "báo tốt". Trong số báo ra ngày 5 tháng Giêng, báo "Elberfelder Zeitung" đưa tin sau đây:

"*Béc-lin*, ngày 30 tháng Chạp. Việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" đã gây ra ở đây, nói chung, một ấn tượng *không đáng kể*".

Trái lại, báo "Düsseldorfer Zeitung"[76], đồng ý với báo "Rheinische Zeitung", đưa tin:

"Béc-lin, ngày 1 tháng Giêng. Việc cấm vô điều kiện tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" gây ra ở đây một sự xúc động *cực kỳ lớn*, vì những người dân Béc-lin rất thích đọc báo đó" v.v..

Báo chí nào - "tốt" hay "xấu" - được coi là báo chí *"chân chính"* ? Ai miêu tả hiện thực đúng như nó tồn tại, còn ai miêu tả hiện thực giống như họ *mong muốn?* Ai biểu hiện dư luận xã hội, và ai xuyên tạc nó? Do đó, ai xứng đáng với *sự tín nhiệm của nhà nước?*

Lời giải thích của báo "Kölnische Zeitung" không thỏa mãn chúng ta lắm. Trong bài trả lời sự phê bình của chúng tôi về "giọng văn dường như vui mừng" của bài tin về việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung", báo đó không chỉ nói đến *vấn đề ngày tháng*, mà còn nói đến việc in nhầm nữa. Bản thân báo "Kölnische Zeitung" biết rằng trong câu: "Việc giản đơn xác nhận cái sự thật là tin về việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" nhận được từ bưu điện ở đây ngày 31 tháng Chạp sẽ giải thích được điều bí ẩn ấy", đáng lẽ phải in là "ngày 30 tháng Chạp", nhưng chỉ vì in nhầm nên mới in là ngày 31. Chính là trưa ngày 30 tháng Chạp, - trong trường hợp cần thiết, chúng tôi có thể chứng minh điều này, - báo "Rheinische Zeitung", do đó, cả báo "Kölnische Zeitung" nữa, đã nhận được tin này qua bưu điện ở đây.

TRả Lời sự CôNG KíCH CủA MộT Tờ BáO "ÔN HòA"[77]

https://thuviensach.vn

Khuên, ngày 7 tháng Giêng. Một tờ báo ôn hòa ở tỉnh Ranh – như báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuốc nói bằng thứ ngôn ngữ ngoại giao của nó, - tức là tờ báo có sức mạnh vừa phải, có tính tình rất ôn hòa, và có lý lẽ cực kỳ ôn hòa, đã xuyên tạc lời khẳng định của chúng tôi: "Báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" là một bộ phận hợp thành tất yếu của báo chí nhân dân Đức", bằng cách giải thích câu này theo ý nghĩa dường như chúng tôi nói: *sự lừa dối* là yếu tố tất nhiên của báo chí. Chúng tôi đặc biệt không hề bị xúc phạm bởi việc tờ báo ôn hòa này đã trích một câu trong toàn bộ văn cảnh của bài báo chúng tôi, mà không thèm chú ý – sự chú ý cao cả và đáng kính - đến những tư tưởng do chúng tôi nêu lên trong bài báo đó, cũng như trong bài báo trước đây. Cũng giống như không thể đòi hỏi bất kỳ một người nào đó phải thoát ra khỏi thể xác của mình, chúng tôi không thể yêu cầu một cá nhân hoặc một đảng phải thoát ra khỏi thể xác tinh thần của họ, dám thực hiện một cái nhảy chết người ra ngoài giới hạn của chân trời trí tuệ của họ. Chúng tôi càng không thể yêu cầu điều đó với một đảng đang đề tính hạn chế của mình lên thành một vật linh thiêng. Vì thế, chúng tôi sẽ không đặt vấn đề xét xem người nữ cư dân của cái *vương quốc của sự tầm thường* đó của trí tuệ phải làm những gì để bác bỏ chúng tôi, mà chúng tôi chỉ sẽ xem xét những việc làm thực tế của người đó mà thôi.

Trước hết, người ta kê ra những tội lỗi cũ của tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung": thái độ của nó trong vấn đề Han-nô-vơ[78], cuộc luận chiến thiên vị của nó chống lại đạo Thiên chúa (hinc illae lacrimae ! [68]1* Cũng nên tìm hiểu xem tờ báo đáng kính đó có coi thái độ tương tự của tờ "Münchener politische Blätter"[79], nhưng theo hướng ngược lại, có phải là một trọng tội hay không?), những câu chuyện đơm đặt của nó v.v. và v.v.. Nhân đây chúng ta nhớ lại một bài đăng trong tờ nguyệt san "Ong vò vẽ"[80] của An-phông-xơ Ca-rơ. Trong bài đó có nói rằng, ngài Ghi-dô đã mô tả ngài Chi-e là kẻ phản bội, còn ngài Chi-e cũng mô tả ngài Ghi-dô là kẻ phản bội; và tiếc thay cả hai người đều đúng. Nếu như tất cả báo chí Đức kiểu cũ định trách cứ lẫn nhau về những lỗi lầm cũ, thì việc phân tích vấn đề sẽ dẫn tới câu hỏi có tính chất hình thức sau đây: các báo chí đó phạm lỗi do những hành động của mình hay là do *sự nằm im* của mình? Chúng tôi sẵn sàng thừa nhận rằng, so với tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung", thì bà chủ ân cần ấy có cái ưu điểm vô tội là không những không làm điều gì xấu trong cuộc sống, mà nói chung còn không biểu hiện một dấu hiệu gì của cuộc sống cả.

https://thuviensach.vn

Nhưng bài báo buộc tội chúng tôi đã nói không phải về tính cách trong quá khứ, mà còn cả về tính cách *hiện nay* của tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung", dù rằng tất nhiên chúng tôi đã phản đối không kém phần nghiêm túc việc cấm các báo "Elberfelder Zeitung", "Hamburger Korrespondent", hoặc báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" xuất bản ở Cô-blen-txơ, bởi vì *địa vị pháp lý* không được thay đổi theo tư cách đạo đức của các cá nhân, hay thậm chí, theo chính kiến chính trị và quan điểm tôn giáo của họ. Ngược lại, tình cảnh *vô quyền* của báo chí sẽ không còn nghi ngờ gì nữa một khi *quyền tồn tại* của nó bị đặt phụ thuộc vào *phương thức tư tưởng của nó.* Vì rằng cho đến nay, chưa hề có bộ luật nào, chưa hề có tòa án nào để xử phương thức tư tưởng.

Tờ báo "ôn hòa" của chúng ta chê trách tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" ở *thời kỳ sau* là đã đưa những tin tức không đúng, là xuyên tạc và lừa dối; vì thế, với sự công phẫn cao quý, báo đó đã kết tội chúng tôi là dường như chúng tôi tuyên bố rằng *sự dối trá* là yếu tố tất nhiên của báo chí *nhân dân.* Nhưng nếu như chúng tôi thật sự thừa nhận kết luận kinh khủng đó, nếu như quả thật chúng tôi khẳng định rằng *sự dối trá* là yếu tố tất nhiên của báo chí nhân dân, đặc biệt là của báo chí nhân dân *Đức,* nếu như chúng tôi thật sự thừa nhận cái kết luận đáng sợ đó, thì đã sao? Chúng tôi nói không phải đến *những quan điểm dối trá,* không phải là sự dối trá với ý nghĩa tinh thần, mà nói đến *sự dối trá trong việc đưa tin về các sự kiện,* nói đến sự dối trá theo ý nghĩa vật chất của từ đó. Bà chủ theo đạo Cơ Đốc của chúng ta có thể sẽ la ó : Hãy lấy đá dần cho nó một trận ! Hãy lấy đá dần cho nó một trận ! Toàn thể ban đồng ca sẽ nhắc lại lời bà ta: Hãy lấy đá dần cho nó một trận! Nhưng chúng ta sẽ không xét đoán quá vội vã, chúng ta sẽ nhìn nhận thế giới đúng như nó tồn tại, chúng ta sẽ không phải là những nhà tư tưởng, - mà chúng ta có thể chứng thực rằng bà chủ ân cần của chúng ta xa lạ với mọi hệ tư tưởng. Mong rằng tờ báo "ôn hòa" của chúng ta hãy xem lại kỹ càng những trang báo riêng của mình. Ngày này qua ngày khác, giống như tờ "Preuâische Staas-Zeitung", giống như tất cả các báo chí Đức và tất cả các báo chí trên thế giới nữa, - há nó lại chẳng đưa những tin không đúng từ *Pa-ri*, những chuyện đơm đặt về những cuộc khủng hoảng nội các sắp tới ở Pháp, những tin vịt mà một tờ báo nào đó ở Pa-ri tung ra và sẽ bị bác bỏ ngay ngày hôm sau hoặc thậm chí trong 1 giờ sau! Hoặc có thể, - tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" quan niệm, - là *sự dối trá trong việc đưa tin về các sự kiện* là yếu tố cần thiết trong các mục: Anh, Pháp, Tây Ban Nha, Thổ Nhĩ Kỳ, nhưng lại là một tội hết sức nặng, đáng xử

https://thuviensach.vn

tử hình, trong mục: Đức hoặc Phổ? Do đâu mà có cái thước đo hai mặt ấy? Do đâu mà có cái quan điểm hai mặt ấy đối với chân lý? Vì sao cũng một tờ báo ấy, trong một cột thì biểu hiện thái độ vô tư lự phù phiếm của một mụ ngồi lê đôi mách ở thành thị, và trong một cột khác lại phải biểu hiện sự chuẩn xác ngặt nghèo của một cơ quan chính thức? Rõ ràng là vì đối với báo chí Đức, chỉ có thời gian của Pháp, của Anh, của Thổ, của Tây Ban Nha là được tồn tại, còn thời gian của Đức thì không được tồn tại, và chỉ có *thời gian khó khăn* của Đức mới được tồn tại mà thôi. Nhưng, ngược lại, lẽ nào lại không đáng khen ngợi - cụ thể là khen ngợi theo *quan điểm quốc gia*, - những báo chí đang làm cho người ta không nhìn vào *nước ngoài* nữa và giành được cho *tổ quốc* toàn bộ sự chú ý, toàn bộ sự quan tâm sôi nổi và tất cả sự căng thẳng kịch tính thường đi kèm theo mọi *quá trình hình thành* và trước hết là *quá trình hình thành lịch sử hiện đại!* Chúng ta thậm chí cứ cho rằng những báo đó kích động sự bất mãn và giận dữ! Nhưng chính chúng đang thức tỉnh sự bất mãn của nước *Đức*, sự giận dữ của nước *Đức* chính tất cả chúng đang hoàn lại cho quốc gia những tấm lòng đã quay lưng lại với nó, tuy rằng vào thời gian đầu chúng hoàn lại những tấm lòng ấy đang bất mãn và giận dữ! Và chúng không chỉ kích động sự bất mãn và sự giận dữ, mà còn làm thức tỉnh cả những mối lo âu và những niềm hy vọng, sự sung sướng và sự đau buồn, chúng làm thức tỉnh trước hết là sự *quan tâm* nồng nhiệt tới quốc gia, làm cho quốc gia *gần gũi với lòng người*, trở thành một *sự nghiệp thân thiết* của công dân trong nước. Chúng làm cho Béc-lin, Đre-xđen, Han-nô-vơ trở thành những trung tâm của tầm mắt chính trị của người Đức, chứ không phải Pê-téc-bua, Luân Đôn, Pa-ri, và đó là một chiến tích còn vinh quang hơn cả việc rời thủ đô thế giới từ La Mã về Bi-dăng-xơ.

Thật ra, những tờ báo Đức và Phổ tự đặt cho mình nhiệm vụ biến nước Đức và nước Phổ thành những trung tâm chú ý của dân chúng Đức và Phổ, biến quốc gia từ một công việc bí ẩn của giới đạo sĩ thành một công việc thế tục, rõ ràng, mọi người đều hiểu được và có liên quan đến mọi người, buộc quốc gia phải ăn sâu vào máu và thịt của các công dân của mình, - thật ra những tờ báo Đức và Phổ ấy còn thua báo chí Anh và Pháp về mặt đưa tin thật sự chuẩn xác; tin tức của chúng thường vụng về và có tính chất hoang đường. Nhưng xin nhớ rằng, người dân Đức hiểu biết quốc gia của mình chỉ *qua những lời đồn, rằng chiếc cửa đóng*

https://thuviensach.vn

khóa hoàn toàn không giống như *tấm gương trong*, rằng cái quốc gia trong đó mọi công việc đều được tiến hành *bí mật* thì không phải là tổ chức nhà nước *công khai*. Chớ nên tuyên bố là khuyết điểm của báo chí chỉ là khuyết điểm của nhà nước, - khuyết điểm mà chính những tờ báo đó đang ra sức sửa chữa.

Vì vậy chúng tôi xin nhắc lại lần nữa: "Tờ *"Leipziger Allgemeine Zeitung" là một bộ phận hợp thành tất yếu của báo chí nhân dân Đức"*. Báo đó đã thỏa mãn chủ yếu là sự quan tâm trực tiếp đối với *sự kiện chính trị*, còn chúng tôi thì đã thỏa mãn sự quan tâm đối với *tư tưởng chính trị*, hơn nữa dĩ nhiên là sự kiện không gạt bỏ tư tưởng, cũng như tư tưởng không gạt bỏ sự kiện. Vấn đề ở đây chỉ là tính cách *chiếm ưu thế*, là *dấu hiệu đặc trưng*.

TRả Lời Sự *Mật CáO* của Tờ Báo "LáNG GiềNG"

Khuên, ngày 9 tháng Giêng. Thật sẽ hoàn toàn không thể tưởng tượng được, nếu như các báo chí *"tốt"* ở khắp nơi trên nước Đức hiện nay không mưu toan tung những cựa giày kỵ sĩ của mình ra trong chiến dịch chống lại chúng tôi, và đứng đầu báo chí đó là mụ nữ tiên tri *ôn-đa-ma*[81] ở Au-xbuốc, mà sắp tới chúng tôi sẽ có một cuộc nói chuyện nghiêm túc để đáp lại lời khiêu chiến thứ hai của mụ ta. Còn hôm nay thì chúng tôi xin tiếp chuyện chị hàng xóm tàn phế của chúng tôi, báo "Kölnische Zeitung" hết sức đáng kính. Toujours perdrix! [69]1*

Trước hết, xin "sơ bộ về một cái gì đó" hay "một cái gì đó sơ bộ", một cuốn kỷ yếu mà chúng tôi mong muốn giới thiệu, trước khi chúng tôi làm sáng tỏ về *sự mật báo* hôm nay của tờ báo nói trên. Chúng tôi muốn kể một câu chuyện rất buồn cười về những biện pháp mà báo "Kölnische Zeitung" dùng để cố gắng tranh thủ *"sự kính trọng"* của chính phủ, về việc báo đó đã thực hiện "tự do chân chính" ngược lại với "sự tùy tiện" như thế nào, về việc báo đó đã khéo đặt cho mình những "giới hạn" từ bên trong ra sao. Bạn đọc có thiện ý nhớ lại rằng, trong tờ "Rheinische Zeitung" số 4, tòa soạn báo "Kölnische Zeitung" đã bị buộc tội là đã tự mình *bịa ra* một bài báo gửi từ Lai-pxích tới, đưa tin với một giọng hầu như vui mừng về việc cấm chỉ đã được nhiều lần bàn tới; như bạn đọc còn nhớ, báo "Kölnische Zeitung" đã được khuyên nhủ thân mật là nên từ bỏ mọi mưu toan thật sự định bênh vực tính chân thực của tài liệu đó và đồng thời cũng được cảnh

https://thuviensach.vn

cáo hoàn toàn rõ ràng là trong trường hợp ngược lại, chúng tôi buộc phải công bố thêm một *sự thật* khó chịu nữa, "nhân có bài báo thần bí từ Lai-pxích tới". Bạn đọc có thiện ý cũng nhớ câu trả lời *rụt rè*, lảng tránh của báo "Kölnische Zeitung" ngày 5 tháng Giêng, lời cải chính lần thứ hai của chúng tôi trong số 6 và "sự im lặng chịu đựng" mà báo "Kölnische Zeitung" coi là việc làm thượng sách cần tuân theo trong sự việc này. Chúng tôi muốn nói đến sự kiện sau đây. Báo "Kölnische Zeitung" đã tìm ra lời biện bạch cho việc cấm tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" trong một bản tin của báo này, bản tin này

"hoàn toàn vượt ra ngoài giới hạn của sự lịch thiệp, và thậm chí tỏ ra là *sự thiếu khiêm tốn* không thể hiểu nổi đối với bất kỳ người nào trong chúng ta có thái độ ôn hoà và biết lẽ phải".

Hoàn toàn rõ ràng là báo đó nói đến việc công bố bức thư của *Héc-vếch*[82]. Cũng có thể tán thành ý kiến vừa được dẫn trên báo "Kölnische Zeitung", nếu như trước đấy mấy hôm bản thân báo *"Kölnische Zeitung"* đã không có ý định công bố bức thư của Héc-vếch. Sự thực, ý muốn tốt đẹp này của báo đó đã không được thực hiện, chỉ vì báo đó đã vấp phải "giới hạn" được ấn định *"từ bên ngoài"*.

Nói như thế, chúng tôi hoàn toàn không muốn trách cứ báo “Kölnische Zeitung" là đã có những ý định đáng nghi ngờ, nhưng chúng tôi phải hỏi độc giả của chúng tôi: khi một người nào đó kết tội người thân của mình là phạm tội đáng tử hình về một hành vi mà bản thân y vừa có ý định thực hiện, song *bản thân* y đã không thực hiện được chỉ vì có những chướng ngại *từ bên ngoài*, thì liệu có thể coi đó là một *sự khiêm tốn hoàn toàn có thể hiểu được*, hay không? Ngược lại, đó có phải là vi phạm tất cả mọi giới hạn của *sự lịch thiệp* và của *đạo đức xã hội* hay không? Sau những lời giải thích trên đây, ắt không ai ngạc nhiên khi thấy rằng, lương tâm không trong sạch đã thúc đẩy báo "Kölnische Zeitung" trả miếng chúng tôi hôm nay bằng một *mật cáo*. Báo đó viết:

"ở đó" (trong báo “Rheinische Zeitung” "phát triển quan điểm cho rằng lý do *duy nhất* khiến báo chí dùng giọng văn gay gắt khác thường, hầu như lăng nhục, dầu sao cũng là khó chịu, đối với nước Phổ, là lòng mong muốn buộc chính phủ phải lắng nghe, mong muốn làm cho chính phú phải hoạt động. Bởi vì, theo ý kiến của báo "Rheinische Zeitung", nhân dân đã trưởng thành qua những hình thức nhà nước hiện tồn nhiều lắm rồi, những hình thức này đang bị một sự trống rỗng đặc biệt. - nhân dân cũng như báo chí không còn tin tưởng *gì* vào những thể chế ấy và càng ít tin tưởng hơn vào khả năng phát triển nội bộ của chúng".

Báo "Kölnische Zeitung" tiếp theo những lời trên đây bằng một tràng đại luận như sau:

https://thuviensach.vn

"Há chẳng phải là lạ kỳ khi bên cạnh những lời tuyên bố như vậy, lại còn vang lên những lời than phiền về việc thiếu tự do báo chí? Liệu có thể đòi hỏi một sự tự do lớn hơn là tự do được nói vào mặt chính phủ rằng "mọi thể chế nhà nước đều là những đồ vật cũ bỏ đi, không dùng được ngay cả cho việc làm bậc thang quá độ để tiến lên một chế độ tốt đẹp hơn"".

Trước hết, chúng tôi thấy cần phải thỏa thuận với nhau về phương pháp trích dẫn. Tác giả của bài báo[83], đang được bàn đến của tờ "Rheinische Zeitung", tự đặt cho mình câu hỏi: cái gì cắt nghĩa giọng văn gay gắt đó của báo chí đối với nước Phổ? Ông ta trả lời vấn đề trên như sau: *"Theo tôi nghĩ,* nguyên nhân chủ yếu là điều sau đây". ông ta không quyết đoán rằng đó là nguyên nhân *duy nhất* như báo "Kölnische Zeitung" đã *gán cho ông ta một cách sai lầm,* - nói cho đúng hơn, ông ta chỉ trình bày quan điểm của mình với tư cách là một giả định *của mình,* là ý kiến *cá nhân* của mình. Tiếp đó, tác giả thừa nhận, - điều này thì báo "Kölnische Zeitung" lờ đi không nói tới, - rằng "cao trào xã hội, diễn ra trong năm 1840, đã bao quát được một phần những hình thức nhà nước, bằng cách cố đưa vào đó nội dung và cuộc sống". Tuy vậy người ta vẫn cảm thấy "rằng nói cho đúng ra, tinh thần nhân dân đi ngang qua những hình thức đó mà hầu như không đụng đến chúng, và rằng thậm chí tinh thần đó cũng *còn chưa biết nhận thức,* hoặc giả *không biết tính đến* vai trò giai đoạn quá độ của chúng, để tiến tới bước phát triển cao hơn". Tác giả nói tiếp: "Chúng ta để lại một vấn đề chưa giải quyết: những hình thức đó có quyền tồn tại hay không; việc nhân dân cũng như báo chí không tin tưởng *vô điều kiện* vào những thể chế của nhà nước, và càng ít tin tưởng hơn nữa vào khả năng *phát triển của chúng từ bên trong và từ bên dưới,* cũng đủ rõ rồi". Báo "Kölnische Zeitung" dẫn câu "không tin tưởng *vô điều kiện"* thành "không tin tưởng *gì*", và trong phần cuối cùng của đoạn trích dẫn, báo đó đã bỏ đi câu "và từ bên dưới", làm thay đổi một cách căn bản ý nghĩa của câu này.

Vì thế, - tác giả của chúng tôi nói tiếp, - báo chí đã không ngừng nhằm vào *chính phủ,* bởi vì "hình như đây vẫn còn nói đến bản thân những hình thức trong đó nhân dân có thể bày tỏ với chính phủ một cách tự do, công khai và có trọng lượng ý chí đạo đức hợp pháp của mình, nguyện vọng tha thiết và những nhu cầu của mình". Những câu trích trên đây, gộp chung lại, liệu có chứng thực được điều mà báo "Kölnische Zeitung" gán cho tác giả bài báo nói trên, cụ thể là hình như tác giả đã "nói vào mặt chính phủ", *"rằng mọi thể chế nhà nước đều là những đồ*

https://thuviensach.vn

vật cũ bỏ đi, không còn dùng được ngay cả cho việc làm bậc thang quá độ để tiến lên một chế độ tốt đẹp hơn"?

Lẽ nào tác giả của chúng tôi muốn nói đến *mọi* thể chế nhà nước? Vấn đề nói đến chỉ là những hình thức nhà nước trong đó nhân dân có thể bày tỏ với chính phủ "ý chí của mình" "một cách tự do, công khai và có trọng lượng" . Cho tới gần đây, những *hình thức nhà nước* nào đã đóng vai trò đó? Rõ ràng là chỉ có những hội nghị *đẳng cấp của tỉnh.* Nhưng phải chăng nhân dân đã đặc biệt tin cậy vào những hội nghị đẳng cấp đó của tỉnh? Phải chăng nhân dân đã mong đợi rằng những hội nghị đó sẽ có thể trở thành nguồn gốc của sự phát triển có ý nghĩa trọng đại toàn dân? Phải chăng Buy-lốp Cum-me-rốp trung thực đã coi những hội nghị đó là biểu hiện *thật sự* của ý chí nhân dân? Nhưng không chỉ nhân dân và báo chí, mà cả *bản thân chính phủ* nữa, cũng đã thừa nhận rằng chúng ta *còn thiếu* những hình thức nhà nước chân chính, bởi vì nếu quả không có sự thừa nhận này thì lẽ nào nhà nước lại có lý do để lập ra một hình thức nhà nước *mới* dưới dạng "các ủy ban"[84] ? Và cả những ủy ban này, dưới hình thức hiện nay của chúng, cũng không làm cho người ta hài lòng, - không chỉ có chúng tôi mới xác nhận như vậy; ý kiến này cũng được một trong những *ủy viên của các ủy ban* phát biểu trên các trang báo "Kölnische Zeitung".

Lời khẳng định tiếp đó nói rằng những *hình thức nhà nước,* cụ thể là với tính cách những *hình thức,* còn mâu thuẫn với nội dung của chúng, và trong những hình thức đó tinh thần nhân dân không cảm thấy như khi những hình thức này là của *bản thân mình*, là những hình thức "thân thiết" của mình, nó không thừa nhận những hình thức đó là những hình thức của bản thân cuộc sống của mình, - lời khẳng định này chỉ lặp lại điều mà nhiều báo Phổ và các báo khác, chủ yếu là các tác giả *bảo thủ*, đã nói. Chính họ đã tuyên bố rằng *thế lực quan liêu* hãy còn quá mạnh, rằng không phải toàn bộ nhà nước nói chung, mà chỉ một bộ phận của nó - tức "chính phủ" - là sống một cuộc sống nhà nước theo đúng nghĩa của nó. Còn về vấn đề những hình thức nhà nước hiện nay một phần tự mình có thể bổ sung đến mức nào cho mình một nội dung sinh động, còn một phần thì thu hút những hình thức nhà nước được tạo ra để bổ sung cho chúng, - thì báo "Kölnische Zeitung" có thể tìm được câu trả lời trong những bài báo của chúng tôi nghiên cứu về vai trò những hội nghị đẳng cấp tỉnh và của những tiểu ban tỉnh trong hệ thống chung của tổ chức nhà nước chúng ta. ở đó, báo "Kölnische Zeitung" có thể tìm thấy những tư tưởng mà ngay cả sức lý giải của nó cũng có

https://thuviensach.vn

thể hiểu được. “Chúng tôi không đòi hỏi rằng trong các vấn đề chế độ đại diện nhân dân, người ta phải bỏ qua những sự khác biệt thực tế đang tồn tại. Ngược lại, chúng tôi đòi hỏi người ta phải xuất phát từ những sự khác biệt thực tế, do chế độ nội bộ của nhà nước tạo nên và quyết định". "Chúng tôi chỉ đòi hỏi *phát triển triệt để và toàn diện những thể chế cơ bản của nước Phổ*, chúng tôi đòi hỏi rằng người ta không đột nhiên từ bỏ miếng đất của đời sống nhà nước hữu cơ, hiện thực, và không đắm mình một lần nữa vào những lĩnh vực sinh hoạt không hiện thực, máy móc, lệ thuộc, phi nhà nước" ("Rheinisch Zeitung", năm 1842, số 345). Nhưng báo "Kölnische Zeitung" đáng kính đã đặt gì vào cửa miệng chúng tôi? - Đặt lời khẳng định nói rằng "*mọi thể chế nhà nước* đều là *những đồ vật cũ bỏ đi*, không dùng được ngay cho cả việc làm bậc thang quá độ để tiến lên một chế độ tốt đẹp hơn"! Quả thật có thể nghĩ rằng báo "Kölnische Zeitung” đem gán cho người khác những lời bịa đặt lếu láo của sự tưởng tượng nhát gan nhưng độc ác của mình, cho rằng bằng cách đó nó có thể bù đắp được sự thiếu *dũng khí của mình.*

Lời MậT CáO CủA BáO "KÖLNiSCHE ZEiTUNG" Và CUộC BúT CHIếN CủA BáO "RHEIN-UND MOSEL-ZEiTUNG"

Khuên, ngày 11 tháng Giêng

"Vầng trán của bạn sao trông u ám!
Bạn E”ra-xlơ, phải chăng sự có mặt của tôi
khiến bạn buồn phiền?
Cái gì thế? Bạn làm sao thế?
Tại sao khi thấy tôi bạn lại thở dài?”[85]

Những câu này, trước hết, được nói với *"bà láng giềng ở Khuên"* của chúng tôi! Báo "Kölnische Zeitung" không ưa nói nhiều tới vấn đề *"lời tố cáo tưởng tượng"* của báo đó, báo đó lờ đi *điểm cơ bản* ấy và chỉ than phiền rằng người ta đã lôi kéo một cách rất khó chịu "ban biên tập" vào cuộc luận chiến này. Nhưng bà láng giềng thân mến ơi, nếu như phóng viên của tờ báo "Kölnische Zeitung" đã coi một trong những bài báo gửi từ Béc-lin của chúng tôi và báo "Rheinische

https://thuviensach.vn

Zeitung" là một, thì tại sao báo "Rheinische Zeitung" lại không được phép coi bài đáp lại từ tỉnh Ranh của báo "Kölnische Zeitung" và bản thân tờ báo đó là một? Bây giờ - xin nói đến vấn đề *sự việc*.

"Báo đó" ("Rheinische Zeitung") "buộc tội *chúng tôi* không phải về một *sự việc* nào đó, mà chỉ về *ý định*".

Chúng tôi lên án báo "Kölnische Zeitung" không chỉ về ý định, mà cả về *sự việc cụ thể biểu hiện ý định đó*. Sự việc cụ thể này, - tức là mưu toan của báo "Kölnische Zeitung" đăng bức thư của Héc-vếch, do *những sự ngẫu nhiên bên ngoài*, đã biến thành ý định, tuy là trước đó ý định ấy của báo này đã biến thành sự việc rồi. Mọi sự việc bị cản trở không thực hiện được vẫn chỉ là ý định, nhưng vị tất điều đó gạt bỏ được trách nhiệm trước tòa án về sự việc ấy? Đức tính tìm cách bào chữa cho những hành vi của mình bằng những trường hợp ngẫu nhiên cản trở việc thực hiện những hành vi ấy, *không để cho* chúng chuyển thành một hoạt động nào đó và biến chúng thành một ý định đơn thuần, - dù sao đức tính ấy cũng rất độc đáo. Nhưng thật ra, bà láng giềng trung thực của chúng tôi đặt câu hỏi không phải cho báo "Rheinische Zeitung", - bà láng giềng có cái quan niệm không hay về báo đó là nó sẽ tìm được câu trả lời một cách dễ dàng, không bị "bối rối" vì những lý do "trung thực và thành tâm", - mà đặt cho "bộ phận nhỏ trong công chúng còn chưa hoàn toàn nhận thấy rõ có thể đánh giá *những sự nghi ngờ* của tờ báo đó như thế nào" (nói cho đúng hơn là: sự tự bảo vệ khỏi những sự nghi ngờ) . Báo "Kölnische Zeitung" hỏi: do đâu mà báo "Rheinische Zeitung" biết rằng "chúng tôi không gắn ý định đó" (tức là ý định công bố bức thư của Héc-vếch) "với một ý định khác nữa" (signo haud probato[70]1*), "cụ thể là, về phía chúng tôi, viết thêm một bài đập lại sự đả kích ấu trĩ ấy của tác giả bức thư một cách thích đáng?". Nhưng, do đâu mà báo "Kölnische Zeitung" lại biết được *ý định* của báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" trong việc công bố bức thư của Héc-vếch ? Chẳng hạn, tại sao báo đó lại không thể làm việc ấy xuất phát từ nguyện vọng ngây thơ là đưa một tin gì mới sớm hơn tất cả các báo khác, hoặc từ ý đồ trung thực là đơn thuần đưa bức thư đó ra cho tòa án công luận? Bà láng giềng đáng kính ơi, xin phép kể hầu bà một mẩu chuyện vui. ở La Mã, việc in sách kinh Co-ran bị cấm. Nhưng một người I-ta-li-a láu lỉnh đã tìm được lối thoát. Ông ta đã in cuốn sách *bác bỏ* kinh Co-ran, tức là một cuốn sách mà ngoài bìa mang nhan đề "Sự bác bỏ kinh Co-ran", còn những trang tiếp theo thì chỉ là sự sao lại thuần túy kinh Co-ran. Nhưng tất cả những kẻ dị giáo há lại chẳng áp

https://thuviensach.vn

dụng một mưu mẹo tương tự ư? Há Va-ni-ni đã chẳng bị thiêu chết, mặc dù trong tác phẩm "Nhà hát thế giới"[86] của mình, trong khi tuyên bố chủ nghĩa vô thần, ông ta đã rất cố gắng và hùng hồn phát triển tất cả những luận cứ phản đối chủ nghĩa vô thần đó sao? Trong tác phẩm của mình "Kinh thánh cuối cùng đã được giải thích"[87], há Vôn-te đã chẳng truyền bá sự không tín ngưỡng trong phần chính, nhưng lại bảo vệ tôn giáo trong những lời chú giải? Và có ai tin vào sức mạnh rửa tội của những lời chú giải? Nhưng, bà láng giềng đáng kính của chúng ta kết thúc, -

"nếu như chúng tôi có ý định ấy, thì lẽ nào có thể đem mưu toan của chúng tôi định đăng bức thư đó, - một bức thư vốn đã được mọi người biết đến, - đặt ngang hàng với việc công bố nó lần đầu tiên?"

Nhưng, bà láng giềng thân mến ơi, chính báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" cũng chỉ công bố bức thư đã được truyền đi bằng nhiều bản sao. "Thưa ngài, quả là ngài quá hay sinh sự"[88].

Trong bức thông cáo của giáo hoàng La Mã ex cathedra[71]1*, đề ngày 15 tháng Tám 1832 nhân ngày tạ thế của Đức Mẹ, có nói:

"Sự điên cuồng (deliramentum) khẳng định rằng mọi người đều có *quyền tự do tín ngưỡng* không có gì đáng ghê tởm hơn là *tự do báo chí*".

Câu châm ngôn này đưa chúng ta từ Khuên tới Cô-blen-txơ, tới tờ báo "ôn hòa", tờ *"Rhein-und Mosel-zeitung"*. Sau đoạn trích dẫn ở trên, tiếng gào thét của báo này chống lại việc chúng tôi bảo vệ tự do báo chí trở nên hoàn toàn tự nhiên và dễ hiểu; nhưng sau điều đó, lời tuyên bố của báo ấy nói rằng nó tự xếp mình vào "những người bạn nhiệt tình nhất của báo chí", hẳn phải vang lên một cách càng kỳ lạ. Thực ra, hôm nay, từ những cột "ôn hòa" của tờ báo này, nhảy ra không phải hai con sư tử, mà là một bộ da sư tử và một bộ áo choàng sư tử. Chúng ta có sự quan tâm thích đáng về mặt tự nhiên - lịch sử đối với chúng. Tác giả số 1 nói với chúng ta như sau:

"Báo ("Rheinische Zeitung") "tiến hành đấu tranh dưới những hình thức trung thực là ngay từ đầu báo này đã cam đoan với chúng tôi rằng, vì *"địa vị hợp pháp"* mà nó trân trọng, nó sẵn sàng phản đối ngay cả việc cấm tờ báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" nếu việc này xảy ra. Lời cam đoan này sẽ làm cho chúng tôi vừa vui thích, vừa an tâm biết bao, nếu như đột nhiên sau đó, từ miệng vị hiệp sĩ đấu tranh cho tự do của *bất kỳ* báo chí nào bị đàn áp, đã không tung ra lời *nhục mạ thô bỉ* đối với tờ "Münchener hist, politische Blätter", một tờ báo *đã thật sự bị cấm từ lâu ở nước ta* như mọi người đều biết".

https://thuviensach.vn

Điều đáng chú ý là, đúng vào lúc mà tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" lên án nghiêm khắc các báo khác về sự dối trá *trong việc đưa tin về các sự kiện,* thì bản thân báo đó rõ ràng đã nói dối trong việc trình bày sự kiện. Đoạn văn được ám chỉ ở đây nguyên văn như sau: "Trước hết, người ta kê ra những tội lỗi cũ của tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung": thái độ của tờ báo đó trong vấn đề Han-nô-vơ, cuộc luận chiến thiên vị của báo đó chống lại đạo Thiên chúa (hinc illae lacrimae!). Cũng nên tìm hiểu xem là tờ báo đáng kính đó có coi hành vi giống như vậy - chỉ có điều là theo một hướng ngược lại - của tờ "Münchener politische Blätter" là một tội đáng chết hay không?" Trong những dòng được trích dẫn về tờ "Münchener politische Blätter", chỉ nói đến việc nó đã tiến hành "cuộc luận chiến thiên vị" chống lại đạo Tin lành. Nhưng như thế phải chăng chúng tôi đã bênh vực cho việc cấm tờ báo đó? Chẳng lẽ chúng tôi lại có thể nảy ra ý nghĩ bênh vực cho sự cấm đoán này, một khi trong tờ báo "Münchener politische Blätter" chúng tôi thấy "có phương thức hành động *giống như vậy",* - "chỉ có điều là theo một hướng ngược lại", - một phương thức hành động mà đối với tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" thì chúng tôi cho rằng nó không cung cấp một lý do *nào* để cấm đoán cả? Ngược lại! Chúng tôi đã từng kêu gọi lương tâm của tờ báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" và đã hỏi báo đó rằng, có thể nào cũng một phương thức hành động giống nhau, khi được những người này áp dụng thì báo đó cho là biện hộ cho việc cấm đoán, còn khi được những người khác áp dụng thì lại không biện hộ cho việc cấm đoán. Do đó, chúng tôi đã từng hỏi báo đó rằng, báo đó có coi một phương thức hoạt động nhất định, tự bản thân nó, là đáng chê trách, hay nói cho đúng hơn, chỉ có cái hướng của hành vi ấy là đáng chê trách mà thôi? Và báo "Rhein-und Mosel-zeitung" đã trả lời câu hỏi của chúng tôi, báo đó đã trả lời theo ý nghĩa là báo đó bác bỏ không phải bất kỳ cuộc luận chiến tôn gíao thiên vị nào như *chúng tôi* đã làm, mà *chỉ* bác bỏ cuộc luận chiến thiên vị *nào* dám táo gan muốn là cuộc luận chiến về *đạo Tin lành*. Nếu đúng vào lúc mà chúng tôi phản đối việc cấm tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" "vừa mới xảy ra", chúng tôi đã *cùng với* báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" nêu cuộc luận chiến thiên vị của báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" chống lại đạo Thiên chúa, thì lẽ nào *không cùng* với tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung", chúng tôi lại không có quyền nêu cuộc luận chiến thiên vị của tờ "Munchener politische Blätter" "đã bị cấm từ lâu" ? Như vậy, tác giả số 1 đã ân cần nêu thêm một lý do *mới* nữa vào những lý do mà chúng tôi dùng để cố chứng minh sự dối trá của báo chí trong *việc đưa tin về các*

https://thuviensach.vn

sự kiện. Cộng vào những lý do đã được chúng tôi nêu ra, cụ thể là: "Sự phát triển yếu ớt của tính chất công chúng của nhà nước", "sự thiếu hoàn thiện của tư duy chính trị hàng ngày" to tiếng và thiếu kinh nghiệm, tính chất độc đáo của "quá trình hình thành lịch sử hiện đại", tác giả số 1 bổ sung thêm một điều nữa: *sự đần độn* thực tế của đại bộ phận báo chí Đức. Bằng thí dụ của bản thân mình, báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" đã chứng minh rằng tư duy *không đúng* nhất định và tự nhiên tạo ra những sự việc *không đúng*, do đó, sản sinh ra sự xuyên tạc và sự dối trá.

Chúng ta chuyển sang tác giả số 2, - sang bộ *áo choàng* sư tử, - bởi vì những lý lẽ của tác giả số 1, được tác giả số 2 phát triển một cách dài dòng hơn, đã dẫn tới một sự lẫn lộn hoàn toàn. Trước hết, bộ áo choàng sư tử kể với công chúng về cái tâm trạng ít có gì thú vị của mình. Vị đó đã chờ đợi chúng ta "nổ bùng căm phẫn". Nhưng chúng tôi chỉ giới hạn trong một sự *"bác bỏ thận trọng* hình như chỉ nói qua thôi". Nhưng xen lẫn với lòng biết ơn của vị đó về "sự khoan thứ bất ngờ" này, còn có thêm sự nghi ngờ đáng tiếc là

"sự khoan thứ bất ngờ này trên thực tế có phải là hậu quả của tâm tình ôn hòa hay không, hay nói cho đúng hơn là kết quả của sự bất mãn về tinh thần và của sự mệt mỏi".

Chúng tôi không có ý định giải thích cho đối phương ngoan đạo của chúng tôi rằng *sự thỏa mãn của giới thầy tu* có thể đôi khi thật sự trở thành nguyên nhân của *sự bất mãn về tinh thần,* chúng tôi muốn nói tới "nội dung của ý kiến phản đối mà chúng ta đang quan tâm tới". Ngài ngoan đạo đó nói rằng: ông ta "tiếc thay không thể che đậy" rằng theo "kiến giải hết sức ôn hòa" của ông ta, tờ "Rheinische Zeitung" “”chỉ mưu toan che đậy sự lúng túng đằng sau những lời bàn cãi rỗng tuếch". Và để cho không một phút nào nảy sinh cái vẻ bề ngoài "phục tùng *giả dối* hoặc khiêm tốn", ngay sau đó, ngài ngoan đạo ấy cố gắng củng cố thêm cái kiến giải "hết sức *ôn hòa"* của mình bằng những lý do hết sức hùng hồn, hết sức không thể bị bác bỏ. Ông ta mở đầu như sau:

“Tất nhiên, không thể phủ nhận “những tội lỗi cũ của tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung": thái độ của nó trong vấn đề Han-nô-vơ, cuộc luận chiến thiên vị của nó chống đạo Thiên chúa, những câu chuyện đơm đặt của nó. v.v.". nhưng người học trò có tài của nhà triết học vĩ đại Hê-ghen cho rằng *những lỗi lầm này hoàn toàn được biện hộ* bởi cái tình hình là *cả những báo khác* cũng phạm những lỗi lầm như vậy (đúng như là đối với bất kỳ tên bịp bợm nào, sự bào chữa tốt nhất *trước tòa án* là dẫn ra sự lừa bịp của rất nhiều tên đồng bọn, hiện còn đang sống tự do ngoài lưới pháp luật)".

https://thuviensach.vn

ở đâu chúng tôi đã nói rằng "những tội lỗi cũ của tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" hoàn toàn được *biện hộ* bởi cái tình hình là *cả những báo khác* cũng phạm những lỗi lầm như vậy"? Nói chung, chúng tôi đã *mưu toan* "biện hộ" cho những tội lỗi cũ đó ở chỗ nào? Tiến trình tư tưởng thật sự của chúng tôi mà người ta không nên lẫn lộn với sự phản chiếu của nó trong tấm gương "kiến giải hết sức ôn hòa", là như sau: trước hết tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" kê ra những "tội lỗi cũ" của báo "Leipziger Allgemeine Zeitung". Nhân đó, chúng tôi dẫn ra bản kê những tội lỗi đó, rồi chúng tôi nói tiếp: "Nếu như *tất cả* báo chí Đức kiểu cũ có ý định chê trách lẫn nhau vì những lỗi lầm cũ, thì việc phân tích vấn đề sẽ dẫn tới câu hỏi có tính chất hình thức: các báo đó phạm lỗi do những hành động của mình hay là do sự *không hành động* của mình? Chúng tôi sẵn sàng thừa nhận rằng so với tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" thì bà chủ ân cần, tức tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung", có ưu điểm là nó không những không làm điều gì xấu trong cuộc sống, mà nói chung, nó đã không biểu hiện dấu hiệu gì của cuộc sống".

Như vậy, chúng tôi không hề nói: *"cũng như cả những báo khác"*, - chúng tôi nói: *"tất cả* báo chí Đức kiểu cũ", hơn nữa chúng tôi liệt cả tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" một cách rõ ràng vào trong số những tờ báo này. Chúng tôi không nói rằng, trong khi viện dẫn của nhau, họ có thể tìm được lý do để bào chữa hoàn toàn cho hành vi của mình; ngược lại, chúng tôi nói rằng họ có thể *có quyền* đưa ra những lý lẽ như nhau để buộc tội lẫn nhau. Báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" chỉ có thể hy vọng vào tính ưu việt đáng ngờ là nó đã lầm lỗi vì *không hành động*, - do đó, nó có thể đem sự *không hành động* tội lỗi của nó ra đối lập với *những sự việc* tội lỗi của báo "Leipziger Allgemeine Zeitung". Chúng tôi có thể giải thích cho tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" thấy tính chất tội lỗi thụ động của nó qua một ví dụ mới đây. Báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" hiện giờ đang trút sự phẫn nộ cuồng tín của mình lên tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" đã quá cố, trong lúc đó nó lại sao chép tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" còn sống, chứ không bác bỏ tờ báo này. Sự so sánh mà "kiến giải hết sức ôn hòa" mưu toan dùng để làm cho tiến trình tư tưởng của chúng tôi trở nên rõ ràng hơn đối với nó, đòi hỏi một sự sửa chữa nhỏ, nhưng căn bản. Lẽ ra nó không nên nói tới *một* tên bịp bợm, trong khi tự bào chữa *trước tòa án*, đã dẫn ra những việc làm của những tên bịp bợm khác hiện còn sống tự do ngoài lưới pháp luật. Lẽ ra nó phải nói tới *hai* tên bịp bợm, trong số này, một tên - tức là tên không sửa lỗi và sống tự do ngoài lưới pháp luật - đang chiến thắng tên kia, tên bị bỏ tù *mặc dù* đã sửa lỗi.

https://thuviensach.vn

“Thêm vào đó", - sự "kiến giải hết sức ôn hòa" nói tiếp, - "thêm vào đó "địa vị pháp lý không được thay đổi theo tư cách đạo đức của các cá nhân, hay thậm chí theo chính kiến chính trị và quan điểm tôn giáo của họ"; *do đó*, ngay cả một tờ báo hoàn toàn vô dụng, *chính chỉ do chỗ nó là vô dụng* nên có quyền được tồn tại *vô dụng như thế* (cũng giống như người ta không thể phủ nhận quyền tồn tại của tất cả những sinh vật vô dụng khác trên trái đất, chính là do sự tồn tại vô dụng của chúng)".

Rõ ràng ngài ngoan đạo muốn thuyết phục chúng tôi tin rằng ông ta không phải là học trò của một triết gia "lớn" nào, thậm chí cũng không phải là học trò của một triết gia "bé" nào.

Đoạn văn mà qua sự trình bày lạ lùng của anh bạn chúng ta đã có được một ý nghĩa biếm họa và kỳ dị như thế, - trước khi nó được chiếu qua lăng kính của sự "kiến giải hết sức ôn hôa", - là đoạn sau đây:

“Nhưng bài báo buộc tội chúng tôi đã không nói về tư cách quá khứ, mà nói về tư cách *hiện tại* của tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung", mặc dù lẽ tất nhiên là chúng tôi cũng sẽ phản đối không kém phần nghiêm túc việc cấm tờ báo "Rhein- und Mosel-Zeitung"... xuất bản ở Cô-blen-txơ, bởi vì *địa lý pháp lý* không được thay đổi theo tư cách đạo đức của các cá nhân, hay thậm chí theo chính kiến chính trị và tôn giáo của họ. Ngược lại, tình cảnh *vô quyền* của báo chí sẽ không còn nghi ngờ gì nữa, một khi *quyền tồn tại* của nó bị đặt phụ thuộc vào *phương thức tư tưởng của nó. Vì rằng cho đến nay, chưa hề có bộ luật nào, chưa hề có tòa án nào để xử phương thức tư tưởng".*

Như vậy, chúng tôi chỉ nói rằng không một ai có thể bị bỏ tù, hoặc bị tước đoạt tài sản của mình hay một quyền *pháp lý* khác, vì phẩm chất đạo đức của mình, vì những chính kiến chính trị và *tôn giáo* của mình. Lời khẳng định này hình như làm cho anh bạn theo tôn giáo của chúng ta đặc biệt bối rối. Chúng tôi đòi hỏi địa vị pháp lý bất khả xâm phạm cho mọi sinh vật vô dụng, không phải là vì sinh vật đó vô dụng, mà là vì thói xấu của nó nằm lại trong giới hạn *phương thức tư tưởng của nó*, mà đối với phương thức tư tưởng thì *chưa hề có tòa án nào*, cũng *chưa hề có bộ luật* nào cả. Như vậy, chúng tôi đem *phương thức tư tưởng xấu* (đối với phương thức tư tưởng này chưa có tòa án nào cả) đối lập với hành vi xấu (trong trường hợp chúng *phạm pháp*, thì có *tòa án* và bộ *luật* hình). Như vậy, chúng tôi khẳng định rằng cả một sinh vật vô dụng nữa, mặc dù nó vô dụng, vẫn có quyền tồn tại nếu như sự tồn tại này không *vi phạm pháp luật*. Chúng tôi không khẳng định như tiếng vang giả tưởng của chúng tôi đã truyền đi,

https://thuviensach.vn

rằng “sinh vật vô dụng”, chính "vì nó vô dụng" cho nên "không thể phủ nhận quyền tồn tại của nó”. Ngược lại, con người thiện ý đáng kính của chúng tôi lẽ ra phải thấy rằng chúng tôi không thừa nhận cái quyền của y và của tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" trở thành những sinh vật xấu, rằng vì vậy chúng tôi cố gắng theo sức mình đặng làm cho họ trở thành *tốt*, tuy vậy chúng tôi không hề tự coi mình có quyền dựa vào đó để xâm phạm "*địa vị pháp lý* của tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" và của chàng kỵ sĩ đi hầu nó. Đây là một mẫu nữa của cái "mức độ kiến giải” của con người nhiệt thành ngoan đạo của chúng ta:

“Tuy vậy, nếu cơ quan "tư tưởng chính trị" đi tới chỗ khẳng định rằng những tờ báo như tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" (đương nhiên, trước hết, là như bản thân nó, tờ "Rheinische Zeitung") "ngược lại là đáng được khen ngợi, cụ thể là được khen ngợi *xét theo quan điểm quốc gia"*, bởi vì ngay cả khi những báo đó kích động *sự bất mãn* và *sự giận dữ*, chúng vẫn thức tỉnh *sự bất mãn* của Đức và *sự giận dữ của Đức*, - thì chúng ta không thể không tỏ sự hoài nghi của mình đối với cái "công lao" lạ lùng đó “trước tổ quốc Đức””””.

Nguyên văn của đoạn được trích là như sau: "Nhưng ngược lại, lẽ nào lại không đáng khen ngợi - cụ thể là khen ngợi theo *quan điểm quốc gia*, - những báo chí đang làm cho người ta không nhìn vào *nước ngoài* nữa và giành được cho *tổ quốc* toàn bộ sự chú ý, toàn bộ sự quan tâm sôi nổi và tất cả sự căng thẳng kịch tính, thường đi kèm theo mọi *quá trình hình thành*, và trước hết là *quá trình hình thành lịch sử hiện đại! Chúng ta thậm chí cứ cho rằng* những báo đó kích động sự bất mãn và sự giận dữ! Nhưng chính chúng đang thức tỉnh sự bất mãn của *nước Đức*, sự giận dữ *của nước Đức;* chính tất cả chúng đang hoàn lại cho quốc gia những tấm lòng đã quay lưng lại với nó, tuy rằng vào thời gian đầu, chúng hoàn lại những tấm lòng ấy đang bất mãn và giận dữ! Và chúng không chỉ kích động sự bất mãn và sự giận dữ... chúng làm thức tỉnh trước hết là sự *quan tâm* nồng nhiệt đến quốc gia, làm cho *quốc gia gần gũi với lòng người*, trở thành một *sự nghiệp thân thiết, v.v."*.

Như vậy là cái ngài rất đáng kính ấy bỏ qua những khâu trung gian. Cũng hoàn toàn giống như là chúng tôi nói với anh ta: “Anh bạn thân mến, đáng lẽ bạn phải cám ơn chúng tôi: chúng tôi làm cho trí tuệ của bạn sáng ra, và nếu như chúng tôi có gây ra một nỗi đau buồn nào đó cho bạn, thì dù sao trí tuệ *của bạn* vẫn có lợi", - còn anh bạn chúng tôi thì trả lời: "Sao! Tôi phải cám ơn các bạn *về việc* các bạn đã làm cho tôi đau buồn ư?". Sau tất cả những thí nghiệm ấy của

https://thuviensach.vn

"kiến giải hết sức ôn hòa", thì không cần phải có những công trình nghiên cứu tâm lý đặc biệt sâu sắc để hiểu rõ đầu óc tưởng tượng *quá sức* của tác giả chúng ta, tác giả này đã bị ám ảnh bởi cái ảo tưởng là *cả một loạt những đám người* đồng tư tưởng với chúng tôi đang dùng "lửa và kiếm tràn qua tất cả các tỉnh của nước Đức". Đến đoạn cuối, anh bạn của chúng tôi vứt bỏ mặt nạ. *"Un-rích phôn Hút-ten* và các chiến hữu của ông ta", - trong số này, như mọi người đã rõ, có cả *Lu-the*, - tha thứ cho *cái áo choàng sư tử* của tờ *"Rhein-und Mosel-Zeitung"* về sự phẫn nộ bất lực của nó. Chúng tôi chỉ có thể hổ thẹn về sự cường điệu đem chúng tôi đặt vào hàng những nhân vật *lớn lao* như vậy. Nhưng muốn lấy thịnh tình đáp lại thịnh tình, chúng tôi đem anh bạn của chúng tôi so sánh với *mục sư trưởng Gớt-txơ* và lấy lời của Lét-xinh, nói với anh bạn của chúng tôi:

"Và đây là câu *trả lời* hiệp sĩ vắn tắt của tôi. Ngài mục sư, xin ngài viết và cổ vũ những người khác viết bao nhiêu tuỳ thích. Tôi cũng sẽ viết. Nếu như tôi bỏ sót dù là một điểm nhỏ nhặt không đúng của ngài mà không phản đối, thì điều đó sẽ có nghĩa là tôi không còn đủ sức để cầm bút nữa"[89].

Tờ "RHEiN-uND MOSEL-ZEITuNG"

Khuên, ngày 15 tháng Giêng. Vị số 1 của "Rhein-und Mosel-Zeitung", số ra ngày 11 tháng Giêng, mà mấy ngày trước đây chúng ta có nhắc qua như là người tiền trạm múa lượn quanh trước bài văn chương sư tử, hôm nay lại mưu toan dùng một ví dụ để chứng minh rằng

"kẻ sành sỏi về phép biện chứng" (tờ "Rheinische Zeitung") ít có năng lực như thế nào để "hiểu được một luận điểm giản đơn, diễn đạt một cách rõ ràng".

Anh ta, vị số 1, nói y hoàn toàn không nói rằng tờ "Rheinische Zeitung" đã mưu toan bào chữa cho việc cấm tờ báo "Münchener politische Blätter",

"mà chỉ nói rằng, đúng vào lúc nó xuất hiện làm người đấu tranh cho tự do tuyệt đối của báo chí, nó không ngần ngại lăng nhục một tờ báo đã thật sự bị cấm, và vì vậy nên lời cam đoan hiệp sĩ của nó sẵn sàng đấu tranh chống việc cấm tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" không gây ra một sự tin tưởng đặc biệt nào".

Người tiền trạm số 1 không nhận rằng sự lo lắng của y về hành vi hiệp sĩ của chúng tôi, trong trường hợp báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" có khả năng bị cấm, có thể có hai nguyên nhân, và về cả hai nguyên nhân, chúng tôi đã phát biểu ý kiến rồi. Chúng tôi đã cho rằng, người tiền trạm tốt bụng không tin vào lời cam đoan của chúng tôi, bởi vì trong việc *lăng nhục* không có thật đối với tờ

https://thuviensach.vn

"Münchener politische Blätter”, y thấy sự bào chữa ẩn giấu cho việc cấm tờ báo này. Như thế chúng ta lại càng có thể giả định tiến trình tư tưởng của chàng tiền trạm tốt bụng của chúng ta như sau: là một kẻ tầm thường, do tính láu cá độc đáo vốn có của anh ta, anh ta cố đi tìm một ý kiến thật sự trong những lời nói "buột khỏi mồm" một cách vô ý thức, như anh ta tưởng. Trong trường hợp này, chúng tôi sẽ làm an tâm anh tiền trạm tốt bụng, bằng cách chứng minh cho anh ta thấy rằng không hề có mối liên quan nào giữa ý kiến của chúng tôi về tờ “Münchener politische Blätter", và sự bào chữa cho việc cấm tờ báo đó.

Khả năng thứ hai: vị số 1 nói chung thấy rằng chúng tôi thật đáng chê trách và không hiệp sĩ khi chúng tôi trách cứ tờ "Münchener politische Blätter", *đang thật sự bị cấm*, là đã luận chiến thiên vị chống lại đạo Tin lành. Anh ta coi đó là một sự nhục mạ. Về điểm này, chúng tôi đã từng đặt cho chàng tiền trạm tốt bụng một câu hỏi: "Nếu đúng vào lúc mà chúng tôi phản đối việc cấm tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" vừa mới xảy ra, chúng tôi đã *cùng với* báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" nêu cuộc luận chiến thiên vị của tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" chống lại đạo Thiên chúa, thì *không cùng* với báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" lẽ nào chúng tôi lại không có quyền nêu cuộc luận chiến thiên vị của tờ báo "Münchener politische Blätter" "đã bị cấm từ lâu?". Điều này có nghĩa là: chúng tôi không *nhục mạ* tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" do chỗ chúng tôi - được sự *tán đồng* của báo "Rhein-und Mosel-Zeitung" - đang nêu cuộc luận chiến thiên vị của báo đó chống lại đạo Thiên chúa. Vậy, lẽ nào lời khẳng định của chúng tôi về cuộc luận chiến thiên vị của báo "Münchener politische Blätter" nhằm bảo vệ đạo Thiên chúa, lại trở thành một sự *nhục mạ* chỉ vì, bất hạnh thay, nó không được sự tán đồng của tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung"?

Tất cả những gì mà vị số 1 đã làm, chung quy chỉ là việc vị đó gọi lời nói của chúng tôi là một sự nhục mạ. Nhưng chúng tôi có nghĩa vụ phải tin vào lời nói của vị số 1 từ bao giờ? Chúng tôi đã từng nói rằng: tờ "Münchener politische Blätter" là cơ quan của đảng Thiên chúa giáo, và trên ý nghĩa đó, nó chẳng qua chỉ là tờ báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" với ký hiệu ngược lại. Anh tiền trạm trong tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" quả quyết rằng: tờ "Münchener politische Blätter" không phải là cơ quan của đảng nào cả, và nó không phải là tờ "Leipziger Allgemeine Zeitung" với ký hiệu ngược lại. Nó,

https://thuviensach.vn

"khác với tờ báo này, không phải là nơi chứa những điều dối trá, những chuyện đơm đặt bậy bạ, và những sự nhạo báng đối với những tín ngưỡng không phải là đạo Thiên chúa".

Chúng tôi chẳng phải là những nhà kiếm khách về mặt thần học của phía này hay phía kia, nhưng chỉ cần đọc lời nhận định *Lu-the* về mặt tâm lý, một nhận định đầy những lời đơm đặt đê tiện, trong tờ "Münchener politische Blätter", chỉ cần đọc những gì mà tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" nói về *"Hút-ten* và các chiến hữu của ông ta", cũng thấy rõ được rằng cơ quan "ôn hòa" ấy có đứng trên lập trường khiến cho nó có thể phán đoán một cách khách quan cái gì là một cuộc luận chiến *tôn giáo* thiên vị, và cái gì không phải là một cuộc luận chiến tôn giáo không thiên vị, hay không.

Cuối cùng anh tiền trạm tốt bụng hứa là sẽ "đánh giá tờ "Rheinische Zeitung" tỉ mỉ hơn". Nous verrons[72]1*. Cái đảng nho nhỏ ở khoảng giữa Muyn-sen và Cô-blen-txơ đã có lần phát biểu ý kiến là tư tưởng *"chính trị"* của dân cư tỉnh Ranh hoặc cần phải được dùng vào những mục đích phi quốc gia nào đó, hoặc cần phải đàn áp như là cái gì "đáng buồn". Liệu đảng này có thể không biểu hiện sự buồn bực của mình được không, khi nó coi việc tờ "Rheinische Zeitung" được truyền bá nhanh chóng trong toàn tỉnh Ranh là một bằng chứng của sự vô giá trị hoàn toàn của mình? Hoặc giả, có thể là lúc này chưa thuận lợi để buồn bực chăng? Chúng tôi cho rằng tất cả những điều đó được bịa ra không tồi lắm và chỉ tiếc rằng do thiếu một cơ quan báo chí vững vàng hơn nên đảng này đã buộc phải tự thỏa mãn với người tiền trạm tốt bụng và tờ báo "ôn hòa" không hay lắm của nó. Căn cứ vào tính chất của *cơ quan* báo chí này, có thể phán đoán được lực lượng của đảng đó.

Do C.Mác viết ngày 31 tháng Chạp 1842,
Ngày 3, 5, 7, 9, 11 và 15 tháng Giêng 1843
Đã đăng trên báo "Rheinische Zeitung" các số 1, 4, 8, 10, 13 và 16, ngày 1, 4, 6, 8, 10, 13 và 16 tháng Giêng 1843

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

https://thuviensach.vn

LỜI BÀO CHỮA CỦA PHÓNG VIÊN Ở MÔ-DEN [90]

Từ hai bờ sông Mô-den, tháng Giêng. Báo "Rheinische Zeitung", trong các số 346 và 348, đã đăng hai bài của tôi, một bài nói về nạn thiếu củi ở vùng Mô-den, một bài mô tả mối cảm tình *đặc biệt* mà dân chúng vùng Mô-den đón tiếp pháp lệnh của nội các hoàng gia ngày 24 tháng Chạp 1841 và việc pháp lệnh đó ban hành một quyền tự do lớn hơn cho báo chí. Bài báo thứ hai đã được viết với một giọng văn *gay gắt*, và thậm chí có thể cho là *thô lỗ* nữa. Ai đã thường được trực tiếp nghe tiếng nói *nghiệt ngã* của sự nghèo túng đang ngự trị trong dân cư ở xung quanh thì cũng dễ mất cái tài thẩm mỹ biết tìm được những hình tượng đẹp nhất và khiêm tốn nhất để biểu hiện tư tưởng của mình. Có thể là người đó thậm chí còn coi nghĩa vụ *chính trị* của mình là tạm thời nói lên một cách công khai, bằng tiếng nói nhân dân của sự nghèo khốn, tiếng nói mà những điều kiện sinh hoạt ở tổ quốc không cho người đó quên đi được. Tuy nhiên, nếu cần phải chứng minh là người đó nói sự thật, thì vị tất cứ phải chứng minh *nguyên văn từng chữ một*, vì nếu không thì sẽ phải coi bất kỳ việc tóm tắt nào cũng là không chân thật, và nói chung sẽ không thể truyền đạt lại ý nghĩa của một bài nói nào đó nếu không nhắc đi nhắc lại từng chữ của bài đó. Như vậy, ví như có người nói: "người ta đã coi tiếng kêu cứu của những người trồng nho là *tiếng thét láo xược*", thì nói cho công bằng ra, chỉ có thể đòi hỏi rằng lời nói này biểu thị một *đẳng thức* gần đúng mà thôi. Điều này có nghĩa là: cần phải chứng minh rằng, đã thực tế tồn tại một cái gì đó, trên một mức độ nhất định, tương đương với lối nói tóm tắt: "tiếng thét láo xược", và do đó không thể coi lối nói đó

Chúng tôi chẳng phải là những nhà kiếm khách về mặt thần học của phía này hay phía kia, nhưng chỉ cần đọc lời nhận định *Lu-the* về mặt tâm lý, một nhận định đầy những lời đơm đặt đê tiện, trong tờ "Münchener politische Blätter", chỉ cần đọc những gì mà tờ "Rhein-und Mosel-Zeitung" nói về *"Hút-ten* và các chiến hữu của ông ta", cũng thấy rõ được rằng cơ quan "ôn hòa" ấy có đứng trên lập trường khiến cho nó có thể phán đoán một cách khách quan cái gì là một cuộc luận chiến *tôn giáo* thiên vị, và cái gì không phải là một cuộc luận chiến tôn giáo không thiên vị, hay không.

https://thuviensach.vn

Cuối cùng anh tiền trạm tốt bụng hứa là sẽ "đánh giá tờ "Rheinische Zeitung" tỉ mỉ hơn". Nous verrons[73]1*. Cái đảng nho nhỏ ở khoảng giữa Muyn-sen và Cô-blen-txơ đã có lần phát biểu ý kiến là tư tưởng *"chính trị"* của dân cư tỉnh Ranh hoặc cần phải được dùng vào những mục đích phi quốc gia nào đó, hoặc cần phải đàn áp như là cái gì "đáng buồn". Liệu đảng này có thể không biểu hiện sự buồn bực của mình được không, khi nó coi việc tờ "Rheinische Zeitung" được truyền bá nhanh chóng trong toàn tỉnh Ranh là một bằng chứng của sự vô giá trị hoàn toàn của mình? Hoặc giả, có thể là lúc này chưa thuận lợi để buồn bực chăng? Chúng tôi cho rằng tất cả những điều đó được bịa ra không tồi lắm và chỉ tiếc rằng do thiếu một cơ quan báo chí vững vàng hơn nên đảng này đã buộc phải tự thỏa mãn với người tiền trạm tốt bụng và tờ báo "ôn hòa" không hay lắm của nó. Căn cứ vào tính chất của *cơ quan* báo chí này, có thể phán đoán được lực lượng của đảng đó.

Do C.Mác viết ngày 31 tháng Chạp 1842,
Ngày 3, 5, 7, 9, 11 và 15 tháng Giêng 1843
Đã đăng trên báo "Rheinische Zeitung" các số 1, 4, 8, 10, 13 và 16, ngày 1, 4, 6, 8, 10, 13 và 16 tháng Giêng 1843

In theo bản đăng trên báo
Nguyên văn là tiếng Đức

LỜI BÀO CHỮA CỦA PHÓNG VIÊN Ở MÔ-DEN [90]

Từ hai bờ sông Mô-den, tháng Giêng. Báo "Rheinische Zeitung", trong các số 346 và 348, đã đăng hai bài của tôi, một bài nói về nạn thiếu củi ở vùng Mô-den, một bài mô tả mối cảm tình *đặc biệt* mà dân chúng vùng Mô-den đón tiếp pháp lệnh của nội các hoàng gia ngày 24 tháng Chạp 1841 và việc pháp lệnh đó ban hành một quyền tự do lớn hơn cho báo chí. Bài báo thứ hai đã được viết với một giọng văn *gay gắt*, và thậm chí có thể cho là *thô lỗ* nữa. Ai đã thường được trực tiếp nghe tiếng nói *nghiệt ngã* của sự nghèo túng đang ngự trị trong dân cư ở xung quanh thì cũng dễ mất cái tài thẩm mỹ biết tìm được những hình tượng đẹp

https://thuviensach.vn

nhất và khiêm tốn nhất để biểu hiện tư tưởng của mình. Có thể là người đó thậm chí còn coi nghĩa vụ *chính trị* của mình là tạm thời nói lên một cách công khai, bằng tiếng nói nhân dân của sự nghèo khốn, tiếng nói mà những điều kiện sinh hoạt ở tổ quốc không cho người đó quên đi được. Tuy nhiên, nếu cần phải chứng minh là người đó nói sự thật, thì vị tất cứ phải chứng minh *nguyên văn từng chữ một*, vì nếu không thì sẽ phải coi bất kỳ việc tóm tắt nào cũng là không chân thật, và nói chung sẽ không thể truyền đạt lại ý nghĩa của một bài nói nào đó nếu không nhắc đi nhắc lại từng chữ của bài đó. Như vậy, ví như có người nói: "người ta đã coi tiếng kêu cứu của những người trồng nho là *tiếng thét láo xược*", thì nói cho công bằng ra, chỉ có thể đòi hỏi rằng lời nói này biểu thị một *đẳng thức* gần đúng mà thôi. Điều này có nghĩa là: cần phải chứng minh rằng, đã thực tế tồn tại một cái gì đó, trên một mức độ nhất định, tương đương với lối nói tóm tắt: "tiếng thét láo xược", và do đó không thể coi lối nói đó là không đúng chỗ. Nếu như đã chứng minh được như thế, thì vấn đề có thể là không phải việc đó có *thật hay không*, mà vấn đề chỉ là việc đó đã *được biểu hiện chính xác* đến mức nào, còn ở chỗ nào nói về những sắc thái tu từ học hết sức tinh vi, chưa chắc đã thấy được, thì mọi phán đoán chẳng qua chỉ là một điều đáng nghi mà thôi.

Những lời nhận xét trên đây của tôi được viết ra là do hai bài huấn dụ của ngài tổng đốc *Phôn Sa-pơ* trên báo "Rheinische Zeitung" số 352, đề: "Cô-blen-txơ, 15 tháng Chạp", trong đó ngài tổng đốc đặt ra cho tôi một loạt câu hỏi về hai bài báo nói trên của tôi. Việc trả lời *chậm trễ* của tôi, trước hết, là do nội dung của bản thân những câu hỏi đó, bởi vì phóng viên báo chí, khi *toàn tâm toàn ý* truyền đạt tiếng nói của nhân dân mà anh ta đã nghe được, hoàn toàn không bắt buộc lúc nào cũng phải sẵn sàng trình bày một cách cặn kẽ và có căn cứ về tất cả các tình tiết của sự việc, tất cả các lý do và căn nguyên. Chưa nói đến việc một công tác như vậy sẽ đòi hỏi nhiều thời gian và phương tiện, người phóng viên báo chí có thể tự coi minh là một bộ phận nhỏ bé của một cơ thể rất phức tạp, trong đó anh ta được tự do lựa chọn cho mình một chức năng nhất định. Ví như, người này miêu tả nhiều hơn ấn tượng trực tiếp, khai thác từ sự giao tiếp với nhân dân, do tình trạng cùng khổ của nhân dân gây ra; người khác là nhà nghiên cứu sử, tìm hiểu lịch sử tạo nên tình trạng này; người giàu tình cảm thì lại mô tả bản thân tình trạng cùng khổ; nhà kinh tế thì nghiên cứu những biện pháp cần thiết để thủ tiêu tình trạng cùng khổ đó, - hơn nữa cũng *một* vấn đề *duy nhất* đó lại có thể được

https://thuviensach.vn

giải quyết từ nhiều phía khác nhau: hoặc trong phạm vi địa phương, hoặc đối với toàn bộ quốc gia, v.v..

Như vậy, với sự vận động sinh động của báo chí, *toàn bộ sự thật* được bóc trần ra. Thoạt đầu, chỉnh thể này chỉ hiện ra trước mắt chúng ta dưới hình thức các loại quan điểm khác nhau, phát triển cùng một lúc, nêu ra - khi thì có định ý, khi thì có tính chất ngẫu nhiên - một mặt nào đó của hiện tượng. Nhưng rốt cuộc, với công việc này của mình, báo chí chỉ chuẩn bị tài liệu cho một trong những nhân viên công tác của mình để người này tạo ra một chỉnh thể *thống nhất*. Như vậy là báo chí, từng bước một, thông qua sự phân công, làm sáng tỏ sự thật, - không phải bằng cách là một người nào đó làm tất cả, mà bằng cách là mỗi người trong số đông người ấy làm một công việc không lớn lắm nào đó.

Nguyên nhân thứ hai khiến tôi chậm trả lời là: sau bài báo đầu tiên của tôi, tòa soạn báo "Rheinische Zeitung" đã yêu cầu tôi cung cấp những tài liệu bổ sung. Sau bài báo thứ hai và thứ ba, tòa soạn muốn nhận được những tài liệu bổ sung, cũng như muốn có bản tin cuối cùng hiện nay. Sau hết, tòa soạn một mặt đòi hỏi tôi chỉ ra những nguồn tin, mặt khác, lại giữ quyền không đăng bài của tôi chừng nào bằng cách nào đó của mình, tòa soạn chưa nhận được sự chứng thực những tài liệu do tôi cung cấp[74]1).

Sau nữa, bài trả lời của tôi xuất hiện *không ký tên*. Tôi làm như vậy là vì tôi tin rằng *việc không ký tên* xuất phát từ chính bản chất của báo chí, vì việc không ký tên *biến* báo chí từ chỗ là điểm tập hợp nhiều ý kiến cá nhân thành cơ quan của *lý tính thống nhất*. Tên tác giả sẽ tách riêng bài báo này với bài báo khác một cách rõ rệt như thân thể tách riêng cá nhân này với cá nhân kia, mà như vậy sẽ làm cho tác dụng của mỗi bài báo - chỉ làm một bộ phận bổ sung cho toàn thể - hóa thành con số không. Cuối cùng, việc không ký tên còn góp phần làm cho không chỉ tác giả, mà cả công chúng nữa, cũng thêm tự do và vô tư; bởi vì như vậy độc giả thấy trước mắt mình không phải *người* đang nói, mà chỉ thấy *việc* người đó nói; thoát khỏi ảnh hưởng của tác giả với tư cách là người có kinh nghiệm, công chúng chỉ lấy nhân cách tinh thần của tác giả làm thước đo sự phán đoán của mình.

Trong khi không nêu tên mình, tôi cũng sẽ không nêu tên các quan lại và tên các làng xã trong những tài liệu chi tiết do tôi trình bày, - trừ những trường hợp dẫn ra những tài liệu đã được in bán hoặc khi việc nêu tên không có hại gì cho ai.

https://thuviensach.vn

Báo chí có nhiệm vụ vạch trần *tình hình chung của sự vật*, nhưng theo ý kiến chúng tôi, nó không cần vạch ra những *người cá biệt;* việc nêu những người cá biệt chỉ cần thiết khi không thể làm khác để ngăn chặn một tệ hại xã hội nào đó, hoặc khi tính chất công khai đã thống ngự toàn bộ đời sống chính trị và do đó, khái niệm Đức về sự tố giác đã hoàn toàn mất hết mọi ý nghĩa.

Để kết thúc những lời nhận xét sơ bộ trên đây, tôi coi mình được quyền hy vọng rằng ngài tổng đốc, sau khi tìm hiểu *toàn bộ* sự tình mà tôi trình bày, sẽ thấy rõ ý định trong sạch của tôi, và thậm chí sẽ cho rằng những sai lầm có thể có là do quan niệm không đúng này hay quan niệm không đúng khác, chứ không phải là do có ý xấu. Bản thân bản trình bày sự việc cần chứng tỏ rằng tôi có đáng bị buộc tội một cách nặng nề về tội *vu khống nhằm mục đích* kích thích *sự bất bình và nổi giận* ngay cả hiện nay hay không, khi việc tôi giấu tên đã thực tế kéo dài, - lời buộc tội này lại càng nghiêm trọng hơn do nó được một nhân vật rất được kính trọng và yêu mến trong tỉnh Ranh đưa ra.

Để dễ dàng bao quát toàn bộ nội dung bài trả lời của chúng tôi, chúng tôi xin phân nó thành những mục sau đây:

A) Vấn đề phân phối tài nguyên rừng.

B) Thái độ của dân chúng vùng Mô-den đối với bản sắc lệnh của nội các ngày 24 tháng Chạp 1841 và đối với việc sắc lệnh này ban bố thêm nhiều tự do hơn cho báo chí.

C) Những mụn loét của vùng Mô-den.

D) Những con quỷ hút máu ở vùng Mô-den.

E) Những kiến nghị có liên quan đến những biện pháp nhằm cải thiện tình trạng đó.

A
Vấn đề phân pHốI Tài NGUVÊN Rừng

Trong bài báo của tôi "Từ hai bờ sông Mô-den, ngày 12 tháng Chạp", đăng trong báo "Rheinische Zeitung" số 348, tôi có nêu ra tình hình sau đây:

> “Cái xã bao gồm mấy ngàn con người, trong đó có tôi, dựa trên quyền sở hữu, đã có những khu rừng hết sức tốt, nhưng tôi *không nhớ được* một trường hợp nào mà những thành viên của xã lại có thể rút ra

https://thuviensach.vn

được một lợi ích trực tiếp từ tài sản của mình bằng cách chia nhau tài nguyên rừng".

Về điểm này ngài tổng đốc nhận xét:

"các loại *phương thức hành động không phù hợp với những quy định của pháp luật* như thế chỉ có thể được bào chữa bằng những hoàn cảnh hoàn toàn ngoại lệ nào đó mà thôi".

Đồng thời ngài ấy đòi tôi phải *nêu tên* xã, coi đó như là điều cần thiết để phân tích tình hình sự việc.

Tôi xin thẳng thắn thừa nhận: một mặt, tôi cho rằng, lối làm *không* phù hợp, *do đó*, mâu thuẫn với những quy định của pháp luật, chưa chắc đã có thể được biện hộ bằng những hoàn cảnh nào đó, - bởi vì nó bao giờ cũng là bất hợp pháp; mặt khác, tôi *không* thể nhận là lối làm mà tôi nói đến, là bất hợp pháp.

Bản huấn lệnh (đề ngày: "Cô-blen-txơ, ngày 31 tháng Tám 1839") về việc quản lý những khu rừng của công xã và những khu rừng thuộc về các cơ quan ở các khu hành chính Cô-blen-txơ và Tơ-ria, được ban bố căn cứ vào đạo luật ngày 24 tháng Chạp 1816 và căn cứ vào pháp lệnh của nội các hoàng gia ngày 18 tháng Tám 1835, và được công bố trong bản phụ trương số 62 của cơ quan chính thức của chính quyền khu Cô-blen-txơ, - bản huấn lệnh đó nói nguyên văn như sau, trong §37:

"Về việc sử dụng gỗ trong rừng, thì một quy tắc là *bắt buộc* chỉ được bán một số gỗ vừa đủ cần thiết để bù đắp những chi phí về rừng (thuế và những chi tiêu về công việc quản lý)".

"Phần còn lại thì tuỳ theo quyết định của bản thân các xã mà gỗ được đem *bán đấu giá* để thỏa mãn những nhu cầu khác của xã, *hoặc được phân phối* cho các thành viên của xã, toàn bộ hay một phần, không phải trả tiền hay theo một giá cả nhất định. Tuy nhiên, quy tắc chung cần nắm vững là chất đốt và vật liệu dùng để làm dụng cụ gia đình được phân phối in natura[75]1*, còn vật liệu xây dựng, nếu không dùng vào việc xây dựng các nhà của xã hoặc không cấp cho những thành viên cá biệt của xã bị hỏa tai, v.v.. thì được đem bán đấu giá".

Bản huấn lệnh này, do một trong những vị tiền bối của ngài tổng đốc tỉnh Ranh ban bố, theo tôi, chứng minh rằng việc phân phối củi đốt giữa các thành viên của xã không bị pháp luật bắt buộc, nhưng cũng không bị pháp luật cấm đoán, - nó chỉ là vấn đề làm sao cho hợp lý. Căn cứ vào đó, trong bài báo nói trên, tôi cũng *chỉ* đứng trên quan điểm "hợp lý" để xem xét phương thức hành động ấy. Sau điều này thì cái cơ sở mà ngài tổng đốc dựa vào để muốn biết *tên* của xã, cũng không còn nữa, bởi vì vấn đề sẽ không còn là điều tra những hành

https://thuviensach.vn

động của ban quản trị xã này hay xã kia, mà là sửa đổi bản huấn lệnh. Tuy vậy, trong trường hợp ngài tổng đốc đặc biệt yêu cầu thì tôi cũng không phản đối việc ủy nhiệm cho tòa soạn báo "Rheinische Zeitung" nói rõ tên cái xã mà *theo tôi nhớ*, thì ở đó chưa lần nào diễn ra việc phân phối gỗ rừng cả. Bản tin đó không hề tố giác ban quản trị xã mà nó chỉ góp phần làm lợi cho xã.

B
THáI Độ CủA VùNG Mô-DEN Đối Với BảN SắC LệNH CủA NộI CáC NGàY 24 THáNG ChạP 1841 và ĐốI Với VIệC SắC LệNH NàY BAN Bố THÊM Nhiều Tự DO HƠN Cho BáO CHí

Về bài báo của tôi, gửi từ Béc-ca-xten ngày 10 tháng Chạp, đăng trên tờ "Rheinische Zeitung" số 346, trong đó tôi đã khẳng định rằng dân chúng vùng Mô-den, sống trong hoàn cảnh đặc biệt khốn khổ, đã vô cùng phấn khởi hoan nghênh việc bản sắc lệnh của nội các hoàng gia đề ngày 24 tháng Chạp năm ngoái ban thêm tự do cho báo chí, ngài tổng đốc nhận xét ý kiến như sau:

"Nếu bài báo này có một ý nghĩa nào đó thì đó chỉ là việc nói lên rằng: cho đến lúc ấy, dân chúng Mô-den chưa được phép công khai và thẳng thắn nói ra tình trạng khốn khổ của mình, nguyên nhân của tình trạng đó là những biện pháp cần thiết để cải thiện tình trạng này. Tôi nghĩ rằng chưa chắc đã có sự tình như vậy, bởi vì - với nguyện vọng của các nhà đương cục muốn giúp đỡ những nông dân làng trồng nho đang ở vào tình trạng mà mọi người đều thừa nhận là khốn khổ, - đối với các nhà đương cục, không có gì đáng mong hơn là việc thảo luận một cách hết sức thẳng thắn và cởi mở tình hình công việc của địa phương". "Vì thế tôi vô cùng cảm tạ tác giả bài báo kể trên nếu như ông ta vui lòng chỉ rõ những trường hợp mà trước khi có sắc lệnh của nội các hoàng gia ngày 24 tháng Chạp năm ngoái, các nhà đương cục đã cản trở việc thảo luận công khai và thẳng thắn tình trạng khốn khổ của dân cư vùng Mô-den".

Và tiếp đó, ngài tổng đốc nhận xét:

“Hơn thế nữa, tôi cần phải nói rằng, tôi tự cho mình có quyền được nhận xét trước lời khẳng định của tác giả bài báo kể trên cho rằng dường như tiếng kêu cứu của những người trồng nho, trong một thời gian dài đã được các giới bên trên coi là *tiếng thét láo xược*, là không đúng".

Tôi xin sắp xếp bài trả lời của tôi về các vấn đề trên theo thứ tự như sau: tôi sẽ cố gắng chứng minh rằng,

https://thuviensach.vn

1) trước hết, nhu cầu về tự do báo chí *tất yếu* phải toát ra từ tính chất đặc biệt của tình trạng bần cùng mà vùng Mô-den đang chịu đựng, hoàn toàn *không phụ thuộc* vào phạm vi những quyền mà báo chí đã có trước khi ban hành sắc lệnh của nội các hoàng gia ngày 24 tháng Chạp 1841;

2) ngay cả trong trường hợp trước khi có bản sắc lệnh nói trên, "việc thảo luận thẳng thắn và công khai" *không bị* những trở ngại *đặc biệt*, - ngay cả trong trường hợp này nữa, lời khẳng định của tôi cũng sẽ không kém phần đúng đắn, và sự vui mừng của dân chúng vùng Mô-den nhân dịp có bản sắc lệnh hoàng gia và nhân việc sắc lệnh này ban nhiều tự do hơn cho báo chí, cũng sẽ dễ hiểu như vậy;

3) *rằng trên thực tế,* đã có những điều kiện *đặc biệt* cản trở "việc thảo luận thẳng thắn và công khai" đó.

Từ toàn bộ bản trình bày của tôi, sẽ thấy rõ rằng lời khẳng định của tôi: "tình cảnh *khốn cùng* của những người trồng nho, trong một thời gian dài, đã bị những giới bên trên hoài nghi, và tiếng kêu cứu của họ đã bị coi là tiếng thét láo xược",- là thật hoặc không thật đến chừng mực nào.

Về điểm 1. Trong khi nghiên cứu những hiện tượng của đời sống *quốc gia* người ta thường quá dễ dàng có khuynh hướng bỏ qua *bản tính khách quan của các quan hệ* và lấy *ý chí* của những người đương sự để giải thích mọi việc. Nhưng có *những mối quan hệ* quyết định hành động của những tư nhân, cũng như của những đại biểu cá biệt của chính quyền, và những mối quan hệ này cũng không phụ thuộc vào họ, giống như cách hô hấp vậy. Đứng trên lập trường khách quan này ngay từ đầu, chúng ta sẽ không tìm thiện ý hoặc ác ý khi thì ở phía này, khi thì ở phía khác, mà chúng ta sẽ thấy tác động của những mối quan hệ khách quan ở nơi mà thoạt nhìn thì tựa hồ chỉ có những con người hoạt động. Một khi đã chứng minh rằng một hiện tượng nào đó *tất yếu* do những mối quan hệ đang tồn tại đẻ ra, thì sẽ không còn gì khó khăn trong việc xác định xem hiện tượng này phải được *thật sự* thực hiện trong những điều kiện *bên ngoài* nào, và trong những điều kiện nào thì nó không thể thực hiện được, mặc dù đã có nhu cầu về nó. Điều này cũng sẽ có thể xác lập với một sự chuẩn xác gần giống như sự chuẩn xác của nhà hóa học trong việc *xác định* xem trong những điều kiện *bên ngoài* nào thì những chất giống nhau phải tạo thành hợp chất hóa học. Vì vậy, chúng tôi cho rằng, sau khi chứng minh ý kiến của chúng tôi: "từ *những đặc điểm* của tình cảnh bần cùng của vùng Mô-den, toát ra *sự cần thiết* phải có tự do báo

https://thuviensach.vn

chí", - chúng tôi đem lại cho việc lý giải vấn đề của chúng tôi một cơ sở vượt xa khuôn khổ của bất kỳ yếu tố con người nào.

Tình cảnh khốn cùng của vùng Mô-den không thể được coi như một tình trạng *giản đơn*. Trong tình cảnh đó, ít ra cũng phải phân biệt *hai* mặt: mặt tư nhân và mặt nhà nước - bởi vì không thể hình dung vùng Mô-den nằm ở ngoài nhà nước, cũng giống như không thể hình dung tình cảnh khốn cùng của vùng đó ở ngoài những điều kiện quản lý của nhà nước. Chính *mối quan hệ lẫn nhau* giữa hai mặt này cấu thành tình cảnh *thực tế* của vùng Mô-den. Để chỉ rõ tính chất của những mối quan hệ lẫn nhau ấy, chúng tôi xin trích dẫn ra đây cuộc trao đổi ý kiến có chứng nhận bằng văn bản giữa *các cơ quan* tương ứng của hai bên.

Trong tập thứ tư "Mittheilungen des Vereins zur Förderung der Weinkultur an der Mosel und Saar zu *Trier"*, chúng ta thấy bản báo cáo về những cuộc thương lượng giữa bộ tài chính, chính quyền vùng Tơ-ria và ban quản trị của Hội nói trên. Trong một báo cáo gửi Bộ tài chính, Hội này cũng đã thống kê số thu nhập do các vườn nho đem lại. Chính quyền vùng Tơ-ria, sau khi nhận được bản sao của báo cáo đó, đã giao cho viên giám đốc Sở địa chính ở Tơ-ria, viên thanh tra thuế *Phôn Txúc-can-ma-li-ô* có ý kiến nhận xét viên thanh tra này – như bản thân chính quyền vùng đó đã nói trong một bản báo cáo của mình, - là người thích hợp nhất để làm công việc đó, bởi vì "ông đã tích cực tham gia công việc đánh giá thu nhập của các vườn nho vùng Mô-den vào lúc lập sổ địa chính". ở đây, chúng tôi xin giới hạn việc đơn thuần đối chiếu một bên là những đoạn tiêu biểu nhất trong bản kết luận *chính thức* của ông Phôn Txúc-can-ma-li-ô, và bên kia là *những lời phản đối* của ban quản trị Hội khuyến khích trồng nho.

Báo cáo viên chính thức:

Trong bản báo cáo bao quát thời kỳ mười năm gần đây, 1829-1838, khi tính tổng thu nhập trên mỗi *mooc-ghen*[76]*1** vườn trồng nho trong các xã thuộc hạng thứ ba của *những người nộp thuế rượu vang*, đã lấy những số liệu sau đây làm căn cứ:

1) số liệu về thu hoạch của mỗi mooc-ghen,

2) số liệu về giá của mỗi phu-đe[77]1* rượu vang đã bán *vào mùa thu*. Tuy nhiên, việc tính toán này không dựa trên những số liệu ít nhiều đã được kiểm tra, bởi vì

https://thuviensach.vn

"không có sự can thiệp và kiểm tra *của nhà đương cục*, thì các cá nhân cũng như Hội không thể dùng con đường tư nhân để thu thập những tài liệu chính xác về số lượng rượu vang mà tất cả những kẻ sở hữu cá thể trong một số lớn xã đã thu được trong một thời kỳ nhất định, *bởi vì nhiều kẻ sở hữu muốn che giấu sự thật được đến đâu hay đến đấy* ".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Chúng tôi không một chút ngạc nhiên rằng Sở địa chính ra sức bảo vệ các biện pháp lập sổ địa chính; song khó mà hiểu được lập luận sau đây", v.v..

"Giám đốc Sở địa chính mưu toan chứng minh với số liệu trong tay rằng, những số liệu địa chính về thu nhập của các vườn nho ở đâu cũng đúng cả; ông ta cũng nói rằng thời kỳ mười năm mà chúng tôi viện ra, trong trường hợp này không thể coi là đặc trưng" v.v. và v.v.. "Chúng tôi sẽ không bàn cãi về con số, bởi vì, - như bản thân ông giám đốc đã nhắc đến một cách rất hợp lý trong phần đầu bản nhận xét của mình, - chúng tôi không có trong tay những tài liệu chính thức cần thiết; vả lại chúng tôi cũng không cần bàn cãi đến vấn đề đó, bởi vì toàn bộ những tính toán và kết luận của ông ta, dựa vào những tài liệu *chính thức*, đều không thể chứng minh được gì chống lại những sự kiện mà chúng tôi đã dẫn ra". "Ngay nếu như chúng tôi thừa nhận rằng những số liệu địa chính về thu nhập là hoàn toàn chính xác đối với lúc tiến hành việc đánh giá, và thậm chí những số liệu này đã được hạ thấp vào lúc đó đi nữa, - thì điều đó cũng sẽ không bác bỏ lời khẳng định của chúng tôi nói rằng trong hoàn cảnh *bi đát* hiện nay, những số liệu ấy không thể dùng làm *căn cứ* được".

Báo cáo viên chính thức: "Như vậy, không thể tìm ra một sự kiện nào khiến cho chúng ta có quyền giả định rằng những số liệu địa chính về thu nhập của các vườn nho đã được đánh giá trong thời gian gần đây, là đã bị phóng đại; ngược lại có thể dễ dàng chứng minh rằng việc đánh giá đã được tiến hành trong thời gian trước đây về các vườn nho vùng nông thôn và thành thị ở Tơ-ria, và của vùng Xa-rơ-buốc *đã bị hạ thấp xuống* cả về con số tuyệt đối, cũng như khi so với những cây trồng khác".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Người kêu gọi cứu trợ ắt phải cảm thấy khổ tâm, khi đáp lại đơn xin cứu trợ chính đáng của y, người ta tuyên bố rằng, khi đánh giá thu nhập, những số liệu địa chính phải được nâng lên hơn là hạ xuống".

"Vả chăng", - ban quản trị Hội nói tiếp, - "bản thân báo cáo viên, mặc dù cố hết sức bác bỏ những số liệu của chúng tôi, nhưng hầu như không thể bác bỏ được điều gì hoặc không thể sửa được những con số *thu nhập* do chúng tôi dẫn ra; vì thế, trong khi xem xét những số liệu về *chi phí* do chúng tôi dẫn ra, ông ta đã cố gắng bằng mọi cách thay thế chúng bằng những con số khác".

Bây giờ chúng tôi muốn nêu lên một vài sự bất đồng gay gắt nhất giữa ngài báo cáo viên và ban quản trị Hội về vấn đề *tính toán các chi phí.*

Báo cáo viên chính thức: "Về điểm 8, cần đặc biệt nêu ra rằng việc cắt bỏ nhánh phụ, hoặc cũng gọi là tỉa cây, là một công việc chỉ được một số ít chủ vườn nho áp dụng trong thời gian gần đây, còn không ở đâu, kể

https://thuviensach.vn

cả ở Mô-den và Xa-rơ, công việc này lại được coi là phương pháp canh tác thông thường của các vườn nho".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Theo lời của ông giám đốc Sở địa chính, *việc cắt bỏ nhánh phụ* và *việc xới đất* chỉ được một số ít chủ vườn nho áp dụng trong thời gian gần đây", v.v.. Nhưng điều này không phù hợp với thực tế. "Người nấu rượu vang hiểu rằng, để tránh cho mình khỏi bị phá sản, y cần phải thử làm tất cả những gì có thể góp phần, dù là chút ít, vào việc nâng cao chất lượng rượu vang. Vì lợi ích của sự phồn vinh trong vùng, sự cố gắng đó của người nấu rượu lẽ ra cần được quan tâm khuyến khích, chứ không nên vùi dập".

"Và ai lại nghĩ đến việc giảm bớt chi phí trồng khoai tây, chỉ vì thấy có người làm ruộng để mặc khoai tây cho số phận riêng của nó và cho lòng từ bi của trời?"

Báo cáo viên chính thức: "Như đã chỉ ra trong điểm 14, giá trị của *thùng* hoàn toàn không thể tính vào đây, bởi vì, như đã vạch rõ, giá trị của thùng *không* nhập vào giá cả đã dẫn của rượu vang. Như vậy, nếu thùng cũng được bán cùng với rượu đã thành lệ quen, thì giá cả của thùng phải được tính thêm vào giá cả của rượu vang, và bằng cách đó, giá trị của thùng sẽ được hoàn lại".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Khi bán rượu vang, người ta bán cả thùng nữa, nhưng không bao giờ xảy ra hoặc có thể xảy ra việc hoàn lại giá trị của thùng. Một số trường hợp hiếm hoi mà người chủ quán rượu ở thành phố chúng ta mua rượu nhưng không mua thùng thì ta không thể tính đến khi nói đến toàn bộ tình hình". "Đối với rượu vang thì tình hình không giống như những hàng hoá khác nằm trong kho trước khi bán, còn việc đóng gói và gửi đi thì diễn ra sau, trong khi bán, và được tính vào người mua hàng. Bởi vì, khi mua rượu vang người la hiểu ngầm là mua cả thùng, cho nên rõ ràng là giá cả của thùng phải nhập vào chi phí sản xuất của rượu vang".

Báo cáo viên chính thức: "Nếu chúng ta thay đổi những con số thu hoạch nho được nêu ra trong bản phụ lục theo những số liệu chính thức, và ngược lại, chúng ta thừa nhận việc tính toán các chi phí là đúng ngay cả trong tất cả các phần của nó, và *chỉ* lược đi những chi phí về thuế đất, thuế *rượu vang* và giá trị của *thùng* (các khoản chi này được kể ra trong các điểm 13, 14 và 17). – thì chúng ta sẽ có kết quả sau đây:

Tổng thu nhập.....53 ta-le 21 din-béc-grô-sen 6 phen-ních

Tổng số chi, không kể
các khoản l3, 14 và 17.....39 ta-le 5 din-béc-grô-sen 0 phen-ních

Kết toán thu nhập ..... l4 ta-le 16 din-béc-grô-sen 6 phen-ních".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Bản thân việc tính toán không sai, nhưng kết quả lại không đúng. Chúng tôi đã tính toán không phải bằng những con số giả định, mà bằng những con số thể hiện mức thu chi thực tế, và thấy rằng, nếu trong số 53 ta-le chi phí thực tế ta trừ đi 48 ta-le cấu thành thu nhập thực tế và duy nhất, thì còn một khoản lỗ là 5 ta-le".

https://thuviensach.vn

Báo cáo viên chính thức: "Tuy vậy, nếu như không thể không thừa nhận rằng tình cảnh vùng Mô-den đã xấu đi rất nhiều so với thời kỳ trước khi tổ chức liên minh thuế quan ra đời, và thậm chí có thể lo ngại một phần về *tình cảnh bần cùng hóa thực sự của vùng này*, thì cần tìm nguyên nhân của tình hình này hoàn toàn trong những thu nhập quá cao trước kia."

"Nhờ vị trí hầu như độc quyền trong lĩnh vực bán rượu vang mà vùng Mô-den đã chiếm trong những năm trước đây, nhờ liên tiếp được mùa nho trong những năm 1822, 1825, 1826, 1827, 1828, - trong vùng này đã phát triển *một sự xa hoa chưa từng có*. Những món tiền lớn tích lũy lại trong tay người trồng nho đã thúc đẩy y tăng cường việc mua vườn nho với những giá cả chưa từng thấy, kích thích họ bỏ ra những chi phí quá mức cho việc mở mang những vườn nho mới tại những vùng không thuận lợi cho việc trồng nho. Người nào muốn trở thành kẻ sở hữu thì ngày càng chồng chất những món nợ mà trước kia họ có thể dễ dàng trang trải bằng thu nhập của một năm được mùa, còn bây giờ, khi tình hình không thuận lợi thì những khoản nợ ấy ắt phải bóp chết những người trồng nho bị rơi vào tay bọn cho vay nặng lãi".

"Một trong những hậu quả toát ra từ tình hình đó là việc trồng nho chỉ giới hạn trong những khoảnh đất tốt nhất và cũng như trước kia, phần lớn lại chuyển vào tay những người chủ đất giàu có. Những người này, do những khoản chi phí sơ bộ rất lớn gắn với công việc trồng nho, cũng có khả năng hơn cả trong việc tiến hành kinh doanh và có thể dễ dàng chịu đựng những năm mất mùa: cả trong những năm này, họ cũng vẫn có đủ phương tiện để cải tiến canh tác và thu được sản phẩm có khả năng chịu được sự cạnh tranh hiện nay của các nước đã mở ra cho chúng ta trong Liên minh thuế quan. *Nhưng, tất nhiên, trong những năm đầu, tất cả những điều đó không thể diễn ra mà lại không gây ra những tai họa lớn đối với tầng lớp trồng nho nghèo hơn*, những người này, trong thời kỳ thuận lợi hơn trước đây, phần đông cũng đã là những người sở hữu các vườn nho. Tuy nhiên, với tất cả những điều đó, cũng cần chú ý rằng tình trạng trong mấy năm trước đây là *không tự nhiên và những kẻ thiếu cân nhắc bây giờ phải chịu đựng hậu quả ấy. Nhà nước... sẽ chỉ phải giới hạn trong việc* dùng những biện pháp thích hợp để giờ đây, trên mức độ có thể, làm *giảm bớt* cho dân chúng những khó khăn của bước chuyển ấy".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Thực ra, người nào đến bây giờ mới quan tâm đến tình cảnh bần cùng hóa của vùng Mô-den, thì người đó còn *chưa thấy sự nghèo khổ kinh khủng* đã bắt rễ sâu và ngày càng tăng trong đám dân chúng lành mạnh về mặt đạo đức và lao động không mệt mỏi của vùng này. Xin đừng nói với chúng tôi như vị giám đốc Sở địa chính, rằng kẻ có lỗi gây ra tình hình đó là bản thân những người đã bị bần cùng: không, tai họa đó nhiều hay ít đều đụng đến tất cả những người trồng nho, bất kể là người biết lo xa hoặc không biết lo xa, người chăm làm hoặc không chăm làm, người khá giả hoặc túng thiếu: và nếu như tình hình đi đến chỗ là ngay cả những người trồng nho khá giả, chăm làm và căn cơ, cũng buộc phải tuyên bố rằng họ không còn đủ sức để nuôi mình nữa, thì rõ ràng là không nên tìm kiếm nguyên nhân ở trong bọn họ".

https://thuviensach.vn

Sự thực là trong những năm thuận lợi nhất, những người trồng nho có mua thêm những mảnh vườn nho mới với giá cao hơn giá thường, và hy vọng rằng với mức thu nhập của mình hồi đó họ sẽ có thể dần dần thanh toán hết, nên họ đã vay nợ. Nhưng điều này chỉ chứng minh tinh thần chăm làm và tháo vát của họ, - và hoàn toàn không thể hiểu được tại sao lại có thể gọi cái đó là *sự xa hoa*, và lại khẳng định rằng tình cảnh hiện nay của những người trồng nho là hậu quả của tình cảnh không tự nhiên trước đó của họ, mà những người không biết nhìn xa bây giờ phải chịu đựng".

"Giám đốc Sở địa chính khẳng định rằng theo ý kiến ông ta thì những người trước đây không phải là những chủ vườn nho (!!) bị hoàn cảnh thuận lợi khác thường quyến rũ, đã tăng quá mức số lượng vườn nho và bây giờ *chỉ* cần tìm lối thoát trong việc giảm bớt số lượng vườn nho mà thôi".

"Nhưng con số vườn nho có chất đất có thể trồng hoa quả hoặc rau cỏ, thì thật là không đáng kể so với số lượng to lớn của những vườn nho mà ngoài nho ra, chỉ có thể sản xuất được mận dại và bụi rậm mà thôi! Và lẽ nào một dân cư hết sức đáng kính như thế, vì nghề trồng nho mà bị dồn vào một khoảnh đất tương đối không lớn lắm, đã từng anh dũng đấu tranh chống với điều bất hạnh đang đến với họ, - lẽ nào một dân cư như thế lại không đáng để cho người ta thực hiện dầu chỉ là một mưu toan nhằm cải thiện tình cảnh của họ và giúp họ đứng vững cho đến khi những điều kiện thuận lợi hơn cho phép họ lại vươn lên và lại đóng góp cho nhà nước như trước kia họ đã đóng góp, - tức là lại trở thành một nguồn thu nhập, mà ngoài các thành phố ra thì không thể tìm được nguồn thu nhập nào ngang như thế tính theo diện tích đất đai".

Báo cáo viên chính thức: "Hoàn toàn dễ hiểu là những chủ đất giàu có hơn *lợi dụng* hoàn cảnh khốn khó của những người trồng nho nghèo khổ hơn để - sau khi mô tả tình cảnh sung sướng trước kia bằng những *màu sắc rực rỡ* và đem nó ra đối lập với tình cảnh hiện nay, không thuận lợi bằng, nhưng dù sao cũng không phải là không có lối thoát,- bằng cách ấy, đòi được cho mình đủ mọi sự dễ dàng và ưu tiên".

Lời phản đối của ban quản trị Hội: "Vì nghĩa vụ danh dự và do niềm tin bên trong của chúng tôi, chúng tôi phản đối *lời buộc tội* cho rằng dường như chúng tôi lợi dụng hoàn cảnh khốn khó của những người trồng nho nghèo khổ hơn, mô tả tình cảnh hiện nay của ngành trồng nho bằng những *màu sắc rực rỡ* và bằng cách đó đòi được cho mình đủ mọi sự ưu tiên và dễ dàng".

"Điều đó là không đúng! Chúng tôi cam đoan rằng - và hy vọng rằng điều này cũng đủ để bào chữa cho chúng tôi - chúng tôi không hề có một ý đồ tự tư tự lợi nào cả, và rằng mỗi hành động của chúng tôi đều chỉ nhằm một mục đích: dùng *sự mô tả thẳng thắn và chân thực* tình cảnh của những người trồng nho nghèo khổ để lưu ý nhà nước đến cái điều mà trong sự phát triển tiếp tục của sự việc, ắt sẽ trở nên nguy hiểm cho bản thân nhà nước! Ai biết rõ rằng cảnh ngộ bi thảm hiện nay của những người trồng nho đã gây ra những sự thay đổi ngày càng lớn như thế nào trong đời sống gia đình của họ, trong hoạt động nghề nghiệp và thậm chí trong trạng thái tinh thần của họ, ắt sẽ phải kinh hoàng khi nghĩ rằng tình cảnh bần cùng đó có thể còn lâu dài và thậm chí còn tăng thêm nữa".

https://thuviensach.vn

Mỗi người trước hết sẽ phải thừa nhận rằng, chính phủ đã không thể có được một lập trường rõ ràng, do đó buộc phải nghiêng ngả giữa quan điểm của báo cáo viên của mình và quan điểm ngược lại của những người trồng nho. Sau nữa, nếu chúng ta chú ý rằng báo cáo của ngài Phôn Txúc-can-ma-li-ô đề ngày "12 tháng Chạp 1839", còn bản phúc đáp của Hội đề ngày "15 tháng Bảy 1840", thì chúng ta thấy rõ ràng là, cho tới lúc đó, quan điểm của báo cáo viên, nếu không phải là *duy nhất* thì cũng vẫn là *thống trị* trong cơ quan của chính phủ. ít ra thì ngay trong năm 1839, quan điểm này cũng đối lập với thư báo cáo của Hội với tư cách là kết luận của chính phủ, do đó, là một loại tổng kết quan điểm của chính phủ, bởi vì, ý kiến cuối cùng của một chính phủ nhất quán phải được coi như là một tổng số nào đó của những quan điểm trước đây của nó và toàn bộ kinh nghiệm của nó. Còn trong báo cáo thì không những không thừa nhận rằng tình cảnh nghèo khổ là *phổ biến*, mà thậm chí còn không đề ra được biện pháp nào đối phó với hiện tượng nghèo khốn mà bản báo cáo *thừa nhận*, - bởi vì trong báo cáo có nói: "Nhà nước sẽ *chỉ* phải giới hạn trong việc dùng những biện pháp thích hợp để giờ đây, trên mức độ có thể, làm *giảm bớt* cho dân chúng những khó khăn của *bước chuyển ấy*". Song trong những điều kiện đó, cần hiểu bước chuyển là sự *diệt vong*[78]*1** dần dần. Sự diệt vong của những người trồng nho nghèo khổ hơn được coi như một loại hiện tượng tự nhiên mà đứng trước nó con người đành chịu khuất phục, và chỉ còn biết cố gắng làm giảm nhẹ những hậu quả tất nhiên của nó mà thôi. Báo cáo còn nói: "Tất nhiên tất cả những điều đó không thể diễn ra mà không gây ra những tai họa lớn". Vì thế, Hội đặt câu hỏi: phải chăng người trồng nho vùng Mô-den không đáng để cho người ta thực hiện, dù chỉ là *"một mưu toan nào đó"* nhằm cứu vãn họ? Nếu quả chính phủ đứng trên quan điểm trực tiếp đối lập thì ngay từ đầu chính phủ đã sửa đổi bản báo cáo, biểu thị một quan điểm hoàn toàn rõ ràng về một vấn đề quan trọng như *nhiệm vụ và chính sách* của nhà nước trong sự việc này. Do đó, thấy rõ rằng có thể *thừa nhận tình cảnh khốn khổ* của những người trồng nho và đồng thời không hề đặt ra cho mình mục đích *giảm nhẹ* tình hình ấy bằng một cách nào đó.

Chúng tôi xin dẫn thêm một thí dụ nữa về bản thông báo do các nhà chức trách đưa ra về tình hình ở vùng Mô-den. Vào năm 1838, một đại diện cao cấp của chính quyền đã đi kinh lý vùng Mô-den. Trong cuộc hội thảo với hai vị ủy viên hội đồng tỉnh ở Pi-xpoóc, ông ta đã hỏi một trong hai người về tình hình tài sản của những người trồng nho và đã được trả lời:

https://thuviensach.vn

“Dân trồng nho sống quá xa xỉ, và vì vậy, công việc của họ chắc không thể tồi được".

Nhưng, vào thời kỳ này sự xa xỉ đã trở thành một câu chuyện truyền thuyết cổ. Chúng tôi chỉ nhân tiện nói qua ở đây là cách nhìn đó, phù hợp với cách nhìn của báo cáo chính thức, ngay cả hiện nay nữa, cũng không phải đã bị tất cả mọi người bác bỏ. Chúng tôi xin nhắc tới bài báo trong bản phụ trương số 1 của báo “Frankfurter Journal", số 349 (năm 1842), vốn là tiếng nói từ Cô-blen-txơ; trong bài báo đó người ta nói đến tình trạng nghèo khó *tưởng tượng* của nông dân trồng nho vùng Mô-den.

Quan điểm chính thức dẫn ra trên đây cũng được phản ánh trong thái độ hoài nghi của các giới cao cấp trong chính phủ đối với những lời tuyên bố về "tình cảnh khốn khổ" của vùng Mô-den, về tính chất *phổ biến* của tai họa đó, - và do đó, về những *nguyên nhân chung* của tình trạng đó nữa. Ngoài ra những đoạn trích nói trên của "Mittheilungen des Vereins" còn đăng những câu trả lời sau đây của *Bộ tài chính* đối với mọi lời kêu xin:

"Mặc dầu các chủ vườn nho ở vùng Mô-den và Xa-rơ, thuộc về những loại người đóng thuế thứ nhất và thứ hai, *không có lý do để bất mãn*, – như giá cả thị trường của rượu vang chứng tỏ điểm này, - nhưng chúng ta cũng phải thừa nhận rằng những nông dân trồng nho mà sản phẩm có chất lượng thấp hơn, không nằm trong một tình cảnh *thuận lợi ngang như vậy*".

Còn trong một bức thư trả lời việc xin miễn thuế năm 1838, thì có nói:

“Đáp lại đơn của các vị gửi cho chúng tôi ngày 10 tháng Mười năm ngoái, chúng tôi xin báo để các vị biết rằng lời xin miễn nộp toàn bộ thuế năm 1838 không thể được chấp nhận, bởi vì bản thân các vị quyết không thuộc về tầng lớp cần được chiếu cố hơn cả, tức là tầng lớp mà *tình cảnh bần cùng* không phải do *chế độ thuế khóa gây ra mà hoàn toàn do những nguyên nhân khác gây ra*".

Vì chúng tôi muốn xây dựng toàn bộ bản trình bày của mình trên cơ sở những *sự kiện* thôi, và chỉ cố gắng hết sức khái quát những sự kiện đó, nên trước hết chúng tôi vạch rõ cái ý nghĩa chung làm cơ sở cho cuộc đối thoại giữa Hội khuyến khích nghề trồng nho ở Tơ-ria và báo cáo viên của chính phủ.

Chính phủ phải ủy nhiệm cho một viên chức này hay một viên chức khác kết luận về bản báo cáo nói trên. Đương nhiên chính phủ sẽ lựa chọn viên chức nào có khả năng am hiểu vấn đề nhiều hơn cả, - do đó, trước hết là viên chức nào đã từng tham dự vào công việc điều chỉnh những mối quan hệ ở vùng Mô-den. Viên chức này có thể coi những lời tố khổ trong bản báo cáo là *sự phê bình* đối với các kiến giải trong công tác của mình, và đối với hoạt động công tác trước đây của

https://thuviensach.vn

mình. Ông ta rất có ý thức về nghĩa vụ mà ông ta đã thực hiện một cách công tâm và về việc tìm hiểu một cách cặn kẽ tất cả những số liệu chính thức mà ông ta có trong tay, - và bỗng nhiên ông ta lại vấp phải một quan điểm đối lập. Giờ đây ông ta có thái độ coi những người thỉnh cầu như là *phía đối địch*, đối với ông ta thì *những ý đồ* của họ - tất nhiên, những ý đồ này lúc nào cũng có thể gắn với những *lợi ích riêng* - hình như đáng nghi vấn, do đó ông ta nghi ngờ cả những người thỉnh cầu ấy về một cái gì đó - điều đó há chẳng là tự nhiên hay sao? Lẽ ra phải sử dụng tài liệu do họ cung cấp thì ông ta lại cố sức bác bỏ những tài liệu ấy. Thêm nữa, những người trồng nho, sống trong tình cảnh khốn khổ mà ai cũng thấy rõ, không có cả thì giờ lẫn học vấn cần thiết để mô tả sự bần cùng của mình, - thành thử những người trồng nho nghèo thì không biết ăn nói, còn những người trồng nho biết ăn nói thì lại không sống trong một tình cảnh khốn khổ rõ ràng như vậy và những lời kêu ca của họ dường như không có căn cứ. Nhưng, nếu người ta tuyên bố ngay cả với người trồng nho có học thức rằng y chưa đủ giỏi tới mức hiểu được những kiến giải khôn ngoan của giới quan lại, thì người trồng nho không có học thức làm sao có thể đứng vững trước những kiến giải khôn ngoan đó?

Về phía mình, những tư nhân nào nhìn thấy sự nghèo khổ thực sự, tới mức cùng cực, của những người khác, nhìn thấy sự nghèo khổ đó đang mò tới gần bản thân họ, và hơn nữa, có ý thức rằng lợi ích tư nhân mà họ bảo vệ cũng là lợi ích của nhà nước và được họ bảo vệ trên quan điểm những lợi ích của nhà nước, - những tư nhân này lúc bấy giờ không thể không cảm thấy danh dự của mình bị tổn thương; hơn thế nữa, họ cho rằng, dưới ảnh hưởng của quan điểm phiến diện, bị giải thích một cách tùy tiện, *hiện thực* đã bị bóp méo. Do đó, họ phản đối giới quan liêu kiêu ngạo và bóc trần những mâu thuẫn giữa bức tranh thật sự của thế giới và bức tranh thế giới hình thành trong văn phòng giới quan liêu; họ đem những lý lẽ lấy từ đời sống thực tế đối lập với những lý lẽ của chính quyền. ở họ không tránh khỏi nảy sinh sự nghi ngờ rằng việc tuyệt đối bỏ qua những lời tuyên bố của họ - những lời tuyên bố được xây dựng trên niềm tin sâu sắc và được củng cố bằng những sự kiện hiển nhiên, - là xuất phát từ một ý đồ tự tư tự lợi, tức là từ ý đồ muốn đem lý trí của một phần tử quan liêu đối lập lại với lý tính của người công dân . Từ đó họ cũng rút ra kết luận nói rằng viên chức có hiểu biết, do hoạt động của mình mà tiếp xúc với những điều kiện sinh hoạt của họ, không dám đánh giá một cách vô tư những điều kiện ấy, chính là vì những điều kiện ấy một

https://thuviensach.vn

phần do người viên chức ấy tạo ra; mặt khác, người viên chức không có thiên kiến, có thể đánh giá tình hình một cách vô tư, lại không có sự hiểu biết cần thiết đối với công việc. Nhưng nếu người viên chức chê trách các tư nhân là đem việc riêng của mình nâng lên thành lợi ích của nhà nước, thì các tư nhân cũng chê trách người viên chức là đã hạ thấp lợi ích của nhà nước xuống thành việc riêng của cá nhân mình, khiến cho mọi người bách tính khác đều bị gạt ra khỏi sự tham gia vào sinh hoạt nhà nước. Vì thế đối với người viên chức, ngay cả hiện thực rõ ràng như ban ngày cũng là hư ảo so với hiện thực đã được chứng thực trong những văn kiện - do đó, cả trong trật tự chính thức, do đó, cả trong trật tự quốc gia - cũng như so với cái quan điểm dựa trên hiện thực chính thức đó. Tư nhân chê trách người viên chức rằng người đó chỉ coi phạm vi trực tiếp hoạt động của mình mới là nhà nước, còn toàn bộ thế giới nằm bên ngoài phạm vi hoạt động ấy đối với người đó chỉ là đối tượng của nhà nước, không có *phương thức tư tưởng* của nhà nước và *năng lực lý giải* của nhà nước. Cuối cùng, trong trường hợp có tình trạng khốn khổ mà mọi người đều biết rõ đó, khi người viên chức đổ phần lớn lỗi lầm lên đầu các tư nhân, làm như thể *bản thân* họ chính là nguyên nhân gây ra những nỗi khổ cực của họ, - và mặt khác, không cho phép hoài nghi tính chất hoàn hảo của những nguyên tắc quản lý và những quy định vốn là sản phẩm của sự sáng tạo quan liêu, và không muốn từ bỏ bất kỳ điều nào trong những nguyên tắc ấy, - thì ngược lại với điều đó, tư nhân, biết rõ giá trị của sự cần cù của mình, của sự tiết kiệm của mình, của cuộc đấu tranh gian khổ mà họ phải tiến hành chống lại thiên nhiên và những quan hệ xã hội, lại đòi hỏi người viên chức - người này cho rằng chỉ một mình y là có quyền sáng tạo sinh hoạt nhà nước - phải khắc phục tình cảnh khốn khổ của họ trong trường hợp này. Nhưng vì người viên chức quả quyết rằng y có khả năng chữa khỏi mọi căn bệnh, cho nên các tư nhân yêu cầu người viên chức chứng minh điều đó bằng hành động thực tế và bằng những biện pháp của mình, đưa họ thoát khỏi tình cảnh bần cùng, hoặc ít ra cũng thừa nhận rằng những thể chế hợp lý đối với một thời kỳ nhất định, lại trở thành vô dụng trong một thời kỳ khác, khi hoàn cảnh đã hoàn toàn thay đổi.

Cái quan điểm cho rằng dường như cấp trên *hiểu rõ mọi việc hơn,* và việc đem bộ máy hành chính ra đối lập với đối tượng quản lý của nó, cũng tồn tại ngay trong bản thân giới quan lại. Giống như trong việc đánh giá của mình về tình cảnh vùng Mô-den, Sở địa chính chủ yếu bảo vệ tính chất không thể sai lầm của địa chính; giống như Bộ tài chính quả quyết rằng nguồn gốc của tai họa

https://thuviensach.vn

không nằm trong những nguyên nhân "thuế khóa", mà trong những nguyên nhân "hoàn toàn khác", - cơ quan hành chính cũng vậy, nói chung, nó tìm thấy nguyên nhân tai họa không phải *trong* phạm vi hoạt động *của mình*, mà *bên ngoài hoạt động đó*. Người viên chức cá biệt, gần gũi với người trồng nho hơn những người khác, lại hình dung tình hình sự vật tốt hơn hoặc khác với tình hình đó trong thực tiễn, - và điều này được diễn ra kh*ông phải do có ý định trước*, mà là *việc tất nhiên*. Người viên chức cho rằng: vấn đề tất cả mọi công việc có thuận lợi hay không trong vùng của mình, trước hết là vấn đề y quản lý vùng đó có tốt hay không. Còn những nguyên tắc quản lý và bản thân các thể chế có tốt hay không, - vấn đề này không thuộc thẩm quyền của y; chỉ có những giới *cao cấp, có những hiểu biết* toàn diện hơn và sâu sắc hơn về tính chất *chính thức* của sự việc, tức là về mối quan hệ giữa chúng với toàn bộ nhà nước, mới có thể phán xét vấn đề đó. Y có thể tin một cách hết sức thành khẩn rằng *bản thân y* quản lý tốt. Vì tất cả những điều đó, một mặt y sẽ thấy tình hình hoàn toàn không khốn khổ đến như vậy, còn mặt khác, nếu thậm chí y nhận thấy tình hình quả thật khốn khổ thì y sẽ tìm nguyên nhân của tình hình đó *ở bên ngoài* phạm vi quản lý, - một phần trong những hiện tượng tự nhiên không phụ thuộc vào ý chí của con người, một phần thì trong những điều kiện của cuộc sống tư không phụ thuộc vào cơ quan hành chính, một phần thì trong những hiện tượng ngẫu nhiên, không phụ thuộc vào ai cả.

Những hội đồng hành chính cao cấp, đương nhiên, phải tin vào viên chức *của mình* nhiều hơn là vào những người do viên chức đó cai trị, bởi vì không thể giả định rằng những người này có sự lý giải chính thức giống người viên chức. Ngoài ra, các nhà đương cục hành chính cao cấp còn có những truyền thống của mình. Đối với vùng Mô-den, họ cũng có những luận điểm đã xác định hẳn của họ trong Sở địa chính, họ có bức tranh chính thức của vùng này, họ có những số liệu chính thức về thu chi; bên cạnh thực tế hiện thực, các nhà đương cục hành chính cao cấp đâu đâu cũng có trước mặt mình một thực tế *quan liêu* duy trì quyền uy của mình, cho dù thời đại có thay đổi như thế nào cũng vậy. Thêm vào đó, còn có tình hình sau đây: cả hai điều đó, cụ thể là pháp luật của chế độ tôn ti quan liêu và lý luận cho rằng, - công dân của nhà nước được chia thành hai loại - thành loại công dân tích cực, có ý thức, làm việc cai trị, và loại công dân tiêu cực, không có ý thức, bị người ta cai trị, - cả hai điều đó bổ sung lẫn cho nhau. Do nguyên tắc nói rằng sinh hoạt có ý thức và tích cực của nhà nước được thể hiện trong các cơ

https://thuviensach.vn

quan quản lý, mỗi đại diện của chính quyền sẽ xem xét tình trạng của một vùng nào đó, - trong chừng mực nói tới mặt nhà nước của công việc, - như là kết quả hoạt động của người đi trước mình. Theo pháp luật của chế độ tôn ti, thì trong phần lớn các trường hợp, vị tiền bối ấy lúc này đã nhận một chức vụ cao hơn, và không hiếm trường hợp lại là cấp trên trực tiếp của kẻ thừa kế mình. Cuối cùng, một mặt, chính quyền vùng này hay vùng khác theo cái quan điểm thật sự của nhà nước cho rằng nhà nước có những đạo luật mà nó có trách nhiệm thực hiện bất chấp những lợi ích tư nhân; mặt khác, chính quyền đó với tư cách là quyền hành chính riêng biệt không có nhiệm vụ tạo các đạo luật và các nghị định, mà chỉ có nhiệm vụ vận dụng đúng. Vì vậy, cơ quan hành chính có thể mưu toan cải cách không phải bản thân việc cai trị, mà chỉ có thể mưu toan cải cách những đối tượng cai trị mà thôi. Nó không thể làm cho pháp luật của mình thích ứng với những đặc điểm của vùng Mô-den; nó chỉ có thể, *trong giới hạn* những tiêu chuẩn quản lý đã quy định, mưu tính góp phần làm tăng phúc lợi của vùng đó. Vì vậy, một cơ quan hành chính nào đó, - trong giới hạn những nguyên tắc quản lý và những quy định đang thống ngự bản thân nó, - *càng sốt sắng* và *chân thành* cố gắng xóa bỏ tai họa này hay tai họa khác đang trùm lên *toàn vùng*; tai họa này *càng ngoan cố* chống lại sự tác động, và bất chập sự quản lý tốt, vẫn mang một quy mô ngày càng lớn hơn, - thì c*ơ quan hành chính đó lại càng tin một cách mãnh liệt hơn, chân thành hơn và sâu sắc hơn* rằng chứng bệnh đó là không trị được, rằng cơ quan quản lý, tức là nhà nước, không thể làm thay đổi được gì cả, và ngược lại, mọi sự thay đổi đều phải do bản thân những người bị cai trị làm lấy.

Nhưng, nếu như các cơ quan hành chính cấp dưới tin tưởng vào sự lý giải quan liêu của cấp trên cho rằng những nguyên tắc chung về quản lý là hoàn thiện, và tự mình chịu trách nhiệm về sự vận dụng một cách trung thực những nguyên tắc ấy trong mỗi trường hợp riêng biệt, - thì các cơ quan hành chính cấp trên càng tin tưởng vững chắc vào tính chất đúng đắn của những nguyên tắc chung của mình và tin rằng các cơ quan dưới quyền mình có sự xét đoán đúng đắn về mỗi trường hợp riêng biệt, bắt nguồn từ kinh nghiệm công tác của họ; vả lại, những báo cáo chính thức của họ cũng chứng minh thêm điều ấy.

Chính bằng con đường này mà chính phủ, *ngay cả khi có những ý định tốt nhất*, có thể đi tới nguyên tắc đã được viên thanh tra của chính phủ ở Tơ-ria nêu ra đối với vùng Mô-den: "*Nhà nước sẽ chỉ phải giới hạn trong việc dùng những*

https://thuviensach.vn

biện pháp thích hợp để giờ đây, trên mức độ có thể, làm giảm bớt cho dân chúng những khó khăn của bước chuyển ấy".

Nếu như chúng ta nghiên cứu một vài biện pháp đã trở nên nổi tiếng do chính phủ áp dụng, nhằm mục đích làm giảm nhẹ tình cảnh khốn khổ hiện đang thống trị ở vùng Mô-den, thì chúng ta sẽ tìm thấy được sự chứng thực cho những xét đoán của chúng ta, chí ít cũng là trong phần lịch sử những biện pháp hành chính đã tuyên bố công khai; còn phần bí mật của nó thì đương nhiên nó không thể là đối tượng xét đoán của chúng ta. Trong số những biện pháp này, chúng ta thấy có: *miễn thuế cho những năm mất mùa nho, thuyên chuyển sang trồng cây khác, ví dụ, trồng dâu,* và cuối cùng, đề nghị hạn chế *việc chia nhỏ tài sản ruộng đất.* Rõ ràng là biện pháp *thứ nhất* chỉ có thể làm giảm nhẹ phần nào tình hình, chứ không thể xóa bỏ được tai họa. Đó là biện pháp *tạm thời,* trong đó nhà nước thực hiện *ngoại lệ* đối với quy tắc của mình, hơn nữa là một ngoại lệ không tốn kém lắm cho nó. Vả lại, việc làm giảm nhẹ này đụng chạm không phải tới bản thân tai họa đã có *tính chất thường xuyên*, mà tới những hình thức biểu hiện đặc biệt của nó, - không phải tới bệnh kinh niên, đã thành quen thuộc, mà tới bệnh ác tính đột ngột xảy ra.

Thực hiện hai biện pháp còn lại, nhà đương cục vượt ra ngoài phạm vi trách nhiệm của mình. Hoạt động tích cực mà nó thể hiện ra là, một mặt, khuyên dân vùng Mô-den, *tự mình* có thể cứu mình như thế nào, và mặt khác, đề nghị họ *tự giới hạn* trong việc sử dụng cái quyền lâu đời của mình hoặc hoàn toàn từ bỏ quyền đó. Như vậy, điều này chứng thực tiến trình tư tưởng đã trình bày trên đây của chúng tôi. Nhà đương cục cho rằng bệnh của vùng Mô-den là không thể điều trị được, rằng bệnh đó bị gây ra bởi những nguyên nhân nằm bên ngoài những nguyên tắc quản lý và hoạt động của nhà đương cục, khuyên dân cư vùng Mô-den tổ chức đời sống của mình sao cho hoàn toàn ăn khớp với những hình thức cai trị hiện nay, trong khuôn khổ mà dân cư khả dĩ có thể sống được. Những lời khuyên bảo loại này, ngay chỉ mới tới tai những người trồng nho với tư cách là những tiếng đồn thôi, cũng đã làm cho họ rất buồn phiền. Họ sẽ cảm ơn chính phủ nếu chính phủ tự mình bỏ tiền ra tiến hành những cuộc thí nghiệm, nhưng họ cảm thấy rằng khi chính phủ đề nghị với họ tiến hành những cuộc thí nghiệm trên lưng bản thân họ thì như thế là chính phủ từ chối giúp đỡ họ bằng hoạt động riêng của mình. Người trồng nho đòi hỏi sự cứu giúp, chứ không phải lời khuyên bảo. Dù họ có tin tưởng vào sự phán xét của *nhà đương cục* trong những vấn đề

https://thuviensach.vn

thuộc thẩm quyền giải quyết của nhà đương cục, và dù họ có cả tin xin chỉ thị của nhà đương cục trong những trường hợp tương ứng, nhưng trong lĩnh vực của bản thân họ, họ cũng vẫn tin tưởng không kém vào sự phán đoán riêng của họ. Sự hạn chế việc xé nhỏ ruộng đất mâu thuẫn với ý thức pháp quyền mà họ đã thừa kế. Họ coi lời khuyên bảo này là mưu toan khiến họ cam chịu thêm sự khốn cùng về pháp quyền ngoài sự khốn cùng về thể chất, bởi vì họ coi mỗi sự vi phạm quyền bình đẳng trước pháp luật đều là sụp đổ của luật pháp. Họ cảm thấy - lúc thì tự giác nhiều hơn, lúc thì tự giác ít hơn - rằng việc cai trị tồn tại cho đất nước, chứ không phải đất nước tồn tại cho việc cai trị, rằng khi người ta đòi hỏi nước nhà phải thay đổi phong tục tập quán của mình, quyền lợi của mình, hình thức lao động và hình thức sở hữu của mình để làm cho chúng thích hợp với sự cai trị hiện tồn, thì mối tương quan nói trên bị đảo lộn. Người dân vùng Mô-den, lao động trên miếng đất đã được thiên nhiên và tập quán chỉ định cho họ, đòi hỏi nhà nước tạo cho họ một không khí khiến họ có thể lớn lên, phát đạt và sinh sống. Vì thế, những dự án chết yểu giống như những dự án nói trên, đều bị phá sản khi đụng đầu với thực tế - không chỉ với những điều kiện thực tế mà còn với ý thức thực tế của công dân nữa.

Vậy thì các cơ quan quản lý có quan hệ như thế nào với tình trạng khốn khổ của vùng Mô-den? *Tình trạng khốn khổ của vùng Mô-den* đồng thời là *tình trạng khốn khổ của việc quản lý*. Tình trạng khốn khổ *thường xuyên* của một bộ phận nào đó của quốc gia (tai họa này, đã lẻn vào hầu như không trông thấy từ hơn mười năm trước đây, lúc đầu dần từng bước, rồi sau đó với một sức mạnh không gì ngăn cản được, ngày càng tiến tới gần điểm cùng cực, và không ngừng mang những quy mô ngày càng khủng khiếp hơn, - tai họa đó có thể thật sự được gọi là *thường xuyên*), - tình trạng khốn khổ thường xuyên này vạch ra cho chúng ta thấy *mâu thuẫn giữa thực tiễn và những nguyên tắc quản lý*; mặt khác, không chỉ nhân dân, mà cả chính phủ cũng coi sự *an cư lạc nghiệp* của một vùng nào đó là sự chứng minh thực tế của những phương pháp quản lý. Tuy nhiên, nhà đương cục hành chính, do bản chất *quan liêu* của mình, thấy nguyên nhân của tình trạng khốn khổ không phải ở trong lĩnh vực *quản lý*, mà ở trong lĩnh vực *tự nhiên* và *công dân - tư nhân* bên ngoài phạm vi quản lý. *Với những ý định tốt đẹp nhất*, với sự cố gắng lớn nhất về mặt tinh thần bác ái và với trí lực cao siêu nhất, các nhà đương cục cũng *không thể* tìm ra cách giải quyết cho mối xung đột không phải xảy ra trong giây lát và nhất thời, - cho mối xung đột thường xuyên đang tồn tại

https://thuviensach.vn

giữa thực tiễn và những nguyên tắc quản lý. Vả lại việc này cũng không thuộc nhiệm vụ của nhà đương cục hành chính; hơn nữa ngay cả khi có những ý định tốt đẹp nhất, các nhà đương cục hành chính cũng không thể đánh gẫy được sức mạnh của *những quan hệ bản chất ấy*, hay có thể nói là sức mạnh của *số mệnh* [79]1* ấy. Những *quan hệ bản chất* này là những *quan hệ quan liêu*, trong bản thân cơ cấu quản lý, cũng như *giữa cơ cấu quản lý và cơ cấu bị quản lý.*

Mặt khác, cả người trồng nho với tư cách là tư nhân cũng không thể phủ nhận rằng lời xét đoán *của họ*, tự giác hoặc không tự giác, có thể bị *lợi ích tư nhân* làm lu mờ đi, và do đó, không thể giả định một cách vô điều kiện rằng lời xét đoán của họ là đúng đắn. Họ cũng tin chắc rằng trong nước có rất nhiều lợi ích tư nhân bị thiệt hại, và nhà nước không thể vì họ mà hủy bỏ hoặc thay đổi những nguyên tắc quản lý chung của mình. Tiếp nữa, nếu người ta khẳng định rằng một tai họa nào đó mang tính chất *phổ biến*, nếu người ta khẳng định rằng tai họa đó có quy mô và hình thức đáng lo ngại và từ tai họa của các tư nhân chuyển thành tai họa của nhà nước, mà việc xóa bỏ nó là trách nhiệm của nhà nước *đối với bản thân mình*, - thì lời khẳng định này của những người bị cai trị hình như là một hành vi không lịch sự đối với các nhà cầm quyền. Các nhà cầm quyền có thể đánh giá chính xác hơn ai hết nguy cơ này hay nguy cơ khác đang uy hiếp hạnh phúc của quốc gia, và cần phải thừa nhận trước rằng các nhà cầm quyền có sự hiểu biết sâu sắc hơn về mối tương quan giữa toàn cục và các bộ phận, hơn là sự hiểu biết vốn có của các bộ phận. Thêm vào đó cần bổ sung một điều là một người riêng lẻ, thậm chí nhiều người riêng lẻ, không thể coi tiếng nói của mình là tiếng nói của nhân dân; ngược lại việc họ làm rõ vấn đề bao giờ cũng mang tính chất là lời kêu ca của *tư nhân.* Sau hết, ngay cả khi niềm tin của những tư nhân đưa ra lời kêu ca đó thể hiện niềm tin của toàn vùng Mô-den, thì bản thân vùng Mô-den, với tư cách là một đơn vị hành chính riêng lẻ, một khu riêng lẻ, so với toàn tỉnh cũng như so với toàn quốc, cũng chỉ giữ địa vị của một tư nhân, mà niềm tin và nguyện vọng còn cần được đối chiếu với thước đo của mình, - tức là với niềm tin và những nguyện vọng phổ biến.

Như vậy, để giải quyết khó khăn này, những người cai trị và những người bị cai trị đều cần đến yếu tố *thứ ba*, yếu tố này sẽ là một yếu tố *chính trị*, nhưng không phải là yếu tố chính thức, và như vậy, sẽ không xuất phát từ những tiền đề quan liêu, - đều cần đến *yếu tố có tính chất công dân*, nhưng đồng thời lại không trực tiếp vướng mắc vào mạng lưới lợi ích tư nhân và những nhu cầu gắn với

https://thuviensach.vn

những lợi ích tư nhân đó. Yếu tố bổ sung này, có *đầu óc của người công dân nhà nước* và *trái tim của người công dân*, là *báo chí tự do*. Trong lĩnh vực báo chí, những người cai trị và những người bị cai trị có khả năng như nhau để phê bình những nguyên tắc và yêu cầu của nhau, nhưng không phải trong khuôn khổ những quan hệ lệ thuộc, mà là trên cơ sở ngang quyền với nhau, với tư cách là những *công dân của nhà nước* - không phải với tư cách là những *cá nhân riêng lẻ*, mà với tư cách là *những sức mạnh của trí tuệ*, với tư cách là những người thể hiện những quan điểm hợp lý. "Báo chí tự do" là sản phẩm của dư luận xã hội đến mức nào, thì nó cũng tạo ra dư luận xã hội đến mức ấy. Chỉ có một mình báo chí tự do là có khả năng làm cho lợi ích tư nhân trở thành lợi ích phổ biến, chỉ có nó là có khả năng làm cho *tình trạng khốn khổ* của vùng Mô-den trở thành đối tượng của sự chú ý phổ biến và của sự đồng tình phổ biến của tố quốc; chỉ có báo chí tự do mới có khả năng làm giảm nhẹ tình trạng khốn khổ đó bằng cách là làm cho mọi người thấy được tình trạng này.

Báo chí quan hệ với điều kiện sinh sống của nhân dân với tư cách là *lý tính*, nhưng cũng không kém phần với tư cách là *tình cảm*. Vì vậy báo chí không chỉ nói bằng tiếng nói lý tính của sự phê phán đang nhìn những mối quan hệ hiện tồn từ đỉnh cao của mình, mà còn nói bằng tiếng nói đầy nhiệt tình của bản thân cuộc sống, một tiếng nói mà người ta không thể - và cũng không nên - đòi hỏi ở những *báo cáo chính thức*. Cuối cùng, báo chí tự do đem tình trạng bần cùng của nhân dân dưới hình thái trực tiếp của nó, không bị khúc xạ qua bất kỳ một giới quan liêu nào cả, tới ngưỡng cửa của nhà vua, đưa nó tới trước quyền lực nhà nước, trước quyền lực này không còn có sự phân biệt giữa những người cai trị và những người bị cai trị, và chỉ còn là những *công dân của nhà nước* thân sơ như nhau mà thôi.

Như vậy, nếu quả báo chí tự do ở đây là *cần thiết*, do *tính chất đặc biệt* của mối tai họa của vùng Mô-den, nếu quả nhu cầu về báo chí tự do ở đây đặc biệt bức thiết, bởi vì nó là nhu cầu *thực tế*, - thì rõ ràng là nhu cầu này nhất định phải xuất hiện, ngay cả khi không có những hạn chế gì đặc biệt đối với báo chí. Ngược lại, cần phải có một sự tự do đặc biệt cho báo chí để cho nhu cầu hiện tồn này có thể được thỏa mãn.

Về điểm 2. Báo chí thảo luận những vấn đề của vùng Mô-den, dù sao cũng chỉ là *một bộ phận của báo chí chính trị nước Phổ*. Vì vậy, muốn làm sáng tỏ tình trạng của nó trước khi bản pháp lệnh của nội các thường được nhắc đến ở trên

https://thuviensach.vn

được ban hành, thì cần phải nhìn lại tình hình báo chí của toàn bộ nước Phổ trước năm 1841. Chúng tôi xin nhường lời cho một người có phương thức tư tưởng rất trung thực, như mọi người đều thừa nhận.

Đa-vít *Han-dơ-man,* trong tác phẩm của mình "Nước Phổ và nước Pháp" (in lần thứ 2, Lai-pxích, năm 1834, tr. 272), nói rằng: "Những tư tưởng chung và những sự kiện ở Phổ phát triển im lìm và lặng lẽ, và lại càng không trông thấy bởi vì trên báo chí hàng ngày của nước Phổ, *cơ quan kiểm duyệt không cho phép một cuộc thảo luận nghiêm chỉnh nào* về những vấn đề *chính trị* và *thậm chí* cả những vấn đề *kinh tế* có quan hệ đến nhà nước, dù cuộc *thảo luận ấy có tính chất lễ độ và ôn hòa như thế nào chăng nữa*. Cần hiểu thảo luận nghiêm chỉnh chỉ là cuộc thảo luận trong đó có thể dẫn ra những lý lẽ để bảo vệ cũng như để phản đối một quy định nào đó. *Hầu như không một vấn đề kinh tế nào có thể được giải quyết một cách nghiêm túc, nếu không xem xét nó trong mối quan hệ với chính sách đối nội và đối ngoại*, bởi vì, chỉ trong những trường hợp hiếm hoi - cũng có thể là *hoàn toàn không có những trường hợp như vậy* – mới không có mối quan hệ này. Việc thực hành kiểm duyệt như thế liệu có hợp lý không, liệu kiểm duyệt nói chung có thể áp dụng một cách khác đi trong tình trạng hiện nay của Chính phủ Phổ hay không, - ở đây chúng ta không bàn tới những vấn đề đó; chỉ *cần biết rằng tình hình đúng là như thế*".

Sau nữa, chúng ta hãy chú ý rằng ngay §1 củ pháp lệh vềkiể duyệ ngày 19 tháng Chạ 1788 cũg đ nói:

“ iể duyệ hoàn toàn không đ?t cho mình nhiệ vụngă cả công việ tìm tòi chân lý mộ cách trang nhã, nghiêm túc và khiêm tố, hoặ *nói chung* không bắ buộ ngư?i viế phả chị những sựhạ chếvô ích và nặg nề*này hay* những sựhạ chếvô ích và nặg nề*khác*".

Chúng ta cũg hãy nhớlạ rằg, cũg những câu nói này lạ đ?ợ nhắ lạ trong đề thứ2 củ pháp lệh vềkiể duyệ ngày 18 tháng Mư?i 1819:

"Kiể duyệ không đ?ợ ngă cả công việ tìm tòi chân lý mộ cách nghiêm túc và khiêm tố, và không đ?ợ bắ ngư?i viế phả chị những sựhạ chếkhông thích đng".

Tiế nữ, chúng ta hãy so sánh đề đ vớ những lờ mởđ?u củ bả chỉthịvềkiể duyệ ngày 24 tháng Chạ 1841:

"Đ? giả thoát báo chí *ngay từbây giờ khỏ những sựhạ chếkhông đng chỗ, không phù hợ vớ ý đ?nh củ hoàng thượg, nhà vua đ hạchiế cho nộ các củ hoàng gia, ngòý kiên quyế không tán thành mọ sựhạ chếkhông thích đng đ?i vớ hoạ đ?ng vă họ và giao quyề cho chúng ta kêu gọ mộ lầ nữ các kiể duyệ viên phả tuân thủmộ cách chính xác đề thứ2 củ sắ lệh vềkiể duyệ ngày 18 tháng Mư?i 1819"*.

Cuố cùng, chúng ta hãy nhắ lạ đạ sau đy:

https://thuviensach.vn

"Đ?ơg nhiên, kiể duyệ viên cũg có thểcho phép thả luậ thẳg thẳ *những công việ trong nư?c.* - Sựkhó khă rõ ràng trong việ xác đ?nh đng đ?n giớ hạ trong công việ này không đ?ợ làm cho kiể duyệ viên hoảg sợtrong nguyệ vọg củ ngư?i đ muố hành đ?ng theo *ý đ?nh chân chính củ pháp luậ,* và không đ?ợ gây cho ngư?i đ sự*nghi ngờquá đ?i,* sựnghi ngờnày đ là mộ lý do *quá ư thư?ng xuyên* khiế ngư?i đ *giả thích sai lệh những ý đ?nh củ chính phủ.*

Sau tấ cảnhững lờ tuyên bốchính thứ ấ, vấ đ?: tạ sao lạ có những sựhạ chếcủ cơquan kiể duyệ bấ chấ nguyệ vọg củ chính quyề muố cuộ thả luậ vềtình trạg thiế thố củ vùng Mô-den đ?ợ tiế hành mộ cách hế sứ thẳg thẳ và công khai? - vấ đ? đ rõ ràng đng biế thành mộ vấ đ? *chung hơ*: tạ sao *bấ chấ cả "ý chí củ pháp luậ", "ý chí củ chính phủ, và cuố cùng, "ý chí củ hoàng thư?ng", ngay trong nă 1841, theo sựthừ nhậ chính thứ, ngư?i ta đ phả giả thoát báo chí khỏ "những sựhạ chếkhông thích đng", tạ sao ngay trong nă 1841 cũg vẫ phả nhắ nhở cơquan kiể duyệ chú ý đ?n đề khoả thứhai củ bả pháp lệh nă 1819 ? áp dụg cụthểvào vùng Mô-den, câu hỏ này không phả đ?ợ đ?t như sau: ngư?i ta đ dựg lên những trởngạ đ?c biệ nào đ?i vớ cuộ thả luậ những công việ trong nư?c, - mà ngư?c lạ, lẽra phả đ?t là: ngư?i ta có thểáp dụg những biệ pháp đ?c biệ nào đ? khuyế khích báo chí nhằ biế cuộ thả luậ cụ bộđ vềtình hình trong nư?c, dướ hình thứ mộ ngoạ lệ thành mộ cuộ thả luậ càng thẳg thẳ hơ và công khai hơ thì càng tố ?*

Còn vềnộ dung bên trong và tính chấ củ *sách báo chính trị*và củ *báo chí hàng ngày* trư?c khi ban bốpháp lệh nói trên củ nộ các, thì những lờ nói sau đy củ bả chỉthịvềkiể duyệ cho chúng ta mộ quan niệ rõ ràng nhấ:

"heo cách này, có thểhy vọg rằg, cả*sách báo chính trị*lẫ *báo chí hàng ngày* sẽhiể sứmệh củ mình *mộ cách tố hơ,* sẽcó đ?ợ mộ giọg vă *thích đng hơ,* và *từnay vềsau sẽcoi việ đ?u cơtính hiế kỳ củ đ?c giảbằg cách đ? ng những bài có nộ dung nghèo nàn, rút từbáo nư?c ngoài, là không xứ đng vớ bả thân mình, v.v.. Có thểhy vọg rằg: nhờvậ hứg thú to lớ đ?i vớ công việ củ tổquố sẽđ?ợ thứ tỉh và tình cả dân tộ sẽđ?ợ nâng cao".*

Từđ tự hồcó thểrút ra kế luậ nói rằg, mặ dù không có những biệ pháp *đ?c biệ* nào ngă cả cuộ thả luậ thẳg thẳ và công khai vềtình trạg vùng Mô-den, nhưg *tình trạg chung* củ báo chí Phổvẫ không thểkhông phả là mộ trởngạ không thểkhă phụ đ?ợ như thếđ?i vớ tính chấ thẳg thẳ cũg như đ?i vớ tính chấ công khai. Đm đ?i chiế những đạ đ trích dẫ củ bả chỉthịvềkiể duyệ, chúng ta có thểdiễ đ?t ý nghĩ chung củ chúng như sau: thểhiệ sựnghi ngờquá đng, cơquan kiể duyệ đ trởthành xiềg xích *bên ngoài* đ?i vớ tựdo báo chí; đ đi vớ việ đ là việ tăg thêm sựtê liệ *bên trong* củ báo chí đ mấ dũg khí và thậ chí đ từbỏsựcốgắg vươ lên quá trình đ?

https://thuviensach.vn

những tin tứ giậ gân; cuố cùng, bả thân nhân dân cũg mấ đ sựhứg thú đ?i vớ công việ củ *tổquố* và *tình cả dân tộ*, tứ là mấ đ những yế tốkhông chỉlà những sứ sáng tạ củ loạ báo chí phát biể ý kiế củ mình mộ cách thẳg thắ và công khai, mà còn là những tiề đ? duy nhấ khiế cho báo chí đ có thểtriể khai hoạ đ?ng củ mình và xứg đng vớ sựthừ nhậ củ nhân dân; sựthừ nhậ này là môi trư?ng sinh sốg củ báo chí, không có nó thì báo chí sẽhoàn toàn tàn lụ.

Như vậ, nế những biệ pháp củ nhà đ?ơg cụ có thểtạ ra mộ báo chí không *tựdo*, thì ngư?c lạ, *trong đề kiệ* thiế tựdo chung củ báo chí, các nhà đ?ơg cụ cũg *bấ lự* trong việ bả đ?m cho cuộ thả luậ vềnhững vấ đ? chuyên môn đ?ợ càng thẳg thắ hơ và công khai hơ thì càng tố. Trong những đề kiệ ấ, ngay cảmộ ý kiế phát biể tựdo vềnhững đ?i tượg cá biệ nào đ, bằg mộ cách nào đ đ lọ đ?ợ vào các trang báo, thì nó cũg sẽkhông thểtìm đ?ợ mộ sựhưởg ứg *phổbiế*, do đ, không thểlà biể hiệ củ tính chấ công khai thậ sự

Thêm vào đ, còn có tình hình, - như *Han-dơman* nhậ xét mộ cách đng đ?n, - *có thểlà không có mộ vấ đ? kinh tếnào lạ không gắ vớ chính sách đ?i nộ và đ?i ngoạ*. Nhưvậ, khảnăg thả luậ thẳg thắ và công khai *tình trạg vùng Mô-den* giảđ? nh phả có *khảnăg* thả luậ thẳg thắ và công khai toàn bộ*"chính sách đ?i nộ và đ?i ngoạ"*. Các cơquan chính quyề riêng biệ cũg bấ lự trong việ tạ ra khảnăg đ, đ?n mứ là *chỉ có ý chí củ bả thân nhà vua, đ?ợ biể thịmộ cách trự tiế và kiên quyế, mớ sẽcó thểcó tác dụg quyế đ?nh và vữg chắ ởđy.*

Nế nhưviệ thả luậ công khai đ không thẳg thắ, thì việ thả luậ thẳg thắ cũg không công khai đ?ợ. Cuộ thả luậ thẳg thắ này đ không vư?t ra khỏ những giớ hạ nghèo nàn củ những tờbáo đ?a phương, mà tầ mắ đ không vư?t quá - mà cũg không thểvượ quá như những đề nói trên đy cho ta thấ - cái phạ vi truyề bá củ chúng. Đ? đnh giá những cuộ thả luậ có quy mô đ?a phương nhỏhẹ như thế chúng tôi xin dẫ ra ởđy mộ vài đạ trích từtờ"Gemeinnÿtziges Wochenblatt" ởBéc-ca-xten, xuấ bả vào những nă khác nhau. Trong mộ sốxuấ bả nă 1835, có nói nhưsau:

"ùa thu nă 1833, ởéc-đn, mộ ngư?i ởnơ khác đ?n sả xuấ 5 ôm [80]1* rư?u vang. Đ? đ? cho đ?y thùng, y đ mua thêm 2 ôm và trảtiề hế 30 ta-le. Chiế thùng trịgiá 9 ta-le, thuếphả đng là 7 ta-le 5 din-béc-grô-sen. Chi phí cho việ thu hoạh nho là 4 ta-le; thuê hầ 1 ta-le 3 din-béc-grô-sen; tiề thuê ép nư?c nho 16 din-béc-grô-sen; do đ, không kểchi phí vềcanh tác, toàn bộchi phí đ là 51 ta-le 24 din-béc-grô-sen. Thùng rượ vang này đ?ợ bán ngày 10 tháng Nă vớ giá 41 ta-le. Cầ nói thêm rằg rượ vang thuộ loạ phẩ chấ tố và đ?ợ bán không phả do nguyên nhân thiế thố cùng cự củ chủnhân, và cũg không rơ vào tay bọ cho vay nặg lãi" (tr.87). "Ngày

https://thuviensach.vn

2l tháng Mười mộ, ởchợBéc-ca-xten, 3/4 ôm rượ vang nă 1835 đ?ợ bán vớ giá 14 din-béc-grô-sen *(mười bố din-béc-grô-sen),* và ngày 27 cùng tháng, 4 ôm *cùng vớ* thùng đ?ợ bán vớ giá 11 ta-le; hơ nữ cầ chú ý rằg, vào ngày lễthánh Mi-sen vừ qua, chiế thùng đ?ợ mua vớ giá 11 ta-le" (tr.267, như trên).

Trong sốra ngày 12 tháng Tư1836, cũg mộ tin tương tựnhư trên.

Chúng tôi xin dẫ ra vài đạ nữ, nói vềnă 1837.

"Ngày mồg mộ tháng này ở*Kin-hai-mơ* mộ vườ nho mớ trồg bố nă có gầ 200 gố, có cọ buộ chắ chắ, đ?ợ đm bán đ?u giá, có viên công chứg tham dự nó đ?ợ trao cho ngư?i mua vớ giá $1^{1/2}$ *phen-ních* mộ gố, theo lệthông thư?ng là trảtiề sau. Nă 1828, ởđy mỗ gố như thếtrịgiá 5 din-béc-grô-sen" (tr.47). "Mộ bà góa ở*Gra-kho*đ nhượg lạ mùa nho chưa thu hoạh củ mình lấ mộ nử toàn bộsốthu hoạh. Vềphầ mình, bà ta đ?ợ mộ ôm rượ vang, *mà bà ta đ?i lấ 2 phun bơ, 2 phun mì và* $1^{1/2}$ *phun hành" (số37, như trên). "Ngày 20 tháng này, đ đ?ợ bán theo cách đ?u giá bắ buộ: 8 phu-đ rượ vang Gra-khơ và Béc-ca-xten củ nă 1836, mộ phầ là loạ hả hạg, và 1 phu-đ rư?u vang Gra-khơcủ nă 1835. Vớ tấ cảsốlượg đ (gồ cảgiá trịcủ thùng) đ thu vềđ?ợ 135 ta-le 15 din-béc-grô-sen. Nhưvậ, mỗ thùng rượ vang đ?ợ bán cho ngư?i mua vớ giá khoảg 15 ta-le. Còn giá trịcủ chỉriêng chiế thùng cũg đ gầ 10-12 ta-le. Vậ thì ngư?i trồg nho khố khổcòn lạ những gì đ? bù đ?p những khoả chi phí vềtrồg trọ? Lẽnào không có khảnăg thự hiệ những biệ pháp nào đ đ? chố lạ tai họ đng sợđ sao?!! (Tin đ?a phương)" (Số4, tr.30).*

Như vậ, ởđy chúng ta chỉthấ việ *đ?n thuầ* kểlạ những sựviệ, chỉthỉh thoảg mớ kèm theo mộ vài lờ bạ thương cả. Những tin tứ chân thự này, chính do tính chấ mộ mạ củ chúng mà có thểgây ra mộ ấ tượg kinh hoàng, nhưg vịtấ chúng đ có thểcó tham vọg đ?ợ coi là mộ cuộ thả luậ thẳg thắ và công khai vềtình trạg vùng Mô-den.

Nế mộ ngư?i cá biệ, - và nế mộ bộphậ lớ dân chúng thì lạ càng hơ thếnữ, - trởthành vậ hy sinh củ mộ tai họ đ?c biệ khác thư?ng và đng sợvà không mộ ai nói vềtai họ đ, không mộ ai có thái đ? coi nó nhưlà mộ hiệ tư?ng *đng đ?ợ phân tích và thả luậ*, - thì những con ngư?i bịtai họ đ phả đ tớ kế luậ rằg những ngư?i khác hoặ không đ?ợ *quyề* nói tớ vấ đ? đ, hoặ *không muố* nói tớ vấ đ? đ, vì họcoi cái ý nghĩ nghiêm trọg mà ngư?i ta gán cho sựviệ này là hư ả. Ngay đ?i vớ bả thân ngư?i trồg nho không có họ thứ nhấ, việ những ngư?i khác thừ nhậ tai họ củ họlà mộ nhu cầ, bở vì đy là mộ sựcùng dựvào những tai họ ấ vềmặ tinh thầ; sựthừ nhậ này cho phép họcó thểrút ra kế luậ sau đy: ởnơ nào mà mọ ngư?i đ?u suy nghĩ và nhiề ngư?i lớ tiếg nói lên ý kiế củ mình, thì chẳg bao lâu mộ ngư?i nào đ cũg sẽbắ đ?u hành đ?ng. Thậ chí nế giảđ?nh rằg, cuộ thả luậ tựdo và công khai vềtình trạg vùng Mô-den quảthậ đ đ?ợ cho phép, thì trong thự tếcuộ thả luậ

https://thuviensach.vn

nhưvậ vẫ *không diễ ra;* lẽdĩnhiên, nhân dân chỉtin vào cái gì *tồ tạ mộ cách hiệ thự* - không phả tin vào báo chí tựdo sẽcó, mà tin vào báo chí tựdo đng thự sựtồ tạ. Như vậ, *trư?c khi* pháp lệh củ nộ các hoàng gia đ?ợ ban bố ngư?i dân vùng Mô-den tấ nhiên đ cả thấ cảh thiế thố củ mình, đ đ?ợ nghe những ngư?i khác tỏý hoài nghi vấ đ? đ như thếnào, nhưg chư bao giờnhậ thấ các báo chí nói lên mộ cách thẳg thẳ và công khai ý kiế củ mình; còn *sau khi* pháp lệh đ?ợ ban bố thì theo quan niệ củ họ các báo chí đ dư?ng như từtrên trờ rơ xuống. Nhưvậ, dư?i con mắ củ họ pháp lệh đ củ nộ các hoàng gia là nguyên nhân duy nhấ củ phong trào báo chí mà họ ngư?i dân vùng Mô-den, vì những lý do kểtrên, đ đ?c biệ quan tâm đ?n, mộ sựquan tâm trự tiế bắ nguồ từnhu cầ *thự tế, - và kế luậ này ít ra cũg hế sứ có uy tín. Cuố cùng, có thểnghĩrằg ngoài uy tín củ ý kiế đ, sựphân tích phê phán cũg sẽdẫ tớ mộ kế luậ như vậ. Lờ mởđ?u củ bả chỉthịvềkiể duyệ ngày 24 tháng Chạ 1841 nói:*

"Đ?c hoàng thư?ng tỏý *kiên quyế không tán thành* mọ sựhạ chếkhông thích đng đ?i vớ hoạ đ?ng vă họ và, *thừ nhậ tầ quan trọg và sựcầ thiế* củ nề chính luậ trung thự và có thiệ chí... đ tỏý v.v.".

Mấ lờ mởđ?u này hứ hẹ đm lạ cho báo chí sựthừ nhậ đ?c biệ củ *nhà vua*, thừ nhậ *tầ quan trọg quố gia* củ báo chí. Việ tiếg nói duy nhấ củ nhà vua đ đ?ợ công nhậ là có ảh hưởg lớ lao như vậ, và việ dân chúng vùng Mô-den thậ chí đ chào mừg lờ nói đ như mộ lờ nói có sứ mạh ma quái, như mộ thứthuố vạ ứg chữ mọ đu khổcủ họ - việ đ dư?ng nhưchỉcó thểchứg tỏnhững tình cả thậ sựquân chủcủ dân chúng vùng Mô-den và lòng biế ơ củ họ mộ sựbiế ơ không có mứ đ? nào và tràn ngậ mọ giớ hạ.

Vềđề 3. Chúng tôi đ cốgắg trình bày rằg *nhu cầ* vềbáo chí tựdo đ phát sinh *mộ cách tấ yế* từnhững *đ?c để* củ tình hình vùng Mô-den. Sau nữ, chúng tôi đ trình bày rằg, trư?c khi pháp lệh củ nộ các hoàng gia đ?ợ ban bố nhu cầ đ không thểđ? ợ thỏ mãn - nế như không phả do những sựhạ chế*đ?c biệ* đ?i vớ báo chí thì dù sao cũg là do *tình trạg chung củ báo chí hàng ngày ởPhổ. Cuố cùng, chúng tôi sẽtrình bày rằg những đề kiệ thậ sựđ?c biệ đ chố lạ cuộ thả luậ thẳg thẳ và công khai vềtình trạg vùng Mô-den. Và ởđy, trư?c hế, chúng tôi cầ nhấ mạh quan để đ chỉđ?o chúng tôi trong việ trình bày và vạh rõ ảh hư?ng mạh mẽcủ những quan hệ chung trong ý chí củ - những ngư?i đng hành đ?ng. Trong những đề kiệ đ?c biệ đ cả trởcuộ thả luậ thẳg thẳ và công khai vềtình hình công việ ởvùng Mô-den như thế chúng tôi không đ?ợ nhìn thấ gì khác ngoài sựthểhiệ thự tế và sựbiể lộrõ ràng củ*

https://thuviensach.vn

những mố quan hệchung đ đ?ợ nói tớ, cụthểlà: lậ trư?ng đ?c đo củ các cơquan quả lý đ?i vớ vùng Mô-den, tình trạg chung củ báo chí hàng ngày và củ dư luậ xã hộ, và cuố cùng, tinh thầ chính trịthố trịvà hệthố củ nó. Nhưngư?i ta có thểnghĩ nế những quan hệấ là những lự lư?ng phổbiế, vô hình và có tính chấ cưỡg chế củ thờ kỳấ, thì vịtấ còn cầ phả chứg minh rằg những quan hệấ cũg phả tác đ? ng vớ tính cách là những lự lượg cụthểnhưthế, khi biể hiệ ra trong những sựkiệ nhấ đ?nh, khi bộ lộ ra trong những hành đ?ng cá biệ, mà mớ thoạ nhìn thì dườg nhưlà tùy tiệ. Ai phủnhậ quan để khách quan này, ngườ đ sẽrơ vào tính phiế diệ, vào quyề lự củ những tình cả không tố đ?i vớ các cá nhân riêng biệ đ?i biể cho toàn bộtính tàn khố củ những quan hệhiệ nay đng chố lạ ngư?i đ.

Thêm vào những khó khă đ?c biệ đ?i vớ báo chí, còn phả kểra không chỉnhữg sựhạ chế cá biệ củ cơquan kiể duyệ, mà còn phả kểđ?n tấ cảnhữg tình hình đ?c biệ làm cho bả thân đ?i tượg kiể duyệ không thểxuấ hiệ đ?ợ ngay cảdư?i dạg mộ mưu toan, và do đ, làm cho cơquan kiể duyệ trởnên thừ. ở nơ nào mà cơquan kiể duyệ xung đ?t công khai, kéo dài và sâu sắ vớ báo chí, - thì ởđ có thểkế luậ vớ mộ lòng tin tư?ng nhấ đ?nh rằg báo chí đ trởnên có sứ số, đ có đ?ợ tính cách kiên cườg, và lòng tin vào sứ mạh củ mình, bở vì chỉcó tác dụ có thểcả thấ đ?ợ mớ gây ra phả tác dụ có thểcả thấ đ?ợ. Còn ởnơ nào mà không có cơquan kiể duyệ vì không có báo chí, mặ dù có nhu cầ vềbáo chí tựdo, do đ, vềbáo chí có khảnăg trởthành đ?i tượg kiể duyệ, - thì ởnơ đ, rõ ràng là những tình hình khủg bốtư tư?ng ngay cảdư?i hình thứ vô hạ nhấ củ nó, cũg đ đng vai trò kiể duyệ sơbộ

Chúng tôi không thểđ?t cho mình nhiệ vụmô tảdầ là gầ đ?y đ? những đề kiệ đ?c biệ đ. Làm nhưvậ có nghĩ là phác họ cảlịh sửthờ kỳgầ đy, bắ đ?u từnă 1830, trong chừg mự nó có quan hệđ?n vùng Mô-den. Chúng tôi coi là sẽhoàn thành nhiệ vụ nế chúng tôi trình bày đ?ợ rằg tiếg nói thẳg thắ và công khai dư?i tấ cảmọ hình thứ củ nó, - dầ đ là dư?i hình thứ nói miệg, dư?i hình thứ viế, hoặ giảdư?i hình thứ báo, đ qua kiể duyệ hay chư qua kiể duyệ, - đ?u đ vấ phả những trởngạ đ?c biệ.

Những bả án củ tòa án - do rấ nhiề đ?n *tốcáo* gây ra - vềtộ *"lăg mạviên chứ trong khi ngư?i này thi hành công vụhoặ có liên quan tớ việ thi hành công vụ,* là cơsởthuậ lợ cho sựchán nả và mấ tinh thầ củ dân chúng đng bịkhố khổ sựchán nả và mấ tinh thầ vố đ làm tê liệ sứ mạh tinh thầ cầ thiế đ? họnói ra mộ cách thẳg thắ và công khai ý kiế củ mình.

https://thuviensach.vn

Nhiề ngư?i trồg nho vùng Mô-den còn nhớrõ những vụán loạ này. Mộ thịdân, rấ đ?ợ yêu mế vì tố bụg, đ nói đa vớ ngư?i hầ gái củ mộ vị*ủ viên hộ đ?ng tỉh*, vịnày tố hôm trư?c đ quá chén trong đm bạ bè vui nhộ, mừg ngày sinh nhậ củ nhà vua: "*Chủnhân củ cô hôm qua đ hơ say mộ chút*". Vì câu nói đa vô hạ, ngư?i thịdân đ bịđ?a ra xét hỏ *công khai* tạ sởcảh sát trừg giớ ởTơria, tuy nhiên, ông ta đ đ?ợ *trắg án* nhưmọ ngư?i mong đ?i.

Chúng tôi đ lự chọ đng trư?ng hợ này, bở vì từđ có thểrút ra mộ kế luậ rấ giả đ?n. *Các vịủ viên hộ đ?ng tỉh* thự hiệ chứ vụ*kiể duyệ viên* trong những thành phốchủyế trong khu. Nhưg hoạ đ?ng hành chính củ vịủ viên này, cũg như củ các cơquan dướ quyề ông ta, là đ?i tượg chủyế củ *báo chí đ?a phương*, bở vì hoạ đ?ng này cũg là đ?i tư?ng gầ gũ nhấ củ nó. Nế như làm quan tòa trong công việ riêng củ mình nói chung quảlà khó khă, thì những chuyệ đng tiế xả ra nhưchuyệ kểtrên, trong đ phả ánh cái quan niệ phóng đ?i mộ cách bệh hoạ vềuy tín bấ khảxâm phạ củ nhà đư?ng cụ, tấ phả làm cho chúng tôi dứ khoát tin rằg bả thân sựtồ tạ củ những *ủ viên hộ đ?ng tỉh kiêm kiể duyệ viên* đ là lý do đ?y đ? đ? cho không có báo chí tựdo ởđa phư?ng.

Như vậ, nế như chúng ta thấ rằg chỉvì mộ *câu chuyệ* hế sứ vô hạ và thậ thà, mà bịgọ ra trư?c tòa án củ cảh sát trừg giớ, thì việ tựdo ngôn luậ dư?i hình thứ *viế*, tứ *thư thỉh nguyệ*, tuy còn rấ xa vớ tính chấ công khai củ báo chí, cũg có những hậ quảcảh sát trừg giớ nhưthế Nế như ởkia nguyên tắ bấ khảxâm phạ củ *uy tín củ nhà đ?ơg cụ* là vậ chư?ng ngạ cho tựdo ngôn luậ, thì đ?i vớ thưthỉh nguyệ, vậ chướg ngạ là nguyên tắ bấ khảxâm phạ củ *pháp luậ hiệ hành củ quố gia*.

"Bả pháp lệh củ nộ các" ngày 6 tháng Bả 1836, trong đ có đạ nói rằg nhà vua phái thái tửtớ tỉh Ranh đ? *tìm hiể tình hình tỉh này*, đ kích thích mộ sốnông dân quậ hành chính Tơria tớ yêu cầ "đ?i biể củ họtrong hộ nghịdân biể" viế giúp cho họbả thỉh nguyệ gử tớ ngư?i kếvịngôi báu. Đ?ng thờ, bả thỉh nguyệ cũg có nêu mộ sốđể đ? nghịcá biệ. Đ? nâng cao ý nghĩ củ bả thỉh nguyệ bằg cách lấ mộ sốchữký nhiề hơ, vịđ?i biể củ hộ nghịdân biể[81]1* đ phái ngư?i vềcác làng lân cậ lấ đ?ợ mộ tră sáu mư?i chữký củ nông dân. Bả thỉh nguyệ nói:

"Đ?ợ tin Đ?c hoàng thư?ng phái ngư?i kếvịngôi báu, tứ Đ?c thái tử tớ tìm hiể tình cảh củ chúng tôi, và muố tránh cho Đ?c thái tửsựcầ thiế phả nghe những lờ than phiề củ nhiề nguờ riêng rẽ chúng tôi, những ngư?i dân quậ... củ khu hành chính Tơria, ký tên dư?i đy, đ ủ thác cho vịđ?i diệ củ chúng tôi trong hộ nghịdân biể, ngài.... báo cáo vớ Đ?c thái tử con trai củ Đ?c vua vô cùng nhân từ ngư?i kếvịngôi báu củ nư?c Phổrằg:

https://thuviensach.vn

1) do không tiêu thụđ?ợ những sả phẩ thừ củ chúng tôi, nhấ là gia súc và *rư?u vang*, chúng tôi không đ? sứ đng những khoả thuếquá nặg trong mọ đề kiệ; vì thếchúng tôi xin đ?ợ giả thuếrấ nhiề, bở vì trong trư?ng hợ ngư?c lạ, chúng tôi sẽphả nộ cho nhân viên thu thuếtoàn bộtài sả củ chúng tôi, nhưbả phụlụ chứg minh (bả phụlụ có ghi lệh củ nhân viên thu thuếởR. vềviệ nộ 1 ta-le 25 din-béc-grô-sen 5 phen-ních);

2) thái tửkhông nên nhậ xét vềtình cảh củ chúng tôi trên cơsởmứ sống củ vô sốnhân viên đ?ợ trảlư?ng quá cao, củ những ngư?i vềhưu đ?ợ hư?ng trợcấ, củ những ngư?i thu đ?ợ nhiề loạ tiề thư?ng khác nhau, củ quan chứ và quân nhân, củ những ngư?i thự lợ và những nhà công nghiệ, mà những sả phẩ quá sụ giá củ chúng tôi đ cho phép sống xa hoa ởthành phốmà không cầ phả có những khoả chi phí đ?c biệ. Không thểthấ những đề kiệ sống như thế trong túp lề tồ tàn củ ngư?i nông dân nặg trĩ nợnầ, và sựtương phả đ đ làm cho nông dân phẫ uấ. ở nơ trư?c kia có 27 quan chứ vớ sốtiề lư?ng tổg cộg là 29 000 ta-le thì nay sốquan chứ lên tớ 63 ngư?i, vớ tổg sốtiề lương là 105 000 ta-le, ấ là chưa kểđ?n sốngư?i vềhưu đ?ợ trợcấ;

3) chính quyề xã củ chúng tôi phả do các thành viên củ xã trự tiế bầ ra nhưtrư?c kia đ làm;

4) phòng thuếkhông đ?ợ đng cử hàng mấ giờliề trong ngày, mà phả mởcử vào bấ kỳthờ gian nào trong ngày, đ? cho nông dân, có khi tớ chậ vài phút không phả do lỗ tạ mình, khỏ phả chờđ?i nă, sáu giờhay thậ chí bịrét cóng cảđm ớngoài đ?ờg, hoặ phả phơ nắg cảngày, vì quan chứ có trách nhiệ lúc nào cũg sẵ sàng phụ vụnhân dân;

5) phả xóa bỏ§12 củ đ?o luậ ngày 28 tháng Tư 1828, đ?ợ công bốlầ thứhai trong công báo củ chính phủhoàng gia ngày 28 tháng Tám nă nay, - đạ cấ không đư?c cày quá *hai phút* [82]1* cách rãnh đ?ờg cái, nế không sẽbịtừg phạ. Ngư?i có ruộg cầ đ?ợ phép cày toàn bộmảh ruộg củ mình, cho đ?n tậ rãnh đ?ờg cái, đ? chấ dứ tình trạg phu coi đ?ờg chiế đ?t củ họ.

Những ngư?i dân trung thành củ Đ?c thái tử (ký tên dướ đy).

Bả thỉh nguyệ này, mà vịđ?i biể hộ nghịdân biể muố trình lên ngư?i kếvịngôi báu, đ đ?ợ mộ ngư?i khác nhậ sau khi hứ chắ rằg bả thỉh nguyệ sẽđ?ợ trao cho thái tử Bả thỉh nguyệ đ không đ?ợ trảlờ, nhưg các cơquan tưpháp đ truy tốvịđ?i biể hộ nghịdân biể vớ tư cách là kẻkhở xư?ng bả thỉh nguyệ, trong đ có sự"*chỉtrích láo xượ, bấ kính đ?i vớ pháp luậ hiệ hành củ quố gia*". Că cứvào lờ buộ tộ này, vịđ?i biể hộ nghịdân biể bịkế án *sáu tháng tù* ởTơria và phả nộ án phí. Sau đ bả án này đ?ợ tòa án phúc thẩ sử đ?i theo hư?ng là chỉcoi phầ nói đ?n việ nộ án phí là còn có hiệ lự; đề này đ?ợ thự hiệ vớ lý do là dườg như không thểphủnhậ mộ sựthiế suy nghĩnào đ trong hành vi củ bịcáo, chính vì thếmà ông ta đ cung cấ lý do đ? bịkhở tố *Còn bả thân nộ dung củ bả thỉh nguyệ* thì đ?ợ công nhậ là hoàn toàn *không bịtừg phạ*.

https://thuviensach.vn

Chúng ta hãy lưu ý rằng, bả thỉh nguyệ đ?ợ nói tớ, do mụ đch củ chuyế kinh lý củ thái tử cũg nhưdo đ?a vịxã hộ củ bịcáo là đ?i biể củ hộ nghịdân biể, tấ phả phát triể thành mộ sựkiệ cự kỳquan trọg và quyế đ?nh, phả thu hút sựchú ý củ công luậ toàn tỉh. Khi đ, chúng tôi thấ rõ rằg những hậ quảmà bả thỉh nguyệ đm lạ đ không thểkhuyế khích cuộ thả luậ thẳg thắ và công khai vềtình trạg vùng Mô-den, - chúng làm cho mọ tưtư?ng nghĩrằg mộ cuộ thả luậ như vậ dường như phù hợ vớ lòng mong ướ củ nhà đư?ng cụ, khó mà có đư?c.

Chúng ta nói tớ để bàn vềnhững sựhạ chếđ?i vớ báo chí theo đng nghĩ củ từđ, tứ là vềnhững sự*cấ đán trự tiế do cơquan kiể duyệ đ?t ra*. Như toàn bộbả trình bày đ làm sáng tỏ những trư?ng hợ này đ?ơg nhiên là rấ hiế, cũg như rấ hiế thấ những mưu toan thả luậ công khai trên báo chí vềtình trạg vùng Mô-den.

Biên bả củ mộ *hộ đ?ng hương lý*, trong đ, bên cạh những lờ suy đán lộ xộ, có cảnhững ý kiế phát biể thẳg thắ, đ bịvị*ủ viên hộ đ?ng tỉh* kiể duyệ không cho phép ấ hành. Hộ nghịđ?ợ tiế hành *ởhộ đ?ng hư?ng lý*, còn *biên bả củ hộ đ?ng* thì do xã trư?ng viế. Trong lờ mởđ?u củ mình, xã trư?ng nói:

"Thư các vị Vùng Mô-den, kéo dài từTơria đ?n Cô-blen-txơ từAi-phen đ?n Hun-xruych, rấ nghèo khổvềmặ vậ chấ, bở vì vùng này chỉsố bằg nghềtrồg nho; mà nghềnày thì bị*mộ đn chí tử bở những hiệ đ?nh buôn bán vớ Đ?c; vùng này cũg nghèo khổcảvềmặ tinh thầ" v.v..*

Thêm mộ sựkiệ có thểchứg minh rằg, nế trong những trư?ng hợ hiế có, tiếg nói thẳg thắ và tựdo vềvùng Mô-den, vư?t qua đ?ợ mọ trởngạ, đ đ?ợ đ?ng trên các trang báo *dư?i hình thứ ngoạ lệ, thì đề đ cũg đ?ợ coi như mộ ngoạ lệ, và chỉsau mộ thờ gian, cũg hoàn toàn bịđn áp. Mấ nă trư?c đy, bài củ Cau-phơman, giáo sư khoa họ tài chính kinh tế củ trư?ng đ?i họ Bon viế "Vềtình trạg khố khổcủ dân trồg nho vùng Mô-den", đ?ng trên tờbáo "Rhein-und Mosel-Zeitung", đ bịchính quyề cấ, sau khi nó đ?ợ các báo chí khác đ?ng lạ trong vòng ba tháng, - hơ nữ việ cấ này vẫ còn có hiệ lự ngay cảhiệ nay.*

Tôi cho rằg, vớ tấ cảnhững đề trên, tôi đ giả đp khá đ?y đ? vềvấ đ? thái đ? củ vùng Mô-den đ?i vớ pháp lệh củ nộ các ngày 10 tháng Chạ, đ?i vớ bả chỉthịvềkiể duyệ ngày 24 tháng Chạ xây dựg trên pháp lệh đ, và đ?i vớ việ ban bốtựdo nhiề hơ cho báo chí nhân có pháp lệh ấ. Tôi còn phả chứg giả cho lờ khẳg đ?nh củ tôi: "Tình cảh khố khổcủ những ngư?i trồg nho, trong mộ thờ gian dài, đ bịnhữg giớ trên hoài nghi và tiếg kêu cứ củ họđ bịcoi là tiếg thét láo xượ". Mệh đ? đ trích dẫ có thểchia làm hai phầ. "Tình cảh khố khổcủ những ngư?i trồg nho trong

https://thuviensach.vn

mộ thờ gian dài đ bịnhững giớ bên trên hoài nghi" và "Tiếg kêu cứ củ họđ bịcoi là tiếg thét láo xượ".

Mệh đ? thứnhấ, theo tôi nghĩ không cầ phả chứg minh gì thêm nữ. Còn mệh đ? thứhai "Tiếg kêu cứ củ họbịcoi là tiếg thét láo xượ" thì chúng ta không đ?ợ trự tiế rút ra từmệh đ? thứnhấ như ngài tổg đ?c đ làm khi gán cho nó ý tứsau đy: "Trong các giớ bên trên, tiếg kêu cứ củ họđ bịcoi là tiếg thét láo xư?c". Vảchăg, nế nhưcâu "trong các giớ bên trên" đ?ợ hiể là "trong các giớ quan lạ", thì việ thêm mấ chữđ cũg vẫ đng đ?n.

Còn vềcâu "tiếg kêu cứ" củ những ngư?i trồg nho thì có thểnói không chỉvớ nghĩ bóng, mà cảvớ nghĩ đn củ nó, - đề này đ đ?ợ thấ rõ qua tấ cảnhững tin tứ nói trên. Nói rằg, mộ mặ, tiếg kêu cứ này bịcoi là không có că cứ bả thân việ mô tảtai họ đ?ợ coi là phóng đ?i quá đng do những đ?ng cơxấ, tư lợ; mặ khác, sựta thán và thỉh cầ củ những nạ nhân củ tai họ đ bịhiể như là "lờ chỉtrích láo xư?c, bấ kính, đ?i vớ pháp luậ hiệ hành củ quố gia", - những luậ để này củ chúng tôi đ đ?ợ bả báo cáo củ chính phủ và vụán hình sự chứg thự. Tiế nữ, nói rằg tiếg kêu to thái quá, không phù hợ vớ tình trạg thự tếcủ sựvậ, bịphóng đ?i lên do có những đ? ng cơxấ, chứ đ?ng sựchỉtrích láo xượ đ?i vớ pháp luậ hiệ hành, rằg tiếg kêu đ đ? ng nghĩ vớ "tiếg thét", hơ nữ lạ là "tiếg thét láo xư?c", - nói như thế ít ra, cũg không thểcoi là không có că cứvà không có thiệ ý. Cuố cùng, nói rằg như vậ là có thểdùng mộ vếcủ đ?ng thứ mà thay thếcho vếkia củ nó, - đề nói đ hình nhưsẽlà kế luậ lô-gích giả đ?n rút ra từtoàn bộnhững đề đ trình bày.

Do C. Mác viế vào khoảg giữ ngày 1 và 20 tháng Giêng 1842

In theo bả đ?ng trên báo Nguyên vă là tiếg Đ?c Đ đ?ng trên rờ"Rheinische Zeitung" các số 15, 17, 18, 1 9 và 20, ngày 15, 17, 18, 19 và 20 tháng Giêng 1843

https://thuviensach.vn

Tuyên bố 17 tháng Ba 1843

(Thiếu nội dung)

GÓP PHẦN PHÊ PHÁN TRIẾT HỌC PHÁP QUYỀN CỦ HÊ-GHEN[91]

https://thuviensach.vn

Do C.Mác viế vào mùa hè nă 1843

Đ?ợ Việ Mác - Ăng-ghen - Lê-nin

- Xta-lin công bốlầ đ?u tiên bằg tiếg

nguyên bả nă 1927

In theo bả thả

Nguyên vă là tiếg Đ?c

https://thuviensach.vn

§261. "Đ?i vớ những lĩh vự tư pháp và phúc lợ tư nhân, gia đnh và xã hộ công dân, thì nhà nư?c, *mộ mặ*, là sựtấ yế *bên ngoài* và là quyề lự tố cao củ những lĩh vự ấ, và luậ pháp cũg nhưlợ ích củ những lĩh vự ấ đ?u phụ tùng và lệthuộ vào bả chấ củ quyề lự đ: nhưng *mặ khác*, nhà nư?c lạ là mụ đch *bên trong* củ những lĩh vự ấ, và sứ mạh củ nhà nư?c là ởsựthố nhấ giữ mụ đch chung cuố cùng củ nhà nư?c vớ lợ ích đ?c thù củ những cá nhân, tứ là ởchỗcá nhân có *nghĩ vụ đ?i vớ nhà nư?c đ?n mứ nào thì đ?ng thờ cũg có quyề lợ đ?n mứ đ (§155)".

Mộ đạ vă trư?c [tứ §260] đ dạ chúng ta rằg *sựtựdo cụthể*nă trong sựđ?ng nhấ (sựđ?ng nhấ cầ phả có, phân đi) giữ hệthố lợ ích tư nhân (củ gia đnh và củ xã hộ công dân) vớ hệthố lợ ích chung (củ nhà nư?c). Giờđy Hê-ghen cốgắg quy đ?nh mố quan hệcủ các lĩh vự ấ mộ cách chi tiế hơ.

Mộ mặ, đ?i vớ lĩh vự gia đnh và xã hộ công dân, nhà nư?c là "ựtấ yế *bên ngoài*", là quyề lự khiế cho "luậ pháp" và "lợ ích "phụ tùng và lệthuộ vào" nhà nư?c. Yế tốcho rằg nhà nư?c là "sựtấ yế *bên ngoài*" đ?i vớ gia đnh và xã hộ công dân, yế tốđ đ bao hàm mộ phầ trong phạ trù "quá đ?", mộ phầ trong *mố quan hệcó ý thứ* củ gia đnh và xã hộ công dân vớ nhà nư?c. "Sựphụ tùng" nhà nư?c còn hoàn toàn phù hợ vớ mố quan hệ"sựtấ yế *bên ngoài*" đ. Tuy nhiên, Hê-ghen hiể "sựlệthuộ" là cái gì, - đạ sau đy trong lờ chú thích củ đạ vă ấ cho ta thấ rõ:

"Ở trên đ chỉrõ rằg Mông-te-xki-ơchủyế đ phát triể [...] tư tưởg cho rằg ngay cảnhững đ?o luậ củ tư pháp cũg *lệthuộ* vào tính chấ nhấ đ?nh củ nhà nư?c, và đ nêu ra quan để triế họ cho rằg cầ xem xét bộphậ chỉtrong mố quan hệcủ nó vớ toàn thể?, v.v..

Do đ, ởđy Hê-ghen nói tớ sựlệthuộ *bên trong* củ tư pháp v.v. vào nhà nư?c, tứ là nói rằg tấ cảnhững đề đ, vềthự chấ, đ?u do nhà nư?c quy đ?nh. Nhưg đ?ng thờ ông lạ quy sựlệthuộ ấ thành mố quan hệ"sựtấ yế *bên ngoài"* và đm đ?i lậ nó,

https://thuviensach.vn

coi là mộ mặ khác, vớ mộ mố quan hệkhác, trong đ gia đnh và xã hộ công dân quan hệvớ nhà nư?c nhưvớ "mụ đch *bên trong"* củ mình.

"Sựtấ yế bên ngoài" chỉcó thểcó nghĩ là: "luậ pháp" và "lợ ích" củ gia đnh và củ xã hộ phả nhượg bộ"luậ pháp" và "lợ ích" củ nhà nư?c trong trư?ng hợ có xung đ?t; rằg chúng phả phụ tùng nhà nư?c; rằg sựtồ tạ củ chúng lệthuộ vào sựtồ tạ củ nhà nư?c; hoặ ý chí củ nhà nư?c và luậ pháp củ nhà nư?c thểhiệ ra là mộ sựtấ yế đ?i vớ "ý chí" và "luậ pháp" củ gia đnh và củ xã hộ công dân.

Tuy nhiên, ởđy Hê-ghen không nói đ?n những xung đ?t kinh nghiệ: ông nói đ?n mố quan hệcủ *"những lĩh vự* tưpháp và phúc lợ tư nhân, gia đnh và xã hộ công dân", vớ nhà nư?c. Đy là *mố quan hệbả chấ* củ bả thân những lĩh vự đ. Không chỉ"lợ ích" củ chúng, mà cả"luậ pháp" củ chúng, cảnhững “uy đ?nh bả chấ" củ chúng, cũg "lệthuộ" vào nhà nư?c và “hụ tùng" nhà nư?c. Nhà nư?c quan hệvớ "luậ pháp và lợ ích củ những lĩh vự ấ", vớ tư cách là "*quyề lự* tố cao". "Lợ ích" và "luậ pháp" củ những lĩh vự ấ quan hệvớ nhà nư?c, vớ tư cách là những cái "phụ tùng" nhà nư?c. Những lĩh vự ấ số trong "sựlệthuộ" nhưvậ vào nhà nư?c. Chính vì "sựphụ tùng" và "sựlệthuộ" là những quan hệ*bên ngoài* thu hẹ cái bả chấ đ?c lậ và mâu thuẫ vớ bả chấ đ, nên quan hệcủ "gia đnh”và củ "xã hộ công dân" vớ nhà nư?c là quan hệ"sựtấ yế *bên ngoài",* mộ sựtấ yế đ ngư?c lạ bả chấ bên trong củ sựvậ. Bả thân cái sựkiệ thự tế "những đ?o luậ củ tư pháp cũg lệthuộ vào tính chấ nhấ đ?nh củ nhà nư?c", và đ?ợ thay đ?i phù hợ vớ tính chấ đ, - bả thân sựkiệ ấ đ?ợ quy thành mố quan hệ"*sựtấ yế bên ngoài*", chính là vì "xã hộ công dân và gia đnh", trong sựphát triể thậ sự tứ là trong sựphát triể đ?c lậ và đ?y đ? củ chúng, thì đ trư?c nhà nư?c vớ tính cách là những "lĩh vự" đ?c thù. *"Sựphụ tùng"* và *"sựlệthuộ"* biể hiệ mộ sựđ?ng nhấ "bên ngoài", *bắ buộ*, có tính chấ ả tư?ng mà đ? diễ đ?t vềmặ lô-gích, Hê-ghen đ sửdụg mộ cách đng đ?n khái niệ *"sựtấ yế bên ngoài"*. Trong những khái niệ "sựphụ tùng" và "sựlệthuộ", Hê-ghen đ phát triể thêm mộ mặ củ sựđ?ng nhấ phân đi, cụthểlà cái mặ tha hóa ởbên trong sựthố nhấ;

“hưg mặ khác, nhà nư?c là mụ đch *bên trong* củ những lĩh vự ấ, và sứ mạh củ nhà nư?c là ởsựthố nhấ giữ *mụ đch chung cuố cùng* củ nhà nư?c vớ *lợ ích đ?c thù* củ những cá nhân, tứ là ởchỗcá nhân có *nghĩ vụ đ?i vớ nhà nư?c đ?n mứ nào thì đ?ng thờ cũg có quyề lợ đ?n mứ đ".*

ởđy, Hê-ghen nêu ra mộ *sựtư?ng phả* không thểgiả quyế đ?ợ. *Mộ mặ* là sựtấ yế bên ngoài, *mặ khác* là mụ đch bên trong. Sựthố nhấ giữ *mụ đch chung cuố*

https://thuviensach.vn

cùng củ nhà nư?c vớ *lợ ích đ?c thù củ những cá nhân* dường như là ởchỗ *nghĩ vụ củ cá nhân đ?i vớ nhà nư?c và những quyề mà nhà nư?c trao cho cá nhân, là đ?ng nhấ vớ nhau (như vậ, ví dụnhưnghĩ vụtôn trọg sởhữ nhấ trí vớ quyề sởhữ).*

Trong lờ chú thích [cho §261] sựđ?ng nhấ này đư?c cắ nghĩ như sau:

"ì *nghĩ vụ* trư?c hế, là mố quan hệ*vớ* mộ cái gì có *tính chấ thự thể, vố có tính chấ phổbiế, đ?i vớ tôi, còn quyề lợ, ngư?c lạ, là sựtồ tạ hiệ có nói chung củ cái có tính chấ thự thểđ, do đ là mộ mặ củ tính đ?c thù củ nó và củ sựtựdo đ?c thù củ tôi, cho nên cảhai nhân tốnày, trong các giai đạ củ sựphát triể hình thứ, đ?ợ phân chia giữ những mặ khác nhau hoặ giữ những con ngư?i khác nhau. Nhà nư?c, vớ tính cách là mộ cái gì có tính luân lý, là sựthâm nhậ lẫ nhau củ cái có tính chấ thự thểvà củ cái đ?c thù, bao hàm trong bả thân nó mộ đề là: nghĩ vụcủ tôi đ?i vớ cái có tính chấ thự thể đ?ng thờ cũg là hình thứ tồ tạ củ sựtựdo đ?c thù củ tôi, tứ là trong nhà nư?c, nghĩ vụvà quyề lợ đư?c hợ nhấ trong cùng mộ quan hệ".*

§262. "ý niệ hiệ thự, tứ là tinh thầ, tựphân chia bả thân thành hai lĩh vự ý tư?ng củ khái niệ củ mình, thành gia đnh và xã hộ công dân, tứ là thành giai đạ h ữu h ạn củ mình, đ? từtính ý tư?ng củ chúng trởthành tính hiệ thự v ô h ạn c h o m ì n h, - tinh thầ ấ phân chia nhưvậ chấ liệ củ tính hiệ thự hữ hạ ấ củ mình cho hai lĩh vự nói trên, phân chia những cá nhân coi là sốđng ngư?i, thành thửđ?i vớ con ngư?i riêng lẻ sựphân chia này là do hoàn cảh, sựtùy tiệ và sựtựlự chọ sứmệh củ mình, làm môi giớ".

Nế chúng ta chuyể câu ấ thành tiếg thông thư?ng thì sẽnhư sau:

Cách thứ nhà nư?c làm môi giớ cho quan hệcủ mình vớ gia đnh và xã hộ công dân là "do hoàn cảh, sựtùy tiệ và sựtựlự chọ sứmệh củ mình" quyế đ?nh. Vì thế lý trí củ nhà nư?c không quan hệgì tớ sựphân chia chấ liệ nhà nư?c cho gia đnh và xã hộ công dân. Nhà nư?c xuấ hiệ mộ cách vô ý thứ và tùy tiệ từgia đnh và xã hộ công dân. Gia đnh và xã hộ công dân dường như là cái cơsởtựnhiên tố tă mà từđ bố cháy ngọ đố nhà nư?c. Chấ liệ củ nhà nư?c đ?ợ hiể là những *công việ* củ nhà nư?c, cụthểlà gia đnh và xã hộ công dân, vì chúng hợ thành những bộphậ củ nhà nư?c, chúng tham gia bả thân nhà nư?c.

Quan niệ này đng đ?ợ chú ý vềhai mặ sau đy:

1) Gia đnh và xã hộ công dân đ?ợ Hê-ghen coi là *những lĩh vự củ khái niệ* nhà nư?c, cụthểlà những lĩh vự củ giai đạ *hữ hạ* củ nhà nư?c, là *tính hữ hạ củ nhà nư?c*. Đ là cái nhà nư?c đng *phân chia* bả thân thành những lĩh vự ấ, lấ những lĩh vự ấ *làm tiề đ?,* và nhà nư?c *làm* việ đ chính là "đ? từtính ý tư?ng củ hai lĩh vự ấ trởthành tinh thầ hiệ thự *vô hạ cho mình"*. "Nhà nư?c phân chia bả thân, đ?...". Nhà nư?c *"phân chia như vậ* chấ liệ củ tính hiệ thự củ mình cho những lĩh vự đ, *thành thử*việ phân chia này v.v. *biể hiệ* ra là mộ sựphân chia do... làm môi giớ".

https://thuviensach.vn

Cái gọ là "ý niệ hiệ thự" (tinh thầ là vô hạ, là hiệ thự) đ?ợ hình dung nhưthểlà nó hoạ đ?ng theo mộ nguyên tắ nhấ đ?nh và nhằ mộ mụ đch nhấ đ?nh. Nó phân chia bả thân thành những lĩh vự hữ hạ; nó làm việ đ đ? "trởlạ trong nó, tồ tạ cho nó", hơ nữ nó làm nhưvậ đ? cho kế quảđng là cái kế quảtrong hiệ thự.

Trong đạ này cái chủnghĩ thầ bí lô-gích phiế thầ luậ hoàn toàn bộ lộrõ.

Quan hệ *hiệ thự* là như thếnày: "việ phân chia chấ liệ củ nhà nư?c, đ?i vớ con ngư?i riêng lẻ là do hoàn cảh, sựtùy tiệ và sựtựlự chọ sứmệh củ mình làm môi giớ". Sựthự đ, *quan hệhiệ thự* đ, đ?ợ tư duy tư biệ quy thành *biể hiệ bên ngoài*, thành *hiệ tượg*. Những hoàn cảh ấ, sựtùy tiệ ấ, sựtựlự chọ sứmệh củ mình ấ, *sựmôi giớ hiệ thự* ấ, dư?ng như chỉlà *biể hiệ bên ngoài củ sựmôi giớ* do ý niệ hiệ thự thự hiệ trên bả thân nó và diễ ra ởhậ trư?ng. Hiệ thự không đ?ợ coi là bả thân hiệ thự đ mà là mộ hiệ thự nào khác. Thành thử đ?i vớ kinh nghiệ thông thư?ng thì quy luậ củ nó không phả là tinh thầ củ bả thân nó, mà là mộ tinh thầ xa lạ mặ khác, hình thứ tồ tạ củ ý niệ hiệ thự không phả là cái hiệ thự phát triể từbả thân nó mà là kinh nghiệ thông thư?ng.

Ý niệ biế thành chủthểđ?c lậ, còn quan hệ*hiệ thự* củ gia đnh và củ xã hộ công dân vớ nhà nư?c thì biế thành hoạ đ?ng *bên trong có tính chấ tư?ng tượg* củ ý niệ. Trên thự tế gia đnh và xã hộ công dân là những tiề đ? củ nhà nư?c, chính chúng mớ là những yế tốthậ sựtích cự; nhưg trong tư duy tư biệ thì tấ cảđề đ đ?u bịđ?t lộ ngư?c. Nhưg nế ý niệ biế thành chủthểđ?c lậ thì những chủthểhiệ thự, cụthểlà xã hộ công dân, gia đnh, "hoàn cảh, sựtùy tiệ, v.v." - ởđy trởthành những yế tốkhách quan *không hiệ thự* củ ý niệ, biể thịmộ cái gì khác vớ bả thân chúng.

Ở Hê-ghen, sựphân chia chấ liệ củ nhà nư?c, đ?i vớ "con ngư?i riêng lẻ.. là do hoàn cảh, sựtùy tiệ và sựtựlự chọ sứmệh củ mình làm môi giớ "không đ?ợ nêu rõ là mộ cái gì chân chính, tấ yế, là mộ cái gì tuyệ đ?i chính đng tựnó và cho nó. Những cái đ [hoàn cảh, sựtùy tiệ], *vớ tư cách là như thế, không đ?ợ thừ nhậ là hợ lý; nhưg mặ khác, chúng lạ vẫ đ?ợ thừ nhậ là hợ lý chỉbằg cách là chúng đ?ợ coi là môi giớ bềngoài, đ?ợ đ? lạ dư?i cái dạg như chúng tồ tạ, nhưg đ?ng thờ lạ nhậ đ?ợ cái ý nghĩ là sựquy đ?nh củ ý niệ, kế quảcủ ý niệ, sả phẩ củ ý niệ. Sựkhác biệ không nằ trong nộ dung mà nằ trong quan để hoặ trong phương thứ diễ đ?t. Ở đy, chúng ta thấ có hai lịh sử bí truyề và công truyề. Nộ dung nằ trong bộphậ công truyề. Sựquan tâm củ bộphậ bí truyề bao giờcũg là nhằ tìm ra trong*

https://thuviensach.vn

nhà nư?c sựlặ lạ lịh sửcủ khái niệ lô-gích. Nhưng sựphát triể thậ sựlạ diễ ra ởmặ công truyề.

Dướ dạg hợ lý, những luậ để củ Hê-ghen sẽchỉcó nghĩ như sau:

Gia đnh và xã hộ công dân là những bộphậ củ nhà nư?c. Chấ liệ nhà nư?c đ?ợ phân chia giữ chúng "do hoàn cảh, sựtùy tiệ và sựtựlự chọ sứmệh củ mình làm môi giớ". Công dân củ nhà nư?c là thành viên củ gia đnh và thành viên củ xã hộ công dân.

"Ý niệ hiệ thự, tứ tinh thầ, *tựphân chia bả thân* thành hai lĩh vự ý tư?ng củ khái niệ củ mình, thành gia đnh và xã hộ công dân, tứ là thành giai đạ *hữ hạ củ mình*", - do đ, sựphân chia nhà nư?c thành gia đnh và xã hộ công dân là mộ sựphân chia *ý tư?ng*, tứ là mộ sựphân chia tấ yế vớ tưcách là mộ bộphậ củ bả chấ củ nhà nư?c. Gia đnh và xã hộ công dân là những bộphậ hiệ thự củ nhà nư?c, là những tồ tạ tinh thầ hiệ thự củ ý chí, là những phương thứ tồ tạ củ nhà nư?c. Gia đnh và xã hộ công dân *tựchúng* cấ thành nhà nư?c. Chúng chính là đ?ng lự. Còn theo Hê-ghen thì ngư?c lạ, chúng đ?ợ *sả sinh* ra từý niệ hiệ thự. Việ chúng kế hợ thành nhà nư?c không phả là kế quảcủ quá trình số củ chính chúng; ngư?c lạ, chính ý niệ, trong quá trình số củ mình, đ tách chúng ra khỏ bả thân. Thậ vậ, chúng là tính hữ hạ củ ý niệ ấ. Chúng tồ tạ không phả nhờtinh thầ củ bả thân chúng, mà nhờmộ tinh thầ khác. Chúng không phả là những sựtựquy đ?nh, mà là những quy đ?nh bắ nguồ từmộ cái khác nào đ. Đ là lẽtạ sao chúng đ?ợ [Hê-ghen] quy đ?nh là "tính hữ hạ", là *tính hữ hạ* củ bả thân "ý niệ hiệ thự". Mụ đch tồ tạ củ chúng không phả là bả thân sựtồ tạ đ. Ý niệ tách những tiề đ? ấ khỏ bả thân "đ? từtính ý tư?ng củ chúng trởthành tinh thầ hiệ thự vô hạ cho mình". Đề đ có nghĩ là: nhà nư?c chính trịkhông thểtồ tạ nế không có cơsởtựnhiên là gia đnh và cơsởnhân tạ là xã hộ công dân. Chúng là conditio sine qua non[83]1* củ nhà nư?c. Nhưng [ởHê-ghen] đề kiệ biế thành cái chị đề kiệ, cái quy đ?nh biế thành cái bịquy đ?nh, cái sả sinh biế thành sả phẩ củ sả phẩ củ nó. Ý niệ hiệ thự bịhạxuố "lĩh vự hữ hạ" củ gia đnh và củ xã hộ công dân chỉlà đ? - bằg cách vứ bỏchúng – hưởg thụtính vô hạ củ mình và tái sả sinh ra tính vô hạ đ. Ý niệ hiệ thự "phân chia *nhưvậ*" (đ? đ?t đ?ợ mụ đch củ mình) "chấ liệ củ tính hiệ thự hữ hạ ấ củ mình cho những lĩh vự nói trên" (tính hiệ thự ấ? tính hiệ thự nào? - những lĩh vự ấ chính là "tính hiệ thự hữ hạ" củ ý niệ, là "chấ liệ"củ nó), "phân chia những cá nhân coi là sốđng ngư?i" (ởđy, "những cá nhân, sốđng ngư?i" là chấ liệ củ nhà nư?c, "chúng hợ thành nhà

https://thuviensach.vn

nư?c"; ởđy thành phầ này củ nhà nư?c đ?ợ coi là kế quảhoạ đ?ng củ ý niệ, tứ là kế quảcủ “ựphân chia”mà ý niệ tiế hành đ?i vớ chấ liệ củ mình; sựthậ là nhà nư?c xuấ hiệ từcái sốđng ấ, cái sốđng tồ tạ dướ dạg những thành viên củ gia đnh và những thành viên củ xã hộ công dân, còn tưduy tư biệ lạ tuyên bốsựthậ ấ là kế quảhoạ đ?ng củ ý niệ chứkhông phả là ý niệ củ sốđng ấ, mà là kế quảhoạ đ?ng củ cái ý niệ chủquan, khác vớ bả thân sựthậ), "thành thửđ?i vớ con ngư?i riêng lẻ sựphân chia này" (trên kia, chỉnói đ?n sựphân chia các cá nhân giữ những lĩh vự gia đnh và xã hộ công dân), "biể hiệ ra là mộ sựphân chia do hoàn cảh, do sựtùy tiệ... làm môi giớ". Như vậ là tính hiệ thự kinh nghiệ đ?ợ thừ nhậ đng chân tướg củ nó; nó cũg đ?ợ tuyên bốlà hợ lý, nhưg hợ lý không phả do lý tính củ bả thân nó, mà là do chỗsựthậ kinh nghiệ, trong sựtồ tạ có tính chấ kinh nghiệ củ nó, đ?ợ gán cho có mộ ý nghĩ vượ ra khỏ giớ hạ củ bả thân nó. Cái sựthậ mà từđ ngư?i ta xuấ phát, đ?ợ coi không phả là mộ sựthậ như thế mà đ?ợ coi như là mộ kế quảthầ bí. Tính hiệ thự biế thành mộ hiệ tượg, song ý niệ không có nộ dung nào khác ngoài hiệ tượg đ. Ý niệ cũg không có mụ đch nào khác, ngoài mụ đch lô-gích: "trởthành tinh thầ hiệ thự vô hạ cho mình". Đạ vă này đ cô đc mộ cách súc tích toàn bộchủnghĩ thầ bí củ triế họ pháp quyề và củ triế họ Hê-ghen nói chung.

§263. "Trong những lĩh vự này, trong đ các yế tốcủ tinh thầ - tứ tính đ?n nhấ và tính đ?c thù - có tính thự tạ *trự tiế* và *phả tư củ mình, thì tinh thầ thểhiệ ra là tính phổbiế khách quan tỏ sáng trong những lĩh vự đ, là sứ mạh củ cái lý tính trong tính tấ yế, tứ là những chếđ?nh đ đ?ợ xem xét ởtrên".*

§264. "Vì bả thân những cá nhân họ thành sốđng là những tồ tạ tinh thầ, do đ, chứ đ?ng trong bả thân mộ yế tốhai mặ, cụthểlà từcự tính đ?n nhấ, biế cho mình và muố cho mình, và cự tính phổbiế biế cái thự thểvà muố thự thểđ: vì những cá nhân chỉcó thểđ?t đ?ợ quyề lợ củ cảhai mặ này khi nào họlà hiệ thự cảvớ tư cách là những con ngư?i cá biệ lẫ vớ tư cách là những con ngư?i thự thể cho nên trong những lĩh vự đ, họtrự tiế đ?t đ?ợ mộ phầ cự thứnhấ, mộ phầ cự thứhai - cụthểlà bằg cách tìm ra cái tựý thứ bả chấ củ mình trong những chếđ?nh, coi là cái phổbiế củ lợ ích đ?c thù củ các cá nhân tồ tạ trong bả thân, còn mộ phầ thì bằg cách là những chếđ?nh này đm lạ cho họ trong khuôn khổnghiệ đàn, những công việ và hoạ đ?ng nhằ thự hiệ mụ đch phổbiế”

§265. "Những chếđ?nh này hợ thành chếđ? nhà nư?c, - tứ là tính hợ lý đ?ợ phát triể và đ?ợ thự hiệ, - trong lĩh vự củ cái đ?c thù, và do đ, tạ thành cơsởvững chắ củ nhà nư?c, cũg như củ lòng tin và lòng trung thành củ cá nhân đ?i vớ nhà nư?c: những chếđ?nh ấ là những cộ trụcủ tựdo chung, vì trong những chếđ?nh đ, tựdo đ?c thù là hợ lý và đ?ợ thự hiệ, do đ, chính những chếđ?nh ấ bao hàm trong bả thân chúng sựhợ nhấ củ tựdo và củ tính tấ yế”

https://thuviensach.vn

§266. "Tuy nhiên tinh thầ là khách quan và hiệ thự đ?i vớ bả thân không chỉvớ tính cách là tính tấ yế ấ"(tính tấ yế nào?)[84]*[1*], "mà còn vớ tính cách là tính ý tư?ng củ nó và nộ dung bên trong củ nó: như vậ tính phổbiế củ tính thự thếấ là đ?i tượg và mụ đch cho chính bả thân nó, do đ, tính tấ yế nói trên cũg tồ tạ như thếởtrong hình thứ củ tựdo"*

Do đ, bướ quá đ? củ gia đnh và củ xã hộ công dân sang nhà nư?c chính trịlà ởchỗ tinh thầ củ những lĩh vự đ, *tựbả thân nó*, là tinh thầ nhà nư?c, thì giờđy quan hệvớ bả thân coi như tinh thầ nhà nư?c ấ và trởthành *cái hiệ thự* cho mình, coi như nộ dung bên trong củ gia đnh và củ xã hộ công dân. Như vậ, bướ quá đ? đ?ợ rút ra không phả từbả chấ *đ?c thù* củ gia đnh, v.v. và không phả từbả chấ đ?c thù củ nhà nư?c, mà từmố quan hệlẫ nhau *phổbiế* giữ *tấ yế* và *tựdo*. Đ cũg chính là bướ quá đ? mà Hê-ghen tiế hành trong lô-gích từlĩh vự bả chấ sang lĩh vự khái niệ. Bướ quá đ? này cũg đ?ợ tiế hành trong triế họ tựnhiên - vớ tính cách là bướ quá đ? từgiớ vô cơsang giớ sinh vậ. Bao giờcũg thế những phạ trù đ mang lạ linh hồ khi thì cho lĩh vự này, khi thì cho lĩh vự khác. Toàn bộcông việ chung quy lạ là tìm cho những quy đ?nh cụthểriêng lẻ những quy đ?nh trừ tượg thích hợ vớ chúng.

§267. "*Tính tấ yế* trong tính ý tưởg là *sựphát triể* củ ý niệ trong bả thân; vớ tính cách là tính thự thể*chủquan*, tính tấ yế ấ là tín niệ *chính trị: vớ tính cách là tính thự thểkhách quan, khác vớ tính thự thểchủquan, nó là cơthể củ nhà nư?c, là nhà nư?c chính trị theo đng nghĩ củ nó và là chếđ? nhà nư?c".*

Ở đy, "tính tấ yế trong tính ý tư?ng", "ý niệ trong bả thân nó", là *chủthể; còn tín niệ chính trị và chếđ? chính trị là vịngữ Dịh sang tiếg nói thông thư?ng củ con ngư?i, đề đ có nghĩ là: tín niệ chính trị là thự thểchủquan củ nhà nư?c, chếđ? chính trị là thự thểkhách quan củ nhà nư?c. Do đ sựphát triể lô-gích củ gia đnh và củ xã hộ công dân thành nhà nư?c, là vẻbềngoài thuầ túy, vì ởđy không chỉrõ là tình cả gia đnh, tình cả công dân, thểchếgia đnh và những thểchếxã hộ, vớ tư cách là như vậ, quan hệnhưthếnào vớ tín niệ chính trịvà vớ chếđ? chính trị và gắ nhưthếnào vớ chúng.*

Bướ quá đ? trong đ tinh thầ tồ tạ "không chỉvớ tính cách là tính tấ yế ấ là vớ tính cách là vương quố hiệ tượg" mà vớ tính cách là "tính ý tư?ng củ chúng", vớ tính cách là linh hồ củ vương quố hiệ tư?ng ấ, hiệ thự cho bả thân và có mộ tồ tạ riêng - bư?c quá đ? ấ hoàn toàn không phả là bư?c quá đ?, vì linh hồ củ gia đnh tồ tạ cho bả thân vớ tính cách là tình yêu, v.v., còn tính ý tư?ng thuầ túy củ mộ lĩh vự hiệ thự thì chỉcó thểtồ tạ vớ tính cách là khoa họ mà thôi.

https://thuviensach.vn

Đề quan trọg là bấ cứởđu Hê-ghen cũg làm cho ý niệ biế thành chủthể còn chủthểhiệ thự, đng vớ ý nghĩ củ nó, chẳg hạ như"tín niệ chính trị, thì đ?ợ chuyể thành vịngữ Trong thự tế sựphát triể bao giờcũg diễ ra ởphía vịngữ

§268 mô tảấ hay *tín niệ* chính trị *chủnghĩ yêu nư?c*, - mộ sựmô tảkhông liên quan gì vớ sựphát triể lô-gích; tuy nhiên Hê-ghen mô tảtín niệ chính trịấ "*chỉ" như là "kế quảcủ những chếđ?nh tồ tạ trong nhà nư?c, trong những chếđ?nh đ, tính hợ lý là có thậ", nhưg mặ khác, những chếđ?nh này cũg là biể hiệ đ?ợ khách quan hóa như vậ củ tín niệ chính trị Xin xem chú thích củ đạ vă này.*

§269. "Tín niệ rút ra cái *nộ dung* xác đ?nh đ?c biệ củ mình từnhững mặ khác nhau củ *c ơ t h ể* nhà nư?c. *C ơ t h ể* này là sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó và tớ tính hiệ thự khách quan củ những sựkhác biệ ấ. *N h ư v ậy,* những mặ phân biệ ấ là những *quyề lự khác nhau,* những chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng củ chúng, nhờchúng mà *c á i p h ổ b i ến* không ngừg đ? ra bả thân mộ cách *tấ yế,* bở vì những sựkhác biệ ấ đ? ợ quy đ?nh bở *bả tính củ khái niệ*: và nhưvậ là thông qua những quyề lự ấ, cái phổbiế này cũg tự*bả tồ,* bở vì nó đư?c coi là tiề đ? củ hoạ đ?ng sáng tạ ra bả thân nó. Cơthấ là *chếđ? chính trị".*

Chếđ? chính trịlà cơthểcủ nhà nư?c, hay cơthểcủ nhà nư?c là chếđ? chính trị Nói rằg những mặ phân biệ củ mộ cơthểnào đ nằ trong mố liên hệtấ yế xuấ phát từbả chấ củ cơthể là mộ lố nói trùng lắ thuầ túy. Nói rằg chếđ? chính trịđ?ợ quy đ?nh như là mộ cơthể rằg những mặ khác nhau củ chếđ? ấ, những quyề lự khác nhau, quan hệvớ nhau nhưnhững quy đ?nh hữ cơvà nằ trong mố quan hệhợ lý vớ nhau, thì đ cũg là mộ lố nói trùng lắ. Coi nhà nư?c chính trịlà mộ cơthể và do đ, coi việ phân chia quyề lự không phả là mộ sựphân chia máy móc mà là mộ sựphân chia có sứ sốg và hợ lý - quan để đ là mộ bư?c tiế lớ. Nhưg Hê-ghen trình bày phát hiệ này như thếnào?

1) "*Cơthể này là sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó và tớ tính hiệ thự khách quan củ những sựkhác biệ ấ". Hê-ghen không nói: cơthểnày củ nhà nư?c là sựphát triể củ nó tớ những sựkhác biệ và tớ tính hiệ thự khách quan củ chúng. Thự ra thì tư tư?ng ấ là thếnày: sựphát triể củ nhà nư?c hoặ củ chếđ? chính trịtớ những sựkhác biệ và tớ tính hiệ thự củ chúng là quá trình hữ cơ Tiề đ?, chủthểlà những sựkhác biệ hiệ thự, hoặ những mặ khác nhau củ chếđ? chính trị Vịngữlà quy đ?nh củ những mặ khác nhau ấ, vớ tư cách là những quy đ?nh hữ cơ. Đng lẽnhưthếthì ý niệ lạ đ?ợ đ? lên thành chủthể những sựkhác biệ và tính hiệ thự củ chúng lạ đ?ợ coi là sựphát triể củ ý niệ, là kế quảcủ ý niệ; kỳthự thì ngư?c lạ, bả thân ý niệ cầ phả đ?ợ rút ra từnhững sựkhác biệ hiệ thự. Cái hữ cơchính là ý niệ*

https://thuviensach.vn

vềnhững khác biệ, là sựquy đ?nh củ chúng trên ý niệ. Còn ởđy thì lạ nói vềý niệ vớ tính cách là mộ chủthểnào đ, - tứ là nói vềý niệ đng phát triể bả thân tớ những sựkhác biệ củ mình. Ngoài việ biế chủthểthành vịngữvà biế vịngữthành chủthể còn tạ ra cái ả giác dường nhưởđy đng nói đ?n mộ ý niệ khác vớ cơthể Để xuấ phát ởđy là cái ý niệ trừ tượg mà sựphát triể củ nó thành nhà nư?c là chếđ? chính trị . Do đ, đy không phả là nói vềý niệ chính trị mà là nói vềý niệ trừ tượg trong lĩh vự chính trị Nế tôi nói: "Cơthểnày (tứ nhà nư?c, chếđ? chính trị là sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó", như thếlà tôi còn chư nói gì cảđ?n ý niệ đ?c thù củ chếđ? chính trị Có thểnói mộ cách cũg có cơsởnhư vậ vềcơthểđ? ng vậ, cũg như vềcơthểchính trị. Vậ thì cơthểđ?ng vậ khác gì vớ cơthểchính trị? Sựkhác nhau đ không thểtoát ra từquy đ?nh chung đ đ?ợ. Và lờ giả thích trong đ không chỉra cái differentia specifica[85]1*, thì không phả là lờ giả thích. Sựchú ý ởđy chỉnhằ nhậ ra "ý niệ", "ý niệ lô-gích" trong mỗ lĩh vự, dù đ là lĩh vự nhà nư?c hay lĩh vự tựnhiên; còn những chủthểhiệ thự, như "chếđ? chính trị nói trong trư?ng hợ này chẳg hạ, thì đ?u trởthành những tên gọ giả đ?n củ ý niệ và như vậ, chỉcó đ?ợ cái bềngoài củ nhậ thứ hiệ thự, vì những chủthểđ - do chúng không đ?ợ hiể theo bả chấ đ?c thù củ chúng - vẫ là những quy đ?nh không thểhiể đ?ợ.*

"Như vậ, những mặ phân biệ ấ là những quyề lự khác nhau, những chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng củ chúng". Nhờ hai chữ"như vậ" mà tạ nên cái bềngoài kếtiế, diễ dịh và phát triể. Giá hỏ: "cụthểlà bằg cách nào?" thì sẽđng hơ. "Những mặ khác nhau củ cơthểnhà nư?c" là "những quyề lự khác nhau" và là "những chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng củ chúng", - đ là mộ sựthự có tính chấ kinh nghiệ; chúng là những bộphậ tổthành củ mộ "cơthể, - đ là "vịngữ triế họ.

Ở đy, chúng tôi xin lưu ý mộ đ?c để củ vă phong đ?c trưg củ Hê-ghen, thư?ng lặ đ lặ lạ và là sả phẩ củ chủnghĩ thầ bí. Toàn bộđạ vă nhưsau:

"ín niệ rút cái nộ dung xác đ?nh đ?c biệ củ mình từ *những mặ khác nhau* củ *cơthể nhà nư?c. Cơthểnày là* củ mình *từnhững mặ khác nhau* củ cơthểnhà *sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó và tớ tính* nư?c". "Những mặ phân biệ ấ là... *những quyề lự hiệ thự khách quan củ những sựkhác biệ ấ. Như vậ, những khác nhau,* những chứ năg và lĩh vự hoạ dộg củ *mặ phân biệ ấ là những quyề lự khác nhau, những chứ năg* chúng".

và lĩh vự hoạ đ?ng củ chúng, nhờchúng mà cái phổbiế không ngừg đ? ra bả thân mộ cách tấ yế, bở vì những

1) "Tín niệ rút cái nộ dung xác đ?nh đ?c biệ củ mình *từnhững mặ khác nhau* củ cơthểnhà nư?c". "Những mặ phân biệ ấ là... *những quyề lự hiệ thự khách quan củ những sựkhác biệ ấ. Như vậ, những khác nhau,* những chứ năg và lĩh vự hoạ dộg củ chúng".

2) "Tín niệ rút cái nộ dung xác đ?nh đ?c biệ củ mình từnhững mặ khác nhau củ *cơthể*nhà nư?

https://thuviensach.vn

sựkhác biệ ấ đ?ợ quy đ?nh bởi bả tính củ khái niệ; và như vậ là thông qua những quyề lự ấ, cái phổbiế này cũg tựbả tồ, bở vì nó đư?c coi là tiề đ? củ hoạ đ?ng sáng tạ ra bả thân nó. Cơthếấ là chếđ? chính trị.

c. *Cơthểnày* là sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó và tớ tính hiệ thự khách quan củ những sựkhác biệ ấ...; nhờchúng mà cái phổbiế không ngừg *đ? ra* bả thân mộ cách *tấ yế*, bở vì những sựkhác biệ đư?c quy đ?nh bở *bả tính củ khái niệ;* và nhưvậ là thông qua những quyề lự ấ, cái phổbiế này cũg tự*bả tồ*, bở vì nó đ?ợ coi là tiề đ? củ hoạ đ?ng sáng tạ ra bả thân nó. *Cơthếấ* là *chếđ? chính trị*.

Như đ thấ ởđy, Hê-ghen dùng hai chủthể- "những mặ khác nhau củ cơthể và "cơthể - đ? làm để xuấ phát cho những quy đ?nh tiế theo. Trong câu thứba [củ đạ 269 theo nguyên bả củ Hê-ghen], những mặ "phân biệ" đ?ợ quy đ?nh vớ tính cách là "những quyề lự khác nhau". Nhờxen hai chữ"*như vậ*" vào mà tạ nên cái ả giác tuỗg nhưnhững "quyề lự khác nhau" đ đ?ợ rút ra từcâu trung gian, trong đ nói vềcơthểvớ tưcách là sựphát triể củ ý niệ.

Sau đ nói đ?n "những quyề lự khác nhau". Quy đ?nh theo đ cái phổbiế không ngừg "đ? ra" bả thân và do đ bả tồ bả thân, không phả là cái gì mớ cả vì đề này đ nằ trong quy đ?nh "những quyề lự khác nhau" là "những mặ củ cơthể, là những mặ "hữ cơ. Hay nói cho đng hơ, quy đ?nh "những quyề lự khác nhau" ấ chẳg qua chỉlà mộ cách diễ đ?t khác tư tư?ng cho rằg cơthểlà "sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó, v.v.".

Những câu: cơthểnày là "sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó và tớ tính hiệ thự khách quan củ những sựkhác biệ ấ", hoặ tớ những sựkhác biệ, thông qua chúng mà "cái phổbiế" ("cái phổbiế ởđy cũg là cái đ?ng nhấ vớ ý niệ) "không ngừg *đ? ra* bả thân mộ cách tấ yế, bở vì những sựkhác biệ ấ đ?ợ quy đ?nh bở *bả tính củ khái niệ*; và [...] cái phổbiế này cũg tựbả tồ, bở vì nó đ?ợ coi là tiề đ? củ hoạ đ?ng sáng tạ ra bả thân nó", - những câu đ là đ?ng nhấ. Câu sau cũg chỉlà sựgiả thích chi tiế hơ cái tư tư?ng về"sựphát triể củ ý niệ tớ những sựkhác biệ củ nó". Như vậ, Hê-ghen chư tiế đ?ợ bướ nào xa hơ cái khái niệ chung "ý niệ", hoặ nhiề lắ thì cũg không xa hơ khái niệ "cơthể nói chung (vì thự ra, ởđy chỉnói đ?n ý niệ xác đ?nh ấ). Thếthì tạ sao Hê-ghen lạ coi là mình có quyề kế luậ: "cơthểnày là chếđ? chính trị?? Tạ sao ông không có quyề kế luậ: "cơthểnày là hệthố mặ trờ"? Chỉlà vì sau đ, ông quy đ?nh "những mặ khác nhau củ nhà nư?c" là "những quyề lự

https://thuviensach.vn

khác nhau". Câu "những mặ khác nhau củ nhà nư?c là những quyề lự khác nhau" là mộ chân lý có tính chấ kinh nghiệ và không thểtrình bày là mộ phát hiệ triế họ đ?ợ. Câu này cũg tuyệ nhiên không thểtoát ra, vớ tưcách là kế luậ, từtiế trình tưtư?ng trư?c đ đ?ợ. Nhưg do chỗcơthểđ?ợ trình bày nhưlà "sựphát triể *củ* ý niệ", do chỗban đ?u nói vềnhữg sựkhác biệ *củ* ý niệ rồ sau đ lạ xen vào mộ cái gì cụthể "các *quyề lự* khác nhau", nên tạ ra cái vẻbên ngoài tự hồnhư ởđy mộ nộ dung *xác đ?nh* đ có đ?ợ sựphát triể củ nó. Sau câu: "Tín niệ rút cái nộ dung xác đ?nh đ?c biệ củ mình từnhữg mặ khác nhau củ cơthểnhà nư?c", Hê-ghen lẽra không cầ phả nói "cơthể*này*", mà phả nói: "cơthể *vớ tính cách là cơthể, là sựphát triể củ ý niệ" v.v.. ít ra, đề mà Hê-ghen nói ởđy cũg áp dụg cho bấ kỳcơthểnào, và trong trư?ng hợ cụthểnày, không mộ vịngữnào có thểcho phép gắ chữ"này" vào chủthể Kế quảmà ngay từđ?u Hê-ghen đ cốhư?ng tớ chính là ởchỗquy đ?nh cơthểlà chếđ? chính trị. Nhưg không có chiế cầ nào có thểbắ từý niệ chung là cơthểtớ ý niệ xác đ?nh là cơthểnhà nư?c hoặ chếđ? chính trị, và không bao giờcó thểbắ đ?ợ chiế cầ đ. Câu mởđ?u nói về"những mặ khác nhau củ cơthểnhà nư?c", những mặ này sau đ đ?ợ quy đ?nh là "những quyề lự khác nhau". Vì vậ, đề đ nói chỉlà đề sau đy: "những quyề lự khác nhau củ cơthểnhà nư?c" hoặ “cơthểnhà nư?c củ những quyề lự khác nhau” "là chếđ? chính trị" củ nhà nư?c. Chiế cầ đ tớ "chếđ? chính trị" không phả đ?ợ bắ từ"cơthể, "ý niệ” “hữg sựkhác biệ" củ nó, v.v., mà từkhái niệ đ đ?ợ giảđ?nh trư?c: "những quyề lự khác nhau” "cơthểnhà nư?c".*

Thậ vậ, Hê-ghen chỉlàm có cái việ là hòa tan khái niệ "chếđ? chính trị vào trong cái ý niệ trừ tư?ng chung "cơthể ’, nhưg xét theo bềngoài và theo ý kiế củ chính ông thì từ"ý niệ chung", ông đ phát triể mộ cái hoàn toàn xác đ?nh. Ông đ làm cho chủthểcủ ý niệ biế thành sả phẩ củ ý niệ, thành vịngữcủ ý niệ. Ông phát triể tư tư?ng củ mình không phả từđ?i tượg, mà cấ tạ đ?i tượg củ mình theo mẫ mự củ tư duy đ làm xong công việ củ nó, - hơ nữ, đ làm xong công việ củ nó trong lĩh vự lô-gích trừ tượg. Nhiệ vụ[củ Hê-ghen] không phả là phát triể cái ý niệ nhấ đ?nh, xác đ?nh, vềchếđ? chính trị mà là lậ mố quan hệgiữ chế đ? chính trịvà ý niệ trừ tượg, làm cho nó trởthành mộ khâu trong chuỗ phát triể củ ý niệ - đề đ là mộ sựthầ bí hóa rõ rệ.

Mộ quy đ?nh khác là: "những quyề lự khác nhau" "đ?ợ quy đ?nh bở bả tính củ khái niệ" và vì vậ, cái phổbiế "đ? ra" chúng "mộ cách tấ yế". Như vậ, những quyề lự khác nhau đ?ợ quy đ?nh không phả bở "bả tính riêg" củ chúng, mà bở mộ bả tính khác. Tính tấ yế cũg vậ, nó đ?ợ rút ra không phả từbả chấ riêg củ

https://thuviensach.vn

chúng, và lạ càng đ?ợ chứg minh mộ cách ít phê phán hơ nữ. Ngư?c lạ, sốphậ củ chúng đ đ?ợ đ?nh trư?c bở "bả tính củ khái niệ", đ đ?ợ đng dấ "trong những cuố danh bậthiêng liêng củ Santa Ca sa" [92] *(củ lô-gích). Linh hồ củ những đ?i tượg, - trong trư?ng hợ này là củ nhà nư?c, - là đ có sẵ, đ đ?ợ quy đ?nh trư?c khi có thân thểlà cái thự ra chỉlà vẻbên ngoài. "Khái niệ" là Chúa con trong Chúa cha, tứ "ý niệ"; khái niệ là nguyên tắ năg đ?ng, quy đ?nh và phân biệ. "Ý niệ" và "khái niệ", ởđy, là những sựtrừ tượg đ có đ?ợ sựtồ tạ đ?c lậ.*

§270. "Cái sựkiệ là mụ đch củ nhà nư?c là lợ ích chung vớ tính cách là lợ ích chung, việ bả tồ ởtrong lợ ích chung ấ những lợ ích đ?c thù mà nó là thự thể - sựkiệ đ là 1) *tính hiệ thự trừ tư?ng* củ nhà nư?c, hoặ tính thự thểcủ nhà nư?c: nhưg nó [tính hiệ thự trừ tư?ng hoặ tính thự thểcủ nhà nư?c] là 2) *tính tấ yế* củ nhà nư?c, vì nó phân chia bả thân thành những *sựkhác biệ* trên khái niệ củ các lĩh vự hoạ đ?ng nhà nư?c; do tính thự thểấ, những sựkhác biệ này cũg là những quy đ?nh hiệ thự, *vữg chắ* [củ nhà nư?c] -tứ là *những quyề lự*; 3) nhưg chính tính thự thểấ, sau khi đ *trả qua mộ hình thứ đo luyệ*, là cái tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân. Vì vậ, nhà nư?c *biế* nó muố gì, và biế đ?i tượg mong muố củ nó *trong tính phổbiế* củ đ?i tượg ấ vớ tư cách là *cái đ đư?c suy nghĩ; vì vậ, nhà nư?c hoạ đ?ng và hành đ?ng phù hợ vớ những mụ đch đ biế rõ, vớ những nguyên tắ cơbả đ đ?ợ nhậ thứ và vớ những quy luậ không phả chỉlà những quy luậ tựnó mà còn là những quy đ?nh đ? nhậ thứ; và vì những hoạ đ?ng củ nhà nư?c liên quan đ?n những hoàn cảh và những quan hệhiệ có, cho nên nhà nư?c cùng hoạ đ?ng phù hợ vớ sựhiể biế nhấ đ?nh vềnhững hoàn cảh và những quan hệđ".*

(Chú thích củ đạ này nói vềmố quan hệgiữ nhà thờvà nhà nư?c [sẽđ?ợ chúng ta bàn tớ] sau này).

Việ vậ dụg những phạ trù lô-gích này rấ đng đ?ợ nghiên cứ riêng.

"Cái sựkiệ là *mụ đch* củ nhà nư?c là *lợ ích chung* vớ tính cách là lợ ích chung, việ bả tồ ởtrong lợ ích chung ấ những lợ ích đ?c thù mà nó là thự thể - sựkiệ đ là 1) *tính hiệ thự trừ tượg* củ nhà nư?c hoặ tính thự thểcủ nhà nư?c".

Lờ khẳg đ?nh cho rằg lợ ích chung vớ tính cách là lợ ích chung và vớ tính cách là việ bả tồ những lợ ích đ?c thù, là *mụ đch củ nhà nư?c*, - lờ khẳg đ?nh ấ là mộ quy đ?nh trừ tượg củ tính hiệ thự củ nhà nư?c, củ sựtồ tạ củ nhà nư?c. Không có mụ đch đ, nhà nư?c không còn là nhà nư?c hiệ thự nữ. Đ là đ?i tư?ng cơbả củ ý chí nhà nư?c, nhưg đ?ng thờ cũg mớ chỉlà quy đ?nh chung nhấ củ đ?i tượg ấ. Đ?i vớ nhà nư?c, mụ đch này, vớ tính cách là sựtồ tạ, là nguyên tốcủ sựsinh tồ củ nhà nư?c.

“hưg nó “tính hiệ thự trừ tượg củ nhà nư?c, tính thự thể[củ nhà nư?c]) “à”2) tính *tấ yế* củ nhà nư?c, vì nó phân chia bả thân thành *những sựkhác biệ* trên khái

https://thuviensach.vn

niệ củ các lĩh vự hoạ đ?ng củ nhà nư?c: do tính thự thểấ, những sựkhác biệ này cũg là những quy đ?nh hiệ thự, vững chắ - tứ là những quyề lự" Nó (tính hiệ thự trừ tượg, tính thự thể là *tính tấ yế* củ nó (củ nhà nư?c), vì tính hiệ thự củ nhà nư?c phân chia bả thân thành *những lĩh vự hoạ đ?ng phân biệ*; sựkhác biệ củ những lĩh vự này đ?ợ quy đ?nh mộ cách hợ lý, và đ?ng thờ những lĩh vự này là những quy đ?nh vững chắ. Tính hiệ thự trừ tư?ng củ nhà nư?c, tính thự thểcủ nó, là tính tấ yế, vì mụ đch thuầ túy nhà nư?c và sựtồ tạ thuầ túy củ tổg thểchỉđ?ợ thự hiệ thông qua sựtồ tạ củ những quyề lự nhà nư?c khác nhau mà thôi.

Đề đ là đ?ơg nhiên. Quy đ?nh đ?u tiên củ tính hiệ thự củ nhà nư?c là *trừ tư?ng*: nhà nư?c không thểđ?ợ coi mộ cách giả đ?n là tính hiệ thự; nó phả đ?ợ coi là mộ sựhoạ đ?ng, mộ sựhoạ đ?ng đ?ợ phân biệ.

"*Tính hiệ thự trừ tượg* củ nhà nư?c, hoặ tính thự thểcủ nhà nư?c [...] là *tính tấ yế* củ nó, vì nó [tính hiệ thự trừ tượg hoặ tính thự thể Phân chia bả thân thành những sựkhác biệ trên khái niệ củ các lĩh vự hoạ đ?ng củ nhà nư?c: do tính *thự thể ấ những sựkhác biệ này cũg là những quy đ?nh hiệ thự, vững chắ, - tứ là những quyề lự*".

Mố quan hệthự thểlà mố quan hệcủ tính tấ yế, nghĩ là thự thểxuấ hiệ trong hiệ tư?ng như là đ?ợ phân chia thành những *lĩh vự củ tính hiệ thự* hoặ *những lĩh vự hoạ đ?ng* đ?c lậ, nhưg đ?ợ quy đ?nh mộ cách bả chấ. Tôi có thểvậ dụg những trừ tượg ấ vào bấ kỳtính hiệ thự nào. Vì thoạ đ?u tôi xem xét nhà nư?c că cứvào cái công thứ "tính hiệ thự trừ tượg", nên sau đ tôi tấ phả xem xét nó că cứvào cái công thứ "tính hiệ thự cụthể, "tính tấ yế", sựkhác biệ đ đ?ợ thự hiệ.

3) "Nhưg chính tính thự thểấ, sau khi đ *trả qua mộ hình thứ đo luyệ*, là cái tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân. Vì vậ, nhà nư?c *biế* nó muố gì và biế đ?i tượg mong muố củ nó trong *tính phổbiế củ đ?i tư?ng ấ vớ tưcách là cái đ đ?ợ suy nghĩ; vì vậ nhà nư?c hoạ đ?ng và hành đ?ng phù hợ vớ những mụ đch đ biế rõ, vớ những nguyên tắ că bả đ đ?ợ nhậ thứ và vớ những quy luậ không phả chỉlà những quy luậ tựnó mà còn là những quy luậ đ? nhậ thứ; và vì những hoạ đ?ng củ nhà nư?c liên quan đ?n những hoàn cảh và những quan hệhiệ có, cho nên nhà nư?c cũg hoạ đ?ng phù hợ vớ sựhiể biế nhấ đ?nh vềnhững tình hình và những mố quan hệđ*".

Nế chuyể toàn bộđạ vă này sang tiếg nói củ con ngư?i thì đạ này có nghĩ:

l) *Tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân* là thự thểcủ nhà nư?c (tinh thầ *đ?ợ đo luyệ, đng nhậ thứ bả thân*, là chủthểvà là nề tảg củ nhà nư?c, là sựtồ tạ đ?c lậ củ nhà nư?c).

https://thuviensach.vn

2) Lợ ích chung và việ bả tồ những lợ ích đ?c thù ởtrong đ là mụ đch phổbiế và nộ dung củ tinh thầ ấ là thự thểhiệ có củ nhà nư?c, là bả thân nhà nư?c củ tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân.

3) Tinh thầ, đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân, tứ là tinh thầ tựnhậ thứ mình và đ?ợ đo luyệ, chỉcó thể*thự hiệ* đ?ợ nộ dung trừ tư?ng đ dướ dạg những *hoạ đ?ng* đ?ợ phân biệ, - vớ tư cách là sựtồ tạ củ *những quyề lự khác nhau*, là *uy lự đ đ?ợ phân chia*.

Vềcách Hê-ghen giả thích vấ đ?, cầ chú ý:

a) *Tính hiệ thự trừ tượg, tính tấ yế* (hay sựkhác biệ vềthự thể, *tính thự thể, - do đ, những phạ trù lô-gích trừ tư?ng, - đ?ợ biế thành những chủthể. Mặ dù Hê-ghen cũg quy đ?nh "tính hiệ thự trừ tư?ng" và "tính tấ yế"là tính hiệ thự và tính tấ yế "củ nó", tứ là củ nhà nư?c, nhưg 1) "nó", tứ là "tính hiệ thự trừ tư?ng", hoặ "tính thự thể, là tính tấ yế củ nhà nư?c. 2) Chính nó ["tính hiệ thự trừ tượg" hay "tính thự thể] "phân chia bả thân thành những sựkhác biệ trên khái niệ củ các lĩh vự hoạ đ?ng củ nhà nư?c". "Do tính thự thểấ", "những khác biệ trên khái niệ" này cũg là những quy đ?nh "hiệ thự, vữg chắ", - những quyề lự. 3) "Tính thự thể không còn đ?ợ coi là mộ quy đ?nh trừ tượg củ nhà nư?c, là tính thự thể"củ nó" [củ nhà nư?c]; tính thự thể vớ tính cách là nhưvậ, biế thành chủthể bở vì trong đạ kế luậ ngư?i ta nói rằg: "nhưg chính tính thự thểấ sau khi đ trả qua mộ hình thứ đo luyệ, là cái tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân".*

b) Cuố cùng cũg không nói : "tinh thầ đ?ợ đo luyệ v.v. là tính thự thể, mà ngư?c lạ, nói: "tính thự thểlà tinh thầ đ?ợ đo luyệ v.v.". Do đ, tinh thầ trởthành vịngữcủ chính mình.

c) Sau khi tính thự thểđ?ợ quy đ?nh 1) là mụ đch phổbiế củ nhà nư?c, rồ đ?ợ quy đ?nh 2) là những quyề lự đ?ợ phân biệ, - thì nó lạ đ?ợ quy đ?nh 3) là tinh thầ đ?ợ đo luyệ, tinh thầ *hiệ thự* đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân. Để xuấ phát thậ sự- tứ cái tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân, cái tinh thầ mà không có nó thì "mụ đch củ nhà nư?c" và "những quyề lự nhà nư?c" sẽchỉlà những ả tư?ng mỏg manh, chỉlà những tồ tạ không bả chấ, thậ chí không thểcó đ?ợ, - để xuấ phát đ chỉxuấ hiệ như là vịngữ*cuố cùng* củ tính thự thể củ cái trư?c đy đ đ?ợ quy đ?nh là *mụ đch phổbiế* và là những *quyề lự nhà nư?c khác nhau*. Nế như*tinh thầ hiệ thự* đ?ợ lấ làm để xuấ phát, thì trong trư?ng hợ này, "mụ đch phổbiế" sẽlà nộ dung củ tinh thầ ấ, những quyề lự khác nhau là phương thứ mà nó

https://thuviensach.vn

thự hiệ bả thân, là tồ tạ *hiệ thự* hay *vậ chấ* củ nó, mà tính chấ đ?c thù phả đ?ợ giả thích từbả chấ củ những mụ đch củ nó. Nhưg vì Hê-ghen xuấ phát từ"ý niệ hay thự thể, coi là chủthể là bả chấ hiệ thự, nên *chủthểhiệ thự* chỉbiể hiệ ra là *vịngữcuố cùng* củ vịngữtrừ tượg.

"Mụ đch nhà nư?c" và "những quyề lự nhà nư?c" bịthầ bí hóa khi chúng đ?ợ tuyên bốlà "những phư?ng thứ tồ tạ" nhấ đ?nh củ thự thể và bịtách rờ khỏ phương thứ tồ tạ hiệ thự củ chúng, khỏ "tinh thầ đng nhậ thứ bả thân và mong muố bả thân", khỏ "tinh thầ đ?ợ đo luyệ".

d) Nộ dung cụthể tứ quy đ?nh hiệ thự, ởđy, biể hiệ ra là cái có tính chấ hình thứ, còn quy đ?nh hoàn toàn trừ tượg củ hình thứ lạ biể hiệ thành nộ dung cụthể Thự chấ củ những quy đ?nh củ nhà nư?c không phả ởchỗchúng là những quy đ?nh củ nhà nư?c, mà là ởchỗdướ hình thứ trừ tượg nhấ củ chúng, những quy đ?nh ấ có thểđ?ợ coi là những quy đ?nh lô-gích siêu hình họ. Trung tâm chú ý ởđy không phả là triế họ pháp quyề, mà là lô-gích họ. Công việ củ triế họ ởđy không phả là làm cho tưduy thểhiệ ra trong những quy đ?nh chính trị mà là làm cho những quy đ?nh chính trịhiệ có tiêu tan đ, biế thành những tưtư?ng trừ tượg. Có ý nghĩ triế họ ởđy, không phả là lô-gích củ bả thân sựviệ, mà chính là sựviệ củ bả thân lô-gích. Không phả lô gích đ?ợ dùng đ? luậ chứg nhà nư?c, mà nhà nư?c đ?ợ dùng đ? luậ chứg lô-gích.

1) Lợ ích chung, và việ bả tồ những lợ ích đ?c thù ởtrong nó, là *mụ đch củ nhà nư?c;*

2) Những quyề lự khác nhau là *sựthự hiệ* mụ đch đ;

3) Tinh thầ đ?ợ đo luyệ, tựnhậ thứ, đng mong muố và đng hành đ?ng, là *chủthể*củ mụ đch đ và củ sựthự hiệ mụ đch đ.

Những quy đ?nh cụthểnày đư?c coi là từngoài đ?n, là hors-d'oeuvre[86]1*; ý nghĩ triế họ củ những quy đ?nh ấ là ởchỗtrong những quy đ?nh ấ, nhà nư?c có đ?ợ ý nghĩ lô-gích nhưsau:

1) vớ tư cách là tính hiệ thự trừ tượg hoặ tính thự thể

2) mố quan hệtính thự thểchuyể thành mố quan hệtính tấ yế tính hiệ thự thự thể

3) thậ vậ, tính hiệ thự thự thểlà *khái niệ*, là *tính chủquan*.

https://thuviensach.vn

Nế bỏqua những quy đ?nh cụthể - những quy đ?nh mà trong bấ cứmộ lĩh vự nào khác, ví dụnhư trong vậ lý họ chẳng hạ, đ?u có thểđ?ợ thay thếmộ cách cũg dễdàng nhưvậ bằg những quy đ?nh cụthểkhác, do đ, những quy đ?nh ấ là không bả chấ, - thì chúng ta sẽcó mộ *chương lô-gích họ.*

Thự thểtấ phả "phân chia bả thân thành những sựkhác biệ trên khái niệ; do tính thự thểấ, những khác biệ này cũg là những quy đ?nh hiệ thự, *vữg chắ*". Cái luậ để bàn vềbả chấ này là tài sả củ lô-gích họ và đ có sẵ trư?c triế họ pháp quyề. Những sựkhác biệ này trên khái niệ, ởđy, tạ thành những sựkhác biệ "củ các lĩh vự hoạ đ?ng nhà nư?c" và tạ thành "những quy đ?nh vững chắ" tứ "những quyề lự" nhà nư?c, - câu bổsung này là tài sả củ triế họ pháp quyề, củ kinh nghiệ chính trị Nhưvậ, toàn bộtriế họ pháp quyề chỉlà sựbổsung đ?ợ nhét vào lô-gích họ. Đư?ng nhiên, sựbổsung đ chỉlà hors-d'oeuvre đ?i vớ bả thân sựtrình bày khái niệ. Chẳg hạ, xem tr.347 [§270, phầ bổsung]:

"Tính tấ yế bao hàm ởchỗlà tổg thểđ?ợ phân thành những sựkhác biệ củ khái niệ và ởchỗcái đ?ợ phân chia này có tính quy đ?nh vững chắ và ổ đ?nh, nhưg lạ không vững chắ mộ cách chế cứg, mà vĩh viễ không ngừg tái sả sinh ra bả thân trong sựtan rã củ nó". Xin xem cả"lô-gích họ".

§271. "Chếđ? chính trị *thứnhấ,* là tổchứ củ nhà nư?c và là quá trình củ cuộ sống hữ cơcủ nó *trong mố quan hệvớ bả thân nó:* trong mố quan hệnày, nhà nư?c phân biệ những yế tốcủ mình trong bả thân mình và phát triể chúng *tớ sựtồ tạ vững chắ.*

Thứhai: nhà nư?c, vớ tính cách là tính cá thể là mộ đ?n vị*bài ngoạ*, vì vậ đ?n vịnày quan hệvớ *những đ?n vịkhác*; như vậ nó chĩ hoạ đ?ng phân biệ củ nó ra *bên ngoài* và theo tính quy đ?nh đ, nó xác lậ những mặ khác biệ củ nó đng tồ tạ ởbên trong bả thân trong tính ý tư?ng củ chúng".

Bổsung: "hà nư?c bên trong, vớ tính cách nhưvậ, là *chính quyề dân sự, còn hư?ng ra ngoài là chính quyề quân sự, nhưg chính quyề này là mặ quy đ?nh bên trong bả thân nhà nư?c"*

I. Bả Thân ChếĐ? Nhà Nư?c BêN TRONG

§272. "Chếđ? nhà nư?c là hợ lý chừg nào nhà nư?c phân biệ và quy đ?nh trong bả thân mình hoạ đ?ng củ mình cho *phù hợ vớ bả tính củ khái niệ*: cụthểlà sao cho *mỗ* quyề lự trong số*những quyề lự* đ tựnó là *mộ tổg thể, do chỗnó thậ sựchứ đ?ng trong nó và cũg bao gồ trong nó cảnhững yế tốkhác nữ, và vì những yế tốnày biể hiệ sựkhác biệ củ khái niệ, nên chúng vẫ còn lạ nguyên vẹ trong tính ý tư?ng củ nhà nư?c, và chỉhợ thành mộ tổg thểriêng biệ".*

https://thuviensach.vn

Mộ trang trong bả thả củ c.Mác

“óp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen”

Mộ trang trong bả thả củ c.Mác

“óp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen”

https://thuviensach.vn

Do đ, chếđ? nhà nư?c là hợ lý, chừg nào những yế tốcủ nó có thểđ?ợ hòa tan trong những yế tốlô-gích trừ tư?ng. Nhà nư?c cầ phân biệ và quy đ?nh hoạ đ?ng củ mình, không phả că cứtheo bả tính đ?c trưng củ mình, mà phả că cứtheo bả tính củ khái niệ là đ?ng lự đ?ợ thầ bí hóa vố có củ tư tư?ng trừ tượg. Do đ, lý tính củ chếđ? nhà nư?c là lô-gích trừ tượg, chứkhông phả là khái niệ nhà nư?c. Đng lẽlà khái niệ chếđ? nhà nư?c thì chúng ta có chếđ? khái niệ. Không phả tư tư?ng thích ứg vớ bả tính củ nhà nư?c, mà nhà nư?c thích ứg vớ tư tư?ng có sẵ.

§273. "Nhà nư?c chính trịphân chia bả thân như vậ" (như thếnào?) "thành những khác biệ có tính thự thểsau đy:

a) thành quyề lự quy đ?nh và xác lậ cái phổbiế - tứ là *quyề lậ pháp*:

b) thành quyề lự bắ những lĩh vự *đ?c thù* và những trư?ng hợ cá biệ phả tuân theo cái phổbiế - tứ là *quyề hành chính*:

https://thuviensach.vn

c) thành quyề lự củ *tính chủquan* vớ tính cách là quyế đ?nh cuố cùng củ ý chí - tứ là *quyề lự nhà vua*, trong đ những quyề lự bịphân chia đ?ợ kế hợ lạ thành sựthố nhấ cá nhân; do đ quyề lự này là đ?nh cao và cơsởcủ tổng thể tứ *chếđ? quân chủlậ hiế*".

Chúng ta sẽtrởlạ sựphân chia [quyề lự] nói trên, sau khi chúng ta xem xét riêng rẽnhữg chi tiế củ việ trình bày sựphân chia ấ.

§274. Vì *tinh thầ* chỉ *hiệ thự* vớ tính cách là cái nhờđ mà nó nhậ thứ đ?ợ bả thân, và nhà nư?c, vớ tính cách là tinh thầ củ dân tộ, đ?ng thờ cũg là pháp luậ *quán triệ tấ cảnhữg mố quan hệcủ nhà nư?c*, là tậ quán và ý thứ củ các cá nhân củ nhà nư?c, cho nên chếđ? nhà nư?c củ mỗ dân tộ phụthuộ nói chung vào *tính chấ và sựhình thành củ ý thứ củ dân tộ ấ*; sựtựdo chủquan củ dân tộ và do đ, cả*tính hiệ thự củ chếđ? nhà nư?c* đ? u nằ trong tựý thứ đ... Vì thế mỗ dân tộ đ?u có chếđ? nhà nư?c phù hợ vớ nó và thích hợ vớ nó".

Từnhữg lậ luậ củ Hê-ghen, chỉtoát ra kế luậ là: nhà nư?c nào mà trong đ, tính chấ và sựhình thành củ tựý thứ" và "chếđ? nhà nư?c" mâu thuẫ vớ nhau, thì không phả là nhà nư?c chân chính. Mộ chếđ? nhà nư?c, nế là sả phẩ củ giai đạ trư?c đ củ ý thứ thì có thểtrởthành những xiềg xích nặg nềđ?i vớ mộ tựý thứ phát triể hơ v.v. và v.v., - tấ nhiên câu nói đ là mộ đề tầ thư?ng. Ngư?c lạ, từđ sẽchỉcó thểrút ra yêu cầ đi có mộ chếđ? nhà nư?c bao hàm trong bả thân nó, vớ tính cách là cơsởvà nguyên tắ quyế đ?nh, cái khảnăg tiế lên cùng vớ sựphát triể củ ý thứ, tiế lên cùng vớ con ngư?i hiệ thự. Nhưg đề này chỉcó thểcó vớ đề kiệ là nế "con ngư?i" trởthành nguyên tắ củ chếđ? nhà nư?c. Ở đy, Hê-ghen là mộ *kẻngụ biệ*.

a) QUYề Lự Củ NHà VUA

§275. “ả thân quyề lự củ nhà vua bao hàm cảba yế tốcủ mộ tổng thể[(§272)]: *tính phổbiế* củ chếđ? nhà nư?c và củ luậ pháp, việ tư vấ vớ tính cách là mố liên hệcủ *cái đ?c thù* vớ cái phổbiế là yế tố*quyế đ?nh* cuố cùng vớ tính cách là *sựtự quy đ?nh*, nơ quay trởvềcủ mọ cái khác và là để mởđ?u củ tính hiệ thự củ chúng. Sựtự quy đ?nh tuyệ đ?i này tạ thành *nguyên tắ phân biệ* củ quyề lự nhà vua vớ tính cách là quyề lự nhà vua, nguyên tắ ấ cầ đ?ợ trình bày trư?c tiên.

Phầ đ?u củ đạ này chỉtrự tiế có ý nghĩ là, "tính phổbiế củ chếđ? nhà nư?c và củ luậ pháp” là *quyề lự củ nhà vua; việ tưvấ*, hay là mố quan hệcủ *cái đ?c thù* vớ cái phổbiế, là *quyề lự củ nhà vua*. Quyề lự củ nhà vua không đ?ng bên ngoài tính phổbiế củ chếđ? nhà nư?c và củ luậ pháp, nế như quyề lự này đ?ợ hiể là quyề lự củ mộ ông vua (lậ hiế).

https://thuviensach.vn

Nhưng thậ ra Hê-ghen chỉmuố nói rằg "tính phổbiế củ chếđ? nhà nư?c và củ luậ pháp" là quyề lự củ nhà vua theo ý nghĩ là chủquyề củ nhà nư?c. Nhưg trong trư?ng hợ này, sẽkhông đng nế biế *quyề lự củ nhà vua* thành *chủthể và bằg cách đ, - vì quyề lự củ nhà vua cũg có thểđ?ợ hiể là quyề lự củ nhân vậ đ, - tạ ra cái vẻbềngoài hình nhưnhà vua là chủnhân củ yế tốđ, là chủthểcủ yế tốđ. Tuy nhiên, trư?c hế, ta hãy xem Hê-ghen nêu ra cái gì làm "nguyên tắ phân biệ củ quyề lự nhà vua vớ tính cách là quyề lự nhà vua"; nguyên tắ này là "yế tốquyế đ?nh cuố cùng vớ tính cách là sự tựquy đ?nh, nơ quay trởvềcủ mọ cái khác và là để mởđ?u củ tính hiệ thự củ chúng", - "sựtựquy đ?nh tuyệ đ?i" ấ chính là nguyên tắ đ.*

Ở đy, Hê-ghen chỉnói rằg ý chí hiệ thự, tứ ý chí cá nhân, là quyề lự củ nhà vua. Chẳg hạ, ở§12, ông đ viế:

"Do chỗý chí...đm lạ cho bả thân hình thứ *tính đ?n nhấ*,[...] cho nên ý chí là ý chí quyế đ?nh, và chỉvớ tính cách là ý chí quyế đ?nh, ý chí mớ là ý chí *hiệ thự*".

Vì yế tố"uyế đ?nh cuố cùng" hoặ "sựtựquy đ?nh tuyệ đ?i" đ tách khỏ "tính phổbiế" củ nộ dung và tính đ?c thù củ việ tư vấ, cho nên nó là *ý chí hiệ thự* vớ tính cách là sự*tùy tiệ*. Đề này có nghĩ là:

"Sự *tùy tiệ* là quyề lự củ nhà vua", hay "quyề lự củ nhà vua là sựtùy tiệ"

§276. "Quy đ?nh cơbả củ nhà nư?c chính trịlà sự thố nhấ thự thểvớ tính cách là *tính ý tư?ng* củ các yế tốcủ nhà nư?c, trong đ:

a) những quyề lự và những chứ năg đ?c thù củ nhà nư?c vừ bịhoà tan, vừ đ?ợ duy trì, - đ?ợ duy trì chỉtrong chừg mự chúng không có quyề năg đ?c lậ, mà chỉcó cái quyề năg nhưđ đ?ợ quy đ?nh *trong ý niệ tổg thể* và chỉcó cái quyề năg đ?n mứ vậ thôi, vì chúng bắ nguồ *từsứ mạh củ tổg thể*và là những bộphậ lưu đ?ng củ tổg thếấ, coi như cái tựkhẳg đ?nh giả đ?n củ chúng.

Bổsung: "?ố vớ tính ý tư?ng ấ củ các yế tốthì sựviệ cũg giố như đ?i vớ sựsố trong cơthể?.

Đư?ng nhiên, Hê-ghen chỉnói đ?n ý niệ "những quyề lự đ?c thù và những chứ năg đ?c thù"... Những quyề lự và chứ năg này chỉcó cái quyề năg đ?n mứ như đ đ?ợ quy đ?nh trong ý niệ tổg thể chúng phả bắ nguồ từ"sứ mạh củ tổg thể. Cái việ *đ?ơg nhiên phả như* vậ ấ đ đ?ợ bao hàm trong ý niệ *cơthể. Nhưg lẽra thì cầ phả giả thích rõ là thự hiệ đề đ như thếnào. Vì trong nhà nư?c, lý tính có ý thứ nhấ thiế phả thố trị tính tấ yế thự thể chỉcó tính chấ bên trong và do đ chỉcó tính chấ bên ngoài, [sựđn xen vào nhau] ngẫ nhiên củ "những quyề lự và chứ năg" thì không thểcoi là hợ lý đ?ợ.*

§277. â) "Những chứ năg đ?c thù và lĩh vự hoạ đ?ng đ?c thù củ nhà nư?c, là những cái *vố có củ nó* vớ tư cách là những yế tốcơbả củ nó; chúng gắ vớ *những cá nhân* đ?ợ giao phó những chứ năg và hoạ đ?ng ấ và thự

https://thuviensach.vn

hiệ những chứ năg và hoạ đ?ng ấ, không phả vềmặ con ngư?i trự tiế củ những cá nhân đ, mà chỉvềmặ những phẩ chấ phổbiế và khách quan củ họ vì vậ, những chứ năg và hoạ đ?ng ấ gắ vớ con ngư?i đ?c thù, coi là con ngư?i đ?c thù, mộ cách bềngoài và ngẫ nhiên. Vì vậ, những chứ năg và quyề lự nhà nư?c không thểlà *sởhữ tưnhân"*.

Đư?ng nhiên, nế chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng *đ?c thù* có nghĩ là chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng củ *nhà nư?c*, là *chứ năg nhà nư?c* và *quyề lự nhà nư?c*, thì chúng không thểlà sởhữ tư nhân mà chỉlà *sởhữ nhà nư?c*. Đ?y là lố nói trùng lắ.

Chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng củ nhà nư?c gắ vớ những cá nhân (nhà nư?c chỉthông qua sựtrung gian củ các cá nhân mớ phát huy tác dụg), nhưg gắ vớ cá nhân không coi là cá nhân *bằg xư?ng bằg thị* mà coi là cá nhân *nhà nư?c*, gắ vớ *phẩ chấ nhà nư?c* củ cá nhân. Vì thế thậ là nự cư?i khi Hê-ghen nói rằg chúng "gắ vớ con ngư?i đ?c thù, *coi là con ngư?i đ?c thù mộ cách bềngoài và ngẫ nhiên*". Ngư?c lạ, chúng gắ vớ con ngư?i đ?c thù do thông qua vinculum substantiale[87]1*, thông qua cái phẩ chấ cơbả củ con ngư?i đ. Chúng là hành đ?ng tựnhiên củ cái phẩ chấ cơbả củ con ngư?i đ. Đề vô nghĩ này đ xuấ hiệ ởHê-ghen vì ông ta xem xét những chứ năg và lĩh vự hoạ đ?ng nhà nư?c mộ cách trừ tư?ng, tựbả thân chúng, và xem tính cá thểđ?c thù là mặ đ?i lậ củ chúng; nhưg ông quên rằg tính cá thểđ?c thù là tính cá thểcủ con ngư?i, và những chứ năg và những lĩh vự hoạ đ?ng củ nhà nư?c là những chứ năg củ con ngư?i; ông quên rằg bả chấ củ "con ngư?i đ?c thù" không phả là râu củ nó, không phả là máu củ nó, không phả là bả chấ thểxác trừ tư?ng củ nó, mà là phẩ chấ xã hộ củ nó, và ông quên rằg những chứ năg nhà nư?c v.v. không phả cái gì khác mà là những phương thứ tồ tạ và hành đ?ng củ những phẩ chấ xã hộ củ con ngư?i. Vì vậ, hiể nhiên khi những cá nhân là những ngư?i mang những chứ năg và quyề lự nhà nư?c thì những cá nhân đ phả đ?ợ xem xét cả cứtheo phẩ chấ xã hộ củ họ chứkhông phả cả cứtheo phẩ chấ tưnhân củ họ

§278. "Hai quy đ?nh ấ xác đ?nh rằg những chứ năg và quyề lự đ?c thù củ nhà nư?c không có cơsởđ?c lậ và vữg chắ cảtrong bả thân, lẫ trong ý chí đ?c thù củ các cá nhân, mà có gố rễcuố cùng củ mình trong sự*thố nhấ củ nhà nư?c*, tứ là trong *cái tự khẳg đ?nh giả đ?n* củ chúng, – cảhai quy đ?nh ấ tạ thành *chủquyề củ nhà nư?c"*.

“ựchuyên chế nói chung, có nghĩ là tình trạg vô pháp luậ trong đ ý chí đ?c thù vớ tưcách là ý chí đ?c thù - dù đ là ý chí củ nhà vua hay là ý chí củ nhân dân - có hiệ lự củ pháp luậ, hay nói cho đng hơ, đm mình thay thếluậ pháp; còn chủquyề, ngư?c lạ, trong trạg thái lậ hiế, tứ là dư?i sựthố trịcủ pháp chế lạ cấ thành yế tốtính ý tư?ng củ những lĩh vự và chứ năg đ?c thù. Chính chủquyề có nghĩ là: mỗ lĩh vự như vậ, trong những mụ đch và phư?ng thứ hoạ đ?ng củ mình, không phả là cái gì đ?c lậ, tựchủvà chỉđ sâu vào bả thân, mà là mộ

https://thuviensach.vn

cái bịmụ đch củ tổg thể quy đ?nh và chi phố (mụ đch này thư?ng đ?ợ gọ mộ cách rấ mậ mờlà "phúc lợ củ nhà nư?c"). Tính ý tư?ng đ đ?ợ biể hiệ ra bằg hai cách. - "Trong trạg thái hòa bình, những lĩh vự và chứ năg đ?c thù tiế tụ đ theo con đ?ờg thự hiệ những công việ đ?c thù củ mình [...], và chỉcó tính chấ tấ yế không tựgiác củ tiế trình sựvậ là mộ phầ dẫ tớ chỗ tính tựlợ củ những lĩh vự và chứ năg ấ chuyể thành việ thúc đ?y chúng duy trì lẫ nhau và duy trì cái tổg thể[...], còn mộ phầ thì sựtác đ?ng trự tiế từtrên xuống không ngừg làm cho chúng quay trởlạ con đ?ờg thự hiệ cái mụ đch vố có củ tổg thể do sựtác đ?ng này [...] mà chúng bịhạ chếvà buộ phả trự tiế thúc đ?y sựduy trì đ. - Nhưg trong trạg thái tai họ, dù đ là tai họ bên trong hay là tai họ bên ngoài, chủquyề vẫ có tác dụg làm cho cái cơthểkhi có trạg thái hòa bình thì tồ tạ trong những đ?c thù củ mình, đ?ợ tậ trung trong cái khái niệ giả đ?n là chủquyề; chủquyề cũg đ?ợ ủ nhiệ cứ vớ nhà nư?c bằg cách hy sinh cái yế tốnói chung là hợ pháp ấ và khi đ, tính ý tư?ng củ chủquyề nhà nư?c đ?t tớ tính hiệ thự đ?c thù củ nó".

Như vậ, tính ý tư?ng ấ không hình thành nên mộ hệthố hợ lý có ý thứ. Trong trạg thái *hòa bình*, nó hoặ giảchỉxuấ hiệ nhưlà sựcư?ng chếbên ngoài, do "tác đ?ng trự tiế từtrên xuống" đ?i vớ sứ mạh đng thố trị đ?i vớ đ?i số tư nhân, hoặ giảxuấ hiệ như là kế quảmù quáng, vô ý thứ củ tính tựlợ. Chủnghĩ ý tư?ng này chỉcó đ?ợ "tính hiệ thự đ?c thù" củ mình trong "trạg thái chiế tranh và tai họ củ nhà nư?c", thành thửđy bả chấ củ nó đ?ợ biể hiệ ra như là "trạg thái chiế tranh và tai họ" củ nhà nư?c đng thự sựtồ tạ, nhưg trạg thái "*hòa bình*" củ nhà nư?c chính lạ là chiế tranh và tai họ do tính tựlợ gây ra.

Vì vậ, *chủquyề*, tứ chủnghĩ ý tư?ng củ nhà nư?c, chỉtồ tạ vớ tính cách là tính tấ yế *bên trong*, - vớ tính cách là *ý niệ*. Nhưg Hê-ghen cũg đ thỏ mãn vớ đề đ, vì đy chỉnói đ?n *ý niệ*. Như vậ chủquyề mộ mặ tồ tạ chỉvớ tính cách là mộ *thự thểvô ý thứ, mù quáng*. Bây giờchúng ta hãy tìm hiể mộ tính hiệ thự khác củ chủquyề.

§279. "Chủquyề, - thoạ đ?u chỉlà tư tư?ng *phổbiế* củ tính ý tư?ng đ, - chỉ*tồ tạ* vớ tính cách là *tính chủquan* tựtin vào bả thân và vớ tính cách là mộ *sựtựquy đ?nh* trừ tượg, do đ mà không có cơsở củ ý chí; sựtựquy đ?nh này chỉ phố quyế đ?nh cuố cùng. Đ là cái cá thểtrong nhà nư?c vớ tính cách là như vậ, và chỉởtrong cái yế tốcá thểcủ mình đ thì bả thân nhà nư?c mớ là mộ cái *đ?n nhấ. Nhưg trong cái chân lý củ nó, tính chủquan chỉtồ tạ vớ tính cách là chủthể nhân cách chỉtồ tạ vớ tính cách là con ngư?i; và trong mộ chếđ? nhà nư?c đ phát triể tớ tính hợ lý hiệ thự mỗ yế tốtrong ba yế tốcủ khái niệ đ?u có hình thứ tách riêng, hiệ thự cho mình. Vì thế yế tốcó tác dụg quyế đ?nh tuyệ đ?i ấ củ tổg thểkhông phả là tính cá thểnói chung, mà là mộ cá nhân, tứ nhà vua".*

https://thuviensach.vn

l) "Chủquyề, - thoạ đ?u chỉlà tưtư?ng phổbiế củ tính ý tư?ng đ, - chỉtồ tạ vớ tính cách là tính chủquan tựtin vào bả thân [...]. Trong cái chân lý củ nó tính chủquan chỉtồ tạ vớ tính cách là chủthể nhân cách chỉtồ tạ vớ tính cách là con ngư?i. Trong mộ chếđ? nhà nướ đ phát triể tớ tính hợ lý hiệ thự, mỗ yế tốtrong ba yế tốcủ khái niệ đ?u có hình thứ tách riêng, hiệ thự cho mình".

2) Chủquyề "chỉtồ tạ [...] vớ tính cách là mộ sựtựquy đ?nh trừ tư?ng, do đ mà không có cơsở củ ý chí: sựtựquy đ?nh này chi phố quyế đ?nh cuố cùng. đ là cái cá thểtrong nhà nư?c vớ tính cách là nhưvậ, và chỉởtrong cái yế tốcá thểcủ mình đ thì bả thân nhà nư?c mớ là mộ cái đ?n nhấ [...] (và trong mộ chếđ? nhà nư?c đ phát triể tớ tính hợ lý hiệ thự, mỗ yế tốtrong ba yế tốcủ khái niệ đ?u có hình thứ tách riêng, hiệ thự cho mình). Vì thế, yế tốcó tác dụg quyế đ?nh tuyệ đ? i ấ củ tổg thểkhông phả là tính cá thểnói chung, mà là mộ cá nhân, tứ nhà vua"..

Câu đ?u tiên chỉnói rằg tư tư?ng phổbiế củ tính ý tư?ng đ - mà chúng ta vừ nhìn thấ sựtồ tạ đng buồ củ nó - phả là sả phẩ củ tựý thứ củ những chủthểvà phả tồ tạ, vớ tính cách là sả phẩ nhưvậ, trong những chủthểđ và cho những chủthểđ.

Nế như Hê-ghen xuấ phát từnhững chủthểhiệ thự coi là những cơsởcủ nhà nư? c thì ông ta tuyệ nhiên không cầ phả bắ buộ nhà nư?c biế mộ cách thầ bí thành chủthể Hê-ghen viế: "Nhưg trong cái chân lý củ nó tính chủquan chỉtồ tạ vớ tính cách là *chủthể* nhân cách chỉtồ tạ vớ tính cách là *con ngư?i"*. Đ cũg là mộ sựthầ bí hóa. Tính chủquan là tính quy đ?nh củ chủthể nhân cách là tính quy đ?nh củ con ngư?i. Và đng lẽphả xem chúng là những vịngữcủ chủthểthì Hê-ghen lạ biế những vịngữấ thành những cái đ?c lậ và sau đ buộ chúng phả biế mộ cách thầ bí thành chủthểcủ những vịngữấ.

Sựtồ tạ củ những vịngữlà chủthể do đ, chủthểlà sựtồ tạ củ tính chủquan v.v.. Hê-ghen biế những vịngữ những khách thểthành những cái đ?c lậ; nhưg khi làm như vậ, ông đ tách chúng ra khỏ tính đ?c lậ chân chính củ chúng, khỏ chủthểcủ chúng. Sau đ, chủthểchân chính xuấ hiệ, nhưg vớ tính cách là kế quả - trong khi lẽra cầ phả xuấ phát chính từchủthểhiệ thự và làm cho sựkhách thểhóa củ nó trởthành đ?i tư?ng xem xét củ mình. Vì vậ, ởHê-ghen thự thểthầ bí đ trởthành chủthểhiệ thự, còn chủthểhiệ thự lạ đ?ợ hình dung thành mộ cái khác, thành mộ yế tốcủ thự thểthầ bí. Chính vì Hê-ghen không xuấ phát từđ?i tượg hiệ thự (, *chủthể mà lạ*

https://thuviensach.vn

xuấ phát từnhững vịngữ từquy đ?nh chung - nhưng vẫ phả có mộ cái gì đ thểhiệ quy đ?nh ấ - cho nên ý niệ thầ bí cũg trởthành cái thểhiệ tính quy đ?nh ấ. Ở đy, nhịnguyên luậ thểhiệ ra chính là ởchỗ Hê-ghen không coi cái phổbiế là bả chấ hiệ thự củ cái hữ hạ hiệ thự, tứ là cái đng tồ tạ và đ đ?ợ xác đ?nh; nói cách khác, ông không coi cái đng tồ tạ [ens] hiệ thự là chủthểthự sự củ cái vô hạ.

Ví dụ chủquyề, cấ thành bả chấ củ nhà nư?c, thoạ đ?u ởđy đ?ợ coi là mộ cái tồ tạ đ?c lậ, thì bịbiế thành khách thể Vềsau, lẽdĩnhiên cái khách quan đ, đ?n lư?t nó, lạ trởthành chủthể Nhưg khi đ, chủthểnày đ?ợ hình dung là sựtựthểhiệ củ chủquyề, kỳthự thì chủquyề chẳg qua chỉlà tinh thầ đ?ợ khách thểhóa củ những chủthểcủ nhà nướ mà thôi.

Tuy vậ, chúng ta hãy gạ bỏthiế sót că bả này củ tiế trình tư tư?ng củ Hê-ghen và chúng ta hãy nghiên cứ câu thứnhấ củ đạ vă ấ. Dư?i hình dạg đ đ?ợ viế ra, câu này chỉcó ý nghĩ là: chủquyề, tính ý tư?ng củ nhà nư?c, vớ tính cách là con ngư?i, là "chủthể, thì dĩnhiên là tồ tạ dướ dạg sốđng ngư?i, sốđng chủthể vì không mộ cá nhân riêng lẻnào lạ có thểchoán hế toàn bộlĩh vự củ cá tính, không mộ chủthểriêng lẻnào lạ có thểchoán hế toàn bộlĩh vự củ tính chủquan. Và, nế như tính ý tư?ng củ nhà nư?c đ?ợ thểhiệ trong *mộ ngư?i, trong mộ chủthể chứkhông thểhiệ tựý thứ hiệ thự củ các công dân, không thểhiệ linh hồ chung củ cảnư?c, thì tính ý tư?ng ấ sẽlà cái gì? Câu nói ấ củ Hê-ghen không chứ đ?ng đề gì hơ. Nhưg, ta hãy nghiên cứ câu thứhai là câu gắ liề vớ câu đ. Ở đy, Hê-ghen cốtrình bày nhà vua thành "ngư?i trờ" chân chính, thành hiệ thân chân chính củ ý niệ.*

"Chủquyề... chỉ *tồ tạ*... vớ tính cách là mộ *sựtựquy đ?nh* trừ tư?ng, do đ mà không có cơsở củ ý chí; tựquy đ?nh này chi phố quyế đ?nh cuố cùng. Đ là cái *cá thể*trong nhà nư?c vớ tính cách là như vậ, và chỉởtrong cái yế tốcá thểcủ mình đ thì bả thân nhà nư?c mớ là mộ cái *đ?n nhấ*... Trong mộ chếđ? nhà nư?c đ phát triể tớ tính hợ lý hiệ thự, mỗ yế tốtrong ba yế tốcủ khái niệ đ?u có hình thứ tách riêng, *hiệ thự cho mình*. *Vì thế*yế tốcó tác dụg quyế đ?nh tuyệ đ?i ấ củ tổg thểkhông phả là tính cá thểnói chung, *mà là* mộ cá nhân, tứ nhà vua".

Trên kia, chúng ta đ nêu lên câu này. Yế tốsựquyế đ?nh, tứ là quyế đán tùy tiệ (vì là vô đề kiệ) là *quyề lự vua chúa củ ý chí* nói chung. Ý niệ *quyề lự vua chúa*, như Hê-ghen phát triể, chẳg qua chỉlà *ý niệ sựtùy tiệ, sựquyế đán củ ý chí.*

Trong khi Hê-ghen hiể chủquyề chính là chủnghĩ ý tư?ng củ nhà nư?c, là tính quy đ?nh hiệ thự củ ý niệ đ?i vớ các bộphậ củ chính thể thì bây giờông lạ biế

https://thuviensach.vn

nó thành "mộ sựtựquy đ?nh trừ tượg, do đ mà *không có cơsở củ ý chí; sựtự quy đ?nh này chi phố quyế đ?nh cuố cùng. Đ là cái cá thểtrong nhà nư?c vớ tính cách là như vậ". Trư?c kia nói tính chủquan; bây giờthì nói tính cá thể Nhà nư?c, vớ tính cách là nhà nư?c có chủquyề, phả là mộ cái thống nhấ, là mộ cá nhân, phả có tính cá thể Nhà nư?c là thống nhấ, "không chỉ vềmặ ấ, vềmặ tính cá thểấ; tính cá thểchỉlà yế tốtựnhiên củ sựthống nhấ củ nhà nư?c, chỉlà tính quy đ?nh củ mặ tựnhiên củ nhà nư?c. "Vì thế, yế tốcó tác dụg quyế đ?nh tuyệ đ?i ấ không phả là tính cá thểnói chung, mà là mộ cá nhân, tứ nhà vua" . Vì sao ? Vì "trong mộ chếđ? nhà nư?c đ phát triể tớ tính hợ lý hiệ thự, "ỗ yế tốtrong ba yế tốcủ khái niệ đ?u có hình thứ tách riêng, hiệ thự cho mình". "Tính đ?n nhấ" là mộ trong những yế tốkhái niệ, nhưg tính đ?n nhấ còn chư phả là mộ cá nhân. Và chếđ? nhà nư?c sẽlà gì, nế trong đ tính phổbiế, tính đ?c thù, tính đ?n nhấ, mỗ tính đ?u có "hình thứ tách riêng củ mình, hiệ thự cho mình?"Vì nói chung vấ đ? hoàn toàn không phả là mộ cái trừ tư?ng nào đ, mà là nhà nư?c, là xã hộ, cho nên thậ chí cũg có thểthừ nhậ sựphân loạ củ Hê-ghen. Từđ, sẽphả rút ra kế luậ gì ? Vớ tưcách là ngư?i quy đ?nh cái phổbiế, công dân củ nhà nư?c là ngư?i lậ pháp; vớ tưcách là ngư?i đ?m nhiệ việ quyế đ?nh cái đ?n nhấ, ngư?i thậ sự biể hiệ ý chí củ mình, thì anh ta là nhà vua. Khẳg đ?nh rằg tính cá thểcủ ý chí nhà nư?c là "mộ cá nhân", mộ cá nhân đ?c biệ khác vớ mọ cá nhân khác, - lờ khẳg đ?nh ấ có ý nghĩ gì ? Vì rằg cảtính phổbiế, tứ quyề lậ pháp, cũg có "hình thứ tách riêng, hiệ thự cho mình"; trong trư?ng hợ này, sẽcó thểkế luậ: "quyề lậ pháp là những cá nhân đ?c thù ấ".*

Con ngư?i thông thường nói:	*Hê-ghen nói:*
2) Vua có quyề lự tố cao, tứ chủquyề.	2) *Chủquyề* nhà nướ là *nhà vua*.
3) Chủquyề muố gì thì làm nấ.	3) Chủquyề là "ựtựquy đ?nh *trừ tư?ng*, do đ mà không có cơsở củ ý chí; sựtựquy đ?nh này chi phố quyế đ?nh cuố cùng".

Hê-ghen biế tả cảnhững thuộ tính củ ông vua lậ hiế ởchâu Âu hiệ đ?i thành những tựquy đ?nh tuyệ đ?i củ *ý chí*. Ông không nói: ý chí củ nhà vua là quyế đ?nh cuố cùng, mà nói: quyế đ?nh cuố cùng củ ý chí là nhà vua. Mệh đ? thứnhấ là có tính chấ kinh nghiệ. Mệh đ? thứ hai xuyên tạ sựkiệ kinh nghiệ, biế nó thành đ?nh lý siêu hình.

https://thuviensach.vn

Hê-ghen trộ lẫ và hỗ hợ hai chủthểvớ nhau: chủquyề vớ tính cách là "tính chủquan tựtin vào bả thân" *và* chủquyề vớ tính cách là "sựtựquy đ?nh *không có cơsở*củ ý chí", vớ tính cách là ý chí cá nhân, đ? nhằ dựg lên mộ "ý niệ" thểhiệ ra trong "*mộ* cá nhân".

Rõ ràng là tính chủquan tựtin vào bả thân phả *thự sự thểhiệ ý chí, và phả thểhiệ nhưvậ vớ tính cách là mộ cái thố nhấ, vớ tính cách là mộ cá nhân. Nhưg đ từg có ai nghi ngờvềchỗnhà nư?c hành đ?ng thông qua những cá nhân? Nế như Hê-ghen muố chứg minh rằg nhà nư?c chỉcầ phả có mộ cá nhân thôi đ? đ?i biể cho sựthố nhấ mang tính chấ cá nhân củ mình thì Hê-ghen đ không cấ tạ nên đ? ợ ông vua bằg cách đ. Kế quảtích cự củ đạ vă này, mà chúng ta nêu ra, chỉcó thểlà nhưsau:*

Vua là yế tố*ý chí cá nhân* trong nhà nư?c, là yế tốtựquy đ?nh không có cơsở là yế tốsựtùy tiệ.

Lờ chú thích củ Hê-ghen cho đạ vă này thậ là lạlùng, khiế chúng ta phả bàn tớ mộ cách tỉmỉhơ.

"ựphát triể nộ tạ củ bấ cứkhoa họ nào, tứ là việ *suy ra toàn bộnộ dung củ nó từkhái niệ* giả đ?n đ?u... làm bộ lộmộ đ?c để là: cũg mộ khái niệ ấ (ởđy khái niệ đ là *ý chí)*, - thoạ đ?u (bở vì đ là bướ đ?u) là trừ tư?ng, - tự bả tồ, nhưg chỉcó thông qua bả thân mình mớ làm cho những tính quy đ?nh củ mình cô đ?ng lạ và do đ mớ có đ?ợ nộ dung cụthể Chẳg hạ, yế tốcơbả là nhân cách - thoạ đ?u, trong quyề trự tiế, còn là trừ tượg - đ tựphát triể bả thân thông qua những hình thứ khác nhau củ tính chủquan củ mình, và ởđy, tứ là trong quyề tuyệ đ?i, trong nhà nư?c, trong tính khách quan hoàn toàn cụthểcủ ý chí, nó là *nhân cách củ nhà nư?c*, là *sựtựtin* củ nhà nư?c *vào bả thân*, - nó là cái cuố cùng gạ bỏmọ tính đ?c thù trong cái bả ngã giả đ?n củ nó, cả đ?t việ cân nhắ những lý lẽtrái ngư?c nhau bao giờcũg có thểlàm cho ngư?i ta dao đ?ng, *kế thúc* những lý lẽđ bằg "*tôi muố*!"và tựkhở đ?u mọ hoạ đ?ng và hiệ thự".

Trư?c hế, "đ?c để củ khoa họ" không phả ởchỗlà khái niệ cơbả củ đ?i tượg đ?ợ lặ đ lặ lạ.

Sau nữ, ởđy không có mộ sựvậ đ?ng tiế lên nào cả Trư?c đy, *nhân cách trừ tượg* là chủthểcủ quyề trừ tư?ng, nó không thay đ?i; bây giờnó là *nhân cách nhà nư?c*, nhưg vẫ vớ tính cách là *nhân cách trừ tư?ng*. Lẽra Hê-ghen không nên lấ làm ngạ nhiên vềchỗ*con ngư?i hiệ thự* - mà nhà nư?c là do những con ngư?i hợ thành - không ngừg xuấ hiệ vớ tính cách là thự chấ củ nhà nư?c. Lẽra Hê-ghen phả lấ làm ngạ nhiên vềđề ngư?c lạ, ông ta lạ càng phả ngạ nhiên hơ vềchỗcon

https://thuviensach.vn

ngư?i, vớ tính cách là con ngư?i chính trị cũg lạ biể hiệ ra dướ cái dạg sựtrừ tượg nghèo nàn nhưcon ngư?i trong tư pháp.

Ở đy, Hê-ghen quy đ?nh nhà vua là "nhân cách củ nhà nư?c, là sựtựtin củ nhà nư?c vào bả thân". Nhà vua là "chủquyề đ?ợ nhân cách hóa", là "chủquyề biế thành ngư?i", là ý thứ nhà nư?c đ?ợ hiệ thân, do đ tấ cảnhữg ngư?i khác đ?u bịloạ ra khỏ chủquyề đ, khỏ nhân cách nhà nư?c và ý thứ nhà nư?c. Nhưg đ?ng thờ Hê-ghen lạ không thểđư vào "souveraineté personne" [88]1* bấ cứnộ dung nào khác ngoài cái "tôi muố" ngoài cái yế tốtính tùy tiệ trong ý chí. "Lý tính nhà nư?c" và "ý thứ nhà nư?c" thểhiệ ởmộ ngư?i "duy nhấ", có tính chấ kinh nghiệ và bài trừtấ cảnhữg ngư?i khác, nhưg nộ dung duy nhấ mà lý tính đ?ợ nhân cách hóa có đ?ợ lạ là sựtrừ tư?ng "tôi muố" củ mình. "L'état c'est moi"[89]2*.

"Nhưg *tiế nữ,* nhân cách và tính chủquan nói chung, vớ tư cách là mộ cái vô hạ và tựquan hệvớ bả thân, là *chân lý* mộ cách vô đề kiệ - cụthểlà chân lý trự tiế gầ nhấ củ mình - chỉvớ tính cách là con ngư?i, là chủthểtồ tạ cho mình; và cái tồ tạ cho mình "hấ đ?nh cũg là cái *đ?n nhấ*".

Đ?ơg nhiên, vì nhân cách và tính chủquan chỉlà nhữg vịngữcủ con ngư?i và củ chủthể cho nên chúng chỉtồ tạ vớ tính cách là ngư?i và chủthể mà ngư?i là *mộ cái đ?n nhấ.* Nhưg lẽra Hê-ghen phả nói thêm rằg chỉnhấ thiế vớ tính cách là *nhiề cái đ?n nhấ* thì *cái đ?n nhấ* mớ là chân lý. Vịngữ tứ bả chấ, không bao giờnói lên hế nhữg lĩh vự tồ tạ củ mình bằg *mộ cái đ?n nhấ,* mà bằg *nhiề cái đ?n nhấ.*

Đng lẽlàm như thế Hê-ghen lạ đ?a ra suy luậ như sau:

"Chỉvớ tính cách là mộ *cá nhân,* vớ tính cách là *nhà vua* thì nhân cách nhà nư?c mớ là hiệ thự".

Vậ là, vì tính chủquan chỉcó thểtồ tạ vớ tính cách là chủthể còn mỗ chủthểchỉcó thểtồ tạ vớ tính cách là mộ cái đ?n nhấ, cho nên nhân cách nhà nư?c chỉcó thểlà hiệ thự vớ *tính* cách là mộ cá nhân. Quảlà mộ suy luậ tuyệ vờ ! Cũg vớ că cứđ, Hê-ghen sẽcó thểsuy luậ như sau: vì mỗ ngư?i riêng lẻlà mộ cái đ?n nhấ, nên toàn bộloài ngư?i chỉlà mộ ngư?i duy nhấ.

"hân cách biể hiệ khái niệ vớ tính cách là khái niệ; con ngư?i *đ?ng thờ* còn chứ đ?ng trong bả thân mình tính hiệ thự củ khái niệ, và chỉvớ quy đ?nh ấ thì khái niệ mớ là *ý niệ*, mớ là chân lý"

Nhân cách không có con ngư?i thì cốnhiên là mộ đề trừ tư?ng; nhưg cũg chỉtrong sựtồ tạ loài củ mình, chỉvớ tính *cách là nhữg con ngư?i* thì ngư?i mớ là *ý niệ hiệ thự* củ nhân cách.

https://thuviensach.vn

“ái gọ là *pháp* nhân, tứ hộ, đàn thể gia đnh - dù cho bả thân nó cụthểnhư thếnào chăg nữ - vẫ chỉcó nhân cách vớ tính cách là mộ yế tốtrừ tư?ng củ bả thân nó; nhân cách trong pháp nhân không đ?t tớ chân lý tồ tạ củ mình. Còn nhà nư?c thì chính là cái tổg thểtrong đ những yế tốcủ khái niệ đ?t tớ tính hiệ thự phù hợ vớ chân lý đ?c biệ củ chúng".

Trong câu này là cảmộ sựlầ lẫ lớ. Ở đy, *pháp* nhân, tứ hộ v.v., - do đ, chính những hình thứ loài trong đ *con ngư?i hiệ thự* biế nộ dung hiệ thự củ mình thành hiệ thự, khách thểhóa bả thân sau khi đ từbỏsựtrừ tượg củ "con ngư?i quand mê me"[90]1*, - đ?u đ?ợ gọ là những cái trừ tượg. Lẽra phả thừ nhậ sự*thự hiệ* ấ củ con ngư?i là cụthểnhấ thì Hê-ghen lạ nêu ra đề sau đy, coi là tính ư việ củ nhà nư?c: "yế tốkhái niệ", "tính đ?n nhấ" trong nhà nư?c đng đ?t tớ mộ "tồ tạ hiệ có" thầ bí nào đ. Cái hợ lý không phả là ởchỗlý tính củ con ngư?i hiệ thự đ?t đ?ợ tính hiệ thự, mà là ởchỗnhững yế tốcủ khái niệ trừ tượg đ?t tớ tính hiệ thự.

"Khái niệ nhà vua sởĩkhó hiể nhấ đ?i vớ lý trí, tứ là đ?i vớ sựxcm xét có tính chấ lý trí phả tư là vì sựxem xét này không đ quá những quy đ?nh rờ rạ và do đ chỉbiế những lý do, những quan để có hạ và sự*suy luậ* xuấ phát từnhững lý do đ. Như vậ, sựxem xét ấ hình dung uy nghiêm củ nhà vua là mộ cái có tính chấ *phái sinh* chẳg những vềmặ hình thứ mà cảvềmặ quy đ?nh củ nó: thếnhưng ngư?c lạ, khái niệ nhà vua không phả là mộ cái gì phái sinh, mà nó *bắ đ?u mộ cách tuyệ đ?i từbả thân nó*. Gầ gũ nhấ" (còn nói gì nữ!) “ớ quan để đ, là cái quan niệ coi quyề nhà vua là mộ cái dự trên quyề uy thầ thánh, vì quan niệ ấ chứ đ?ng tư tư?ng vềtính tuyệ đ?i củ quyề nhà vua".

Bấ kỳsựtồ tạ tấ yế nào, trên mộ ý nghĩ nào đ, đ?u "bắ đ?u mộ cách tuyệ đ?i từbả thân"; vềmặ này, con rậ củ nhà vua cũg chẳg khác gì bả thân nhà vua. Như thếlà Hê-ghen đ không hềnói tớ cái gì tạ thành đ?c để củ nhà vua. Còn nế Hê-ghen nghĩrằg đ?i vớ nhà vua, chúng ta phả thừ nhậ mộ cái gì đ?c biệ khiế cho nhà vua khác vớ tấ cảnhững đ?i tượg khác củ khoa họ và củ triế họ pháp quyề, thì đ chỉlà sựngu xuẩ; cái tư tư?ng đ củ Hê-ghen chỉđng trong chừg mự mà "con ngư?i - ý niệ *đ?n nhấ*" là mộ cái gì nả sinh ra từtư?ng tượg, chứkhông phả từlý trí.

"Có thểnói về*chủquyề củ nhân dân* vớ ý nghĩ là, *đ?i vớ thếgiớ bên ngoài*, nhân dân nói chung là mộ cái gì đ?c lậ và cấ thành nhà nư?c củ chính mình" v.v..

Đy là mộ chân lý sođ?ng. Nế nhà vua là "chủquyề chân chính củ nhà nư?c" thì đ?i vớ thếgiớ bên ngoài, ông ta cũg phả đ?ợ thừ nhậ là "nhà nư?c đ?c lậ", thậ chí không phụthuộ cảvào nhân dân. Còn nế nhà vua có chủquyề, vì đ?i biể cho sựthống nhấ củ nhân dân, thì bả thân nhà vua chỉlà ngư?i đ?i biể cho chủquyề củ nhân dân, là tượg trưg củ chủquyề đ. Chủquyề củ nhân dân không phả là cái phát

https://thuviensach.vn

sinh từchủquyề củ nhà vua, mà ngư?c lạ, chủquyề củ nhà vua dự trên chủquyề củ nhân dân.

"Như vậ, nế chỉnói chung về*tổg thể thì cũg có thểnói vềchủquyề trong nư?c rằg nó nằ trong nhân dân, hoàn toàn giống nhưtrên đy (§277, §278) chúng ta đ chỉra rằg nhà nư?c có chủquyề".*

Làm như thểnhân dân không phả là nhà nư?c hiệ thự. Nhà nư?c là mộ sựtrừ tượg. Chỉcó nhân dân mớ là cụthể Và đề đng chú ý là, Hê-ghen không ngầ ngạ gán cho cái trừ tượg mộ tính chấ sinh đ?ng như *chủquyề, và ngầ ngạ gán tính chấ đ cho cái cụthể vớ đ? mọ sựdè dặ.*

"Nhưg theo cái ý nghĩ thông thư?ng mà trong thờ đ?i hiệ nay ngư?i ta bắ đ?u nói vềchủquyề củ nhân dân thì nó *đ?i lậ vớ chủquyề tồ tạ ởnhà vua*; đ?ợ xét trong sựđ?i lậ đ, chủquyề củ nhân dân thuộ vào loạ những tư tư?ng hỗ đ?n mà cơsởlà quan niệ *kỳquái* vềnhân dân".

Ở đy, chỉHê-ghen mớ có "những tư tư?ng hỗ đ?n" và "quan niệ *kỳquái*" mà thôi. Hiể nhiên là nế chủquyề *tồ tạ ở* phía nhà vua thì nói đ?n chủquyề đ?i lậ ởphía nhân dân là ngu xuẩ, vì bả thân khái niệ chủquyề không thểcó hai sựtồ tạ đ?ợ và lạ càng không thểcó sựtồ tạ đ?i lậ vớ bả thân nó. Nhưg:

l) Vấ đ? chính là ởchỗ cái chủquyề dư?ng như đ?ợ tậ trung ởnhà vua, phả chăg là mộ ả tư?ng? Chủquyề củ nhà vua hay chủquyề củ nhân dân, - vấ đ? là ởđ!

2) Cũg có thểnói đ?n chủquyề củ nhân dân *đ?i lậ vớ chủquyề tồ tạ ởnhà vua.* Nhưg khi đ, vấ đ? không phả là *cùng mộ chủquyề* tồ tạ ởhai phía, mà là hai *khái niệ vềchủquyề hoàn toàn đ?i lậ vớ nhau*, trong đ, mộ khái niệ chỉcái chủquyề có thểđ?ợ thự hiệ *ởnhà vua*, còn khái niệ kia thì chỉcái chủquyề chỉcó thểđ?ợ thự hiệ *ởnhân dân* thôi. Đề này cũg giống như câu hỏ: thượg đ? là chúa tểhay con ngư?i là chúa tể Mộ trong hai chủquyề ấ là mộ sựkhông thậ, tuy là mộ sựkhông thậ đng tồ tạ.

"Nhân dân mà *không có* nhà vua củ mình và không có mộ *sựphân chia* củ tổg thể sựphân chia *gắ liề* mộ cách tấ yế và trự tiế v*ớ chính nhà vua*, thì chỉlà mộ đm đng không có hình thù, không còn là nhà nư?c nữ và không còn có *bấ cứmộ* trong những tính quy đ?nh nào chỉtồ tạ trong mộ tổg thểđ?ợ *hình thành bên trong bả thân*, - tứ là mộ đm đng không có chủquyề, không có chính phủ không có tòa án, không có cấ chỉhuy, không có đ?ng cấ, không có gì cả Vì trong nhân dân đ xuấ hiệ những nhân tốcó liên quan đ?n tổchứ và đ?i sống củ nhà nư?c, cho nên nhân dân ấ không còn là mộ sựtrừ tượg không xác đ?nh mà chỉtrong quan niệ chung nhấ, mớ đ?ợ gọ là nhân dân".

https://thuviensach.vn

Tấ cảnhững đề đ đ?u là mộ lố nói trùng lắ. Nế nhân dân có mộ ông vua và có mộ sựphân chia củ tổg thể gắ liề mộ cách tấ yế và trự tiế vớ nhà vua, tứ là nế nhân dân đ?ợ tổchứ thành nư?c quân chủthì lúc đ, ởngoài tổchứ này, tấ nhiên nhân dân biế thành mộ đm đng không có hình thù và chỉtrởthành mộ quan niệ chung.

"Nế hiể chủquyề củ nhân dân là hình thứ *chếđ? cộg hòa*, hoặ nói mộ cách xác đ?nh hơ, là hình thứ chếđ? dân chủ[...] thì [...] không thểbàn tớ mộ quan niệ nhưvậ khi chúng ta đ? cậ đ?n ý niệ đ phát triể".

Dĩnhiên nói như vậ là đng, nế như vềchếđ? dân chủ ngư?i ta chỉcó mộ "quan niệ như vậ", chứkhông phả mộ "ý niệ đ phát triể".

Chếđ? dân chủlà chân lý củ chếđ? quân chủ còn chếđ? quân chủthì không phả là chân lý củ chếđ? dân chủ. Chếđ? quân chủtấ yế phả là chếđ? dân chủkhông nhấ quán đ?i vớ bả thân, còn yế tốquân chủthì không phả là sựkhông nhấ quán trong chếđ? dân chủ Không thểhiể đ?ợ chếđ? quân chủtừbả thân chếđ? quân chủ nhưg chếđ? dân chủthì có thểhiể đ?ợ từbả thân nó. Trong chếđ? dân chủ không có mộ yế tốnào củ nó lạ có mộ ý nghĩ khác vớ ý nghĩ thuộ vềyế tốđ. Mỗ yế tốđ?u là yế tốhiệ thự củ toàn thểdân chúng. Còn trong chếđ? quân chủthì bộphậ quyế đ?nh tính chấ củ tổg thể Toàn bộchếđ? nhà nư?c ởđy đ?u buộ phả thích ứg vớ mộ để cốđ?nh. Chếđ? dân chủlà chếđ? nhà nư?c vớ tính cách là khái niệ loài. Còn chếđ? quân chủthì chỉlà mộ trong những giốg củ chếđ? nhà nư?c, mà lạ là mộ giốg tồ. Chếđ? dân chủlà nộ dung và hình thứ. Chếđ? quân chủ*dư?ng như chỉlà hình thứ, nhưg trong thự tếthì nó xuyên tạ nộ dung.*

Dướ chếđ? quân chủ tổg thể tứ nhân dân, bịđ?t vào mộ trong những phương thứ tồ tạ củ họ tứ chếđ? chính trịcủ họ Còn trong chếđ? dân chủthì bả thân chếđ? nhà nư?c thểhiệ ra là mộ trong những tính quy đ?nh, cụthểlà sựtựquy đ?nh củ nhân dân. Trong chếđ? quân chủ chúng ta có nhân dân củ chếđ? nhà nư?c; trong chếđ? dân chủ chúng ta có chếđ? nhà nư?c củ nhân dân. Chếđ? dân chủlà câu đ? đ đ?ợ giả đp củ mọ hình thứ chếđ? nhà nư?c. Ở đy, chếđ? nhà nư?c - không chỉtựnó, xét theo bả chấ củ nó, mà còn xét theo sựtồ tạ củ nó, theo tính hiệ thự củ nó - ngày càng hướg tớ cơsởhiệ thự củ nó, tớ con ngư?i hiệ thự, nhân dân hiệ thự, và đ?ợ xác đ?nh là sựnghiệ củ bả thân nhân dân. Chếđ? nhà nư?c ởđy xuấ hiệ đng chân tư?ng củ nó, - tứ là xuấ hiệ vớ tính cách là sả phẩ tựdo củ con ngư?i. Cũg có thểcó ý kiế khác cho rằg theo mộ ý nghĩ nhấ đ?nh thì đề này cũg đng vớ chếđ? quân chủlậ hiế. Tuy nhiên, đ?c để riêng biệ củ chếđ? dân chủlà: ởđy chếđ?

https://thuviensach.vn

nhà nư?c nói chung chỉlà mộ yế tốcủ sựtồ tạ củ nhân dân, chếđ? chính trị tựbả thân nó, ởđy, không tạ thành nhà nư?c.

Hê-ghen xuấ phát từnhà nư?c và biế con ngư?i thành nhà nư?c đ?ợ chủthểhóa. Chếđ? dân chủxuấ phát từcon ngư?i và biế nhà nư?c thành con ngư?i đ?ợ khách thểhóa. Cũg giống như tôn giáo không tạ ra con ngư?i mà con ngư?i tạ ra tôn giáo, ởđy cũg vậ: không phả chếđ? nhà nư?c tạ ra nhân dân mà nhân dân tạ ra chếđ? nhà nư?c. Trên mộ ý nghĩ nào đ, chếđ? dân chủquan hệvớ mọ hình thứ nhà nư?c khác, giống nhưđ?o CơĐ?c quan hệvớ mọ tôn giáo khác. Đ?o CơĐ?c là tôn giáo *"*[91]*1* là thự chấ củ tôn giáo, là con ngư?i đ?ợ thầ thánh hóa coi là tôn giáo đ?c biệ. Chếđ? dân chủcũg vậ, nó là bả chấ củ bấ kỳchếđ? nhà nư?c nào, là con ngư?i đ?ợ xã hộ hóa coi là hình thứ đ?c thù củ chếđ? nhà nư?c. Chếđ? dân chủquan hệvớ mọ hình thứ khác củ chếđ? nhà nư?c như loài quan hệvớ các giống củ mình. Tuy nhiên, ởđy bả thân loài cũg xuấ hiệ như mộ cái gì tồ tạ, và vì thế đ?i vớ những hình thứ tồ tạ khác không phù hợ vớ bả chấ củ mình thì bả thân loài cũg xuấ hiệ như mộ giống đ?c thù. Chếđ? dân chủquan hệvớ mọ hình thứ nhà nư?c khác như vớ Cự ướ củ mình. Dướ chếđ? dân chủ không phả con ngư?i tồ tạ vì luậ pháp, mà luậ pháp tồ tạ vì con ngư?i; ởđy sự tồ tạ củ con ngư?i là luậ pháp, trong khi đ thì dư?i những hình thứ khác củ chếđ? nhà nư?c, con ngư?i lạ là tồ tạ đ?ợ quy đ?nh bở luậ pháp. Dấ hiệ đ?c trưg cơbả củ chếđ? dân chủlà nhưvậ.*

Tấ cả*những kế cấ nhà nư?c* khác đ?u là những *hình thứ nhà nư?c đ?c thù*, cụthể nhấ đ?nh. Còn trong chếđ? dân chủ nguyên tắ *hình thứ* cũg đ?ng thờ là nguyên tắ *vậ chấ*. Vì thế chỉcó chếđ? dân chủmớ là sựthố nhấ chân chính giữ cái phổbiế và cái đ?c thù. Trong chếđ? quân chủchẳg hạ, hoặ trong chếđ? cộg hòa mà ta chỉcoi là mộ hình thứ nhà nư?c đ?c thù, thì con ngư?i chính trịcó sựtồ tạ đ?c thù củ mình bên cạh con ngư?i phi chính trị con ngư?i vớ tưcách là mộ tư nhân. ở đy, tài sả, khếư?c, hôn nhân, xã hộ công dân, biể hiệ ra (như Hê-ghen đ chứg minh đề đ mộ cách hoàn toàn đng đ?n khi nói đ?n những hình thứ nhà nư?c *trừ tượg* ấ, nhưg đ?ng thờ ông ta lạ *cho rằg* ông ta đng phát triể ý niệ nhà nư?c) là những phương thứ tồ tạ *đ?c thù* bên cạh nhà nư?c *chính trị, là cái nộ dung mà đ?i vớ nó, nhà nư?c chính trịlà mộ hình thứ tổchứ, hay nói cho đng ra, chỉlà lý trí đng quy đ?nh, đng hạ chế khi thì khẳg đ?nh, khi thì phủđ?nh, còn bả thân thì lạ không có nộ dung nào cả Còn trong chếđ? dân chủthì bả thân nhà nư?c chính trị dướ hình thứ mà nó hình thành bên cạh nộ dung đ và tựphân biệ vớ nộ dung đ, chỉlà nộ dung đ?c thù củ nhân dân, chỉlà hình thứ tồ tạ đ?c biệ củ nhân dân thôi.*

https://thuviensach.vn

Trong chếđ? quân chủchẳng hạ, cái đ?c thù ấ - chếđ? chính trị– có ý nghĩ củ cái phổbiế đng thống trịvà quy đ?nh mọ cái đ?c thù. Trong chếđ? dân chủ nhà nư?c vớ tính cách là yế tốđ?c thù thì chỉ là mộ yế tốđ?c thù, còn vớ tính cách là cái phổbiế thì nó thậ sựlà cái phổbiế, nghĩ là nhà nư?c không phả là mộ nộ dung xác đ?nh nào đ khác vớ nộ dung khác. Ngư?i Pháp ngày nay hiể đề đ như sau: trong chếđ? dân chủthậ sựthì nhà nư?c chính trịkhông còn nữ. Đề này là đng trong chừg mự mà trong chếđ? dân chủ nhà nư?c chính trị vớ tính cách là nhưvậ, vớ tính cách là mộ chếđ? chính trị không còn đ?ợ thừ nhậ là mộ tổg thểnữ. Trong tấ cảmọ hình thứ nhà nư?c khác vớ chếđ? dân chủthì nhà nư?c, luậ pháp, chếđ? nhà nư?c là yế tốthống trị nhưng nhà nư?c lạ không thậ sựthống trị tứ là nhà nư?c không thâm nhậ mộ cách vậ chấ vào nộ dung củ những lĩh vự phi chính trịkhác. Trong chếđ? dân chủthì chếđ? nhà nư?c, luậ pháp, bả thân nhà nư?c - trong chừg mự nhà nư?c là mộ chếđ? chính trịnhấ đ?nh - chỉlà sựtựquy đ?nh củ nhân dân và là nộ dung xác đ?nh củ nhân dân.

Vảlạ, đư?ng nhiên là mọ hình thứ nhà nư?c đ?u có chân lý củ mình trong chếđ? dân chủ và chính vì thếcho nên những hình thứ ấ không phả là dân chủđ?n mứ nào thì chúng cũg không phả là chân lý đ?n mứ đ.

Trong các nhà nư?c thờ cổ nhà nư?c chính trịlà nộ dung củ nhà nư?c, loạ trừnhững lĩh vự khác; còn nhà nư?c hiệ đ?i là sựthích ứg lẫ nhau giữ nhà nư?c chính trịvà nhà nư?c phi chính trị

Trong chếđ? dân chủ nhà nư?c *trừ tư?ng* không còn là yế tốthống trịnữ. Cuộ tranh cãi giữ chếđ? quân chủvà chếđ? cộg hòa vẫ là cuộ tranh cãi nả trong phạ vi nhà nư?c trừ tượg. Chếđ? cộg hòa *chính trị là chếđ? dân chủnả trong phạ vi hình thứ nhà nư?c trừ tư?ng. Vì vậ, chếđ? cộg hòa là hình thứ nhà nư?c trừ tư?ng củ chếđ? dân chủ nhưng ởđy nó không còn chỉ là chếđ? chính trị nữ.*

Vớ mộ vài sựthay đ?i, thì tài sả, v.v., tóm lạ, toàn bộnộ dung củ pháp quyề và nhà nư?c ởBắ Mỹcũg giống như ởnư?c Phổ Do đ, chếđ? *cộg hòa ởkia, cũg nhưchếđ? quân chủởđy, đ?u chỉlà hình thứ nhà nư?c mà thôi. Nộ dung nhà nư?c nả bên ngoài khuôn khổcủ những hình thứ chếđ? nhà nư?c đ. Vì thế Hê-ghen đng khi ông nói: nhà nư?c chính trịlà chếđ? nhà nư?c. Đề này có nghĩ là: nhà nư?c vậ chấ không phả là nhà nư?c chính trị. Ở đy chỉcó sựgiống nhau bềngoài, tứ sựquy đ?nh lẫ nhau. Trong sốnhững yế tốkhác nhau củ đ?i sống nhân dân, thì cái khó hình thành nhấ là nhà nư?c chính trị tứ chếđ? nhà nư?c. Đ?i vớ những lĩh vự*

https://thuviensach.vn

khác, chếđ? nhà nư?c đ phát triể vớ tính cách là lý tính phổbiế, vớ tính cách là mộ cái gì ởthếgiớ bên kia đ?i vớ chúng. Cho nên nhiệ vụlịh sửlà làm cho nhà nư? c chính trịquay trởvềthếgiớ hiệ thự; nhưng đ?ng thờ các lĩh vự đ?c thù không nhậ thấ rằg khi bả chấ thếgiớ bên kia củ chếđ? nhà nư?c, hoặ củ nhà nư?c chính trị bịxóa bỏthì bả chấ riêng củ các lĩh vự đ cũg bịxóa bỏtheo, rằg sựtồ tạ bên kia củ nhà nư?c chính trịchẳg qua chỉlà sựkhắg đ?nh việ tha hóa củ bả thân các lĩh vự đ. Cho tớ nay, chếđ? chính trị là lĩh vự tôn giáo, là tôn giáo củ đ?i số nhân dân, là thượg đ? củ tính phổbiế củ đ?i số nhân dân, đ?i lậ vớ sựtồ tạ trầ tụ củ tính hiệ thự củ đ?i số nhân dân. Lĩh vự chính trịlà lĩh vự nhà nư?c duy nhấ trong nhà nư?c, là lĩh vự duy nhấ mà nộ dung, giố như hình thứ củ nó, là có tính chấ loài và là cái phổbiế chân chính; nhưng vì lĩh vự này đ?i lậ vớ những lĩh vự khác, nên cảnộ dung củ nó cũg mang tính chấ hình thứ và đ?c thù. Đ?i số chính trị vớ ý nghĩ hiệ đ?i, là triế họ kinh việ củ đ?i số nhân dân. Chếđ? quân chủ là biể hiệ hoàn chỉh củ sựtha hóa ấ; còn chếđ? cộg hòa lạ là cái phủđ?nh sựtha hóa đ trong lĩh vự riêng củ nó. Hiể nhiên là chếđ? chính trị vớ tính cách là chếđ? chính trị chỉphát triể ởnơ nào mà những lĩh vự tưnhân đ đ?t tớ sựtồ tạ đ?c lậ. Nơ nào mà thương nghiệ và sởhữ ruộg đ?t còn chưa đ?ợ tựdo, còn chưa đ?t tớ sựtồ tạ đ?c lậ, thì ởđ, nói cho đng ra, cũg chưa có chếđ? chính trị Thờ trung cổlà chếđ? dân chủcủ sự không tựdo.

Sựtrừ tượg củ nhà nư?c vớ tính cách là nhà nư?c chỉlà đ?c trưng củ thờ cậ đ?i, vì sựtrừ tượg củ đ?i số tư nhân chỉlà đ?c trưng củ thờ cậ đ?i thôi. Sựtrừ tư? ng củ nhà nư?c chính trịlà sả phẩ củ thờ đ?i ngày nay.

Thờ trung cổđ có nông nô, sởhữ ruộg đ?t phong kiế, phư?ng hộ thủcông, hộ củ các họ giảv.v.; nghĩ là vào thờ trung cổ sởhữ, thương nghiệ, đàn thểxã hộ, con ngư?i đ?u đ có tính chấ *chính trị; ởđy nộ dung vậ chấ củ nhà nư?c đ?ợ quy đ?nh bở hình thứ củ nhà nư?c. Ở đy, mọ lĩh vự tư nhân đ?u có tính chấ chính trị hoặ đ?u là lĩh vự chính trị nói cách khác, chính trịcũg là tính chấ củ những lĩh vự tư nhân. Vào thờ trung cổ chếđ? chính trịlà chếđ? sởhữ tư nhân, nhưng chỉlà vì chếđ? sởhữ tưnhân là mộ chếđ? chính trị Ở thờ trung cổ đ?i số nhân dân và đ?i số nhà nư?c là đ?ng nhấ. Ở đy, con ngư?i là nguyên tắ hiệ thự củ nhà nư?c, nhưng đ là con ngư?i không tựdo. Vì vậ, đ là chếđ? dân chủcủ sựkhông tựdo, là sựtha hóa đ?n mứ đ? hoàn thiệ. Sựđ?i lậ mang tính chấ trừ tư?ng, phả tư chỉnả sinh trong thếgiớ hiệ đ?i. Nhịnguyên luậ hiệ thự là đ?c để củ thờ trung cổ nhịnguyên luậ trừ tư?ng là đ?c để củ thờ hiệ đ?i.*

https://thuviensach.vn

"Trong giai đạ đ nêu ởtrên, tứ là giai đạ trong đ những hình thứ củ chếđ? nhà nư?c đ?ợ phân chia thành chếđ? dân chủ chếđ? quý tộ và chếđ? quân chủ xét theo quan để củ *cái tính thống nhấ thự thểvẫ còn ởlạ trong bả thân nó, còn chư đ?t tớ sựphân chia vô hạ củ nó và đ sâu vào bả thân nó,* thì yế tố*sựquyế đ?nh cuố cùng có tính cách tựquy đ?nh, củ ý chí,* xuấ hiệ trong *tính hiệ thự đ?c biệ* củ nó không phả vớ tính cách là yế tốhữ cơ*nộ tạ* củ bả thân nhà nư?c"

Trong chếđ? quân chủ chếđ? dân chủvà chếđ? quý tộ trự tiế thì còn chư có chếđ? chính trịvớ tính cách là mộ cái gì khác vớ nhà nư?c hiệ thự, vậ chấ, hoặ vớ mọ nộ dung khác củ đ?i số nhân dân. Nhà nư?c chính trịchưa xuấ hiệ vớ tư cách là *hình thứ* củ nhà nư?c vậ chấ. Hoặ giảlà, như ởHy Lạ, les publica[92]1* là việ tư thậ sựcủ công dân, là nộ dung hiệ thự củ hoạ đ?ng củ họ và tưnhân là nô lệ ởđy, nhà nư?c chính trị vớ tính cách là nhà nư?c chính trị là nộ dung duy nhấ chân chính củ đ?i số và ý chí củ công dân; - hoặ giảlà, như dư?i chếđ? chuyên chếchâu Á, nhà nư?c chính trịkhông phả là cái gì khác ngoài sựchuyên quyề đ?c đán riêng củ mộ cá nhân duy nhấ; nói cách khác, nhà nư?c chính trị cũg giố như nhà nư?c vậ chấ, là mộ nô lệ Sựkhác biệ giữ nhà nư?c hiệ đ?i và những nhà nư?c ấ, tứ là những nư?c có sựthố nhấ thự thểgiữ nhân dân và nhà nư?c, không phả là ởchỗnhững yế tốkhác nhau củ chếđ? nhà nư?c đ phát triể tớ mứ tính hiệ thự *đ?c thù*, như Hê-ghen nghĩ mà là ởchỗbả thân chếđ? nhà nư?c đ phát triể cùng vớ đ?i số nhân dân hiệ thự tớ mứ tính hiệ thự *đ?c thù*, là ởchỗnhà nư?c chính trịđ trởthành *chếđ?* củ tấ cảcác mặ khác củ nhà nư?c.

§280. "Sựtựkhẳ đ?nh cuố cùng ấ củ ý chí nhà nư?c, trong tính trừ tư?ng ấ củ nó, là đ?n giả, và vì thếnó là tính đ?n nhấ *trự tiế;* do đ, trong bả thân khái niệ củ nó, có sựquy đ?nh củ *tính tựnhiên*; vì vậ, nhà vua đ?ợ tiên đ?nh mộ cách bả chấ làm ngư?i mang phẩ cách nhà vua vớ tư cách là cá nhân *ấ*, không kểđ?n mọ nộ dung khác, và cá nhân này đ?ợ chỉđ?nh làm mộ ngư?i nhưthếbằg phương thứ trự tiế, bằg phư?ng thứ tựnhiên, nhờsự*sinh đ?* nhụ thể.

Chúng ta đ nghe nói rằg tính chủquan là chủthể còn chủthểthì nhấ thiế phả là cá nhân có tính chấ kinh nghiệ, là *cái đ?n nhấ*. Bây giờ chúng ta lạ biế đ?ợ rằg khái niệ tính đ?n nhấ *trự tiế* bao hàm sựquy đ?nh củ *tính tựnhiên*, củ tính thểxác. Hê-ghen chỉchứng minh đề không cầ phả chứg minh, tứ là: tính chủquan chỉ*tồ tạ* vớ tính cách là cá nhân *có thểxác*; còn đ?i vớ cá nhân có thểxác này thì đ?ơg nhiên *sựsinh đ? nhụ thể là dấ hiệ cầ thiế.*

Hê-ghen cho là ông đ chứg minh rằg tính chủquan củ nhà nư?c, chủquyề, nhà vua, là "cái bả chấ", rằg nhà vua "đ?ợ tiên đ?nh làm ngư?i mang phẩ cách

https://thuviensach.vn

nhà vua vớ tưcách là cá nhân ấ, không kểđ?n mọ nộ dung khác, và cá nhân này đ?ợ chỉđ?nh làm mộ ngư?i như thếbằg phư?ng thứ trự tiế, bằg phư?ng thứ tựnhiên, nhờsựsinh đ? nhụ thể. Nế thếthì chủquyề, phẩ cách nhà vua, cầ đ?ợ coi là cái do sựsinh đ? tạ ra. Thểxác củ nhà vua quyế đ?nh phẩ cách củ nhà vua. Như vậ là cấ quyế đ?nh tộ đ?nh củ nhà nư?c không phả là lý tính, mà chỉlà bả tính nhụ thể. Sựsinh đ? quyế đ?nh phẩ chấ củ nhà vua như nó quyế đ?nh phẩ chấ củ súc vậ.

Hê-ghen đ chứg minh rằg nhà vua phả đ?ợ đ? ra, đề đ thì không ai nghi ngờcả nhưg ông đ không chứg minh rằg sựsinh ra đ làm cho nhà vua trởthành nhà vua.

Con ngư?i do sựsinh đ? mà đ?ợ tiên đ?nh là nhà vua, - đề đ, giố như giáo lý vềsựhoài thai trinh khiế củ Đ?c mẹMa-ri-a, cũg không thểtrởthành chân lý siêu hình họ đ?ợ. Nhưg cảquan niệ sau, tứ là sựkiệ ý thứ, lẫ quan niệ trư?c, tứ là biể hiệ sựkiệ kinh nghiệ, đ?u có thểắ nghĩ bằg những ả tư?ng và những quan hệcủ con ngư?i.

Trong lờ chú thích [cho §280], mà chúng ta sẽxem xét tỉmỉhơ, Hê-ghen lấ làm đ?c ý vềcái ý nghĩlà ông đ chứg giả cái không hợ lý thành mộ cái hợ lý tuyệ đ?i .

"Bướ chuyể đ từkhái niệ tựquy đ?nh thuầ túy sang tính trự tiế củ tồ tạ, và do đ, sang tính tựnhiên, là bướ chuyể mang tính chấ tư biệ thuầ túy, và do đ, sựnhậ thứ vềbướ chuyể ấ là thuộ lĩh vự triế họ lô-gích".

Tấ nhiên, đy là tưbiệ thuầ túy, nhưg đề đ không phả là do Hê-ghen đ thự hiệ mộ bư?c nhả vọ từsựtựquy đ?nh *thuầ túy*, từsựtrừ tượg, sang tính tựnhiên *thuầ túy* (tính ngẫ nhiên củ sựsinh đ? là tính tựnhiên thuầ túy ấ), tứ là sang mộ cự khác, car les extrêmes se touchent[93]1*. Ở đy, cái tư biệ là ởchỗHê-ghen gọ đ là "bư?c chuyể củ khái niệ", là ởchỗông coi sựmâu thuẫ gay gắ nhấ là sựđ?ng nhấ, coi sựthiế nhấ quán hế sứ lớ là sựnhấ quán.

Có thểcoi lờ khẳg đ?nh sau đy là lờ thừ nhậ tích cự củ Hê-ghen: vớ nhà vua thếtậ, thì lý tính tựquy đ?nh bịthay thếbở tính quy đ?nh trừ tượg củ những thuộ tính tựnhiên, nhưg không phả vớ tính cách là cái mà nó đch thịlà, không phả vớ tính cách là tính quy đ?nh củ tựnhiên, mà vớ tính cách là tính quy đ?nh tố cao củ nhà nư?c, - như vậ ởđy, trư?c mặ chúng ta có mộ để *tích cự*, ởđ chếđ? quân chủkhông còn có thểcứ vãn nổ cái ả tư?ng cho rằg dư?ng như chếđ? quân chủlà tổchứ củ ý chí hợ lý.

https://thuviensach.vn

“ảchăg, *xét vềtoàn bộ đ cũg vẫ là* bướ chuyể ấ (?), bướ chuyể đ?ợ biế tớ vớ tính cách là *bả tính củ ý chí nói chung* và là quá trình di chuyể củ nộ dung từtính chủquan (vớ tính cách là mụ đch đ hình dung) sang tồ tạ hiệ có [...]. Nhưg hình thứ *đ?c đo* củ ý niệ và củ bướ chuyể xem xét ởđy là sự*chuyể hoá trự tiế củ sựtựquy đ? nh thuầ tuý củ ý chí (củ bả thân khái niệ đ?n giả)* thành mộ *"cái ấ"* nào đ và thành sựtồ tạ hiệ có tựnhiên, không qua sựmôi giớ củ nộ dung *đ?c thù* (củ mụ đch đng hành đ?ng)”

Hê-ghen nói rằg sựchuyể hóa củ chủquyề nhà nư?c (củ sựtựquy đ?nh nào đ củ ý chí) thành thân thểcủ nhà vua đ đ?ợ sinh ra (thành tồ tạ hiệ có), *xét vềtoàn bộ, là bư?c chuyể củ nộ dung nói chung mà ý chí tiế hành nhằ thự hiệ mụ đch đ hình dung, nhằ chuyể mụ đch này thành tồ tạ hiệ có. Nhưg Hê-ghen nói: xét vềtoàn bộ. Sựkhác biệ đ?c đo mà ông dẫ ra thì đ?c đo tớ mứ là có khảnăg xóa bỏmọ cái giốg nhau và dùng ả thuậ thay thế"bả tính củ ý chí nói chung"*.

Thứnhấ, *việ chuyể* mụ đch đ hình dung thành tồ tạ hiệ có, đ?ợ hoàn thành ởđy *mộ cách trự tiế, mộ cách giốg như ả thuậ*. Thứhai, ởđy, chủthểlà *sựtựquy đ? nh thuầ túy* củ ý chí, là *bả thân khái niệ giả đ?n*. Bả chấ củ ý chí xuấ hiệ ởđy vớ tính cách là chủthểthầ bí. Ở đy việ biế thành tồ tạ hiệ có tựnhiên không phả là sựmong muố hiệ thự, cá nhân, và có ý thứ, mà là sựtrừ tư?ng củ ý chí, là ý niệ thuầ túy thểhiệ trong mộ cá nhân *đ?n nhấ*. Thứba, ởHê-ghen, bướ chuyể củ ý chí thành tồ tạ hiệ có tựnhiên đ?ợ thự hiệ không những *mộ cách trự tiế*, tứ là không cầ đ?n những *phư?ng tiệ* mà ý chí luôn luôn cầ đ?n đ? tựnhiên đ?ợ thự hiệ, mà thậ chí còn không có cảmụ đch *đ?c thù*, tứ là mộ mụ đch nhấ đ?nh, không có "sựmôi giớ củ nộ dung *đ?c thù*, tứ là củ mụ đch đng hành đ?ng". Và đề ấ là dễhiể, vì ởđy không có chủthể*đng hành đ?ng*, còn nế sựtrừ tượg, ý niệ thuầ túy củ ý chí, cầ phả hành đ?ng, thì nó chỉcó thểhành đ?ng mộ cách thầ bí mà thôi. Mụ đch không phả là mụ đch *đ?c thù* thì không phả là mụ đch, cũg giốg như hành đ?ng không có mụ đch là hành đ?ng thiế mụ đch, là hành đ?ng vô nghĩ. Mọ cái tư?ng tựvớ hành vi mụ đch luậ củ ý chí, rố cuộ, tựbộ lộra là mộ sựthầ bí hóa. Đ là hành đ?ng *không nộ dung* củ ý niệ.

Ý chí tuyệ đ?i và ngôn từcủ triế gia là phương tiệ; còn mụ đch củ chủthểnói triế lý suông vẫ là mụ đch đ?c thù : cấ tạ nên *nhà vua thếtậ* từý niệ thuầ túy. Việ thự hiệ mụ đch ấ chung quy lạ chỉlà lờ *đ?m bả* củ Hê-ghen mà thôi.

“rong cái gọ là *sựchứg minh bả thểluậ* vềsựtồ tạ củ thượg đ?, chính sựchuyể hóa khái niệ tuyệ đ?i thành tồ tạ" (vẫ là sựthầ bí hóa đ) "biể thịsựsâu sắ củ ý niệ trong thờ cậ đ?i; song trong thờ hiệ đ?i, sựchuyể hóa ấ lạ bịngư?i ta coi là" (vớ đ?y đ? că cứ "mộ cái gì *không thểhiể đư?c*”

https://thuviensach.vn

"Nhưng vì quan niệ vềnhà vua đ?ợ coi là quan niệ hoàn toàn nằ trong lĩh vự ý thứ thông thư?ng" (tứ là nhậ thứ lý trí) "cho nên ởđy lý trí còn dừg lạ lâu hơ nữ trong sựtách ra củ mình [giữ khái niệ và tồ tạ] và trong những kế luậ xuấ phát từđ, do lương tri cộg hư?ng củ nó rút ra. Khi đ lý trí phủnhậ rằg yế tốquyế đ?nh cuố cùng trong nhà nư?c *tựnó* (tứ là trong khái niệ lý tính) đ?ợ gắ liề vớ tính tựnhiên trự tiế".

Ngư?i ta không thừ nhậ rằg *quyế đ?nh cuố cùng* có thể*đ?ợ đ?* ra, còn Hê-ghen thì khẳg đ?nh rằg nhà vua là quyế đ?nh cuố cùng do sinh đ? mà có; nhưg có ai đ từg hoài nghi vềchỗquyế đ?nh cuố cùng trong nhà nư?c gắ liề vớ những cá nhân *có thểxác* hiệ thự, do đ cũg gắ liề vớ "tính tựnhiên trự tiế" ?

§281. "Cảhai yế tốcủ sựthố nhấ không thểphân chia củ chúng, - cái tựkhẳg đ?nh cuố cùng, không có cơsở củ ý chí, và do đ, sựtồ tạ cũg không có cơsởnhư thế vớ tính cách là quy đ?nh ban cho *tựnhiên,* - cái ý niệ về*tính đ?c lậ trong những sựthôi thúc* củ tuỳtiệ, là sự*vĩđ?i* củ nhà vua. *Sựthố nhấ thậ* sựcủ nhà nư?c nằ trong sựthố nhấ đ; nhờcó *tính trự tiế* bên trong và *bên ngoài* củ mình, sựthố nhấ thậ sựcủ nhà nư?c mớ không bịhạxuố lĩh vự củ *tính đ?c thù,* xuố lĩh vự củ sựtùy tiệ, củ những mụ đch và quan để củ tính đ?c thù này, mớ tránh khỏ sựxâu xé lẫ nhau củ tậ đàn này vớ tậ đàn khác chung quanh ngai vàng và thoát khỏ sựsuy yế và sựtan rã củ chính quyề nhà nư?c".

Hai yế tốđ là *tính ngẫ nhiên củ ý chí,* tứ sựtùy tiệ, và *tính ngẫ nhiên củ tựnhiên,* tứ sựsinh đ?, do đ là *Hoàng đ? Ngẫ nhiên*. Vì vậ, ngẫ nhiên là sự*thố nhấ thậ sự củ nhà nư?c.*

Hê-ghen khẳg đ?nh rằg "tính trự tiế bên trong và bên ngoài" hình nhưtránh đ?ợ xung đ?t, v.v., - lờ khẳg đ?nh ấ là hoàn toàn không thểhiể đ?ợ, vì chính tính trự tiế này đ bịphó mặ cho ý chí củ ngẫ nhiên.

Đề mà Hê-ghen nói vềchếđ? quân chủbầ cử lạ càng đng hơ đ?i vớ nhà vua thếtậ:

"Chính dư?i chếđ? quân chủbầ cử - và đề này toát ra từbả tính củ mố quan hệtrong đ ý chí *tưnhân* là cấ quyế đ?nh cuố cùng - chếđ? nhà nư?c trởthành mộ *sựđ?u hàng* bầ cử v.v. và v.v., "trởthành việ phó mặ chính quyề nhà nư?c cho ý chí tư nhân, mà kế quảlà *những quyề lự* đ?c thù *củ nhà nư?c* biế thành *tài sả tưnhân,* v.v.".

§282. "Chủquyề củ nhà vua sả sinh ra *quyề ân xá* củ những ngư?i phạ tộ, vì chỉquyề lự tố cao này mớ có quyề thự hiệ cái sứ mạh tinh thầ đng làm cho cái đ xả ra trởthành cái chưa xả ra, đng thủtiêu tộ phạ bằg cách tha thứvà lãng quên".

Quyề ân xá [Begnadigungsrecht] là quyề *ban ân* [Gnade]. *Ân huệ là biể hiệ tố cao củ sự tùy tiệ đ?y tính ngẫ nhiễ; Hê-ghen đ? sựtùy tiệ ấ lên*

https://thuviensach.vn

thành thuộ tính chân chính củ nhà vua, là mộ đề rấ có ý nghĩ. Trong phầ bổsung, bả thân Hê-ghen cũg xác đ?nh nguồ gố củ ân huệlà "quyế đ?nh không có cơsở".

§283. “ế tố*thứhai* củ quyề lự nhà vua là yế tố*tính đ?c thù*, hay nộ dung xác đ?nh, và việ đm nộ dung ấ lệthuộ vào cái phổbiế. Trong chừg mự yế tốấ có mộ sựtồ tạ đ?c thù thì nó mang hình thứ những cơquan tưvấ tố cao và những cốvấ cá nhân, họtrình lên *nhà vua* nộ dung củ những công việ trư?c mắ củ nhà nư?c hoặ những pháp lệh do những nhu cầ hiệ có mà trởthành cầ thiế, cùng vớ những mặ *khách quan* củ những pháp lệh đ, tứ là những că cứ những luậ lệ những tình hình hữ quan v.v.. đ? nhà vua quyế đ?nh. Việ tuyể lự *những cá nhân* đ? làm những việ đ, cũg như việ thả hồ họ - vì những cá nhân này trự tiế liên quan tớ con ngư?i củ nhà vua, -là đ?c quyề củ *sựtuỳtiệ vô hạ* củ nhà vua”

§284. “ì chỉcó *mặ khách quan* trong sựquyế đ?nh, - việ am hiể nộ dung công việ là tình hình, những că cứpháp luậ là những că cứkhác củ quyế đ?nh - là có thểphả có ngư?i *chị trách nhiệ,* nói mộ cách khác, chỉcó mặ ấ là có thểchứg minh đ?ợ mộ cách khách quan, và do đ có thểtrởthành đ?i tư?ng cho mộ sự thư?ng nghịkhác vớ ý chí cá nhân củ nhà vua vớ tư cách là nhà vua, - cho nên chỉnhững cơquan tư vấ và những cốvấ cá nhân ấ mớ phả *chị trách nhiệ*: còn sựvĩđ?i đ?c biệ củ nhà vua, vớ tính cách là tính chủquan quyế đ?nh cuố cùng, thì cao hơ bấ kỳmộ sựchị trách nhiệ nào vềhành đ?ng củ chính phủ?.

ở đy, Hê-ghen mô tả*quyề lự củ nộ các* mộ cách thuầ túy kinh nghiệ, như nó đ?ợ quy đ?nh trong phầ lớ các trư?ng hợ ởcác quố gia lậ hiế. Đề duy nhấ mà triế họ thêm vào ởđy là nó làm cho “ựkiệ kinh nghiệ”đ biế thành tồ tạ, thành vịngữcủ "yế tố*tính đ?c thù* trong quyề lự củ nhà vua”

(Các bộtrư?ng là mặ khách quan hợ lý củ ý chí tố cao. Vì vậ, họcũg có phầ *vinh dự củ trách nhiệ, còn nhà vua thì chỉđ?ợ sựkhông tư?ng đ?c thù về"sựvĩđ?i" củ mình.) Do đ, nhân tốtư biệ ởđy rấ nghèo nàn. Ngư?c lạ, trong những chi tiế củ nó, lậ luậ đ?u dự trên những cơsởthuầ túy kinh nghiệ, hơ nữ lạ là những cơsởkinh nghiệ rấ trừ tư?ng, rấ tồ.*

Ví dụ việ chọ lự các bộtrư?ng là do "sựtùy tiệ vô hạ" củ nhà vua quyế đ?nh, "vì các bộtrư?ng trự tiế liên quan tớ con ngư?i củ nhà vua", tứ là, vì họlà những bộtrư?ng. Cũg giố như là có thểsuy tưý niệ tuyệ đ?i ra cái việ nhà vua "tuyể lự vô hạ" ngư?i hầ cậ củ mình.

Việ chứg giả trách nhiệ củ các bộtrư?ng ít ra cũg tố hơ: "vì chỉcó mặ khách quan trong sựquyế đ?nh - việ am hiể nộ dung công việ và tình hình, những că cứpháp luậ và những că cứkhác củ quyế đ?nh - là có thểphả có ngư?i chị trách

https://thuviensach.vn

nhiệ, nói mộ cách khác, chỉcó mặ ấ là có thểchứg minh đ?ợ mộ cách khách quan". Lẽđ?ơg nhiên, "tính chủquan quyế đ?nh cuố cùng", tính chủquan thuầ túy, sựtùy tiệ thuầ túy, thì không phả là khách quan, do đ, cũg không phả chị sựchứg minh vềtính khách quan và vì vậ cũg không thểchị trách nhiệ, nế như mộ cá nhân nào đ là sựtồ tạ đ?ợ coi là thầ thánh, đ?ợ thầ thánh hóa, củ sựtùy tiệ. Sựchứg minh củ Hê-ghen sẽcó sứ thuyế phụ, nế xuấ phát từnhữg tiề đ? lậ hiế, nhưg Hê-ghen đ không chứg minh nhữg tiề đ? ấ bằg cách phân tích chúng từquan niệ cơbả củ chúng. Sựlẫ lộ này biể hiệ toàn bộtính không phê phán củ triế họ pháp quyề củ Hê-ghen.

§285. "Yế tố*thứba* củ quyề lự nhà vua đ? cậ tớ cái phổbiế vớ tính cách là cái phổbiế; cái phổbiế này, vềmặ chủquan, là *lư?ng tâm củ nhà vua*, còn vềmặ khách quan, là *toàn bộchếđ? nhà nư?c* và *luậ pháp*; *quyề lự* nhà vua *giảđ?nh* những yế tốkhác bao nhiêu, thì mỗ *yế tốtrong những yế tố này lạ giảđ?nh quyề lự ấ bấ nhiêu"*.

§286. "Bả đ?m khách quan củ quyề lự nhà vua, củ chếđ? vư?ng vịthếtậ, v.v. là ởchỗ nế như lĩh vự này có tính hiệ thự củ mình tách khỏ lĩh vự củ những yế tốkhác do lý tính quy đ?nh, thì những lĩh vự khác cũg vậ, chúng cũg có những quyề hạ và nghĩ vụđ?c trưg củ chúng, do bả chấ củ chúng quy đ?nh: trong mộ cơthểcó lý tính, mỗ bộphậ, trong khi bả tồ bả thân thì đ?ng thờ cũg bả tồ cảnhữg bộphậ khác dư?i hình thứ đ?c thù củ chúng".

Hê-ghen không thấ rằg khi đ?a yế tốthứba đ vào, tứ "cái phổbiế vớ tính cách là cái phổbiế", ông phá hoạ cảhai yế tốđ?u, hoặ ngư?c lạ. "Quyề lự nhà vua giảđ?nh những yế tốkhác bao nhiêu thì mỗ yế tốtrong những yế tốnày lạ giảđ?nh quyề lự bấ nhiêu". Nế như tính quy đ?nh lẫ nhau này đ?ợ hiể không phả mộ cách thầ bí, mà mộ cách hiệ thự, thì quyề lự củ nhà vua không phả do sựsinh đ? quyế đ?nh mà do những nhân tốkhác quyế đ?nh, do đ nó không phả là thếtậ, mà là lư đ?ng, tứ là, nó là tính quy đ?nh củ nhà nư?c, đ?ợ phân phố luân phiên cho những công dân củ nhà nư?c, phù hợ vớ cơcấ bên trong củ những yế tốkhác. Trong mộ cơthểhợ lý tính, đ?u không thểbằg sắ mà thân thểlạ bằg thị. Đ? tựbả tồ, các bộphậ phả có *phẩ chấ như nhau*, phả có máu thị như nhau. Nhưg nhà vua thếtậ đ?ợ trờ phú cho phẩ chấ đ?c biệ, nhà vua là do chấ liệ khác tạ nên. ở đy, ả thuậ củ tựnhiên đ?i lậ vớ cái tính chấ bình phàm củ ý chí duy lý củ những thành viên khác củ nhà nư?c. Hơ nữ, các bộphậ sởdĩcó thểbả tồ lẫ nhau, chỉlà vì toàn bộcơthểnằ trong trạg thái lưu đ?ng và mỗ mộ bộphậ đ đ?u bịloạ khỏ trạg thái lưu đ?ng đ, cho nên không mộ bộphậ nào lạ có đ?ợ đ?c để "tính không lay chuyể", "tính bấ biế" mà ởđy ngư?i ta gán cho ngư?i đ?ng đ?u nhà nư?c. Do đ, bằg tính quy đ?nh ấ, Hê-ghen đng gạ bỏ"chủquyề do sựsinh đ?".

Thứhai: tính không chị trách nhiệ. Nế như nhà vua vi phạ "toàn bộchếđ? nhà nư?c", vi phạ "luậ pháp" thì tính không chị trách nhiệ củ ông ta cũg chấ dứ, vì

https://thuviensach.vn

sựtồ tạ củ ông ta, do luậ pháp nhà nư?c quy đ?nh, cũg chấ dứ. Nhưg chính nhữg luậ pháp này, chính chếđ? nhà nư?c này, làm cho ông ta trởthành không chị trách nhiệ. Do đ, nhữg luậ pháp và chếđ? đ tựmâu thuẫ, và chỉ*mộ* đề kiệ hạ chếấ cũg có thểthủtiêu luậ pháp và hiế pháp. Vì thế chếđ? nhà nư?c củ nề quân chủlậ hiế là *tính không chị trách nhiệ*.

Còn nế Hê-ghen tựbằg lòng vềchỗ"nế như lĩh vự này có tính hiệ thự củ mình *tách khỏ* lĩh vự củ nhữg yế tốkhác do lý tính quy đ?nh thì nhữg lĩh vự khác cũg vậ, chúng cũg có nhữg quyề lợ và nghĩ vụ*đ?c trưng củ chúng do bả chấ củ chúng quy đ?nh*", thì ông ta cũg phả gọ chếđ? nhà nư?c thờ trung cổlà mộ cơthể như vậ, ởông ta, chúng ta chỉthấ có mộ mớnhữg lĩh vự đ?c thù gắ vớ nhau bằg sựtấ yế bên ngoài, và tấ nhiên nhà vua bằg xương bằg thị cũg chỉthích hợ vớ nhữg đề kiệ đ mà thôi. Trong mộ nhà nư?c mà mỗ quy đ?nh đ?u tồ tạ *mộ cách biệ lậ*, thì *chủquyề nhà nư?c* cũg chỉcó thểđ?ợ xác lậ thông qua mộ con ngư?i đ?c thù mà thôi.

Tóm tắ nhữg đề mà Hê-ghen đ nói vềquyề lự nhà vua hay vềý niệ chủquyề nhà nư?c.

ở §279, chú thích, tr.367, có nói:

"Có thểnói về*chủquyề củ nhân dân* theo ý nghĩ là *đ?i vớ thếgiớ bên ngoài*, nhân dân nói chung là mộ cái gì đ?c lậ và cấ thành nhà nư?c củ chính mình, ví nhưnhân dân Đ?i Bri-ten; nhưg nhân dân Anh, hoặ Xcố-len, Ai-rơlen, hoặ Vơni-dơ Giê-nơ Xây-lan v.v., không còn là nhân dân có chủquyề từkhi họkhông còn có *ông vua riêng củ mình*, hoặ chính phủtố cao riêng củ mình".

Như vậ, ởđy, *chủquyề củ nhân dân là tính dân tộ*, chủquyề củ nhà vua là *tính dân tộ*; hoặ nguyên tắ củ quyề lự nhà vua là *tính dân tộ*; tính dân tộ, tựnó và chỉcó mộ mình nó, hình thành chủquyề củ nhân dân. Nhân dân mà *chủquyề chỉ nằ trong tính dân tộ, thì có nhà vua. [Theo Hê-ghen], nhữg tính dân tộ khác nhau củ các dân tộ có thểđ?ợ củg cốtố hơ hế và đ?ợ biể hiệ tố hơ hế bằg nhữg ông vua khác nhau. Cái hốsâu tồ tạ giữ mộ cá nhân tuyệ đ?i này vớ mộ cá nhân tuyệ đ?i khác, cũg tồ tạ giữ các dân tộ ấ.*

Ngư?i Hy Lạ (và ngư?i La Mã) đ có tính dân tộ, bở vì và cũg vì họđ là nhân dân có chủquyề. Ngư?i Đ?c là có chủquyề, bở vì và cũg vì họcó tính dân tộ.

https://thuviensach.vn

"Cái gọ là *pháp* nhân", đạ chú thích đ viế tiế, "ứ hộ, đàn thể gia đnh, - dù cho bả thân nó có cụthểnhưthếnào chăg nữ - vẫ chỉcó nhân cách vớ tính cách là mộ yế tố *trừ tư?ng củ bả thân nó*: nhân cách trong pháp nhân không đ?t tớ *chân lý tồ lạ củ mình*. Còn nhà nư?c thì chính là cái tổg thểtrong đ những yế tốcủ khái niệ đ?t tớ tính hiệ thự phù hợ vớ chân lý *đ?c biệ củ chúng*".

Pháp nhân - hộ, gia đnh, v.v. - chỉbao hàm nhân cách mộ cách trừ tư?ng; ngư?c lạ, trong nhà vua, *nhà nư?c* lạ bao hàm *trong mộ con ngư?i*.

Kỳthự, chỉvớ tư cách là pháp nhân, tứ hộ, gia đnh v.v.. thì *con ngư?i trừ tư?ng* mớ nâng con ngư?i củ mình lên tớ trình đ? sựtồ tạ chân chính. Nhưg Hê-ghen lạ hiể hộ, gia đnh, v.v., tứ *pháp nhân* nói chung, không phả là sựthự hiệ củ con ngư?i kinh nghiệ hiệ thự, mà là con ngư?i *hiệ thự*, tuy chỉchứ đ?ng trong mình nó yế tốnhân cách mộ cách trừ tư?ng. Vì thếởông ta, không phả con ngư?i hiệ thự đ tớ nhà nư?c, mà nhà nư?c còn phả đ tớ con ngư?i hiệ thự . Vì

vậ, lẽra phả chỉrõ nhà nư?c là hiệ thự cao nhấ củ con ngư?i, là hiệ thự xã hộ cao nhấ củ con ngư?i, thì Hê-ghen lạ suy tôn con ngư?i kinh nghiệ *đ?n nhấ*, con ngư?i kinh nghiệ, lên thành hiệ thự cao nhấ củ nhà nư?c. Việ đnh tráo cái chủquan bằg cái khách quan và cái khách quan bằg cái chủquan (sựđnh tráo này là hậ quảcủ việ Hê-ghen muố viế tiể sửcủ thự thểtrừ tư?ng, củ ý niệ, thành thửởông ta hoạ đ?ng củ con ngư?i, v.v., vì thếmà phả thểhiệ ra thành hoạ đ?ng và kế quảcủ mộ cái khác nào đ; là hậ quảcủ việ Hê-ghen muố bắ bả chấ con ngư?i, tựbả thân nó, vớ tư cách là mộ tính đ?n nhấ tư?ng tư?ng nào đ, phả hoạ đ?ng, chứkhông phả bắ con ngư?i phả hoạ đ?ng trong sựtồ tạ củ *con ngư?i hiệ thự* củ nó) - sựxuyên tạ đ mang lạ hậ quảtấ yế là mộ *sựtồ tạ kinh nghiệ* nào đ đ?ợ coi là chân lý hiệ thự củ ý niệ *mộ cách không có phê phán*. Vì ởHê-ghen, vấ đ? không phả là quy sựtồ tạ kinh nghiệ thành chân lý củ nó, mà là quy chân lý thành mộ sựtồ tạ kinh nghiệ nào đ, hơ nữ, mộ tồ tạ kinh nghiệ bấ kỳnào cũg đ?u đ?ợ coi là yế tố*hiệ thự* củ ý niệ. (Vềviệ chuyể hóa kinh nghiệ thành tựbiệ và tựbiệ thành kinh nghiệ mộ cách tấ yế như vậ, sau này chúng ta sẽnói đ?n mộ cách tỉmỉhơ.)

Làm như vậ thì cũg tạ ra đ?ợ mộ ấ tư?ng *thầ bí* và *sâu sắ*. Nế nói rằg con ngư?i nhấ đ?nh phả đ?ợ đ? ra, và sinh vậ ấ, do sựsinh đ? nhụ thểtạ ra, trởthành con ngư?i xã hộ, v.v., cho đ?n thành công dân củ nhà nư?c; tấ cảnhững gì con ngư?i trởthành đ?u là do sựsinh ra mình mà có - nói như thếthì nghe rấ tầ thư?ng. Nhưg nế nói rằg ý niệ nhà nư?c đ?ợ sả sinh ra mộ cách trự tiế, rằg trong việ sả sinh ra nhà vua, ý niệ tựtạ ra bả thân và có đ?ợ sựtồ tạ kinh nghiệ, thì dư?ng như rấ thâm thúy, rấ kỳlạ Như thếchúng ta không có đ?ợ mộ nộ dung

https://thuviensach.vn

mớ nào cảmà chỉthay đ?i *hình thứ* củ nộ dung cũthôi. Nộ dung đ bây giờđ có đ?ợ *hình thứ* triế họ, đ có đ?ợ cái giấ chứg nhậ triế họ.

Mộ hệ quảkhác củ sựtư biệ thầ bí ấ là: tồ tạ kinh nghiệ *đ?c thù*, tồ tạ kinh nghiệ đ?n nhấ, khác vớ những tồ tạ khác, đ?ợ coi là *tồ tạ hiệ có củ ý niệ*. Khẳg đ?nh rằg trư?c mặ chúng ta có sựtồ tạ kinh nghiệ *đ?c thù* do ý niệ tạ ra, và vì vậ, chúng ta gặ sựhóa ngư?i củ thư?ng đ? ởtấ cảcác giai đạ, - thì cũg lạ gây mộ ấ tư?ng sâu xa, thầ bí.

Nế nhưtrong khi xem xét gia đnh, xã hộ công dân, nhà nư?c, v.v., những hình thứ tồ tạ xã hộ ấ củ con ngư?i đ?ợ coi là sựthự hiệ củ bả chấ con ngư?i, là sựkhách thểhóa bả chấ đ, thì gia đnh v.v., sẽlà những phẩ chấ vố có bên trong củ chủthể Con ngư?i bao giờcũg vẫ là bả chấ củ tấ cảnhững tổchứ xã hộ ấ, nhưg những tổchứ này lạ cũg thểhiệ ra là tính phổbiế *hiệ thự* củ con ngư?i, do đ cũg là *cái chung* củ mọ ngư?i. Nế ngư?c lạ, gia đnh, xã hộ công dân, nhà nư?c v.v. là những tính quy đ?nh củ ý niệ, củ thự thểcoi là chủthể thì chúng phả có đ?ợ tính hiệ thự kinh nghiệ, và khi đ, cái khố ngư?i mà trong đ ý niệ xã hộ công dân phát triể, là những ngư?i tư sả; còn khố ngư?i còn lạ [trong đ ý niệ vềnhà nư?c phát triể] là công dân củ nhà nư?c. Vì nói cho đng ra, vấ đ? ởđy chỉlà *ấ dụ, chỉlà gán cho mộ tồ tạ kinh nghiệ nào đ ý nghĩ củ ý niệ đ đ?ợ thự hiệ, cho nên rõ ràng là những thùng chứ ấ củ ý niệ đ hoàn thành sứmệh củ mình, mộ khi chúng đ trởthành những hiệ thân cụthểcủ mộ yế tốnào đ trong đ?i sống củ ý niệ. Vì vậ, ởđy cái phổbiế đu đu cũg xuấ hiệ như là mộ cái gì đ?c thù, xác đ?nh; còn cái đ?n nhấ thì bấ cứởđu cũg không đ?t tớ tính phổbiế hiệ thự củ mình.*

Vì vậ, quan niệ cho rằg những tính quy đ?nh trừ tư?ng nhấ, những cơsởtựnhiên củ nhà nư?c, nhưsựsinh đ? (ra nhà vua) hoặ sởhữ tư nhân (trong chếđ? con trư?ng thừ kế, còn hoàn toàn chư chín mùi cho sựthự hiệ xã hộ thậ sự đ?u thểhiệ ra là những ý niệ tố cao, đ?ợ hóa thành ngư?i mộ cách trự tiế, - quan để đ tấ nhiên phả có vẻlà sâu xa nhấ, tư biệ nhấ.

Và đề đ tựnó đ rõ ràng. Mố quan hệthậ sựởđy đ bịđ?t lộ ngư?c. ở đy, đề giả đ?n nhấ đ?ợ miêu tảthành đề rố rắ nhấ; còn đề rố rắ nhấ lạ đ?ợ miêu tảthành đề giả đ?n nhấ. Cái phả là để xuấ phát thì trởthành kế quảthầ bí, còn cái lẽra phả có vớ tư cách là kế quảhợ lý thì lạ trởthành để xuấ phát thầ bí.

Nhưg, nế như nhà vua là *con ngư?i* trừ tư?ng, chứ đ?ng *nhà nư?c trong bả thân con ngư?i củ mình*, thì nói chung, đề này chỉcó nghĩ là bả chấ nhà nư?c là *con ngư?i tưnhân* trừ tư?ng. Chỉởgiai đạ trư?ng thành củ mình, nhà nư?c mớ đ? lộbí mậ củ mình. Nhà vua là tưnhân duy nhấ, trong đ mố quan hệcủ tưnhân nói chung vớ nhà nư?c đ?ợ thự hiệ.

Tính chấ thếtậ củ nhà vua nả sinh từkhái niệ nhà vua. Nhà vua hình như là con ngư?i khác mộ cách đ?c thù vớ toàn bộloài củ mình, vớ tấ cảmọ ngư?i khác. Vậ thì că cứvào cái dấ hiệ cuố cùng, đng tin cậ nhấ nào mà phân biệ ngư?i này vớ

https://thuviensach.vn

ngư?i khác? Vào *thểxác*. Chứ năng tố cao củ thểxác là *hoạ đ?ng tái sả sinh ra loài*, vì thếhoạ đ?ng tái sả sinh ra loài củ nhà vua là hành đ?ng lậ hiế tố cao củ nhà vua, vì bằg hoạ đ?ng này nhà vua lạ *sả sinh* ra vua và làm cho thểxác củ mình tồ tạ mãi mãi. Thểxác củ con vua là sựtái sinh củ thểxác củ bả thân nhà vua, là sựsáng tạ ra thểxác nhà vua.

b) Quyề hàNH PHáP

§287. "*Việ thự hiệ và việ áp dụg* những quyế đ?nh củ nhà vua, và nói chung, việ tiế tụ và duy trì cái đ đ?ợ quyế đ?nh, tứ những luậ pháp, những thiế chế những cơquan công ích, v.v. hiệ tồ, thì khác vớ bả thân *quyế đ?nh*. Công việ quy vào này [...] đ?ợ thự hiệ hở *quyề hành chính*, bao gồ cảquyề *xét xửlẫ* quyề *cảh sát*, những quyề này quan hệmộ cách trự tiế hơ vớ cái đ?c thù trong xã hộ công dân và thự hiệ lợ ích phổbiế ởbên trong những mụ đch đ?c thù đ".

Đy là lờ giả thích thông thư?ng vềquyề *hành chính. Để đ?c đo* củ Hê-ghen chỉlà ởchỗông đ *kế hợ quyề hành chính* vớ quyề cảh sát và *quyề xét xử, nhưg thông thư?ng thì quyề hành chính và quyề xét xửđ?ợ xem như những mặ đ?i lậ.*

§288. "Những lợ ích công cộg *đ?c thù*, nằ trong phạ vi xã hộ công dân *và nằ bên ngoài cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó đng tạ thành lĩh vự củ bả thân nhà nư?c* (§256), thì đ?ợ quả lý bở *những nghiệ đàn* (§251) củ các công xã, củ các nghềnghiệ và các đ?ng cấ khác, bở ngư?i đ?ng đ?u củ họ bở ngư?i đ?i diệ, ngư?i quả lý v.v.. Vì những công việ mà họquả lý, mộ mặ, đ?ng đ?n *sởhữ tư nhân* và *những lợ ích* củ các lĩh vự *đ?c thù* đ, và vềmặ này quyề uy củ họmộ phầ dự vào sựtín nhiệ củ những thành viên củ đ?ng cấ họvà củ toàn thểđ?ng bào; vì mặ khác, những giớ đ phả phụ tùng lợ ích tố cao củ nhà nư?c, - vì vậ cho nên trong việ thay thếnhững chứ vụnày, nói chung sẽcó sựhỗ hợ việ bầ cửthông thư?ng trong đ những nhân vậ hữ quan đư?c tham gia, vớ việ phê chuẩ và bổnhiệ củ cấ tố cao".

Đy là sựmô tảgiả đ?n tình hình có tính chấ kinh nghiệ trong mộ vài nư?c.

§289. "*Việ duy trì lợ ích phổbiế củ nhà nư?c* và *pháp chế trong những quyề đ?c thù này và việ quy những quyề đ?c thù này vào lợ ích phổbiế củ nhà nư?c và pháp chế đi hỏ sựquan tâm từphía những đ?i biể toàn quyề củ quyề hành chính, những quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp và những cơquan tưvấ tố cao, - vì vậ mà đ?ợ tổchứ thành những hộ đ?ng, - những đ?i biể ấ và những cơquan ấ hợ lạ thành cấ cao nhấ tiế xúc vớ nhà vua"*.

Hê-ghen không *vạh rõ* bả tính củ *quyề hành chính*. Nhưg nế chúng ta cứcho rằg ông đ làm việ đ thì như vậ ông cũg vẫ không chứg minh rằg quyề hành chính là mộ cái gì lớ hơ *chứ năg*, *tính quy đ?nh* củ công dân nhà nư?c nói chung.

https://thuviensach.vn

Từquyề hành chính đ Hê-ghen đ suy ra mộ quyề lự *đ?c thù, riêng biệ*, chỉvì ông coi "những lợ ích đ?c thù củ xã hộ công dân" là những lợ ích "nằ bên ngoài cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó đng tạ thành lĩh vự củ bả thân nhà nư?c".

"Giố nhưxã hộ công dân là chiế trư?ng củ lợ ích riêng tư cá nhân, củ cuộ đ?u tranh củ tấ cảchố lạ tấ cả xã hộ công dân này cũg là vũđi trên đ diễ ra cuộ xung đ?t củ lợ ích riêng tư vớ những việ công cộg đ?c thù, cũg nhưsựxung đ?t củ cảhai cái đ gộ lạ, vớ những quan để tố cao và những chếđ?nh củ nhà nư?c. Tinh thầ nghiệ đàn đ?ợ đ? ra trong tính hợ pháp củ những lĩh vự đ?c thù, chuyể hóa trong bả thân mình thành tinh thầ nhà nư?c, vì đ?i vớ nó, nhà nư?c là phương tiệ đ? duy trì những mụ đch đ?c thù. Đ là *bí mậ* củ lòng yêu nư?c củ công dân từphía này: họbiế nhà nư?c là thự thểcủ mình, vì nhà nư?c ủg hộnhững lĩh vự đ?c thù củ họ tứ là tính hợ pháp và uy tín củ họ cũg như phúc lợ củ họ Nguồ gố củ sựsâu sắ và sứ mạh mà nhà nư?c biể hiệ trong *tín niệ chính trị, là ởtinh thầ nghiệ đàn - vì cái đ?c thù ởđy bắ nguồ trự tiế trong cái phổbiế".*

Đề đng chú ý ởđy là:

1) đ?nh nghĩ xã hộ công dân như là bellum omnium contra omnes[94]1*;

2) trong *chủnghĩ vịkỷtư nhân*, vừ thấ có "*bí mậ củ lòng yêu nư?c củ công dân*" lạ vừ thấ có "nguồ gố củ sựsâu sắ và sứ mạh mà nhà nư?c biể hiệ trong tín niệ chính trị;

3) "công dân", con ngư?i củ lợ ích tư nhân, đ?ợ coi là mặ đ?i lậ vớ cái phổbiế; thành viên củ xã hộ công dân đ?ợ coi là "cá nhân hoàn hả"; mặ khác, nhà nư?c cũg đ?i lậ vớ những "công dân" đ?ợ coi là "cá nhân hoàn hả".

Lẽra, Hê-ghen phả tuyên bố"xã hộ công dân", cũg như "gia đnh", là tính quy đ?nh củ mỗ cá nhân coi là mộ phầ tửcủ nhà nư?c, do đ phả tuyên bố"những phẩ chấ chính trị về sau này là những tính quy đ?nh củ cá nhân coi là mộ phầ tửcủ nhà nư?c nói chung. Nhưng ởHê-ghen, đ không phả là cũg mộ cá nhân ấ đng phát triể tính quy đ?nh mớ củ bả chấ xã hộ củ mình. ở Hê-ghen, đ là bả chấ củ ý chí dư?ng như đng phát triể những tính quy đ?nh củ mình từbả thân mình. Những tổchứ khác nhau và riêng biệ, tồ tạ mộ cách kinh nghiệ trong nhà nư?c, đ?ợ coi là hiệ thân trự tiế củ mộ tính quy đ?nh nào đ trong sốnhững tính quy đ?nh ấ.

Sau khi đ biế cái phổbiế, vớ tính cách là cái phổbiế, thành mộ cái đ?c lậ, Hê-ghen trự tiế lẫ lộ cái phổbiế vớ sựtồ tạ kinh nghiệ và lậ tứ bắ đ?u thừ nhậ mộ cách không phê phán cái hữ hạ là biể hiệ củ ý niệ.

ở đy, Hê-ghen sởdĩmâu thuẫ vớ bả thân mình, chỉvì ông không coi "con ngư?i củ gia đnh" là mộ loạ con ngư?i cũg hoàn hả, cũg bịgạ khỏ tấ cảnhững phẩ

https://thuviensach.vn

chấ khác, như ông đ coi thành viên củ xã hộ công dân.

§296. "*Sựphân công* [...] cũg diễ ra trong những *công việ củ chính phủ. Việ tổchứ các cơquan có nhiệ vụhình thứ nhưg khó khă là: từdư?i, ởđ đ?i số công dân là cụthể quả lý đ?i số công dân mộ cách cụthể và đ?ng thờ phân chia công việ đ thành những bộmôn trừ tư?ng đ?t dư?i sự đề khiế củ những cơquan đ?c thù, vớ tính cách là những trung tâm khác nhau, mà hoạ đ?ng hư?ng vềcác lĩh vự ởbên dư?i, cũg giố như trong lĩh vự củ quyề hành chính tố cao, nó lạ đ?ợ quy tụlạ và mang mộ dạg rõ ràng cụthể.*

Để bổsung vào đạ này, chúng ta sẽnghiên cứ sau.

§291. "Công việ củ chính phủmang tính chấ *khách quan*; những công việ này tự bả thân chúng, theo bả chấ củ chúng, đ đ?ợ quyế đ?nh (§287) và phả đ?ợ chấ hành và thự hiệ bở những *cá nhân*. Giữ công việ củ chính phủvà những cá nhân không có mố liên hệ *tựnhiên* trự tiế nào; vì thếkhông phả con ngư?i tựnhiên củ họvà sự sinh đ? quyế đ?nh việ các cá nhân đ?m nhiệ những chứ năg ấ. Quyế đ?nh họlàm việ đ là yế tốkhách quan: tri thứ và bằg chứng vềnăg lự củ mình, - bằg chứg bả đ?m cho nhà nư?c thỏ mãn nhu cầ đ?ng cấ phổbiế củ mình và đ?ng thờ đ? ra mộ đề kiệ duy nhấ khiế cho mỗ công dân đ?u *có khảnăg* hiế thân mình cho đ?ng cấ đ".

§292. “ì yế tốkhách quan ởđy không phả là thiên tài (như trong nghệthuậ chẳg hạ), cho nên nhấ đ?nh phả có mộ số*nhiề* vô kể*những ngườ* có thểđ?m nhiệ chứ vụđ, những ngư?i mà ta không thểxác đ?nh đ?ợ mộ cách tuyệ đ?i xem ai là ngư?i hơ hẳ những ngư?i khác. Mặ chủquan, - tứ là việ cá nhân *này* đ?ợ lự chọ ra từsốđng ấ, đ?ợ giao chứ vụvà đ?ợ ủ quyề quả lý công việ chung, - việ xác lậ nhưvậ mố liên hệgiữ những cá nhân và chứ vụ tứ là mố liên hệgiữ hai mặ bao giờcũg có tính chấ ngẫ nhiên đ?i vớ nhau, vẫ là đ?c quyề củ nhà vua, coi là quyề lự nhà nư?c có tính chấ quyế đ?nh và tố cao”

§293. "Những chứ năg nhà nư?c đ?c thù, mà *chếđ? quân chủ trao cho các cơquan, hợ thành mộ bộphậ củ mặ khách quan củ chủquyề vố có củ nhà vua: những sựkhác biệ nhấ đ?nh củ những chứ năg ấ cũg do bả chấ củ sựvậ đm lạ: và giố như hoạ đ?ng củ các cơquan là sựthừ hành nghĩ vụ chứ năg mà chúng thự hiệ cũg là cái quyề đ thoát khỏ quyề lự củ tính ngẫ nhiên".*

Đề duy nhấ cầ lưu ý tớ là "mặ *khách quan* củ chủquyề *vố có* củ nhà vua".

§294. "Cá nhân, do mộ chiế chỉtố cao (Đ292) mà kế hợ vớ mộ chứ vụnhấ đ?nh trong chính phủ thì lấ việ hoàn thành nghĩ vụcủ mình - coi là đề kiệ củ sựkế hợ ấ - làm nguồ thu nhậ, đề đ tạ thành cái có tính thự thếtrong đ?a vịcủ cá nhân ấ. *Vớ tính cách là hậ quả củ cái đ?a vịcó tính thự thếấ, cá nhân nhậ đ?ợ tư liệ sinh hoạ, có đ?ợ sựbả đ?m thỏ mãn nhu cầ riêng củ mình (Đ264), và làm cho hoàn cảh bên ngoài và hoạ đ?ng chứ vụcủ mình thoát khỏ tấ cảnhững sựlệthuộ và ảh hưởg chủquan khác".*

"Phụ vụnhà nư?c [...] đi hỏ", - Hê-ghen viế trong lờ chú thích, - "phả hy sinh việ thỏ mãn mộ cách đ?c lậ và tùy tiệ những mụ đch chủquan, và chính bằg cách đ mà nó đm lạ cái quyề tìm đ?ợ sựthỏ mãn trong việ thự

https://thuviensach.vn

hiệ những công vụtheo đng vớ nghĩ vụ và chỉtrong việ thự hiệ ấ mà thôi. Vềmặ này, ởđy, cũg xác lậ mố liên hệgiữ lợ ích phổbiế và lợ ích đ?c thù: mố liên hệnày hợ thành khái niệ nhà nư?c và tính vữg chắ bên trong củ nhà nư?c" (§260). "ựbả đ?m thỏ mãn những nhu cầ đ?c thù xóa bỏsựthiế thố bên ngoài là sựthiế thố có thểbuộ ngư?i ta đ tìm sựthỏ mãn những nhu cầ đ bằg cách lợlà việ thự hiệ trách nhiệ và bổ phậ. Những ngư?i đ?ợ ủ quyề thi hành công việ nhà nư?c thấ quyề lự nhà nư?c phổbiế là cái bả vệkhỏ mặ chủquan khác, khỏ những dụ vọg riêng tư củ những kẻbịlãnh đ?o mà những lợ ích riêng tư v.v. bịtổ thấ vì cái phổbiế đ?ợ đ?a ra chố lạ chúng".

§295. "Việ bả vệnhà nư?c và những kẻbịlãnh đ?o khỏ hành vi lạ quyề củ các cơquan và quan chứ, mộ mặ nằ ởngay trong thang bậ và trách nhiệ củ những cơquan và quan chứ đ, và mặ khác nằ trong những quyề củ những đàn thểtựquả, những nghiệ đàn, vì những quyề ấ tựchúng trởthành những trởngạ không cho đm sựtuỳtiệ chủquan xen vào chứ quyề đ giao cho các quan chứ và đm sựkiể tra từdướ lên bổsung cho sựkiể tra từtrên xuố là sựkiể tra không thểnào nắ hế đ?ợ mọ chi tiế trong hành vi củ quan chứ"

§29ó. "Tuy vậ, muố cho tính vô tư tinh thầ tuân thủpháp luậ và thái đ? mề mỏg trởthành tậ quán [ởcác quan chứ] thì mộ phầ cầ phả có mộ sựgiáo dụ trự tiế vềmặ đ?o đ?c và tinh thầ: sựgiáo dụ ấ là mộ đ?i lự vềmặ tinh thầ chố lạ yế tốmáy móc nả sinh trong việ nghiên cứ những cái gọ là khoa họ vềnhững đ?i tư?ng củ các lĩh vự đ, trong kỹnăg nghiệ vụcầ thiế, trong công việ thự tếđ?ợ hoàn thành v.v.: phầ khác, quy mô củ nhà nư?c cũg là yế tốchủyế nhờnó mà tỷtrọg củ những mố liên hệgia đnh và những mố liên hệriêng tư khác đ?ợ giả bớ: sựtrảthù, sựthù đ?ch và những dụ vọg khác thuộ loạ tương tựcũg bịyế đ và giả bớ. Trong khi phụ vụnhững lợ ích to lớ tồ tạ trong các quố gia lớ, những mặ chủquan ấ tựchúng mã đ và cái thói quen tuân theo những lợ ích, quan để và công việ chung đ?ợ hình thành".

§297. "Những thành viên củ chính phủvà những quan chứ nhà nư?c là bộphậ hợ thành chủyế củ đ?ng cấ trung gian trong đ tậ trung trí tuệđ phát triể và ý thứ pháp luậ củ toàn thểnhân dân. Sởdĩđ?ng cấ này không giữmộ vịtrí quý tộ biệ lậ, sởdĩhọ vấ và khảnăg củ đ?ng cấ đ không biế thành phư?ng tiệ củ sựtùy tiệ và sự thố trị thì đ là do sựtác đ?ng củ những thểchếcủ chủquyề từtrên xuố và củ những quyề củ các nghiệ đàn từdư?i lên".

Bổsung " thứ nhà nư?c và họ vấ cao nhấ biể hiệ ra ởđ?ng cấ trung gian là đ?ng cấ củ các quan chứ nhà nư?c. Vì thế đ?ng cấ trung gian là chỗdự chủyế củ nhà nư?c vềmặ pháp chếvà tri thứ". "Sựhình thành đ?ng cấ trung gian này là mộ trong những lợ ích quan trọg nhấ củ nhà nư?c, nhưg đề này chỉcó thểđ?ợ thự hiệ trong mộ tổchứ nhưtổchứ mà chúng tôi trình bày trên đy, cụthểlà ởnơ nào mà những giớ đ?c thù nhấ đ?nh, tư?ng đ?i đ?c lậ, có đ?ợ những quyề nhấ đ?nh, và ởnơ nào có giớ quan chứ mà sự tùy tiệ bịnhững quyề củ các giớ đ?c thù này làm cho tê liệ. Hành đ?ng phù hợ vớ pháp quyề chung và thói quen hành đ?ng như vậ, là kế quảcủ mộ sựđ?i lậ do những giớ tựmình vố đ?c lậ ấ tạ nên".

https://thuviensach.vn

Đề mà Hê-ghen nói về"quyề hành chính" không đng gọ là sựphân tích triế họ. Phầ lớ những đạ này có thểđ?ợ bê nguyên xi vào bộluậ Phổ thếnhưg việ quả lý hành chính theo đng nghĩ củ nó, lạ là để hế sứ khó phân tích.

Vì Hê-ghen đ quy quyề "cảh sát" và quyề "xét xử vào lĩh vự *xã hộ công dân*, cho nên *quyề hành chính* chẳg qua chỉlà cơquan hành chính đ?ợ ông xem xét vớ tính cách là *cơcấ quan chứ.*

ở Hê-ghen, tiề đ? củ chếđ? quan chứ trư?c hế là "*sựtựquả*" củ xã hộ công dân thông qua các "*nghiệ đàn*". Quy đ?nh duy nhấ mà ông mang lạ cho các nghiệ đàn là: việ lự chọ những ngư?i quả lý, những ngư?i đ?ng đ?u các nghiệ đàn ấ v.v. cầ phả đ?ợ thự hiệ theo mộ cách thứ *hỗ hợ* - những nhân vậ này cầ phả do công dân bầ ra và phả đ?ợ quyề hành chính theo đng nghĩ củ từđ phê chuẩ ("sựphê chuẩ *tố cao*", như Hê-ghen nói).

Đ? "duy trì lợ ích phổbiế củ nhà nư?c và pháp chế, bên trên lĩh vự đ có "*những đ?i biể toàn quyề* củ quyề hành chính", "những quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp" và "những cơquan tư vấ" quy tụxung quanh "nhà vua".

Trong "những công việ củ chính phủ?, có "sựphân công". Các cá nhân phả chứg minh khảnăg củ mình có thểlàm đ?ợ công việ củ chính phủ tứ là phả trả qua sát hạh. Quyề lự chọ những cá nhân *nhấ đ?nh* vào những chứ vụnhà nư?c là thuộ vềquyề lự nhà nư?c củ nhà vua. Sựphân đ?nh các chứ năg đ là do "bả chấ củ công việ". Làm chứ vụlà nghĩ vụ là thiên chứ củ quan chứ nhà nư?c. Vì thế họcầ phả đ?ợ lĩh *lư?ng bổg* củ nhà nư?c. Bả đ?m đ? chống lạ những hành vi lạ dụg củ giớ quan chứ, mộ mặ là thang bậ và tinh thầ trách nhiệ củ họ mặ khác, là những quyề củ các đàn thểtựquả, các nghiệ đàn. Tinh thầ nhân đ?o củ giớ quan chứ mộ phầ gắ liề vớ "sựgiáo dụ trự tiế vềmặ đ?o đ?c và tinh thầ", mộ phầ gắ liề vớ "quy mô củ nhà nư?c". Quan chứ là "bộphậ hợ thành chủvế củ đ?ng cấ trung gian". Đ? ngă chặ không cho hợtrởthành "quý tộ và thống trị, mộ mặ có "những thểchếcủ chủquyề từtrên xuống", mặ khác có "những quyề củ các nghiệ đàn từdớ lên". Đ?ng cấ trung gian là đ?ng cấ có "họ vấ". Voilà tout[95]1* Hê-ghen cung cấ cho chúng ta mộ sựmô tảmang tính chấ kinh nghiệ vềbộmáy quan chứ, mộ phầ phù hợ vớ hiệ thự, mộ phầ phù hợ vớ quan niệ củ bả thân bộmáy quan chứ vềsựtồ tạ củ nó, - và đ là tấ cảnhững đề ông đ trình bày trong chương rấ khó, bàn về"quyề hành chính".

Hê-ghen xuấ phát từ*sựphân chia* giữ "nhà nư?c" và "xã hộ công dân", giữ "những lợ ích đ?c thù”và "cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó", và thậ vậ, bộmáy quan

https://thuviensach.vn

chứ dự trên *sựphân chia này.* Hê-ghen xuất phát từtiề đ? "những nghiệ đàn", và thậ vậ, bộmáy quan chứ giảđ?nh phả có "*những nghiệ đàn*", hay ít ra cũg phả có "tinh thầ nghiệ đàn". Hê-ghen hoàn toàn không xem xét "nộ dung" củ bộmáy quan chứ mà chỉđư ra vài quy đ?nh chung vềtổchứ "*hình thứ*" củ nó; và thậ vậ, cơcấ quan chứ chỉlà *"chủnghĩ hình thứ"* củ nộ dung nằ bên ngoài bả thân nó.

Nghiệ đàn là chủnghĩ duy vậ củ cơcấ quan chứ, còn cơcấ quan chứ là *chủnghĩ duy linh* củ nghiệ đàn. Nghiệ đàn là cơcấ quan chứ củ xã hộ công dân, còn cơcấ quan chứ là nghiệ đàn củ nhà nư?c. Vì vậ, trên thự tế cơcấ quan chứ đm bả thân mình, - coi là "xã hộ công dân củ nhà nư?c", - đ?i lậ vớ những nghiệ đàn, coi là "nhà nư?c củ xã hộ công dân". Nơ nào "cơcấ quan chứ" là nguyên tắ mớ, nơ nào lợ ích phổbiế củ nhà nư?c bắ đ?u trởthành "biệ lậ" cho mình, và do đ, trởthành lợ ích "hiệ thự", thì cơcấ quan chứ chống lạ nghiệ đàn, coi như là mọ hậ quảchống lạ sựtồ tạ củ những tiề đ? củ mình. Nhưg mộ khi nhà nư?c đ?ợ thứ tỉh đ? sống cuộ sống hiệ thự và khi xã hộ công dân, hoạ đ?ng theo sựthúc đ?y củ lý trí củ mình, đ?ợ giả thoát khỏ sựthống trịcủ các nghiệ đàn, thì cơcấ quan chứ cốsứ khôi phụ lạ nghiệ đàn, bở vì "nhà nư?c củ xã hộ công dân" mà sụ đ?, thì "xã hộ công dân củ nhà nư?c" cũg sụ đ? theo. Chủnghĩ duy linh biế đ cùng vớ chủnghĩ duy vậ đ?i lậ vớ nó. Hậ quảbắ đ?u đ?u tranh cho sựtồ tạ củ những tiề đ? củ mình, mộ khi có mộ nguyên tắ mớ chống lạ không phả sự*tồ tạ* củ những tiề đ? đ, mà chống lạ *nguyên tắ* củ sựtồ tạ đ. Cũg cái tinh thầ tạ ra nghiệ đàn trong xã hộ, lạ tạ ra cơcấ quan chứ trong nhà nư?c. Như vậ, sựđ? kích vào tinh thầ nghiệ đàn là sựđ? kích vào tinh thầ quan chứ, và nế nhưtrư?c kia cơcấ quan chứ đ chống lạ sựtồ tạ củ nghiệ đàn đ? bả đ?m cho sựtồ tạ củ chính mình, thì giờđy nó cốgắg duy trì bằg bạ lự sựtồ tạ củ các nghiệ đàn, đ? cứ vãn tinh thầ nghiệ đàn, cứ vãn tinh thầ củ chính mình.

"Cơcấ quan chứ" là "*chủnghĩ hình thứ nhà nư?c*" củ xã hộ công dân. Nó là "ý thứ củ nhà nư?c", "ý chí củ nhà nư?c", "sựhùng mạh củ nhà nư?c", vớ tưcách là mộ *nghiệ đàn đ?c thù* ("lợ ích phổbiế" chỉcó thểđ?ng vững vớ tư cách là "lợ ích đ?c thù"chống lạ lợ ích đ?c thù, chừg nào cái đ?c thù tựđ?i lậ vớ cái phổbiế, vớ tính cách là "cái phổbiế". Như vậ, bộmáy quan liêu cầ phả bả vệtính phổbiế *giả*củ lợ ích đ?c thù, bả vệtinh thầ nghiệ đàn, đ? cứ vãn tính đ?c thù *giả củ lợ ích phổbiế, cứ vãn tinh thầ củ chính nó. Nhà nư?c nhấ đ?nh vẫ là nghiệ đàn, chừg nào nghiệ đàn còn cốsứ trởthành nhà nư?c). Do vậ, giớ quan chứ tạ thành mộ xã hộ đ?c thù, đng kín trong nhà nư?c. Nhưg cơcấ quan chứ muố duy trì nghiệ đàn*

https://thuviensach.vn

coi như mộ lự lượng giả nào đ. Thậ ra, mỗ nghiệ đàn riêng lẻ- trong chừg mự đy là vấ đ? lợ ích đ?c thù củ nó - cũg có sựmong muố nhưvậ đ?i vớ cơcấ quan chứ, nhưg nó mong muố duy trì cơcấ quan chứ vớ tưcách là mộ lự lượng chố lạ những nghiệ đàn khác, chố lạ lợ ích đ?c thù củ kẻkhác. Vì vậ, cơcấ quan chứ vớ tính cách là nghiệ đàn hoàn hả, đng chiế thắg nghiệ đàn coi là bộmáy quan liêu không hoàn hả. Nó hạthấ nghiệ đàn xuố mứ cái vẻbềngoài đ?n giả, hoặ muố hạthấ nghiệ đàn tớ mứ đ, nhưg nó mong muố cho cái vẻbềngoài này tồ tạ và mong muố cho cái vẻbềngoài đ tin chắ vào sựtồ tạ củ chính mình. Nghiệ đàn là mư toan củ xã hộ công dân muố trởthành nhà nư?c, còn cơcấ quan chứ là nhà nư?c đ thự sựlàm cho mình trởthành xã hộ công dân.

"Chủnghĩ hình thứ nhà nư?c", thểhiệ trong cơcấ quan chứ, là "nhà nư?c coi như chủnghĩ hình thứ", và Hê-ghen đ mô tảcơcấ quan chứ nhưlà cái chủnghĩ hình thứ ấ. Vì "chủnghĩ hình thứ nhà nư?c" tựtổchứ mình thành lự lượg hiệ thự và tựlàm cho mình trởthành nộ dung *vậ chấ* củ chính mình, cho nên rõ ràng rằg "cơcấ quan chứ" là sựkế hợ củ những ả giác *thự tiễ*, hoặ nó là "ả giác củ nhà nư?c"; tinh thầ quan chứ hoàn toàn là tinh thầ củ dòng Tên, tinh thầ củ thầ họ. Quan chứ là tín đ? dòng Tên củ nhà nư?c và những nhà thầ họ củ nhà nư?c. Cơcấ quan chứ là la république prêtre[96]1*.

Vì theo *bả chấ* củ nó, cơcấ quan chứ là "nhà nư?c coi là chủnghĩ hình thứ", cho nên, theo *mụ đch* củ nó, nó cũg là như thế Như vậ, mụ đch thự sựcủ nhà nư?c, đ?i vớ cơcấ quan chứ, là mụ đch *chố* nhà nư?c. Tinh thầ quan chứ là "tinh thầ hình thứ củ nhà nư?c". Vì vậ, cơcấ quan chứ biế "tinh thầ hình thứ củ nhà nư?c", hay sựvô tinh thầ *thự sự củ nhà nư?c, thành mệh lệh tuyệ đ?i. Cơcấ quan chứ tựcoi mình là mụ đch cuố cùng củ nhà nư?c. Vì cơcấ quan chứ biế những mụ đch "hình thứ" củ mình thành nộ dung củ mình, cho nên bấ kỳởđu nó cũg xung đ?t vớ những mụ đch "hiệ thự". Vì thế nó buộ phả coi hình thứ là nộ dung và coi nộ dung là hình thứ. Những nhiệ vụcủ nhà nư?c biế thành những nhiệ vụcủ bàn giấ, hay những nhiệ vụcủ bàn giấ biế thành những nhiệ vụcủ nhà nư?c. Cơcấ quan chứ là mộ cái vòng mà không ai có thểnhả ra ngoài đ?ợ. Thang bự củ nó là thang bự củ sựhiể biế. Bự trên trao cho các bự bên dư?i tấ cảnhững gì dính dáng đ?n những tri thứ vềnhững vấ đ? chi tiế; còn những bự dư?i thì tin bự trên trong tấ cảnhững gì liên quan đ?n những tri thứ vềcái phổbiế, và vì thế họđ?a nhau vào con đ?ờg lầ lạ.*

https://thuviensach.vn

Cơcấ quan chứ là nhà nư?c giảbên cạh nhà nư?c hiệ thự; nó là chủnghĩ duy linh củ nhà nư?c. Vì thế mọ sựvậ đ?u có hai ý nghĩ: ý nghĩ hiệ thự và ý nghĩ kiể quan chứ, cũg giống như tri thứ (và cảý chí nữ) trởthành hai mặ - tri thứ hiệ thự và tri thứ kiể quan chứ. Nhưg bả chấ hiệ thự thì bịcơcấ quan chứ xem xét qua cái lăg kính bả chấ kiể quan chứ, qua cái lăg kính bả chấ ởthếgiớ bên kia, bả chấ duy linh luậ. Cơcấ quan chứ nắ nhà nư?c, nắ bả chấ duy linh luậ củ xã hộ: đ là sởhữ tư nhân củ nó. Tinh thầ phổbiế củ cơcấ quan chứ là mộ đề bí mậ, là mộ đề bí ẩ. Việ giữgìn bí mậ ấ trong bả thân giớ quan chứ đ?ợ bả đ?m bằg tốchứ thang bự củ nó, còn đ?i vớ thếgiớ bên ngoài thì đ?ợ bả đ?m bằg tính chấ nghiệ đàn đng kín củ nó. Vì vậ, đ?i vớ cơcấ quan chứ, tinh thầ công khai củ nhà nư?c, cũg như tín niệ củ nhà nư?c, đ?ợ coi là sựphả lạ đề bí mậ củ nó. Vì thếquyề uy là nguyên tắ tri thứ củ nó, và việ thầ thánh hóa quyề uy là phương thứ tư tư?ng củ nó. Nhưg trong bả thân giớ quan chứ chủnghĩ duy linh biế thành chủnghĩ duy vậ thô sơ, chủnghĩ duy vậ củ sựphụ tùng mù quáng, củ lòng tin vào quyề uy, vào cái cơchế những hành đ?ng công thứ đ quy đ?nh chặ chẽ củ những nguyên tắ, những quan để, những truyề thố đ đ?nh sẵ. Đ?i vớ mộ quan chứ riêng lẻthì mụ đch nhà nư?c biế thành mụ đch cá nhân củ y, thành việ chạ theo chứ tướ, thành việ mư danh, cầ lợ . Thứnhấ, quan chứ riêng lẻnày coi cuộ sống hiệ thự là cuộ sống vậ chấ, vì tinh thầ củ cuộ sống này có sựtồ tạ biệ lậ củ mình trong cơcấ quan chứ. Vì vậ, cơcấ quan chứ phả ra sứ làm cho cuộ sống càng trởnên vậ chấ hơ thì càng tố. Thứhai, cuộ sống hiệ thự ấ là cuộ sống vậ chấ đ?i vớ bả thân quan chứ, - tứ là trong chừg mự nó trởthành đ?i tư?ng củ hoạ đ?ng quan chứ củ y, - vì tinh thầ củ cuộ sống này đ đ?ợ đ?nh sẵ cho nó, mụ đch củ nó nằ bên ngoài nó, sựtồ tạ củ nó là mộ sựtồ tạ có tính chấ bàn giấ. Nhà nư?c chỉcòn tồ tạ dư?i hình dạg những lự lư?ng quan chứ cụthểkhác nhau, đ?ợ gắ vớ nhau bằg sựlệthuộ và sựphụ tùng mù quáng. Đ?i vớ ngư?i quan chứ, khoa họ hiệ thự là không có nộ dung, cũg như cuộ sống hiệ thự là cuộ sống chế, vì tri thứ giảnày và đ?i sống giảnày đ?ợ y coi là bả chấ thậ sự Vì thếquan chứ phả đ?i xửvớ nhà nư?c hiệ thự theo tinh thầ dòng Tên, không kểlà tinh thầ dòng Tên ấ có ý thứ hay vô ý thứ. Nhưg khi đ đ?i lậ vớ tri thứ rồ thì tinh thầ dòng Tên ấ tấ nhiên cũg phả đ?t tớ tựý thứ và trởthành tinh thầ dòng Tên có ý thứ.

Nế như, mộ mặ, cơcấ quan chứ là hiệ thân củ chủnghĩ duy vậ thô sơthì mặ khác, nó bộ lộcái chủnghĩ duy linh cũg thô sơnhưvậ củ nó ởchỗnó muố *sáng tạ tấ cả, tứ là ởchỗnó muố suy tôn ý chí lên thành causa prima*[97]*1**, vì sựtồ tạ củ nó

https://thuviensach.vn

chỉbiể hiệ trong hoạ đ?ng, mà nộ dung hoạ đ?ng thì nó lạ nhậ đ?ợ từbên ngoài; bở vậ, chỉthông qua sựhình thành nộ dung này và sựgiớ hạ nộ dung này, nó mớ có thểchứg minh sựtồ tạ củ nó. Đ?i vớ quan chứ, thếgiớ chẳg qua chỉlà đ?i tư?ng hoạ đ?ng củ y.

Nế như Hê-ghen gọ quyề hành chính là mặ *khách quan* củ chủquyề vố có củ nhà vua, thì đề này là đng theo ý nghĩ giố như nhà thờThiên chúa giáo là *sựtồ tạ hiệ có hiệ thự* củ chủquyề củ cái nhấ vịtam thểthầ thánh, củ nộ dung và tinh thầ củ nó. Trong cơcấ quan chứ, sựđ?ng nhấ giữ lợ ích nhà nư?c vớ mụ đch riêng tưđ?c thù đ?ợ biể hiệ dư?i hình thứ là: *lợ ích nhà nư?c* trởthành mụ đch riêng tư *đ?c thù*, đ?i lậ vớ những mụ đch riêng tư khác.

Sựhủ bỏchếđ? quan chứ chỉcó thểthự hiệ đ?ợ vớ đề kiệ là lợ ích phổbiế trởthành lợ ích đ?c thù *trong hiệ thự*, chứkhông chỉtrong tư tư?ng, trong *sựtrừ tư?ng* nhưởHê-ghen, - đề này, đ?n lư?t nó, cũg chỉcó thểthự hiệ đ?ợ trong đề kiệ là lợ ích *đ?c thù* trởthành lợ ích *phổbiế* trong hiệ thự. Hê-ghen xuấ phát từsựđ?i lậ không hiệ thự và vì thế chỉđ tớ sựđ?ng nhấ giả mộ sựđ?ng nhấ mà trên thự tếlạ chứ đ?ng sựđ?i lậ trong mình nó. Chếđ? quan chứ là sựđ?ng nhấ như thế

Bây giờ chúng ta hãy xem xét cụthểhơ tiế trình tư tư?ng củ Hê-ghen.

Đ?nh nghĩ triế họ duy nhấ mà Hê-ghen gán cho *quyề hành chính* là việ "*quy*" cái đ?n nhấ và cái đ?c thù vào cái phổbiế v.v..

Hê-ghen tựbằg lòng vớ đề đ. Mộ mặ, chúng ta có phạ trù "quy" cái đ?c thù v.v.. Phạ trù này cầ đ?ợ thự hiệ. Thếlà ông ta lấ bấ kỳmộ sựkiệ kinh nghiệ nào đ trong những sựkiệ kinh nghiệ củ nhà nư?c Phổhoặ củ mộ nhà nư?c hiệ đ?i, sựkiệ như thếnào, ông lấ y nguyên nhưthế, - lấ sựkiệ ấ, cùng vớ mọ sựkiệ khác, cũg thự hiệ phạ trù đ, mặ dù phạ trù đ không biể hiệ bả chấ đ?c biệ củ sựkiệ ấ. Toán họ ứg dụg cũg là việ "quy" v.v.. Hê-ghen không tựđ?t cho mình câu hỏ: hình thứ quy vào này có hợ lý và thích hợ hay không? Ông chỉbám lấ phạ trù *ấ* và tựthỏ mãn vềchỗông đ tìm cho nó mộ sựkiệ tương ứg. Hê-ghen đm lạ mộ *thểxác chính trịcho lô-gích củ mình*, nhưg ông không tạ ra *lô-gích củ thểxác chính trị*(§287).

Vềquan hệcủ các nghiệ đàn, các đàn thểtựquả vớ chính phủ trư?c hế chúng ta biế rằg việ *quả lý* chúng (việ thay thếcác chứ vịtrong đ) đi hỏ "nói chung có sựhỗ hợ việ bầ cửthông thư?ng trong đ những nhân vậ hữ quan đ?ợ tham gia, vớ *việ phê chuẩ* và bổnhiệ củ cấ *tố cao*". Như vậ, *chếđ? tuyể lự hỗ hợ* những đ?i biể củ các đàn thểtựquả và nghiệ đàn là *mố quan hệthứnhấ* giữ xã hộ công dân và

https://thuviensach.vn

nhà nư?c hoặ quyề hành chính, là sự*đ?ng nhấ thứnhấ* củ chúng (Đ288). Bả thân Hê-ghen cũg xem sựđ?ng nhấ này là rấ bềngoài, vì sựđ?ng nhấ đ là mixtum compositum[98]1*, là "*sựhỗ hợ*". Sựđ?ng nhấ này càng có vẻbềngoài bao nhiêu thì sựđ?i lậ nằ bên trong nó càng sâu sắ bấ nhiêu. "Vì những công việ mà họ (tứ các nghiệ đàn, đàn thểtựquả, v.v.) "quả lý, mộ mặ, đ?ng đ?n *sởhữ tư nhân* và *những lợ ích* củ các lĩh vự *đ?c thù* ấ, và vềmặ này quyề uy củ họmộ phầ dự vào sựtín nhiệ củ những thành viên củ đ?ng cấ họvà củ toàn thểđ?ng bào; vì mặ khác, những giớ đ phả phụ tùng *lợ ích tố cao củ nhà nư?c*", - nên mớ có cái kế luậ nhưtrên vềsựcầ thiế phả có "*việ tuyể lự hỗ hợ*".

Do vậ, việ quả lý các nghiệ đàn bao hàm sựđ?i lậ sau đy:

sởhữ tư nhân và lợ ích củ các lĩh vự đ?c thù chố lạ lợ ích tố cao củ nhà nư?c - tứ là sựđ?i lậ giữ sở hữ tưnhân và nhà nư?c.

Không cầ phả chỉra rằg giả quyế sựđ?i lậ đ bằg *việ tuyể lự hỗ hợ* chỉlà mộ *sựthỏ hiệ*, mộ sựđề hòa, chỉlà *mộ sựthú nhậ* rằg nhịnguyên luậ chưa đ?ợ giả quyế, vì bả thân việ giả quyế này là *nhịnguyên luậ*, là "*sựhỗ hợ*". Những lợ ích *đ?c thù* củ các nghiệ đàn và đàn thểtựquả chứ đ?ng mộ nhịnguyên luậ ởbên trong *lĩh vự riêng củ mình*; nhịnguyên luậ này cũg quyế đ?nh như vậ tính chấ *củ công việ quả lý* củ chúng.

Nhưg sựđ?i lậ này, biể hiệ ra mộ cách quyế liệ nhấ trư?c hế là trong mố quan hệcủ "ững lợ ích *công cộg đ?c thù*"ấ v.v., những lợ ích "nằ bên ngoài cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó, đng tạ thành lĩh vự *nhà nư?c*", đ?i vớ "*cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó đng tạ thành lĩh vự củ bả thân nhà nư?c*" ấ. Trư?c hế, sựđ?i lậ ấ cũg vẫ biể hiệ bên trong lĩh vự này.

"iệ duy trì lợ ích phổbiế củ nhà nư?c và pháp chếtrong những quyề đ?c thù ấ và việ quy những quyề đ?c thù này vào lợ ích phổbiế củ nhà nư?c và pháp chế đi hỏ *sự quan tâm từphía những đ?i biể toàn quyề củ quyề hành chính, những quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp và những cơquan tưvấ tố cao - vì vậ mà đ?ợ tổchứ thành những hộ đ?ng- những đ?i biể ấ và những cơquan ấ hợ lạ thành cấ cao nhấ tiế xúc vớ nhà vua" (§289).*

Nhân đy chúng ta hãy lư ý tớ sựcấ tạ củ những *hộ đ?ng* hành chính, mà ởPháp không có chẳg hạ. "*Vì*", ngay từđ?u, Hê-ghen gọ những cơquan này là "*tư vấ*", "*vì vậ*" đ?ơg nhiên là những cơquan đ "đ?ợ tổchứ thành những hộ đ?ng".

Theo Hê-ghen, "bả thân nhà nư?c", tứ "quyề hành chính", thông qua "những đ?i biể toàn quyề", bướ vào phạ vi củ xã hộ công dân đ? duy trì "lợ ích phổbiế củ nhà nư?c và pháp chế v.v., và theo ý kiế củ Hê-ghen, "những đ?i biể toàn quyề củ

https://thuviensach.vn

chính phủ?, "những quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp", là "*ngư?i đ?i biể nhà nư?c chân chính*" - không phả củ "xã hộ công dân", mà "chố lạ" "xã hộ công dân". Vì thế sựđ?i lậ giữ nhà nư?c và xã hộ công dân đ?ợ xác lậ. Nhà nư?c không phả ởtrong xã hộ công dân, mà ởngoài xã hộ công dân; nhà nư?c chỉtiế xúc vớ xã hộ công dân thông qua "*những đ?i biể toàn quyề*" củ mình, những ngư?i này đ?ợ ủ quyề "*quan tâm đ?n nhà nư?c*" trong những lĩh vự đ. Nhờcó "những đ?i biể toàn quyề" này, sựđ?i lậ giữ nhà nư?c và xã hộ công dân không bịthủtiêu, mà trởthành mộ sựđ?i lậ "pháp đ?nh", "đ?ợ xác lậ mộ cách vững chắ". "Nhà nư?c" vớ tính cách là mộ cái gì ởthếgiớ bên kia và xa lạvớ *bả chấ* củ xã hộ công dân, khẳg đ?nh bả thân bằg những đ?i biể củ mình, đ?i lậ vớ xã hộ công dân. "Cảh sát", "tòa án" và "cơquan hành chính" không phả là đ?i biể củ bả thân xã hộ công dân, - là xã hộ đng thông qua chúng và nằ trong chúng mà bả vệlợ ích phổbiế củ *chính mình*, - mà là những đ?i biể toàn quyề củ nhà nư?c đ? quả lý nhà nư?c chố lạ xã hộ công dân. Hê-ghen giả thích tư?ng tậ *sựđ?i lậ* này trong lờ nhậ xét thẳg thắ [đ?i vớ §289] đ đ?ợ xét đ?n trên đy:

“ông việ củ chính phủmang tính chấ *khách quan*: những công việ này tựbả thân chúng [...] đ đ?ợ quyế đ?nh" (§291).

Phả chăg từđ Hê-ghen rút ra kế luậ cho rằg vì thếmà những công việ củ chính phủlạ càng ít đi hỏ “hang bự củ tri thứ" hơ, rằg những công việ này hoàn toàn có thểđ?ợ thự hiệ bở "bả thân xã hộ công dân"? Không phả, ngư?c lạ thế

Ông đ?a ra nhậ xét thâm thúy rằg những công việ hành chính ấ chỉcó thểđ?ợ thự hiệ thông qua “hữg cá nhân” rằg "giữ những công việ củ chính phủvà những cá nhân này, không có mố liên hệ*tựnhiên* trự tiế nào", - đ là ám chỉquyề lự củ nhà vua, quyề lự này chẳg qua chỉlà "*quyề lự tựnhiên củ sựtùy tiệ*", do đ là mộ cái gì do "*sựsinh đ?*" tạ ra. "Quyề lự nhà vua" chẳg qua chỉlà đ?i diệ củ yế tốtựnhiên trong ý chí, là đ?i diệ củ "sựthố trịcủ *bả tính nhụ thểtrong nhà nư?c*”

Vì vậ “ác quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp" khác vềbả chấ vớ "nhà vua" vềmặ tiế nhậ những chứ vụcủ mình.

“uyế đ?nh họlàm việ đ" (đề khiể những công việ nhà nư?c) "là *yế tốkhách quan*: tri thứ" (sựtùy tiệ chủquan không có yế tốnày). "và bằg chứg vềnăg lự củ mình, - bằg chứg bả đ?m cho nhà nư?c thỏ mãn nhu cầ đ?ng cấ phổbiế củ mình và đ?ng thờ đ? ra mộ đề kiệ duy nhấ khiế cho *mỗ công dân* đ?u có *khảnăg* hiế thân mình cho đ?ng cấ *đ*".

https://thuviensach.vn

Cái *khảnăg* trởthành quan chứ nhà nư?c mà mỗ công dân đ?u có, là mố quan hệtích cự thứhai giữ xã hộ công dân và nhà nư?c, là *sựđ?ng nhấ thứhai*. Mố quan hệnày mang tính chấ rấ bềngoài và tính chấ nhịnguyên luậ. Mỗ ngư?i theo đ?o Thiên chúa đ?u có khảnăg trởthành thầ tu (tứ là thoát khỏ ngư?i trầ và cõi tụ). Nhưg lẽnào đề đ lạ cả trởcác thầ tu đ?i diệ vớ tín đ? Thiên chúa giáo vớ tư cách là thếlự củ thếgiớ bên kia? Nói rằg mỗ ngư?i đ?u có khảnăg nhậ đ?ợ quyề củ mộ lĩh vự *khác*, đề đ chỉchứg minh rằg lĩh vự *củ bả thân ngư?i đ* không phả là hiệ thự củ quyề đ mà thôi.

Trong nhà nư?c chân chính, vấ đ? không phả là ởchỗmỗ công dân có khảnăg hiế thân mình cho đ?ng cấ phổbiế vớ tính cách là đ?ng cấ đ?c thù, mà là ởchỗđ? ng cấ phổbiế ấ có năg lự trởthành đ?ng cấ phổbiế thậ sựhay không, tứ là có năg lự trởthành thân phậ[99]1* củ mọ công dân hay không. Nhưg tiề đ? mà Hê-ghen dùng làm để xuấ phát lạ là đ?ng cấ phổbiế - giả đ?ng cấ phổbiế - ả tư?ng, là tính phổbiế đ?ng cấ đ?c thù.

Sựđ?ng nhấ mà Hê-ghen cấ tạ nên giữ xã hộ công dân và nhà nư?c, là sựđ?ng nhấ củ *hai đ?o quân đ?i đ?ch nhau*, trong đ mỗ ngư?i lính đ?u có "hảnăg", bằg con đ?ờg "đo ngũ, trởthành thành viên củ đ?o quân "hù nghịh", và dĩnhiên là vớ đề đ Hê-ghen đ mô tảđng đ?n trạg thái kinh nghiệ ngày nay.

Đ?i vớ sựcấ tạ củ ông về"các cuộ sát hạh"thì cũg vậ. Trong nhà nư?c hợ lý, việ sát hạh những ai muố trởthành thợđng giày có thểcầ hơ việ sát hạh những ai muố trởthành quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp, vì nghềđng giày là mộ kỹnăg mà không có nó thì ngư?i ta vẫ có thểtrởthành mộ công dân tố, mộ con ngư?i xã hộ; còn "ri thứ nhà nư?c"cầ thiế lạ là mộ đề kiệ mà nế thiế thì con ngư?i tuy sốg trong nhà nư?c, nhưg vẫ ởbên ngoài nhà nư?c, vẫ tách rờ vớ bả thân, tách rờ vớ không khí. "Sát hạh" chẳg qua chỉlà cái công thứ củ hộ kín, là sựthừ nhậ, do pháp luậ quy đ?nh, tri thứ chính trịlà mộ đ?c quyề.

"ố liên hệ? giữ "chứ vụnhà nư?c" và "cá nhân", vố là mố liên hệkhách quan giữ tri thứ củ xã hộ công dân và tri thứ củ nhà nư?c, - mố liên hệnày, do *sát hạh* xác lậ, chẳg qua chỉlà *sựrử tộ củ chếđ? quan chứ đ?i vớ tri thứ*, là sựchứg nhậ chính thứ vềviệ tri thứ trầ tụ *đ hóa thân* thành tri thứ thầ thánh (trong mỗ kỳsát hạh, lẽdĩnhiên là ngư?i giám khả hiể biế tấ cả. Không hiể tạ sao chúng ta lạ không

https://thuviensach.vn

nghe nói rằng những nhà chính trịHy Lạ và La Mã đ trả qua các kỳ sát hạh. Vảlạ, so vớ quan chứ Chính phủPhổthì nhà hoạ đ?ng nhà nư?c La Mã có nghĩ lý gì!

Bên cạh mố liên hệ*khách quan* giữ cá nhân và chứ vụnhà nư?c, bên cạh *việ sát hạh*, còn có mộ mố liên hệkhác - *sựtùy tiệ củ nhà vua*.

"Vì yế tốkhách quan ởđy không phả là thiên tài (nhưtrong nghệthuậ, chẳng hạ) cho nên nhấ đ?nh phả có mộ *sốnhiề* vô kể*những ngư?i* có thểđ?m nhiệ chứ vụđ, những ngư?i mà ta không thểxác đ?nh đ?ợ mộ cách tuyệ đ?i xem ai là ngư?i hơ hẳ những ngư?i khác. Mặ chủquan - tứ là việ cá nhân này đ?ợ lự chọ ra từsốđng ấ, đ?ợ giao chứ vụ và đư?c ủ quyề quả lý công việ chung, - việ xác lậ nhưvậ mố liên hệgiữ cá nhân và chứ vụ tứ là mố liên hệgiữ hai mặ bao giờcũg mang tính chấ ngẫ nhiên đ?i vớ nhau, vẫ là đ?c quyề củ nhà vua, coi là quyề lự nhà nư?c có tính quyế đ?nh và tố cao".

Nhà vua ởđu cũg là đ?i biể củ tính ngẫ nhiên. Ngoài yế tốkhách quan là sựtuyên bốlòng tin mang tính chấ quan liêu (việ sát hạh), còn phả có yế tốchủquan là *ân huệ củ nhà vua, thì lòng tin mớ mang lạ kế quả*

“hữg chứ năg nhà nư?c đ?c thù mà *chếđ? quân chủ*giao phó cho các cơquan" (chếđ? quân chủphân chia, chuyể giao những hình thứ hoạ đ?ng nhà nư?c đ?c thù cho các cơquan, coi đ là những *chứ năg* củ chúng, nó *phân bốnhà nư?c cho các quan chứ*; nó phân phố những chứ năg này như nhà thờLa Mã thầ thánh phân phố ơ chúa; chếđ? quân chủlà mộ hệthố tựlư; chếđ? quân chủcho thuê những chứ năg nhà nư?c), "hợ thành mộ bộphậ củ mặ *khách quan* củ chủquyề vố có củ nhà vua". *ở đy*, lầ đ?u tiên Hê-ghen phân biệ mặ khách quan củ chủquyề vố có củ nhà vua và mặ *chủquan* củ nó. Trư?c đy, ông nhậ cụ cảhai mặ này làm mộ. Chủquyề vố có củ nhà vua ởđy mang mộ ý nghĩ hoàn toàn thầ bí, - giố như các nhà thầ họ thấ giớ tựnhiên là thượg đ? nhân cách hóa. [Còn trên kia] thì Hê-ghen nói: nhà vua là mặ chủquan củ chủquyề vố có củ *nhà nư?c* (§293).

Trong §294, Hê-ghen rút từý niệ ra cái quyề đư?c hưởg *lư?ng bổg* củ quan chứ. *ở đy*, đ?i vớ Hê-ghen, *sựđ?ng nhấ thậ sự*củ xã hộ công dân và nhà nư?c chính là ởmón *lư?ng bổg* mà các quan chứ lĩh đ?ợ, hoặ là ởchỗcông việ phụ vụnhà nư?c đ?ng thờ bả đ?m tính vững chắ củ tồ tạ kinh nghiệ. *Lư?ng bổg* củ quan chứ - đ là hình thứ đ?ng nhấ tố cao mà Hê-ghen rút ra đ?ợ nhờsựcấ tạ củ mình. Tiề đ? củ việ biế *những công việ nhà nư?c* thành những *chứ vụ*là việ tách rờ nhà nư?c vớ xã hộ. Nế như Hê-ghen viế:

"Phụ vụnhà nư?c [...] đi hỏ phả hy sinh việ thỏ mãn mộ cách đ?c lậ và tùy tiệ những mụ đch chủquan" (nhưg mọ việ phụ vụđ?u đi hỏ nhưvậ), "và chính bằg cách đ mà nó đm lạ cái quyề tìm đ?ợ sựthỏ mãn trong

https://thuviensach.vn

việ thự hiệ những công vựtheo đng vớ nghĩ vụ và chỉtrong việ thự hiệ ấ mà thôi. Vềmặ này, ở đây, cũg xác lậ mố liên hệgiữ lợ ích phổbiế và lợ ích đ?c thù; mố liên hệnày hợ thành khái niệ nhà nư?c vềtính vững chắ bên trong củ nhà nư?c". -

thì 1) vềbấ cứngư?i đ?y tớnào, cũg đ?u có thểnói nhưvậ và 2) đng là việ bả đ?m *lư?ng bổg* cho quan chứ chính là cái đng nâng đ? từbên trong những nư?c quân chủhiệ nay đng suy tàn. Trong những nư?c quân chủấ, chỉcó đ?i số củ quan chứ là đ?ợ *đ?m bả,* ngư?c lạ vớ đ?i số củ những thành viên trong xã hộ công dân.

Hê-ghen không thểkhông nhậ thấ rằg ông đ cấ tạ quyề hành pháp thành *mặ đ?i lậ* vớ xã hộ công dân và hơ nữ, thành mộ cự thống trị Vậ thì ông khôi phụ mố quan hệđ?ng nhấ như thếnào?

Că cứtheo §295, "việ bả vệnhà nư?c và những kẻbịlãnh đ?o khỏ hành vi *lạ* quyề củ các cơquan và quan chứ", mộ mặ, nằ ở "thang bự" củ họ(làm như thểlà thang bự không phả là *sựlạ dụg chủyế* và làm nhưthểlà những tộ cá nhân nào đ củ quan chứ có thểđm so sánh đ?ợ vớ những tộ *tấ yế* nả sinh ra từthang bự đ; chếđ? thang bự trừg phạ quan chứ khi quan chứ mắ tộ vi phạ thang bự hoặ phạ phả cái tộ lỗ mà thang bự không cầ đ?n, nhưg thang bự lạ bả vệquan chứ mỗ khi bả thân thang bự phạ tộ thông qua quan chứ; thêm nữ, thang bự khó mà thấ rõ thành viên này hoặ thành viên khác củ nó đ phạ tộ). Mặ khác, việ bả vệnày nằ trong "những quyề củ những đàn thểtựquả, những nghiệ đàn, vì những quyề ấ tựchúng trởthành những trởngạ không cho đm sựtùy tiệ chủquan xen vào chứ quyề đ giao cho các quan chứ, và đm sựkiể tra từdư?i lên bổsung cho sựkiể tra từtrên xuố là sựkiể tra không thểnào nắ hế mọ chi tiế trong hành vi củ quan chứ" (làm nhưthểsựkiể tra này không đ?ợ tiế hành theo quan để củ thang bự quan liêu).

Như vậ, bả đ?m thứhai chố lạ sựtùy tiệ củ cơcấ quan chứ nằ trong những đ?c quyề củ các nghiệ đàn.

Như vậ, khi chúng ta hỏ Hê-ghen rằg cái gì bả vệxã hộ công dân khỏ bịcơcấ quan chứ xâm phạ thì ông trảlờ:

1) *"Thang bự"* củ cơcấ quan chứ. *Kiể tra.* Tứ là bả thân đ?i phư?ng bịbó chân bó tay, và nế như nó đng vai trò cái búa đ?i vớ cái ởdư?i nó thì nó là cái đ đ?i vớ cái ởtrên nó. Nhưg, bả đ?m chố lạ "thang bự" là ở chỗnào? Hạ nhỏbịhạ lớ loạ trừ tấ nhiên là theo ý nghĩ hạ nhỏso vớ hạ lớ thì chẳg thấ vào đu.

2) *Sựxung đ?t,* tứ là sựxung đ?t chư đ?ợ giả quyế, giữ cơcấ quan chứ và các nghiệ đàn. *Đ?u tranh, khảnăg* đ?u tranh, làm đ?m bả đ? tránh khỏ thấ bạ. Tiế đ (§297) Hê-ghen thêm mộ đ?m bả nữ do "những thểchếcủ chủquyề từtrên xuống" mang lạ, đề đ cũg vẫ đ?ợ hiể là thang bự.

https://thuviensach.vn

Nhưng Hê-ghen còn chỉra hai yế tốnữ (§296).

Trong bả thân quan chứ - và đề này phả bồ dư?ng tinh thầ nhân đ?o cho quan chứ khiế cho "tính vô tư tinh thầ tuân thủluậ pháp và thái đ? mề mỏg" trởthành "tậ quán" củ quan chứ - "sựgiáo dụ trự tiế vềmặ đ?o đ?c và tinh thầ" cầ phả đng vai trò "đ?i lự vềmặ tinh thầ" chố lạ *yế tốmáy móc* củ sựhiể biế và củ "công việ thự tế củ quan chứ. Làm nhưthểlà trong thự tế không diễ ra đề ngư?c lạ, và "yế tốmấ móc" củ những hiể biế "quan trư?ng" và củ "công việ thự tế củ quan chứ không phả là "đ?i lự" chố lạ "sựgiáo dụ vềmặ đ?o đ?c và tinh thầ" củ quan chứ! Và phả chăg tinh thầ thự tếvà công việ thự tếcủ quan chứ, vớ tính cách là thự thể lạ không chiế thắg tính ngẫ nhiên củ những tài năg khác củ hắ? Vì "chứ vụ củ quan chứ chính là mố quan hệ"thự thể củ quan chứ và "bánh mì" củ quan chứ. Quảlà tuyệ vờ khi Hê-ghen đm "sựgiáo dụ trự tiế vềmặ đ?o đ?c và tinh thầ" ra đ?i lậ vớ "yế tốmáy móc củ sựhiể biế và củ công việ củ quan chứ" Con ngư?i trong ông quan phả bả vệông quan ấ khỏ bả thân ông ta. Mộ sựthố nhấ gì vậ! *Mộ sựcân bằg vềtinh thầ.* Quảlà mộ phạ trù nhịnguyên luậ tuyệ vờ!

Sau đ, Hê-ghen nêu lên "quy mô củ nhà nư?c", nhưg ở Nga quy mô này không tạ ra mộ bả đ?m nào nhằ ngă chặ sựvũđán củ "những quan chứ nhà nư?c củ quyề hành pháp"; dù sao, yế tốcuố cùng này cũg nằ *"ngoài" "bả chấ"* củ cơcấ quan chứ.

Đ?i vớ Hê-ghen, "quyề hành pháp" đ?ợ quy thành "toàn thểnhững công bộ nhà nư?c".

Ởđy, tứ là trong lĩh vự củ "cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó đng tạ thành lĩh vự củ bả thân nhà nư?c", chúng ta chỉnhìn thấ những sựxung đ?t chư đ?ợ giả quyế. *Sát hạh* và *bánh mì* củ quan chứ là những hợ đ? cuố cùng.

Hê-ghen nêu sựbấ lự củ cơcấ quan chứ, sựxung đ?t củ nó vớ nghiệ đàn, thành lý do cao nhấ biệ hộcho cơcấ quan chứ.

Trong §297, sựđ?ng nhấ đ?ợ xác lậ trong chừg mự mà "những thành viên củ chính phủvà những quan chứ nhà nư?c" là "bộphậ hợ thành chủyế củ *đ?ng cấ trung gian"*. Hê-ghen tán dư?ng "đ?ng cấ trung gian" này là "chỗdự chủyế" củ nhà nư?c "vềmặ pháp chếvà tri thứ" (phầ bổsung vào đạ đ?ợ trích).

"Sựhình thành đ?ng cấ trung gian này là mộ trong những lợ ích quan trọg nhấ củ nhà nư?c, nhưg đề này chỉcó thểđ?ợ thự hiệ trong mộ tổchứ nhưtổchứ mà chúng tôi trình bày trên đy, cụthểlà ở nơ nào mà những giớ

https://thuviensach.vn

đ?c thù nhấ đ?nh, tư?ng đ?i đ?c lậ, có đ?ợ những quyề nhấ đ?nh, và ở nơ nào có *giớ quan chứ* mà sựtùy tiệ bịnhững quyề củ các giớ đ?c thù này làm cho tê liệ".

Tấ nhiên, chỉtrong tổchứ đ, nhân dân mớ có thểlà *mộ* đ?ng cấ, cụthểlà *đ?ng cấ trung gian*, nhưng phả chăg tổchứ này đ?ợ dựg trên sựcân bằg củ những đ?c quyề? Quyề hành pháp là khó diễ dịh nhấ. Quyề này thuộ vềtoàn thểnhân dân vớ mứ đ? còn lớ hơ là quyề lậ pháp.

Sau đ (trong chú thích củ §308) Hê-ghen mớ trình bày tinh thầ thậ sựcủ chếđ? quan chứ, khi mệh danh cho nó là "tính cổhủtrong công việ" và là "chân trờ củ mộ lĩh vự hạ chế.

c) QUYề Lậ PHáP

§298. *"Quyề lậ pháp* có quan hệvớ chính bả thân luậ pháp trong chừg mự luậ pháp đ?ợ quy đ?nh tiế, và vớ những công việ *hoàn toàn phổbiế"* (mộ lố nói hế sứ chung chung!) "mà xét vềnộ dung thì có tính chấ *đ?i nộ*. Bả thân quyề lậ pháp này là *mộ bộphậ củ chếđ? nhà nư?c*, tứ là củ cái chếđ? làm tiề đ? cho quyề đ, và vì vậ mà bả thân nó đ?ng ngoài phạ vi tính quy đ?nh trự tiế củ quyề lậ pháp; nhưg lạ đ?ợ tiế tụ phát trị?n trong việ hoàn thiệ luậ pháp và trong sựvậ đ?ng tiế lên vố có củ những công việ hành chính phổbiế".

Đề trư?c tiên đ?p vào mắ chúng ta là: ở đy Hê-ghen nhấ mạh rằg "bả thân quyề lậ pháp này là mộ bộphậ củ chếđ? nhà nư?c, tứ là củ cái chếđ? làm tiề đ? cho quyề lậ pháp và vì vậ mà bả thân nó đ?ng ngoài phạ vi tính quy đ?nh trự tiế củ quyề lậ pháp", trong lúc đ thì ông thấ không cầ phả nhậ xét như vậ vềquyề lự nhà vua và quyề hành pháp, mặ dầ nhậ xét đ ở kia cũg đng không kém gì ở đy. Nhưg sau đ, Hê-ghen chỉcấ tạ ra chếđ? nhà nư?c vềtoàn bộ và cũg vì thếmà không thểcoi chếđ? này là tiề đ?. Tuy vậ, sựsâu sắ củ Hê-ghen cũg chính là ở chỗ bấ cứở đu ông cũg xuấ phát từ*sựđ?i lậ* củ những tính quy đ?nh (dư?i cái dạg mà chúng đng tồ tạ trong các quố gia chúng ta) và nhấ mạh sựđ?i lậ đ.

"Bả thân quyề lậ pháp này là mộ bộphậ củ *chế*đ? *nhà nư?c"*, "bả thân" chếđ? nhà nư?c này "đ?ng ngoài phạ vi tính quy đ?nh trự tiế củ quyề lậ pháp". Nhưng ngay cảchếđ? nhà nư?c cũg không nả sinh ra từbả thân. Những luậ pháp "cầ đ?ợ quy đ?nh tiế", ắ phả đ?ợ xác lậ ngay từđ?u. Quyề lậ pháp phả tồ tạ - hoặ đ phả tồ tạ - *trư?c khi* có chếđ? nhà nư?c và ở *bên ngoài* chếđ? nhà nư?c. Thành thửquyề lậ pháp phả tồ tạ ngoài quyề lậ pháp hiệ thự, *có tính chấ kinh nghiệ, đ đ?ợ xác lậ*.

https://thuviensach.vn

Vềvấ đ? này, có thểHê-ghen sẽtrảlờ: chúng tôi xuất phát từmộ nhà nư?c hiệ *đng tồ tạ*. Nhưng Hê-ghen lạ là mộ nhà triế họ pháp quyề và phát triể khái niệ loài củ nhà nư?c. Vì vậ ông ta không nên lấ cái đng tồ tạ đ? đ ý niệ, mà phả lấ ý niệ đ? đ cái đng tồ tạ.

Sựxung đ?t ở đy thậ là đ?n giả. *Quyề lậ pháp* là quyề lự phả tổchứ cái phổbiế. Nó là quyề lự phả thiế lậ chếđ? nhà nư?c. Nó cao hơ chếđ? nhà nư?c.

Nhưng mặ khác, quyề lậ pháp lạ là quyề lự đ?ợ xác lậ phù hợ vớ chếđ? nhà nư?c. Vì thế nó phả phụthuộ vào chế đ? nhà nư?c. Chếđ? nhà nư?c là *luậ pháp* đ? i vớ quyề lậ pháp. Chếđ? nhà nư?c *đ cung cấ* luậ pháp cho quyề lậ pháp và đng cung cấ luậ pháp cho quyề lậ pháp mộ cách thư?ng xuyên. Quyề lậ pháp chỉlà quyề lậ pháp trong giớ hạ củ chếđ? nhà nư?c, còn chếđ? nhà nư?c sẽđ?ng hors de loi[100]1* nế nhưnó đ?ng ngoài quyề lậ pháp. Voilà la collison[101]2*! Suố thờ kỳlịh sửhiệ đ?i củ nư?c Pháp, ngư?i ta đ đu đ?u nhứ óc không ít khi tìm cách giả quyế sựxung đ?t này.

Hê-ghen giả quyế sựtư?ng phả này như thếnào?

Thoạ đ?u, ông viế:

Chếđ? nhà nư?c là *"tiề đ?"* củ quyề lậ pháp; *"vì vậ*, bả thân nó đ?ng *ở ngoài phạ vi* tính quy đ?nh trự tiế củ *quyề lậ pháp"*.

"Nhưng"... nhưng "trong việ hoàn thiệ luậ pháp và trong sựvậ đ?ng tiế lên vố có củ những công việ hành chính phổbiế", chếđ? nhà nư?c "đ?ợ tiế tụ phát triể".

Vậ đề ấ có nghĩ là chếđ? nhà nư?c trự tiế nằ ở ngoài lĩh vự củ quyề lậ pháp, nhưng quyề lậ pháp lạ làm thay đ?i chếđ? nhà nư?c mộ cách gián tiế. Bằg những con đ?ờg vòng, quyề lậ pháp đ?t tớ chỗmà nó không thểvà không có quyề đ?t tớ bằg con đ?ờg thẳg. Nó xé chếđ? nhà nư?c ra thành từg mảh mộ, vì nó không thểthay đ?i đ?ợ toàn bộchếđ? nhà nư?c. Do bả chấ củ sựvậ và củ những mố quan hệ quyề lậ pháp làm đề mà xét theo ý nghĩ củ chếđ? nhà nư?c thì nó không nên làm. Nó làm *mộ cách vậ chấ, trên thự tế, đề mà theo hiế pháp, nó không thểlàm đ?ợ mộ cách hình thứ, dư?i hình thứ luậ pháp.*

Vớ đề ấ Hê-ghen không xóa bỏđ?ợ sựtư?ng phả đ: ông đ biế sựtư?ng phả này thành sựtư?ng phả khác, thành sựtư?ng phả giữ tác dụg củ quyề lậ pháp, tác dụg hợ pháp xét theo quan để củ chếđ? nhà nư?c hiệ hành, vớ sứmệh củ nó là phát triể chếđ? nhà nư?c. Mâu thuẫ giữ chếđ? nhà nư?c và quyề lậ pháp vẫ còn tồ tạ. Theo quy đ?nh củ Hê-ghen thì có sựmâu thuẫ giữ tác dụg thự tếvà tác dụg

https://thuviensach.vn

hợ pháp củ quyề lậ pháp, hay giữ cái mà lẽra quyề lậ pháp phả trởthành, vớ cái mà trong thự tếnó đ trởthành, giữ đề mà bả thân nó muố làm vớ đề mà nó thự tếđng làm.

Hê-ghen làm sao có thểmạ nhậ mâu thuẫ này là chân lý đ?ợ? "Sựvậ đ?ng tiế lên vố có củ những công việ hành chính phổbiế" cũg chẳng giả thích gì đ?ợ vấ đ?, vì chính sựvậ đ?ng tiế lên ấ đng đi hỏ phả đ?ợ giả thích.

Trong phầ bổsung, Hê-ghen không nêu lên đ?ợ đề gì đ? giả quyế khó khă, trái lạ còn làm cho khó khă ấ bộ lộra rõ rệ hơ nữ.

"Chếđ? nhà nư?c tựnó phả là cơsởvững chắ đ?ợ mọ ngư?i thừ nhậ, trên đ xây dựg quyề lậ pháp, và vì thếnó không phả do quyề lậ pháp sả sinh ra. Do đ, chếđ? nhà nư?c *tồ tạ*, nhưg đ?ng thờ nó cũg *đng hình thành* mộ cách cũg bả chấ nhưvậ, tứ là nó vậ đ?ng tiế lên trong sựhình thành củ mình. Sựvậ đ?ng tiế lên này là mộ *sự biế đ?i, mộ sựbiế đ?i không trông thấ đ?ợ và không có hình thứ biế đ?i.*

Nói cách khác là: theo quan để luậ pháp (trong ả giác), thì chếđ? nhà nư?c *tồ tạ*, nhưg trong thự tế(thự ra) thì nó *đng hình thành.* Theo sứmệh củ nó, nó không biế đ?i, nhưg trong thự tếthì nó đng biế đ?i, chỉcó đề là sựbiế đ?i này đ?ợ thự hiệ mộ cách không có ý thứ, không có hình thứ biế đ?i. *Bềngoài* mâu thuẫ vớ *bả chấ.* Ởđy luậ pháp *đ?ợ đ?t ra mộ cách có ý thứ* củ chếđ? nhà nư?c là bềngoài, còn bả chấ là quy luậ vô *ý thứ* củ nó, mâu thuẫ vớ luậ pháp nói trên. Luậ pháp đ?ợ đ?t ra mộ cách có ý thứ ở đy không biể hiệ bả chấ củ sựvậ; ngư?c lạ, nó là mặ đ?i lậ vớ bả chấ đ.

Nói rằg thống trịtrong cái nhà nư?c mà theo Hê-ghen là sựtồ tạ hiệ có tố cao củ *tựdo*, là sựtồ tạ hiệ có củ lý tính đ nhậ thứ đ?ợ bả thân mình, thì không phả là luậ pháp, không phả là sựtồ tạ hiệ có củ tựdo, mà là tính tấ yế tựnhiên mù quáng, - nói như thếcó đng không? Và nế nhậ thứ rằg quy luậ củ sựvậ mâu thuẫ vớ quy đ?nh củ nó trong lậ pháp, thì tạ sao lạ không thừ nhậ rằg quy luậ củ bả thân sựvậ, tứ quy luậ củ lý tính, cũg là luậ pháp nhà nư?c? Làm sao lạ có thểcốtình bám lấ nhịnguyên luậ? Bấ cứở đu Hê-ghen cũg ra sứ trình bày nhà nư?c là sựthự hiệ củ tinh thầ tựdo, nhưg re vera[102]1* ông thông qua tính tấ yế tựnhiên đ?i lậ vớ tựdo, đ? thoát khỏ tấ cảnhững sựxung đ?t nan giả. Cũg vậ, sựchuyể hóa củ lợ ích đ?c thù thành lợ ích phổbiế không phả đ?ợ thự hiệ mộ cách có ý thứ thông qua luậ pháp nhà nư?c, mà đ?ợ thự hiệ *chố lạ* ý thứ, tứ là mộ sựchuyể hóa do tính ngẫ nhiên làm môi giớ, - nhưg ở đu Hê-ghen cũg vẫ cứmuố thấ nhà nư?c là sựthự hiệ củ ý chí tựdo! (Quan để *thự thể*củ Hê-ghen biể lộra ở đ).

https://thuviensach.vn

Những thí dụvềsựbiến đ?i *tiệ tiến* củ chếđ? nhà nư?c mà Hê-ghen dẫ ra thì rấ không đ?t. Ví dụ ông chỉra rằg sởhữ củ các vư?ng hầ Đ?c và gia đnh họ từnhữg lãnh đ?a tư nhân, đ biế thành đ?a sả nhà nư?c, rằg việ vua Đ?c tựmình xét xửđ biế thành việ xét xửthông qua nhữg ngư?i đ?ợ ủ nhiệ. Sựchuyể hóa thứnhấ chỉlà ở chỗtấ cảnhữg gì trư?c kia thuộ vềsởhữ nhà nư?c, nay đ trởthành sởhữ tưnhân củ các vư?ng hầ.

Thêm vào đ, tấ cảnhữg sựbiến đ?i ấ chỉcó tính chấ cụ bộ Thậ ra, trong cảmộ loạ quố gia, chếđ? đ thay đ?i bằg cách là những nhu cầ mớ dầ dầ xuấ hiệ, cái cũbịtan rã, v.v., nhưg muố thiế lậ chếđ? nhà nư?c *mớ* thì bao giờcũg cầ mộ cuộ cách mạg thậ sự

"Vì vậ sựphát trị?n tiế tụ củ mộ trạg thái nào đ", - Hê-ghen kế luậ, - "là mộ sựvậ đ?ng bình thả, *nhìn bềngoài* thì không thấ đ?ợ. Sau mộ thờ gian dài, chếđ? nhà nư?c trởthành hoàn toàn khác so vớ trư?c".

Phạ trù chuyể hóa *tiệ tiến* thì, mộ là, không đng vềmặ lịh sử và hai là, không giả thích đ?ợ đề gì cả

Muố cho chếđ? nhà nư?c không phả chị những sựbiến đ?i, muố cho cái bềngoài giảtư?ng ấ cuố cùng không bi bạ lự đ?p nát, muố cho con ngư?i làm mộ cách có ý thứ những đề họthư?ng làm mộ cách vô ý thứ vì bịbả tính củ sựvậ buộ phả làm, - thì cầ phả làm cho sựvậ đ?ng củ chếđ? nhà nư?c, tứ sự*vậ đ?ng tiến lên* củ nó, trởthành *nguyên tắ củ chếđ? nhà nư?c*, do đ cầ phả làm sao cho ngư?i thậ sựđ?i biế chếđ? nhà nư?c, tứ là nhân dân, trởthành nguyên tắ củ chếđ? nhà nư?c. Bả thân sựtiến bộlúc đ cũg là chếđ? nhà nư?c.

Bả thân “hếđ? nhà nư?c" có cầ phả đ?ợ đ?t dư?i sựchi phố củ "quyề lậ pháp" không? Loạ vấ đ? nhưthếchỉcó thểnả ra: 1) khi nhà nư?c chính trịtồ tạ nhưchủnghĩ hình thứ giả đ?n củ nhà nư?c hiệ thự, khi nhà nư?c chính trịlà lĩh vự biệ lậ, khi nhà nư?c chính trịlà "chếđ? nhà nư?c"; 2) khi quyề lậ pháp có mộ nguồ gố khác vớ quyề hành chính, v.v..

Quyề lậ pháp đ hoàn thành cuộ cách mạg Pháp. Phàm ở nơ nào và quyề lậ pháp xuấ hiệ dư?i tính chấ đ?c thù củ nó thành mộ nguyên lý thố trị thì nó thự hiệ đ?ợ những cuộ cách mạg phổbiế hữ cơvĩđ?i. Chính vì quyề lậ pháp lúc bấ giờđ là ngư?i đ?i biể củ nhân dân, củ ý chí loài, cho nên nó đ đ?u tranh không phả chố lạ chếđ? nhà nư?c nói chung, mà là chố lạ chếđ? nhà nư?c đ?c thù, già cỗ. Quyề hành chính thì ngư?c lạ đ thự hiệ những cuộ cách mạg nhỏnhặ, những cuộ cách mạg phả tiế bộ những cuộ biế cách phả đ?ng. Chính vì quyề hành chính là

https://thuviensach.vn

ngư?i đ?i biể củ ý chí đ?c thù, củ sựtùy tiệ chủquan, củ bộphậ ả thuậ củ ý chí, cho nên nó đ đ?u tranh không phả cho hiế pháp mớ và chố lạ hiế pháp cũ mà là chố lạ hiế pháp nói chung.

Nế như câu hỏ đ?ợ nêu lên mộ cách đng đ?n thì nó chỉlà như sau: nhân dân có đ?ợ quyề tạ ra cho mình mộ chếđ? nhà nư?c mớ hay không? Vềcâu hỏ này, cầ phả trảlờ mộ cách tuyệ đ?i khắg đ?nh, vì chếđ? nhà nư?c, mộ khi không còn là biể hiệ thậ sựcủ ý chí củ nhân dân nữ thì trởthành mộ cái hữ danh vô thự.

Sựxung đ?t giữ chếđ? nhà nư?c và quyề lậ pháp chẳg qua chỉlà - *sựxung đ?t củ nhà nư?c vớ bả thân mình*, là sựmâu thuẫ trong khái niệ chếđ? nhà nư?c.

Chếđ? nhà nư?c chẳg qua chỉlà sựthỏ hiệ giữ nhà nư?c chính trịvà nhà nư?c không chính trị vì thế bả thân nó nhấ thiế phả là sựthỏ thuậ giữ những thếlự vềbả chấ không cùng loạ. Do đ, ở đy, luậ pháp không thểquyế đ?nh rằg mộ trong những thếlự đ, tứ là mộ bộphậ củ chếđ? nhà nư?c, lạ đ?ợ quyề thay đ?i bả thân chếđ? nhà nư?c, thay đ?i tổg thể

Nế nói vềchếđ? nhà nư?c như là vềmộ cái gì đ?c thù thì nên coi nó là mộ *bộphậ* củ tổg thểcòn hơ.

Còn nế hiể chếđ? nhà nư?c là những tính quy đ?nh phổbiế, những tính quy đ?nh că bả củ ý chí hợ lý thì lẽdĩnhiên, rõ ràng là mỗ dân tộ (nhà nư?c) đ?u có những tính quy đ?nh đ làm tiề đ?, và những tính quy đ?nh này phả cấ thành credo[103]1* chính trịcủ dân tộ ấ. Nói cho đng ra, đy là vấ đ? củ tri thứ, chứkhông phả củ ý chí. Giố như ý chí củ cá nhân, ý chí củ dân tộ cũg không thểvư?t ra ngoài giớ hạ củ những quy luậ củ lý tính. Ở mộ dân tộ không có lý tính thì nói chung, không thểnói đ?n mộ tổchứ nhà nư?c hợ lý tính. Hơ thếnữ, ở đy, trong triế họ pháp quyề, chúng ta đ? cậ tớ ý chí loài.

Quyề lậ pháp không tạ ra luậ pháp, - nó chỉphát hiệ và nêu luậ pháp.

Ngư?i ta đ mưu toan giả quyế mâu thuẫ này bằg những sựphân biệ giữ assemblée constituante[104]1* và assemblée constituée[105]2*.

§299. "Đ?i vớ cá nhân, những đ?i tư?ng này" (đ?i tượg củ quyề lậ pháp) "đ?ợ quy đ?nh mộ cách chính xác hơ vềhai mặ:) mộ mặ là cá nhân đ?ợ hư?ng những gì củ nhà nư?c và có thểnhờnhà nư?c mà hư?ng những gì. â) mặ khác là họphả đng góp gì cho nhà nư?c. Mặ thứnhấ bao gồ những luậ thuộ vềlĩh vự tưpháp nói chung, những quyề củ các đàn thểtựquả và nghiệ đàn, và những thểchếhoàn toàn chung, còn gián tiế (§298) thì bao gồ toàn bộchếđ? nhà nư?c. Còn cái [mà cá nhân] phả đng góp cho nhà nư?c thì chỉcó thểđ?ợ quy đ?nh mộ cách công bằg - và đ?ng thờ đ?ợ quy đ?nh sao cho những công việ và những sựphụ vụ*đ?c thù* mà cá nhân có khảnăg

https://thuviensach.vn

hoàn thành, đ?u đ?ợ thông qua ý chí riêng củ họ- trong trư?ng hợ cái đ đ?ợ chuy?n thành *tiề,* tứ là thành *giá trị*phổbiế hiệ hành củ các vậ và củ những sựphụ vụ?.

Bả thân Hê-ghen đ nói vềviệ quy đ?nh như thếnhững đ?i tư?ng củ quyề lậ pháp, trong lờ chú thích sau đy cho đạ ấ:

"Cái gì phả là đ?i tư?ng củ quyề lậ pháp phổbiế và cái gì cầ phả giao cho cơquan hành chính và giao cho chính phủđề tiế nói chung, thì thự ra, vềđ?i thể có thểphân chia như sau: lĩh vự đ?u bao gồ những cái mà theo nộ dung củ chúng là *hoàn toàn phổbiế,* cụthểlà những quy đ?nh củ luậ pháp: lĩh vực sau bao gồ *cái đ?c thù* và phương thứ *thự hiệ.* Nhưng sựphân chia này không phả là hoàn toàn cốđ?nh, vì luậ pháp, nế muố thành luậ pháp, chứkhông phả thành đề rã giả đ?n nói chung (ví dụnhư "chớ giế ngư?i"), thì cầ phả *đư?c minh đ?nh trong bả thân nó, và luậ pháp càng đ?ợ minh đ?nh thì nộ dung củ nó càng dễdàng đ?t tớ chỗlà nó có thểđ?ợ thự hiệ dư?i cái dạg mà nó đng tồ tạ. Nhưng đ?ng thờ tính quy đ?nh quá rành mạh nhưthếcó thểđm lạ cho luậ pháp cái mặ kinh nghiệ là mặ sẽphả bịbiế dạg đ trong quá trình chấ hành thự tế nhưvậ sẽvi phạ tính chấ củ luậ pháp. Cũg mộ tinh thầ ấ vừ xác lậ cái phổbiế, lạ vừ làm cho cái phổbiế mang tính hiệ thự xác đ?nh và thự hiệ cái phổbiế ấ: đ chính là sự thố nhấ hữ cơcủ các quyề lự nhà nư?c".*

Nhưng chính Hê-ghen lạ không cấ tạ ra sựthố nhấ *hữ cơ*này. Ông cho rằg những quyề lự khác nhau có những nguyên tắ khác nhau. Hơ thếnữ, những quyề lự này là tính hiệ thự vững chắ. Vì thế khi Hê-ghen lẩ vào "sựthố nhấ hữ cơ *giảtư?ng* đ? tránh sựxung đ?t hiệ thự giữ những quyề lự đ, trong lúc lẽra phả vạh rõ những quyề lự ấ là những yế tốcủ sựthố nhấ hữ cơ thì đ chỉlà mộ lố nói quanh co thầ bí rỗg tuế.

Xung đ?t thứnhấ chư đ?ợ giả quyế là xung đ?t giữ *toàn bộchếđ? nhà nư?c vớ quyề lậ pháp*. Xung đ?t thứhai chư đ?ợ giả quyế là xung đ?t giữ *quyề lậ pháp* và *quyề hành chính,* giữ luậ pháp và sựthi hành luậ pháp.

Tính quy đ?nh thứhai nêu trong đạ vă này là: sựphụ vụduy nhấ mà nhà nư?c đi hỏ ở cá nhân là *tiề.*

Những că cứđ?ợ Hê-ghen dẫ ra đ? bênh vự luậ để này là:

1) tiề là giá trịphổbiế hiệ hành củ các vậ và củ những sựphụ vụ

2) cái cầ thự hiệ, chỉcó thểđ?ợ quy đnh mộ cách *công bằg* bằg cách chuyể nó thành tiề;

3) chỉbằg cách đ thì hoạ đ?ng đ làm mớ có thểđ?ợ quy đ?nh sao cho những công việ và những sựphụ vụ*đ?c thù* mà cá nhân phả làm, đ?u đ?ợ thông qua ý chí riêng củ cá nhân.

https://thuviensach.vn

Hê-ghen viết trong lờ chú thích:

Chú thích cho để 1. "Mớ thoạ nhìn, ngư?i ta có thểlấ làm lạrằg đ?i vớ vô sốtài cán, sả nghiệ, hoạ đ?ng, tài năg, và những củ cả số, đ dạg, bao hàm ở trong chúng và đ?ng thờ gắ liề vớ ý hư?ng chính trị thì nhà nư?c không yêu cầ những đ?m phụtrự tiế, mà chỉđi hỏ mộ củ cả *duy nhấ,* biể hiệ dư?i dạg *tiề.* Những đ?m phụthuộ vềviệ bả vệnhà nư?c khỏ bịkẻthù xâm phạ thì nằ trong sốnhững đ?m phụsẽđ?ợ nghiên cứ trong phầ sau (không phả vì đề đ sẽđ?ợ nghiên cứ trong phầ sau, mà vì những lý do khác, cho nên chỉsau này chúng tôi mớ bàn đ?n nghĩ vụbinh dịh củ cá nhân).

"Song thậ ra, tiề không phả là mộ thứcủ cả *đặ thù bên cạh những củ cả khác, mà là hình thứ phổbiế củ tấ cảnhững củ cả ấ, trong chừg mự mà chúng đ?t tớ mộ sựtồ tạ ở bên ngoài, vớ tính cách là mộ vậ". Hê-ghen nói tiế trong đạ bổsung: "Nhà nư?c mua củ chúng ta cái mà nó cầ đ?n”*

Chú thích cho để 2. "Chỉở cái giai đạ bên ngoài cùng cự ấ”(tứ là ở giai đạ mà củ cả đ?t tớ mộ sựtồ tạ bên ngoài, vớ tính cách là mộ vậ) "thì đ?m phụ mớ có thểcó đ?ợ tính quy đ?nh vềlư?ng, do đ mớ công bằg và bình đ?ng". Trong đạ bổsung lạ nói: "Song thông qua tiề thì tính chấ công bằg củ sựbình đ?ng mớ có thểđ?ợ thự hiệ mộ cách tố đ?p nhấ". “ế như mọ cái đ?u tùy thuộ vào năg lự cụthểthì ngư?i có tài năg sẽphả nộ thuếặg hơ ngư?i không có tài".

Chú thích cho để 3. "Trong các nhà nư?c củ Pla-tôn, những nhân vậ đ?ng đ?u phân chia các cá nhân thành đ?ng cấ và giao cho họnhững nhiệ vụđ?c thù [...]: trong nư?c quân chủphong kiế, các chư hầ phả gánh vác những sựphụ vụkhông xác đ?nh, cũg nhưnhững sựphụ vụxác đ?nh theo tính đ?c thù củ chúng, ví dụnhưtiế hành xét xửv.v.: những đ?m phụđ tiế hành ở phư?ng Đng, ở Ai Cậ, đ? dựg lên những công trình đ? sộv.v. cũg có cái chấ đ?c thù v.v.. Trong tấ cảnhững đề kiệ đ, đ?u không có cái nguyên tắ tựdo chủquan đi hoạ đ?ng có tính thự thểcủ cá nhân - theo nộ dung củ nó, hoạ đ?ng này trong những sựphụ vụấ và tựbả thân nó là mộ cái gì đ?c thù - phả thông qua ý chí đ?c thù củ cá nhân: đ là mộ thứquyề chỉcó thểthự hiệ đ?ợ thông qua yêu sách đi thự hiệ các đ?m phụdư?i hình thứ giá trịphổbiế, và đ chính là nguyên nhân đ gây nên sựchuyể hóa ấ". Trong đạ bổsung có nói: "Nhà nư?c mua củ chúng ta cái mà nó cầ đ?n, đề đ mớ thoạ nhìn thì có thểhình nhưlà trừ tư?ng, chế chóc và vô lư?ng lâm, và cũg có thểhình nhưlà nhà nư?c bịơ xuố rấ thấ vì tựthỏ mã vớ những sựphụ vụtrừ tư?ng. Nhưg nguyên tắ nhà nư?c hiệ đ?i là: tấ cảviệ gì mà cá nhân làm, đ?u đ?ợ thông qua ý chí củ cá nhân". "...Nhưg sựtôn trọg đ?i vớ tựdo chủquan chính là ở chỗ chỉđ?n vớ mỗ ngư?i từphía có thểđ?n đ?ợ vớ ngư?i đ".

Anh muố làm gì thì cứlàm - chỉcầ bỏtiề ra thôi!

Mở đ?u, đạ bổsung viế:

“ai mặ củ chếđ? nhà nư?c là những quyề hạ và nghĩ vụcủ cá nhân, mà nghĩ vụthì bây giờhầ hế đ?ợ chuyể thành tiề. Nghĩ vụbinh dịh bây giờhầ nhưlà nghĩ vụcá nhân duy nhấ".

https://thuviensach.vn

§300. “rong quyề lậ pháp, vớ tính cách là *tổng thể* trư?c hế có hai yế tốkhác có hiệ nghiệ: yế tố*quân chủ* vớ tính cách là yế tốnắ giữsựquyế đ?nh tố cao: vớ tính cách là yế tốtưvấ thì có *quyề hành chính*, là cái biế cụthểvà khái quát đ?ợ các mặ muôn màu muôn vẻcủ tổng thểvớ những nguyên tắ cơbả hiệ thự đ?ợ *kế tinh* trong tổng thể đ?c biệ là biế rõ những nhu cầ củ quyề lự nhà nư?c: và cuố cùng là yế tố*đ?ng cấ"*.

Quyề nhà vua và quyề hành chính cấ thành... quyề lậ pháp. Nhưng nế quyề lậ pháp là *tổng thể*thì ngư?c lạ, quyề nhà vua và quyề hành chính phả là những yế tốcủ quyề lậ pháp. Yế tố*đ?ng cấ*, thêm vào những yế tốtrên, cũng vẫ chỉlà quyề lậ pháp, hoặ là quyề lậ pháp trong sự*phân biệ* giữ nó vớ quyề nhà vua và quyề hành chính.

§301. “ụ đch củ yế tố*đ?ng cấ* là ở chỗlàm cho trong yế tốđ công việ phổbiế có đ?ợ không những mộ sự tồ tạ *tựnó*, mà cảmộ sự tồ tạ *cho nó* nữ, nghĩ là làm cho yế tố*tựdo hình thứ* chủquan - tứ ý thứ củ công chúng, vớ tính cách là *tính phổbiế có tính chấ kinh nghiệ* củ những quan để và tư tư?ng củ *nhiề ngư?i* - tồ tạ ở trong nó".

Yế tốđ?ng cấ là đ?i biể củ xã hộ công dân đ?i vớ nhà nư?c là cái đ?ng đ?i diệ vớ xã hộ công dân vớ tư cách là "nhiề ngư?i". "Nhiề ngư?i" này trong mộ lúc phả tiế hành mộ cách có *ý thứ* những công việ chung, coi như những công việ riêng củ mình, như đ?i tư?ng củ *ý thứ công chúng*, mà theo Hê-ghen thì đ chẳng qua chỉlà *tính phổbiế có tính chấ kinh nghiệ* củ những quan để và tưtư?ng củ *"nhiề ngư?i"* (trong các chếđ? quân chủhiệ đ?i, kểcảchếđ? quân chủlậ hiế, tình hình thự tếchính là nhưvậ). Đề đng chú ý là Hê-ghen, mộ ngư?i hế sứ bái phụ tinh thầ nhà nư?c, tinh thầ đ?o đ?c, ý thứ nhà nư?c, lạ tuyệ đ?i coi khinh những cái đ, khi chúng xuấ hiệ trư?c mắ ông dư?i hình thứ kinh nghiệ hiệ thự.

Đ chính là đề bí ẩ củ chủnghĩ thầ bí. Cũng vẫ sựtrừ tư?ng hưả ấ - sựtrừ tư?ng cho rằng *ý thứ nhà nư?c* là hình thứ *chếđ? quan chứ* không thích hợ, tứ hình thứ thang bậ củ tri thứ và thừ nhậ mộ cách không phê phán sựtồ tạ không thích hợ đ là sựtồ tạ hiệ thự và *hoàn toàn* có *giá trị* - cũng vẫ sựtrừ tư?ng hư ả ấ bình thả thừ nhậ rằng tinh thầ *kinh nghiệ*, hiệ thự củ nhà nư?c, tứ *ý thứ công chúng*, đ?n thuầ là mộ món hổlố những "quan để và tưtư?ng củ nhiề ngư?i". Giố nhưsựtrừ tư?ng đ đ lén đư vào cơcấ quan chứ cái bả chấ xa lạvớ cơcấ ấ, nó cũng cung cấ cho bả chấ hiệ thự cái hình thứ biể hiệ không phù hợ vớ bả chấ ấ. Hê-ghen biế bộmáy quan liêu thành mộ cái có tính chấ ý tư?ng, và biế ý thứ công chúng thành mộ cái có tính chấ kinh nghiệ. Ông có thểcoi ý thứ công chúng hiệ thự là ý thứ hoàn toàn đ?c thù, chính vì ông đ nâng ý thứ đ?c thù lên hàng ý thứ công chúng. Hê-ghen lạ càng ít đái hoài tớ sựtồ tạ hiệ thự củ tinh thầ nhà nư?c, vì ông tin rằng ông đ thự

https://thuviensach.vn

hiệ đ?ợ đ?y đ? tinh thầ này trong cái gọ là những hình thứ tồ tạ củ nó. Khi tinh thầ nhà nư?c, nhưmộ bóng ma thầ bí, đng lở vở ở ngư?ng cử, thì nó đ?ợ ngư?i ta cúi chào đ? mọ cách, - còn ở đy, nơ mà ta có thểsờthấ nó bằg tay, thì ngư?i ta hầ nhưkhông nhậ thấ nó.

"Mụ đch củ yế tốđ?ng cấ là ở chỗlàm cho trong yế tốđ công việ phổbiế có đ?ợ không những mặ tồ tạ *tựnó*, mà cảmộ sựtồ tạ *cho nó* nữ". Và công việ phổbiế ấ có đ?ợ mộ sựtồ tạ cho nó, vớ tính cách là "ý thứ công chúng", "vớ tính cách là *tính phổbiế có tính chấ kinh nghiệ* củ những quan để và tươư?ng *củ nhiề ngư?i"*.

Sựchuyể hóa củ "công việ phổbiế" thành chủthể do đ thành mộ cái gì đ?c lậ, - sựchuyể hóa đ đ?ợ hình dung ởđy nhưlà mộ nhân tốcủ quá trình số củ "công việ phổbiế". Đng lẽnhững chủthểphả đ?ợ khách thểhóa thành "công việ phổbiế", thì ở Hê-ghen chính bả thân "công việ phổbiế" lạ trởthành chủthể ỞHê-ghen, không phả chủthểcầ đ?n "công việ phổbiế", coi là công việ thậ sựcủ mình, mà "công việ phổbiế" cầ đ?n những chủthể coi là sựtồ tạ *hình thứ* củ mình. Đ?i vớ công việ phổbiế, thì việ nó cầ phả tồ tạ vớ tưcách là chủthể là mộ việ cự kỳquan trọg.

Ởđy, đề cầ đ?c biệ chú ý là sựkhác biệ giữ *"tồ tạ tựnó"* và *"tồ tạ cho nó"* củ "công việ phổbiế".

"Công việ phổbiế" đ tồ tạ *"tựnó"* vớ tính cách là công việ hành chính, *v.v.*. Nó tồ tạ nhưng nó không phả là công việ *phổbiế trong thự* tế Nó hoàn toàn không phả là công việ phổbiế, vì nó không phả là công việ củ *"xã hộ công dân"*. Nó đ tìm đ?ợ sựtồ tạ *"bả chấ"*, sựtồ tạ tựnó củ bả thân nó. Cho rằg ngoài ra, nó còn trởthành "ý thứ công chúng" thậ sự tứ "tính phổbiế kinh nghiệ", - thì đ chỉlà mộ yế tốthuầ túy hình thứ, có đ?ợ tính hiệ thự dư?ng nhưchỉlà *tư?ng trưng* mà thôi. Tồ tạ "hình thứ", hoặ tồ tạ “inh nghiệ" củ công việ phổbiế là tách rờ vớ *tồ tạ thự thể*củ nó. Ý nghĩ thậ sựcủ tấ cảnhững đề ấ là nhưsau: "công việ phổbiế" *tựnó* không phả là công việ *phổbiế thậ sự* còn công việ phổbiế *kinh nghiệ* thậ sựthì chỉcó tính chấ *hình thứ* mà thôi.

Hê-ghen tách *nộ dung* khỏ hình thứ, tách "tồ tạ tựnó" khỏ "*tồ tạ cho nó*", và "tồ tạ cho nó" chỉđ?ợ Hê-ghen đư từbên ngoài vào làm yế tố*hình thứ* mà thôi. ỞHê-ghen, nộ dung dư?i dạg có sẵ tồ tạ dư?i nhiề hình thứ, nhưng những hình thứ này không phả là hình thứ củ nộ dung đ; rấ dễthấ rằg cái hình thứ mà hiệ giờphả

https://thuviensach.vn

có cái ý nghĩ hình thứ thậ sựcủ nộ dung, thì lạ không có cái nộ dung thậ sựlàm nộ dung củ mình.

Công việ phổbiế là mộ cái gì đ có sẵ, vố không phả là công việ thậ sựcủ nhân dân. Công việ thậ sựcủ nhân dân đ đ?ợ thự hiệ không cầ đ?n sựgiúp sứ củ nhân dân. Yế tốđ?ng cấ là *sựtồ tạ hư ả* củ những công việ nhà nư?c, vớ tính cách là công việ củ nhân dân. Cho rằg *công việ phổbiế* là công việ phổbiế, là công việ công cộg, thì đ là mộ ả tư?ng; hoặ cho rằg công việ củ nhân dân là công việ phổbiế, thì đ là mộ *ả tư?ng*. Trong các nhà nư?c củ chúng ta, cũg như trong triế họ pháp quyề củ Hê-ghen, tình hình đ đ quá xa đ?n nỗ câu nói trùng lắ "công việ phổbiế là công việ phổbiế" chỉcó thểxuấ hiệ vớ tính cách là mộ *ả tư?ng củ ý thứ thự tiễ mà thôi*. *Yế tốđ?ng cấ* là *ả tư?ng chính trịcủ xã hộ công dân*. Ở Hê-ghen, tựdo *chủquan* thểhiệ ra là tựdo *hình thứ* (đ?ơg nhiên, đề quan trọg là làm sao cho tựdo đ?ợ thự hiệ mộ cách tựdo, là làm sao cho tựdo thố trịkhông phả vớ tưcách là bả năg tựnhiên vô ý thứ củ xã hộ) chính là vì tựdo khách quan không đ?ợ ông quan niệ là sựthự hiệ củ tựdo chủquan, là biể hiệ thự tếcủ tựdo chủquan. Vì Hê-ghen đ khoác cho nộ dung giảđ?nh hoặ nộ dung thự tếcủ tựdo mộ hình thứ thầ bí, cho nên chủthểthự sựcủ tựdo, ở ông, có mộ ý nghĩ hình thứ

Việ tách phạ trù *tựnó* ra khỏ phạ trù *cho nó*, tách bả chấ khỏ chủthể là chủnghĩ thầ bí trừ tư?ng.

Trong chú thích, Hê-ghen coi mộ cách hoàn toàn rõ ràng "yế tốđ?ng cấ" là mộ cái gì "hình thứ" và "ả tưởg".

Tri thứ, cũg như*ý chí* củ "yế tốđ?ng cấ", thì mộ phầ không có ý nghĩ, mộ phầ đng hoài nghi; nghĩ là yế tốđ?ng cấ không phả là *sựbổsung có nộ dung*.

1) "Cái quan niệ cho rằg sựtấ yế và tính hữ ích củ cạh tranh giữ các đ?ng cấ nả sinh trư?c tiên trong ý thứ hàng ngày, - quan niệ ấ chủyế là ởchỗdư?ng nhưcác đ?i biể củ nhân dân hoặ thậ chí bả thân nhân dân nữ, đ?u *nhấ đ?nh hiể rõ nhấ* đề gì có lợ cho nhân dân, và dư?ng nhưnhân dân có cái ý chí kiên đ?nh thự hiệ đề tố nhấ đ. Vềđể thứnhấ thì sựthự lạ ngư?c lạ, nhân dân, - vì từnày chỉmộ bộphậ đ?c thù củ những thành viên củ nhà nư?c, - là mộ bộphậ *không biế mình muố gì*. Hiể biế mình muố gì, và hơ thếnữ. Hiể biế ý chí tựnó và cho nó, tứ lý trí, muố gì, là kế quả củ mộ nhậ thứ sâu sắ"(rõ ràng là có đ?ợ ở trong vă phòng) "và củ sựphán đán; việ này chính lạ không phả là công việ củ nhân dân".

Sau đ mộ chút, ông lạ nói vềbả thân các đ?ng cấ:

"Những quan chứ cao cấ củ nhà nư?c cầ phả có sựhiể biế sâu sắ hơ và rộg rãi hơ vềbả chấ củ những cơquan và củ những nhu cầ củ nhà nư?c, cũg nhưhọcầ phả có sựthành thạ và thói quen lớ hơ đ?i vớ công việ nhà nư?

https://thuviensach.vn

c, và họ*có thể* làm đ?ợ cái tố nhấ mà không cầ đ?n các đ?ng cấ, cũg nhưkhi có các hộ nghịđ?ng cấ thì họphả luôn luôn làm cái tố nhấ".

Lẽdĩnhiên, trong cái tổchứ đ đ?ợ Hê-ghen mô tảthì đề đ là hoàn toàn đng.

2) "Còn nói về*cái ý chí tố lành* tuyệ vờ củ các đ?ng cấ muố thự hiệ lợ ích phổbiế, thì chúng ta đ nhậ xét ở trên [...] rằg cái giảthiế dư?ng nhưchính phủđ theo đề ác hoặ đ theo mộ ý chí không tố, là mộ giảthiế đ?c trưg củ dân đn và nói chung là củ mộ quan để phủđ?nh. Giảthiế này, - nế bác lạ nó bằg mộ hình thứ cũg như thế - trư?c tiên lẽra phả dẫ đ?n chỗkế tộ các đ?ng cấ là: vì các đ?ng cấ bắ nguồ từtính đ?n nhấ, từquan để tư nhân và từlợ ích đ?c thù, nên các đ?ng cấ có khuynh hư?ng sửdụg hoạ đ?ng củ chúng đ? bả vệnhữg lợ ích đ?c thù ấ bằg cách hy sinh những lợ ích phổbiế, trong khi ngư?c lạ, những yế tốkhác củ quyề lự nhà nư?c, tựbả thân chúng, lạ đ?ng vữg trên quan để củ nhà nư?c và hiế thân mình cho những mụ đch phổbiế".

Do đ, *sựhiể biế* và *ý chí* củ các đ?ng cấ phầ thì thừ, phầ thì đng nghi. Nhân dân không biế mình muố gì. Các đ?ng cấ không hiể biế công việ củ nhà nư?c vớ mứ đ? như quan chứ, sựhiể biế này là đ?c quyề củ các quan chứ. Các đ?ng cấ là thừ đ?i vớ việ thự hiệ "công việ phổbiế". Các quan chứ *có khảnăg* thự hiệ công việ này không cầ đ?n các đ?ng cấ, và mặ dù có các đ?ng cấ, họcũg vẫ *phả* làm cái tố nhấ. Nhưvậ, vềmặ nộ dung, đ?i diệ củ các đ?ng cấ chỉlà mộ món xa xỉthuầ túy. Vì vậ, sựtồ tạ củ họhoàn toàn chỉlà *hình thứ* mà thôi.

Tiế nữ, đ?i vớ trạg thái tưtư?ng củ các đ?ng cấ, tứ *ý chí* củ họ thì cũg đng nghi, vì trạg thái tưtư?ng và ý chí đ bắ nguồ từquan để tưnhân và từnhữg lợ ích tưnhân. Trên thự tế không phả công việ phốbiế là lợ ích tưnhân củ các đ?ng cấ, mà lợ ích tưnhân củ họlà công việ phổbiế củ họ Nhưg "công việ phốbiế" mà lạ thông qua ý chí không biế mình muố gì, hay ít ra cũg không có sựhiể biế đ?c thù vềcái phổbiế, nói cách khác là thông qua mộ ý chí lấ lợ ích đ?i lậ vớ công việ phổbiế làm nộ dung thậ sựcủ mình, mớ có đ?ợ *hình thứ* củ công việ phổbiế, thì thậ là kỳkhôi!

Trong các nhà nư?c hiệ đ?i, cũg nhưtrong triế họ pháp quyề củ Hê-ghen, *tính hiệ thự chân chính, đ?ợ nhậ thứ, củ công việ phổbiế chỉlà có tính chấ hình thứ, hoặ chỉcó cái hình thứ mớ là công việ phổbiế hiệ thự.*

Hê-ghen đng trách không phả vì ông miêu tảbả chấ củ nhà nư?c hiệ đ?i đng nhưnó có thự, mà là vì ông mạ nhậ cái hiệ có là *bả chấ củ nhà nư?c.* Cái hợ lý là hiệ thự, - đề đ đ?ợ chứg minh chính bở *mâu thuẫ củ tính hiệ thự không hợ lý* là tính hiệ thự luôn luôn đ?i lậ vớ đề mà nó nói vềnó, và đề nó nói vềnó thì đ?i lậ vớ bả thân nó.

https://thuviensach.vn

Đng lẽphả chỉra rằng "công việ phổbiế" đng tồ tạ cho mình "mộ cách chủquan và vì vậ đng tồ tạ mộ cách hiệ thự vớ tính cách là công việ phổbiế", rằg nó cũg có hình thứ củ "công việ phổbiế", thì Hê-ghen chỉvạh ra rằg *tính vô đ?nh hình* là tính chủquan củ công việ phổbiế, - vì hình thứ không có nộ dung thì nhấ đ?nh phả là vô đ?nh hình. Hình thứ mà công việ phổbiế có đ?ợ trong mộ nhà nư?c không phả là nhà nư?c củ công việ phổbiế, thì chỉcó thểlà hình thứ vô đ?nh hình, tựmình dố mình, tựmâu thuẫ vớ mình, là *hình thứ hư ả*, hình thứ này cũg tựphơ trầ vớ tính cách là cái hưả ấ.

Món xa xỉphẩ, tứ yế tốđ?ng cấ, đ?ợ Hê-ghen đ?a vào chỉlà đ? cho hợ vớ lô-gích. *Tồ tạ cho nó* củ công việ phổbiế, coi là tính phổbiế kinh nghiệ, phả có sựtồ tạ hiệ có. Hê-ghen không cốgắg tìm ra sựthự hiệ thích hợ củ "tồ tạ cho nó củ công việ phổbiế", ông tựbằg lòng là đ tìm ra đ?ợ mộ tồ tạ kinh nghiệ có thểquy vào phạ trù lô-gích đ. Thếlà yế tốđ?ng cấ trởthành tồ tạ ấ, đ?ng thờ bả thân Hê-ghen cũg không bỏlỡcơhộ đ? nhậ xét rằg tồ tạ ấ là đng thư?ng và mâu thuẫ đ?n mứ nào. Và sau đ, Hê-ghen còn trách móc ý thứ thông thư?ng rằg nó đ không coi sựthỏ mãn vềmặ lô-gích đ đ?ợ đ? xuấ trên kia là đ?, - rằg nó đi hỏ chuyể hóa lô-gích thành cái khách quan chân chính, chứkhông đi hỏ dùng sựtrừ tư?ng *tùy tiệ* đ? hòa tan hiệ thự vào lô-gích.

Tôi nói: đ là sựtrừ tư?ng *tùy tiệ*. Vì nế quyề hành chính mong muố *công việ phổbiế*, hiể biế và thự hiệ công việ đ, nế quyề này là từnhân dân mà ra và là đ sốcó tính chấ kinh nghiệ (đy không phả nói đ?n toàn bộ coi là tổg thể- nhưbả thân Hê-ghen đng dạ cho chúng ta), thì tạ sao lạ không thểquy đ?nh quyề hành chính là "tồ tạ cho nó củ công việ phổbiế"? Hoặ giảlà, vì sao lạ không thểcoi "đ?ng cấ" là *tồ tạ tựnó* củ công việ phổbiế, mộ khi công việ chỉthông qua chính phủmớ có đ?ợ tính rõ ràng, tính xác đ?nh, tính hiệ thự và tính đ?c lậ?

Nhưg sựđ?i lậ thậ sựchính là ở chỗnày: ở mộ nơ nào đ "công việ phổbiế" phả *đư?c biể hiệ ra* trong nhà nư?c vớ tính cách là công việ nhà nư?c "hiệ thự", do đ là "công việ phổbiế kinh nghiệ"; ở mộ nơ nào đ, công việ phốbiế cũg phả đ?i mũvà khoác áo củ cái phổbiế, do đ nó tựnhiên trởthành mộ vai trò, mộ ả tư?ng.

Đy là nói đ?n sựđ?i lậ giữ "cái phổbiế" coi là *"hình thứ"* coi là cái mang "hình thứ tính phổbiế", và "cái phổbiế, coi là nộ dung".

Ví dụ trong khoa họ, "mộ ngư?i cá biệ" có thểthự hiệ công việ phổbiế, và công việ phổbiế bao giờcũg đ?ợ thự hiệ bở những con ngư?i cá biệ. Nhưg nó

https://thuviensach.vn

chỉtrởthành công việ phổbiế thậ sự khi nào nó không còn là công việ củ cá nhân riêng lẻ mà là công việ củ xã hộ. Đề đ không những làm thay đ?i hình thứ, mà còn làm thay đ?i cảnộ dung. Còn ở đy thì nói tớ cái nhà nư?c trong đ bả thân nhân dân là công việ phổbiế ấ; đy là nói tớ cái ý chí chỉtìm đ?ợ sựtồ tạ thự sựcủ nó, vớ tính cách là ý chí loài, trong ý chí tựý thứ củ nhân dân mà thôi. Và ngoài ra, ở đy cũg nói tớ ý niệ nhà nư?c.

Nhà nư?c hiệ đ?i, trong đ "công việ phổbiế", cũg nhưviệ làm công việ phổbiế, là mộ đ?c quyề, còn các đ?c quyề, mặ khác, lạ xuấ hiệ nhưlà những công việ phổbiế thậ sự - nhà nư?c hiệ đ?i ấ có ý nghĩđ?n kỳkhôi là muố chiế lấ cho mình "công việ phổbiế" *chỉ*nhưlà *mộ hình thứ (*kỳthự, đy chỉcó *hình thứ* mớ là công việ phổbiế). Vì vậ, nhà nư?c hiệ đ?i đ tìm đ?ợ hình thứ thích hợ cho nộ dung củ mình, cái nộ dung mà chỉnhìn bềngoài mớ là công việ phổbiế thậ sự

Nhà nư?c lậ hiế là nhà nư?c trong đ lợ ích nhà nư?c, vớ tính cách là lợ ích thậ sựcủ nhân dân, *chỉ*tồ tạ mộ cách hình thứ; nhưg vớ tính cách là *mộ hình thứ nhấ đ?nh* thì nó lạ tồ tạ bên cạh nhà nư?c hiệ thự. Ở đy, lợ ích nhà nư?c lạ có đ?ợ *mộ cách hình thứ* tính hiệ thự coi là lợ ích củ nhân dân, nhưg nó lạ phả có chỉđng cái *tính hiệ thự hình thứ* đ mà thôi. Lợ ích nhà nư?c đ trởthành *mộ đ? trang trí,* trởthành haut goỷt[106]1* củ đ?i sống nhân dân, trởthành mộ *nghi thứ.* Yế tố*đ?ng cấ* là mộ sự*nói dố đ?ợ phê chuẩ, đ?ợ hợ pháp hóa* củ các nhà nư?c lậ hiế, nói rằg *nhà nư?c* là *lợ ích củ nhân dân* hoặ *nhân dân* là *lợ ích củ nhà nư?c*. Trong *nộ dung* củ nó, sựnói dố này bịbóc trầ. Vớ tính cách là quyề *lậ pháp*, sựnói dố này đ?ợ xác lậ mộ cách vữg chắ chính là vì quyề lậ pháp có cái phổbiế làm nộ dung củ mình, và vì nó là vấ đ? củ hiể biế hơ là củ ý chí, cho nên quyề lậ pháp là *quyề lự* nhà nư?c *siêu hình,* trong khi đ thì cũg sựnói dố này, vớ tính cách là quyề hành chính v.v., nhấ đ?nh sẽphả hoặ là tiêu tan ngay tứ khắ, hoặ là biế thành sựthậ. Quyề lự nhà nư?c siêu hình là nơ nư?ng thân thích hợ nhấ củ cái ả tư?ng nhà nư?c siêu hình, phổbiế.

"Suy nghĩđi chút, tấ phả thừ nhậ rằg sựbả đ?m mà các đ?ng cấ đm lạ cho hạnh phúc phổbiế và cho tự do công cộg, không phả là ở sựam hiể riêng củ các đ?ng cấ [...], mà mộ phầ là ởchỗsựam hiể củ các quan chứ cao cấ, *đ?ợ bổsung"(!!)* "bằg sự am hiể củ các đ?i biể, chủyế là vềhành đ?ng củ các quan chứ nắ quá xa tầ kiể soát củ các nhà chứ trách cao cấ, đ?c biệ là vềnhững thiế sót và những nhu cầ cấ thiế hơ và đ?c thù hơ mà các đ?i biể nhìn thấ cụthểtrư?c mắ mình: còn mộ phầ thì sựbả đ?m này là ở tác dụg củ sựkiể soát củ nhiề ngư?i, sựkiể soát đng đ?ợ mong chờ hơ nữ lạ là mộ sựkiể soát củ công chúng, mộ sựkiể soát ngay từtrư?c đ

https://thuviensach.vn

buộ ngư?i ta phả đ sâu mộ cách tố nhấ vào công việ và vào những dựán đ đ?ợ vạh ra chỉthự hiệ những công việ đ theo đng vớ những đ?ng cơtrong sạh nhấ; sứ ép này, vềphía nó, cũg có mộ tác dụg như vậ đ?i vớ bả thân những thành viên củ các đ?ng cấ".

"hưvậ, vềsựbả đ?m nói chung mà hình như các đ?ng cấ nói riêng phả cung cấ, thì *mỗ mộ thểchếkhác củ nhà nư?c* đề chia sẻvớ các đ?ng cấ trong việ bả đ?m hạh phúc chung và tựdo hợ lý tính, còn trong những thểchếđ, thì mộ sốthểchếnhư chủquyề nhà vua, chếđ? vư?ng vịthếtậ, chếđ? xét xửv.v., lạ còn chứ đ?ng sựbả đ?m ấ vớ mộ mứ đ? lớ hơ nhiề. Vì vậ, cầ phả tìm tính quy đ?nh *riêng biệ* củ khái niệ đ?ng cấ ở chỗlà trong các đ?ng cấ, yế tốchủquan củ tựdo phổbiế,- tứ là sựam hiể riêng và ý chí riêng củ cái lĩh vự đ?ợ gọ là xã hộ công dân trong công trình nghiên cứ này, - nhậ đ?ợ *sựtồ tạ trong mối quan hệvớ nhà nư?c. Việ yế tốấ là mộ tính quy đ?nh củ ý niệ đ phát trị?n tớ tổg thể việ không đ?ợ lẫ lộ tính tấ yế bên trong ấ vớ những tính tấ yế bên ngoài và những tính có ích, - tất cảnhững việ đ, ở đy cũg như ởmọ nơ, đ?u bắ nguồ từquan để triế họ".*

Tựdo phổbiế củ công chúng hình nhưđ?ợ *bả đ?m* bằg những thểchếkhác củ nhà nư?c; các đ?ng cấ hình như là sựtựbả đ?m củ tựdo này. Còn nhân dân thì coi trọg các hộ nghịđ?ng cấ mà họcoi là cái đ?m bả cho những lợ ích củ mình, hơ là những thểchếkhác là những thểchếphả đ?m bả tựdo củ nhân dân khỏ mọ nguy cơmà không có sựtham gia củ nhân dân; chúng vố không phả là biể hiệ có hiệ quảcủ tựdo ấ. Đặ các đ?ng cấ ngang hàng vớ những thểchếkhác nhưHê-ghen làm, có nghĩ là mâu thuẫ vớ bả chấ củ các đ?ng cấ.

Hê-ghen giả đp đề bí ẩ ấ bằg cách coi "tính quy đ?nh riêng biệ củ khái niệ đ?ng cấ" là ở chỗtrong các đ?ng cấ, "sựam hiể riêng và ý chí riêng củ [...] xã hộ công dân nhậ đ?ợ *sựtồ tạ trong mố quan hệvớ nhà nư?c*". Đ là sựphả ánh củ *xã hộ công dân vào trong nhà nư?c*. Giố như giớ quan chứ là *những đ?i biể toàn quyề củ nhà nư?c* trong xã hộ công dân, *đ?ng cấ* là *những đ?i biể toàn quyề củ xã hộ công dân* trong nhà nư?c. Do đ, ở đy bao giờcũg diễ ra *những sựgiao dịh* giữ hai *ý chí đ?i lậ*.

Phầ bổsung cho đạ này viế:

"hái đ? củ chính phủđ?i vớ các đ?ng cấ, *về thự chấ không nên là thù nghịh, và lòng tin vào sựcầ thiế phả có thái đ? thù nghịh này là mộ sựlầ lạ đng buồ".*

Đng lẽphả nói: là mộ "sựthậ đng buồ".

"hính phủkhông phả là đ?ng phái đ?ng đ?i lậ vớ mộ đ?ng phái khác".

Thự ra thì ngư?c lạ.

https://thuviensach.vn

“huếkhóa, mà các đ?ng cấ biể quyế không đ?ợ coi là *tặg phẩ* cho nhà nư?c: thuếkhóa đư?c biể quyế chính là vì phúc lợ củ bả thân những ngư?i đ biể quyế”

Theo *ý kiế chung,* việ biể quyế thuếkhóa trong nhà nư?c lậ hiế tấ nhiên là mộ *tặg phẩ.*

“Ý nghĩ thậ sựcủ các đ?ng cấ là ởchỗ nhờcó đ?ng cấ, *nhà nư?c đ vào ý thứ chủquan củ nhân dân* và nhân dân bắ đ?u tham gia vào các công việ nhà nư?c".

Để sau cùng này hoàn toàn đng. Thông qua các đ?ng cấ, nhân dân *bắ đ?u* tham gia vào các công việ nhà nư?c, còn nhà nư?c thì đ vào ý thứ chủquan củ nhân dân, vớ tính cách là mộ cái gì ở thếgiớ bên kia. Nhưng làm sao Hê-ghen lạ có thểmạ nhậ *yế tốbắ đ?u* này là *tính hiệ thự* hoàn toàn đ?ợ?

§302. “?ư?c coi là cơquan *môi giớ,* các đ?ng cấ đ?ng giữ mộ bên là chính phủnói chung và bên kia là nhân dân phân thành những lĩh vự đ?c thù và những cá nhân đ?c thù. Sứmệh củ các đ?ng cấ đi hỏ chúng phả trung thành vớ *ý nguyệ* và *tâm trạg củ nhà nư?c* và củ *chính phủ* cũg nhưphả trung thành vớ *lợ ích* củ những giớ *đặ thù và củ những cá nhân riêng lẻ. Đ?ng thờ, cùng vớ quyề hành chính có tổchứ, cái vịtrí do các đ?ng cấ chiế giữđ, đ?i vớ chúng, lạ có tác dụg mộ sự môi giớ. Nhờsựmôi giớ này, quyề lự củ nhà vua không trởthành mộ cự biệ lậ, và do đ, không xuấ hiệ thành bạ lực trầ trụ củ kẻcả quyề và thành sự tùy tiệ: mặ khác, những lợ ích đ?c thù củ các đàn thể tựquả, các nghiệ đàn và các cá nhân cũg không tách riêng ra, và tình hình không đ đ?n chỗlà toàn thểnhững cá nhân riêng lẻ– nế nhưthếthì càng tồ tệhơ - tỏra là mộ đm quả chúng và mộ đm đng, do đ, đ theo ý kiế và sựmong muố vô cơ và trởthành mộ lự lư?ng quả chúng trầ trụ chố lạ nhà nư?c hữ cơ?.*

Hê-ghen luôn luôn đ?t nhà nư?c và chính phủmà ông coi là đ?ng nhấ vào mộ phía; còn phía bên kia, ông đ?t nhân dân, đ?ợ phân thành những giớ đ?c thù và những cá nhân đ?c thù. Đ?ng cấ là cơquan *môi giớ* giữ họ Đ?ng cấ là cái ở giữ, tạ đy “ nguyệ và tâm trạg củ nhà nư?c và củ chính phủ gặ gỡvà thố nhấ vớ “ý nguyệ và tâm trạg củ những giớ đ?c thù và củ những cá nhân riêng lẻ? . Tính đ?ng nhấ củ hai thứý nguyệ và tâm trạg đ?i lậ vớ nhau này - ý niệ nhà nư?c sẽphả nả trong tính đ?ng nhấ ấ - đ?ợ biể hiệ mộ cách *tượg trưg* trong *đ?ng cấ.* Sựgiao dịh giữ nhà nư?c và xã hộ công dân thểhiệ ra là mộ lĩh vự *đ?c thù.* Đ?ng cấ là *hợ đ? giữ nhà nư?c và xã hộ công dân.* Nhưg bằg cách nào đ?ng cấ có thểthố nhấ vào bả thân chúng hai tâm trạg đ?i lậ nhau, - đề này Hê-ghen không trình bày. *Đ?ng cấ* là *mâu thuẫ đ đ?ợ xác lậ* giữ nhà nư?c và xã hộ công dân trong nộ bộnhà nư?c. Đ?ng thờ đ?ng cấ cũg là *sựđi hỏ giả quyế* mâu thuẫ đ.

https://thuviensach.vn

“?ồg thờ, cùng vớ quyề hành chính *có tổchứ,* cái vịtrí do các đ?ng cấ chiế giữđ, đ?i vớ chúng, lạ có tác dụg mộ sựmôi giớ chung, v.v.”

Đ?ng cấ không chỉlà *yế tốmôi giớ* giữ chính phủvà nhân dân. Đ?ng cấ không đ? cho "quyề lự củ nhà vua" trởthành mộ *"cự"* biệ lậ và do đ, thểhiệ ra ngoài thành "bạ lự trầ trụ củ kẻcầ quyề và thành sựtùy tiệ"; nó cũg giữnhưvậ không cho những lợ ích "đ?c thù”"tách riêng ra" v.v.; nhờcó đ?ng cấ, các cá nhân cũg không đ đ?n chỗ"tỏra là mộ đm *quầ chúng* và mộ *đm đng".* Tác dụg môi giớ ấ là chung cho tổchứ đ?i diệ đ?ng cấ và cho quyề hành chính có tổchứ. Trong mộ nhà nư?c mà "đ?a vịđ?ng cấ" ngă cả không cho "toàn thểnhữg cá nhân riêng lẻtỏra là mộ đm *quầ chúng* và mộ *đm đng,* do đ, đ theo ý kiế và sựmong muố vô cơvà trởthành mộ lự lư?ng quầ chúng trầ trụ chố lạ nhà nư?c hữ cơ, - trong mộ nhà nư?c như vậ thì "nhà nư?c *hữ cơ* tồ tạ bên ngoài "quầ chúng" và "đm đng", hoặ là "quầ chúng" và "đm đng" đ?ợ gộ vào trong tổchứ nhà nư?c, nhưg đ?ng thờ "ý kiế và sựmong muố vô cơ củ họkhông đ tớ chỗtrởthành "ý kiế và sựmong muố chố lạ nhà nư?c", - nế nhưsựviệ có mộ *phư?ng hướg rõ ràng* như vậ thì đề đ sẽtrởthành ý kiế và sựmong muố "hữ cơ. Cảcái "lự lư?ng quầ chúng" ấ nữ, cũg vẫ chỉlà lự lư?ng "quầ chúng" mà thôi, thành thửlý tính nă ở bên ngoài quầ chúng, và vì vậ, lự lư?ng quầ chúng không thểtựmình vậ đ?ng đ?ợ, mà chỉcó những kẻnắ đ?c quyề "nhà nư?c hữ cơ mớ làm cho chúng vậ đ?ng và đ?ợ sửdụg vớ tính cách là lự lư?ng quầ chúng. Ở nơ nào mà "những lợ ích đ?c thù củ các đàn thểtựquả, các nghiệ đàn và các cá nhân" không tách riêng ra khỏ nhà nư?c, ở nơ nào mà “oàn thểnhữg cá nhân riêng lẻtỏra là mộ đm *quầ chúng* và mộ *đm đng,* do đ, đ theo ý kiế và sựmong muố vô cơvà trởthành mộ lự lư?ng quầ chúng trầ trụ chố lạ nhà nư?c", - thì chính ở nơ đ đng bộ lộrõ rằg, không phả mộ "lợ ích đ?c thù”nào đ đng mâu thuẫ vớ nhà nư?c, mà là "tươ?ng hiệ thự, hữ cơ phổbiế củ quầ chúng và đm đng" không trởthành "tươ?ng củ nhà nư?c hữ cơ và cũg không đ?ợ thự hiệ ở trong nhà nư?c đ. Vậ thì cái gì cho phép các đ?ng cấ đng vai trò môi giớ đ? ngă chặ cự đan đ? Đ chỉlà tình hình sau đy: "những lợ ích đ?c thù củ các đàn thểtựquả, củ các nghiệ đàn và các cá nhân đ?ợ tách riêng ra", hoặ là yế tố lợ ích đ tách riêng củ họ*tính sốvớ nhà nư?c thông qua những đ?ng cấ,* và đ?ng thờ cũg là sựkiệ "ý kiế và sựmong muố vô cơcủ quầ chúng và đm đng" đ tìm đ?ợ miếg đ?t đ? biể hiệ *ý chí* củ mình (hoạ đ?ng củ mình) trong việ sáng lậ các đ?ng cấ, còn trong việ nhậ đ?nh vềhoạ đ?ng củ các đ?ng cấ, thì tìm đ?ợ miếg đ?t đ? biể hiệ "ý kiế" củ mình, nuôi cái ả tư?ng làm như thểnó đ đ?t tớ biể hiệ khách quan củ nó. “?ắg cấ"

https://thuviensach.vn

bả vệnhà nư?c khỏ áp lự củ đm đng vô cơchỉbằg cách phá hoạ tổchứ củ đm đng này.

Nhưg đ?ng thờ, *các đ?ng cấ* phả là mộ công cụđ? ngă chặ không cho "nhữg lợ ích đ?c thù củ các đàn thểtựquả, củ các nghiệ đàn và các cá nhân tách riêng ra". Đ?ng cấ làm đ?ợ nhưvậ bằg cách: 1) thư?ng lư?ng vớ "lợ ích nhà nư?c", và 2) bả thân các đ?ng cấ là "sựbiệ lậ *vềchính trị* củ nhữg lợ ích đ?c thù đ, biế *sựbiệ lậ* đ *thành hành đ?ng chính* trị bằg cách làm cho "nhữg lợ ích biệ lậ" có đ?ợ cái ý nghĩ "hữg lợ ích phổbiế".

Cuố cùng, đ?ng cấ cũg phả là mộ công cụđ? ngă chặ "*sựbiệ lập" - coi là mộ "cự" - củ quyề lự nhà vua (quyề lự này "do đ sẽxuấ hiệ thành bạ lự trầ trụ củ kẻcầ quyề và thành sựtùy tiệ"). Đề đ quan trong vì nhờcó đ?ng cấ mà nguyên tắ quyề lự củ nhà vua (sựtùy tiệ) bịhạ chế hay ít ra cũg bịghìm lạ trong hành đ?ng củ nó, và vì bả thân đ?ng cấ cũg trởthành nhữg ngư?i tham dự nhữg ngư?i cùng tham gia vào quyề lự nhà vua.*

Bằg cách đ, hoặ giảquyề lự nhà vua thậ sựkhông còn là cái cự củ quyề lự nhà vua nữ (nhưg quyề lự nhà vua chỉcó thểtồ tạ vớ tính cách là cự, là mộ chiề, vì nó không phả là nguyên tắ hữ cơ, mà trởthành *quyề lự hư ả*, mộ sựtư?ng trưg; hoặ giảnó chỉmấ đ cái bềngoài củ sựtùy tiệ và củ bạ lự trầ trụ củ kẻcầ quyề. Đ?ng cấ *phòng ngừ* "sựbiệ lậ" củ nhữg lợ ích đ?c thù bằg cách hình dung sựbiệ lậ này là hành đ?ng *chính trị. Đ?ng cấ phòng ngừ quyề lự nhà vua khỏ bịbiệ lậ vớ tưcách là mộ cự, mộ phầ bằg cách là tựmình trởthành mộ bộphậ củ quyề lự nhà vua, mộ phầ bằg cách làm cho quyề hành chính trởthành mộ cự.*

Mọ mâu thuẫ củ các tổchứ nhà nư?c hiệ đ?i đ?u quy tụlạ trong các "đ?ng cấ". Các đ?ng cấ đng vai trò nhữg "kẻtrung gian" trong tấ cảmọ mặ, vì trong tấ cảmọ mặ, đ?ng cấ là "ộ cái trung gian".

Cầ vạh ra rằg Hê-ghen bàn đ?n nộ dung hoạ đ?ng củ các đ?ng cấ, đ?n quyề lậ pháp, ít hơ là bàn đ?n *vịtrí* củ các đ?ng cấ, đ?n cấ bậ chính trịcủ họ

Ngoài ra, cũg cầ lưu ý rằg, trong khi mà theo Hê-ghen, đ?ng cấ trư?c hế "*đ?ng giữ mộ bên là chính phủnói chung và bên kia là nhân dân* phân thành nhữg lĩh vự đ?c thù và nhữg cá nhân đ?c thù" thì cũg nhưđ trình bày ở trên, vịtrí củ các đ?ng cấ, "cùng vớ quyề hành chính có tổchứ [...] lạ có tác dụg mộ sựmôi giớ"

Còn vềvì trí củ các đ?ng cấ đ đ?ợ nêu lên lúc đ?u, thì trong vịtrí này, các *đ?ng cấ* là nhân dân đ?i lậ vớ chính phủ nhưng là *nhân dân en miniature*[107]*1*. Đ là

https://thuviensach.vn

vịtrí đ?i lậ củ đ?ng cấ.

Trong vịtrí thứhai củ mình, đ?ng cấ là chính phủđ?i vớ nhân dân, nhưg là chính phủđ?ợ mởộg. Đ là vịtrí bả thủcủ đ?ng cấ. Đ?i vớ nhân dân, bả thân đ?ng cấ là mộ bộphậ củ quyên hành chính, nhưg sao cho đ?ng thờ vớ đề đ, chúng lạ có mộ ý nghĩ nữ: đ?i vớ chính phủ chúng là nhân dân.

Trên đy, ở §300, Hê-ghen đ xác đnh "quyề lậ pháp là mộ tổg thể. *Các đ?ng cấ* thì thậ sựlà *tổg thể*đ, là nhà nư?c trong nhà nư?c, nhưg chính trong đ?ng cấ, lạ *bộ lộra* rằg nhà nư?c không phả là tổg thể mà là có tính nhịnguyên. Đ?ng cấ đ?i biể cho nhà nư?c trong cái xã hộ *không phả là* nhà nư?c. Nhà nư?c *chỉđ?n thuầ* là mộ *quan niệ* mà thôi.

Trong lờ chú thích [cho §302], Hê-ghen nói:

"ộ trong những chân lý lô-gích quan trong nhấ là: mộ yế tốnhấ đ?nh, có vịlrí cự đan khi thểhiệ ra là mặ đ?i lậ, thì lạ không còn là mặ đ?i lậ nữ, mà là mộ yế tố*hữ cơ* do chỗnó đ?ng thờ cũg là *cái trung gian"*.

(Nhưvậ, yế tốđ?ng cấ, thứnhấ, là cái cự củ nhân dân đ?i vớ chính phủ nhưg thứhai, nó đ?ng thờ cũg lạ là cái trung gian giữ nhân dân và chính phủ hoặ là *mặ đ?i lậ trong nộ bộ*bả thân *nhân dân.* Sựđ?i lậ giữ chính phủvà nhân dân đ?ợ sựđ?i lậ giữ *đ?ng cấ* và *nhân dân* làm môi giớ. Đ?i vớ chính phủthì đ?ng cấ là nhân dân, nhưg đ?i vớ nhân dân thì đ?ng cấ lạ là chính phủ Vì nhân dân đ?ợ trình bày nhưlà mộ *quan niệ*, như là mộ sựtư?ng tư?ng, mộ ả tư?ng, mộ *sựđ?i diệ* - nhưlà nhân dân đ?ợ đ?i diệ, hoặ nhưlà những đ?ng cấ vớ tưcách là mộ *quyề lự đ?c thù*, tách rờ nhân dân hiệ thự, - cho nên tình hình đ đng xóa bỏsựđ?i lậ hiệ thự giữ chính phủvà nhân dân. Nhân dân đ?ợ trình bày ở đy, cũg như nhân dân trong cơthểđ?ợ xem xét trên kia, đ?ợ xế đ?t sao cho không có ý nghĩ quyế đ?nh nào cả)

"Khi bàn đ?n vấ đ? đng đ?ợ xem xét ởđy thì việ đ?t mặ này lên hàng đ?u lạ càng quan trọg, bở vì cái thiên kiế khiế ngư?i ta xem xét đ?ng cấ chủyế theo quan để sự*đ?i lậ* giữ chúng vớ chính phủ- làm như thểđ chính là vịtrí bả chấ củ đ?ng cấ,- là thiên kiế rấ phổbiế, nhưg cũg hế sứ nguy hiể. *Yế tốđ?ng cấ chỉthông qua chứ năg môi giớ củ mình*, mớ tựbiể lộra là mộ cái hữ cơ tứ là mộ cái đ?ợ coi là tổg thể Do vậ, bả thân *sựđ?i lậ* cũg bịhạxuố thành cái *vẻbềngoài*. Nế như sựđ?i lậ ấ - trong chừg mự nó tự*biể hiệ* ra - đ?ng chạ đ?n không phả chỉmộ cái bềngoài, mà *trên thự tế*còn là mộ *sựđ?i lậ có tính chấ thự thể* thì nhà nư?c nhấ đ?nh sẽđ đ?n chỗdiệ vong. - Cái dấ hiệ nói lên rằg sự đ?i kháng không mang tính chấ nhưvậ, theo bả chấ củ sựvậ, là tình hình sau đy: sựđ?i kháng phát sinh khi nào những mặ xung đ?t vớ nhau không phả là những yế tốchủyế củ cơthểnhà nư?c, mà là những sựvậ đ?c thù hơ và không quan trọg, và lòng ham muố là cái vẫ gắ liề vớ nộ dung

https://thuviensach.vn

đ, cũg biế thành mộ cuộ tranh giành tham lam và thiên vịvì lợ ích chủquan, ví dụ vì những chứ vụnhà nư?c tố cao".

Trong đạ *bổ sung, viế:*

"Chếđ? nhà nư?c, vềthự chấ, là hệthố môi giớ".

§303. "Đ?ng cấ *phổbiế,* hay nói cho đng hơ, đ?ng cấ hiế mình cho công việ *phụ vụ chính phủ đ?ợ quy đ? nh mộ cách trự tiế là phả lấ cái phổbiế làm mụ đch hoạ đ?ng bả chấ củ mình; trong yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp, đ?ng cấ tư nhân có đ?ợ ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị Đ?ng thờ, đ?ng cấ tư nhân này không phả là đm đng đ?n thuầ không đ?ợ phân chia, cũg không phả là mộ sốđng đ?ợ phân thành những nguyên tửcủ nó, mà chỉcó thểlà cái mà nó đ là, tứ là cái đ?ợ phân thành hai đ?ng cấ: mộ đ?ng cấ dự trên mố quan hệthự thể và mộ đ?ng cấ dự trên những nhu cầ đ?c thù và trên lao đ?ng lấ những nhu cầ ấ làm môi giớ [...]. Chỉcó nhưvậ, cái đ?c thù tồ tạ ở bên trong nhà nư?c mớ thậ sựắ liề về mặ này vớ cái phổbiế".*

Ởđy, chúng ta có lờ giả củ câu đ?. "Trong yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp, *đ? ng cấ tư nhân* có đ?ợ *ý nghĩ chính trị.* Hiể nhiên là *đ?ng cấ tư nhân* có đ?ợ ý nghĩ này mộ cách phù hợ vớ cái mà nó vố là phù hợ vớ sự*phân chia* củ nó *trong xã hộ công dân* (Hê-ghen đ chỉrõ rằg đ?ng cấ phổbiế là đ?ng cấ hiế mình cho công việ phụ vụchính phủ do đ trong quyề lậ pháp, quyề hành chính cũg đ?i biể cho đ?ng cấ phổbiế).

Yế tốđ?ng cấ là *ý nghĩ chính trịcủ đ?ng cấ tưnhân*, tứ đ?ng cấ phi chính trị; đy là contradictio in adjecto [108]1*. Nói cách khác: trong đ?ng cấ đ?ợ Hê-ghen trình bày, *đ?ng cấ tư nhân* (tiế đ thì nói vềsựkhác biệ củ đ?ng cấ tưnhân nói chung) có đ?ợ ý nghĩ *chính trị Đ?ng cấ tư nhân* thuộ vềbả chấ củ nhà nư?c ấ, thuộ vềchính trịcủ nhà nư?c ấ. Chính vì vậ mà ở Hê-ghen, đ?ng cấ tưnhân có đ?ợ mộ *ý nghĩ chính trị* tứ là ý nghĩ khác vớ ý nghĩ mà nó có trong thự tế

Lờ chú thích viế:

"Đề đ đ ngư?c lạ vớ mộ quan niệ thông thư?ng khác cho rằg đ?ng cấ tưnhân, trong quyề lậ pháp, đ tựnâng lên tớ chỗ*tham gia* vào công việ phổbiế, nhưg đ?ng thờ cũg cầ phả biể hiệ ra dư?i hình thứ *những con ngư?i riêng lẻ* trong trư?ng hợ họcửđ?i diệ củ mình đ? thự hiệ chứ năg đ, cũg nhưngay trong cảtrư?ng hợ mỗ ngư?i tựmình bỏphiế. Quan để nguyên tửluậ, trừ tư?ng này đ biế mấ trong gia đnh cũg nhưtrong xã hộ công dân, vì ở những nơ này, con ngư?i riêng lẻchỉbiể hiệ bả thân nhưlà thành viên củ mộ cái phổbiế nào đ. Nhưg theo bả chấ củ nó, nhà nư?c là tổchứ củ những thành viên trong đ *bả thân những thành viên này* là những tậ đàn và trong đ không mộ yế tốnào đ?ợ hành đ?ng vớ tưcách là mộ đm đng vô cơ *Số đng ngư?i vớ tính cách là những ngư?i riêng lẻ- ngư?i ta thư?ng thích hiể từ"nhân dân" nhưvậ - tuy là mộ tổg thểnào đ, nhưg chỉlà đm*

https://thuviensach.vn

đng, chỉlà mộ khố vô đ?nh hình mà sự vậ đ?ng và hoạ đ?ng, chính vì lý do đ, chỉcó tính chấ tựphát, không có lý tính, man rợvà đng sợ.

"ái quan niệ phân giả trởlạ các thểcộg đ?ng hiệ đ tồ lạ dư?i hình thứ những tậ đàn nói trên thành mộ đm đng những cá nhân,- khi những thểcộg đ?ng này bướ vào lĩh vự chính trị tứ là khi chúng chuyể sang quan để củ tính phổbiế cụthểtố cao,- cái quan niệ ấ, do đ, đng tách đ?i sống công dân ra khỏ đ?i sống chính trịvà có thểnói là bắ đ?i sống chính trịđ?ng lơlửg trên không, vì theo quan để ấ, cơsởcủ đ?i sống chính trịchỉlà tính đ?n nhấ trừ tư?ng củ sựtùy tiệ và củ ý kiế, - do đ, chỉlà mộ cái ngẫ nhiên, chứkhông phả là cái cơsởtựnó và cho nó vững vàng và hợ pháp".

"ặ dù theo quan niệ củ cái gọ là những lý luậ, các đ?ng cấ củ xã hộ công dân nói chung và các đ?ng cấ theo ý nghĩ chính trịlà những cái rấ khác nhau, nhưng ngữngôn vẫ duy trì sựkế hợ ấ, mộ sựkế hợ đ tồ tạ từ trư? c rồ".

"Đ?ng cấ *phổbiế*, hay nói cho đng hơ, đ?ng cấ hiế mình cho công việ *phụ vụchính phủ".*

Hê-ghen xuấ phát, từgiảthiế cho rằg đ?ng cấ phổbiế hiế mình cho công việ "phụ vụchính phủ. Ông coi lý tính phổbiế là có tính chấ "đ?ng cấ và không thay đ?i".

"Trong yế tố*đ?ng cấ* v.v.". "Ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị củ *đ?ng cấ tưnhân* là ý nghĩ *đ?c thù* và hiệ lự *đ?c thù* củ nó. *Đ?ng cấ tưnhân* không biế thành *đ?ng cấ chính trị* chính vớ tư cách là *đ?ng cấ tư nhân* mà nó có đ?ợ ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trịcủ nó. Đ?ng cấ này không có ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trịvớ tưcách là ý nghĩ và hiệ lự chính trị Hiệ lự và *ý* nghĩ chính trịcủ nó là *hiệ lự và ý nghĩ chính trị củ đ?ng cấ tưnhân coi là đ?ng cấ tư nhân. Vì thế đ?ng cấ tưnhân chỉcó thểbư?c vào lĩh vự chính trịmộ cách phù hợ vớ những khác biệ củ các đ?ng cấ trong xã hộ công dân . Những sựkhác biệ củ các đ?ng cấ trong xã hộ công dân trởthành những sựkhác biệ chính trị.*

Ngữngôn,- Hê-ghen nói, - cũg đ biể hiệ sựđ?ng nhấ giữ *các đ?ng cấ củ xã hộ công dân và các đ?ng cấ theo ý nghĩ chính trị, - mộ "sựkế hợ" "đ tồ tạ từtrư?c rồ" và do đ, ngư?i ta phả kế luậ rằg sựkế hợ ấ bây giờkhông còn tồ tạ nữ.*

Hê-ghen thấ rằg "như vậ, cái đ?c thù tồ tạ ởbên trong nhà nư?c mớ thậ sựgắ liề vềmặ này vớ cái phổbiế". Bằg cách đ, hình thứ có thểxóa bỏđ?ợ việ tách "đ?i sống công dân ra khỏ đ?i sống chính trị và xác lậ đ?ợ "sựđ?ng nhấ" củ chúng.

Hê-ghen lậ luậ nhưsau:

https://thuviensach.vn

“ư?i hình thứ những tậ đàn nói trên”(gia đnh và xã hộ công dân) “?ã tồ tạ *những thể cộg đ?ng" nhấ đ?nh. Làm sao mà những thểcộg đ?ng này, đng "khi chúng bư?c vào lĩh vự chính trị tứ là khi chúng chuyể sang quan để củ tính phổbiế cụthểtố cao", "lạ phân thành mộ đm đng những cá nhân" đ?ợ?*

Theo dõi thậ chặ chẽtiế trình tư tư?ng này là đề quan trọg.

Như bả thân Hê-ghen đ thừ nhậ, *thờ trung cổ*đ là đ?nh cao củ sựđ?ng nhấ theo kiể Hê-ghen. Ởđy các *đ?ng cấ củ xã hộ công dân* nói chung và *các đ?ng cấ theo ý nghĩ chính trị*là đ?ng nhấ. Ngư?i ta có thểbiể hiệ tinh thầ củ thờ trung cổnhưsau: các đ?ng cấ củ xã hộ công dân và các đ?ng cấ theo ý nghĩ chính trịlà đ?ng nhấ, vì xã hộ công dân là xã hộ chính trị - vì nguyên tắ hữ cơcủ xã hộ công dân là nguyên tắ củ nhà nư?c.

Nhưg Hê-ghen xuấ phát từ*sựtách rờ* giữ *"xã hộ công dân"* và *"nhà nư?c chính trị*, coi là hai mặ đ?i lậ cốđ?nh, hai lĩh vự thậ sựkhác nhau. Dĩnhiên, sựtách rờ này *thự sự*đng tồ tạ trong nhà nư?c *hiệ đ?i*. Sựđ?ng nhấ củ các đ?ng cấ công dân và các đ?ng cấ chính trịlà *biể hiệ* củ sự*đ?ng nhấ* củ xã hộ công dân và xã hộ chính trị Sựđ?ng nhấ này đ biế mấ. Hê-ghen xuấ phát từchỗlà sựđ?ng nhấ đ đ biế mấ. Do đ, "sựđ?ng nhấ củ đ?ng cấ công dân và đ?ng cấ chính trị, nế nhưnó biể hiệ thự trạg củ sựvậ, giờđy *sẽchỉcó thể*là biể hiệ củ *sựtách rờ* giữ xã hộ công dân và xã hộ chính trịmà thôi! Hay nói cho đng hơ: chỉcó *sựtách rờ* giữ đ?ng cấ công dân và đ?ng cấ chính trịmớ thểhiệ mố quan hệ*hiệ thự* giữ xã hộ công dân và xã hộ chính trị*hiệ đ?i*.

Thứhai: Hê-ghen nói ở đy vềcác đ?ng cấ *chính trị*theo mộ ý nghĩ hoàn toàn khác vớ cái ý nghĩ mà ông nói vềcác đ?ng cấ *chính trị*củ thờ trung cổ khi nêu tính đ?ng nhấ giữ các đ?ng cấ chính trịcủ thờ trung cổvớ *các đ?ng cấ củ xã hộ công dân*.

Toàn bộsựtồ tạ củ các đ?ng cấ thờ trung cổđ?u là sựtồ tạ chính trị sựtồ tạ củ chúng là sựtồ tạ củ nhà nư?c. *Hoạ đ?ng lậ pháp* củ chúng, việ chúng biể quyế *nộ thuếcho nề đ? chế*chỉlà hình thứ *đ?c thù* củ ý nghĩ chính trị*phổbiế* và củ hiệ lự chính trịcủ chúng. Đ?ng cấ củ chúng là nhà nư?c củ chúng. Mố quan hệvớ đ? chếchỉlà mố quan hệkhếớ giữ các nhà nư?c và *dân tộ* khác nhau, vì nhà nư?c chính trị khác vớ xã hộ công dân, chẳg qua chỉlà *đ?i biể củ dân* tộ. Dân tộ là point d'honneur[109]1, là ý niệ chính trị÷áô′?î0÷çơ[110]2* củ những nghiệ đàn khác nhau ấ v.v., và thuếkhóa chỉđ?ợ biể quyế vì dân tộ mà thôi, v.v.. Quan hệgiữ những đ?ng cấ lậ pháp vớ đ? chếlà như vậ. Tình hình các

https://thuviensach.vn

đ?ng cấ *trong nộ bộmộ sốcông quố* cũng đ?i đ? như vậ. Ởđy, các *vư?ng hầ*, tứ là *những vịchúa tể* cũng là đ?ng cấ *đ?c thù*, đ?ng cấ này có mộ sốđ?c quyề nhấ đ?nh, nhưng quyề lự củ họcũng bịnhững đ?c quyề củ những đ?ng cấ khác hạ chếmộ cách tư?ng ứg. (Ở ngư?i Hy Lạ, xã hộ công dân là nô lệcủ xã hộ chính trị) *Hiệ lự lậ pháp* phổbiế củ các đ?ng cấ củ xã hộ công dân tuyệ nhiên không có nghĩ là *đ?ng cấ tưnhân*, do đ mà lầ đ?u tiên đ có đ?ợ ý nghĩ *chính trị*và hiệ lự chính trị ngư?c lạ, hiệ lự lậ pháp chỉlà biể hiệ củ hiệ lự chính trịvà ý nghĩ chính trị*thậ sựvà phổbiế* của họ Hoạ đ?ng củ họvớ tư cách là quyề lậ pháp, chỉlà sựbổsung vào chủquyề và quyề hành chính (quyề hành pháp) củ họ hay nói cho đng ra, đy là bư?c chuyể sang công việ hoàn toàn phổbiế, coi là *công việ tư nhân*, mộ bư?c chuyể sang chủquyề, coi là *đ?ng cấ tưnhân*. Trong thờ trung cổ các đ?ng cấ củ xã hộ công dân *vớ tính cách là đ?ng cấ củ xã hộ công dân*, đ?ng thờ cũg là những đ?ng cấ lậ pháp, vì lúc đ, họ*không phả là* những đ?ng cấ tưnhân, hoặ là vì lúc đ những *đ?ng cấ tư nhân* là những đ?ng cấ chính trị Đ?ng cấ thờ trung cổ vớ tính cách là yế tốđ?ng cấ - chính trị thì không có mộ phẩ chấ mớ nào cả Họ trởthành yế tốđ?ng cấ - *chính trị*không phả vì họtham dựvào việ lậ pháp, mà ngư?c lạ, họtham dựvào việ lậ pháp vì họlà yế tốđ?ng cấ - *chính trị* Vậ thì những đ?ng cấ này có cái gì chung vớ *đ?ng cấ tư nhân* củ Hê-ghen, mộ đ?ng cấ vớ tính cách là yế tố*lậ pháp*, đng đ tớ mộ đệ ca chính trịhùng tráng, đ?n mộ trạg thái ngây ngấ, đ?n cái ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trịđ?c thù, kỳlạvà đ?c biệ?

Chúng ta thấ rằg toàn bộ*những mâu thuẫ* trong cách Hê-ghen lý giả vấ đ? đ đ?ợ tậ hợ lạ trong tiế trình tưtư?ng đ.

1) Hê-ghen xuấ phát từtiề đ? là *sựtách rờ* củ xã hộ công dân vớ nhà nư?c chính trị(trong trạg thái hiệ đ?i) và ông hình dung trạg thái này là *yế tốtấ yế củ ý niệ*, là chân lý tuyệ đ?i củ lý tính. Ông mô tảnhà nư?c chính trịtrong trạg thái *hiệ đ?i* củ nó, vớ sựngựtrịcủ *sựphân lậ* những quyề lự khác nhau. Ông gắ cho nhà nư?c hiệ thự *đng hoạ đ?ng* cái cơcấ quan chứ coi là thểxác củ nó và nâng cơcấ quan chứ này, vớ tư cách là tinh thầ có hiể biế, lên trên chủnghĩ duy vậ củ xã hộ công dân. Ông đm tính phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó củ nhà nư?c, đ?i lậ vớ những lợ ích đ?c thù và những nhu cầ đ?c thù củ xã hộ công dân. Tóm lạ: bấ cứở đu ông cũg mô tả*sựxung đ?t* giữ xã hộ công dân và nhà nư?c.

2) Hê-ghen đm xã hộ công dân coi là *đ?ng cấ tưnhân*, đ?i lậ vớ nhà nư?c chính trị.

3) Ông coi yế tố*đ?ng cấ* củ quyề lậ pháp chỉlà *chủnghĩ hình thứ chính trị củ xã hộ công dân, coi đ là mố quan hệphả chiế củ xã hộ công dân đ?i vớ nhà nư?c và là mố quan hệkhông làm thay đ?i bả chấ củ nhà nư?c, mố quan hệphả chiế này cũg là sựđ?ng nhấ tố cao giữ những yế tốkhác nhau vềbả chấ.*

https://thuviensach.vn

Mặ khác, Hê-ghen lạ muố rằg:

1) Xã hộ công dân, mộ khi nó tựcoi mình là yế tốlậ pháp, thì không phả là mộ đm đng giả đ?n không thểphân chia, cũg không phả là mộ sốđng đ?ợ phân giả thành những nguyên tửcủ mình. Ông không muố có mộ sựtách rờ *nào* giữ *đ?i số công dân vớ đ?i số chính trị*

2) Ông quên rằg đy là nói vềmố quan hệphả chiế và ông nâng các đ?ng cấ công dân, coi là đ?ng cấ công dân, lên thành những đ?ng cấ chính trị nhưg vẫ chỉvềmặ quyề lậ pháp mà thôi, thành thửbả thân hiệ lự củ họtrởthành bằg chứg củ sựtách rờ.

Hê-ghen làm cho *yế tốđ?ng cấ* trởthành biể hiệ củ *sựtách rờ,* nhưg đ?ng thờ yế tốnày phả là đ?i biể củ sựđ?ng nhấ không tồ tạ. Hê-ghen biế sựtách rờ giữ xã hộ công dân và nhà nư?c chính trị nhưg ông lạ muố cho sựthố nhấ củ nhà nư?c biể hiệ ra trong nhà nư?c, hơ nữ biể hiệ ra sao cho các đ?ng cấ củ xã hộ công dân, vớ tính cách là đ?ng cấ củ xã hộ công dân, lạ đ?ng thờ hợ thành yế tố*đ?ng cấ* củ xã hộ lậ pháp (xem XIV, X[93]).

§304. “ế tốđ?ng cấ chính trị trong tính quy đ?nh củ bả thân nó, cũg còn bao hàm những sựkhác biệ đ?ng cấ đ tồ tạ trong các lĩh vự trư?c đy. Vịtrí trừ tư?ng ban đ?u củ nó, cụthểlà vịtrí *cự đan củ tính phổbiế kinh nghiệ* đ?i vớ nguyên tắ *quyề lự nhà vua* hay nguyên tắ *quân chủ*nói chung, - mộ vịtrí trừ tư?ng trong đ chỉchứ đ?ng *khảnăg phù hợ* vớ nguyên tắ ấ, do đ cũg chứ đ?ng cả*khảnăg đ?i đ?ch,* - đng trởthành mố liên hệhợ lý tính (tứ là *suy luậ,* xem chú thích cho §302) chỉlà do chỗ*tác dụg môi giớ* củ nó đ?ợ tồ tạ. Giố nhưxét vềphía quyề lự nhà vua, quyề hành chính (Đ300) đ có tính quy đ?nh ấ, thì xét vềphía các đ?ng cấ, mộ yế tốnào đ củ các đ?ng cấ cũg phả đ?ợ hư?ng sao cho sựtồ tạ củ nó vớ tính cách là yế tốtrung gian, trởthành tính quy đ?nh cơbả củ nó".

§305. "Trong những đ?ng cấ củ xã hộ công dân, có mộ đ?ng cấ chứ đ?ng trong mình nó cái nguyên tắ tựnó có thểcấ thành mố quan hệchính trịấ, đ là đ?ng cấ củ luân lý tựnhiên, nó lấ đ?i số gia đnh làm cơsở còn vềmặ phư?ng tiệ sinh số, thì lấ sởhữ ruộ đ?t làm cơsở Do đ, đ?ng cấ này, vềmặ tính đ?c thù củ nó, có cái ý chí dự trên bả thân và - để này là để chung giữ nó và yế tốquân chủ- có cái tính quy đ?nh tựnhiên bao hàm trong yế tốquân chủ?.

§306. "Đ?ng cấ này đ?ợ cấ thành mộ cách xác đ?nh hơ cho đ?a vịvà ý nghĩ chính trị vì củ cả củ họkhông phụthuộ vào củ cả nhà nư?c, cũg nhưkhông phụthuộ vào tình trạg nghềnghiệ không đ?ợ bả đ?m, vào việ chạ theo lợ nhuậ và vào sựbiế đ?ng củ sởhữ nói chung, vì củ cả củ nó không phụthuộ vào lòng tố củ quyề hành chính, cũg nhưvào lòng tố củ quầ chúng. Đ?ng cấ này còn đ?ợ bả vệkhỏ *sựtùy tiệ củ chính mình,* do chỗnhững thành viên củ đ?ng cấ này, có sứmệh gánh vác nhiệ vụấ, đ?u không có cái quyề như những công dân khác,- tứ

https://thuviensach.vn

là phầ thì đ?ợ tựdo đ?nh đạ toàn bộsởhữ củ mình, phầ thì tin chắ rằg sau khi chế, sởhữ củ mình sẽđ?ợ chuyể lạ cho con cái mộ cách đ?ng đ?u vì họyêu chúng nhưnhau: như vậ tài sả củ họbiế thành *lãnh đ?a cha truyề con nố, không thểchuyể nhượg* và mang nặg tính chấ chếđ? con trư?ng thừ kế.

Bổ sung: "Đ?ng cấ ấ có ý chí đ?c lậ hơ. Xét toàn bộ đ?ng cấ củ những ngư?i chiế hữ ruộg đ?t phân thành bộphậ có họ vấ và đ?ng cấ nông dân. Đ?ng thờ, đ?i lậ vớ cảhai bộphậ này có đ?ng cấ công nghiệ là đ?ng cấ phụthuộ vào các nhu cầ làm cơsởcho thu nhậ củ nó, và đ?ng cấ phổbiế là đ?ng cấ că bả phụthuộ vào nhà nư?c. Chếđ? quyề con trư?ng thừ kếcó thểlàm cho đ?ng cấ [chiế hữ ruộg đ?t] càng đ?ợ bả đ?m và vữg chắ hơ nữ, nhưg chếđ? này chỉđng mong muố vềmặ chính trị vì gắ liề vớ nó là mộ sựhy sinh có mụ đch chính trịnhằ làm cho con trư?ng có khảnăg sốg đ?c lậ. Sựbiệ hộcho chếđ? con trư?ng thừ kếbao hàm ở chỗlà đ?i vớ nhà nư?c, chỉcái khảnăg đ?n thuầ có mộ tâm trạg nhấ đ?nh thì không đ?; nhà nư?c phả dự vào mộ cái gì tấ yế. Tấ nhiên tâm trạg không quan hệgì vớ tài sả, nhưg giữ chúng có mố liên hệtư?ng đ?i tấ yế, vì ngư?i nào có tài sả đ?c lậ thì không bịhạ chếbở hoàn cảh bên ngoài và nhưvậ, có thểphát biể và hoạ đ?ng có lợ cho nhà nư?c mà không bịtrởngạ gì cả Còn ở chỗnào không có những quy đ?nh chính trị thì việ thiế lậ và bả vệchếđ? con trư?ng thừ kếchẳg qua chỉlà những xiềg xích quàng lên tựdo củ quyề tư nhân, và nhưvậ thì chếđ? con trư?ng thừ kếhoặ giảphả có mộ ý nghĩ chính trị hoặ giảsẽbịđ? mặ cho diệ vong".

§307. "Nhưvậ, thậ ra, quyề củ bộphậ này trong đ?ng cấ thự thể mộ mặ thì dự trên nguyên tắ tựnhiên củ gia đnh, nhưg đ?ng thờ nguyên tắ này, thông qua những hy sinh nặg nề lạ quay vềphía mụ đch chính trị, vì thếmà hoạ đ?ng vì mụ đch ấ trởthành sứmệh chủyế củ đ?ng cấ đ, và đ?ng cấ đ cũg vì thếmà đ?ợ giao sứmệh tiế hành loạ hoạ đ?ng này và có quyề tiế hành hoạ đ?ng này do sựsinh ra, chứkhông phả do tính ngẫ nhiên củ bầ cử Nhờvậ, đ?ng cấ đ chiế đ?a vịthự thể vữg chắ, giữ sựtùy tiệ chủquan hay tính ngẫ nhiên củ hai cự, và khi [...] bao hàm trong mình nó sựgiố nhau vớ yế tốquyề lự nhà vua, thì nó đ?ng thờ cũg chia xẻvớ cự kia những nhu cầ và những quyề lợ giố nhau vềtấ cảcác mặ khác, và do đ, nó đ?ng thờ trởthành chỗdự củ ngai vàng và củ xã hộ".

Hê-ghen đ làm mộ trò ả thuậ. Những vịquý tộ bẩ sinh, những lãnh đ?a thếtậ v.v., cái "chỗdự củ ngai vàng và củ xã hộ" ấ - ông ta đ?u rút ra từý niệ tuyệ đ?i.

Đề sâu sắ hơ ở Hê-ghen là ông đ coi sựtách rờ củ xã hộ công dân vớ xã hộ chính trịlà mộ *mâu thuẫ*. Nhưg đề sai lầ là ông thỏ mãn vớ *cái vẻbề ngoài củ việ giả quyế mâu thuẫ đ và coi cái bềngoài ấ là bả chấ củ sựviệ; "cái gọ là những lý luậ" mà ông coi khinh, đng đi hỏ "sựtách rờ" giữ đ?ng cấ công dân vớ đ?ng cấ chính trị - mà đi hỏ nhưvậ là có đ?y đ? lý do, vì bằg cách đ những lý luậ này biể hiệ nguyên tắ củ xã hộ hiệ đ?i, trong đ yế tốđ?ng cấ chính trịchẳg qua chỉlà biể hiệ thự tếcủ mố quan hệhiệ thự giữ nhà nư?c và xã hộ công dân, là biể hiệ củ sựtách rờ củ chúng.*

https://thuviensach.vn

Hê-ghen không gọ vấ đ? đng nói tớ bằg cái tên gọ quen thuộ củ nó. Đ là vấ đ? tranh cãi giữ chếđ? *đ?i diệ* và chếđ? *đ?ng cấ*. Chếđ? đ?i diệ là mộ bư?c tiế lớ, vì nó là biể hiệ *công khai, chân thậ, triệ đ?* củ *trạg thái nhà nư?c hiệ đ?i*. Nó là *mâu thuẫ không bịche đ?y*.

Trư?c khi bàn vào bả thân vấ đ?, chúng ta hãy nhìn lạ mộ lầ nữ tiế trình tưtư?ng củ Hê-ghen.

"Trong yế tố*đẳg cấ củ quyề lậ pháp, đ?ng cấ tư nhân có đ?ợ ý nghĩ chính trị"*

Trên kia (trong lờ chú thích cho §301) đ viế:

"ì vậ, cầ phả tìm tính quy đ?nh *riêng biệ* củ khái niệ *đ?ng cấ ở* chỗlà trong các đ?ng cấ... sựam hiể và ý chí củ bả thân cái lĩh vự đ?ợ gọ là *xã hộ công dân* trong công trình nghiên cứ này, *nhậ đ?ợ sựtồ tạ đ?i vớ nhà nư?c"*.

So sánh những quy đ?nh ấ, chúng ta thấ: "Xã *hộ công dân* là *đ?ng cấ tưnhân*", hoặ *đ?ng cấ tư nhân* là đ?ng cấ trự tiế, bả chấ, cụthể củ xã hộ công dân. Chỉtrong yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp, xã hộ công dân mớ đ?t đ?ợ "ý nghĩ chính trịlà hiệ lự chính trị?. Đ là mộ cái gì mớ, gắ vớ xã hộ công dân, là mộ chứ năg *đ? c thù*, vì chính tính chấ củ xã hộ công dân coi là *đ?ng cấ tư nhân*, thểhiệ *sựđ?i lậ* củ xã hộ công dân vớ ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị thểhiệ sựthiế tính chấ chính trị tứ thểhiệ đng cái mặ củ xã hộ công dân là tựbả thân nó, nó *không có* ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị *Đ?ng cấ tư nhân* là đ?ng cấ củ xã hộ công dân, hoặ xã hộ công dân là *đ?ng cấ tư nhân*. Vì vậ, Hê-ghen đ nhấ quán khi ông loạ "đ?ng cấ phổbiế" ra khỏ "yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp".

"?ắg cấ *phổbiế*, hay nói cho đng hơ, đ?ng cấ hiế mình cho công việ *phụ vụchính phủ* đ?ợ quy đ?nh mộ cách trự tiế là phả lấ cái phổbiế làm mụ đch hoạ đ?ng bả chấ củ mình".

Xã hộ công dân, hay đ?ng cấ tưnhân, không có trách nhiệ nhưvậ; hoạ đ?ng bả chấ củ nó không bao hàm tính quy đ?nh theo đ cái phổbiế sẽlà mụ đch củ nó; nói cách khác, hoạ đ?ng bả chấ củ nó không phả là tính quy đ?nh củ cái phổbiế, *không phả là* tính quy đ?nh *phổbiế*. Đ?ng cấ tưnhân là đ?ng cấ củ xã hộ công dân *tựmình đ?i lậ vớ* nhà nư?c. Đ?ng cấ củ xã hộ công dân *không phả là* đ?ng cấ chính trị

Thừ nhậ xã hộ công dân là đ?ng cấ tư nhân, Hê-ghen đ tuyên bốnhững sựkhác biệ đ?ng cấ củ xã hộ công dân là những sựkhác biệ *phi* chính trị đ tuyên bốđ?i số

https://thuviensach.vn

công dân và đ?i sống chính trịkhông những khác nhau, mà thậ chí còn *đ?i lậ* vớ nhau nữ. Ông còn viế tiế gì nữ?

"?ồg thờ đ?ng cấ tưnhân này không phả là mộ đm đng đ?n thuầ không đ?ợ phân chia, cũg không phả là mộ sốđng đ?ợ phân thành những nguyên tửcủ nó, mà chỉcó thểlà cái *mà nó đ là,* tứ là cái đ?ợ phân thành hai *đ?ng cấ:* mộ đ?ng cấ dự trên mố quan hệthự thể và mộ *đ?ng cấ* dự trên những nhu cầ đ?c thù và trên lao đ?ng lấ những nhu cầ ấ làm môi giớ (§201 và những đạ tiế theo). Chỉcó nhưvậ, cái *đ?c thù* tồ tạ *ở bên trong nhà nư?c mớ thậ sựắ liề vềmặ này vớ cái phổbiế".*

Dĩnhiên, xã hộ công dân *(đ?ng cấ tư nhân)* trong hoạ đ?ng đ?ng cấ lậ pháp củ mình không thểlà "mộ đm đng đ?n thuầ không đ?ợ phân chia", vì "đm đng đ?n thuầ không đ?ợ phân chia" chỉtồ tạ trong "quan niệ", trong trí "tư?ng tư?ng", chứkhông tồ tạ trong *hiệ thự.* Thậ ra, chỉcó những đm đng ngẫ nhiên lớ và nhỏ(thành thị thịtrấ v.v.). Những đm đng này, hay mộ đm đng này - không phả chỉtrong *hiệ tư?ng* mà đu đu realiter[111]1* - cũg *là* "sốđng đ?ợ phân thành những nguyên tửcủ nó" và vớ tư cách đ, nó *phả* xuấ hiệ và bư?c vào hoạ đ?ng đ?ng cấ - *chính trị*củ nó. *Đ?ng cấ tưnhân,* xã hộ công dân, ở đây không thểbiể hiệ ra *"là cái mà nó đ là".* Vậ trên thự tếnó đ là cái gì? - Là *đ?ng cấ tưnhân,* tứ là mặ đ?i lậ vớ nhà nư?c và cái tách rờ vớ nhà nư?c. Muố có đ?ợ "ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị, đ?ng cấ tưnhân này, ngư?c lạ, phả không còn là cái mà nó đ là, vớ tưcách là *đ?ng cấ tư nhân* . Chỉcó nhưvậ, nó mớ có đ?ợ "ý nghĩ *chính trị và hiệ lự chính trịcủ nó". Hành vi chính trịnày là mộ sựhóa thân đ?y đ? nhấ. Trong hành vi này, xã hộ công dân phả hoàn toàn từbỏbả thân, tứ là từbỏcảxã hộ công dân lẫ đ?ng cấ tưnhân, phả biể hiệ cái mặ củ bả chấ củ nó không những không có gì là chung vớ sựtồ tạ công dân thự sựcủ bả chấ củ nó, mà còn mâu thuẫ trự tiế vớ sựtồ tạ đ nữ.*

Đ?i vớ mỗ cá nhân riêng lẻ thì ngư?i ta thấ quy luậ phổbiế ở đy là cái gì. Xã hộ công dân và nhà nư?c tách rờ vớ nhau. Do đ, cảcông dân nhà nư?c cũg tách rờ vớ công dân là thành viên củ xã hộ công dân. Nhưvậ, con ngư?i phả tựbuộ mình phân đi vềbả chấ. Vớ tư cách là công dân hiệ thự, con ngư?i nằ trong tổchứ song trùng; trong tổchứ quan chứ - tổchứ này là tính quy đ?nh hình thứ, bềngoài, củ nhà nư?c ở bên kia, tứ củ quyề hành chính, không đ?ng chạ đ?n ngư?i công dân và hiệ thự đ?c lậ củ họ - và trong tổchứ xã hộ, tứ tổchứ củ xã hộ công dân. Nhưng trong tổchứ xã hộ này, vớ tư cách là tư nhân, công dân lạ đ?ng bên ngoài nhà nư?c; tổchứ này không liên quan đ?n nhà nư?c chính trịvớ tính cách là nhà

https://thuviensach.vn

nư?c chính trị Tổ chứ thứnhấ là tổchứ nhà nư?c, vậ chấ củ tổchứ này bao giờcũg là ngư?i công dân. Tổ chứ thứhai là tổchứ công dân, nhà nư?c không phả là vậ chấ củ nó. Trong tổchứ thứnhấ thì đ?i vớ ngư?i công dân, nhà nư?c thểhiệ ra là mặ đ?i lậ hình thứ; trong tổchứ thứhai thì đ?i vớ nhà nư?c, bả thân ngư?i công dân thểhiệ ra là mặ đ?i lậ vậ chấ. Do đ, muố trởthành ngư?i công dân thự sựcủ nhà nư?c, muố đ?t tớ ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị thì công dân phả thoát ra khỏ tính hiệ thự đ, rờ bỏtoàn bộtổchứ đ đ? đ vào tính cá thểcủ mình, vì tính cá thểtrầ trụ củ nó, vớ tính cách là mộ tính cá thểnhưthế là hình thứ tồ tạ duy nhấ mà họtìm đ?ợ cho cái đ?a vịcông dân chính trịcủ mình. Vì sựtồ tạ củ nhà nư?c vớ tính cách là chính phủđ hình thành bên ngoài nó, còn sựtồ tạ củ công dân trong xã hộ công dân thì lạ hình thành bên ngoài nhà nư?c. Chỉtrong mố mâu thuẫ vớ những loạ cộg đ?ng duy nhấ tồ tạ, chỉvớ tưcách là cá nhân, công dân mớ có thểtrởthành công dân củ nhà nư?c. Sựtồ tạ củ anh ta vớ tưcách là công dân củ nhà nư?c là sựtồ tạ nằ bên ngoài mọ cộg đ?ng mà anh ta thậ sựlà thành viên, do đ, là sựtồ tạ thuầ túy cá thể Vì "quyề lậ pháp", vớ tính cách là mộ "quyề lự", chính là cái tổchứ, cái thểxác xã hộ mà sựtồ tạ đ cầ phả có. Trư?c khi có “uyề lậ pháp" thì xã hộ công dân, tứ đ?ng cấ tưnhân, không tồ tạ vớ tính cách là tổchứ nhà nư?c, và muố cho đ?ng cấ này tồ tạ vớ tính cách là đ?ng cấ, thì cầ phả giảđ? nh rằg tổchứ hiệ thự củ nó, đ?i sốg công dân hiệ thự củ nó, không tồ tạ, vì yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp chính là có nhiệ vụgiảđ?nh rằg đ?ng cấ tưnhân, xã hộ công dân, không tồ tạ . Sựtách rờ giữ xã hộ công dân và nhà nư?c chính trịtấ phả biể hiệ thành sựtách rờ củ công dân chính trị tứ công dân nhà nư?c, vớ xã hộ công dân, vớ tính hiệ thự chân chính, kinh nghiệ củ mình, vì vớ tư cách là ngư?i ý tư?ng chủnghĩ củ nhà nư?c, công dân là mộ tồ tạ hoàn toàn khác, nó tựphân biệ, tựlàm cho nó khác biệ vớ tính hiệ thự củ nó, và đ?i lậ vớ tính hiệ thự đ. Ởđy, ở trong bả thân nó, xã hộ công dân kiế lậ mố quan hệgiữ nhà nư?c và xã hộ công dân; mố quan hệnày, ở mặ khác, đ đ?ợ thự hiệ trong giớ quan chứ. Trong yế tốđ? ng cấ, cái phổbiế đng thậ sựtrởthành cho nó cái vố là tựnó, tứ là trởthành mặ đ?i lậ củ cái đ?c thù. Muố đ?t đ?ợ ý nghĩ chính trịvà hiệ lự chính trị thì công dân cầ phả từbỏđ?ng cấ củ mình, tứ từbỏxã hộ công dân, từbỏđ?ng cấ tư nhân, vì chính đ?ng cấ này đ?ng ở giữ cá nhân và nhà nư?c chính trị

Nế Hê-ghen đm toàn bộxã hộ công dân, coi là đ?ng cấ tưnhân, đ?i lậ vớ nhà nư?c chính trị thì dĩnhiên là những khác biệ bên trong đ?ng cấ tư nhân, tứ những đ?ng cấ công dân khác nhau, chỉcó ý nghĩ tư nhân, chứkhông có ý nghĩ chính

https://thuviensach.vn

trị đ?i vớ nhà nư?c. Vì những đ?ng cấ công dân khác nhau chỉlà sựthự hiệ, sựtồ tạ củ mộ nguyên tắ nhấ đ?nh: củ đ?ng cấ tưnhân vớ tính cách là nguyên tắ củ xã hộ công dân. Nhưng nế cầ phả xóa bỏnguyên tắ thì hiể nhiên là những sựbiệ lậ bên trong nguyên tắ ấ lạ càng không tồ tạ đ?i vớ nhà nư?c chính trị

Hê-ghen kế thúc đạ này nhưsau: "Chỉcó nhưvậ, *cái đ?c thù* tồ lạ *ở bên trong nhà nư?c mớ thậ sựgắ liề vềmặ này vớ cái phổbiế".*

Nhưng ở đy, Hê-ghen lẫ lộ nhà nư?c coi là mộ tổg thểcủ sựtồ tạ củ nhân dân, vớ nhà nư?c chính trị Cái đ?c thù ấ không phả là *"cái đ?c thù ở bên trong nhà nư?c", mà nói cho đng ra là "cái đ?c thù ở bên ngoài nhà nư?c", cụthểlà ở bên ngoài nhà nư?c chính trị Cái đ?c thù này không những không phả là "cái đ?c thù tồ tạ ở bên trong nhà nư?c", mà nó còn là "tính không hiệ thự củ nhà nư?c" . Hê-ghen muố trình bày luậ để cho rằg các đ?ng cấ củ xã hộ công dân là những đ?ng cấ chính trị và đ? chứg minh luậ để đ, ông thay luậ để ấ bằg luậ để cho rằg các đ?ng cấ xã hộ công dân là "sựbiệ lậ hóa củ nhà nư?c chính trị, nghĩ là xã hộ công dân là xã hộ chính trị Câu nói: "cái đ?c thù ở bên trong nhà nư?c" ở đy, chỉcó thểcó ý nghĩ là "sựbiệ lậ hóa củ nhà nư?c". Lư?ng tâm không trong sáng bắ buộ Hê-ghen chọ cách nói không rõ ràng đ. Không những bả thân ông ta phát triể quan để đ?i lậ vớ luậ để ấ; cũg trong đạ vă ấ ông còn chứg minh quan để đ, khi coi "xã hộ công dân" là "đ?ng cấ tưnhân". Quy đ?nh nói rằg cái đ?c thù "gắ liề" vớ cái phổbiế cũg là mộ quy đ?nh rấ thậ trọg. Ngư?i ta có thểgắ những sựvậ hế sứ khác nhau lạ vớ nhau. Song ở đy không nói đ?n sựchuyể hóa dầ dầ mà nói đ?n sựhóa thân, và cái vự sâu ấ mà Hê-ghen nhả qua ở đây (do đ làm cho ngư?i ta thấ rõ nó), không phả là đ đ?ợ xóa bỏvì Hê-ghen nhắ mắ lạ không nhìn nó.*

Trong chú thích, Hê-ghen viế:

"Đề đ đ ngư?c lạ vớ mộ quan niệ thông thư?ng khác" v.v.. Chúng tôi vừ mớ chỉra rằg, quan niệ thông thư?ng đ là nhấ quán và tấ yế đ?n mứ nào, rằg quan niệ đ là "quan niệ tấ yế trong giai đạ phát triể hiệ nay củ nhân dân", còn cái quan niệ củ Hê-ghen, mặ dù rấ thông thư?ng trong những giớ nhấ đ?nh, nhưg vẫ là không đng. Trởlạ quan niệ thông thư?ng, Hê-ghen viế:

"Quan để nguyên tửluậ, trừ tư?ng này, đ biế mấ trong gia đnh v.v. và v.v.. Nhưg, nhà nư?c là v.v.". Tấ nhiên, quan để này là trừ tư?ng, nhưng nó là "sựtrừ tư?ng" củ nhà nư?c chính trị như bả thân Hê-ghen đ hình dung. Quan để đ cũg là quan để nguyên tửluậ, nhưg đ là nguyên tửluậ củ bả thân xã hộ. "Quan để"

https://thuviensach.vn

sẽkhông thểcụthể khi *đ?i tư?ng* củ quan để là trừ tư?ng. Thuyế nguyên tử mà trong *hành đ?ng chính trị*củ mình xã hộ công dân đ rơ vào, nhấ đ?nh phả bắ nguồ từchỗcái đàn thể cái thểcộg đ?ng trong đ cá nhân tồ tạ - tứ xã hộ công dân - bịtách rờ khỏ nhà nư?c, hay *nhà nư?c chính trị*là mộ *sựtrừ tư?ng* tách khỏ xã hộ công dân.

Tuy quan để nguyên tửluậ ấ đ mấ đ trong gia đnh, và cũg có thể(??) là cảtrong xã hộ công dân nữ, nhưg quan để đ lạ xuấ hiệ trong nhà nư?c chính trị chính là vì nhà nư?c chính trịlà mộ sựtrừ tư?ng tách khỏ gia đnh và xã hộ công dân. Đề ngư?c lạ thì cũg đng như thế Hê-ghen không mả may xóa bỏđ?ợ *sựtha hóa* củ hai lĩh vự nói trên, bằg cách tuyên bốhiệ tư?ng ấ là *kỳquái*[112]*1**

"ái quan niệ", - ông nói tiế, - "phân giả trởlạ *các thểcộg đ?ng đ tồ tạ* dư?i hình thứ những tậ đàn nói trên thành mộ đm đng những cá nhân, khi những thểcộg đ?ng này bư?c vào lĩh vự chính trị tứ là khi chúng chuyể sang quan để củ *tính phổbiế cụthểtố cao*, - cái quan niệ ấ, do đ, đng tách đ?i sống công dân ra khỏ đ?i sống chính trịvà có thểnói là bắ đ?i sống chính trịđ?ng lơlửg trên không, vì theo quan để ấ, cơsởcủ đ?i sống chính trịchỉlà tính đ?n nhấ trừ tư?ng củ sựtùy tiệ và củ ý kiế - do đ, chỉlà mộ cái ngẫ nhiên, chứkhông phả là cái cơsởtựnó và cho nó *vữg vàng* và *hợ pháp"*.

Quan niệ đ *không tách* đ?i sống chính trịra khỏ đ?i sống công dân; nó chỉlà c*ái quan niệ về sựtách rờ đng thậ sựtồ tạ*.

Không phả quan niệ này buộ đ?i sống chính trịphả treo lơlửg trên không, mà đ?i sống chính trịlà *đ?i sống trên không*, là lĩh vự trên không củ xã hộ công dân.

Bây giờ chúng ta hãy xem xét chếđ? *đ?ng cấ* và chếđ? *đ?i diệ*.

Sựphát trị?n lịh sửđ dẫ tớ sựchuyể biế củ những *đ?ng cấ chính trị*thành những đ?ng cấ *xã hộ*, thành thửgiố nhưnhững tín đ? Cơ Đ?c giáo đ?u bình đ?ng ở trên trờ và không bình đ?ng dư?i trầ gian, những thành viên riêng lẻcủ nhân dân cũg đ?u *bình đ?ng* trên cái thiên đ?ờg củ thếgiớ chính trịcủ họvà không bình đ?ng trong sựtồ tạ dư?i cõi trầ, trong *đ?i sống xã hộ* củ họ Bả thân quá trình chuyể biế củ những *đ?ng cấ chính trị*thành đ?ng cấ *công dân* đ diễ ra trong *nề quân chủchuyên chế* Cơ cấ quan chứ đ thự hiệ tưtư?ng thống nhấ nhà nư?c chống lạ các nhà nư?c khác nhau trong mộ nhà nư?c. Tuy nhiên, ngay cảbên cạh cơcấ quan chứ củ quyề hành chính tuyệ đ?i, *những sựkhác biệ xã hộ* củ các đ?ng cấ vẫ tiế tụ là những sựkhác biệ chính trị vẫ là những sựkhác biệ *chính trịbên trong* cơcấ quan chứ củ quyề hành chính tuyệ đ?i và bên cạh cơcấ quan chứ đ. Chỉcó cách mạg Pháp mớ hoàn thành quá trình chuyể biế củ những đ?ng cấ *chính trị*thành những đ?ng cấ *xã*

https://thuviensach.vn

hộ, hoặ đ làm cho *những khác biệ đ?ng cấ* củ xã hộ công dân hoàn toàn biế thành những khác biệ *xã hộ,* tứ những khác biệ củ đ?i số tưnhân, không còn ý nghĩ chính trị Như vậ là quá trình tách đ?i số chính trịkhỏ xã hộ công dân đ đ?ợ hoàn thành.

Đ?ng thờ, cảnhững đ?ng cấ củ xã hộ công dân cũg bịbiế đ?i giố nhưvậ: do tách khỏ xã hộ chính trị xã hộ công dân cũg khác đ. *Đ?ng cấ* theo ý nghĩ thờ trung cổ chủyế chỉcòn đ?ợ giữlạ bên trong bả thân cơcấ quan chứ, là nơ mà đ?a vịcông dân và đ?a vịchính trịcủ cá nhân trự tiế đ?ng nhấ vớ nhau. Vớ tính chấ là *đ?ng cấ tưnhân,* xã hộ công dân đ?i lậ vớ cơcấ quan chứ. Trong xã hộ công dân, sựkhác biệ củ đ?ng cấ không còn là sựkhác biệ giữ *nhu cầ* vớ *lao đ?ng,* coi là những hiệ hộ đ?c lậ. Ởđy, sựkhác biệ duy nhấ phổbiế, *bề ngoài và hình thứ, chỉcòn là sựkhác biệ giữ thành thịvà nông thôn. Còn trong bả thân xã hộ thì sựkhác biệ này phát triể thành những tậ đàn cơđ?ng không cốđ?nh, mà nguyên tắ là tính tùy tiệ. Đ?ng tiề và họ vấ là tiêu chuẩ chủyế ở đy. Nhưng vấ đ? này, chúng ta sẽkhông bàn ở đy, mà sẽbàn đ?n khi phê phán quan niệ củ Hê-ghen vềxã hộ công dân. Chúng ta chỉvạh ra rằg đ?ng cấ trong xã hộ công dân không lấ nhu cầ, - tứ mộ yế tốtựnhiên, - làm nguyên tắ củ mình, cũg không lấ chính trịlàm nguyên tắ củ mình. Ởđy, chúng ta nói đ?n sựphân chia thành những đm đng luôn luôn biế đ?ng, xuấ hiệ mộ cách ngẫ nhiên và không thành mộ tổchứ.*

Để đ?c trưng ở đy chỉlà những ngư?i *bịtư?c mấ mọ sởhữ* và *đ?ng cấ* lao đ?ng *trự tiế,* tứ đ?ng cấ lao đ?ng cụthể là mộ đ?ng cấ củ xã hộ công dân vớ mộ mứ đ? ít hơ là làm cái cơsởđ? cho các tậ đàn củ xã hộ công dân dự vào và hoạ đ?ng. Chỉcó đ?ng cấ *những thành viên củ quyề hành chính* mớ là đ?ng cấ thậ sự trong đ đ?a vịcông dân và đ?a vịchính trịă khớ vớ nhau. Đ?ng cấ xã hộ hiệ đ?i đ bộ lộsựkhác biệ giữ nó vớ đ?ng cấ trư?c kia củ xã hộ công dân, ngay ở chỗnó không bao gồ cá nhân vớ tính cách là mố dây liên hệxã hộ, vớ tính cách là thểcộg đ?ng nhưtrư?c đy. Cá nhân vẫ còn nằ hay không còn nằ trong đ?ng cấ củ mình - đề này mộ phầ phụthuộ vào sựngẫ nhiên, mộ phầ phụthuộ vào thứlao đ?ng mà cá nhân đ làm; *đ?ng cấ này* chỉlà sựquy đ?nh *bên ngoài* củ cá nhân, vì nó không toát ra từbả chấ củ lao đ?ng củ cá nhân, và đ?i vớ cá nhân nó không thểhiệ ra là mộ thểcộg đ? ng khách quan, kiế lậ trên cơsởnhững luậ pháp đ đ?ợ quy đ?nh mộ cách cứg rắ và nằ trong những mố quan hệvững chắ đ?i vớ cá nhân. Ngư?c lạ, đ?ng cấ hiệ đ?i không hềcó quan hệ*thự tế*nào cảvớ hoạ đ?ng thự thểcủ cá nhân, vớ *đị vịthự tếcủ cá nhân đ*[113]*1*. Ngư?i thầ thuố không cấ thành đ?ng cấ đ?c thù nào trong xã hộ công dân. Mộ thư?ng nhân này thuộ vềđ?ng cấ khác, chiế mộ đ?a vịxã hộ khác*

https://thuviensach.vn

so vớ thư?ng nhân kia. Giống nhưxã hộ công dân tách khỏ xã hộ chính trị bả thân xã hộ công dân cũg phân chia nộ bộnó thành đ?ng cấ và đ?a vịxã hộ, mặ dù đ? ng cấ và đ?a vịxã hộ này có những quan hệnhấ đ?nh vớ nhau. Nguyên tắ củ đ?ng cấ công dân hoặ củ xã hộ công dân là tiêu dùng và năg lự tiêu dùng. Trong ý nghĩ chính trịcủ nó, thành viên củ xã hộ công dân tách khỏ đ?ng cấ củ nó, tách khỏ đ?a vịthự tếcủ nó trong đ?i sốg tưnhân. Chỉcó ở đy, thành viên củ xã hộ công dân mớ đ?t đ?ợ ý nghĩ là con ngư?i; nói cách khác: chỉ có ở đy thì tính quy đ?nh củ thành viên ấ, coi là thành viên củ nhà nư?c, là sinh vậ xã hộ, mớ thểhiệ ra là tính quy đ?nh con ngư?i củ anh ta. Vì mọ tính quy đ?nh khác củ anh ta trong xã hộ công dân đ?u thểhiệ ra là những tính quy đ?nh không bả chấ đ?i vớ con ngư?i, đ?i vớ cá nhân, là những tính quy đ?nh bên ngoài, những tính quy đ?nh thậ ra là cầ thiế cho sựtồ tạ củ cá nhân anh ta trong tổg thể tứ là cầ thiế vớ tính cách là những mố dây liên hệvớ tổg thể nhưng là những mố dây liên hệmà cá nhân có thểlạ vứ bỏ (Xã hộ công dân hiệ đ?i là nguyên tắ chủnghĩ cá nhân đ đ?ợ thự hiệ triệ đ?; sựtồ tạ củ cá nhân là mụ đch cuố cùng; hoạ đ?ng, lao đ?ng, nộ dung v.v., chỉlà phư? ng tiệ.)

Chếđ? đ?ng cấ, ở nơ nào mà nó không phả là tàn dưcủ thờ trung cổ thì nó là mư toan ném con ngư?i - mộ phầ trong bả thân lĩh vự chính trị- trởlạ vào trong phạ vi chậ hẹ củ đ?i sốg tư nhân củ nó, biế tính đ?c thù củ nó thành ý thứ thự thểcủ nó, và lợ dụg tình hình có sựkhác biệ đ?ng cấ vềmặ chính trịđ? làm cho sựkhác biệ này lạ trởthành sựkhác biệ xã hộ.

Con ngư?i hiệ thự là *con ngư?i tư nhân* củ chếđ? nhà nư?c hiệ đ?i.

Nói chung, *đ?ng cấ* có ý nghĩ là: *sựkhác biệ, sựtách rờ,* là *cơsởsinh tồ* củ cá nhân. Cách thứ sốg củ cá nhân, tính chấ hoạ đ?ng củ cá nhân, v.v., lẽra phả làm cho cá nhân trởthành mộ thành viên củ xã hộ, mộ cơnăg củ xã hộ, thì lạ làm cho cá nhân trởthành *ngoạ lệ*củ xã hộ, biế thành đ?c quyề củ cá nhân. *Sựkhác biệ* ấ không phả chỉlà khác biệ *cá nhân,* mà đ?ợ kế tinh thành mộ *cộg đ?ng* nhấ đ?nh, tứ đ?ng cấ, hay nghiệ đàn, - tình hình đ chẳg những không xóa bỏtính đ?c biệ vố có củ sựkhác biệ ấ, mà nói cho đng ra còn là biể hiệ củ tính đ?c biệ đ. Cơ năg riêng lẻ lẽra phả là cơnăg củ xã hộ, thì lạ biế từcơnăg riêng lẻthành mộ xã hộ đ?c lậ.

Đ?ng cấ không chỉdự trên *sựphân chia* ở bên trong xã hộ, coi là mộ quy luậ đng thố trị nó còn tách con ngư?i ra khỏ bả chấ phổbiế củ mình, làm cho con

https://thuviensach.vn

ngư?i trởthành mộ đ?ng vậ nhấ trí trự tiế vớ những đ?c để quy đ?nh nó. Thờ trung cổlà *thờ kỳđ?ng vậ* trong lịh sửloài ngư?i, là đ?ng vậ họ vềloài ngư?i.

Thờ đ?i chúng ta, tứ *thờ đ?i vă minh,* đng phạ mộ sai lầ theo hư?ng ngư?c lạ. Nó tách bả chấ *khách thể*củ con ngư?i, - coi là mộ cái *chỉcó tính chấ bềngoài,* vậ chấ, - ra khỏ con ngư?i. Nó không coi nộ dung củ con ngư?i là hiệ thự chân chính củ con ngư?i.

Chúng ta sẽbàn kỹhơ vấ đ? này trong chư?ng "xã hộ công dân". Bây giờchúng ta xét:

§304 "Yế tốđ?ng cấ - chính trị trong ý nghĩ củ *bả thân* nó, cũg còn bao hàm những sựkhác biệ đ?ng cấ đ tồ tạ trong các lĩh vự trư?c đy".

Chúng ta đ chỉra rằg "những sựkhác biệ đ?ng cấ đ tồ tạ trong các lĩh vự trư?c đy" không có ý nghĩ nào cảđ?i vớ lĩh vự chính trị hoặ chỉcó ý nghĩ những sựkhác biệ tưnhân, do đ là những sựkhác biệ phi chính trị Tuy vậ, theo Hê-ghen, ở đy sựkhác biệ đ?ng cấ cũg mấ "cái ý nghĩ đ tồ tạ" củ nó (ý nghĩ mà nó có trong xã hộ công dân) nhưng thự ra thì "yế tốđ?ng cấ - chính trị tác đ?ng vào bả chấ củ sựkhác biệ đ?ng cấ khi bao hàm trong mình nó sựkhác biệ ấ, và khi bịchìm đ?m nhưvậ trong lĩh vự chính trịthì sựkhác biệ đ có đ?ợ cái ý nghĩ "đ?c đo" *không thuộ về nó [vềsựkhác biệ đ] mà thuộ vềyế tốđ?ng cấ - chính trị*

Khi sựphân chia củ xã hộ công dân còn có tính chấ chính trịvà nhà nư?c chính trịcòn là xã hộ công dân, thì *sựtách rờ* ấ, ý nghĩ *song trùng ấ* củ đ?ng cấ còn chư tồ tạ. Các đ?ng cấ không phả là *cái này* trong thếgiớ công dân, còn trong thếgiớ chính trịlạ là *cái khác.* Các đ?ng cấ không có mộ *ý nghĩ* đ?c thù nào đ trong thếgiớ chính trị mà chỉ*biể thịbả thân chúng.* Tính nhịnguyên củ xã hộ công dân và củ nhà nư?c chính trịmà chếđ? *đ?ng cấ* muố gạ bỏbằg cách *quay trởvề cái cũ - tính nhịnguyên ấ biể hiệ ngay trong bả thân chếđ? đ?ng cấ đ mộ cách khiế cho sựkhác biệ đ?ng cấ (sựphân chia bên trong củ xã hộ công dân) có đ?ợ, trong lĩh vự chính trị mộ ý nghĩ khác vớ ý nghĩ trong lĩh vự*

công dân. Mớ thoạ nhìn, ở đy có sựđ?ng nhấ, có *cùng mộ chủthể* nhưg chủthểấ có những tính quy đ?nh *khác nhau vềcă bả* - do đ, trên thự tế đy là chủthểsong trùng. *Và* sựđ?ng *nhấ ả tư?ng này* (ả tư?ng chỉvì mộ lẽlà *chủthể hiệ thự, tứ con ngư?i, thậ ra, trong tấ cảnhững tính quy đ?nh khác nhau củ thự chấ củ mình, vẫ còn ngang vớ bả thân và không mấ sựđ?ng nhấ củ mình, nhưg ở đy nó không thểhiệ ra là mộ chủthể mà bịđ?ng nhấ hóa vớ mộ vịngữ(đ?ng cấ) nào đ; đ?ng thờ Hê-*

https://thuviensach.vn

ghen còn khẳg đ?nh rằg con ngư?i vố vừ có đ?c để nhấ đ?nh này, lạ vừ có đ?c để khác, rằg con ngư?i, - vớ tính cách là tính giớ hạ nhấ đ?nh ấ, gạ bỏmọ tính giớ hạ khác, - đ?ng thờ cũg là tính giớ hạ thuộ loạ khác) - sựđ?ng nhấ ả tư?ng đ đ?ợ duy trì mộ cách nhân tạ bở sựphả tươhỉlà do chỗ khi thì sựkhác biệ đ?ng cấ trong lĩh vự xã hộ công dân đ?ợ gán cho cái tính quy đ?nh chỉcó thểdo lĩh vự chính trịđm vào xã hộ công dân, khi thì ngư?c lạ, sựkhác biệ đ?ng cấ trong lĩh vự chính trịlạ đ?ợ gán cho cái tính quy đ?nh không xuấ phát từlĩh vự chính trịmà xuấ phát từchủthểủ lĩh vự công dân. Đ? miêu tảcũg mộ chủthểcó giớ hạ ấ, tứ mộ đ?ng cấ nhấ đ?nh (sựkhác biệ đ?ng cấ), - coi là chủthểbả chấ củ cảhai vịngữ hoặ đ? chứg minh sựđ?ng nhấ củ cảhai vịngữ - thì cảhai vịngữđ?u đ?ợ thầ bí hóa và đ?ợ xem xét trong tính song trùng, hư ả, mậ mờ

Ởđy, cùng mộ chủthểlạ đ?ợ xem xét theo *những ý nghĩ* khác nhau, nhưg ý nghĩ ở đy không phả là sựtựquy đ?nh, mà là mộ tính quy đ?nh *ẩ dụ* giảmạ. Cũg mộ ý nghĩ ấ có thểgán cho mộ chủthểcụthểkhác, có thểlấ mộ ý nghĩ khác gán cho cũg mộ chủthểấ. ý nghĩ mà sựkhác biệ công dân củ các đ?ng cấ có đ?ợ trong lĩh vự chính trị thì không phả do lĩh vự công dân quyế đ?nh mà do lĩh vự chính trịquyế đ?nh, và sựkhác biệ này cũg sẽcó thểcó những ý nghĩ khác nữ nhưđ từg xả ra trong lịh sử Ngư?c lạ thì cũg

thế. Đó vẫ là mộ cách dùng *không phê phán, thầ bí chủnghĩ*, thếgiớ quan mớ đ? *giả thích thếgiớ quan cũ* do đ, thếgiớ quan cũtrởthành mộ thếgiớ quan nử vờ nào đ, trong đ hình thứ làm cho ngư?i ta hiể lầ ý nghĩ, còn ý nghĩ thì làm cho ngư?i ta hiể lầ hình thứ, và trong đ hình thứ không trởthành ý nghĩ và hình thứ thự sự còn ý nghĩ thì cũg không trởthành hình thứ và ý nghĩ thự sự *Tính không phê phán* này, *chủnghĩ thầ bí* này vừ cấ thành đề bí ẩ củ những hình thứ chếđ? nhà nư?c hiệ đ?i (*÷áô'?ïï÷ơ là những hình thứ đ?ng cấ củ nó), vừ cấ thành đề bí mậ củ triế họ Hê-ghen, chủyế là triế họ pháp quyề và triế họ tôn giáo củ ông.*

Chúng ta sẽthoát khỏ cái ả giác ấ mộ cách chắ chắ nhấ, nế nhưchúng ta lấ ý nghĩ đng nhưnó trong thự tế vớ tính cách là mộ tính quy đ?nh theo đng nghĩ củ nó, sau đ chúng ta làm cho ý nghĩ này, xét vớ tính cách là ý nghĩ nhưthế trởthành chủthể rồ so sánh xem cái chủthểtrông nhưgắ liề vớ ý nghĩ đ, có phả là vịngữthự sựcủ nó không, và có phả là bả chấ và sựthự hiệ chân chính củ ý nghĩ ấ không.

"Vịtrí trừ tư?ng ban đ?u củ nó" (củ yế tốđ?ng cấ - chính trị, "tứ là vịtrí *cự đan củ tính phổbiế kinh nghiệ* đ?i vớ nguyên tắ *quyề lự nhà vua* hay *nguyên tắ chếđ? quân chủ*nói chung, - mộ vịtrí trừ tư?ng trong đ

https://thuviensach.vn

chỉchứ đ?ng *khảnăg phố hợ* vớ nguyên tắ ấ, do đ cũg chứ đ?ng cả*khảnăg đ?i đ?ch*, - vịtrí trừ tư?ng ấ đng trởthành mố quan hệhợ lý tính (tứ *suy luậ*. xem chú thích cho §302), chỉlà do *tác dụg môi giớ* củ nó đ?ợ thậ sựthự hiệ".

Chúng ta đ thấ rằg các đ?ng cấ cùng vớ quyề hành chính cấ thành để trung gian giữ nguyên tắ quân chủvà nhân dân, giữ ý chí nhà nư?c tồ tạ vớ tính cách là ý chí kinh nghiệ *đ?n nhấ* và ý chí nhà nư?c tồ tạ vớ tính cách là *nhiề* ý chí kinh nghiệ, giữ *tính đ?n nhấ kinh nghiệ* và *tính phổbiế kinh nghiệ.* Sau khi đ xác đ?nh ý chí củ xã hộ công dân là

tính phổbiế kinh nghiệ thì Hê-ghen phả quy đ?nh ý chí củ nhà vua là *tính đ?n nhấ kinh nghiệ,* nhưg ông ta không nói lên *sựđ?i lậ* này vớ tấ cảtính gay gắ củ nó. Hê-ghen nói tiế :

"Giốg nhưvềmặ quyề lự nhà vua, quyề hành chính (§300) đ có tính quy đ?nh đ, thì vềmặ các đ?ng cấ cũg vậ, yế tốnào đ củ các đ?ng cấ cũg phả đ?ợ hư?ng sao cho sựtồ tạ củ nó vớ tính cách là yế tốtrung gian, trởthành tính quy đ?nh cơbả củ nó".

Tuy nhiên, những mặ đ?i lậ thậ sựlà nhà vua và xã hộ công dân. Và chúng ta cũg đ thấ rằg ý nghĩ mà quyề hành chính có đ?ợ từphía nhà vua, cũg chính là ý nghĩ mà yế tốđ?ng cấ có đ?ợ từphía nhân dân. Giốg nhưquyề hành chính đ?ợ *mởộg* thành mộ hệthốg phứ tạ các giớ, yế tốđ?ng cấ bị*bó hẹ lạ* thành mộ bứ tranh thu nhỏ vì chếđ? quân chủlậ hiế chỉcó thểchung sốg vớ *nhân dân en miniature* mà thôi. Yế tốđ?ng cấ *chính là sựtrừ tư?ng củ nhà nư?c chính trị* từphía xã hộ công dân, giốg nhưquyề hành chính là *sựtrừ tư?ng củ nhà nư?c chính trị từphía nhà vua. Nhưvậ, sựmôi giớ dư?ng nhưđ?ợ thự hiệ đ?y đ?. Cảhai cự đ?u thoát khỏ tính cốchấ củ mình, hư?ng ngọ lử củ bả chấ đ?c thù củ mình vào nhau, và quyề lậ pháp, mà yế tốcủ nó vừ là quyề hành chính vừ là đ?ng cấ, dư?ng nhưkhông phả chỉra sứ thự hiệ sựmôi giớ nữ, vì bả thân nó vố đ là sựmôi giớ đ đ?ợ thự hiệ. Thêm nữ, Hê-ghen đ quy đ?nh yế tốđ?ng cấ ấ trong sựkế hợ củ nó vớ quyề hành chính là kẻtrung gian giữ nhân dân và nhà vua (cũg nhưông đ quy đ?nh yế tốđ?ng cấ là kẻtrung gian giữ xã hộ công dân và chính phủ v.v.). Nhưvậ, quan hệhợ lý tính, tứ suy luậ, hình nhưđ đ?ợ làm xong. Quyề lậ pháp, tứ là kẻtrung gian, là mixtum compositum củ cảhai cự: nguyên tắ chếđ? quân chủvà xã hộ công dân, tính đ?n nhấ kinh nghiệ và tính phổbiế kinh nghiệ, chủthểvà vịngữ Nói chung, Hê-ghen hiể suy luậ là cái đ?ng giữ, là mixtum compositum. Có thểnói*

https://thuviensach.vn

rằg cách lý giả củ ông vềsuy luậ biể hiệ tấ cảtính siêu nghiệ và nhịnguyên luậ thầ bí củ hệthố củ ông. Cái đ?ng giữ là cụ sắ bằg gỗ là sựđ?i lậ đ?ợ che đ?y ở giữ tính phổbiế và tính đ?n nhấ.

Trư?c hế, vềtoàn bộtiế trình tưtư?ng này, chúng ta nhậ thấ rằg sự"môi giớ" mà Hê-ghen muố xác lậ ởđy, không phả là yêu cầ mà ông rút ra từ*bả chấ củ quyề lậ pháp*, từtính quy đ?nh cốhữ củ nó, mà ngư?c lạ, là yêu cầ mà ông đ?a ra *khi muố nói đ?n* mộ cái gì đ nằ ngoài tính quy đ?nh bả chấ củ quyề lậ pháp. Đy là mộ *cấ tạ muố nói đ?n* cái gì đ ởbên ngoài. Việ đ? ra quyề lậ pháp ở Hê-ghen, chủyế hàm ý mộ cái thứba nào đ. Vì thếcho nên Hê-ghen, tậ trung sựchú ý chủyế vào *việ cấ tạ ra sựtồ tạ hình thứ củ quyề lậ pháp.* Quyề lậ pháp đ?ợ cấ tạ ra mộ cách rấ ngoạ giao. Đề đ đ?ợ quyế đ?nh bở cái đ?a vị*chính trị÷áô'?ïï÷?* giả hão huyề, mà quyề lậ pháp chiế giữtrong nhà nư?c hiệ đ?i (ngư?i lý giả nhà nư?c hiệ đ?i ấ chính là Hê-ghen). Từđ dĩnhiên phả kế luậ rằg nhà nư?c ấ không phả là nhà nư?c *thậ sự, vì trong đ những tính quy đ?nh nhà nư?c - mộ trong những tính quy đ?nh này là quyề lậ pháp - phả đ?ợ xem xét không phả că cứtheo bả thân chúng, không phả vềmặ lý luậ, mà vềmặ thự tiễ, không phả vớ tính cách là những lự lư?ng đ?c lậ, mà vớ tính cách là những lự lư?ng chị sựmâu thuẫ, không phả xuấ phát từbả chấ củ sựvậ mà từnhững quy tắ do sựthỏ thuậ đ?t ra.*

Nói cho đng ra, nhưvậ, yế tốđ?ng cấ sẽphả "cùng vớ quyề hành chính" hợ thành cái trung gian giữ ý chí củ tính đ?n nhấ kinh nghiệ, - tứ nhà vua, - và ý chí củ tính phổbiế kinh nghiệ - tứ xã hộ công dân. Nhưng *thậ ra,* realiter, "vịtrí *củ nó"* là "vịtrí trừ tư?ng ban đ?u củ nó, tứ là vịtrí *cự đan củ tính phổbiế kinh nghiệ* đ?i vớ nguyên tắ *quyề lự nhà vua* hay *nguyên tắ chếđ? quân chủ nói chung, - mộ vịtrí trừ tư?ng trong đ chỉchứ đ?ng khảnăg phù hợ*

vớ nguyên tắ ấ, do đ cũg chứ đ?ng cả*khảnăg đ?i đ?ch*". Đó là "vịtrí trừ tư?ng", nhưHê-ghen nhậ xét mộ cách đng đ?n.

Ởđy, mớ thoạ nhìn thì hình nhưcả*"vịtrí cự đan củ tính phổbiế kinh nghiệ",* lẫ "nguyên tắ quyề lự nhà vua hoặ nguyên tắ chếđ? quân chủ, tứ vịtrí cự đan củ tính đ?n nhấ kinh nghiệ, đ?u không đ?i lậ vớ nhau. Vì đ?i diệ củ đ?ng cấ là *đ?i biể toàn quyề* củ xã hộ công dân, cũg nhưquyề hành chính hành đ?ng *theo sựủ quyề* củ nhà vua. Giố nhưtrong quyề hành chính đ?ợ ủ quyề, nguyên tắ quyề lự nhà vua không còn là mặ cự đan củ tính đ?n nhấ kinh nghiệ nữ, và trong đ nó từbỏ ý chí *"thiế că cứ", tụ xuố "tính hữ hạ" củ tri thứ, củ trách nhiệ và củ tưduy, - rõ*

https://thuviensach.vn

ràng xã hộ công dân mà yế tốđ?ng cấ là đ?i biể cũg vậ, nó cũg không còn là tính phổbiế kinh nghiệ nữ mà là mộ tổg thểhoàn toàn xác đ?nh, nó vừ thấ nhuầ "ý nguyệ và tâm trạg củ nhà nư?c và củ chính phủ, lạ vừ thấ nhuầ "lợ ích củ những giớ đ?c thù và củ những cá nhân riêng lẻ (§302). Xã hộ công dân, trong cái hình ảh thu nhỏcủ nó là đ?i biể đ?ng cấ, thì không còn là "tính phổbiế kinh nghiệ" nữ. Ngư?c lạ, ở đy nó bịhạthấ thành mộ ủ ban vớ mộ sốngư?i nhấ đ?nh, và nế thông qua quyề hành chính, nhà vua tựcoi mình có tính phổbiế kinh nghiệ, thì xã hộ công dân, thông qua đ?i diệ đ?ng cấ, cũg có đ?ợ tính chấ củ tính đ?n nhấ kinh nghiệ hoặ củ tính đ?c thù kinh nghiệ. Cảhai đ?u trởthành những cái có tính đ?c thù.

Sựđ?i lậ duy nhấ còn có thểcó ở đy hình nhưlà sựđ?i lậ giữ hai đ?i biể củ hai ý chí nhà nư?c, giữ hai thểlư xuấ, giữ yế tốchính phủvà ***yế tốđ?ng cấ*** *củ quyề lậ pháp, - do đ, cũg là sựđ?i lậ trong nộ bộbả thân quyề lậ pháp. Việ "cùng nhau" làm môi giớ ở đy là cảhai yế tốcó thểdễdàng túm tóc nhau. Thông qua yế tốchính phủtrong*

quyề lậ pháp, cái tính đ?n nhấ kinh nghiệ không thểhiể đ?ợ củ nhà vua - thểhiệ ở mộ sốngư?i có hạ, có thểxúc tiế đ?ợ, giữtrọg trách, - đ *hạxuố trầ gian;* còn thông qua yế tốđ?ng cấ, xã hộ công dân - thểhiệ ở mộ sốnhà hoạ đ?ng chính trị - lạ *ngượlên trờ.* Cảhai bên đ?u mấ đ cái tính chấ không thểthấ đ?ợ củ mình. Quyề lự nhà vua mấ đ *tính đ?n nhấ kinh nghiệ* thuầ túy, không thểhiể đ?ợ củ mình; xã hộ công dân thì mấ đ *tính phổbiế kinh nghiệ,* mậ mờkhông thểhiể đ?ợ, củ mình. Cái thứnhấ mấ đ tính cốchấ củ mình, cái thứhai mấ đ tính lư đ?ng củ mình. Nhưvậ, giữ mộ bên là yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp, và bên kia là yế tốchính phủcủ quyề lậ pháp, - cảhai yế tốấ phả cùng nhau làm kẻmôi giớ giữ xã hộ công dân và nhà vua, - *sựđ?i lậ* đ gay gắ tớ mứ là lúc nào cũg có thểxả ra đ?u tranh và thậ chí còn mang tính chấ *mâu thuẫ không đề hòa nữ.*

Nhưvậ, sự*"môi giớ"* này chính đng cầ, - nhưHê-ghen lậ luậ mộ cách đng đ?n, - sao cho *"tác dụg môi giớ củ nó đ?ợ tồ tạ"*. Bả thân sựmôi giớ ấ là sựtồ tạ củ mâu thuẫ, hơ là sựtồ tạ củ sựmôi giớ.

Hê-ghen khẳg đ?nh rằg sựmôi giớ này đ?ợ thự hiệ bở *yế tốđ?ng cấ,* lờ khẳg đ?nh đ rõ ràng là thiế cơsở Hê-ghen viế:

"Giố nhưxét vềphía quyề lự nhà vua, quyề hành chính (§300) đ có tính quy đ?nh đ, thì xét vềphía các đ?ng cấ, mộ yế tốnào đ củ các đ?ng cấ cũg phả đ?ợ hư?ng sao cho sựtồ tạ củ nó vớ tính cách là yế tốtrung gian,

https://thuviensach.vn

trởthành tính quy đ?nh cơbả củ nó".

Nhưg chúng ta đ thấ, ở đy Hê-ghen đm đ?i lậ nhà vua và hộ nghịđ?ng cấ vớ nhau mộ cách tùy tiệ và không nhấ quán, coi đ là hai cự. Giố nhưquyề hành chính có đ?ợ tính quy đ?nh này vềphía quyề lự nhà vua, yế tốđ?ng cấ cũg có đ?ợ tính quy đ?nh đ vềphía xã hộ công dân. Các đ?ng cấ

cùng vớ quyề hành chính không chỉđ?ng ở giữ nhà vua và xã hộ công dân, mà còn đ?ng ởgiữ chính phủnói chung và nhân dân (§302). Các đ?ng cấ làm việ cho xã hộ công dân nhiề hơ là quyề hành chính làm việ cho quyề lự nhà vua, vì bả thân quyề lự nhà vua đ?i lậ vớ nhân dân vớ tính cách là mặ đ?i lậ. Nhưvậ thì đề ấ làm cho mứ đ? củ sựmôi giớ lên tớ tộ đ?nh. Vậ còn trút thêm gánh nặg lên trên những con lừ đ đ? làm gì? Vì sao ở bấ cứđu, yế tốđ?ng cấ cũg phả bắ những nhị cầ thuậ tiệ, thậ chí giữ bả thân và đ?i thủcủ mình? Vì sao yế tốđ?ng cấ ở đu đu cũg là hiệ thân củ sựtựhy sinh? Chắg lẽnó còn phả chặ đ?t *mộ tay* củ mình đ? không thể*dùng cảhai tay* chố lạ đ?i thủcủ mình, tứ chố lạ yế tốchính phủtrong quyề lậ pháp, hay sao?

Còn phả nói thêm rằg thoạ đ?u, Hê-ghen rút các đ?ng cấ ra từnhữg nghiệ đàn, từnhữg sựkhác biệ đ?ng cấ, v.v., chính là đ? cho các đ?ng cấ không trởthành "tính phổbiế kinh nghiệ đ?n thuầ"; bây giờthì ngư?c lạ, ông làm cho chúng trởthành "tính phổbiế kinh nghiệ đ?n thuầ" đ? từcác đ?ng cấ rút ra những sựkhác biệ đ?ng cấ! Giố nhưnhà vua liên hệvớ xã hộ công dân thông qua đ?ng Giê-xu củ xã hộ công dân đ, tứ quyề lự chính phủ xã hộ công dân cũg liên hệvớ nhà vua thông qua những giáo sĩcủ mình, tứ những đ?i biể đ?ng cấ.

Nhưvậ, nói cho đng ra tình hình lạ mang cái dạg khiế cho vai trò củ hai cự, tứ quyề lự nhà vua (tính đ?n nhấ kinh nghiệ) và xã hộ công dân (tính phổbiế kinh nghiệ) rố cuộ lạ, phả là những kẻmôi giớ "giữ những sựmôi giớ củ mình". Hơ nữ, "mộ trong những chân lý lô-gích quan trọg nhấ là: mộ yế tốnhấ đ?nh, có vịtrí cự đan khi thểhiệ ra là mặ đ?i lậ, thì lạ không còn là mặ đ?i lậ nữ, mà là mộ yế tố*hữ cơ* do chỗnó đ?ng thờ cũg là *cái trung gian"*

(§302, chú thích). Rõ ràng là xã hộ công dân không thểtựmình đng đ?ợ vai trò đ, vì *tựbả thân nó,* xã hộ công dân, *vớ tính cách là mộ cự* nằ trong quyề lậ pháp, - tứ là nguyên tắ chếđ? quân chủ - hình nhưbịbuộ phả đng vai trò kẻtrung gian giữ yế tốđ?ng cấ và yế tốchính phủ Nguyên tắ chếđ? quân chủhình nhưcó những tính

https://thuviensach.vn

chấ cầ thiế đ? giữvai trò đ, vì mộ mặ, nguyên tắ này đ?i biể cho toàn bộnhà nư?c, do đ cũg đ?i biể cho cảxã hộ công dân, và đ?c biệ vì nguyên tắ ấ và các đ?ng cấ đ?u cùng có sẵ "tính đ?n nhấ kinh nghiệ" củ ý chí, do chỗtính phổbiế kinh nghiệ chỉtồ tạ vớ tính cách là tính đ?n nhấ kinh nghiệ. Ngoài ra, khác vớ quyề hành chính, nguyên tắ này đ?i lậ vớ xã hộ công dân không chỉvớ tính cách là *công thứ,* vớ tính cách là *ý thứ* nhà nư?c. Bả thân nó *là* nhà nư?c; yế tố*tựnhiên, vậ chấ* là cái chung cho nó và xã hộ công dân. Mặ khác, nhà vua lạ là đ?nh tộ cùng và là đ? i biể củ quyề hành chính. (Hê-ghen đ?t lộ ngư?c tấ cả làm cho quyề hành chính trởthành đ?i biể, trởthành thểlư xuấ củ nhà vua. Vì vớ cái gọ là ý niệ - theo ông thì nhà vua phả là sựtồ tạ hiệ có củ ý niệ - Hê-ghen muố nói không phả cái ý niệ hiệ thự củ quyề hành chính, không phả quyề hành chính coi là ý niệ, mà muố chỉcái chủthểý niệ tuyệ đ?i, có sựtồ tạ *thểxác* củ nó ở nhà vua, cho nên quyề hành chính cũg trởthành *mộ sựkéo dài thầ bí củ cái linh hồ đng trú ngụtrong* thểxác củ ông ta, tứ *trong thểxác củ nhà vua).*

Vì vậ, trong quyề lậ pháp, nhà vua sẽphả là khâu trung gian giữ quyề hành chính và yế tốđ?ng cấ. Nhưg quyề hành chính lạ là khâu trung gian giữ nhà vua và yế tốđ?ng cấ, còn yế tốđ?ng cấ là khâu trung gian giữ nhà vua và xã hộ công dân! Làm thếnào mà nhà vua lạ có thểlàm kẻmôi giớ giữ những yế tốmà bả thân ông ta đng cầ đ?n tác dụg

môi giớ, đ? không trởthành mộ cự phiế diệ? Ởđy, ta thấ bộ lộrõ toàn bộsựphi lý củ những cự đ, lúc thì đng vai trò mộ cự, lúc thì đng vai trò khâu trung gian. Đó là những cái đ?u củ I-a-nút, khi thì quay bộmặ trư?c ra, khi thì quay bộmặ sau ra, bộmặ trư?c và bộmặ sau không giốg nhau. Cái ban đ?u đ?ợ quy đ?nh là khâu trung gian giữ hai cự, bây giờlạ xuấ hiệ ra là mộ cự; còn mộ trong hai cự - cự này nhờcó khâu trung gian đ mà gắ liề vớ cự kia - bây giờ(chính vì *khác* vớ cự kia) lạ xuấ hiệ ra là khâu trung gian giữ cự đ?i lậ vớ nó và cái trư?c đy là khâu trung gian đ?i vớ nó. Sựđ?i lẫ nhưvậ những công việ phụ vụlàm cho chúng ta nhớlạ trư? ng hợ mộ ngư?i đng làm kẻtrung gian giữ hai bên, sau đ mộ trong hai ngư?i tranh chấ lạ trởthành kẻtrung gian giữ ngư?i trung gian cũvà ngư?i tranh chấ kia. Ởđy, đng lặ lạ câu chuyệ vềhai vợchồg cãi nhau và ngư?i thầ thuố muố làm ngư?i hòa giả giữ hai bên; nhưg sựviệ lạ diễ ra theo chiề hư?ng là bà vợbuộ phả làm kẻhòa giả giữ thầ thuố và ông chồg, còn ông chồg lạ buộ phả làm kẻhòa giả giữ thầ thuố và bà vợ Ởđy, cũg làm cho ngư?i ta nhớtớ con sưtửtrong vởhài kịh củ Sếh-xpia "Giấ mộg đm hè", khi nó kêu: "Ta là sưtử và ta không phả là sưtử mà là Xnớ".

https://thuviensach.vn

Ởđy cũg nhưvậ, mỗ cự lúc thì là sưtửcủ mặ đ?i lậ, lúc thì là Xnớ củ sựtrung gian. Khi mộ cự kêu lên: "Bây giờta là kẻtrung gian", thì đ?i vớ hai yế tốkia nó trởthành bấ khảxâm phạ và mộ trong hai yế tốấ chỉcó thểxung đ?t vớ cái yế tốkia hiệ đ trởthành mộ cự. Nhưvậ, trư?c mặ chúng ta là mộ bọ hiế chiế, những ngư?i trong bọ họlạ quá sợbư?u đ?u sứ trán nên không dám đnh nhau thậ sự hai đ?i thủsắ sử choảng nhau đ?u nghĩcách làm sao cho các ngọ đn đ?u rơ vào kẻthứba là kẻlàm trung gian giữ họ nhưg ngư?i thứba này lạ xuấ hiệ làm mộ trong sốhai ngư?i đnh nhau, thành thửdo quá thậ trọg mà sựviệ không tiế lên đ?ợ mộ bư?c nào. Hệthốg trung gian ấ còn

mang mộ hình thứ nữ là: chính ngư?i đng muố đnh bạ đ?i thủcủ mình, mặ khác, lạ buộ phả bả vệđ?i thủấ khỏ những đn củ đ?ch thủkhác, và do cái vịtrí hai mặ ấ, anh ta không thểthự hiệ đ?ợ mộ ý đ? nào trong các ý đ? củ anh ta cả Đề đng chú ý là Hê-ghen, ngư?i đ quy tính chấ vô nghĩ ấ củ sựtrung gian thành diễ đ?t lô-gích trừ tư?ng củ nó - diễ đ?t này, do đ, không thểbịxuyên tạ và bịgiả thích khác đ đ?ợ - đ?ng thờ lạ coi sựmôi giớ này là *sựbí ẩ tươiệ* củ lô-gích, là quan hệhợ lý tính, là suy lý. Những cự thậ sựthì không thểcó môi giớ, chính vì chúng là những cự thậ sự Đ?ng thờ chúng cũg không cầ đ?n mộ sựmôi giớ nào cả vì vềbả chấ, chúng đ?i lậ vớ nhau. Chúng không có gì là chung vớ nhau; chúng không thu hút lẫ nhau, chúng cũg không bổsung lẫ nhau. Mộ cự không mang trong bả thân mình lòng ư?c muố đ?i vớ cự kia, không cầ đ?n cự kia hoặ không cầ làm trư?c cự kia. (Nhưg khi Hê-ghen coi những yế tốtrừ tư?ng củ suy lý - tính phổbiế và tính đ?n nhấ - là những mặ đ?i lậ thậ sự thì đ chính là tính nhịnguyên cơbả củ lô-gích củ ông. Vấ đ? này sẽđ?ợ bàn thêm khi phê phán lô-gích họ củ Hê-ghen.)

Thoạ nhìn thì câu "các cự lạ gặ nhau" trái vớ những đề nói trên: cự Bắ và cự Nam thu lút lẫ nhau, nữgiớ và nam giớ cũg thu hút lẫ nhau, và chỉnhờcó sựkế hợ những sựkhác biệ cự đan củ hai giớ ấ thì con ngư?i mớ xuấ hiệ.

Mặ khác, mỗ cự đ?u *là* mặ đ?i lậ củ chính nó. *Chủnghĩ duy linh* trừ tư?ng là *chủnghĩ duy vậ trừ tư?ng; chủnghĩ duy vậ trừ tư?ng* là *chủnghĩ duy linh trừ tư?ng* củ vậ chấ.

Vềvấ đ? thứnhấ thì cự Bắ và cự Nam cũg đ?u là *những cự; bả chấ* củ chúng là đ?ng nhấ; cũg vậ, *nam* giớ và *nữ*giớ tạ thành cùng mộ *loài*, cùng mộ *bả chấ*, - bả chấ con ngư?i. Bắ và Nam là những quy đ?nh đ?i lậ củ *cùng mộ* bả chấ, là những khác biệ củ cùng mộ *bả chấ ở mứ đ? phát*

https://thuviensach.vn

triể cao nhấ củ nó. Chúng là bả chấ đ?ợ *phân hóa ra*. Trư?c vố là cái gì thì nay chúng là cái ấ, chỉvớ tính cách là tính quy đ?nh *đ?ợ phân biệ,* và chính vớ tính cách là tính quy đ?nh đ?ợ phân biệ ấ củ bả chấ. Các cự *chân chính, hiệ thự* sẽlà cự và là không phả cự, là loài ngư?i và *không phả* loài ngư?i. Trong mộ trư?ng hợ [tứ là giữ cự Bắ và cự Nam, giữ đn bà và đn ông], sựkhác biệ là khác biệ củ *tồ tạ;* còn trong trư?ng hợ kia [giữ cự và không phả cự, giữ loài ngư?i và không phả loài ngư?i], sựkhác biệ là khác biệ giữ *những bả chấ*, khác biệ củ *hai* bả chấ. Còn vềý kiế phả đ?i thứhai thì tính quy đ?nh chủyế ở đy là: mộ *khái niệ* nào đ (tồ tạ hiệ có v.v.) đ?ợ xem xét *mộ cách trừ* tư?ng, khái niệ này có ý nghĩ không phả vớ tính cách là mộ cái gì đ?c lậ, mà vớ tính cách là *sựtrừ tư?ng* củ mộ cái gì khác và chỉvớ tính cách là sựtrừ tư?ng đ mà thôi. Ví dụ tinh thầ chỉlà *sựtrừ tư?ng* củ vậ chấ. Nhưvậ, rõ ràng chính vì hình thứ đ nói đ phả tạ thành nộ dung củ nó, cho nên khái niệ ấ ngư?c lạ, là mặ *đ?i lậ trừ tư?ng* củ nó, là đ?i tư?ng mà từđ ngư?i ta trừ tư?ng ra nó, trong sựtrừ tư?ng củ nó. Do đ, trong thí dụmà chúng ta dễ ra, bả chấ hiệ thự củ đ?i tư?ng là chủnghĩ duy vậ trừ tư?ng. Nế như*sựkhác biệ* trong giớ hạ tồ tạ củ *mộ* bả chấ không bịhòa lẫ mộ phầ vớ *sựtrừ tư?ng đ đ?ợ chuyể hóa thành bả chấ đ?c lậ* (dĩnhiên là mộ sựtrừ tư?ng không phả từmộ cái gì khác, mà chính từbả thân nó), còn mộ phầ vớ sựđ?i lậ *thự sự*củ những bả chấ gạ bỏlẫ nhau, thì sẽcó thểtránh đ?ợ ba mặ sai lầ: 1) vì chỉcó cự mớ đ?ợ coi là chân lý, nên mọ sựtrừ tư?ng và mọ tính phiế diệ đ?u tựcoi mình là chân lý, và do đ mộ nguyên tắ chỉxuấ hiệ ra là mộ sựtrừ tư?ng từmộ cái gì khác, chứkhông phả là bả thân tổg thể 2) *tính gay gắ* củ những mặ đ?i lậ *thậ sự* sựchuyể hóa củ những mặ đ?i lậ ấ thành những cự, đ?ợ coi là mộ cái gì có hạ mà ngư?i ta cầ phả hế sứ ngă chặ, trong lúc đ thì sựchuyể hóa này chẳg qua chỉlà sự tựnhậ thứ củ những mặ đ?i lậ ấ và cũg là sựkhao khát củ chúng muố có mộ cuộ chiế đ?u quyế đ?nh; 3) mư toan đề hòa chúng thông qua môi giớ. Vì dù cho trong sựtồ tạ củ mình, hai cự có thểhiệ ra là hiệ thự và là những cự nhưthếnào chăg nữ, nhưng cái đ?c tính cự vẫ chỉnằ trong *bả chấ* củ mộ trong những cự đ, còn trong cự kia thì nó vẫ không có *ý nghĩ củ hiệ thự chân chính*. Cự này thắg cự kia. Vịtrí củ hai cự không giố nhưnhau. Ví dụ đ?o CơĐ?c, cũg nhưtôn giáo nói chung và triế họ, là những mặ đ?i lậ cự đan. Tuy nhiên, trên thự tếthì đ?i vớ triế họ, tôn giáo không phả là mặ đ?i lậ *thậ sự* vì triế họ hiể *tôn giáo* trong cái hiệ thự *hưả* củ nó. Vậ là tôn giáo, - do muố trởthành hiệ thự, - đ tựthủtiêu nó đ?i vớ triế họ. Không có nhịnguyên luậ thậ sựcủ *bả chấ.* Sau này chúng ta sẽbàn kỹthêm vềvấ đ? này.

https://thuviensach.vn

Thửhỏ, nói chung làm thếnào mà Hê-ghen lạ đ tớ chỗcầ mộ *sựmôi giớ* mớ từphía yế tốđ?ng cấ ? Phả chăg Hê-ghen không chia xẻcái "thiên kiế khiế ngư?i ta xem xét đ?ng cấ chủyế theo quan để *sựđ?i lậ* giữ chúng vớ chính phủ- làm nhưthểđ chính là vịtrí bả chấ củ đ?ng cấ - là thiên kiế rấ phổbiế, nhưg cũg hế sứ nguy hiể"? (Chú thích củ §302).

Sựviệ diễ ra ở đy đ?n giả nhưsau. Mộ mặ, chúng ta đ thấ rằg trong "quyề lậ pháp", xã hộ công dân, thông qua "yế tốđ?ng cấ", và quyề lự nhà vua, thông qua "yế tốchính phủ, lầ đ?u tiên đ tựbộ lộra là những mặ đ?i lậ thậ sự trự tiế, thự tiễ.

Mặ khác: quyề lậ pháp là mộ tổg thể Trong quyề lậ pháp, chúng ta thấ: 1) những đ?i biể toàn quyề củ nguyên tắ chếđ? quân chủ tứ "quyề hành chính"; 2) những đ?i biể toàn quyề củ xã hộ công dân, tứ yế tố"đ?ng cấ"; nhưg ngoài ra, trong quyề lậ pháp còn chứ đ?ng ; 3) mộ *cự vớ*

tính cách *là cự* - tứ nguyên tắ chếđ? quân chủ còn mộ cự khác, tứ xã hộ công dân vớ tính cách là xã hộ công dân, thì không nằ trong đ. Chỉdo vậ thì yế tố"đ?ng cấ" mớ trởthành cái cự nguyên tắ "chếđ? quân chủ, cái cự mà xã hộ công dân chính cố phả trởthành. Nhưchúng ta đ thấ, chỉthông qua yế tố"đ?ng cấ" thì xã hộ công dân mớ tựtổchứ lạ đ? có sựtồ tạ *chính trị* Yế tố"đ?ng cấ" là tồ tạ *chính trị*củ xã hộ công dân, là *sựhóa thân củ nó* thành nhà nư?c chính trị Vì vậ, nhưchúng ta đ thấ, chỉcó "quyề lậ pháp" mớ là *nhà nư?c chính trị*hoàn chỉh, theo đng nghĩ củ nó. Nhưvậ ở đy có: 1) nguyên tắ chếđ? quân chủ 2) quyề hành chính; 3) xã hộ công dân. Yế tố"đ?ng cấ" là *"xã hộ công dân củ nhà nư?c chính trị,* tứ củ "quyề lậ pháp". Vì vậ, yế tố"*đ?ng cấ*" cũg là mộ cự mà xã hộ công dân cầ phả cấ thành đ?i vớ nhà vua. (Vì xã hộ công dân là tính không hiệ thự củ tồ tạ chính trị cho nên tồ tạ chính trịcủ xã hộ công dân là sựtiêu vong củ bả thân xã hộ công dân, là sựtách rờ củ nó khỏ bả thân nó). Chính vì thếmà yế tốđ?ng cấ cũg là mặ đ?i lậ vớ quyề hành chính.

Do đ, Hê-ghen vẫ cứgọ yế tố"đ?ng cấ" là "cự củ tính phổbiế kinh nghiệ", nhưg nói cho đng ra thì cự ấ là bả thân xã hộ công dân. (Vì vậ, Hê-ghen đ phí công rút yế tốđ?ng cấ - chính trịra từcác nghiệ đàn và từnhững đ?ng cấ khác nhau. Việ làm này sẽchỉcó ý nghĩ trong trư?ng hợ những đ?ng cấ khác nhau, vớ tính cách là nhưthế hợ thành những hộ nghịđ?ng cấ lậ pháp, do đ nế nhưsựkhác biệ bên trong xã hộ công dân, tính quy đ?nh công dân, cũg re vera là tính quy đ?nh chính trị Khi đ chúng ta sẽcó không phả là *quyề lậ pháp* củ toàn bộnhà nư?c, mà là *quyề*

https://thuviensach.vn

lậ pháp củ những đ?ng cấ, nghiệ đàn, và giai cấ khác nhau đ?ng trên cái tổg thểnhà nư?c. Các đ?ng cấ củ xã hộ công dân sẽkhông có đ?ợ tính quy đ?nh chính trịnào cả song những đ?ng cấ ấ vẫ sẽquy đ?nh nhà nư?c chính trị Chúng sẽlàm cho *tính đ?c*

thù củ chúng trởthành lự lư?ng quyế đ?nh củ tổg thể Chúng sẽlà quyề lự củ cái đ?c thù chi phố cái phổbiế. Chúng ta cũg sẽcó không phả là mộ quyề lậ pháp mà nhiề quyề lậ pháp, những quyề lậ pháp ấ đề đnh vớ nhau và đề đnh vớ chính phủ Nhưg Hê-ghen lạ muố nói đ?n ý nghĩ hiệ đ?i củ yế tốđ?ng cấ, đ?n ý nghĩ củ nó là ngư?i mang yế tốcông dân, là bourgeois. Hê-ghen muố rằg "cái phổbiế tựnó và cho nó", tứ nhà nư?c chính trị không bịxã hộ công dân quyế đ?nh, mà ngư?c lạ, lạ quyế đ?nh xã hộ công dân. Nhưvậ, khi lấ hình thứ trung cổcủ yế tốđ?ng cấ làm că cứ Hê-ghen đ?ng thờ đm lạ cho yế tốnày cái ý trái ngư?c là yế tốdo bả chấ củ nhà nư?c chính trịquy đ?nh. Đ?ng cấ, vớ tưcách là những đ?i biể củ các nghiệ đàn, v.v., sẽkhông phả là "tính phổbiế kinh nghiệ" mà là "tính đ?c thù kinh nghiệ", "tính đ?c thù củ kinh nghiệ"!) Vì vậ, "quyề lậ pháp" cũg cầ *sựmôi giớ* bên trong bả thân, tứ là cầ che đ?y sựđ?i lậ, và sựmôi giớ này phả nả sinh ra từ"yế tốđ?ng cấ", vì yế tốđ?ng cấ bên trong quyề lậ pháp đ mấ ý nghĩ là đ?i biể xã hộ công dân và bả thân đ trởthành yế tố*có trư?c*, trởthành xã hộ công dân củ quyề lậ pháp. "Quyề lậ pháp" là tổg thểcủ nhà nư?c chính trị và chính vì vậ, nó là *mâu thuẫ đ?ợ đ?y tớ chỗtrởnên rõ ràng* củ nhà nư?c chính trị Vì vậ, nó cũg *đ?t cơsở*cho sựthủtiêu nhà nư?c chính trị Trong quyề lậ pháp, những nguyên tắ hoàn toàn khác nhau xung đ?t vớ nhau. Thự ra, sựxung đ?t này *thểhiệ* ra dư?i dạg *sựđ?i lậ* giữ các yế tốnguyên tắ chếđ? quân chủvà nguyên tắ yế tốđ?ng cấ, v.v.. Nhưg *trên thự tế* đy là sựtư?ng phả củ *nhà nư?c chính trị và xã hộ công dân, là mâu thuẫ củ nhà nư?c chính trịtrừ tư?ng vớ bả thân nó. Quyề lậ pháp đ?t cơsởcho sựnổ loạ. (Sai lầ chủyế củ Hê-ghen là ở chỗông hiể mâu thuẫ củ hiệ tư?ng là sựthốg nhấ trong bả chấ, trong ý niệ, kỳthự bả chấ củ mâu thuẫ ấ cốnhiên là mộ cái gì đ sâu sắ hơ, cụthểlà mâu thuẫ*

bả chấ. Ví dụ ở đy, mâu thuẫ củ quyề lậ pháp trong bả thân mình chỉlà mâu thuẫ củ nhà nư?c chính trị và do đ, cũg là mâu thuẫ củ xã hộ công dân vớ bả thân mình.

Sựphê phán tầ thư?ng lạ rơ vào sai lầ trái ngư?c, *giáo đề chủnghĩ*. Ví dụ nó phê phán hiế pháp chẳg hạ. Nó chú ý đ?n sựđ?i lậ nhau củ các quyề lự, v.v.. Đu

https://thuviensach.vn

đu nó cũg tìm ra mâu thuẫ. Đy vẫ là sựphê phán giáo đề chủnghĩ *đng công kích* đ?i tư?ng củ mình, giống nhưtrư?c kia ngư?i ta bác bỏgiáo lý tam vịnhấ thểthầ thánh bằg cách nêu lên mâu thuẫ giữ các khái niệ "mộ" và "ba". Ngư?c lạ, sựphê phán chân chính vạh rõ quá trình phát sinh nộ tạ củ tam vịnhấ thểthầ thánh trong đ?u óc con ngư?i, nó mô tảhành đ?ng đ? ra giáo lý đ. Cũg giống nhưvậ, sựphê phán thậ sựtriế họ đ?i vớ chếđ? nhà nư?c hiệ đ?i không chỉvạh ra những mâu thuẫ củ chếđ? ấ, coi là những mâu thuẫ tồ tạ mộ cách hiệ thự; nó còn *giả thích* những mâu thuẫ ấ; nó hiể đ?ợ quá trình phát sinh và tính tấ yế củ những mâu thuẫ ấ. Nó hiể chúng theo nghĩ *đ?c thù* củ chúng. Tuy nhiên, *sựhiể biế* này không phả là ở chỗ nhưHê-ghen hình dung, đu đu cũg tìm ra những tính quy đ?nh củ khái niệ lô-gích, mà là ở chỗhiể đ?ợ lô-gích đ?c thù củ đ?i tư?ng đ?c thù).

Hê-ghen trình bày đề đ nhưthếnày: trong quan hệcủ yế tốđ?ng cấ - chính trịvớ yế tốquân chủ"chỉchứ đ?ng *khảnăg phù hợ*, do đ, cũg chứ đ?ng cả*khảnăg đ?i đ?ch*".

Ởđu có sựđ?ng chạ giữ các ý chí *khác nhau* thì ở đ có khảnăg đ?i lậ. Bả thân Hê-ghen cũg nói rằg "khảnăg phù hợ" cũg là "khảnăg đ?i lậ". Do đ, bây giờông phả cấ tạ ra mộ yế tốvừ là *"tính không thểđ?i lậ"* vừ là *"tính hiệ thự* củ sựphù hợ". Đ?i vớ ông ta, tựdo tưtư?ng và tựdo thông qua các quyế đ?nh bấ chấ ý chí củ nhà vua và củ chính phủ sẽcó thểlà yế tốđ. Yế tốđ không còn là yế tố"chính trị- đ?ng cấ" nữ. Nói cho đng ra, nó sẽtrở thành ý chí củ nhà vua và củ quyề hành chính, và giống hệ nhưbả thân chính phủ nó sẽở vào mộ tình trạg đ?i lậ vớ yế tốđ?ng cấ *thậ sự*

Đi hỏ này mang hình thứ rấ ôn hòa trong những câu kế củ đạ vă:

"Giống nhưxét vềphía quyề lự nhà vua, quyề hành chính (§300) đ có tính quy đ?nh ấ, thì xét vềphía các đ?ng cấ, mộ yế tốnào đ củ các đ?ng cấ cũg phả đ?ợ hư?ng sao cho sựtồ tạ củ nó vớ tính cách là *yế tốtrung gian*, trởthành tính quy đ?nh *cơbả* củ nó".

Tính quy đ?nh mà yế tốnả sinh ra từcác đ?ng cấ cầ phả có thì *đ?i lậ* vớ tính quy đ?nh mà quyề hành chính có đ?ợ từphía nhà vua, vì yế tốquân chủvà yế tốđ?ng cấ là những cự đ?i lậ nhau. Giống nhưnhà vua đ?ợ dân chủhóa thông qua quyề hành chính, yế tố"đ?ng cấ" cũg phả *trởthành yế tốquân chủ*thông qua những đ?i biể toàn quyề củ mình. Do đ, Hê-ghen cầ đ?n *yế tốquân chủtừphía các đ?ng cấ*. Vì quyề hành chính là yế tốđ?ng cấ từphía nhà vua, nên từphía đ?ng cấ cũg phả có yế tốquân chủ

https://thuviensach.vn

"Tính hiệ thự củ sựphù hợ" và "tính không thểđ?i lậ" biế thành yêu sách sau đy: "vềphía các đ?ng cấ mộ yế tốnào đ củ các đ?ng cấ cũg phả đ?ợ hư?ng sao cho sựtồ tạ củ nó vớ tính cách là *yế tốtrung gian* trởthành *tính quy đ?nh cơbả* củ nó". Cầ phả trởthành *tính quy đ?nh*! Theo §302, nói chung các đ?ng cấ đ?u có tính quy đ?nh ấ. Đề phả nói ởđy, không phả là *"tính quy đ?nh"*, mà là *"đ?ợ quy đ?nh từbên ngoài"*.

Vì nói chung, tính quy đ?nh cơbả: "sựtồ tạ củ nó vớ tính cách là yế tốtrung gian", là gì? Đề đ có nghĩ là: theo "bả chấ" củ mình, phả trởthành "con lừ củ Buy-ri-đ?ng".

Vấ đ? ở đy chỉđ?n giả nhưsau:

Các đ?ng cấ cầ phả đng vai trò "môi giớ" giữ mộ bên là nhà vua và chính phủ bên kia là nhân dân; nhưg trên thự tếthì chúng không thự hiệ vai trò đ, mà ngư?c lạ, chúng là sựđ?i lậ *chính trị*có tổchứ củ xã hộ công dân. Bả thân "quyề lậ pháp" cũg cầ đ?n *sựmôi giớ*, cụthểlà cầ đ?n sựmôi giớ từphía các đ?ng cấ, nhưđ trình bày ở trên. Sựhòa hợ *vềtinh thầ* đ?ợ giảđ?nh củ hai ý chí, trong đ mộ ý chí là ý chí nhà nư?c vớ tính cách là ý chí củ nhà vua, còn ý chí kia là ý chí nhà nư?c vớ tính cách là ý chí củ xã hộ công dân, - chỉriêng sựhòa hợ vềtinh thầ đ?ợ giảđ?nh nhưvậ thì chư đ?. Thự ra, chỉthông qua quyề lậ pháp, chúng ta mớ có mộ nhà nư?c chính trịcó tổchứ, *trọ vẹ*, nhưg chính vì trong quyề lậ pháp, nhà nư?c đ?t tớ sựphát triể cao nhấ củ nó, cho nên trong quyề lậ pháp cũg xuấ hiệ mộ mâu thuẫ không thểche đ?y củ *nhà nư?c chính trị*vớ bả thân nó. Vì vậ, cầ phả tạ ra mộ *bềngoài là sựđ?ng nhấ thự sự*giữ ý chí nhà vua và ý chí đ?ng cấ. *Yế tốđ?ng cấ cầ đ?ợ coi là ý chí nhà vua, hoặ ý chí nhà vua cầ đ?ợ coi là yế tốđ?ng cấ.* Yế tốđ?ng cấ cầ phả xem mình là hiệ thự củ mộ ý chí không phả là ý chí củ yế tốđ?ng cấ. *Sựthố nhấ*, không nằ trong *bả chấ* (nế không thì sựthố nhấ ấ phả đ?ợ biể hiệ trong *hoạ đ?ng* củ yế tốđ?ng cấ, chứkhông chỉbiể hiệ *trong hình thứ tồ tạ* củ yế tốđ), ít nhấ cũg cầ phả biể hiệ ra là mộ *sựtồ tạ* nào đ, hoặ sựtồn tạ nào đ củ quyề lậ pháp (củ yế tốđ?ng cấ) có mộ *tính quy đ?nh* nói rằg sựtồ tạ củ nó là *sựthố nhấ ấ củ cái không thố nhấ.* Thành phầ này củ yế tốđ?ng cấ - việ quý tộ, thư?ng việ, v.v., - là *hợ đ?* cao nhấ củ nhà nư?c chính trịtrong tổchứ đng đ?ợ nghiên cứ. Cố nhiên, nhưvậ cũg chư đ?t đ?ợ đề mà Hê-ghen mong muố: "tính hiệ thự củ sựphù hợ" và "sựkhông có khảnăg đ?i đ?ch", - và chúng ta vẫ dừg lạ ở "khảnăg phù hợ". Tuy nhiên, đ là cái *ả tư?ng đ?ợ giảđ?nh vềsựthố nhấ giữ nhà nư?c*

https://thuviensach.vn

chính trịvớ bả thân nó (sựthống nhấ giữ ý chí nhà vua và ý chí đ?ng cấ, sau nữ là sựthống nhấ giữ nguyên tắ nhà nư?c chính trịvà nguyên tắ xã hộ công dân), là cái ả tư?ng về*sựthống nhấ* ấ coi nhưnguyên tắ *vậ chấ*, tứ là cái ả tư?ng, theo đ thì dư?ng nhưở đy không những hai nguyên tắ đ?i lậ lạ kế hợ vớ nhau, mà sựkế hợ này còn là *bả tính* [củ chúng], là cơsởtồ tạ [củ chúng]. Thành phầ này củ yế tốđ?ng cấ là *chủnghĩ lãng mạ* củ nhà nư?c chính trị là *giấ mơ*vềtính thự thểcủ nó hoặ vềsựphù hợ củ nó vớ bả thân. Đy là sựtồ tạ *kiể ẩ dụ*

ảo tư?ng này phả chăg là ả tư?ng thự sự hay là mộ *sựtựlừ dố có ý thứ*, - đề đ phụthuộ vào status quo[114]1* thự sựtrong những mố quan hệgiữ yế tốđ?ng cấ và yế tốquân chủ Chừg nào các đ?ng cấ và quyề lự nhà vua *trên thự* tếhòa hợ vớ nhau, chừg nào chúng còn thuậ hòa vớ nhau, thì chừg đ *ả tư?ng* vềsựthống nhấ *bả chấ* củ chúng là ả tư?ng *thự sự* do đ, cũg là ả tư?ng *hữ hiệ*. Ngư?c lạ, ở nơ nào sựthống nhấ này còn phả thự tếchứg minh tính chấ có thự củ mình thì nó là *sựgiảdố cố*ý và trởnên buồ cư?i.

§305. "Trong *những đ?ng cấ* củ xã hộ *công dân*, có mộ đ?ng cấ chứ đ?ng trong mình nó cái nguyên tắ tựnó có thểcấ thành mố quan hệ*chính trị* ấ, đ là đ?ng cấ củ luân lý tựnhiên, nó lấ đ?i sống gia đnh làm cơsở còn vềmặ phư?ng tiệ sinh sống thì lấ sởhữ ruộg đ?t làm cơsở Do đ, đ?ng cấ này vềmặ tính đ?c thù củ nó, có cái ý chí dự trên bả thân và, - " để này là để chung giữ nó và yế tốquân chủ - có tính quy đ?nh tựnhiên bao hàm trong yế tốquân chủ.

Chúng ta đ chỉra sựthiế nhấ quán củ Hê-ghen ở chỗ 1) ông xem xét yế tốđ?ng cấ - chính trịtrong sựtrừ tư?ng *hiệ đ?i* củ nó từxã hộ công dân, v.v., sau khi ông đ suy ra sựphát sinh củ yế tốnày từcác nghiệ đàn; 2) bây giờông lạ

quy đ?nh yế tốđ?ng cấ - chính trịcă cứtheo *những khác biệ đ?ng cấ củ xã hộ công* dân, sau khi ông đ quy đ?nh những đ?ng cấ chính trị vớ tính cách là đ?ng cấ chính trị là "cự củ tính phổbiế kinh nghiệ".

Chỉcó nhưthếnày thì mớ *nhấ quán:* xem xét *những đ?ng cấ chính trị*mộ cách riêng biệ, coi là yế tốmớ, và xuấ phát từnhững đ?ng cấ này, cấ tạ ra sựmôi giớ đi hỏ ở §304.

Nhưg chúng ta hãy xét xem Hê-ghen, mộ lầ nữ, lạ vậ dụg những khác biệ củ đ?ng cấ công dân nhưthếnào và đ?ng thờ còn tạ ra cái vẻbềngoài làm nhưthể*tính hiệ thự* và *bả chấ đ?c thù* củ những khác biệ củ đ?ng cấ công dân không tựmình quy đ?nh *lĩh vự chính trịcao nhấ*, tứ quyề lậ pháp, mà ngư?c lạ, đ?i vớ quyề lậ

https://thuviensach.vn

pháp, chúng chiđ?n thuầ là mộ *vậ liệ* mà lĩh vự chính trịnhào nặ ra, că cứvào những đi hỏ *củ chính nó,* bắ nguồ từbả thân nó.

"Trong những đ?ng cấ củ xã hộ công dân, có mộ đ?ng cấ chứ đ?ng trong mình nó cái *nguyên tắ* tựnó có thể *cấ thành mố quan hệchính trị* ấ, đ là đ?ng cấ củ *luân lý tựnhiên"* (đ?ng cấ nông dân).

Năg lự có tính chấ nguyên tắ ấ, hoặ *năg lự củ nguyên tắ* củ đ?ng cấ nông dân là ởchỗnào?

Đ?ng cấ này "lấ *đ?i số gia đnh* làm *cơsở* còn vềmặ phư?ng tiệ sinh số thì lấ *sởhữ ruộg đ?t* làm cơsở Do đ, đ?ng cấ này, vềmặ *tính đ?c thù củ nó,* có cái ý chí dự trên *bả thân* và - để này là để chung giữ nó và yế tốquân chủ- *có tính quy đ?nh tựnhiên* bao hàm trong yế tố*quân chủ.*

"ý chí dự trên bả thân" - đ là nói đ?n phư?ng tiệ sinh số, đ?n "sởhữ ruộg đ?t"; "tính quy đ?nh tựnhiên", để chung vớ nguyên tắ quân chủ- đ là nói đ?n "đ?i số gia đnh", vớ tính cách là cơsở

"Sởhữ ruộg đ?t", vớ tính cách là phư?ng tiệ sinh số và "ý chí dự trên bả thân" là hai sựvậ khác nhau. Lẽra nên

nói "ý chí *dự trên* sởhữ ruộg đ?t". Lẽra phả nói đ?n mộ ý chí bắ nguồ từ"tâm trạg củ nhà nư?c", - chứkhông phả nói đ?n mộ ý chí dự trên *bả thân mình,* mà là mộ ý chí lấ *tổg thể*làm cơsở

Không nói "tâm trạg", "có tinh thầ nhà nư?c", mà lạ nói "có *ruộg đ?t".*

Còn nói về*"đ?i số gia đnh"* coi là cơsở thì chúng ta thấ hình nhưluân lý "xã hộ" củ xã hộ công dân cao hơ "luân lý tựnhiên" ấ. Ngoài ra, "đ?i số gia đnh" cũg là *"luân lý tựnhiên củ những đ?ng cấ khác",* là luân lý củ đ?ng cấ thịdân củ xã hộ công dân, cũg nhưcủ đ?ng cấ nông dân. Nhưg "đ?i số gia đnh" trong đ?ng cấ nông dân không chỉlà nguyên tắ củ gia đnh, mà còn là cơsởtồ tạ xã hộ củ họnói chung, - đề đ, ngư?c lạ, dư?ng nhưlàm cho đ?ng cấ ấ không thểhoàn thành đ?ợ nhiệ vụchính trịcao cả vì những quan hệgia trư?ng ở đy đ?ợ chuyể sang lĩh vự không gia trư?ng và những khái niệ "cha", "con", "chủ, "tớ đ?ợ áp dụg ở nơ mà vấ đ? là nhà nư?c *chính trị* là *đ?a vịchính trịcủ công dân.*

Còn đ?i vớ *tính quy đ?nh tựnhiên* củ yế tố*quân chủ thì Hê-ghen cấ tạ thành không phả là mộ ông vua gia trư?ng, mà là mộ ông vua lậ hiế hiệ đ?i. Tính quy đ?nh tựnhiên củ nhà vua quy lạ là làm đ?i biể thểxác củ nhà nư?c, là đ?ợ sinh ra vớ tính cách là nhà vua, nói cách khác, phẩ cách nhà vua thuộ vềnhà vua do quyề thừ kếtrong gia đnh. Nhưg đề này có gì là chung vớ đ?i số gia đnh, coi là*

https://thuviensach.vn

cơsởcủ đ?ng cấ nông dân, và luân lý tựnhiên có gì là chung vớ tính quy đ?nh tựnhiên củ bả thân sựsinh ra? Vềmặ này, nhà vua không khác gì con ngự: ngự sinh ra là ngự, cũ nhưvua sinh ra là vua.

Nế nhưsựkhác biệ đ?ng cấ vớ tính cách là sựkhác biệ đ?ng cấ, mà Hê-ghen thừ nhậ, đ?ợ ông ta coi là mộ sựkhác

biệ chính trị thì đ?ng cấ nông dân vớ tưcách là đ?ng cấ nông dân, trư?c đy đ đ?ợ ông hình dung là bộphậ đ?c lậ củ yế tốđ?ng cấ, và nế đ?ng cấ nông dân vớ tưcách là bộphậ đ?c lậ ấ, là yế tốmôi giớ vớ nguyên tắ quân chủ thì nhưvậ cầ gì cấ tạ ra mộ môi giớ *mớ* ? Và lúc đ tạ sao lạ cầ phả tách đ?ng cấ nông dân ra khỏ yế tốđ?ng cấ chính cố là yế tốchỉdo sựtách rờ đ mà rơ vào đ?a vị"trừ tư?ng" đ?i vớ yế tốquân chủ? Nhưng mộ khi Hê-ghen đ hình dung yế tốđ?ng cấ-chính trịlà mộ yế tốđ?c thù, là *sựhóa thân củ đ?ng cấ tưnhân thành đ?a vịcông dân chính trị, và chính vì thếmà đ thừ nhậ là yế tốđ cầ đ?n sựmôi giớ, - thì làm sao Hê-ghen lạ có thểchuyể cơthểnày thành sựkhác biệ củ đ?ng cấ tưnhân, do đ, thành đ?ng cấ tưnhân, và từđ?ng cấ tưnhân này rút ra sựmôi giớ củ nhà nư?c chính trịvớ bả thân?*

Nói chung, nghĩrằg *hợ đ?* cao nhấ củ nhà nư?c chính trịlà hợ đ? củ sởhữ ruộg đ?t và đ?i sốg gia đnh, thì thậ là vô nghĩ !

Nói tóm lạ:

Chừg nào đ?ng cấ công dân, vớ tính cách là đ?ng cấ công dân, là đ?ng cấ chính trị thì không cầ đ?n môi giớ ấ; còn chừg nào cầ đ?n môi giớ ấ thì đ?ng cấ công dân không phả là đ?ng cấ chính trị và do đ không thểdùng làm môi giớ ấ. Trong trư?ng hợ này, nông dân là bộphậ củ yế tốđ?ng cấ - chính trị không phả vớ tưcách là nông dân, mà vớ tưcách là công dân củ nhà nư?c; trong trư?ng hợ ngư?c lạ ([nế] vớ tưcách là *nông* dân, anh ta là công dân nhà nư?c, hoặ vớ tưcách là công dân nhà nư?c, anh ta là nông dân), thân phậ công dân chính trịcủ anh ta thểhiệ rõ rằg anh ta *thuộ tầg lớ nông dân:* ở đy anh ta không phả là công dân nhà nư?c vớ tưcách là nông dân, mà là nông dân vớ tưcách là công dân nhà nư?c!

Do đ, ở đy Hê-ghen cũ không nhấ quán, *xét theo quan để củ bả thân* quan niệ *củ ông*, mà sựkhông nhấ quán này là mộ *sựthích ứ*. Yế tốđ?ng cấ-chính trịvớ ý nghĩ hiệ đ?i, theo ý nghĩ mà Hê-ghen trình bày, là *sựtách rờ đ thự hiệ, đ giảđ?nh, giữ xã hộ công dân vớ đ?ng cấ tưnhân củ nó và những sựkhác biệ tồ tạ trong đ?ng cấ này*. Làm sao mà Hê-ghen lạ có thểcoi đ?ng cấ tưnhân là *sự giả quyế*

https://thuviensach.vn

những tư?ng phả bên trong củ quyề lậ pháp ? Hê-ghen mong muố chếđ? đ?ng cấ thờ trung cổ nhưng theo ý nghĩ hiệ đ?i củ quyề lậ pháp, ông cũg mong muố quyề lậ pháp hiệ đ?i, nhưng là quyề lậ pháp hiệ đ?i bọ trong chếđ? đ?ng cấ thờ trung cổ Thậ là mộ chủnghĩ hỗ hợ loạ tồ nhấ!

Ở đ?u §304, viế:

"Yế tốđ?ng cấ - chính trị trong tính quy đ?nh củ bả thân nó, cũg còn bao hàm những sựkhác biệ đ?ng cấ đ tồ tạ trong các lĩh vự trư?c đy".

Nhưg trong tính quy đ?nh củ *bả thân* nó, yế tốđ?ng cấ - chính trịbao hàm sựkhác biệ đ?ng cấ chỉtheo ý nghĩ là nó hủ bỏsựkhác biệ ấ, thủtiêu sựkhác biệ ấ trong bả thân nó, *không nói đ?n sựkhác biệ đ.*

Nế đ?ng cấ nông dân, hay nhưchúng ta sẽđ?ợ nghe sau này, đ?ng cấ nông dân *đ?ợ nâng lên lũ thừ* - tứ nâng lên thành lãnh chúa quý tộ, - biế thành mộ yế tốmôi giớ cho nhà nư?c *chính trị*hoàn chỉh, tứ là cho bả thân quyề lậ pháp, thì đ là sựmôi giớ giữ yế tốđ?ng cấ-chính trịvớ quyề lự nhà vua chỉtheo cái ý nghĩ: đ là việ *xóa bỏ*yế tốđ?ng cấ-chính trịvớ tưcách là yế tốchính trịthự tế Ởđy, *sựthố nhấ đ?ợ khôi phụ lạ củ nhà nư?c chính trị vớ bả thân mình không phả là đ?ng cấ nông dân, mà là đ?ng cấ vớ tính cách là đ?ng cấ, tứ là đ?ng cấ tưnhân, vố là sựphân giả, sựquy yế tốđ?ng cấ-chính trịthành đ?ng cấ tưnhân. (Ở đy không phả là đ?ng cấ nông dân coi là đ?ng*

cấ nông dân, mà là sựtách rờ củ đ?ng cấ ấ vớ tính cách là *đ?ng cấ tưnhân công dân* khỏ *yế tố đ?ng cấ-chính trị mớ là yế tốmôi giớ; đ là do trạg thái tưnhân củ nó tạ ra cho nó cái vịtrí đ?c thù trong yế tốđ?ng cấ-chính trị và do đ, cảbộphậ thứhai củ yế tốđ?ng cấ-chính trịcũg có đ?ợ vịtrí củ đ?ng cấ tưnhân đ?c thù, và nhưvậ, yế tốđ?ng cấ - chính trịkhông còn là đ?i biể củ đ?a vịcông dân chính trịcủ xã hộ công dân nữ). Trư?c mặ chúng ta, ở đy không còn là nhà nư?c chính trịtồ tạ nhưlà hai ý chí đ?i lậ nữ, mà mộ bên là nhà nư?c chính trị(chính phủvà nhà vua) và bên kia là xã hộ công dân phân biệ vớ nhà nư?c chính trị (Các đ?ng cấ khác nhau.) Nhưvậ là cảnhà nư?c chính trị vớ tưcách là tổg thể cũg bịxóa bỏ*

Ý nghĩ gầ nhấ củ *sựnhân đi* yế tốđ?ng cấ-chính trịtrong bả thân nó, mộ sựnhân đi đng vai trò môi giớ vớ quyề lự nhà vua, - nói chung, là ở chỗsự*phân chia* bên trong yế tốnày, sựđ?i lậ mà nó chứ đ?ng bên trong bả thân nó, là sựthố nhấ *đ?ợ khôi phụ* giữ nó vớ quyề lự nhà vua. Tính chấ nhịnguyên cơbả giữ yế tố*quân chủ*và yế tốđ?ng cấ củ quyề lậ pháp *bịtriệ tiêu* bở tính chấ nhịnguyên củ

https://thuviensach.vn

yế tốđ?ng cấ ở bên trong nó. Nhưng ở Hê-ghen, sựtriệ tiêu này đ?ợ thự hiệ bằg cách là yế tốđ?ng cấ - chính trịthậ chí cũg tách khỏ yế tố*chính trị*củ mình.

Về*sởhữ ruộg đ?t*, vớ tính cách là *phư?ng tiệ sinh số*, mà ngư?i ta coi là phù hợ vớ *chủquyề* củ ý chí, vớ *chủquyề củ nhà vua*, và về*đ?i số gia đnh* vớ tính cách là cơsởcủ đ?ng cấ nông dân, mà ngư?i ta coi là phù hợ vớ tính *quy đ?nh tựnhiên* củ quyề lự nhà vua, - thì lát nữ chúng ta sẽlạ nói đ?n. Ởđy, trong §305, trình bày *"nguyên tắ"* củ đ?ng cấ nông dân là đ?ng cấ "tựnó có thểcấ thành quan hệchính trịấ".

Trong §306 nói rằg: "sựcấ thành" này đ?ợ thự hiệ "cho đ?a vịchính trịvà ý nghĩ chính trị. Sựcấ thành này quy lạ là nhưsau: "tài sả biế thành" "*lãnh đ?a cha truyề con nố, không thểchuyể như?ng*, và mang nặg *tính chấ chếđ? con trư?ng thừ kế". Thành thử vềmặ chính trị"chếđ? con trư?ng thừ kế" cấ thành đ?ng cấ nông dân.*

Trong đạ bổsung nói: "Sựbiệ hộcho chếđ? con trư?ng thừ kếbao hàm ởchỗlà, đ?i vớ nhà nư?c, *chỉcái khảnăg* đ?n thuầ có mộ tâm trạg nhấ đ?nh, thì không đ?, nhà nư?c phả dự vào mộ cái gì *tấ yế*. Tấ nhiên, tâm trạg không quan hệgì vớ tài sả, nhưg giữ chúng có mố quan hệ*tư?ng đ?i tấ yế* vì ngư?i nào đ có tài sả đ?c lậ thì không bịhạ chếbở hoàn cảh bên ngoài và nhưvậ, *có thể*phát biể và hoạ đ?ng có lợ cho nhà nư?c mà không bịtrởngạ gì cả.

Luậ để thứnhấ. Đ?i vớ nhà nư?c "chỉcái *khảnăg đ?n thuầ có mộ tâm trạg nhấ đ?nh*" thì không đ?; nhà nư?c phả dự vào mộ cái gì *"tấ* yế".

Luậ để thứhai. " Tâm trạg không quan hệgì vớ tài sả", nghĩ là, cái tâm trạg hoàn toàn phù hợ vớ tài sả là mộ *"khảnăg đ?n thuầ*".

Luậ để thứba. Nhưg giữ tài sả và tâm trạg lạ có mộ *"mố liên hệtư?ng đ?i tấ* yế", cụthểlà mố liên hệ "ngư?i nào có tài sả đ?c lậ, v.v., thì *có thể*hoạ đ?ng có lợ cho nhà nư?c", nghĩ là *tài sả* mang lạ *"khảnăg"* có mộ tâm trạg chính trị nhưg theo luậ để thứnhấ, chỉriêng "khảnăg" ấ thôi vẫ chư đ?.

Thêm nữ. Hê-ghen không chứg minh rằg *sởhữ ruộg đ?t* là "sởhữ đ?c lậ" duy nhấ.

Xây dựg tài sả củ đ?ng cấ nông dân thành mộ tài sả đ?c lậ, có nghĩ là xây dựg đ?ng cấ ấ "cho đ?a vịchính trịvà ý nghĩ chính trị. Hoặ là: "tính đ?c lậ củ tài sả" cấ thành "đ?a vịchính trịvà ý nghĩ chính trị củ đ?ng cấ ấ.

Tiế đ, tính đ?c lậ này đ?ợ chứg minh thêm nhưsau:

https://thuviensach.vn

"Tài sả" củ đ?ng cấ đ *"không phụthuộ* vào *tài sả củ nhà nư?c"*. Ở đy, "tài sả củ nhà nư?c" rõ ràng là nhằ nói *quỹcủ chính phủ* Vềmặ này, *"đ?i lậ"* vớ đ?ng cấ đ là "đ?ng cấ phổbiế", coi là đ?ng cấ "chủyế phụthuộ vào *nhà nư?c"*. Ví dụ trong lờ nói đ?u [viế cho cuố "Triế họ pháp quyề" củ Hê-ghen], tr.13, có nói:

"Ngoài ra, khác vớ ngư?i Hy Lạ, chúng ta không nghiên cứ *triế họ* coi là mộ nghệthuậ tưnhân" mà "triế họ có sựtồ tạ công khai. liên quan tớ công chúng, nó chủyế hoặ *hoàn toàn đ?ợ đm phụ vụ*cho nhà nư?c".

Nhưvậ là cảtriế họ cũg *"chủyế"* phụthuộ vào quỹcủ chính phủ

Tài sả [củ đ?ng cấ đ] *không phụthuộ* "vào tình trạg nghềnghiệ không đ?ợ bả đ?m, vào việ chạ theo lợ nhuậ và vào sựbiế đ?ng củ sởhữ nói chung". Vềmặ này, đ?i lậ vớ đ?ng cấ ấ là "đ?ng cấ công nghiệ" "phụthuộ vào các nhu cầ làm cơsởcho thu nhậ củ nó".

Nhưvậ, tài sả này "không phụthuộ vào *lòng tố củ quyề hành chính*, cũg nhưvào *lòng tố củ quầ chúng*".

Cuố cùng, đ?ng cấ này thậ chí còn đ?ợ bả vệkhỏ *sựtùy tiệ củ chính mình*, nhờchỗnhữg thành viên củ đ?ng cấ đ đ?ợ giao phó gánh vác sứmệh ấ, không có cái "quyề nhưnhữg công dân khác, tứ là phầ thì đ?ợ tựdo đ?nh đạ toàn bộsởhữ củ mình, phầ thì tin chắ rằg sau khi chế, sởhữ củ mình sẽđ?ợ chuyể lạ cho con cái mộ cách đ?ng đ?u vì họyêu chúng nhưnhau" [§306] .

Ởđy, những sựđ?i lậ đ mang mộ hình thứ hoàn toàn mớ, cụthểlà hình thứ rấ vậ chấ, mà ngư?i ta chư chắ đ nên mong đ?i ở những quan hệtồ tạ trong thiên đ?ờg củ nhà nư?c chính trị

Sựđ?i lậ mà Hê-ghen chỉra ở đy, - nế thểhiệ nó vớ mộ sựgay gắ cầ thiế, - là sựđ?i lậ giữ *chếđ? tưhữ* và *tài sả*.

Sở hữ ruộg đ?t là sởhữ tưnhân ÷áô'?ïï÷í là sở hữ tưnhân theo đng nghĩ củ từnày. Cái bả chấ tư nhân nổ bậ củ nó biể hiệ ra là: 1) "sựkhông phụthuộ vào tài sả củ nhà nư?c", vào "lòng tố củ quyề hành chính", vào cái sởhữ tồ tạ vớ tưcách là "sởhữ phổbiế củ nhà nư?c chính trị, - theo kế cấ củ nhà nư?c chính trị sởhữ ruộg đ?t là tài sả đ?c thù so vớ những tài sả khác; 2) "sựkhông phụthuộ vào các nhu cầ" củ xã hộ, hoặ vào "củ cả xã hộ", vào "lòng tố củ quầ chúng". (Đề cũg đng đ?ợ chú ý là: việ tham dựvào củ cả nhà nư?c đ?ợ Hê-ghen hiể là "lòng tố củ quyề hành chính", còn việ tham dựvào củ cả xã hộ thì đ?ợ Hê-ghen hiể là "lòng tố củ quầ chúng"). Tài sả củ "đ?ng cấ phổbiế" và củ "đ?ng cấ công nghiệ" không phả là sởhữ tưnhân theo ý nghĩ chân chính củ nó, vì tài sả củ đ?ng cấ phổbiế đ?ợ

https://thuviensach.vn

quyế đ?nh mộ cách trự tiế bở mố liên hệvớ tài sả phổbiế, hoặ vớ sởhữ coi là sởhữ xã hộ, còn tài sả củ đ?ng cấ công nghiệ thì đ?ợ quyế đ?nh mộ cách gián tiế bở mố liên hệnày và là mộ hình thứ nhấ đ?nh củ việ tham dựvào sởhữ đ; do đ, vềphía mỗ mộ đ?ng cấ trong hai đ?ng cấ này, tài sả đ?ợ quyế đ?nh bằg cách này hay cách khác bở "lòng tố", tứ là bở "tính ngẫ nhiên củ ý chí". Đ?i lậ vớ loạ tài sả này là sởhữ ruộg đ?t, coi là sởhữ tưnhân tựchủ, sởhữ này chư mang hình thứ tài sả, tứ là chư mang cái hình thứ sởhữ do ý chí xã hộ xác lậ nên.

Vì vậ, chếđ? chính trịở giai đạ cao nhấ củ nó là *chếđ? tưhữ.* Giai đạ cao nhấ củ *xu hư?ng chính trị là xu hư?ng củ sởhữ tưnhân. Chếđ? con trư?ng thừ kếchỉ là biể hiệ bềngoài củ bả chấ bên trong củ sởhữ ruộg đ?t. Do chỗ*

sởhữ ruộg đ?t là không thểchuyể như?ng, cho nên những dây thầ kinh xã hộ củ nó bịcắ đ?t và sựcách ly củ nó vớ xã hộ công dân cũg đ?ợ đ?m bả. Do chỗsởhữ ruộg đ?t không đ?ợ chuyể lạ theo thừ kế"cho con cái mộ cách đ?ng đ?u", cho nên sởhữ ruộg đ?t bịtách rờ, thậ chí trởnên đ?c lậ vớ cái xã hộ nhỏnhấ, xã hộ tựnhiên, tứ gia đnh, đ?c lậ vớ ý chí củ gia đnh và gia pháp; nhưvậ, cái bả tính vô tình củ sởhữ tưnhân cũg khỏ bịchuyể thành hình thứ sởhữ gia đnh.

Trong §305, Hê-ghen tuyên bốđ?ng cấ chiế hữ ruộg đ?t có thểtựcấ thành "quan hệchính trị, do chỗ"đ?i sốg gia đnh" là "cơsở củ nó. Nhưg bả thân Hê-ghen lạ tuyên bố"tình yêu" là cơsở là nguyên tắ, là linh hồ củ đ?i sốg gia đnh. Do đ, trong cái đ?ng cấ lấ đ?i sốg gia đnh làm cơsở chính lạ đng thiế cái cơsởcủ đ?i sốg gia đnh, thiế tình yêu coi là nguyên tắ hiệ thự, và do đ, cũg là nguyên tắ có hiệ lự và quyế đ?nh. Đó là đ?i sốg gia đnh không có linh hồ, là ả ảh củ cuộ sốg gia đnh. ở giai đạ phát triể cao nhấ củ mình, nguyên tắ sởhữ tưnhân mâu thuẫ vớ nguyên tắ gia đnh. Nhưvậ hóa ra là ngư?c lạ vớ đ?ng cấ củ luân lý tựnhiên, vớ đ?ng cấ củ đ?i sốg gia đnh, chỉtrong xã hộ công dân đ?i sốg gia đnh mớ trởthành đ?i sốg củ gia đnh, mớ trởthành biể hiệ đ?y sứ sốg củ tình yêu. Còn đ?ng cấ chiế hữ ruộg đ?t, ngư?c lạ, là sựdã man củ sởhữ tưnhân chốg lạ đ?i sốg gia đnh.

Sựvĩđ?i tuyệ đ?nh củ sởhữ tưnhân, củ sởhữ ruộg đ?t thự ra là nhưvậ, và trong thờ cậ đ?i ngư?i ta đ nói rấ nhiề lờ lẽđ?y thư?ng cả và đ tuôn ra rấ nhiề giọ nư?c mắ cá sấ đ? mọ loạ vềvấ đ? này.

Hê-ghen tuyên bốrằg *chếđ? con trư?ng thừ kế*chỉlà *yêu cầ củ chính trị*và cầ đ?ợ xem xét trên giác đ? đ?a vị*chính*

https://thuviensach.vn

*trị*và ý nghĩ *chính trị*củ nó, lờ tuyên bốấ không giúp gì cho ông ta cả Ông đ mấ công nói rằg: "Chếđ? con trư?ng thừ kếcó thểlàm cho đ?ng cấ [chiế hữ ruộg đ?t] càng đ?ợ đ?m bả và vững chắ hơ nữ, nhưg chếđ? này *chỉ*đng mong muố về*mặ chính trị* vì gắ liề vớ nó là mộ sựhy sinh có *mụ đch chính trị*nhằ làm cho con trư?ng có *khảnăg số đ?c lậ".* Ởđy, Hê-ghen bộ lộmộ thái đ? khiêm tố, mộ *vẻlịh sự*nhấ đ?nh *về mặ trí tuệ Cái chếđ? con trư?ng thừ kế*mà ông ta muố biệ hộvà cấ tạ ra không phả là tựnó và cho nó, mà chỉnằ trong mố quan hệvớ mộ cái khác; không phả là mộ sựtựquy đ?nh, mà là đ?ợ quy đ?nh bở mộ cái khác; không phả là mụ đch, mà là phư?ng tiệ đ? đ?t tớ mụ đch. Trong thự tế chếđ? con trư?ng thừ kếlà hậ quảcủ chếđ? chiế hữ ruộg đ?t dư?i dạg thuầ túy củ nó, là sởhữ tưnhân đ hóa thạh, là sởhữ tưnhân (quand même) hế sứ đ?c lậ và hế sứ phát triể. Còn cái mà Hê-ghen hình dung là mụ đch, là yế tốquyế đ?nh, là prima causa củ chếđ? con trư?ng thừ kếthì ngư?c lạ, là kế quảcủ nó, là hậ quảcủ nó, là quyề lự củ sởhữ tưnhân trừ tư?ng đ?i vớ nhà nư?c chính trị nhưg Hê-ghen lạ miêu tảchếđ? con trư?ng thừ kếlà quyề lự củ nhà nư?c chính trịđ?i vớ sởhữ tưnhân. Ông biế nguyên nhân thành kế quảvà kế quảthành nguyên nhân, yế tốquyế đ?nh thành yế tốbịquyế đ?nh và yế tốbịquyế đ?nh thành yế tốquyế đ?nh.*

Nhưg cái gì là *nộ dung củ kế cấ chính trị củ mụ đch chính trị cái gì là mụ đch củ mụ đch đ? Thự thểcủ mụ đch ấ là cái gì? Là chếđ? con trư?ng thừ kế là sởhữ tưnhân ở thểtuyệ đ?i, là sởhữ tưnhân tố cao. Quyề lự củ nhà nư?c chính trịđ?i vớ sởhữ tưnhân trong chếđ? con trư?ng thừ kếbiể hiệ ra ởchỗnào? Ởchỗnhà nư?c chính trịtách sởhữ tưnhân ra khỏ gia đnh và xã hộ, ở chỗnhà nư?c chính trịnâng sởhữ tưnhân lên tớ tính đ?c lậ trừ tư?ng. Quyề*

lự củ nhà nư?c chính trịđ?i vớ sởhữ tưnhân quy lạ là gì ? Là *quyề lự củ bả thân sởhữ tưnhân,* là bả chấ củ nó đ đ?ợ nâng lên tớ sựtồ tạ đ?c lậ. Đ?i lậ vớ bả chấ đ, nhà nư?c dân tộ còn lạ cái gì? Còn lạ cái *ả tư?ng* dư?ng nhưnhà nư?c này là kẻquyế đ?nh, kỳthự nó là kẻbịquyế đ?nh. Dĩnhiên, nhà nư?c phá vỡ*ý chí củ gia đnh và củ xã hộ,* nhưg nó làm việ đ chỉlà đ? đm lạ sựtồ tạ cho *ý chí củ sởhữ tưnhân không phụthuộ vào gia đnh và xã hộ,* và đ? thừ nhậ tồ tạ này là tồ tạ cao nhấ củ nhà nư?c chính trị là tồ tạ *luân lý* tố cao.

Bây giờchúng ta hãy xem xét những yế tốkhác nhau, xem chúng biể hiệ ra nhưthếnào ở đy, trong *quyề lậ pháp,* trong cái nhà nư?c tổg thểđ đ?t tớ tính hiệ thự, tính nhấ quán và tựý thứ, trong nhà nư?c chính trị*hiệ thự,* - chúng ta hãy xem

https://thuviensach.vn

xét những yế tốđ trong mố liên hệvớ *cái ý tư?ng* hoặ *cái cầ phả có,* vớ tính quy đ? nh *lô-gích và hình thứ củ những yế tốđ.*

(Chếđ? con trư?ng thừ kếkhông phả, nhưHê-ghen nói, là "xiềg xích quàng lên tựdo củ quyề tưnhân", ngư?c lạ, nó là "tựdo củ quyề tưnhân đ thoát khỏ mọ xiềg xích xã hộ và luân lý"). (Cấ tạ chính trịcao nhấ ở đy là cấ tạ củ sởhữ tưnhân trừ tư?ng.)

Trư?c khi so sánh nhưvậ, cầ phả xem xét kỹhơ mộ công thứ nữ củ đạ này, theo nó thì nhờchếđ? con trư?ng thừ kếmà tài sả củ đ?ng cấ nông dân, tứ sởhữ ruộg đ?t, sởhữ tưnhân, "thậ chí còn đ?ợ bả vệkhỏ *sựtùy tiệ củ chính mình,* do chỗnhữg thành viên củ đ?ng cấ này đ?u có sứmệh gánh vác nhiệ vụấ, đ?u không có cái quyề nhưnhữg công dân khác, - tứ là quyề tựdo đ?nh đạ toàn bộsởhữ củ mình".

Chúng ta đ vạh rõ rằg, do chỗsởhữ ruộg đ?t là "không

thểchuyể như?ng", cho nên những dây thầ kinh xã hộ củ sởhữ tưnhân đ bịcắ đ?t. Sở hữ tưnhân (sởhữ ruộg đ?t) đ?ợ bả vệchố lạ *sựtùy tiệ củ bả thân* ngư?i sởhữ, vì lĩh vự tùy tiệ củ ngư?i sởhữ này đ từsựtùy tiệ củ loài ngư?i nói chung biế thành *sựtùy tiệ đ?c thù củ sởhữ tưnhân,* và sởhữ tưnhân đ trởthành *chủthể*củ ý chí, còn ý chí thì đ trởthành vịngữgiả đ?n củ sởhữ tưnhân. Sởhữ tưnhân ở đy không còn là khách thể*nhấ đ?nh* củ sựtùy tiệ nữ, còn sựtùy tiệ thì lạ là vịngữ*nhấ đ?nh* củ sởhữ tưnhân. Song chúng ta hãy so sánh đề đ vớ đề mà bả thân Hê-ghen nói khi bàn vềlĩh vự tưpháp:

§65. "Tôi có thể*chuyể như?ng* sởhữ củ tôi, vì nó chỉlà sởhữ củ tôi chừg nào ý chí củ tôi thểhiệ trong đ [....], - nhưg tôi có thểlàm đề đ chỉlà vì sựvậ, *theo bả chấ củ nó,* là mộ cái *bên ngoài".*

§66. "Vì vậ, nhữg củ cả, hay nói cho đng hơ, nhữg tính quy đ?nh có tính chấ thự thể đng cấ thành tài sả thầ kín nhấ củ nhân cách củ tôi và bả chấ phổbiế củ tựý thứ củ tôi, là nhữg thứ*không thểchuyể như?ng* và quyề hư?ng thụ nhữg thứấ cũg *không mấ hiệ lự vì thờ* gian *đ quá lâu rồ.* Nhữg tính quy đ?nh đ là: nhân cách củ tôi nói chung, tựdo ý chí phổbiế củ tôi, luân lý và tôn giáo củ tôi".

Nhưvậ, trong chếđ? con trư?ng thừ kế sởhữ ruộg đ?t, tứ sởhữ tưnhân dư?i dạg thuầ túy, trởthành mộ tài sả *không thểchuyể như?ng,* do đ, cũg trởthành *tính quy đ?nh có tính chấ thự thể* tứ là những tính quy đ?nh cấ thành "tài sả thầ kín nhấ củ nhân cách, bả chấ phổbiế củ tựý thứ" củ đ?ng cấ những ngư?i đ?ợ hư?ng quyề con trư?ng thừ kế cấ thành "nhân cách nói chung, tựdo ý chí phổbiế, luân lý và tôn giáo" củ đ?ng cấ ấ. Vì vậ, đề hoàn toàn nhấ quán là hễchỗnào mà sởhữ

https://thuviensach.vn

tưnhân - tứ sởhữ ruộg đ?t - là *không thểchuyể như?ng,* thì "tựdo ý chí phổbiế" (trong đ cũg bao gồ cảsựtựdo chi phố mộ cái gì bên ngoài - ở đy là sởhữ ruộg đ?t) và *luân lý* (trong đ bao gồ *tình*

yêu coi là tinh thầ hiệ thự, cũg tựthểhiệ thành gia pháp thự sự lạ là có thểchuyể như?ng. *"Tính không thểchuyể như?ng" củ sởhữ tưnhân đ?ng thờ là "tính có thểchuyể như?ng" củ tựdo ý chí phổbiế và luân lý*. Vấ đ? ở đy không còn là sởhữ tồ tạ "vì ý chí củ tôi thểhiệ trong đ", mà ý chí củ tôi tồ tạ "vì nó thểhiệ trong sởhữ". ý chí củ tôi ởđy không còn chi phố đ?ợ khách thể mà bả thân nó lạ nằ dư?i quyề lự củ khách thể Toàn bộsựsay sư *lãng mạ* vềtính chấ tuyệ vờ củ chếđ? con trư?ng thừ kếchung quy lạ là: sởhữ tưnhân, - do đ là sựtùy tiệ tưnhân, - biể hiệ ra ở đy dư?i dạg trừ tư?ng nhấ củ nó; ý chí thô bạ, phi đ?o đ?c, *hoàn toàn có tính chấ hạ* chế ở đy xuấ hiệ vớ tưcách là hợ đ? cao nhấ củ nhà nư?c chính trị là sựtha hóa tố cao do sựtùy tiệ thự hiệ, là cuộ đ?u tranh ngoan cư?ng nhấ, hy sinh nhấ, chố lạ *tính chấ yế đố củ con ngư?i,* bở vì *ở đy sựnhân đ?o hóa, sựnhân cách hóa sởhữ tưnhân, thểhiệ ra nhưlà sựyế đố củ con ngư?i. Chếđ? con trư?ng thừ kếlà sởhữ tưnhân đ trởthành tôn giáo đ?i vớ bả thân, chỉđ?m mình vào bả thân, hân hoan vềtính đ?c lậ và sựtuyệ diệ củ mình. Cũg giố nhưchếđ? con trư?ng thừ kếlà không thểchuyể như?ng trự tiế, chếđ? đ cũg không chị ảh hư?ng củ tác đ?ng củ khếư?c. Hê-ghen đ trình bày bư?c chuyể từsởhữ khếư?c nhưsau:*

§71. "Tồ tạ hiệ có, vớ tính cách là tồ tạ xác đ?nh, vềthự chấ, là tồ tạ cho cái khác: [...] xét vềmặ nó là tồ tạ hiệ có vớ tính cách là mộ vậ bên ngoài, thì sởhữ, đ?i vớ những vậ bên ngoài khác, và trong khuôn khổnhữg mố quan hệlẫ nhau củ chúng, là tính tấ yế và tính ngẫ nhiên. Nhưg vớ tính cách là tồ tạ hiệ có củ ý *chí,* vớ tính cách là cái gì tồ tạ cho cái khác, thì sởhữ chỉtồ tạ *cho* ý *chí* củ ngư?i khác mà thôi. Mố quan hệấ củ ý chí vớ ý chí là miếg đ?t đ?c thù và thậ sựtrên đ tựdo tồ*n tạ.* Sựmôi giớ đ, nhờnó mà tôi có đ?ợ *sởhữ,* không phả chỉnhờ *mộ vậ và ý chí chủquan củ tôi,* mà cũg còn nhờý chí củ ngư?i khác, - tứ là trong giớ hạ củ ý chí *chung,* - sựmôi giớ đ cấ thành lĩh vự củ *khếư?c".*

(Việ có sởhữ đư?c thự hiệ không phả trong giớ hạ củ ý chí *chung,* mà hoàn toàn chỉ"nhờ*mộ vậ* và *ý chí chủquan* củ tôi", đề đ đ trởthành luậ pháp nhà nư?c trong chếđ? con trư?ng thừ kế.Trong khi ở đy, trong phầ bàn về*tưpháp,* Hê-ghen trình bày *tính có thểchuyể như?ng* củ sởhữ tư nhân và tính phụthuộ củ nó vào ý chí *chung* là *tính ý tư?ng chân chính* củ nó, - thì ngư?c lạ, trong *công pháp,* ông ca ngợ tính tuyệ diệ gia trư?ng củ sởhữ đ?c lậ, đ?i lậ vớ "tình trạg nghềnghiệ không đ?ợ bả đ?m, việ chạ theo lợ nhuậ và sựbiế đ?ng củ sởhữ, sựphụthuộ vào

https://thuviensach.vn

tài sả củ nhà nư?c". Cái nhà nư?c không chị đ?ợ ngay cảtính ý tư?ng củ tưpháp, là nhà nư?c gì? Cái triế họ pháp quyề trong đ tính đ?c lậ củ sởhữ tư nhân trong tưpháp có mộ ý nghĩ khác vớ trong công pháp, là thứtriế họ pháp quyề gì?

So vớ *sựngu ngố thô bạ* ấ củ sởhữ tư nhân đ?c lậ, thì tình trạg nghềnghiệ không đ?ợ bả đ?m là có tính chấ ai ca, việ chạ theo lợ nhuậ là bi tráng (hý kịh tính), sựbiế đ?ng củ tài sả là thậ sựtai hạ (bi kịh tính), sựphụthuộ vào sởhữ nhà nư?c là hợ luân lý. Tóm lạ, trong tấ cảnhữg đ?c tính này thì chúng ta nghe đ?ợ nhị đ?p củ *trái tim con ngư?i* qua sởhữ tư nhân: đ là sựphụthuộ củ con ngư?i vào con ngư?i. Dù cho bả thân tính chấ củ sựphụthuộ này là nhưthếnào chăg nữ, nhưg nó cũg vẫ mang *tính ngư?i*, so vớ kẻnô lệtư?ng mình là tựdo chỉvì không phả xã hộ, mà *ruộg đ?t* mớ là lĩh vự hạ chế. Tựdo củ ý chí này rố cuộ lạ là *sựtrố rỗg* củ nó, là nó không có nộ dung nào khác ngoài *sởhữ tưnhân*.

Những quy đ?nh quái lạ - đ?i loạ như quy đ?nh chếđ? con trư?ng thừ kếlà sựthay đ?i sởhữ tư nhân bở nhà nư?c chính trị - nói chung là không thểtránh khỏ, khi ngư?i ta lý giả thếgiớ quan cũbằg thếgiớ quan mớ, khi ngư?i ta gán cho sựvậ- ở đy là sởhữ tưnhân - mộ ý nghĩ song trùng : mộ ý nghĩ ở trong tòa án củ quyề trừ tư?ng, và mộ ý nghĩ trái ngư?c lạ ở trong thiên đ?ờg củ nhà nư?c chính trị

Bây giờ chúng ta bàn đ?n sựso sánh đ đ?ợ nhắ tớ trên đy.

Trong §257 nói:

"Nhà nư?c là hiệ thự củ ý niệ luân lý – là tinh thầ luân lý vớ tính cách là ý chí thự thể*rõ ràng*, tuy nó đ sáng tỏ.. Nhà nư?c có sựtồ tạ trự tiế củ nó trong *tậ quán*, còn trong *tựý thứ* củ cá nhân riêng lẻ... thì nó có sựtồ tạ gián tiế. Tựý thứ củ cá nhân riêng lẻcũg giố như vậ: nhờtrạg thái tinh thầ, nó có đ?ợ *tựdo thự thể*củ mình trong nhà nư?c, coi đ là bả chấ củ nó, mụ đch và kế quảhoạ đ?ng củ nó".

Trong §268 nói:

"Tâm trạg chính trị tứ *chủnghĩ yêu nư?c* nói chung, coi là niề tin có đ?ợ trong chân lý [...] và nguyệ vọg củ ý chí đ trởthành *thói quen*, chỉlà kế quảcủ những chếđ?nh tồ tạ trong nhà nư?c. Vì trong nhà nư?c, tính hợ lý là *có thậ*, tính hợ lý ấ cũg đ?ợ biể hiệ ra ở hoạ đ?ng phù hợ vớ những chếđ?nh ấ. - Tâm trạg ấ nói chung là mộ *sựtin cậ* (nó có thểchuyể thành mộ sựhiể biế ít nhiề phát triể), là sựnhậ thứ rằg lợ ích thự thểvà đ?c thù củ tôi đ?ợ chứ đ?ng và đ?ợ bả tồ trong lợ ích và mụ đch củ cái khác (đy là nhà nư?c) đng quan hệvớ tôi vớ tư cách là mộ cá nhân đ?n nhấ, nhờthếmà cái khác này trự tiế không phả là cái khác đ?i vớ tôi và tôi đ?ợ tựdo trong nhậ thứ ấ".

https://thuviensach.vn

Ởđy, *hiệ thự* củ ý niệ luân lý thểhiệ ra là *tôn giáo củ sởhữ tưnhân.* (Bở vì trong chếđ? con trư?ng thừ kế sởhữ tư nhân có mộ thái đ? thành kính tôn giáo đ?i vớ bả thân, cho nên trong thờ hiệ đ?i, tôn giáo đ trởthành vịngữkhông thểtách rờ củ sởhữ ruộg đ?t nói chung, và tấ cảmọ tác phẩ đ?ợ viế ra nhằ bả vệchếđ? con trư?ng thừ kế đ?u thấ nhuầ lờ lẽngọ ngào củ tôn giáo. Tôn giáo là hình thứ tưduy cao nhấ mà sựdã man ấ có thểđ?t tớ). "Ý chí thự thể*rõ ràng,* tựnó đ sáng tỏ, biế thành cái ý chí tố tă, bịáp chếbở quyề lự củ ruộg đ?t và bịkhuấ phụ bở thểlự không thểhiể nổ mà nó bịbuộ chặ vào. "Niề tin có đ?ợ trong chân lý", tứ "tâm trạg chính trị, là niề tin đ?ng trên "miếg đ?t củ chính mình" (theo nghĩ đn củ nó). "Nguyệ vọg" chính trịcủ "ý chí đ trởthành thói quen", không còn "chỉlà kế quả v.v.", mà là mộ thểchếtồ tạ bên ngoài nhà nư?c. Tâm trạg chính trịcũg không còn là *"sựtin cậ"* nữ, mà nói cho đng ra là mộ "niề tin, là sựnhậ thứ rằg lợ ích thự thểvà đ?c thù củ tôi *không phụthuộ* vào lợ ích và mụ đch củ cái khác (đy tứ là củ nhà nư?c) đng quan hệvớ tôi vớ tưcách là mộ cá nhân đ?n nhấ". Đy là nhậ thứ về*sựtựdo củ tôi đ?i vớ nhà nư?c*.

"Duy trì *lợ ích phổbiế củ nhà nư?c,* v.v." là (§289) nhiệ vụcủ "quyề hành chính". Quyề hành chính này là nơ trú ngụcủ "trí tuệđ phát triể và ý thứ pháp luậ củ toàn thểnhân dân" (§297). Quyề hành chính này "thự ra làm cho đ?ng cấ trởnên thừ", bở vì họ[những quan chứ cao cấ củ nhà nư?c] *"có thể*làm đ?ợ cái tố nhấ mà không cầ đ?n đ?ng cấ, cũg như khi có các hộ nghịđ?ng cấ thì họphả luôn luôn làm cái tố nhấ" (§301, chú thích). "Đ?ng cấ phổbiế, hay nói cho đng hơ, đ?ng cấ hiế mình cho công việ phụ vụchính phủ đ?ợ quy đ?nh mộ cách trự tiế là phả lấ cái phổbiế làm mụ đch hoạ đ?ng bả chấ củ mình".

Thếnhưg đ?ng cấ phổbiế, quyề hành chính hiệ giờxuấ hiệ trướ mắ chúng ta dư?i dạg như thếnào? Nó xuấ hiệ dướ dạg "phụthuộ hoàn toàn vào nhà nư?c", dướ dạg "sởhữ *phụthuộ vào lòng tố củ quyề hành chính*". Mộ sựchuyể hóa như vậ cũg diễ ra đ?i vớ xã hộ công dân; ở trên đ nói rằg xã hộ này đ đ?t đ?ợ tính luân lý củ mình trong nghiệ đàn. Còn giờđy thì nó xuấ hiệ dư?i hình thứ mộ tài sả phụthuộ vào "tình trạg nghềnghiệ không đ?ợ bả đ?m v.v.", vào "lòng tố củ quầ chúng".

Vậ thì tính chấ dư?ng như đ?c thù ấ củ ngư?i hưởg quyề con trư?ng thừ kếlà như thếnào ? Và phẩ chấ *luân lý* củ tài sả *không thểchuyể như?ng,* nói chung, có thểlà cái gì? Là *tính không thểmua chuộ đ?ợ. Tính không thểmua chuộ đ?ợ* là đ?c

https://thuviensach.vn

tính chính trị*cao nhấ,* là đ?c tính trừ tư?ng. Nhưng trong nhà nư?c do Hê-ghen cấ tạ ra, tính không thểmua chuộ đ?ợ là mộ cái gì đ?c biệ đ?n nỗ cầ phả cấ tạ ra nó như là mộ lự lư?ng chính trị*đ?c thù,* mà đ?c để là: nó không phả là tinh thầ củ nhà nư?c chính trị nó không phả là mộ thông lệ mà là mộ *ngoạ lệ*trong nhà nư?c chính trị và nó đ?ợ cấ tạ ra chính là vớ tính cách ngoạ lệđ. Ngư?i ta mua chuộ những kẻhưởg quyề con trư?ng thừ kếbằg cách tuyên bốsởhữ củ họlà đ?c lậ, - mua chuộ họlà đ? ngă chặ họkhỏ bịmua chuộ. Trong lúc mà că cứtheo ý niệ, *sựphụthuộ* vào nhà nư?c và cả giác phụthuộ ấ phả là tựdo chính trịcao nhấ, - vì tư nhân thểnghiệ sựphụthuộ đ vớ tư cách là con ngư?i trừ tư?ng phụthuộ mà con ngư?i trừ tư?ng này, ngư?c lạ, chỉvớ tư cách là công dân thì mớ cả thấ và phả cả thấ bả thân mình là *đ?c lậ,* - thì ở đy lạ cấ tạ ra *mộ tư nhân đ?c lậ.* "Củ cả củ họkhông phụthuộ vào củ cả nhà nư?c, cũg như không phụthuộ vào tình trạg nghềnghiệ không đ?ợ bả đ?m v.v.". Đ?i lậ vớ con ngư?i đ?c lậ này có "đ?ng cấ công nghiệ là đ?ng cấ phụthuộ vào các nhu cầ làm cơsởcho thu nhậ củ nó, và đ?ng cấ phổbiế là đ?ng cấ că bả phụthuộ vào nhà nư?c". Do đ, ở đy, có *sựkhông phụthuộ* vào nhà nư?c và vào xã hộ công dân, và sựtrừ tư?ng đ đ?ợ thự hiệ từhai cái đ - sựtrừ tư?ng realiter tựmình *phụthuộ* mộ cách nô lệnhấ *vào ruộg đ?t,* - đng tạ thành sựmôi giớ và sựthố nhấ củ nhà nư?c và xã hộ công dân trong quyề lậ pháp. *Tài sả tưhữ đ?c lậ,* tứ là sởhữ tưnhân trừ tư?ng, và *tưnhân* tư?ng ứg vớ nó, là cấ tạ cao nhấ củ nhà nư?c chính trị "Đ?c lậ" vềchính trịđ?ợ cấ tạ thành "sởhữ tưnhân đ?c lậ" và thành "ngư?i có cái sở hữ

tưnhân đ?c lậ đ". Chúng ta sẽthấ ngay sự"đ?c lậ", sự"không thểmua chuộ" và tín nhiệ chính trịbắ nguồ từđ, re vera[115]1* sẽra sao.

Chếđ? con trư?ng thừ kế là lãnh đ?a thếtậ, đề đ không nói cũg rõ. Sau đy chúng ta sẽbàn kỹhơ vềvà đ? ấ. Chếđ? con trư?ng thừ kế như Hê-ghen đ chỉrõ trong đạ bổsung, đ?ợ lậ ra vì lợ ích củ con trư?ng, đề đ có tính chấ thuầ túy lịh sử

§307. "Nhưvậ, thậ ra, quyề củ bộphậ này trong đ?ng cấ thự thể mộ mặ thì dự trên nguyên tắ tựnhiên củ gia đnh, nhưg đ?ng thờ nguyên tắ này, thông qua *những hy sinh nặg nề* lạ quay về *phía mụ đch chính trị, vì thế mà hoạ đ?ng vì mụ đch ấ trởthành sứmệh chủyế củ đ?ng cấ ấ và đ?ng cấ này cũg vì thếmà đ?ợ giao sứmệh tiế hành loạ hoạ đ?ng ấ và có quyề tiế hành hoạ đ?ng ấ do sựsinh ra, chứkhông phả do tính ngẫ nhiên củ bầ cử.*

https://thuviensach.vn

Hê-ghen không chỉrõ rằng quyề củ đ?ng cấ thự thểnày dự trên *nguyên tắ tựnhiên* củ gia đnh đ?n mứ đ? nào; ông chỉđm lạ cho nguyên tắ này cái ý nghĩ là: sởhữ ruộg đ?t tồ tạ vớ tính cách là *lãnh đ?a thếtậ*. Đề đ không chứg minh rằg đ? ng cấ ấ, vềmặ chính trị có đ?ợ quyề nào, mà chỉchứg minh rằg ngư?i hưởg quyề con trư?ng có cái quyề bẩ sinh là thừ kếsởhữ ruộg đ?t. "Nhưg đ?ng thờ nguyên tắ đ", tứ nguyên tắ tựnhiên củ gia đnh, "thông qua những hy sinh nặg nề lạ quay vềphía mụ đch chính trị. Chúng ta đ có dị thấ rõ rằg ở đy, quảthậ "nguyên tắ tựnhiên củ gia đnh lạ bịxuyên tạ"[116]2*, nhưg sựxuyên tạ này "hoàn toàn không phả là mộ sựhy sinh nặg nềvì mụ đch chính trị", mà chỉlà *sựtrừ tư?ng đ thự hiệ củ sởhữ tưnhân*. Ngư?c lạ, do *nguyên tắ tựnhiên củ gia đnh bịvi phạ* mà mụ đch chính trịcũg bịvi phạ, *"vì thếmà* (?) hoạ đ?ng vì mụ đch

ấ trởthành sứmệh chủyế củ đ?ng cấ ấ" - phả chăg là do chỗsởhữ tưnhân đ trởthành hoàn toàn đ?c lậ? - "và đ?ng cấ này cũg vì thếmà đ?ợ giao sứmệh tiế hành loạ hoạ đ?ng ấ và có quyề tiế hành hoạ đ?ng ấ là do sựsinh ra, chứkhông phả do tính ngẫ nhiên củ bầ cử.

Vì vậ, ở đy việ *tham gia quyề lậ pháp thểhiệ ra là quyề bẩ sinh* củ con ngư? i. Ởđy, chúng ta thấ *những nhà lậ pháp bẩ sinh, sựmôi giớ bẩ sinh giữ nhà nư?c chính trịvớ bả thân nó. Quyề bẩ sinh củ con ngư?i* rấ lắ khi bịchê cư?i, đ?c biệ là bịnhững ngư?i đ?ợ hưởg quyề con trư?ng thừ kế chê cư?i. Nhưg khẳg đ?nh rằg, quyề cao tướ trọg nhấ, quyề nắ quyề lậ pháp, chỉdành cho mộ giống ngư?i đ?c biệ, như thếá chẳg phả là đng nự cư?i hơ sao? Không gì đng buồ cư?i hơ là việ Hê-ghen đm sứmệh "bẩ sinh" làm nhà lậ pháp, làm ngư?i đ?i biể củ công dân nhà nư?c, đ?i lậ vớ sứmệh do "tính ngẫ nhiên củ bầ cử mà có. Làm như thểlà so vớ tính ngẫ nhiên nhụ thểủ sựsinh đ?, thì *bầ cử, mộ sả phẩ tựgiác củ sựtín nhiệ củ công dân, lạ không nằ trong mộ mố liên hệtấ yế hoàn toàn khác vớ mụ đch chính trị Từđ?nh cao củ duy linh luậ chính trịcủ mình, đu đu Hê-ghen cũg tụ xuố chủnghĩ duy vậ thô sơnhấ. Trên những đ?nh cao củ nhà nư?c chính trị theo ông ta, chính sựsinh đ? làm cho những cá nhân nhấ đ?nh trởthành hiệ thân củ những nhiệ vụnhà nư?c tố cao. Do sựsinh đ?, những chứ năg tố cao củ nhà nư?c nhấ trí vớ những cá nhân, cũg giố như đ?i vớ đ?ng vậ thì đ?a vịcủ nó, tính tình củ nó, lố sốg củ nó, v.v. là mộ cái gì có tính chấ trự tiế bẩ sinh. Trong những chứ năg cao nhấ củ mình, nhà nư?c có đ?ợ mộ loạ hiệ thự củ đ?ng vậ. Giớ tựnhiên trảthù Hê-ghen vì ông ta miệ thịnó. Nế như theo cấ tạ củ Hê-ghen, vậ chấ, tựbả thân nó,*

https://thuviensach.vn

không phả là cái gì hế ngoài ý chí củ con ngư?i, thì ở đy, ý chí con ngư?i cũg không phả là cái gì hế ngoài vậ chấ.

Sự đ?ng nhấ giả sựđ?ng nhấ từg m�five, rả rác, giữ giớ tựnhiên và tinh thầ, giữ thểxác và linh hồ, biể hiệ thành sựhiệ thân. Vì sựsinh đ? chỉđm lạ cho con ngư?i sựtồ tạ cá nhân, và trư?c hế đm lạ sựsống cho con ngư?i chỉnhư là cá nhân tựnhiên, còn những tính quy đ?nh nhà nư?c như quyề lậ pháp v.v., thì lạ là những sả phẩ xã hộ, là những con đ? củ xã hộ, chứkhông phả là những sả phẩ củ cá nhân tựnhiên, - cho nên sựđ?ng nhấ trự tiế, sựnhấ trí trự tiế giữ sựsinh đ? ra cá nhân và cá nhân coi là sựcá thểhóa củ mộ đ?a vịxã hộ nhấ đ?nh, củ mộ chứ năg xã hộ nhấ đ?nh, v.v.., cũg thểhiệ ra là mộ cái gì kỳlạ là mộ phép lạ Trong hệthốg này, thì giớ tựnhiên trự tiế sả xuấ ra vua chúa, trự tiế sả xuấ ra quý tộ, v.v., cũg giốg nhưsả xuấ ra mắ và mũ vậ. Cái chỉlà sả phẩ củ loài có tựý thứ, bịhệthốg này mạ nhậ mộ cách kỳlạlà sả phẩ trự tiế củ loài tựnhiên. Tôi sinh ra là ngư?i, dù xã hộ có thừ nhậ hay khôg cũg thế còn tôi sinh ra là quý tộ hay là vua chúa thì đ chỉlà do sựcông nhậ củ mọ ngư?i. Chỉcó sựcông nhậ mớ làm cho sựsinh ra ngư?i này trởthành sựsinh ra nhà vua; do đ, khôg phả sựsinh ra làm cho con ngư?i trởthành nhà vua, mà sựcông nhậ mớ làm cho con ngư?i trởthành nhà vua. Nế như, khác vớ mọ tính quy đ?nh khác, sựsinh đ? trự tiế đm lạ cho con ngư?i mộ đ? a vịxã hộ nhấ đ?nh thì đề đ có nghĩ là thểxác củ con ngư?i làm cho con ngư?i trởthành kẻmang chứ năg xã hộ nhấ đ?nh đ. Thểxác củ y là quyề xã hộ củ y. Trong hệthốg này, phẩ giá thểxác củ con ngư?i hay phẩ giá củ cơthểcon ngư?i (dư?i dạg đ?y đ? hơ, có thểdiễ đ?t đề đ như sau: phẩ giá củ yế tốthểxác, tựnhiên củ nhà nư?c), xuấ hiệ dư?i hình thứ những danh vịnhấ đ?nh, cụthểlà những danh vịxã hộ cao nhấ, là những danh vịcủ những thểxác nhấ đ?nh, do sựsinh đ? đ?nh trư?c. Chính vì vậ mà tầg lớ quý tộ rấ tựhào vềdòng máu củ mình, vềnguồ gố củ mình, tóm lạ, - vềlai lịh thểxác củ

mình. Dĩnhiên, đ chính là thếgiớ quan *đ?ng vậ,* mà khoa họ thích hợ vớ nó là *môn huy chương họ.* Đề bí ẩ củ tầg lớ quý tộ là *đ?ng vậ họ.*

Trong quyề con trư?ng thừ kếthếtậ, cầ nhấ mạh hai để:

1) Ởđy, cái không thay đ?i là *lãnh đ?a thếtậ,* và *sởhữ ruộg đ?t.* Trong quan hệđng đ?ợ nghiên cứ, đ là cái vĩh viễ, tứ là *thự thể* Ngư?i đ?ợ hư?ng quyề con trư?ng thừ kế ngư?i chiế hữ ruộg đ?t, thự ra, là *ng�five tính.* Các thếhệkhác nhau là sởhữ ruộg đ?t *hóa thành ngư?i. Sở hữ ruộg đ?t dườg như kếthừ con trư?ng củ*

https://thuviensach.vn

gia đnh vớ tư cách là thuộ tính không tách khỏ gia đnh. Bấ kỳcon trư?ng nào trong hàng ngũnhững ngư?i chiế hữ ruộg đ?t cũg là đ?i tư?ng thừ kế, là sởhữ củ sỡhữ ruộg đ?t không thểchuyể như?ng, là thự thểtiề đ?nh củ ý chí và củ hoạ đ?ng củ sởhữ ruộg đ?t đ. Chủthểlà vậ, còn vịngữlà con ngư?i. Ý chí trởthành sởhữ củ sởhữ.

2) *Phẩ chấ chính trị*củ ngư?i đ?ợ hưởg quyề con trư?ng thừ kếlà *phẩ chấ chính trị*củ lãnh đ?a thếtậ củ ngư?i đ, là *phẩ chấ chính trị*nào đ mà lãnh đ?a thếtậ vố có. Do đ, ởđy, phẩ chấ chính trịcũg trởthành *sởhữ củ sởhữ ruộg đ?t,* trởthành phẩ chấ mà ruộg đ?t, *theo ý nghĩ thuầ túy vậ thể*(giớ tựnhiên) vố có mộ cách trự tiế.

Nói vềđể thứnhấ, thì từđể này phả rút ra kế luậ: ngư?i đ?ợ hư?ng quyề con trư?ng thừ kếlà *nông nô củ sởhữ ruộg đ?t* và *những nông* nô dư?i quyề ngư?i này chỉbiể hiệ hậ quả*thự tiễ* củ mố quan hệ*lý luậ* củ bả thân ngư?i đ vớ sởhữ ruộg đ?t củ mình mà thôi. Sựsâu sắ củ tính chủquan Đ?c đu đu cũg hóa ra là sựthô lỗcủ tính khách quan không hồ.

Ở đy, cầ phả làm sáng tỏmố quan hệ 1) giữ *sởhữ tư nhân* và *di sả,* 2) giữ *sởhữ tưnhân,* di sả và đ?c quyề do chúng quyế đ?nh, củ những dòng họnhấ đ?nh đ?ợ tham gia chủquyề chính trị 3) *những quan* hệ*lịh sửhiệ thự,* hay những quan hệ*Đ?c.*

Chúng ta đ thấ rằg quyề con trư?ng thừ kếlà sựtrừ tư?ng củ *"sởhữ tưnhân đ?c lậ"*. Thêm vào đ, còn có hậ quảthứhai nữ. Trong nhà nư?c chính trị mà tớ nay chúng ta đ xem xét kế cấ củ nó, thì *tính đ?c lậ, tính tựchủ*có nghĩ là *sởhữ tưnhân,* mà mứ biể hiệ cao nhấ củ nó là *sởhữ ruộg đ?t không thểchuyể như?ng*. Do đ, tính đ?c lậ chính trịkhông bắ nguồ ex proprio sinu[117]1* củ nhà nư?c chính trị nó không phả là món quà củ nhà nư?c chính trịtặg cho các thành viên củ mình, không phả là tinh thầ cổvũnhà nư?c; thành viên củ nhà nư?c chính trịcó đ?ợ tính đ?c lậ củ mình từcái bả chấ không phả là bả chấ củ nhà nư?c chính trị mà từbả chấ củ tưpháp trừ tư?ng, từ*sởhữ tưnhân* trừ tư?ng. Tính đ?c lậ chính trịlà ngẫ tính củ sởhữ tưnhân, chứkhông phả là thự thểcủ nhà nư?c chính trị Nhà nư?c chính trị *quyề lậ pháp ở* trong đ, như chúng ta đ thấ, là bí mậ bịphơ trầ củ *giá trịthự sựvà củ bả chấ thự sự củ những yế tốnhà nư?c. Ý nghĩ mà sởhữ tưnhân có trong nhà nư?c chính trịlà ý nghĩ bả chấ củ nó, là ý nghĩ chân chính củ nó; còn ý nghĩ mà sựkhác biệ đ?ng cấ có trong nhà nư?c chính trịlà ý nghĩ bả chấ củ sựkhác biệ đ?*

https://thuviensach.vn

ng cấ. Bả chấ củ [quyề lự] nhà vua và củ chính phủcũg bộ lộra nhưvậ trong "quyề lậ pháp". Chính ở đy, trong lĩh vự nhà nư?c chính trị mộ sốyế tốcá biệ củ nhà nư?c tựcoi mình là. Bả chấ củ loài, là "bả chấ loài" vì nhà nư?c chính trịlà lĩh vự củ tính quy đ?nh phổbiế củ chúng, là lĩh vự tôn giáo củ chúng. Đ?i vớ những yế tốkhác nhau củ nhà nư?c cụthể, nhà nư?c chính trị là tấ gương củ chân lý.

Do đ, nế như"sởhữ tưnhân đ?c lậ" trong nhà nư?c chính trị trong quyề lậ pháp, có cái *ý nghĩ củ tính đ?c lậ chính trị* thì "sởhữ tưnhân đ?c lậ" này cũg *là tính đ?c lậ chính trị*củ nhà nư?c. "Sởhữ tưnhân đ?c lậ", hay "sởhữ tư nhân *thự sự,* lúc đ không chỉlà "cộ trụcủ chếđ? nhà nư?c", mà còn là *"bả thân chếđ? nhà nư?c"*. Chẳg lẽcộ trụcủ chếđ? nhà nư?c lạ không phả là nề tảg củ những nề tảg củ chếđ? nhà nư?c, không phả là chếđ? nhà nư?c thậ sựcó trướ, hay sao?

Khi cấ tạ ra nhà vua thếtậ, Hê-ghen hình nhưtựmình cũg lấ làm kinh ngạ về"sựphát triể nộ tạ củ khoa họ, tứ là việ từ*khái niệ* giả đ?n *suy diễ ra toàn bộ nộ dung củ nó", cho nên ông nhậ xét như sau (§279, chú thích):*

"hư vậ, yế tốcơbả là *con ngư?i* - thoạ đ?u còn *trừ tư?ng* trong pháp quyề trự tiế - đ tựphát triể bả thân thông qua những hình thứ khác nhau củ tính chủquan củ mình, và ởđy, trong pháp quyề tuyệ đ?i, trong nhà nư?c, trong tính khách quan hoàn toàn cụthểcủ ý chí, thì nó là *con ngư?i củ nhà nư?c*, là *sựtựtin* củ nhà nư?c vào *bả thân mình".*

Nhưvậ có nghĩ là trong nhà nư?c chính trị bộ lộrõ rằg "*con ngư?i trừ tư?ng*" là con ngư?i *chính trịcao nhấ*, là cơsởchính trịcủ toàn bộnhà nư?c. Trong chếđ? con trư?ng thừ kếthì cũg vậ, quyề củ con ngư?i trừ tư?ng ấ, *tính khách quan* củ nó, "sởhữ tưnhân trừ tư?ng", đ?ợ thểhiệ thành tính khách quan cao nhấ củ nhà nư?c, thành *quyề tồ tạ cao nhấ* củ nhà nư?c.

Nhà nư?c là nhà vua thếtậ, là mộ con ngư?i trừ tư?ng. Đề này chẳg qua chỉcó nghĩ: con ngư?i nhà nư?c là trừ tư?ng, hay nhà nư?c là nhà nư?c củ con ngư?i trừ tư?ng; cũg nhưngư?i La Mã đ xem xét quyề nhà vua hoàn toàn trong khuôn khổnhững tiêu chuẩ củ tưpháp; nói cách khác, họquan niệ tư pháp là tiêu chuẩ tố cao củ công pháp.

Ngư?i La Mã là những ngư?i duy lý củ sởhữ tưnhân tố cao; ngư?i Đ?c là những *nhà thầ bí chủnghĩ* củ sởhữ tưnhân đ.

Hê-ghen coi tư pháp là *quyề củ con ngư?i trừ tư?ng,* hay *quyề trừ tư?ng.* Thậ vậ, quyề này cầ đ?ợ coi là *sựtrừ tư?ng* củ quyề và do đ, là *quyề hưả củ con*

https://thuviensach.vn

ngư?i trừ tư?ng; giống nhưđ?o đ?c theo cách lý giả củ Hê-ghen là *sựtồ tạ hư ả củ tính chủquan trừ tư?ng*. Hê-ghen coi pháp quyề và đ?o đ?c là những trừ tư?ng loạ ấ, nhưng từđ ông không kế luậ rằg nhà nư?c, luân lý, lấ những yế tốđ làm tiề đ? củ mình, chẳg qua chỉlà *tính xã hộ* (đ?i sống xã hộ) củ những ả tư?ng ấ. Ngư?c lạ, từđ Hê-ghen kế luậ rằg những ả tư?ng ấ là những yế tốphụthuộ củ đ?i sống luân lý ấ. Nhưng tưpháp, nế không phả là pháp quyề củ những chủthểđ củ nhà nư?c thì còn là cái gì nữ? Và đ?o đ?c nế không phả là đ?o đ?c củ những chủthểđ thì còn là cái gì nữ? Hay nói rằg con ngư?i củ tưpháp và chủthểcủ đ?o đ?c là *con ngư?i* và *chủthể*củ nhà nư?c, - nói như thếthì sẽđng hơ. Hê-ghen đ bịtrách cứnhiề lầ vì cái quan để củ ông ta vềđ?o đ?c. Song, ông ta chỉtrình bày đ?o đ?c củ nhà nư?c hiệ đ?i và củ tư pháp hiệ đ?i mà thôi. Những ngư?i phê phán Hê-ghen muố đ?o đ?c tách rờ vớ nhà nư?c nhiề hơ nữ, muố đ?o đ?c đ?ợ giả phóng nhiề hơ nữ. Như vậ, họđ chứg minh đề gì ? Họ chỉchứg minh rằg việ tách rờ nhà nư?c hiệ đ?i vớ đ?o đ?c là hợ đ?o đ?c, rằg đ?o đ?c là phi chính trị còn nhà nư?c là phi đ?o đ?c. Ngư?c lạ, có thểcho rằg công lao lớ củ Hê-ghen, - mặ dầ trên mộ ý nghĩ nào đ, công lao đ là không tựgiác (cụthểlà theo ý nghĩ Hê-ghen mạ nhậ cái nhà nư?c lấ đ?o đ?c ấ làm tiề đ? củ mình, là ý niệ luân lý hiệ thự), - là đ chỉcho đ?o đ?c hiệ đ?i cái đ?a vịthậ sựcủ nó.

Trong mộ chếđ? nhà nư?c mà *chế*đ? *con trư?ng thừ kê'* là sựbả đ?m, thì *sởhữ tưnhân* là sựbả đ?m củ chếđ? nhà

nư?c chính trị Trong chếđ? con trư?ng thừ kế đề đ mang cái dạg là mộ chủg loạ *đ?c thù* củ sởhữ tưnhân đ?ợ dùng làm bả đ?m đ. *Chếđ? con trư?ng thừ kế*chỉlà hình thứ tồ tạ đ?c thù củ quan hệphổbiế *giữ sởhữ tưnhân và nhà nư?c chính trị* Chếđ? con trư?ng thừ kếlà ý nghĩ *chính trị*củ sở hữ tưnhân, là sởhữ tưnhân theo ý nghĩ chính trịcủ nó, tứ là theo ý nghĩ phổbiế củ nó. Như vậ, ở đy chếđ? nhà nư?c là *chếđ? nhà nư?c củ sởhữ tưnhân.*

Phàm nơ nào chúng ta thấ chếđ? con trư?ng thừ kếmang hình thứ *cổđể* củ nó, - trong các dân tộ ở Đ?c, - thì toàn bộchếđ? nhà nư?c đ?ợ xây dựg trên *sởhữ tưnhân.* Ởđ, *sởhữ tư nhân* là phạ trù phổbiế, là mố liên hệnhà nư?c phổbiế. Ngay cảnhững chứ năg phổbiế cũg thểhiệ ra là sởhữ tưnhân, khi thì củ nghiệ đàn nào đ, khi thì củ đ?ng cấ nào đ.

Thư?ng nghiệ và công nghiệ dư?i những biế thểkhác nhau củ chúng đ?u là sởhữ tưnhân củ những nghiệ đàn đ?c thù. Chứ tư?c triề đnh, quyề xét xử v.v., là

https://thuviensach.vn

sởhữ tưnhân củ những đ?ng cấ đ?c thù. Các tỉh là sởhữ tưnhân củ những vư?ng hầ cá biệ v.v.. Lo liệ việ nư?c v.v. là sởhữ tưnhân củ kẻcầ quyề. Tinh thầ là sởhữ tư nhân củ giớ tăg lữ Việ tôi chấ hành những nghĩ vụcủ tôi là sởhữ tưnhân củ kẻkhác, cũg nhưquyề củ tôi là sởhữ tưnhân đ?c thù. Chủquyề, ở đy tứ là *dân tộ*, là sởhữ tưnhân củ hoàng đ?.

Thư?ng thư?ng có quan để cho rằg ở thờ trung cổ mỗ hình thứ củ quyề, củ tựdo, củ tồ tạ xã hộ đ?u biể hiệ thành *đ?c quyề,* thành *ngoạ lệ*đ?i vớ thông lệ Ởđy, khôngthểkhông vạh ra mộ sựkiệ kinh nghiệ là những đ?c quyề ấ đ?u xuấ hiệ dư?i hình thứ *sởhữ tưnhân*. Vậ cơsởchung củ sựtrùng hợ ấ là gì? Là: *sởhữ tưnhân* là *tồ tạ loài củ đ?c quyề*, tứ quyề vớ tính cách là *mộ ngoạ lệ*

Phàm nơ nào các ông vua xâm phạ tớ *tính đ?c lậ* củ sởhữ tưnhân, như ở Pháp, thì họđ xâm phạ sởhữ củ *các nghiệ đàn* trư?c khi xâm phạ tớ tài sả củ các *cá nhân.* Nhưg xâm phạ sởhữ tưnhân củ các nghiệ đàn thì họcũg đ?ng thờ xâm phạ tớ sởhữ tưnhân vớ tưcách là nghiệ đàn, là mố liên hệ*xã hộ.*

Trong chếđ? thái ấ ngư?i ta thấ rõ rằg quyề lự nhà vua là quyề lự củ sởhữ tưnhân, rằg trong *quyề lự nhà vua* vừ ẩ giấ bí mậ củ *quyề lự chung*, lạ vừ ẩ giấ bí mậ củ *quyề lự củ tấ cảcác tậ đàn nhà nư?c.*

(Nhà vua, vớ tư cách là kẻđ?i diệ củ quyề lự nhà nư?c, biể hiệ *cơsởquyề lự* trong nhà nư?c. Vì thế nhà vua *lậ hiế* biể hiệ ý niệ nhà nư?c lậ hiế trong tính trừ tư?ng nhấ củ nó. Mộ mặ nhà vua lậ hiế thểhiệ *ý niệ* nhà nư?c, sựvĩđ?i thiêng liêng củ nhà nư?c, và thểhiệ ý niệ đ vớ tư cách là con ngư?i *đ.* Đ?ng thờ nhà vua lậ hiế chính là mộ sựbị đ?t *đ?n thuầ,* và vớ tưcách là mộ con ngư?i và là nhà vua, ông ta không có quyề lự thự tế cũg không có lĩh vự hoạ đ?ng thự tế Ở đy, sựphân chia giữ con ngư?i chính trịvà con ngư?i hiệ thự, giữ con ngư?i hình thứ và con ngư?i vậ chấ, giữ nhân cách phổbiế và nhân cách cá thể giữ con ngư?i và con ngư?i xã hộ, biể hiệ ra mộ cách hế sứ mâu thuẫ).

Sở hữ tưnhân mang cái dấ vế củ lý trí *La Mã* và củ tình cả *Đ?c.* Ở đy, nế so sánh hai cự này củ sựphát triể củ cùng mộ thểchếthì thậ là bổích. Việ đ sẽgiúp cho chúng ta giả quyế vấ đ? chính trịđng thả luậ.

Ngư?i La Mã quảthự là những ngư?i đ?u tiên đ xây dựg *quyề sởhữ tưnhân*, quyề trừ tư?ng, tưpháp, quyề củ con ngư?i trừ tư?ng. *Tưpháp La Mã* là *tư pháp* dư?i *biể hiệ cổđể* củ nó. Nhưg không ở đu chúng ta thấ ngư?i La Mã thầ bí hóa quyề sởhữ tưnhân như ngư?i Đ?c. Không ở đu, quyề này trởthành *công pháp.*

https://thuviensach.vn

Quyề sởhữ tưnhân là *jus utendi et abutendi* [118]1*, quyề *tùy ý* xửlý mộ vậ. Quan tâm chính củ ngư?i La Mã là nhằ phát triể và quy đ?nh những *quan hệ*vố là những quan hệ*trừ tư?ng* củ sởhữ tưnhân. Cơ sởthậ sựcủ sởhữ tưnhân, tứ *sựchiế hữ*, đ?ợ coi là *mộ sựthậ, là mộ sựthậ không thểgiả thích đ?ợ, chứkhông phả là mộ quyề*. Chỉnhờnhững quy đ?nh pháp lý do xã hộ đm lạ cho sựchiế hữ thự tế thì sựchiế hữ này mớ có đ?ợ tính chấ chiế hữ hợ pháp, tính chấ *sởhữ tưnhân*.

Còn mố liên hệgiữ chếđ? chính trịvà sởhữ tưnhân ởngư?i La Mã, là như sau:

1) *Con ngư?i* (vớ tưcách là nô lệ, như đ có trong các dân tộ thờ cổnói chung, là đ?i tư?ng củ sởhữ tư nhân.

Ởđy không có gì là đ?c thù La Mã cả

2) Các nư?c bịchinh phụ bịcoi là sởhữ tưnhân; ngư?i ta áp dụg jus utendi et abutendi đ?i vớ các nư?c đ.

3) Trong bả thân lịh sửLa Mã xuấ hiệ cuộ đ?u tranh giữ những ngư?i nghèo và những kẻgiàu (giữ quý tộ và bình dân, v.v.).

Vảlạ, ở ngư?i La Mã, cũg như ở các dân tộ thờ cổđ?i cổđể nói chung, thì đ?i vớ dân chúng, toàn bộsởhữ tưnhân là *sởhữ công cộg:* đ là, trong thờ kỳthái bình thịh trị những chi phí dùng đ? duy trì cái vẻhào nhoáng bềngoài củ nư?c cộg hòa, hoặ là *những công trình công ích có tính chấ xa xỉ*(nhà tắ, v.v.).

Ởđy, phương pháp giả thích chếđ? nô lệlà ở chỗcoi chếđ? nô lệnhư là *quyề chiế tranh*, là quyề xâm chiế; họlà nô lệchính vì sựtồ tạ chính trịcủ họđ bịthủtiêu.

Ởđy, chúng ta đ?c biệ nhấ mạh ba để phân biệ ngư?i La Mã vớ ngư?i Đ?c:

1) Quyề lự củ *hoàng đ?* không phả là quyề lự củ sởhữ tư nhân, mà là bả thân *chủquyề củ ý chí kinh nghiệ*, là chủquyề hoàn toàn không coi *sởhữ tưnhân* là sợ dây ràng buộ mình vớ những thầ dân củ mình, mà ngư?c lạ, là sựtùy tiệ đ?nh đạ sởhữ tưnhân, cũg nhưtấ cảnhững củ cả xã hộ khác. Vì vậ, quyề lự củ hoàng đ? chỉlà quyề lự *thếtậ trên thự tế* Mặ dù quyề sởhữ tưnhân, tứ tưpháp, đ đ?t tớ sựphát triể cao nhấ củ nó trong thờ kỳđ? chế nhưg sựphát triể củ sởhữ tưnhân ấ, nói cho đng ra, là hậ quảcủ sựtan rã vềchính trị chứkhông phả sựtan rã vềchính trịlà hậ quảcủ sựphát triể củ quyề sởhữ tưnhân. Thêm nữ, ở La Mã, công pháp hồ bấ giờđng ở trong quá trình tan rã, đ bịxóa bỏđng vào lúc mà tưpháp đ?t tớ mứ hưng thịh nhấ. ỞĐ?c thì ngư?c lạ.

https://thuviensach.vn

2) ỞLa Mã, chứ tư?c nhà nư?c không bao giờlà cha truyề con nố cả tứ là sởhữ tưnhân không phả là phạ trù nhà nư?c giữđ?a vịthố trị

3) Trái ngư?c vớ chếđ? con trư?ng thừ kếở Đ?c v.v., ở La Mã, *tựdo lậ di chúc* là kế quảcủ sởhữ tưnhân. *Toàn bộ*sựkhác biệ giữ kiể La Mã và kiể Đ?c trong sựphát triể củ sởhữ tưnhân là sựđ?i lậ đ.

(Trong chếđ? con trư?ng thừ kế cái sựkiệ sởhữ tưnhân là mố quan hệđ?i vớ chứ năg nhà nư?c, đng mang mộ hình thứ khiế cho sựtồ tạ nhà nư?c là thuộ tính, là tính ngẫ nhiên củ sởhữ tư nhân *trự tiế,* củ *sởhữ ruộg đ?t.* Nhưvậ, ở đ?nh tộ cùng củ nó, nhà nư?c biể hiệ thành sởhữ tư nhân, thếnhưg ở đy sởhữ tưnhân lạ phả biể hiệ thành tài sả nhà nư?c. Lẽra phả làm cho sởhữ tưnhân trởthành mộ tính chấ củ công dân, thì Hê-ghen lạ làm cho thân phậ

công dân chính trị tồ tạ nhà nư?c và tâm trạg củ nhà nư?c, trởthành mộ tính chấ củ sởhữ tưnhân.)

§308. "Mặ *biế đ?ng củ xã hộ công dân* gia nhậ vào mộ bộphậ khác củ yế tốđ?ng cấ, bộphậ ấ nhìn bềngoài thì dư?ng nhưdo sốđng thành viên củ nó, nhưg vềthự chấ thì do tính chấ củ sứmệh và củ công việ củ nó, nên chỉcó thểhành đ?ng thông qua những *đ?i biể* củ nó mà thôi. Vì những đ?i biể này là do xã hộ công dân ủ quyề, cho nên có thểthấ rõ ngay rằg xã hộ công dân làm việ đ *vớ tư cách là cái mà nó vố là,* do đ, không phả vớ tưcách bịphân chia theo kiể nguyên tử thành những cá nhân riêng lẻ chỉnhấ thờ tậ hợ lạ đ? hoàn thành mộ hành đ?ng đ?n nhấ và tạ thờ rồ sau đ không có thêm mộ mố liên hệnào vớ nhau nữ, - ngư?c lạ, nó làm việ đ vớ mộ cách là mộ xã hộ vố đ đ?ợ phân thành những hiệ hộ, đàn thểtựquả, nghiệ đàn đ hình thành, những tổchứ này vì thếmà có đ?ợ mố liên hệchính trị Cái *quyề* củ đ?ng cấ đ?ợ cửra những đ?i biể do nhà vua triệ tậ, cũg nhưcái quyề củ đ?ng cấ thứnhấ đ?ợ có mặ mà không lệthuộ vào việ bầ cử(§307), là sựbả đ?m hợ hiế, đ?c thù cho sựtồ tạ củ các đ?ng cấ và củ hộ nghịđ?ng cấ".

Ởđy, chúng ta thấ sựđ?i lậ *mớ* trong xã hộ công dân và các đ?ng cấ; thấ bộphậ *biế đ?ng* và do đ cả*bộphậ không biế đ?ng* trong chúng (sởhữ ruộg đ?t là bộphậ không biế đ?ng này). Sựđ?i lậ này cũg đ?ợ ngư?i ta coi là sựđ?i lậ giữ *không gian* và *thờ gian,* v.v., là sựđ?i lậ giữ bả thủvà tiế bộv.v.. Vềvấ đ? này, xin xem đạ vă trướ đy. Vảlạ bằg các nghiệ đàn, v.v., Hê-ghen cũg làm cho bộphậ *biế đ?ng* này củ xã hộ trởthành mộ cái gì *không biế đ?ng.*

Sựđ?i lậ thứhai là: bộphậ thứnhấ củ *yế tốđ?ng cấ* mà Hê-ghen vừ mớ suy diễ ra, tứ *những ngư?i đ?ợ hưởg quyề con trư?ng thừ kế* vớ tưcách là những ngư?i như vậ, cũg đ là những ngư?i lậ pháp, và quyề lậ pháp là thuộ tính củ con ngư?i kinh

https://thuviensach.vn

nghiệ củ họ thành thửhọkhông phả là *đ?i biể* củ những ngư?i nào đ, mà là đ?i biể củ *chính bả thân họ* Còn ở đ?ng cấ thứhai thì có việ *bầ cửđ?i biể.*

Hê-ghen dã ra hai lý do khiế cho bộphậ *biế đ?ng* này củ xã hộ công dân chỉcó thểtham gia nhà nướ chính trị tham gia quyề lậ pháp thông qua *các đ?i biể* mà thôi. Lý do thứnhấ, - *sốđng* thành viên xã hộ, - thì bả thân, ông coi là lý do bề*ngoài,* thành thửchúng ta không cầ nêu lạ đề đ nữ.

Nhưng lý do *chủyế* là "tính chấ củ sứmệh và củ công việ củ nó". "Hoạ đ?ng chính trị và "công việ chính trị - đ là cái gì xa lạvớ "tính chấ củ sứmệh và củ công việ củ nó".

Hê-ghen quay vềđệ khúc cũcủ mình, tứ là cho rằg những đ?ng cấ ấ là *"đ?i biể* củ xã hộ công dân". Theo ý Hê-ghen, xã hộ công dân phả "làm việ đ *vớ tưcách là cái mà nó vố* là" Thự ra thì ngư?c hả lạ: xã hộ công dân phả làm việ đ vớ tư cách là cái mà nó vố *không phả* nhưthế vì xã hộ công dân là xã hộ *phi chính trị, còn ở đy thì nó lạ phả hoàn thành mộ hành đ?ng chính trị coi là mộ hành đ?ng bả chấ đ?i vớ nó, bắ nguồ từbả thân nó. Do đ, xã hộ công dân là xã hộ "bịphân chia theo kiể nguyên tửthành những cá nhân riêng lẻ, "chỉnhấ thờ tậ hợ lạ đ? hoàn thành mộ hành đ?ng đ?n nhấ và tạ thờ, rồ sau đ không có thêm mộ mố liên hệnào vớ nhau nữ". Thứnhấ, hành đ?ng chính trịcủ xã hộ công dân là đ?n nhấ và tạ thờ, và vì vậ cũg chỉcó thểxuấ hiệ vớ tính cách là hành đ?ng nhưvậ mà thôi. Đy là hành đ?ng trong đ xã hộ chính trịbộ lộra là sựvụ lóe sáng, là sựmê mẩ tâm thầ, và hành đ?ng đ cũg phả đư?c thểhiệ ra nhưvậ. Thứhai, Hê-ghen không mộ chút nào lúng túng, - thậ chí ông còn cấ tạ nó thành mộ cái gì tấ yế, - trư?c cái sựviệ là xã hộ công dân tách khỏ hiệ thự công dân củ mình vềmặ vậ chấ (chỉvớ tính cách là mộ xã hộ thứhai nào đ, đư?c tách ra bằg con đ?ờg bầ cử và tựcoi là mộ cái mà nó vố không phả nhưthế Vậ thì bây giờông ta làm sao có thểbác bỏđề đ vềmặ hình thứ?*

Hê-ghen cho rằg dườg nhưdo chỗxã hộ bầ ra các đ?i biể thông qua các nghiệ đàn củ mình v.v., cho nên "những hiệ hộ v.v. đ hình thành củ nó, vì thếmà có đư?c mố liên hệchính trị. Nhưng những hiệ hộ ấ hoặ có đư?c cái ý nghĩ không phả là ý nghĩ củ chúng, hoặ là mố liên hệcủ chúng, coi là mố liên hệnhư vậ, vố đ là mố liên hệchính trị chứhoàn toàn không cầ phả, nhưHê-ghen chứg minh ở trên, "có đ?ợ" tính chấ chính trịnữ; trái lạ, từmố liên hệấ [mố liên hệcủ xã hộ công dân], "chính trị? có đ?ợ mố liên hệcủ mình. Chỉgọ bộphậ ấ củ yế tốđ?ng cấ là

https://thuviensach.vn

"đ?i biể", Hê-ghen đ nói lên mộ cách không tựgiác bả chấ củ cảhai việ (ởchỗnào hai việ thậ sựquan hệvớ nhau nhưHê-ghen đ chỉra). Việ dân biể và việ quý tộ (hoặ gọ chúng là gì đ nữ), ởđy, không phả là những hiệ thân khác nhau củ cùng mộ nguyên tắ, mà thuộ vềhai nguyên tắ và hai trậ tựxã hộ că bả khác nhau. Việ dân biể ở đy là thểchếchính trịtheo ý nghĩ hiệ đ?i củ xã hộ công dân, còn việ quý tộ là thểchếchính trịtheo ý nghĩ đ?ng cấ củ xã hộ công dân. Việ quý tộ và việ dân biể ở đy đ?i lậ vớ nhau, vớ tính cách là cơquan đ?i diệ đ?ng cấ và vớ tính cách là cơquan đ?i diệ chính trịcủ xã hộ công dân. Mộ việ là nguyên tắ đ?ng cấ đng tồ tạ củ xã hộ công dân, việ kia là sựthự hiệ củ tồ tạ chính trịtrừ tư?ng củ xã hộ ấ. Vì vậ, hiể nhiên là việ dân biể, đ?n lư?t mình, không thểthểhiệ ra là cơquan đ?i diệ củ các đ?ng cấ, củ các nghiệ đàn v.v., vì nó đ?i biể không phả cho sựtồ tạ đ?ng cấ củ xã hộ công dân, mà đ?i biể cho sựtồ tạ chính trịcủ xã hộ công dân. Và cũg hiể nhiên là ngồ trong việ quý tộ chỉcó bộphậ đ?ng cấ củ xã hộ công dân, tứ "sởhữ ruộg đ?t tố cao", quý tộ thếtậ, vì quý tộ thếtậ này không phả là mộ đ?ng cấ trong sốnhữg đ?ng cấ khác, mà chính nó đng thự hiệ nguyên tắ đ?ng cấ củ xã hộ công dân, coi là nguyên tắ xã hộ chân chính, và do đ là nguyên tắ chính trị Quý tộ thếtậ là đ?ng

cấ theo đng nghĩ củ nó. Nhưvậ, qua việ *đ?ng cấ*, xã hộ công dân có những đ?i biể cho tồ tạ trung cổcủ mình, và qua việ dân biể, nó có những đ?i biể cho tồ tạ *chính trị*(hiệ đ?i) củ mình. So vớ thờ trung cổ bướ tiế bộở đy chỉlà ởchỗ*chính trịđ?ng cấ* bịhạthấ xuống tớ lĩh vự chính trịđ?c thù, tồ tạ bên cạh chính trị*công dân - nhà nư?c*. Do đ, trư?c mắ Hê-ghen, tổchứ chính trị*kinh nghiệ (nư?c Anh)* có ý nghĩ hoàn toàn khác vớ ý nghĩ mà ông ta gán cho nó.

Vềmặ này, hiế pháp nư?c Pháp cũg là mộ bư?c tiế bộ Nó đ quy vai trò củ việ quý tộ thành con sốkhông, nhưng thự ra thì việ này, - nằ trong *khuôn khổcủ nguyên tắ* chếđ? quân chủlậ hiế, như Hê-ghen đ mư toan phát triể nguyên tắ đ, - theo bả chấ củ nó, cũg chỉcó thểlà *con sốkhông*, chỉlà *giảtư?ng* vềsựhòa hợ giữ nhà vua vớ xã hộ công dân hoặ *quyề lậ pháp*, hoặ là giảtư?ng vềsựhòa hợ giữ *nhà nư?c chính trịvớ bả thân nó*, vớ tư cách là mộ tồ tạ đ?c thù, và vì vậ, có tính chấ *mâu thuẫ*.

Ngư?i Pháp đ giữlạ trong hiế pháp củ mình cái *đ?a vịsuố đ?i* làm thành viên củ việ quý tộ, đ? nói lên rằg họkhông phụthuộ vào sựchiđ?nh củ chính phủ cũg nhưvào việ bầ cửcủ nhân dân. Nhưng ngư?i Pháp đ xóa bỏcái biể hiệ *trung cổ*củ

https://thuviensach.vn

sựđ?c lậ này, tứ là *chếđ? thếtậ.* Bư?c tiế ở Pháp là ở chỗlàm cho *việ quý tộ* không còn nả sinh từxã hộ *công dân thự sự*nữ, mà đ?ợ lậ ra bằg cách trừ *tư?ng hóa* xã hộ này. Việ chọ lự ngư?i đ? đư vào việ quý tộ thì ngư?i Pháp giao cho nhà nư?c chính trị*hiệ hành*, giao cho *nhà vua* mà không hạ chếviệ chọ lự đ trong bấ kỳtính cách công dân nào cả Theo *hiế pháp* đ, những ngư?i mang danh vị*quý tộ* thậ sựlà mộ *đ?ng cấ* thuầ túy chính trị*trong xã hộ công dân*, là đ?ng cấ đ?ợ tạ ra từgiác đ? trừ tư?ng hóa *nhà nư?c chính trị* Nhưg đ?ng cấ này là mộ *đ? trang trí chính trị*thì đng hơ là mộ *đ?ng cấ* thự sựcó những quyề đ?c thù. Việ quý tộ củ thờ kỳPhụ tích là mộ tàn tích (củ quá khứ. Việ quý tộ sau cách mạg tháng Bả là con đ? *thự sự*củ chếđ? quân chủlậ hiế.

Vì ở thờ đ?i chúng ta, ý niệ nhà nư?c chỉcó thểbiể hiệ *thành sựtrừ tư?ng hóa "chỉriêng* nhà nư?c chính trị, hoặ *sựtrừ tư?ng hóa xã hộ công dân khỏ bả thân nó,* khỏ trạg thái hiệ thự củ nó, cho nên cầ phả thừ nhậ công lao củ ngư?i Pháp là họđ xác đ?nh, đ sáng lậ *hiệ thự trừ tư?ng* này và do đ, đ lậ ra nguyên tắ *chính trị* Vì vậ, sựtrừ tư?ng hóa khiế cho ngư?i Pháp bịtrách cứ chính là kế quảvà sả phẩ hiệ thự củ *tinh thầ nhà nư?c đ?ợ khôi phụ* - mặ dầ là ở trong trạg thái đ?i lậ, nhưg là sựđ?i lậ tấ yế. Do đ, ở đy, công lao củ ngư?i Pháp là ởchỗhọđ lậ nên việ quý tộ vớ tính cách là sả phẩ *đ?c thù* củ nhà nư?c chính trị hay là ở chỗ nói chung, họđ làm cho nguyên tắ chính trị trong tính chấ *đ?c thù* củ nó, trởthành nguyên tắ quyế đ? nh và có hiệ lự.

Hê-ghen còn nhậ xét rằg cái quyề bầ cửđ?i biể do ông cấ tạ ra, cái “uyề củ các nghiệ đàn v.v., đ?ợ cửra những đ?i biể”là "sựđ?m bả hợ hiế, đ?c thù cho *sựtồ tạ* củ các đ?ng cấ và củ hộ nghịđ?ng cấ". Như vậ, *cái đ?m bả cho sựtồ tạ* củ các hộ nghịđ?ng cấ, sựtồ tạ thậ sự nguyên thuỷ củ chúng đng trở thành *đ?c quyề* củ các nghiệ đàn v.v.. Ở đy, Hê-ghen đ thậ sựơ vào quan để trung cổvà hoàn toàn từbỏ"sựtrừ tư?ng hóa nhà nư?c chính trịcoi là lĩh vự củ nhà nư?c vớ tính cách là nhà nư?c, coi là cái phổbiế tựnó và cho nó".

Theo ý nghĩ hiệ đ?i, *tồ tạ củ hộ nghịđ?ng cấ* là *tồ tạ chính trị*củ xã hộ công dân, là *bả đ?m* cho tồ tạ chính trịcủ xã hộ đ. Bở vậ, hoài nghi vềsựtồ tạ củ hộ nghịđ? ng cấ là *hoài nghi vềsựtồ tạ củ nhà nư?c.* Giố như trên kia Hê-ghen cho rằg cái bả đ?m cho "tinh thầ nhà nư?c", thự chấ củ quyề lậ pháp là "sởhữ tưnhân đ?c lậ", thì bây giờ cũg vậ, ông ta lạ nói cái đ?m bả cho *tồ tạ* củ "tinh thầ nhà nư?c" này là "những đ?c quyề củ các nghiệ đàn".

https://thuviensach.vn

Nhưng ngư?c lạ, yế tốđ?ng cấ loạ ấ là *đ?c quyề chính trị*củ xã hộ công dân, hay đ?c quyề củ xã hộ công dân ấ đ?ợ trởthành xã hộ *chính trị* Do đ, không có nơ nào mà yế tốnày lạ có thểlà đ?c quyề củ hình thứ tồ tạ đ?c thù, công dân, củ xã hộ đ; xã hộ công dân lạ càng không thểcoi sựtồ tạ ấ là mộ bả đ?m, vì yế tốđ?ng cấ, ngư?c lạ, tựmình *phả* là mộ bả đ?m phổbiế.

Như vậ, đu đu Hê-ghen cũg tụ xuố tớ chỗlà trong sựmiêu tảcủ ông, "nhà nư?c chính trị không phả là hiệ thự cao nhấ, tồ tạ tựnó và cho nó, củ tồ tạ xã hộ, mà là hiệ thự phụthuộ, *có quan hệvớ cái khác và lệthuộ vào cái khác"*. Trong sựmiêu tảcủ Hê-ghen, nhà nư?c chính trịkhông phả là tồ tạ chân chính đ?i vớ lĩh vự khác, mà ngư?c lạ, tựmình còn phả tìm ra tồ *tạ chân chính củ mình* trong lĩh vự khác. ỞHê-ghen, nhà nư?c chính trịđu đu cũg cầ đ?n sựbả đ?m củ những lĩh vự nằ bên ngoài nó. Nhà nư?c này không phả là mộ lự lư?ng đ?ợ thự hiệ. Nó là sựbấ lự đ?ợ *chố đ? bằg những cộ trụ* nó không phả là quyề lự chi phố những cộ trụđ, mà là quyề lự củ bả thân những cộ trụđ. Toàn bộsứ mạh củ nhà nư?c đ?ợ tậ trung vào trong những cộ trụđ.

Cái tồ tạ chí cao mà muố tồ tạ thì bả thân lạ cầ đ?n mộ sựbả đ?m ở bên ngoài, nhưg đ?ng thờ lạ phả là tồ tạ *phổbiế* củ sựbả đ?m bên ngoài ấ, do đ, lạ phả là sựbả đ?m thậ sựcủ sựbả đ?m ấ, - cái tồ tạ chí cao đ là tồ tạ gì kia chứ Nói chung, trong khi xem xét quyề lậ pháp thì đu đu Hê-ghen cũg từđ?nh cao củ quan để triế họ tụ xuố mộ quan để khác, quan để xem xét đ?i tư?ng không phả trong *mố quan hệcủ nó vớ bả thân nó.*

Nế như sựtồ tạ củ các đ?ng cấ cầ đ?n sựbả đ?m, thì *chúng không phả là mộ phương thứ tồ tạ hiệ thự* mà chỉlà mộ phư?ng thứ tồ tạ *hưả củ nhà nư?c*. Trong các nư?c lậ hiế, *luậ pháp* là bả đ?m cho sựtồ tạ củ các đ?ng cấ. Do đ, tồ tạ củ các đ?ng cấ là tồ tạ *đ?ợ luậ pháp xác nhậ;* tồ tạ này lệthuộ vào bả chấ phổbiế củ nhà nư?c, chứkhông phả vào sứ mạh hoặ sựbấ lự củ những nghiệ đàn cá biệ, củ những hiệ hộ, cho nên tồ tạ này là hiệ thự củ *hiệ hộ nhà nư?c*. (Theo Hê-ghen chỉcó ở đy thì các nghiệ đàn v.v., những lĩh vự đ?c thù ấ củ xã hộ công dân, mớ có thểcó đ?ợ tồ tạ phổbiế củ mình; thếnhưg tồ tạ phổbiế ấ lạ đ?ợ Hê-ghen *coi trư?c* là đ?c quyề, là tồ tạ củ những cái đ?c thù đ).

Quyề chính trị vềmặ là quyề củ nghiệ đàn v.v., mâu thuẫ gay gắ vớ quyề chính trịvớ tính cách là quyề *chính trị* là quyề củ nhà nư?c, là quyề củ công dân

https://thuviensach.vn

nhà nư?c, bở vì không đ?ợ coi quyề ấ là quyề củ tồ tạ ấ vớ tính cách là tồ tạ đ?c thù, không đ?ợ coi quyề ấ là quyề vớ tính cách là tồ tạ đ?c thù đ.

Trư?c khi nghiên cứ phạ trù *bầ cử* coi là hành đ?ng chính trị nhờnó mà xã hộ công dân đ?ợ tổchứ thành ủ ban chính trị chúng ta hãy xem xét thêm mộ vài quy đ?nh, rút ra từ chú thích củ đạ này.

"Ngư?i ta nói rằg tấ cảmọ ngư?i đ?u phả tham gia cá nhân vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c, vì tấ cảmọ ngư?i đ?u là thành viên củ nhà nư?c và công việ nhà nư?c là công việ củ *tấ cảmọ ngư?i*, và tấ cảmọ ngư?i đ?u có *quyề* đm kiế thứ và ý chí củ mình tác đ?ng vào công việ ấ. Quan niệ ấ, muố đ?a yế tố*dân chủ*vào cơthểnhà nư?c *mà không cầ đ?n bấ kỳhình thứ hợ lý nào*, - trong lúc đ thì chỉcó hình thứ ấ mớ làm cho nhà nư?c trở thành *mộ* cơthể - quan niệ ấ có sứ hấ dẫ nhưvậ là vì nó không đ xa hơ tính quy đ?nh *trừ tư?ng* theo đ thì mỗ ngư?i đ?u là thành viên củ nhà nư?c; và quảthậ là tưduy hờ hợ đng bám lấ những sựtrừ tư?ng". [§308]

Trư?c hế, đng chú ý là Hê-ghen gọ cái tính quy đ?nh theo đ "mỗ ngư?i đ?u là thành viên củ nhà nư?c" là "tính quy đ?nh *trừ tư?ng"*, mặ dầ theo bả thân *ý niệ*, theo bả thân *ý đ?nh* củ quan niệ riêng củ ông, tính quy đ?nh này là tính quy đ?nh xã hộ cao nhấ, *cụthểnhấ*, củ pháp nhân, tứ củ thành viên nhà nư?c. Không đ xa hơ cái "tính quy đ?nh theo đ mỗ ngư?i đ?u là thành viên củ nhà nư?c", và xem xét cá nhân theo tính quy đ?nh này, thì như vậ chưa phả là "tưduy hờ hợ đng bám lấ những sựtrừ tư?ng". "Tính quy đ?nh theo đ mỗ ngư?i đ?u là thành viên củ nhà nư?c" là tính quy đ?nh *"trừ tư?ng"* - đ hoàn toàn không phả là lỗ tạ tư duy ấ, mà là lỗ tạ quan niệ củ Hê-ghen và củ tình hình đng thự tếtồ tạ, quan niệ và tình hình này giảđ?nh có sựtách rờ giữ đ?i số hiệ thự vớ đ?i số nhà nư?c, và đ làm cho phẩ chấ chính trịtrởthành "tính quy đ?nh trừ tư?ng" củ thành viên thự sựcủ nhà nư?c.

Theo Hê-ghen, sựtham gia trự tiế củ *tấ cảmọ ngư?i* vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c đng đư vào "cơthểnhà nư?c" "yế tố*dân chủ*mà không cầ đ?n *bấ kỳhình thứ hợ lý nào*, trong lúc đ thì *chỉcó* hình thứ ấ mớ làm cho nhà nư?c trởthành mộ cơthể, tứ là theo Hê-ghen, yế tốdân chủ chỉvớ tính cách là yế tố*hình thứ*, mớ có thểđ?ợ đư vào cơthểnhà nư?c, vì cơthểnày chẳg qua chỉlà chủnghĩ hình thứ củ nhà nư?c mà thôi. Chính là ngư?c lạ: yế tốdân chủphả là yế tốhiệ thự, tạ ra *hình thứ hợ lý* củ mình trong *toàn bộ*cơthểnhà nư?c. Nế nhưyế tốnày nhậ vào cơthểnhà nư?c hoặ vào chủnghĩ hình thứ nhà nư?c, vớ tính cách là yế tố*"đ?c thù"* thì lúc đ, "hình thứ hợ lý" củ sựtồ tạ củ nó đ?ợ hiể là sựthuầ hóa, sựlàm cho thích ứg, đ?ợ hiể là cái hình thứ trong đ yế tốnày không

https://thuviensach.vn

thểhiệ tính chấ đ?c đo củ bả chấ củ mình, - nói cách khác là, trong trườg hợ này, yế tốdân chủnhậ vào cơthểnhà nư?c chỉvớ tính cách là nguyên tắ *hình thứ* mà thôi.

Chúng ta đ chỉra rằg Hê-ghen chỉtrình bày *chủnghĩ hình thứ nhà nư?c*. Ởông ta, nguyên tắ thậ sự*vậ chấ* là *ý niệ*, là *hình thứ* lô-gích trừ tư?ng củ nhà nư?c đ?ợ coi là chủthể là ý niệ tuyệ đ?i không chứ đ?ng trong nó yế tốthụđ?ng nào, yế tố *vậ chấ* nào. Đ?i vớ sựtrừ tư?ng hóa ý niệ ấ, tấ cảnhữg tính quy đ?nh củ chủnghĩ hình thứ hiệ thự, kinh nghiệ củ nhà nư?c, đ?u biể hiệ thành *nộ dung*, còn nộ dung *hiệ thự* thì lạ vì thếmà biể hiệ thành vậ chấ vô cơ không có hình thứ rõ rệ (trong trư?ng hợ đ là con ngư?i hiệ thự, xã hộ hiệ thự v.v.).

Hê-ghen đ tuyên bốbả chấ củ yế tốđ?ng cấ là ở chỗ trong yế tốnày, "tính phổbiế kinh nghiệ" trởthành chủthểcủ cái phổbiế tồ tạ tựnó và cho nó. Nhưg đề đ há chẳg có nghĩ là công việ củ nhà nư?c "là công việ củ *tấ cảmọ ngư?i* và mọ ngư?i đ?u có quyề đm kiế thứ và ý chí củ mình tác đ?ng vào công việ ấ"? Và chẳg lẽchếđ? đ?i biể củ các đ?ng cấ lạ không phả là "sựthự hiệ cái quyề đ"? "Tấ cảmọ ngư?i"đ?u muố "thự hiệ" quyề ấ củ mình, đề đ chẳg lẽlạ đng ngạ nhiên hay sao?

"gư?i ta nói rằg *tấ cảmọ ngư?i* đ?u phả tham gia cá nhân vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c"

Nói tớ mộ nhà nư?c thậ sựhợ lý thì có thểtrảlờ rằg: "không phả *tấ cảmọ ngư?i đ?u phả* tham gia *cá nhân* vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c", vì "những ngư?i riêng lẻ tham gia vào việ thả luậ và quyế đ?nh *những công việ chung củ nhà nư?c* vớ tưcách là "tấ cảmọ ngư?i" , tứ là trong nộ bộxã hộ và vớ tưcách là những thành viên củ xã hộ. Không phả là tấ cảmọ ngư?i đ?u tham gia cá nhân, mà là những cá nhân vớ tưcách là tấ cảmọ ngư?i.

Hê-ghen tựđ? ra cho mình mộ suy luậ lư?ng nan: hoặ là xã hộ công dân (nhiề ngư?i, khố đng) tham gia vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c thông

qua các đ?i biể, hoặ là *tấ cả*mọ ngư?i đ?u làm công việ đ vớ tư cách là những *cá nhân*. Đy không phả là sựđ?i lậ củ *bả chấ*, như Hê-ghen ra sứ trình bày sau này, mà là sựđ?i lậ củ *tồ tạ*, hơ nữ, lạ là sựđ?i lậ củ sựtồ tạ bềngoài nhấ, tứ là sựđ?i lậ củ *con số* hơ nữ cái lý do mà bả thân Hê-ghen gọ là "*bề ngoài", tứ là sốđng thành viên, lạ đ?ợ nêu lên nhưlà lý do có tính chấ quyế đ?nh chống lạ sựtham gia trự tiế*

https://thuviensach.vn

củ tấ cảmọ ngư?i. Vấ đ? xét xem xã hộ công dân có phả tham dựvào quyề lậ pháp bằg cách là thông qua các đ?i biể mà tham gia vào quyề lậ pháp, hay bằg cách là "tấ cảmọ ngư?i" đ?u tham gia "cá nhân" trự tiế vào quyề lậ pháp đ, - bả thân vấ đ? đ còn nằ trong khuôn khổcủ sựtrừ tư?ng hóa nhà nư?c chính trị hay trong khuôn khổcủ nhà nư?c chính trịtrừ tư?ng. Đó là mộ vấ đ? chính trị- trừ tư? ng.

Trong tấ cảhai trư?ng hợ, nhưbả thân Hê-ghen đ chứg minh, chúng ta đ?u thấ rõ ý nghĩ chính trịcủ "tính phổbiế kinh nghiệ".

Sựđ?i lậ, dư?i hình thứ riêng củ nó, là như sau: *các cá nhân ở đy hoạ đ?ng vớ tưcách là tấ cảmọ ngư?i, hay là các cá nhân hoạ đ?ng vớ tưcách là mộ số ít ngư?i, vớ tưcách không - phả - là - tấ - cả- mọ - ngư?i. Trong cảhai trư?ng hợ, khái niệ "tấ cảmọ ngư?i" chỉbiể thịsốđng bềngoài, hay cái tổg thểbềngoài củ các cá nhân. Tính phổbiế này không phả là cái chấ bả chấ, tinh thầ, thự sựcủ cá nhân riêng lẻ Nó không phả là cái làm cho cá nhân riêng lẻmấ tính quy đ?nh củ tính đ?n nhấ trừ tư?ng; nó chỉlà con sốđ?y đ? củ tính đ?n nhấ. Mộ cá thể nhiề cá thể tấ cảcác cá thể - mộ, nhiề, tấ cả - không mộ tính quy đ?nh nào trong những tính quy đ?nh ấ làm thay đ?i đ?ợ bả chấ củ chủthể tứ củ tính đ?n nhấ.*

"Tấ cảmọ ngư?i" đ?u phả "tham gia cá nhân vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c", - đề đ có nghĩ là "mọ ngư?i" đ?u phả tham gia vào công việ đ không phả vớ tưcách là tấ cả mà vớ tư cách là những "cá nhân".

Vấ đ? đ có tính chấ mâu thuẫ nộ tạ trên hai mặ.

Những công việ chung củ nhà nư?c là công việ nhà nư?c, là nhà nư?c vớ tính cách là công việ hiệ thự. Thả luậ và quyế đ?nh là khẳg đ?nh mộ cách tích cự rằg nhà nư?c là công việ hiệ thự. Do đ, tấ cảmọ thành viên củ nhà nư?c quan hệvớ nhà nư?c như quan hệvớ công việ hiệ thự củ mình, - đề đ hình như tựnó đ sáng tỏ Ngay khái niệ thành viên củ nhà nư?c cũg đ hàm nghĩ rằg họlà những thành viên củ nhà nư?c, là mộ bộphậ củ nhà nư?c, rằg nhà nư?c bao gồ họ coi là mộ bộphậ củ mình. Nhưg nế họlà mộ bộphậ củ nhà nư?c thì lẽdĩnhiên tồ tạ xã hộ củ họđ là sựtham gia thự tếvào nhà nư?c. Không những họquan tâm tớ nhà nư?c, mà nhà nư?c cũg quan tâm tớ họ Là mộ bộphậ có ý thứ củ cái gì đ, có nghĩ là nắ mộ bộphậ nào đ củ cái đ mộ cách có ý thứ, là tham gia vào bộphậ đ mộ cách có ý thứ. Không có ý thứ này, thành viên nhà nư?c sẽlà mộ con vậ.

https://thuviensach.vn

Khi ngư?i ta nói: "những công việ chung củ nhà nư?c", thì ngư?i ta tạ ra cái vẻbềngoài dường như"công việ chung" và "nhà nư?c" là những sựvậ khác nhau. Nhưng nhà nư?c chính là "công việ chung", do đ, realiter nó là "ững công việ chung củ nhà nư?c".

Do đ, tham gia vào những công việ chung củ nhà nư?c và tham gia vào nhà nư?c cũg là mộ mà thôi. Vì vậ, khẳg đ?nh rằg thành viên củ nhà nư?c, bộphậ củ nhà nư?c, tham gia vào nhà nư?c, rằg sựtham gia này chỉcó thểbiể hiệ ra trong việ *thả luậ* và *quyế đ?nh* hoặ trong những hình thứ tư?ng

tựnhưvậ, rằg do đ, mỗ thành viên củ nhà nư?c đ?u tham gia vào việ *thả luậ* và *quyế đ?nh* những công việ chung củ nhà nư?c (nế những chứ năg này đ?ợ hiể là những chứ năg củ việ tham gia *thậ sự*vào nhà nư?c), - khẳg đ?nh nhưvậ là mộ *lố nói trùng lắ*. Do đ, nế nói đ?n những thành viên *thự sự*củ nhà nư?c thì không thểnói đ?n sựtham gia này nhưlà mộ việ *cầ phả làm* nào đ. Nế không thếthì ngư?c lạ, ắ phả nói đ?n những chủthể*cầ phả* trởthành *những thành viên củ nhà nư?c* và *mong muố* trởthành nhưvậ, nhưg trên thự tếlạ *không phả* là những thành viên củ nhà nư?c.

Mặ khác, nế nói đ?n những công việ *nhấ đ?nh*, đ?n mộ hành đ?ng riêng biệ củ nhà nư?c, thì cũg lạ hiể nhiên rằg không phả *tấ cảmọ ngư?i* đ?u thự hiệ *mộ cách riêng biệ* hành đ?ng đ. Nế không thếthì mỗ mộ ngư?i riêng lẻđ?u trởthành xã hộ *thự sự*và xã hộ sẽtrởnên thừ. Cá nhân riêng lẻsẽphả làm tấ cảmọ việ cùng mộ lúc, thếnhưg xã hộ đng bắ y phả làm việ cho ngư?i khác và bắ ngư?i khác phả làm việ cho y.

Phả chăg *tấ cảmọ ngư?i* đ?u phả "tham gia cá nhân vào việ thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung củ nhà nư?c", - vấ đ? đ chỉcó thểnả sinh trên cơsởtách nhà nư?c chính trịkhỏ xã hộ công dân mà thôi.

Chúng ta đ thấ rằg nhà nư?c *chỉ*tồ tạ vớ tính cách là *nhà nư?c chính trị* Toàn thểnhà nư?c chính trịlà *quyề lậ pháp*. Vì vậ, tham gia quyề lậ pháp có nghĩ là tham gia nhà nư?c chính trị có nghĩ là biể lộvà thự hiệ sự*tồ tạ* củ mình vớ tính cách là *thành viên củ nhà nư?c chính trị* là *thành viên củ nhà nư?c*. Do đ, việ *tấ cảmọ ngư?i đ?u* mong muố tham gia *cá nhân* vào quyề lậ pháp chẳg qua chỉcó nghĩ là *tấ cảmọ ngư?i* đ?u mong muố trởthành những *thành viên* thậ sự(tích cự) *củ nhà nư?c*, mong muố đ?t tớ sự*tồ tạ chính trị* hoặ mong muố biể lộvà tích cự khẳg đ?nh sự tồ tạ củ mình là tồ tạ *chính trị* Tiế nữ, chúng ta đ thấ rằg yế tốđ?ng cấ là

https://thuviensach.vn

xã hộ công dân vớ tính cách là quyề lậ pháp, là *tồ tạ chính trị*củ xã hộ công dân. Do vậ, nguyệ vọg củ xã hộ công dân muố tham gia quyề *lậ pháp* vớ *tấ cảkhố lư? ng* củ nó, và nế có thểthì tham gia *toàn bộ* nguyệ vọg củ xã hộ công dân hiệ thự muố thay thếxã hộ công dân *giảtư?ng* củ quyề lậ pháp, - đ chẳg qua chỉlà nguyệ vọg củ xã hộ công dân muố đ?t tớ sựtồ tạ *chính trị* hoặ làm cho *tồ tạ chính trị*trởthành tồ tạ hiệ thự củ mình. Nguyệ vọg củ *xã hộ công dân* muố biế thành xã hộ *chính trị* hay nguyệ vọg củ nó muố làm cho xã hộ *chính trị*trởthành xã hộ *hiệ thự,* thểhiệ ra là nguyệ vọg củ nó muố đ?ợ tham gia mộ cách hế sứ *phổbiế* vào *quyề lậ pháp.*

*Con số*ở đy không phả là không có ý nghĩ. Nế nhưsựtăg cư?ng *yế tốđ?ng cấ* đ là sựtăg cườg vềmặ thểlự và trí lự củ mộ trong những phe *đ?i đ?ch* vớ nhau, - và chúng ta đ thấ rằg những yế tốkhác nhau củ quyề lậ pháp đ?i lậ vớ nhau nhưnhững phe đ?i đ?ch, - thì mặ khác, hỏ rằg tấ cảmọ ngư?i có phả riêng biệ trởthành thành viên củ quyề lậ pháp hay không, hay họphả tham gia quyề lậ pháp thông qua các đ?i biể, - hỏ như vậ có nghĩ là đ?t vấ đ? nghi vấ nguyên tắ chếđ? *đ?i biể,* mà vẫ đ?ng trên miếg đ?t cũg củ nguyên tắ ấ, trên miếg đ?t củ quan niệ cơbả vềcái nhà nư?c chính trịđng đ?ợ thự hiệ trong chếđ? quân chủlậ hiế. 1) Sựtrừ tư?ng hóa nhà nư?c chính trịbao hàm quan niệ cho rằg *quyề lậ pháp* là *toàn thể*nhà nư?c chính trị Vì hành đ?ng này là hành đ?ng *chính trịduy nhấ* củ xã hộ công dân, nên *tấ cả*mọ ngư?i như mộ, đ?u cầ phả và mong muố tham gia vào hành đ?ng đ. 2) *Tấ cả*mọ ngư?i vớ tính cách là *những cá nhân riêng lẻ* Trong *yế tốđ?ng cấ,* hoạ đ?ng lậ pháp không đ?ợ coi là hoạ đ?ng *xã hộ,* không đ?ợ coi là chứ năg củ *tính xã hộ,* mà ngư?c lạ, đ?ợ coi là mộ hành đ?ng chỉnhờnó thì những ngư?i riêng lẻmớ đ?ợ tham dựvào

chứ năg *xã hộ* có *ý thứ* và hiệ thự, tứ là vào chứ năg chính trị *Quyề lậ pháp ở* đy không phả là mộ cái gì bắ nguồ từxã hộ và không phả là chứ năg củ xã hộ, mà chỉ*là hình thứ do xã hộ tạ ra.* Sựhình thành ấ củ quyề lậ pháp đi hỏ *mọ* thành viên củ xã hộ công dân phả nhậ mình là *những cá nhân riêng lẻ* và họthậ sựđ?i lậ vớ nhau vớ tính cách là *những cá nhân riêng lẻ* Tính quy đ?nh theo đ họlà "những thành viên củ nhà nư?c", là "tính quy đ?nh trừ tư?ng" củ họ là tính quy đ?nh không đ?ợ thự hiệ trong hiệ thự sinh đ?ng củ họ

Phả chọ lấ mộ trong hai trư?ng hợ sau đy. Hoặ là nhà nư?c chính trịtách khỏ xã hộ công dân, - như vậ thì *tấ cảmọ ngư?i* không thểtham gia *cá nhân* vào sinh

https://thuviensach.vn

hoạ nhà nư?c đ?ợ. Nhà nư?c chính trịlà tổchứ *tách khỏ* xã hộ công dân. Mộ mặ, xã hộ công dân sẽtựxóa bỏbả thân, nế nhưmọ ngư?i đ?u trởthành những nhà lậ pháp; mặ khác, nhà nư?c chính trị đ?i lậ vớ xã hộ công dân, chỉcó thểdung nhậ sựtồ tạ củ xã hộ công dân dư?i mộ hình thứ phù hợ vớ *quy mô* củ nhà nư?c chính trị Nói cách khác: sựtham gia củ xã hộ công dân vào nhà nư?c chính trịthông qua *các đ?i biể,* chính là *biể hiệ* củ sựtách rờ củ chúng và củ sựthố nhấ chỉcó tính chấ nhịnguyên củ chúng.

Hoặ là ngư?c lạ, xã hộ công dân là xã hộ chính trị*hiệ thự.* Nế như vậ thì quảthậ là vô lý khi đ? ra cái yêu sách chỉphát sinh trên cơsởquan niệ coi nhà nư?c chính trịlà lĩh vự tách rờ khỏ xã hộ công dân, - tứ là cái yêu sách chỉhình thành trên cơsởquan niệ *thầ họ* vềnhà nư?c chính trị Trong tình hình nhưvậ, quyề *lậ pháp* vớ tưcách là quyề *đ?i diệ* sẽhoàn toàn mấ hế ý nghĩ. Quyề lậ pháp ở đy là quyề đ?i biể theo ý nghĩ là *bấ kỳ* chứ năg nào cũg vố có tính chấ đ?i biể; theo ý nghĩ như ngư?i thợgiày là đ?i biể củ tôi chẳg hạ, vì anh ta thỏ mãn mộ nhu cầ xã hộ nhấ đ?nh; theo ý nghĩ là mọ hoạ đ?ng xã hộ nhấ đ?nh, coi là hoạ đ?ng

loài, đ?u chỉđ?i biể cho loài, tứ là mộ tính quy đ?nh nào đ củ bả chấ vố có củ tôi; theo ý nghĩ là mỗ ngư?i đ?u là đ?i biể củ mộ ngư?i khác, - ở đy ngư?i ấ đng vai trò đ?i biể không phả vì mộ cái gì khác vớ cái mà ngư?i ấ đ?i biể, mà vì cái mà ngư?i ấ *vố là* và cái mà ngư?i ấ đng *làm*.

Quyề "lậ pháp" là đ?i tư?ng củ những sựmong muố, không phả do *nộ dung* củ nó mà do ý nghĩ chính trị*hình thứ* củ nó. Ví dụ tựbả thân nó, *quyề hành chính* phả có sứ hấ dễ đ?i vớ nhân dân mạh hơ là chứ năg lậ pháp, *siêu hình,* củ nhà nư?c. Chứ năg *lậ pháp* là ý chí không phả ở trong tinh lự thự tiễ củ nó, mà ở trong tinh lự lý luậ củ nó. Ở đy *ý chí* không đ?ợ tựkhẳg đ?nh *thay cho luậ pháp:* vai trò củ nó chính là *phát hiệ* và *ấ đ?nh* luậ pháp hiệ thự.

Từbả tính song trùng ấ củ quyề lậ pháp, - vừ là chứ năg *lậ pháp* hiệ thự và vừ là chứ năg *đ?i biể chính trịtrừ tư?ng,* - nả sinh ra mộ đ?c để mà chúng ta có thểquan sát thấ, đ?c biệ là ở Pháp, đ?t nư?c củ những hình thứ chính trịphát triể.

(Trong *quyề hành chính,* chúng ta luôn luôn thấ có *hai* yế tố hoạ đ?ng hiệ thự và lý do chính trịcủ hoạ đ?ng đ, lý do này xuấ hiệ dư?i dạg mộ ý thứ hiệ thự khác mà trong cấ trúc đ?y đ? củ nó là cơcấ quan chứ.)

ỞPháp, nộ dung đng theo ý nghĩ củ nó củ quyề lậ pháp (do không có sựxung đ?t nghiêm trọg giữ *những lợ ích* thống trịđ?c thù và objectum quaestionis[119]1*) đ?ợ

https://thuviensach.vn

xem xét hoàn toàn à part[120]2*, như là mộ cái gì thứyế. Vấ đ? này hoặ vấ đ? nọchỉđ? ợ đ?c biệ lư ý, khi nó trởthành vấ đ? *chính trị* tứ là, hoặ giảkhi vấ đ? đ có thểliên quan tớ vấ đ? nộ các, do đ, là vấ đ? quyề lậ pháp khống chếquyề hành chính,

hoặ giảkhi đ? cậ đ?n những quyề gắ vớ chủnghĩ hình thứ chính trịnói chung. Vì sao có hiệ tư?ng đ? Vì quyề lậ pháp cũg đ?ng thờ là cơquan đ?i biể củ tồ tạ chính trịcủ xã hộ công dân; vì bả chấ chính trịcủ mộ vấ đ? nào đ nói chung là mố quan hệgiữ nó vớ những quyề lự khác nhau củ nhà nư?c chính trị cuố cùng, vì quyề lậ pháp là đ?i biể củ ý thứ chính trị mà ý thứ chính trịnày lạ chỉcó thểbộ lộtính chấ *chính trị*củ mình khi xung đ?t vớ quyề hành chính mà thôi. Đy là mộ yêu sách rấ quan trọg, theo nó thì bấ kỳnhu cầ xã hộ, luậ pháp v.v. nào, cũg đ?u phả đ?ợ xem xét *vềmặ chính trị* tứ là *theo quan để củ toàn bộnhà nư?c,* theo quan để ý nghĩ *xã hộ* củ vấ đ? đng xem xét, - yêu sách này, trong nhà nư?c củ sựtrừ tư?ng chính trị mang cái dạg là nhu cầ xã hộ hoặ luậ pháp đ?ợ gán cho cái ý nghĩ *hình thứ* chống lạ mộ sứ mạh khác (nộ dung), nằ bên ngoài nộ dung hiệ thự củ chúng. Đy không phả là sựtrừ tư?ng do ngư?i Pháp tạ ra, mà là hậ quảtấ yế củ cái tình hình là: nhà nư?c hiệ thự chỉtồ tạ vớ tính cách là *chủnghĩ hình thứ chính trịcủ nhà nư?c* đ nói trên. *Phái đ?i lậ* bên trong cơquan đ?i biể là tồ tạ *chính trị÷áô'?ïï÷?* củ cơquan đ?i biể. Tuy nhiên, bên trong chếđ? đ?i biể này, vấ đ? đng nghiên cứu đ?ợ đ?t ra hoàn toàn không phả theo giác đ? mà Hê-ghen đ?t vấ đ?. Vấ đ? ở đy không phả là ở chỗxã hộ công dân có phả tham gia quyề lậ pháp thông qua những đ?i biể củ mình hay không, hay là tấ cảmọ thành viên củ nó đ?u phả trự tiế tham gia cá nhân vào quyề lậ pháp. Vấ đ? ở đy là việ *mởrộg quyề bầ cử* tứ là *quyề đ bầ cử*cũg như*quyề đ?ợ bầ ra, đ? cho quyề đ trởnên* càng *phổbiế* hơ càng tố. Đó chính là để tranh chấ thự sựtrong *cuộ cả cách* chính trị ở Pháp cũg như ở Anh.

*Bầ cử*đ?ợ xem xét không phả theo quan để triế họ, tứ là không theo đng bả chất đ?c thù củ bầ cử nế ngay từ đ?u ngư?i ta đ xem xét nó trong mố quan hệvớ *quyề lự nhà vua* hoặ vớ *quyề hành chính*. *Bầ cử*là quan hệ*thự sựcủ xã hộ công dân thự sự* vớ *xã hộ công dân củ quyề lậ pháp*, vớ *yế tốđ?i biể.* Nói cách khác, *bầ cử*là quan hệtrự tiế, *thẳg*, không phả *chỉcó tính chấ đ?i biể, mà đng thự tếtồ tạ*, củ xã hộ công dân vớ nhà nư?c chính trị Vì vậ, hiể nhiên là *bầ cử*cấ thành lợ ích chính trịquan trọg nhấ củ xã hộ công dân thự sự Vớ cái *quyề không hạ chếđ?ợ đ bầ cử*và *đ?ợ bầ ra,* lầ đ?u tiên xã hộ công dân *thự sự*tựnâng lên tớ sựtrừ tư?ng khỏ bả thân mình, tớ tồ tạ *chính trị*coi là tồ tạ chân chính, phổbiế và bả chấ củ mình. Nhưg hoàn thành sựtrừ tư?ng này thì đ?ng thờ cũg là xóa bỏnó. Xác nhậ *tồ tạ*

https://thuviensach.vn

*chính trị*củ mình là tồ tạ *chân chính* củ mình, xã hộ công dân cũg làm cho tồ tạ công dân củ mình, khác vớ tồ tạ chính trịcủ mình, biế thành tồ tạ *không bả chấ;* và khi mộ trong những yế tốtách rờ nhau mà mấ đ thì mặ đ?i lậ củ nó cũg mấ theo. Bở vậ, *cả cách bầ cử*trong khuôn khổ*nhà nư?c chính trịtrừ tư?ng*, là yêu sách *hủ bỏ*nhà nư?c chính trịtrừ tư?ng, nhưg đ?ng thờ cũg là *xóa bỏxã hộ công dân.*

Sau đy, chúng ta sẽthấ vấ đ? cả cách bầ cửxuấ hiệ dư?i mộ hình thứ khác, cụthểlà đ?ợ đ? ra từphía những *lợ ích.* Sau đy cũg vậ, chúng ta sẽbàn tớ những xung đ?t khác nả sinh ra từtính quy đ?nh song trùng củ *quyề lậ pháp* (mộ mặ, *đ?i biể* là ngư?i đ?ợ ủ nhiệ toàn quyề củ xã hộ công dân, và mặ khác, ngư?c lạ, đ?i biể cầ phả thểhiệ chính sựtồ tạ *chính trị*củ xã hộ đ, tứ *mộ tồ tạ đ?c thù nào đ* trong chủnghĩ hình thứ chính trịcủ nhà nư?c).

Bây giờ chúng ta hãy tạ quay lạ lờ chú thích củ đạ này.

"ựxem xét hợ lý tính, tứ sựý thứ đ?ợ ý niệ, là *cụthể và vì thếmà phù hợ vớ ý nghĩ thậ sựthự tiễ; bả thân ý nghĩ này chẳg qua chỉlà ý nghĩ hợ lý tính, tứ ý nghĩ củ ý niệ" "hà nư?c cụthể là cái tổg thểđ?ợ phân chia thành những tậ đàn đ?c thù củ mình; thành viên củ nhà nư?c là thành viên củ đ?ng cấ đ; chỉtrong tính quy đ?nh khách quan ấ củ mình, thành viên ấ mớ có thểđ?ợ chú ý tớ trong nhà nư?c"*

Vềđể này thì tấ cảmọ đề cầ phả nói đ?u đ đ?ợ nói ở trên.

"Tính quy đ?nh phổbiế củ nó" (củ thành viên nhà nư?c), "nói chung, đ?u bao hàm yế tốsong trùng. Thành viên củ nhà nư?c là *tưnhân,* còn vớ tư cách là con *ngư?i đng tưduy* thì nó cũg là ý thứ và ý chí củ *cái phổbiế.* Nhưg chỉkhi nào ý thứ và ý chí ấ chứ đ?y tính đ?c thù - những tính đ?c thù này là đ?ng cấ đ?c thù và tính quy đ?nh củ nó - thì chúng mớ không trốg rỗg, mà *đ?ợ chứ đ?y* và thậ sự*có sinh khí,* nói cách khác, cá nhân là *loài,* nhưg nó có tính *hiệ thự* phổbiế *nộ tạ* củ nó vớ tính cách là loài *gầ nhấ".*

Tấ cảnhững gì Hê-ghen nói ở đy đ?u đng chỉtrừhai để: 1) ông coi *đ?ng cấ đ?c thù* và *tính quy đ?nh* củ nó là mộ; 2) tính quy đ?nh ấ - giố, loài gầ nhấ - cũg phả đ?ợ coi là *hiệ thự,* không những *tựnó* mà cả*cho nó,* coi là *giố củ loài phổbiế,* là tính đ?c thù củ *loài phổbiế.* Nhưg Hê-ghen lạ thỏ mãn vớ cái đề là trong cái nhà nư?c mà ông ta miêu tảthành tồ tạ hiệ có đ nhậ thứ đ?ợ bả thân củ tinh thầ luân lý, thì tinh thầ luân lý ấ chỉ*tựnó,* chỉtheo ý niệ phổbiế, *mớ là cái quy đ?nh.* Hê-ghen không đ? cho xã hộ trởthành nguyên lý thậ sựcó tác dụg quyế đ?nh, vì muố như vậ thì cầ phả có chủthể*hiệ thự,* nhưg Hê-ghen lạ chỉnói đ?n mộ chủthểtrừ tư?ng, *tư?ng tư?ng* mà thôi.

§309. "Vì các đ?i biể đ?ợ cửra đ? thả luậ và quyế đ?nh những công việ *phổbiế,* nên việ cửhọlàm đ?i biể có ý nghĩ là: những cá nhân đ?ợ bầ ra do tín nhiệ là những ngư?i hiể công việ đ hơ là những ngư?i đ bầ; việ đ cũg

https://thuviensach.vn

có ý nghĩ là, những ngư?i đ?ợ bầ cũg không bả vệlợ ích củ mộ đàn thểtựquả hay nghiệ đàn nào đ, chống lạ lợ ích phổbiế, mà vềthự chấ, sẽbả vệlợ ích phổbiế ấ.Vì vậ, quan hệcủ họvớ cửtri không phả là quan hệcủ những ngư?i đ?ợ ủ quyề bịràng buộ bở những chỉthịnhấ đ?nh: hơ nữ theo tính quy đ?nh củ nó, hộ nghịcủ những đ?i biể ấ phả là hộ nghịcó sinh khí, tạ đ các đ?i biể thông báo tình hình và thuyế phụ lẫ nhau và cùng nhau thả luậ các vấ đ?".

Đ?i biể 1) không đ?ợ là "những ngư?i đ?ợ ủ quyề bịràng buộ bở những chỉthịnhấ đ?nh", vì họkhông đ?ợ "bả vệlợ ích đ?c thù củ mộ đàn thểtựquả hoặ nghiệ đàn nào đ, chống lạ lợ ích phổbiế, mà vềthự chấ, sẽphả bả vệlợ ích phổbiế ấ". Trư?c hế Hê-ghen cấ tạ ra các đ?i biể coi là những đ?i biể củ các nghiệ đàn v.v., đ? rồ sau đ lạ nêu lên mộ tính quy đ?nh chính trị theo đ thì họkhông đ?ợ bả vệ*lợ ích đ?c thù* củ nghiệ đàn v.v.. Nhưvậ là ông thủtiêu quy đ?nh củ chính mình, vì ông hoàn toàn tách tính quy đ?nh *bả chấ* củ các đ?i biể coi là những ngư?i đ?i diệ, ra khỏ *tồ tạ nghiệ đàn* củ họ Do đ, Hê-ghen cũg tách nghiệ đàn ra khỏ bả thân nó, tách nghiệ đàn khỏ nộ dung hiệ thự củ nó, vì nó phả chọ lự đ?i biể không phả *theo quan để củ mình* mà *theo quan để củ nhà nư?c*, nghĩ là trong khi bầ cửđ?i biể, nó *không đ?ợ tồ tạ* vớ tưcách là nghiệ đàn. Do đ, trong tính quy đ?nh vậ chấ củ nghiệ đàn, ông thừ nhậ cái mà ông đ bóp méo trong tính quy đ?nh *hình thứ* củ nó, - thừ nhậ sựtrừ tư?ng củ xã hộ công dân khỏ bả thân nó, tứ sựtrừ tư?ng đ?ợ thự hiệ trong hành đ?ng chính trịcủ xã hộ đ, còn *tồ tạ chính trị*củ xã hộ đ thì chẳg qua chỉlà *sựtrừ tư?ng ấ* mà thôi. Đ? làm că cứ Hê-ghen chỉra rằg các đ?i biể đ?ợ bầ ra chính là đ? thự hiệ "những công việ phổbiế"; nhưg các nghiệ đàn lạ không phả là hiệ thân củ những công việ phổbiế.

2) Hê-ghen khẳg đ?nh rằg "việ cửhọlàm đ?i biể có ý nghĩ là: những cá nhân đ?ợ bầ ra do tín nhiệ là những ngư?i hiể công việ đ hơ là những ngư?i đ bầ", và từđ lạ kế luậ rằg mố quan hệcủ đ?i biể vớ cửtri không phả là mố quan hệcủ "những ngư?i đ?ợ ủ quyề".

Họ hiể công việ đ "hơ", chứkhông phả là "chỉ hiể mà thôi, - đề đ Hê-ghen chỉcó thểchứg minh bằg con đ?ờg ngụ biệ. Chỉcó thểkế luậ đ?ợ như thếnế như những ngư?i đ bầ có khảnăg lự chọ: hoặ giả*tựmình* thả luậ và quyế đ?nh những công việ chung đ, *hoặ giả*cửa những ngư?i nhấ đ?nh đ? làm việ đ, - tứ là trong trư?ng hợ *việ bầ đ?i biể, tứ chếđ? đ?i biể*, không phả là yế tốcă bả củ *quyề lậ pháp* củ xã hộ công dân; thếnhưg yế tốnày, như đ trình bày, lạ là bả chấ *đ?c trưg* củ quyề lậ pháp trong nhà nư?c do Hê-ghen cấ tạ ra.

https://thuviensach.vn

Đó là thí dựấ đ?c trưng chứg tỏHê-ghen đng từbỏmộ cách lậ lờnhư thếnào đ?i tư?ng nghiên cứ trong tính chấ đ?c đo củ nó và ông đng gán nhưthếnào cho đ?i tư?ng, dư?i hình thứ hạ chếcủ nó, cái ý nghĩ trái ngư?c vớ tính hạ chếấ.

Chỉở cuố, Hê-ghen mớ nêu lên lý do thự sự Các đ?i biể củ xã hộ công dân cấ thành "hộ nghị và chỉhộ nghịnày mớ là *tổ tạ chính trịthự sự*và là *ý chí* củ xã hộ công dân. Sựtách rờ giữ nhà nư?c chính trịvà xã hộ công dân thểhiệ ra như vậ thành sựtách rờ giữ các đ?i biể và những ngư?i bầ ra họ Xã hộ chỉbầ ra từbả thân mình những yế tốcầ thiế cho sựtồ tạ chính trịcủ xã hộ.

Mâu thuẫ thểhiệ ra ở hai mặ:

1) *Vềmặ hình thứ.* Các đ?i biể củ xã hộ công dân cấ thành mộ đàn thểkhông có quan hệvớ những ngư?i đ bầ ra họ do "chỉthị, do ủ nhiệ. Vềmặ hình thứ, đ?i biể đ?ợ ủ nhiệ toàn quyề, nhưng mộ khi họ*thậ sự* đ?ợ giao toàn quyề thì họ*không* còn là *đ?i biể toàn quyề* nữ. Họ phả là *những đ?i biể* nhưng họlạ *không phả* là đ?i biể.

2*) Vềmặ vậ chấ.* Vềmặ lợ ích - sẽbàn sau. Ởđy thì ngư?c lạ. Các đ?i biể đ?ợ ủ quyề vớ tưcách là những ngư?i

đ?i biể củ lợ ích *phổbiế*, nhưng trong thự tế họlạ là những ngư?i đ?i biể cho những lợ ích *đ?c thù.*

Đng chú *ý* là, ở đy, *Hê-ghen* coi sựtín nhiệ là thự thểcủ việ *bầ đ?i biể,* là quan hệthự thểgiữ ngư?i đ bầ và đ?i biể. *Sựtín nhiệ* là quan hệcá nhân. Vềvấ đ? này, đạ bổsung viế tiế:

"Chếđ? đ?i biể lấ tín nhiệ làm cơsở nhưng tín nhiệ là mộ cái gì khác vớ cái sựviệ là tôi bỏphiế vớ tư cách là mộ ngư?i nhấ đ?nh. Biể quyế theo đ số phiế cũg mâu thuẫ vớ nguyên tắ theo đ tôi chỉbuộ phả chấ hành quyế nghịkhi nào tôi, vớ tư cách là mộ ngư?i nhấ đ?nh, có mặ trong khi thông qua quyế nghịấ. Chúng ta tín nhiệ mộ cách nào đ, khi chúng ta cho rằg vớ sựhiể biế hế sứ sâu rộg và lư?ng tâm trong sạh, ngư?i đ sẽcoi công việ củ chúng ta như là công việ củ bả thân mình".

§310. "Vì tài sả đ?c lậ đ đi cái quyề củ mình trong bộphậ thứnhấ củ các đ?ng cấ rồ, cho nên ở bộphậ thứhai củ các đ?ng cấ, bắ nguồ từyế tốbiế đ?ng và hay thay đ?i củ xã hộ công dân, *đề* chủyế *bả đ?m* [cho những đ?i biể] có đ?ợ những phẩ chấ và tâm trạg phù hợ vớ mụ đch ấ, là tâm trạg, kỹnăg và tri thứ vềnhững thểchếvà lợ ích củ nhà nư?c và củ xã hộ công dân, có đ?ợ trong khi *thự tế*quả lý công việ trên những *cư?ng vịchiđ?o* và *chứ vụnhà nư?c* và đ?ợ kiể nghiệ *trong thự tiễ*, cũg như*tri thứ vềchiđ?o và vềnhà nư?c*, nhờđề nói trên mà đ đ?ợ phát triể và thửthách"

https://thuviensach.vn

Trư?c đy, việ thứnhấ mà Hê-ghen cấ tạ ra, tứ *việ củ sởhữ tưnhân đ?c lậ,* đ?i vớ nhà vua và quyề lự chính phủmà nói, là *cái bả đ?m* chố lạ tâm trạg củ việ thứhai vớ tưcách là tâm trạg củ *tồ tạ chính trị*củ tính phổbiế kinh nghiệ; còn bây giờthì Hê-ghen lạ đi hỏ mộ sự*bả đ?m mớ* nào đ, đ? bả đ?m tâm trạg v.v. củ bả thân việ thứhai.

Thoạ đ?u, tín nhiệ - sựbả đ?m do ngư?i đ bầ đm lạ - là sựbả đ?m cho các đ?i biể. Bây giờ bả thân tín nhiệ này lạ cầ đ?n sựbả đ?m củ phẩ chấ tố củ mình.

Hê-ghen rấ muố biế việ thứhai thành việ củ những công chứ nhà nư?c *đ vềhư.* Ông đi hỏ không những "tri thứ vềnhà nư?c", mà cảtri thứ "vềchỉđ?o", tứ tri thứ củ cơcấ quan chứ.

Thự ra, ở đy ông đi hỏ rằg quyề *lậ pháp, trên thự tế* phả trởthành quyề *quả lý.* Ông diễ đ?t đề này dư?i hình thứ đi hỏ bộmáy quan liêu *hai lầ:* mộ lầ vớ tư cách là đ?i biể củ nhà vua, lầ khác vớ tưcách là đ?i biể củ nhân dân.

Nế trong các nhà nư?c lậ hiế, quan chứ cũg có thểlà những đ?i biể thì đ chỉlà vì trong việ này, nói chung, ngư?i ta trừ tư?ng hóa *đ?ng cấ,* tính chấ *công dân,* và vì sựtrừ tư?ng hóa *tính chấ công dân nhà nư?c* là sựtrừ tư?ng hóa chiế ư thế

Ởđy, Hê-ghen quên rằg ông ta rút chếđ? đ?i biể ra từcác *nghiệ đàn* và ông đm quyề hành chính đ?i lậ trự tiế vớ những nghiệ đàn ấ. Trong sựlãng quên đ, ông ta đ xa tớ mứ - đ?n lư?t nó sựlãng quên này cũg lạ bịông ta quên mấ ngay trong đạ sau - tạ ra sựkhác biệ *bả chấ* giữ đ?i biể củ các nghiệ đàn và đ?i biể củ các đ? ng cấ.

Chú thích củ đạ này viế:

"hi ngư?i ta đ? ra vớ cái gọ là nhân dân, yêu sách vềnhững bả đ?m nhưvậ thì ý kiế chủquan vềbả thân mình rấ hay có khuynh hư?ng coi yêu sách đ là thừ và thậ chí là có tính lăg mạnữ. Nhưg tính quy đ?nh củ nhà nư?c là mộ cái gì khách quan, chứkhông phả là ý kiế chủquan và *lòng tựtin;* đ?i vớ nhà nư?c; cá nhân chỉcó thểlà cái mà ngư?i ta có thểnhậ thứ và thửthách ởhọmộ cách khách quan, và đ?i vớ bộphậ [thứhai] ấ củ yế tốđ?ng cấ thì nhà nư?c lạ càng phả chú ý đ?n đề này, vì bộphậ ấ bắ rễtrong lĩh vự củ những lợ ích và những công việ hư?ng vềcái đ?c thù, ở đ?y tính ngẫ nhiên, tính hay thay đ?i và sựtùy tiệ có mộ khoảg không rộg lớ đ? biể hiệ ra".

*Ở*đy sựthiế nhấ quán đ?n vô nghĩ, và tri thứ *"vềchỉđ?o"* củ Hê-ghen trởnên thậ là *ghê tở.* Cuố phầ bổsung vào đạ trên viế:

"Cửtri cầ có sựbả đ?m sao cho đ?i biể do họcửra sẽchấ hành và thự hiệ đề đ" (tứ là nhiệ vụnói trên).

https://thuviensach.vn

Bả đ?m ấ *cho cửtri* vô hình trung đ biế thành *bả đ?m chố lạ* cửtri, chố lạ *"lòng tựtin"* củ họ Trong yế tốđ?ng cấ, "tính phổbiế kinh nghiệ" cầ phả đ?t tớ "cái yế tốtựdo hình thứ chủquan". Trong yế tốđ?ng cấ, "ý thứ củ công chúng" cầ phả có đ?ợ sựtồ tạ "vớ tính cách là *tính phổbiế có tính chấ kinh nghiệ* củ những quan để và tư tư?ng củ *nhiề ngư?i" (*§301).

Bây giờ"những quan để và tư tư?ng" này phả chứng minh *trư?c* vớ *chính phủ*rằng chúng là những quan để và tưtư?ng *"củ nó"* [củ nhà nư?c]. Vì ở đy Hê-ghen đ nói vớ chúng ta mộ cách hoàn toàn vô lý vềnhà nư?c, coi nhưlà mộ vậ tồ tạ *có sẵ* nào đ, mặ dù chính giờđy, ông ta mớ đ?nh cấ tạ ra nhà nư?c thông qua yế tốđ?ng cấ. Ông nói đ?n nhà nư?c nhưlà nói đ?n mộ chủthểcụthể"không tính đ?n ý kiế chủquan và lòng tựtin", mộ chủthểmà đ?i vớ nó cá nhân còn phả đ?ợ "nhậ thứ" và "thửthách". Chỉthiế có đề là Hê-ghen chưa nêu ra đi hỏ buộ các *đ?i biể đ?ng cấ phả* qua *sựsát hạh* củ chính phủđng tôn kính. Ởđy, Hê-ghen hầ như đng đ tớ chỗtôi tớbợđ?. Rõ ràng là ông ta hoàn toàn bịtiêm nhiễ phả cái thói tựcao tựđ?i đng thư?ng củ giớ quan trư?ng *Phổ, là bọ vớ tính hạ chếquan liêu củ mình, đng từtrên nhìn xuố "niề tựtin" củ "ý kiế chủquan củ nhân dân" vớ mộ vẻđ?y quan trọg. Ởđy, đ?i vớ Hê-ghen, "nhà nư?c" luôn luôn đ?ợ đ?ng nhấ vớ "chính phủ.*

Dĩnhiên, trong nhà nư?c hiệ thự, "sựtín nhiệ giả đ?n", "ý kiế chủquan" vẫ chưa đ?. Nhưg trong nhà nư?c do Hê-ghen

cấ tạ ra, tâm trạg *chính trị*củ xã hộ công dân chỉlà *ý kiế*, chính là vì tồ tạ chính trịcủ xã hộ này là *sựtrừ tư?ng* khỏ tồ tạ hiệ thự củ nó, chính là vì nhà nư?c, xét vềtoàn bộ không phả là *sựkhách thểhóa củ tâm trạg chính trị* Nế nhưHê-ghen muố nhấ quán thì ngư?c lạ, ông phả ra sứ cấ tạ yế tốđ?ng cấ - phù hợ vớ tính *quy đ?nh bả chấ* củ nó (§301) - thành *tồ tạ cho nó* củ những lợ ích phổbiế trong tưtư? ng v.v., củ *nhiề ngư?i*, do đ, cấ tạ ra yế tốđ?ng cấ mộ cách hoàn toàn đ?c lậ đ?i vớ những tiề đ? khác củ nhà nư?c chính trị

Trên kia, Hê-ghen đ coi cái tưtư?ng cho rằg chính phủcó ác ý v.v.., là quan để củ dân đn, nhưg trong trư?ng hợ này nên coi cái tưtư?ng cho rằg nhân dân có ác ý là quan để củ dân đn, thì có cơsởhơ nhiề. Trong trư?ng hợ đ, Hê-ghen cũg không có quyề coi yêu sách củ những nhà lý luậ mà ông coi khinh, là "thừ" hoặ "có tính lăg mạ, tứ là yêu sách - "vớ *cái gọ là"* nhà nư?c, vớ soi-disant nhà nư?c, vớ chính phủ- đi phả có những bả đ?m khiế cho tinh thầ củ cơcấ quan chứ là tinh thầ củ nhà nư?c.

https://thuviensach.vn

§311. *"Tiế nữ,* việ cửđ?i biể bả nguồ từxã hộ công dân, còn có mộ ý nghĩ nữ là: các đ?i biể hiể rõ những nhu cầ, những khó khă đ?c biệ và những lợ ích đ?c thù củ xã hộ công dân mà bả thân các đ?i biể cũg đ thểnghiệ. Vì theo bả tính củ xã hộ công dân, việ cửđ?i biể là do các nghiệ đàn củ xã hộ công dân mà ra (§308) và vì cái phư?ng thứ giả đ?n cửđ?i biể ấ không bịnhững sựtrừ tư?ng và những quan niệ nguyên tửluậ gây trởngạ, nên việ cửđ?i biể như vậ đng trự tiế thự hiệ đi hỏ củ quan để nói trên, và các cuộ bầ cửthì hoặ không phả là mộ cái gì hoàn toàn thừ nói chung, hoặ là mộ trò chơ vô nghĩ củ những ý kiế và củ sựtùy tiệ".

Thoạ đ?u, Hê-ghen dùng chữ"tiế nữ" đ? gắ việ cửđ?i biể đ?ợ quy đ?nh theo ý nghĩ củ "quyề lậ pháp" (§309, 310) vớ việ cửđ?i biể “ắ nguồ từxã hộ công dân", tứ là vớ

việ cửđ?i biể đ?ợ quy đ?nh theo ý nghĩchếđ? đ?i biể. Những mâu thuẫ lớ lao nẵ trong chữ"tiế nữ" này, đ đ?ợ Hê-ghen thố ra mà không hềsuy nghĩgì cả

Theo §309, các đ?i biể "không bả vệlợ ích đ?c thù củ mộ đàn thểtựquả hay nghiệ đàn nào đ chố lạ lợ ích phổbiế, mà *về thự chấ, sẽbả vệlợ ích phổbiế ấ".*

Theo §311, họlấ nghiệ đàn làm để xuấ phát củ mình, họđ?i diệ cho những lợ ích và những nhu cầ đ?c thù đ, và không bịlúng túng bở "những sựtrừ tư?ng", - làm như thể"lợ ích phổbiế" cũg không phả là sựtrừ tư?ng đ, cụthểlà sựtrừ tư?ng rút ra từnhững lợ ích nghiệ đàn v.v. củ họ

Theo §310, ngư?i ta đi hỏ rằg, thông qua việ "thự tếquả lý công việ v.v…?, các đ?i biể phả có và phả chứng tỏ"tri thứ vềchỉđ?o và vềnhà nư?c" củ mình. Trong §311, lạ đi hỏ các đ?i biể phả có tri thứ vềnghiệ đàn và vềxã hộ công dân.

Phầ bổsung cho §309 viế: "Chếđ? đ?i diệ lấ tín nhiệ làm cơsở. Theo §311, "các cuộ bầ cử, tứ việ thự hiệ sựtín nhiệ, việ biể hiệ và phát huy hiệ lự củ sựtín nhiệ, "hoặ không phả là mộ cái gì hoàn toàn thừ nói chung, hoặ là mộ trò chơ vô nghĩ củ những ý kiế và củ sựtùy tiệ".

Như vậ, đ?i vớ chếđ? đ?i biể, cái mà chếđ? đ?i biể dùng làm cơsở bả chấ củ nó, đng trởthành "hoặ không phả là mộ cái gì hoàn toàn thừ nói chung" v.v.. Do đ, Hê-ghen xác lậ ngay mộ lúc hai luậ để tuyệ đ?i mâu thuẫ: chếđ? đ?i biể lấ sựtín nhiệ, tứ là sựtín nhiệ củ con ngư?i đ?i vớ con ngư?i, làm cơsở và chếđ? đ?i biể không lấ sựtín nhiệ làm cơsở Nói cho đng hơ thì đ chỉlà mộ trò chơ hình thứ trố rỗ.

Đ?i tư?ng củ sựđ?i biể không phả là lợ ích đ?c thù, mà là con ngư?i và phẩ chấ công dân nhà nư?c củ con ngư?i, là

https://thuviensach.vn

lợ ích phổbiế. Mặ khác: lợ ích đ?c thù là vậ chấ củ sựđ?i biể, tinh thầ củ lợ ích này là tinh thầ củ ngư?i đ?i biể.

Trong lờ chú thích cho đạ vă mà chúng ta đng xem xét, những mâu thuẫ này biể hiệ ra còn gay gắ hơ. Đ?i biể lúc thì là đ?i biể củ con ngư?i, lúc thì là đ?i biể củ lợ ích đ?c thù, củ vậ chấ đ?c thù.

"Mộ đề tựnó đ rõ là: ngư?i ta quan tâm sao cho trong sốcác đ?i biể củ mỗ ngành đ?c thù lớ củ đ?i sống xã bộ, ví nhưthương mạ, công xư?ng v.v., có những cá nhân am hiể tư?ng tậ ngành đ và tựmình tham dựvào ngành đ; nế chủtrư?ng mộ cuộ bầ cửkhông có hình thù nhấ đ?nh, không xác đ?nh, thì đề quan trọg ấ sẽbịchi phố bở tính ngẫ nhiên. Nhưng mỗ ngành như vậ đ?u có quyề đ?ợ đ?i diệ nhưmọ ngành khác. Nế đ?i biể đ?ợ coi là những *ngư?i đ?i biể* thì đề này chỉcó ý nghĩ hữ cơ hợ lý tính, khi các đ?i biể không phả là *những đ?i biể củ những ngư?i riêng lẻ* củ mộ đm đng không xác đ?nh nào đ, mà là *đ?i biể* củ *lĩh vự* chủyế này hay lĩh vự chủyế khác củ đ?i sống xã hộ, là đ?i biể củ lợ ích to lớ củ lĩh vự đ. Ý nghĩ củ chếđ? đ?i biể lúc đ không còn là ở chỗ*mộ ngư?i này thay thếngư?i khác*, mà là ở chỗbả thân lợ ích đng *thự sựcó mặ* ở ngư?i đ?i diệ củ mình, giống hệ như ngư?i đ?i biể đng bả vệcái nguyên chấ khách quan củ chính mình.

Vềviệ bầ cửdo nhiề ngư?i riêng lẻtiế hành thì có thểnhậ xét thêm rằg, đ?c biệ là ởnhững nư?c lớ, không tránh khỏ nả sinh thái đ? *bàng quan* đố vớ việ bỏlá phiế củ mình, vì rằg trong đm đng, lá phiế đ có ảh hư?ng rấ không đng kể và có những ngư?i có quyề bỏphiế, mặ dù ca ngợ quyề đ và hình dung nó như là mộ cái gì rấ cao quý, nhưng vẫ không có mặ ở cuộ bỏphiế. Như vậ, thểchếnày dẫ tớ kế quảtrái ngư?c vớ quy đ?nh củ bả thân nó, và cuộ bầ cửbịrơ vào sựchi phố củ mộ số ít ngư?i, củ mộ đ?ng phái nào đ, và do đ, củ mộ lợ ích ngẫ nhiên đ?c thù đng ra là phả bịtriệ tiêu đ".

Các đạ 312 và 313, vềthự chấ, đ?u đ đ?ợ phân tích ởtrên và không cầ phả xem xét riêng. Vì thế chúng tôi chỉxin dẫ ra ở đy thôi.

§312. "Mỗ mặ trong hai mặ bao hàm trong yế tốđ?ng cấ (§305, §308), đm lạ cho sựhiệ thư?ng mộ biể dạg đ?c thù, và vì ngoài ra, mộ trong hai yế tố này đng thự hiệ chứ năg đ?c thù là làm môi giớ bên trong lĩh vự ấ và hơ nữ lạ chính đng làm môi giớ giữ những yế tốhiệ có, cho nên từđ thấ rằg yế tốnày cũg cầ phả có sựtồ tạ biệ lậ; vì vậ, hộ nghịđ?ng cấ cầ phả chia thành *hai việ*".

Chao ôi!

§313. "Do sựtách ra này, không những tính chấ chín chắ củ những quyế đ?nh càng đ?ợ bả đ?m nhiề hơ nhờcó nhiề *cấ thể xét* và không những tính ngẫ nhiên củ những tâm trạg nhấ thờ, cũg giống như tính ngẫ nhiên có thểnả sinh khi quyế đ?nh theo đ số đ?u đ?ợ xoá bỏ mà - đy là đề chủyế - trong tình hình tách ra như vậ, yế tốđ?ng cấ ít khi ởvào đ?a vịđ?i lậ trự tiế vớ chính phủ còn trong trư?ng hợ yế tốmôi giớ cũg đ?ng về phía

https://thuviensach.vn

đ?ng cấ thứhai thì ý kiế củ đ?ng cấ này càng có trọg lư?ng nhiề hơ, và nhưvậ, *ý* kiế củ đ?ng cấ ấ tỏra vô tưhơ, còn ý kiế trái ngư?c vớ ý kiế đ thì bịtriệ tiêu đ".

https://thuviensach.vn

DEUTSCH-FRANZÖSISCHE

JAHRBÜCHER

herausgegeben

von

Arnold Ruge und Karl Marx.

1ste und 2te Lieferung.

PARIS,

IM BUREAU DER JAHRBÜCHER.
AU BUREAU DES ANNALES.
} RUE VANNEAU, 22.

1844

https://thuviensach.vn

Bìacủ tạ chí “eutsch-franzÖsische jahrbÜ¹cher”

https://thuviensach.vn

NHỮG BỨ THƯTRONG "DEUTSCH-FRANZÖSISCHE JAHRBÜCHER"[94]

M. gử R.[121]1

Trên tàu kéo , dọ đ?ờg đ Đ..

tháng Ba 1843

Hiệ giờtôi đng du lịh ởHà Lan. Xét theo báo chí ở đy và ởPháp thì nư?c Đ?c đ lún sâu xuống bùn và đng ngày càng lún sâu hơ. Bạ hãy tin rằg, cảđ?n kẻít cả thấ tựhào dân tộ nhấ cũg không thểkhông lấ đ làm đề quố sỉ ngay cảkhi sống ở Hà Lan. Mộ ngư?i Hà Lan bé nhỏnhấ vẫ là mộ công dân so vớ mộ ngư?i Đ?c vĩđ?i nhấ. Lạ còn những lờ phê phán củ ngư?i nư?c ngoài đ?i vớ Chính phủPhổ Vềmặ này thì đu cũg có sựnhấ trí đ?n kinh khủg, không ai còn tựlừ dố đ?ợ nữ vềcái hệthốg Phổvà bả chấ giả đ?n củ nó. Nghĩ là, trư?ng họ mớ dẫ sao cũg đ mang lạ mộ lợ ích nào đ?y. Tấ áo choàng lộg lẫ củ chủnghĩ tựdo đ tụ khỏ vai, và chủnghĩ chuyên chếkinh tở nhấ đ lộnguyên hình trư?c toàn thếgiớ.

Đ?y cũg là mộ khả thị tuy theo ý nghĩ ngư?c lạ. Đy là mộ sựthậ ít ra cũg phơ trầ trư?c mắ chúng ta sựtrốg rỗg củ chủnghĩ yêu nư?c củ chúng ta, cái thân hình quái dịcủ chếđ? nhà nư?c chúng ta và buộ chúng ta phả che mặ lạ vì xấ hổ Bạ nhìn tôi mỉ cư?i và hỏ: thếthì ích gì? Không

phả vì xấ hổmà ngư?i ta làm cách mạg. Còn tôi, tôi trảlờ: xấ hổđ là mộ loạ cách mạg; xấ hổ thậ vậ, là thắg lợ củ cách mạg Pháp đ?i vớ chủnghĩ yêu nư?c Đ?c là chủnghĩ yêu nư?c đ đnh bạ cách mạg Pháp nă 1813. Xấ hổlà mộ loạ nổ giậ, nhưg chỉhư?ng vào bên trong. Và nế như cảmộ dân tộ thự sựcả thấ xấ hổthì nó sẽgiốg nhưcon sưtửthu mình lạ đ? chuẩ bịnhả. Thự ra, ở Đ?c thậ chí đ?n xấ hổngư?i ta cũg còn chưa cả thấ; ngư?c lạ, những con ngư?i đng thương hạ này vẫ cứlà những

https://thuviensach.vn

ngư?i yêu nư?c. Nhưng còn có mộ chếđ? nào có thểbẩ chủnghĩ yêu nư?c ra khỏ con ngư?i họnhư cái chếđ? lốbịh này củ chàng hiệ sĩmớ xuấ đ?u lộdiệ[122]1*, hay không? Tấ hài kịh mà chủnghĩ chuyên chếđng dùng đ? giễ cợ chúng ta cũg nguy hiể cho nó giống như tấ bi kịh đ gây nguy hiể cho dòng họXtiu-át và Buố-bông lúc bấ giờ Và nế thậ chí còn lâu ngư?i ta mớ hiể đ?ợ tấ hài kịh này thự ra là cái gì, thì nó cũg vẫ sẽlà mộ cuộ cách mạg theo mộ ý nghĩ nào đ. Nhà nư?c là mộ cái quá to lớ đ? có thểbiế nó thành mộ trò hề Con tàu, đ?y những thằg ngố, hả có thểmộ thờ gian phó mặ cho gió, nhưg chắ chắ nó sẽtrôi thằg tớ sốphậ không tránh khỏ củ nó, chính bở vì những thằg ngố vẫ không ngờtớ đề đ. Và cái sốphậ này là cuộ cách mạg đng đ?ng trư?c mắ chúng ta.

M. gử R.[123]2

Khuên, tháng Nă 1843

Bứ thư củ bạ, hỡ bạ thân mế củ tôi, là mộ khúc bi ca rấ hay, mộ đệ kèn đ?a ma làm não nuộ lòng ngư?i; song trong đ tuyệ nhiên không có gì là chính trịcả Không có dân

tộ nào lạ rơ vào tuyệ vọg, và dù cho chỉvì ngu xuẩ mà trong mộ thờ gian dài nó đ?t hy vọg vào mộ cái gì đ, nhưg rồ đ?n mộ lúc, sau nhiề nă tháng, nó sẽđ?t nhiên trởnên tinh khôn và sẽthự hiệ những ướ vọg tố đ?p củ mình.

Tuy vậ, bạ cũg làm cho tôi buồ lây, đ? tài củ bạ chư khai thác hế, tôi muố thêm vào đ phầ kế, và khi tấ cảđ hoàn thành thì bạ hãy chìa tay cho tôi đ? làm lạ tấ cảtừđ?u. Chúng ta hãy đ? ngư?i chế mai táng và khóc than tửthi củ họ Mà đng thèm khát là cái sốphậ đ?ợ làm những ngư?i đ?u tiên trong sốnhững ngư?i bư?c vào cuộ sống mớ vớ nguồ sinh lự mớ. Mong rằg đ cũg là sốphậ chúng ta.

Thếgiớ cũthuộ vềkẻphi-li-xtanh - đng là như thế Song không nên xem kẻphi-li-xtanh như con ngáo ộ mà ngư?i ta phả quay mặ đ vì khiế sợ Trái lạ, ta phả nhìn hẳ cho kỹ Ông chủnày củ thếgiớ đng đ?ợ nghiên cứ đ?y.

Dĩnhiên, kẻphi-li-xtanh là ông chủthếgiớ chỉvớ cái nghĩ là những kẻphi-li-xtanh, xã hộ củ chúng, tràn ngậ thếgiớ tự như xác chế lúc nhúc ròi bọ Vì vậ, xã hộ phi-li-xtanh chỉcầ có nô lệ còn những kẻsởhữ các nô lệấ thì không cầ đ?n tựdo. Mặ dù vớ tưcách là kẻsởhữ ruộg đ?t và ngư?i, chúng đ?ợ ngư?i ta gọ là những ông

https://thuviensach.vn

chủ vì coi chúng ư việ hơ tấ cảnhững kẻcòn lạ, nhưg chúng vẫ cứlà những kẻphi-li-xtanh hệ như lũnô bộ củ chúng.

Ngư?i - đ là những sinh vậ biế tưduy; những con ngư?i tựdo - đ là những ngư?i cộg hòa. Kẻtiể tưsả không muố là cái này, cũg không muố là cái kia. Thếthì nó có thểlà cái gì và nó có thểmuố gì?

Cái mà kẻtiể tưsả muố - sốg và sinh sôi nả nở(vì nhưGơtơnói, không ai làm hơ thếđ?ợ) - cũg là cái mà súc vậ muố; nhiề lắ thì mộ chính khách Đ?c nào đ sẽcòn bổsung: nhưg con ngư?i *biế* nó muố cái đ, còn ngư?i Đ?c, theo ngư?i ta nói, thì chín chắ đ?n nỗ không còn muố gì nữ.

Chỉcòn phả thứ tỉh trong tâm can những kẻnày cái cả giác vềnhân phẩ củ mình, vềsựtựdo. Chỉcó cả giác này, - cả giác đ cùng vớ ngư?i Hy Lạ từbỏcõi trầ, còn vớ đ?o Cơ Đ?c thì hòa tan vào trong đm mây mù hư ả củ cái vương quố trên thiên giớ, - mớ có thểlạ làm cho xã hộ trởthành mộ liên minh củ những con ngư?i thốg nhấ vì những mụ đch cao cảcủ mình, làm cho nó trởthành mộ nhà nư?c dân chủ

Những ngư?i không cả thấ mình là ngư?i thì sẽtrởthành sởhữ không thểtách rờ củ những ông chủcủ họ giốg nhưlứ nô lệhay lứ ngự mớ sinh. Những ông chủcha truyề con nố - đ là mụ đch củ toàn thểxã hộ này. Thếgiớ này thuộ vềbọ chúng. Chúng nhìn nhậ thếgiớ này nhưnó hiệ có và nhưnó tựcả thấ. Chúng tựthấ mình nhưthếnào thì nhìn nhậ bả thân đng như thếấ, và cưỡ lên cổnhững con vậ chính trịkhông biế đ?n nhiệ vụnào khác ngoài việ làm "những thầ dân trung thành, bao giờcũg sẵ sàng phụ vụ? cho chủcủ chúng.

Thếgiớ phi-li-xtanh - đ là *thê' giớ những con vậ chính trị* và mộ khi chúng ta phả thừ nhậ sựtồ tạ củ nó thì chúng ta chảcòn gì hế ngoài việ chỉgiả đ?n tính đ?n cái status quo[124]1* này mà thôi. Những thếkỷcủ thờ kỳdã man đ sả sinh và hình thành nên cái trậ tựấ, và giờđy nó đ?ng trư?c mặ chúng ta dư?i dạg mộ hệthốg nhấ quán mà nguyên tắ là: *thếgiớ làm mấ tính ngư?i.* Cái thếgiớ phi-li-xtanh hoàn chỉh nhấ - nư?c Đ?c chúng ta - dĩnhiên đ phả tụ lạ xa đ?ng sau cuộ cách mạg Pháp, cuộ cách mạg đ hồ phụ lạ con ngư?i; và mộ A-ri-xtố ngư?i Đ?c muố viế trư?c tác "Chính trị củ mình xuấ phát từtrậ tựĐ?c, thì ngư?i đ sẽviế lên trang đ?u rằg: "Con ngư?i là mộ con vậ, mặ dù là mộ con vậ xã hộ nhưg hoàn toàn phi chính trị, và ngư?i đ sẽkhông thểđ?nh nghĩ

https://thuviensach.vn

nhà nư?c hay hơ ngài Txơ-phlơ tác giảcuố "Pháp quyề nhà nư?c lậ hiế Đ?c". Theo đ?nh nghĩ củ tác giảnày thì nhà nư?c là mộ "liên gia" mà, - chúng ta tựý bổsung, - theo quyề sởhữ thừ kếthì thuộ vềmộ gia đnh cao nhấ mệh danh là triề đ?i. Cái gia đnh này càng đng đc thì con ngư?i càng hạh phúc, nhà nư?c càng to lớ, triề đ?i càng hùng mạh, và bở thếtrong nư?c Phổchuyên chếmẫ mự này, đ? đ?a con trai thứbả thì bốmẹđ?ợ hư?ng 50 đ?ng ta-le đ? chế

Ngư?i Đ?c là những nhà hiệ thự chín chắ đ?n nỗ là tấ cảnhững mong ướ và những ý nghĩcao thư?ng nhấ củ họcũg không vượ ra ngoài giớ hạ cuộ sống nghèo nàn củ họ Cái hiệ thự này - và không có gì hơ nữ - đ?ợ những kẻthống trịtrên đ?u dân Đ?c tính đ?n. Các ông chủnày cũg là những nhà hiệ thự, họrấ xa cách vớ bấ kỳmộ tư duy nào và vớ bấ kỳmộ sựcao cảnào củ con ngư?i; họlà những sĩquan bình thư?ng và những nhà quý tộ ở vùng hẻ lánh, nhưg họkhông sai lầ, hợđng: và vớ tư cách này củ họ họhoàn toàn thích hợ vớ việ sửdụg giớ đ?ng vậ này và thống trịchúng; thống trịvà sửdụg, ởđy cũg nhưmọ nơ, là những khái niệ đ?ng nhấ. Còn khi hợđ?ợ vái lạ, khi holư?t nhìn trên đ?u những sinh vậ không có đ?u óc này lúc nhúc dư?i chân họ thì có thểnả ra trong đ?u óc hợý nghĩgì ngoài cái ý nghĩmà Na-pô-lê-ông đ nói ra ở Bê-rê-di-na? Ngư?i ta nói là Na-pô-lê-ông chỉcho ngư?i hầ cậ thấ đm đng đng chế đố dư?i sông Bê-rê-di-na và kêu lên rằg: Voyez ces crapauds![125]1* Câu chuyệ vềNa-pô-lê-ông này chắ chắ là chuyệ bị, nhưg tuy vậ nó vẫ nói lên mộ thự trạg củ sựvậ. Nguyên tắ duy nhấ củ chủnghĩ chuyên chếlà khinh miệ con ngư?i, là con ngư?i bịlàm mấ nhân tính, và nguyên tắ này tố hơ nhiề nguyên tắ khác vềphư?ng diệ là nó đ?ng thờ cũg là sựthậ. Kẻđ?c tài bao giờcũg thấ con ngư?i thấ hèn. Họ chìm ngậ dư?i mắ y, chìm ngậ vì y trong vũg bùn củ cuộ sống hàng ngày, và tự như những con ếh, lạ thường xuyên ngoi lên từvũg bùn ấ. Nế như cách nhìn như vậ nả sinh ở ngay những ngư?i có khảnăg làm những việ lớ, - như Na-pô-lê-ông trư?c lúc đên rồdựg ra triề đ?i củ mình, - thì mộ ông vua hế sứ tầ thư?ng làm thếnào có thểtrởthành mộ ngư?i duy tâm trong tình huố hiệ thự đ ?

Nguyên tắ củ chếđ? chuyên chếnói chung là *con ngư?i bịmấ nhân tính*, bịkhinh miệ, đng khinh miệ; và Mông-te-xki-ơđ hoàn toàn sai lầ khi ông công bốdanh dựlà nguyên tắ củ chếđ? quân chủ Ông cốthoát khỏ khó khă bằg cách phân biệ chếđ? quân chủ chếđ? chuyên chếvà chếđ? bạ ngư?c; nhưg tấ cảnhững cái đ chỉlà những danh từdùng đ? chỉcùng mộ khái niệ, và giỏ lắ thì cũg chỉra những để khác biệ vềtậ quán thuộ cùng mộ nguyên tắ. Ởđu mà nguyên tắ quân chủnắ đ?ợ đ

https://thuviensach.vn

số thì ởđ?y con ngư?i là thiể số còn ở đu mà nguyên tắ quân chủkhông gây mộ sựhoài nghi nào cảthì ở đ?y tuyệ nhiên không có con ngư?i. Tạ sao mộ chủthểnhư vua Phổ chư từg có dị thấ rõ là vai trò củ y đ trởnên có vấ đ?, - tạ sao y lạ không chỉmộ mự làm theo sởthích hay thay đ?i củ mình? Và nế y cứlàm như thếthì kế quảra sao? Những ý đ? mâu thuẫ ư Cũg chẳg sao! Có nghĩ là chúng cũg chẳg đ tớ đu cả Những mưu toan bấ lự ư? Nhưg chúng vẫ còn là cái duy nhấ tồ tạ trong hiệ thự chính trị Những hoàn cảh đng xấ hổvà ngư?ng ngùng ư Chỉcó mộ đề đng xấ hổvà ngư?ng ngùng, đ là thoái vị Chừg nào sởthích hay thay đ?i còn có hiệ lự thì chừg ấ sởthích vẫ đng. Sởthích ấ dầ có hay thay đ?i, vô nghĩ và đng khinh đ?n như thếnào chăg nữ thì nó cũg còn dùng đ?ợ đ? cai trịđm dân không bao giờbiế mộ đ?o luậ nào khác ngoài sựtùy tiệ củ các ông vua củ mình. Tôi không nói rằg mộ chếđ? vô nghĩ và việ mấ lòng kính trọg trong nộ bộnhà nư?c và bên ngoài nhà nư?c không đ? lạ hậ quảgì, - tôi

không đ?m nhậ bả hộcho con tàu củ bọ ngố; nhưg tôi khẳg đ?nh rằg: vua Phổvẫ sẽlà con ngư?i củ thờ đ?i mình chừg nào thếgiớ đ?o đên còn tồ tạ trong thự tế

Bạ biế không, tôi hế sứ quan tâm đ?n con ngư?i ấ. Ngay lúc y còn nắ trong tay tờ"Berliner politisches Wochenblatt", tôi đ đnh giá y và vai trò y theo đng giá trịcủ nó. Đ?n khi y đ?ợ tấ phong ởKhuê-ních-xbéc thì y đ chứg thự cho lờ giảđ? nh củ tôi là giờđy, vấ đ? đ trởthành mộ vấ đ? thuầ túy cá nhân. Khi chị lễtấ phong, y tuyên bốrằg trái tim y và tâm hồ y là đ?o luậ nhà nư?c cơbả sau này củ lãnh đ?a thếtậ củ y, tứ là củ nư?c Phổ củ nhà nư?c *củ y;* và thậ vậ, ở nư?c Phổ nhà vua là cảmộ chếđ?. Ởđ?y nhà vua là con ngư?i chính trịduy nhấ. Bằg cách này hay bằg cách khác, con ngư?i củ y tựnó quyế đ?nh chếđ?. Cái mà y làm, hoặ cái mà ngư?i ta buộ y làm, cái mà u nghĩhoặ cái mà ngư?i ta rỉvào tai y - đ là cái mà nhà nư?c ở Phổsuy nghĩvà làm. Vì vậ, cầ phả thậ sựthừ nhậ công lao củ nhà vua hiệ giờlà y đ công bốđề đ thắg thắ đ?n thế

Ngư?i ta chỉlầ lẫ mộ thờ gian nào đ?y vềphư?ng diệ là đ coi trọg việ nhà vua có những mong muố gì và những ý nghĩgì. Đề đ hoàn toàn không thểlàm thay đ?i tình hình: kẻphi-li-xtanh là chấ liệ củ chếđ? quân chủ còn quố vư?ng thì chỉlà vua củ bọ phi-li-xtanh: y không thể làm cho bả thân y cũg nhưthầ dân củ y trởthành những con ngư?i tựdo, những con ngư?i chân chính, khi mà cảhai bên vẫ còn là những kẻnhưhiệ nay.

https://thuviensach.vn

Nhà vua Phổđ mưu toan thay đ?i chếđ? bằg cách dùng cái lý thuyế mà cha y chưa hềbiế tớ. Số phậ củ mư toan này đ rõ ràng. Nó đ bịphá sả hoàn toàn. Rấ dễhiể là tạ sao. Mộ khi chúng ta đ tụ xuố tớ mứ thếgiớ củ những con vậ chính trịthì không còn có thểcó mộ sựphả ứg sâu sắ hơ nữ, và mọ sựvậ đ?ng tiế lên chỉcó thểlà: cái nề tảg

củ thếgiớ này sẽbịbỏlạ đ?ng sau và bướ quá đ? lên thếgiớ dân chủcủ con ngư?i sẽđ?ợ thự hiệ.

ông vua già[126]1* không muố đề gì quá lố y là mộ kẻphi-li-xtanh và không hềtham vọg có tư tư?ng sắ bén. Y biế rằg nhà nư?c củ những kẻtôi tớ cũg như việ nắ đ?ợ nhà nư?c này, chỉcầ đ?n mộ cuộ sốg yên tĩh, tầ thư?ng. Ông vua trẻ linh lợ và hoạ bát hơ, đnh giá cao hơ nhiề sứ mạh vạ năg củ quố vương mà theo ngư?i ta nói thì chỉcó trái tim và khố óc y hạ chếy đ?ợ thôi. Nhà nư?c chai sạ cũcủ bọ bầ tôi và nô lệđ làm y ghê tở. Y muố hồ sinh nhà nư?c đ và làm cho nó ngấ đ?y những ý nghĩ những tình cả và những ư?c vọg củ y. Và trong cái nhà nư?c *củ mình*, y đ có thểđi hỏ đề đ - nế nhưđề đ có thểthự hiệ đ?ợ. Do vậ mà có những lờ lẽkiể phái tựdo và những câu thố thiế chân tình củ y. Từlúc đ, theo y nói, thì không phả các đ?o luậ chế, mà là trái tim sôi nổ tràn trềtình cả củ nhà vua, sẽtrịvì tấ cảmọ thầ dân củ y. Y muố làm cho mọ con tim và khố óc hoạ đ?ng vì những mong ướ chân thành và những kếhoạh ấ ủtừlâu củ mình. Đề đ đ gây đ?ợ mộ phong trào nào đ; nhưg những trái tim còn lạ đ đ?p theo mộ nhị khác vớ trái tim củ nhà vua, và những kẻbịy thố trịđ không thểhé miệg mà không nói ngay đ?n sựthủtiêu ách thố trịcũ Những ngư?i duy tâm, mong ư?c táo bạ là làm cho con ngư?i trởthành ngư?i, đ bắ đ?u lên tiế, và trong khi nhà vua tưởg tư?ng theo kiể Đ?c cũthì họcho mình có quyề đ?ợ triế lý theo kiể Đ?c mớ. Dĩnhiên, đ là mộ cái gì chưa từg đ?ợ nghe thấ ở Phổ Trong khoảh khắ ngư?i ta tư?ng chừg như trậ tựcũcủ các sựvậ bịđ?o ngư?c, hơ nữ, những máy tựđ?ng vô tri bắ đ?u biế thành ngư?i, thậ chí xuấ hiệ cảnhữg ngư?i có tên, mặ dù trong các hộ nghịdân biể ngư?i ta không đ?ợ phép gọ các diễ giảbằg tên. Song bầ tôi củ chếđ? chuyên chếcũchắg bao lâu đ chấ dứ cái cảh rộ

rị không phả là Đ?c này. Ngư?i ta đ đ?a sựviệ mộ cách không khó khă gì đ?n cuộ xung đ?t công khai giữ những mong muố củ đ?c vua đng mơvềquá khứvĩđ?i, nhung nhúc những cha cố hiệ sĩvà nông nô, vớ những dựđ?nh củ các nhà duy tâm đng chỉmuố mộ đề: thự hiệ ở nư?c ta những thành quảcủ cách mạg Pháp, cái mà rố cuộ có nghĩ là thự hiệ nề cộg hòa, thự hiệ trậ tựcủ những con ngư?i tựdo thay cho

https://thuviensach.vn

trậ tựcủ những sựvậ chế. Khi cuộ xung đ?t này đ trởnên gay gắ và khó chị, và ông vua bắ tính đ khá đên tiế, - thì bấ giờ trư?c mặ nhà vua đ hiệ ra bầ tôi củ ngài, trư?c đy vố lãnh đ?o tiế trình sựvậ hế sứ dễdàng, và tâu vớ ngài rằg, tạ ra cho lũthầ dân cái dị đ? ngôn luậ vô bổ vềphía ngài, là không đng chỗ rằg bọ họ lũbầ tôi sẽkhông còn đ? sứ cai quả những con ngư?i cấ lên đ?ợ giọg nói củ mình. Thêm vào đ, cảkẻtrịvì tấ cảnhững Hinterrussen cũg đ bắ đ?u lo ngạ khi có sựchuyể đ?ng trong đ?u óc bọ Vorderrussen[127]1* và đi hỏ phụ hồ cái trậ tựyên tĩh cũ Và nhưvậ là tấ cảnhững mong ư?c và những ý nghĩcủ ngư?i ta vềcác quyề hạ và nghĩ vụcủ con ngư?i lạ bịnhà vua ruồg bỏnhư cũ nghĩ là ngư?i ta lạ quay vềcái nhà nư?c chai cứg cũcủ bọ tôi tớ ở đy kẻnô lệlặg im mà phụ vụ còn kẻchiế hữ ruộg đ?t và con ngư?i thì cốhế sứ lặg im mà thống trịdự vào bọ tôi tớvô cùng ngoan ngoãn và không hỗ láo. Cảnô lệ cảchủđ?u không thểnói lên cái họmuố: nô lệthì không thểnói rằg nó muố trởthành con ngư?i, chủthì không thểnói rằg trong các lãnh đ?a củ y, y không cầ đ?n con ngư?i. Vì vậ mà sựim lặg là phương tiệ duy nhấ đ? rút ra khỏ tình trạg này. Muta pecora, prona et ven tri oboedientia[128]2*.

Đ là câu chuyệ mư toan bấ thành đ?nh thủtiêu nhà nư?c phi-li-xtanh mà vẫ đ?ng trên miếg đ?t riêng củ nó: kế quảlà toàn thếgiớ có đ?ợ mộ bằg chứg hiể nhiên rằg, chếđ? chuyên chếnhấ thiế phả có tính súc vậ và nó không dung hòa đ?ợ vớ tính ngư?i. Những quan hệsúc vậ chỉcó thểđ?ợ duy trì bở tính súc vậ. Giờđy tôi đ giả quyế xong nhiệ vụchung củ chúng ta, - tôi đ xem xét kẻphi-li-xtanh và nhà nư?c củ y. Bạ đ?ng nói là tôi đnh giá quá cao hiệ tạ; nhưg nế tôi vẫ chưa đ?n nỗ tuyệ vọg vềhiệ tạ thì đ chỉlà vì chính cái tình trạg tuyệ vọg hiệ nay đ gieo vào lòng tôi mộ hy vọg. Đó là tôi chư nói đ?n sựbấ lự củ lũthống trịvà thái đ? bàng quan củ bọ bầ tôi và thầ dân đng vạ sựtrông vào ý chí củ Chúa, - mặ dù cảhai yế tốnày cộg lạ cũg đ? đ? đư sựviệ tớ thả họ. Tôi chỉxin lư ý bạ rằg, kẻthù củ bọ phi-li-xtanh, nghĩ là tấ cảnhững ai suy nghĩvà đu khổ đ đ tớ sựhiể biế lẫ nhau, - mà trư?c kia thì chư có khảnăg đ? làm đ?ợ nhưvậ, - và ngay cảchếđ? thụđ?ng tăg sốthầ dân kiể cũcũg hàng ngày cung cấ tân binh đ? phụ vụcho nhân loạ mớ. Còn chếđ? công nghiệ và thư?ng nghiệ, chếđ? sởhữ và bóc lộ ngư?i, lạ dẫ tớ sựchia rẽnộ bộxã hộ hiệ nay nhanh hơ rấ nhiề so vớ tăg dân số - sựchia rẽmà chếđ? cũkhông đ? sứ cứ vãn, bở vì nói chung nó không biế cứ vãn và không biế sáng tạ, mà chỉbiế tồ tạ và hư?ng lạ mà thôi. Sựtồ tạ mộ nhân loạ đu khổđng suy nghĩvà mộ nhân loạ biế tưduy đng bịáp bứ, nhấ đ?nh phả chặ ngang cái yế hầ củ thếgiớ súc vậ thụđ?ng, hư?ng lạ mộ cách vô nghĩ củ bọ phi-li-xtanh.

https://thuviensach.vn

Còn nhiệ vụcủ chúng ta là phả bóc trầ cái thếgiớ cũvà làm mộ công tác tích cự đ? hình thành mộ thếgiớ mớ. Tiế trình các sựkiệ càng dành nhiề thờ gian bao nhiêu cho nhân loạ biế tư duy đ? ý thứ đ?ợ tình trạg củ mình, và cho nhân loạ đng đu khổđ? đàn kế nhau lạ, - thì thành quảđng chín muồ trong lòng hiệ tạ sẽcòn ngon ngọ hơ bấ nhiêu.

M. gử R.[129]1

Croi-xnác, tháng Chín 1843

Tôi lấ làm vui mừg là bạ đ có mộ quyế đ?nh dứ khoát, và sau khi dứ bỏcái nhìn vọg vềquá khứ bạ đng hư?ng tươởg vềphía trư?c, tớ mộ dựđ?nh mớ [95]. Thếlà đ Pa-ri, tớ cái trườg đ?i họ triế họ già cỗ này, - absit men![130]2* - và tớ cái thủđ mớ củ thếgiớ mớ! Cái tấ yế ắ phả diễ ra. Bở vậ tôi không nghi ngờrằg sẽcó thểvượ qua tấ cảnhữg khó khă mà tôi hiể rấ rõ là lớ lắ.

Vảlạ, dầ cho dựđ?nh này có thành hay không, thì trong tấ cảmọ trườg hợ, tôi cũg vẫ sẽcó mặ tạ Pa-ri cuố tháng này, vì rằg cái không khí ở đy làm cho con ngư?i trởthành nô lệ và tôi hoàn toàn không thấ có ởnướ Đ?c bấ cứmộ khảnăg nào cho hoạ đ?ng tựdo.

ỞĐ?c tấ cảđ?u bịtrấ áp bằg bạ lự, ở đ đ đ?n lúc trí óc bịhỗ loạ thự sựrồ, hiệ thân củ sựngu xuẩ đng ngựtrị còn Xuy-rích thì tuân theo những chỉthịtừBéc-lin gử tớ. Bở vậ, ngày càng thêm rõ là cầ phả tìm mộ đ?a để tậ hợ mớ cho những cái đ?u đ?c lậ và thự sựbiế tư duy. Tôi tin tưởg rằg kếhoạh củ chúng ta đp ứg vớ yêu cầ thự tế vì rằg những yêu cầ thự tếcũg phả tựtìm cho mình sựthỏ mãn hiệ thự. Như vậ, tôi không hoài nghi vềkế quả chỉcầ chúng ta bắ tay vào việ mộ cách nghiêm túc mà thôi.

Tôi thiế nghĩlà những khó khă bên trong chưa hẳ đ kém phầ quan trọg so vớ những khó khă bên ngoài. Mặ dù không có những thắ mắ vềvấ đ? "từđu?", nhưg lạ có sựhoang mang rấ lớ đ?i vớ vấ đ?: "đ?n đu?". Đó là chư nói tớ sự hỗ loạ chung trong các quan để củ các nhà cả cách khác nhau mà mỗ ngư?i trong bọ họbuộ phả tựthú nhậ vớ mình rằg họkhông có mộ ý niệ chính xác vềviệ tư?ng lai sẽphả nhưthếnào. Trong lúc đ để ưu việ củ khuynh hư?ng mớ chính là ởchỗchúng ta không cốđán trư?c vềtư?ng lai mộ cách giáo đề, mà chỉmong tìm ra cái thếgiớ mớ

https://thuviensach.vn

qua sựphê phán thếgiớ cũ Cho đ?n nay các triế gia đ có trên bàn giấ củ mình lờ giả cho tấ cảnhững đề bí ẩ, và cái thếgiớ đ?n đ?n không hiể biế chỉcòn có việ là há miệg mà đ?p lấ những con gà gô rán củ khoa họ tuyệ đ?i mà thôi. Giờđy triế họ đ trởthành triế họ thếtụ; đề đ đ?ợ chứg minh mộ cách không thểnào bác bỏđ?ợ bở cái tình hình là bả thân ý thứ triế họ đ bịhút, không những ở bên ngoài mà cảbên trong, vào cơ lố củ cuộ đ?u tranh. Song nế việ cấ tạ tươg lai và tuyên bốdứ khoát những quyế đ?nh in sẵ cho tấ cảmọ thờ kỳsắ đ?n không phả là việ củ chúng ta, thì chúng ta càng biế rõ là mình cầ phả làm gì trong hiệ tạ, - tôi nói đế sự *phê phán thẳg tay toàn* bộ*cái hiệ tồ*, thẳg tay theo hai nghĩ: sựphê phán này không sợnhững kế luậ củ mình và không lùi bướ trư?c sựđ?ng đ? vớ những cơquan cầ quyề.

Bở vậ tôi không chủtrư?ng là chúng ta giư?ng lên mộ ngọ cờgiáo đề nào đ. Ngư?c lạ, chúng ta phả ra sứ giúp những kẻgiáo đề tựlàm sáng tỏcho mình vềý nghĩ củ những luậ để riêng củ họ Ví dụ đ?c biệ *chủnghĩ cộg sả* đng là mộ sựtrừ tư? ng giáo đề, hơ nữ đy tôi không nói đ?n mộ chủnghĩ cộg sả tư?ng tư?ng và có thểcó nào đ?y, mà nói vềmộ chủnghĩ cộg sả thự sựtồ tạ dướ cái hình thứ mà Ca-bê, Đ-da-mi, Vai-tlinh v.v., đng truyề bá. Cái chủnghĩ cộg sả này chỉlà biể hiệ đ?c thù củ nguyên tắ nhân đ?o, còn chưa thoát khỏ ảh hư?ng củ mặ đ?i lậ củ nó: tồ tạ tư nhân. Bở vậ, việ thủtiêu chếđ? tưhữ và chủnghĩ cộg sả này tuyệ nhiên không phả là mộ, và bên cạh chủnghĩ

cộg sả đ xuấ hiệ, mộ cách không phả ngẫ nhiên mà là hoàn toàn tấ yế, những họ thuyế khác vềchủnghĩ xã hộ, chẳg hạ như các họ thuyế củ Phu-ri-ê, Pru-đng v.v., - bở vì bả thân nó chỉlà sựthự hiệ nguyên tắ xã hộ chủnghĩ mộ cách đ?c thù, phiế diệ mà thôi.

Cảnguyên tắ xã hộ chủnghĩ, xét vềtoàn bộ vẫ lạ chỉlà mộ mặ có liên quan tớ sự*tồ tạ hiệ thự* củ bả chấ thự sựcủ con ngư?i. Chúng ta cũg phả có sựquan tâm như vậ đ?i vớ mộ mặ khác, đ?i vớ sựtồ tạ lý thuyế củ con ngư?i, do đ cầ phả lấ tôn giáo, khoa họ v.v. làm đ?i tượg phê phán củ mình. Ngoài ra, chúng ta mong tác đ?ng tớ những ngư?i đư?ng thờ củ mình, và hơ nữ - tớ những ngư?i Đ?c đ?ơg thờ vớ chúng ta. Hỏ rằg, bắ tay vào công việ ấ như thếnào đy? Có hai đề không còn nghi ngờgì nữ. Thứnhấ, tôn giáo, và thứhai, chính trị- đng làm cho ngư?i ta chủyế quan tâm tớ ở nướ Đ?c hiệ nay. Dầ chúng là như thếnào chăg nữ, chúng ta cũg phả lấ chính hai đ?i tư?ng này làm để xuấ phát chứkhông phả đm đ?i lậ chúng vớ mộ hệthố có sẵ nào đ như loạ *"Cuộ hành trình tớ I-ca-ri"*[96].

https://thuviensach.vn

Lý tính bao giờcũg tồ tạ, chỉcó đề không phả bao giờcũg tồ tạ dư?i hình thứ hợ lý. Do đ, ngư?i phê phán có thểlấ bấ kỳhình thái ý thứ lý luậ và thự tiễ nào đ? làm để xuấ phát và từnhữg hình thứ *riêng* củ thự tạ hiệ tồ mà phát triể cái hiệ thự chân chính vớ tư cách là cái tấ yế và là mụ đch cuố cùng củ nó. Còn vềcuộ số hiệ thự thì chính *nhà nư?c chính trị* trong tấ cảmọ hình thứ *hiệ đ?i* củ mình, vẫ chứ đ?ng những đi hỏ củ lý tính, ngay cảở những nơ mà nó còn chưa đ?ợ thấ nhuầ mộ cách có ý thứ những yêu sách củ chủnghĩ xã hộ. Và nhà nư?c không dừg lạ ở đ?y. Ởđu nó cũg ngầ hiể là lý tính đ đ?ợ thự hiệ. Nhưg ở đu nó cũg sa đng như vậ vào mâu thuẫ giữ sứmệh lý tư?ng củ mình vớ những tiề đ? hiệ thự củ mình.

Vì vậ, từcuộ xung đ?t đ giữ nhà nướ chính trịvớ chính bả thân, có thểphát triể cái chân lý xã hộ ra khắ nơ. Giố như*tôn giáo* giớ thiệ cái mụ lụ những cuộ chiế đ?u lý luậ củ loài ngư?i, *nhà nư?c chính trị*cũg giớ thiệ mụ lụ những cuộ chiế đ?u thự tiễ củ loài ngư?i. Như vậ, trong phạ vi hình thứ củ mình, nhà nư?c chính trịbiể thịsub specie rei publicae[131]1 mọ cuộ chiế đ?u, mọ nhu cầ, mọ chân lý xã hộ. Bở vậ, lấ mộ vấ đ? chính trịđ?c biệ nhấ làm đ?i tượg phê phán - ví dụnhư vấ đ? sựkhác biệ giữ chếđ? đ?ng cấ vớ chếđ? đ?i biể - tuyệ nhiên không có nghĩ là tụ từhauteur des principes[132]2* xuố, bở vì vấ đ? này chỉbiể thịbằg ngôn ngữ*chính trị*sựkhác biệ giữ sựthố trịcủ con ngư?i và sựthố trịcủ chếđ? tưhữ. Nghĩ là, ngư?i phê phán không những có thểmà còn phả đ? cậ những vấ đ? chính trịấ (những vấ đ? này tự hồhoàn toàn không đng chú ý đ?i vớ mộ ngư?i hăg say theo chủnghĩ xã hộ). Chỉra cái ưu việ củ chếđ? đ?i biể so vớ chếđ? đ?ng cấ, ngư?i phê phán *đ?ng chạ tớ những lợ ích thự tiễ* củ mộ đ?ng phái lớ. Đư chếđ? đ?i biể từhình thứ chính trịcủ nó lên hình thứ phổbiế và phát hiệ ra giá trịchân chính dùng làm cơsởcho hệthố này, ngư?i phê phán đ?ng thờ buộ đ?ng phái đ phả vư?t ra khỏ khuôn khổcủ mình, vì rằg sựthắg lợ củ nó cũg vừ là sựcáo chung củ nó.

Do đ, không gì ngă trởchúng ta gắ liề sựphê phán củ chúng ta vớ sựphê phán chính trị vớ lậ trườg đ?ng phái nhấ đ?nh trong chính trị và do đ gắ liề và đ?ng nhấ sựphê phán củ chúng ta vớ cuộ đ?u tranh *thự tế* Trong trườg hợ đ, chúng ta xuấ hiệ trư?c thếgiớ không phả vớ tưcách là những kẻgiáo đề mang theo cái nguyên tắ mớ, có sẵ: chân lý đy,

hãy quỳxuố trư?c nó! - Chúng ta phát triể cho thếgiớ những nguyên tắ mớ, rút ra ngay từnhữg nguyên tắ củ chính nó. Chúng ta không bả thếgiớ rằg: "đ?ng đ?u tranh nữ; toàn bộcuộ đ?u tranh củ mi là mộ đề vô nghĩ", chúng ta đm lạ cho nó khẩ hiệ chân chính củ cuộ đ?u tranh. Chúng ta chỉgiớ thiệ cho thếgiớ thấ rõ là nó đ?u tranh cho cái gì, còn ý thứ là cái mà thếgiớ *phả* giành lấ cho mình, dù nó muố hay không muố.

https://thuviensach.vn

Cuộ cả cách ý thứ *chỉ*là ở chỗlàm cho thếgiớ tựmình soi tỏcái ý thứ riêng củ mình, làm cho thếgiớ thứ tỉh khỏ những giấ mơvềbả thân mình, *giả thích* cho nó thấ đ?ợ ý nghĩ củ những hành đ?ng củ chính nó. Toàn bộnhiệ vụchúng ta chỉcó thểlà - như đề đ đ diễ ra trong sựphê phán củ Phoi-ơbắ đ?i vớ tôn giáo - đm lạ cho các vấ đ? tôn giáo và triế họ mộ hình thứ thích hợ vớ con ngư?i đ ý thứ đ?ợ bả thân mình.

Như vậ, phương châm củ chúng ta cầ phả là: cả cách ý thứ không phả bằg những giáo đề, mà bằg sựphân tích cái ý thứ thầ bí, tựbả thân nó chưa sáng tỏlà nó xuấ hiệ dư?i hình thứ tôn giáo hay dư?i hình thứ chính trị Đ?ng thờ cũg hóa ra là thếgiớ từlâu vẫ mơđ?n mộ đ?i tư?ng mà chỉcầ ý thứ đ?ợ nó là có thểthự sựnắ đ?ợ nó. Thếlà, vấ đ? không phả là vạh ra trong tưtư?ng mộ đư?ng phân giớ lớ giữ quá khứvà tươg lai, mà là *thự hiệ* những tưtư?ng củ quá khứ Và cuố cùng, ngư?i ta vỡlẽra rằg nhân loạ không phả bắ đ?u làm mộ việ *mớ* mà là thự hiệ mộ cách có ý thứ cái việ cũcủ mình.

Như vậ, chúng ta có thểbiể hiệ phư?ng hư?ng tờtạ chí củ chúng ta bằg mộ chữ công việ củ thờ đ?i hiệ nay đ? làm sáng tỏcho mình (triế họ có tính chấ phê phán) ý nghĩ củ cuộ đ?u tranh củ bả thân và những mong muố củ bả

thân. Đ là công việ làm cho thếgiớ và cho chúng ta nữ. Nó chỉcó thểlà sựnghiệ củ những lự lư?ng liên hợ. Đy là sự*thú tộ*, có thểthôi. Muố rử sạh những tộ lỗ củ mình, thì nhân loạ chỉcầ tuyên bốnhững tộ lỗ đ trong thự tếlà cái gì.

Do C.Mác viế vào tháng Ba, tháng Nă và tháng Chín 1843

In theo bài đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch- Französische]ahrbỹcher", 1844

https://thuviensach.vn

VỀVẤ Đ? DO THÁI

1) *Bru-nô Bau-ơ "Vấ đ? ngư?i Do Thái ".* Brau-svai-gơ 1843[133]1*.

2) *Bru-nô Bau-ơ* "Khảnăg củ ngư?i Do Thái và ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c hiệ nay có thểtrởthành những ngư?i tựdo". "Hai mươ mố tờtừThụ Sĩgử đ?n". Tậ vă do Ghê-oóc Héc-vển xuấ bả. Xuy-rích và Vin-tơtua, 1843, tr.56-71[134]2*

I

BRU-NÔ BAU-Ơ "VấN Đ? NGƯờI DO thái". Brau-svai-gơ 1843

Những ngư?i Do Thái Đ?c đ?u tranh đi giả phóng. Hợđi giả phóng vềphương diệ gì? Giả phóng *vềphương diệ công dân-nhà nư?c, vềphư?ng diệ chính trị*

Bru-nô Bau-ơtrảlờ họ không mộ ai ở Đ?c đ?ợ giả phóng vềmặ chính trị Bả thân chúng tôi cũg không đ?ợ tựdo. Thếthì chúng tôi giả phóng các anh làm sao đ?ợ? Các anh, những ngư?i Do Thái, là *những kẻích kỷ* khi các anh đi cho mình, vớ tư cách là ngư?i Do Thái, mộ sựgiả phóng riêng. Lẽra, là dân Đ?c thì các anh phả hoạ đ?ng cho sựnghiệ giả phóng nư?c Đ?c vềmặ chính trị là con ngư?i thì cho sựnghiệ giả phóng loài ngư?i, và cái tình cảh bịáp bứ, bịsỉnhụ thuộ loạ đ?c thù củ các anh thì lẽra các anh phả xem nó không

thân. Đ là công việ làm cho thếgiớ và cho chúng ta nữ. Nó chỉcó thểlà sựnghiệ củ những lự lư?ng liên hợ. Đy là sự*thú tộ*, có thểthôi. Muố rử sạh những tộ lỗ củ mình, thì nhân loạ chỉcầ tuyên bốnhững tộ lỗ đ trong thự tếlà cái gì.

Do C.Mác viế vào tháng Ba, tháng Nă và tháng Chín 1843

In theo bài đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c

https://thuviensach.vn

Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch- Französische

]ahrbỹcher", 1844

VỀVẤ Đ? DO THÁI

1) *Bru-nô Bau-ơ "Vấ đ? ngư?i Do Thái ".* Brau-svai-gơ 1843[135]1*.

2) *Bru-nô Bau-ơ* "Khảnăg củ ngư?i Do Thái và ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c hiệ nay có thểtrởthành những ngư?i tựdo". "Hai mươ mố tờtừThụ Sĩgử đ?n". Tậ vă do Ghê-oóc Héc-vềh xuấ bả. Xuy-rích và Vin-tơtua, 1843, tr.56-71[136]2*

I

BRU-NÔ BAU-Ơ "VấN Đ? NGƯờI DO thái". Brau-svai-gơ 1843

Những ngư?i Do Thái Đ?c đ?u tranh đi giả phóng. Hợđi giả phóng vềphương diệ gì? Giả phóng *vềphương diệ công dân-nhà nư?c, vềphư?ng diệ chính trị*

Bru-nô Bau-ơtrảlờ họ không mộ ai ở Đ?c đ?ợ giả phóng vềmặ chính trị Bả thân chúng tôi cũg không đ?ợ tựdo. Thếthì chúng tôi giả phóng các anh làm sao đ?ợ? Các anh, những ngư?i Do Thái, là *những kẻích kỷ* khi các anh đi cho mình, vớ tư cách là ngư?i Do Thái, mộ sựgiả phóng riêng. Lẽra, là dân Đ?c thì các anh phả hoạ đ?ng cho sựnghiệ giả phóng nư?c Đ?c vềmặ chính trị là con ngư?i thì cho sựnghiệ giả phóng loài ngư?i, và cái tình cảh bịáp bứ, bịsỉnhụ thuộ loạ đ?c thù củ các anh thì lẽra các anh phả xem nó không

https://thuviensach.vn

phả là ngoạ lệđ?i vớ qui tắ mà trái lạ, là đề xác nhậ qui tắ.

Hoặ giảcó thểlà ngư?i Do Thái đi bình đ?ng vớ những *thầ dân theo đ?o Cơ Đ?c vềmặ quyề lợ? Nế vậ thì họthừ nhậ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là hợ pháp, do đ, thừ nhậ chếđ? nô dịh phổbiế. Thếthì tạ sao họlạ không thích cái ách riêng củ họ nế họvẫ thích cái ách phổbiế? Tạ sao ngư?i Đ?c phả quan tâm đ?n việ giả phóng ngư?i Do Thái nế ngư?i Do Thái không quan tâm đ?n việ giả phóng ngư?i Đ?c?*

Nhà nư?c *Cơ Đ?c giáo chỉbiế có đ?c quyề. Trong nhà nư?c đ ngư?i Do Thái đ?ợ cái đ?c quyề làm ngư?i Do Thái. Là ngư?i Do Thái, họcó những quyề mà ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c không có. Thếthì tạ sao họlạ đ đi những quyề mà họkhông có, nhưng ngư?i Cơ Đ?c đng đ?ợ hư?ng?*

Khi ngư?i Do Thái muố tựgiả phóng khỏ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo thì họcũg đi nhà nư?c Cơ Đ?c giáo phả từbỏnhững đ?nh kiế *tôn giáo* củ mình. Song phả chăg anh ta, ngư?i Do Thái, từbỏđ?nh kiế tôn giáo *củ mình* ? Trong trườg hợ đ liệ anh ta có quyề đi những ngư?i khác phả ly khai vớ tôn giáo như thếkhông?

Theo bả chấ củ mình, nhà nư?c Cơ Đ?c giáo không thểgiả phóng ngư?i Do Thái; nhưg - Bau-ơthêm - theo bả chấ củ mình, ngư?i Do Thái cũg không thểđ?ợ giả phóng. Chừg nào nhà nướ còn là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo, và ngư?i Do Thái còn là Do Thái thì cảhai đ?u không thểgiả phóng ngư?i khác, cũg nhưkhông thểđ?ợ ngư?i khác giả phóng.

Nhà nướ Cơ Đ?c giáo chỉcó thểđ?i xửvớ ngư?i Do Thái đng nhưnhà nư?c Cơ Đ?c giáo vẫ làm, nghĩ là theo nguyên tắ đ?c quyề, cho phép ngư?i Do Thái đ?ợ tách biệ vớ những thầ dân khác, nhưg lạ buộ anh ta phả chị cái ách củ những lĩh vự biệ lậ khác và lạ càng chị đ?ng mộ cách gay gắ

hơ, vì ngư?i Do Thái ở trong tình trạg đ?i lậ *tôn giáo* vớ tôn giáo thố trị. Nhưg ngư?i Do Thái cũg chỉcó thểđ?i xửvớ nhà nư?c theo kiể Do Thái, nghĩ là đ?i xửvớ nhà nư?c nhưmộ cái gì xa lạ bằg cách đm cái quố tịh viể vôg củ mình đ?i lậ vớ quố tịh hiệ thự, đm cái luậ pháp hão huyề củ mình đ?i lậ vớ luậ pháp hiệ thự, coi mình có quyề tách biệ khỏ loài ngư?i, tuyệ nhiên không tham gia chút nào vào sựvậ đ?ng củ lịh sử đ?t hy vọg vào mộ tươg lai không có gì là chung và tươg lai củ toàn thểloài ngư?i, cho mình là thành viên củ dân tộ Do Thái, còn dân tộ Do Thái là mộ dân tộ đ?ợ Chúa chọ.

Vậ thì, dự vào cơsởnào mà các anh, những ngư?i Do Thái, lạ đi đ?ợ giả phóng? Vì tôn giáo củ các anh chăg? Nó là kẻtửthù đ?i vớ quố giáo. Vớ tưcách

https://thuviensach.vn

công dân củ nhà nư?c chăg? ỞĐ?c nói chung không có công dân củ nhà nướ. Vớ tư cách con ngư?i chăg? Các anh cũg không phả là những con ngư?i, giống như những kẻmà các anh kêu gọ.

Bau-ơđ?t vấ đ? giả phóng những ngư?i Do Thái theo cách mớ, sau khi đ phê phán tấ cảnhữg cách đ?t vấ đ? và giả quyế vấ đ? trư?c đy. Ông hỏ: những *thuộ tính* củ ngư?i Do Thái cầ phả đ?ợ giả phóng và củ nhà nư?c Cơ Đ?c cầ phả đ?ợ giả phóng là những thuộ tính nhưthếnào? Và ông trảlờ bằg cách phê phán tôn giáo Do Thái, ông phân tích sựđ?i lậ *tôn giáo* giữ đ?o Do Thái vớ đ?o Cơ Đ?c, giả thích bả chấ củ nhà nướ Cơ Đ?c giáo, - và ông đ làm tấ cảnhữg việ đ mộ cách dũg cả, sắ bén, có luậ cứvữg chắ, dướ mộ hình thứ trình bày vừ chính xác lạ vừ diễ cả và rấ kiên quyế.

Vậ thì Bau-ơgiả quyế vấ đ? Do Thái như thếnào? ông ta đ tớ kế luậ gì? Cách đ?t vấ đ? là cách giả quyế vấ đ?. Phê phán vấ đ? Do Thái là giả đp vấ đ? Do Thái. Nhưvậ, những kế luậ củ ông ta quy lạ là nhưsau:

Chúng ta phả giả phóng bả thân rồ mớ có thểgiả phóng ngư?i khác.

Hình thứ đ?i lậ kiên trì nhấ giữ ngư?i Do Thái vớ ngư?i CơĐ?c giáo là sựđ?i lậ *tôn giáo*. Làm thếnào đ? xóa bỏđ?ợ sựđ?i lậ? Muố thế cầ phả làm cho nó không thểcó đ?ợ. Làm thếnào đ? sựđ?i lậ *tôn giáo* không thểcó đ?ợ? Muố thếphả *thủtiêu tôn giáo*. Mộ khi ngư?i Do Thái và ngư?i CơĐ?c giáo bắ đ?u xem những tôn giáo đ?i lậ nhau củ mình chẳg qua chỉlà *những mứ đ? phát triể khác nhau củ tinh thầ nhân loạ,* là những bộda rắ khác nhau mà *lịh sử*đ lộ bỏkhỏ thân mình, và xem bả thân *con ngư?i* nhưrắ thay da, - thì khi đ, theo Bau-ơ ngư?i Do Thái và ngư?i Cơ Đ?c giáo không còn nằ trong mố quan hệphê phán, *khoa họ*, củ con ngư?i đ?i vớ nhau. Khi đ, *khoa họ* là sựthố nhấ củ họ Còn những sựđ?i lậ trong khoa họ thì do bả thân khoa họ xóa bỏ

Ngư?i Do Thái *Đ?c*, vấ phả trư?c hế là tình trạg thiế sựgiả phóng chính trịvà tính chấ Cơ Đ?c giáo đ?ợ chính thứ thừ nhậ củ nhà nư?c. Song trong quan niệ củ Bau-ơ vấ đ? Do Thái có mộ ý nghĩ chung, không tùy thuộ vào những đề kiệ riêng củ Đ?c. Đó là vấ đ? mố quan hệgiữ tôn giáo vớ nhà nư?c, vấ đ? *mâu thuẫ giữ tính chấ hạ chếcủ tôn giáo vớ sựgiả phóng chính trị* Giả phóng khỏ tôn giáo trởthành đề kiệ cảcho ngư?i Do Thái muố đ?ợ giả phóng vềchính trị lẫ cho nhà nướ phả giả phóng ngư?i khác và tựbả thân trởthành đ?ợ giả phóng.

https://thuviensach.vn

"Đng là, - ngư?i ta nói vớ chúng ta và bả thân ngư?i Do Thái cũg nói nhưthế- ngư?i Do Thái phả đ?ợ giả phóng không phả vớ tư cách là ngư?i Do Thái, không phả vì y là Do Thái, không phả vì y là ngư?i có cái nguyên tắ đ?o lý ư việ nhưthếcủ con ngư?i chung; trái lạ, bả thân *ngư?i Do Thái* đ tụ vềphía sau so vớ ngư?i *công dân nhà nư?c,* và y trởthành *công dân nhà nư?c* mặ dù y là Do Thái và phả cứlà Do Thái. Đề đ có nghĩ rằg y là ngư?i *Do Thái* và vẫ cứlà *Do Thái* mặ dù y là *công dân nhà nư?c* và sống trong những đề kiệ củ con ngư?i chung; bả chấ Do Thái và hạ chếcủ y, rố cuộ bao giờcũg thắg những nghĩ vụcon ngư?i và nghĩ vụchính trịcủ y. *Đ?nh kiế* tiế tụ tồ tạ mặ dù những nguyên tắ *phổbiế* đ chiế thắg nó. Song mộ khi nó tiế tụ tồ tạ thì ngư?c lạ, nó sẽđnh bạ mọ thứcòn lạ". "Chỉbắg ngụ biệ, chỉtheo vẻbềngoài, thì ngư?i Do Thái mớ sẽcó thểvẫ là ngư?i Do Thái trong đ?i sống nhà nư?c; do đ nế y mong vẫ làm ngư?i Do Thái thì cái vẻbềngoài đ?n giả hắ là bả chấ củ y và nó sẽđ?c thắg, nghĩ là *đ?i sống* củ y *trong nhà nư?c* sẽchỉlà cái vẻbềngoài, hay chỉlà mộ ngoạ lệnhấ thờ trong bả chấ và quy tắ" ("Khảnăg củ ngư?i Do Thái và ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c hiệ nay có thểtrởthành những ngư?i tựdo", “ai mư?i mố tờ?, tr.57).

Mặ khác, chúng ta hãy xem Bau-ơquy đ?nh nhiệ vụcủ nhà nư?c như thếnào.

"Nư?c Pháp", - Bau-ơviế, - "mớ đy đ chỉra cho chúng ta thấ" (những cuộ tranh luậ trong việ dân biể ngày 26 tháng Chạ 1840) "trong vấ đ? Do Thái, cũg như mọ khi trong tấ cảnhững vấ đ? *chính trị*khác, - cảh tư?ng mộ đ?i sống tự do, nhưg trong các luậ lệcủ nó, đ?i sống này đ quy tựdo ấ thành con sốkhông và do đ đ thừ nhậ cái bềngoài củ nó, còn mặ khác, trên thự tế đ bác bỏđ?o luậ tựdo củ mình" ("Vấ đ? ngư?i Do Thái", tr.64).

"Ở Pháp, sựtựdo phổbiế vẫ chưa trởthành mộ đ?o luậ, *vấ đ? Do Thái cũg chư đ?ợ giả quyế,* bở vì sựtựdo mà luậ pháp đ công bố- tứ là sựbình đ?ng củ tấ cảmọ công dân- bịhạ chếtrong cái đ?i sống mà những đ?c quyề tôn giáo vẫ còn thống ngựvà chia rẽ và sựkhông tựdo đ củ đ?i sống tác đ?ng trởlạ đ?n luậ pháp và buộ luậ pháp phả thừ nhậ sựphân chia những công dân tựmình đ đ?ợ tựdo thành những ngư?i bịáp bứ và những kẻđ áp bứ" (tr.65).

Thếthì đ?n khi nào vấ đ? Do Thái mớ đ?ợ giả quyế cho nướ Pháp?

"Ngư?i Do Thái, chẳg hạ, nhấ đ?nh sẽkhông còn là ngư?i Do Thái nữa nế như y không đ?m xỉ đ?n luậ lệcủ mình, luậ lệngă trởy thự hiệ những nghĩ vụcủ mình đ?i vớ nhà nư?c và đ?i vớ đ?ng bào củ mình; do đ, nế nhưy cứđ đ?n việ dân biể và tham gia những phiên họ công khai vào những ngày thứbả chẳg hạ. Bấ kỳmộ *đ?c quyề tôn giáo* nào nói chung, và do đ, cảđ?c quyề củ giáo hộ có đ?c quyề nữ, cũg đ?u phả đ?ợ thủtiêu, và nế như có mộ sốngư?i, hoặ nhiề ngư?i, hoặ thậ chí *cảtuyệ đ?i đ sốnữ, vẫ tiế tụ coi việ thự hiệ những nhiệ vụtôn giáo là nghĩ vụcủ mình,* thì nên đ? cho *chính bả thân họ*làm đề đ vớ tưcách là mộ *công việ riêng hoàn toàn"* (tr.65). "Mộ khi không có mộ tôn giáo có đ?c quyề nào thì nói chung tôn giáo cũg không còn nữ. Hãy gạ bỏcái tinh thầ ngoạ lệcủ tôn giáo, thếlà tôn giáo sẽkhông còn tồ tạ nữ" (tr.66). "Giống như ông Mác-tanh đy No đ giả thích lờ đ? nghịkhông nhắ nhởđ?n ngày chủnhậ trong các đ?o luậ là đ? nghịcông bốđ?o CơĐ?c chấ dứ sựtồ tạ củ mình, - ngư?i ta cũg có quyề (mà cái quyề này hoàn toàn có că cứ nói rằg lờ tuyên bốđ?o luậ

https://thuviensach.vn

vềngày thứbả không còn có hiệ lự bắ buộ đ?i vớ ngư?i Do Thái, sẽlà lờ tuyên bốđnh chỉsựtồ tạ củ đ?o Do Thái" (tr.71).

Nhưvậ, Bau-ơmộ mặ đi hỏ ngư?i Do Thái phả từbỏđ?o Do Thái, còn con ngư?i nói chung thì phả từbỏtôn giáo, đ? tựgiả phóng vớ tưcách là *công dân củ nhà nư?c*. Mặ khác, Bau-ơnhấ quán ở chỗxem sựxóa bỏtôn giáo về*mặ chính trị*là xóa bỏtôn giáo nói chung. Nhà nướ giảđ?nh tôn giáo thì chưa phả là nhà nướ chân chính, nhà nướ thự sự

"ấ nhiên, quan niệ tôn giáo tạ ra những đ?m bả cho nhà nư?c. Nhưng cho nhà nướ nào? *Cho nhà nư?c kiể nào?"* (tr.97).

Chính trong để này đ bộ lộquan để *phiế diệ* vềvấ đ? Do Thái.

Bấ luậ trườg hợ nào cũg không đ?ợ tựgiớ hạ trong việ nghiên cứ các vấ đ?: Ai phả giả phóng? Ai phả đ?ợ giả phóng? Sựphê phán sẽcòn phả làm mộ đề thứba nữ. Nó sẽ phả đ?t vấ đ?: đy là *sựgiả phóng loạ nào?* Những đề kiệ nào toát ra từbả chấ sựgiả phóng đng đi hỏ ? Chỉcó phê phán bả thân sự*giả phóng chính trị*mớ là sựphê phán cặ kẽvấ đ? Do Thái và thự sựbiế nó thành *"vấ đ? phổbiế củ thờ đ?i"*.

Vì Bau-ơkhông nâng vấ đ? lên tầ cao đ cho nên ông ta rơ vào mâu thuẫ. Ông ta đư ra những đề kiệ không dự trên bả chấ củ bả thân sựgiả phóng *chính trị. Ông ta nêu ra những vấ đ? không thuộ phạ vi nhiệ vụcủ ông, và giả*

quyế những nhiệ vụkhông giả đp đ?ợ vấ đ? ông nghiên cứ. Khi Bau-ơnói đ?n những kẻchố lạ sựgiả phóng ngư?i Do Thái: "Sai lầ củ họchỉlà ở chỗhọđ giảđ?nh rằg Nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là nhà nướ chân chính duy nhấ và không phê phán nó nhưhọđ phê phán ngư?i Do Thái" (tr.3), - thì theo ý kiế chúng tôi, sai lầ củ Bau-ơlà ông *chỉ*phê phán "nhà nư?c Cơ Đ?c giáo" mà không phê phán "nhà nướ nói chung", là ông không nghiên cứ mố *quan hệgiữ sựgiả phóng chính trịvớ sựgiả phóng con ngư?i*, và vì vậ, đư ra những đề kiệ chỉcó thểgiả thích đ?ợ bằg sựlẫ lộ mộ cách không phê phán giả phóng chính trịvà giả phóng con ngư?i nói chung mà thôi. Nế Bau-ơhỏ ngư?i Do Thái: theo quan để củ các anh, các anh có quyề đi hỏ sự*giả phóng chính trị*không? - thì chúng ta, ngư?c lạ, sẽđ?t câu hỏ: quan để giả phóng *chính trị* có quyề đi hỏ ngư?i Do Thái từbỏđ?o Do Thái không, đi hỏ con ngư?i từbỏtôn giáo nói chung không?

Vấ đ? Do Thái đ?ợ đ?t ra mộ cách khác nhau tùy theo ngư?i Do Thái sống trong nhà nướ nào. ỞĐ?c, nơ không có nhà nướ chính trị nhà nư?c vớ tưcách là

https://thuviensach.vn

nhà nướ, thì vấ đ? Do Thái là mộ vấ đ? thuầ túy *thầ họ.* Ngư?i Do Thái nằ trong sựđ?i lậ *tôn giáo* vớ mộ nhà nư?c thừ nhậ đ?o Cơ Đ?c là cơsởcủ mình. Nhà nướ này là nhà thầ họ ex professo[137]1*. Sựphê phán ở đy là sựphê phán thầ họ, sựphê phán gay gắ cảhai phía - phê phán thầ họ Cơ Đ?c giáo và phê phán thầ họ Do Thái giáo. Nhưg chúng ta cũg vẫ còn loay hoay trong vòng thầ họ, dù có loay hoay trong đ vớ thái đ? *phê phán* đ?n mứ nào cũg vậ.

Ở Pháp, trong mộ nhà nư?c *lậ hiế,* vấ đ? Do Thái là vấ đ? củ chủnghĩ lậ hiế, vấ đ? *tính chấ nử vờ củ giả phóng chính trị* Vì ở đy vẫ duy trì cái *vẻ*bề*ngoài* củ quố giáo, - dù chỉlà dư?i mộ hình thứ không nói lên cái gì cảvà tựmâu thuẫ, dư?i hình thứ *tôn giáo củ đ số* - cho nên quan hệcủ ngư?i Do Thái đ?i vớ nhà nư?c cũg duy trì cái *vẻ*bề*ngoài* củ sựđ?i lậ tôn giáo, thầ họ.

ChỉởHợ chúng quố Bắ Mỹ- ít ra cũg là trong mộ phầ đ?t nư?c này - vấ đ? Do Thái mớ mấ ý nghĩ *thầ họ* củ nó và trởthành vấ đ? *thếtụ* thự sự Chỉnơ nào mà nhà nướ chính trịtồ tạ dư?i hình thứ hoàn toàn phát triể củ nó thì quan hệcủ ngư?i theo đ?o Do Thái, củ ngư?i theo đ?o nói chung, đ?i vớ nhà nư?c chính trị tứ là quan hệgiữ tôn giáo vớ nhà nướ, mớ có thểbộ lộra dư?i toàn bộtính chấ đ?c đo củ nó, dư?i tấ cảtính chấ thuầ khiế củ nó. Phê phán quan hệđ sẽkhông còn là sựphê phán mang tính chấ thầ họ nữ, mộ khi nhà nướ không còn đ?i xửvớ tôn giáo *mộ cách thầ họ,* mộ khi nó bắ đ?u đ?i xửvớ tôn giáo vớ tư cách là nhà nướ, nghĩ là *theo tính cách chính trị* Khi đ, sựphê phán trởthành sự*phê phán nhà nư?c chính trị* Bắ đ?u từcái để ởđ?y vấ đ? không còn mang tính cách *thầ họ* nữ, thì sựphê phán củ Bau-ơcũg không còn mang tính chấ phê phán nữ.

"ỞHợ chúng quố không có quố giáo, cũg không có tôn giáo đ?ợ thừ nhậ củ đ số lẫ ư thếcủ đ?o giáo này đ?i vớ đ?o giáo khác. Nhà nư?c đ?ng ngoài mọ đ?o giáo" (G.Đ? Bô-mông, *"Ma-ri-a, hay chếđ? nô lệở Hợ chúng quố, v.v.", Pa-ri, 1835, tr.214). Thậ chí có mộ sốbang ở Bắ Mỹtrong đ "hiế pháp không biế tín ngư?ng tôn giáo và việ thự hành đ?o này hay đ?o kia thành đề kiệ củ những đ?c quyề chính trị (sách đ dẫ, tr.224). Ấy thếnhưng "Ở Hợ chúng quố ngư?i ta vẫ không nghĩrằg mộ ngư?i không có tôn giáo có thểlà ngư?i lư?ng thiệ" (sách đ dẫ, tr.224).*

Tuy vậ, Bắ Mỹchủyế vẫ là mộ nư?c mang tính chấ tôn giáo nhưBô-mông, Tố-cơvin và ngư?i Anh Ha-min-tơ đ?ng thanh xác nhậ. Nhưng chúng ta chỉlấ những bang Bắ Mỹlàm ví dụmà thôi. Vấ đ? là: sựgiả phóng chính trịđ *hoàn thành* quan hệnhưthếnào đ?i vớ tôn giáo? Mộ khi chúng ta thấ rằg, ngay trong mộ nư?c mà giả phóng chính trịđ hoàn thành, tôn

https://thuviensach.vn

giáo không những vẫ *tồ tạ* mà còn biể hiệ *sứ sống và sứ mạh,* thì đề đ chứg tỏrằg tồ tạ củ tôn giáo không mâu thuẫ vớ tính chấ hoàn thiệ củ nhà nư?c. Nhưg vì tồ tạ củ tôn giáo là tồ tạ củ sựkhông hoàn thiệ, cho nên chỉcầ tìm nguồ gố sựkhông hoàn thiệ này trong *bả chấ* củ chính nhà nướ. Đ?i vớ chúng ta, tôn giáo không còn là *nguyên nhân* củ tính chấ hạ chếthếtụ nữ, mà chỉlà sự*biể hiệ* củ nó. Vì vậ, chúng ta giả thích những xiềg xích tôn giáo trói buộ những công dân tựdo củ nhà nư?c bằg những xiềg xích thếtụ. Chúng ta không khẳg đ?nh rằg công dân củ nhà nư?c phả đạ tuyệ vớ tính hạ chếvềmặ tôn giáo củ mình đ? thủtiêu những xiềg xích thếtụ củ mình. Chúng ta khẳg đ?nh rằg họchỉđạ tuyệ vớ tính hạ chếvềmặ tôn giáo củ họkhi nào họthủtiêu đ?ợ những xiềg xích thếtụ củ họ Chúng ta không biế những vấ đ? thếtụ thành những vấ đ? *thầ họ.* Chúng ta biế những vấ đ? thầ họ thành những vấ đ? thếtụ. Sau khi ngư?i ta lấ những sựmê tín đ? giả thích lịh sửtrong mộ thờ gian khá lâu, thì chúng ta lạ lấ lịh sựđ? giả thích những sựmê tín. Vấ đ? *quan hệgiữ giả phóng chính trịvà tôn giáo,* đ?i vớ chúng ta, sẽtrởthành vấ đ? *quan* hệ*giữ giả phóng chính trịvớ giả phóng con ngư?i.* Chúng ta phê phán sựbấ lự củ nhà nư?c chính trịđ?i vớ tôn giáo khi phê phán nhà nư?c chính trịdư?i hình thứ *thếtụ* củ nó, *không kểđ?n* sựbấ lự củ nó đ?i vớ tôn giáo. Trong mâu thuẫ giữ nhà nư?c vớ mộ *tôn giáo nhấ đ?nh,* - ví dụvớ *đ?o Do Thái,* - chúng ta khám phá ra tính cách con ngư?i củ mâu thuẫ đ, coi đ là mâu thuẫ giữ nhà nư?c vớ những *thành phầ thếtụ nhấ đ?nh,* mâu thuẫ giữ nhà nư?c vớ *tôn giáo nói chung,* mâu thuẫ giữ nhà nư?c vớ những *tiề đ?* củ nó nói chung.

Sựgiả phóng *chính trị*củ ngư?i theo đ?o Do Thái, củ ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c, củ ngư?i theo *tôn giáo* nói chung, là sự*giả phóng nhà nư?c* khỏ đ?o Do Thái, đ?o Cơ Đ?c, khỏ *tôn giáo* nói chung. Theo kiể củ nó bằg phương thứ phù hợvớ bả chấ củ

nó, nhà nư?c tựgiả phóng khỏ tôn giáo vớ tưcách là *nhà nư?c,* khi mà nó tựgiả phóng khỏ *quố giáo,* nghĩ là khi nhà nư?c vớ tư cách là nhà nư?c không bả vệmộ tôn giáo nào, mà ngư?c lạ, tựbả vệmình vớ tưcách là nhà nư?c. Sựgiả phóng *chính trị*khỏ tôn giáo không phả là sựgiả phóng khỏ tôn giáo đ?n cùng, không còn mâu thuẫ, bở vì giả phóng chính trịkhông phả là phư?ng thứ giả phóng *con ngư?i* đ?n cùng, không còn mâu thuẫ.

Giớ hạ củ sựgiả phóng chính trịngay từđ?u đ thểhiệ ra ở chỗlà, nhà nư?c có thểtựgiả phóng mình khỏ mộ sựhạ chếnào đ, nhưg con ngư?i vẫ không đ?ợ *thự*

https://thuviensach.vn

*sự*thoát khỏi sựhạ chếđ, ở chỗnhà nư?c có thểlà mộ *nư?c cộng hòa*[138]1* nhưng con ngư?i vẫn không phải là *ngư?i tựdo*. Bản thân Bau-ơngần cho là nhưvậy khi đ? xuất đề kiến giải phóng chính trịsau đây:

"Mỗi kỳmộ đ?c quyền tôn giáo nào nói chung, và do đ, cảđ?c quyền của giáo hội có đ?c quyền nữ, cũng đ?u phải đ? ợ thủtiêu, và nếu nhưcó mộ sốngư?i, hoặc nhiều ngư?i, hoặc thậm chí *cảtuyệt đ?i đa số nữa, vẫn tiếp tục coi việc thực hiện những nhiệm vụtôn giáo là nghĩa vụ của mình thì nên đ? cho chính bản thân họlàm đều đó với tưcách là làm một công việc riêng hoàn toàn".*

Như vậy, *nhà nư?c* có thểhoàn toàn đ?ợc giải phóng khỏi tôn giáo ngay cảkhi *tuyệt đ?i đa số*vẫn còn theo tôn giáo. Còn tuyệt đ?i đa sốthì vẫn tiếp tục theo tôn giáo do chỗhọchỉtheo tôn giáo privatim[139]2*.

Nhưng quan hệgiữa nhà nư?c, đ?c biệt là giữa *nền cộng hòa*, với tôn giáo chẳng qua chỉlà quan hệgiữa *những con ngư?i* tạo thành nhà nư?c với tôn giáo mà thôi. Từđó phải kết luận rằng, con ngư?i đ?ợc giải phóng khỏi một sựhạn chếnào đ?y *thông qua nhà nư?c*, đ?ợc giải phóng vềmặt *chính trị* khi mà, mâu thuẫn với chính bản thân, nó vư?t lên trên sựhạn chếđó một cách *trừu tư?ng* và *hạn chế, một cách cụ thể. Tiếp tục phải kết luận rằng, khi đ?ợc giải phóng vềmặt chính trịthì con ngư?i đ?t đ?ợc tựdo bằng con đư?ng vòng, qua khâu trung gian - mặc dầu là khâu cần thiết. Cũng từđó, cuối cùng phải kết luận rằng, ngay cảkhi con ngư?i thông qua nhà nư?c mà tuyên bốmình là vô thần, nghĩa là khi nó tuyên bốnhà nư?c là vô thần, thì nó vẫn bịhạn chếvềmặt tôn giáo, chính bởi vì con ngư?i chỉthừa nhận bản thân qua con đ?ờng vòng, chỉnhờvào khâu trung gian. Tôn giáo chính là sựthừa nhận con ngư?i bằng con đ?ờng vòng, sựthừa nhận thông qua kẻtrung gian. Nhà nư?c là kẻtrung gian giữa con ngư?i và sựtựdo của con ngư?i. Giống như Giê-xu là kẻtrung gian mà con ngư?i trút lên vai toàn bộtính chất thần thánh của mình, toàn bộtính hạn chếtôn giáo của mình, nhà nư?c cũng là kẻtrung gian mà con ngư?i đ?t vào đối toàn bộsựkhông thần thánh của mình, toàn bộsựtựdo con ngư?i của mình.*

Việc nâng con ngư?i vềmặt *chính trị*lên trên tôn giáo chia sẻmọi nhược điểm và mọi ưu điểm vềviệc đ? cao chính trịnói chung. Nhà nư?c, với tưcách là nhà nư?c, hủy bỏ*chế đ? tưhữu* chẳng hạn, con ngư?i tuyên bốsởhữu tư nhân *bịxóa bỏ*vềmặt *chính trị* một khi nó bãi bỏ*suất thuế*tài sản đ?i với quyền ứng cửvà bầu cử nhưtại nhiều bang ở Bắc Mỹđã làm. Xét vềmặt quan điểm chính trịthì *Ha-min-tơ* đã hoàn toàn đúng khi ông lý giải sựkiện này theo ý nghĩa là *"nhân dân bình thư?ng đã chiếm thắng bọn sởhữu và củng cả bằng tiền"*[97]. Phải chăng chế đ? tưhữu không bịxóa bỏtrên ý niệm như kẻvô sản đã

https://thuviensach.vn

trởthành nhà lậ pháp đ?i vớ kẻhữ sả? *Suấ thuế*cho tưcách tuyể cử- đ là hình thứ *chính trị*cuố cùng củ sựthừ nhậ quyề tưhữ.

Tuy vậ, việ thủtiêu chếđ? tưhữ vềmặ chính trịkhông những không xóa bỏchếđ? tư hữ, mà thậ chí còn giảđ?nh chếđ? tư hữnữ. Nhà nư?c xóa bỏ theo cách củ nó những

phân biệ về*xuấ thân, đ?ng cấ, họ vấ, nghềnghiệ* khi nó tuyên bốxuấ thân, đ?ng cấ, họ vấ nghềnghiệ là những phân biệ *không thuộ* về*chính trị* khi nó công bốrằ mỗ mộ ngư?i là mộ kẻtham dựvớ tính cách *bình đ?ng* vào chủquyề củ nhân dân, không kểđ?n những phân biệ đ, khi nó xét mọ phầ tửtrong đ?i sống hiệ thự củ nhân dân theo quan để nhà nư?c. Mặ dù tấ cảnhững đề đ, nhà nư?c vẫ cho phép quyề tư hữ, họ vấ, nghềnghiệ *hoạ đ?ng* theo phư?ng thứ *đ?c thù củ chúng* và biể thịbả chấ *riêng* củ chúng vớ tưcách là quyề tư hữ, họ vấ, nghềnghiệ. Nhà nư?c còn rấ xa mớ xóa bỏđ?ợ tấ cảnhững phân biệ *thự tế*đ, ngư?c lạ, nó chỉtồ tạ vớ đề kiệ là những phân biệ đ tồ tạ, nhà nư?c chỉcả thấ mình là *nhà nư?c chính trị*và chỉthự hiệ *tính chấ phổbiế* củ mình trong sựđ?i lậ vớ những phầ tửđ củ mình. Bở vậ, *Hê-ghen* xác đ?nh rấ đng mố quan hệcủ *nhà nư?c chính trị*đ?i vớ tôn giáo khi ông nói:

"Muố cho [… nhà nư?c đ?t tớ sựtồ tạ nhưmộ *hiệ thự đ?o đ?c tựbiế mình* củ tinh thầ, thì cầ phả có sự *phân biệ* giữ nó vớ hình thứ quyề uy và tín ngư?ng; nhưng sựphân biệ này chỉxuấ hiệ chừng nào phía giáo hộ đ tớ sự*phân chia* trong bả thân nó; *chỉkhi nào vư?t lên trên* những giáo hộ *đ?c thù* thì nhà nư?c mớ có đ?ợ và thự hiệ đ?ợ *tính chấ phổbiế* củ tưtư?ng, nguyên tắ hình thứ củ mình"(Hê-ghen. "riế họ pháp quyề" xuấ bả lầ thứnhấ, tr. 346).

Dĩnhiên! chỉkhi nào vư?t *lên trên* những phầ tử*riêng biệ* thì nhà nư?c mớ tựtổchứ thành cái phổbiế.

Theo bả chấ củ mình, nhà nư?c chính trịhoàn chỉh là *đ?i sống loài* củ con ngư?i, *đ?i lậ* vớ đ?i sống vậ chấ củ nó. Tấ cảmọ tiề đ? củ đ?i sống ích kỷnày vẫ tiế tụ tồ tạ *bên ngoài* phạ vi nhà nư?c, trong *xã hộ công dân,* cụthểlà vớ tưcách những thuộ tính củ xã hộ công dân. Nơ nào mà nhà nư?c chính trịđ đ?t tớ hình thứ thậ sựphát triể củ nó, thì không những trong tưtư?ng, trong ý thứ, mà cảtrong

hiệ thự, trong *đ?i sống,* con ngư?i cũg sống mộ cuộ sống kép, cuộ sống thiên giớ và cuộ sống hạgiớ, cuộ sống trong *cộg đ?ng chính trị*trong đ con ngư?i thừ nhậ mình là mộ *sinh vậ xã hộ,* và cuộ sống trong *xã hộ công dân,* trong đ con ngư?i hoạ đ?ng vớ tư cách là *tưnhân*, xem những ngư?i khác là phư?ng tiệ, tựhạmình xuống vai trò phư?ng tiệ và trởthành đ? chơ củ những lự lư?ng xa lạ Nhà nư?c chính trịđ?i xửvớ

https://thuviensach.vn

xã hộ công dân mộ cách cũg duy linh như thiên giớ đ?i xửvớ hạgiớ. Nhà nư?c chính trịcũg nằ trong tình trạg đ?i lậ như vậ đ?i vớ xã hộ công dân, cũg khắ phụ nó bằg cái phư?ng thứ mà tôn giáo dùng đ? khắ phụ tính chấ hạ chếcủ thếgiớ trầ tụ; nghĩ là, cũg giống như tôn giáo đ?i vớ thếgiớ trầ tụ, nhà nư?c buộ phả thừ nhậ xã hộ công dân, hồ phụ nó và chị phụ tùng sựthống trịcủ nó. Trong cái hiệ thự *gầ nhấ* củ mình, trong xã hộ công dân, con ngư?i là mộ sinh vậ thếtụ. Ởđy, nơ mà nó có ý nghĩ mộ cá thểhiệ thự đ?i vớ bả thân và vớ những ngư?i khác, thì nó là mộ hiệ tư?ng *bịtư?c mấ tính chân lý.* Ngư?c lạ, trong nhà nư?c, nơ mà con ngư?i đ?ợ thừ nhậ là mộ sinh vậ củ loài, thì nó là mộ thành viên giảcủ chủquyề tư?ng tư?ng, ở đy nó không còn có cuộ sống cá thểhiệ thự củ mình và đ?y rẫ tính phổbiế phi hiệ thự.

Cuộ xung đ?t trong đ con ngư?i, vớ tưcách là tín đ? củ mộ tôn giáo *riêng,* đ? ng đ? vớ chính bả thân mình vớ tưcách là công dân nhà nư?c, cũg nhưvớ những ngư?i khác vớ tưcách là những thành viên củ chỉh thểxã hộ, - cuộ xung đ?t ấ quy thành sựphân liệ *thếtụ* giữ nhà nư?c *chính trịvớ xã hộ công dân.* Đ?i vớ con ngư?i là bourgeois[140]1* thì "cuộ sống trong nhà nư?c chỉlà cái bềngoài hay là mộ ngoạ lệtrong chố lát củ bả chấ và quy tắ". Thậ vậ, giống nhưngư?i Do Thái,

ngư?i bourgeois chỉcòn lạ trong lĩh vự cuộ sống củ nhà nư?c mộ cách ngụ biệ, cũg giống như citoyen[141]1* chỉcòn là ngư?i Do Thái hoặ bourgeois mộ cách ngụ biệ. Nhưg sựngụ biệ này không thuộ phạ vi cá nhân. Đ là *sựngụ biệ* củ bả thân *nhà nư?c chính trị* Sựphân biệ giữ con ngư?i tôn giáo vớ ngư?i công dân nhà nư?c là sựphân biệ giữ thư?ng nhân vớ công dân nhà nư?c, giữ công nhân công nhậ vớ công dân nhà nư?c, giữ kẻsởhữ ruộg đ?t vớ công dân nhà nư?c, giữ *con ngư?i sống vớ công dân nhà nư?c.* Mâu thuẫ giữ con ngư?i tôn giáo vớ con ngư?i chính trịcũg là mâu thuẫ giữ bourgeois và citoyen, giữ thành viên củ xã hộ công dân và cái *lố sưtửchính trị*củ nó.

Mố xung đ?t thếtụ này, mà vấ đ? Do Thái rố cuộ bị quy thành, là quan hệgiữ nhà nư?c chính trịvớ những tiề đ? củ mình, - chẳg kểđ là những yế tốvậ chấ nhưsởhữ tưnhân v.v., hay là những yế tốtinh thầ như giáo dụ, tôn giáo, - mố xung đ?t này giữ lợ ích *chung vớ lợ ích riêng,* sựphân liệ giữ *nhà nư?c chính trị*và *xã hộ công dân,* những sựđ?i lậ thếtụ ấ bịBau-ơbỏqua khi ông luậ chiế chống biể hiệ *tôn giáo* củ chúng.

https://thuviensach.vn

"Chính cơsởcủ xã hộ công dân- những nhu cầ đ?m bả sựtồ tạ cho *xã hộ công dân* và *đ?m bả tính tấ yế củ nó,* - đng làm cho sựtồ tạ củ nó luôn luôn bịđ dọ, duy trì trong nó yế tốkhông vững chắ và đ? ra sựhỗ hợ không ngừg biế đ?i giữ giàu và nghèo, giữ túng thiế vớ phồ vinh, đ? ra hiệ tư?ng hay đ?i thay nói chung" (tr.8).

Ta hãy đ?i chiế đạ này vớ toàn bộphầ "Xã hộ công dân" (tr.8-9), phác theo những nét chủyế trong triế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Bau-ơthừ nhậ xã hộ công dân trong sựđ?i lậ vớ nhà nư?c chính trịlà tấ yế, bở vì ông thừ nhậ nhà nư?c chính trịlà mộ tấ yế.

Giả phóng *chính trị* tấ nhiên, là mộ tiế bộlớ; thậ ra nó không phả là hình thứ cuố cùng củ sựgiả phóng con ngư?i nói chung, nhưng nó là hình thứ cuố cùng củ sựgiả phóng con ngư?i trong *giớ hạ* củ trậ tựthếgiớ đ tồ tạ cho đ?n nay. Lẽdĩnhiên, *ở đy* chúng ta đng nói vềsựgiả phóng hiệ thự, giả phóng thự tiễ.

Con ngư?i đ?ợ giả phóng về*mặ chính trị*khỏ tôn giáo bằg cách đổ tôn giáo ra khỏ lĩh vự công pháp và chuyể nó vào trong lĩh vự tư pháp. Nó không còn là tinh thầ củ *nhà nư?c,* nơ mà con ngư?i - mặ dù ở mộ mứ hạ chế dư?i mộ hình thứ riêng biệ và trong mộ lĩh vự riêng biệ - hành đ?ng nhưlà mộ sinh vậ loài, cùng vớ những ngư?i khác; nó đ trởthành tinh thầ củ *xã hộ công dân,* củ lĩh vự chủnghĩ vịkỷ nơ mà bellum omnium con tre omnes[142]1* ngựtrị Bả chấ củ nó không còn biể thị*tính cộg đ?ng* nữ, mà biể thịsự*phân biệ.* Tôn giáo đ trởthành biể hiệ củ việ *tách* con ngư?i ra khỏ cái *cộg đ?ng* mà con ngư?i là thành viên, khỏ bả thân mình và khỏ những ngư?i khác, - *lúc ban đ?u* tôn giáo chính là cái cộg đ?ng này. Tôn giáo chỉlà tín ngư?ng trừ tư?ng củ sựsai lầ đ?c thù, *củ sởthích tưnhân,* củ sựtùy tiệ. Ví dụ sựchia nhỏvô cùng tậ tôn giáo ởBắ Mỹngay *về bềngoài cũg đ khoác cho tôn giáo cái hình thứ mộ công việ thuầ túy cá nhân. Nó bịhạxuố lĩh vự những lợ ích tưnhân khác và bịđ ra ngoài cộg đ?ng chính trịvớ tưcách là cộg đ?ng chính trị Nhưg không nên tựđ mình vềranh giớ củ giả phóng chính trị Việ phân đi con ngư?i thành con ngư?i công và con ngư?i tư việ di chuyể tôn giáo từtrong nhà nư?c sang xã hộ công dân, - đ không phả là mộ nấ cá biệ nào củ sựgiả phóng chính trịmà là sựhoàn thành nó; bở vậ, giả phóng chính trịkhông thủtiêu tính tôn giáo hiệ thự củ con ngư?i cũg nhưnó không mong muố thủtiêu tính tôn giáo đ.*

*Sựphân xẻ*con ngư?i thành ngư?i theo đ?o Do Thái và ngư?i công dân nhà nư?c, thành ngư?i theo đ?o Tin lành và ngư?i công dân nhà nư?c, thành ngư?i theo tôn giáo và ngư?i công dân nhà nư?c, sựphân xẻnày không phả là đề giảđố

https://thuviensach.vn

đ?i vớ đ?i số công dân-nhà nư?c, không phả là sựtrố tránh giả phóng chính trị - nó *đch thị*là *giả phóng chính trị* là phư?ng thứ *chính trị*đ? giả phóng khỏ tôn giáo. Thự ra, trong những thờ đ?i mà nhà nư?c chính trịbịcưỡng bách phả ra đ?i từtrong lòng xã hộ công dân, vớ tưcách là nhà nư?c chính trị khi mà sựtựgiả phóng củ con ngư?i cốmang hình thứ tựgiả phóng chính trị - trong những thờ đ?i đ nhà nư?c có thểvà phả đ tớ *huỷ bỏ*tôn giáo, tớ *thủtiêu* tôn giáo. Nhưng nó chỉcó thểđ tớ đ bằg con đ?ờg mà nó dùng đ? đ tớ hủ bỏchếđ? tư hữ, tớ việ xác lậ mứ tố đ cho giá cả tớ tịh thu, tớ đnh thuếlũ tiế, bằg con đ?ờg mà nó dùng đ? đ tớ thủtiêu những sinh mệh, tớ *máy chém.* Trong những lúc đ?c biệ cả thấ sứ mạh củ mình, đ?i số chính trịra sứ bóp nghẹ những tiề đ? củ mình - xã hộ công dân và những yế tốcủ nó - và tựcấ tạ dư?i dạg mộ đ?i số loài, không có mâu thuẫ, hiệ thự, củ con ngư?i. Nhưng nó chỉcó thểđ?t tớ đề đ sau khi đ bư?c vào mâu thuẫ *cư?ng chế*vớ những đề kiệ số còn củ riêng mình, sau khi đ tuyên bốcách mạg là *không ngừg,* và vì vậ tấ thả kịh chính trịcũg nhấ đ?nh phả kế thúc bằg sựphụ hồ tôn giáo, chếđ? tư hữ, tấ cảnhững yế tốcủ xã hộ công dân, giống như chiế tranh phả kế thúc bằg hòa bình vậ.

Và cũg không phả cái gọ là nhà nư?c *Cơ Đ?c giáo, vố thừ nhậ đ?o Cơ Đ?c là cơsởcủ mình, là quố giáo, và vì vậ loạ trừtấ cảnhững tôn giáo khác, - không phả nhà nư?c ấ, mà chính là nhà nư?c vô thầ, nhà nư?c dân chủ, cái nhà nư?c chỉdành cho tôn giáo mộ vịtrí giữ những yế tốkhác củ xã hộ công dân, mớ là đ?nh cao củ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo. Mộ nhà nư?c vẫ còn là nhà thầ họ, vẫ còn chính thứcông bốđ?o*

CơĐ?c là tín đề củ mình, vẫ còn chưa dám tuyên bốmình là *nhà nư?c,* - mộ nhà nư?c nhưvậ thì còn chưa biể thịđ?ợ cái cơsở*con ngư?i* (biể hiệ thầ bí củ cơsởnày là đ?o CơĐ?c) dư?i hình thứ *con ngư?i thếtụ,* trong cái *hiệ thự* mà nó vố có vớ tư cách là nhà nư?c. Cái gọ là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo chỉgiả đ?n là cái *phi nhà nư?c,* bở vì không phả đ?o CơĐ?c vớ tư cách là tôn giáo, mà chỉcó cái *nề móng con ngư?i* củ đ?o Cơ Đ?c mớ có thểtựthự hiệ trong những con ngư?i thậ sự

Cái gọ là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là sựphủđ?nh củ đ?o CơĐ?c đ?i vớ nhà nư?c, chứtuyệ nhiên không phả là sựthự hiệ đ?o Cơ Đ?c vềmặ nhà nư?c. Cái nhà nư?c còn thự hành đ?o Cơ Đ?c dư?i hình thứ tôn giáo thì vẫ chư thự hành đ?o đ dư?i hình thứ nhà nư?c, bở vì mộ nhà nư?c nhưvậ vẫ còn đ?i xửvớ tôn giáo mộ cách tôn giáo, tứ không phả là sự*thự hiệ hiệ thự* củ cái cơsởcon ngư?i củ tôn giáo, bở vì nó vẫ hư?ng vềcái *phi hiệ thự,* tớ cái hình vẻ*tư?ng tư?ng* củ bả chấ đ củ con

https://thuviensach.vn

ngư?i. Cái gọ là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là mộ nhà nư?c *không hoàn bị* và đ?o Cơ Đ?c là sự*bù đ?p* và *thầ thánh hóa* sựkhông hoàn bịđ. Vì vậ, đ?i vớ nó tôn giáo phả trởthành *phư?ng tiệ,* và nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là nhà nư?c *giảnhân giảnghĩ.* Nhà nư?c *hoàn bị*có xem tôn giáo là mộ trong những tiề đ? củ mình hay không, do sựkhông hoàn bịbao hàm trong *bả chấ* chung củ nhà nư?c, hay nhà nư?c *không hoàn bị*tuyên bốtôn giáo là *cơsở*củ mình, do sựkhông hoàn bịbao hàm trong sự*tồ tạ đ?c thù* củ nó vớ tưcách mộ nhà nư?c không hoàn bị - đ là mộ sựkhác biệ lớ. Trong trư?ng hợ sau, tôn giáo trởthành mộ *chính trịkhông hoàn bị.* Trong trư?ng hợ trư?c, tôn giáo bộ lộsựkhông hoàn bịvố có ngay cảđ?i vớ mộ *chính trị*hoàn bị Cái gọ là nhà nư?c CơĐ?c giáo cầ đ?n đ?o Cơ Đ?c đ? bù đ?p cho mình thành *nhà nư?c.* Còn nhà nư?c dân chủ mộ nhà nư?c thậ sự thì không cầ đ?n tôn giáo đ? bù đ?p vềmặ chính trịcho mình. Ngư?c lạ, nó có

thểtrừ tư?ng hóa khỏ tôn giáo, bở vì trong nó cơsởcon ngư?i củ tôn giáo đ đ?ợ thự hiệ bằ phư?ng thứ thếtụ. Cái gọ là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo đ?i xửvớ tôn giáo mộ cách chính trị và đ?i xửvớ chính trịmộ cách tôn giáo. Khi hạthấ những hình thứ nhà nư?c xuố thành cái vẻbềngoài thì nó cũg hạthấ tôn giáo xuố thành cái vẻbềngoài vớ mộ mứ đ? cũg ngang như thế

Đ? làm sáng tỏsựđ?i lậ này, chúng ta hãy xét cấ tạ củ Bau-ơvềnhà nư?c Cơ Đ?c giáo, cấ tạ phát sinh từviệ nghiên cứ nhà nư?c Đ?c Cơ Đ?c giáo.

"?ểchứg minh *sựkhông thểcó* hoặ *tính không hiệ thự* củ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo", - *Bau-ơ*nói, "gầ đy ngư?i ta đ nhiề lầ việ dẫ những *câu* châm ngôn trong kinh Phúc âm mà nhà nư?c *không những không làm theo mà thậ chí còn không thểlàm theo, nế nhưnó không muố tan rã hoàn toàn".* "Nhưng vấ đ? đu có đ?ợ giả quyế dễdàng đ?n thế Những châm ngôn Phúc âm này đi hỏ cái gì? Đi hỏ sựtựphủnhậ siêu nhiên, sựthầ phụ quyề uy củ khả thị sựrút lui khỏ nhà nư?c, sựbãi bỏnhững quan hệthếtụ. Nhà nư?c CơĐ?c giáo *đi* hỏ tấ cảnhững cái đ và đm lạ tấ cảnhững cái đ. Nó thấ nhuầ *tinh thầ kinh Phúc âm* và nế nó không nhắ lạ theo từg chữ từg lờ mà kinh Phúc âm đ dùng đ? biể hiệ tinh thầ đ, thì đ chỉlà vì nhà nư?c biể hiệ tinh thầ đ dư?i những hình thứ nhà nư?c, nghĩ là dư?i những hình thứ tuy đ?ợ lấ từđ?i số nhà nư?c và từtrầ thế nhưng vẫ bịhạxuố cái vẻ bên ngoài giả đ?n trong sựcả biế tôn giáo mà những hình thứ đ phả trả qua. Nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là sựrút lui khỏ cái nhà nư?c đng sửdụg những hình thứ nhà nư?c đ? tựthự hiệ" (tr.55).

Bau-ơchứg minh tiế rằg, nhân dân củ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo chẳg qua chỉlà phi-nhân dân, rằg nhân dân đ không còn mộ ý chí riêng củ mình nữ, rằg sựtồ tạ chân chính củ nó đ?ợ thểhiệ trong ngư?i đ?ng đ?u nhà nư?c mà họchị dư?i quyề, nhưng ngư?i này, ngay từđ?u và theo bả chấ củ mình đ xa lạvớ nhân dân, nghĩ là

https://thuviensach.vn

do trờ ban xuống và đ?n vớ nhân dân mà không có mộ tác đ?ng nào từphía nhân dân; rằg những luậ lệcủ nhân dân này không phả do họlàm ra, mà là những *khả thị tích cự; rằg chúa tểcủ họcầ đ?n những kẻ có đ?c*

quyề làm trung gian giữ vịđ vớ nhân dân theo đng nghĩ củ nó, tứ là vớ quầ chúng; rằg bả thân quầ chúng này tựphân giả ra thành nhiề nhóm riêng biệ do ngẫ nhiên tạ ra và quy đ?nh, chúng khác biệ nhau vềlợ ích, vềdụ vọg và đ?nh kiế riêng và dư?i dạg đ?c quyề, đ?ợ hư?ng cái quyề tách biệ nhau - v.v. (tr.56).

Song chính Bau-ơcũg nói:

"Chính trị nế nó nhấ thiế không phả là cái gì khác mà chỉlà tôn giáo thôi, thì nó không còn có thểlà chính trịnữ, - cũg hệ nhưkhông thểxem việ rử nồ niêu củ nhà bế là việ nộ trợ nế nhưnó đ?ợ xem là công việ củ tôn giáo" (tr. l08).

Nhưg chính trong nhà nư?c Đ?c Cơ Đ?c giáo, tôn giáo lạ là "việ nộ trợ, cũg như"việ nộ trợ là tôn giáo. Trong nhà nư?c Đ?c Cơ Đ?c giáo sựthố trịcủ tôn giáo là tôn giáo củ sựthố trị

Việ tách "tinh thầ củ kinh Phúc âm" khỏ "chữnghĩ củ kinh Phúc âm" là hành vi *phi tôn giáo.* Mộ nhà nư?c buộ kinh Phúc âm phả dùng tớ chữnghĩ củ chính trịkhác vớ chữnghĩ củ thầ linh, thì nó bịtộ phạ thánh - nế như không xét theo quan để củ con ngư?i thì cũg xét theo quan để tôn giáo củ mình cầ phả đm *lờ lẽ*trong bả kinh đ?i lậ vớ cái nhà nư?c thừ nhậ đ?o Cơ Đ?c là tiêu chuẩ tố cao củ mình, và thừ nhậ kinh thánh là *hiế chư?ng* củ mình, bở vì bả kinh này thiêng liêng đ?n từg chữ từg lờ. Nhà nư?c này, cũg như *rác rư?i con ngư?i* làm chỗdự cho nó, đng rơ vào mộ mâu thuẫ, đu khổ không thểvư?t qua đ?ợ xét theo quan để ý thứ tôn giáo, khi ngư?i ta đư nó vềvớ những châm ngôn củ kinh Phúc âm mà nhà nư?c "không những không làm theo mà *thậ chí* còn *không thểlàm theo, nế nhưnó không muố tan rã hoàn toàn vớ tư cách là nhà nư?c". Thế thì tạ sao nhà nư?c lạ không muố tan rã hoàn toàn? Bả thân nó không thểtrả lờ câu hỏ đ cho chính mình lẫ cho những ngư?i khác. Trư?c*

ý thứ củ mình, nhà nư?c Cơ Đ?c giáo chính thố là mộ *nghĩ vụbắ buộ,* không thểthự hiệ nổ; khi khẳg đ?nh *tính hiệ thự* trong sựtồ tạ củ mình, nhà nư?c này chỉtựdố mình và vì vậ bao giờcũg vẫ là đ?i tư?ng nghi ngờ đ?i tư?ng không tin cậ đ?ợ, đ?i tư?ng khảnghi đ?i vớ chính bả thân. Do đ, sựphê phán sẽhoàn toàn đng đ?n, khi nó đ?y cái nhà nư?c đng việ vào kinh thánh tớ chỗlàm cho ý thứ tố tă đ, thành thửnhà nư?c tựmình cũg không còn biế mình là *ả tư?ng* hay *hiệ thự,* còn

https://thuviensach.vn

sựthấ hèn củ những mụ đch *thê' tụ* củ nó, dùng tôn giáo làm nơ ẩ náu, thì xung đ?t không đề hòa vớ sựtrung thự củ ý thứ *tôn giáo* củ nó, ý thứ này coi tôn giáo là mụ đch củ thếgiớ. Nhà nư?c này chỉcó thểthoát khỏ những dă vặ trong lòng bằg cách trởthành *tên đ?y tớcảh sát* cho nhà thờCơĐ?c giáo. Trư?c nhà thờnày, cái nhà thờcông bốchính quyề thếtụ là mộ tổchứ phụ tùng nó, thì nhà nư?c bấ lự, cái chính quyề *thếtụ* nhậ mình là chúa tểcủ tinh thầ tôn giáo cũg bấ lự.

Trong cái gọ là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo, cái có ý nghĩ thự sựkhông phả là *con ngư?i* mà là sự*tha hóa* củ nó. Ngư?i duy nhấ có ý nghĩ, *đ?c vua,* là mộ con ngư?i khác biệ mộ cách đ?c thù vớ tấ cảmọ ngư?i khác, hơ nữ còn là mộ con ngư?i đ?ợ tôn giáo làm cho trởnên thiêng liêng, trự tiế gắ vớ thiên giớ, vớ Chúa. Những quan hệ- ở đy là quan hệthố trị- vẫ là quan hệ*tôn giáo*. Do đ, tinh thầ tôn giáo chưa trởthành tinh thầ thếtụ thự sự

Nhưg tinh thầ tôn giáo cũg không thểtrởthành tinh thầ thếtụ *thự sự*bở vì bả thân nó chẳg qua chỉlà mộ hình thứ *phi thếtụ* củ mộ nấ phát triể nào đ củ tinh thầ con ngư?i. Tinh thầ tôn giáo chỉcó thểđ?ợ thự hiệ theo mứ đ? mà nấ phát triể nhấ đ?nh này củ tinh thầ con ngư?i (tinh thầ tôn giáo là biể hiệ tôn giáo củ nấ phát triể này) thểhiệ ra và tựcấ thành trong hình thứ *thếtụ* củ mình. Đề đ diễ ra trong nhà nư?c *dân chủ* Không phả đ?o Cơ Đ?c mà

cơsởcon ngư?i củ đ?o Cơ Đ?c mớ là cơsởcủ nhà nư?c này. Tôn giáo vẫ là ý thứ ý tư?ng, ý thứ phi thếtụ củ các thành viên củ nhà nư?c đ, bở vì tôn giáo là hình thứ ý tư?ng củ cái *nấ phát triể củ con ngư?i* đ?ợ thự hiệ trong nhà nư?c đ.

Thành viên nhà nư?c chính trịtheo tôn giáo do hậ quảcủ tính nhịnguyên giữ đ?i sốg cá nhân và đ?i sốg loài, giữ đ?i sốg xã hộ công dân và đ?i sốg chính trị hợtheo tôn giáo bở vì con ngư?i quan hệvớ đ?i sốg nhà nư?c nằ ở phía bên kia cá tính hiệ thự củ nó, như là vớ đ?i sốg thự sựcủ nó; hợtheo tôn giáo vì ở đy tôn giáo là tinh thầ củ xã hộ công dân, là biể hiệ củ sựtách rờ và đ?y xa nhau ra giữ con ngư?i vớ con ngư?i. Nề dân chủchính trịcòn mang tính cách CơĐ?c giáo chừg nào trong đ con ngư?i - không phả con ngư?i cá biệ nào đ, mà bấ kỳmộ con ngư?i nào - có ý nghĩ nhưmộ thự thể*có chủquyề*, nhưmộ thự thểtố cao, nhưg đ là con ngư?i dư?i cái dạg phi giáo dụ, phi xã hộ củ nó, con ngư?i trong tồ tạ ngẫ nhiên củ nó, con ngư?i đng như trong thự tế con ngư?i bịtoàn bộtổchứ củ xã hộ chúng ta làm cho hưhỏg, mấ bả ngã và trởthành xa lạvớ bả thân mình, bịđ?t dư?i quyề lự củ những mố quan hệvà những thếlự tựphát vô nhân đ?o, tóm lạ, là con ngư?i

https://thuviensach.vn

chưa phả là mộ thự thểloài *thự sự* Cái mà đ?i vớ đ?o Cơ Đ?c là mộ hình ảh hoang đ?ờg, mộ mơư?c, mộ đ?nh đ?, - chủquyề củ con ngư?i, nhưg là củ con ngư?i vớ tưcách là mộ thự thểxa lạ khác vớ con ngư?i hiệ thự, - là hiệ thự sờmó đ?ợ, là tính chấ thờ đ?i, là nguyên tắ thếtụ trong nề dân chủ

Trong nề dân chủhoàn bị ý thứ tôn giáo và thầ họ, dư?i con mắ riêng củ mình, lạ càng thêm có tính chấ tôn giáo và thầ họ, vì nhìn bềngoài nó không có ý nghĩ chính trị không có những mụ đch trầ tụ, nó là công việ củ mộ tinh thầ lẩ trố sựphù hoa củ thếtụ, là biể hiệ củ tính chấ hạ chế củ lư?ng tri, là sả phẩ củ sựtùy tiệ và tư?ng tư?ng,

là cõi sống thự sựở bên kia. Ở đy, đ?o Cơ Đ?c đ?t đ?ợ cái biể hiệ *thự tiễ* củ vai trò tôn giáo vạ năg củ mình bằg cách kế hợ - dư?i hình thứ đ?o Cơ Đ?c - những thếgiớ quan nhiề vẻnhấ, khi sắ đ?t chúng nằ cạh nhau, hơ thếnữ, bằg cách thậ chí cũg không đi hỏ những ngư?i khác phả theo đ?o Cơ Đ?c, mà chỉđi thừ nhậ tôn giáo nói chung, bấ luậ tôn giáo nào (xem tác phẩ củ Bô-mông đ dẫ ở trên). Ý thứ tôn giáo sung sư?ng hảhê khi đ?m đố trong sựphong phú vềnhữg đ?i lậ tôn giáo và vềtính đ dạg tôn giáo.

Nhưvậ, chúng tôi đ trình bày rằg, sựgiả phóng chính trịkhỏ tôn giáo vẫ đ? cho tôn giáo có hiệ lự, mặ dù không ởdư?i dạg mộ tôn giáo có đ?c quyề. Mâu thuẫ giữ ngư?i theo mộ tôn giáo riêng nào đ vớ chính bả thân mình vớ tưcách là mộ công dân nhà nư?c, chỉlà mộ *phầ* củ *mâu thuẫ thếtụ* phổbiế - *giữ nhà nư?c chính trịvà xã hộ công dân.* Sựhoàn bịcủ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo là mộ nhà nư?c thừ nhậ mình là nhà nư?c và trừ tư?ng hóa khỏ tôn giáo củ các thành viên củ mình. Giả phóng nhà nư?c khỏ tôn giáo không phả là giả phóng con ngư?i hiệ thự khỏ tôn giáo.

Bở vậ, chúng ta không cùng Bau-ơnói vớ những ngư?i Do Thái rằg: Các anh không thểđ?ợ giả phóng vềmặ chính trịkhi chư triệ đ? giả phóng bả thân khỏ đ?o Do Thái. Ngư?c lạ, chúng ta nói vớ họ vì các anh có thểđ?ợ giả phóng vềmặ chính trịmà không phả từbỏhoàn toàn và không đề kiệ đ?o Do Thái, cho nên đề đ có nghĩ là bả thân sự*giả phóng chính trị*còn chưa phả là giả phóng *con ngư?i.* Nế các anh, những ngư?i Do Thái, muố đ?ợ giả phóng chính trịkhi chưa giả phóng bả thân mình vớ tưcách những con ngư?i, thì tính cách nử vờ đ và mâu thuẫ đ không phả chỉnẵ ở các anh, chúng nằ trong *chính bả chấ* và *phạ trù* giả phóng chính trị Nế các anh bịhạ chếtrong khuôn khổcủ phạ trù đ thì các anh đ tham dựvào sựhạ

https://thuviensach.vn

chếchung. Giống nhưnhà nư?c *làm theo kinh Phúc âm* khi giữlệ trường Cơ Đ?c giáo trong

cách đ?i xửvới ngư?i Do Thái, mặ dù nó vẫ là nhà nư?c, - ngư?i Do Thái cũg *làm chính trị*khi đi quyề công dân nhà nư?c, mặ dù họvẫ là ngư?i Do Thái.

Nhưg nế mộ con ngư?i - trong khi vẫ là ngư?i Do Thái - có thểđ?ợ giả phóng vềmặ chính trị đ?ợ có quyề công dân nhà nư?c, thì như vậ phả chăg anh ta có thểđi cái gọ là *quyề củ con ngư?i* và có đ?ợ những quyề đ? Bau-ơ*phủnhậ* đề này.

"Vấ đ? là",- ông ta viế, - "ngư?i Do Thái vớ tưcách là nhưvậ, nghĩ là ngư?i Do Thái tựnhậ rằg bả chấ thự sựcủ họbuộ họphả sống mãi mãi tách biệ vớ những ngư?i khác, - ngư?i Do Thái đ liệ có thểnhậ đ?ợ những *quyề phổbiế củ con ngư?i* và thừ nhậ những ngư?i khác cũg có những quyề đ, hay không".

"ư tư?ng vềnhững quyề củ con ngư?i chỉmớ đ?ợ mởra cho thếgiớ CơĐ?c giáo trong thếkỷ vừ qua thôi. Nó không phả bẩ sinh đ?i vớ con ngư?i, mà ngư?c lạ, chỉtrong cuộ đ?u tranh chố 'lạ những truyề thố lịh sửtrong đ con ngư?i đ?ợ giáo dụ cho đ?n nay thì con ngư?i mớ giành đ?ợ nó. Như vậ, các quyề củ con ngư?i không phả là mộ tặg phẩ củ tự nhiên, cũg không phả là di sả mà chúng ta thừ kếđ?ợ củ lịh sửquá khứ - chúng đ đ?ợ mua bằg giá mộ cuộ đ?u tranh chố những ngẫ nhiên củ sựđ?u thai và chố những đ?c quyề do lịh sửtruyề từđ? i này qua đ?i khác cho đ?n nay. Chúng là kế quảcủ họ vấ, và chỉkẻnào giành đ?ợ chúng, xứg đng vớ chúng mớ nắ đ?ợ chúng mà thôi".

"hưg phả chăg ngư?i Do Thái có thểthự sựcó đ?ợ những quyề hạ đ trong tay? Chừg nào anh ta còn là ngư? i Do Thái thì cái bả chấ hạ chếlàm cho anh ta trởthành ngư?i Do Thái, vẫ phả thắg bả chấ con ngư?i đng gắ anh ta vớ tư cách là con ngư?i, vớ những ngư?i khác, vẫ phả tách anh ta ra khỏ những ngư?i không phả Do Thái. Sựtách biệ này nói lên rằg, cái bả chấ đ?c thù làm cho anh ta trởthành ngư?i Do Thái, là cái bả chấ chân chính cao nhấ củ anh ta, đ?ng trư?c bả chấ này thì bả chấ con ngư?i phả như?ng bộ.

"Ngư?i theo đ?o CơĐ?c vớ tư cách là ngư?i theo đ?o CơĐ?c cũg vậ, ngư?i đ cũg không thểcấ những quyề củ con ngư?i cho bấ kỳai" (tr.19, 20).

Theo Bau-ơ con ngư?i phả hy sinh *"đ?c quyề tín ngư?ng"* đ? có thể có đ?ợ những nhân quyề phổ biế. Vậ chúng ta hãy

quan sát cái gọ là nhân quyề, và hơ thếnữ quan sát nhân quyề dư?i hình thứ thậ sựcủ chúng, dư?i cái hình thứ mà chúng có đ?ợ ởngư?i Bắ Mỹvà ngư?i Pháp, là những kẻđ *phát minh* ra chúng! Mộ phầ thì những nhân quyề này là những quyề *chính trị* những quyề chỉđ?ợ thự hiệ cùng vớ những kẻkhác mà thôi. Nộ dung củ chúng là *tham gia vào cộg đ?ng này*, và hơ nữ là vào cộg đ?ng *chính trị* vào *nhà*

https://thuviensach.vn

nư?c. Chúng nhậ vào phạ trù *tựdo chính trị* vào phạ trù *quyề công dân nhà nư?c*, những quyề hạ này, nhưchúng ta thấ, tuyệ nhiên không giảđ?nh phả bãi bỏtôn giáo mộ cách tuyệ đ?i và tích cự, do đ chúng cũg không giảđ?nh phả bãi bỏđ?o Do Thái, chẳg hạ. Còn phả xét mộ phầ khác củ nhân quyề, droits de l'homme[143]1*, vì chúng khác vớ droits du citoyen[144]2*.

Đư?c liệ vào hàng những quyề đ là tựdo tín ngư?ng, là quyề thự hành bấ cứtín ngư?ng nào. *Đ?c quyề tín ngư?ng* đ?ợ trự tiế thừ nhậ vớ tính cách hoặ giảlà mộ *quyề củ con ngư?i*, hoặ giảlà hậ quảcủ mộ trong các nhân quyề, - tứ là củ tựdo.

Bả tuyên ngôn nhân quyề và dân quyề, nă 1791, đề 10: "Không ai bịáp chếvì niề tin củ mình, cảtín ngư?ng tôn giáo cũg vậ". Trong phầ I bả hiế pháp nă 1791, việ "mỗ ngư?i đ?ợ tựdo thự hành *tôn giáo* mà họlà tín đ?" đ?ợ thừ nhậ là nhân quyề.

Bả tuyên ngôn nhân quyề v.v., nă 1793, đề 7: gọ việ "tựdo thự hành tín ngư?ng" là mộ trong những nhân quyề. Vềquyề công bốtưtư?ng và ý kiế củ mình, quyề hộ họ, quyề thự hành tín ngư?ng củ mình, thậ chí còn nói: "Sựcầ thiế phả công bốnhững *quyề* đ giảđ?nh có sựtồ tạ củ chếđ? chuyên chếhoặ sựhồ ứ mớ mẻvề chếđ? chuyên chế. Xem hiế pháp nă 1795, phầ XIV, đề 354.

Hiế pháp Pen-xin-va-ni-a, đề 9,§3: "Tấ cảmọ ngư?i đ?u đ?ợ tựnhiên phú cho cái *quyề* không thểtách rờ là đ?ợ cúi mình trư?c đ?ng vạ năg theo mệh lệh củ lư?ng tâm mình, và theo luậ pháp thì không ai có thểbịép buộ phả thự hành, xác lậ hoặ ủg hộmộ tôn giáo này hay tôn giáo khác, mộ nghi thứ tôn giáo này hay mộ nghi thứ tôn giáo khác, trái vớ mong muố củ mình. Không mộ quyề lự nào củ con ngư?i, trong bấ luậ mộ trư?ng hợ nào, lạ có thểcan thiệ vào những vấ đ? tín ngư?ng và thiế lậ sựkiể soát đ?i vớ những sứ mạh củ linh hồ".

Hiế pháp Niu - Hă-sia, đề 5 và 6: "Mộ sốtrong những quyề tựnhiên, theo bả chấ củ chúng, là không thểdi như?ng đ?ợ, vì rằg không gì có thểsánh ngang vớ chúng vềmặ ý nghĩ. *Quyề* tín ngư?ng thuộ vềsốđ" (Bô-mông, s.đd., tr.213,214).

Từkhái niệ vềnhân quyề tuyệ nhiên không toát ra tính chấ không thểtư?ng dung giữ tôn giáo vớ những quyề củ con ngư?i, - ngư?c lạ, trong những quyề đ có trự tiế chỉra *quyề đ?ợ mộđ?o*, đ?ợ mộđ?o theo bấ luậ kiể nào, đ?ợ hành đ?o theo tôn giáo riêng củ mình. *Đ?c quyề tín ngư?ng* là *mộ quyề phổbiế củ con ngư?i*.

Droits de l'homme - nhân quyề vớ tư cách là *nhưvậ*, khác vớ droits du citoyen - quyề công dân nhà nư?c. Thếthì cái homme khác vớ *ci-toyen* này là ai vậ? Chẳg phả là ai khác mà là *thành viên củ xã hộ công dân*. Tạ sao thành viên củ xã hộ công dân lạ đ?ợ gọ là "con ngư?i", chỉđ?ợ gọ giả đ?n là "con ngư?i", tạ sao

https://thuviensach.vn

quyề củ nó lạ đ?ợ gọ là *nhân quyề*? Đề đ là do đu? Chỉlà do quan hệgiữ nhà nư?c chính trịvớ xã hộ công dân, do bả chấ củ giả phóng chính trị

Trư?c hế chúng ta xác nhậ sựthậ là, cái gọ là *nhân quyề*, droits de l'homme, khác vớ droits du citoyen, chẳg qua chỉlà những quyề củ *thành viên xã hộ công dân*, nghĩ là củ con ngư?i vịkỷtách khỏ bả chấ con ngư?i và tính cộg đ?ng củ con ngư?i. Chúng tôi xin như?ng lờ cho bả hiế pháp triệ đ? nhấ, bả hiế pháp nă 1793:

Tuyên ngôn nhân quyề và dân quyề.

Đề 2: "Những quyề này" ("những quyề tựnhiên và không thểtách rờ") "*là bình đ?ng, tựdo, an ninh, sởhữ*".

Tựdo là gì ?

Đề 6: "Tựdo là quyề củ con ngư?i đ?ợ làm tấ cảnhững gì mà không phư?ng hạ đ?n quyề củ ngư?i khác", hoặ theo Tuyên ngôn nhân quyề nă 1791: "Tựdo là quyề đ?ợ làm tấ cảnhững gì không phư?ng hạ đ?n ngư?i khác".

Nhưvậ, tựdo là quyề đ?ợ làm tấ cảnhững gì, đ?ợ thi hành tấ cảnhững gì không phư?ng hạ đ?n ngư?i khác. Giớ hạ trong đ mỗ ngư?i có thểvậ đ?ng mà *không phư?ng hạ* đ?n ngư?i khác thì đ?ợ luậ pháp quy đ?nh, cũg tự như giớ hạ giữ hai thử ruộg đ?ợ quy đ?nh bở cái cọ chia bờ Đy là nói đ?n tựdo củ con ngư?i vớ tưcách là mộ đ?n tửbiệ lậ, khép kín. Tạ sao, theo Bau-ơ ngư?i Do Thái lạ không thểhư?ng quyề củ con ngư?i? "Chừg nào anh ta còn là ngư?i Do Thái thì cái bả chấ hạ chếlàm cho anh ta trởthành ngư?i Do Thái, vẫ phả thắg bả chấ con ngư?i đng gắ anh ta vớ tưcách là con ngư?i vớ những ngư?i khác, vẫ phả tách anh ta ra khỏ những ngư?i không phả là Do Thái". Nhưg quyề con ngư?i đ?ợ hư?ng tựdo đ?ợ xây dựg không phả trên cơsởkế hợ con ngư?i vớ con ngư?i, mà ngượ lạ, trên cơsởtách con ngư?i khỏ con ngư?i. Cái quyề đ là *quyề* tách ra này, là quyề củ cá nhân *hạ chế* khép kín trong bả thân.

Quyề *tưhữ* củ con ngư?i là sựáp dụg thự tiễ quyề con ngư?i đ?ợ hư?ng tựdo.

Quyề tư hữ củ con ngư?i là gì ?

Đề16: (hiế pháp nă 1793): "Quyề củ mỗ công dân đ?ợ sửdụg và chi phố *tuỳtheo ý mình* tài sả củ mình, thu nhậ củ mình, thành quảlao đ?ng củ mình và thành quảcủ sựcầ cù củ mình, gọ là quyề *tưhữ*".

Do đ, quyề tưhữ củ con ngư?i là quyề đ?ợ sửdụg tài sảvà chi phốtài sả tùy theo ý mình(à son gré), không kể đ?n những ngư?i khác, không phụthuộ vào xã hộ; quyề đ là quyề vịkỷ Sựtựdo cá nhân này, cũg như việ sửdụg tựdo này, tạ ra cơsởcủ xã hộ công dân. Tựdo này đ?t mỗ mộ ngư?i vào cái hoàn cảh trong đ anh ta xem

https://thuviensach.vn

kẻkhác không phả là sự*thự hiệ* tựdo củ mình, mà ngư?c lạ, là *giớ hạ* củ tựdo đ. Nhưg trư?c hế nó tuyên bốquyề củ con ngư?i "đ?ợ sửdụg và chi phố *tùy theo ý mình* tài sả củ mình, thu nhậ củ mình, thành quảlao đ?ng củ mình và thành quảcủ sựcầ cù củ mình".

Còn có nhữg quyề khác củ con ngư?i nữ là: bình đ?ng và an ninh.

Ởđy, bình đ?ng đ?ợ xét theo ý nghĩ phi chính trịvà chẳg qua chỉlà sựbình đ?ng củ tựdo nói trên, cụthểlà: mỗ ngư?i đ?u đ?ợ xem là mộ đ?n tửcó ý nghĩ đ?c lậ. Hiế pháp nă 1795 quy đ?nh khái niệ bình đ?ng đ theo ý nghĩ củ nó nhưsau:

Đề 3 (hiế pháp nă 1795): "Bình đ?ng là mọ ngư?i đ?u như nhau trư?c luậ pháp,- khôg kểlà nó bả vệhay trừg trị.

Còn an ninh?

Đề 8 (hiế pháp nă 1793): "An ninh dự trên sựbả vệcủ xã hộ đ?i vớ mỗ mộ thành viên củ mình, nhằ mụ đch bả vệcon ngư?i, các quyề và sởhữ củ ngư?i đ".

An ninh là khái niệ xã hộ cao nhấ củ xã hộ công dân, là khái niệ cảh sát, khái niệ theo đ toàn thểxã hộ chỉtồ tạ đ? đ?m bả cho mỗ thành viên củ mình sựbấ khảxâm phạ vềcon ngư?i, nhữg quyề và sởhữ củ nó. Theo ý nghĩ này, Hê-ghen gọ xã hộ công dân là "nhà nư?c củ sựtúng thiế và củ lý trí".

Nhờkhái niệ an ninh mà xã hộ công dân không vư?t lên trên sựvịkỷcủ mình. Ngư?c lạ, an ninh là *đ?m bả* củ sựvịkỷđ.

Do đ, trong sốnhữg quyề đ?ợ gọ là củ con ngư?i, không có quyề nào vư?t ra ngoài giớ hạ con ngư?i vịkỷ con ngư?i vớ tư cách là thành viên xã hộ công dân, nghĩ là vớ tưcách mộ cá nhân khép kín lạ trong bả thân, trong lợ ích riêng và sựtùy tiệ riêng, và tách khỏ cái tổg thểcủ xã hộ. Trong những quyề này, con ngư?i tuyệ nhiên không đ?ợ xem là mộ thự thểloài, - trái lạ, bả thân đ?i số loài, xã hộ, đ?ợ xem là cái khung bên ngoài đ?i vớ các cá nhân, là sựgiớ hạ tính đ?c lậ ban đ? u củ họ Mố liên hệduy nhấ thốg nhấ họlạ là sựcầ thiế tựnhiên, là nhu cầ và lợ ích riêng, là việ duy trì sởhữ củ mình và cá nhân vịkỷcủ mình.

Mộ đề bí ẩ là, làm thếnào mà mộ nhân dân chỉvừ mớ bắ đ?u giả phóng mình, chỉvừ mớ phá hủ mọ trởngạ giữ các yế tốkhác nhau củ mình, chỉvừ mớ xây dựg cộg đ?ng chính trị - làm thếnào mà mộ nhân dân như vậ lạ trịh trọg tuyên bốquyề củ con ngư?i vịkỷ tách khỏ những ngư?i khác và khỏ cộg đ?ng này (Tuyên ngôn nă 1791). Và sau đ lờ tuyên bốấ đ?ợ nhắ lạ vào lúc mà chỉcó mộ sựhy sinh

https://thuviensach.vn

cự kỳanh dũg mớ có thểcứ đ?ợ nư?c nhà và vào lúc mà việ đi hỏ mộ sựhy sinh nhưvậ, do đ, lạ đ?ợ đ? ra vớ mộ sứ mạh bứ thiế, - vào lúc mà việ đm hy sinh tấ cảnhững lợ ích củ xã hộ công dân nhấ đ?nh phả đ?ợ đ?t ra mộ cách cấ bách, còn sựvịkỷthì bịtrừg trịnhư mộ tộ phạ (Tuyên ngôn nhân quyề v.v., nă 1793). Sựkiệ ấ còn trởnên bí ẩ hơ nữ khi chúng ta thấ rằg đ?i sốg công dân - nhà nư?c, *cộg đ?ng chính trị* thậ chí bịnhững nhà hoạ đ?ng giả phóng chính trịhạxuốg vai trò mộ *phư?ng tiệ* giả đ?n đ? bả tồ những cái gọ là những quyề củ con ngư?i đ; rằg nhưvậ là citoyen đ?ợ tuyên bốlàm đ?y tớcho cái homme vịkỷ còn lĩh vự trong đ con ngư?i xuấ hiệ vớ tưcách là mộ thự thểxã hộ lạ bịđ?t thấ hơ cái lĩh vự trong đ con ngư?i xuấ hiệ vớ tưcách là mộ thự thểtưnhân; rằg rố cuộ, không phả con ngư?i vớ tư cách là citoyen, mà con ngư?i vớ

tư cách bourgeois, mớ đ?ợ xem là con ngư?i *theo đng nghĩ củ nó* và là con ngư?i *thự sự*

"Mụ đch củ mọ *cộg đ?ng chính trị*là *bả vệ những quyề tựnhiên và không thểtách rờ củ con ngư?i" (Tuyên ngôn nhân quyề v.v., nă 1791, đề 2). "Chính phủđ?ợ lậ ra là đ? đ?m bả cho con ngư?i đ?ợ sửdụg những quyề tựnhiên không thểtách rờ củ nó" (Tuyên ngôn v.v., nă 1793, đề1).*

Do đ, ngay cảtrong những lúc nhiệ tình củ tuổ thanh xuân củ nó đ?ợ các sựkiệ đ?y tớ đ? cao nhấ, thì đ?i sốg chính trịtựtuyên bốmình là mộ *phư?ng tiệ* đ?n thuầ, mà mụ đch là phụ vụđ?i sốg xã hộ công dân. Thự ra, thự tiễ cách mạg củ đ?i sốg chính trịnày đng lâm vào mộ mâu thuẫ cự kỳgay gắ vớ lý thuyế củ nó. Chẳg hạ, trong khi mà an ninh đ?ợ tuyên bốlà quyề củ con ngư?i thì ngư?i ta công nhiên thừ nhậ rằg việ vi phạ bí mậ thư tín là lẽthư?ng. "Tựdo *không giớ hạ* củ báo chí" (hiế pháp nă 1793, đề 122) đ?ợ đ?m bả nhưlà mộ hậ quảtoát ra từnhân quyề, từtựdo cá nhân, và đ?ng thờ tựdo báo chí cũg bịhoàn toàn thủtiêu, vì "không đ?ợ cho phép tựdo báo chí chừg nào nó uy hiế tựdo củ xã hộ" (Rô-be-xpi-e em trong "Lịch sửnghịviệ củ cách mạg Pháp", Buy-sê và Ru, tậ 28, tr.159). Nói cách khác: quyề củ con ngư?i đ?ợ tựdo không còn là mộ quyề nữ chừg nào nó xung đ?t vớ đ?i sốg *chính trị* ấ thếmà trong lý luậ thì đ?i sốg chính trịchỉlà sựđ?m bả cho nhân quyề, cho quyề củ con ngư?i cá thể và vì vậ cầ phả từbỏnó mộ khi nó mâu thuẫ vớ *mụ đch* củ nó, nghĩ là vớ những nhân quyề này. Tuy nhiên thự tiễ chỉlà ngoạ lệ còn lý luậ là quy tắ chung. Nhưng nế thậ chí có xem thự tiễ cách mạg là lậ trư?ng đng đ?n trong những đề kiệ này đ nữ, thì đề bí ẩ vẫ chưa đ?ợ giả quyế: tạ sao trong ý thứ củ các nhà hoạ đ?ng giả phóng chính trịvấ đ? lạ đ?t ngợ, và mụ

https://thuviensach.vn

đch dư?ng như là phư?ng tiệ, còn phư?ng tiệ lạ như là mụ đch. Giả thích đề đ bằng ả thịcủ ý thứ các nhà hoạ đ?ng

này có nghĩ là đ? cho đề bí ẩ ấ cứcòn có hiệ lự, mặ dù đ sẽlà mộ đề bí ẩ thuộ vềtâm lý, thuộ vềlý luậ.

Đề bí ẩ đ?ợ soi tỏmộ cách giả đ?n.

Giả phóng chính trịđ?ng thờ cũg là sự*tan rã* củ cái xã hộ cũmà mộ chếđ? nhà nư?c đ trởnên xa lạvớ nhân dân đng dự vào, mà mộ chính quyề chuyên chếđng dự vào. Cách mạg chính trịlà cách mạg củ xã hộ công dân. Tính chấ củ xã hộ cũnhưthếnào? Có thểxác đ?nh tính chấ đ chỉbằg mộ từ *chủnghĩ phong kiế.* Xã hộ công dân cũ*trự tiế* mang tính chấ *chính trị* nghĩ là những yế tốcủ đ?i sống công dân, - ví dụnhư sởhữ, gia đnh, phư?ng thứ lao đ?ng, - đ?ợ nâng lên tầ cao củ những yế tốcủ đ?i sống nhà nư?c dư?i hình thứ chính quyề lãnh chúa, đ?ng cấ, phư?ng hộ. Trong hình thứ này, các yế tốđ đ xác đ?nh mố quan hệcủ cá nhân riêng lẻđ?i v*ớ chỉh thểnhà nư?c,* nghĩ là đ xác đ?nh đ?a vị*chính trị*củ cá nhân đ, tứ là vịtrí cô lậ và tách riêng củ nó đ?i vớ những bộphậ cấ thành khác củ xã hộ. Vì rằg tổchứ này củ đ?i sống nhân dân đ không nâng sởhữ hay lao đ?ng lên tớ tầ những yế tốxã hộ, mà ngư?c lạ, đ hoàn thiệ sự*tách biệ* chúng khỏ chỉh thểnhà nư?c và xây dựg chúng thành những xã hộ *riêng lẻ*trong xã hộ. Dư?i dạg này củ chúng, những chứ năg sốg còn và những đề kiệ sốg còn củ xã hộ công dân vẫ còn mang tính cách chính trị dù là chính trịtheo ý nghĩ phong kiế, nghĩ là chúng tách cá nhân khỏ chỉh thểnhà nư?c, biế cái quan hệ*đ?c thù* giữ phư?ng hộ củ cá nhân vớ chỉh thểnhà nư?c thành quan hệphổbiế củ bả thân nó đ?i vớ đ?i sống nhân dân, còn đ?i vớ hoạ đ?ng công dân nhấ đ?nh và đ?i vớ vịtrí công dân nhấ đ?nh củ cá nhân thì chúng đm lạ mộ tính chấ phổbiế. Do kế quảcủ tổchứ nhưvậ mà sựthố nhấ củ nhà nư?c, - cũg như ý thứ, ý chí và hoạ đ?ng củ sựthố nhấ nhà nư?c, nghĩ là chính quyề nhà nư?c phổbiế, - cũg nhấ thiế đ?ợ thểhiệ ra dư?i dạg

chứ năg *đ?c thù* củ quố vư?ng tách rờ khỏ nhân dân, và tôi tớcủ y.

Cách mạg chính trị sau khi lậ đ? chính quyề chuyên chếnày và nâng những công việ củ nhà nư?c lên tầ cao những công việ củ nhân dân, sau khi dựg lên mộ nhà nư?c chính trịvớ tưcách là mộ sựnghiệ *phổbiế,* tứ là mộ nhà nư?c thự sự thì nhấ thiế phả đ?p tan tấ cảnhững đ?ng cấ, những phườg hộ, những hàng hộ, những đ?c quyề, những cái này cũg là bấ nhiêu biể hiệ muôn hình muôn vẻcủ sựtách biệ giữ nhân dân vớ cộg đ?ng chính trịcủ nó. Do đ, cách mạg chính trịđ *thủtiêu tính chấ*

https://thuviensach.vn

chính trịcủ xã hộ công dân. Nó đ?p vỡxã hộ công dân thành những thành phầ giả đ?n củ xã hộ này: mộ mặ thành những *cá nhân*, mặ khác thành những *yế tốvậ chấ* và *tinh thầ* cấ thành nộ dung sinh số củ những cá nhân này, vịtrí công dân củ họ Nó giả phóng tinh thầ chính trịtự hồnhưbịphân chia, bịxé vụ, bịtả mạ theo những ngõ ngách củ xã hộ phong kiế, khỏ xiềg xích, tậ hợ tinh thầ chính trịlạ làm mộ, dắ nó ra khỏ tình trạg tả mát này, giả thoát khỏ sựlẫ lộ vớ đ?i số công dân và xây dựg nó thành mộ lĩh vự củ cộg đ?ng, củ sựnghiệ nhân dân, *phổbiế,* thành mộ cái gì đ tồ tạ trong ý niệ, không lệthuộ vào những yế tố*đ?c thù* nói trên củ đ?i số công dân. Đ?ng sau hoạ đ?ng sinh số *nhấ đ?nh* và hoàn cảh sinh số nhấ đ?nh, thì chỉcó ý nghĩ cá nhân là đ?ợ thừ nhậ. Những cái đ không còn tạ thành mộ quan hệphổbiế giữ cá nhân vớ chỉh thểnhà nư?c nữ. Ngư?c lạ, sựnghiệ xã hộ vớ tưcách là sựnghiệ xã hộ, đ trởthành sựnghiệ phổbiế củ từg cá nhân, còn chứ năg chính trịthì trởthành mộ chứ năg phổbiế đ?i vớ nó.

Nhưg sựhoàn thiệ chủnghĩ duy tâm củ nhà nư?c cũg đ?ng thờ là sựhoàn thiệ chủnghĩ duy vậ củ xã hộ công dân. Lậ đ? ách chính trịcũg đ?ng thờ là thủtiêu những xiềg xích trói buộ tinh thầ vị kỷ củ xã hộ công dân. Giả phóng

chính trịđ?ng thờ cũg là giả phóng xã hộ công dân khỏ chính trị thậ chí khỏ cái *bềngoài* củ mộ nộ dung phổbiế nào đ.

Xã hộ phong kiế đ bịtan rã và đ?ợ quy vềcái cơsởcủ nó: quy về*con ngư?i,* nhưg là con ngư?i đ thự sựlà cơsởcủ nó, con ngư?i *vịkỷ*

Do đ, *con ngư?i* này, thành viên củ xã hộ công dân, là cơsở là tiề đ? củ nhà nư?c *chính trị* Nhà nư?c cũg thừ nhậ nó như vậ trong các nhân quyề.

Nhưg tựdo củ con ngư?i vịkỷvà sựthừ nhậ tựdo đ chẳg qua chỉlà thừ nhậ sựvậ đ?ng *mạh mẽ*củ những yế tốtinh thầ và vậ chấ đng tạ ra nộ dung số củ con ngư?i này.

Bở vậ con ngư?i không đ?ợ giả phóng khỏ tôn giáo, - nó đ?ợ tựdo tôn giáo. Con ngư?i không đ?ợ giả phóng khỏ sởhữ, - nó đ?ợ tựdo sởhữ. Con ngư?i không đ?ợ giả phóng khỏ chủnghĩ vịkỷnghềnghiệ, - nó đ?ợ tựdo nghềnghiệ.

*Sựcấ thành nhà nư?c chính trị*và sựphân giả xã hộ công dân thành những *cá nhân* đ?c lậ, - quan hệqua lạ củ họđ?ợ biể thịtrong *pháp quyề,* cũg như quan hệqua lạ giữ những con ngư?i thuộ chếđ? đ?ng cấ và phườg hộ đ?ợ biể thị*đ?c quyề,* - đ?ợ thự hiệ trong *cùng mộ hành vi.* Nhưg con ngư?i vớ tưcách là mộ thành viên xã hộ công dân, con ngư?i *phi chính trị*nhấ đ?nh phả xuấ hiệ nhưmộ

https://thuviensach.vn

con ngư?i *tựnhiên.* Droits de l'homme xuấ hiệ dư?i dạg droits naturels[145][1*], bở vì thứ*hoạ đ?ng giảđ?nh sựtuý thứ* đ?ợ tậ trung vào trong *hành vi chính trị* Con ngư?i *vịkỷ*là kế quả*thụđ?ng,* chỉlà kế quả*đ tìm thấ sẵ* củ mộ xã hộ đ tan rã, là đ?i tư?ng củ*tính xác thự trự tiế,* do đ là đ?i tư?ng*tự nhiên.*

*Cách mạg chính trị*phân giả đ?i số công dân thành những thành phầ củ nó mà không *cách mạg hóa* bả thân những thành phầ đ và không phê phán chúng. Cách mạg chính trịquan hệvớ xã hộ công dân, vớ thếgiớ củ những nhu cầ, củ lao đ?ng, củ lợ ích riêng, củ tưpháp nhưlà vớ *cơsởtồ tạ củ mình,* như là vớ tiề đ? cuố cùng, không cầ tiế tụ luậ cứ và vì vậ – như là vớ *nề tảg tựnhiên* củ nó. Rố cuộ, con ngư?i vớ tưcách là thành viên xã hộ công dân, có ý nghĩ là con ngư?i *theo đng nghĩ củ nó,* đ là homme khác biệ vớ citoyen, bở vì nó là con ngư?i trong sựtồ tạ cả tính, cá nhân, *trự tiế* củ nó, còn con ngư?i *chính trị*thì chỉlà con ngư?i trừ tư?ng, nhân tạ, con ngư?i vớ tưcách là nhân vậ *ẩ dụ* nhân vậ *pháp lý.* Con ngư?i hiệ thự chỉđ?ợ thừ nhậ dư?i hình dạg mộ cá nhân *vịkỷ* con ngư?i *thự* chỉđ?ợ thừ nhậ dư?i hình dạg mộ citoyen trừ tư?ng.

Rút-xô hình dung sựtrừ tư?ng củ con ngư?i chính trịmộ cách đng đ?n như sau:

"Ngư?i nào gánh lấ cái dũg khí dự ra mộ dân tộ thì phả cả thấ mình có cái khảnăg có thểnói là làm *thay đ?i* đ?ợ *bả chấ con ngư?i, chuyể hoá* đ?ợ từg cá nhân tựnó là mộ chỉh thểhoàn thiệ và biệ lậ nào đ - thành mộ *bộphậ* củ mộ chỉh thểlớ hơ, từđ trên mộ ý nghĩ nào đ, cá nhân ấ nhậ đ?ợ cuộ số củ mình và sựtồ tạ củ mình; ngư?i ấ phả đ?t *sựtồ tạ bộphậ* và tồ tạ *tinh thầ* thay cho sựtồ tạ thểchấ và tồ tạ đ?c lậ. Ngư?i ấ cầ phả tư?c lấ *ởcon ngư?i những lự lư?ng củ bả thân nó* và đnh đ?i cho nó những lự lư?ng xa lạvớ nó, mà nó sẽkhông thểsửdụg đ?ợ nế không có tác đ?ng củ những kẻkhác" ("Khếư?c xã hộ", quyể II. Luân Đn, 1762. tr.67).

*Bấ kỳ*sựgiả phóng nào cũg bao hàm ở chỗlà nó *trả*thếgiớ con ngư?i, những quan hệcủ con ngư?i vềvớ *bả thân con ngư?i.*

Giả phóng chính trịlà quy con ngư?i, mộ mặ, thành thành viên củ xã hộ công dân, thành cá nhân *vịkỷ đ?c lậ*, và mặ khác, thành *công dân củ nhà nư?c,* thành pháp nhân.

Chỉkhi nào con ngư?i cá nhân hiệ thự hấ thụngư?i công dân trừ tư?ng củ nhà nư?c vào bả thân nó, và vớ tưcách là con ngư?i cá nhân, trong cuộ số kinh nghiệ chủnghĩ củ mình, trong lao đ?ng cá nhân củ mình, trong những quan hệcá nhân củ mình, trởthành mộ *sinh vậ loài;* chỉkhi nào con ngư?i nhậ thứ đ?ợ và tổchứ đ?ợ "những lự lượg củ bả thân" thành những lự lư?ng *xã hộ* và vì vậ sẽkhông còn tách

https://thuviensach.vn

lự lư?ng xã hộ dư?i dạg lự lư?ng *chính trị*ra khỏ bả thân mình, - chỉkhi ấ giả phóng con ngư?i mớ đ?ợ hoàn thiệ.

II

BRU-NÔ BAU-Ơ "KHả NĂG Củ NGƯờI DO THáI Và NGƯờI theo Đ?O CơĐ?C HIệ NAY Có THểTRởTHàNH Những NGƯờI TựDO" ("Hai mươ mố tờ, tr.56-71)

Dư?i đ?u đ? như vậ Bau-ơnghiên cứ vấ đ? vềquan hệgiữ *đ?o Do Thái và đ?o Cơ Đ?c đ?i vớ nhau và vềquan hệcủ chúng đ?i vớ sựphê phán. Theo Bau-ơ quan hệcủ chúng đ?i vớ sựphê phán chính là quan hệcủ chúng "đ?i vớ khảnăg có thểtrởthành tựdo"*.

Bau-ơđ tớ kế luậ nhưsau:

"gư?i theo đ?o Cơ Đ?c chỉcầ vư?t qua mộ nấ cụthểlà vư?t qua tôn giáo củ mình đ? từbỏtôn giáo nói chung", và do đ mà trởthành tựdo; "ngư?i Do Thái, trái lạ, phả đạ tuyệ không những vớ bả chấ Do Thái củ mình, mà còn đạ tuyệ cảvớ sựphát triể tiế tụ củ tôn giáo củ mình, vớ sựhoàn chỉh tôn giáo củ mình, - vớ sựphát triể vẫ xa lạcủ tôn giáo ấ đ?i vớ anh ta" (tr.71).

Do đ, ở đy Bau-ơbiế vấ đ? giả phóng ngư?i Do Thái thành vấ đ? thuầ túy tôn giáo. Sựtriế lý có tính chấ thầ họ vềđ? tài: ai có nhiề may mắ hơ đ? hư?ng phúc lành, - ngư?i Do Thái hay ngư?i theo đ?o CơĐ?c, - sựtriế lý này ở đy

mang hình thứ khai sáng: trong bọ họai là ngư?i có *khảnăg đ?ợ giả phóng hơ* ? Sựthự, vấ đ? không còn đ?ợ nêu ra nhưtrư?c nữ: đ?o Do Thái hay đ?o Cơ Đ?c có làm cho con ngư?i đ?ợ tựdo không? Trái lạ, vấ đ? giờđy lạ đ?ợ đ?t ra như sau: cái gì làm cho con ngư?i đ?ợ tựdo hơ - sựphủnhậ đ?o Do Thái hay sựphủnhậ đ?o Cơ Đ?c?

"Nế ngư?i Do Thái muố trởthành tựdo thì họphả tin không phả vào đ?o Cơ Đ?c, mà vào việ thủtiêu đ?o Cơ Dố, vào việ thủtiêu tôn giáo nói chung, nghĩ là phả tin vào sựkhai sáng, vào sựphê phán và kế quảcủ nó - vào nhân tính tựdo" (tr.70).

Vấ đ? nói ởđy vẫ là: ngư?i Do Thái phả *tin* - không phả vào đ?o CơĐ?c, mà vào đ?o Cơ Đ?c đ bịthủtiêu.

Bau-ơđi hỏ ngư?i Do Thái phả đạ tuyệ vớ bả chấ củ đ?o Cơ Đ?c, mộ đi hỏ không bắ nguồ từsựphát triể củ bả chấ Do Thái, như bả thân ông ta nói.

https://thuviensach.vn

Sau khi Bau-ơđ xác đ?nh ở phầ cuố cuố sách "Vấ đ? ngư?i Do Thái" rằg đ?o Do Thái chỉlà sựphê phán tôn giáo thô bạ đ?i vớ đ?o Cơ Đ?c, do đ thừ nhậ rằg nó "chỉ?có ý nghĩ tôn giáo, - thì không khó gì mà không thấ trư?c đ?ợ là ở ông ta sựgiả phóng ngư?i Do Thái sẽbiế thành mộ hành vi triế lý - thầ họ.

Bau-ơcoi bả chấ trừ tư?ng, *ý tư?ng* củ ngư?i Do Thái, *tôn giáo* củ họ là *toàn bộ*bả chấ củ họ Vì vậ Bau-ơkế luậ mộ cách nhấ quán: "Ngư?i Do Thái không đm lạ gì cho nhân loạ, khi họcoi thườg luậ pháp hạ chếcủ họ, khi họđạ tuyệ vớ toàn bộđ?o Do Thái củ họ(tr.65).

Theo kế luậ trên thì quan hệgiữ ngư?i Do Thái và ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c đ?ợ quy đ?nh nhưsau: lợ ích duy nhấ củ ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c trong công cuộ giả phóng ngư?i Do Thái là lợ ích củ con ngư?i nói chung, lợ ích mang tính chấ *lý thuyế.*

Đ?o Do Thái là mộ sựthậ chọ vào con mắ tôn giáo củ ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c. Mộ khi con mắ củ ngư?i theo đ?o CơĐ?c không còn mang tính cách tôn giáo nữ thì sựthậ đ mớ không còn khó chị nữ. Sựgiả phóng ngư?i Do Thái tựnó không phả là công việ củ ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c.

Ngư?c lạ, muố giả phóng mình thì ngư?i Do Thái không những phả làm đ?ợ cái sựnghiệ riêng củ mình mà đ?ng thờ còn phả làm đ?ợ cái sựnghiệ củ ngư?i theo đ?o CơĐ?c nữ, phả kinh qua "Phê phán các cuố Phúc âm" và "Cuộ đ?i củ Giê-xu"[98] v.v..

"ãy đ? họtựmình quan sát kỹtình hình: sốphậ củ họnằ trong tay củ chính họ nhưng lịh sửkhông cho phép chếgiễ mình" (tr.71).

Chúng ta hãy thửphá vỡcách đ?t vấ đ? mang tính cách thầ họ này. Đ?i vớ chúng ta, vấ đ? khảnăg ngư?i Do Thái đ?ợ giả phóng biế thành vấ đ?: cầ khẳ phụ yế tố*xã hộ* đ?c thù nào đ? xóa bỏđ?ợ đ?o Do Thái? Bở vì khảnăg giả phóng những ngư?i Do Thái hiệ nay là quan hệgiữ đ?o Do Thái và công cuộ giả phóng thếgiớ hiệ nay. Quan hệnày cầ phả toát ra từvịtrí đ?c thù củ đ?o Do Thái trong thếgiớ bịnô dịh hiệ nay.

Chúng ta hãy cốgắg nhìn kỹvào con ngư?i Do Thái - thếtụ hiệ thự, nhìn vào *ngư?i Do Thái ngày thư?ng,* chứkhông nhìn vào *ngư?i Do Thái thứbả* nhưBau-ơlàm.

https://thuviensach.vn

Chúng ta hãy tìm cái bí mậ củ ngư?i Do Thái không phả ở trong tôn giáo củ họ - chúng ta hãy tìm bí mậ củ tôn giáo trong con ngư?i Do Thái hiệ thự.

Cái cơsởthếtụ củ đ?o Do Thái là gì ? Là nhu cầ *thự tiễ,* là sựtựtựtựlợ.

Cái đ?o thếtụ củ ngư?i Do Thái là gì? Là *buôn bán.* Thư?ng đ? thếtụ củ họlà ai? Là *tiề.*

Nhưng nhưthếthì việ giả phóng khỏ *buôn bán* và *tiề* - do đ, giả phóng khỏ đ? o Do Thái thự tiễ, hiệ thự - sẽlà sựtựgiả phóng củ thờ đ?i chúng ta.

Tổchứ xã hộ nào xóa bỏnhữg tiề đ? củ sựbuôn bán, và do đ, xóa bỏcảkhảnăg buôn bán, - tổchứ xã hộ đ sẽlàm cho không thểcó đ?ợ ngư?i Do Thái. Ý thứ tôn giáo củ họhẳ sẽtan đ trong không khí hiệ thự, sinh đ?ng củ xã hộ, nhưmây mù ả đ?m. Mặ khác, khi ngư?i Do Thái thừ nhậ cái bả chấ *thự tiễ* này củ mình là không nghĩ lý gì, khi anh ta phấ đ?u đ? xóa bỏnó, - thì lúc đ họsẽthoát ra ngoài cái khuôn khổphát triể trư?c đy củ mình, sẽphấ đ?u trự tiế cho sựnghiệ *giả phóng con ngư?i* và đ?u tranh chố lạ biể hiệ *thự tiễ cự đan* củ sựtha hóa củ con ngư?i.

Như vậ, trong đ?o Do Thái chúng ta thấ biể hiệ củ yế tố*phả xã hộ hiệ đ?i* chung, yế tốnày đ đ?ợ sựphát triể lịh sửdẫ đ?n cái mứ đ? hiệ thờ củ nó, sựphát triể lịh sửmà ngư?i Do Thái đ ra sứ tham gia theo chiề hư?ng xấ xa đ; yế tốấ đ đ?t tớ cái mứ phát triể cao mà ở đ?y nhấ đ?nh nó phả tan rã.

Giả phóng ngư?i Do Thái nói cho cùng là giả phóng nhân loạ khỏ *đ?o Do Thái*[146]*1** .

Ngư?i Do Thái đ giả phóng bả thân theo kiể Do Thái.

"Ngư?i Do Thái - chỉở Viên chẳg hạ mớ đ?ợ khoan dung [vềmặ tôn giáo] - đ?nh đạ sốmệh toàn đ? chế bằg quyề lự củ đ?ng tiề củ mình. Ngư?i Do Thái, có thểlà vô quyề ở mộ quố gia nhỏbé nhấ trong các quố gia Đ?c, ngư?i Do Thái đ lạ quyế đ?nh sốphậ châu Âu. Trong khi phư?ng hộ và hàng hộ bịđng cử đ?i vớ ngư?i Do Thái hoặ vẫ tiế tụ đ?i xửvớ họmộ cách thù đ?ch, thì công nghiệ lạ dám chếgiễ sựngang bư?ng củ các thểchếtrung cổ?(B.Bau-ơ "Vấ đ? ngư?i Do Thái" tr.114).

Và đ không phả là sựkiệ duy nhấ. Ngư?i Do Thái đ giả phóng bả thân theo kiể Do Thái, họgiả phóng bả thân mình không phả chỉbằg cách giành lấ quyề lự đ?ng tiề, mà còn bằg cách là: thông qua họvà bấ chấ họ *đ?ng tiề* đ trởthành mộ thếlự có tính chấ thếgiớ, còn tinh thầ thự tiễ củ đ?o Do Thái thì đ trởthành tinh thầ thự tiễ củ các dân tộ theo đ?o Cơ Đ?c. Ngư?i Do Thái giả phóng mình bao nhiêu thì ngư?i theo đ?o CơĐ?c lạ trởthành ngư?i Do Thái bấ nhiêu.

https://thuviensach.vn

"Ngư?i dân ngoan đ?o và tựdo vềchính trịởTân Anh quố", - đ?i tá Ha-min-tơ nói chẳng hạ, - "là mộ loạ *Lao-côn* không hềcó mộ cốgắng nào đ? thoát khỏ những con rắ đng quấ vào thân hình họ Thầ tư?ng củ họlà *Mam-môn*, họsùng bái thầ tư?ng này không chỉbằg mồ, mà bằg tấ cảsứ lự củ thểxác và tâm hồ họ Dư?i mắ họ toàn bộtrái đ?t cũg chẳg qua chỉlà mộ sởgiao dịh, và họtin tư?ng sắ đ rằg họkhông có sứmệh gì trên trái đ?t ngoài cái sứmệh trởnên giàu có hơ hàng xóm củ mình. Việ buôn bán choán hế cảtâm tưcủ họ việ thay thếnhững đ?i tư?ng buôn bán này bằg những đ?i tư?ng buôn bán khác là sựcổvũduy nhấ đ?i vớ họ Khi đ du lịh, có thểnói là họmang trên vai quầ hàng hay cử hiệ củ họ và họkhông nói gì khác ngoài lợ tứ vớ lợ nhuậ. Nế họcó sao nhãng công việ củ mình trong giây phút thì đ chỉ là đ? đnh hơ xem công việ ngư?i khác ra sao".

Hơ thếnữ, ở Bắ Mỹ sựthố ngựthự sựcủ đ?o Do Thái đ?i vớ thếgiớ Cơ Đ?c giáo đ đ?t tớ cái biể hiệ rõ ràng, hoàn chỉh củ nó, bao hàm ở chỗlà bả thân sự*giảg giả kinh Phúc âm,* chứ thầ giảg đ?o Cơ Đ?c cũg biế thành hàng hóa, ởchỗlà thươg nhân bịphá sả bắ đ?u kinh doanh kinh Phúc âm, còn kẻtruyề kinh Phúc âm đ phát tài thì xoay ra buôn bán.

"Ngư?i mà bạ trông thấ đ?ng đ?u hộ nghịmụ sư đng kính, lúc đ?u là mộ con buôn; khi buôn bán bịphá sả, y trởthành giáo sĩ kẻkhác, bắ đ?u bằg việ phụg

sựChúa, nhưg mộ khi trong tay đ có mộ món tiề, thì y bèn đ?i nghềtruyề giáo sang nghềthư?ng nhân. Dư?i con mắ củ sốđng, chứ giáo sĩlà mộ nghềphát tài thự sự? (Bô-mông, s.đd., tr.185,186).

Bau-ơcho rằg

"cái tình trạg trên lý thuyế thì không thừ nhậ ngư?i Do Thái có những quyề chính trị nhưg trên thự tếhọlạ có quyề lự to lớ và thể hiệ ảh hư?ng chính trịcủ mình en gros[147]1* khi mà ảh hư?ng này đ?i vớ họbịgạ bỏen détail[148]2*, - tình trạg đ là giảdố" "ấ đ? ngư?i Do Thái" tr.114).

Mâu thuẫ giữ quyề lự chính trịcủ ngư?i Do Thái trên thự tiễ và những quyề chính trịcủ họ là mâu thuẫ giữ chính trịvớ quyề lự đ?ng tiề nói chung. Trong lúc mà trên ý niệ, quyề lự chính trịđ?ợ đ? cao hơ quyề lự đ?ng tiề, thì trên thự tếnó lạ trởthành nô lệcủ đ?ng tiề.

Đ?o Do Thái đ đ?ng vững *bên cạh* đ?o Cơ Đ?c không phả chỉvớ tưcách là sựphê phán tôn giáo đ?i vớ đ?o CơĐ?c, không phả chỉvớ tư cách là hiệ thân sựhoài nghi vềnguồ gố tôn giáo củ đ?o CơĐ?c, mà còn bở lẽrằg tinh thầ Do Thái thự tiễ - đ?o Do Thái - đ đ?ợ bả tồ trong bả thân xã hộ CơĐ?c giáo và thậ chí đ đ? t đ?ợ ở đy sựphát triể cao nhấ củ nó. Ngư?i Do Thái, vớ tưcách là mộ bộphậ cấ thành đ?c thù củ xã hộ công dân, chỉlà mộ biể hiệ đ?c thù vềtính cách Do Thái củ xã hộ công dân.

https://thuviensach.vn

Đ?o Do Thái đ?ợ bả tồ không phả bấ chấ lịh sửmà nhờvào lịh sử

Xã hộ công dân thư?ng xuyên sả sinh ra ngư?i Do Thái từtrong lòng bả thân nó.

Cơsởcủ đ?o Do Thái thự ra là cái gì ? Là nhu cầ thự tiễ, là chủnghĩ vịkỷ

Vì thế nhấ thầ giáo củ ngư?i Do Thái thự ra là đ thầ giáo củ nhiề nhu cầ, cái đ thầ giáo thậ chí cảđ?n hốxí cũg nâng lên thành đ?i tư?ng củ luậ thánh. *Nhu cầ thự tiễ, chủnghĩ vịkỷ*- đ là nguyên tắ củ *xã hộ công dân,* và nguyên tắ này xuấ hiệ dư?i dạg thuầ túy mộ khi xã hộ công dân dứ khoát đ? ra nhà nư?c chính trịtừtrong lòng bả thân nó. *Thư?ng đ? củ nhu cầ thự tiễ và củ sựtựtựlợ* là *tiề.*

Tiề là vịthầ hay ghen củ I-xla-en, trư?c mặ vịthầ ấ không đ?ợ có mộ vịthầ nào khác. Tiề hạbệtấ cảnhững vịthầ củ con ngư?i và biế những vịthầ ấ thành hàng hóa. Tiề là *giá trị*phổbiế, đ?ợ xác lậ nhưmộ cái gì đ?c lậ, củ tấ cảmọ vậ. Vì vậ, nó tư?c bỏcủ toàn thếgiớ - cảthếgiớ con ngư?i lẫ tựnhiên - cái giá trịriêng củ *nó.* Tiề là bả chấ đ tha hóa củ lao đ?ng và củ tồ tạ củ con ngư?i ra khỏ con ngư?i; và cái bả chấ xa lạđ chi phố con ngư?i, còn con ngư?i thì quỳgố trư?c bả chấ đ.

Vịthầ củ ngư?i Do Thái đ biế thành thếtụ, đ trởthành vịthầ củ thếgiớ. Chứg khoán - đ là vịthầ thự sựcủ ngư?i Do Thái. Vịthầ củ ngư?i Do Thái chỉlà chứg khoán hưả.

Quan để vềtựnhiên đ?ợ hình thành dư?i sựthố trịcủ chếđ? tưữ và tiề, là sựkhinh miệ thự sựđ?i vớ tựnhiên, là sựhạthấ tựnhiên trong thự tiễ; tựnhiên dù có tồ tạ trong đ?o Do Thái, nhưg chỉtồ tạ trong tư?ng tư?ng mà thôi.

Theo ý nghĩ đ, Tô-mát Muyn-txơcoi tình trạg

"mọ sinh vậ đ?u bịbiế thành sởhữ: cá dư?i nư?c, chim trên không, cây cố ởmặ đ?t" là không thểchị đ?ợ; "vì rằg cảsinh vậ cũg phả đ?ợ tựdo"[99].

Cái chứ đ?ng trong đ?o Do Thái ở dạg trừ tư?ng - sựkhinh miệ lý luậ, nghệthuậ, lịh sử sựkhinh miệ đ?i vớ con ngư?i, coi như mụ đch tựthân - đ là quan để *hiệ thự, có ý thứ* củ con ngư?i lý tài, là đ?c tố củ nó. Thậ chí những quan hệgắ liề vớ sựtiế tụ củ loài, quan hệqua lạ giữ nam nữv.v., cũg trởthành đ?i tư?ng buôn bán ! Đn bà ở đy là đ?i tư?ng mua-bán.

Tính dân tộ *mộg ả* củ ngư?i Do Thái là tính dân tộ củ lái buôn, nói chung là củ con ngư?i lý tài.

https://thuviensach.vn

Luậ lệkhông có că cứcủ ngư?i Do Thái chỉlà bứ biế họ tôn giáo vềđ?o đ?c không có cơsởvà vềpháp luậ nói chung, vềnhữg nghi lễchỉmang tính cách *hình thứ* mà thếgiớ tư lợ bao bọ quanh mình.

Cũg trong thếgiớ tư lợ này, quan hệcao nhấ củ con ngư?i là quan hệ*do luậ pháp quy đ?nh*, là quan hệđ?i vớ luậ pháp, có ý nghĩ đ?i vớ con ngư?i không phả vì chúng là nhữg đ?o luậ củ ý chí và bả chấ con ngư?i, mà vì chúng đng *thố trị* và vì không tuân theo chúng thì bị*trừg phạ*.

Chủnghĩ dòng Tên Do Thái, chính cái chủnghĩ dòng Tên thự tiễ mà Bau-ơtìm thấ trong kinh Tan-mút, là quan hệgiữ thếgiớ tưlợ vớ nhữg đ?o luậ đng thố trịnó, mà lẩ tránh chúng mộ cách khôn khéo là nghệthuậ chủyế củ thếgiớ này.

Bả thân sựvậ đ?ng củ thếgiớ này trong khuôn khổnhữg đ?o luậ ấ nhấ thiế phả là sựthư?ng xuyên xóa bỏluậ pháp.

Đ?o Do Thái đ không thểtiế tụ phát triể như mộ *tôn giáo,* không thểphát triể vềmặ lý thuyế, vì rằg theo bả tính củ nó, thếgiớ quan củ nhu cầ thự tiễ là có tính chấ hạ chếvà chỉđ?ợ mô tảvài dòng là hế.

Tôn giáo củ nhu cầ thự tiễ, theo bả chấ củ chính nó, có thểđ?ợ hoàn chỉh không phả trong lý thuyế, mà chỉđ?ợ hoàn chỉh trong *thự tiễ* - chính là vì thự tiễ là chân lý củ nó.

Đ?o Do Thái đ không thểtạ ra đ?ợ mộ thếgiớ mớ nào hế; nó chỉcó thểlôi cuố vào vòng hoạ đ?ng củ mình nhữg thếgiớ và nhữg quan hệthếgiớ mớ đng hình thành, bở vì nhu cầ thự tiễ mà lý tính củ nó là sựtưlợ thì có thái đ? thụđ?ng và không thểmởrộg ra mộ cách tùy tiệ; nó mởrộg *chỉlà do kế quả*phát triể tiế nữ củ nhữg đề kiệ xã hộ.

Đ?o Do Thái đ?t tớ đ?nh cao nhấ củ mình cùng vớ sựhoàn chỉh xã hộ công dân; nhưg xã hộ công dân chỉđ?ợ hoàn chỉh trong thếgiớ *Cơ Đ?c giáo. Chỉdư?i sựthố trịcủ đ?o Cơ Đ?c là tôn giáo biế mọ quan hệdân tộ, tựnhiên, đ?o đ?c, lý luậ thành mộ thứgì đ nằ bên ngoài con ngư?i - thì xã hộ công dân mớ có thểdứ khoát tách khỏ đ?i số nhà nư?c, đạ tuyệ vớ mọ liên hệloài củ con ngư?i, đ?t chủnghĩ vịkỷ nhu cầ vịkỷ vào chỗcủ chúng, biế thếgiớ con ngư?i thành thếgiớ nhữg cá nhân theo kiể nguyên tửluậ, thù đ?ch vớ nhau.*

Đ?o Cơ Đ?c đ nả sinh từđ?o Do Thái. Nó lạ biế thành đ?o Do Thái.

Ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c ngay từđ?u đ là ngư?i Do Thái nói lý thuyế; vì vậ ngư?i Do Thái là ngư?i Cơ Đ?c giáo thự tiễ, còn ngư?i Cơ Đ?c giáo thự tiễ thì lạ

https://thuviensach.vn

trởthành ngư?i Do Thái.

Đ?o Cơ Đ?c khuấ phụ đ?ợ đ?o Do Thái hiệ thự chỉlà vềbềngoài. Đ?o Cơ Đ?c đ quá cao cả quá duy linh, đ? có thểtrút bỏđ?ợ tính thô lỗcủ nhu cầ thự tiễ bằng mộ cách khác, ngoài cách mang tính thô lỗđ lên trờ.

Đ?o Cơ Đ?c là tưtư?ng Do Thái giáo đ?ợ chuyể lên trên các đm mây, đ?o Do Thái là sựvậ dụng đ?o CơĐ?c mộ cách thự dụng thấ hèn, nhưng sựvậ dụng này chỉcó thểtrởthành phổbiế sau khi đ?o Cơ Đ?c, vớ tư cách mộ tôn giáo hoàn chỉh, đ hoàn thành vềmặ lý luậ việ tựtha hóa củ con ngư?i khỏ bả thân nó và khỏ tựnhiên.

Chỉsau khi đ, đ?o Do Thái mớ có thểđ?t đ?ợ sựthống trịphổbiế và mớ có thểbiế con ngư?i đ tha hóa, tựnhiên đ tha hóa, thành những đ?i tư?ng *đ bịtha hóa,* thành những đ?i tư?ng mua-bán bịlệthuộ mộ cách nô lệvào nhu cầ vịkỷ, vào sựmua bán.

Sựtha hóa củ các vậ là thự tiễ củ sựtha hóa củ con ngư?i. Cũg giống nhưkhi bịtôn giáo làm cho lầ lạ, con ngư?i chỉkhách thểhóa bả chấ củ mình bằg cách biế nó thành mộ sinh vậ tư?ng tư?ng *xa lạ* - dư?i sựthống trịcủ nhu cầ vịkỷcũg vậ, con ngư?i chỉcó thểhành đ?ng mộ cách thự tiễ, tạ ra những vậ thểmộ cách thự tiễ, bằg cách đm những sả phẩ đ củ mình, cũg như hoạ đ?ng củ mình, lệthuộ vào quyề lự củ bả chấ xa lạvà đm lạ cho chúng cái ý nghĩ củ bả chấ xa lạ củ đ?ng tiề.

Trong thự tiễ hoàn bịcủ nó, chủnghĩ vịkỷCơĐ?c giáo vềhạh phúc nhấ thiế phả chuyể thành chủnghĩ vịkỷDo Thái vềxác thị, nhu cầ thiên giớ - thành nhu cầ hạgiớ, chủnghĩ chủquan - thành thói tưlợ. Chúng ta cắ nghĩ sứ sống củ ngư?i Do Thái không phả bằg tôn giáo củ họ mà ngư?c lạ, bằg cơsởcon ngư?i củ tôn giáo củ họ bằg nhu cầ thự tiễ, bằg chủnghĩ vịkỷ

Vì trong xã hộ công dân, bả chấ hiệ thự củ ngư?i Do Thái đ có đ?ợ sựthự hiệ thự tếphổbiế củ nó, hiệ thân thếtụ phổbiế củ nó, cho nên xã hộ công dân đ không thểthuyế phụ nổ ngư?i Do Thái rằg bả chấ *tôn giáo* củ họlà *không hiệ thự,* bả chấ này chỉbiể thịnhu cầ thự tiễ trên ý niệ. Do đ, chúng ta không những tìm thấ bả chấ ngư?i Do Thái hiệ đ?i trong ngũkinh hay trong kinh Tan-mút, mà còn tìm thấ trong xã hộ hiệ đ?i nữ, - không phả vớ tưcách là bả chấ trừ tư?ng, mà là bả chấ hế sứ kinh nghiệ chủnghĩ, không chỉvớ tưcách là tính chấ hạ chếcủ ngư?i Do Thái mà còn vớ tưcách là tính chấ hạ chếDo Thái củ xã hộ nữ.

https://thuviensach.vn

Mộ khi xã hộ xóa bỏđ?ợ bả chấ *kinh nghiệ chủnghĩ* củ đ?o Do Thái, xóa bỏđ?ợ sựbuôn bán và những tiề đ? củ nó, thì sẽ*không thểcó* ngư?i Do Thái nữ, bở vì ý thứ củ họsẽkhông còn có đ?i tư?ng nữ, bở vì cơsởchủquan củ đ?o Do Thái, nhu cầ thự tiễ, sẽhóa thành ngư?i, bở vì sựxung đ?t giữ tồ tạ cả tính - cá nhân củ con ngư?i vớ sựtồ tạ loài củ nó sẽbịxóa bỏ

Sựgiả phóng ngư?i Do Thái vềmặ *xã hộ* là sự*giả phóng xã hộ khỏ đ?o Do Thái.*

Do C.Mác viế vào mùa thu 1843

Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch Fanzösische Jahrbỹher", nă 1844

Ký tên: Các Mác

In theo bài đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c

GÓP PHẦ PHÊ PHÁN TRIẾ HỌ PHÁP QUYỀ CỦ HÊ-GHEN

Lờ NóI Đ?U

Đ?i vớ nư?c Đ?c thì *việ phê phán tôn giáo,* vềthự chấ, đ kế thúc và việ phê phán tôn giáo là tiề đ? củ mọ sựphê phán khác.

https://thuviensach.vn

Tồ tạ *dư?i cõi trầ củ lầ lạ đ bịmấ uy tín, mộ khi sựoratio pro aris et focis*[149]*1* trên thư?ng giớ* củ nó bịbác bỏ Ngư?i nào đ đ tìm mộ tồ tạ siêu nhân nào đ trong tính hiệ thự ả tư?ng trên thư?ng giớ mà chỉtìm thấ có *sựphả ánh* củ bả thân mình, thì ngư?i đ không còn mong muố chỉtìm thấ *cái bềngoài* củ bả thân mình, cái không-phả-là-con-ngư?i, - ở nơ mà ngư?i đ đng tìm và phả tìm tính hiệ thự chân chính củ mình.

Că cứcủ sựphê phán chố tôn giáo là: *con ngư?i sáng tạ ra tôn giáo* chứtôn giáo không sáng tạ ra con ngư?i. Cụthểlà: tôn giáo là sựtự thứ và sựtựcả giác củ con ngư?i chưa tìm đ?ợ bả thân mình hoặ đ lạ đ? mấ bả thân mình mộ lần nữ. Nhưng *con ngư?i* không phả là mộ sinh vậ trừ tư?ng, ẩ náu đu đ ở ngoài thếgiớ. Con ngư?i chính là *thếgiớ con ngư?i*, là nhà nư?c, là xã hộ. Nhà nư?c ấ, xã hộ ấ sả sinh ra tôn giáo, tứ *thếgiớ quan lộ ngư?c*, vì bả thân chúng là *thếgiớ lộ ngư?c*. Tôn giáo là lý luậ chung củ thếgiớ ấ, là cương yế bách khoa củ nó, là lô-gích dư?i hình thứ

Mộ khi xã hộ xóa bỏđ?ợ bả chấ *kinh nghiệ chủnghĩ* củ đ?o Do Thái, xóa bỏđ?ợ sựbuôn bán và những tiề đ? củ nó, thì sẽ*không thểcó* ngư?i Do Thái nữ, bở vì ý thứ củ họsẽkhông còn có đ?i tư?ng nữ, bở vì cơsởchủquan củ đ?o Do Thái, nhu cầu thự tiễ, sẽhóa thành ngư?i, bở vì sựxung đ?t giữ tồ tạ cả tính - cá nhân củ con ngư?i vớ sựtồ tạ loài củ nó sẽbịxóa bỏ

Sựgiả phóng ngư?i Do Thái vềmặ *xã hộ* là s*ựgiả phóng xã hộ khỏ đ?o Do Thái*.

Do C.Mác viế vào mùa thu 1843

Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch Fanzösische Jahrbỹher", nă 1844

Ký tên: Các Mác

In theo bài đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c

https://thuviensach.vn

GÓP PHẦ PHÊ PHÁN
TRIẾ HỌ PHÁP QUYỀ CỦ HÊ-GHEN

Lờ NóI Đ?U

Đ?i vớ nư?c Đ?c thì *việ phê phán tôn giáo,* vềthự chấ, đ kế thúc và việ phê phán tôn giáo là tiề đ? củ mọ sựphê phán khác.

Tồ tạ *dư?i cõi trầ củ lầ lạ đ bịmấ uy tín, mộ khi sựoratio pro aris et focis*[150]*1* trên thư?ng giớ* củ nó bịbác bỏ Ngư?i nào đ đ tìm mộ tồ tạ siêu nhân nào đ trong tính hiệ thự ả tư?ng trên thư?ng giớ mà chỉtìm thấ có *sựphả ánh* củ bả thân mình, thì ngư?i đ không còn mong muố chỉtìm thấ *cái bềngoài* củ bả thân mình, cái không-phả-là-con-ngư?i, - ở nơ mà ngư?i đ đng tìm và phả tìm tính hiệ thự chân chính củ mình.

Că cứcủ sựphê phán chố tôn giáo là: *con ngư?i sáng tạ ra tôn giáo* chứtôn giáo không sáng tạ ra con ngư?i. Cụthểlà: tôn giáo là sựtự thứ và sựtựcả giác củ con ngư?i chưa tìm đ?ợ bả thân mình hoặ đ lạ đ? mấ bả thân mình mộ lầ nữ. Nhưg *con ngư?i* không phả là mộ sinh vậ trừ tư?ng, ẩ náu đu đ ở ngoài thếgiớ. Con ngư?i chính là *thếgiớ con ngư?i*, là nhà nư?c, là xã hộ. Nhà nư?c ấ, xã hộ ấ sả sinh ra tôn giáo, tứ *thếgiớ quan lộ ngư?c*, vì bả thân chúng là *thếgiớ lộ ngư?c*. Tôn giáo là lý luậ chung củ thếgiớ ấ, là cương yế bách khoa củ nó, là lô-gích dư?i hình thứ

phổcậ củ nó, là point d'honneur[151]1 duy linh luậ củ nó, là nhiệ tình củ nó, là sựchuẩ y vềmặ đ?o đ? c củ nó, là sựbổsung trang nghiêm củ nó, là că cứphổbiế mà nó dự vào đ? an ủ và biệ hộ Tôn giáo biế bả chấ con ngư?i thành *tính hiệ thự ả tư?ng*, vì *bả chấ con ngư?i* không có tính hiệ thự thậ sự Do đ, đ?u tranh chố tôn giáo là gián tiế đ?u tranh chố *cái thếgiớ* mà *lạ thú* tinh thầ củ nó là tôn giáo.

https://thuviensach.vn

Sựnghèo nàn củ *tôn giáo* vừ là *biể hiệ* củ sựnghèo nàn *hiệ thự,* vừ là *sựphả kháng* chống sựnghèo nàn hiệ thự ấ. Tôn giáo là tiếg thởdài củ chúng sinh bị áp bứ, là trái tim củ thếgiớ không có trái tim, cũg giống nhưnó là tinh thầ củ những trậ tựkhông có tinh thầ. Tôn giáo là *thuố phiệ* củ nhân dân.

Xóa bỏtôn giáo, vớ tính cách là xóa bỏhạh phúc *ả tư?ng* củ nhân dân, là yêu cầ thự hiệ hạh phúc *thự sự*củ nhân dân. Yêu cầ từbỏnhững ả tư?ng vềtình cảh củ mình cũg là *yêu cầ từbỏcái tình cảh đng cầ có ả tư?ng.* Do đ, việ phê phán tôn giáo là *hình thứ manh nha củ sựphê phán cuộ số khổả* mà tôn giáo là *vòng hào quang thầ thánh* củ nó.

Sựphê phán đ vứ bỏkhỏ những xiềg xích các bông hoa giảtrang để cho chúng, không phả đ? loài ngư?i cứtiế tụ mang những xiềg xích ấ dư?i cái hình thứ chẳg vui thích và thú vịgì, mà đ? loài ngư?i vứ bỏchúng đ và giơtay hái lấ bông hoa thậ. Việ phê phán tôn giáo đng làm cho con ngư?i thoát khỏ ả tư?ng, đ? con ngư?i suy nghĩ hành đ?ng, xây dựg tính hiệ thự củ mình vớ tưcách là con ngư?i thoát khỏ ả tư?ng, trởnên có lý tính; đ? con ngư?i xoay quanh bả thân mình và cái mặ trờ thậ sựcủ mình. Tôn giáo chỉlà cái mặ trờ ả tư?ng xoay quanh con ngư?i chừg nào con ngư?i chưa bắ đ?u xoay quanh bả thân mình.

Do đ, *nhiệ vụcủ lịh sử*- sau khi cái *chân lý củ thếgiớ bên kia* đ mấ đ - là xác lậ *chân lý củ thếgiớ bên này.* Sau khi cái *hình tư?ng thầ thánh* củ sựtựtha hóa củ con ngư?i đ bịbóc trầ thì *nhiệ vụ*cấ thiế củ cái *triế họ* đng phụ vụlịh sửlà bóc trầ sựtựtha hóa trong *những hình tư?ng không thầ thánh* củ nó. Nhưvậ, phê phán thượg giớ biế thành phê phán cõi trầ, *phê phán tôn giáo* biế thành *phê phán pháp quyề, phê phán thầ họ* biế thành *phê phán chính trị*

Việ nghiên cứ, sẽđ?ợ tiế hành sau lờ nói đ?u này[100] - đ cũg là mộ đng góp vào công việ ấ, - ngay từđ?u không phả nhằ vào bả chính, mà nhằ vào bả sao, tứ là nhằ vào *triế họ* Đ?c vềnhà nư?c và pháp quyề, vì mộ lý do đ?n giả là việ nghiên cứ đ lấ *nư?c Đ?c* làm khở để.

Nế nhưmuố xuấ phát từchính bả thân status quo[152]1* củ nư?c Đ?c, - dù là mộ hình thứ thích đng duy nhấ, cụthểlà dư?i hình thứ phủđ?nh, - thì kế quảcũg vẫ sẽlà mộ *sựlầ thờ.* Ngay cảviệ phủđ?nh hiệ tạ chính trịcủ chúng ta cũg đ nằ trong cái nhà kho lịh sửcủ các dân tộ hiệ đ?i, nhưmộ quá khứphủđ?y bụ bặ. Khi tôi gạ bỏnhững bím tóc rắ phấ, tôi vẫ lạ gặ phả những bím tóc không rắ phấ. Khi tôi bác

https://thuviensach.vn

bỏnhững trậ tựcủ nư?c Đ?c nă 1843, thì theo niên biể Pháp, chẳ gì tôi đ ở vào nă 1789 và càng không thểởvào tiêu để củ thờ đ?i hiệ nay.

Thậ vậ, lịh sửnư?c Đ?c lấ làm tựhào vềmộ vậ đ?ng mà trư?c nó không mộ dân tộ nào đ tiế hành trên chân trờ lịh sử và trong tư?ng lai, cũg không mộ dân tộ nào bắ chướ theo. Vì chúng ta đ chia xẻnhững cuộ phụ tích cùng vớ các dân tộ hiệ đ?i, chứkhông chia xẻnhững cuộ cách mạg cùng vớ họ Chúng ta đ trả qua những cuộ cách mạg cùng vớ họ Chúng ta đ trả qua những cuộ phụ tích, mộ là vì các dân tộ khác đ dám làm cách mạg, hai là vì các dân tộ khác đ đu khổvì phả cách mạg; trong trườg hợ thứnhấ, vì những kẻthố trịchúng ta cả thấ sợ hãi, còn trong trườg hợ thứhai thì vì những kẻthố trịchúng ta không cả thấ sợhãi. Chúng ta, do các vịmụ sưcủ chúng ta dễ đ?u, thư?ng thư?ng đ?ợ chung đ?ng vớ tựdo chỉcó mộ lầ - *vào ngày đư ma củ tựdo.*

Có mộ họ phái lấ sựđ hèn ngày hôm qua đ? bào chữ cho sựđ hèn ngày hôm nay, tuyên bốmọ tiếg kêu củ nông nô chố lạ roi vọ là làm loạ, chỉcầ cái roi ấ là cái roi cổxư, do cha ông đ? lạ, có tính chấ lịh sử mộ họ phái mà lịh sửchỉra cho riêng mộ mình nó, cũg như thượg đ? củ I-xra-en đ chỉra cho ngư?i tôi tớcủ mình là Mô-i-dơ cái a posteriori củ mình, - cái *họ phái lịh sửvềpháp quyề* đ, vì vậ, sẽphát minh ra lịh sửnư?c Đ?c nế bả thân nó không phả là mộ phát minh củ lịh sửnư?c Đ?c. Là mộ Sai-lố thậ sự - nhưg là mộ Sai-lố tôi tớ - vớ mỗ pao thị có thểxẻ từtrái tim củ nhân dân, nó lạ lấ cái kỳphiế củ mình, cái kỳphiế lịh sửcủ mình, cái kỳphiế Giéc-manh Cơ Đ?c giáo củ mình, đ? thểthố.

Ngư?c lạ, có những ngư?i nhiệ tình tố bụg - tứ là những ngư?i theo chủnghĩ Tơtông do dòng máu và tựdo tư tư?ng theo phả xạ- lạ đ tìm lịh sửnề tựdo củ chúng ta trong những khu rừg nguyên thủ Tơtông. Nhưg nế như chỉcó thểđ tìm lịh sửnề tựdo củ chúng ta trong rừg, thếthì lịh sửnề tựdo chúng ta có khác gì lịh sửnề tựdo củ con lợ rừg? Thêm nữ, ai cũg biế rằg trong rừg, kêu lên nhưthếnào thì độ lạ như thếấ. Vậ đ?ng đ?ng đ?n những khu rừg nguyên thủ Tơtông!

Phả *đnh* vào những trậ tựcủ nư?c Đ?c! Nhấ đ?nh phả đnh! Những trậ tựấ *thấ hơ tầ lịh sử thấ hơ mọ sựphê phán*, nhưg vẫ là đ?i tư?ng củ sựphê phán, cũg như kẻphạ tộ ở dư?i tầ nhân tính vẫ là đ?i tư?ng củ *ngư?i đo phủ* Trong cuộ đ?u tranh chố những trậ tựđ, sựphê phán không phả là sựhăg say củ lý tính, mà là lý tính củ sựhăg say. Sựphê phán không phả là con dao mổ mà là vũkhí. Đ?i tư?ng củ nó là *kẻthù* củ nó, kẻthù mà nó muố không phả bác bỏmà là *tiêu diệ đ* . Vì tinh thầ củ

https://thuviensach.vn

những trạ tựđ đ bịbác bỏrồ. Tựbả thân chúng, những trạ tựđ *không đng* trởthành mộ đ?i tư?ng đ? *suy nghĩ*- chúng *tồ tạ* như những cái phả bịcoi khinh theo mứ đ? chúng đng bịcoi khinh. Sựphê phán chẳg cầ phả làm sáng tỏthái đ? củ mình đ?i vớ đ?i tư?ng ấ - nó đ thanh toán xong đ?i tư?ng ấ rồ. Sựphê phán đ không còn thểhiệ ra là *mụ đch tựnó* nữ mà chỉlà mộ *phư?ng tiệ*. Xúc cả chủyế củ nó là *phẫ nộ* công việ chủyế củ nó là *vạh trầ*.

Đy là nói vềviệ mô tảsứ ép nặg nềgiữ các lĩh vự xã hộ đ?i vớ nhau, mô tảmộ sựbấ mãn tiêu cự phổbiế, mộ sựhẹ hòi vừ thểhiệ ra trong sựtự đ? cao, lạ vừ thểhiệ ra trong sựtựhạthấ, mô tảtấ cảnhững gì nằ trong khuôn khổcái chính thểđng số bằg cách bả tồ mọ sựđ tiệ và bả thân chẳg qua cũg chỉlà *sựđ tiệ đ?ợ thểhiệ thành chính phủ*.

Thậ là mộ cảh tư?ng chẳg ra sao! Xã hộ thì phân chia vô tậ thành những đ?ng cấ hế sứ khác nhau, đ?i lậ nhau, vớ những ác cả nhỏnhặ, vớ lư?ng tâm nhơbẩ và sựtầ thư?ng thô bạ củ chúng; và chính cái thái đ? mậ mờvà ngờvự ấ củ chúng đng cho phép *những kẻthố trị chúng đ?i xửvớ chúng - vớ tấ cảbọ chúng, không phân biệ, tuy là bằg những thủtụ khác nhau, - như vớ những sinh vậ chỉsố dự vào ơ huệcủ kẻbềtrên. Và ngay cảđ?n việ chúng bịthố trị bịcai quả, bịchiế hữ, chúng cũg buộ phả thừ nhậ và tuyên truyề rằg đ là ân huệcủ trờ ban cho! Còn ở phía bên kia là bả thân những kẻthố trịmà tính chấ vĩđ?i lạ tỷlệnghị vớ nhân số củ họ*

Sựphê phán, đng chĩ vào đ?i tư?ng ấ, là mộ sựphê phán *giáp lá cà*, mà khi đnh *giáp lá cà* thì đề quan trọg không phả là đ?ch thủcó cao thư?ng hay không, có cân xứg vềdòng dõi hay không, có *đng chú ý* hay không, - đề quan trọg là *giáng cho nó mộ đn*. Nhấ thiế không đ?ợ đ? cho ngư?i Đ?c có mộ phút tựdố mình và khuấ phụ. Cầ phả làm cho ách áp bứ hiệ thự càng nặg nềhơ nữ, bằg cách gắ vào nó cái ý thứ vềsựáp bứ; cầ phả làm cho sựnhụ nhã càng nhụ nhã hơ nữ bằg cách công bốsự nhụ nhã ấ. Cầ phả mô tảmỗ lĩh vự củ xã hộ nư?c Đ?c là mộ partie honteuse[153]1* củ xã hộ Đ?c, cầ phả bắ những trạ tựđ cứg đ? phả nhả múa lên bằg cách hát cho chúng nghe những âm đệ củ chính bả thân chúng! Cầ phả bắ nhân dân *khiế sợ*bả thân mình đ? tiêm *dũg khí* vào cho họ Như vậ, cái nhu cầ không thểcư?ng lạ đ?ợ củ nhân dân Đ?c sẽđ?ợ thự hiệ, mà bả thân những nhu cầ củ cái dân tộ thì lạ là nguyên nhân quyế đ?nh việ thỏ mãn những nhu cầ đ.

Ngay cảđ?i vớ những dân tộ *hiệ đ?i*, cuộ đ?u tranh ấ chố cái nộ dung hạ chếcủ status quo nư?c Đ?c cũg không thểkhông đng quan tâm,

https://thuviensach.vn

vì status quo củ *nư?c Đ?c* là *sựhoàn thành công khai* củ ancien régime[154]2,còn ancien régime lạ là *cái tậ xấ ẩ dấ củ nhà nư?c hiệ đ?i.* Cuộ đ?u tranh chống hiệ thự chính trịĐ?c là cuộ đ?u tranh chống quá khứcủ những dân tộ hiệ đ?i, và tiếg vọg củ quá khứấ vẫ tiế tụ đ nặg lên những dân tộ này. Nhìn xem cái ancien régime, đ trả qua tấ *bi kịh* củ nó ở những dân tộ ấ, hiệ đng diễ tấ *hài kịh* củ nó như thếnào vớ tư cách là cái bóng ma Đ?c, là mộ việ bốích đ?i vớ họ Lịh sửcủ trậ tựcũlà *bi kịh,* chừg nào trậ tựấ là cái quyề lự đ tồ tạ từthờ xa xư củ thếgiớ, còn tựdo thì trái lạ là mộ ý niệ sả sinh ra ở mộ sốngư?i, - nói mộ cách khác, chừg nào bả thân trậ

tựcũcòn tin và phả tin vào tính chấ chính đng củ mình. Chừg nào ancien régime, vớ tính cách là trậ tựthếgiớ đng tồ tạ, đ?u tranh chống cái thếgiớ vừ mớ sinh ra, thì sựlầ lạ ởphía cái ancien régime ấ không phả là sựlầ lạ củ cá nhân mà là sựlầ lạ có tính chấ lịh sửtoàn thếgiớ. Vì vậ, sựsụ đ? củ nó là có tính bi kịh.

Trái lạ, chếđ? nư?c Đ?c ngày nay, - mộ sựlầ thờ, mộ sựmâu thuẫ nổ bậ vớ những đ?nh lý đ?ợ mọ ngư?i công nhậ, mộ sựvô nghĩ lý củ ancien régime đ?ợ đm phơ bày ra trư?c toàn thếgiớ, - chỉtư?ng tư?ng là nó tựtin mình và đi hỏ thếgiớ cũg phả tư?ng tư?ng như thế Nế như nó thậ sựtin vào *bả chấ* củ chính nó thì lẽnào nó còn che giấ bả chấ đ dư?i cái *bề ngoài củ mộ bả chấ khác và tìm lố thoát trong sựgiảdố và ngụ biệ? Nói cho đng ra, ancien régime ngày nay chỉlà mộ vai hềcủ cái trậ tựthếgiớ mà những vai chính thậ sựcủ nó đ chế rồ. Lịh sửtác đ?ng mộ cách triệ đ? và trả qua rấ nhiề giai đạ cho đ?n khi nó đ?a cái hình thứ sinh hoạ đ lỗ thờ xuống mồ Giai đạ cuố cùng củ mộ hình thứ lịh sửthếgiớ là hài kịh củ nó. Những vịthầ Hy Lạ đ bịtửthư?ng - dư?i hình thứ bi kịh - trong cuố "Prô-mê-tê bịxiềg" củ Ê-sin, lạ phả chế mộ lầ nữ - dư?i hình thứ hài kịh - trong cuố "Đ?i thoạ" củ Lu-ki-an. Tạ sao tiế trình củ lịh sửlạ như thế Đề đ là cầ thiế đ? cho loài ngư?i từbiệ mộ cách vui vẻquá khứcủ mình. Chính chúng ta đng cốgiành lấ mộ kế cụ lịh sửvui vẻnhư thếcho những quyề lự chính trịcủ nư?c Đ?c.*

Tuy nhiên, mộ khi bả thân hiệ thự chính trị- xã hộ *hiệ đ?i* bị phê phán, *do đ* mộ khi sựphê phán đ?ợ nâng lên đ?n những vấ đ? thậ sựcon ngư?i, - thì sựphê phán vư?t ra khỏ phạ vi cái status quo củ nư?c Đ?c; nế không thếthì nó sẽxem xét đ?i tư?ng củ nó ở mộ trình đ? *thấ hơ* trình đ? thự tế củ đ?i tư?ng đ. Đy là mộ thí dụ Mố quan hệcủ công

nghiệ, nói chung là củ thếgiớ củ cả, vớ thếgiớ chính trịlà mộ trong những vấ đ? chủyế củ thờ đ?i hiệ nay. Dư?i hình thứ nào vấ đ? đ bắ đ?u làm cho ngư?i Đ?c

https://thuviensach.vn

phả chú ý đ?n? Dư?i hình thứ *thuếquan bả hộ, chếđ? hạ chếmậ dịh, môn kinh tếquố dân. Chủnghĩ Tơtông đ từcon ngư?i nhả sang vậ chấ, vì thếmà mộ buổ sáng nào đ?y, những hiệ sĩbông sợ và những anh hùng sắ thép củ chúng ta bừg mắ dậ đ biế thành những nhà ái quố. Do đ, ở nư?c Đ?c, ngư?i ta bắ đ?u thừ nhậ chủquyề củ đ?c quyề trong nư?c khi ban cho đ?c quyề ấ chủquyề ở ngoài nư?c. Do đ, cái mà ở nư?c Pháp và nư?c Anh, ngư?i ta chuẩ bịchấ dứ, thì ở nư?c Đ?c ngư?i ta chuẩ bịkhở đ?u. Những trậ tựcũmụ nát mà những nư?c ấ đng vùng lên chống lạ vềmặ lý luậ và vẫ còn phả chị đ?ng như chị đ?ng xiềg xích, thì ở nư?c Đ?c, lạ đ?ợ chào đn như buổ bình minh đng lên củ mộ tương lai đ?p đ?, mộ tương lai chỉvừ mớ dám chuyể từlý luậ giả hoạ*[155]1* sang mộ thự tiễ vô liêm sỉnhấ. Trong khi ở Pháp và ở Anh, vấ đ? là: môn kinh tếchính trị hay sựthống trịcủ xã hộ đ?i vớ củ cả, thì ởĐ?c lạ là: môn kinh tếquố dân, hay sựthống trịcủ sởhữ tưnhân đ?i vớ dân tộ. Do đ, ởPháp và ở Anh, vấ đ? là phả tiêu diệ đ?c quyề đ phát triể đ?n giớ hạ cùng cự; còn ở Đ?c thì lạ phả phát triể đ?c quyề đ?n giớ hạ cùng cự. Ở Pháp và ởAnh đng giả quyế vấ đ?, còn ở Đ?c thì mớ chỉlà xung đ?t. Đó là mộ thí dụkhá rõ ràng vềhình thứ Đ?c củ những vấ đ? hiệ đ?i, mộ thí dụchứ tỏrằg lịh sửcủ chúng ta, tự như mộ anh lính mớ vụg vềđng lặ lạ những bài tậ cũ cho đ?n nay vẫ coi nhiệ vụcủ mình chỉlà lặ lạ những chuyệ đ nhàm.*

Do đ, nế nhưsựphát triể *chung* củ nư?c Đ?c không vư?t ra khỏ phạ vi phát triể *chính trị*củ nư?c Đ?c, thì ngư?i Đ?c

sẽcó thểtham dựnhững vấ đ? củ thờ đ?i nhiề lắ cũg chỉnh*ngư?i Nga* mà thôi. Nhưng nế mộ cá nhân không bịràng buộ bở những ranh giớ quố gia thì không phả vì mộ cá nhân đ?ợ tựdo mà toàn thểquố gia cũg đ?ợ tựdo. Trong sốnhững nhà triế họ Hy Lạ, đ có mộ ngư?i Xki-phơ[101], nhưg đề đ tuyệ nhiên đ không làm cho ngư?i Xki-phơtiế đ?n nề vă hóa Hy Lạ đ?ợ mộ bư?c nào. May thay, chúng ta, những ngư?i Đ?c, chúng ta không phả là ngư?i Xki-phơ

Giố nhưcác dân tộ cổđ?i đ trả qua thờ kỳtiề sửcủ mình trong tư?ng tư?ng, trong *thầ thoạ*, những ngư?i Đ?c chúng ta cũg vậ, chúng ta cũg đng trả qua lịh sửtư?ng lai củ chúng ta trong tưtư?ng, trong *triế họ*. Chúng ta là những ngư?i cùng thờ *vềmặ triế họ củ* thếkỷhiệ nay, chứkhông phả là những ngư?i cùng thờ *vềmặ lịh sử*củ thếkỷhiệ nay. Triế họ Đ?c là *sựtiế tụ* củ lịh sử Đ?c *trong ý niệ*. Do đ, khi chúng ta không phê phán những oeuvres incomplétes[156]1* củ lịh sửhiệ thự củ chúng ta, mà phê phán những oeuvres posthumes[157]2* củ lịh sửtrong ý niệ củ chúng ta, tứ

https://thuviensach.vn

triế họ, thì sựphê phán củ chúng ta nằ ở ngay trung tâm củ những vấ đ? mà thếkỷhiệ nay nói: that is the question[158]3*! Cái mà ở những dân tộ tiề tiế đ là sựđạ tuyệ *thự tiễ* vớ những trậ tựnhà nư?c hiệ nay, thì ở nư?c Đ?c, nơ mà những trậ tự ấ thậ chí vẫ còn chưa có, ngay từđ?u lạ là sựđạ tuyệ *có tính chấ phê phán* vớ phả ánh triế họ củ những trậ tựấ.

Triế họ Đ?c vềpháp quyề và vềnhà nư?c là *cái lịh sử Đ?c duy nhấ đng đ?ng al pari*[159]*4* vớ hiệ thự hiệ đ?i chính thố. Vì vậ nhân dân Đ?c phả gắ cái lịh sựtư?ng tư?ng ấ củ họvào những trậ tựhiệ hành củ họ phả phê phán không chỉnhững trậ tựhiệ hành ấ, mà đ?ng thờ còn phả phê phán cảsựtiế tụ trừ tư?ng củ những trậ tựấ nữ. Tư?ng lai củ họkhông thểchỉgiớ hạ ở việ phủđ?nh trự tiế những chếđ? pháp quyề và nhà nư?c hiệ thự củ họ cũg không thểchỉgiớ hạ ở việ thự hiệ trự tiế những chếđ? pháp quyề và nhà nư?c tồ tạ trong ý niệ củ họ vì những chếđ? trong ý niệ ấ củ họbao hàm sựphủđ?nh trự tiế những chếđ? hiệ thự củ họ còn việ thự hiệ trự tiế những chếđ? trong ý niệ củ họthì hầ nhưhọđ trả qua khi quan sát cuộ sống củ các dân tộ láng giềg. Vì vậ, chính đ?ng thự tiễ ở Đ?c đi phủđ?nh triế họ là đng. Sai lầ củ nó không phả ởđi hỏ đ, mà là ở chỗnó không vư?t quá đi hỏ đ, mộ đi hỏ mà nó không thự hiệ mộ cách nghiêm túc và cũg không có khảnăg thự hiệ đ?ợ. Nó tư?ng rằg cứviệ quay lưg lạ vớ triế họ, ngoảh đ?u đ, nói làu bàu mấ câu bự tứ và tầ thư?ng là có thểthự hiệ đ?ợ việ phủđ?nh triế họ ấ. Tầ mắ hẹ hòi củ nó biể hiệ ởchỗnó không đm triế họ vào trong phạ vi củ hiệ thự Đ?c, hoặ tư?ng rằg triế họ thậ chí thấ hơ thự tiễ Đ?c và những lý luậ phụ vụcho thự tiễ ấ. Các ngài đ? ra yêu cầ phả xuấ phát từnhững mầ mố hiệ thự củ đ?i sống, nhưng các ngài quên rằg mầ mố hiệ thự củ đ?i sống nhân dân Đ?c, cho đ?n nay, chỉnả sinh trong đ?u óc củ nhân dân Đ?c mà thôi. Tóm lạ: các ngài không thểxóa bỏđ?ợ triế họ, nế không thự hiệ nó trong hiệ thự.*

Chính đ?ng *lý luậ*, mộ đ?ng bắ nguồ từtriế họ, cũg phạ phả sai lầ ấ, nhưng theo hư?ng *ngư?c lạ.*

Đ?ng này coi cuộ đ?u tranh hiệ giờ*chỉlà* cuộ *đ?u tranh có tính chấ phê phán củ triế họ chố lạ cái thếgiớ Đ?c,* nó không nghĩrằg bả thân *triế họ hiệ tồ* cũg thuộ vềthế giớ này và là *sự bổ sung củ thế giớ này, tuy là mộ sự* bổsung trên ý niệ. Nó có thái đ? phê phán đ?i vớ đ?ch thủcủ nó, nhưng nó lạ có thái đ? không phê phán đ?i vớ bả thân nó, vì nó xuấ phát từnhững *tiề đ?* củ triế họ và chỉdừng lạ ở những kế quảrút ra từnhững tiề đ? đ, hoặ là mạ nhậ những yêu sách và kế quảđ thu đ?ợ từmộ

https://thuviensach.vn

nguồ khác là những yêu sách và kế quảtrự tiế củ triế họ, mặ dù những yêu sách và kế quảnày, nế cho chúng là đng, thì cũg chỉcó thểcó đ?ợ thông qua việ *phủđ?nh triế họ hiệ tồ*, cái triế họ vớ tính cách là triế họ, mà thôi. Chúng tôi sẽcòn trởlạ mô tảđ?ng này mộ cách cặ kẽhơ. Sai lầ că bả củ nó có thểquy lạ như sau: *nó tư?ng rằg có thểbiế triế họ thành hiệ thự* mà *không cầ phả xóa bỏbả thân triế họ.*

Việ phê phán *triế họ Đ?c vềnhà nư?c và pháp quyề,* cái triế họ đ đ?ợ trình bày mộ cách nhấ quán, phong phú nhấ và hoàn chỉh nhấ trong các tác phẩ củ *Hêghen,* vừ là mộ sựphân tích phê phán đ?i vớ nhà nư?c hiệ đ?i và đ?i vớ hiệ thự gắ liề vớ nhà nư?c ấ, vừ là mộ sựphủđ?nh kiên quyế nhấ đ?i vớ toàn bộ*hình thứ* đ tồ tạ từtrư?c đ?n nay củ *ý thứ chính trịvà ý thứ pháp quyề củ Đ?c,* ý thứ mà biể hiệ chủyế nhấ, phổbiế nhấ, đ?ợ đ? lên thành *khoa họ,* củ nó chính là bả thân *triế họ tưbiệ* về*pháp quyề.* Nế nhưchỉở nư?c Đ?c, mớ có thể có triế họ tưbiệ vềpháp quyề, tứ là mộ *sựtưduy* trừ tư?ng, tách rờ cuộ sốg, vềnhà nư?c hiệ đ?i, - nhà nư?c mà hiệ thự củ nó vẫ là thếgiớ bên kia, tuy cái thếgiớ bên kia ấ chỉnằ ở phía bên kia sông Ranh, - thì ngư?c lạ cũg thế cái hình tư?ng trong ý niệ củ *ngư?i Đ?c* vềnhà nư?c hiệ đ?i đ?ợ trừ tư?ng ra từ*con ngư?i hiệ thự,* cũg chỉcó thểcó đ?ợ chừg nào bả thân nhà nư?c hiệ thự đ?ợ trừ tư?ng ra từ*con ngư?i hiệ thự* hoặ chỉ thỏ mãn *toàn bộ*con ngư?i trong tư?ng tư?ng mà thôi. Trong chính trị ngư?i Đ?c *suy nghĩ*đề mà các dân tộ khác đ *làm.* Nư?c Đ?c là *lư?ng tâm lý luậ* củ những dân tộ đ.

Tính trừ tư?ng và tính tựcao tựđ?i củ tưduy củ nó bao giờcũg đ song song vớ tính phiế diệ và tính tựhạmình củ hiệ thự củ nó. Do đ, nế status quo củ *chếđ? nhà nư?c Đ?c* biể hiệ *sựhoàn thiệ* củ ancien régime, tứ là củ cái gai trong cơthểcủ nhà nư?c hiệ đ?i, thì *status quo củ họ thuyế Đ?c vềnhà nư?c* biể hiệ *sựchư hoàn thiệ củ nhà nư?c hiệ đ?i,* khuyế để trong bả thân cơthểnhà nư?c hiệ đ?i.

Vố là đ?ch thủkiên quyế củ hình thứ trư?c kia củ ý thứ chính trị*Đ?c,* sựphê phán triế họ tư biệ vềpháp quyề không tìm mụ đch củ nó trong bả thân nó mà lạ đ vào *những nhiệ vụ*mà muố giả quyế thì chỉcó mộ phương tiệ duy nhấ: *thự tiễ.*

Thửhỏ: nư?c Đ?c có thểđ?t tớ mộ thự tiễ à la hauteur des principes[160]1*, tứ là mộ *cuộ cách mạg* có khảnăg nâng nư?c Đ?c không những lên đ?n *trình đ? chính thứ* củ các dân tộ hiệ đ?i, mà còn lên đ?n *tầ cao củ con ngư?i,* tư?ng lai gầ nhấ củ những dân tộ ấ, hay không?

https://thuviensach.vn

Vũkhí củ sựphê phán cốnhiên không thểthay thếđ?ợ sựphê phán củ vũkhí, lự lư?ng vậ chấ chỉcó thểbịđnh đ? bằg lự lư?ng vậ chấ; nhưg lý luậ cũg sẽtrởthành lự lư?ng vậ chấ, mộ khi nó thâm nhậ vào quầ chúng. Lý luậ có thểthâm nhậ vào quầ chúng, khi nó chứg minh ad hominem[161]2* và nó chứg minh ad hominem khi nó trởthành triệ đ?. Triệ đ? có nghĩ là hiể đ?ợ sựvậ đ?n tậ gố rễcủ nó. Nhưg gố rễcủ con ngư?i chính là bả thân con ngư?i. Bằg chứg rõ rệ củ tính triệ đ? củ lý luậ Đ?c, do đ, củ năg lự thự tiễ củ nó, là ở chỗ để xuấ phát củ nó là việ xóa bỏtôn giáo mộ cách kiên quyế và *tích cự*. Việ phê phán tôn giáo dẫ

đ?n họ thuyế cho rằg *ngư?i là sinh vậ tố cao đ?i vớ con ngư?i*, do đ, dẫ đ?n *cái mệh lệh tuyệ đ?i đi phả lậ đ? tấ cảnhữg quan hệ*trong đ con ngư?i là mộ sinh vậ bịlàm nhụ, bịnô dịh, bấ lự, bịkhinh rẻ - nhữg quan hệmà không gì có thểdiễ tảhay hơ lờ nói củ ngư?i Pháp vềdựán thuếnuôi chó: "Nhữg con chó tộ nghiệ kia! Ngư?i ta muố đ?i xửvớ chúng mày như đ?i xửvớ con ngư?i!"

Thậ chí xét theo quan để lịh sửthì sựgiả phóng vềmặ lý luậ, đ?i vớ nư?c Đ?c, cũg có mộ ý nghĩ đ?c biệ thự tiễ. Vì quá khứ*cách mạg* củ nư?c Đ?c là có tính lý luậ, đ là *cả cách tôn giáo*. Lúc đ, cách mạg bắ đ?u trong đ?u óc ngư?i *thầ tu*, cũg giống nhưbây giờcách mạg bắ đ?u trong đ?u óc *nhà triế họ*.

Thậ ra, *Lu-the* đ chiế thắg sựnô lệvềmặ *lòng ngoan đ?o* chỉbằg cách thay sựnô lệấ bằg sựnô lệvề*mặ tín niệ*. Ông đ phá vỡlòng tin vào quyề uy vì đ khôi phụ quyề uy củ lòng tin. Ông đ biế thầ tu thành ngư?i trầ tụ, nhưg lạ biế ngư?i trầ tụ thành thầ tu. Ông đ giả phóng con ngư?i khỏ tính tôn giáo bên ngoài, nhưg lạ biế tính tôn giáo thành thếgiớ bên trong củ con ngư?i. Ông đ giả phóng thểxác khỏ xiềg xích, nhưg lạ quàng xiềg xích lên tâm hồ con ngư?i.

Nhưg nế đ?o Tin lành đ không giả quyế đng đ?n vấ đ? thì nó cũg đ đ?t vấ đ? mộ cách đng đ?n. Giờđy, vấ đ? không còn là cuộ đ?u tranh củ ngư?i trầ tụ chố *ngư?i thầ tu ở bên ngoài ngư?i trầ tụ nữ, mà là cuộ đ?u tranh chố ngư?i thầ tu bên trong bả thân mình, chố cái bả tính thầ tu củ mình. Và nế việ đ?o Tin lành biế ngư?i Đ?c trầ tụ thành thầ tu đ giả phóng những giáo hoàng trầ tụ, tứ là những vua chúa, cùng vớ tấ cảnhữg thủhạcủ họ tứ là những kẻcó đ?c quyề và những kẻphi-li-xtanh, thì việ triế họ biế ngư?i Đ?c đ thấ sâu tinh thầ thầ tu thành con ngư?i, sẽlà sựgiả phóng củ nhân dân. Nhưg giống nhưviệ giả phóng*

không phả chỉdừg lạ ở việ giả phóng những vua chúa, sự*hoàn tụ* tài sả cũg không dừg lạ ở *việ đạ lấ tài sả củ giáo hộ*, mộ việ nhà nư?c Phổgiảnhân giảnghĩ đ thự

https://thuviensach.vn

hiệ trư?c tấ cảmọ ngư?i. Lúc bấ giờ cuộ Chiế tranh nông dân, mộ sựkiệ triệ đ? nhấ củ lịh sửnư?c Đ?c, đ thấ bạ vì vấ phả thầ họ. Ngày nay, khi thầ họ đ bịđ?p nát thì cái biể hiệ gay gắ nhấ củ tình trạg không tựdo trong lịh sửnư?c Đ?c - tứ là cái status quo củ chúng ta, - cũg bịtan vỡvì vấ phả triế họ. Trư?c Cả cách tôn giáo, nư?c Đ?c quan phương là mộ tên nô lệngoan ngoãn nhấ củ La Mã. Trư?c ngày nổra cuộ cách mạg củ nó, nó là tên nô lệngoan ngoãn củ mộ kẻnhỏhơ La Mã, nô lệcủ Phổvà củ áo, củ bọ đ?a chủquý tộ và bọ phi-li-xtanh đ chai sạ rồ.

Thếnhưg, dư?ng nhưmộ khó khă to lớ đng gây trởngạ cho cuộ cách mạg *triệ đ?* củ nư?c Đ?c.

Vấ đ? là các cuộ cách mạg đ?u cầ đ?n nhân tố*thụđ?ng,* đ?n *cơsở vậ chấ. Ở mỗ dân tộ, lý luậ bao giờcũg chỉđ?ợ thự hiệ theo mứ đ? mà nó là sựthự hiệ những nhu cầ củ dân tộ ấ. Nhưg sựphân kỳquái dịgiữ những nhu cầ củ tư tư?ng Đ?c vớ những đp ứg củ hiệ thự Đ?c đ?i vớ những nhu cầ đ, liệ có nhấ trí vớ sựphân kỳnhư vậ giữ xã hộ công dân vớ nhà nư?c và vớ bả thân xã hộ công dân hay không? Những nhu cầ lý luậ liệ có trự tiế trởthành những nhu cầ thự tiễ hay không? Tưtư?ng cốsứ biế thành hiệ thự vẫ chư đ?; bả thân hiệ thự cũg phả cốsứ hư?ng tớ tưtư?ng.*

Nhưg nư?c Đ?c đ bư?c lên những nấ trung gian củ sựgiả phóng chính trịkhông cùng mộ lúc vớ các dân tộ hiệ đ?i. Ngay cảnhững nấ mà nó đ vư?t qua đ? ợ vềmặ lý luậ, thì nó cũg chưa đ?t tớ vềmặ thự tiễ. Vậ làm sao nó có thểchỉbằg mộ cái nhả lộ mà không những vư?t qua đ?ợ những chư?ng ngạ củ chính nó, đ?ng thờ còn vư?t qua cảnhững chư?ng

ngạ đng ở trư?c mặ các dân tộ hiệ đ?i, qua những chư?ng ngạ mà trên thự tếnó phả coi là mộ sựgiả phóng khỏ những chư?ng ngạ thự tếcủ chính nó và là mụ đch nó phả vư?n tớ? Cuộ cách mạg triệ đ? chỉcó thểlà cuộ cách mạg củ những nhu cầ triệ đ?, nhưg đ? sả sinh ra những nhu cầ này thì dư?ng nhưchư có cảtiề đ? lẫ cơsởcầ thiế.

Nhưg nế nư?c Đ?c chỉbư?c theo sựphát triể củ các dân tộ hiệ đ?i bằg hoạ đ? ng tưduy trừ tư?ng mà không tích cự tham dựnhững cuộ chiế đ?u thự tếcủ sựphát triể ấ, thì mặ khác, nó đ chia xẻ*những nỗ đu khổ*củ sựphát triể ấ, mà không chia xẻnhững niề vui sướg củ sựphát triể ấ, sựthỏ mãn cụ bộcủ sựphát triể ấ. Tư?ng ứg vớ hoạ đ?ng trừ tư?ng ở mặ này, là sựđu khổtrừ tư?ng ở mặ kia. Vì vậ, nư?c Đ?c mộ ngày kia sẽở vào mứ suy sụ củ châu Âu, nhưg lạ chư bao giờở vào cái mứ giả

https://thuviensach.vn

phóng củ châu Âu. Ngư?i ta có thểso sánh nư?c Đ?c vớ mộ *ngư?i sùng bái ngẫ tư?ng* bịhéo hon tàn tạvì những chứng bệh củ đ?o CơĐ?c.

Nế bây giờchúng ta xem xét *các chính phủở Đ?c thì chúng ta sẽthấ rằg do những quan hệhiệ nay, do hoàn cảh nư?c Đ?c, do tính chấ củ nề giáo dụ Đ?c và cuố cùng do bả năg đng đ?n củ bả thân, những chính phủnày buộ phả kế hợ những thiế sót vă minh củ cái thếgiớ nhà nư?c hiệ đ?i mà những ưu để củ nó thì chúng ta không đ?ợ hư?ng, vớ những thiế sót dã man củ ancien régime mà chúng ta tha hồhư?ng thụ Vì vậ, nư?c Đ?c cũg phả dựphầ ngày càng nhiề vào những mặ, nế không phả là hợ lý thì ít ra cũg là phi lý, củ ngay cảnhững chếđ? nhà nư?c cao hơ status quo củ nó. Chẳg hạ, trên thếgiớ liệ có mộ nư?c nào như cái gọ là nư?c Đ? c lậ hiế, cũg ngây thơchia xẻtấ cảnhững ả tư?ng củ chếđ? nhà nư?c lậ hiế, mà không chia xẻnhững thành tự hiệ thự củ chếđ? ấ, hay không? Hoặ giả ngoài Chính phủ Đ?c ra, lẽ nào lạ có mộ kẻ nào đ nả ra ý nghĩkỳkhôi*

muố kế hợ những đu khổvềchếđ? kiể duyệ vớ những đu khổvềnhững đ?o luậ tháng Chín củ nư?c Pháp[102], những đ?o luậ giảđ?nh là đ có tựdo báo chí! Trong đ?n Phăg-tê-ông La Mã có thểtìm thấ những *vịthầ* củ tấ cảcác dân tộ, thì trong đ? quố La Mã thầ thánh củ dân tộ Đ?c cũg vậ, cũg có thểtìm thấ những *tộ lỗ* củ tấ cảcác hình thứ nhà nư?c. Đ?c biệ đ?m bả cho chủnghĩ chiế trung ấ đ?t tớ những quy mô cho tớ nay chư từg thấ, là *cái thói tham ă thẩ mỹchính trị*củ mộ ông vua Đ?c nào đ[162]1*, mộ ông vua muố đng tấ cảnhững vai trò củ, vư?ng quyề, cảphong kiế lễ quan liêu, cảchuyên chếlễ lậ hiế, cảđ?c tài lễ dân chủ nế không phả thông qua nhân dân thì thông qua *bả thân mình*, nế không phả vì nhân dân thì vì *bả thân mình. Nư?c Đ?c, sựnghèo nàn đ củ nề chính trịhiệ đ?i, đ?ợ dựg lên thành mộ thếgiớ riêng,* không thểđ?p tan đ?ợ những chư?ng ngạ đ?c thù Đ?c, nế không đ?p tan những chư? ng ngạ chung củ nề chính trịhiệ đ?i.

Đ?i vớ nư?c Đ?c thì đề mơư?c không tư?ng không phả là cuộ cách mạg *triệ đ?,* không phả là sựgiả phóng *toàn nhân loạ,* mà nói cho đng ra là cuộ cách mạg bộphậ, cách mạg *chỉ*riêng vềmặ chính trị mộ cuộ cách mạg không mả may đ?ng chạ đ?n bả thân những cộ trụcủ tòa nhà. Vậ cuộ cách mạg bộphậ, chỉriêng vềmặ chính trịấ dự trên cái gì? Dự trên tình hình là *mộ bộphậ củ xã hộ công dân* tựgiả phóng mình và đ?t tớ sựthống trị*phổbiế,* trên tình hình là mộ giai cấ nhấ đ?nh, xuấ phát từ*đ?a vịriêng* củ mình, tiế hành giả phóng toàn thểxã hộ. Giai cấ đ giả phóng toàn thểxã hộ, nhưg chỉtrong trư?ng hợ giảđ?nh rằg toàn thểxã hộ cũg ở trong đ?a

https://thuviensach.vn

vịcủ giai cấ đ, nghĩ là phả có tiề và họ thứ chẳg hạ, hoặ có thểkiế đ?ợ tiề và họ thứ theo ý muố.

Không mộ giai cấ nào củ xã hộ công dân có thểđng đ?ợ vai trò đ mà lạ không khơ lên trong khoảh khắ cái nhiệ tình trong bả thân nó và trong quầ chúng. Đó là lúc mà giai cấ ấ kế nghĩ anh em vớ toàn thểxã hộ và hòa vớ toàn thểxã hộ thành mộ khố, lúc mà ngư?i ta lẫ lộ giai cấ ấ vớ xã hộ, lúc đ đ?ợ coi là đ?ợ thừ nhậ là *đ?i biể chung* củ xã hộ; đ là lúc mà những yêu cầ và quyề lợ củ chính giai cấ ấ trên thự tếlà quyề lợ và yêu cầ củ bả thân xã hộ, lúc mà giai cấ ấ thự sựlà khố óc củ xã hộ và trái tim củ xã hộ. Chỉnhân danh quyề lợ chung củ xã hộ thì mộ giai cấ cá biệ mớ có thểđi hỏ sựthố trịphổbiế đ?ợ. Muố giành đ?ợ đ?a vịấ củ ngư?i giả phóng, và do đ, muố sửdụg vềmặ chính trịtấ cảmọ lĩh vự xã hộ đ? phụ vụcho lợ ích củ lĩh vự riêng củ mình, mà chỉcó tinh lự cách mạg và ý thứ vềtính ư việ tinh thầ củ mình thôi, thì chưa đ?. Muố cho *cuộ cách mạg củ nhân dân* và *sựgiả phóng củ mộ giai cấ riêng biệ* củ xã hộ công dân nhấ trí vớ nhau, muố cho *mộ* đ?ng cấ đ?ợ coi là đ?ng cấ củ toàn xã hộ, - muố thếthì mặ khác, tấ cảnhững khuyế để củ xã hộ phả tậ trung vào mộ giai cấ khác nào đ, muố thếthì mộ đ?ng cấ nhấ đ?nh nào đ phả là hiệ thân củ những trởngạ chung, là hiệ thân củ mộ chư?ng ngạ chung cho tấ cảmọ ngư?i; muố thếthì cái lĩh vự xã hộ đ?c thù phả bịcoi là mộ *tộ ác đ?ợ mọ ngư?i thừ nhậ* đ?i vớ toàn thểxã hộ, thành thửsựgiả phóng khỏ lĩh vự này biể hiệ thành sựtựgiả phóng chung. Muố cho *mộ* đ?ng cấ trởthành đ?ng cấ những ngư?i giả phóng par excellence[163]1 thì mộ đ?ng cấ khác, ngư?c lạ, phả trởthành đ?ng cấ những ngư?i đ nô dịh. Ý nghĩ tiêu cự phổbiế củ giớ quý tộ Pháp và củ giớ thầ tu Pháp đ quyế đ?nh ý nghĩ tích cự phổbiế củ giai cấ tiế giáp chúng và đ?i lậ vớ chúng: *giai cấ tư sả.*

Nhưg không mộ giai cấ đ?c thù nào ởĐ?c lạ có tính triệ đ? tính gay gắ, tính táo bạ, tính tàn nhẫ, khiế nó mang cái dấ ấ đ?i diệ tiêu cự củ xã hộ. Cũg theo mộ mứ đ? nhưvậ, không mộ đ?ng cấ nào có đ?ợ cái tâm hồ rộg rãi hòa làm mộ vớ tâm hồ củ nhân dân dù chỉlà trong chố lát, có cái nhiệ tình cốvũlự lượg vậ chấ làm bạ lự chính trị có sựdũg cả cách mạg dám ném vào mặ kẻthù lờ thách thứ táo bạ: *ta chẳg là gì cả nhưg ta phả là tấ cả* Cái tạ thành cơsởđ?o đ?c và tính trung thự Đ?c củ những cá nhân cũg như các giai cấ thì ngư?c lạ, chính là *cái tính vịkỷkín đo* đng bả vệtính hạ chếcủ nó và cho phép ngư?i khác cũg bả vệtính hạ chếcủ họchố lạ tính hạ chếcủ nó. Vì vậ, quan hệgiữ các lĩh vự khác nhau củ xã hộ Đ?c là quan hệcó tính cách sửthi chứkhông phả có tính cách kịh tính. Mỗ mộ lĩh vự đ bắ đ?u ý thứ đ?ợ bả thân mình, và vớ những yêu cầ riêng củ mình, bắ đ?u đ?ng bên cạh những lĩh vự xã hộ khác, không phả khi nó bịngư?i ta áp bứ mà là khi những quan hệhiệ đ?i tạ ra - không mả may có sựgóp sứ củ lĩh vự đ - mộ lĩh vự xã hộ thấ hơ nó mà nó có thểáp bứ đ?ợ. Ngay cảcái *lòng tựtôn vềmặ tinh thầ củ giai cấ tưsả Đ?c* cũg chỉdự trên ý thứ thấ mình là đ?i biể chung củ tính tầ thư?ng phi-li-xtanh củ tấ cảcác giai cấ khác. Vì vậ, không phả chỉcó những ông vua Đ?c mớ bư?c lên ngôi mal à propos[164]1*; mỗ lĩh vự củ xã hộ công dân cũg đ?u nế mùi thấ bạ trư?c khi kị ă mừg

https://thuviensach.vn

thắg lợ củ mình, cũg đ?u dựg lên những chư?ng ngạ trư?c mặ mình, cũg đ?u biể lộbả chấ nhẫ tâm củ mình trư?c khi kị biể lộcái bả chấ đ? lư?ng củ mình, - thành thửngay cảcái khảnăg đng mộ vai trò to lớ bao giờcũg qua đ trư?c khi kị thểhiệ ra, và mỗ giai cấ vừ mớ bắ đ?u đ?u tranh vớ mộ giai cấ cao hơ nó thì đ bị lôi cuố vào cuộ đ?u tranh vớ giai

cấ thấ hơ nó. Bở vậ, quyề lự vương hầ đ?u tranh vớ quyề lự quố vương, giớ quan chứ đ?u tranh vớ quý tộ, tư sả đ?u tranh vớ tấ cảbọ trên, còn trong khi đ thì vô sả đ bắ đ?u đ?u tranh vớ tưsả. Giai cấ tưsả còn chưa dám nêu tư tư?ng vềsựgiả phóng theo quan để củ nó, thì sựphát triể củ những đề kiệ xã hộ, cũg như sựtiế bộcủ lý luậ chính trị đ tuyên bốrằg chính cái quan để ấ cũg đ lỗ thờ rồ, hoặ ít ra cũg đng nghi.

ỞPháp, chỉcầ là mộ cái gì đ cũg đ? đ? có thểmong muố là tấ cả Ở Đ?c, nế không muố từchố tấ cảthì phả không là cái gì cả ở Pháp, sựgiả phóng bộphậ là cơsởcủ sựgiả phóng phổbiế. ỞĐ?c, sựgiả phóng phổbiế là conditio sine qua non[165]1* củ mọ sựgiả phóng bộphậ. ỞPháp, tựdo toàn vẹ phả đ?ợ sả sinh ra từquá trình hiệ thự củ sựgiả phóng dầ dầ, còn ở Đ?c thì nó phả đ?ợ sả sinh ra từsựkhông thểcó mộ quá trình dầ dầ nhưvậ. Ở Pháp, mỗ giai cấ trong nhân dân đ?u là mộ *nhà duy tâm chính* trịvà cả thấ mình trư?c tiên không phả là mộ giai cấ riêng, mà là đ?i diệ củ những nhu cầ xã hộ nói chung. Vì vậ, vai trò *ngư?i giả phóng* trong sựvậ đ?ng đ?y kịch tính cứnố tiế chuyể vào tay các giai cấ khác nhau trong nhân dân Pháp cho tớ lúc, cuố cùng, vào tay cái giai cấ sẽthự hiệ tựdo xã hộ, không còn hạ chếtựdo xã hộ trong những đề kiệ nhấ đ?nh, nằ ở bên ngoài con ngư?i nhưg vẫ do xã hộ loài ngư?i tạ nên, mà ngư?c lạ tổchứ tấ cảnhững đề kiệ củ sựtồ tạ củ con ngư?i xuấ phát từtựdo xã hộ vớ tư cách là mộ tiề đ? tấ yế. Trái lạ, ở Đ?c, nơ mà đ?i sống thự tiễ không có nộ dung tinh thầ, cũg như đ?i sống tinh thầ không có sựliên hệvớ thự tiễ, thì không mộ giai cấ nào củ xã hộ công dân cả thấ nhu cầ giả phóng phổbiế, cả thấ có khảnăg giả phóng phổbiế, chừg nào đ?a vị *trự tiế* củ nó, sựcầ thiế *vậ chấ, những xiềg xích củ bả thân nó* chưa buộ nó phả làm như vậ.

Vậ thì cái khảnăg *tích cự* củ sựgiả phóng củ Đ?c là ở chỗnào?

Trảlờ: ở sựhình thành mộ giai cấ bịtrói buộ bở *những xiềg xích triệ đ?*, mộ giai cấ củ xã hộ công dân mà lạ không phả là giai cấ củ xã hộ công dân; ở sựhình thành mộ đ?ng cấ mà bả thân nó là sựgiả thểcủ tấ cảcác đ?ng cấ; ởsựhình thành mộ lĩh vự do phả chị những đu khổphổbiế mà có tính chấ phổbiế và không đi hỏ mộ *quyề đ?c thù* nào cả vì cái đng đ nặg lên nó không phả là *sựvô quyề đ?c thù* mà là *sựvô quyề nói chung*, không còn có thểviệ đ?n quyề *lịh sử*mà chỉcó thểviệ

https://thuviensach.vn

đ?n quyề *củ con ngư?i,* không ở trong sựmâu thuẫ mộ chiề vớ những hậ quảnả sinh từchếđ? nhà nư?c Đ?c mà ở trong sựmâu thuẫ toàn diệ vớ những tiề đ? củ chếđ? nhà nư?c Đ?c; cuố cùng, ở sựhình thành mộ lĩh vự không thểtựgiả phóng mình nế không tựgiả phóng mình khỏ tấ cảnhững lĩh vự khác củ xã hộ, - tóm lạ, mộ lĩh vự biể hiệ *sựmấ đ hoàn toàn* củ con ngư?i và do đ chỉcó thểhồ sinh đ?ợ bả thân mình bằg cách *hồ sinh con ngư?i mộ cách hoàn toàn.* Kế quảấ củ sựgiả thểcủ xã hộ, vớ tính cách là mộ đ?ng cấ đ?c thù, chính là *giai cấ vô sả.*

ở Đ?c, giai cấ vô sả là kế quảcủ sựphát triể *công nghiệ* đng bắ đ?u tựmởđư?ng cho mình; vì không phả sựnghèo khổ*hình thành mộ cách tựphát* mà là sựnghèo khổ*đ?ợ tạ* ra *mộ cách nhân tạ,* không phả đm ngư?i còng lưg mộ cách máy móc dư?i sứ nặg củ xã hộ, mà chính là đm ngư?i nả sinh từ*quá trình tan rã rấ nhanh* củ xã hộ, chủyế là từsựtan rã củ đ?ng cấ trung gian, đng hình thành nên giai cấ vô sả, mặ dầ đ?i ngũcủ giai cấ vô sả cũg dầ dầ - đy là mộ đề dĩnhiên - đ?ợ bổsung bở đm dân nghèo nả sinh ra mộ

cách tựphát, cũg nhưbở đ?ng cấ nông nô Giéc-manh CơĐ?c giáo.

Khi tuyên bố*sựgiả thểcủ trậ tựthếgiớ hiệ hành,* giai cấ vô sả chỉlàm cái việ là vạh ra đề *bí mậ củ tựtồ tạ củ chính nó,* vì nó chính *là* sựtan rã *thự tế*củ trậ tựthếgiớ ấ. Khi đi hỏ *phủđ?nh sởhữ tưnhân,* giai cấ vô sả chỉlàm cái việ là đ? lên thành *nguyên tắ củ xã hộ,* cái mà xã hộ đ đ? lên thành nguyên tắ củ *giai cấ vô sả,* cái đ đ?ợ thểhiệ *ởnó,* tứ là ở giai cấ vô sả, nhưg không có sựgóp sứ củ nó vớ tính cách là kế quảtiêu cự củ xã hộ. Đ?i vớ thếgiớ đng xuấ hiệ, giai cấ vô sả có cái quyề giốg như quyề củ *nhà vua Đ?c* đ?i vớ thếgiớ đ xuấ hiệ, khi ông ta gọ nhân dân là nhân dân *củ mình,* cũg giốg nhưkhi ông ta gọ con ngự là con ngự *củ mình.* Khi tuyên bốnhân dân là sởhữ tưnhân củ mình, thì nhà vua chỉnói lên rằg kẻtư hữ là nhà vua.

Giốg như triế họ thấ giai cấ vô sả là vũkhí *vậ chấ* củ mình, giai cấ vô sả cũg thấ triế họ là vũkhí *tinh thầ* củ mình, và chỉcầ sấ sét củ tư tư?ng đnh mộ cách triệ đ? vào cái mảh đ?t nhân dân còn nguyên vẹ ấ là việ giả phóng *ngư?i Đ?c* thành *con ngư?i* sẽhoàn thành.

Từtấ cảnhững đề trình bày ở trên, có thểrút ra kế luậ:

Sựgiả phóng duy nhấ *thự tiễ* có thểcó củ nư?c Đ?c là sựgiả phóng theo quan đ củ *cái* lý luậ tuyên bốbả thân con ngư?i là bả chấ tố cao củ con ngư?i. ỞĐ?c, sựgiả phóng khỏ *thờ trung cổ*chỉcó thểcó đ?ợ khi nó đ?ng thờ là sựgiả phóng khỏ

https://thuviensach.vn

những thắg lợ *bộphậ* đ?i vớ thờ trung cổ ỞĐ?c, không thểthủtiêu đ?ợ *bấ cứ*chếđ? nô lệnào, nế không thủtiêu *mọ* chếđ? nô lệ Nư?c Đ?c *că bả* không thểhoàn thành cách mạg đ?ợ, nế không bắ đ?u cuộ cách mạg *chính ngay từcă bả. Sựgiả phóng ngư?i Đ?c* là *sựgiả phóng con ngư?i. Đ?u não* củ sự giả phóng ấ là *triế họ, trái tim* củ nó là *giai*

cấ vô sả. Triế họ không thểtrởthành hiệ thự nế không xóa bỏgiai cấ vô sả; giai cấ vô sả không thểxóa bỏđ?ợ bả thân mình nế không làm cho triế họ biế thành hiệ thự.

Mộ khi tấ cảnhữg đề kiệ bên trong đ chín muồ thì *ngày phụ sinh củ nư?c Đ?c* sẽđ?ợ báo hiệ bằg *tiếg gáy củ con gà Gô-loa.*

Do C. Mác viế cuố nă 1843 tháng Giêng 1844

In theo bả đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c Đ đ?ng trong 'Deutsch-Französische Jahrbücher", nă 1844

Ký tên: Các Mác

NHỮG NHẬ XÉT PHÊ PHÁN VỀBÀI BÁO CỦ "MỘT NGƯỜI PHỔ": “UA PHỔVÀ CẢ CÁCH XÃ HỘ”[166]1) 103

Báo "Vorwärts", số60, có đ?ng mộ bài nhan đ? là "Vua Phổvà cả cách xã hộ" và ký tên “*Mộ ngư?i Phổ.*

https://thuviensach.vn

Trư?c hế, "Ngư?i Phổ này, nhưông ta mệh danh, trình bày nộ dung cái sắ lệh củ nộ các vua Phổvềcuộ *nổ loạ củ công nhân ởXi-/ê-di* [104] và ý kiế củ tờbáo Pháp "Réforme"[105] vềsắ lệh củ nộ các Phổ Báo "Réforme" coi *"sựkhiế sợ*và *tình cả tôn giáo"* củ nhà vua là nguồ gố củ sắ lệh. Thậ chí báo đ còn coi vă kiệ ấ nói lên cái *dựcả* rằg sắ có những cả cách lớ xả ra đ?i vớ xã hộ tưsả. "Ngư?i Phổ bèn cho báo đ mộ bài họ nhưsau:

"hà vua và xã hộ Đ?c còn chư dựcả đ?ợ rằg cả cách[167 2)] sắ xả ra trư?c mắ nó; cảnhữg cuộ nổ loạ ở Xi-lê-di và Bô-hêm vẫ không khêu gợ đ?ợ tình cả ấ. Không thểnào chứng minh cho mộ nư?c *phi chính trị*nhưng? c Đ?c thấ rằg sựnghèo đi *cụ bộ*trong các khu công nghiệ là việ có liên quan tớ mọ ngư?i, và lạ càng không thểchứg minh cho nó thấ đ?ợ rằg sựnghèo đi này là mộ tai họ củ toàn thểthế giớ vă minh. Ngư?i Đ?c coi hiệ tư?ng đ nhưthể là mộ trậ lụ hay mộ nạ đi nào đ có *tính chấ đ?a phư?ng.* Bở vậ, nhà vua coi *bộmáy hành chính quả trịthiế năg lự đề khiể* hoặ *thiế sót củ hoạ đ?ng từthiệ* là

Mộ khi xã hộ xóa bỏđ?ợ bả chấ *kinh nghiệ chủnghĩ* củ đ?o Do Thái, xóa bỏđ?ợ sựbuôn bán và những tiề đ? củ nó, thì sẽ*không thểcó* ngư?i Do Thái nữ, bở vì ý thứ củ họsẽkhông còn có đ?i tư?ng nữ, bở vì cơsởchủquan củ đ?o Do Thái, nhu cầ thự tiễ, sẽhóa thành ngư?i, bở vì sựxung đ?t giữ tồ tạ cả tính - cá nhân củ con ngư?i vớ sựtồ tạ loài củ nó sẽbịxóa bỏ

Sựgiả phóng ngư?i Do Thái vềmặ *xã hộ* là s*ựgiả phóng xã hộ khỏ đ?o Do Thái.*

Do C.Mác viế vào mùa thu 1843
Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch Fanzösische Jahrbỹher", nă 1844
Ký tên: Các Mác

In theo bài đ?ng trong tạ chí
Nguyên vă là tiếg Đ?c

https://thuviensach.vn

NHỮG NHẬ XÉT PHÊ PHÁN VỀBÀI BÁO CỦ "MỘT NGƯỜI PHỔ": "UA PHỔVÀ CẢ CÁCH XÃ HỘ"[168]1) 103

Báo "Vorwärts", số60, có đ?ng mộ bài nhan đ? là "Vua Phổvà cả cách xã hộ" và ký tên "*Mộ ngư?i Phổ.*

Trư?c hế, "Ngư?i Phổ này, nhưông ta mệh danh, trình bày nộ dung cái sắ lệh củ nộ các vua Phổvềcuộ *nổ loạ củ công nhân ởXi-/ê-di* [104] và ý kiế củ tờbáo Pháp "Réforme"[105] vềsắ lệh củ nộ các Phổ Báo "Réforme" coi *"sựkhiế sợ*và *tình cả tôn giáo"* củ nhà vua là nguồ gố củ sắ lệh. Thậ chí báo đ còn coi vă kiệ ấ nói lên cái *dựcả* rằg sắ có những cả cách lớ xả ra đ?i vớ xã hộ tưsả. "Ngư?i Phổ bèn cho báo đ mộ bài họ nhưsau:

"hà vua và xã hộ Đ?c còn chư dựcả đ?ợ rằg cả cách[169]2) sắ xả ra trư?c mắ nó; cảnhững cuộ nổ loạ ở Xi-lê-di và Bô-hêm vẫ không khêu gợ đ?ợ tình cả ấ. Không thểnào chứg minh cho mộ nư?c *phi chính trị*nhưnư?c Đ?c thấ rằg sựnghèo đi *cụ bộ*trong các khu công nghiệ là việ có liên quan tớ mọ ngư?i, và lạ càng không thểchứg minh cho nó thấ đ?ợ rằg sựnghèo đi này là mộ tai họ củ toàn thểthế giớ vă minh. Ngư?i Đ?c coi hiệ tư?ng đ nhưthể là mộ trậ lụ hay mộ nạ đi nào đ có *tính chấ đ?a phư?ng.* Bở vậ, nhà vua coi *bộmáy hành chính quả trịthiế năg lự đề khiể* hoặ *thiế sót củ hoạ đ?ng từthiệ* là nguyên nhân củ hiệ tư?ng này. Vì nguyên nhân đ - và còn vì rằg, đ? dẹ những ngư?i thợdệ hèn yế thì mộ toán lính nhỏthôi cũg đ?, - việ phá hủ công xưởg và máy móc không thểgây cho nhà vua lẫ các cơquan chính quyề mộ sự*"khiế sợ" nào hế. Sắ lệh củ nộ các cũg chẳg bịthôi thúc bở tình cả tôn giáo: nó là mộ biể hiệ rấ tỉh táo củ nghệthuậ quả lý nhà nư?c theo kiể Cơ Đ?c giáo và củ cái họ thuyế chủtrư?ng rằg, không có khó khă nào lạ có thểcứỳra trư?c cái phương thuố duy nhấ đ?ợ họ thuyế đ thừ nhậ: trư?c "thiệ ý củ những tấ lòng Cơ Đ?c giáo". Nghèo khổvà phạ tộ - đ là*

https://thuviensach.vn

hai cái họ lớ; ai có thểcứ chữ khỏ chúng? Nhà nư?c và các cơquan chính quyề ư Không, chỉcó sựhòa hợ củ tấ cảnhững tấ lòng CơĐ?c giáo mớ có thểlàm đ?ợ đề đ".

Tác giả tựmệh danh là "Ngư?i Phổ, cũg phủnhậ nỗ *"khiế sợ"củ nhà vua vớ cái lý lẽcho rằg, mộ toán lính nhỏthôi cũg có thểẹ đ?ợ những ngư?i thợdệ yế hèn.*

Nhưvậ, ở mộ nư?c mà mộ bữ cơ trưa long trọg vớ những lờ chúc tụg kiể phái tựdo và những cố sâm banh sùi bọ theo kiể tựdo - xin nhớđ?n bữ đ?i tiệ ở Đýt-xen-đóc-phơlà nguyên nhân đ? ra bả sắ lệh củ nộ các nhà vua[106]*; ởmộ nư?c mà không cầ đ?n mộ tên lính nào đ? trấ áp nguyệ vọg củ toàn bộgiai cấ tư sả tựdo muố đi tựdo báo chí và đi hiế pháp; ở mộ nư?c mà ngoan ngoãn thụđ?ng là vấ đ? cấ thiế, ởmộ nư?c như vậ, việ cầ phả dùng đ?n binh lự đ? chố lạ những ngư?i thợyế hèn há lạ không phả là mộ sựkiệ, mộ sựkiệ làm cho phả khiế sợhay sao? Vì rằg trong cuộ xung đ?t đ?u tiên, những ngư?i thợdệ yế hèn đ thắg. Và chỉnhờcó việ binh thêm ngư?i ta mớ đn áp đ?ợ họ Phả chăg cuộ nổ dậ củ quầ chúng công nhân trởnên ít nguy hiể hơ vì không cầ đ?n toàn bộquân đ?i đ? đn áp nó ? "Ngư?i Phổ đ?i thông minh hãy cứviệ so sánh cuộ nổ dậ củ thợdệ Xi-lê-di vớ những cuộ nổ dậ củ công nhân ở Anh, và lúc đ sẽthấ rằg những thợdệ Xi-lê-di là những ngư?i thợdệ kiên cường.*

Xuấ phát từmố quan hệchung giữ chính trịvà những tệnạ xã hộ, chúng tôi sẽchỉrõ tạ sao cuộ nổ dậ củ thợdệ đ không thểgây cho nhà vua mộ nỗ "khiế sợ đ? c biệ. Giờđy chúng tôi chỉnhậ xét như sau: cuộ nổ dậ đ trự tiế nhằ chố lạ giai cấ tưsả chứkhông phả chố nhà vua Phổ Vớ tư cách là nhà quý tộ và ông vua chuyên chế vua Phổkhông thểthư?ng yêu giai cấ tư sả; tuy vậ, do những quan hệcăg thắg gay gắ giữ giai cấ tưsả và giai cấ vô sả, giai cấ tư sả ngày mộ ngoan ngoãn hơ, bấ lự hơ, - tình hình đ lạ càng có thểít làm cho nhà vua lo sợ Tiế nữ, ngư?i theo đ?o Thiên chúa chính thố có thái đ? thù đ?ch vớ ngư?i theo đ?o Tin lành chính thố nhiề hơ là vớ ngư?i vô thầ, cũg nhưngư?i theo chủnghĩ chính thố có thái đ? thù đ?ch vớ ngư?i theo chủnghĩ tựdo nhiề hơ là vớ ngư?i cộg sả. Và đề đ không phả là do ngư?i vô thầ và ngư?i cộg sả gầ gũ vớ ngư?i theo đ?o Thiên chúa và ngư?i theo chủnghĩ chính thố hơ, mà vì ngư?i vô thầ và ngư?i cộg sả còn xa lạvớ ngư?i theo đ?o Thiên chúa và ngư?i theo chủnghĩ chính thố hơ là ngư?i Tin lành và ngư?i theo chủnghĩ tựdo, bở lẽhọđ?ng ởngoài phạ vi củ ngư?i đ. Nhà vua Phổ vớ tư cách nhà chính trị coi chủnghĩ tựdo là cái đ?i lậ trự tiế vớ mình trong lĩh vự chính trị Giai cấ vô sả, vớ tư cách là cái đ?i lậ, không tồ

https://thuviensach.vn

tạ đ?i vớ nhà vua, cũg nhưnhà vua không tồ tạ đ?i vớ giai cấ vô sả. Chỉtrong trư? ng hợ giai cấ vô sả đ đ?t tớ mộ sứ mạh đng kể thì nó mớ dậ tắ đ?ợ tấ cảnhữg mố ác cả và nhữg sựđ?i lậ chính trịkhác và mớ thu hút đ?ợ toàn bộsựthù đ?ch chính trịvềphía mình. Cuố cùng, nhà vua, nổ tiếg vềviệ ham thích tấ cảnhữg gì thú vịvà hệtrọg, thậ chí sẽcòn phả ngạ nhiên mộ cách sung sướg vì cái khảnăg bấ ngờcó thểphát hiệ đ?ợ trên mảh đ?t riêng củ mình cái cảh bầ cùng "thú vị và "hế sứ ồ ào", cảh này đ?ng thờ cũg có thểtạ cho ông ta mộ dị đ? lạ buộ ngư?i ta phả nói vềmình. Ông ta sẽkhoan khoái

biế bao khi nghe rằg từnay, ông ta có mộ cảh *bầ cùng "riêng củ mình", củ vư?ng quố Phổ*

"Ngư?i Phổ" củ chúng ta còn không thành công hơ nữ khi ông ta đ tớ phủnhậ rằg "tình cả tôn giáo" là nguồ gố củ sắ lệh củ nộ các nhà vua.

Tạ sao không thểxem tình cả tôn giáo là nguồ gố củ bả sắ lệh này? Vì rằg sắ lệh này là "ộ biể hiệ rấ mự tỉh táo củ nghệthuậ quả lý nhà nư?c theo kiể Cơ Đ?c giáo" mộ biể hiệ "tỉh táo" củ cái họ thuyế "chủtrư?ng rằg không có khó khă nào lạ có thểcứỳra trư?c cái phương thuố duy nhấ đ?ợ họ thuyế đ thừ nhậ: trư?c thiệ ý củ những tấ lòng Cơ Đ?c giáo".

Phả chăg *tình cả tôn giáo* không phả là nguồ gố củ nghệthuậ quả lý nhà nư? c theo kiể *CơĐ?c giáo?* Phả chăg cái họ thuyế coi thiệ ý củ *những tấ lòng Cơ Đ?c giáo* là phương thuố vạ năg chữ bách bệh, lạ không dự trên tình cả tôn giáo? Phả chăg biể hiệ *tỉh táo* củ tình cả tôn giáo không còn là biể hiệ củ tình cả tôn giáo? Hơ thếnữ! Tôi quảquyế rằg cái tình cả tôn giáo cho rằg *"nhà nư?c và các cơ quan chính quyề"* không có khảnăg "*cứ chữ khỏ những tai họ lớ"* và đ tìm phương thuố cứ chữ khỏ những tai họ ấ trong *"sựhòa hợ củ những tấ lòng Cơ Đ?c giáo", là mộ tình cả rấ tựcao và rấ tựmãn. Chỉcó mộ tình cả tôn giáo đ?y tựmãn mớ có thể - như"Ngư?i Phổ thú nhậ, - thấ mọ tộ lỗ đ?u do thiế tình cả Cơ Đ?c giáo mà ra, và vì vậ, nó chỉcho các cơquan chính quyề rằg "khuyên bả" là phương tiệ duy nhấ đ? củg cốtình cả đ. Xây dựg thiệ ý Cơ Đ?c giáo, theo "Ngư?i Phổ, là mụ đch củ sắ lệh củ nộ các. Tình cả tôn giáo coi mình là hạh phúc duy nhấ, - đư?ng nhiên là khi nó say sưa tựmãn chứkhông phả tỉh táo. Bấ kỳtộ ác nào mà nó gặ thấ, nó cũg đ?u cho là do thiế tình cả tôn giáo, bở vì nế hạh phúc duy nhấ là tình cả tôn giáo thì chỉcó*

https://thuviensach.vn

tình cả tôn giáo mớ có thểlàm đề thiệ. Vì vậ, bả sắ lệh củ nộ các, đ?ợ thôi thúc bở tình cả tôn giáo, lạ triệ đ? thôi thúc những kẻkhác làm theo tình cả đ. Nhà chính trịcó tình cả tôn giáo *tỉh táo,* trong cơ "bố rố" sẽkhông "cầ cứ" sự"khuyên bả, sựtuyên truyề ngoan đ?o kêu gọ củg cốthiệ ý Cơ Đ?c giáo".

Thếthì, bằg cách nào mà kẻgọ là "Ngư?i Phổ lạ chứg minh đ?ợ cho báo "Réforme" thấ rằg sắ lệh củ nộ các không phả là con đ? củ tình cả CơĐ?c giáo? Chính là bằg cách ở đu ông ta cũg hình dung sắ lệh củ nộ các là con đ? củ tình cả CơĐ?c giáo. Có thểchờđ?i mộ sựhiể biế vềnhững phong trào xã hộ từbộóc *phi lô-gích* này chăg? Chúng ta hãy nghe ông ta *ba hoa* vềthái đ? củ *xã hộ Đ?c* đ?i vớ phong trào công nhân và đ?i vớ cả cách xã hộ nói chung.

Chúng ta sẽ*phân biệ,* - đề mà "Ngư?i Phổ củ chúng ta không làm, những phạ trù khác nhau đ?ợ tậ hợ lạ trong thành ngữ"*xã hộ Đ?c":* chính phủ giai cấ tưsả, báo chí và cuố cùng, bả thân công nhân. Đy là nói đ?n những quả chúng *khác nhau.* "Ngư?i Phổ kế hợ tấ cảnhững quả chúng ấ lạ vớ nhau và vớ quan để cao thư?ng củ mình, ông ta đ kế án họmộ cách vô că cứ *Xã hộ Đ?c* theo ý kiế ông ta, "thậ chí còn chưa *dựcả* đ?ợ cuộ cả cách sắ xả ra trư?c nó".

Vì sao xã hộ Đ?c lạ không có bả năg đ ?

"Không thểnào chứg minh cho mộ nư?c *phi chính trịnhưư?c* Đ?c", - "Ngư?i Phổ trảlờ, - "thấ rằg sựnghèo đi *cụ bộ*trong các khu công nghiệ là *việ có liên quan tớ mọ ngư?i,* và lạ càng không thểnào chứg minh cho nó thấ đ?ợ rằg sựnghèo đi này là tai họ củ toàn thếgiớ vă minh. Ngư?i Đ?c coi hiệ tư?ng đ như thểlà mộ trậ lụ hay mộ nạ đi có *tính chấ đ?a phư?ng.* Bở vậ, nhà vua coi *sựbấ lự củ bộmáy hành chính hoặ thiế sót củ hoạ đ?ng từthiệ là nguyên nhân củ hiệ tư?ng này."*

Do đ, "gư?i Phổ? giả thích cái khái niệ *lộ ngư?c* này vềtình trạg nghèo đi củ công nhân bằg những *đ?c để* củ mộ nư?c *phi chính trị.*

Mọ ngư?i đ?u thừ nhậ rằg nư?c Anh là mộ nư?c chính trị. Ngư?i ta cũg thừ nhậ rằg nư?c Anh là mộ nư?c củ tình trạg bầ cùng, thậ chí bả thân từnày cũg bắ nguồ từtiếg Anh. Vì thế quan sát tình hình ở Anh, có thểnghiên cứ tố hơ cảthái đ? củ mộ nư?c chính trịđ?i vớ tình trạg bầ cùng. ở nư?c Anh, sựnghèo đi củ công nhân không phả là hiệ tư?ng đ?n nhấ mà là mộ hiệ tư?ng phổbiế, sựđi nghèo không hạ chếtrong các khu công nghiệ mà lan tràn đ?n cảnhững vùng nông thôn. Vềnhững phong trào phả kháng do sựnghèo khổgây nên, không thểnói là chúng chỉmớ nả trong quá trình phát sinh: đ gầ cảmộ thếkỷnay những phong trào ấ đ?ợ lặ đ lặ lạ ở đy theo chu kỳ

https://thuviensach.vn

Vậ giai cấ tưsả Anh, chính phủvà báo chí gắ bó vớ nó, đ nhìn nhậ tình trạg bầ cùng như thếnào?

Chừg nào giai cấ tư sả Anh cho rằg, tình trạg bầ cùng nả sinh là tạ chính trịthì chừg đ đ?ng Vích đ? cho đ?ng To-ri gây ra tình trạg bầ cùng, còn đ?ng To-ri thì đ? cho đ?ng Vích. Theo ý kiế củ đ?ng Vích, nguồ gố chủyế củ nạ bầ cùng là sựđ?c quyề sởhữ ruộg đ?t lớ và những đ?o luậ ngă trởviệ nhậ ngũcố. Theo ý kiế đ?ng To-ri, tấ cảtai họ đ?u ởchủnghĩ tựdo, ở sựcạh tranh, ởhệ thố công xư?ng phát triể quá đng. Hai đ?ng không đ?ng nào đ tìm nguyên nhân trong chính trịnói chung, mà mỗ đ?ng chỉthấ có nguyên nhân ở đư?ng lố chính trịcủ đ?ng kia, đ?ng đ?i lậ vớ mình; thậ chí cảhai đ?ng cũg không nghĩđ?n mộ cả cách xã hộ nào cả

Biể hiệ rõ ràng nhấ củ những quan để Anh vềnạ bầ cùng- chúng tôi vẫ đng nói đ?n những quan để củ giai cấ tưsả và Chính phủAnh - là khoa *kinh tếchính trịAnh*, tứ là sựphả ánh những đề kiệ kinh tếnư?c Anh vào khoa họ.

Mắ-cu-lố, - mộ trong những nhà kinh tếhọ Anh ưu tú nhấ và nố tiế nhấ, am hiể tình hình sựviệ hiệ nay và do đ, ắ phả có mộ quan để chung nào đ vềsựvậ đ? ng củ xã hộ tư sả, đ? đ? củ Ri-các-đ vô liêm sỉ - ngay hiệ nay, trong mộ buổ diễ giảg công khai, - và lạ đ?ợ công chúng tán thư?ng, - vẫ dám vậ dụg vào khoa kinh tếchính trịđề mà *Bê-cơ* nói vềtriế họ:

"Mộ ngư?i, vớ sựkhôn ngoan thậ sựvà không mệ mỏ, chưa vộ kế luậ dứ khoát, cứtiế dầ lên phía trư?c, vư?t hẳ chư?ng ngạ này đ?n chư?ng ngạ khác, những chư?ng ngạ này tự như những ngọ núi ngă cả tiế trình nghiên cứ khoa họ, - mộ con ngư?i nhưthếvớ thờ gian sẽđ?t tớ đ?nh cao củ khoa họ, nơ có thểkhoan khoái hư?ng thụsựyên tĩh và không khí trong lành, nơ mà thiên nhiên mởra trư?c tầ mắ ta toàn bộvẻđ?p củ nó và từđ, theo lố dố thoai thoả thuậ tiệ, có thểtụ xuố tậ những chi tiế nhỏnhấ củ thự tiễ"[107].

Còn gì phả nói nữ, cái *không khí trong lành* ấ mớ tố làm sao: cái bầ không khí dịh bệh củ những că nhà hầ ở Anh! Cái *vẻđ?p* này *củ thiên nhiên* mớ tuyệ diệ làm sao: những bộquầ áo rách mướ kỳlạcủ dân nghèo Anh; thân hình rã rúm, cằ cỗ củ những ngư?i phụnữkiệ quệvì lao đ?ng và đi khổ những đ?a trẻbê bế trong bùn; những thân hình quái dịdo lao đ?ng cơkhí đ?n độ, quá sứ tạ công xư?ng sinh ra! *Những chi tiế nhỏnhặ nhấ ấ củ thự tiễ* mớ mê li làm sao: mạ dâm, tựsát và giá treo cổ

Ngay cảcái bộphậ trong giai cấ tưsả Anh hiể rõ nguy cơcủ tình trạg bầ cùng, cũg chỉnhìn tình trạg này và những phư?ng thứ xóa bỏnó theo quan để *riêng* củ

https://thuviensach.vn

mình, nói thẳng ra là theo quan để *trẻcon* và *phi lý*.

Chẳng hạ, trong tậ sách nhỏcủ mình, cuố "Những biệ pháp mớ nhấ vềcả tiế công tác giáo dụ ở Anh", bác sĩ*Cây* đ quy tấ cảvào việ *coi thư?ng những vấ đ? giáo dụ*. Các

bạ hãy đán xem tạ sao! Do thiế giáo dụ, công nhân không hiể đ?ợ những *"quy luậ tựnhiên củ thư?ng mạ"*, - những quy luậ này *dĩnhiên* dẫ họđ?n tình trạg bầ cùng. ấy cũg vì thếmà họlàm loạ. Đề đ có thể"*gây trởngạ cho sựhưng thịh* củ các công xưởg Anh và cho nề thư?ng mạ Anh, làm lung lay sựtin cậ lẫ nhau giữ những nhà kinh doanh, *làm suy yế* những *cơsở*chính trịvà xã hộ".

Sựđ?n đ?n củ giai cấ tư sả Anh và báo chí củ nó trong vấ đ? tình trạg bầ cùng, cái bệh dịh toàn quố này củ nư?c Anh, lớ đ?n như thếđ?y.

Như vậ, chúng ta hãy cho rằg những lờ mà "Ngư?i Phổ củ chúng ta trách cứxã hộ *Đ?c* là có că cứ Vậ thì sao? Phả chăg nguyên nhân củ tình trạg này là tình hình *phi chính trị*củ nư?c Đ?c? Nhưg nế giai cấ tư sả củ nư?c Đ?c *phi chính trị*không đ? trình đ? đ? hình dung rằg sựđi nghèo *cụ bộ*là mộ vấ đ? có ý nghĩ chung thì ngư?c lạ, giai cấ tư sả củ nư?c Anh *chính trị* lạ khôn ngoan lảg tránh ý nghĩ phổbiế củ nạ đi nghèo toàn diệ, - sựđi nghèo đ phơ bày cái ý nghĩ chung củ nó bằg cách lặ đ lặ lạ có tính chấ đ?nh kỳtrong thờ gian, bằg cách lan tràn trong không gian, cũg như bằg mọ mưu toan vô hiệ nhằ khắ phụ tai họ này.

Tiế đ, "Ngư?i Phổ còn gán cho *trạg thái phi chính trị*củ nư?c Đ?c cái tình hình là, *vua* Phổcho rằg nguyên nhân củ tình trạg bầ cùng là sựbấ lự củ bộ*máy hành chính* và *thiế sót củ hoạ đ?ng từthiệ* và vì vậ, đ tìm những phư?ng tiệ chố lạ tình trạg bầ cùng trong *những biệ pháp hành chính* và *từthiệ*.

Phả chăg chỉriêng nhà vua Phổmớ có quan để này? Chúng ta hãy lư?t nhìn sang nư?c Anh, - nư?c duy nhấ có thểnói là đ triể khai mộ hoạ đ?ng *chính trị*lớ, nhân tình trạg bầ cùng.

Pháp chếngày nay ởAnh vềnhững ngư?i nghèo bắ nguồ từthờ đ?o luậ ban hành nă thứ43 triề Ê-li-da-bet [170]1). Những thủđạ mà pháp chếđ dùng đ?n là gì ? - Là giao trách nhiệ cho giáo khu phả giúp đ? công nhân nghèo, là khoả thuếđ? giúp ngư?i nghèo, là hoạ đ?ng từthiệ do pháp luậ đề tiế. Pháp chếnày, hoạ đ?ng từthiệ này, đ?ợ tiế hành theo quy chếhành chính, đ tồ tạ hai thếkỷrồ. Sau khi đ trả qua kinh nghiệ lâu dài và đu xót củ hai thếkỷnày, nghịviệ đ?ng trên quan để nào trong việ tu chỉh đ?o luậ vềdân nghèo, đ?ợ phê chuẩ nă 1834?

https://thuviensach.vn

Trư?c hế, nó giả thích sựtăg lên khủg khiế củ nạ bầ cùng là do *"sựbấ lự củ bộmáy hành chính"*.

Bở vậ, ngư?i ta tiế hành cuộ cả cách bộmáy hành chính quả lý việ thu thuếđ? giúp cho dân nghèo. Trư?c đy, bộmáy hành chính này gồ các quan chứ củ từg giáo khu nhấ đ?nh. Bây giờngư?i ta lậ ra những khố *gồ khoảg hai mư?i giáo khu, thố nhấ thành mộ đ?n vịhành chính riêng. Ban thư?ng trự gồ những quan chứ do những ngư?i đng thuếbầ ra - Board of Guardians[11*] - ủy ban bả trợ* - họ nhau lạ vào mộ ngày nhấ đ?nh ởtrung tâm hành chính củ khu và giả quyế vấ đ? trợcấ. Hoạ đ?ng củ những ban thư?ng trự này do các đ?i diệ củ chính phủ- tứ là do ủ ban trung ư?ng đ?t trụsởtạ Xô-mơxế Hau-do[108], hay nhưđ?nh nghĩ rấ trúng củ mộ ngư?i Pháp[22*] - Ởgien Buy-rê*, do cái bộbầ cùng này - chỉđ?o và kiể soát. Sốvố do cơquan này chi phố hầ như ngang vớ sốtiề chi phí cho bộmáy quả lý quân sựở Pháp. Sốchi nhánh đ?a phương do cơquan này quả lý lên*

tớ 500, và trong từg chi nhánh đ?a phương ấ, đ?n lư?t mình, có ít ra là 12 viên chứ làm việ.

Nghịviệ Anh không tựgiớ hạ trong mộ cuộ cả cách *hình thứ* đ?i vớ bộmáy hành chính.

Nó đ phát hiệ ra că nguyên tình trạg *gay go* củ nạ bầ cùng ở Anh ngay trong *đ?o luậ về ngư?i nghèo. Theo nó, thủđạ mà đ?o luậ quy đ?nh đ? chố lạ tệnạ xã hộ, hoạ đ?ng từthiệ, lạ càng làm tăg tệnạ xã hộ. Còn vềnạ bầ cùng nói chung, thì nạ đ tự hồnhưlà mộ quy luậ vĩh cử củ tựnhiên, phù hợ vớ thuyế Man-tút:*

"Bở vì dân sốluôn luôn cốvư?t quá những tưliệ sinh hoạ, cho nên hoạ đ?ng từthiệ là mộ sựngu xuẩ, là công khai khuyế khích nạ nghèo khổ Vì vậ, nhà nư?c chẳg còn gì nữ đ? làm ngoài việ phó mặ dân nghèo cho sốphậ riêng củ họ và nhiề lắ thì cũg chỉlàm cho ngư?i nghèo chế đ?ợ dễdàng mà thôi".

Nghịviệ Anh kế hợ cái thuyế nhân ái đ vớ cái quan để vềnạ bầ cùng vớ tính cách là *nạ nghèo khổcủ công nhân, mà dư?ng nhưbả thân công nhân đ gây* ra, và vì vậ, nó coi sựnghèo khốấ không phả là mộ sựbấ hạh cầ ngă ngừ mà là mộ tộ phạ cầ đn áp và trừg phạ.

Thếlà xuấ hiệ chếđ? trạ lao đ?ng, nghĩ là những trạ cho ngư?i nghèo mà nộ quy gây cho trẻnghèo mộ sự*khủg khiế* đ?n nỗ họchẳg muố tìm đ?n đ nươg tự dầ có chế đi đ?n nơ. Trong các trạ lao đ?ng việ làm phúc quyệ chặ mộ cách khôn khéo vớ sự*trảthù* củ giai cấ tư sả đ?i vớ ngư?i nghèo nhờđ?n sự làm phúc củ nó.

Do đ, nư?c Anh thoạ đ?u cũg đ mư toan thủtiêu nạ bầ cùng bằg *hoạ đ?ng từthiệ* và *những biệ pháp hành chính*. Sau đ, nó đ nhìn thấ rằg sựphát triể nhanh chóng củ nạ bầ cùng không phả là hậ quảtấ yế củ nề *công nghiệ* hiệ đ?i, mà ngư?

https://thuviensach.vn

c lạ, là hậ quảcủ thứ*thuếAnh đ? giúp ngư?i nghèo.* Nó chỉcoi nạ nghèo đi phổbiế là mộ vấ đ? *cụ bộ*

củ pháp chếAnh. Cái mà trư?c kia ngư?i ta đ giả thích bằg tình trạg *hoạ đ?ng từthiệ không đ?,* thì giờđy ngư?i ta lạ bắ đ?u giả thích bằg tình trạg *hoạ đ?ng từthiệ quá thừ.* Cuố cùng, ngư?i ta đ xem sựnghèo khổlà lỗ củ bả thân những kẻbầ cùng, vì lỗ này mà họphả chị trừg phạ.

Cái ý nghĩ phổbiế mà nạ bầ cùng đ có đ?ợ trong nư?c Anh *chính trị* bịgiớ hạ bở cái tình trạg là trên bư?c đư?ng phát triể, nạ bầ cùng đ biế thành mộ *thểchếquố gia* bấ chấ mọ biệ pháp hành chính, và vì vậ dĩnhiên phả trởthành đ?i tư?ng hoạ đ?ng củ bộmáy hành chính có rấ nhiề chi nhánh và rộg lớ. Thếnhưg nhiệ vụcủ bộmáy hành chính này *không còn là* thủtiêu nạ bầ cùng nữ, mà là làm cho nó trởnên *có kỷ luậ,* tồ tạ mãi mãi. Bộmáy hành chính này từbỏviệ ngă chặ nguồ gố củ tình trạg bầ cùng bằg những biệ pháp *tích cự;* nó tựthỏ mãn vớ việ dùng thái đ? mề mỏg củ cảh sát đ? đo huyệ chôn nạ bầ cùng mộ khi tệnạ này nổ lên trên bềmặ củ thếgiớ chính thứ. Nhà nư?c Anh không hềđ xa hơ những biệ pháp hành chính và từthiệ, mà trái lạ, nó đ tụ lùi mộ bư?c lớ. Sựbả trợcó tính chấ hành chính củ nó giờđy chỉáp dụg cho *cái* tình trạg bầ cùng tuyệ vọg tựđ? cho mình bịtóm cổvà nhố vào trong những trạ lao đ?ng.

Thếlà, cho đ?n nay "Ngư?i 'Phổ vẫ chư khám phá ra mộ cái gì *đ?c đo* trong những biệ pháp củ vua Phổ Nhưg *tạ sao,* - nhân vậ vĩđ?i này thố lên mộ cách *ngây thơhiế có,* - "tạ sao nhà vua Phổlạ không *hạlệh tóm ngay lậ tứ tấ cảlũtrẻbịbỏrơ đ? giáo dụ?"* Tạ sao thoạ đ?u ngài lạ trông vào cơquan chính quyề và chờđ?i những kếhoạh vớ kiế nghịcủ họ

"Ngư?i Phổ đ?i thông minh sẽyên lòng biế rằg trong trư?ng hợ này vua Phổcũg ít đ?c đo như trong mọ việ khác củ ngài, và con đư?ng ngài đ chọ cũg là con đư?ng duy nhấ có thểcó đ?i vớ vịnguyên thủquố gia.

Na-pô-lê-ông đ muố thủtiêu nạ bầ cùng ngay mộ lúc. Ông ta đ? nghịcác cơquan chính quyề củ mình đ? trình những kếhoạh *trố tậ rễ nạ bầ cùng trong toàn nư?c Pháp. Việ thả dựán bịkéo dài. Na-pô-lê-ông số ruộ; ông viế thưcho bộtrưởg bộnộ vụcủ mình là Crê-tê, và ra lệh cho ông này phả thủtiêu nạ bầ cùng trong vòng mộ tháng. Na-pô-lê-ông nói:*

"Chúng ta không đ?ợ đ qua trên trái đ?t này mà lạ không đ? lạ đ?ng sau ta mộ dấ vế khiế hậ thếphả cả ơ ta. Đ?ng đi tôi cho ba, bố tháng nữ đ? thu thậ tin tứ. Ông có những thính giảtrẻ những quậ trư?ng thông minh,

https://thuviensach.vn

những kỹsưcó họ thứ trong cụ giao thông liên lạ; ông hãy huy đ?ng tấ cảhọđ; đ?ng có nằ ngủtrong mộ công việ bàn giấ bình thư?ng".

Mọ việ đ hoàn thành trong mấ tháng. Ngày 5 tháng Bả 1808, đ?o luậ nhằ thủtiêu nạ bầ cùng đ đ?ợ ban hành. Thủtiêu bằg cách nào? Bằg những *nhà tếbầ*, những nhà tếbầ này chuyể thành những nhà giam nhanh đ?n nỗ chỉít lâu sau ngư?i nghèo chỉrơ vào đ?y theo quyế đ?nh củ *tòa án cảh sát cả tạ*. Ấy thếmà, ngài Nô-ay đy Ga, ủ viên Hộ đ?ng lậ pháp hồ bấ giờđ thố lên:

"Mãi mãi ghi ơ vịanh hùng đ cho kẻtúng thiế nơ ẩ náu và cho ngư?i nghèo cái ă. Trẻem sẽkhông còn bịphó mặ cho sốmệh; gia đnh nghèo sẽkhông còn bịtư?c mấ nguồ sống, còn công nhân thì sẽkhông còn bịbỏrơ và không công ă việ làm. Cái cảh ghê tở củ những thân hình gầ guộ và đi rách nhụ nhã sẽkhông còn cả bư?c chúng ta trên các đ?ờg phốnữ".

Câu nói vô liêm sỉcuố cùng là mộ chút xíu sựthậ duy nhấ trong toàn bộlờ ca tụg này.

Nế như Na-pô-lê-ông đ kêu gọ các thính giả quậ trư?ng và kỹsư củ mình suy nghĩ thì tạ sao nhà vua Phổlạ không kêu gọ các cơquan chính quyề củ mình?

Tạ sao Na-pô-lê-ông không hạlệh thủtiêu *ngay lậ tứ* nạ bầ cùng? Và câu hỏ củ "ngư?i Phổ cũg ở trình đ? như vậ thôi: "Tạ sao nhà vua Phổlạ không hạlệh tóm ngay lậ tứ

tấ cảlũtrẻbịbỏrơ đ? giáo dụ?" Liệ "Ngư?i Phổ có hiể trong trườg hợ nhưvậ, nhà vua ắ phả ra sắ lệh gì không? *Thủtiêu giai cấ vô sả*, không hơ không kém. Muố giáo dụ trẻem thì cầ phả *nuôi dư?ng* chúng và giả thoát chúng khỏ phả đ *kiế sốg*. Nuôi dưỡg và giáo dụ trẻem bịbỏrơ, tứ là nuôi dưỡg và giáo dụ *toàn bộthếhệmớ lớ lên* củ giai cấ vô sả, sẽcó nghĩ là *thủtiêu* giai cấ vô sả và nạ bầ cùng.

Hộ nghịquố ư?c đ có lúc dũg cả *ban bốsắ lệh* thủtiêu nạ bầ cùng - thự ra, không phả *"ngay lậ tứ"* như "Ngư?i Phổ đi hỏ đ?i vớ nhà vua củ mình, mà chỉsau khi hộ nghịđ giao cho Uỷban cứ quố vạh ra những kếhoạh và những kiế nghịcầ thiế, và sau khi Uỷban cứ quố đ sửdụg đ?ợ những cuộ đề tra rộg rãi củ Hộ nghịlậ hiế vềtình trạg dân nghèo ở Pháp, và thông qua Ba-re, đ? nghịlậ "Sổtừthiệ quố gia" *v.v.*. Quyế đ?nh củ Hộ nghịquố ư?c kế quảra sao? - Kế quảlà trên đ?i có thêm mộ quyế đ?nh nữ và *chỉ*mộ nă sau Hộ nghịquố ư?c đ bịnhững ngư?i đn bà đi kém bao vây.

https://thuviensach.vn

Nhưng Hộ nghịquố ư?c là *mứ tố đ củ nghịlự chính trị* củ *sựhùng mạh chính trị* và củ *lý tính chính trị*

Không mộ chính phủ*nào* trên thếgiớ lạ thông qua *những quyế đ?nh* vềnạ bầ cùng *ngay lậ tứ* mà không tham khả ý kiế các cơquan chính quyề. Nghịviệ Anh thậ chí còn cửnhững đ?c phái viên củ mình đ khắ các nư?c châu Âu tìm hiể những phư?ng kếhành chính khác nhau đ? chố nạ bầ cùng. Nhưng các nhà nư?c có nghiên cứ nạ bầ cùng đ?n đu chăg nữ thì họvẫ hoặ giảkhông vư?t quá những biệ pháp *hành chính* và *từthiệ*, hoặ giảthụ lùi, thậ chí từbỏcảtác đ?ng hành chính và hoạ đ?ng từthiệ.

Nhà nư?c có thểlàm khác đ không?

Nhà nư?c, - bấ chấ những yêu sách do "Ngư?i Phổ đ? ra cho vua mình, - không bao giờcoi *"nhà nư?c và cơcấ xã hộ"* là nguyên nhân củ những *tệnạ xã hộ*. Nơ có những chính đ?ng thì mỗ mộ đ?ng đ?u cho că nguyên củ *bấ kỳ*tệnạ nào cũg do chỗđ?ng kia, đ?ng thù đ?ch vớ nó, *nắ quyề chấ chính* chứkhông phả là nó nắ. Thậ chí những nhà hoạ đ?ng chính trịcấ tiế và cách mạg cũg tìm că nguyên củ tệnạ trong mộ *hình thứ nhà nư?c nhấ đ?nh* mà họmuố thay thếbở mộ hình thứ nhà nư?c *khác*, chứkhông phả trong *bả chấ* củ nhà nư?c.

Theo quan để *chính trị* thì *nhà nư?c* và *cơcấ xã hộ* không phả là *hai* sựvậ khác nhau. Nhà nư?c là cơcấ xã hộ. Nhà nư?c thừ nhậ sựtồ tạ củ tệnạ *xã hộ* đ?n mứ nào thì nó cũg coi hoặ giảnhững *quy luậ tựnhiên* mà không mộ quyề lự nào củ con ngư?i có thểxóa bỏnổ, hoặ giả*đ?i sống riêng* không tùy thuộ vào nhà nư?c, hay những *hoạ đ?ng không hợ lý* củ *bộmáy hành chính* dư?i quyề nó - là nguyên nhân gây ra những tệnạ đ đ?n mứ ấ. Chẳg hạ, nư?c Anh coi cái *quy luậ tựnhiên* theo đ sựphát triể dân sốbao giờcũg phả vư?t quá sựtăg lên củ tưliệ sinh hoạ, là nguyên nhân củ sựnghèo đi. Mặ khác, cũg nư?c Anh ấ coi *ý chí đ?c ác củ ngư?i nghèo* là nguyên nhân củ *nạ bầ cùng*, cũg giố nhưnhà vua Phổđ? nguyên nhân này cho những *tình cả phi CơĐ?c giáo củ ngư?i giàu*, còn Hộ nghịquố ớ thì quy nó cho *cách suy nghĩphả cách mạg, đng ngờ củ những kẻsởhữ*. Bở thế nư?c Anh trừg trịngư?i nghèo, vua Phổkhuyên nhủngư?i giàu, còn Hộ nghịquố ư?c thì chặ đ?u bọ sởhữ.

Rố cuộ, mọ nhà nư?c đ?u đ tìm nguyên nhân trong sự*kém cỏ ngẫ nhiên* hay *có dụg ý củ bộmáy hành chính*, và vì vậ, coi những *biệ pháp* hành chính là phư?ng

https://thuviensach.vn

tiệ sử chữ những khuyế để củ nhà nư?c. Tạ sao? Chính tạ vì *hành chính* là hoạ đ?ng *tổchứ* củ nhà nư?c.

Muố xóa bỏ*mâu thuẫ* tồ tạ giữ mụ đch củ bộmáy hành chính vớ thiệ chí củ nó ởmộ bên, và bên kia là những phương tiệ cùng những khảnăg mà nó có, nhà nư?c ắ phả tựxóa bỏmình, vì rằg chính nó lấ mâu thuẫ này *làm cơsởcủ mình.* Nhà nư?c đ?ợ xây dựg trên cơsởmâu thuẫ giữ đ?i số*ng xã hộ* và đ?i số*ng tư* trên mâu thuẫ giữ *lợ ích chung* và *lợ ích riêng*. Vì vậ, *bộmáy hành chính* buộ phả tựgiớ hạ trong hoạ đ?ng *hình thứ* và *tiêu cự;* bở vì ở đu đ?i số*ng* công dân và hoạ đ?ng công dân bắ đ?u thì ở đ?y quyề lự củ bộmáy hành chính cũg kế thúc. Hơ nữ, đ?ng trư?c những hậ quảđ? ra từbả chấ phả xã hộ củ đ?i số*ng* công dân này, củ sởhữ tư nhân này, củ thư?ng mạ này, củ công nghiệ này, củ sựbóc lộ lẫ nhau giữ các giớ công dân khác nhau này, - đ?ng trư?c tấ cảnhững hiệ tư?ng ấ, đ?i vớ bộmáy hành chính, sự*bấ lự* củ nó là mộ *quy luậ củ tựnhiên.* Bở vì tình trạg phân tán này, tình trạg bỉ này, ách *nô lệcủ xã hộ công dân* này là cái cơsởtựnhiên trên đ nhà nư?c *hiệ đ?i* đ?ợ xây dựg, cũg giố như*xã hộ công dân chiế hữ nô lệ*là cái cơsởtựnhiên trên đ xây dựg nên nhà nư?c *cổ đ?i. Sựtồ tạ củ nhà nư?c và sựtồ tạ củ chếđ? nô lệgắ bó vớ nhau như hình vớ bóng. Nhà nư?c cổđ?i và chếđ? nô lệcổđ?i - những mặ đ?i lậ cổể không che đ?y này - đ bịcộ chặ vào nhau vớ mộ mứ đ? cũg không hơ gì nhà nư?c hiệ đ?i và thếgiớ buôn bán hiệ đ?i, vớ những mặ đ?i lậ Cơ Đ?c giáo đ?ợ tô để mộ cách dố trá này. Muố xoá bỏsựbấ lự củ bộmáy hành chính củ mình, nhà nư?c hiệ đ?i ắ phả xóa bỏđ?i số riêng hiệ nay. Mà muố xóa bỏđ?i số riêng, thì nhà nư?c ắ phả tựxóa bỏmình, bở vì nó chỉtồ tạ như là mặ đ?i lậ vớ đ?i số riêng. Thếnhưg không mộ sinh vậ số nào lạ đ tìm nguồ gố những thiế sót củ mình trong nguyên tắ củ đ?i số củ bả thân nó, trong bả chấ củ đ?i số ấ; mỗ mộ ngư?i đ?u đ tìm nguồ gố này ở những hoàn cảh nằ ở ngoài đ?i số củ mình. Tựsát là trái vớ tựnhiên. Vì*

vậ nhà nư?c không thểtin rằg bộmáy hành chính củ mình có sựbấ lự *bên trong,* nghĩ là không thểtin rằg chính mình bấ lự. Nó *chỉ*có thểnhậ ra những thiế sót hình thứ, ngẫ nhiên củ bộmáy hành chính củ mình và mư toan sử chữ chúng. Và nế những sựsử chữ này tỏra vô hiệ thì từđ rút ra kế luậ rằg, tệnạ xã hộ là sựthiế hoàn chỉh tựnhiên, không phụthuộ vào con ngư?i, là *luậ trờ đ?nh,* hoặ kế luậ rằg ý chí củ các tưnhân đ quá hưhỏg đ? có thểđn những thiệ ý củ cơquan hành chính. Và những tư nhân này thậ lạkỳlàm sao! họ oán thán chính phủmộ khi nó hạ chếtựdo củ họ và đ?ng thờ lạ đi chính phủphả tránh cho họnhững hậ quảtấ yế củ tựdo ấ!

https://thuviensach.vn

Nhà nư?c càng hùng mạh, và đ?t nư?c do đ *càng có tính chấ chính trị*hơ, thì nó càng ít muố hiể biế cái nguyên tắ *chung* củ những tệnạ *xã hộ* và ít muố tìm că nguyên củ chúng trong *nguyên tắ củ nhà nư?c*, nghĩ là trong *cơcấ xã hộ hiệ nay* mà nhà nư?c là biể hiệ hoạ đ?ng, có ý thứ và chính thứ củ nó. Lý tính *chính trị*là lý tính *chính trị*chính bở vì nó tưduy *trong* khuôn khổcủ chính trị Nó càng sắ sả và sinh đ?ng thì nó *càng không thể*hiể đư?c những tệnạ xã hộ. Thờ kỳcổ*để* củ lý tính chính trịlà cuộ *cách mạg Pháp*. Những anh hùng củ cách mạg Pháp không hềđ tìm nguồ gố những thiế sót củ xã hộ trong nguyên tắ củ nhà nư?c, - trái lạ họcoi những thiế sót củ xã hộ là nguồ gố củ những hiệ tư?ng thiế tổchứ vềchính trị Chẳg hạ, *Rô-be-xpi-e* coi sựbầ cùng lớ và sựgiàu có đ?u chỉlà vậ chư?ng ngạ đ?i vớ nề *dân chủthuầ khiế*. Vì vậ ông ta muố xác lậ mộ cách phổbiế cuộ sống giả dịtheo kiể củ ngư?i Xpác-tơ Nguyên tắ củ chính trịlà *ý chí*. Lý tính *chính trị*càng phiế diệ, và do đ, càng hoàn hả, thì niề tin củ nó vào *tính vạ năg* củ ý chí càng mạh, thì nó thểhiệ mộ sựmù quáng càng lớ đ?i vớ những *giớ hạ* tựnhiên và tinh thầ củ ý chí, do đ nó càng ít có khảnăg tìm thấ că nguyên những tệnạ xã hộ.

Chẳg cầ phả đ sâu vào những lậ luậ tiế theo vềcái hy vọg vô lý củ "Ngư?i Phổ mong rằg *"lý tính chính trị*có sứmệh *phát hiệ ra gố rễcủ sựđi nghèo củ xã hộ ở* nư?c Đ?c".

Mong đ?i rằg nhà vua Phổkhông những có mộ sựhùng mạh mà đ?n cảHộ nghịquố ư?c và Na-pô-lê-ông gộ lạ cũg không có mà còn mong đ?i ông ta có những quan để vượ quá giớ hạ củ *bấ kỳ*đư?ng lố chính trịnào, những quan để mà bả thân Ngư?i Phổ đ?i thông minh cũg không gầ gũ hơ mộ chút nào so vớ nhà vua củ ngư?i đ - mong đ?i như thếlà phi lý. Toàn bộlờ tuyên bốnày lạ càng phi lý khi "Ngư?i Phổ thừ nhậ như sau:

'Những lờ tố và ý tư?ng tố đ?u là mộ vậ *rẻtiề:* sựhiể biế và những việ làm có kế quảmớ là *quý giá.* Trong trư?ng hợ này, những cái đ còn *cao hơ cảsựquý giá:* giờđy *tuyệ nhiên không thểvớ tớ chúng đ?ợ".*

Nế nhưgiờđy tuyệ nhiên không thểvớ tớ chúng, thì hình như cầ phả biế ơ mỗ mộ ngư?i vềmọ mư toan làm những gì có thểlàm đ?ợ trong hoàn cảh củ ngư?i đ. Vảlạ, tôi xin như?ng cho bạ đ?c tếnhịgiả quyế xem trong trư?ng hợ này có nên liệ kê những từngữcon buôn bô-hê-miêng: "rẻtiề ", "quý giá", "cao hơ cảsựquý giá" , "giờđy tuyệ nhiên không thểvớ tớ chúng đ?ợ", - vào phạ trù "những lờ *tố*" và "ý tư?ng *tố"* hay không?

https://thuviensach.vn

Vậ chúng ta hãy giảđ?nh rằg đề "Ngư?i Phổ đ nói vềChính phủĐ?c và giai cấ tư sả Đ?c, - vì giai cấ này tạ thành mộ bộphậ củ "xã hộ Đ?c", - là hoàn toàn có că cứ Phả chăg bộphậ xã hộ này ở Đ?c lạ bấ lự hơ so vớ ở Anh và ởPháp? Phả chăg có thểbấ lự hơ so vớ ở Anh chẳg hạ, nơ mà sự*bấ lự* đ đ?ợ đ? lên thành hệthốg? Nế nhưgiờđy những cuộ nổ dậ củ công nhân bùng ra khắ nư?c Anh thì chúng ta sẽthấ rằg, giai cấ tư sả và chính phủở đ?y đ?ợ chuẩ bịcũg không tố hơ so vớ phầ ba cuố thếkỷXVIII. Phương tiệ duy nhấ củ họlà sứ mạh vậ chấ,

và vì sứ mạh vậ chấ này củ họgiả sút theo mứ lan rộg củ nạ bầ cùng và ý thứ giác ngộcủ giai cấ vô sả, cho nên sựbấ lự củ Anh nhấ thiế phả tăg theo cấ sốnhân.

Cuố cùng, cho rằg giai cấ tư sả Đ?c hoàn toàn không hiể cái ý nghĩ phổbiế củ cuộ nổ dậ ở Xi-lê-di, là *không đng, thự tếlà không đng.* Trong mộ loạ thành phố thợcảcốlậ những hiệ hộ chung vớ thợbạ. Tấ cảnhững tờbáo *thuộ phái tựdo* ở Đ?c, những cơquan củ giai cấ tư sả tựdo, đ?u đ?y rẫ những bài viế vềtổchứ lao đ?ng, vềcả cách xã hộ, những bài phê phán các đ?c quyề và cạh tranh *v.v.*. Tấ cảnhững cái đ là kế quảcủ phong trào công nhân. Những tờbáo ở Tơria, ở A-khen, ở Khuên, ở Vê-den, ở Man-hai-mơ ở Brê-xlap và ngay cảở Béc-lin, thư?ng đ?ng những bài hoàn toàn rõ ràng về các vấ đ? xã hộ, và từnhững bài ấ "Ngư?i Phổ sẽcó thểrút ra đ?ợ mộ đề gì đ bổích. Hơ thếnữ, trong những thư tín từnư?c Đ?c gử đ, thư?ng xuyên đ? lộsựngạ nhiên vềsựchố đ?i yế ớ củ giai cấ tưsả đ?i vớ những khuynh hư?ng và tưtư?ng *xã hộ.*

"Ngư?i Phổ sẽphả đ?t câu hỏ ngư?c hả lạ, nế nhưông ta am hiể lịh sửphong trào xã hộ hơ. Tạ sao đ?n cảgiai cấ tư sả Đ?c cũg coi sựđi nghèo cụ bộcó ý nghĩ tư?ng đ?i phổbiế như vậ? Do đu mà giai cấ tư sả *phát triể vềmặ chính trị*lạ *nổ giậ* và có thái đ? *vô liêm sỉ*như thế và do đu mà giai cấ tư sả *không phát triể* về*mặ chính trị*lạ *không chố đ?i nhưvậ* và có những *thiệ cả như vậ* đ?i vớ giai cấ vô sả ?

Chúng ta hãy chuyể sang những châm ngôn mà "Ngư?i Phổ, giố nhưthánh phán, đ nói về*công nhân Đ?c.*

"*Dân nghèo* Đ?c", - ông ta nói mộ cách hóm hỉh, *"cũg không thông minh gì hơ* những *ngư?i Đ?c nghèo,* nghĩ là họkhông thấ *gì* xa hơ cái tốấ củ họ cái nhà máy củ họ cái khu vự củ họ *hồ chính trị*sáng suố *cho đ?n nay vẫ chưa* đ?ng tớ toàn bộvấ đ? này".

Đ? có thểđ?i chiế tình trạg chung củ công nhân Đ?c vớ tình trạg chung củ công nhân Anh và Pháp, "Ngư?i Phổ ắ sẽphả so sánh *hình thứ đ?u tiên* củ phong trào công nhân Anh và Pháp, so sánh *bư?c đ?u* củ nó, vớ phong trào *chỉvừ mớ*

https://thuviensach.vn

khở đ?u ở Đ?c. Ông ta không làm thế Và bở vậ, lậ luậ củ ông ta quy lạ thành những đề tầ thư?ng đ?i loạ như công nghiệ ở Đ?c chư đ?ợ phát triể như ở Anh, hoặ là phong trào ởgiai đạ phát triể đ?u tiên củ nó không giố như những giai đạ sau củ nó. Ông ta muố nói đ?n những đ?c để củ phong trào công nhân Đ?c, thếnhưng ông ta lạ chẳng hềđ? đ?ng đ?n đ? tài đ.

Nhưng cứcho rằng "gư?i Phổ? đ?ng trên quan để đng đ?n: lúc đ ông ta sẽthấ rằg, không mộ cuộ nổ dậ nào củ công nhân Anh và Pháp lạ có đ?ợ tính cách lý luậ và giác ngộnhưcuộ nổ dậ củ thợdệ Xi-lê-di.

Trư?c hế, xin hãy nhớtớ *bài ca củ những ngư?i thợdệ*[109], *tiếg hô* chiế đ?u dũg cả ấ, trong đ không hềnhắ tớ tổấ, nhà máy, khu vự, nhưng trong đ giai cấ vô sả lớ tiếg tuyên bốngay lậ tứ, vớ mộ sựdứ khoát lạlùng, mộ cách gay gắ, không nểnang và mạh mẽrằg nó đ?i lậ vớ xã hộ tưhữ. Cuộ nổ dậ ở Xi-lê-di *bắ đ?u* đng bằg cái mà những cuộ nổ dậ củ công nhân Pháp và Anh *kế thúc*, - cụthểlà bằg việ nó ý thứ đ?ợ bả chấ củ giai cấ vô sả. Bả thân tiế trình cuộ nổ dậ cũg mang những nét củ sự *ưu việ* này. Không những máy móc - tứ là những đ?i thủcủ công nhân - bịhủ hoạ, mà cảnhững *sổ sách thư?ng mạ, những vă kiệ vềquyề sởhữ cũg bịhủ hoạ. Trong khi mọ phong trào khác đ?u chỉnhằ chố lạ trư?c hế là bọ chủcác xí nghiệ công nghiệ, chố kẻthù rõ mặ, thì phong trào này lạ đ?ng thờ chố cảbọ chủngân hàng, chố kẻthù giấ mặ. Cuố cùng, không mộ cuộ nổ dậ nào củ công nhân Anh lạ đ?ợ tiế hành vớ mộ tinh thầ dũg cả, vớ sựsuy nghĩchín chắ và vớ ý chí kiên cư? ng đ?n nhưvậ.*

Còn vềtrình đ? vă hóa củ công nhân Đ?c nói chung, hoặ vềkhảnăg tiế thu vă hóa củ họ thì tôi xin nhắ tớ những tác phẩ thiên tài củ *Vai-tlinh* mà vềmặ lý luậ thư?ng còn vư?t xa hơ cả*Pru-đng*, dầ có thua kém ông này vềphư?ng pháp trình bày nhưthếnào chăg nữ. Vớ những triế gia, những họ giảcủ nó, giai cấ tưsả tìm đu ra đ?ợ mộ tác phẩ viế vềgiả phóng giai cấ tưsả - vềgiả phóng *chính trị* - ngõ hầ sánh nổ cuố sách *"Những bả đ?m cho sựhài hòa và tựdo"* củ Vai-tlinh? Chỉcầ so sánh tính cách tầ thư?ng vô vịvà hèn nhát củ sách báo chính trịĐ?c vớ tác phẩ vă họ đ? u tay *vô song* và xuấ sắ này củ công nhân Đ?c, chỉcầ so sánh *đi giày trẻcon* khổg lồnày củ giai cấ vô sả vớ đi giày chính trịtí hon đ vẹ gót củ giai cấ tưsả Đ?c đ? báo trư?c cho *cô lọ lem Đ?c cái hình dáng củ chàng lự sĩtrong tư?ng lai. Phả thừ nhậ rằg giai cấ vô sả Đ?c là nhà lý luậ củ giai cấ vô sả châu Âu, cũg giố nhưgiai cấ vô sả Anh là nhà kinh tếọ củ nó, còn giai cấ vô sả Pháp là nhà chính*

https://thuviensach.vn

trị củ nó. Cầ phả thừ nhậ rằg nư?c Đ?c có cái sứmệh cổ để đ?i vớ cách mạg xã hộ theo đng cái mứ đ? mà nó không có khảnăg đ?i vớ cách mạg chính trị. Bở vì, giố nhưsựbấ lự củ giai cấ tư sả Đ?c là sựbấ lự chính trịcủ nư?c Đ?c, năg lự củ giai cấ vô sả Đ?c - thậ chí không lệthuộ vào lý luậ Đ?c - là năg lự xã hộ củ nư?c Đ?c. Tình trạg không phù hợ giữ sựphát triể triế họ vớ sựphát triể chính trịcủ nư?c Đ?c không phả là hiệ tư?ng bấ thư?ng nào đ. Đy là sựkhông phù hợ tấ yế. Dân tộ triế họ chỉcó thểtìm đ?ợ cái thự tiễ phù hợ vớ nó trong chủnghĩ xã hộ; do đ, chỉtrong giai cấ vô sả nó mớ tìm đ?ợ yế tốhoạ đ?ng cho sựgiả phóng mình.

Vảlạ, giờđy tôi không có thì giờ cũg không có ý muố giảg giả cho "Ngư?i Phổ vềthái đ? củ "xã hộ Đ?c" đ?i vớ cách mạg xã hộ, và vềnhữg cái toát ra từđ: mộ mặ là sựphả ứg yế ớ củ giai cấ tưsả Đ?c chố lạ chủnghĩ

xã hộ, và mặ khác nhữg mầ mố ư việ hiệ có ở giai cấ vô sả Đ?c đ?i vớ chủnghĩ xã hộ. Nhữg cơsởđ?u tiên đ? hiể hiệ tư?ng này, ông ta sẽtìm thấ trong "Lờ nói đ? u" cuố "Góp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen" ("Deutsch - Französische Jahrbücher")[11*] Xem tậ này, tr.569-570.[*] củ tôi.

Nhưvậ, lý tính củ *dân nghèo Đ?c* tỷlệ*nghịh* vớ lý tính củ *ngư?i Đ?c nghèo.* Song những ngư?i mà bấ kỳđ?i tư?ng nào cũg là cái cớđ? họviế những bài tậ vềtu từhọ và đm trình công chúng, - những ngư?i ấ xuyên tạ bả thân nộ dung củ đ?i tư?ng do cách nhìn *hình thứ* đ, còn nộ dung bịxuyên tạ, vềphía nó, lạ đ?t dấ ấ củ sựtầ thư?ng lên hình thứ. Ví dụ ý đ? củ "Ngư?i Phổ muố trình bày những lậ luậ củ mình vềnhữg cuộ nổ dậ củ công nhân Xi-lê-di trong hình thứ phả đ?, đ dẫ ông ta đ?n phả đ? hế sứ lớ chố lạ chân lý. Đ?i vớ mộ ngư?i biế suy nghĩvà yêu chân lý, đ? ng trư?c sựbùng nổđ?u tiên củ cuộ nổ dậ củ công nhân Xi-lê-di thì nhiệ vụkhông phả là đng vai trò ông *thầ lên lớ* đ?i vớ sựkiệ đ, mà ngư?c lạ, phả nghiên cứ tính cách *đ?c đo* củ nó. Muố làm nhưvậ, đ?ơg nhiên là cầ phả có mộ sựsáng suố khoa họ nào đ và lòng nhân ái nào đ, còn đ? làm ông thầ lên lớ thì chỉcầ biế những thành ngữít nhiề khéo léo, đ?y lòng ích kỷrỗg tuếh là đ? lắ rồ.

Tạ sao "Ngư?i Phổ lạ nhậ xét vềcông nhân Đ?c mộ cách miệ thịnhưvậ? Vì ông ta thấ rằg "hồ *chính trị*sáng suố *cho đ?n nay* vẫ *chư* đ?ng tớ" "toàn bộvấ đ? này", cụthểlà vư?n đ? nghèo đi củ công nhân. Ông biể thịmộ cách chi tiế hơ tình yêu thanh cao củ mình đ?i vớ *hồ chính trị*bằg những lờ lẽnhư sau:

"Tấ cảnhữg cuộ nổ dậ nổra trong những đề kiệ củ sự*cô lậ* bấ hạh này giữ *con ngư?i vớ cộg đ?ng,* và giữ những *tư tư?ng* của họvớ những *nguyên*

https://thuviensach.vn

tă xã hộ, sẽbịbóp chế trong máu và trong hành đ?ng liề lĩh; nhưng khi mà sựđi nghèo sả sinh ra lý tính, còn lý tính *chính trị*củ ngư?i Đ?c lạ phát hiệ ra gố rễcủ sựđi nghèo xã hộ, thì bấ giờcảở Đ?c những sựkiệ này cũg sẽđ?ợ xem là những triệ chứg củ mộ cuộ cách mạg vĩđ?i nào đ".

Trư?c hế "Ngư?i Phổ hãy cho phép chúng tôi có mộ nhậ xét có tính cách *tu từhọ*. Phả đ? củ ông ta chư hoàn chỉh. Nử đ?u nói: “hi mà sự*đi nghèo* sả sinh ra *lý tính"*, còn nử thứhai: "còn *lý tính chính trị*lạ phát hiệ ra gố rễcủ sự*đi nghèo xã hộ"*. *Lý tính đ?n giả* củ nử thứnhấ trong phả đ? trởthành lý tính *chính trị*trong nử thứhai củ phả đ?, cũg nhưsựđi nghèo *giả đ?n* trong nử đ?u củ phả đ? trởthành sựđi nghèo *xã hộ* ở nử cuố củ phả đ?. Vì sao bậ thầ vềvă phong củ chúng ta lạ xây dựg hai nử trong phả đ? củ mình mộ cách không cân đ?i như vậ? Tôi không nghĩlà ông ta đ hiể rõ đề đ. Tôi muố giả thích cho ông ta hiể cái mà *bả năg* đng đ?n củ ông đ gợ cho ông ta. Nế như "Ngư?i Phổ viế: "Khi mà sự*đi nghèo* xã hộ sả sinh ra]ý tính *chính trị* còn *lý tính chính trị*lạ phát hiệ ra gố rễcủ sựđi nghèo *xã hộ"*, - thì bấ kỳđ?c giảvô tư nào cũg sẽthấ *tính chấ phi lý* củ phả đ? này. Đ?c giảtrư?c hế sẽtựhỏ: tạ sao tác giảvô danh lạ không đ?i chiế lý tính xã hộ vớ sựđi nghèo xã hộ, không đ?i chiế lý tính chính trịvớ sựđi nghèo chính trị như phép lô-gích giả đ?n nhấ đi hỏ? Và bây giờthì xin sang thự chấ củ vấ đ? !

Ý kiế cho rằg sự*đi nghèo xã hộ* sả sinh ra lý tính *chính trị*sai đ?n mứ là lờ khẳg đ?nh ngư?c lạ thì đng: *hạh phúc xã hộ* sả sinh ra lý tính chính trị Lý tính *chính trị*là nhà duy linh, và nó đ?n vớ kẻnào đ có mộ chút gì đ?y, kẻnào số không tồ lắ ở trên đ?i này. Mờ "Ngư?i Phổ củ chúng ta hãy nghe lờ mộ nhà kinh tếPháp - ông *Mi-xen Sơva-li-ê* - nói vềvấ đ? này:

“ào nă 1789, khi giai cấ tư sả vùng dậ, thì đ?i *vớ* nó, chỉthiế có sựtham gia vào việ quả lý đ?t nư?c đ? đ?ợ tựdo. Đ?i vớ nó, giả phóng bao hàm ở chỗlà làm sao giành giậ đ?ợ quyề lãnh đ?o những công việ xã hộ, những chứ vụtố cao vềdân sự quân sự và tôn giáo từnhững bàn tay đ?c quyề đ?c chiế những chứ vụnày. *Giàu có* và *có vă hóa*, có khảnăg tồ tạ hoàn toàn đ?c lậ và tựquả lý công việ củ mình, giai cấ tư sả muố thoát khỏ chếđ? đ?c đán"[110].

Chúng tôi đ chỉcho "Ngư?i Phổ thấ rằg lý tính *chính trị*không thểphát hiệ ra nguồ gố củ sựđi nghèo xã hộ như thếnào. Chỉcòn nói thêm mộ lờ nữ vềquan để củ ông ta đ?i vớ vấ đ? này. Lý tính *chính trị*ở mộ dân tộ nào đ càng phát triể và mởrộg thì *giai cấ vô sả* càng lãng phí sứ lự mình vào những cuộ nổ dậ liề lĩh, vô ích và bịbóp nghẹ trong máu - ít ra cũg ở giai đạ đ?u củ phong trào. Suy nghĩtrong khuôn khổchính trị giai cấ vô sả coi *ý chí* và mọ thủđạ giúp cho công

https://thuviensach.vn

việ - tứ là coi *bạ lự* là việ *lậ đ?* mộ hình thứ nhà nư?c *nhấ đ?nh* này hay mộ hình thứ nhà nư?c khác - là nguyên nhân củ mọ tai họ. Chứg cớ những cuộ nổ dậ *đ?u tiên* củ giai cấ vô sả *Pháp*[111]. Công nhân Ly-ông đ cho rằg, họchỉtheo đổ những mụ đch chính trị rằg họchỉlà những chiế sĩcủ nề cộg hòa, thếnhưg thự ra thì họđ là những chiế sĩcủ chủnghĩ xã hộ. Lý tính chính trịcủ họlàm cho họkhông thấ rõ gố rễcủ sựđi nghèo xã hộ, làm cho họhiể lệh lạ vềnhững mụ đch thự sựcủ mình, thì *lý tính chính trị*củ họcũg *lừ dố bả năg xã hộ* củ họ

Nhưg nế "Ngư?i Phổ chờcho sựđi nghèo sả sinh ra lý tính, thếthì tạ sao ông ta lạ nhậ cụ *"sựbóp chế trong máu"* vớ *"sựbóp nghẹ trong hành đ?ng liề lĩh"* lạ làm mộ? Nế những đu khổdo nghèo đi gây nên nói chung là phư?ng tiệ đ? sinh ra lý tính, thì những đu khổ*đ?m máu* thậ chí lạ là phư?ng tiệ *rấ sắ bén* cho cái đ. Do đ, "Ngư?i Phổ ắ phả nói rằg: sựbóp chế trong máu sẽbóp chế hành đ?ng liề lĩh và đ?m bả cho lý tính mộ luồg không khí thích đng.

Vớ cái vẻmộ nhà tiên tri, "Ngư?i Phổ báo trư?c rằg những cuộ nổ dậ "ổra trong những đề kiệ củ *sựcô lậ bấ hạh giữ con ngư?i vớ cộg đ?ng và sựtách rờ giữ tư tư?ng củ họvớ những nguyên tắ xã hộ", sẽbịbóp chế.*

Chúng tôi đ chỉra rằg cuộ nổ dậ ở Xi-lê-di đ diễ ra tuyệ nhiên không phả trong hoàn cảh tách rờ giữ tưtư?ng vớ những nguyên tắ xã hộ. Còn phả xét đ?n *"sựcô lậ bấ hạh giữ con ngư?i vớ cộg đ?ng"*. Cộg đ?ng ở đy đ?ợ hiể là *cộg đ?ng chính trị* là *nhà nư?c*. Đy là khúc ca cũvềnư?c Đ?c *phi chính trị*

Tuy nhiên, phả chăg mọ cuộ nổ dậ, - *tấ cả* chứkhông trừmộ ngoạ lệnào - đ?u bùng ra trong những đề kiệ củ sự*cô lậ bấ hạh giữ cơ ngư?i vớ cộg đ?ng*? Phả chăg sự*cô lậ* này là tiề đ? tấ yế củ *bấ kỳ*cuộ nổ dậ nào? Phả chăg cuộ cách mạg nă 1789 sẽcó thểdiễ ra không có sựcô lậ bấ hạh này giữ công dân Pháp vớ cộg đ?ng? Nhiệ vụcủ nó chính là phả thủtiêu sựcô lậ ấ.

Nhưg cái *cộg đ?ng* mà công nhân bịcô lậ khỏ, là mộ cộg đ?ng có mộ hiệ thự hoàn toàn thuộ mộ loạ khác và có mộ quy mô hoàn toàn khác so vớ cộg đ?ng *chính trị* Cái cộg đ?ng mà *lao đ?ng củ bả thân công nhân* tách ngư?i công nhân ra khỏ, là bả thân *cuộ số*, cuộ số thểxác và tinh thầ, là đ?o lý con ngư?i, là hoạ đ?ng củ con ngư?i, là lạ thú củ con ngư?i, là bả chấ củ *con ngư?i. Bả chấ con ngư?i* chính là *cộg đ?ng chân chính* củ con ngư?i. Sựcô lậ bấ hạh vớ bả chấ này mớ vô cùng toàn diệ,

https://thuviensach.vn

vô cùng không chị nổ, vô cùng khủg khiế, vô cùng mâu thuẫ hơ so vớ sựcô lậ khỏ cộg đ?ng chính trị phù hợ vớ đề đ, việ *thủtiêu* sựcô lậ này và thậ chí việ phả ứg cụ bộ sự*nổ dậ* chố lạ nó, càng vô hạ hơ bao nhiêu thì *con ngư?i* càng vô hạ hơ bấ nhiêu so vớ *công dân nhà nư?c* và *cuộ số củ con ngư?i* càng vô hạ hơ bấ nhiêu so vớ *cuộ số chính trị*. Bở vậ, dầ cuộ nổ dậ củ *công nhân công nghiệ* có *cụ bộ*đ?n đu, nhưg

nó vẫ mang trong mình nó mộ linh hồ *phổbiế,* trong lúc đ thì ngay cảmộ cuộ nổ dậ *chính trị*phổbiế nhấ, dư?i hình thứ *lớ lao nhấ,* cũg vẫ che giấ mộ tinh thầ *hạ chếvịkỷ*nào đ.

"Ngư?i Phổ kế thúc bài báo củ ông ta mộ cách xứg đng bằg câu sau đy:

"Cách mạg xã hộ mà không có linh hồ chính trị(nghĩ là thiế mộ tưtư?ng tổchứ ngư?i ta lạ, tưtư?ng xuấ phát từquan để chỉh thể thì không thểđ?ợ".

Chúng ta đ thấ rằg chính vì vậ mà cách mạg *xã hộ* đ?ng trên quan để *chỉh thể* rằg nó - thậ chí cảtrong trư?ng hợ nó chỉdiễ ra trong *mộ* khu công nghiệ thôi - là sựphả kháng củ con ngư?i chố lạ cuộ số mấ nhân tính; rằg nó xuấ phát từ*quan để củ từg cá nhân hiệ thự riêng rẽ* rằg cái *cộg đ?ng* mà sựtách rờ giữ nó vớ cá nhân gây ra sựchố đ?i củ cá nhân đ, là mộ cộg đ?ng *chân chính* củ con ngư?i, là bả chấ *con ngư?i.* Ngư?c lạ, *linh hồ chính trị*củ cách mạg là *nguyệ vọg* củ các giai cấ không có ảh hư?ng chính trịmuố thủtiêu sự*cô lậ* củ mình vớ *nhà nư?c* và vớ *quyề thố trị.* Quan để củ cách mạg là quan để củ nhà nư?c, củ cái chỉh thể*trừ tư?ng* chỉtồ tạ do sựtách rờ khỏ đ?i số hiệ thự và là *vô nghĩ* nế không có sựđ?i lậ *có tổchứ* giữ tư tư?ng phổbiế củ con ngư?i và sựtồ tạ cá thểcủ nó. Chính vì vậ mà cách mạg *có linh hồ chính trị* theo bả tính *hạ chếvà phân đi* củ linh hồ này, đng tổchứ ra tầg lớ thố trịtrong xã hộ bằg cách làm thiệ cho chính ngay xã hộ.

Chúng tôi xin bí mậ báo cho "gư?i Phổ? biế *"cách mạg xã hộ có linh hồ chính trị* là cái gì; do đ chúng tôi tiệ thểtiế lộvớ ông ta mộ đề bí mậ là, chính ông, *ngay cảtrên lờ nói,* cũg không thểvư?t lên khỏ cái quan để chính trịhạ chế

Cách mạg *"xã hộ*" có linh hồ *chính trị*- đ hoặ là mộ tậ hợ từ vô nghĩ nế "Ngư?i Phổ hiể cách mạg "xã hộ" là cách

mạg "xã hộ"*đ?i lậ* vớ cách mạg chính trị thếnhưg lạ phú cho cách mạg xã hộ mộ linh hồ chính trịchứkhông phả mộ linh hồ xã hộ; hoặ giả*"cách mạg xã hộ có linh*

https://thuviensach.vn

hồ chính trị chỉlà mộ *kiể nói khác đ* củ cái mà trư?c kia ngư?i ta gọ là *"cách mạg chính trị*, hoặ gọ *"giả đ?n là cách mạg"*. Mỗ mộ cuộ cách mạg đ?u phá hủ *xã hộ cũ* và vì thếnó mang *tính chấ xã hộ*. Mỗ cuộ cách mạg đ?u lậ đ? *chính quyề cũ* và bở vậ nó có tính cách *chính trị*

Hãy đ? "Ngư?i Phổ chọ giữ *kiể nói khác đ* và mộ *đề vô nghĩ!* Nhưg nế *cách mạg xã hộ có linh hồ chính trị*là mộ kiể nói khác đ hoặ là mộ đề vô nghĩ, thì *cách mạg chính trịcó linh hồ xã hộ* lạ có ý nghĩ đng đ?n. *Cách mạg* nói chung - *lậ đ?* chính quyề hiệ có và *phá hủ* những quan hệcũ- là mộ *hành vi chính trị* Nhưg *chủnghĩ xã hộ* không thểđ?ợ thự hiệ mà không có *cách mạg*. Chủnghĩ xã hộ cầ đ? n hành vi *chính trị*này bở lẽnó cầ *tiêu diệ* và *phá hủ* cái cũ Nhưg ở nơ nào *hoạ đ? ng tổchứ* củ nó bắ đ?u, nơ nào *mụ đnh tựthân* củ nó, *linh hồ* củ nó đ?ng lên phía trư?c, - thì nơ đ chủnghĩ xã hộ vứ bỏcái vỏngoài *chính trị*

Thếlà đ cầ đ?n biế bao nhiêu lậ luậ rư?m rà đ? gỡtung cái *mớ*sai lầ ẩ giấ trong mộ cộ báo. Không phả mọ đ?c giảđ?u có đ? họ vấ và thờ gian cầ thiế đ? hiể đ?ợ tư?ng tậ sự*bị bợ vă chư?ng* như vậ. Bở thế "Ngư?i Phổ vô danh phả chăg nên vì lợ ích công chúng đ?c giảmà tạ thờ gác bút vềnhữg vấ đ? chính trịvà xã hộ, cũg như từbỏcái việ ngâm nga vềtình trạg nư?c Đ?c và bắ đ?u từchỗthự lòng tựlàm cho mình sáng tỏvềtình trạg củ mình?

Pa-ri, ngày 31 tháng Bả 1844

Đ đ?ng trên báo "Vorwärts!" (Paris) các số 63 và 64; ngày 7 và 10 tháng Tám 1844

In theo bài đ?ng trên báo Nguyên vă là tiếg Đ?c

Ký tên: Các Mác

https://thuviensach.vn

PH. ĂG-GHEN

1839-1844

https://thuviensach.vn

NHỮG BỨ THƯTỪVÚP-PƠTAN[112]

I

Như mọ ngư?i đ?u biế, dư?i cái tên gọ này, - mà "Những ngư?i bạ củ ánh sáng"[113] ghét đ?n thậ tệ - ngư?i ta hiể đ là hai thành phốEn-bơphen-đ? và Bác-men, nằ trên lư vự sông Vúp-pơdài khoảg chừg ba giờthuyề chạ. Con sông nhỏhẹ này khi thì nằ yên không chuyể đ?ng, khi thì cuộ sóng đ? ngầ chả xiế giữ những tòa nhà công xư?ng bố khói và những nhà máy phiế sợ phủđ?y sợ bông; nhưg cái màu sắ đ? thẫ củ nó không phả bắ nguồ từmộ trậ đnh đ?m máu nào đ, - bở vì đ?u đ nhau ở đy chỉcó những cây bút củ các nhà thầ họ và cảnhững mụgià bép xép nữ, thư?ng là vì những chuyệ lặ vặ nhỏnhen, - cũg chắg phả là bắ nguồ từsựxấ hổvềphong tụ củ con ngư?i, mặ dù đề đ quảthự là có đ? că cứ mà chỉbắ nguồ từrấ nhiề lò nhuộ dùng thuố nhuộ màu đ? thắ. Nế như bạ đ từphía Đýt-xen-đóc-phơtớ, thì ở Don-boóc bạ sẽbư?c chân vào khu đ?t thánh; dòng sông Vúp-pơđ?c ngầ đng uểoả uố mình ngang qua bạ, và so vớ con sông Ranh mà bạ vừ bỏlạ đ?ng sau, thì cái vẻđng thư?ng hạ củ nó khiế cho bạ hế sứ thấ vọg. Vùng này khá hấ dẫ: những ngọ núi không cao lắ, khi thoai thoả, khi dựg đ?ng, có rừg phủkín, chen đ?t ngộ vào giữ những cánh đ?ng đ? xanh rờ, và khi thờ tiế tố, bầ trờ trong xanh phả chiế vào dòng sông Vúp-pơthì cái màu đ? củ nó hoàn toàn biế mấ. Vòng qua sư?n núi, bạthấngay trư?c mặ những cái tháp kỳ dịcủ En-bơphen-đ? (những ngôi nhà khiêm tố ẩ mình đ?ng sau những chiế vư?n) vàsauvài phút thì bạ đ?n thành Xi-ôn

https://thuviensach.vn

củ những ngư?i theo chủnghĩ ngu dân. Khi chư tớ thành phố bạ đ gặ phả mộ nhà thờThiên chúa giáo; nhà thờnày đ?ng tạ đy nhưlà bịđổ ra khỏ những bứ tư?ng thiêng liêng củ thành phốnày. Đy là mộ nhà thờtheo kiể Bi-dăg-xơ nó đ?ợ xây dựg rấ tồ bở mộ kiế trúc sư rấ không có kinh nghiệ, theo mộ sơđ? rấ tốt; ngư?i ta đ dỡđ mộ nhà thờThiên chúa giáo cũđ? lấ chỗcho cánh trái tòa thịchính còn chư xây dựg; chỉcòn lạ đ?c nhấ mộ cái tháp, phụ vụcho phúc lợ công cộg theo kiể củ nó, - cụthểlà dùng làm nhà tù. Tiế theo sau đ, bạ đ tớ mộ ngôi nhà lớ - những vòm củ nó dự trên các cộ[114], - nhưg những cộ này có mộ kiể rấ đ?c đo: nhìn hình dáng củ cộ, thì phầ dư?i theo kiể Ai Cậ, phầ giữ theo kiể Đ-rít và phầ trên theo kiể I-ô-nít; thêm nữ nhờcó chiế móng rấ kiên cố nên những cộ này chắg phả dùng đ?n mọ chi tiế kiế trúc không cầ thiế nhưloạ trụ chân và trụ đ?u. Ngôi nhà này trư?c kia gọ là việ bả tàng, nhưg bây giờở đ?y chẳg còn mộ tí dấ vế nào củ nàng thơ còn nợnầ thì đ? lạ rấ nhiề, nên chỉcách đy không lâu lắ, nó đ bịđm bán đ?u giá và mang cái tên gọ là “hà du hí” cái tên gọ đ nổ bậ lên trên mặ chính trốg trả củ tòa nhà, làm tiêu tan mọ ký ứ vềcái tên thơmộg xư kia. Vảlạ, ngôi nhà này kiế trúc nặg nềđ?n nỗ vềchiề trông nó giốg như con lạ đ. Từnơ này bắ đ?u tỏ ra những đ? ờg phốbuồ tẻ không có gì đ?c đo; tòa thịchính mớ, đ?p, còn mộ nử chư xây xong, vì thiế chỗmà phả bốtrí mộ cách thậ phi lý, đ?n nỗ mặ trư?c tòa nhà nhìn ra cái ngõ hẻ nhỏhẹ chẳg ra sao cả Cuố cùng bạ đ?n Vúp-pơ và mộ chiế cầ xinh đ?p sẽdẫ bạ đ?n Bác-men, ở đ?y ít ra những yêu cầ vềvẻđ?p kiế trúc cũg đ?ợ chú ý nhiề hơ. Bên kia cầ, tấ cảđ?u có cái vẻniề nởhơ; tạ đy không có những că nhà xấ xí củ vùng En-bơphen-đ?, - chẳg theo kiể cũcũg chẳg theo kiể mớ, không đ?p cũg không lố - mà là những ngôi nhà to lớ, đ? sộ xây có thẩ mỹ theo kiể mớ; trư?c mặ bạ đu

https://thuviensach.vn

Telegraph
für
Deutschland.

1839. März. № 49.

Briefe aus dem Wupperthal.*)

I.

Bekanntlich begreift man unter diesem bei den Freunden des Lichtes sehr verrufenen Namen die beiden Städte Elberfeld und Barmen, die das Thal in einer Länge von fast drei Stunden einnehmen. Der schmale Fluß ergießt bald rasch, bald stockend seine purpurnen Wogen zwischen rauchigen Fabrikgebäuden und garnbedeckten Bleichen hindurch; aber seine hochrothe Farbe rührt nicht von einer blutigen Schlacht her, denn hier streiten nur theologische Federn und wortreiche alte Weiber, gewöhnlich um des Kaisers Bart; auch nicht von Schaam über das Treiben der Menschen, obwohl dazu wahrlich Grund genug vorhanden ist, sondern einzig und allein von den vielen Türkischroth-Färbereien. Kommt man von Düsseldorf her, so tritt man bei Sonnborn in das heilige Gebiet; die Wupper kriecht träg und verschlammt vorbei und spannt durch ihre jämmerliche Erscheinung, dem eben verlassenen Rheine gegenüber, die Erwartungen bedeutend herab. Die Gegend ist ziemlich anmuthig; die nicht sehr hohen, bald sanft steigenden, bald schroffen Berge, über und über waldig, treten keck in die grünen Wiesen hinein, und bei schönem Wetter läßt der blaue, in der Wupper sich spiegelnde Himmel ihre rothe Farbe ganz verschwinden. Nach einer Biegung um einen Abhang sieht man die verschrobenen Thürme

*) Unsre Leser werden uns Dank wissen für diese authentische Schilderung einer Gegend, welche das wahre Zion der häßlichsten Form des an manchen Orten in Deutschland grassirenden und das Mark des Volkes auszehrenden Pietismus ist. A. d. R.

https://thuviensach.vn

Mộ trang trong tạ chí “egraph fÜ¹r deutschland” có in bài báo củ ph. ăg-ghen: “hữg bứ thưtừvúp-pơtan”

https://thuviensach.vn

đu cũg mọ lên những că nhà mớ bằg đ, cuố đ?ờg lát đ thì đ?n mộ con đ?ờg thẳg tắ hai bên nhà cử san sát. Giữ những ngôi nhà hiệ rõ bãi cỏmàu xanh củ nhà máy phiế sợ. Ởđy, dòng sông Vúp-pơcòn trong veo, và hình dáng lờmờcủ những dãy núi trùng đệ, vớ những cánh rừg, những bãi cỏvà những chiế vư?n nố tiế nhau mộ cách hỗ tạ, trong đ đu đu cũg hiệ ra những mái nhà đ? chói, khiế cho bạ càng đ tớ càng cả thấ nơ đy cảh vậ thậ là hấ dã. Từgiữ con đ?ờg hai bên có trồg cây đ hiệ rõ mặ trư?c củ cái nhà thờHạBác-men nằ ở phía sâu hơ mộ chút; đ là tòa nhà xinh đ?p nhấ củ thung lũg, xây dựg rấ đ?p theo kiể Bi-dăg-xơhế sứ uy nghiêm. Nhưg rồ lạ đ?n ngay mộ con đ?ờg lát đ, những că nhà lợ bằg đ xám chen chúc nhau; song cảh vậ ở đy nhiề vẻhơ nhiề so vớ En-bơphen-đ?: khi thì những bãi cỏtư?i xanh củ nhà máy phiế sợ, khi thì mộ că nhà kiể mớ, khi thì mộ khúc sông nhỏhẹ, khi thì mộ dãy vư?n sát kềđ?ờg phố phá tan cái vẻđ?n đệ củ bứ tranh. Tấ cảđề đ khiế cho bạ sinh ra nghi hoặ, chẳg hay Bác-men có phả là mộ thành phốhay không, hay chỉlà mộ khố giả đ?n tậ hợ đ? các thứnhà cử; thậ vậ, nó chỉlà mộ kế hợ củ nhiề khu vự nhỏđ?ợ nố liề bở những cơquan công cộg củ thành phố Những khu vự đng kểnhấ trong đ là: Ghê-mác-cơ từxư vố là mộ trung tâm củ giáo phái cả cách, HạBác-men, nằ vềphía En-bơphen-đ?, cách Vúp-pơtan không xa, ở phía trên Ghê-mác-cơ xa hơ nữ là Rít-tơxhau-den, còn cạh đ thì bên trái là Vich-slinh-

https://thuviensach.vn

hau-den, bên phả là Hê-kinh-hau-den và Rau-hen-tan vớ mộ vẻđ?p khác thư?ng; dân cưở tấ cảnhững vùng ấ đ?u là những tín đ? củ Lu-the thuộ cảhai giáo phái[115]; tín đ? Thiên chúa giáo – tạ đy cảthả không quá vài ba ngàn ngư?i - ở rả rả khắ cảlũg sông. Sau khi đ qua Rít-tơxhau-den, cuố cùng bạ sẽrờ khỏ vùng Béc-gơvà sau khi vư?t qua cái chắ ngang đ?ờg, bạ bư?c vào Ve-xtơpha-li củ đ?t nư?c Phổcũ

Đ là cái vẻbên ngoài củ lũg sông; trừnhững đ?ờg phốả đ?m củ En-bơphen-đ? ra, nói chung cái lũg sông này gây cho ngư?i ta mộ ấ tư?ng rấ dễchị; nhưng như kinh nghiệ chỉrõ, đề đ không hềảh hư?ng tớ ngư?i dân ở đy. Cuộ sống nhân dân vui tư?i lành mạh mà chúng ta nhìn thấ hầ khắ mọ nơ trong nư?c Đ?c, thì ở đy tuyệ nhiên không cả thấ; thậ ra, mớ thoạ nhìn thì hình nhưkhông phả như thế mỗ buổ tố, những bọ ngư?i giong chơ vui vẻđ dạ trên các phố gào lên những bài ca củ chúng, nhưg đ?y là những bài ca dung tụ nhấ, bẩ thỉ nhấ, đ thố ra trong mộ lúc nào đ từcử miệg củ những kẻsay rư?u; ở đy bạ không bao giờnghe đ?ợ mộ trong những bài dân ca mà thư?ng khắ cảnư?c Đ?c ai ai cũg biế và thiế tư?ng chúng ta cũg có quyề lấ làm tựhào. Tấ cảcác quán rư?u đ?u chậ ních ngư?i, nhấ là vào ngày thứ bả và ngày chủnhậ; đ?n tố vào 11 giờ khi các quán rư?u đng cử, lũngư?i say rư?u từg đm đ? ra khỏ quán rư?u và phầ đng đ?u tỉh rư?u trong rãnh nư?c bên đ?ờg. Những kẻsa đ?a nhấ trong bọ họđ?ợ gọ là Karrenbinder[11*] - "phu bố vác", "phu thồ*, những kẻhoàn toàn đ?i trụ, không có chỗở nhấ đ?nh và tiề công đ?u đ?n; khi trờ hử sáng, bọ họchui ra khỏ những hang ổ củ họ từnhững vự cỏkhô, chuồg ngự v.v., nế như không phả là đ trả qua cảmộ đm đu đ trên đ?ng phân hoặ ở cầ thang. Sau khi đ hạ chếsốlư?ng củ những quán rư?u trư?c kia không thểđ?m xuể hiệ giờcác nhà đ?ơg cụ đ?a phư?ng giớ hạ đ?ợ đ?n mộ mứ đ? nào đ cái tình trạg tồ tệấ.

Nguyên nhân gây ra những hiệ tư?ng nhưvậ hoàn toàn rõ ràng. Trư?c hế, lao đ?ng công xư?ng đng thúc đ?y mạh mẽtình trạg đ. Lao đ?ng trong những că nhà lụ xụ, trong đ ngư?i ta hít khói và bụ than nhiề hơ là ô-xy, - và trong phầ lớcác trư?ng hợ, từsáu tuổ trởđ đ là như vậ, - thứlao đ?ng ấ có mụ đch làm cho họ mấ hế mọ sứ lự và tính

yêu đ?i. Những thợdệ cá lẻngồ tạ nhà mình từsáng đ?n đm, còng lưg bên chiế máy dệ và làm khô cạ tủ số củ mình bên cái lò nóng bỏg. Số phậ củ những ngư?i này nế không rơ vào chủnghĩ thầ bí thì cũg mắ phả nạ rư?u chè. Chủnghĩ thầ bí ấ, dư?i cái hình thứ thô bạ và ghê tở mà nó đng ngựtrỏ đy, nhấ đ?nh sẽđ? ra mộ sựcự

https://thuviensach.vn

đan trái ngư?c, mà kế quảlà: *nhân dân* ở đy chỉbao gồ "những ngư?i đan chính" (ngư?i ta gọ những ngư?i thầ bí chủnghĩ như vậ) và đm ngư?i phóng đng. Chỉriêng mộ sựphân hóa nhưvậ thành hai phe đ?i đ?ch, bấ kểbả tính củ chúng ra sao, tựnó cũg đ có thểgiế chế mọ sựphát triể củ tinh thầ nhân dân. Vảlạ, có thểnào chờmong đ?ợ mộ đề gì tố đ?p, nế như thậ chí việ mộ trong hai phe biế mấ cũg chẳg đm lạ lợ ích gì, bở vì cảhai đ?u bịbệh lao phổ nhưnhau? Nế nhưở đy đi khi có gặ mộ sốngư?i khỏ mạh, thì đ hầ nhưchỉlà những ngư?i thợmộ hoặ những ngư?i thợthủcông khác, tấ cảbọ họđ?u từnhững đ?a phư?ng khác đ?n; trong sốnhững ngư?i thợda ở đ?a phư?ng cũg có mộ sốngư?i cư?ng tráng, nhưg chỉcầ sống ba nă như vậ cũg đ? làm cho họbịtiêu vong cảvềthểxác lẫ tinh thầ: trong nă ngư?i có ba ngư?i chế vì bệh lao phổ, mà tấ cảnguyên nhân là bệh nghiệ rư?u. Tuy thế tấ cảnhững đề đ sẽkhông có mộ quy mô kinh khủg đ?n nhưvậ, nế như không có cái lố làm ă tác yêu tác quái củ các chủxư?ng và nế nhưchủnghĩ thầ bí không giống nhưtrong thự tếvà sẽkhông đ dọ lan tràn rộg hơ nữ. Tình trạg bầ cùng kinh khủg đng ngựtrịtrong các giai cấ bên dư?i, đ?c biệ là trong những công nhân công xư?ng ở Vúp-pơtan; bệh giang mai và bệh phổ rấ phổbiế tớ mứ thậ khó mà tin đ?ợ; chỉriêng vùng En-bơphen-đ?, trong số2.500 trẻem đ?n tuổ đ họ, có 1.200 em không có khảnăg đ?n trư?ng và phả lớ lên trong công xư?ng - chỉcố đ? cho chủxư?ng khỏ phả trảcho công nhân ngư?i lớ mà các em thay thế mộ sốtiề công gấ đi tiề trảcho trẻem. Nhưg bọ

chủxư?ng giàu thư?ng có mộ lư?ng tâm co giãn, và linh hồ củ mộ ngư?i thuộ phái kiề thành cũg chư phả đ sa xuống đ?a ngụ vì có thêm hay bớ đ mộ em bé bịhéo hon, hơ nữ, nế nhưcái linh hồ ấ mỗ ngày chủnhậ đ?u đ lễnhà thờhai lầ. Bở vì ngư?i ta đ xác lậ đ?ợ rằg trong sốcác chủxư?ng, những kẻtheo phái kiề thành đ?i xửvớ công nhân củ mình tồ tệhơ cả họtìm cách hạthấ tiề công củ công nhân, làm nhưthểđ? cho công nhân không còn có khảnăg rư?u chè, nhưg trong cuộ bầ cửnhững ngư?i truyề đ?o thì bao giờhọcũg là những kẻđ?u tiên mua chuộ công nhân củ họ

Trong những đ?ng cấ bên dư?i, chủnghĩ thầ bí thống trịnhiề hơ cảlà trong thợthủcông (tôi không liệ chủxư?ng vào sốnhững ngư?i này). Thậ là mộ cảh tư?ng đng buồ khi trên đ?ờg phốta thấ mộ thân hình cúi gậ trong mộ chiế áo rấ dài, vớ bộtóc rẽngôi theo kiể củ phái kiề thành. Nhưg, ai thự sựmuố biế giống ngư?i đ thì phả ghé vào mộ xư?ng rèn hay mộ xư?ng đng giày nào đ củ mộ tín đ? kiề thành. Ngồ chễ chệở đy là mộ ngư?i thợcả phía bên phả củ anh ta có cuố kinh thánh, còn

https://thuviensach.vn

ở phía bên trái (ít ra cũg rấ thư?ng thấ như thế là chai rư?u trắg. Ở đy ngư?i ta chẳg bậ tâm gì đ?n công việ: ngư?i thợcảbao giờcũg đ?c kinh thánh, thỉh thoảg lạ nhấ mộ ly rư?u, và đi khi cùng vớ thợbạ lè nhè đ?ng ca mộ bài ca tôn giáo; nhưg công việ chủyế bao giờcũg là lên án ngư?i khác. Như bạ thấ, khuynh hư?ng ấ ởđy cũg giống như ở mọ nơ khác. Nguyệ vọg nhiệ thành củ phái kiề thành muố làm cho ngư?i ta đ theo đ?o củ mình không phả là không có kế quả Trong sốnhữg ngư?i đ thay đ?i tín ngư?ng, - hơ nữ, phầ lớ ngư?i ta coi việ này là do phép lạgây ra, - đ?c biệ có rấ nhiề những kẻrư?u chè be bét và những kẻgiống như họ Nhưg tình hình này cũg chẳg có gì đng ngạ nhiên cả tấ cảnhữg ngư?i thay đ?i tín ngư?ng đ đ?u là những kẻsa đ?a, đ?n đ?n, và thuyế phụ họlà mộ công việ chẳg khó khă gì; sau khi cả giáo theo đ?o kiề thành,

mộ vài lầ trong tuầ lễhọđ? ngư?i ta làm cho xúc đ?ng đ?n rơ nư?c mắ và lén lút sống cuộ đ?i như cũ Cách đy mấ nă, toàn bộcái trò bị bợ này đ bấ ngờbịvạh trầ, khiế cho tấ cảnhữg bọ ngụ thiệ kinh hoảg. Có mộ ngư?i Mỹđ?u cơnào đ đ?n, mang tên là mụ sưUya-ghen-xơ y đ giảg đ?o vài lầ, ngư?i đ?n nghe rấ đng, bở vì phầ đng cho rằg là mộ ngư?i Mỹthì y nhấ đ?nh phả là ngư?i da ngă đn hay thậ chí là ngư?i da đn. Nhưg lạthay, y chẳg những là da trắg, mà lạ còn là mộ ngư?i giảg đ?o, khiế cho cảnhà thờđ?u rơ nư?c mắ; nhưg sởdĩngư?i ta rơ nư?c mắ nhưvậ là vì bả thân y đ gào lên thả thiế khi mà mọ thủđạ hòng làm cho công chúng đ?ng lòng đ?u không đ?t đ?ợ mụ đch. Các tín đ? đ?ng thanh biể thịsựkinh ngạ củ mình; thậ ra thì ngư?i ta cũg có nghe những lờ phả đ?i củ mộ vài ngư?i hiể biế lẽphả, nhưg những ngư?i này cũg bịtuyên bốngay luôn là những kẻvô thầ. Ít lâu sau, Uya-ghen-xơbắ đ?u tổchứ những cuộ tụhọ kín và thu đ?ợ lễvậ hậ hĩcủ những ngư?i có tiếg tă sùng bái y, và sống rấ ung dung. Ngư?i ta nghe những lờ thuyế giáo củ y mộ cách say sưa hơ là nghe bấ cứngư?i nào khác; những cuộ tụhọ kín củ y thư?ng là đng nghị, mỗ lờ nói củ y đ?u làm cho cảđn ông lẫ đn bà giàn giụ nư?c mắ. Bây giờthì tấ cảmọ ngư?i đ?u tin rằg ít ra y cũg là mộ nhà nử tiên tri và y sẽxây dựg mộ thành Giê-ru-da-lem mớ; nhưg mộ ngày nào đ, toàn bộcái trò khôi hài ấ đ kế thúc. Đ?t nhiên, ngư?i ta phát hiệ ra những trò trốg gì đ diễ ra tạ các cuộ tụhọ kín ấ; thếlà ngài Uya-ghen-xơbịtốg giam và ngài đ phả sám hố trong mấ nă vềtộ ngoan đ?o củ mình khi bịthẩ vấ ở Ham. Sau đ, Uya-ghen-xơhứ sử chữ, ngư?i ta đ phóng thích y và tốg cổy vềMỹ Ngư?i ta cũg còn biế đ?ợ rằg trư?c kia ở Mỹy cũg đ trổcái trò bị đ củ y, vì thế y đ bịđổ đ; lúc này, đ? khỏ quên mấ, y đ diễ tậ lạ cái

https://thuviensach.vn

trò ấ ở Ve-xtơpha-li; ở đy, do lòng nhântừ hay nói cho đng hơ là do sựnhu như?c củ chính quyề

đ?a phư?ng, nên y đ đ?ợ thảra mà không bịtruy cứ nữ; và cuố cùng, y đ kế thúc cuộ đ?i phóng đng củ y bằg cách diễ lạ toàn bộcái trò ấ mộ lầ nữ tạ En-bơphen-đ?. Khi ngư?i ta phát hiệ ra những trò trốg gì đ diễ ra tạ các cuộ tụhọ củ nhân vậ cao quý này, thì mọ ngư?i đ?u đ?ng lên chố lạ y và không ai còn muố biế đ?n y nữ; tấ cảmọ ngư?i, từLi-băg đ?n Biể muố[11*] Trong kinh thánh gọ là Biể chế.*, tứ là từnúi rừg Rít-tơxhau-den đ?n chiế đ?p vùng Don-boóc trên sông Vúp-pơ đ?u xa lánh y.

Nhưg trung tâm thự sựcủ toàn bộphái kiề thành và củ chủnghĩ thầ bí là hộ cả cách tôn giáo ở En-bơphen-đ?. Từxưa, hộ này nổ tiếg là triệ đ? theo tinh thầ củ đ? o Can-vanh, nhưg mấ nă gầ đy, do việ bổnhiệ những giáo sĩgiảnhân giảnghĩ nhấ - hiệ ởđ đ?ng thờ mộ lúc có bố giáo sĩnhư vậ đng giảg đ?o - tinh thầ ấ đ trởthành mộ sựcốchấ kỳquái nhấ và chẳg khác gì mấ vớ tinh thầ củ phái Giáo hoàng. Ở đ? y, tạ các cuộ họ, ngư?i ta chính thứ xửtộ những ngư?i tà đ?o; ở đ?y ngư?i ta lên án hành đ?ng củ bấ kỳmộ ai không đ?n dựcuộ họ; ở đ?y ngư?i ta suy luậ như sau: mộ ngư?i nào đ đ?c tiể thuyế, và mặ dầ nhan đ? cuố sách có ghi là "tiể thuyế Cơ Đ?c giáo", nhưg mụ sư Crum-ma-khơvẫ cứtuyên bốnhững cuố tiể thuyế ấ là sách vô thầ, còn mộ ngư?i nào đ dư?ng như là mộ ngư?i kính thầ, nhưg hôm trư?c có ngư?i thấ anh ta tạ mộ cuộ hòa nhạ, thếlà ngư?i ta chắ tay kinh hãi vì cái tộ lỗ chư từg nghe thấ đ. Nế mộ ngư?i giảg đ?o nào đ nổ tiếg là mộ nhà duy lý (hễai dù là hơ khác ý kiế vớ họmộ chút cũg đ?u bịgọ như thếcả, thì họchắg đ? cho anh ta yên, ngư?i ta theo dõi tỉmỉanh ta xem cái áo anh ta mặ có thậ là đn không, quầ củ anh ta mặ có phả là màu sắ hoàn toàn chính thố không; nế ngư?i ta thấ chiế áo anh ta mặ lấ lánh màu xanh hoặ thấ anh ta mặ áo gi-lê củ kẻduy lý, thì thậ khổcho anh ta! Nế mộ kẻnào tỏra không tin họ thuyế tiề đ?nh, thì ngư?i đ lậ tứ bịkế án ngay là không tố hơ tín đ? Lu-the bao nhiêu, vì tín đ? Lu-the không khác gì tín đ? Thiên chúa giáo mấ, mà tín đ? Thiên chúa giáo và những kẻsùng bái ngẫ nhiên thì vố đ bịnguyề rủ rồ. Nhưg những kẻnói như thếlà những ngư?i như thếnào? - Họ là những kẻdố nát, chư hẳ đ biế kinh thánh viế bằg tiếg gì - tiếg Trung Hoa, tiếg Do Thái hay là tiếg Hy Lạ, - nhưg họlạ bình phẩ tấ cả dù là đng chỗhay không đng chỗ că cứtheo những lờ củ mộ nhà truyề đ?o nào đ đ đ?ợ thừ nhậ vĩh viễ là chính thố.

https://thuviensach.vn

Tinh thầ này đ tồ tạ kểtừkhi phái cả cách đ chiế ư thếở đy, nhưng vẫ chư biể hiệ rõ ràng khi mà nhà truyề giáo G.ĐCrum-ma-khơ chế cách đy mấ nă, chư dùng mọ cách đ? nuôi dư?ng tinh thầ ấ ngay trong hộ này; chẳg bao lâu, chủnghĩ thầ bí phát triể như hoa nởrộ nhưg Crum-ma-khơđ chế trư?c khi quảchín ; mãi đ? n thờ cháu ông ta, tiế sĩPhri-đích Vin-hem Crum-ma-khơ thì tình hình này mớ diễ ra: ông này đ hoàn thiệ và làm cho đ?o lý ấ trởnên chính xác mộ cách tinh vi đ?n nỗ ngư?i ta hoang mang không biế nên xem tấ cảnhữg đề đ là đề nói bậ hay là mộ tộ phạ thánh. Tóm lạ, quảđ chín rồ, nhưng không ai có thểhái đ?ợ quảấ, và vì thếquảấ bịthố rữ cùng vớ thờ gian và rụg xuống mộ cách hế sứ thả hạ.

Gố-phrit Đ-ni-en Crum-ma-khơ em ruộ củ tiế sĩPh.A.Crum-ma-khơ nổ tiếg vềnhữg bài ngụngôn ở Brê-men, đ chế cách đy khoảg ba nă ở En-bơphen-đ? sau nhiề nă giảg đ?o. Cách đy hơ hai mư?i nă, khi từtrên giảg đi, mộ nhà truyề giáo ở Bác-men trình bày thuyế tiề đ?nh dư?i mộ hình thứ không nghiêm cách như Crum-ma-khơ thếlà giáo dân bắ đ?u hút thuố lá trong nhà thờ làm huyên náo và ngắ lờ ông ta vớ lý do là mộ sựgiảg giả có tính chấ tà đ?o nhưvậhoàn toàn không phảlà giảg đ?o, khiế chính quyề buộ phả can thiệ. Lúc bấ giờ Crum-ma-khơđ viế cho tòa thịchính

Bác-men mộ bứ thư thô bạ đ?n phát sợ giố như bứ thư mà Gri-gô-ri VII đ viế cho Hen-rích IV[116], và ra lệh không đ?ợ xúc phạ đ?n những kẻgiảnhân giảnghĩ ấ, bở vì theo lờ ông ta, những ngư?i ấ chỉbả vệkinh phúc âm yêu quý củ họmà thôi; ông ta cũg giảg giáo lý theo kiể như thế Nhưg ông ta chỉbịngư?i ta chếgiễ mà thôi. Tấ cảnhữg đề đ nói lên cái tinh thầ mà ông ta vẫ trung thành cho tớ khi chế. Ngoài ra, ông ta còn có những tính kỳdịđ?n nỗ ngư?i ta lư truyề vềông ta hàng ngàn giai thoạ, xét theo những giai thoạ ấ thì ông ta nế không phả là mộ anh chàng kỳquặ nhấ đ?i thì cũg là mộ con ngư?i lỗmãng có mộ không hai.

Tiế sĩPhri-đch Vin-hem Crum-ma-khơ mộ ngư?i trạ đ? tứtuầ, cao, chắ nịh, thân hình to lớ; nhưng từkhi chuyể đ?n ở En-bơphen-đ? thì ông ta bắ đ?u béo ra rõ rệ. Bộ tóc củ ông ta rấ là đ?c đo, và tấ cảtín đ? củ ông ta đ?u bắ chư?c theo ông ta. Biế đu rằg có thểđ?n mộ lúc nào đ, mang cái bộtóc à la[11*] - theo kiể[*] Crum-ma-khơsẽcòn là mộ cái mố nữ, song cái mố ấ xét vềmặ thiế đ?u óc thẩ mỹthì hắ là vư?t *tấ cả*các bộtóc giảtrư?c đy, thậ chí cảnhữg bộtóc giảrắ phấ nữ.

Khi hãy còn là sinh viên, ông đ tham gia hộ thểthao mịdân[117], sáng tác những bài ca tựdo, cầ cờvà đ?c diễ vă trong ngày hộ ở Vác-tơbuố[118], bài diễ vă củ ông,

https://thuviensach.vn

theo ngư?i ta nói, đ gây mộ ấ tư?ng mạh mẽ Những nă tháng tựdo thoả mái ấ củ mình, ông thư?ng vẫ nhắ lạ bằg những câu như "Khi tôi còn đng ở trong trạ củ ngư?i Hít-tít và ngư?i củ Ca-nan". Sau này, ông đ?ợ hộ cả cách tôn giáo ở Bác-men cửlàm mụ sư và chỉtừđ ông mớ có đ?ợ tă tiếg củ nhà truyề giáo. Ông ta vừ mớ xuấ đ?u lộdiệ vớ cái thuyế tiề đ?nh nghiêm cách củ ông ta, thì đ gây nên không những sựphân liệ giữ phái Lu-the và phái cả cách, mà còn gây nên sự phân liệ ngay

trong phái cả cách, giữ nhóm khắ nghiệ và nhóm ôn hòa củ thuyế tiề đ?nh. Mộ bậ, có mộ tín đ? già củ đ?o Lu-the chính thố sau khi đ chơ nhà ngư?i quen ngà ngà say trởvề phả đ qua mộ chiế cầ đ ọ ẹ. Vớ trạg thái củ ông ta khi đ, việ ấ đ?i vớ ông ta chắ chắ không phả là hoàn toàn không nguy hiể, và ông ta bèn ngẫ nghĩnhưsau: nế như qua đ?ợ cầ bình an vô sựthì tố rồ, nế chẳg may lộ cổxuố sông Vúp-pơ thì khi đ bọ cả cách sẽnói rằg đề ấ tấ phả nhưthế nhưg không đ?ợ đ? xả ra như vậ. Thếlà ông ta quay trởlạ, tìm mộ chỗkhông sâu và lộ nư?c ngang thắ lưg vư?t qua sông vớ cái cả giác khoan khoái rằg mình đ làm cho bọ cả cách không còn có lý do đ? mà dư?ng dư?ng đ?c ý nữ.

Khi ở En-bơphen-đ? có mộ ghếcòn bỏtrố và Crum-ma-khơđ?ợ cửvào đ, thì mọ sựbấ hòa ở Bác-men chẳg mấ chố đ chấ dứ, nhưg ở En-bơphen-đ? chúng lạ càng gay gắ thêm. Ngay lầ giảg đ?o đ?u tiề củ Crum-ma-khơcũg đ làm cho mộ sốngư?i công phẫ và mộ sốngư?i khâm phụ; những sựbấ hòa ngày càng tăg thêm, đ?c biệ là do chỗmỗ nhà truyề giáo, tuy quan để củ họđ?u nhưnhau cả nhưg chẳg bao lâu đ?u có bè có cánh riêng củ mình, tạ nên mộ đm công chúng thính giảduy nhấ củ mỗ ngư?i. Vềsau ngư?i ta chán ngấ tấ cảnhững thứđ, và cái tiếg hò hét muôn thuởnhưlà: tôi tán thành Crum-ma-khơ tôi tán thành Côn v.v., cũg chấ dứ, không phả vì yêu chuộg hòa bình mà là vì phái này tách biệ vớ phái kia ngày càng rõ rệ.

Hiể nhiên là Crum-ma-khơcó tài diễ thuyế xuấ chúng, cũg nhưcó tài làm thơ những lờ thuyế giáo củ ông ta chư bao giờbuồ tẻ ông ta chuyể từtưtư?ng này sang tư tư?ng khác thậ là vữg vàng và tựnhiên; ông ta chủyế giỏ vậ dụg phả đ? và mô tảnhững cảh tư?ng đn tố - ở ông ta, việ mô tảđ?a ngụ bao giờcũg mớ và táo bạ, mặ dù ông ta trởđ trởlạ đ? tài này không biế bao nhiêu lầ rồ. Mặ khác, ông ta thư?ng hay việ dẫ quá nhiề những câu nói trong kinh thánh và những

https://thuviensach.vn

hình tư?ng vố có trong những câu nói ấ, những hình tư?ng này mặ dù phầ lớ đ?ợ vậ dụg rấ ý nhị nhưg rút cuộ vẫ không tránh khỏ trùng lặ; xen vào đ là mộ bứ tranh nào đ hế sứ bình dịtrong đ?i số hàng ngày hoặ mộ câu chuyệ kểvềsốphậ củ chính ông ta và vềmộ vài cả xúc hế sứ nhỏnhặ củ ông ta. Tấ cảnhững đề đ, dù là đng chỗhay không đng chỗ ông ta đ?u lôi theo lên giảg đi; cách đy không lâu, trong hai lầ giảg đ?o, ông ta đ hiế cho những thính giảsùng đ?o củ mình câu chuyệ vềcuộ hành trình củ mình tớ Vuyế-tem-béc và Thụ Sĩ trong những lầ giảg đ?o đ, ông ta đ nói đ?n bố cuộ tranh luậ củ ông ta vớ Pau-lút ở Hai-đn-béc và vớ Stơrau-xơởTuy-bin-ghen, nhưg thự ra thì hoàn toàn khác vớ đề mà Stơrau-xơnói vềchuyệ này trong mộ bứ thư Những lờ ngâm nga củ ông ta nhiề đạ rấ hay, và những cửchỉmạh mẽ có sứ thuyế phụ củ ông ta thư?ng rấ là đng chỗ nhưg cũg có khi quá kiể cách và vô vị Khi đ, ông ta lồg lộ trên giảg đi, nghiêng ngư?i hế phía bên này đ?n phía bên kia, tay đ?m trên giảg đi, chân dậ như móng ngự chiế, lạ còn gầ thét đ?n nỗ kính rung lên và ngư?i qua đ?ờg phả nhả sang mộ bên vì hoảg sợ Lúc đ, ngư?i nghe cũg bắ đ?u nứ nở trư?c tiên là các cô gái trẻkhóc, tiế đ?n thì nổ lên cái giọg the thé đ?t ruộ đ?t gan củ các bà già, và cái bả hợ xư?ng lộ xộ này kế thúc bằg những tiếg rên rỉcủ những phầ tứkiề thành say mèm mà những lờ lẽcủ ông ta có thểlàm cho họthấ tậ tủ xư?ng, nế nhưhọcòn có tủ trong xư?ng; và xuyên qua tiếg gào rốg này, cái giọg nói hùng tráng củ Crum-ma-khơlạ vang lên; trư?c toàn thểngư?i nghe, ông ta tung ra vô sốnhững lờ nguyề rủ lên án những kẻcó tộ lỗ hoặ miêu tảnhững cảh tư?ng ma quái.

Còn cái họ thuyế củ ông ta nữ kia! Thậ là không thểnào hiể nổ, con ngư?i làm sao có thểtin đ?ợ những chuyệ hoàn toàn trái ngư?c vớ lý tính và kinh thánh. Thếnhưg Crum-ma-khơđ đ? xuấ nghiề ngẫ và củg cốcái thuyế củ ông ta trong tấ cảnhững kế luậ mộ cách sắ sả đ?n nỗ ngư?i ta không thểnào bác bỏđ?ợ, nế nhưngư?i ta thừ nhậ nề tảg củ nó, cụthểlà thừ nhậ rằg con ngư?i không thểtựmình mong muố hạh phúc và lạ càng không thểtạ ra hạh phúc. Vì thếphả có việ ban năg lự đ từbên ngoài, và vì đ?n ngay cảcái năg lự mong muố hạh phúc con ngư?i cũg không có, cho nên thư?ng đ? phả ban năg lự ấ cho con ngư?i. Ý chí tựdo củ thư?ng đ? ban nó cho con ngư?i mộ cách tùy tiệ, đề đ cũg là dự theo kinh thánh, ít ra nhìn bềngoài là như vậ. - Toàn bộhọ thuyế ấ đ?ợ xây dựg trên luậ đán nhả nhí đ; mộ sốrấ ít ngư?i đ?ợ lự chọ, nolentes volontes[11*] - dù họmuố hay không muố[*], thì số sung sư?ng, còn những ngư?i khác thì phả bịkế án muôn đ?i: “uôn

https://thuviensach.vn

đ?i? - Vâng, muôn đ?i!!" (Crum-ma-khơ. Tiế nữ, kinh thánh còn nói: không thông qua tôi thì không ai có thểđ?n gặ đ?c cha, nhưg những ngư?i dịgiáo không thểđ?n gặ đ?c cha thông qua Cri-xtơ bở vì họkhông biế đ?n Cri-xtơ do đ tấ cảbọ họtồ tạ chỉlà đ? sau này xuố đ?y đ?a ngụ. - Trong sốnhữg tín đ? Cơ Đ?c, rấ nhiề ngư?i đ?ợ vờ đ?n, nhưg rấ ít ngư?i đ?ợ lự chọ; rấ nhiề ngư?i đ?ợ vờ đ?n cũg chỉlà đ? cho có mặ mà thôi: có lẽChúa vờ họđ?n mộ cách không kiên quyế lắ, vì e ngạ rằg họkhông vâng lờ mình; tấ cảđề đ đ?u là vì vinh quang củ Chúa và đ? cho họkhông đ?ợ tha thứ Sau đ, kinh thánh cũg có nói: đ?i vớ các bậ thánh hiề đ?i nay, sựanh minh củ Chúa là sựngu xuẩ; nhữg lờ lẽđ đ?ợ nhữg kẻthầ bí chủnghĩ giả thích là mộ mệh lệh bắ phả xây dựg đ?o lý củ mình mộ cách hế sứ vô nghĩ, dầ chỉlà đ? chứg minh câu cách ngôn ấ bằg mộ cách nào đ. Tấ cảnhữg đề đ phù hợ như thếnào vớ họ thuyế củ các vịthánh tông đ? đng nói đ?n việ thờChúa có lý tính và dòng sữ lý tính củ kinh phúc âm, - đề bí ẩ đ lý tính không thểnào hiể nổ.

Những giáo lý làm hỏg hế tấ cảnhữg lờ thuyế giáo củ Crum-ma-khơ những giáo lý ấ không thểhiệ ra mạh mẽnhư thếchỉở những chỗmà ông ta nói đ?n sựđ?i lậ giữ sựxa hoa trên thếgian và sựkhiêm như?ng củ Cri-xtơ hoặ giữ sựngạ mạ củ những vua chúa thếtụ và sựkiêu hãnh củ thư?ng đ?. ởđy rấ lắ lúc vẫ còn vang vọg dưâm củ chủnghĩ mịdân trư?c kia củ ông ta, và nế nhưông ta không nói những câu chung chung nhưvậ, thì chính phủsẽkhông thểbỏqua những lờ thuyế giáo củ ông ta.

ỞEn-bơphen-đ? chỉcó rấ ít ngư?i ca ngợ giá trịthẩ mỹcủ những lờ thuyế giáo củ ông ta; bở vì, nế đm ba ngư?i đ?ng sựcủ ông ta - hầ nhưmỗ ngư?i trong ba ngư?i đ đ?u có mộ đm thính giảđng như nhau - so sánh vớ ông ta, thì ông ta sẽlà mộ con sốnguyên, còn những ngư?i kia chỉlà những con sốkhông đ?ng bên cạh ông ta, dùng đ? đ? cao giá trịcủ ông ta mà thôi. Con sốgià nhấ trong những con sốkhông ấ tên là Côn, cái tên gọ ấ đ?ng thờ cũg nói lên đ?c để củ những lờ thuyế giáo củ ông ta[11*] Chơ chữ Kohl - họ "Kohl - "nói nhả nhí"[*]; con sốkhông thứhai tên là Héc-man, ông này tuyệ nhiên không phả là con cháu củ Héc-man[119], mà hiệ nay họđng dựg tư?ng kỷniệ, mộ cái tư?ng phả tồ tạ lâu hơ cảlịh sửvà Ta-xít; con sốkhông thứba tên là Ban, mộ quảbóng đ củ Crum-ma-khơ[22*] Chơ chữ Ball - họ "Ball" - "quảbóng đ".[*]; cảba đ?u hế sứ chính thố và trong khi thuyế giáo, họbắ chư?c những mặ xấ củ những lờ thuyế giáo củ Crum-ma-khơ Những mụ sư phái Lu-the ở En-bơphen-đ? là Dan-đ? và Huyn-xman; trư?c kia họlà những kẻthù không

https://thuviensach.vn

đ?i trờ chung khi Dan-đ? còn giảg đ?o ởVich-slinh-hau-den và tham gia mộ cuộ tranh cãi khét tiếg vớ Huyn-xman, anh em đ?ng sựhiệ nay củ mình; Huyn-xman lúc đ giảg đ?o ở Đ-lơ hiệ giờở Len-nép. Giờđy, vớ đ?a vịhiệ

nay củ họ họđ?i xửvớ nhau lịh thiệ, nhưg phái kiề thành lạ cốsứ gợ lên mố bấ hòa, bằg cách luôn luôn trách cứHuyn-xman đ? thứlỗ lầ chốg Dan-đ?. Ngư?i thứba trong bọ họlà Đê-rinh, ông này có mộ sựđng trí rấ đ?c đo: ông ta không thểnố liề ba câu nói lạ vớ nhau, nhưg trái lạ có thểlàm cho bài giảg đ?o gồ ba phầ thành ra bố phầ, nhắ lạ từg phầ không sai mộ chữmà chẳg hềđ? ý tớ việ đ. Probatum est[11*] - Đề đ là xác thự.[*]. Dư?i đy sẽnói đ?n những bài thơcủ ông ta.

Các nhà thuyế giáo ở Bác-men chẳg khác gì nhau mấ: tấ cảđ?u chính thốg mộ cách nghiêm ngặ, ít nhiề có pha lẫ chủnghĩ kiề thành. Duy chỉcó *Stia* ở Vich-slinh-hau-den là đng đ?ợ chú ý mộ chút. Nghe đu là Giăg Pôn có biế ông ta hồ ông ta còn bé và đ tìm thấ ở ông ta những năg khiế tuyệ vờ. Stia đ từg làm mụ sưở Phran-clê-ben gầ vùng Ha-lơ lúc bấ giờông ta đ xuấ bả mộ sốsách kinh viế bằg thơvà bằg vă xuôi, đ tái bả có sử chữ cuố sách vấ đp vềđ?o Lu-the, thay thếcho nguyên bả, và mộ cuố sách chỉnam không dày lắ dành cho các thầ giáo kém năg lự, cũg nhưxuấ bả mộ cuố sách nhỏnói vềthiế sót củ tậ thánh ca củ giáo hộ ở tỉh Dắ-den; cuố sách nhỏnày đ đ?ợ đnh giá rấ cao trong tờbáo "Evangelische Kirchen-zeitung" và ít ra cũg chứ đ?ng những quan để hợ lý hơ vềnhững bài ca củ giáo hộ so vớ những quan để đng đ?ợ lư hành trong cái vùng Vúp-pơtan hế sứ hạh phúc này, tuy rằg trong cuố sách đ đi khi cũg có những luậ đán thiế că cứ Thơcủ chính bả thân Stia thì hế sứ nhạ nhẽ; ông ta cũg nổ danh ở chỗlàm cho vài bài thơcó tính chấ sùng bái ngẫ tư?ng củ Si-lơcó thểchấ nhậ đ?ợ đ?i vớ những tín đ? chính thốg; chẳg hạ, ông ta đ cả biên những câu thơtrong bài "Các vịthầ Hy Lạ" nhưsau:

> Khi sứ mạh tộ lỗ củ các ngài
>
> Đng còn ngựtrịthếgiớ,
>
> Các ngài, những vịthầ đ?n từđ?t nư?c bóng đm,
>
> Đ dẫ loài ngư?i từđ?i này sang đ?i khác!
>
> Sựthờcúng tộ lỗ đ?i vớ các ngài bấ giờđ?y hư?ng khói,
>
> Hoàn toàn khác vớ đề mà tôi thấ hiệ nay,
>
> Loài ngư?i đ tôn kính đ?n thờcủ ngư?i,
>
> Hỡ thầ VệnữA-ma-tu-di-a![120]

https://thuviensach.vn

Quảlà ý nhị thậ chí thậ là bí ẩ ! Stia sống ở Vich-slinh-hau-den thay cho Dan-đ? đ nử nă rồ, nhưg cho đ?n nay ông ta vẫ chư làm cho sách báo củ thành phốBác-men phong phú thêm.

Lăg-ghen-béc, mộ thịtrấ nhỏgầ En-bơphen-đ?, theo toàn bộtính chấ củ nó, thì cũg thuộ vềVúp-pơtan. Cũg mộ nề công nghiệ như thế cũg mộ tinh thầ kiề thành như thế *Ê-min Crum-ma-khơ* em củ Phri-đích Vin-hem, hiệ đng giảg đ?o ở đ?y; ông ta không phả là mộ tín đ? nghiêm cách củ họ thuyế tiề đ?nh như Phri-đích, nhưg rấ hay bắ chư?c ông này, nhưđạ sau đy trong bài giảg gầ đy củ ông ta nhân dị lễgiáng sinh cho thấ:

"hểxác trầ tụ củ chúng ta tuy còn ngồ ở đy trên những chiế ghếgỗdài, nhưg linh hồ củ chúng ta đng cùng vớ hàng triệ tín đ? bay lên tậ ngọ núi thánh và tạ đ?y đng lắg nghe niề hân hoan củ thiên binh, rồ sau đ lạ hạxuố Bét-lê-hem cùng khổ Và chúng thấ những gì tạ đy? Thoạ đ?u thấ mộ cái chuồg thả hạ, trong cái chuồg hế sứ thả hạ ấ là những cái máng ă thả hạ, và trong những cái máng ă rấ thả hạ ấ là những rơ cỏrấ thả hạ, còn trên đ?ng rơ cỏrấ thả hạ ấ thì thấ vịchúa tểvĩđ?i củ thếgiớ, nhưmộ đ?a bé thả hạ củ ngư?i nghèo, đng nằ trong những chiế tã thả hạ".

Bây giờcó lẽcũg nên nói vài lờ vềtrư?ng tiể chủg việ, nhưg "Tiếg thụcầ"[121] củ mộ ngư?i nguyên là mụ sư đ đ?ợ nhắ tớ trư?c đy trong tạ chí này, là mộ bằg chứg đ?y đ? tỏrõ ở đy đng thịh hành mộ tinh thầ nhưthếnào. Vả lạ, vị giám hiệ củ trư?ng này, *tiế sĩRi-stơ* mộ họ giả lớ, mộ nhà đng phư?ng họ và mộ nhà khoa họ tựnhiên nổ tiếg - cũg xuấ bả cuố "Kinh thánh diễ nghĩ dùng trong nhà".

Đ là những việ làm củ phái kiề thành ở Vúp-pơtan; khó mà tư?ng tư?ng đ?ợ rằg trong thờ đ?i chúng ta lạ có thểcó tấ cảnhững chuyệ như vậ; song hình như ngay cảcái tảg đ củ chủnghĩ ngu dân cũấ cũg không còn có thểđ?ng vữg đ?ợ trư?c dòng thác cuồ cuộ củ thờ đ?i: hạ cát sẽbịdòng nư?c cuố đ và tảg đ sẽđ? ậ xuố.

II

Hiể nhiên rằg, ởmộ vùng mà chủnghĩ kiề thành thâm nhậ đ?n mứ nhưvậ, thì tinh thầ kiề thành ấ, trong khi lan ra khắ mọ hư?ng, ắ phả thấ sâu vào tấ cảmọ mặ củ đ?i sống và ảh hư?ng tai hạ đ?n những mặ đ. Tinh thầ ấ tác đ?ng chủyế là vào sựnghiệ giáo dụ, trư?c hế là các trư?ng nhân dân. Mộ bộphậ các trư?ng quố lậ

https://thuviensach.vn

hoàn toàn nằ trong tay phái kiề thành; đ là những trư?ng dòng, mỗ xã có mộ trư?ng. Những trư?ng nhân dân khác, tuy vẫ còn bịđ?t dư?i sựgiám sát củ hộ đ?ng bả trợcủ giáo hộ, nhưng vẫ đ?ợ tựdo hơ nhiề, vì những trư?ng này chị ảh hư?ng củ cơquan dân sựnhiề hơ. Do vậ, ngư?i ta có thểthấ rấ rõ ảh hư?ng kìm hãm củ chủnghĩ thầ bí, bở vì trong khi các trư?ng dòng, giố nhưthờ còn mồma hầ tư?c Các-lơTê-ô-đ, ngoài việ dạ cho họ sinh đ?c, viế và làm tính, chỉnhồ nhét cho chúng sách vấ đp giáo lý, thì các trư?ng khác vẫ dạ mộ sốkhoa họ nhậ môn và cảmộ ít tiếg Pháp nữ, thành thửrấ nhiề họ sinh nhờảh hư?ng đ mà ngay cảsau khi đ tố nghiệ rồ vẫ còn tìm cách tiế tụ họ tậ. Những trư?ng này phát triể rấ nhanh, và từkhi thự hành chếđ? quả lý Phổthì vư?t xa những trư?ng dòng mà trư?c kia chúng thua kém rấ nhiề. Nhưng ngư?i ta vẫ thích họ trư?ng dòng hơ rấ nhiề, bở vì họ phí củ trư?ng dòng rẻhơ rấ nhiề, và nhiề bậ cha mẹvẫ gử con cái mình đ?n đ họ, mộ phầ là do lòng sùng đ?o, mộ phầ là vì họcho rằg vềphư?ng diệ phát triể trí lự củ trẻem thì cầ dự vào tinh thầ tôn giáo mà tăg cư?ng tinh thầ thếtụ.

Trong sốnhững trư?ng họ loạ cao, thành phốVúp-pơtan có ba trư?ng phả tựmình bỏkinh phí ra: ở Bác-men có trư?ng thịlậ; còn ở En-bơphen-đ? có trư?ng trung họ tân khoa và trư?ng trung họ.

Trư?ng thịlậ ở Bác-men đ?ợ cấ kinh phí rấ ít, do đ rấ thiế giáo viên, nhưng nó vẫ làm tấ cảnhững gì mà nó có thểlàm đ?ợ. Trư?ng này hoàn toàn nằ trong tay mộ hộ đ?ng bả trợkeo kiệ và thiể cậ, hộ đ?ng này trong phầ lớ các trư?ng hợ cũg chỉlự chọ giáo viên trong sốnhững tín đ? thuộ phái kiề thành. Ông giám hiệ cũg chẳg xa lạgì vớ giáo phái này, nhưg trong khi thừ hành nhiệ vụcủ mình, ông vẫ tuân theo những nguyên tắ cứg rắ và biế cách chỉra rấ khéo cho mỗ thầ giáo biế rõ đ?a vịcủ mình. Tiế sau ông giám hiệ ấ là ngài I-ô-han I-a-cố Ê-vích; ông này biế dạ tố theo mộ cuố sách giáo khoa tố, và trong việ giảg dạ lịh sử ông là mộ môn đ? hăg hái củ hệthố Nuê-xen chủtrư?ng kểnhững câu chuyệ vui. Ông là tác giảcủ nhiề trư?c tác vềmặ giáo dụ, trong đ có mộ tác phẩ lớ nhấ - cốnhiên là xét vềmặ khố lư?ng - tên gọ là "Ngư?i nhân đ?o", do nhà xuấ bả Ba-ghen ở Vê-den in thành hai tậ, 40 tờ giá mộ đ?ng ta-le. Toàn bộtrư?c tác củ ông ta đ?y những tư tư?ng cao cả những nguyệ vọg tố đ?p và những phư?ng án không thểthự hiệ đ?ợ. Ngư?i ta nói rằg thự tiễ sư phạ củ ông ta tụ lạ rấ xa so vớ cái lý luậ đ?p đ? củ ông ta.

Tiế sĩPhi-líp Si-phlin, giáo viên chủnhiệ thứhai, là mộ nhà giáo dụ giỏ nhấ củ trư?ng này. Có lẽở nư?c Đ?c không ai hiể biế mộ cách sâu sắ kế cấ ngữ pháp

https://thuviensach.vn

tiếg Pháp hiệ

đ?i như ông ta. Ngôn ngữđ?ợ ông ta lấ làm cơsởkhông phả là ngôn ngữrô-manh cổ mà là ngôn ngữcổđể củ thếkỷtrư?c, đ?c biệ là ngôn ngữcủ Vôn-te, và từVôn-te ông ta chuyể sang vă phong củ các tác giảhiệ đ?i. Kế quảcủ những công trình nghiên cứ củ ông ta đ?ợ trình bày trong cuố "Hư?ng dẫ họ tậ tiếg Pháp, gồ ba tậ" trong đ tậ thứnhấ và tậ thứhai đ đ?ợ xuấ bả vài lầ, còn tậ thứba thì cũg sẽra mắ nay mai trong dị lễPhụ sinh. Không còn nghi ngờgì nữ, ngoài cuố sách giáo khoa tiếg Pháp do Cơnê-ben biên soạ, thì đy là mộ cuố sách giáo khoa tiếg Pháp tố nhấ mà chúng ta hiệ có; ngay sau khi xuấ bả tậ thứnhấ, cuố sách giáo khoa này đ đ?ợ khắ nơ hoan nghênh và hiệ nay hầ nhưđ?ợ truyề bá mộ cách chư từg thấ trong khắ nư?c Đ?c và cho đ?n tậ Hung-ga-ri và các tỉh ven bờbiể Ban-tích nư?c Nga nữ.

Những giáo viên còn lạ đ?u là những thanh niên vừ mớ tố nghiệ trung họ, trong đ có mộ sốđ?ợ đo tạ có că bả, mộ sốkhác thì ôm nặg mộ mớlộ xộ đ? mọ thứkiế thứ. Trong sốgiáo viên trẻấ có ông Cuê-xtơ bạ củ Phrai-li-grát, là mộ giáo viên giỏ nhấ; trong mộ cuố sách tham khả cho giáo viên, có mộ bài khái luậ củ ông ta vềthi ca, trong đ ông hoàn toàn loạ trừloạ thơgiáo huấ, còn những loạ mà ngư?i ta thư?ng gán cho nó thì ông ta liệ vào loạ sửthi và thơtrữtình; bài này chứg tỏsựam hiể vấ đ? và sựsáng sủ củ tưtư?ng. Ngư?i ta mờ ông ta đ?n Đýt-xen-đóc-phơvà vì các ngài trong hộ đ?ng bả trợbiế ông ta là kẻthù củ mọ thứchủnghĩ kiề thành, cho nên rấ vui lòng đ? cho ông ta đ. Mộ giáo viên khác thì trái ngư?c lạ vớ ông ta, giáo viên này, khi mộ họ sinh lớ 4 hỏ Gơtơlà ai, đ đp "là mộ kẻvô thầ".

Trư?ng trung họ tân khoa ở En-bơphen-đ? đ?ợ cấ kinh phí rấ dồ dào; vì vậ nó có thểlự chọ những thầ giáo giỏ nhấ và tổchứ giáo trình đ?y đ? hơ. Nhưg trong trư?ng thì thịh hành mộ chếđ? nhồ sọđ?n phát khiế, khiế cho họ sinh trong vòng nử nă đ cóthểbiếthành kẻđ?n đ?n. Nhân tiệ cũg

xin nói rằg ban giám hiệ nhà trư?ng ít khi làm cho ngư?i ta cả thấ sựcó mặ củ họ hiệ trư?ng thư?ng nử nă đ vắg và chỉkhi xửlý việ gì hế sứ nghiêm khắ thì ngư?i ta mớ thấ sựcó mặ củ ông ta. Kế hợ vớ trư?ng trung họ tân khoa là trư?ng dạ nghề tạ đy họ sinh phả bỏmộ nử cuộ đ?i mình vào các loạ bả vẽ Trong các thầ giáo, đng chú ý có tiế sĩCru-dơ ông ta đ ởsáu tuầ lễtạ nư?c Anh và đ viế mộ cuố sách nhỏvềphát âm tiếg Anh, để nổ bậ củ cuố sách này là nó hoàn toàn vô dụg; tiếg tă

https://thuviensach.vn

củ họ sinh trư?ng này rấ xấ, khiế cho Đ-xtơvếh có lý do than phiề vềthanh niên En-bơphen-đ?.

Trư?ng trung họ En-bơphen-đ? ở trong hoàn cảh rấ eo hẹ, nhưg đ?ợ công nhậ là mộ trong những trư?ng họ tố nhấ ở nư?c Phổ Nó là tài sả củ hộ cả cách tôn giáo, nhưg rấ ít chị ảh hư?ng củ chủnghĩ thầ bí củ hộ ấ, bở vì các giáo sĩkhông đ? ợ nhà trư?ng quan tâm đ?n, còn những ủ viên củ hộ đ?ng bả trợthì chẳg hiể gì công việ củ nhà trư?ng, vì thếnhà trư?ng lạ càng phả chị đ?ng sựkeo kiệ củ họ Các ngài ấ không hềcó mộ khái niệ vềnhững ưu để củ nề giáo dụ trung họ Phổ ra sứ cung cấ cho trư?ng trung họ tân khoa tấ cảmọ thứ- kinh phí và họ sinh, - còn đ?i vớ trư? ng trung họ thì họchê trách rằg họ phí thậ chí cũg không trang trả đ?ợ những khoả chi củ nhà trư?ng. Hiệ nay đng diễ ra những cuộ thư?ng lư?ng vềviệ chuyể giao trư?ng trung họ cho chính phủ chính phủrấ quan tâm đ?n việ này; nế việ chuyể giao không thành, thì mấ nă nữ trư?ng sẽphả đng cử vì thiế tiề. Việ tuyể lự thầ giáo hiệ nay cũg nằ trong tay các ủ viên hộ bả trợ những ngư?i này quảthự là có thểghi rấ chính xác mộ khoả này hay mộ khoả khác vào sổcái, nhưg chẳng hiể gì vềtiế Hy Lạ, tiế la-tinh hoặ toán họ. Nguyên tắ chọ lự chủyế củ họlà: chọ mộ ngư?i vô tài thuộ phái cả cách còn hơ chọ mộ ngư?i *thông thạ công việ* thuộ phái Lu-the, hoặ - đề này lạ càng tệhơ -

chọ mộ tín đ? Thiên chúa giáo. Nhưg vì trong sốnhững nhà ngôn ngữhọ Phổ phái Lu-the đng hơ nhiề so vớ phái cả cách, cho nên trên thự tế hộ đ?ng bả trợhầ nhưchư bao giờcó thểtheo đng nguyên tắ củ mình.

Tiế sĩHan-scơ giáo sư và quyề hiệ trư?ng, sinh tạ Lúc-cau vùng Lau-dit-xơ làm thơvà viế vă xuôi bằg tiế la-tinh củ Xi-xê-rôn và là tác giảcủ nhiề bài thuyế giáo, nhiề bài luậ vă vềgiáo dụ họ và mộ cuố sách giáo khoa dạ tiế Hê-brơ Nế như ông ta không phả là ngư?i thuộ phái Lu-the, và nế như hộ đ?ng bả trợkhông keo kiệ đ?n như thế thì ông ta đ là mộ hiệ trư?ng chính thứ từlâu rồ.

Tiế sĩAi-sơhố, mộ giáo viên chủnhiệ thứhai, đ cùng vớ mộ đ?ng sựtrẻhơ ông, tiế sĩBen-txơ đ viế mộ cuố ngữpháp tiế la-tinh; nhưg bài phê bình củ Ph.Ha-dơđ?ng trong tờ"Allgemeine Literatur-zeitung" đnh giá cuố sách ấ không cao lắ. Sở trư?ng củ ông ta là tiế Hy Lạ.

Tiế sĩClau-den, giáo viên chủnhiệ thứba, rõ ràng là mộ ngư?i giỏ nhấ toàn trư?ng, mộ giảg viên am hiể tấ cảcác môn, tinh thông lịh sửvà vă họ. Lố trình bày củ ông ta hấ dẫ lạthư?ng; ông là ngư?i duy nhấ biế làm cho họ sinh thích thú

https://thuviensach.vn

thơca, - mộ sựthích thú mà nế không thếthì chắ đ bịtàn lụ đ mộ cách thả hạ nhấ trong đm ngư?i phi-li-xtanh ởVúp-pơtan. Theo tôi đ?ợ biế thì vớ tưcách là nhà trư?c tác, ông ta chỉviế có mộ tác phẩ phư?ng pháp luậ khoa họ đ? tài "Pin-đ - nhà thơtrữtình", cuố sách này đ làm cho ông rấ nổ tiếg trong giớ giáo viên trung họ trong và ngoài nư?c Phổ Đ?ơg nhiên cuố sách đ không đm bán trên thịtrư?ng sách.

Cảba trư?ng đ đ?u mớ thành lậ nă 1820; trư?c đy ởEn-bơphen-đ? và ở Bác-men chỉcó mộ trư?ng sơhọ nă lớ[122] và nhiề trư?ng tư thụ; những trư?ng này không thểđm lạ mộ họ vấ đ?y đ?. Hậ quả củ tình hình đ còn thể hiệ rõ ở thế hệthư?ng nhân già vùng Bác-men. Họ vấ thì chẳg có gì cả ai mà biế đnh bài hoặ chơ bi-a, biế đm luậ tí chút vềchính trịvà nói mộ câu xã giao hay ho thì ở En-bơphen-đ? và ở Bác-men, đ?u đ?ợ coi là ngư?i có họ thứ. Lố sống củ những ngư?i này thậ là đng sợ nhưng họlạ cả thấ tuyệ trầ; ban ngày họvùi đ?u vào việ buôn bán, lao mình vào công việ đ mộ cách say sư và hứg thú đ?n mứ thậ khó mà tin đ?ợ; buổ tố, đ?n mộ giờnhấ đ?nh, tấ cảbọ họtụhọ lạ thành từg đm, đnh bài tiêu khiể, đm luậ vềchính trị hút thuố và khi đ?ng hồđể chín giờthì họtrởvề nhà. Cuộ sống củ họngày này sang ngày khác trôi qua nhưvậ, không mả may thay đ?i, và khố thay cho kẻnào vi phạ lố sống đ; kẻđ có thểtin chắ rằg tấ cảcác nhà giàu sang trong thành phốsẽđ?i xửvớ mình không chút xót thư?ng. - Những ngư?i cha thì số sắg chỉra cho thanh niên con đ?ờg ấ; con cái đ?n lư?t chúng lạ cũg mong muố nố gót theo cha. Những chủđ? câu chuyệ củ họrấ là đ?n độ: ngư?i vùng Bác-men nói nhiề hơ vềngự, ngư?i vùng En-bơphen-đ? thì lạ nói nhiề hơ vềchó, còn khi họcao hứg lên, thì họbắ đ?u bình phẩ vềbềngoài củ những ngư?i đn bà xinh đ?p hoặ tán gẫ vềchuyệ buôn bán, và đ là tấ cảnhững câu chuyệ củ họ Họ hoặ họcũg nói đ?n vă họ, và họhiể vă họ là những tác phẩ củ Pôn đ? Cố, Ma-ri-ế, Tơrôm-lit, Ne-xtơrôi và những tác giảtư?ng tự Vềchính trị vớ tư cách là những ngư?i Phổchính cố - bở vì họđng ởdư?i nề thố trịPhổ - họa priori[11*] - từtrư?c.[*] kiên quyế thù đ?ch vớ mọ thứchủnghĩ tựdo, nhưng tấ cảnhững cái đ chỉcòn khi nào nhà vua vui lòng duy trì bộluậ củ Na-pô-lê-ông cho họ bở vì mộ khi bộluậ ấ bịbãi bỏthì tấ cảchủnghĩ yêu nư?c củ họcũg biế mấ. Chẳg ai hiể đ?ợ ý nghĩ vă họ củ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ[123], họcoi đ nhưlà mộ hộ bí mậ, mộ cái gì giố như phái mị dân, do các ngài Hai-nơ Gút-xố, Mun-tơ

https://thuviensach.vn

chủtrì. Mộ vài ngư?i trong sốnhững chàng thanh niên cao quý có lẽđ đ?c mộ tác phẩ nào đ củ Hai-nơ có thểlà đ đ?c "Phong cảh trên đ?ờg", mà không đ?c những bài thơtrong đ, hoặ đ đ?c "Kẻtốgiác", nhưng những tác phẩ khác thì họchỉcó mộ sốkhái niệ lờmờqua ý kiế củ các mụ sưvà quan chứ. Cá nhân bọ họphầ lớ đ?u biế rõ Phrai-li-grát, coi ông là mộ ngư?i bạ tố. Sau khi ông đ?n Bác-men, những vịquý tộ non choẹ ấ (ông gọ những thư?ng nhân trẻtuổ ấ như vậ) đ?n vây quanh thă hỏ ông; nhưng chẳg bao lâu ông đ hiể đ?ợ những ngư?i mà ông tiế xúc là hạg ngư?i nào và tránh giao thiệ vớ họ nhưng họvẫ bám riế ông, ca tụg thơvà rư?u củ ông, và cốhế sứ chén tạ chén thù vớ mộ ngư?i đ có trư?c tác nào đ đ?ợ in, bở vì đ?i vớ những ngư?i này, thì nhà thơchẳg là gì cả nhưng tác giảcó trư?c tác đ?ợ in là tấ cả Dầ dầ Phrai-li-grát cắ đ?t hẳ mọ sựgiao tiế vớ những ngư?i này và hiệ nay ông chỉtiế xúc vớ mộ sốấ ít ngư?i, sau khi Cuê-xtơrờ Bác-men. Những ngư?i chủcủ Phrai-li-grát[124], trong hoàn cảh khó khă chút ít củ họ vẫ luôn luôn tỏra kính trọg và thân ái đ?i vớ ông; và đề đng ngạ nhiên nhấ là, ông là mộ ngư?i làm công cho hiệ buôn hế sứ cẩ thậ và hăg hái. Nói đ?n những thành tự thơca củ ông là hoàn toàn thừ sau khi đ có những bài bình luậ rấ tỉmỉvềông do Đn-ghen-stế viế trong "Jahrbỹch der Literatur" và Ca-ri-e viế trong "Berliner Jahrbỹcher". Nhưg tôi vẫ cả thấ rằg cảhai ông này đ?u chư chú ý đ?y đ? đ?n mộ đề là, tuy tư tư?ng củ Phrai-li-grát vư?n đ rấ xa, nhưg lòng quyế luyế củ ông đ?i vớ tổquố vẫ hế sứ mãnh liệ. Chứg tỏđề đ là những chủđ? thư?ng gặ ở ông vềnhững chuyệ cổdân gian như "Nàng công chúa ếh" (tr.54), "Nàng Bạh tuyế"[125] (tr.87) và những chủđ? củ những chuyệ cổtích khác đ?ợ viế thành cảmộ bài thơ("Trong rừg", tr.157), chứg tỏđề đ còn có những đạ ông phỏg theo tác phẩ củ U-lan ("Con chim ưg thuầ dư?ng", tr.82; "Những ngư?i phó mộ", tr.85; vinh dựthay

cho U-lan, bài thứnhấ trong hai bài thơđế vă củ Phrai-li-grát cũg nhắ ta nhớtớ tác giảđ), rồ đ?n "Những kẻđ đy" và trư?c hế là trư?c tác "Hoàng tửOi-ghen", tuyệ tác vô song củ ông. Phrai-li-grát càng quay sang phía ngư?c lạ bao nhiêu, thì mộ sốít yế tốnêu trên càng đng chú ý bấ nhiêu. Tác phẩ "Nhà thơtrong cảh lư vong", đ?c biệ là mộ sốđạ đ?ng trong "Morgenblatt"[126] cũg cho phép ngư?i ta nhìn sâu vào tâm hồ củ ông; ở đy ông đ cả thấ rằg chừg nào ông chư gầ gũ vớ thơca thậ sựcủ Đ?c, thì thếgiớ xa xă vẫ chư mởra trư?c mặ ông.

Trong sách báo chính cốg củ Vúp-pơtan, báo chí giữmộ vịtrí cự kỳquan trọg. Đ?ng hàng đ?u là tờ"Elberfelder Zeitung" do tiế sĩMác-tin Run-ken chủbiên; dư?i

https://thuviensach.vn

sựlãnh đ?o khéo léo củ ông, tờbáo này đ có tiếg tă rấ lớ và hoàn toàn xứg đng. Ông đ đ?m nhậ việ chủbiên khi hai tờbáo "Allgemeine" và "Provinzialzeitung" hợ nhấ lạ làm mộ; tờbáo này ra đ?i vớ mộ triể vọg tư?ng lai không tố đ?p cho lắ; đ?i thủcạh tranh củ nó là tờ“armer Zeitung", nhưg Run-ken - nhờviệ ông cốtạ nên mộ màng lư?i thông tín viên củ mình và nhờnhữg bài xã luậ củ mình - đ dầ dầ làm cho tờ"Elberfelder Zeitung" biế thành mộ trong những tờbáo hạg nhấ củ nư?c Phổ Thậ ra ở En-bơphen-đ?, nơ mà xã luậ chỉđ?ợ mộ sốrấ ít ngư?i đ?c, thì tờbáo này không có tiếg tă mấ, nhưg ở những đ?a phư?ng khác tiếg tă củ nó rấ lớ; có thểlà sựsuy sụ củ tờ"Preuâische Staats-zeitung" cũg đ góp phầ vào tình hình đ. Tờ phụtrư?ng vă nghệ"Intelligenzblatt" cũg không vư?t quá mứ bình thư?ng. Tờ "Barmer Zeitung", mộ tờbáo mà ngư?i phát hành, ngư?i biên tậ và ngư?i duyệ bài thư?ng thay đ?i luôn, hiệ nay do H.Puýt-man chủbiên; ông này thư?ng hay viế những bài bình luậ trên tờ"Abend-zeitung". Ông rấ muố cả tiế tờbáo này, nhưg sựkeo kiệ có că cứkhá xác đng củ ngư?i phát hành làm cho ông bịbó tay. Cộ tiể phẩ cũg không làm cho tình hìnhtố lên, vì cộ báo này chỉtoàn đ?ng

mộ vài bài thơcủ Puýt-man, mộ vài bài bình luậ hoặ những đạ trích trong các tác phẩ lớ hơ. Vớ tưcách là phụtrư?ng củ báo này, tờ"Wupperthaler Lesekreis" hầ nhưchỉlấ tài liệ củ tạ chí "Europa" do Lê-van-đ? chủbiên. Ngoài ra, còn có tờ"Taglicher Anzeiger”ở En-bơphen-đ? cùng vớ tờ"Fremdenblatt" - thừ kếtờ"Dorfzeitung" - mà không ai sánh kị vềmặ thơca sụ sùi và những sựhóm hỉh nhạ nhẽ củ nó, cũg như cái mũngù cũrích là tờ"Barmer Wochenblatt", luôn luôn đ? lộđi tai lừ củ phái kiề thành dư?i cái bộda sư tửvă chư?ng củ nó.

Trong các hình thứ vă họ khác, thì vă xuôi là mộ thứchẳg có giá trịgì cả nế vứ bỏnhữg bài báo có tính chấ thầ họ, hay nói cho đng hơ, những bài củ phái kiề thành và mộ vài cuố sách nhỏvềlịh sửcủ Bác-men và En-bơphen-đ? viế rấ hờ hợ, thì vă xuôi chẳg còn gì nữ. Nhưg thơca thì lạ thành công rấ lớ trong cái "thung lũg hạh phúc" này, và khá nhiề nhà thơđ chọ thung lũg ấ làm nơ trú ngụ

Vin-hem Văg-gơvi-sơ mộ ngư?i bán sách ở Bác-men và I-dơlôn, lấ bút danh là V.I-ê-man[11*] "I-ê-man" ("Jemand) có nghĩ là "kẻnào đ".*; tác phẩ chủyế củ ông ta là vởbi kịh có tính chấ giáo huấ " Ngư?i Do Thái lư lạ", tác phẩ này cốnhiên không hay bằg tác phẩ cùng mộ chủđ? do Mô-den biên soạ. Ông ta là mộ nhà xuấ bả lớ nhấ trong sốnhữg đ?i thủcạh tranh củ mình ở Vúp-pơtan, vảlạ đề này cũg chẳg khó khă gì, bở vì hai nhà trong sốđ - Hát-xen ở En-bơphen-đ? và ông Stai-

https://thuviensach.vn

nơhau-dở Bác-men - chỉxuất bả những tác phẩ củ phái kiề thành. Phrai-li-grát sống tạ nhà ông ta.

Các-lơAu-gu-xtơĐê-rinh, mộ nhà truyề giáo ở En-bơphen-đ?, là tác giảcủ nhiề tác phẩ vă xuôi và thơ câu nói sau đy củ Pla-ten có thểdùng cho những tác phẩ ấ: "Chúng là dòng sông ngậ nư?c, không ai vư?t qua đ?ợ"[127].

Ông chia thơcủ mình thành thánh ca, đả ca và thơtrữtình. Thư?ng thư?ng khi viế đ?n giữ bài thơ thì ông ta quên mấ là đ bắ đ?u từcái gì và sẽđ đ?n đu: từnhững hòn đ?o ở Thái Bình Dư?ng vớ những nhà truyề giáo ở đ ông đ xuống đ?a ngụ, và từnhững tiếg thởdài củ mộ linh hồ đu khổlạ bay tớ những tảg băg ở Bắ cự.

Lít, hiệ trư?ng củ trư?ng nữở En-bơphen-đ? là tác giảcủ những bài thơcho nhi đ?ng; phầ lớ các bài thơấ đ?u viế theo mộ cách đ lỗ thờ và không thểnào sánh nổ vớ thơcủ Ruých-kéc, Guy-lơvà Hai, nhưg trong đ cá biệ cũg có những bài không tồ lắ.

Phri-đích Luýt-Vich Vuyn-phinh - đ mớ là mộ nhà thơthậ sựvĩđ?i củ Vúp-pơtan; sinh tạ Bác-men, ông là mộ ngư?i mà thiên tài không ai có thểphủnhậ đ?ợ. Ngư?i dài ngoẵg, tuổ trạ bố mư?i lă, mặ mộ chiế áo màu nâu đ? dài, mộ cái áo mà chỉcó ngư?i trẻhơ ông mộ nử mớ có thểmặ đ?ợ; trên hai vai là mộ cái đ?u không thểnào tảđ?ợ, trên mũ là mộ đi kính mạvàng, đi mắ sáng ngờ nhìn thấ qua mặ kính; đ?u đ?i cái mũnhỏmàu xanh lá cây, mồ ngậ mộ bông hoa, tay vân vê mộ cái cúc mà ông ta vừ mớ vặ ra từchiế áo, - đ là Ho-ra-xơxứBác-men củ chúng ta. Ngày ngày ông ta dạ chơ trên Hác-tơbéc mong gặ may tìm đ?ợ mộ vầ thơmớ hoặ mộ ngư?i yêu mớ. Trư?c tuổ ba mư?i, chàng trai không hềbiế mệ mỏ này đ từg sùng bái A-tê-nê Pa-la-xơ sau đ lạ say mê A-phrô-đt, nữthầ này đ liên tiế ban cho ông ta chín cô nàng Đyn-xi-nê - đ chính là những nàng thơcủ ông ta. Dẫ rằg Gơtơbiế tìm thấ trong mỗ hiệ tư?ng khía cạh thơcủ nó, hoặ dẫ rằg Pê-tơrác có thểlàm cho mỗ cái nhìn, mỗ lờ nói củ ngư?i yêu biế thành mộ bài thơmư?i bố dòng, nhưg họvẫ còn xa mớ đổ kị Vuyn-phinh. Có ai coi hạ cát dư?i bàn chân là ngư?i yêu không? Thếmà ông Vuyn-phinh vĩđ?i lạ làm như vậ đ?y. Có ai đ ca tụg đi tấ lấ bùn trên đ?ng lầ củ Min-sen (Cli-ô trong đm chín nàng thơ không? Chỉ có ông Vuyn-phinh. - Những bài thơtrào phúng củ ông là những kiệ tác củ sựthô tụ dân gian thậ sự Khi ngư?i vợthứnhấ củ ông chế, ông đ viế mộ bả cáo phó khiế cho tấ cảnhững cô hầ gái cả đ?ng đ?n rơ nư?c mắ và mộ bài ai ca còn tuyệ tác hơ nữ là "Vin-hem-mi-nơ- cái tên đ?p nhấ!" Sáu tuầ lễsau, ông lạ lấ vợ và bây giờông đ có ngư?

https://thuviensach.vn

i vợthứba. Ởcái con ngư?i đ?y sáng kiế ấ mỗ ngày đ?u có những phư?ng án mớ. Trong lúc thơca củ ông đng thờ kỳcự thịh, ông dựđ?nh khi thì làm ngư?i đ?m khuy áo, khi thì làm nhà nông, khi thì làm ngư?i buôn giấ; cuố cùng ông sa vào cái bế vắg củ nghềlàm nế đ? bằg cách này hay cách khác đ?t cháy ngọ đố củ mình. Những tác phẩ củ ông chẳg qua chỉlà hạ cát trên bờbiể mà thôi.

Môn-ta-nút Ê-rê-mi-tai [128], mộ tác giảgiấ tên ở Dô-lin-ghen, phả đ?ợ liệ vào nhóm này vớ tưcách là mộ ngư?i láng giềg và ngư?i bạ. Ông ta là mộ nhà nghiên cứ lịh sửcó tâm hồ thơnhấ trong vùng Béc-gơ thơcủ ông buồ tẻvà tầ thư?ng hơ là vô nghĩ.

I-ô-han Pôn, mộ mụ sư ở Hê-đ?-phen, gầ I-dơlôn, đ ra mộ tậ thơ cũg thuộ vào loạ này.

Thư?ng đ? ban cho chúng ta những ông vua và những giáo sĩ

Như thi hào Gơtơchỉcó thểtừngư?i trầ mắ thị đ?n thếgian.

Că cứtheo câu thơđ, các bạ có thểnhậ đ?nh về cái tinh thầ quán triệ toàn bộtậ thơ Như Pôn không thiế hóm hỉh, bở vì ông ta nói: "Nhà thơlà ngọ đố, còn nhà triế họ là những cô đ?y tớgái củ chân lý"[11*] Ăg-ghen nói đ?n sựhóm hỉh củ Pôn theo ý nghĩ châm biế: sựhóm hỉh đ quy lạ là hòa âm củ các từtrong câu ấ bằg tiếg Đ?c: "Die Dichter sind Lichter, die Philosophen sind der Wahrheit Zofen".*. Song mấ dòng đ?u củ bài thơtựsự"At-ti-la trên sông Mác-nơ củ ông thì thậ là đ?y óc tư?ng tư?ng:

Sắ như lưỡ kiế và hòn đ, giố như thác tuyế ào ào,
Cái roi củ Thư?ng đ? xuyên qua cả đ? nát hoang tàn và lử,
lao tớ xứGô-lơ

Ông cũg soạ những bài thánh ca, nói cho đng hơ, ông đ tậ hợ những mẩ trong các thánh ca củ Đ-vít. Việ làm vĩđ?i nhấ củ ông là ông đ ca tụg vụtranh cãi giữ Huyn-xman và Dan-đ?, hơ nữ lạ ca tụg mộ cách hế sứ đ?c đo: bằg thơtrào phúng. Tư tư?ng chính là ở chỗnhững kẻduy lý dám

dùng lờ lẽhỗ láo phủnhậ đ?ng có tên là Thư?ng đ?.

CảPhố-xơlễ Slê-ghen chư bao giờkế thúc bài thơlụ ngôn bằg những vầ tuyệ vờ như thế Pôn phân chia thơcủ mình hay hơ so vớ Đê-rinh: ông ta chia chúng thành "thánh ca và ca khúc" và "thơhỗ hợ".

https://thuviensach.vn

Ph-V-Crúc, thạ sĩthầ họ, tác giả"Những bài thơđ?u tay hay là những di vậ văxuôi", ngư?i dịh vài cuố sách giảg đ?o tiếg Hà Lan và tiếg Pháp, cũg đ viế mộ tậ truyệ ngắ cả đ?ng theo phong cách củ Sti-linh, trong tậ đ có nêu bằg chứg mớ nói rằg câu chuyệ củ Mô-i-dơvềviệ sáng lậ thếgiớ là có thậ. Quảlà mộ cuố sách tuyệ diệ!

Cuố cùng, tôi còn phả nhắ đ?n mộ anh chàng trẻtuổ thông minh, anh ta lậ luậ rằg nế Phrai-li-grát có thểvừ là ngư?i làm công hiệ buôn, vừ là nhà thơ thếthì tạ sao anh ta lạ không thểnhư thế Chắ chắ là chẳg bao lâu nữ, vă họ nư?c Đ?c sẽphong phú thêm nhờmộ vài truyệ ngắ củ anh ta, những truyệ ngắ này chẳg thua kém gì những tác phẩ hay nhấ trong sốnhững tác phẩ hiệ có; khuyế để duy nhấ mà ngư?i ta có thểchỉtrích những truyệ ngắ ấ là: đ? tài cũkỹ chủý chư chín, vă phong cẩ thả Tôi sẽsẵ lòng trích dẫ mộ vài đạ củ mộ chuyệ nào đ trong sốnhững chuyệ ấ, nế nhưsự lịh thiệ cho phép, nhưg có thể sắ tớ đy, mộ nhà

xuấ bả nào đ thư?ng hạ ông Đ[11*] - Đya-hôn-cơ mộ ngư?i làm công cho hiệ buôn vùng HạBác-men[*] vĩđ?i (tôi không dám nói rõ tên khiế cho lòng khiêm tố bịtổ thư?ng có thểthúc đ?y ông ta phát đ?n kiệ tôi vềtộ làm nhụ) và đm xuấ bả những truyệ ngắ củ ông ta. Ông ta cũg *muố* làm ngư?i bạ thân củ Phrai-li-grát.

Đ?y là tấ cảnhững hiệ tư?ng vă họ củ cái lũg sông nổ tiếg này. Có lẽcũg nên nêu thêm vào đ mộ vài thiên tài hùng mạh bố lên vì rư?u, thỉh thoảg thửsứ mình trong việ gieo những vầ thơtồ. Tôi rấ muố giớ thiệ họvớ tiế sĩĐ-lơvớ tư cách là những nhân vậ củ cuố tiể thuyế mớ củ ông. Cảvùng này đ?u bịchìm ngậ trong cái biể cảcủ chủnghĩ kiề thành và chủnghĩ ngụ thiệ, nhưg những cái nổ lên trên tấ cảnhững thứấ không phả là những hòn đ?o xinh đ?p đ?y hoa, mà chỉtoàn là những mỏ đ cằ cỗ trơtrụ hoặ những bãi cát dài mà ông Phrai-li-grát đng lạ hư?ng trên đ nhưchàng thủ thủbịném lên bờ

Ph.Ăg-ghen viế trong tháng Ba 1839

Đ đ?ng trong tạ chí "Telegraph für Deutschland" các số49, 50, 51, 52, 57 và 59; tháng Ba - tháng Tư1839

In theo bả đ?ng trong tạ chí

Nguyên vă là tiếg Đ?c

https://thuviensach.vn

A-LẾH-XAN-Đ? I-UNG.
"NHỮNG BÀI GIẢG VỀ VĂ HỌ HIỆN Đ?I CỦ NGƯỜI ĐỨC"

ĐN-TXíCH, 1842. GhéC-háC[11*] **Alexander Jung. "Vorlesungen über die moderne Literatur der Deutschen". Danzig, 1842. Gerhard.[*]**

Sựvậ đ?ng t tởg mạh mẽ mà Khuê-ních-xbéc dùng đ? cốsứ làm cho mình trởthành trung tâm phát triể chính trịcủ nớ Đ?c, càng làm phấ chấ lòng ngờ bao nhiêu, d luậ xã hộ ở đy càng tỏra tựdo hơ và rõ rệ hơ bao nhiêu, thì việ cái nhóm kiể juste-milieu[22*] - trung dung[*] đng tìm cách củg cốđ?a vịcủ mình trong lĩh vự triế họ chính tạ đy, nơ nhóm này rõ ràng phả mâu thuẫ vớ đ sốcông chúng đ?a phơg, lạ càng làm cho ngờ ta kinh ngạ bấ nhiêu, và nế nh *Rô-den-cran-txơ*còn có mộ sốnét nào đ khiế cho ngờ ta phả tôn trọg, mặ dù ông ta không đ? can đ?m làm mộ phầ tửtriệ đ?, thì thông qua ông *A-lếh-xan-đ? I-ung*, tấ cảsựbấ lự và nhỏnhen củ phái juste-milieu triế họ cũg đng đợ phơ trầ ra.

Trong bấ cứphong trào nào, trong bấ cứcuộ đ?u tranh t tởg nào, cũg có mộ loạ đ?u óc rố rắ nhấ đ?nh chỉcả thấ mình khoan khoái trong nớ đ?c mà thôi. Chừg nào bả thân nguyên tắ còn cha kế tinh lạ, thì ngờ ta còn chị đ?ng đợ những hạg ngờ nh thế khi mà mỗ mộ ngờ đng còn ra sứ tìm hiể, thì không dễgì nhậ ra đợ cái tính chấ không

rõ ràng đ đ?nh hình dứ khoát củ hạg ngư?i đ. Nhưg khi các thành phầ đ tách nhau ra, khi nguyên tắ đ?i lậ vớ nguyên tắ, thì đ đ?n lúc phả tựbiệ những con ngư?i vô dụg ấ và tách hẳ vớ họ bở vì khi đ sựrỗg tuếh củ họbộ lộra mộ cách đng sợ

ông A-lếh-xan-đ? I-ung cũg thuộ vào hạg ngư?i như thế Đ?i vớ cuố sách nói trên củ ông ta, thì đ?ng nên đ?m xỉ tớ là tố hơ hế; nhưg vì ông ta, ngoài ra, còn xuấ bả tờ“önigsberger Literatur-Blatt"[129], và trong tờbáo đ tuầ nào ông ta cũg hiế cho công chúng cái món chủnghĩ thự chứg buồ tẻcủ ông ta, cho nên nế tôi nêu

https://thuviensach.vn

ông ta ra và nhậ xét ông ta mộ cách tỉmỉhơ mộ chút, thì chắ hắ đ?c giảcủ "Jahrbỹcher" cũg sẽư?ng thứcho tôi.

Hồ còn mồma "Nư?c Đ?c trẻ, ông ta đ viế nhiề thư từnói vềvă họ hiệ đ?i[130]. Ông ta đ tham gia vào trào lư mớ nhấ này, và ngoài ý muố củ ông ta, hồ bấ giờông ta đ cùng vớ phái này rơ vào phe đ?i lậ. Đ?i vớ con ngư?i dung hòa củ chúng ta tình hình là như thếđ?y! Ông A-lếh-xan-đ? I-ung đng đ?ng ở phía cự tả Cũg dễhình dung ông ta cả thấ khó chị như thếnào trong tình hình đ, ông ta không ngớ tuôn ra hàng tràng những lờ cam đan như thếnào đ? làm yên lòng ngư?i. Vì rằg ông ta vẫ đ?c biệ có thiệ cả vớ ông Gút-xcố lúc bấ giờnổ tiếg là mộ kẻtà đ?o cốtậ. Ông ta rấ muố thổlộcái tâm tình nặg trĩ củ mình, nhưg ông ta lạ sợhãi, ông ta không muố xúc phạ đ?n ai cả Vậ thì làm thếnào đ? tìm ra lố thoát? Ông ta bèn dùng mộ thủđạ thả hạ hoàn toàn xứg đng vớ ông ta. Ông ta đ viế mộ bài tán dư?ng Gút-xcố, nhưg lạ tránh không nêu tên tác giảnày, rồ sau đ đ?t cho mộ nhan đ?: "Mộ vài mẩ chuyệ vềcon ngư?i không nêu tên". Xin tùy ý ngài, ngài A-lếh-xan-đ? I-ung ạ nhưg đ là mộ đề hèn nhát !

Vềsau, I-ung lạ viế mộ cuố sách dung hòa và rố rắ: "Khuê-ních-xbéc ở Phổvà những cự đan củ chủnghĩ kiề thành đ?a phư?ng" [131]. Riêng mộ nhan đ? thôi thì có đng gì ! Bả thân chủnghĩ kiề thành thì ông chấ nhậ, nhưg theo ông ta thì cầ phả chố những *cự đan* củ chủnghĩ kiề thành, cũg giố hệ như là hiệ nay trên tờ"Königsberger Literatur-Blatt" ngư?i ta đng đ?u tranh chố những cự đan củ phái Hê-ghen trẻ Vì tấ cảmọ cự đan đ?u là ma quái cả và chỉcó sựdung hòa thân yêu và đ?o trung dung mớ đng giá mộ cái gì đ mà thôi ! Làm nhưthểcự đan không phả là triệ đ?! Vảlạ, cuố sách này hồ đ cũg đ bịlên án trên tờ"Hallische Jahrbỹcher"[132] rồ.

Bây giờông lạ bê cuố sách nói trên ra và dộ lên chúng ta cảmộ thùng những lờ khẳg đ?nh không rõ ràng, không phê phán, những suy luậ rố rắ, những câu nói trố rỗg và những quan để thiể cậ đ?n nự cư?i. Ngư?i ta có thểnghĩrằg ông ta đ ngủsau khi viế "Những thư từ củ mình. Rien appris, rien oublié[11*] - Chẳg họ đ?ợ gì cả cũg chẳg quên gì cả[*]! "Nư?c Đ?c trẻ đ trôi vềdĩvãng; trư?ng phái Hê-ghen trẻ Stơrau-xơ Phoi-ơbắ, Bau-ơxuấ hiệ; "Jahrbỹcher" đ?ợ mọ ngư?i chú ý tớ, cuộ đ?u tranh giữ các nguyên tắ đng ở giai đạ cao nhấ, cuộ đ?u tranh đng diễ ra mộ mấ mộ còn, đ?o Cơ Đ?c đ?ợ đ?a ra đnh cuộ, cuộ vậ đ?ng chính trịtràn ngậ khắ mọ mặ, còn ông I-ung tố bụg thì vẫ còn tin tư?ng mộ cách ngây thơrằg ở "dân tộ" chẳg có việ

https://thuviensach.vn

gì khác, ngoài việ nóng lòng chờđ?i vởkịh mớ củ Gút-xcố, cuố tiể thuyế đ hứ hẹ củ Mun-tơ những sựkỳlạtiế theo củ Lau-bơ Trong khi khả cảnư?c Đ?c đng vang lên những lờ kêu gọ chiế đ?u, trong khi những nguyên tắ mớ đng đ?ợ thả luậ ngay bên cạh lỗtai ông ta, thì ông I-ung lạ ngồ trong că phòng nhỏcủ mình, gặ quả bút và nghiề ngẫ cái khái niệ"hiệ đ?i".

Ông ta chẳg nghe gì cả chẳg thấ gì cả bở vì ông ta cứvùi đ?u trong đ?ng sách mà hiệ nay chẳg ai thèm đ? ý đ?n nữ, và ra sứ quy mộ cách rấ chính xác và cẩ thậ những sựvậ riêng lẻvào các phạ trù củ Hê-ghen.

Trư?c khi bư?c vào các bài giảg củ mình, ông ta đm con ngáo ộ “iệ đ?i" ra làm tên gác cử. "Hiệ đ?i" là cái gì? Ông I-ung nói rằg đ? đ?nh nghĩ khái niệ ấ ông ta lấ Bay-rơ và Giooc-giơXăg làm để xuấ phát, rằg cơsởcó tính chấ nguyên tắ gầ nhấ củ thờ đ?i mớ củ thếgiớ đ?i vớ nư?c Đ?c là Hê-ghen và những tác giảcủ cái gọ là "vă họ trẻ. - Có cái gì mà lạ không nhét cho Hê-ghen đng thư?ng! Chủnghĩ vô thầ, tính vạ năg củ tựý thứ, họ thuyế cách mạg vềnhà nư?c và ngoài ra lạ còn có cả"Nư?c Đ?c trẻ nữ. Nhưg gắ Hê-ghen vào vớ tậ đàn ấ thì thậ là nự cư?i. Chẳg lẽông I-ung không biế rằg Gút-xcố đ luậ chiế từlâu vớ triế họ Hê-ghen, rằg Mun-tơvà Quy-nơđ?u không hềhiể gì vềvấ đ? này, rằg đ?c biệ là Mun-tơđ phát biể trong "Đ?c mẹ và trong mộ sốtác phẩ khác những đề hế sứ vô nghĩ, những đề cự kỳnhả nhí vềHê-ghen và hiệ nay đng là kẻthù công khai củ họ thuyế Hê-ghen hay sao? Chẳg lẽông ta lạ không biế rằg Vin-bác cũg phát biể chố Hê-ghen nhưvậ, còn Lau-bơthì trong lịh sửvă họ củ ông ta, luôn luôn vậ dụg không đng những phạ trù củ Hê-ghen, hay sao?

Sau đ, ông I-ung lạ bàn sang khái niệ "hiệ đ?i" và loay hoay vớ nó trên sáu trang giấ, nhưg không giả quyế đ?ợ gì cả Và đ cũg là đề tấ nhiên thôi. Làm nhưthểlà cái "hiệ đ?i" trong mộ lúc nào đ có thể"đ? lên thành khái niệ" đ?ợ! Làm như thể là cái thuậ ngữmơhồ không có nộ dung, mậ mờ như thế đ?ợ những đ?u óc hờ hợ nêu lên mộ cách đ?c biệ bí ẩ ở khẳ mọ nơ, mộ lúc nào đ có thểtrởthành mộ phạ trù triế họ! Khoảg cách giữ cái "hiệ đ?i" củ Hen-rích Lau-bơ toát ra từ các xa-lông quý tộ và chỉthểhiệ trong hình

tư?ng củ mộ cậ công tửbộ nào đ, vớ cái "khoa họ hiệ đ?i" trong nhan đ? cuố sách "Giáo lý"[133] củ Stơrau-xơ quảlà cảmộ trờ mộ vự! Mặ dù tấ cảnhững đề đ, ông A.I-ung vẫ coi cái tên sách ấ là mộ bằg chứg nói lên rằg Stơrau-xơthừ nhậ quyề lự củ cái "hiệ đ?i", cụthểlà cái "hiệ đ?i" củ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ, đ?i vớ ông ta, thếlà

https://thuviensach.vn

ông I-ung liề nhậ cụ Stơrau-xơvà nhóm "vă họ trẻ *làm mộ*. Cuố cùng ông ta quy đ?nh khái niệ "hiệ đ?i" là tính đ?c lậ củ chủthểđ?i vớ bấ cứquyề uy thuầ túy bềngoài nào. Chúng ta đ biế từlâu rằg cái nguyệ vọg muố đ tớ đ là nhân tốcơbả củ sựvậ đ?ng hiệ nay, và *không ai* phủnhậ rằg những tín đ? củ cái "hiệ đ?i" cũg đng tham gia vào sựvậ đ?ng đ; nhưg ở đy sựvô lý củ những cốgắg củ ông I-ung nhấ đ? nh làm cho bộphậ trởthành tổg thể coi thờ kỳquá đ? đ qua nhưlà thờ kỳphồ thịh, - sựvô lý củ những cốgắg ấ lạ thểhiệ ra hế sứ nổ bậ. Các bạ thấ không, bằg bấ cứgiá nào cũg cầ phả làm cho "Nư?c Đ?c trẻ trởthành đ?i biể củ toàn bộtinh thầ thờ đ?i, và nhân thểcũg dành cho Hê-ghen mộ chỗđ?ng thích đng. Chúng ta thấ rằg, ông I-ung cho đ?n nay vẫ ở trong trạg thái phân đi: bên góc này, trái tim ông ta ôm ấ Hê-ghen; bên góc kia, trái tim ông ta ôm ấ "Nư?c Đ?c trẻ. Bây giờ khi biên soạ những bài giảg này, ông ta buộ lòng phả nố liề cảhai. Mộ nhiệ vụkhó thay! Tay trái vốvềtriế họ, tay phả quay lạ vốvềcái phi triế họ nông cạ, hào nhoáng bềngoài, và quảthậ nhưđ?o Cơ Đ?c nói, tay trái làm gì, tay phả cũg không biế. Làm thếnào thoát ra khỏ tình trạg đ? Lẽra phả thành thậ từbỏmộ trong hai khuynh hư?ng không thểdung hòa vớ nhau, thì ông ta đ quay phắ trởlạ rút ra cái phi triế họ từtrong triế họ.

Nhằ mụ đch ấ, ba mư?i trang giấ đ?ợ dành đ? nói vềHê-ghen đng thư?ng hạ. Ông ta đ tuôn ra hàng tràng những lờ mơ hồ có tính chấ hoa mỹ khoa trư?ng, lên trên nấ mồ

củ con ngư?i vĩđ?i ấ; sau đ ông I-ung cốsứ chứg minh rằg đ?c để cơbả củ hệthố Hê-ghen là sựkhẳg đ?nh củ chủthểtựdo đ?i lậ vớ tha luậ củ tính khách quan cốthủ Nhưg chắg cầ phả là mộ ngư?i đ?c biệ am hiể Hê-ghen cũg có thểbiế rằg Hê-ghen còn đ?ng ở mộ mứ cao hơ rấ nhiề, khi đ theo cái quan để vềsự*dung hòa* củ chủthểvớ những lự lư?ng khách quan, rằg Hê-ghen hế sứ coi trọg tính khách quan, đ?t hiệ thự, cái đng tồ tạ, cao hơ rấ nhiề so vớ lý tính chủquan củ cá nhân, và chính ông đ đi cá nhân phả thừ nhậ hiệ thự khách quan là hợ lý. Hê-ghen không phả là mộ nhà tiên tri vềtựluậ chủquan nhưông I-ung tưởg, mộ thứtựluậ chủquan biể hiệ ra dư?i hình thứ sựtùy tiệ ở phái "Nư?c Đ?c trẻ. Nguyên tắ củ Hê-ghen cũg là tha luậ, cũg là chủthểphụ tùng lý tính phổbiế, và đi khi thậ chí còn phụ tùng cảphi lý tính phổbiế nữ, nhưtrong triế họ tôn giáo chẳg hạ. Cái mà Hê-ghen coi khinh nhấ là lý trí, mà lý trí thì chẳg qua cũg chỉlà lý tính cốđ?nh lạ trong tính chủquan và tính cá thểcủ mình. Vềđề này, chắ có lẽông I-ung sẽphả đ?i tôi và nói rằg ngư?i ta đ không hiể ý củ ông ta, rằg ông ta chỉnói đ?n quyề uy *thuầ túy bên*

https://thuviensach.vn

ngoài, và ông ta cũg chỉmuố nhậ thấ ở Hê-ghen sựdung hòa cảhai mặ, và cá thể"hiệ đ?i", theo ông ta, chỉmong muố thấ mình bịquy đ?nh bở "sựthâm nhậ bả thân vào tính hợ lý củ khách thể mà thôi; - nhưg nhưthếthì tôi xin ông đ?ng nhậ cụ Hê-ghen và phái Hê-ghen trẻlàm mộ, vì thự chấ củ phái Hê-ghen trẻchính là sựtùy tiệ chủquan, là ý ngông, là sựkỳdị còn "cá thểhiệ đ?i" sẽchỉlà mộ cách nói khác đ? chỉphầ tửphái Hê-ghen mà thôi. Vớ sựố rắ vô cùng tậ nhưvậ, ông I-ung nhấ đ?nh sẽtìm cái "hiệ đ?i" ngay trong lòng trư?ng phái Hê-ghen, và khi đ chắ chắ sẽthấ rằg phái tảcủ trư?ng phái Hê-ghen tố hơ cảlà kế nghĩ vớ phái Hê-ghen trẻ.

Cuố cùng, ông bàn sang vă họ "hiệ đ?i" và bắ đ?u hế lờ ca tụg và tâng bố. Ởđy không *mộ ai* là không làm ra đ?ợ mộ đề hay ho nào đ, không *mộ ai* là không đ?i biể cho mộ sựkiệ xuấ nào đ, không *mộ ai* là không đm lạ cho nề vă họ mộ thành tự nào đ. Những lờ khen ngợ vô cùng tậ này, những cốgắg vô ích có tính chấ dung hòa này, sựsay mê đng vai mố lái và con buôn vă họ, khiế cho ngư?i ta không thểchị đ?ng nổ. Mộ tác giảnào đ có mộ chút tài năg, đi khi cũg sáng tác ra mộ tác phẩ nhỏmọ nào đ, thì đề đ có liên quan gì tớ vă họ, nế nhưnói chung anh ta là mộ ngư?i vô dụg, nế nhưtoàn bộkhuynh hư?ng củ anh ta, diệ mạ vă họ củ anh ta, toàn bộsáng tác củ anh ta đ?u chẳg đng giá gì cả Trong vă họ, giá trịcủ bấ kỳmộ ngư?i nào cũg không phả ở tựbả thân họ mà chỉở trong mố quan hệqua lạ giữ họvớ toàn thể Nế nhưtôi theo cái phư?ng pháp phê bình như thế thì tôi sẽphả có mộ thái đ? rộg lư?ng hơ đ?i vớ bả thân ông I-ung, bở vì có thểlà trong cuố sách đ có dă trang viế không tồ lắ và có bộ lộmộ tài năg nào đ. - Vớ mộ sựdễdãi hế sứ, thậ chí vớ mộ vẻquan trọg nào đ ông I-ung thố ra mộ đ?ng suy luậ kỳcụ. Chẳg hạ, khi dẫ những lờ phê phán gay gắ đ?i vớ Puých-clơ ông ta tỏra rấ thích thú vềchỗsựphê phán ấ *"phán quyế mà không cầ* đ? *ý đ?n con ngư?i và chứ tư?c.* Đề đ thậ sựchứg tỏtính đ?c lậ bên trong rấ cao củ sựphê phán ở nư?c Đ?c" . Coi đ là mộ công lao vĩđ?i nhưthếcủ dân tộ Đ?c, thì ông I-ung coi khinh dân tộ Đ?c biế bao nhiêu! Làm nhưthểlà phả có mộ sựdũg cả phi thư?ng thì mớ có thểphê phán tác phẩ củ mộ *vịvư?ng công* nào đ!

Chúng ta sẽkhông bàn đ?n câu chuyệ nhả nhí ấ nữ, cái câu chuyệ nhả nhí đng có tham vọg trởthành lịh sửvă họ, và ngoài sựrỗg tuếh và thiế mạh lạ bên trong, còn đ?y rẫ những lỗhổg to tư?ng; ví dụ trong đ không nói đ?n

https://thuviensach.vn

những nhà thơtrữtình như Gruyn, Le-nau, Phrai-li-grat, Héc-vếh; không nói đ?n những nhà soạ kịh như Mô-den và Clai-nơv.v.. Cuố cùng, tác giảlạ quay vềchính cái chủđ? đ lôi cuố ông ta ngay từđ?u, tứ là quay vềnhóm "Nư?c Đ?c trẻ đ?ợ tôn thờcủ ông ta, đ?i vớ ông nó là mộ biể hiệ hoàn chỉh củ cái "hiệ đ?i. Ông ta bắ đ?u từ*Bớ-nơ* Thự ra thì ảh hư?ng củ Bớ-nơđ?i vớ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ không lớ đ?n nhưthế Mun-tơvà Quy-nơgọ Bớ-nơlà thằg đên, đ?i vớ Lau-bơthì Bớ-nơquá dân chủ quá kiên quyế, chỉđ?i vớ Gút-xcố và Vin-bác thì Bớ-nơmớ có ảh hư?ng lâu hơ. Đ?c biệ là Gút-xcố nhờBớ-nơrấ nhiề. Ảnh hư?ng lớ nhấ củ Bớ-nơchính là ởsựtác đ?ng không trông thấ củ ông đ?i vớ dân tộ, mộ dân tộ đ gìn giữtác phẩ củ ông nhưlà vậ thánh và đ tìm đ?ợ trong đ sứ mạh và sựủg hộtrong thờ kỳtố tă 1832-1840, khi mà những đ?a con chân chính củ tác giả"Những bứ thưgử từPa-ri"[134] chư ra đ?i, mà đ?i diệ là phái tựdo mớ, triế họ. Nế nhưkhông có ảh hư?ng trự tiế và gián tiế củ Bớ-nơthì khuynh hư?ng tựdo, bắ nguồ từtrư?ng phái Hê-ghen, sẽđ?ợ hình thành khó hơ nhiề lắ. Nhưg bây giờtấ cảchỉquy lạ là dọ sạh những con đ?ờg tươ?ng đ?y rác rư?i giữ Hê-ghen và Bớ-nơ mà việ đ thì cũg chẳg khó khă gì cho lắ. Hai ngư?i này đ?ng gầ nhau hơ là ngư?i ta tư?ng. Tính chấ tựnhiên, quan để lành mạh củ Bớ-nơlà mặ thự tiễ củ những gì mà Hê-ghen muố nói đ?n, ít ra cũg là vềmặ lý luậ. Cố nhiên, ông I-ung cũg không thấ đ?ợ đề đ. Thự ra, đ?i vớ ông ta, Bớ-nơở mộ mứ đ? nào đ là mộ nhân vậ đng tôn kính, thậ chí là mộ nhân vậ có cá tính là cái rấ quý trong những trư?ng hợ nhấ đ?nh, ông ta có những công lao không thểnào chố cãi đ?ợ, đ?i loạ cũg giố nhưnhững công lao củ Vác-ha-ghen và Puých-clơ đ?c biệ là ông đ viế những bài phê bình kịh rấ hay, nhưg ông ta là mộ con ngư?i cuồg nhiệ và là mộ kẻtheo chủnghĩ khủg bố mà đ?i vớ mộ con ngư?i nhưthếthì lạy Chúa, hãy cứ chúng con ra khỏ con

ngư?i đ! Thậ nhụ nhã thay cho cái quan niệ vô vị tầ thư?ng nhưthếvềmộ con ngư?i đ trởthành kẻđ?i diệ cho tinh thầ củ thờ đ?i mình, chỉnhờriêng có niề tin củ mình! Cái ông I-ung muố dùng khái niệ tuyệ đ?i đ? tạ ra "Nư?c Đ?c trẻ và thậ chí cảcá tính củ Gút-xcố nữ, thì không thểnào hiể nổ mộ tính cách đ?n giả nhưBớ-nơ ông ta không thấ rằg ngay cảnhững suy luậ cự đan nhấ, cấ tiế nhấ, cũg toát ra mộ cách tấ yế, mộ cách nhấ quán, từbả chấ sâu kín nhấ củ Bớ-nơ *rằg theo bả tính củ mình Bớ-nơlà mộ ngư?i thuộ phái cộg hòa* và đ?i vớ mộ ngư?i cộg hòa thì "Những bứ thưtừPa-ri" đ?ợ viế quảthậ không phả là quá gay gắ. Hay là ông I-ung chư bao giờnghe thấ ngư?i Thụ Sĩhoặ ngư?i Bắ Mỹnói vềnhà nư?c quân chủ? Có ai chê trách ông Bớ-nơrằg ông "chỉxem xét cuộ số dư?i giác đ? chính trị? Phả chăg

https://thuviensach.vn

Hê-ghen cũg không làm nhưthế Phả chăg đ?i vớ Hê-ghen khi chuyể qua lĩh vự lịh sửthếgiớ, do đ trong chính sách đ?i nộ và đ?i ngoạ, nhà nư?c lạ không phả là hiệ thự cụthểcủ tinh thầ tuyệ đ?i? Và vớ cái quan để tựnhiên, ngây thơđ củ Bớ-nơ-quan để đ?ợ bổsung bằg những quan để rộg rãi hơ củ Hê-ghen và thư?ng thư?ng nhấ trí mộ cách hế sứ kỳlạvớ những quan để này - ông I-ung, thậ là nự cư?i, cứvẫ cho rằg Bớ-nơdư?ng nhưđ "phác họ cho mình mộ hệthố chính trịvà hạh phúc củ các dân tộ", mộ bứ tranh hão huyề trừ tư?ng, nói lên tính phiế diệ và tính cự đan củ ông ta mà thôi! Ông I-ung chẳg hiể gì cảvềtác dụg củ Bớ-nơ vềtính cách cứg rắ, bấ khuấ củ ông, vềsứ mạh ý chí đng khâm phụ củ ông: và sởdĩnhưvậ là vì bả thân ông I-ung là mộ con ngư?i nhỏnhen, mề yế, không tựchủ xu phụ Ông ta không biế rằg vớ tưcách là mộ con ngư?i, vềmặ nào đ, Bớ-nơlà mộ hiệ tư?ng có mộ không hai trong lịh sửnư?c Đ?c; ông ta không biế rằg Bớ-nơlà ngư?i giư?ng cao ngọ cờtựdo củ Đ?c, là mộ *bậ trư?ng phu* duy nhấ ở nư?c Đ?c hồ bấ giờ ông ta không hình dung đ?ợ rằg

vùng lên chố lạ bố mư?i triệ ngư?i Đ?c và trịh trọg tuyên bốvư?ng quố *ý niệ* là có ý nghĩ nhưthếnào; ông ta không hiể rằg Bớ-nơlà Giăg Ba-ti-xtơcủ thờ đ?i mớ đng thuyế giáo cho những ngư?i Đ?c tựmãn vềviệ sám hố và báo cho họbiế rằg búa đng vung lên trên rễcây và mộ ngư?i hế sứ hùng mạh sắ xuấ hiệ, ngư?i ấ sẽrử tộ bằg lử và sẽquét sạh mọ thứcỏdạ mộ cách không thư?ng xót. Cũg cầ phả liệ ông I-ung vào những thứcỏdạ ấ. Cuố cùng, ông I-ung cũg ngoi đ?ợ tớ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ thân thiế củ mình, và đ? mởđ?u ông ta đ?a ra những lờ bình phẩ khảdĩchị đ?ợ, nhưg quá tỉmỉ vềHai-nơ Sau đ, lầ lư?t đ?n những ngư?i khác: trư?c tiên là Lau-bơ Mun-tơ Quy-nơrồ đ?n Vin-bác là ngư?i đ?ợ đnh giá theo đng công lao và cuố cùng, dành *gầ nă mư?i trang giấ* đ? nói vềGút-xcố. Đ?i vớ ba ngư?i đ?u, thì vẫ ca tụg nhưthư?ng lệtheo lố juste-milieu, hoan nghênh rấ nhiề và chỉtrích rấ vừ phả; đ?i vớ Vin-bác thì thích thú ra mặ, nhưg cũg chỉdành cho ông này có bố trang giấ, và cuố cùng, vớ mộ thái đ? xu phụvô sỉ đ? cao Gút-xcố thành ngư?i đ?i diệ củ cái "hiệ đ?i", hình tư?ng củ tác giảnày đ?ợ cấ tạ theo sơđ? khái niệ củ Hê-ghen, và ông ta đ?ợ đnh giá nhưlà mộ nhân vậ hạg nhấ.

Nế nhưmộ tác giảtrẻvừ mớ bư?c vào vă đn mà phát biể những suy luậ nhưvậ thì còn có thểchị đ?ợ. Bở vì có kẻnào đ, trong mộ khoảg thờ gian nào đ, đ gử gắ niề hy vọg vào nhóm "vă họ trẻ và vì tính đ?n tư?ng lai mà đ đnh giá tác phẩ củ nhóm đ mộ cách rộg lư?ng hơ so vớ việ đnh giá trong những trư?ng hợ khác theo đng niề tin nộ tâm củ mình. Đ?c biệ là kẻnào, trong ý thứ củ chính mình, đ mô

https://thuviensach.vn

tảlạ những giai đạ phát triể gầ đy củ tinh thầ Giéc-manh, thì trong mộ lúc nào đ, chắ cũg đ có thiệ cả đ?c biệ đ?i vớ những tác phẩ củ Mun-tơ củ Lau-bơhay củ Gút-xcố. Nhưg kể từkhi phong trào vă họ đ kiên quyế

tiế lên phía trư?c, khiế môn phái này rớ lạ đ?ng sau rấ xa, thì sựrỗg tuếh củ phầ đng những phầ tử"Nư?c Đ?c trẻ lạ bộ lộra rõ rệ đ?n kinh khủg.

Nhóm "Nư?c Đ?c trẻ đ dứ ra khỏ cái trạg thái không rõ ràng củ thờ kỳsóng gió này, nhưg bả thân nó vẫ bịcầ tù trong trạg thái không rõ ràng đ. Những tưtư?ng, lúc bấ giờlở vở trong đ?u óc con ngư?i ta dư?i mộ hình thứ lờmờvà chư phát triể và sau này chỉnhờtriế họ mớ có thểnhậ thứ đ?ợ, đ bịnhóm "Nư?c Đ?c trẻ dùng làm trò chơ củ trí tư?ng tư?ng. Đề đ giả thích tính chấ không rõ ràng, rố rắ củ những khái niệ chiế ư thếngay trong bả thân nhóm "Nư?c Đ?c trẻ. Gút-xcố và Vin-bác biế rõ hơ những ngư?i khác là họmuố gì, Lau-bơthì biế ít hơ cả Mun-tơđổ theo những ả tư?ng xã hộ; Quy-nơ- còn đ? lộmộ cái gì đ củ Hê-ghen - thì vạh sơđ? và phân loạ. Nhưng vớ tình trạg tưtư?ng mơhồphổbiế nhưvậ thì không thểnào có đ?ợ mộ cái gì nên thân cả Tưtư?ng vềquyề hạ đ?y đ? củ cơsởcả tính đ?ợ hiể, theo gư?ng củ Hai-nơ mộ cách thô lỗvà nhạ nhẽ; những nguyên tắ chính trịtựdo chủnghĩ thì ở mỗ ngư?i mộ khác, và đ?a vịcủ phụnữđ cung cấ cái cớcho những cuộ tranh cãi vô bổnhấ và rố rắ nhấ. Không ai biế mình mong đ?i ởngư?i khác những gì. Cầ phả coi những biệ pháp mà các chính phủđ dùng đ? đ?i phó vớ những ngư?i ấ, cũg là mộ hiệ tư?ng lộ xộ phổbiế củ thờ kỳđ. Cái hình thứ kỳquái mà những quan để ấ đ?ợ truyề bá, chỉcó thểgóp phầ làm tăg thêm tình trạg lộ xộ ấ. Do sựhào nhoáng bềngoài củ những tác phẩ củ mình, do vă phong sắ sả, hấ dẫ và sinh đ?ng, do cái vẻthầ bí huyề ả phủlên những khẩ hiệ chủyế, cũg nhưdo việ khôi phụ phê bình và do sựsinh đ?ng trởlạ củ các tạ chí vă họ dư?i ảh hư?ng củ họ nên chẳg bao lâu những phầ tử"Nư?c Đ?c trẻ đ lôi cuố đ?ợ rấ đng nhà vă trẻ và qua mộ thờ gian ngắ, mỗ ngư?i trong

bọ họ trừVin-bác, đ?u đ hình thành nên đ?i tùy tùng củ mình. Nề vă họ tầ thư?ng, già cỗ, đ phả rút lui trư?c sựtấ công củ những lự lư?ng trẻ và cánh "vă họ trẻ đ chiế lĩh đ?a bàn giành đ?ợ và phân chia vớ nhau đ?a bàn ấ, - và đ tan rã trong khi phân chia đ?a bàn ấ. Tính chấ vô că cứcủ nguyên tắ đ bộ lộra nhưvậ đ. Té ra là tấ cảmọ ngư?i đ?u đ hiể lầ nhau. Các nguyên tắ biế mấ đ, toàn bộvấ đ? chỉquy lạ thành vấ đ? cá nhân, Gút-xcố hay là Mun-tơ- vấ đ? đ?t ra là nhưthế Các tạ chí bắ đ?u đ?y

https://thuviensach.vn

rã những lờ dèm pha củ các phe cánh, những vụtính sổlẫ nhau và những cuộ tranh cãi trống rỗng.

Thắng lợ dễdàng đ khiế cho những ngư?i trẻtuổ trởnên kiêu căg và hiế danh. Họ tựcoi mình là những nhân vậ tiêu biể củ lịh sửtoàn thếgiớ. Hễnơ nào xuấ hiệ mộ nhà vă mớ, thì bọ họlậ tứ chĩ súng vào ngự ngư?i đ và đi phả khuấ phụ vô đề kiệ. Mỗ ngư?i đ?u có tham vọg đng vai trò mộ vịthầ đ?c nhấ vềvă họ. Ngoài ta ra, không đ?ợ có vịthầ nào khác, nghe chư! Chỉcầ không tán thành mộ chút là có thểgây nên mộ mố hằ thù không đ?i trờ chung. Nhưvậ, phái này đ mấ hế mọ nộ dung tưtư?ng mà mộ dạ nào đ nó còn có và suy sụ tớ mứ chỉcòn toàn là những chuyệ cãi vã, những chuyệ cãi vã đ lên tớ tộ đ?nh trong cuố sách củ Hai-nơviế vềBớ-nơ[135] và đ tớ chỗdung tụ phát ngấ. Ngư?i cao thư?ng nhấ trong mộ sốcá biệ, không còn nghi ngờgì nữ, là *Vin-bác, - mộ con ngư?i* trọ vẹ, kiên cư?ng, tự nhưmộ bứ tư?ng đc bằg mộ khố kim loạ sáng loáng không mộ chút han rỉnào. *Gút-xố* là mộ ngư?i sáng suố nhấ, thông minh nhấ; ông viế nhiề hơ hế và, bên cạh Vin-bác, đ biể lộnhững bằg chứg rõ ràng nhấ vềphư?ng thứ tưtư?ng củ mình. Song, nế nhưông muố cứvẫ tiế tụ hoạ đ?ng sáng tác kịh, thì ông ta vẫ phả chă lo đ?n việ lự chọ tài liệ tưtư?ng tố hơ và phongphú hơso vớtrư?c kia, và xuấ phát

không phả từcái "hiệ đ?i", mà từtinh thầ chân chính củ thờ đ?i chúng ta. Chúng ta đi hỏ mộ nộ dung tưtư?ng lớ hơ so vớ nộ dung tưtư?ng mà ngư?i ta có thểtìm thấ trong những câu nói mang màu sắ tựdo chủnghĩ củ Pát-cun hoặ trong tính nhạ cả dịu dàng củ Véc-ne [136]. Tài năg lớ củ Gút-xố là gì? - Là viế vă chính luậ; ông là mộ nhà báo bẩ sinh; nhưg ông chỉcó thểđ?ng vững trên vịtrí đ bằg *mộ* phư?ng tiệ: nế ông nắ vững đ?ợ những quan để triế họ mớ nhấ vềtôn giáo và nhà nư?c, và đm tạ chí "Teleglaph" củ mình - mà theo ngư?i ta nói thì ông đ?nh phụ hồ lạ - hoàn toàn phụ vụcho sựvậ đ?ng vĩđ?i củ thờ đ?i. Còn nế ông cứđ? cho những bài tậ vă họ có tính chấ đng nghi chiế mộ vịtrí ư thếtrong tạ chí, thì sốphậ củ tạ chí ấ sẽgiố nhưnhững tạ chí vă họ mà ngư?i ta có thểnói là những tạ chí chẳg ra đ?u cua tai nheo gì cả chỉtoàn đ?ng những chuyệ nhạ nhẽ vô vị họ hoả mớ có ngư?i lậ ra xem, và nói chung vềnộ dung - cũg nhưtrư?c mắ công chúng - thì sa sút hơ bấ cứthờ kỳnào trư?c đy. Thờ đ?i củ những tạ chí ấ đ qua rồ, chúng đng dầ dầ bịnuố chửg bở những tờbáo chính trị những tờbáo hoàn toàn có thểđ?ch đ?ợ vớ mộ sốít báo chí đng xuấ hiệ trong lĩh vự vă họ.

https://thuviensach.vn

Có thểnói rằng, vớ tấ cảnhững như?c để củ mình, ông *Lau-bơ*tuy vậ vẫ còn lôi cuố đ?ợ đ?c giảtrên mộ chừng mự nào đ, nhưng lố viế lách lộ xộ vô nguyên tắ củ ông - nay viế tiể thuyế, mai viế lịh sử vă họ, ngày kia viế phê bình, kịh bả v.v., - tính hiế danh và sựdung tụ củ ông làm cho ông không thểtiế lên đ?ợ. Tinh thầ tựdo ở ông ta cũg ít ỏ nhưlà ở *Quy-nơ* "Những khuynh hư?ng" củ nhóm "vă họ trẻ quá cốđ bịquên mấ từlâu, hai ông này hoàn toàn bịsay đ?m trong những hứg thú vă họ trống rỗng, trừ tư?ng. Trái lạ, *ở Hai-nơvà Mun-tơthì sựbàng quan đ trởthành sự phả bộ công khai. Cuốsách củ Hai-nơviế vềBớ-nơlà mộ cuố*

sách không xứg đng nhấ khi nào đ?y đ?ợ viế bằng tiếg Đ?c; những trư?c tác gầ đy nhấ củ *Mun-tơ* trong "Pilot" đng xóa sạh những dấ vế tôn kính cuố cùng trong con mắ củ dân tộ đ?i vớ tác giảcuố "Đ?c mẹ. Ởđy, tạ Béc-lin, ngư?i ta hiể quá rõ rằng Mun-tơmuố đ?t tớ đề gì vớ cái giá tựlàm nhụ mình nhưvậ: đ là cái chứ giáo sư cái lòng trung vớ vua bỗg dưg tràn ngậ tâm hồ ông Mun-tơấ khiế cho ngư?i ta càng thêm ghê tở. Mặ cho ông Mun-tơvà cảngư?i kỵsĩtheo hầ ông ta là Ph.Ra-đ?-ven cứtiế tụ tuyên bốnề triế họ mớ nhấ là đng nghi ngờ cứtiế tụ bám rị lấ cái phư?ng sách cuố cùng là sựmặ khả củ Sê-linh và cứtiế tụ đm mình ra làm trò cư?i cho cảnư?c bằng những ý đ? vô nghĩ muố tạ ra mộ thứtriế họ riêng. Triế họ tựdo có thểcứbình thả nhìn sựra đ?i củ những tác phẩ triế họ có tính chấ họ trò củ họ mà chẳg phê phán gì những tác phẩ đ, - bở vì bả thân họđng rạ nứ tứtung. Tấ cảnhững gì mang tên ông Mun-tơ cũg giống nhưnhững tác phẩ củ Lê-ô, đ?u đ?ợ đng cái dấ củ sựphả bộ. Có thểlà Mun-tơchẳg bao lâu nữ sẽkiế đ?ợ mộ kẻbầ tôi mớ là ông I-ung; ông I-ung sẵ sàng làm việ đ, nhưchúng ta đ thấ và chúng ta sẽcòn thấ vềsau này.

Sau khi giả quyế đ?ợ mụ đch thự sựđ đ? ra trong các bài giảg củ mình, cuố cùng ông I-ung có mộ nguyệ vọg không sao kìm hãm đ?ợ là muố lạ trởthành cái trò cư?i cho cảnư?c TừGút-xcố ông ta bình luậ sang Đ-vít Stơlau-xơvà gán cho ông này mộ công lao xuấ sắ, công lao ấ dư?ng nhưở chỗông này đ kế hợ trong con ngư?i củ ông ta "những kế luậ củ Hê-ghen và củ Slai-ơma-khơvớ phong cách hiệ đ?i" *(đ* chẳg phả là mẫ mự củ *phong cách* hiệ đ?i sao?), nhưg đ?ng thờ ông I-ung cũg xót xa than vãn vềsựphủđ?nh kinh khủg, vĩh viễ. Đu đu cũg là phủđ?nh và phủđ?nh! Những nhà thự chứg luậ đng thư?ng hạ vànhững kỵsĩjuste-milieu nhìn thấ

https://thuviensach.vn

làn sóng phủđ?nh mỗ ngày mộ dâng cao, họbám chặ vào nhau và kêu gọ mộ sựkhẳg đ?nh nào đ. Vậ là mộ vịA-lếh-xan-đ? I -ung nào đ tỏra đu buồ vềsựvậ đ? ng vĩh cử củ lịh sửthếgiớ, gọ tiế bộlà phủđ?nh và cuố cùng ông đ biế thành mộ nhà tiên tri giả báo tin "sựra đ?i vĩđ?i củ cái thự chứg"; đ?ợ miêu tảtrư?c bằg những lờ lẽkhoa trư?ng nhấ, sựra đ?i ấ phả trởthành lư?i kiế thầ đm chế Stơrau-xơ Phoi-ơbắ và đ?ng đ?ng củ họ Trong "literatur-Blatt" củ mình, ông cũg báo trư?c là vịchúa cứ thế"thự chứg" mớ sắ xuố trầ. Liệ còn có thểcó cái gì phi triế họ hơ là sựbấ bình lộliễ nhưthế sựbấ mãn công khai nhưthếđ?i vớ cái hiệ tồ hay không? Liệ còn có thểtỏra nhu như?c hơ và bấ lự hơ là ông I-ung hay không? Liệ còn có thểtư?ng tư?ng ra đề gì hoang đ?ờg hơ - trừtriế họ kinh việ Sê-linh mớ - so vớ cái lòng tin ngoan đ?o ấ về"đ?ng cứ thếthự chứg" hay không? Liệ có khi nào có mộ sựố rắ lớ hơ, và tiế thay, lan tràn hơ, so vớ cái tình trạg rố rắ hiệ đng thố trịđ?i vớ những khái niệ "khẳg đ?nh và phủđ?nh", hay không? Chỉcầ chị khó xem xét kỹcàng hơ mộ chút sựphủđ?nh đng bịbôi nhọthậ tệ cũg thấ rõ ràng sựphủđ?nh ấ vềthự chấ là hoàn toàn tích cự. Cố nhiên, đ?i vớ những ai tuyên bốcái lý tính, tứ tưtư?ng, không phả là cái khẳg đ?nh, bở vì tưtư?ng không đ?ng yên mộ chỗmà đng vậ đ?ng, đ?i vớ những ai mà tinh thầ yế đố, tự nhưcây dây leo bò trên mộ đm đ? nát lâu đ?i, cầ phả có sựthự thì mớ có thểđ?ng vững đ?ợ, - đ?i vớ những ngư?i nhưvậ, cốnhiên bấ cứsựtiế bộnào cũg đ?u là phủđ?nh cả Còn trên thự tếthì trong sựphát triể củ nó, tưtư?ng là cái duy nhấ vĩh cử và khẳg đ?nh, còn mặ thự tế bềngoài, củ cái đng diễ ra chính là cái phủđ?nh cái đng mấ đ và cầ phả phê phán.

"Ai sẽban cho chúng ta cái kho tàng vô tậ đng ẩ giấ ngay bên cạh chúng ta ấ?" - ông I-ung tiế tụ nói vớ mộ sựcả

hứg ngày càng cao. Phả, ai sẽlà chúa cứ thếcó thểdẫ dắ những linh hồ yế đố ngảnghiêng ra khỏ vự thẳ củ phủđ?nh, ra khỏ đm tố mị mù củ tuyệ vọg, đ?n mộ đ?t nư?c tràn trềsữ và mậ ong? *"Chẳg phả là Sê-linh đ sao?...* Chúng ta gử gắ những niề hy vọg vĩđ?i thiêng liêng vào *Sê-linh,* vì *Ông* đ số cô đ?n lâu nhưvậ, chính vì ông đ phát hiệ ra cái ngai vàng củ sựyên tĩh ở ngọ nguồ củ tưduy và củ sáng tạ, cái ngai vàng vạ năg làm cho thờ gian không còn là thờ gian nữ" v.v.. Môn đ? này củ Hê-ghen nói nhưvậ đ! Tiế nữ ("Königsberger Literatur-Blatt", số4): "Chúng ta trông mong ở *Sê-linh* hế sứ nhiề. Chúng ta hy vọg rằg Sê-linh sẽđ qua *lịh sử*vớ cái bó đố soi rọ ánh sáng mớ, chư từg thấ mà trư?c kia ông đ cầ đ? đ qua giớ tựnhiên" v.v.. Sau đ, trong số7, lạ ca ngợ vịthầ lạSê-linh. Triế họ củ thầ thoạ và khả thịđ?ợ xây dựg nhưlà mộ cái gì tấ yế, và ông I-ung cả thấ rấ sung sư?

https://thuviensach.vn

ng trong việ ý thứ rằg, ngay từxa ông đ có thểnhìn bằg con mắ phấ khở con đ?ờg tươ?ng củ Sê-linh, củ Sê-linh vĩđ?i. Cái ông I-ung này quảlà không có cá tính bềmặ tinh thầ và luôn luôn bịlôi cuố theo mộ kẻnào đ, đ?n nỗ chỉthỏ mãn trong việ mù quáng sùng bái mộ ngư?i khác nào đ, trong việ phụ tùng quyề uy củ ngư?i khác. Ởông ta, ngay đ?n mộ chút tính đ?c lậ cũg không có; chỉcầ lấ đ củ ông cái chỗdự mà ông đng bám vào, là ông sẽngã lòng và tuôn những dòng lệđu buồ. Ngay cảtrư?c cái mà ông chư biế, ông cũg rạ mình quỳlạ nó, và mặ dù đ có những tài liệ khá chính xác vềtriế họ củ Sê-linh và vềnộ dung đ?c thù củ những bài giả củ Sê-linh ngay trư?c khi ông này trình bày ở Béc-lin, nhưg ông I-ung vẫ cả thấ không còn gì sung sư?ng hơ là ngồ lạ dư?i chân Sê-linh. Ông không biế Sê-linh đ bình luậ vềHê-ghen ra sao trong lờ tự viế cho cuố sách củ Cu-danh [l37], hay nói cho đng hơ, ông biế rấ rõ đề đ, nhưg là mộ phầ tửHê-ghen, ông ta vẫ cảgan sùng bái Sê-linh, ông vẫ dám nhắ đ?n tên củ Hê-ghen

sau khi có những hành vi nhưvậ và việ dẫ Hê-ghen chố lạ những quan để mớ nhấ ! Và đ? hoàn thành sựtựlàm nhụ mình, trong số13, ông lạ mộ lầ nữ thành kính rạ mình trư?c mặ Sê- linh, tán tụg hế lờ bằg mộ giọg hân hoan và kính phụ vô hạ bài giả thứnhấ củ Sê-linh. Quảvậ, ông coi đy là mộ khẳg đ?nh cho tấ cảnhững gì vềSê-linh mà ông

"không những giảđ?nh, mà còn biế rõ - tứ là sựthấ hiể, khi thì mớ lạmộ cách kỳdiệ, khi thì hoàn thiệ vềmặ hình thứ, tấ cảnhững yế tốkhoa họ, nghệthuậ và luân lý, mộ sựthấ hiể có thể trong sựkế hợ thếgiớ cổđ?i và thếgiớ CơĐ?c nhưvậ, nâng con ngư?i rấ nổ tiế ấ lên cái chứ vịđ?o sĩtố cao và khả thịkhác hẳ củ ông, mà *đ?o sĩcấ dư?i và ngư?i phàm tụ không sao hình dung đ?ợ*". Cốnhiên, có mộ sốngư?i hưhỏg tớ mứ "do ghen ghét mà thậ chí phủnhậ cảsựvĩđ?i biể lộra ởđy trư?c tấ cảmọ ngư?i dư?i mộ hình thứ thuầ tuý và rõ ràng nhưánh sáng mặ trờ". "Tấ cảsựvĩđ?i củ Sê-linh, sựhơ hẳ củ ông so vớ tấ cảnhững gì chỉlà tinh hoa củ những họ thuyế phiế diệ, đng sáng chói trư?c mắ chúng ta trong bài giả đ?u tiên này"…"Ai có thểbắ đ?u nhưthế thì ngư?i đ phả tiế tụ mộ cách *mạh mẽ phả hoàn thành nhưmộ kẻchiế thắg*, và nế tấ cảnhững ngư?i ấ chỉthấ mệ mỏ, rút lui, không quen bay lên nhưvậ, và *không ai còn có thểtheo dõi và hiể rõ đề* mà Ông - mộ ngư?i đ cả hứg từxa xư - nói, thì Ông nên biế rằg, u hồ củ mộ kẻngang vai vếvớ Ông, mộ kẻtrung thành nhấ, ư tú nhấ trong sốbầ bạ củ Ông, đng lắg nghe Ông: *u hồ củ cụgià Hê-ghen đng lắg nghe Ông!"*

Ông I-ung muố nói gì khi chuyể lên giấ sựnhiệ tình trừ tư?ng này, những lờ mê sảg lãng mạ này! Vị"đ?o sĩ khiêm tố củ chúng ta cũg chẳg ngờđ?n đề mà ít ra ở đy, tạ Béc-lin, ai ai cũg đ biế trư?c rồ hoặ đ có thểgiảđ?nh mộ cách chắ chắ. "Khả thị mà vị"đ?o sĩtố cao" ấ thuyế giáo cho chúng ta là thuộ loạ nào, "sựvĩđ?i",

https://thuviensach.vn

"sứmệh phát hiệ cái cao nhấ cho nhân loạ" và "sựbay lên mạh mẽ là gì. "Sê-linh hoàn thành vớ tưcách là mộ kẻchiế thắg" ra sao, - vềnhữg đề đ thì hiệ nay cảthếgiớ đ?u biế cảrồ. Trong cuố sách nhỏ "Sê-linh và khả thị[138] - ở đy tôi tự nhậ là tác giảcuố

sách đ, - tôi đ trình bày mộ cách hoàn toàn khách quan nộ dung củ khả thịmớ đ. Mong ông I-ung hãy că cứvào tài liệ củ cuố sách nhỏđ mà chứg minh rằg nhữg hy vọg củ ông ta đ đ?ợ thự hiệ rồ, hay ít ra, mong ông hãy biể lộsựchân thành và lòng *dũg cả* bằg cách thừ nhậ sựlầ lạ xuấ sắ củ mình đ.

Không muố nói đ?n việ phê phán Xin-xphin-đ? mà ông I-ung đ?a ra đ? kế thúc cuố sách củ mình, bở vì nhưthếtôi cũg đ đ khá xa khỏ lĩh vự vă họ rồ, - cuố cùng tôi còn muố đ? cậ tớ mộ vài đạ trong tờ "Königsberger Literatur-Blatt", đ? vạh ra, cũg ở đy, cái phong cách ủ mịvà sựkhoa trư?ng vô vịcủ ông I-ung. Ngay trong sốđ?u ông ta đ nói đ?n - thự ra thì có mứ đ? - cuố "Bả chấ đ?o Cơ Đ?c" củ Phoi-ơbắ; trong số2 ông công kích, tuy vẫ còn kiêng nể họ thuyế phủđ?nh củ "Jahrbücher"; trong số3 ông ca ngợ *Héc-bác* nhưtrư?c kia đ ca ngợ Sê-linh; trong số4 lạ ca ngợ cảhai ngư?i đ và ngoài ra còn phả đ?i phái cấ tiế; trong số8 bắ đ?u phê bình dài dòng cuố sách củ Phoi-ơbắ, và phái juste-milieu nử vờ ra sứ chứg minh rằg mình hơ hẳ phái cấ tiế triệ đ?. Những lý lẽcó sứ thuyế phụ nào đ?ợ nêu ra ở đy? Phoi-ơbắ - ông I-ung nói - sẽhoàn toàn đng nế trái đ?t là cảvũtrụ xét theo quan để trái đ?t thì toàn bộtrư?c tác củ ông rấ hay, có sứ thuyế phụ, rấ tuyệ vờ, không thểbác bỏ nhưg xét theo quan để vũtrụ thếgiớ, thì trư?c tác ấ củ ông ta chẳg đng gì cả Lý luậ nhưthếđ?y! Làm nhưthểlà trên cung trăg hai lầ hai là nă, làm nhưthểlà trên sao Kim các hòn đ cũg chạ đ?ợ nhưđ?ng vậ, còn trên mặ trờ thì cây cố cũg nói đ?ợ! Làm nhưthểlà ở ngoài giớ hạ khí quyể củ trái đ?t thì bắ đ?u có mộ thứlý tính đ?c thù mớ, và trí tuệđ?ợ đo bằg khoảg cách từmặ trờ ! Làm nhưthểlà tựý thứ mà trái đ?t đ?t tớ thông qua loài ngư?i, không trởthành ý thứ thếgiớ trong cái khoảh khắ mà nó nhậ thứ vị trí củ mình vớ tư

cách là mộ yế tốcủ ý thứ thếgiớ ấ! Làm nhưthểlà sựbác bỏấ không phả chỉlà cái cớđ? đ?y câu trảlờ khó chị đ?i vớ câu hỏ cũkỹ tớ tính vô hạ xấ xa củ không gian ! Cái câu nói mà ông I-ung lén lút đ?a vào trong những luậ cứchủyế củ mình: "lý tính vư?t khỏ giớ hạ củ mọ tính quy đ?nh thuầ túy hình cầ", nghe chẳg ngây ngô hiế có đ sao? Mộ khi ông đ thừ nhậ theo quan để trái đ?t tính nhấ quán và tính hợ lý củ luậ để đng tranh cãi, thì làm sao ông lạ có thểphân biệ quan để trái đ?t ấ vớ

https://thuviensach.vn

quan để "vũtrụ? Song, đ?i vớ mộ nhà ả tư?ng và mộ ngư?i mơmộg nhưông I-ung, mà lạ hư?ng trong cái tính vô hạ xấ xa ấ củ bầ trờ đ?y sao, nghĩra đ? thứgiảthiế kỳdịvà đ? đề bị đ?t lạlùng vềnhữg sinh vậ biế suy nghĩ biế yêu thư?ng, biế ả tư?ng ở trên những thiên thểkhác, thì quảhoàn toàn xứg đng. Cũg đng nự cư?i khi ông ta cảh cáo ngư?i ta chớcó lên án mộ cách vô đề kiệ và nông nổ Phoi-ơbắ và Stơrau-xơlà theo chủnghĩ vô thầ và phủđ?nh tuyệ đ?i sựbấ diệ. Ông I-ung không thấ rằg những ngư?i đ không có tham vọg đ?ng trên mộ quan để nào khác cả Tiế nữ, trong số12, ông I-ung đ đ dọ chúng ta bằg cách nổ giậ, trong số26 thì ca tụg Lê-ô, vì tài năg rõ ràng củ ông này mà hoàn toàn quên mấ phư?ng thứ tưtư?ng củ ông ta và tô để cho phư?ng thứ tưtư?ng đ; và những đề nói vềRu-gơcũg rõ ràng không đng nhưkhi nói vềLê-ô. Số 29 phụhọ theo sựphê phán rỗg tuếh củ Hin-rích đ?i vớ "Tiếg kèn củ ngày phán xét cuố cùng"[139] trong "Niên giám Béc-lin" và phả đ?i phái tảkiên quyế hơ nữ; số35 đ?ng toàn bộmộ bài dài và kinh khủg nói vềPh.Ba-đ?, ngoài ra còn coi cái chủnghĩ thầ bí mộg du và phi triế họ củ ông ta là mộ công lao; cuố cùng, số36 than phiề về"cuộ luậ chiế bấ hạh", nói mộ cách khác, rõ ràng là than phiề vềbài báo củ ê.May-en trong tờ"Rheinische Zeitung"[140], trong đ ông ta - kểcũg kỳlạ- có mộ lầ đ nói hế sựthậ vớ ông I-ung. Ông I-ung bịchìm đ?m trong mộ đm sư?ng mù, trong

mộ cuộ số hả, đ?n mứ ông ta tư?ng rằg dư?ng nhưông ta là "bạ chiế đ?u" củ chúng tôi, là "ngư?i bả vệnhữg tưtư?ng giố nhau"; ông ta nghĩrằg "mặ dù có sựbấ đ?ng ý kiế" giữ ông ta và chúng tôi, nhưg "sựđ?ng nhấ vềnguyên tắ và mụ đch vẫ không thểlay chuyể đ?ợ". Cầ hy vọg là bây giờông ta đ hiể ra rằg chúng tôi không muố và không thểkế nghĩ vớ ông ta đ?ợ. Những đ?ng vậ lư?ng thê đng thư?ng và những con ngư?i hai lòng ấ không dùng đ?ợ cho cuộ đ?u tranh mà ngư?i ta đ bắ đ?u và chỉcó thểtiế tụ vớ những con ngư?i có tính tình kiên quyế. Cũg trong bài báo này, ông ta còn bôi nhọmình ở chỗông ta dông dài nói mộ cách hế sứ tầ thư?ng vềsựđ?c tài vă họ củ phái tựdo và bả vệtựdo củ mình. Cứđ? cho ông ta hư?ng tựdo ấ đ - có thểcứbình thả đ? cho ông ta tán nhả cho đ?n ngày tậ thế Nhưg xin ông cho phép chúng tôi tỏlòng biế ơ ông vềsựủg hộcủ ông, và cho phép chúng tôi nói vớ ông mộ cách thành thậ và cở mởrằg chúng tôi coi ông là hạg ngư?i nhưthếnào. Bằg không, *ông* sẽlà mộ tên đ?c tài vă họ, mà muố làm mộ tên đ?c tài vă họ thì có lẽông ta lạ quá mề yế. Cũg tờbáo ấ đ kế thúc *mộ cách xứg đng* bằg lờ kêu gào giúp đ? ông ta chố lạ "tiếg kêu ích kỷ hưkhông củ kẻtrong *cơ đên cuồg* củ mình, muố đ? tựý thứ lên hàng thầ thánh", - và tờ"Königsberger

https://thuviensach.vn

Literatur-Blatt" thậ chí dám nhắ lạ những lờ kêu gọ kinh khủg ấ: "Đ? đ?o đ?o Cơ Đ?c, đ? đ?o sựbấ diệ, đ? đ?o Thư?ng đ?!!" Nhưg tờbáo lạ tựan ủ mình vềchỗ"những kẻđo huyệ đ đ?ng sẵ bên cử nhà đ? chự mang đ những cái thây ma im lìm củ những kẻhiệ còn đng vui sư?ng mộ cách vô tưlự. Do đ, lạ mộ lờ kêu gọ bấ lự nữ đ?i vớ tư?ng lai !

Những sốbáo sau này củ ông I-ung thì tôi còn chư đ?ợ thấ. Nhưg tôi thiế nghĩ mộ sốlý lẽnêu lên trên đy cũg đ? đ? chứg giả việ đổ ông I-ung ra khỏ doanh trạ củ những phầ

tửkiên quyế và củ những phầ tử"tựdo"; bây giờthì bả thân ông ta cũg có thểthấ ông ta đ bịbuộ tộ gì rồ. Tôi xin nêu thêm mộ nhậ xét này nữ. Không nghi ngờgì nữ, ông I-ung là mộ nhà vă ư?n hèn nhấ, bấ lự nhấ, rố rắ nhấ củ nư?c Đ?c. Do đu mà có tấ cảnhững đề đ, do đu mà có cái hình thứ giáo huấ đu đu cũg đ?ợ ông ta đm ra phô trư?ng? Có thể đề đ gắ vớ việ ông I-ung trư?c kia đ đ?ợ giáo huấ exofficio nhưngư?i ta nói chăg?[141]

Do Ph.Ăg-ghen viế vào khoảg 15 tháng Sáu 1842

In theo bả đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsche Jahrbücher fur Wissenschaft und Kunst" các số160, 161 và 162; ngày 7, 8 và 9 tháng Bả 1842

Ký tên: Phri-đích Ô-xvan-đ?

PHRI-ĐÍCH VIN- HEM IV, VUA PHỔ[142]

https://thuviensach.vn

Trong sốnhững quố vư?ng ở châu âu mà nhân cách khiế cho ở nư?c ngoài cũg chú ý đ?n, có bố ngư?i đ?c biệ đng lư ý: *Ni-cô-lai* ở Nga - vớ tính cách thẳg thẳ và thành thậ đ?n vô sỉcủ ông ta khi mong muố đ?t tớ chếđ? chuyên chế *Lu-i Phi-líp* ngư?i đng vai Ma-ki-a-vê-li củ thờ đ?i chúng ta; nữhoàng *Vích-tô-ri-a* ở Anh - mộ kiể mẫ hoàn mỹvềmộ nữhoàng lậ hiế; và *Phri-đích Vin-hem IV,* mà quan để - đ biể hiệ rõ ràng và cụthểqua hai nă cầ quyề - cầ đ?ợ xem xét ở đy mộ cách tỉmỉhơ.

Những nhậ xét củ chúng tôi quyế không phả là xuấ phát từnỗ că ghét và lòng hậ thù củ mộ nhóm ngư?i đng bịnhà vua ứ hiế và ghét cay ghét đ?ng, đng bịnhững quan chứ củ nhà vua đn áp và làm cho đêu đ?ng; chúng tôi cũg chẳg phả vì tứ tố chếđ? kiể duyệ mà đ đ?n chỗsửdụg tựdo xuấ bả đ? loan truyề những chuyệ tai tiếg và những lờ ngồ lê đi mách trong thành phốBéc-lin. Tờ "Der deutsche Bote" chú ý đ?n những vấ đ? khác. Nhưg vì trên các tờbáo, hàng ngày ngư?i ta thư?ng không ngớ tung ra những lờ xu nịh vô liêm sỉvà hèn hạđ?i vớ các quố vư?ng Đ?c và ngư?i Đ?c, cho nên cuố cùng, hoàn toàn cầ phả nhìn những kẻthố trịấ theo mộ quan để khác và đnh giá những hành đ?ng củ họ phư?ng thứ tưtư?ng củ họmộ cách vô tưnhưkhi chúng ta nhậ xét những ngư?i bình thư?ng khác.

Trong những nă cuố cùng củ đ?i vua trư?c[11*] - Phri-đích Vin-hem III[*], thế lự phả

tửkiên quyế và củ những phầ tử"tựdo"; bây giờthì bả thân ông ta cũg có thểthấ ông ta đ bịbuộ tộ gì rồ. Tôi xin nêu thêm mộ nhậ xét này nữ. Không nghi ngờgì nữ, ông I-ung là mộ nhà vă ư?n hèn nhấ, bấ lự nhấ, rố rắ nhấ củ nư?c Đ?c. Do đu mà có tấ cảnhững đề đ, do đu mà có cái hình thứ giáo huấ đu đu cũg đ?ợ ông ta đm ra phô trư?ng? Có thể đề đ gắ vớ việ ông I-ung trư?c kia đ đ?ợ giáo huấ exofficio nhưngư?i ta nói chăg?[141]

Do Ph.Ăg-ghen viế vào khoảg 15 tháng Sáu 1842

In theo bả đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsche Jahrbücher fur Wissenschaft und Kunst" các số160, 161 và 162; ngày 7, 8 và 9 tháng Bả 1842

Ký tên: Phri-đích Ô-xvan-đ?

https://thuviensach.vn

PHRI-ĐÍCH VIN- HEM IV, VUA PHỔ[142]

Trong sốnhững quố vư?ng ở châu âu mà nhân cách khiế cho ở nư?c ngoài cũg chú ý đ?n, có bố ngư?i đ?c biệ đng lư ý: *Ni-cô-lai* ở Nga - vớ tính cách thẳg thẳ và thành thậ đ?n vô sỉcủ ông ta khi mong muố đ?t tớ chếđ? chuyên chế *Lu-i Phi-líp* ngư?i đng vai Ma-ki-a-vê-li củ thờ đ?i chúng ta; nữhoàng *Vích-tô-ri-a* ở Anh - mộ kiể mẫ hoàn mỹvềmộ nữhoàng lậ hiế; và *Phri-đích Vin-hem IV,* mà quan để - đ biể hiệ rõ ràng và cụthểqua hai nă cầ quyề - cầ đ?ợ xem xét ở đy mộ cách tỉmỉhơ.

Những nhậ xét củ chúng tôi quyế không phả là xuấ phát từnỗ că ghét và lòng hậ thù củ mộ nhóm ngư?i đng bịnhà vua ứ hiế và ghét cay ghét đ?ng, đng bịnhững quan chứ củ nhà vua đn áp và làm cho đêu đ?ng; chúng tôi cũg chẳg phả vì tứ tố chếđ? kiể duyệ mà đ đ?n chỗsửdụg tựdo xuấ bả đ? loan truyề những chuyệ tai tiếg và những lờ ngồ lê đi mách trong thành phốBéc-lin. Tờ "Der deutsche Bote" chú ý đ?n những vấ đ? khác. Nhưg vì trên các tờbáo, hàng ngày ngư?i ta thư?ng không ngớ tung ra những lờ xu nịh vô liêm sỉvà hèn hạđ?i vớ các quố vư?ng Đ?c và ngư?i Đ?c, cho nên cuố cùng, hoàn toàn cầ phả nhìn những kẻthống trịấ theo mộ quan để khác và đnh giá những hành đ?ng củ họ phư?ng thứ tưtư?ng củ họmộ cách vô tưnhưkhi chúng ta nhậ xét những ngư?i bình thư?ng khác.

Trong những nă cuố cùng củ đ?i vua trư?c[11*] - Phri-đích Vin-hem III[*], thế lự phả

đ?ng trong guồg máy nhà nư?c bắ đ?u liên kế vớ thếlự phả đ?ng củ nhà thờ Phát triể đ?n cùng sựđ?i lậ củ mình vớ tựdo tuyệ đ?i, nhà nư?c chính thố cũg nhưnhà

https://thuviensach.vn

thờchính thống buộ phả quay vềnhững luậ để xuấ phát củ mình và khôi phụ lạ nguyên tắ Cơ Đ?c giáo vớ tấ cảnhững kế luậ củ nó. Nhưvậ, chính giáo Tin lành đ quay trởlạ Thiên chúa giáo; đ?i vớ giai đạ này, nó đ tìm đ?ợ những ngư?i đ?i diệ triệ đ? nhấ và xứg đng nhấ là *Lê-ô* và *Crum-ma-khơ* nhà nư?c Tin lành quay trởlạ cái chính thểquân chủphong kiế Cơ Đ?c giáo triệ đ? dư?i cái dạg mà *Phri-đích Vin-hem IV* đng cốsứ dựg lên.

Phri-đích Vin-hem IV hoàn toàn là sả phẩ củ thờ đ?i mình; đ là mộ nhân vậ mà ngư?i ta chỉcó thểcắ nghĩ đ?ợ mộ cách đ?y đ?, nế nhưtrong sựcắ nghĩ ấ xuấ phát từsựphát triể củ tinh thầ tựdo và từsựđ?u tranh củ tinh thầ tựdo chống lạ đ?o Cơ Đ?c, và chỉxuấ phát từđề đ mà thôi. Ông ta là mộ sả phẩ cự đan nhấ củ nguyên tắ chếđ? nhà nư?c Phổ ở ông ta, nguyên tắ này thểhiệ ra trong mư toan tậ hợ lự lư?ng lầ cuố cùng, nhưg đ?ng thờ cũg thểhiệ ra trong sựhoàn toàn bấ lự trư?c tựý thứ tựdo. Sựphát triể củ nư?c Phổtrư?c kia theo nguyên tắ ấ đ chấ dứ cùng vớ Phri-đích Vin-hem IV; ngư?i ta không thểhình dung nư?c Phổdư?i mộ hình thứ mớ, và nế nhưtrong thự tiễ Phri-đích Vin-hem IV thự hiệ đ?ợ hệthố củ mình thì nư?c Phổắ sẽhoặ giảquán triệ mộ nguyên tắ hoàn toàn mớ - nguyên tắ mớ này chỉcó thểlà nguyên tắ củ tinh thầ tựdo, - hoặ giảbịsụ đ?, nế nhưnó không đ? sứ đ? thự hiệ sựtiế bộđ.

Nhà nư?c, mà Phri-đích Vin-hem IV ra sứ dựg lên, theo cách nói củ ông ta, là nhà nư?c Cơ Đ?c giáo. Cái hình thứ trong đ đ?o Cơ Đ?c thể hiệ ra khi nó cố sứ đm lạ cho nó mộ dạg khoa họ, là thầ họ. Thự chấ củ thầ họ, đ?c biệ là trong thờ đ?i chúng ta, là sự hòa hoãn và xóa nhòa những mặ

đ?i lậ tuyệ đ?i. Thậ chí ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c triệ đ? nhấ cũg không thểhoàn toàn thoát khỏ những đề kiệ củ thờ đ?i chúng ta; thờ đ?i buộ họphả sử đ?i đ?o Cơ Đ?c; họchứ chấ trong mình những mầ mố mà sựphát triể có thểdẫ tớ chủnghĩ vô thầ. Từđ xuấ hiệ cái hình thứ thầ họ mà kẻphê phán nó là B. Bau-ơ cái hình thứ thầ họ đng thấ vào toàn bộđ?i sống củ chúng ta bằg sựđố trá bên trong củ nó và bằg đ?o đ?c giả Trong lĩh vự đ?i sống nhà nư?c, phù hợ vớ khoa thầ họ này là chếđ? cai trịhiệ nay ở Phổ Phri-đích Vin-hem IV có mộ hệthống, - dĩnhiên, đy là mộ hệthống lãng mạ hoàn toàn có nghiên cứ, vớ tưcách là kế quảtấ yế rút ra từquan để củ ông ta, bở vì muố tổchứ nhà nư?c theo quan để này thì cầ phả có trong tay mộ cái gì lớ hơ là mộ vài tưtư?ng tả mạ, rờ rạ. Nhưvậ, cầ phả làm sáng tỏtrư?c bả chấ thầ họ củ chếđ? này.

https://thuviensach.vn

Dựđ?nh thự hiệ nguyên tắ củ chủnghĩ chính thố vớ toàn bộhậ quảđ? ra từnguyên tắ đ, quố vư?ng Phổkhông chỉđ theo trư?ng phái lịh sửpháp quyề, mà thậ chí còn đ xa hơ nó và hầ nhưđ tớ sựphụ hưg theo tinh thầ củ Ha-lơ[143] . Muố thự hiệ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo, trư?c hế, ông ta phả làm cho cái nhà nư?c duy lý, quan liêu, hầ nhưđ trởthành vô thầ, thấ nhuầ những tưtư?ng CơĐ?c giáo, phả đ? cao việ cúng lễ khích lệngư?i ta bằg mọ cách tuân thủviệ cúng lễ Và ông ta đ không quên làm nhưvậ. Thuộ vềđề này có: những biệ pháp đ?ợ áp dụg nhằ mụ đch làm cho tấ cảmọ ngư?i nói chung và các viên chứ nói riêng càng thêm chă đ lễ việ làm cho ngư?i ta tuân thủngày chủnhậ mộ cách nghiêm ngặ hơ; luậ ly hôn đ? ợ dựthả khắ nghiệ hơ, việ thanh lọ (đ bắ đ?u mộ phầ) các việ thầ họ, việ coi trọg lòng tin hơ sựhiể biế trong các kỳsát hạh vềthầ họ, việ giao nhiề chứ vụchính thứ chủyế là cho những ngư?i tin đ?o, và rấ nhiề biệ pháp khác mà ai ai cũg biế. Những biệpháp ấ có thểlà mộbằg chứg đ? chứg tỏ rằg

Phri-đích Vin-hem IV lạ cốsứ trự tiế đ?a đ?o CơĐ?c vào nhà nư?c, xác lậ các đ?o luậ củ nhà nư?c theo những đề ră củ đ?o đ?c kinh thánh. Nhưg đy mớ chỉlà những biệ pháp đ?u tiên, trự tiế nhấ. Chếđ? nhà nư?c Cơ Đ?c giáo không thểdừg lạ ở đ. Bư?c tiế theo chính là việ tách nhà thờkhỏ nhà nư?c, mộ bư?c vư?t ra ngoài giớ hạ củ nhà nư?c Tin lành. Trong nhà nư?c Tin lành, vua là summus episcopus[11*] - giáo chủtố cao[*] và kế hợ trong con ngư?i củ mình quyề lự tố cao củ nhà thờvà củ nhà nư?c; mụ đch cuố cùng củ hình thứ nhà nư?c này là sựhợ nhấ nhà nư?c và nhà thờ nhưHê-ghen nói. Song cái đ?a vịgiáo chủcủ quố vư?ng - cũg nhưtoàn bộđ?o Tin lành, - là mộ sựnhư?ng bộđ?i vớ nguyên tắ thếtụ. Vì đ?a vịgiáo chủcủ quố vư?ng thừ nhậ sựcầ thiế phả có ngư?i thủlĩh trông thấ rõ củ nhà thờ cho nên nó là sựxác nhậ và chứg thự đ?a vịđ?ng đ?u củ giáo hoàng, nhưg, mặ khác, nó tuyên bốquyề lự trầ tụ, quyề lự thếtụ, tứ quyề lự nhà nư?c là tố cao tuyệ đ?i và bắ quyề lự nhà thờphả phụ tùng quyề lự nhà nư?c. Đy không phả là xác lậ mộ sựbình đ?ng nào đ giữ thếtụ và giáo hộ, mà là giáo hộ phả phụ tùng thếtụ. Bở vì nhà vua đ là nhà vua trư?c khi là summus episcopus, và sau khi đ là summus episcopus vua chủyế vẫ là vua, mà không đ?ợ ban mộ chứ vịgiáo hộ nào cả Mặ khác củ vấ đ? là, giờđy quố vư?ng tậ trung toàn bộquyề lự, quyề lự trầ gian và quyề lự trên trờ, vào trong con ngư?i củ mình, và vớ tưcách là thư?ng đ? củ trầ gian, ông ta là mộ biể hiệ hoàn thiệ củ nhà nư?c tôn giáo.

https://thuviensach.vn

Vì rằng sựlệthuộ loạ đ củ quyề lự nhà thờtrái vớ tinh thầ Cơ Đ?c giáo, cho nên tấ yế không tránh khỏ là muố trởthành nhà nư?c Cơ Đ?c giáo thì nhà nư?c lạ phả trảvềcho nhà thờtính chấ đ?c lậ củ nó đ?i vớ nhà nư?c. Nhưng vẫ không thể quay trở về đ?o Thiên chúa nhưthếđ?ợ ; cũg giốg như không thểnào giả phóng hoàn toàn nhà thờmà những nề móng chủyế củ nhà nư?c lạ không bịphá vỡ vì thếở đy cầ phả dùng đ?n mộ hệthố thỏ hiệ. Chính Phri-đích Vin-hem IV đ thự hiệ phư?ng pháp đ đ?i vớ nhà thờThiên chúa giáo. Còn đ?i vớ nhà thờTin lành thì ở đy cũg có những sựkiệ rõ ràng làm cho chúng ta thấ đ?ợ những quan để củ ông ta đ?i vớ vấ đ? đ: đ?c biệ cầ phả nhằ đ?n việ hủ bỏsựhợ nhấ có tính chấ cư?ng bách[144], và việ giả thoát phái Lu-the cũkhỏ ách áp bứ mà họđ phả chị đ?ng. Hiệ nay, trong giáo phái Tin lành đng nả ra mộ tình hình hoàn toàn đ?c đo. Giáo phái này không có ngư?i thủlĩh rõ ràng và nói chung không có sựthố nhấ, nó phân chia thành nhiề môn phái, và nhưvậ, nhà nư?c Tin lành có thểđm lạ tựdo cho giáo phái này chỉbằg cách coi các môn phái khác nhau là những phư?ng hộ đ?ợ nhà nư?c ban cho quyề tựdo tuyệ đ?i trong những công việ nộ bộcủ họ Tuy nhiên, nhà vua không từbỏđ?a vịgiáo chủcủ mình, mà ngư?c lạ, ông ta vẫ dành cho mình quyề phê chuẩ và nói chung, quyề tố cao, nhưg mặ khác, ông ta cũg đ?ng thờ thừ nhậ quyề lự Cơ Đ?c giáo đ?i vớ bả thân ông ta, vì thếcho nên ông ta cũg phả cúi mình trư?c nhà thờ Nhưvậ, những mâu thuẫ trong đ nhà nư?c Tin lành đng vậ đ?ng không những vẫ còn có hiệ lự, - mặ dầ vềbềngoài thì chúng hình nhưđ hoàn toàn đ?ợ giả quyế, - mà còn xả ra tình trạg trộ lẫ những nguyên tắ củ nhà nư?c Tin lành vớ những nguyên tắ củ nhà nư?c Thiên chúa giáo, tình trạg đ nhấ đ?nh phả dẫ đ?n mộ sựlẫ lộ và vô nguyên tắ kỳlạ Mà nhưvậ thì không còn phù hợ vớ thầ họ nữ rồ.

Bằg những hoạ đ?ng củ mình chống lạ vịđ?i giáo chủởKhuên[145], nhà nư?c Tin lành, thông qua An-ten-stai-nơvà Phri-đích Vin-hem III, đ nêu lên luậ để nói rằg ngư?i theo đ?o Thiên chúa triệ đ? không thểlà công dân hữ ích. Luậ để ấ đ?ợ toàn bộlịh sửthờ trung cổxác nhậ, chẳg những thích dụg đ?i vớ nhà nư?c Tin lành, mà còn thích dụg đ?i vớ mọ nhà

nư?c nói chung. Kẻnào xem toàn bộtồ tạ củ mình, toàn bộcuộ đ?i củ mình nhưlà ngư?ng cử đ? bư?c vào thiên đ?ờg, thì kẻđ không thểquan tâm tớ những công việ củ trầ gian đng nhưnhà nư?c đi hỏ ở những công dân củ mình. Nhà nư?c có tham vọg rằg nó là tấ cảđ?i vớ công dân củ mình; nó không thừ nhậ bấ cứquyề lự nào ởtrên bả thân nó và nói chung nó tựcoi mình là quyề lự tuyệ đ?i. Thếnhưg, ngư?i

https://thuviensach.vn

theo đ?o Thiên chúa lạ thừ nhậ thư?ng đ? và nơ ngựtrịcủ thư?ng đ?- nhà thờlà nguyên lý tuyệ đ?i, và vì thế họkhông bao giờcó thểđ?ng trên quan để nhà nư?c mà trong thâm tâm lạ không có sựdè dặ. Mâu thuẫ ấ không thểnào giả quyế đ?ợ. Theo ý kiế củ ngư?i theo đ?o Thiên chúa, ngay cảnhà nư?c Thiên chúa giáo cũg phả phụ tùng nhà thờ nế không thì ngư?i theo đ?o Thiên chúa sẽđạ tuyệ vớ nhà nư?c; vậ thì, sựđạ tuyệ giữ ngư?i theo đ?o Thiên chúa vớ nhà nư?c không theo đ?o Thiên chúa còn lớ đ?n mứ đ? nào nữ? Vềmặ này thái đ? củ chính phủtrư?c là hoàn toàn nhấ quán và có că cứ nhà nư?c chỉcó thểkhông xâm phạ đ?n tựdo củ đ?o Thiên chúa khi mà tôn giáo này chị tuân theo những luậ pháp hiệ hành. - Tình hình này không thểlàm vừ lòng quố vư?ng nhà nư?c Cơ Đ?c giáo. Vậ, còn phả làm gì nữ? Nhà nư?c Tin lành không thểtụ lạ đ?ng sau vư?ng triề Hô-hen-stau-phen Thiên chúa giáo, và ở cái mứ ý thứ mà nhà nư?c và nhà thờđ đ?t đ?ợ, thì mâu thuẫ chỉcó thểđ?ợ giả quyế triệ đ? bằg cách mộ bên nào đ trong hai bên phả phụ tùng bên kia - sựphụ tùng này, đ?i vớ bên bịkhuấ phụ, có giá trịnhưlà sựtựthủtiêu. Vấ đ? đ trởthành có tính nguyên tắ, mà đ?ng trư?c nguyên tắ, thì trư?ng hợ đ?n nhấ này, vớ tưcách là trư?ng hợ đ?n nhấ, sẽlùi lạ phía sau. Thế thì Phri-đích Vin-hem IV đ hành đ?ng như thế nào? Ông ta đ lẩ tránh, theo kiể thuầ túy thầ họ, những nguyên tắ đng đ?ợ đ? lên hàng đ?u và gây khó khă cho ông ta, ông ta chỉ bám lấ mộ trư?ng hợ nhấ đ?nh do tách rờ nguyên tắ mà trở thành hoàn toàn rố rắ và cố giả quyế trư?ng hợ đ bằg con đ?ờg thỏ hiệ. Giáo đnh không như?ng bộ và vì thế nhà nư?c đ bịđnh bạ. Nế nói vềnộ dung thậ sựcủ vụrố loạ ở Khuên, thì sựgiả quyế nổ tiếg củ vụtranh chấ này chung quy lạ là nhưthếđ?y.

Chính những mâu thuẫ hầ nhưkhông che đ?y, mà Phri-đích Vin-hem IV đ gây ra trong những mố quan hệqua lạ giữ nhà nư?c và nhà thờ cũg đ?ợ ông ta cốgây ra trong những mố quan hệbên trong củ nhà nư?c. Ởđy, ông ta đ có thểdự vào những lý thuyế đ có củ trư?ng phái lịh sửpháp quyề, và nhưvậ nhiệ vụtrởnên khá dễdàng. Tiế trình lịh sửđ làm cho nguyên tắ củ nề quân chủchuyên chếtrởthành nguyên tắ thố trịởĐ?c, đ thủtiêu quyề củ những đ?ng cấ phong kiế cũ đ biế nhà vua thành thư?ng đ? củ mộ nư?c. Thêm vào đ, trong khoả thờ gian từ1807 đ?n 1812, những tàn dưcủ thờ trung cổđ bịtấ công mãnh liệ và phầ lớ đ bịxóa bỏ Và dù sau này ngư?i ta có phụ cổđ?n chừg nào đ nữ, thì pháp chếcủ thờ kỳđ và pháp luậ Phổ sả sinh dư?i ảh hư?ng củ thờ kỳKhai sáng, vẫ là cơsởcủ pháp chếPhổ Tình hình nhưvậ tấ nhiên là không thểchị đ?ợ. Vì thế Phri-đích Vin-hem IV đ bám lấ tấ cảnhững gì mà ông ta còn tìm đ?ợ trong những tàn dưcủ thờ trung cổ. Tầg lớ quý tộ

https://thuviensach.vn

thếtậ theo quyề con trư?ng đ đ?ợ ông ta che chởvà tăg cư?ng thêm bằg những danh hiệ quý tộ mớ phong vớ đề kiệ tuân theo chếđ?nh con trư?ng thừ kế đ?ng cấ thịdân vớ tính cách là đ?ng cấ thịdân, tách khỏ quý tộ và nông dân, đ?ợ xem và đ?ợ đ?i xửnhưlà mộ đ?ng cấ đ?c thù đ?i diệ cho thư?ng mạ và công nghiệ; sựbiệ lậ củ những phư?ng hộ, tình trạg đng kín củ mộ sốnghềthủcông, và việ chúng xích lạ gầ vớ chếđ? phư?ng hộ v.v., đ?ợ khuyế khích. Nói chung, tấ cảnhững lờ nói và việ làm củ nhà vua, ngay từđ?u, đ nói lên sựthích thú đ?c biệ củ ông ta đ?i vớ chếđ? phư?ng hộ; đề này nói lên rõ hơ cảquan để thờ trung cổcủ ông ta. Tình hình chung số đ củ những liên

minh có đ?c quyề, - những liên minh này có thểđ?ợ hư?ng mộ sựtựdo và đ?c lậ nhấ đ?nh trong những công việ nộ bộcủ mình, hơ nữ mỗ liên minh đ?ợ gắ liề ở bên trong vớ những lợ ích nhưnhau, nhưg đ?ng thờ chúng lạ chốg chọ nhau và tìm mọ cách hạ nhau, - sựphân tán nhưthếnhững lự lư?ng củ nhà nư?c, cho đ?n cảtình trạg nhà nư?c tan rã hoàn toàn, là nét đ?c trưg củ đ? chếĐ?c, tạ thành mộ trong những yế tốquan trọg nhấ củ thờ trung cổ Nhưg, lẽđ?ơg nhiên, Phri-đích Vin-hem IV khôg đ?nh đ?a nhà nư?c CơĐ?c giáo tớ những giớ hạ cự đan nhưvậ. Mặ dù ông ta cũg tin rằg ông ta có sứmệh khôi phụ nhà nư?c CơĐ?c giáo thậ sự nhưg vềthự chấ, ông ta chỉmuố có cái vẻthầ họ bềngoài củ nhà nư?c CơĐ?c giáo, tứ sựlộg lẫ và hào nhoáng, chứkhông phả là sựcùng khổ sựáp bứ, sựhỗ loạ và sựtựdiệ vong củ nhà nư?c CơĐ?c giáo; tóm lạ, ông ta mong muố đ?t tớ cái "trung dung" củ thờ trung cổ cũg giốg nhưLê-ô chỉtiế nhậ ởđ?o Thiên chúa cái nghi lễlộg lẫ, cái vẻuy nghi tráng lệcủ nhà thờv.v., nhưg khôg phả toàn bộđ?o Thiên chúa. Chính vì vậ mà, lạ Chúa, trong những mong muố củ mình, Phri-đích Vin-hem khôg phả là mộ kẻtuyệ đ?i chốg phái tựdo và khôg phả là mộ kẻđ?c tài, ông ta muố đ? lạ cho những ngư?i dân Phổcủ mình tấ cảnhững tựdo có thểcó, nhưg chỉđ? lạ chúng dư?i hình thứ khôg tựdo, đ?c quyề và đ?c quyề. Ông ta khôg phả là kẻthù kiên quyế củ tựdo báo chí, ông ta sẽban bốtựdo này, nhưg vẫ là dư?i hình thứ đ?c quyề củ đ?ng cấ họ giả Ông ta khôg muố xóa bỏchếđ? đ?i diệ hoặ gạ bỏnó, ông ta chỉkhông muố đ? cho ngư?i công dân vớ tưcách là ngư?i công dân đ?ợ hư?ng thếđ? lạ diệ; ông ta muố lậ nên mộ thếđ? đ?i diệ *đ?ng cấ* dư?i cái dạg mà nó đ đ? ợ thự hiệ mộ phầ trong các hộ nghịđ?ng cấ hàng tỉh ở Phổ Tóm lạ, ông ta khôg thừ nhậ bấ kỳmộ quyề củ con ngư?i, quyề công dân, quyề phổbiế nào cả ông ta chỉ biế quyề của phư?ng hộ, đ?c quyề,

https://thuviensach.vn

đ?c quyề. Những quyề ấ thì ông ta cho rấ nhiề, bao nhiêu cũg đ?ợ, mà không đ? cho những quyề lự tuyệ đ?i củ mình bịnhững luậ pháp thành vă nhấ đ?nh hạ chế Chắ có lẽông ta cũg không dừg lạ ở đ. Có thểlà ngay hiệ nay, mặ dù những lờ hứ hẹ củ ông ta vớ các đàn đ?i biể thành PhốKhuê-ních-xbéc và Brê-xláp[146], ông ta cũg đ ôm ấ cái ý đ?nh ngầ - khi chính sách thầ họ củ ông ta đ?ợ thự hiệ khá rộg rãi - kế thúc công việ bằg cách ban hành bả hiế pháp đ? chếđ?ng cấ thờ trung cổvà do đ mà bó tay những kẻthừ kếmình, vì những ngư?i này có thểlà những ngư?i đ theo những quan để khác. Đề đ hẳ là triệ đ?, nhưg nó có phù hợ vớ quan để thầ họ củ ông ta hay không thì đ vẫ còn là vấ đ?.

Chúng ta đ thấ hệthố đ, tựbả thân nó, là không vữg chắ và không có cơsở là không nhấ quán nhưthếnào; việ thự hiệ hệthố đ trên thự tếnhấ đ?nh phả dẫ đ?n những sựdao đ?ng mớ và tình trạg không nhấ quán. Nhà nư?c quan liêu Phổlạh lùng, hệthố kiể soát, bộmáy nhà nư?c rệ rã, không muố biế gì vềchủnghĩ lãng mạ tuyệ đ?p, sáng ngờ, dễtin. Ngư?i ta bả rằg, nói chung, nhân dân còn đng ở mứ đ? phát triể chính trịquá thấ đ? có thểhiể đ?ợ cái hệthố củ nhà vua Cơ Đ?c giáo. Thếnhưg sựcă ghét đ?i vớ những đ?c quyề củ bọ quý tộ, đ?i vớ những tham vọg củ bọ tăg lữthuộ tấ cảcác tôn giáo, đ ă quá sâu rồ, khiế cho Phri-đích Vin-hem không thểkhông bịthấ bạ khi hành đ?ng mộ cách hoàn toàn công khai. Tình hình đ cắ nghĩ cái hệthố thă dò dè dặ mà ông ta đ áp dụg cho tớ nay, nhờnó mà thoạ đ?u ông ta dò xét đ?ợ dưluậ xã hộ, rồ sau đ vẫ còn đ? lạ cho mình đ? thờ giờđ? thu hồ cái biệ pháp quá gắ gao. Do đ mà có cái thủđạ: đ?y các vị bộ trư?ng ra trư?c và khi họ có những hành đ?ng quá mạh thì ông ta lạ tỏra không đ?ng ý vớ cách làm củ họ Chỉcó mộ đề lạlà các vịbộtrư?ng Phổ chị đ?ng đ?ợ tình trạg đ mà không xin từ chứ. Tình

trạg đ trư?c đy đ xả ra vớ Rô-khố; bây giờlạ đ?n lư?t ngài Ai-sơhoóc, mặ dù cách đy không lâu nhà vua còn gọ ông ta là hiệ sĩủ danh dựvà tán thư?ng những hành đ?ng củ ông ta. Nế nhưPhri-đích Vin-hem IV không áp dụg những thủđạ theo kiể thầ họ nhưvậ thì ông ta đ mấ lòng yêu mế củ nhân dân từlâu rồ, lòng yêu mế mà sởdĩông còn duy trì đ?ợ đ?n ngày nay, chỉlà vì ông ta có tính tình cở mở vui vẻ thái đ? hòa nhã lạthư?ng, phong cách lịh thiệ và có tài giễ cợ hóm hỉh không nểnang gì ngay cảđ?i vớ vư?ng công. Đ?ơg nhiên, ông cũg tránh phô bày ra phía trư?c những mặ quá khó coi, hoặ hơ thếnữ - nhưg mặ rõ ràng xấ xa củ hệthố củ mình; ngư?c lạ, ông ta nói vềhệthố đ nhưthếnó là hiệ thân củ tấ cảmọ sựtố đ?p, vĩđ?i và tựdo, và chỉcông khai xuấ đ?u lộdiệ trong trư?ng hợ hệthố này tỏra là

https://thuviensach.vn

mộ hệthống tựdo hơ so vớ hệthống bả hộhiệ hành ở Phổ còn trong trư?ng hợ ông ta có thểlộcái bộmặ không tựdo, thì ông ta thậ trọg lẩ mình trong bóng tố. Đ?ng thờ, khi chỉtặg cho chủnghĩ lậ hiế thông thư?ng những hình dung từcó tính chấ tán dư?ng, như"hờ hợ", "tầ thư?ng", ông ta vẫ nắ lấ thuậ ngữcủ nó và vậ dụg rấ khéo léo thuậ ngữđ trong những bài diễ vă củ mình - chẳg biế là đ? đễ đ?t ý nghĩcủ mình hay là đ? che đ?y những ý nghĩđ. Các nhà thầ họ hiệ đ?i, những ngư?i tán thành hệthống thỏ hiệ, cũg làm y hệ nhưvậ; họcũg thích dùng thuậ ngữchính trị tư?ng rằg bằg cách đ, họđng đn lấ những yêu sách củ thờ đ?i. Bru-nô Bau-ơgọ thẳg đề đ là sựgiảdố.

Còn nói vềviệ quả lý tài chính dư?i triề Phri-đích Vin-hem IV, thì ông ta đ không thểtựhạ chếtrong phạ vi những chi phí củ hoàng thấ mà cha ông đ xác lậ khi quy đ?nh rằg, trên cơsở*luậ pháp*, vua và triề đnh hàng nă đ?ợ cấ 2 triệ rư?i đ?ng ta-le trích trong các khoả thu nhậ từruộg đ?t nhà nư?c; sốcòn lạ cũg như các khoả thu nhậ khác thì dành cho

những nhu cầ nhà nư?c. Ngay kểđ?n khoả thu nhậ riêng củ ông, thì cũg có thểtính rằg nhà vua chi hế hơ 2 triệ rư?i, - bở vì sốtiề đ cũg còn phả trang trả khoả bổg lộ hàng nă củ các vư?ng công khác. Thêm nữ, Buy-lố - Cum-me-rố đ chứg minh rằg, báo biể tài vụnư?c Phổhoàn toàn giảdố. Việ quả lý những thu nhậ củ nhà nư?c ra sao, nói chung đ vẫ còn là mộ đề hoàn toàn bí mậ. Việ giả thuếđ từg vang tiếg chư hẳ là đng đ?ợ nhắ đ?n, việ đ đ có thểthự hiệ từlâu dư?i triề vua trư?c, nế nhưông ta không sợrằg ông ta sẽbuộ phả tăg thuếlên trởlạ.

Tôi nghĩrằg tôi đ nói đ? vềPhri-đích Vin-hem IV. Vớ tính tình quảthự là đn hậ củ ông ta, dĩnhiên là trong những sựviệ không liên quan đ?n lý thuyế củ ông ta, ông thành thự lắg nghe tiếg nói củ xã hộ, và trong những trư?ng hợ này, ông ta hành đ?ng quảthậ là tố. Chỉcòn lạ mộ vấ đ? là, khi nào ông ta sẽthự hiệ đ?ợ hệthống củ mình? Vềvấ đ? này, may thay, chỉcó thểtrảlờ mộ cách phủđ?nh. Kểtừnă ngoái, tứ là từkhi hình nhưngư?i ta đ? cho báo chí đ?ợ tựdo nhiề hơ - hiệ giờthì nó lạ ở vào tình trạg thiế tựdo nhấ, - nhân dân Phổđ bắ đ?u phát hiệ thấ mộ sựlớ mạh không tư?ng xứg mộ chút nào vớ sựnhỏbé củ biệ pháp đ?ợ áp dụg hồ đ. Ách kiể duyệ đng trói buộ cảmộ khố lự lư?ng to lớ ở Phổ đ?n nỗ chỉcầ nớ ra mộ chút thì những lự lư?ng đ sẽgây ra mộ sựphả ứg mạh mẽkhông lư?ng đ?ợ. Dưluậ xã hộ củ Phổngày càng tậ trung vào hai vấ đ?: chếđ? đ?i diệ, và đ?c biệ là tựdo báo chí. Dù nhà vua có xửsựnhưthếnào chăg nữ, trư?c tiên ngư?i ta cũg buộ ông ta phả

https://thuviensach.vn

ban hành tự do báo chí và mộ khi đ giành đ?ợ tự do báo chí thì sau đ mộ nă, tấ nhiên phả giành đ?ợ hiế pháp. Còn khi có chế đ? đ?i diệ, thì hoàn toàn không thểthấ trư?c đ?ợ sựphát triể sau này củ Phổsẽđễ ra nhưthếnào. Mộ trong những hậ quảđ?u tiên sẽlà việ xóa bỏliên minh vớ nư?c Nga,

nế nhưtrư?c đ nhà vua chư bịbắ buộ phả vứ bỏđ?a con đ? ấ củ nguyên tắ củ mình. Nhưng sau đ còn có thểtiế theo nhiề sựviệ khác nữ, và tình hình hiệ nay củ nư?c Phổấ giống tình trạg củ nư?c Pháp trư?c... song, tôi tránh phát biể bấ cứkế luậ nào quá vộ vàng.

Do Ph.Ăg-ghen viế vào khoảg tháng Mư?i 1842

In theo bả in trong tậ vă Nguyên vă là tiếg Đ?c

Đ in trong tậ vă "Einundzwanzig Bogen aus der Schweiz", hrsg. v. Herwegh. Zürich und Winterthur 1843

Ký tên: Ph.O

QUAN ĐỂM CỦ NƯ?C ANH VỀNHỮG CUỘ KHỦG HOẢNG TRONG NƯ?C

Luân Đn, ngày 29 tháng Mư?i mộ. Nế nhưvùi đ?u vào mộ nơ yên tĩh nào đ trong mộ thờ gian đ? nghiên cứ những đề kiệ củ nư?c Anh, nế nhưhình dung rõ tính chấ mỏg manh củ cái nề móng trên đ bám trụtoàn bộcái ngôi nhà nhân tạ củ

https://thuviensach.vn

sựthịh vư?ng xã hộ và chính trịcủ nư?c Anh, và ngay sau đ, đ sâu vào cuộ sống củ nư?c Anh thì sẽlấ làm lạrằg, ở đy, mỗ ngư?i đ?u nhìn vềphía trư?c, nhìn vềtư?ng lai, vớ mộ niề tin và mộ sựbình thả lạlùng. Các giai cấ thống trị- không kểlà đ?ng cấ trung lư hay tầg lớ quý tộ, đ?ng Vích hay đ?ng To-ri - đ cai quả đ?t nư?c lâu đ?n mứ đ?i vớ họ sựxuấ hiệ củ mộ đ?ng phái nào khác hình nhưlà đề gì không thểcó đ?ợ. Dù ngư?i ta có chỉcho hợthấ những tộ lỗ củ họ tính vô nguyên tắ, chính sách dao đ?ng, sựmù quáng và tính thủcự củ họ dù ngư?i ta có chỉcho hợthấ tình hình không ổ đ?nh củ đ?t nư?c, do những nguyên tắ củ hợtạ nên, - thì họvẫ giữmộ niề tin không thểlay chuyể đ?ợ và tựxem mình là lự lư?ng có khảnăg đ?a đ?t nư?c tớ tư?ng lai tố đ?p. Và nế nhưcách mạg không thểnổra ở Anh, ít ra nhưhọkhẳg đ?nh, thì dĩnhiên, họchẳg cầ phả lo ngạ vềđ?a vịthống trịcủ mình. Nế nhưphái Hiế chư?ng sẽkiên nhẫ chờđ?i cho đ?n lúc nó giành đ?ợ đ sốtrong hạviệ, thì trong nhiề nă nó sẽcòn phả triệ tậ mít-tinh và đi thự hiệ sáu để củ bả Hiế chư?ng nhân dân [147]; giai cấ tưsả không bao giờđ?ngý đ?u phiế phổthông, bở vì nế nó như?ng

Quan để củ nướ Anh vềnhững cuộ khủg hoảg trong nư?c

(Đng cậ nhậ)

Những cuộ khủg hoảg trong nư?c

(Đng cậ nhậ)

LẬ TRƯ?NG CỦ CÁC CHÍNH Đ?NG

Lan-kê-sia, ngày 19 tháng Chạ. Tình hình hiệ tạ củ nư?c Anh phứ tạ bao nhiêu, - nế nhưchỉnhìn vào tình hình trư?c mắ, chỉnhìn vào hiệ thự có thểtiế xúc, chỉnhìn vào mặ ngoài củ hoạ đ?ng thự tiễ, nhưlà ngư?i Anh thư?ng nhìn, - thì nó cũg đ?n giả bấ nhiêu, nế nhưđm cái hiệ tư?ng bềngoài ấ quy thành nộ dung cơbả củ nó. ở Anh, chỉcó ba đ?ng quan trọg: đ?ng củ giớ quý tộ đ?a chủ đ?ng củ giớ quý tộ tiề tệ và đ?ng củ phái dân chủ- cấ tiế. Đ?ng đ?u tiên, đ?ng To-ri, theo tính chấ và

https://thuviensach.vn

sựphát triể lịh sửcủ nó, là đ?ng thuầ túy kiể trung cổ phả đ?ng triệ đ?, là đ?ng củ quý tộ kiể cũ mộ đ?ng đ?ng loạ vớ trư?ng phái "lịh sử pháp quyề ở Đ?c và tạ thành chỗdự củ nhà nư?c Cơ Đ?c giáo. Hạ nhân củ đ?ng thứhai - đ?ng Vích - là thư?ng nhân và chủxư?ng, mà đ?a sốhợ thành cái gọ là đ?ng cấ trung gian. Đ?ng cấ trung gian này - bấ cứai đ?ợ coi là gentleman, tứ là những ai có thu nhậ khá giả nhưng không phả là giàu quá, đ?u thuộ vềđ?ng cấ này - chỉlà đ?ng cấ trung gian so vớ những nhà quý tộ và tưbả giàu có; còn so vớ công nhân thì đ?ng cấ ấ lạ là quý tộ. Ởmộ nư?c nhưnư?c Anh, nư?c chỉsống bằg công nghiệ và, do đ, có rấ đng công nhân, thì tình hình đ tấ nhiên sẽdễnhậ thấ hơ rấ nhiề so vớ ở nư?c Đ?c chẳg hạ, là nơ mà ngư?i ta quan niệ đ?ng cấ trung gian là thợthủcông và nông dân, và nơ mà ngư?i ta hoàn toàn không thấ có mộgiai cấ công nhân công xư?ng đng đ?o nhưvậ. Như vậ, đ?ng Vích sẽ bị đ?t vào vịtrí juste-milieu[11*] - trung dung[*] mậ mờmộ khi giai cấ công nhân bắ đ?u giác ngộ Mà đề đ hiệ nay đng diễ ra. Giai cấ công nhân ngày càng thấ nhuầ những nguyên tắ dân chủcấ tiế củ phái Hiế chư?ng và ngày càng thừ nhậ những nguyên tắ này là biể hiệ củ ý thứ tậ thểcủ mình. Nhưng hiệ nay đ?ng này mớ chỉở trong quá trình hình thành và vì thế còn chư thểhoạ đ?ng vớ toàn bộtinh lự.

Lẽdĩnhiên, ngoài ba chính đ?ng chủyế này còn có những phe phái đ? mọ màu sắ trung gian, trong đ có hai phái hiệ nay còn có mộ tầ quan trọg nhấ đ?nh, mặ dù đ mấ hế mọ nộ dung cơbả. Phái thứnhấ là mộ cái gì ởgiữ đ?ng Vích và đ?ng To-ri; đ?i diệ củ nó là Pin và Rớ-xen, và trong tư?ng lai gầ nhấ chắ chắ nó sẽgiành đ?ợ đ sốtrong hạviệ, do đ, chắ chắ nắ đ?ợ chính quyề. Mộ phái khác có màu sắ "cấ tiế", là mộ cái gì ở giữ đ?ng Vích và phái Hiế chư?ng; đ?i diệ củ phái này là dă sáu nghịviệ và mộ vài tậ san xuấ bả đ?nh kỳ đ?c biệ là tờ"Examiner"[149]; những nguyên tắ củ phái này, dù không chính thứ, đ đ?ợ coi là cơsởcủ Đ?ng minh toàn quố chố những đ?o luậ vềngũcố [150]. Phong trào Hiế chư?ng càng phát triể ảh hư?ng củ phái thứnhấ tấ nhiên phả mạh thêm, bở vì trái vớ phái Hiế chư?ng phái ấ biể hiệ đng sựthố nhấ những nguyên tắ củ đ?ng Vích và đ?ng To-ri mà phái Hiế chư?ng chính đ nhiề lầ nhấ mạh. Phái thứhai tấ phả hoàn toàn diệ vong cùng vớ sựlớ mạh củ phong trào Hiế chư?ng. Lậ trư?ng củ những đ?ng phái này đ?i vớ nhau đ?ợ biể lộrõ rệ nhấ trong thái đ? củ họđ?i vớ các đ?o luậ vềngũcố. Đ?ng To-ri không rờ bỏlậ trư?ng củ họmộ chút nào cả Bọ quý tộ biế rằg, sứ mạh củ họ ngoài lĩh vự lậ hiế củ thư?ng việ ra, chủyế là ở sựgiàu có củ họ Trong trư?ng hợ tựdo nhậ ngũcố thì giớ quý tộ sẽphả ký những hợ đ?ng mớ vớ tá đề theo những đề

https://thuviensach.vn

kiệ ít có lợ hơ đ?i vớ giớ quý tộ. Toàn bộsựgiàu có củ họ là ở sởhữ ruộg đ?t; giá trị củ sởhữ ruộg đ?t nă

trong mộ tỷlệkhông thay đ?i đ?i vớ tiề thuê ruộg và tụ xuố cùng vớ tiề thuê ruộg này. Hiệ nay, tiề thuê ruộg cao tớ mứ là, thậ chí vớ chếđ? thuếquan hiệ hành, tá đề vỡ bịphá sả; việ ban hành chếđ? tựdo nhậ ngũcố sẽcó thểlàm cho tiề thuê ruộg hạxuố, và cùng vớ nó thì giá trịcủ sởhữ ruộg đ?t cũg hạxuố mộ phầ ba. Đó là lý do đ?y đ? đ? cho giớ quý tộ cứbám rị lấ cái quyề đ có, cái quyề làm cho nông nghiệ phá sả và làm cho nông dân nghèo bịđi. Đ?ng Vích, bao giờcũg sẵ sàng đng vai trò juste-milieu, đ đ? nghịmứ thuếcốđ?nh là 8 si-linh mộ quác-tơ mứ thuếnày vừ đ? thấ đ? cho ngũcố nư?c ngoài có thểnhậ vào và làm cho thịtrư?ng tồ tệhơ đ?i vớ ngư?i tá đề, và nó cũg vừ đ? cao đ? cho ngư?i tá đề mấ hế mọ lý do đi hỏ những đề kiệ thuê ruộg mớ và đ? trung bình xác lậ ở trong nư?c mộ giá cảngũcố cao nhưhiệ nay. Như vậ, sựthông minh củ juste-milieu làm phá sả đ?t nư?c còn ghê gớ hơ nhiề so vớ sựbả thủcủ bọ phả đ?ng triệ đ?. Trong vấ đ? này "phái cấ tiế" thậ sựlà cấ tiế và đi hỏ tựdo nhậ ngũcố. Nhưg chỉtrong tuầ lễgầ đy, tờ"Examiner" mớ biể lộmộ sựdũg cả nhưvậ, còn Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố thì ngay từđ?u đ bịngậ vào cuộ đ?u tranh chố lạ những đ?o luậ vềngũcố hiệ hành và Sliding-scale [151], tớ mứ là đ?n tậ thờ gian gầ đy Đ?ng minh đ vẫ còn không ngớ ủg hộđ?ng Vích. Nhưg, việ tuyệ đ?i tựdo nhậ ngũcố, và nói chung "tựdo mậ dịh", dầ dầ đã trởthành tiếg hô chiế đ?u củ phái cấ tiế, còn những ngư?i thuộ đ?ng Vích thì cũg rộg lư?ng phụhọ vớ họvà cùng vớ họkêu gào "tựdo mậ dịh", mà họhiể là mứ thuếquan "vừ phả". Lẽ dĩnhiên, phái Hiế chư?ng không muố biế gì vềthuếngũcố. Nhưg, từtoàn bộtình hình đ, sẽrút ra đ?ợ đề gì? Đề đ?ợ rút ra là việ nhậ ngũcố phả đ?ợ tựdo, - đề này cũg chắ chắ như là việ đ?ng To-ri nhấ đ? nh bịđnh bạ bằ con đ?ờg hòa bình hoặ bằg bạ lự. Ngư?i ta chỉ có thể tranh cãi

vềnhững hình thứ mà sựthay đ?i đ sẽkhoác lấ mà thôi. Chắ chắ là phiên họ sắ tớ củ nghịviệ sẽlàm cho Pin từbỏbiể thuếlinh hoạ và đ?ng thờ làm cho ông ta hoàn toàn ra khỏ đ?ng To-ri. Giớ quý tộ sẽnhư?ng bộtrong tấ cảnhững vấ đ? gì không nhấ thiế dễ tớ việ hạthấ tỷsuấ tiề thuê ruộg, nhưg trong những vấ đ? khác thì họsẽkhông như?ng bộ Dù sao, khố liên minh Pin - Rớ-xen, trung tâm củ nghịviệ, cũg có nhiề hy vọg thành lậ chính phủvà bằg những biệ pháp nử vờ củ mình, họsẽcốhế sứ kéo dài việ giả quyế vấ đ? ngũcố. Nhưg kéo dài đ?n bao lâu thì đề đ không tùy thuộ ở họ mà tùy thuộ ở nhân dân.

https://thuviensach.vn

Do Ph. Ăg- ghen vị?t ngày 19 tháng Chạ 1842

In theo bả đ?ng trên báo Nguyên vă là tiếg Đ?c

Đ đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" số358, ngày 24 tháng Chạ 1842

TÌNH CẢH CỦ GIAI CẤ LAO Đ?NG ỞANH

Lan-kê-sia, ngày 20 tháng Chạ. Tình cảh củ giai cấ công nhân ở Anh ngày càng gay go hơ. Thự ra, tình cảh củ họhiệ nay hình nhưkhông xấ đ?n nhưthế ở các khu bông vả sợ, phầ lớ dân chúng đ?u có việ làm; ở Man-se-xtơcứ10 công nhân có thểlà chỉmộ ngư?i không có việ làm; ở Bôn-tơ và Bư?c-minh-hêm, chắ cũg có cùng mộ tỷlệnhưvậ; mà khi ngư?i công nhân Anh có việ làm thì họthỏ mãn rồ. Và họcó thểthỏ mãn, - ít ra là đ?i vớ công nhân ngành bông vả sợ, - nế nhưhọso sánh sốphậ củ mình vớ sốphậ củ những đ?ng chí mình ở Đ?c và ở Pháp. Ởnhững nư?c này, công nhân chỉkiế vừ đ? đ? sống qua ngày đạ tháng bằg bánh mì và khoai tây; nế mỗ tuầ đ?ợ mua thị mộ lầ là họsư?ng rồ. Còn công nhân ở Anh thì hàng ngày đ?ợ ă thị bò và vớ sốtiề củ mình, mua đ?ợ thị rán ngon hơ so vớ mộ nhà giàu ởĐ?c. Mộ ngày hai lầ anh ta uống trà, và bao giờanh ta cũg còn đ? tiề đ? uống mộ cố bia sau bữ trư và mộ cố rư?u grog vào buổ tố. Số đng công nhân Man-se-xtơđ?u sống nhưvậ, vớ mư?i hai giờlàm việ mộ ngày. Nhưg liệ tình hình đ có thểkéo dài đ?ợ lâu không! Chỉcầ thư?ng nghiệ lên xuống mộ chút là hàng ngàn công nhân không có bánh mì; sốtiề tiế kiệ ít ỏ củ họbiế đ rấ nhanh, và lúc đ nạ chế đi sẽđ dọ họ Mà cứmấ nă thì mộ cuộ khủg hoảg nhưvậ lạ nổra. Chính cái nề sả xuấ mởộg hiệ đng đm lạ công ă việ làm cho "những ngư?i bầ cùng" và đng trông chờvào thịtrư?ng Trung Quố, chính nề sả xuấ mởộg ấ phả tạ

https://thuviensach.vn

ra mộ khố lư?ng lớ hàng hóa và tình trạg ếổ trong việ tiêu thụchúng, thành thửnó lạ dễ tớ nạ bầ cùng phổbiế trong công nhân. Hiệ nay, tình cảh củ công nhân dệ là khá hơ cả Tạ các mởthan, công nhân phả làm mộ công việ nặg nềnhấ và có hạ đ? n sứ khỏ nhấ vớ tiề công thấ. Kế quảlà, so vớ những công nhân khác, bộphậ này củ giai cấ công nhân că ghét bọ nhà giàu hơ rấ nhiề, và vì vậ, họđ?c biệ nổ bậ lên vềnhững vụcư?p bóc, vềnhững hành đ?ng quá khích đ?i vớ bọ giàu có hơ, v.v.. Chẳg hạ ở đy, ở Man-xe-xtơ ngư?i ta rấ sợ"những cậ ở Bôn-tơ"[152], những kẻtỏra kiên quyế nhấ, cảtrong thờ gian các vựố loạ trong mùa hè. Công nhân kim khí, cũg nhưnói chung tấ cảnhững ngư?i làm lao đ?ng chân tay nặg nhọ, đ?u nổ tiếg nhưvậ. Nế nhưhiệ nay họđ số chẳ gấ vá vai rồ, thì trong trư?ng hợ kinh doanh đnh trệmộ chút, tình cảh củ họsẽra sao? Thự ra, trong giớ củ mình, công nhân cũg có lậ những quỹmà họbổsung bằg những khoả đng góp hàng tuầ đ? giúp đ? những ngư?i thấ nghiệ; nhưg khoả tiề này cũg chỉđ? khi mà các công xư?ng hoạ đ?ng tố, bở vì ngay cảtrong trư?ng hợ này cũg vẫ còn có khá nhiề ngư?i cầ đ?ợ trợgiúp. Mộ khi nạ thấ nghiệ trởthành phổbiế, thì nguồ cứ tếđ cũg bịcạ. Hiệ nay, Xố-len - nơ mà công xư?ng đng thu hẹ sả xuấ, - là con dê chị thay tră tộ, bở vì khi nề công nghiệ củ Anh mởộg ra thì bao giờcũg có vùng này hoặ vùng khác phả chị thiệ. Trong toàn bộvùng lân cậ Gla-xgô, nạ thấ nghiệ mỗ ngày mộ tăg. ỞPây-xli, mộ thành phốkhông lớ lắ, hai tuầ trư?c đy, có 7 ngàn ngư?i thấ nghiệ; hiệ nay đ có 10 000 ngư?i. Tiề trợcấ củ quỹtư?ng tếvố đ rấ ít rồ, lạ còn bịgiả đ mộ nử, vì tiề quỹđng cạ đ; tạ hộ nghịcủ giớ quý tộ lớ trên và lớ dư?i củ quậ Gla-xgô, ngư?i ta đ quyế đ?nh tổchứ mộ cuộ quyên góp nói là đ?nh thu cho đ?ợ 3 000 pao, nhưg biệ pháp này đ lỗ thờ rồ, và bả thân các ngài ấ trong thâm tâm dự tính thu đ?ợ không quá 400 pao.

Từtấ cảnhững đề nói trên, rố cuộ ngư?i ta thấ rằg, vớ toàn bộnề công nghiệ củ mình, nư?c Anh không chỉgánh nặg trên vai mộ giai cấ đng đ?o những ngư?i không có củ, mà còn phả gánh nặg trên vai mộ lớ ngư?i bầ cùng khá đng trong giai cấ đ, mộ lớ ngư?i bầ cùng mà nư?c Anh không thểnào thoát khỏ. Bả thân những ngư?i này phả tìm ra mộ lố thoát nào đ; nhà nư?c không thừ nhậ họ thậ chí còn xua đổ họ Ai kế tộ họ nế nhưđn ông thì đ?u trộ đôi cư?p, đn bà thì ă cắ và mạ dâm? Nhưg cái đi thì nhưthếnào, nó đ?ng hay ngọ, đề đ đu có liên quan tớ nhà nư?c; nhà nư?c ném những kẻbịđi này vào các nhà tù củ mình hoặ đ?y họđ?n những trạ giam phạ nhân, còn khi nhà nư?c thảhọra khỏ nhà tù và trạ giam, thì nhà nư?c có thểhài lòng nhìn thấ thành quảđ đ?t đ?ợ: nhà nư?c đ biế những con ngư?i bịtư?c

https://thuviensach.vn

mấ bánh mì thành những con ngư?i còn bịtư?c mấ cảđ?o đ?c nữ. Và, trong toàn bộcâu chuyệ này, đề kỳlạnhấ là đ?ng Vích sáng suố và "phái cấ tiế" vẫ không sao hiể nổ rằg, trong mộ tình cảh nhưvậ củ đ?t nư?c, do đu mà nả ra phong trào Hiế chư?ng và làm sao mà phái Hiế chư?ng lạ có thểnghĩrằg ở nư?c Anh họcó hy vọg giành đ?ợ thắg lợ, dù là những hy vọg mong manh nhấ.

Do Ph. Ăg-ghen vị?t ngày 26 tháng Chạ 1842

Đ đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" số359, ngày 25 tháng Chạ 1842

In theo bả đ?ng trên báo

Nguyên vă là tiếg Đ?c

NHỮG Đ?O LUẬ VỀNGŨCỐ

Lan-kê-sia, ngày 22 tháng Chạ. Những đ?o luậ vềngũcố đ đ?n ngày tậ số Nhân dân hế sứ că ghét "giá ngũcố quy đ?nh" và dù phái bả thủcó giởthủđạ gì chăg nữ, họcũg không thểđ?ng vững đ?ợ trư?c sứ tấ công củ quầ chúng phẫ nộ Ngài Rô-bớ Pin hoãn khóa họ củ nghịviệ tớ ngày 2 tháng Hai - mộ thờ hạ sáu tuầ lễcho phái đ?i lậ, đ? nung nấ hơ nữ sựđên giậ này. Trong phiên khai mạ khóa họ mớ, Pin sẽphát biể ý kiế đ?u tiên vềthang thuếlinh hoạ; mọ ngư?i đ?u tin rằg, trong quan để củ ông ta vềthang thuếnày ít ra ông ta cũg đ bắ đ?u ngảnghiêng rồ. Nế nhưông ta quyế đ?nh bãi bỏthang thuếnày, thì lẽdĩnhiên những phầ tửcự đan thuộ đ?ng To-ri sẽrờ bỏnhững chứ vụnộ các và như?ng chỗcho những phầ tửôn hòa thuộ đ?ng Vích, và nhưvậ thì khi đ sẽcó thểthự hiệ đ?ợ liên minh Pin - Rớ-xen. Dù sao, tầg lớ quý tộ cũg sẽtựbả vệmộ cách ngoan cố và vềphía mình, tôi cũg không nghĩrằg có thểlàm cho hợtựnguyệ tán thành việ tựdo nhậ ngũcố. Giớ quý tộ ở Anh đ tán thành dựluậ cả cách [153] và tán thành việ giả phóng những ngư?i theo đ?o Thiên chúa [154], nhưg sựhy sinh mà việ đ gây ra cho hợthì không đng gì so vớ

https://thuviensach.vn

sựhy sinh mà họsẽphả chị đ?ng nế bãi bỏnhững đ?o luậ vềngũcố. Sựsuy giả ảh hư?ng củ quý tộ đ?i vớ cuộ bầ cửvào hạviệ có nghĩ lý gì so vớ sựsụ giả 30% thu nhậ củ tấ cảbọ quý tộ nư?c Anh, do tài sả củ họđm lạ ? Và nế nhưcảhai dựluậ nói trên đ?u đ gây ra cuộ đ?u tranh nhưvậ, nế nhưngư?i ta giành đ?ợ dựluậ vềcả cách chỉlà nhờnhững làn sóng đ?u tranh củ quầ chúng nhân dân đ ném đ vào cử

Từtấ cảnhững đề nói trên, rố cuộ ngư?i ta thấ rằg, vớ toàn bộnề công nghiệ củ mình, nư?c Anh không chỉgánh nặg trên vai mộ giai cấ đng đ?o những ngư?i không có củ, mà còn phả gánh nặg trên vai mộ lớ ngư?i bầ cùng khá đng trong giai cấ đ, mộ lớ ngư?i bầ cùng mà nư?c Anh không thểnào thoát khỏ. Bả thân những ngư?i này phả tìm ra mộ lố thoát nào đ; nhà nư?c không thừ nhậ họ thậ chí còn xua đổ họ Ai kế tộ họ nế nhưđn ông thì đ?u trộ đôi cư?p, đn bà thì ă cắ và mạ dâm? Nhưg cái đi thì nhưthếnào, nó đ?ng hay ngọ, đề đ đu có liên quan tớ nhà nư?c; nhà nư?c ném những kẻbịđi này vào các nhà tù củ mình hoặ đ?y họđ?n những trạ giam phạ nhân, còn khi nhà nư?c thảhọra khỏ nhà tù và trạ giam, thì nhà nư?c có thểhài lòng nhìn thấ thành quảđ đ?t đ?ợ: nhà nư?c đ biế những con ngư?i bịtư?c mấ bánh mì thành những con ngư?i còn bịtư?c mấ cảđ?o đ?c nữ. Và, trong toàn bộcâu chuyệ này, đề kỳlạnhấ là đ?ng Vích sáng suố và "phái cấ tiế" vẫ không sao hiể nổ rằg, trong mộ tình cảh nhưvậ củ đ?t nư?c, do đu mà nả ra phong trào Hiế chư?ng và làm sao mà phái Hiế chư?ng lạ có thểnghĩrằg ở nư?c Anh họcó hy vọg giành đ?ợ thắg lợ, dù là những hy vọg mong manh nhấ.

Do Ph. Ăg-ghen vị?t ngày 26 tháng Chạ 1842

Đ đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" số359, ngày 25 tháng Chạ 1842

In theo bả đ?ng trên báo

Nguyên vă là tiếg Đ?c

NHỮG Đ?O LUẬ VỀNGŨCỐ

https://thuviensach.vn

Lan-kê-sia, ngày 22 tháng Chạ. Những đ?o luậ vềngũcố đ đ?n ngày tậ số Nhân dân hế sứ că ghét "giá ngũcố quy đ?nh" và dù phái bả thủcó giởthủđạ gì chăg nữ, họcũg không thểđ?ng vững đ?ợ trư?c sứ tấ công củ quầ chúng phẫ nộ Ngài Rô-bớ Pin hoãn khóa họ củ nghịviệ tớ ngày 2 tháng Hai - mộ thờ hạ sáu tuầ lễcho phái đ?i lậ, đ? nung nấ hơ nữ sựđên giậ này. Trong phiên khai mạ khóa họ mớ, Pin sẽphát biể ý kiế đ?u tiên vềthang thuếlinh hoạ; mọ ngư?i đ?u tin rằg, trong quan để củ ông ta vềthang thuếnày ít ra ông ta cũg đ bắ đ?u ngảnghiêng rồ. Nế nhưông ta quyế đ?nh bãi bỏthang thuếnày, thì lẽdĩnhiên những phầ tửcự đan thuộ đ?ng To-ri sẽrờ bỏnhững chứ vụnộ các và như?ng chỗcho những phầ tửôn hòa thuộ đ?ng Vích, và nhưvậ thì khi đ sẽcó thểthự hiệ đ?ợ liên minh Pin - Rớ-xen. Dù sao, tầg lớ quý tộ cũg sẽtựbả vệmộ cách ngoan cố và vềphía mình, tôi cũg không nghĩrằg có thểlàm cho họtựnguyệ tán thành việ tựdo nhậ ngũcố. Giớ quý tộ ở Anh đ tán thành dựluậ cả cách [153] và tán thành việ giả phóng những ngư?i theo đ?o Thiên chúa [154], nhưg sựhy sinh mà việ đ gây ra cho họthì không đng gì so vớ sựhy sinh mà họsẽphả chị đ?ng nế bãi bỏnhững đ?o luậ vềngũcố. Sựsuy giả ảh hư?ng củ quý tộ đ?i vớ cuộ bầ cửvào hạviệ có nghĩ lý gì so vớ sựsụ giả 30% thu nhậ củ tấ cảbọ quý tộ nư?c Anh, do tài sả củ họđm lạ ? Và nế nhưcảhai dựluậ nói trên đ?u đ gây ra cuộ đ?u tranh nhưvậ, nế nhưngư?i ta giành đ?ợ dựluậ vềcả cách chỉlà nhờnhững làn sóng đ?u tranh củ quầ chúng nhân dân đ ném đ vào cử

sổcủ các nhà quý tộ, - thì phả chăg chừg nào mà trên thự tếnhân dân còn chư chứg minh rằg họcó đ? dũg cả và sứ mạh đ? thự hiệ ý chí củ mình, giớ quý tộ cũg sẽhoãn việ giả quyế vấ đ? đ lạ? Thêm vào đ, những vụbiế đ?ng trong mùa hè đ chỉcho giớ quý tộ thấ rằg nhân dân Anh còn yế đố đ?n chừg nào khi họnổ dậ. Tôi tin chắ rằg, lầ này, tầg lớ quý tộ cũg vẫ kiên trì quan để củ họ khi mà họchư bịdao kểvào cổhọg. Nhưg, không còn nghi ngờgì nữ, việ nhân dân nộ cho quý tộ, cứmộ pao bánh mì mộ pen-ni (10 phen-ních Phổ, sẽkhông lâu nữ. Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố đ chă lo đ?n vấ đ? này. Hoạ đ?ng củ Đ?ng minh sôi nổ không thểtư?ng tư?ng đ?ợ; sau này tôi sẽviế chi tiế hơ vềđề này; hôm nay tôi chỉxin nói rằg mộ trong những kế quảquan trọg nhấ đ đ?t đ?ợ mộ phầ do những đ?o luậ vềngũcố, mộ phầ do Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố, là việ giả thoát tá đề khỏ ảh hư?ng tinh thầ củ những chủruộg quý tộ củ họ. Xư nay, chư có ai thờơ đ?i vớ các vấ đ? chính trịnhưnhững tá đề Anh, tứ là toàn thểbộphậ làm nông nghiệ củ nư?c nhà. Lẽdĩnhiên, lãnh chúa (đ?a chủ là ngư?i thuộ đ?ng To-ri và họđổ bấ kỳtá đề nào bỏphiế chố lạ đ?ng To-ri trong các cuộ bầ cửvào nghịviệ. Vì vậ,

https://thuviensach.vn

trong số252 nghịsĩmà các quậ nông nghiệ trong Vư?ng quố liên hợ phả bầ, thì thư?ng thư?ng hầ nhưchỉgồ toàn những ngư?i củ đ?ng To-ri mà thôi. Nhưng hiệ nay, do ảh hư?ng củ những đ?o luậ vềngũcố và nhờcó sách báo mà Đ?ng minh đ phổbiế hàng tră nghìn bả, tưtư?ng chính trịđ đ?ợ thứ tỉh trong tá đề. Tá đề đ hiể rằg lợ ích củ anh ta không nhấ trí vớ lợ ích củ lãnh chúa, mà trự tiế đ?i lậ vớ lợ ích đ, và những đ?o luậ vềngũcố bấ lợ đ?i vớ anh ta hơ bấ kỳđ?i vớ mộ ngư?i nào khác. Vì vậ, trong giớ tá đề, đ diễ ra mộ sựthay đ?i lớ. Phầ đng trong sốhọbây giờđ?u là ngư?i củ đ?ng Vích, và vì bọ lãnh chúa bây giờkhó mà có ảh hư?ng quyế đ?nh đ?i vớ lá phiế củ tá đề trong các kỳbầ cử cho nên có thểlà 252 ghếthuộ đ?ng To-ri không bao lâu nữ sẽchuyể sang tấ cảcho đ?ng Vích. Nế thậ chí việ chuyể đ chỉđ?ợ thự hiệ mộ nử thôi, thì bộmặ củ hạviệ cũg đ biế đ?i rấ nhiề rồ, bở vì tình hình đ sẽđ?m bả cho những ngư?i thuộ đ?ng Vích thư?ng xuyên chiế đ sốtrong hạviệ. Và tình hình đ *tấ phả* xả ra. Tình hình đ sẽđễ ra mộ cách dứ khoát khi những đ?o luậ vềngũcố bịhủ bỏ bở vì khi đ tá đề sẽhoàn toàn đ?c lậ đ?i vớ lãnh chúa, vì rằg khi hủ bỏnhững đ?o luậ vềngũcố thì những hợ đ?ng thuê ruộg nhấ đ?nh sẽđ?ợ ký kế vớ những đề kiệ hoàn toàn mớ. Giớ quý tộ nghĩrằg, khi ban hành những đ?o luậ vềngũcố, họđ làm mộ việ khôn khéo kỳlạ nhưng những món tiề mà họthu đ?ợ bằg con đ?ờg đ, còn lâu mớ bù đ?p đ?ợ sựthiệ hạ mà những đ?o luậ ấ đ gây ra cho họ Thiệ hạ này chính là ở chỗ kểtừlúc đ, giớ quý tộ không còn đng vai trò ngư?i đ?i diệ củ nông nghiệ nữ, mà đng vai trò kẻbả vệnhững lợ ích vịkỷcủ mình.

Do Ph. Ăg-ghen viế ngày 22 tháng Chạ 1842 *In theo bả đ?ng trên báo Đ đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" số360-361, ngày 27 tháng Chạ 1842* *Nguyên vă là tiếg Đ?c*

NHỮG BỨ THƯTỪLUÂN ĐN

https://thuviensach.vn

I

Đ?ng dân chủở Anh đng thu đ?ợ những thắng lợ nhanh chóng. Trong khi đ?ng Vích và đ?ng To-ri, quý tộ tiề tệvà quý tộ thếphiệ tiế hành mộ cuộ tranh cãi suông buồ tẻvềnhững câu chuyệ vô vịtạ "Hộ quán tán gẫ quố dân", theo cách nói củ đ?ng viên đ?ng To-ri Tô-mát Các-lai-lơ hoặ trong cái "nghịviệ có tham vọg đ?i biể cho công chúng nư?c Anh", nhưphầ tửthuộ phái Hiế chư?ng Phéc-giuýt Ô' Cô-no nói; trong khi nhà thờquố giáo mang toàn bộảh hư?ng củ mình ra hòng chố đ? cái tòa nhà mụ nát củ mình, bằg cách dự vào xu hư?ng giảnhân giảnghĩ củ dân tộ, còn Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố thì tung ra hàng tră ngàn [đ?ng p.xt.] vớ niề hy vọg ngông cuồg là bằg cái giá đ, hàng triệ [đ?ng p.xt.] sẽchạ vào túi củ các ngài chủxư?ng bông vả sợ, - chính trong lúc đ, chủnghĩ xã hộ bịkhinh thịvà bịnhạ báng đng tiế lên phía trư?c mộ cách bình tĩh và vững chắ và dầ dầ thâm nhậ vào dưluậ xã hộ. Chính trong thờ gian này, mấ nă dư?i ngọ cờcủ bả Hiế chư?ng nhân dân, mộ đ?ng mớ đng không kểxiế, đ hình thành và đ tiế hành cổđ?ng mạh mẽtớ mứ là, so vớ đ?ng đ, ô'cô-nen và Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố chỉlà những kẻbủ xỉ đng thư?ng. Nhưmọ ngư?i đ?u biế, ở nư?c Anh, các chính đ?ng đ? ng nhấ vớ các giai cấ và tầg lớ xã hộ; đ?ng To-ri thì đ?ng nhấ vớ tầg lớ quý tộ và phái hế sứ chính thố và ngụ thiệ củ nhà thờquố giáo Anh; đ?ng Vích thì gồ những chủxư?ng, thư?ng

nhân và những tín đ? không theo quố giáo [155],- xét vềtoàn bộthì bao gồ tầg lớ trên củ giai cấ tưsả; tầg lớ dư?i củ giai cấ tưsả hợ thành cái gọ là "phái cấ tiế", và cuố cùng, phong trào Hiế chư?ng thu hút lự lư?ng củ mình trong giớ thợthuyề, trong những ngư?i vô sả. Chủnghĩ xã hộ không phả là mộ chính đ?ng đng kín, nhưng nói chung, nó tuyể lự những ngư?i theo nó trong tầg lớ dư?i củ giai cấ tưsả và trong những ngư?i vô sả. Nhưvậ, ở Anh, ta thấ có mộ sựkiệ tuyệ diệ là, giai cấ nào giữmộ đ?a vịcàng thấ trong xã hộ, giai cấ nào càng "vô họ", theo nghĩ thông thư? ng củ từnày, thì giai cấ đ càng tiế bộ càng có tiề đ? to lớ. Nói chung, tình hình ấ đ?c trưg cho mọ thờ đ?i cách mạg, đề đ đ?c biệ thểhiệ rõ trong cách mạg tôn giáo mà sả phẩ củ nó là đ?o Cơ Đ?c: "ngư?i cùng khổlà có phúc", "sựkhôn ngoan củ thếgiớ này đ trởthành sựđên rồ, v.v.. Nhưg, có thểnói rằg chư bao giờ sự báo hiệ củ bư?c ngoặ vĩ đ?i lạ đ?ợ biể hiệ rõ rệ, nổ bậ, như ở Anh hiệ nay. ỞĐ?c, phong trào xuấ phát từlớ ngư?i không những có họ, mà thậ chí còn có họ vấ uyên thâm nữ; ở Anh, ba tră nă gầ đy, những ngư?i có họ (và các họ giảthì còn hơ thếnữ) vẫ làm đi

https://thuviensach.vn

làm đế trư?c những dấ hiệ củ thờ đ?i. Toàn thếgiớ đ?u biế rằg, tệthủcự thả hạ hiệ đng ngựtrịtrong các trư?ng đ?i họ ở Anh, và so vớ những trư?ng đ?i họ đ thì các trư?ng cao đ?ng ở nư?c Đ?c chúng ta vẫ còn là tố. Nhưg ởlụ đ?a, thậ chí ngư?i ta cũg không thểhình dung đ?ợ chấ lư?ng những tác phẩ củ các nhà thầ họ giỏ nhấ ởAnh, và ngay củ mộ bộphậ các nhà khoa họ tựnhiên giỏ nhấ ở Anh nữ, là nhưthếnào; ngư?i ta cũg không thểhình dung đ?ợ những tác phẩ phả đ?ng mà nhan đ? đ?ợ đ?ng đ?y rẫ trong các "Danh mụ sách mớ" hàng tuầ, là tồ đ?n nhưthếnào. Nư?c Anh là quê hư?ng củ kinh tếchính trịhọ, nhưg tình hình củ môn khoa họ ấ nhưthếnào trong giớ giáo sưvà các nhà chính trịthự tiễ? Họ thuyế tựdo thư?ng mạ củ A-đm Xmít đ thoái hóa

thành thuyế nhân khẩ củ Man-tút vớ những kế luậ đên rồcủ nó. Nó chỉđ? ra mộ hình thứ mớ, vă minh hơ, củ hệthốg đ?c quyề cũmà kẻđ?i diệ là đ?ng To-ri ngày nay, nó đ tiế hành đ?u tranh có kế quảchốg lạ những đề nhả nhí củ Man-tút, nhưg cuố cùng vẫ lạ đ đ?n những kế luậ củ Man-tút. Đu đu cũg là sựthiế nhấ quán và giảdố, trong khi đ thì những luậ vă kinh tếcó sứ thuyế phụ củ những ngư?i xã hộ chủnghĩ và mộ phầ là củ phái Hiế chư?ng nữ, lạ bịvứ bỏmộ cách khinh bỉvà chỉtìm đ?ợ đ?c giảtrong các đ?ng cấ bên dư?i. "Cuộ đ?i củ Giê-xu" củ Stơrau-xơđ đ?ợ dịh ra tiếg Anh. Không mộ nhà xuấ bả "đng kính" nào muố in tậ sách đ; cuố cùng, nó đ?ợ xuấ bả thành nhiề tậ, mỗ tậ ba pen-ni, hơ nữ kẻxuấ bả lạ là mộ ngư?i bán sách cổhoàn toàn thuộ vềhạg hai, nhưg rấ kiên quyế. Những bả dịh tác phẩ củ Rút-xô, Vôn-te, Hôn-bách và củ nhiề ngư?i khác nữ cũg gặ phả sốphậ nhưvậ. Hầ nhưchỉcó những đ?ng cấ bên dư?i là đ?c tác phẩ củ Bay-rơ và Se-li; không mộ ngư?i "đng kính" nào dám đ? những tác phẩ củ Se-li trên bàn củ mình, nế ngư?i đ không muố phả chị cái tă tiếg đng sợnhấ. Kế quảlà: những ngư?i cùng khổlà có phúc, bở vì thiên quố là củ họvà thếgiớ này sớ muộ rồ cũg là củ họ.

Tạ nghịviệ, hiệ nay ngư?i ta đng bàn đ?n bả dựluậ củ sir G.Grê-hêm vềviệ giáo dụ trẻem làm việ tạ các công xư?ng; theo dựluậ này ngư?i ta giớ hạ thờ gian lao đ?ng củ trẻem, thự hành việ giáo dụ bắ buộ, còn việ giám sát nhà trư?ng thì giao cho nhà thờquố giáo đ?m nhiệ. Dĩnhiên, dựluậ này đ gây ra mộ sựkích đ?ng chung và lạ tạ ra cái cớcho các đ?ng phái đ? sứ vớ nhau. Đ?ng Vích dựđ?nh bác bỏtoàn bộdựluậ, bở vì dựluậ gạ những ngư?i không theo quố giáo ra khỏ công việ giáo dụ thanh niên, và trong khi hạ chếthờ gian lao đ?ng củ trẻ em, dự luậ đ?t các chủ xư?ng vào

https://thuviensach.vn

tình trạg khó khă. Ngư?c lạ, trong phái Hiế chư?ng và những ngư?i xã hộ chủnghĩ, ngư?i ta cả thấ có sựđ?ng tình sâu sắ đ?i vớ khuynh hư?ng nhân đ?o chung củ dựluậ, trừmộ số để liên quan tớ nhà thờquố giáo Anh. Lan-kê-sia, trung tâm công nghiệ chủyế, cốnhiên cũg là mộ khu vự chủyế cổđ?ng cho dựluậ nói trên. Ởđy, tạ các thịtrấ, phái To-ri hoàn toàn bấ lự; vì thế những cuộ mít-tinh củ họnhân có bả dựluậ không đ?ợ tiế hành công khai. Thoạ tiên, những ngư?i không theo quố giáo nhóm họ theo phư?ng hộ đ? đ?a ra bả thỉh nguyệ chống lạ dựluậ, rồ sau đ mớ liên minh vớ các chủxư?ng thuộ phái tựdo đ? triệ tậ các cuộ mít-tinh ở thành phố Mộ cuộ mít-tinh ở thành phốnhưvậ do quan chứ cao nhấ ở thịtrấ triệ tậ, họ hoàn toàn công khai và mỗ ngư?i thịdân đ?u có quyề phát biể ý kiế củ mình tạ đ. Vì thế nế nhưphòng họ đ? rộg, thì ở đ?y thắg lợ chỉcó thểthuộ vềđ?ng phái mạh nhấ và kiên quyế nhấ. Và tạ tấ cảcác cuộ mít-tinh đ đ?ợ triệ tậ cho tớ nay ở thành phố phái Hiế chư?ng và những ngư?i xã hộ chủnghĩ bao giờcũg là những kẻchiế thắg. Cuộ mít-tinh đ?u tiên nhưvậ đ đ?ợ triệ tậ tạ Xtố-poóc, nơ chỉcó mộ phiế tán thành nghịquyế củ đ?ng Vích, còn toàn thểthì tán thành nghịquyế củ phái Hiế chư?ng, thành thửviên thịtrư?ng Xtố-poóc, ngư?i thuộ đ?ng Vích, đ bịbuộ phả ký vào đ?n thỉh nguyệ củ phái Hiế chư?ng vớ tư cách là chủ tịch cuộ mít-tinh, và phả gử bả thỉh nguyệ này cho nghịviên phái Hiế chư?ng (Đ?n-cơ-bơ đ? trình lên nghị việ. Cuộ mít-tinh thứ hai đ đ?ợ cửhành tạ Xôn-phoóc, mộ loạ ngoạ ô củ Man-se-xtơvớ gầ mư?i vạ dân; tôi đ có mặ tạ cuộ mít-tinh này. Đ?ng Vích đ dùng mọ biệ pháp đ? đ?m bả thắg lợ cho mình. Thịtrư?ng ngồ ghếchủtọ và nói rấ nhiề vềtinh thầ vô tư nhưg khi có ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng hỏ là có đ?ợ phép tranh luậ hay không, thì ngư?i này đ?ợ trảlờ là: có, sau khi cuộ mít-tinh kế thúc! Ngư?i ta dự đ?nh nhân khi ồ ào đm thông qua nghị

quyế thứnhấ, nhưg phái Hiế chư?ng đ kị thờ cảh giác và ngă chặ đ?ợ việ làm đ. Khi mộ ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng bư?c lên diễ đn thì có mộ mụ sưkhông theo quố giáo nhả đ?n và đ?nh đ?y ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng ấ xuố g! Tuy thế mọ việ vẫ diễ ra tố đ?p cho đ?n khi, cuố cùng, ngư?i ta đ?a ra mộ bả thỉh nguyệ theo tinh thầ củ đ?ng Vích. Lúc đ, mộ ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng phát biể ý kiế và đ? a ra mộ tu chính án; thếlà vịchủtịch cùng vớ cảđàn ngư?i tùy tòng củ ông ta thuộ đ?ng Vích lậ tứ đ?ng dậ và bỏphòng họ. Tuy nhiên, cuộ mít-tinh vẫ tiế tụ, và bả thỉh nguyệ củ phái Hiế chư?ng đ đ?ợ đ?a ra biể quyế, nhưg chính vào thờ để quyế đ?nh, thì các quan chứ cảh sát, mấ lầ can thiệ giúp cho đ?ng Vích, đ tắ đn và buộ cuộ mít-tinh phả giả tán. Tuy vậ, trên sốbáo đ?a phư?ng ngay sau đ, những ngư?i

https://thuviensach.vn

thuộ đ?ng Vích đ công bốrằg mọ quyế nghịcủ họđ đ?ợ thông qua, và viên thịtrư?ng đ vô liêm sỉtớ mứ là ký tên mình vào quyế nghị "theo sựủ nhiệm và chỉthịcủ cuộ mít-tinh"! Sựtrung thự củ đ?ng Vích là nhưthếđ?y! Hai ngày sau, cuộ mít-tinh thứba đ đ?ợ triệ tậ ở Man-se-xtơ và ở đy cũg vậ, những đ?ng cấ tiế đ thu đ?ợ thắg lợ rự rỡnhấ. Mặ dù thờ gian họ đ?ợ lự chọ sao cho phầ lớ công nhân công xư?ng không thểtham gia cuộ mít-tinh, nhưg trong phòng họ đ?i đ sốvẫ là những ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng và những ngư?i xã hộ chủnghĩ. Những ngư?i thuộ đ?ng Vích chỉgiớ hạ trong những để giống nhau giữ họvà phái Hiế chư?ng; mộ ngư?i xã hộ chủnghĩ và mộ ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng đ lên diễ đn và đ chứg minh cho những ngư?i thuộ đ?ng Vích rằg, trong ngày hôm ấ, những ngư?i thuộ đ?ng Vích đ xửsựgiống nhưnhững ngư?i thuộ phái Hiế chư?ng mẫ mự. Ngư?i xã hộ chủnghĩ ấ đ tuyên bốthắg vớ họrằg anh ta lên đy vớ ý đ?nh phả đ?i họmiễ là tìm đ?ợ mộ cái cớhế sứ nhỏnhặ, nhưg mọ việ đ diễ ra phù hợ vớ sựmong đ?i củ anh ta. Nhưvậ là Lan-kê-sia, và đ?c biệ

là Man-se-xtơ cái ổ củ đ?ng Vích, trung tâm để củ Đ?ng minh chống những đ?o luậ vềngũcố, đ đm lạ cho phái dân chủ- cấ tiế mộ đ sốrự rỡ và do đ, thếlự củ "phái tựdo" bịtê liệ hoàn toàn.

II

Tạ Luân Đn, báo "Allgemeine Zeitung" ở Au-xbuố có mộ ký giảthuộ phái tựdo vớ ký hiệ (*), ký giảnày bào chữ cho những mư mô củ đ?ng Vích bằg những bài báo buồ tẻvà dài dòng đ?n phát sợ Nhà tiên tri này báo tin rằg "Đ?ng minh chống những đ?o luậ vềngũcố là mộ quyề lự hiệ nay ởtrong nư?c", và nhưvậ ông ta thố ra mộ đề dố trá hế sứ lớ mà xư nay chư bao giờcó mộ ký giảthiên vịnào thố ra. Đ?ng minh là mộ quyề lự ở trong nư?c! Quyề lự này ở đu? Trong nộ các chăg? Nhưg ở đ?y có Pin, Grê-hêm và Glát-xtôn, những kẻthù đ?c ác nhấ củ Đ?ng minh. Trong nghịviệ chăg? Nhưg ở đ?y, mỗ kiế nghịcủ Đ?ng minh đ?u bịbác bỏbở mộ đ sốphiế hiế thấ trong biên niên sửcủ nghịviệ Anh. Vậ thì quyề lự này nằ ở đu? Trong công chúng, trong quố dân chăg? Chỉcó mộ ký giảrỗg tuếh, nông nổ, mớ có thểtrảlờ câu hỏ này mộ cách khẳg đ?nh; đ?i vớ ký giảđ thì Đu-ri-lai-nơlà công chúng, còn hộ nghịđ?ợ triệ tậ mộ cách ngẫ nhiên vớ cảh ồ ào và tiếg la hét là dưluậ xã hộ. Nế nhưký giảthông minh này lạ mù lòa đ?n mứ không thểnhìn thấ ngay cảban ngày, - sốphậ củ những ngư?i thuộ đ?ng Vích là nhưvậ - thì tôi

https://thuviensach.vn

sẽnói cho ông ta biế thếlự củ Đ?ng minh là nhưthếnào. Đ?ng minh đ bịđ?ng To-ri đổ ra khỏ nộ các và nghịviệ, đ bịphái Hiế chư?ng đổ ra khỏ dưluậ xã hộ. Phéc-giuýt ô'cô-no đ đnh bạ Đ?ng minh trong tấ cảnhững thành phốcủ Anh mộ cách đ?y thắng lợ; đu đu ông ta cũg thách thứ Đ?ng minh tranh luậ công khai, và không mộ lầnào Đ?ng minh nhậứg chiế cả Đ?ng minh

không thểtriệ tậ mộ cuộ mít-tinh công khai nào mà lạ không bịphái Hiế chư?ng đnh bạ mộ cách hế sứ nhụ nhã. Những cuộ mít-tinh long trọg hồ tháng Giêng ở Man-se-xtơvà những cuộ họ đ?ợ triệ tậ hiệ nay tạ nhà hát Đu-ri-lai-nơở Luân Đn, ở đ?y các quý ngài phái tựdo đng lừ dố lẫ nhau bằg đ? mọ kiể và mư toan tựdố mình vềtình trạg bấ lự bên trong củ mình, tấ cảnhững cái ấ đ?u là "gỗmụ trát sơ", đề đ chắg lẽký giảcủ Au-xbuố lạ không biế hay sao? Ai đ?ợ phép tớ những cuộ họ đ? *Chỉcó những hộ viên củ Đ?ng minh hay những ngư?i đ?ợ Đ?ng minh cấ thểvào họ.* Có nghĩ là, ở đy, không mộ đ?ng thù đ?ch nào có thểcó triể vọg chống đ?i mộ cách có hiệ quả và vì vậ mà không ai kiế đ?ợ thểvào họ; dù đ?ng thù đ?ch có vậ dụg mư mẹ gì chăg nữ thì họvẫ không thểkéo hàng tră tín đ? củ mình tớ đy đ?ợ. Những cuộ mít-tinh nhưthế sau đ đ?ợ gọ là những cuộ mít-tinh "công khai", đ đ?ợ Đ?ng minh tổchứ trong nhiề nă nay rồ, và tạ những cuộ mít-tinh này, Đ?ng minh tựchúc mừg những "thắng lợ" củ mình. Tạ những cuộ mít-tinh "công khai" đ?ợ triệ tậ theo giấ mờ đ, Đ?ng minh có thểtùy thích chếgiễ cái "bóng ma Hiế chư?ng", hơ thếnữ, Đ?ng minh còn biế rằg tạ những cuộ mít-tinh thậ sựcông khai, Ô' Cô- no, Đ?n-cơ-bơ Cu-pơvà những ngư?i khác đp lạ mộ cách thích đng những cuộ tấ công đ củ Đ?ng minh. Cho tớ nay, vớ mộ đ sốtuyệ đ?i, phái Hiế chư?ng đ làm thấ bạ mọ cuộ mít-tinh công khai củ Đ?ng minh, nhưg Đ?ng minh thì chư lầ nào cả trởđ?ợ các cuộ mít-tinh củ phái Hiế chư?ng. Do đ mà Đ?ng minh că ghét phái Hiế chư?ng, do đ mà có những tiếg kêu la vềviệ phái Hiế chư?ng "phá hoạ" cuộ mít-tinh này hay cuộ mít-tinh khác: Đ?ng minh gọ sựphẫ nộcủ sốđng ngư?i đ?i vớ sốít ngư?i đng từtrên diễ đn tìm cách lợ dụg sốđng ngư?i đ? thự hiệ mụ đch củ mình là "phá hoạ". Vậ thì quyề lự củ Đ?ng minh ở đu? - ở trong sựtư?ng tư?ng củ nó và cũg ởtrong ví tiề củ nó.

Đ?ng minh rấ giàu; vớ việ xóa bỏnhững đ?o luậ vềngũcố, giố nhưlà mộ phép màu, nó hy vọg tạ ra sựhưg thịh mớ củ thư?ng mạ và trông mong bù lạ những hao phí củ mình gấ tră lầ. Những sốquyên tiề mang lạ cho Đ?ng minh những khoả tiề lớ đ? trang trả các khoả chi cho tấ cảnhững cuộ hộ họ xa hoa đ, cho tấ cảnhững sựlộg lẫ hào nhoáng đ. Nhưg ở đ?ng sau cái bềngoài choáng lộ này, không có gì là hiệ

https://thuviensach.vn

thự cả "Hộ Hiế chương toàn quố"[156] - tổchứ củ phái Hiế chư?ng - thì mạnh hơ theo sốlư?ng hộ viên; chẳg mấ chố nó cũg sẽcó thểthu đ?ợ nhiề tiề hơ, mặ dù nó chỉgồ những công nhân nghèo, còn trong hàng ngũĐ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố thì hế thả đ?u là những chủxư?ng và nhà buôn giàu có. Đó là vì tổchứ Hiế chư?ng thu đ?ợ tiề củ nó tuy là từg phen-ních mộ, nhưg hầ nhưmọ hộ viên đ?u đng góp, còn Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố thì tuy có những món tiề lớ gử đ?n, nhưg chỉdo mộ sốngư?i cá biệ đng góp. Phái Hiế chư?ng có thểdễdàng thu đ?ợ hàng tuầ *mộ triệ pen-ni,* Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố có thểlàm nổ việ đ không, đ còn là vấ đ? lớ. Đ?ng minh này đ công bốquyên góp 50 000 p.xt. và đ thu đ?ợ khoảg 70 000 p.xt.; Phéc-giuýt ô'Cô-no sắ mởmộ cuộ quyên góp 125 000 *pao xtéc-linh* đ? thự hiệ mộ dựán, và ngay sau khi quyên góp đ?ợ sốtiề ấ rồ, có lẽcòn phả quyên thêm mộ sốtiề nhưthếnữ, và nhấ đ?nh ông ta sẽthu đ?ợ sốtiề ấ. Lúc đ Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố sẽdùng "quỹlớ" củ mình đ? làm gì ?

Vì sao phái Hiế chư?ng lạ đ?i lậ vớ Đ?ng minh ấ - vấ đ? này lầ khác sẽ bàn tớ. Giờ đy, chỉ xin lư ý mộ đề là những cố gắg và công sứ củ Đ?ng minh này có *mộ* mặ tố; đ chính là cái phong trào do việ cổđ?ng chố những đ?o luậ vềngũcố gây ra trong mộ giai cấ xã hộ mà cho tớ nay vẫ còn hoàn toàn nằ im - trong dân cư nông nghiệ. Cho tớ nay,

giai cấ này chẳg hềquan tâm gì vềmặ xã hộ; bịphụthuộ vào bọ chủruộg có thểhuỷbỏhợ đng thuê ruộg vào bấ cứnă nào, lãnh đ?m, dố nát, các tá đề nă này qua nă khác cửvào nghịviệ toàn là những ngư?i thuộ đ?ng To-ri- 251 trong số658 nghịviên hạviệ, - và cho tớ nay vẫ là chỗdự chủyế củ đ?ng phả đ?ng. Nế nhưcó mộ tá đề nào đ muố chố lạ việ bỏphiế có tính chấ truyề thố ấ, thì anh ta không đ?ợ giớ mình ủg hộ và chủruộg có thểdễdàng không cho anh ta thuê ruộg. Trong lúc đ thì hiệ nay, trong lớ dân cưnày, ngư?i ta thấ có mộ sựphụ hồ hoạ đ?ng nhấ đ?nh; đ có những tá đề thuộ phái tựdo, và trong sốnày, có những ngư?i đ hiể rõ rằg lợ ích củ chủ ruộg và lợ ích củ tá đề trong rấ nhiề trư?ng hợ trự tiế đ?i lậ vớ nhau. Ba nă trư?c đy, đ?c biệ là ở tạ nư?c Anh chính thố, không ai dám nói đề đ vớ tá đề, nế không liề bịchếgiễ hoặ thậ chí bịđnh. Công tác củ Đ?ng minh chố những đ?o luậ lệngũcố trong giai cấ này đ đm lạ kế quả nhưg hoàn toàn rõ ràng là những kế quảkhác vớ sựmong đ?i củ Đ?ng minh đ, bở vì, nế nhưchắ chắ rằg đng đ?o tá đề sẽdầ dầ chuyể sang đ?ng Vích, thì lạ càng chắ chắ rằg đng đ?o công nhân nông nghiệ sẽhư?ng vềphái Hiế chư?ng. Không thểcó tình hình này mà lạ

https://thuviensach.vn

không có tình hình kia, và vì vậ, cảở đy Đ?ng minh cũg chỉthu đ?ợ mộ sựbù đ?p nhỏbé đ?i vớ sựtổ thấ mà nó đ phả chị tạ các thành phốvà tạ các khu công nghiệ nă nă trởlạ đy, do phong trào Hiế chư?ng gây ra - sựtổ thấ ấ thểhiệ ra ở việ giai cấ công nhân kiên quyế và triệ đ? xa rờ Đ?ng minh đ. Vư?ng quố củ juste-milieu đ lỗ thờ rồ, và "quyề lự ở trong nư?c" đ đ?ợ phân chia thành những cánh cự đan. Trư?c những sựkiệ không thểchố cãi đ?ợ này, tôi xin hỏ ngài ký giảbáo "allgemeine Zeitung" ở Au-xbuố: "thếlự củ Đ?ng minh" đng ẩ giấ ở đu?

III

So vớ những ngư?i xã hộ chủnghĩ Pháp thì những ngư?i xã hộ chủnghĩ Anh có tính nguyên tắ và thự tiễ hơ nhiề. Sở dĩnhưvậ, chủyế là vì họtiế hành cuộ đ?u tranh công khai chố các loạ nhà thờvà chẳg muố biế gì đ?n tôn giáo. Tạ những thành phốlớ hơ họthư?ng tổchứ ra mộ "hall" (nhà họ), ở đy, mỗ chủnhậ, họnghe những bài nói chuyệ thư?ng là thù đ?ch vớ đ?o Cơ Đ?c và có tính chấ vô thầ, nhưg thư?ng hay bàn đ?n mộ mặ nào đ củ đ?i sốg công nhân; trong sốcác diễ giảcủ họ(các nhà thuyế giáo), theo tôi, Oát-xơởMan-se-xtơdầ sao cũg là mộ ngư?i xuấ sắ, đ từg viế mộ sốcuố sách mỏg tài hoa vềvấ đ? sựtồ tạ củ Chúa và vềkinh tếchính trịhọ. Các diễ giảcó cách lậ luậ rấ hay: trong mọ vấ đ?, họđ?u xuấ phát từkinh nghiệ, và từnhững sựkiệ có thểchứg minh hay những sựkiệ rõ ràng, rút ra những kế luậ sâu sắ vềnguyên tắ, thành thửrấ khó đ?u tranh lạ vớ họtrên miếg đ?t đ đ?ợ họlự chọ. Nếu nhưcó ngư?i nào đ tìm cách chuyể cuộ tranh luậ sang mộ lĩh vự khác thì họchếgiễ ngư?i đ mà thôi; ví dụ nế nhưtôi nói: con ngư?i không đ?ợ đ?t sựtồ tạ củ thư?ng đ? lệthuộ vào những bằg chứg thự tế thì họtrảlờ: "Luậ để mà ngài nêu ra buồ cư?i biế bao: nế nhưthư?ng đ? không biể hiệ bả thân thông qua những sựkiệ thự tế thì chúng tôi có liên quan gì tớ thư?ng đ?; từluậ để củ ngài có thểrút ra kế luậ là: đ?i vớ con ngư?i ta, có Chúa hay không có Chúa cũg không quan trọg Và vì chúng tôi còn có hàng ngàn công việ khác cầ phả lo toan cho nên chúng tôi xin đ? lạ đ?c thư?ng đ? cho ngài ởtrên chín tầg mây, ở đ thư?ng đ? có thểtồ tạ, mà cũg có thểkhông tồ tạ. Cái gì không thểchứg minh đ?ợ bằg sựthự thì chúng tôi không hềquan tâm đ?n; chúng tôi đ?ng trên miếg đ?t củ "những sựkiệ có thự", ở đ không thểnói đ?n những đề hoang đ?ờg, như là thư?ng đ? và những khái niệ tôn giáo

https://thuviensach.vn

khác". Họ cũg xây dựg những luậ để cộg sả chủnghĩ khác củ mình trên những bằg chứg dự vào những sựthự mà họthậ sựthậ trọg khi lự chọ. Không thểnào tảđ?ợ tính ngoan cư?ng củ những ngư?i đ; và chỉcó trờ biế là giớ thầ tu đ?nh thắg đ?ợ họbằg cách nào. ỞMan-se-xtơ chẳg hạ, chi hộ cộg sả có 8 000 hộ viên công khai nhậ hộ và đng hộ phí; và nế nói rằg mộ nử sốdân trong các giai cấ lao đ?ng ở Man-se-xtơtán thành quan để củ họvềchếđ? sởhữ, thì đ không phả là nói ngoa, bở vì khi Oát-xơđ?ng trên diễ đn (diễ đn củ những ngư?i cộg sả giốg nhưlà bụ giảg đ?o củ tín đ? Cơ Đ?c) nói: "Hôm nay tôi đ?n tham dựmộ cuộ mít-tinh nào đ", - thì có thểtin chắ rằg đ? nghịmà diễ giảđ?a ra sẽđ?ợ đ sốủg hộ

Nhưg, trong sốnhững ngư?i xã hộ chủnghĩ cũg có những nhà lý luậ, hay nhưnhững ngư?i cộg sả gọ họ những ngư?i vô thầ *hoàn toàn,* còn những ngư?i kia thì đ?ợ gọ là những ngư?i vô thầ *thự tiễ*. Trong sốnhững nhà lý luậ này, nổ tiếg nhấ có Sác-lơXao-tu-en ở Bri-xtôn, ngư?i đ xuấ bả tờtạ chí luậ chiế "Tiên tri củ lý trí"[157], và vì việ đ mà đ bịphạ mộ nă tù và khoảg 100 p.xt.; dĩnhiên, tiề phạ đ nộ đ?ợ nhanh chóng nhờtiề đng góp, bở vì mỗ ngư?i dân Anh đ?u có tờbáo *củ mình*, giúp đ? các lãnh tụ*củ mình* nộ phạ, trảtiề nhà thờnhỏhoặ phòng họ *củ mình*, tham gia các cuộ mít-tinh củ mình. Nhưg rồ Sác-lơXao-tu-en lạ bịngồ tù; sựviệ là thếnày: ở Bri-xtôn ngư?i ta phả bán phòng họ, vì ở đ những ngư?i xã hộ chủnghĩ vố đ không nhiề, và trong sốhọlạ ít những ngư?i giàu có, thếnhưg mộ phòng họ nhưvậ là mộ vậ khá đ?t tiề. Phòng họ đ?ợ phái Cơ Đ?c giáo mua và biế thành mộ nhà thờnhỏ Trong buổ lễkhai mạ nhà thờmớ này, những ngư?i xã hộ chủnghĩ và những ngư?i phái Hiế chư?ng cũg tớ đ đ? nhìn và xem lễ Nhưg khi mụ sưbắ đ?u ca tụg thư?ng đ? rằg nhờthư?ng đ? mà mọ việ chư?ng tai gai mắ đ?u đ?ợ chấ dứ, rằg nơ mà trư?c đy

ngư?i ta thư?ng lăg mạthư?ng đ?, giờđy sẽlà nơ ca ngợ đ?ng toàn năg, thì họcoi đ là mộ sựtiế công đ?i vớ họ và vì theo cách hiể củ ngư?i Anh, bấ kỳcuộ tiế công nào cũg đi phả có sựchố trả cho nên họđ la lên: Xao-tu-en, Xao-tu-en! Xao-tu-en hãy lên tiếg chố trảđ! Lúc đ, Xao-tu-en đ?ng lên và bắ đ?u nói; nhưg các vịmụ sưcủ phái Cơ Đ?c giáo, dẫ đ?u các tín đ? đ?ợ tổchứ thành đàn củ mình, đ xông bổvào Xao-tu-en; mộ sốtín đ? khác thì gọ cảh sát, nói là Xao-tu-en phá rố việ tếlễCơ Đ?c giáo; các mụ sư tựtay nắ giữXao-tu-en, đnh đ?p ông ta (đ là việ thư?ng xả ra trong những trư?ng hợ nhưvậ) và trao ông ta cho nhân viên cảh sát. Xao-tu-en tựmình ra lệh cho những tín đ? củ ông ta không đ?ợ kháng cựbằg vũlự;

https://thuviensach.vn

khi ông bịdẫ đ, có khoảg 6 000 ngư?i đ theo, hô to "muôn nă" và biể lộlòng tôn kính đ?i vớ ông ta.

Ngư?i sáng lậ phong trào xã hộ chủnghĩ Ô-oen viế nhiề tậ sách theo kiể các nhà triế họ Đ?c, nghĩ là viế rấ dở nhưng đi lúc tưtư?ng củ ông đ?t nhiên sáng tỏra, và lúc đ, ông đ làm cho bài viế tố tă củ mình trởnên dễhiể; vảlạ, các quan để củ ông ta thậ là uyên bác. Theo Ô-oen, "hôn nhân, tôn giáo và sởhữ là những nguyên nhân duy nhấ củ mọ tai họ đ tồ tạ từthờ kỳđ?u củ thếgiớ" (!!); toàn bộcác tác phẩ củ ông đ?u chứ đ?y những sựtấ công đên cuồg vào những nhà thầ họ, những nhà luậ họ và những nhà y họ mà ông coi là cùng mộ giuộ. "Tòa án bồ thẩ đ?ợ thành lậ từlớ ngư?i còn hoàn toàn bịcầ tù bở thầ họ, và *do đ, đ?u có mộ lậ trư?ng thiên kiế;* pháp luậ cũg bịtiêm nhiễ thầ họ và, do đ cầ phả đ?ợ hủ bỏcùng vớ tòa án bồ thẩ".

Trong khi nhà thờ quố giáo Anh thỏ mãn về những thắg lợ thì những ngư?i xã hộ chủnghĩ đ làm đ?ợ nhiề không tư?ng tư?ng đ?ợ đ? giáo dụ các giai cấ cầ lao ở nư?c Anh. Ban đ?u, khi nghe những ngư?i công nhân bình thư?ng nhấ phát biể mộ cách hoàn toàn hiể biế tạ giảg đ?òg vềcác đ? tài tôn giáo, chính trịvà xã hộ thì bạ sẽvô cùng lấ làm lạ nhưg

đ?n khi bạ đ tìm hiể những cuố sách nhỏphổcậ tuyệ vờ, khi bạ đ?ợ nghe những diễ giảxã hộ chủnghĩ loạ nhưOát-xơở Man-se-xtơ thì bạ sẽhế ngạ nhiên. Hiệ giờ công nhân có những bả dịh vừ tố lạ vừ rẻnhững tác phẩ củ nề triế họ Pháp thếkỷtrư?c, chủyế là "Khếư?c xã hộ" củ Rút-xô, "Hệthố củ tựnhiên"[158] và những tác phẩ khác củ Vôn-te, ngoài ra, trong những tậ sách nhỏgiá mộ hai phen-ních và trong các báo, công nhân có thểđ?c những bài trình bày những nguyên lý cộg sả chủnghĩ; trong tay giai cấ công nhân cũg có những tác phẩ in rẻtiề củ Tô-mát Pê-nơvà củ Se-li. Cầ thêm vào đ những buổ nói chuyệ chủnhậ, ngư?i nghe rấ số sắg; ví dụ khi tôi ở Man-se-xtơ tôi đ thấ mộ phòng họ cộg sả, chứ đ?ợ khoảg 3 000 ngư?i, chủnhậ nào cũg chậ ních ngư?i, và ở đ?y tôi đ nghe những bài nói chuyệ tác đ?ng trự tiế, trong đ đ? cậ tớ những vấ đ? đ?ng chạ rấ mạh đ?n những ngư?i nào đ, cũg có cảnhững đề châm chọ đ?i vớ các mụ sư Lắ lúc, đ?o Cơ Đ?c bịtấ công trự diệ và ngư?i theo đ?o Cơ Đ?c bịgọ là "kẻthù củ chúng ta".

Vềhình thứ, những cuộ họ này có phầ nào giố vớ những cuộ họ củ nhà thờ ở hành lang, đ?i đ?ng ca, có dàn nhạ đ?m theo, hát những bài ca xã hộ, những âm đệ nử tôn giáo hoặ hoàn toàn tôn giáo vớ lờ ca cộg sả chủnghĩ, mà mọ ngư?i đ?ng

https://thuviensach.vn

nghe. Sau đ, diễ giảbư?c lên diễ đn, có đ?t mộ cái bàn và mộ cái ghế mà không cầ nghi thứ nào cả mũcũg không bỏra; sau khi vẫ mũchào, diễ giảcở áo khoác, rồ ngồ xuố và đ?c báo cáo củ mình; báo cáo này thư?ng gây nên những trậ cư?i vui vẻbở vì trong các bài nói đ ngư?i ta hoàn toàn buông cư?ng cho tính hóm hỉh và hài hư?c rấ phong phú củ Anh. Ởmộ góc củ phòng họ, có mộ quầ sách, ở mộ góc khác, có quả cam và nư?c giả khát, tạ đ mỗ ngư?i có thểthỏ mãn khẩ vịcủ mình hoặ đ?n nghỉngơ, nế chán không muố nghe các bài diễ vă nữ. Thỉh thoảg, ngư?i ta tổchứ những tố vui chủnhậ; tạ đy, ngư?i ta ngồ ă bữ cơ tố

bình thư?ng - nư?c chè vớ bánh mì bơ - lẫ lộ không phân biệ nam nữ già trẻ tài sả; trong những ngày làm việ, tạ phòng họ, thư?ng tổchứ vũhộ và hòa nhạ, ở đy ngư?i ta chơ rấ vui; trong phòng họ còn có cảquán cà-phê.

Làm sao ngư?i ta chị đ? cho tấ cảtình hình đ tồ tạ ? Thứnhấ, dư?i chính phủcủ đ?ng Vích, những ngư?i cộg sả đ giành đ?ợ mộ sắ lệh tư?ng ứg củ nghịviệ và nói chung họđ lớ mạh tớ mứ là giờđy ngư?i ta không thểlàm gì đ?ợ họ cũg nhưkhông thểlàm gì đ?ợ tổchứ nghiệ đàn. Thứhai, những ngư?i thuộ đ?ng Vích rấ muố trừg trịnhững nhân vậ xuấ sắ cá biệ, nhưg họbiế rằg làm nhưvậ chỉcó lợ cho những ngư?i xã hộ chủnghĩ, bở vì làm nhưvậ thì sựchú ý củ xã hộ sẽtậ trung vềphía những ngư?i đ, mà những ngư?i xã hộ chủnghĩ thì lạ đng mong muố nhưthế Nế nhưxuấ hiệ những ngư?i chị đ?a đ?y vì sựnghiệ củ họ(mà trong sốhọcó biế bao nhiêu ngư?i sẵ sàng trởthành kẻchị đ?a đ?y bấ cứlúc nào), thì đề này sẽgây ra việ cổđ?ng, mà việ cổđ?ng lạ là phư?ng tiệ làm cho sựnghiệ củ họcàng đ?ợ ngư?i ta biế đ?n nhiề hơ nữ, trong khi hiệ nay phầ lớ nhân dân còn chư chú ý đ?n họvà cho rằg họcũg là mộ phe phái nhưbấ kỳphe phái nào khác. Những ngư?i đ?ng Vích hiể rấ rõ rằg những biệ pháp đn áp tác đ?ng có lợ cho mộ công việ nào đ còn mạh hơ so vớ sựcổđ?ng mà những ngư?i tán thành công việ đ tiế hành, vì thếhọđ đ? cho những ngư?i cộg sả có thểtồ tạ và hình thành tổchứ; nhưg mọ hình thứ đ?u có tác dụg củg cố Thậ ra, đ?ng To-ri cũg chống lạ những ngư?i cộg sả khi những tác phẩ vô thầ củ họmang tính chấ khiêu khích quá mạh, nhưg lầ nào cũg làm lợ cho những ngư?i cộg sả; tháng Chạ 1840, Xao-tu-en và những ngư?i khác bịtrừg phạ vềtộ báng thầ; nhưg xuấ hiệ ngay lậ tứ ba tờbáo mớ: "Ngư?i vô thầ", "Ngư?i vô thầ và ngư?i thuộ phái cộg hòa", và tờthứba, "Kẻbáng thầ", do diễ giả Oát-xơ xuấ bả. Mấ số "Kẻbáng thầ"

https://thuviensach.vn

đ gây ra mộ ấ tư?ng rấ mạh mẽ và các nhà chứ trách đ phí công nghĩnát óc hòng đn áp khuynh hư?ng đ. Vềsau, ngư?i ta đ? mặ nó, và thếlà cảba tờbáo đ?u tựđnh bả !

Thứba, những ngư?i xã hộ chủnghĩ, cũg nhưmọ đ?ng phái khác, đ?u cứ mình bằg cách lẩ tránh luậ pháp và dùng lờ lẽngụ biệ, ở đy đề này cũg là dĩnhiên thôi.

Nhưvậ, tấ cảở đy đ?u sinh đ?ng và liên quan vớ nhau, đng có mộ miếg đ?t vững chắ và biế thành sựthự; nhưvậ tấ cảở đy đ?u mang mộ hình thứ bên ngoài nhấ đ?nh; thếnhưng ở nư?c ta ngư?i ta lạ tư?ng rằg, họbiế mộ cái gì đ nế họđ?c ngấ nghiế mộ cuố sách khô khan và nhạ nhẽ củ Stai-nơ[159], hoặ họlà mộ cái gì đ, nế ở mộ nơ nào đ họphát biể ý kiế củ mình, tô vẽcho ý kiế đ.

Trong những ngư?i xã hộ chủnghĩ, nghịlự ngư?i Anh đ?ợ biể lộrấ rõ, nhưng đề làm cho tôi ngạ nhiên hơ cảở những con ngư?i mà tôi có thểnói là rấ tố đ, là sựđn hậ củ họ nhưng sựđn hậ ấ tuyệ nhiên không phả là sựế đố; họchếgiễ những ngư?i theo phái cộg hòa thuầ túy, bở vì chếđ? cộg hòa cũg giảdố, cũg tiêm nhiễ thầ họ, cũg bấ công trong pháp luậ, nhưlà chếđ? quân chủ nhưng đ? cả tạ xã hộ, họsẵ sàng hiế dâng tấ cả vợcon, tài sả và cuộ sống củ mình.

IV

Chỉđ?n bây giờngư?i ta mớ nghe nói vềÔ'Cô-nen và vềRepeal củ Ai-rơlen (hủ bỏsựhợ nhấ Anh - Ai-rơlen)[160]. Ô'Cô- nen, mộ luậ sưgià xả quyệ, trong thờ kỳchấ chính củ đ?ng Vích đ ngồ yên ổ ở hạviệ và giúp thự hành những biệ pháp củ phái "tựdo", đ? cho những biệ pháp này bịthấ bạ tạ thư?ng việ; ô'cô-nen đ?t nhiên rờ khỏ Luân Đn, từchố không tham dựcác cuộthảluậ củ nghịviệ và bây giờ lạ nêu ra vấ đ? cũcủ mình vềviệ hủ bỏsựhợ nhấ. Không ai còn nghĩđ?n việ này nữ, - nhưng "Lão Đn"[11*] - Đ-ni-en Ô'Cô-nen[*] bỗg nhiên xuấ hiệ ở Đ-blin và món hàng cũlạ đ? ợ đ?a ra trưg bày trởlạ. Chắg có gì là lạkhi men cũgiờđy lạ nổ bọ tuyệ vờ. Ông già láu cá ấ đ từthịtrấ này qua thịtrấ khác, khi nào cũg kèm theo mộ đàn cậ vệmà chư mộ ông vua nào có: chung quanh ông ta, bao giờcũg có hai tră ngàn ngư?i! Nế mộ ngư?i khôn ngoan mà đ?ợ lòng dân nhưô'cô-nen, hoặ nế nhưÔ'cô-nen sáng suố hơ mộ chút, ít ích kỷvà ít háo danh hơ mộ chút, thì vớ mộ lự lư?ng nhưthếcó đề gì là không làm đ?ợ! Hai tră ngàn ngư?i - và đ là những ngư?i nhưthếnào! - Đó là những ngư?i không có gì đ? mấ cả hai phầ ba trong sốhoặ mặ rách rư?i, là những ngư?i vô sả và những ngư?i Xăg-quy-lố thậ sự thêm nữ họlà

https://thuviensach.vn

những ngư?i Ai-rơlen, những ngư?i Ghên[22*] - con cháu củ những ngư?i Ken-tơcổxư.[*] dã man, bấ trị cuồg tín. Ai chư thấ ngư?i Ai-rơlen, ngư?i đ chư hiể họ Hãy cho tôi hai tră ngàn ngư?i Ai-rơlen, và tôi sẽlậ đ? toàn bộnề quân chủAnh. Ngư?i Ai-rơlen là đ?a con củ tựnhiên, vô tưlự yêu đ?i, lấ khoai tây làm cơ. Từchố thả nguyên, nơ mà họđ lớ lên dư?i mái nhà ọ ẹ, nhờnư?c chè loãng và thứ ă nghèo nàn, họđ rơ vào nề vă minh củ chúng ta. Nạ đi đ đ?y họvào nư?c Anh. Những sựsay mê củ họđ trỗ dậ trong hoàn cảh hỗ loạ máy móc, ích kỷ làm cho tâm hồ trởnên băg giá củ những thành thịcông xư?ng nư?c Anh. Cái gã thô lỗấ mà thờ niên thiế đ trôi qua trong các trò chơ trên những đm đ?t hoang và trong cảh ă xin dọ đ?ờg, thì có thểhiể đ?ợ tiế kiệ là gì chứ? Kiế đ?ợ đ?ng nào thì tiêu xài hế; sau đ lạ nhị đi cho tớ kỳlư?ng sau hoặ cho tớ khi tìm lạ đ?ợ việ làm. Vì y đ quen đi khát rồ mà! Sau đ, y lạ trởvềquê hư?ng, tìm kiế gia đnh củ mình, cái gia đnh đ xin ăn khắ

mọ nẻ đ?ờg và thỉh thoảg lạ quây quầ quanh cái ấ trà mà ngư?i mẹmang theo mình khắ nơ mọ chố. Nhưg, ở Anh, ngư?i Ai-rơlen ấ đ nhìn thấ rấ nhiề đề, đ tham dựnhững cuộ mít-tinh công khai và những hộ công nhân; y biế đ?ợ hủ bỏsựhợ nhấ có nghĩ là gì và hiể rõ sir Rô-bớ Pin có thái đ? nhưthếnào đ?i vớ việ đ; chắ rằg y thư?ng hay đnh nhau vớ cảh sát và có thểnói vớ anh rấ nhiề chuyệ vềsựtàn nhẫ và đ tiệ củ "peelers" (cảh sát). Và y cũg đ?ợ nghe không ít vềĐ-ni-en ô'cô-nen. Giờđy y lạ đ tìm túp lề cũxư củ mình vớ mảh đ?t nhỏbé đ? trồg khoai tây. Thu hoạh xong vụkhoai tây, y nghĩrằg đ đ?m bả cho mình thứ ă trong mùa đng. Nhưg, tên tá đề chính [161] đi tiề thu ruộg lạ đ?n. - Lạ Chúa tôi, lấ đu ra tiề bây giờ Thếlà tên tá đề chính, ngư?i chị trách nhiệ vềtiề thuê ruộg trư?c chủđề, liề tịh biên tài sả. Ngư?i Al-rơlen chố lạ, thếlà ngư?i ta tố cổy vào tù. Cuố cùng, y đ?ợ trảlạ tựdo, và chắg bao lâu, trong mộ cái hổở đu đ ngư?i ta tìm thấ xác củ tên tá đề chính hoặ củ mộ tên nào khác đ tham gia vào việ tịh biên tài sả.

Đó là chuyệ thông thư?ng trong cuộ đ?i củ những ngư?i vô sả Ai-rơlen. Sự giáo dụ nử dã man và hoàn cảh xung quanh hoàn toàn vă minh vềsau này đng dẫ ngư?i Ai-rơlen tớ chỗ tự mâu thuẫ vớ bả thân, tớ chỗ luôn luôn bự tứ, tớ mộ sự nổ giậ thư?ng xuyên nung nấ anh ta, khiế cho anh ta có thểlàm bấ cứchuyệ gì. Thêm vào đ, đ lên anh ta còn có gánh nặg áp bứ củ nă thếkỷvớ tấ cảnhững hậ quả củ nó. Phả chăg là đng ngạ nhiên khi anh ta, giố nhưmọ ngư?i dã man khác, trong bấ kỳtrư?ng hợ nào cũg lao vào đnh lộ mộ cách mù quáng và đên cuồg, khi trong mắ củ anh ta bố cháy ngọ lử không bao giờtắ củ sựkhao khát trảthù, khao khát hủ

https://thuviensach.vn

hoạ, hoàn toàn không cầ thiế là nhằ vào cái gì, miễ là đ? đ?p phá mà thôi ! Nhưg không phả chỉ có thế Sựthù hằ dân tộ đến cuồg củ ngư?i Ghên đ?i vớ

ngư?i Dắ-den, sựcừ thịđến cuồg củ đ?o Thiên chúa cũ do giớ tăg lữnuôi dư?ng đ? i vớ sựtựcao tựđ?i củ giáo chủđ?o Tin lành - vớ những yế tốđ thì muố làm gì cũg đ?ợ. Và tấ cảnhững yế tốđ lạ ở trong tay ô'cô-nen. Cái khố lư?ng ngư?i ông ta nắ trong tay lớ biế bao! Ngày hôm kia ở Coóc có 150 000 ngư?i; hôm qua ở Nin có 250 000, hôm nay ở Kin-kê-ni có 400 000 ngư?i; tình hình là nhưvậ. Cuộ diễ hành thắg lợ hai tuầ lễ mộ cuộ diễ hành thắg lợ mà chư mộ hoàng đ? La Mã nào có. Và nế nhưô'cô-nen thậ sựmong muố hạh phúc củ nhân dân, nế nhưông ta thậ sựmong muố thủtiêu sựbầ cùng, nế nhưđ?ng sau tấ cảnhững sựồ ào đ, đ?ng sau việ cốđ?ng đ? hủ bỏsựhợ nhấ đ, không che giấ những mụ đch juste-milieu nhỏnhặ thả hạ củ ông ta - thì tôi muố biế tạ sao mà sir Rô-bớ Pin lạ dám từchố mộ yêu sách nào đ củ ô'cô-nen, ngư?i đ?ng đ?u mộ lự lư?ng mà hiệ nay ông ta đng nắ trong tay. Nhưg dự vào toàn bộquyề lự củ mình, dự vào hàng triệ ngư?i Ai-rơlen có khảnăg chiế đ?u, táo bạ, ông ta đ?t đ?ợ đề gì ? Ngay cảcái biệ pháp đng thư?ng nhưviệ hủ bỏsựhợ nhấ, ông ta cũg không thểđ?t đ?ợ, dĩnhiên chỉlà vì ông ta không cốsứ làm việ đ mộ cách nghiêm chỉh, vì ông ta chỉsửdụg nhân dân Ai-rơlen bịphá sả và áp bứ vào mụ đch đ?t nộ các đ?ng To-ri vào mộ tình cảh khó khă, và đ?a những bạ hữ củ mình trong phái juste-milieu trởlạ nắ chính quyề. Ngài Rô-bớ Pin cũg rấ hiể đề đ, và vì vậ, 25 000 tên lính cũg hoàn toàn đ? đ? khố chếtoàn bộAi-rơlen. Nế nhưÔ'Cô-nen thậ sựlà ngư?i đ?i diệ cho lợ ích củ nhân dân, nế nhưông ta có đ?y đ? dũg khí, nế như*bả thân ông ta không sợnhân dân*, nghĩ là nế nhưông ta không phả là mộ phầ tửhai mặ củ đ?ng Vích mà là mộ ngư?i dân chủtriệ đ? thậ sự thì từlâu ở Ai-rơlen đ không còn bóng dáng mộ tên lính Anh, mộ viên mụ sư Tin lành ă bám trong những vùng thuầ túy Thiên chúa giáo, mộ tên nam tư?c Noóc-măg cổtrong lâu đi củ mình nữ. Thự

chấ củ vấ đ? là ởchỗđ. Nế nhưnhân dân giành đ?ợ tựdo, dù chỉlà trong chố lát, thì chắg bao lâu Đ-ni-en ô'cô-nen và các nhà quý tộ tiề tệcủ ông ta sẽrơ đng vào cái tình cảh khó khă mà ông ta đng muố đ?t đ?ng To-ri vào. Chính vì thếmà Đ-ni-en bám vào giớ tăg lữThiên chúa giáo mộ cách chặ chẽnhưvậ, vì thếmà ông ta báo trư?c cho những ngư?i Ai-rơlen củ mình đ?ng đ? phòng cái chủnghĩ xã hộ nguy hiể, vì thếmà ông ta khư?c từsựủg hộdo phái Hiế chư?ng đ? nghị mặ dù đy đ ông ta giảvờnói vềdân chủ giống nhưlà Lu-i Phi-líp nói vềnhững thểchếcộg hòa trong thờ củ hắ. Đó là lẽtạ sao ông ta không bao giờđ?t đ?ợ đề gì khác ngoài việ giáo

https://thuviensach.vn

dụ chính trịcho nhân dân Ai-rơlen; việ giáo dụ này, rố cuộ, không nguy hiể cho ai nhưcho bả thân ô'cô-nen.

Do Ph.ăng-ghen viế vào tháng Nă - tháng Sáu 1843
Đ đ?ng trong tạ chí "Schweizerischer Republikaner" các số39. 41, 46, và 51; ngày 16 và 23 tháng Nă, ngày 9 và 27 tháng Sáu 1843

In theo bả đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c

NHỮG THẮG LỢ CỦ PHONG TRÀO CẢ CÁCH XÃ HỘ TRÊN LỤ ĐỊA [162]

Trong những cuộ gặ gỡvớ các nhà xã hộ chủnghĩ Anh, tôi thư?ng hơ lấ làm lạrằg sốđng trong bọ họhiể biế rấ ít vềphong trào xã hộ đng đ?ợ mởộg tạ các nư?c trên lụ đ?a. Trong khi đ, ở Pháp có hơ nử triệ ngư?i cộg sả, không kểphái Phu-ri-ê và những ngư?i thuộ phái cả cách xã hộ ít cấ tiế hơ; ở Thụ Sĩ đu đu cũg có những liên đàn cộg sả, họphái các phái viên củ mình sang nư?c I-ta-li-a, nư?c Đ?c và cảnư?c Hung nữ; sau những sựmò mẫ lâu dài và đu khổ cuố cùng, triế họ Đ?c cũg đ tớ chủnghĩ cộg sả.

Nhưvậ, ba nư?c vă minh lớ ở châu âu - Anh, Pháp và Đ?c - đ đ tớ kế luậ rằg cuộ cách mạg triệ đ? trong cơcấ xã hộ, lấ chếđ? sởhữ tậ thểlàm cơsởcủ mình giờđy đ trởthành cấ thiế và không thểtránh khỏ. Kế luậ này lạ càng đng chú ý vì

https://thuviensach.vn

mỗ nư?c nói trên đ đ tớ kế luậ đ mộ cách đ?c lậ vớ các nư?c khác. Sựkiệ này chứg minh mộ cách không thểbác bỏđ?ợ rằg chủnghĩ cộg sả không phả là hậ quảcủ tình hình đ?c biệ củ nư?c Anh hoặ củ mộ nư?c nào khác, mà là kế luậ tấ yế, nhấ đ?nh phả toát ra từnhữg tiề đ? vố có trong nhữg đề kiệ chung củ nề vă minh hiệ đ?i.

Vì vậ, tố nhấ là ba nư?c trên hiể biế lẫ nhau và cốgắg làm sáng tỏ xem họ thốg nhấ vớ nhau về để gì và họ bấ đ?ng vớ nhau về để gì; mà những sự bấ đ?ng thì ắ phả có, do nguồ gố khác nhau củ họ thuyế cộg sả tạ mỗ nư?c

Những thắg lợ củ phong trào cả cỏh xó hộ trờ lụ đ?a

đ?i thư từcộg sả"!), mặ dù nhưvậ, tấ cảmọ biệ pháp cầ thiế sẽđ?ợ thự hiệ đ? cổđ?ng mộ cách có hiệ quả cho công cuộ cả tạ xã hộ, đ? sáng lậ mộ cơquan đ? nh kỳ mớ và đ? bả đ?m việ truyề bá rộg rãi tấ cảnhữg sách báo bả vệchủnghĩ cộg sả.

Do Ph. Ăg-ghen viế ngày23 tháng Mư?i và đ?u tháng Mư?i mộ 1843

In theo bả đ?ng trên báo Nguyên vă là tiế Đ?c Đ đ?ng trên báo "The New Moral World" các số19 và 21; ngày 4 và 18 tháng Mư?i mộ 1843

Ký tên: Ph.Ăg-ghen

PHONG TRÀO TRÊN LỤ Đ?A

https://thuviensach.vn

Cuố tiể thuyế nổ tiếg củ Ơ-gien Xuy "Những bí mậ củ thành Pa-ri" đ gây ra mộ ấ tư?ng mạh mẽtrong dưluậ xã hộ, đ?c biệ là ở Đ?c; những màu sắ rự rỡmà cuố sách dùng đ? mô tảtình trạg nghèo khổvà tinh thầ suy sụ đng trùm lên thân phậ "những đ?ng cấ bên dư?i" tạ những thành phốlớ, đ không thểkhông làm cho xã hộ chú *ý* đ?n tình cảh củ những ngư?i không có tài sả nói chung. Nhưtờ"Allgemeine Zeitung" - báo *"Times"*[176] củ nư?c Đ?c - đ viế, ngư?i Đ?c bắ đ?u khám phá ra rằg trong mư?i nă gầ đy, tính chấ củ tiể thuyế đ phả trả qua mộ cuộ cách mạg că bả, rằg trư?c kia, nhân vậ củ những tác phẩ tư?ng tựnhưthếlà các quố vư?ng và hoàng tử thì ngày nay đ lạ là ngư?i nghèo khổ giai cấ bịkhinh bỉ mà cuộ đ?i và sốphậ, niề vui và nỗ khổtạ thành nộ dung củ các cuố tiể thuyế; cuố cùng, ngư?i Đ?c cũg thấ rằg rõ ràng khuynh hư?ng mớ trong các nhà vă, trong đ Giooc-giơXăg, Ơ-gien Xuy và Bô-dơ[11*] - Sác-lơĐch-ken-xơ*, là ngọ cờcủ thờ đ?i. Những ngư?i Đ?c tố bụg bao giờcũg nghĩ rằg nghèo khổvà thiế thố chỉtồ tạ ởPa-ri và Li-ông, ởLuân Đn và Man-se-xtơ rằg nư?c Đ?c thì hoàn toàn không phả chị những hậ quảnhưvậ củ tình trạg siêu vă minh và củ sựphát triể quá mứ củ nề công nghiệ công xư?ng. Nhưg giờđy họđ bắ đ?u hiể rằg, ngay ởnư?c họ họcũg có thểkhám phá ra không ít những tai họ xã hộ; báo chí Béc-lin thừ nhậ rằg "Phoi-tơlan" củ thành phốhọcũg không kém gì Xanh-Giai-xơ177 hoặ bấ kỳmộ nơ trú ẩ nào khác củ đm ngư?i cùng khổcủ xã hộ

vă minh: họcũg thừ nhậ rằg, mặ dù cho tớ nay, các tổchứ công liên và các cuộ đnh công vẫ chư từg thấ có ởĐ?c, nhưg rấ cầ phả thi hành những biệ pháp cấ bách, đ? khỏ có những sựviệ tư?ng tựxuấ hiệ trong đ?ng bào họ Tiế sĩMun-tơ giáo sưcủ Trư?ng đ?i họ Béc-lin, đ bắ đ?u mộ giáo trình gồ những bài giảg công khai vềnhững biệ pháp cả tạ xã hộ khác nhau, và mặ dù không thểchờđ?i ôông ta mộ sựnhậ đ? nh đng đ?n và vô tưvềcác vấ đ? đ, nhưg những bài giảg ấ chẳ phả mang lạ lợ ích không ít. Vì vậ, cũg dễhiể rằg lúc này là rấ thuậ lợ đ? mởđ?u công cuộ cổđ?ng xã hộ rộg rãi hơ ởĐ?c, và mộ cơquan đ?nh kỳmớ, đ?u tranh cho công cuộ cả tạ triệ

https://thuviensach.vn

đ? xã hộ, sẽđ?ợ hư?ng ứg rộg rãi đ?n nhưthếnào. Mộ cơquan đ?nh kỳnhưvậ đ đ?ợ thành lậ ởPa-ri mang tên là "Niên giám Pháp - Đ?c"; những ngư?i biên tậ tờtạ chí này, tiế sĩRu-gơvà tiế sĩMác, cũg nhưcác cộg tác viên khác củ tạ chí, đ?u thuộ về"những họ giảcộg sả chủnghĩ" củ nư?c Đ?c; họcòn đ?ợ các nhà vă xã hộ chủnghĩ nổ tiếg nhấ củ Pháp ủg hộ Đ?i vớ tạ chí đ, tạ chí sẽxuấ bả mỗ tháng mộ kỳvà sẽđ?ng những bài bằg tiếg Pháp và những bài bằg tiếg Đ?c, rõ ràng là khó mà chọ đ?ợ mộ thờ cơthuậ lợ hơ lúc này; ngay cảtrư?c khi xuấ bả sốđ?u tiên, thành công củ nó có thểcoi là đ ă chắ.

Do Ph. Ăg-ghen viế vào tháng Giêng 1844
Đ đ?ng trên báo "The New Moral World"
số32, ngày 3 tháng Hai I844
Ký tên: Ph.Ă.

In theo bả đ?ng trên báo
Nguyên vă là tiếg Đ?c

LƯ?C THẢ
PHÊ PHÁN KHOA KINH TẾCHÍNH TRỊ[178]

Môn kinh tếchính trịhọ đ xuấ hiệ vớ tưcách là hậ quảtựnhiên củ sựmởrộg thư?ng nghiệ; và cùng vớ nó, mộ hệthố lừ bị phát triể hợ pháp, cảmộ môn khoa họ làm giàu, đ xuấ hiệ thay thếcho cái môn buôn bán giả đ?n không khoa họ.

Môn kinh tếchính trịhọ này, hay là khoa họ làm giàu, nả sinh từsựghen ghét lẫ nhau và từsựtham lam củ thư?ng nhân, đng mang trên trán nó cái dấ ấ củ tính vụlợ kinh tở nhấ. Ngư?i ta vẫ còn có mộ quan niệ ngây thơcho rằg dư?ng nhưsựgiàu có là ởvàng bạ, vì vậ đu đu cũg phả cấ chỉcàng nhanh càng tố việ xuấ khẩ kim loạ "quý". Các nư?c kình đ?ch lẫ nhau nhưlà những tên biể lậ, hai tay ôm chặ lấ túi tiề mà chúng yêu quý, ngoái nhìn ngư?i láng giềg củ mình bằg cặ mắ ghen ghét và hoài nghi. Mọ thủđạ đ?u đ?ợ đm ra thi thốđ? lừ lấ đ?ợ càng nhiề

https://thuviensach.vn

càng tố tiề mặ củ những dân tộ có quan hệbuôn bán vớ nư?c mình và giữchặ bên trong hàng rào quan thuếnhững sốtiề đ may mắ nhậ khẩ đ?ợ.

Thự hiệ triệ đ? nguyên tắ này thì thư?ng nghiệ sẽbịbóp chế. Vì thế ngư?i ta bắ đ?u thoát khỏ giớ hạ củ giai đạ ban đ?u này; ngư?i ta bắ đ?u thấ rõ rằg tưbả nằ im trong két là tưbả chế, thếnhưg tưbả trong lư thông thì lạ không ngừg sinh sôi nẩ nởthêm. Vì vậ, quan hệgiữ các nư?c trởnên hữ nghị hơ; ngư?i ta bắ đ?u tung những đ?ng tiề đ-ca

Lư?c thả phê phán khoa kinh tếchính trị

tích cặ kẽtính phi đ?o đ?c kinh tở củ chếđ? này và bóc trầ mộ cách không thư?ng xót sựgiảdố củ các nhà kinh tếhọ đng bộ lộra ởđy dướ cái vẻhuy hoàng nhấ củ nó[186].

Do Ph.Ăg-ghen viế vào cuố nă 1843 - tháng Giêng 1844

In theo bả đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c

Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher" 1844

Ký tên: Phri-đích Ăg-ghen

TÌNH CẢH NƯ?C ANH

https://thuviensach.vn

TÔ-MáT CáC-LAi-LƠ "Quá khứ và hiệ Tạ".

LUÂN Đn, 1843[11*] **"Past and present" by Thomas Carlyle. London, 1843.***

Trong rấ nhiề những cuố sách dày và những tậ sách mỏg xuấ hiệ nă ngoái ởAnh đ? mua vui và giáo huấ cho "xã hộ có họ thứ", tác phẩ nói trên là tác phẩ duy nhấ đng đ?c. Tấ cảnhững bộtiể thuyế gồ nhiề tậ đ, vớ những tình tiế buồ thả và hài hư?c củ chúng, tấ cảnhững cuố sách bình luậ có tính cách giáo huấ và sùng đ? o, có tính chấ họ giảvà phi họ giảđ vềkinh thánh, - mà tiể thuyế và sách giáo huấ là hai món hàng bán chạ nhấ trong vă phẩ Anh, - tấ cảnhững thứđ, bạ có thểyên trí bỏqua không đ?c tớ. Có thểlà bạ sẽbắ gặ mộ vài cuố sách vềđ?a chấ hoặ kinh tế lịh sửhoặ toán họ, trong đ có chứ đ?ng mộ chút gì mớ, nhưg đ là những cái cầ nghiên cứ, chứ không phả *đ?c*, tấ cảnhững cái đ là khoa họ chuyên môn khô khan, là những tậ bách thả đ phơ khô, là những cây cỏmà gố rễtừlâu đ tách khỏ cái miế đ?t con ngườ nói chung đ cung cấ thứ ă cho chúng. Trong tấ cảnhững vă phẩ đ - dù bạ có bớ tìm nhưthếnào chă nữ - cuố sách củ Các-lai-lơvẫ là cuố sách duy nhấ làm rung đ?ng sợ tơlòng củ con ngườ, miêu tảnhững quan hệcủ con ngườ và mang trên mình nó dấ vế cách suy nghĩcủ con ngư?i.

Đề lạ lùng là, các giai cấ xã hộ cao nhấ ởAnh, những giai cấ mà ngườ Anh gọ là "respectable people", "the better sort

of people"[11*] - "những ngư?i đng kính", "loạ ngư?i ư tú nhấ".*., v.v., - đ sa sút vềmặ tinh thầ và mấ sứ mạh củ mình nhiề đ?n chừg nào! Toàn bộtinh lự củ họ toàn bộhoạ đ?ng, toàn bộnộ dung củ họđ biế mấ; bọ quý tộ ruộg đ?t thì să bắ, bọ quý tộ kim tiề thi ghi chép sổsách kếtoán, và nhiề lắ thì cũg chỉlấ đ?y cuộ số g nhàn rỗ củ họbă g việ đ?c những cuố sách cũg trố g rỗg và làm cho ngư?i ta yế đ nhưthế Những đ?nh kiế chính trịvà tôn giáo đ?ợ truyề lạ từthếhệ này qua thếhệkhác; giờđy những ngườ đ?i diệ củ các giai cấ thượg lưu đ có đ?ợ tấ cảnhững thứấ mộ cách dễdàng, và họhoàn toàn không cầ phả bậ tâm đ?n những nguyên tắ nhưtrướ kia; những nguyên tắ hoàn toàn có sẵ, không biế từđu bay tớ họkhi họcòn ởtrong nôi. Họcòn cầ gì nữ chứ Mỗ ngườ trong bọ họđ?u có mộ nề họ vấ tố, tứ là họđ dùi mài mộ cách vô ích ởnhà trườg những tác phẩ củ ngườ La Mã và ngườ Hy Lạ; thêm nữ, mỗ ngườ trong bọ họđ?u là "đng kính", nghĩ là có mấ ngàn pao xtéc-linh, tứ là họkhông còn phả lo lắg gì thêm nữ ngoài việ tìm cho mình mộ ngườ vợ nế họchưa có vợ

https://thuviensach.vn

Và như vậ là cuố cùng, con ngư?i rơ mà ngườ ta gọ là đ?i biể cho "tinh thầ" củ thờ đ?i, đ đư?c bệ xong. Vớ mộ cuộ số như vậ, thì lấ đu ra đ?ợ tinh thầ ? Hơ nữ, nế thậ chí tinh thầ đ xuấ hiệ, thì nó tìm đu ra cho mình mộ nơ ẩ nấ? ở đy, mọ việ đ?u đ?ợ xác lậ mộ cách dứ khoát và đ đ?c mộ cách chính xác theo kiể cách Trung Hoa – và khố thay cho kẻ nào vượ quá những khuôn khổ chậ hẹ đ, còn kẻnào chố lạ mộ đ?nh kiế cũđng kính nào đ thì sẽ khố khổ gấ ba, và nế đ?nh kiế đ lạ là mộ đ?nh kiế tôn giáo thì lạ còn khố khổgấ ba *thế*nữ. ở đy chỉcó hai câu trảlờ cho mọ câu hỏ - câu trảlờ củ đ?ng Vích và câu trảlờ củ đ?ng To-ri, và những câu trảlờ này đ đ?ợ các quan trông coi nghi lễrấ anh minh củ cảhai đ?ng quy đ?nh từlâu rồ; ngư?i ta không đi hỏ ởbạ mộ sựsuy nghĩvà những công trình nghiên cứ tỉmỉnào cả- tấ cảđ?u hoàn toàn có sẵ cảrồ: Đch-ki Cố-đn hoặ huân tư?c Giôn Rớ-xen đ nói gì đ, Bớ-bi Pin, hay "công tướ" par excellence[11*] - kiệ xuấ[*], tứ công tướ Oen-lin-tơ, đ nói nhưthếnày - và thếlà xong.

Các bạ, những ngư?i Đ?c tố bụg, nă này qua nă khác đư?c nghe các nhà báo và các nghịviên thuộ phái tựdo nói huyên thuyên rằg ngườ Anh là những ngườ kỳlạvà đ?c lậ nhưthếnào, họchứg minh rằg những thứđ đư?c sả sinh ra bở những quy chếtựdo ởAnh - từxa, đề ấ thểhiệ ra dướ cái ánh sáng đ?p đ? nhưthếđ. Những cuộ bàn cãi tạ thượg và hạviệ, báo chí tựdo, những cuộ hộ nghịnhân dân rầ rộ những cuộ bầ cử tòa án bồ thẩ, những cái đ không thểkhông gây ấ tượg đ?i vớ tâm hồ rụ rè củ Mi-sen, và mê quá, ông ta coi toàn bộcái bềngoài đ?p đ? ấ là thậ. Nhưng những quan để củ nhà báo và củ vịnghịviên thuộ phái tựdo rố cuộ vẫ hoàn toàn chưa vươ tớ đ?ợ cái tầ cao có thểnhậ xét mộ cách bao quát sựphát triể củ loài ngư?i, hay dù chỉlà sựphát triể củ mộ quố gia duy nhấ nào. Bả Hiế pháp Anh có thờ kỳđ khá tố và đ làm đư?c mộ đề gì đ tố đ?p, còn từnă 1828, nó đ làm đư?c cái công việ tố nhấ mà nó có khảnăg làm đ?ợ, cụthểlà bắ đ?u tựmình hủ hoạ mình[187]; còn vềcái mà phái tựdo gán cho nó, thì đng là nó đ không thự hiệ. Nó đ không làm cho ngườ Anh trởthành những con ngườ đ?c lậ. Những ngườ Anh, tứ những ngườ Anh có họ thứ, - và că cứvào họmà ởlụ đ?a ngườ ta phán xét vềtính cách dân tộ củ ngườ Anh, - là những ngư?i nô lệđng khinh bỉnhấ trên thếgiớ. Chỉcó mộ bộphậ dân tộ Anh, mà trên lụ đ?a không biế đ?n, chỉcó những công nhân, những ngư?i cùng khổcủ nướ Anh, những ngườ nghèo, mớ thậ sựđng kính, bấ chấ toàn bộsựthô lỗcủ họvà toàn bộsựsuy đ?i đ?o đ?c củ họ. Việ cứ vớ nướ Anh chính sẽdo họđm lạ, họlà mộ

https://thuviensach.vn

vậ liệ còn có thểdùng đư?c cho sựsáng tạ; họkhông có họ vấ, nhưg họcũg không có đ?nh kiế, họcòn có sứ mạh đ? phụ vụcho sựnghiệ vĩđ?i củ dân tộ, họcòn có tương lai. Còn tầg lớ quý tộ, - hiệ giờcòn bao gồ cảgiai cấ tư sả, - thì đ kiệ sứ rồ; toàn bộkho dựtrữtư tưởg mà nó đ có, cho tớ những kế luậ mớ đy nhấ, cũg đ bịtiêu phí hế sạh và đ đ?ợ vậ dụg vào thự tiễ rồ, và triề đ?i củ nó đng nhanh chóng bướ tớ chỗcáo chung. Hiế pháp là sựnghiệ củ bàn tay củ nó, và hậ quảgầ gũ nhấ củ sựnghiệ này là bả Hiế pháp đ trùm lên những ngư?i sáng tạ ra nó mộ mạg lướ những quy chế làm cho không thểcó mộ sựbiể hiệ tựdo nào củ tinh thầ. Sựthố trịcủ những đ?nh kiế xã hộ đu đu cũg đ?u là hậ quảđ?u tiên củ cái gọ là những quy chếchính trịtựdo, và trong mộ nướ tựdo nhấ vềchính trịởchâu Âu - tứ là ởAnh - thì sựthố trịnày đư?c ngườ ta cả thấ mạh mẽhơ là ởbấ cứmộ nư?c nào khác, trừBắ Mỹlà nơ mà đ?nh kiế xã hộ, do đ?o luậ Linh-sơ đ đ?ợ luậ pháp thừ nhậ như là mộ quyề lự trong nhà nư?c. Ngườ Anh cúi rạ mình trướ đ?nh kiế xã hộ, hàng ngày đm mình làm vậ hy sinh cho đ?nh kiế đ, - và họcàng mang khuynh hư?ng tựdo bao nhiêu, thì lạ càng cúc cung thuầ phụ trướ thầ tượg ấ củ họbấ nhiêu. Những đ?nh kiế xã hộ trong "các giớ có họ thứ" thì hoặ là củ đ?ng To-ri, hoặ là củ đ?ng Vích; quá lắ thì đ là củ phái cấ tiế, nhưg đ?nh kiế nói sau này không còn đ?ợ coi là dấ hiệ củ phong đ? tố. Bạ hãy đ?n giữ đm ngườ Anh có họ thứ - dù chỉđ?n mộ lầ thôi, - và bạ hãy nói rằg bạ là ngườ theo phái Hiế chư?ng hoặ là ngườ theo phái dân chủ họsẽđ?t vấ đ? là không biế đ?u óc bạ có lành mạh hay không và họsẽtránh tiế xúc vớ bạ. Hoặ giả bạ hãy thửtuyên bốvớ họrằg bạ không tin tính chấ thầ thánh củ Cri-xtơ - và bạ sẽbịcáo giác và bịbán rẻ bạ hãy thú nhậ thẳg thắ rằg bạ là kẻvô thầ, và ngày hôm sau họsẽlàm nhưhọkhông quen biế bạ. Và nế mộ ngư?i Anh đ?c lậ bắ đ?u suy nghĩthậ sự- việ này xả ra khá hiế đ?i vớ họ- và vứ bỏnhững xiềg xích củ đ?nh kiế mang theo từtrong lòng mẹ thì ngay cảlúc đ anh ta cũg không đ? dũg cả đ? tựdo nói lên niề tin củ mình, ngay cảlúc đ anh ta cũg xuấ hiệ mộ cách giảdố trư?c xã hộ như là ngườ tán thành mộ quan để ít ra cũg còn đ? ợ coi là có thểchị đ?ng đư?c, và anh ta sẽthỏ mãn nế nhưthỉh thoảg đ?ợ nói chuyệ tay đi mộ cách cở mởvớ ngườ cùng quan để.

Như vậ, các giai cấ có họ thứ ởAnh làm ngơlàm đế trướ mọ sựtiế bộ và chỉdướ sứ tấ công củ giai cấ công nhân họmớ nhúc nhích đi chút. Đ?ng trông chờrằg món ă sách báo hàng ngày củ các giai cấ có họ thứ đ già cỗ ấ tỏra khác vớ bả thân họ Toàn bộvă phẩ củ xã hộ thư?ng lưu đng loay hoay trong mộ vòng luẩ quẩ và cũg buồ tẻ cả cỗ nhưbả thân xã hộ thượg lư no nê và tàn tạvậ.

https://thuviensach.vn

Khi tác phẩ củ Stơrau-xơ- cuố "Cuộ đ?i củ Giê-xu" - và danh tiếg củ tác phẩ này đ vư?t qua eo biể, thì không mộ ngườ đ?ng đ?n nào lạ dám dịh tác phẩ đ, không mộ nhà xuấ bả nổ tiếg nào lạ dám in nó. Cuố cùng, mộ lecturer xã hộ chủnghĩ nào đ (không có từĐ?c nào đ? diễ đ?t cái thuậ ngữchuyên môn cổđ?ng này), tứ là mộ ngư?i có đ?a vịxã hộ không thượg lưu nhấ đ dịh tác phẩ đ, mộ chủxư?ng in nhỏ mộ ngư?i xã hộ chủnghĩ, đ in nó thành những tậ riêng, mỗ tậ giá mộ pen-ni, và công nhân ởMan-se-xtơ Bớ-minh-hêm và Luân Đn đ là đ?c giảduy nhấ củ Stơrau-xơởAnh.

Song le, nế nhưcó đ?ng nào trong hai đ?ng - mà bộphậ có họ thứ trong ngườ Anh chia thành - đng đ?ợ coi trọg, thì đ là đ?ng To-ri. Theo đề kiệ xã hộ củ Anh, bả thân đ?ng Vích là phía quan tâm quá nhiề nên không thể có sự phán xét vô tư; công nghiệ, cái trung tâm ấ củ xã hộ Anh, đng nắ trong tay đ?ng Vích và làm giàu cho nó; nó coi công nghiệ là không có gì đng chê trách và coi việ phát triể công nghiệ là mụ tiêu duy nhấ củ toàn bộcông việ lậ pháp, bở vì công nghiệ đ đm lạ cho nó sựgiàu có và quyề lự. Ngư?c lạ, đ?ng To-ri mà sựhùng mạh và chuyên quyề bịcông nghiệ phá hoạ, mà những nguyên tắ bịcông nghiệ làm cho rung chuyể, thì lạ că ghét công nghiệ, và nhiề lắ thì cũg chỉcoi công nghiệ là mộ tai họ cầ thiế mà thôi. Do đ, đ hình thành mộ nhóm những nhà từthiệ nổ tiếg thuộ đ?ng To-ri, mà những ngườ cầ đ?u là huân tư?c Ê-sli, Phe-ran, Oan-tơ Ô-xtơlơvà những ngườ khác, và nhóm này tựgánh lấ trách nhiệ bả vệcông nhân công xưởg chố lạ chủxư?ng. Tô-mát Các-lai-lơban đ?u cũg là ngư?i củ đ?ng To-ri, và ông ta vẫ còn gầ gũ đ?ng này hơ là gầ gũ đ?ng Vích. Mộ đề không còn nghi ngờgì cả ngườ củ đ?ng Vích chư bao giờcó thểviế đ?ợ, dù chỉlà mộ nử, mộ cuố sách nhân đ?o nhưcuố "Quá khứvà hiệ tạ".

Tô-mát Các-lai-lơ nổ tiếg ở Đ?c nhờ những cố gắg củ mình trong việ giớ thiệ cho ngư?i Anh biế những sách báo Đ?c. Trong nhiề nă, ông chủyế nghiên cứ hoàn cả xã hộ củ Anh - trong sốnhưng ngư?i có họ thứ củ đ?t nướ mình, ông là ngườ duy nhấ nghiên cứ vấ đ? đ! - Và đ?n nă 1838 ông đ viế đ?ợ mộ cuố sách nhỏ"Phong trào Hiế chư?ng" Trong thờ kỳấ, đ?ng Vích đng cầ quyề và họloan báo rấ long trọg rằg "bóng ma" củ phong trào Hiế chương, xuấ hiệ vào khoả nă 1835, hình nhưđ bịthủtiêu, phong trào Hiế chư?ng là sựtiế tụ tựnhiên củ chủnghĩ cấ tiế cũ trong mấ nă đ lắg xuố do dựluậ vềcả cách, nhưng từnă 1835 – 1836 lạ xuấ hiệ vớ mộ sứ mạh mớ và vớ những khố quầ chúng đàn kế hơ bấ cứthờ kỳnào trư?c đ. Đ?ng Vích cho rằg họđ đn áp đư?c phong trào Hiế chư?ng đ, và đề này đ

https://thuviensach.vn

đm lạ cho Tô-mát Các-lai-lơmộ lý do đ? vạh rõ những nguyên nhân thậ sựcủ phong trào Hiế chương và việ không thểnhốtậ gố phong trào đ nế như những nguyên nhân củ nó không

bịdiệ trừ Mặ dù quan để củ cuố sách "Phong trào Hiế chương" nói chung cũg giống như quan để trong cuố "Quá khứvà hiệ tạ", nhưng trong tác phẩ trướ, màu sắ củ đ?ng To-ri đ?ợ biể hiệ đ?m nét hơ; sởdĩnhưthếcó lẽchỉvì vớ tưcách là đ?ng cầ quyề, đ?ng Vích phả chị sựphê phán trướ hế. Dù sao, tấ cảnhững gì đ có trong cuố sách nhỏnói trên cũg đ?u có trong cuố "Quá khứvà hiệ tạ", nhưg vớ mộ hình thứ rõ ràng hơ, phát triể hơ và vớ những kế luậ đư?c nhấ mạh mộ cách kiên quyế hơ, vì vậ, chúng ta không cầ phả phê bình cuố "Phong trào Hiế chư?ng" nữ.

"Quá khứvà hiệ tạ" là sựso sánh giữ nướ Anh thếkỷXII và nướ Anh thếkỷXIX. Cuố sách gồ bố phầ, vớ đ?u đ?: "Mởđ?u", "Thầ tu ngày xưa", "Ngườ công nhân ngày nay", "Lá sốtửvi" - Chúng ta sẽtuầ tựxem tấ cảnhững phầ này. Tôi không thểcư?ng lạ sựquyế rũlà muố dịh những đạ hay nhấ trong những đạ sáng sủ lạlùng thư?ng gặ trong cuố sách ấ. Việ phê phán cũg chẳg cầ phả đ?t ra.

Chương thứnhấ củ phầ mởđ?u mang tên là "Vua Mi-đt".

Tình cảh nướ Anh... đ?ợ coi mộ cách đng đ?n là mộ trong những tình cảh đng lo ngạ nhấ và, nói chung, bấ bình thườg nhấ, mà thếgiớ đ thấ từxư đ?n nay. Nướ Anh đ?y rẫ mọ thứcủ cả, nhưg nướ Anh vẫ chế vì đi. Đ?t đi nướ Anh xanh tươ và thịh vượg trong sựphong phú không thay đ?i, những cánh đ?ng vàng óng gợ sóng, những xưởg thợđ?ợ phân bốdày đ?c vớ đ? mọ loạ công cụ lao đ?ng, vớ mườ lă triệ công nhân nổ tiếg là mạh khoẻ khéo léo và cầ cù nhấ mà đ?t nướ chúng ta đ từg thấ: những ngườ này sốg giữ chúng ta: công việ do hợthự hiệ, thành quảdo bàn tay hợtạ nên ởđy có thừ thãi và ởđu cũg hế sứ dồ dào, – Thếnhưng giống như do yêu thuậ, mộ lệh truyề đ?c đ?a vang lên: "Các anh, những ngư?i công nhân, và các anh, những ngài làm công việ kinh doanh, cũg như các anh, những ngài vô công rồ nghề các anh không đư?c đ?ng đ?n những thành quảđ; không mộ ai trong các anh đ?ợ đ?ng tớ chúng, không mộ ai trong các anh đ?ợ hưởg thụchúng - đ là những thành quảđ bịphù phép!""

Sựcấ đán này, trướ hế đ?ng đ?n công nhân. Nă 1842, ởAnh và Oen-xơ có 1 430 000 ngư?i cùng khổ trong sốnày có 220 000 ngườ bịnhố trong các trạ lao đ?ng, tứ là trong những ngụ Ba-xti-ơcho ngư?i nghèo, như nhân dân thườg gọ chúng. - Xin cả ơ những ngư?i thuộ đ?ng Vích đ?y lòng nhân đ?o. - ở Xcố-len không có luậ tếbầ, nhưg ngườ nghèo thì vô khố. - Nhân thểcũg nói thêm rằg Ai-rơlen có thểkhoe khoang vềcon sốquái gở 2 300 000 ngư?i cùng khổ

https://thuviensach.vn

“rư?c tòa án bồ thẩ ở Xtố-poóc (Sê-sia), mộ ngườ mẹvà mộ ngườ bốbịtốcáo và bịkế tộ vềviệ họđ đ?u đ?c ba đ?a con củ mình vớ mụ đch đnh lừ hộ thiệ đ? lĩh tiề mai táng củ mỗ đ?a trẻlà 3 pao xtéc-linh 8 si-linh, và, ngư?i ta nói, các cơquan chính quyề đ nói xa xôi cho biế rằg trư?ng hợ này không phả là trư?ng hợ duy nhấ, và có lẽtố hơ hế là không nên lao vào công việ đề tra chi tiế những vụnày... Những thí dụnhưvậ là đ?nh núi cao nhấ nổ bậ trên nề trờ; dướ đ?nh cao ấ còn có cảmộ vùng đ?i núi và bình nguyên mà mắ ta chưa nhìn thấ. - Ngư?i mẹvà ngư?i bốthư?ng ngư?i đ nói vớ nhau: chúng ta phả làm gì đy đ? tránh khỏ chế đi? ở đy, trong că hầ tố tă củ chúng ta, chúng ta đ đ tớ bướ đ?ờg cùng rồ, nhưg sựgiúp đ? thì còn xa. Than ôi, những sựkiệ thê thả đng diễ ra trong tháp đi U-gô-li-nô[11*] *Ugolin della Cherardesca* - là mộ bạ chúa ởthành Pi-dơ(I-ta-li-a) thếkỷXIII. Bịđ?ch thủcủ hắ bắ giam vào tháp Ga-lan-đ cùng vớ 2 con trai và cháu trai, và bịchế đi ởđ?y. Vì vậ, tháp này vềsau có tên gọ là "tháp đi".[*]: Em Gát-đ bé bỏg yêu quý ngã lị trên đ?u gố cha em! - Sau khi suy nghĩ ngườ mẹvà ngư?i bốởXtố-poóc nói: Bé Tôm đi khát củ chúng ta thậ là tộ nghiệ, suố ngày nó khóc đi bánh mì, sốphậ đ đ?nh cho nó chỉgặ đu khổvà chẳg gặ đ?ợ đề gì tố lành trong cuộ số này; - giá nhưnó thoát ngay khỏ những sựđu đ?n, còn chúng ta biế đu lạ có thểduy trì đ?ợ sựsố củ mình? Họnghĩ họnói và cuố cùng quyế đ?nh. Và bé Tôm không còn số nữ, tấ cảtiề bạ thì đ tiêu hế và ă hế; bây giờđ?n lượ ai, lượ bé Giếh đi ă đng thương hay là bé Vi-li đi ă đng thương? ôi, những sựtìm tòi biệ pháp và phương tiệ đ mở đu đ?n làm sao! – Trong những thành phốbịvây hãm, giữ những cảh hoang tàn đ? nát đng sợcủ thành Giê-ru-da-lem bịhuỷdiệ vì sựphẫ nộcủ Chúa, đ có lờ sấ truyề: những phụnữbấ hạh sẽựtay mình đm nấ con mình làm thứ ă. Sựtư?ng tượg đn tố củ ngư?i Do Thái cốkhông thểquan niệ đ?ợ mộ cái vự thả kinh khủg hơ củ sựkhố cùng; đ là giớ hạ cuố cùng đ?i vớ con ngườ thấ hèn bịChúa nguyề rủ. Còn chúng ta ởđy, tạ nướ Anh hiệ đ?i, giữ sựthừ thãi củ cả, - chẳg lẽcảchúng ta nữ cũg đ tớ tình hình đ sao? Tình hình đ xả ra nhưthếnào? Do đu mà xả ra nhưvậ, tạ làm sao phả xả ra nhưvậ?"

Đ là tình hình nă 1841. Tôi có thểthêm rằg, cách đy nă tháng, ởLi-vớ-pun ngư?i ta đ treo cổchịBét-ti I-un-xơ ngườ vùng Bôn-tơ, ngư?i phụnữnày cũg vì những lý do nhưvậ mà đ đ?u đ?c ba đ?a con đ? và hai đ?a con nuôi.

Những ngư?i nghèo khổsống như vậ đ. Còn những ngư?i giàu có thì thếnào?

“ề công nghiệ phồ thịh ấ vớ tình hình củ cả dồ dào củ nó, cho tớ nay vẫ chưa làm giàu cho ai cả đ là củ cả đ bịphù phép và nó không thuộ vềmộ ai. ở nơ mà trướ kia chúng ta chi ra hàng tră thì bây giờchúng ta có thểchi ra hàng ngàn, nhưg vớ sốtiề này chúng ta không thểmua đ?ợ cái gì tố cả Những ngườ khác ă những thứ ă ngon tinh vi hơ, uố những thứrượ đ?t hơ, nhưg phả chăg đề đ mang lạ hạh phú lớ hơ? Phả chăg hợtố hơ, đ?p hơ, mạh hơ, dũg cả hơ? Phả chăg họ"sung sư?ng hơ" như họnói?” ông chủđng làm công việ, đ không trởnên sung sướg hơ; ông

https://thuviensach.vn

chủlư?i biếg, tứ là ngư?i chủruộg có dòng dõi lâu đ?i, đ không trởnên sung sư?ng hơ, -

“ậ thì củ cả đ, củ cả củ nướ Anh, là đ? cho ai? Củ cả đ đm lạ hạh phúc cho ai, nó làm cho ai sung sướg hơ, đ?p hơ, thông minh hơ, tố hơ? Hiệ giờthì không cho ai cả Nề công nghiệ rấ phát đ?t củ chúng ta đ?n nay vẫ chư có đ?ợ thành tự nào cả nhân dân đng chế đi giữ sựsung túc dồ dào; giữ những bứ tư?ng bằg vàng và những vự thóc đ?y ắ, không mộ ai cả thấ mình là đ?ợ bả đ?m và thỏ mãn. Vua Mi-đt khát khao vàng và đ xúc phạ các vịthầ ởnúi Ô-lim-pơ Y đ nhậ đư?c vàng; tấ cảnhững gì y sờtay đ?n đ?u biế thành vàng, nhưg nhưthếthì y cũg chẳg hơ đư?c gì vớ hai cái tai dài củ y. Mi-đt đ phìbáng âm nhạ củ thiên đ?ờg. Mi-đt đ xúc phạ thầ A-pô-lông và các vịthầ, và các vịthầ đ thự hiệ nguyệ vọg củ y và còn cho y thêm mộ đi tai dài, - cũg là mộ tặg vậ không tồ lắ. Chân lý trong những câu chuyệ thầ thoạ cổ sâu xa biế chừg nào!"

"Câu chuyệ cổkhác vềcon quái vậ mặ ngườ mình sư tử, - Các-lai-lơnói tiế trong chươg thứhai, - "cũg thậ là đng: giớ tựnhiên là con quái vậ mặ ngư?i mình sưtử là mộ nữthầ, nhưg chưa hoàn toàn đ?ợ giả phóng, mộ nử còn ởtrong tình trạg thú vậ, chư có linh hồ; mặ khác, giớ tựnhiên là trậ tự là trí tuệ nhưng đ?ng thờ nó cũg là bóng tố, là sựman rợ là sựtấ yế”

Giớ tựnhiên - con quái vậ mặ ngườ mình sư tử("chủnghĩ thầ bí Đ?c", - những ngư?i Anh nói như vậ khi đ?c chư?ng này) đng đ?t ra mộ câu hỏ cho mỗ ngườ và mỗ thờ đ?i. Sung sướg thay cho kẻnào trảlờ đng câu hỏ đ, còn kẻnào không trảlờ hoặ trảlờ không đng thì sẽrơ vào nanh vuố hung dữcủ con quái vậ, và đng lẽtìm đư?c mộ ngư?i vợchư cư?i xinh đ?p, kẻđ sẽtìm đ?ợ mộ con sưtửcái hung dữ Đ?i vớ các dân tộ cũg nhưthế liệ các anh có đán đ?ợ câu đ? củ sốphậ không? Và tấ cảmọ dân tộ bấ hạh, cũg như tấ cảmọ cá nhân bấ hạh, đ?u đ trảlờ câu hỏ đ không đng, vì đ coi cái vẻbên ngoài là chân lý; họđ xem thườg những sựkiệ nộ tạ vĩh hằg củ vũtrụ do bịlôi cuố bở những hình thứ biể hiệ bềngoài nhấ thờ củ chúng; chính nư?c Anh đ hành đ?ng như vậ. Nư?c Anh, - như Các-lai-lơnói sau này, - đ trởthành miếg mồ củ chủnghĩ vô thầ, và tình cảh hiệ nay củ nướ Anh là hậ quảtấ yế củ sựkiệ đ. Sau đy chúng ta sẽbàn đ?n vấ đ? này, còn bây giờchúng ta chỉnhậ xét rằg Các-lai-lơcòn có thểtiế tụ việ so sánh củ mình vớ con quái vậ mặ ngườ mình sư tử nế hiể câu chuyệ thầ thoạ ấ theo ý nghĩ phiế thầ luậ kiể lão già Sê-linh nói trên; cũg như trong câu chuyệ thầ thoạ, lờ giả củ câu đ?, hơ nữ là lờ giả theo nghĩ rộg nhấ, hiệ nay củ con ngư?i.

Chương sau đ trình bày cho chúng ta vềcuộ khở nghĩ ởMan-se-xtơtrong tháng Tám 1842 như sau:

https://thuviensach.vn

“ầ mộ triệ công nhân nghèo đi đ vùng lên, đ xuống đư?ng, - và đ dừng lạ. Họcòn phả làm gì nữ? Những sựbự bộ và những lờ than phiề củ họthậ là đu đ?n, không thểchị nổ; đ?ng thờ sựphẫ nộcủ họcũg là chính đng; nhưg ai là nguyên nhân củ những sựthan phiề đ và chờđ?i sựgiúp đ? củ ai? Chúng ta có những kẻthù, nhưng chúng ta không biế họlà ai và họlà gì; chúng ta có những bạ bè nhưng chúng ta không biế hợởđu. Chúng ta làm thếnào bây giờ tấ công mộ ngườ nào đ, bắ mộ ngườ nào đ, hay đ? cho bả thân mình chế vì mộ viên đ?n củ mộ ngườ nào đ? ồ, giá nhưcon yêu tinh vô hình đng nguyề rủ ấ, - con yêu tinh đng hút máu chúng ta và hút máu những ngườ thân củ chúng ta mộ cách không trông thấ, - giá như nó hiệ hình lên, dù nó xuấ hiệ trướ chúng ta thành con mãnh hổxứHiế-ca-ni, thành con hà-mã củ thờ hỗ mang, thành bả thân quỷxa-tăg, dù nó có mang hình thù nhưthếnào đ nữ, - chỉcầ chúng ta có thểtrông thấ nó, chỉcầ chúng ta có thểtóm đ?ợ nó!"

Nhưng sựbấ hạh củ công nhân trong cuộ khở nghĩ mùa hè nă 1842 chính là ởchỗhọkhông biế phả đ?u tranh chố lạ ai. Tai họ củ họlà tai họ xã hộ mà những tai họ xã hộ thì không thểxóa bỏnhư xóa bỏquyề lự củ nhà vua hay xóa bỏđ?c quyề. Ngườ ta bả, không thểchữ đư?c cái tai họ xã hộ bằg bả Hiế chươg nhân dân, và nhân dân cũg đ cả thấ đề đ, - nế không thì bả Hiế chươg nhân dân đ là luậ pháp cơbả hiệ nay củ nư?c Anh rồ. Cầ phả nghiên cứ và tìm hiể những tai họ xã hộ, nhưg cho tớ nay, quầ chúng công nhân còn chưa làm đề đ. Kế quảvĩđ?i củ cuộ khở nghĩ ấ là ởchỗvấ đ? số còn củ nướ Anh, vấ đ? vềsốphậ cuố cùng củ giai cấ công nhân, theo cách diễ đ?t củ Các-lai-lơ đ đ?ợ đ?t ra rõ ràng, đ?n mứ là ởAnh, mỗ mộ ngườ có suy nghĩđ?u đ nghe thấ cả Bây giờ đ không thểim lặg bỏqua vấ đ? đ đ?ợ nữ – nướ Anh hoặ là phả trảlờ vấ đ? đ, hoặ là phả diệ vong.

Chúng ta hãy bỏqua chươg kế củ phầ này, chúng ta cũg hãy tạ thờ bỏqua toàn bộphầ sau và bắ đ?u ngay từphầ thứba dành cho chủđ? "*Ngườ công nhân ngày nay"*, đ? tậ hợ làm mộ tấ cảnhững gì có liên quan tớ việ mô tảtình cảh nư?c Anh đ bắ đ?u từphầ mởđ?u.

Chúng ta, - Các-lai-lơviế tiế, - đ vứ bỏtính chấ tôn giáo củ thờ trung cổmà không có cái gì thay thếcho nó:

“húng ta đ quên mấ Thư?ng đ?, đ nhắ mắ trướ bả chấ vĩh cử củ sựvậ, chỉnhìn thấ cái vẻngoài giảdố củ sựvậ; đ?ng thờ chúng ta yên tâm khi nghĩrằg, theo bả chấ bên trong củ nó, vũtrụđ là cái "có thể lo lớ, không thểnhậ biế đ?ợ: nhìn từngoài, chúng ta thấ nó giố nhưmộ bãi nuôi súc vậ rộg lớ và như mộ trạ lao đ?ng có những bế ă to và những bàn ă lớ, ởđy ngườ khôn có thểtìm đư?c vị trí củ mình. Tấ cảsựthậ củ vũtrụnày trởthành đng ngờ chỉcó lãi và lỗ chỉcó thứ ă cho dạdày và sựthành công - đ là những cái đ rõ ràng đ?i vớ con ngư?i thự tiễ và không còn nghi ngờgì nữ đ?i vớ họ. - Đ?i vớ chúng ta, không còn Thượg đ? nữ; luậ lệcủ Thượg đ? đ trởthành "cái nguyên tắ phúc lợ lớ nhấ", đ trởthành mộ mư kếả quyệ ởnghịtrườg; đ?i vớ chúng

https://thuviensach.vn

ta, bầ trờ đ trởthành mộ thiên vă biể, thành khu să bắ cho chiế kính viễ vọg Héc-sen, ở đ ngườ ta theo đổ những kế quảkhoa họ và đổ theo món ă cho cám giác; theo tiếg nói củ chúng ta và củ cụBen Giôn-xơ thì đề này có nghĩ là: con ngư?i đ mấ linh hồ củ mình và giờđy mớ bắ đ?u thấ là nó không còn nữ. Đy đng là chỗyế nhấ, là trung tâm củ toàn bộcái bệh hoạ thươchung củ xã hộ. - Không còn tôn giáo, không có Thư?ng đ?, con ngườ đ mấ linh hồ củ mình và uống công đ tìm phư?ng thuố chữ sựthố rữ. Những cuộ hành hình các vua chúa, những cuộ cách mạg Pháp, những dựluậ vềcả cách, những cuộ khở nghĩ ởMan-se-xtơđ?u là uống công vô ích, - trong tấ cảnhững cái đ không thểtìm ra đư?c mộ phương thuố hiệ nghiệ. Bệh hủ mưng mủ mộ lúc nào đ có giả nhẹđ, nhưg sau đ sẽtrầ trọg hơ và nguy hiể hơ".

Nhưng, theo tác giả vì vịtrí củ tôn giáo cũkhông thểđ? trống, cho nên thay vào đ, chúng ta có cuố Phúc âm mớ, cuố Phúc âm phù hợ vớ sựtrống rỗg và tính không có nộ dung củ thờ đ?i, - Phúc âm củ thầ tài. Thiên đ?ờg CơĐ?c giáo và đ?a ngụ CơĐ?c giáo đ bịvứ bỏ cái thứnhấ - vớ tư cách là mộ cái gì đng ngờ cái thứhai - vớ tư cách là mộ cái gì vô nghĩ, nhưng đ?a ngụ mớ đ xuấ hiệ thay thếcho đ?a ngụ cũ đ?a ngụ củ nướ Anh ngày nay là sựlo lắg củ con ngườ “hông ngoi lên đ?ợ, không kiế đư?c tiề!"

“uảthự, vớ cuố Phúc âm củ thầ tài củ chúng ta, chúng ta đ đ tớ những kế luậ lạlùng! Chúng ta bàn về*xã hộ*, nhưg đu đu chúng ta cũg tiế hành phân chia và tách biệ đ?n cùng. Cuộ sống củ chúng ta không phả bao hàm ởchỗủg hộlẫ nhau, mà ngượ lạ, bao hàm ởchỗthù đ?ch lẫ nhau, biể hiệ ra trong những luậ lệnổ tiếg củ cuộ chiế tranh mệh danh là "cuộ cạh tranh hợ lý tính", v.v.. Chúng ta hoàn toàn quên rằg đ?ng tiề không phả là mố liên hệduy nhấ giữ con ngườ vớ con ngư?i. "Những công nhân đi khát củ tôi ư" - chủxưởg giàu có nói. - "Há chẳg phả tôi đ thuê hợởthịtrườg như lệthư?ng đ sao? Há chẳg phả tôi đ trảcho hợtớ đ?ng xu cuố cùng củ khoả tiề công ghi trong hợ đ?ng đ sao? Tôi còn phả làm gì đ?i vớ họnữ?" Thậ vậ, sựsùng bái thầ tài quảlà mộ tín ngư?ng đng buồ!"

"ở Ê-đn-bớ; mộ bà góa nghèo khổngư?i Ai-rơlen đ xin cơquan từthiệ cứ giúp cho mình và cho ba đ?a con củ mình. Bà ta bịkhư?c từtạ tấ cảcác cơquan;: bà không còn sứ lự và dũg khí nữ; bà ta lên cơ số thư?ng hàn và đ chế, nhưg bệh truyề nhiễ ấ đ lan ra cảphốvà do đ thêm mư?i bả ngườ nữ bịchế. Khi kểvềcâu chuyệ này, mộ thầ thuố có lòng thương ngườ - bác sĩU.P. A-li-xơ - đ đ?t câu hỏ: lẽnào *vì tiế kiệ* mà không nên giúp ngư?i đn bà đ? Bà ta bịbệh thương hàn và làm chế mườ bả ngư?i sống quanh các vị - Đy là mộ đề đng suy nghĩ Ngư?i quảphụAi-rơlen sắ từgiã cõi trầ đ kêu gọ đ?ng bào củ mình: "Các bạ hãy nhìn xem; tôi đng chế mà không có ai giúp đ?, các bạ phả cứ giúp tôi, tôi là chịem củ các bạ, tôi là máu mủcủ các bạ, chúng ta đ?u do mộ Thượg đ? tạ ra!" Nhưng những ngườ này đp lạ: "Không, quyế không phả, mày không phả là chịem chúng tao". Nhưg bà ta thự tếchứg minh mố quan hệcùng máu mủgiữ mình vớ họ bệh củ bà ta giế chế *họ* họlà anh em củ bà ta,

https://thuviensach.vn

dù họphủnhậ đề đ. Có bao giờngườ ta lạ hạmình xuố thấ hơ nữ trong việ đ tìm những bằ chứ đ? tỏrõ mình là con ngư?i?"

Nhân tiệ cũg nói thêm rằg, ởđy, Các-lai-lơcũg lầ lẫ như A-li-xơ. Những kẻgiàu không có lòng trả ẩ, họchẳg quan tâm gì đ?n cái chế củ "mườ bả ngườ". Lẽnào đề đ không phả là mộ đề hạh phúc cho xã hộ, vì "dân sốthừ" đ?ợ giả bớ đ mườ bả ngườ ? Nó cứgiả bớ đ vài triệ, chứkhông phả là giả lèo tèo có "mư?i bả" ngườ, thì sẽcòn tố hơ nhiề. - Bọ giàu có theo thuyế Man-tút ởAnh lậ luậ nhưvậ.

Nhưng sau đ lạ có mộ Phúc âm khác còn tệhơ, Phúc âm củ chủnghĩ hờ hợ, đ tạ ra mộ chính phủkhông hoạ đ?ng, đ tướ bỏcủ con ngườ toàn bộtính nghiêm túc củ họvà gây cho họcái ý muố tỏra mình khác vớ cái thự chấ củ mình, - đ là nguyệ vọg đ?t tớ "hạh phúc", nghĩ là muố đư?c uố tố và ă tố; sách Phúc âm này đ đ? cao vậ chấ thô lỗvà đ phá hủ mọ nộ dung tinh thầ. Tấ cảnhững cái đ sẽdẫ tớ cái gì?

"húng ta nói gì *vớ* chính phủ như loạ chính phủcủ chúng ta, mộ chính phủbuộ tộ công nhân mình vềviệ "sả xuấ thừ"? Nạ sả xuấ thừ - đ há không phả là thự chấ củ vấ đ? hay sao? Đ là các anh, những nhà sả xuấ đ? loạ, các anh đ sả xuấ quá nhiề! Chúng tôi buộ tộ các anh vềviệ các anh đ chếtạ hơ hai tră ngàn chiế áo đ? che đ?y thân thểlõa lồcủ con ngườ. Còn quầ mà các anh may bằg nhung, dạCa-sơmia, vả kẻô, vả Nam Kinh và len, - chẳg phả chúng không nhiề quá sao? Và há các anh lạ không sả xuấ ra mũvà giày, ghếngồ và thìa ă, cũg nhưđ?ng hồvàng, đ? trang sứ, nĩ bạ, tủcom-mót, tủnhỏvà giườg ghếcó đ?m,- trờ ơ, tấ cảnhững chợbúa và tấ cả những Hao-en và Giêm-xơcó thểcó cũg không thểchứ hế sả phẩ củ các anh; các anh sả xuấ tấ cả sả xuấ và sả xuấ - chỉcầ nhìn xung quanh là có thểkhẳg đ?nh tính chấ có că cứcủ những lờ buộ tộ củ chúng tôi. Hàng triệ áo và quầ không bán hế đng treo ởđy, giố như những lờ khai củ nhân chứg buộ tộ các anh. Chúng tôi buộ tộ các anh đ sả xuấ thừa; các anh phạ trọg tộ là đ làm ra áo quầ, mũ giầ, v.v. nhiề đ?n phát sợ Hậ quảcủ tình hình này là sựđnh đ?n, và công nhân củ các anh phả chế đi".

"hưa các ngài và các vị các ngài buộ những công nhân khố khổấ vềtộ gì? Thư các ngài và các vị chính các ngài có sứmệh chă lo ngă chặ sựđnh đ?n;: các ngài phả theo dõi cẩ thậ sao cho tiề công trảcho công việ đ làm, đ?ợ phân phố mộ cách đng đ?n sao cho không mộ công nhân nào là không lĩh đ?ợ tiề công củ mình, dù cho tiề công này đ?ợ biể hiệ bằg cái gì, bằg tiề hay bằg chiế dây thừg treo cổ từthờ xửa thờ xư, việ đ đ là nghĩ vụcủ các ngài. Những ngườ thợkéo sợ khố khổấ đ quên mấ nhiề đề mà lẽra họphả nhớ că cứtheo luậ pháp hiệ thự không thành vă, bắ nguồ từđ?a vịxã hộ củ họ nhưg họđ quên mấ luậ pháp *thành vă* nào có liên quan đ?n đ?a vịxã hộ củ họ Họđ?ợ thuê đ? sả xuấ áo. Xã hộ ra lệh cho họ các anh hãy làm những chiế áo, - thếlà những chiế áo đ đ?ợ may. áo quá nhiề phả không? Đ

https://thuviensach.vn

thậ là mộ sựbấ ngờbiế chừg nào trong cái thếgiớ đên rồnày vớ chín triệ thân thểtrầ truồg! Nhưg thưa các ngài và các vị xã hộ đ ra lệh cho các ngài: hãy chú ý sao cho áo đ?ợ phân phố đng đ?n, - nhưg sựphân phố đ ởđu? Hai triệ công nhân, hoàn toàn không có áo hoặ mặ áo rách mướ, ngồ trong những ngụ Ba-xti-ơdành cho ngư?i nghèo; nă triệ khác trong các că hầ đi U-gô-li-nô; đng lẽgiúp đ? họthì các ngài lạ nói: hãy tăg đ?a tô củ *chúng tôi* lên! Các ngài tuyên bốmộ cách hân hoan: "Các anh muố nặ ra mộ lờ buộ tộ, các anh muố trách cứ*chúng tôi* là sả xuấ thừ ư Nhưng chúng tôi, xin trờ đ?t chứg giám cho chúng tôi, là nói chung, chúng tôi không sả xuấ mộ cái gì cả Tạ những vùng xa xôi hẻ lánh nhấ củ thếgiớ, không có mộ chiế áo nào do chúng tôi làm ra cả Chúng tôi không có tộ là đ sả xuấ, ngượ lạ, kẻcó tộ là các anh, những bọ vong ân bộ nghĩ. Há chúng tôi đ chẳg "tiêu dùng”hàng núi đ? vậ đ sao? Há chúng tôi đ chẳg tiêu dùng hàng đ?ng hàng hóa chấ đ?y trướ mặ chúng tôi tự nhưlà chúng tôi có những chiế dạdày đ để và có mộ loạ năg lự nhai ngấ nghiế nhưkiể các thầ, đ sao? ôi, những kẻvong ơ bộ nghĩ, há các anh đ chẳg lớ lên dư?i những chiế cánh củ chúng tôi đ sao? Há những công xưởg bẩ thỉ củ các anh đ chẳg xây dựg trên đ?t đi củ *chúng tôi* đ sao? Và chẳg lẽchúng tôi không đ?ợ quyề bán ngũcố củ chúng tôi cho các anh theo giá cảmà chúng tôi muố hay sao? Các anh hãy nghĩxem, các anh sẽnhưthếnào, nế chúng tôi, những đề chủcủ nướ Anh, đ?t nhiên quyế đ?nh hoàn toàn không trồg ngũcố nữ?” Cách suy nghĩấ củ giớ quý tộ, câu hỏ dã man ấ: các anh sẽnhư thếnào nế chúng tôi không có hả tâm cho phép trồg ngũcố? - đ đ? ra những "đ?o luậ đên rồvà bấ hạh vềngũcố", những đ?o luậ vềngũcố vô nghĩ tớ mứ chỉcó thểbác bỏchúng bằg những lý lẽ"có thểlàm rơ lệthiên thầ trên trờ và con lừ dư?i đ?t". Những đ?o luậ vềngũcố chứg minh rằg giớ quý tộ còn chư họ cách không làm đề xấ, ngồ yên không làm gì cả đ là chưa kểrằg họkhông họ làm mộ đề gì tố; trong lúc đ thì theo Các-lai-lơ đ phả là nghĩ vụcủ họ

"Theo đ?a vịcủ mình, giớ quý tộ có nghĩ vụlãnh đ?o và cai quả nướ Anh, và mỗ công nhân trong trạ lao đ?ng có quyề trướ tiên hỏ *họ* vì sao tôi lạ ởđy? Trờ nghe câu hỏ củ anh ta, và nế như câu hỏ đ không đ?ợ lưu ý, thì anh ta sẽbắ đ?t phả lắg nghe mình. Công nhân đng buộ tộ các vị thư các ngài và các vị các vịđ?ng ởhàng đ?u củ những bịcan; do đ?a vịmà các vịđng giữ các vịphả là những ngư?i đ?u tiên trảlờ cho công nhân! – Sốphậ củ giớ quý tộ ă bám, trong chừg mự có thểđ?c đ?ợ lá sốtửvi củ nó trong các đ?o luậ vềngũcố, thì đ là vự thắ dẫ tớ sựtuyệ vọg! Phả, những ngư?i anh em mặ mày hồg hào đng să cáo củ tôi ơ, qua những bộmặ chả chuố tươ tắ củ các vị qua cái đ sốcác vịđ ban hành đ?o luậ vềngũcố, qua biể thuếlinh đ?ng, qua những thuếquan bả hộ qua những vụmua chuộ trong các cuộ bầ cửvà những cuộ thắg lợ ầ ĩ - qua tấ cảnhững thứđ, con

https://thuviensach.vn

mắ tinh tường sẽnhìn thấ những cảh tượng suy đ?i đng sợkhông thểnào mô tảđ?ợ, sẽnhìn thấ nét chữ"Mene, Mene...". Thượng đ? từbi hạgiớ quý tộ Pháp vô công rồ nghề cách đy chưa đ?y nử thếkỷđ thắg thừg tuyên bốđng nhưthế chúng ta không thểsống, chúng ta không thểã diệ sang trọng như trướ kia theo đng nhưđ?ng cấ chúng ta; đ?a tô thu đư?c từnhững trang trạ củ chúng ta không còn đ? nữ, chúng ta cầ có nhiề hơ, chúng ta cầ đ?ợ miễ thuế chúng ta cầ có đ?o luậ vềngũcố đ? tăg thêm đ?a tô củ chúng ta. Đ là vào nă 1789, nhưg bố nă sau, các vịcó nghe xư?ng thuộ da ởMơđng, ở đ bọ khốrách áo ôm lấ da ngườ may quầ cho mình không? Mong sao ông trờ từbi hãy ngă chặ cái đề ấ; mong sao chúng ta sẽkhôn ngoan hơ, đ? khỏ trởthành những kẻbấ hạh nhưvậ!"

Giớ quý tộ kinh doanh cũg sa vào lư?i củ giớ quý tộ ă bám; rố cuộ vớ "chủnghĩ thầ tài" củ mình, họcũg đng rơ vào tình thếkhố đ?n.

"õ ràng là những ngườ trên lụ đ?a đng nhậ máy móc củ chúng ta, đng kéo sợ và dệ vả cho bả thân mình, chèn lấ chúng ta lúc thì ra khỏ thịtrườg này, lúc thì ra khỏ thịtrư?ng khác. Những tin tứ ấ đng buồ thậ, nhưng chưa phả là những tin tứ đng buồ nhấ. Đề đng buồ hơ cảlà sựtồ tạ củ chúng ta vớ tư cách là mộ dân tộ, như tôi đ?ợ nghe, phụthuộ vào khảnăg củ chúng ta có thểđm bán vả mỗ mộ sả rẻhơ mộ xu so vớ tấ cảcác nướ khác. Chỗdự ấ thậ quá ưnhỏbé đ?i vớ mộ quố gia vĩđ?i! Và theo tôi, ngay cảchỗdự

này, chúng ta cũg không thểduy trì đư?c lâu dài, mặ dù có huỷbỏnhư thếnào đ nữ những đ?o luậ vềngũcố. - Không mộ dân tộ vĩđ?i nào đng ngày càng vư?n cao hơ, lạ có thểgiữthăg bằg trên đ?nh kim tựtháp ấ bằg cách đ?ng trên ngón chân cái. Tóm lạ, kinh Phúc âm thầ tài ấ, vớ cái đ?a ngụ thấ nghiệ, cung và cầ, cạh tranh, tựdo thươg mạ, cùng vớ châm ngôn: "laissez faire[188], còn những cái khác thì vứ mẹnó đ", - đng dầ dầ bắ đ?u trởthành mộ kinh Phúc âm thả hạ nhấ đ?ợ truyề bá xư nay trên trái đ?t. - Phả, nế như ngày mai các đ?o luậ vềngũcố bịxóa bỏ thì ngườ ta cũg chưa đ?t đ?ợ cái gì cả vớ việ xóa bỏcác đ?o luậ vềngũcố thì sẽchỉcó thểtạ ra tựdo cho các loạ hoạ đ?ng kinh doanh mà thôi. Hãy thủtiêu những đ?o luậ vềngũ cố, hãy làm cho thươg mạ đư?c tựdo, lúc ấ tình trạg ì ạh hiệ nay củ công nghiệ chắ chắ sẽbiế đ. Mộ thờ kỳkinh doanh buôn bán, thắg lợ và phồ vinh sẽlạ đ?n; sợ dây thòng lọg củ nạ đi đng thả ởcổchúng ta sẽyế đ, chúng ta lạ có cơhộ đ? thởvà lạ có thờ gian đ? hồ tỉh lạ và ă nă hố lỗ, có thờ gian quý giá gấ ba lầ đ? đ?u tranh nhằ cả cách những trậ tựxấ xa củ chúng ta nhưlà chúng ta đng đ?u tranh cho cuộ sống củ chính mình, đ? giáo dụ nhân dân, tạ đề kiệ thuậ lợ và cả thiệ cách sống củ họ đ? cung cấ cho họchút ít món ă tinh thầ, sựlãnh đ?o thậ sựvà chính phủthậ sự - thờ gian ấ thậ là vô giá! Tuy nhiên, vớ phư?ng pháp cũ "ạh tranh muôn nă, còn tấ cảnhững cái khác thì vứ mẹnó đ!", thờ kỳhưng thịh mớ củ chúng ta sẽchỉlà và rố cuộ phả chỉlà cái cự để và chắ chắ là cái cự để cuố cùng củ chúng ta. Thậ vậ, nế như trong hai mươ nă nề công nghiệ củ chúng ta sẽtăg lên gấ đi, thì trong hai mư?i nă dân sốcủ chúng ta cũg sẽtăg lên gấ đi. Chúng ta sẽđ tớ cái nơ mà chúng ta đ từg ởđ?y, chỉkhác là chúng ta sẽđng hơ gấ đi và chúng ta cũg sẽbấ trịhơ gấ hai lầ, nế như không phả là gấ mườ lầ. - Than ôi, trong thờ gian sống lang thang hàng thếkỷđ, chúng ta đ rơ vào những chỗnào, - vào những nơ mà con

https://thuviensach.vn

ngườ sống lang thang như những xác chế đ?ợ hồ sinh, vớ những cặ mắ ngu đ?n không cửđ?ng, không có linh hồ, chỉcó năg lự lao đ?ng có tính chấ bả năg như con hả ly và có dạdày đ? tiêu hóa thứ ă! Thậ là đu đ?n khi nhìn thấ sựtuyệ vọg vì đi trong những ngày này đng trùm lên công nhân dệ và công nhân mỏthan, cũg như công nhân nông nghiệ làm công nhậ ởSan-đ?t; nhưng đ?i vớ con ngườ biế tư duy thì việ nhìn thấ cảh đ hoàn toàn không đ?n nỗ đu đ?n nhưchứg kiế cái triế lý lỗlãi tàn nhẫ, vô đ?o, chứng kiế cái đ?o lý xửthếđng đ?ợ tuyên bốkhắ

nơ: tạ các phiên họ củ thượg việ, tạ câu lạ bộbàn cãi và trong các bài xã thuyế, từtrên giảg đn nhà thờvà đi diễ thuyế - coi đ là Phúc âm mớ nhấ và lố sống củ con ngư?i trung thự kiể Anh!" "Tôi mạh bạ nghĩrằg, từngày xã hộ phát sinh, chư bao giờsốphậ củ hàng triệ ngườ lặg lẽ kiệ sứ vì lao đ?ng, lạ không thểchị đ?ng nổ như hiệ nay. Không phả chế chóc, thậ chí cũg không phả chế đi, làm cho con ngườ trởnên bấ hạh: tấ cảchúng ta đ?u phả chế và đ?ờg đ?i củ chúng ta chấ dứ trên cỗxe rự lử củ những đu khổ nhưng sống trong nghèo đi mà không hiể vì sao; làm việ đ?n kiệ sứ mộ cách vô ích; sống vớ trái tim kiệ quệvà mệ mỏ, nhưng vẫ ởtrong tình trạg cách biệ, cô đ?n côi cút, trong sợ dây thòng lọg củ laissez faire lạh lùng, vạ năg, chế dã chế mòn trong suố cuộ đ?i củ mình, bịnhố kín trong sựbấ công đn tố, chế chóc, vô cùng tậ, giố nhưtrong cái bụg đng nguyề rủ củ con bò đ?c củ Pha-la-rít[11*] Pha-la-rít là mộ bạ chúa xứA-gri-giăg-tơ hắ sai đc mộ con bò đ?c bằg đ?ng và thiêu chế những nạ nhân củ hắ ởtrong bụg con bò đ?ng ấ.*, - tấ cảnhững đề đ là không thểchị đ?ng đ?ợ đ?i vớ những ngư?i do Thư?ng đ? sáng tạ ra. Thếsao chúng ta vẫ còn ngạ nhiên vềcuộ cách mạg Pháp, về"uầ lễvĩđ?i" vềphong trào Hiế chươg ởAnh? Nế suy nghĩđ?n nơ đ?n chố, thì thờ kỳấ quảlà có mộ không hai".

Nế như trong những thờ kỳcó mộ không hai này, giớ quý tộ tỏra bấ lự trong việ quả lý những công việ xã hộ, thì cầ phả đổ cổhọđ. Vì thếcho nên có chủnghĩ dân chủ

"hủnghĩ dân chủhiệ nay đ lan rộg đ?n mứ nào, nó đng tiế lên mộ cách đng sợ vớ tố đ? ngày mộ nhanh, như thếnào, đề đ bấ kỳai không muố nhắ mắ trướ mộ lĩh vự nào đ củ những quan hệcon ngư?i, đề có thểnhìn thấ. Từ tiếg súng ầ vang củ các trậ chiế đ?u củ Na-pô-lê-ông đ?n những lờ ba hoa, rỗg tuếh tạ hộ nghịcông khai củ mộ hiệ hộ nào đ ởXanh-Mê-ri-ắc-xơ- tấ cảnhững cái đ đ?u nói lên chủnghĩ dân chủ?.

Nhưng, rố cuộ chủnghĩ dân chủlà cái gì?

"hắg qua chỉlà tình trạg thiế những con ngườ có thểquả lý các anh, chỉlà sựdung hòa vớ tình trạg thiế thố không thểtránh khỏ đ, chỉlà mư toan muố làm mọ việ mà không có những ngườ như thế - Không ai đn áp anh, anh

là cửtri tựdo và đ?c lậ; nhưg phả chăg cố rượ bia ngu xuẩ đ lạ không chếngựanh? Không mộ ngư?i con cháu nào củ A-đm có thểhạlệh cho anh đ hay đ?ng, - nhưng cái cố vô nghĩ ấ, cái chấ lỏg làm ngườ ta say sưa *(heavy-wet)* ấ có thểra lệh cho anh, và trên thự tếđng ra lệh cho anh! Anh là kẻnô lệkhông phả củ Xê-đích ngườ Xắ-xôn mà là nô lệcủ những sựdâm dụ thú vậ củ bả thân anh, vậ mà anh còn nói đ?n tựdo ư? Anh là

https://thuviensach.vn

thằng ngố mộ tră phầ tră!.. Quan niệ cho rằng tựdo củ con ngư?i là ởchỗbỏlá phiếu củ mình trong cuộ bầ cửvà nói: giờđy mộ phầ trong hai chụ ngàn phầ củ diễ giảtạ hộ quán tán gẫ quố gia củ chúng ta cũg thuộ vềtôi, vậ giờđy tấ cảcác vịthầ lạ không có lòng tố đ?i vớ tôi hay sao? - quan niệ đ là mộ trong những quan niệ nự cư?i nhấ trên đ?i. Hơ nữ, tựdo đ?ợ mua bằg cách là các anh tựmình cô lậ lẫ nhau và không có gì dính dáng vớ nhau cả ngoài khoả tiề mặ và những sổsách kếtoán, - tựdo đ, rố cuộ, là tựdo chế đi đ?i vớ hàng triệ ngườ lao đ?ng, còn đ?i vớ vô sốnhững kẻlư?i biếg không làm gì cảthì đ là tựdo *mụ nát*. Anh em ơ, chính phủlậ hiế đ tồ tạ hàng tră nă rồ, nhưng chúng ta vẫ còn biế quá ít thếnào là tựdo và thếnào là nô lệ Nhưg chủnghĩ dân chủvẫ không ngừg đ theo con đư?ng củ mình, hàng triệ ngư?i lao đ?ng vớ ý muố thỏ mãn những nhu cầ sinh sốg củ mình, vớ nhu cầ có tính chấ bả năg, tha thiế củ mình vềlãnh đ?o, sẽvứ bỏsựlãnh đ?o giảdố và trong khoảh khắ sẽtin rằg họcó thểlàm mọ việ mà không cầ đ?n những ngư?i lãnh đ?o, nhưng chỉtin trong khoảh khắ mà thôi. Các anh có thểvứ bỏcả cách củ những chủtrương giảdố củ các anh, tôi không trách cứcác anh, tôi chỉtiế cho các anh và xin nhắ nhởcác anh rằg sau khi làm nhưvậ thì vấ đ? lớ - vấ đ? có đ?ợ mộ sựlãnh đ?o xuấ phát từnhững thủtrư?ng chân chính củ các anh, vẫ chưa đ?ợ giả quyế".

“ãnh đ?o dướ dạg nó tồ tạ hiệ nay, dĩnhiên thậ là khá thả hạ". Trong cuộ họ mớ đy củ ủ ban nghịviệ phụtrách đề tra những vụmua chuộ, trong các dị bầ cử những bộóc thự tếlành mạh nhấ rõ ràng có ý kiế cho rằg những sựmua chuộ là tấ yế, và chúng ta dù sao chăg nữ cũg phả cốgắg làm đ?ợ công việ mà không cầ đ?n những cuộ bầ cửtrung thự... Nghịviệ tuyên bốrằg trướ kia và hiệ nay nó vẫ cứđ?ợ bầ bằg cách mua chuộ, - mộ nghịviệ nhưvậ thì có thểđ?t ra mộ pháp chếnhưthếnào! Mua chuộ không chỉcó nghĩ là buôn bán, mà còn có nghĩ là không trung thự, là lừ dố vô liêm sỉ là thái đ? bàng quan đ thành cốtậ đ?i vớ sựdố trá và là sựkích thích dố trá. Các anh hãy trung thự đ, hãy mởra mộ phòng bầ cửởphốĐo-ninh và đ?t ra mộ thuếsuấ riêng cho mỗ thành phố sốdân bao nhiêu đ, vớ sốtiề thuếtài sả là bao nhiêu đ, vớ giá trịbấ đ?ng sả là bao nhiêu đ, thì bầ ra hai đ?i biể hoặ bầ mộ đ?i biể sau khi giao mộ sốtiề mặ là bao nhiêu đ: íp-xuých phả nộ bao nhiêu ngàn Pao xtéc-linh, Nố-tinh-hêm phả nộ bao nhiêu đ, - như vậ, ít ra các ngài cũg có thểmua đư?c mộ cách hế sứ trung thự những tay chân củ mình mà không cầ dùng đ?n tấ cảnhững thủđạ đ tiệ, sỉnhụ và dố trá ấ!.. Nghịviệ củ chúng ta tuyên bốrằg nó xưa nay vẫ đ?ợ bầ ra bằg cách mua chuộ. Mộ nghịviệ nhưthếsẽbiế thành cái gì? ở đu không phả Bê-li-an và Be-dê-bút cai quả thếgiớ, thì ởđ?y mộ nghịviệ nhưvậ sẽchuẩ bịtiế hành những dựluậ mớ vềcả cách. Thà rằg chúng ta phả trả qua chủnghĩ Hiế chương hoặ bấ cứmộ chếđ? nào, còn hơ là bằg lòng vớ tình trạg nhưvậ... Cái nghịviệ, mởđ?u hoạ đ?ng củ mình bằg những lờ nói dố, tựnó phả xóa bỏnó... Bấ cứgiờnào vào ban ngày hay ban đm đ?u có thểxuấ hiệ mộ ngư?i nào đ thuộ phái Hiế chư?ng, mộ Crôm-oen đ?ợ vũtrang nào đ, đ? báo cho các nghịviệ ấ biế: "Các ngài không phả là nghịviệ. Vì Thượg đ?, các ngài hãy cút ngay đ!""

Tình cảh nướ Anh, theo Các-lai-lơ là nhưvậ. Bọ quý tộ đ?a chủă bám, thậ chí "đ không họ ngồ yên và chí ít cũg không làm đề xấ"; lớ quý tộ kinh doanh

https://thuviensach.vn

ngậ đ?u trong việ thờcúng thầ tài và chỉlà mộ bọ giặ cướ công nghiệ chứkhông phả là mộ nhóm các nhà lãnh đ?o lao đ?ng, "những vịtư lệh công nghiệ" nghịviệ đ?ợ bầ cửbằg sựmua chuộ; triế họ vềcuộ sống bình thư?ng củ trự quan đ?n thuầ và củ sựkhông hành đ?ng; chính sách laissez faire; tôn giáo bịphá hoạ và đng tan rã, sựsụ đ? hoàn toàn củ tấ cả lợích củ con ngư?i nói chung, sựthấ vọg phổbiế đ?i vớ chân lý và nhân loạ, và do đ, tình trạg phân chia phổbiế củ ngườ ta thành "những đ?n vịtách rờ nhau mộ cách thô bạ", sựlẫ lộ mộ cách kỳ dị tấ cả mọ quan hệ củ cuộ sống, cuộ chiế tranh củ tấ cảmọ ngư?i chống lạ tấ cảmọ ngư?i, cái chế phổbiế củ tinh thầ, sựthiế "linh hồ", tứ là thiế ý thứ thự sựcủ con ngườ; giai cấ công nhân đng đ? o mộ cách không tương xứg, sống trong cảh bịáp bứ và nghèo đi không

thểchị đ?ng nổ, bấ bình và phẫ nộđến cuồg đ?i vớ trậ tựxã hộ cũ và do đ đ nả sinh chủnghĩ dân chủđng sợ đng tiế lên phía trư?c mộ cách không gì ngă cả đư?c; đu đu cũg có sựhỗ loạ, vô trậ tự vô chính phủ sựtan vỡcủ những mố liên hệcũcủ xã hộ, khắ nơ là sựtrố rỗg vềtinh thầ, là tình trạg không có tư tưởg và lự lượg suy sụ, - tình cảh nướ Anh là như vậ. Nế như bỏqua mộ vài lờ lẽgắ liề vớ quan để đ?c biệ củ Các-lai-lơ thì chúng ta sẽphả đ?ng ý hoàn toàn vớ ông ta. ông ta, ngườ duy nhấ trong giai cấ "?áng tôn kính" ít ra cũg đ không nhắ mắ trướ những sựthự, ít ra ông ta cũg đ hiể đ?ợ mộ cách đng đ?n thờ đ?i trư?c mắ hiệ nay, đề đ đ?i vớ mộ ngư?i Anh "có họ thứ" quảthậ vô cùng lớ lao.

Trong tư?ng lai triể vọg sẽnhưthếnào? Tình hình sẽkhông nhưhiệ nay và không thểnhư hiệ nay. Chúng ta đ thấ rằg Các-lai-lơtheo lờ thú nhậ củ chính ông ta, không có "hữg viên thuố Mô-ri-xơ" không có phương thuố vạ năg nào đ? cứ chữ tệnạ xã hộ. Và ông ta đng trong việ này. Bấ kỳtriế họ xã hộ nào, mộ khi nó còn tuyên bốvài ba luậ để nào đ là kế luậ cuố cùng củ mình, mộ khi nó còn ghi những viên thuố Mô-ri-xơ, thì còn xa mớ hoàn chỉh; mà chúng ta cầ hơ hế không phả là những kế luậ cộ lố, mà ngượ lạ, là *việ nghiên cứ;* các kế luậ sẽkhông là cái gì cảnế không có sựphát triể dễ đ?n những kế luậ đ, - đề đ chúng ta đ biế từthờ Hê-ghen, và những kế luậ lạ càng vô bổ nế nhưchúng biế thành mộ cái gì đ?c lậ tựtạ, nế như chúng ta không trởthành những tiề đ? cho sựphát triể tiế tụ. Nhưg tạ thờ thì những kế luậ phả mang mộ hình thứ nhấ đ?nh; trong sựphát triể củ mình, chúng phả thoát khỏ tính chấ mơhồkhông xác đ?nh và phả đ?ợ thểhiệ ra thành những tưởg sáng sủ, và khi đ những kế luậ ấ, - dầ sao thì cũg là ởmộ dân tộ thuầ túy kinh nghiệ nhưngườ Anh, - nhấ đ?nh phả mang hình thứ "hữg viên thuố Mô-ri-xơ" Dù Các-lai-lơ đ hấ thụnhiề cái củ ngườ Đ?c và khá xa lạvớ kinh nghiệ thô lỗ nhưng nế

https://thuviensach.vn

như quan niệ củ ông ta vềtương lai không phả là mậ mờvà thiế rành mạh đ?n thế thì chắ chắ ông ta đ có trong tay mộ sốviên thuố như vậ.

Còn hiệ nay thì Các-lai-lơcho rằg mọ sựđ?u vô ích và vô hiệ quả mộ khi nhân loạ còn kiên trì chủnghĩ vô thầ, mộ khi nhân loạ còn chưa có lạ đư?c cái "linh hồ" củ mình. Không phả theo ý nghĩ là cầ phả khôi phụ lạ đ?o Thiên chúa cũvớ toàn bộtính tích cự và sứ sốg củ nó, hoặ chỉduy trì tôn giáo hiệ nay, - ông ta hiể rấ rõ ràng các nghi lễ giáo lý, những lờ cầ khấ và tiếg sấ trên núi Xi-nai đ?u không thểgiúp ích đ?ợ gì cả rằg không tiếg sấ nào ởtrên núi Xi-nai có thểlàm cho sựthậ trởthành thậ hơ và có thểlàm cho con ngườ có lý trí phả sợhãi; rằg tôn giáo củ sựsợhãi đ bịthanh toán từlâu rồ. Nhưg theo ông ta, bả thân tôn giáo cầ phả đ?ợ khôi phụ - bở vì bả thân chúng ta đ thấ "hai thếkỷcủ chính phủvô thầ" từthờ kỳphụ tích "hạh phúc" củ Sác-lơII đã đ?a chúng ta tớ đu, và dầ dầ chúng ta cũg sẽthấ rõ rằg chủnghĩ vô thầ này bắ đ?u thoái hóa và tàn lụ. Nhưng chúng ta đ thấ, cái mà Các-lai-lơgọ là chủnghĩ vô thầ không phả là sựkhông tin vào bả thân Thư?ng đ?, mà là sựkhông tin vào bả chấ nộ tạ củ vũtrụ vào tính vô hạ củ vũtrụ là sựkhông tin vào lý trí, sựthấ vọg đ?i vớ tinh thầ và chân lý; cuộ đ?u tranh củ ông không nhằ chố lạ sựkhông tin vào mặ khả củ kinh thánh, mà nhằ chố lạ "mộ sựkhông tin đng sợnhấ, sựkhông tin vào kinh thánh củ lịh sửtoàn thếgiớ". Theo ông ta, kinh thánh này chính là cuố sách vĩh hằg củ Chúa; kẻnào mà linh hồ và ánh sáng củ đi mắ còn chưa tắ, thì có thểxem thấ trong sách đ những nét chữcủ ngón tay củ Chúa. Nhạ báng nó là mộ sựthiế lòng tin không gì bằg, vì sựthiế lòng tin đ mà các vịsẽbịtrừg trịkhông phả bằg ngọ lử than rừg rự, mà bằg mộ mệh lệh hế sứ kiên quyế bắ buộ các vị phả nín lặg cho đ?n khi nào các vịcó thểnói đ?ợ đề gì đ tố hơ. Vảlạ, có đng làm ồ lên và phá tan sựim lặg cự lạ, chỉđ? phát biể mộ cách ồ ào những ý kiế nhả nhí nhưthếkhông? Nế như quá khứkhông mang trong mình lý trí thầ thánh, mà chỉchứ đ?ng tính phi lý củ ma quỷ thì quá khứđ đ vĩh viễ qua rồ, các vịđ?ng nói gì vềnó nữ; chúng ta, những ngườ đ mấ cha củ mình trên giá treo cổ thì không nên bàn nhả vềnhững sợ dây thừg! "Nhưg nướ Anh hiệ đ?i không thểtin vào lịh sử. Từnhững vậ thểbao quanh chúng ta, con mắ chỉcó thểnhìn thấ những gì mà nó có thểnhìn thấ đư?c nhờnhững thuộ tính tựnhiên củ nó. Theo ông, thếkỷvô thầ không thểhiể nổ những thờ đ?i có thầ. Trong quá khứ(thờ trung cổ, thếkỷđ chỉnhìn thấ những sựbấ hòa rỗg tuếh, sựthố trịphổbiế củ bạ lự thô bạ, nhưg không nhìn thấ rằg, rố cuộ, cư?ng quyề và công lý trùng hợ vớ nhau; nó chỉnhìn thấ sựngu xuẩ, sựphi lý man rợ phù hợ vớ nhà thương đên, hơ là vớ

https://thuviensach.vn

thếgiớ củ con ngườ. Mà từđ, thì tựnhiên đ đ?n kế luậ là bả thân những thuộ tính đ tiế tụ thố trịcảtrong thờ đ?i chúng ta. Hàng triệ ngư?i bịnhố chặ trong những ngụ Ba-xti-ơcho ngườ nghèo, những ngư?i góa phụAi-rơlen buộ phả chứg minh là mình thuộ vềloài ngư?i bằg cơ số thương hàn; tình hình bao giờcũg là như vậ, nế không tồ tệhơ; vậ các vịcòn muố gì nữ? Ngoài sựngu xuẩ ngấ ngầ mà sựbị bợ hế sứ thành công đ phô ra, thì lịh sửcòn là cái gì khác nữ? Trong quá khứ không có Thượg đ?, không có gì cả ngoài những sứ mạh máy móc và những thầ tư?ng, tứ là những kẻmang cái nguyên lý thú tính - hỗ loạ. "Nhà triế họ - nhà sửliệ họ" đng thương cho rằg hình nhưthếkỷcủ ông ta đ bịThượg đ? ruồg bỏ thì làm sao có thể"hiể đ?ợ Thượg đ? trong quá khứ?

Nhưng, thếkỷcủ chúng ta chưa bịThượg đ? ruồg bỏđu:

“rong những nă gầ đy, ngay cảởchâu Âu khố khổbịchia xẻcủ chúng ta, há chẳg đ vang lên tiếg nói củ những ngư?i bả vệtôn giáo, truyề bá mộ tôn

giáo mớ và đ?ng thờ cũg là cổnhấ, mộ tôn giáo không thểbài xích đ?ợ đ?i vớ mọ trái tim, đ sao? Tôi biế có những ngư?i không tựcoi mình là những nhà tiên tri và không tựxưng là nhưthế nhưg trong họ quảthự đ bắ đ?u vang lên những tiếg nói mạh mẽcủ trái tim vĩh cử củ giớ tựnhiên, đ là những linh hồ vĩh viễ sẽđ?ợ mọ ngườ có linh hồ chiêm ngưỡg. Cách mạg Pháp là mộ hiệ tư?ng; thi hào Gơtơvà vă bọ Đ?c vớ tưcách là sựbổsung và sựbiể hiệ tinh thầ củ cách mạg Pháp, đ?i vớ tôi, cũg là mộ hiệ tượg. Cứđ? cho thếgiớ thếtụ cũhay thếgiớ thự tiễ cũbịtiêu vong trong ngọ lử; phả chăg đ không phả là sựloan báo, không phả là bình minh củ thếgiớ tinh thầ mớ đng sả sinh ra những thếgiớ thự tiễ còn cao thư?ng hơ, rộg lớ hơ, mớ mẻhơ nhiề, hay sao? Cuộ sống, thấ nhuầ tinh thầ hy sinh quên mình củ thờ cổ sựthậ thờ cổvà tinh thầ anh dũg thờ cổ lạ có thểtái hiệ, trởthành cái mà con ngư?i hiệ đ?i nhấ thự sựcó thểnhìn thấ đ?ợ, - trong trạg thái yên tĩh hoàn toàn củ nó, hiệ tư?ng này không thểso sánh đ?ợ vớ bấ kỳmộ hiệ tư?ng nào khác! Chúng ta nghe thấ ởđy những tiếg vọg củ nhạ đệ mớ củ những thiên thể xuyên qua mộ khố những tiếg lóng và những nghịh âm củ cái gọ là vă họ".

Gơtơ- đ là nhà tiên tri củ "tôn giáo củ tư?ng lai", và sựsùng bái tôn giáo này là lao đ?ng.

“ở vì lao đ?ng mang dấ vế mộ sựcao thượg vĩh viễ nào đ, thậ chí mộ tính chấ thiêng liêng nào đ. Vì dầ cho con ngườ có bịkhổnão như thếnào chăng nữ, dầ cho ngườ đ có lãng quên sứmệh cao quý củ mình như thếnào chăg nữ, nhưng anh ta vẫ còn niề hy vọg, nế như anh ta làm việ thậ sựvà nghiêm túc; chỉcó ă không ngồ rồ mớ là mộ sựtuyệ vọg vĩh viễ. Dù cho lao đ?ng có bịlệthuộ vào thầ tài như thếnào chăg nữ, dù cho lao đ?ng có bịnhụ nhã như thếnào chăg nữ, nhưg nó vẫ còn là cái khâu nố liề con ngư?i và giớ tựnhiên; chỉriêng sựkiên trì mong muố hoàn thành công việ đ bắ đ?u, cũg làm cho con ngườ ngày càng xích lạ gầ chân lý, gầ những quy luậ và những mệh lệh củ giớ tựnhiên... Lao đ?ng có ý nghĩ vô tậ; nhờlao đ?ng mà con ngườ đ?ợ

https://thuviensach.vn

hoàn thiệ. Những vùng đ?m lầ đư?c tiêu nướ; thay cho chúng, xuấ hiệ những cánh đ?ng đ?p đ? và những thành phốtráng lệ và trư?c hế, bả thân con ngư?i cũg không còn là mộ vũg lầ thố rữ, không còn là mộ đm đ?t hoang cằ cỗ, có hạ. Các vịhãy nhìn xem, linh hồ củ con ngư?i đng vang lên mộ âm đệ nhị nhàng như thếnào, ngay cảtrong mộ công việ thấ hèn nhấ, từkhi mà

con ngư?i hiế thân cho lao đ?ng! Những hoài nghi, ướ vọg, đu buồ, hoang mang, ghê tở, thậ chí cảthấ vọg nữ - tấ cảnhững thứnày, giống nhưnhững con chó ngao dướ đ?a ngụ, đng bao vây linh hồ củ người làm công nhậ nghèo khổ cũg như củ mọ người khác, nhưng anh ta vẫ dũg cả tiế hành công việ củ mình, và bọ chúng chỉcòn gầ gừrút lui vềđ?a ngụ xa xôi. Con ngư?i giờđy đ trởthành con ngư?i; ngọ lử thiêng củ lao đ?ng tác đ?ng vào anh ta nhưmộ ánh lử khai quang đ?t cháy trong ngọ lử thiêng liêng và sáng rự củ mình mọ đề bẩ thỉ và cảkhông khí bịlây dịh nặg nềnhấ... Sung sướg thay kẻnào tìm đư?c công việ hợ vớ tâm hồ; ngườ đ không cầ đ?n mộ ân tứnào khác. Ngư?i đ có công việ, có mụ tiêu trong đ?i; anh ta đ tìm đư?c mụ tiêu đ, bịnó hấ dẫ, và cuộ sống củ anh ta giờđy như mộ dòng nướ tựdo chả theo con sông đo ởgiữ đm bùn lầ nướ đ?ng củ sựnghèo khổ củ loài ngườ, - con sông này dẫ nướ đ?ng chả ra từnhững bụ lau sậ xa xôi nhấ và biế đm bùn hôi thố thành cánh đ?ng cỏmàu mỡxanh rờ. Lao đ?ng là cuộ sống; vềthự chấ, anh không có những nhậ thứ nào khác ngoài những nhậ thứ có đ?ợ nhờlao đ?ng; mọ thứcòn lạ đ?u là giảthuyế, là đ?i tượg củ các cuộ tranh cãi mang tính chấ kinh việ, là cuộ sống trên mây và là sựchìm ngậ trong dòng nư?c xoáy lô-gích vô tậ, - cho đ?n khi chúng ta thểnghiệ những kiế thứ đ trong thự tếvà củg cốchúng. Những hoài nghi, dù thuộ vềloạ nào chăg nữ, cũg đ?u chỉcó thểđư?c giả quyế thông qua hoạ đ?ng…Các thầ tu xưa có câu ngạ ngữtuyệ vờ: laborare est orare, lao đ?ng chính là thờcúng. Cuố Phúc âm cổ hơ bấ kỳsách Phúc âm nào đư?c truyề bá trong các buổ thuyế giáo, đ là cuố Phúc âm không đ?ợ nói ra, không đ?ợ trình bày trong các buổ thuyế giáo, nhưg vĩh cử, không bao giờtả: hãy lao đ?ng và tìm sựmãn nguyệ trong lao đ?ng. ôi, con ngườ, lẽnào trong trái tim anh lạ không có tinh thầ củ sựhoạ đ?ng, sứ mạh củ lao đ?ng, cái sứ mạh đng cháy như mộ đ?ng lử âm ỉ nó không đ? cho anh yên tĩh chừg nào anh chưa phát triể nó, chừg nào anh chư in sâu nó vào trong những hoạ đ?ng chung quanh mình? Tấ cả những gì hỗ loạ, hoang vu, anh phả chỉh đ?n lạ, phả đề tiế, làm cho chúng trởnên canh tác đư?c, bắ chúng phả thuầ phụ anh và trởnên màu mỡ Khắ những nơ nào anh thấ không có trậ tự nơ đ có kẻthù lâu đ?i củ anh; hãy tấ công ngay vào nó, thầ phụ nó, kéo nó ra khỏ thếlự củ sựlộ xộ, bắ nó phả phụ tùng quyề lự củ mình – quyề lự củ lý trí và củ lẽtrờ ! Nhưng tôi khuyên: trướ hế, hãy tấ công vào sựdố

nát, sựngu xuẩ, sựtàn bạ; dù anh thấ chúng ởnơ nào, anh hãy đnh gụ chúng mộ cách không mệ mỏ, mộ cách khôn khéo, chớcó yên tâm khi anh còn sống và chúng còn sống, hãy đnh gụ chúng, hãy đnh gụ chúng, hãy vì Thư?ng đ? mà đnh gụ chúng! Hãy hành đ?ng khi còn ban ngày: đm sẽđ?n và sẽkhông ai còn có thểlàm việ đ?ợ. - Bấ kỳmộ lao đ?ng chân thự nào cũg là thiêng liêng: nó là mồhôi trên mặ anh, mồhôi củ bộóc và trái tim; thuộ vềnhững cái này có cảnhững tính toán củ Kê-ple, những suy nghĩcủ Niu-tơ, có tấ cảmọ khoa họ, có tấ cảnhững bài ca anh hùng đ vang lên trong mộ thuởnào đ, có mọ chiế tích anh hùng, có mọ biể hiệ củ sựtuẫ nạ

https://thuviensach.vn

cho đ?n tậ "cơ hấ hố đ? mồhôi máu”mà tấ cảmọ ngườ mệh danh là cơ hấ hố thầ thánh. Nế như đ không phả là sựthờcúng, thì mọ sựthờcúng hãy cút đ! Anh là ai, mà cứthan vãn vềcuộ đ?i củ mình đ?y lao đ?ng đ?ng cay? Đ?ng than vãn nữ, dầ cho trờ nghiêm khắ đ?i vớ anh, nhưng anh không đ?ợ kêu trờ là không có thiệ ý: trờ là bà mẹcao thượg, là bà mẹxứXpác-tơ đ nói khi trao cái khiên cho đ?a con củ mình: hãy chiế thắg trởvềhay chế trên cái khiên này! Đ?ng than vãn nữ: ngư?i Xpác-tơcũg không than vãn... Trên thếgiớ chỉcó *mộ* con quái vậ: đ là kẻlư?i. Phả chăg tôn giáo củ anh ta chung quy chỉlà: giớ tựnhiên là mộ bóng ma. Thượg đ? là sựnói dố, con ngườ và cuộ đ?i củ con ngườ cũg là sựnói dố".

Nhưng cảlao đ?ng cũg bịlôi cuố vào cơ gió lố man rợcủ sựlộ xộ và hỗ loạ; cái nguyên tắ làm cho ngư?i ta trởnên cao thượg, cái nguyên tắ khai hóa, phát triể, đ trởthành vậ hy sinh củ sựố loạ, củ sựhố hoảg và củ sựtă tố. Đề đ đng đư chúng ta tớ vấ đ? thậ sựchủyế, vấ đ? tiề đ? củ lao đ?ng.

“ao đ?ng mà bạ hữ củ chúng ta trên lụ đ?a, dễ chân tạ chỗkhá lâu và hơ ngô nghê chung quanh vấ đ? đ, gọ là "tổchứ củ lao đ?ng", - sẽlà mộ lao đ?ng nhưthếnào! Cầ thiế phả rút công việ này từtay những kẻnhẹdạkỳcụ và giao nó cho những ngư?i thành thạ, thông minh, có năg lự lao đ?ng; cầ phả bắ tay vào công việ đ ngay tứ khắ, cầ bắ tay làm ngay và làm cho đ?n cùng, nế nhưchâu Âu, hoặ ít ra cũg là nư?c Anh, còn muố ởđ?ợ lâu dài. Chỉcầ nhìn các vịcông tướ cao quý củ chúng ta - những kẻtạ ra những đ?o luậ vềngũcố hoặ nhìn các vịcông tướ tinh thầ và các mụ sưcủ linh hồ chúng ta, “àng nă nhậ tố thiể gầ bố ngàn nă tră pao xtéc-linh thu nhậ” là những hy vọg

củ chúng ta dĩnhiên sẽnguộ lạh đ ít nhiề. Nhưng hãy dũg cả lên! ở nư?c Anh, còn tìm thấ những ngườ cao thượg. Hỡ vịhuân tướ chủxưởg bấ trị cảngài nữ, ngài liệ có đm lạ mộ tia hy vọg nào hay không? Cho đ?n nay ngài là tên cướ biể; nhưng sau vầg trán nghiêm nghịđ, trong trái tim bấ trịđ có thểchiế thắg đ?ợ bông đ, liệ có còn ẩ giấ khảnăg củ những thắg lợ khác, mườ lầ cao cảhơ không?”– "Hãy quay lạ nhìn xem! Tấ cảnhững đ?o quân không thểđ?m xuểcủ ngài đ bịsựphiế loạ, sựhỗ đ?n xâm chiế, chúng đng nằ trong tình trạg thả hạ, sắ bịlử đ?n thiêu cháy đ?n nơ rồ, sắ đên loạ đ?n nơ rồ! Chúng không muố tiế quân cho các ngài theo nguyên tắ cung cầ, đ? lấ sáu hào mộ ngày nữ; chúng không muố và chúng có quyề làm như vậ. Chúng hầ như đng đ? ng bên bờcủ sựđên loạ; các ngài hãy khôn ngoan hơ! Những ngườ đ sẽkhông tiế lên nữ nhưmộ đm dân đn bịlừ dố và nổ loạ, mà họsẽtiế lên theo đ?i hình mậ tậ, vớ đ?i ngũchỉh tề dư?i sựthố lĩh củ những vịthủlĩh chân chính. Mọ lợ ích củ loài ngư?i, mọ sựnghiệ xã hộ trên mộ giai đạ phát triể nhấ đ?nh củ mình, đ?u cầ đ?n việ tổchứ, và giờđy, lợ ích hế sứ lớ lao trong tấ cảlợ ích củ loài ngườ là lao đ?ng, cũg đi hỏ việ tổchứ".

Đ? thự hiệ việ tổchứ này, đ? thay thếsựlãnh đ?o giảdố bằg sựlãnh đ?o chân chính và chính phủchân chính, Các-lai-lơđi hỏ xác lậ mộ "tầg lớ quý tộ chân chính", xác lậ "sựsùng bái các anh hùng"; vớ tư cách là nhiệ vụvĩđ?i thứhai, ông

https://thuviensach.vn

ta đ? ra yêu cầ tìm kiế những *apistoi* ấ, tứ là những nhân vậ ưu tú nhấ, dướ sựlãnh đ?o củ họcó thể“ế hợ nề dân chủtấ yế vớ chủquyề cầ thiế”

Trong những đạ trích dẫ này quan để củ Các-lai-lơbiể hiệ khá rõ. Vềthự chấ, toàn bộcách suy nghĩcủ ông ta là cách suy nghĩphiế thầ luậ, hơ nữ là cách suy nghĩphiế thầ luậ kiể Đ?c. Phiế thầ luậ hoàn toàn xa lạđ?i vớ ngườ Anh, họchỉthừ nhậ chủnghĩ hoài nghi; kế quảcủ toàn bộtưởg triế họ Anh là sựthấ vọg đ?i vớ sứ mạh củ lý tính, là sựphủnhậ khảnăg củ lý tính có thểgiả quyế những mâu thuẫ, mà rố cuộ, ngư?i ta đ rơ vào; từđ, mộ mặ, lạ quay vềtín ngư?ng, mặ khác lạ hư?ng vềthự tiễ thuầ túy mà không mả may quan tâm đ?n siêu hình họ, v.v.. Vì vậ, vớ phiế thầ luậ củ mình, bắ nguồ từvă họ Đ?c, Các-lai-lơcũg là mộ "hiệ tượg" ởnư?c Anh, hơ nữ lạ là mộ "hiệ tư?ng" vẫ khá khó hiể đ?i vớ những ngư?i Anh thự tiễ và hoài nghi. Ngườ Anh nhìn ông ta mộ cách ngạ nhiên, họnói đ?n "chủnghĩ thầ bí Đ?c", đ?n mộ ngôn ngữAnh đ bịméo mó; những ngườ khác thì khẳg đ?nh rằg, rố cuộ, ởđy có ẩ giấ mộ đề gì đ; ngôn ngữAnh củ ông ta quảthậ không bình thư?ng, nhưg vẫ đ?p; Các-lai-lơlà nhà tiên tri v.v., nhưng không mộ ai biế đm toàn bộnhững đề đ vậ dụg vào cái gì.

Đ?i vớ chúng ta, những ngườ Đ?c biế rõ những tiề đ? củ quan để củ Các-lai-lơ thì sựviệ khá rõ ràng. Mộ mặ, những tàn dưcủ chủnghĩ lãng mạ củ đ?ng To-ri và những quan để nhân đ?o vay mư?n ởGơtơ mặ khác, nướ Anh theo chủnghĩ kinh nghiệ - hoài nghi, - những nhân tốnày cũg đ? đ? từchúng rút ra toàn bộthếgiớ quan củ Các-lai-lơ Các-lai-lơ cũg như tấ cảnhững ngư?i phiế thầ luậ, vẫ chư thoát khỏ mâu thuẫ; nhịnguyên luậ ởCác-lai-lơlạ càng sâu sắ thêm do chỗông ta tuy hiể vă họ Đ?c, nhưg lạ không hiể sựbổsung cầ thiế củ nó, - tứ triế họ Đ?c, và chính vì vậ mà mọ quan để củ ông ta đ?u là trự tiế, trự quan, theo tinh thầ củ Sê-linh nhiề hơ là tinh thầ củ Hê-ghen. Quảthự Các-lai-lơcó nhiề để gặ nhau vớ Sê-linh, tứ Sê-linh trướ đy, chứkhông phả Sê-linh củ thờ kỳ"mặ khả"; vớ Stơrau-xơ cũg là ngườ mang quan để phiế thầ luậ, thì ông nhấ trí vềmặ "sùng bái anh hùng, sùng bái thiên tài".

Song thờ gian gầ đy, ởĐ?c, việ phê phán phiế thầ luậ đ đ?ợ tiế hành mộ cách triệ đ? đ?n mứ không còn gì đ? bổsung nữ. Luậ cương củ Phoi-ơbắ trong "Anekdota"[189] và những tác phẩ củ B.Bau-ơđ nói tấ cảnhững gì có liên quan đ?n vấ đ? này. Vì vậ, chúng ta có thểtựgiớ hạ ởchỗchỉrút ra mộ sốkế luậ từquan để củ

https://thuviensach.vn

Các-lai-lơvà chỉra rằg, vềthự chấ, quan để này chỉlà ngư?ng cử đ? đ đ?n quan để củ tạ chí chúng ta mà thôi.

Các-lai-lơthan phiề vềsựhư không và sựtrống rỗg củ thờ đ?i, vềsựmụ nát bên trong củ mọ quy chếxã hộ. Lờ than phiề đ là đng, nhưg chỉvớ những lờ than phiề không thôi thì không làm đư?c gì cả muố tránh khỏ đề xấ, cầ phả tìm ra nguyên nhân củ nó; và nế nhưCác-lai-lơlàm như vậ, thì ông ta đ có thểtìm ra rằg, sựtan rã và sựtrống rỗg đ, tình trạg "vô tình" đ, tính phi tôn giáo và "hủnghĩ vô thầ"đ có cơsởcủ chúng trong bả thân tôn giáo. Theo bả chấ củ nó, tôn giáo là sựrút hế toàn bộnộ dung củ con ngư?i và giớ tựnhiên, là việ chuyể nộ dung đ sang cho cái bóng ma. Thượg đ? ởbên kia thếgiớ, Thượg đ? này, sau đ, do lòng nhân từ lạ trảvềcho con ngườ và giớ tựnhiên mộ chút ân huệcủ mình. Khi mà lòng tin vào cái bóng ma ởphía bên kia thếgiớ ấ còn mãnh liệ và sôi nổ thì bằg con đư?ng vòng nhưvậ con ngườ chỉcó thểđ?t đ?ợ đi chút nộ dung nào đ. Lòng tin mạnh mẽcủ thờ trung cổrõ ràng là đ tạ cho toàn bộthờ đ?i đ mộ nghịlự lớ, nhưng là mộ nghịlự không phả tựbên ngoài đ?n, mà đ bắ rễtừtrong bả tính củ con ngư?i, dù là còn ởtình trạg vô ý thứ, chưa phát triể. Lòng tin dầ dầ yế đ, tôn giáo tan rã trướ mặ nề vă hóa ngày càng phát triể, nhưg con ngư?i vẫ chư hiể rằg họđ nghiêng mình trư?c bả chấ củ chính mình và đ thầ thánh hóa nó như là mộ bả chấ xa lạnào đ. Nằ trong trạg thái vô ý thứ nhưvậ, và đ?ng thờ trong trạg thái không có tín ngư?ng, con ngư?i không thểcó mộ nộ dung tinh thầ nào cả nó *tấ yế* phả thấ vọg đ?i vớ chân lý, lý tính và giớ tựnhiên, và sựtrống rỗg và tính không có nộ dung đ, sựthiế tin tưởg vào những sựkiệ vĩh cữ củ vũtrụ sẽtiế tụ tồ tạ cho tớ khi nhân loạ hiể đ?ợ rằg bả chấ mà nhân loạ sùng bái vớ tư cách là Thư?ng đ? là bả chấ củ chính mình, nhưng cho đ?n nay nhân loạ vẫ chưa biế đ?ợ, sẽtiế tụ tồ tạ cho đ?n khi... thếnhưng, tôi sao chép lạ Phoi-ơbắ đ? làm gì?

Sựtrống rỗg đ tồ tạ từlâu, bở vì tôn giáo là hành vi tựtiêu hủ củ con ngườ; còn giờđy, khi màu đ? thắ đng che phủsựtrống rỗg đ đ phai nhạ, khi mây mù bao phủnó đ tiêu tan, thì các vịlạ lấ làm ngạ nhiên rằg giờđy, khủg khiế chưa, sựtrống rỗg đ lạ phơ bày ra dư?i ánh sáng?

Tiế đ, Các-lai-lơbuộ tộ thờ đ?i là đ?o đ?c giảvà nói dố; đề này trự tiế bắ nguồ từtình hình trên đy. Dĩnhiên, cầ phả che đ?y mộ cách thích đng sựtrống rỗg và sựbấ lự, cầ phả đm lạ cho chúng mộ cái bềngoài mạnh mẽ nhờmọ thứtrang sứ, bằg áo quầ và váy thúng lộg lẫ! Chúng ta cũg đ? kích tính chấ giảdố củ trậ tựthếgiớ CơĐ?c giáo hiệ đ?i; cuộ đ?u tranh chố lạ trậ tựđ, việ giả phóng chúng

https://thuviensach.vn

ta khỏ sựgiảdố đ và giả phóng thếgiớ khỏ sựgiảdố đ, rố cuộ, là sựnghiệ cấ thiế duy nhấ củ chúng ta; nhưng bở vì chúng ta đ tớ việ nhậ thứ đư?c sựgiảdố đ nhờvào sựphát triể củ triế họ, và bở vì chúng ta tiế hành đ?u tranh trên cơsởkhoa họ, cho nên đ?i vớ chúng ta, bả chấ củ sựgiảdố đ không đ?n nỗ bí ẩ và khó hiể, như rõ ràng nó còn thểhiệ ra đ?i vớ Các-lai-lơ Chúng ta cũg quy sựgiảdố này cho tôn giáo, mà câu nói đ?u tiên là mộ lờ nói dố, - há chẳg phả tôn giáo lạ không bắ đ?u bằg cách là khi chỉcho chúng ta mộ cái gì đ củ con ngư?i thì lạ coi nó nhưlà mộ cái gì siêu nhân, thầ thánh, đ sao? Nhưng, bở vì chúng ta biế rằg toàn bộsựnói dố và sựvô đ?o đ?c đ bắ nguồ từtôn giáo, rằg sựgiảdố củ tôn giáo, thầ họ, là mẫ gố củ mọ sựnói dố và giảdố khác, cho nên chúng ta có quyề đm cái tên gọ thầ họ khoác cho tấ cảmọ sựnói dố và giảdố củ thờ đ?i chúng ta, nhưPhoi-ơbắ và B.Bau-ơlà những ngư?i đ?u tiên đ làm như vậ. Xin ông Các-lai-lơcứđ?c các tác phẩ củ họ nế ông ta muố biế rằg sựvô đ?o đ?c hiệ đng đ?u đ?c mọ quan hệcủ chúng ta bắ nguồ từđu.

Theo ông ta, cầ phả sáng lậ mộ tôn giáo mớ, tứ sựsùng bái anh hùng, sựsùng bái lao đ?ng có tính chấ phiế thầ luậ, dù sao cũg cầ phả chờđ?i sựxuấ hiệ củ mộ tôn giáo nhưvậ trong tư?ng lai. Nhưng đ là đề hoàn toàn không thểcó đ?ợ; mọ khảnăg củ tôn giáo đ?u đ cạ rồ; sau đ?o CơĐ?c, sau tôn giáo tuyệ đ?i, tứ tôn giáo trừ tượg, sau “ôn giáo vớ tính cách là tôn giáo" thì không còn có thểxuấ hiệ bấ kỳmộ hình thứ tôn giáo nào khác nữ. Chính Các-lai-lơcũg thừ nhậ rằg đ?o Thiên chúa, đ?o Tin lành hoặ bấ kỳmộ đ?o CơĐ?c nào khác cũg đng đ tớ chỗdiệ vong mộ cách không gì ngă cả nổ; nế như ông ta biế rõ bả chấ củ đ?o CơĐ?c, thì ông ta sẽthấ rằg, sau đ?o CơĐ?c, không còn có thểcó bấ kỳmộ tôn giáo nào khác. Cảphiế thầ luậ cũg không thểxuấ hiệ ! Bả thân phiế thầ luậ cũg là cái sả phẩ củ đ?o CơĐ?c, chưa tách ra khỏ tiề đ? củ mình, - chí ít, phiế thầ luậ hiệ đ?i củ Xpi-nô-da, củ Sê-linh, củ Hê-ghen, và cảcủ Các-lai-lơ cũg là như vậ. Phoi-ơbắ lạ giả thoát cho tôi khỏ phả chứg minh đề đ nữ.

Như đ nói, chúng ta cũg rấ coi trọg việ đ?u tranh chố lạ tính chấ nghèo nàn, sựtrố rỗg nộ tạ, cái chế vềmặ tinh thầ, sựthiế thành thự củ thờ đ?i; chúng ta tiế hành đ?u tranh số mái vớ tấ cảnhững thứđ, cũg như Các-lai-lơđ đ?u tranh, nhưg chúng ta có nhiề khảnăg giành thắg lợ hơ là Các-lai-lơ bở vì chúng ta biế rõ chúng ta muố gì. Chúng ta muố chấ dứ cái chủnghĩ vô thầ mà Các-lai-lơmô tả chúng ta muố trảvềcho con ngườ cái nộ dung mà tôn giáo đ cư?p mấ củ con ngườ, - không phả là nộ dung thầ thánh nào đ, mà là nộ dung củ con ngườ, và

https://thuviensach.vn

sựtrảvềnày quy lạ chỉgiả đ?n là việ thứ tỉh sựtựgiác. Chúng ta muố xóa bỏtấ cảnhững gì tựxưng là siêu nhiên và siêu nhân, và bằg cách đ xóa bỏsựdố trá, bở vì những tham vọg củ con ngư?i và củ tựnhiên muố trởthành siêu nhân và siêu nhiên là gố rễcủ mọ sựgiảdố và dố trá. Chính vì vậ mà chúng ta vĩh viễ tuyên chiế vớ tôn giáo và vớ những quan niệ tôn giáo, và chẳg bậ tâm gì vềviệ ngườ ta gọ chúng ta là những nhà vô thầ luậ hoặ là gì khác. Trong khi đ, nế như đ?nh nghĩ phiế thầ luậ củ Các-lai-lơvềchủnghĩ vô thầ là đng, thì những nhà vô thầ luậ thự sựkhông phả là chúng ta mà chính là những ngườ CơĐ?c giáo đ?i lậ vớ chúng ta. Chúng ta không nghĩđ?n việ phả tấ công vào "những sựkiệ nộ tạ vĩh viễ củ vũtrụ; ngượ lạ, chỉcó chúng ta mớ thậ sựchứg giả cho những sựkiệ đ, chứg minh tính chấ vĩh cử củ chúng và bả vệchúng khỏ sựtùy tiệ vạ năg củ mộ Thượg đ? tựmâu thuẫ vớ bả thân. Chúng ta không nghĩtớ việ phả tuyên bố"thếgiớ, con ngườ và cuộ sốg củ con ngư?i là sựdố trá"; ngượ lạ những ngườ CơĐ?c giáo chốg đ?i chúng ta đng phạ phả hành vi vô đ?o đ?c ấ, khi họđ?t thếgiớ và con ngư?i phụthuộ vào ơ huệcủ mộ Thượg đ? nào đ, thự ra đư?c sáng tạ nên chỉlà do sựphả ánh củ con ngư?i trong mớtài liệ lộ xộ củ ý thứ chưa phát triể củ nó. Chúng ta không nghĩtớ việ phả hoài nghi hoặ coi khinh "mặ khả củ lịh sử; đ?i vớ chúng ta lịh sửlà tấ cả và lịh sửđ?ợ chúng ta đnh giá cao hơ là bấ kỳmộ họ thuyế triế họ nào khác trướ đy, thậ chí còn cao hơ cảHê-ghen, mà lịh sửchung quy chỉđ?ợ ông ta dùng đ? kiể nghiệ cái kế cấ lô-gích củ ông ta thôi.

Coi khinh lịh sử không thèm đ? ý đ?n sựphát triể củ loài ngườ, đ hoàn toàn là tộ lỗ củ phía bên kia; đ vẫ lạ là tộ lỗ củ những ngườ CơĐ?c giáo; sau khi dựg lên cái “ịh sử? đ?c biệ “ủ triề đ?i củ Chúa” họđ phủnhậ mọ tầ quan trọg nộ tạ củ lịh sửchân chính và chỉthừ nhậ tầ quan trọg đ củ lịh sửthếgiớ bên kia, trừ tượg và hơ nữ đư?c bị đ?t ra; khẳg đ?nh rằg loài ngư?i đ?t tớ đ?nh cao nhấ trong vịCri-xtơcủ họ họđ gán cho lịh sửmộ mụ đch cuố cùng giảtưởg mà dư?ng nhưCri-xtơđ đ?t đ?ợ; họlàm đ?t đạ lịh sửởgiữ dòng củ nó, và vì thế đ? cho nhấ quán, họphả xem mư?i tám thếkỷsau đ là mộ sựvô nghĩ kỳquặ và hoàn toàn không có nộ dung. *Chúng ta* đi hỏ nộ dung củ lịh sửphả đư?c trả về cho lịh sử nhưg chúng ta cho rằg lịh sử không phả là sựmặ khả củ "Thượg đ?", mà là sựmặ khả củ con ngư?i, và chỉlà củ con ngườ thôi. Chúng ta không cầ phả kêu gọ trướ tiên đ?n sựtrừ tượg củ mộ "Thượg đ?" nào đ và gán cho sựtrừ tượg đ tấ cảnhững gì tố đ?p, vĩđ?i, cao cảvà thậ sựmang tính chấ con ngườ, đ? nhìn ra sựvĩđ?i củ bả chấ con ngườ, đ? hiể đư?c sựphát triể củ loài ngườ trong lịh sử sựtiế bộkhông gì ngă nổ củ nó, sựthắg lợ

https://thuviensach.vn

luôn luôn đư?c đ?m bả củ nó đ?i vớ sựthiế lý trí củ cá nhân riêng lẻ hiể đ?ợ việ loài ngườ đ khắ phụ tấ cảnhữ gì dườ nhưlà siêu nhân, hiể đư?c cuộ đ?u tranh khố liệ nhưng thắ lợ củ nó vớ giớ tựnhiên, cho tớ khi, cuố cùng, đ?t đ?ợ sựtựnhậ thứ tựdo củ con ngườ, cho tớ khi hiể rõ đ?ợ sựthố nhấ củ con ngư?i và giớ tựnhiên và cho tớ khi sáng tạ ra mộ cách đ?c lậ, tựdo, mộ thếgiớ mớ dự trên những quan hệsinh hoạ đ?o đ?c, thuầ túy mang tính chấ con ngư?i. Muố hiể đ?ợ sựvĩđ?i củ tấ cảnhữ đề này trong tấ cảtính chấ vĩđ?i củ nó, chúng ta không cầ đ?n con đư?ng vòng quanh đ, không cầ phả thoạ đ?u đng cái dấ "Thư?ng đ?" vào cái mang tính chấ con ngư?i thậ sự đ? tin tưởg vào tầ quan trọg và sựvĩđ?i củ nó. Ngư?c lạ, cái gì càng "mang tính chấ Thượ đ?" bao nhiêu, tứ là càng không có tính chấ con ngườ bao nhiêu, thì chúng ta càng không thểkhâm phụ nó bấ nhiêu. Chỉcó nguồ gố *ngườ* củ nộ dung củ mọ tôn giáo mớ còn đm lạ cho chúng, ởđu đ, cái quyề đư?c kính trọg nào đ; chỉcó nhậ thứ rằg trong cơsởcủ nó, ngay cảsựmê tín kỳdịnhấ cũg vẫ phả ánh những thuộ tính vĩh hằg củ bả chấ con ngư?i, mặ dù là dướ hình thứ què quặ và méo mó, - chỉcó nhậ thứ đ mớ cứ đ?ợ lịh sửcủ tôn giáo, đ?c biệ là trong thờ kỳtrung cổ khỏ sựphủnhậ hoàn toàn và khỏ bịlãng quên *vĩh viễ*, nế không thì tấ nhiên lịh sử“ó Thư?ng đ?”ấ sẽrơ vào sốphậ đ. Và "tính có Thư?ng đ?" trong lịh sửcàng lớ bao nhiêu, thì tính phi con ngườ, tính súc vậ, càng lớbấ nhiêu; dùsao thì thờ

trung cổ"có Thượg đ?" cũg đ dẫ đ?n chỗlàm cho con ngư?i trởthành hoàn toàn như dã thú, dẫ đ?n chếđ? nông nô và jus primae noctis[11*] - quyề đm đ?u tiên[*] v.v.. *Tính chấ vô thầ* củ thờ đ?i chúng ta, mà Các lai-lơthan phiề đ?n thế chính là *tính có Thượg đ?* củ thờ đ?i chúng ta. Từđ cũg trởnên sáng tỏlà tạ sao trên đy tôi lạ gọ con ngườ là giả đp câu đ? củ con quái vậ đ?u ngườ mình sưử Cho tớ nay, câu hỏ bao giờcũg là: Thượg đ? là gì? - và triế họ Đ?c đ giả đp nhưsau: Thượg đ? là con ngườ. Con ngư?i chỉphả nhậ thứ bả thân mình, làm cho bả thân mình trởthành thướ đ củ mọ quan hệsố, đnh giá những quan hệđ theo bả chấ củ mình, xây dựg thếgiớ thậ sựtheo kiể con ngư?i, theo những đi hỏ củ bả tính củ mình, - và khi đ con ngư?i sẽgiả đ?ợ câu đ? củ thờ đ?i chúng ta. Không nên đ tìm chân lý ởnhữg miề hão huyề củ thếgiớ bên kia, ởngoài thờ gian và không gian, ởmộ "Thư?ng đ?" nào đ dư?ng như đng số ởbên trong thếgiớ hoặ đ?i lậ vớ thếgiớ đ, mà phả đ tìm chân lý gầ hơ rấ nhiề, ngay ởtrong lòng củ con ngườ. Bả chấ riêng củ con ngườ vĩđ?i hơ nhiề và cao quý hơ nhiề, so vớ bả chấ tưởg tượg củ tấ cảnhữg “hượg đ?”có thểcó, vì những Thượg đ? này chỉlà sựphả ánh ít nhiề mậ mờvà bịbóp

https://thuviensach.vn

méo củ bả thân con ngườ. Vì vậ, nế Các-lai-lơlặ lạ theo Ben Giôn-xơ rằg con ngư?i đ đnh mấ linh hồ củ mình và giờđy mớ bắ đ?u nhậ thấ rằg không còn linh hồ nữ, thì nói như sau đy sẽđng hơ: con ngườ đ đnh mấ bả chất củ mình trong tôn giáo, đ xa rờ tính ngư?i củ mình, và giờđy, tôn giáo đ bịlung lay do sựtiế bộcủ lịh sử thì con ngườ mớ nhậ thấ sựtrốg rỗg và tính không vững chắ củ mình. Nhưg con ngườ không có mộ lố thoát nào khác, nó có thểtrởlạ tính ngườ củ mình, bả chấ củ mình, không phả bằg cách gì khác hơ là khắ phụ mộ cách că bả tấ cả mọ quan niệ tôn

giáo và quay trởvềmộ cách kiên quyế, thành thự, không phả vớ “hư?ng đ?” mà vớ bả chấ củ mình.

Tấ cảnhữg đề đ cũg đ có ởGơtơ "nhà tiên tri", và ngườ nào mởmắ, ngườ ấ có thểphát hiệ ra đề đ ởông ta. Gơtơkhông thích dính dáng tớ “hư?ng đ?” cái chữ“hư?ng đ?”làm ông khó chị; chỉcó cái tính ngư?i mớ là đề ưa thích củ ông ta; và tính ngư?i ấ, sựgiả phóng nghệthuậ khỏ xiềg xích củ tôn giáo ấ chính là sựvĩđ? i củ Gơtơ Vềmặ này, cảnhữg tác giảcổđ?i lẫ Sếh-xpia đ?u không thểso sánh đ?ợ vớ Gơtơ Nhưng chỉcó ngườ nào không xa lạvớ mộ mặ khác củ sựphát triể củ dân tộ Đ?c, tứ triế họ, ngư?i đ mớ có thểhiể đư?c cái tính ngườ hoàn chỉh ấ, mớ có thểhiể đư?c việ khắ phụ tính nhịnguyên tôn giáo ấ vớ toàn bộý nghĩ lịh sửcủ nó. Những gì Gơtơchỉcó thểphát biể mộ cách ư?c đán, - trên mộ ý nghĩ nào đ tấ nhiên là "mộ cách tiên tri", - những cái đ đ đ?ợ phát triể và chứg giả trong triế họ Đ?c hiệ đ?i. Các-lai-lơcũg có những tiề đ? mà khi có sựnhấ quán đy đ?, thì tấ phả dẫ tớ quan để nói trên. Bả thân phiế thầ luậ chỉlà ngư?ng cử củ thếgiớ quan tựdo, mang tính chấ con ngư?i. Lịh sử đ?ợ Các-lai-lơhình dung là "sựmặ khả" chân chính, chỉbao hàm trong mình nó đng cái gì mang tính chấ con ngườ; nộ dung củ lịh sửchỉcó thểtướ đ?ợ củ nhân loạ bằg bạ lự và đm gán cho mộ "Thượg đ?" nào đ. Lao đ?ng, hoạ đ?ng tựdo, mà Các-lai-lơcũg coi là "sựsùng bái", vẫ là mộ công việ mang tính chấ thuầ túy con ngườ; lao đ?ng cũg chỉcó thểđ?t trong mố liên hệvớ "Thượg đ?" bằg con đ?ờg bạ lự mà thôi. Thườg xuyên đ? lên hàng đ?u cái từmà trong trườg hợ *tố nhấ* cũg chỉnói lên tính chấ mơhồvô tậ và thêm nữ lạ còn duy trì cái vẻbềngoài củ nhịnguyên luậ, cái từbao hàm trong mình nó việ thừ nhậ sựnhỏbé không đng kểcủ giớ tựnhiên và con ngườ, - thườg xuyên đ? lên hàng đ?u từấ đ? làm gì?

https://thuviensach.vn

Những kế luậ củ chúng ta vềmặ bên trong, tứ vềmặ tôn giáo, củ quan để củ Các-lai-lơlà như vậ. Sựđnh giá củ chúng ta đ?i vớ mặ bên ngoài, tứ đ?i vớ mặ xã hộ - chính trịcủ quan để củ Các-lai-lơ cũg trự tiế gắ liề vớ những kế luậ đ; Các-lai-lơcòn sùng đ?o đ?n mứ là ông ta vẫ ởtrong tình trạg không tựdo; phiế thầ luậ vẫ còn thừ nhậ rằg, có mộ cái gì đ còn cao hơ là con ngườ vớ tư cách là con ngườ. Do đ mà Các-lai-lơmuố có mộ "ió quý tộ chân chính" muố có "hữg anh hùng" làm như thểnhững anh hùng này, trong trườg hợ tố nhấ, có thểcòn lớ hơ *những con ngườ*. Nế như ông ta đ hiể con ngư?i vớ tư cách là con ngư?i, vớ toàn bộtính vô cùng tậ củ nó, thì ông đ không nghĩtớ việ chia loài ngườ ra làm hai đm cừ và dê, kẻcai trịvà ngườ bịcai trị các nhà quý tộ và đm dân đn, những ông và những thằg; lúc đ ông sẽthấ đư?c rằg sứmệh xã hộ chân chính củ tài năg không phả là ởchỗthố trịbằg bạ lự mà là ởchỗthứ tỉh những ngườ khác và đ trướ họ Tài năg phả thuyế phụ quầ chúng vềtính xác thự củ những tư tư?ng củ mình, và khi đ ông ta sẽkhông phả lo lắg vềviệ thự hiệ những tư tư?ng đ; sựthự hiệ này sẽhoàn toàn tựdiễ ra sau khi những tưtưởg ấ đ đ?ợ lĩh hộ. Dĩnhiên nhân loạ trả qua nề dân chủkhông phả là đ? rố cuộ lạ trởvềđể xuấ phát củ mình. - Vảlạ, những đề mà Các-lai-lơbàn vềdân chủ hầ như không có đề gì đng chê trách, ngoài tính chấ không rõ ràng vừ mở vạh ra trên đy củ Các-lai-lơtrong vấ đ? mụ đch và nhiệ vụcủ nề dân chủhiệ đ?i. Dĩnhiên nề dân chủchỉlà giai đạ quá đ?, nhưg không phả quá đ? sang mộ chếđ? quý tộ mớ, đ?ợ cả tiế, mà là quá đ? sang nề tựdo chân chính củ loài ngư?i; tính phi tôn giáo củ thờ đ?i cũg vậ, cuố cùng, nó cũg sẽdẫ tớ sựgiả phóng hoàn toàn khỏ toàn bộnhững gì là tôn giáo, siêu nhân và siêu nhiên, chứkhông phả dẫ tớ việ khôi phụ tấ cảnhững cái đ.

Các-lai-lơhiể tính chấ thiế sót củ "cạh tranh", "cung cầ", "sựthờcúng thầ tài", v.v. và đề ông ít thừ nhậ hơ cảlà sựchính đng tuyệ đ?i củ chếđ? sởhữ ruộg đ?t. Nhưg tạ sao từtấ cảnhững tiề đ? đ, ông ta lạ không rút ra mộ kế luậ giả đ?n và không bác bỏchếđ? sởhữ nói chung? Ông ta đ?nh thủtiêu "cạh tranh", "cung cầ", "sựthờcúng thầ tài", v.v. bằg cách nào, mộ khi gố rễcủ mọ thứđ, tứ chếđ? tư hữ, còn tồ tạ? ở đy "tổchứ lao đ?ng" cũg không giúp ích gì cả không có mộ sựđ?ng nhấ nhấ đ?nh vềlợ ích thì thậ chí việ tổchứ lao đ?ng cũg không thểthự hiệ đ?ợ. Vì sao lạ không triệ đ? cho tớ cùng, lạ không tuyên bốrằg sựđ?ng nhấ vềlợ ích là trạg thái duy nhấ xứg đng củ nhân loạ, và bằg cách đ, chấ dứ mọ khó khă, mọ sựmơhồvà không rõ ràng?

https://thuviensach.vn

Trong tấ cảnhững khúc sửthi củ mình, Các-lai-lơkhông mộ lờ nào nhắ tớ các nhà xã hộ chủnghĩ Anh. Chừg nào ông còn đ?ng trên quan để hiệ nay củ mình, - dù là đ vượ rấ xa những quan để củ đng đ?o ngư?i Anh có họ thứ, - nhưg là quan để còn mang tính chấ lý luậ trừ tư?ng, thì lẽtấ nhiên, ông không bao giờcó thểđ?c biệ đ đ?n gầ những nguyệ vọg củ các nhà xã hộ chủnghĩ. Các nhà xã hộ chủnghĩ Anh - đ là những nhà thự tiễ thuầ túy, và vì thế họcũg đư ra những biệ pháp nhưthiế lậ những khu di dân trong nư?c[190] v.v., mộ cái gì giống nhưloạ thuố viên Mô-ri-xơ, triế họ củ họlà triế họ hoài nghi thuầ túy Anh, nghĩ là họđ mấ tin tưởg vào lý luậ, và trong thự tiễ, họtheo chủnghĩ duy vậ là cái làm cơsởcho toàn bộhệthố xã hộ củ họ Tấ cảnhững đề đ không tác đ?ng gì mấ đ?n quảtim củ Các-lai-lơ nhưng ông ta cũg phiế diệ nhưhọ Cảnhững nhà xã hộ chủnghĩ lẫ Các-lai-lơđ?u chỉkhắ phụ mâu thuẫ *trong phạ vi* củ mâu thuẫ: các nhà xã hộ chủnghĩ thì trong phạ vi thự tiễ, Các-lai-lơthì trong phạ vi lý luậ, nhưg ngay cảtrong phạ vi này, Các-lai-lơcũg chỉkhắ phụ mâu thuẫ mộ

cách trự tiế, còn các nhà xã hộ chủnghĩ thì đ lên án mâu thuẫ thự tiễ và bằg con đ?ờg tư duy, họđ vượ ra khỏ giớ hạ củ mâu thuẫ đ. Các nhà xã hộ chủnghĩ vẫ còn là ngườ Anh ởnhững nơ nào mà họgiả đ?n phả là những con ngườ; trong sốcác họ thuyế triế họ củ lụ đ?a, họchỉbiế có mộ mình chủnghĩ duy vậ, họkhông biế đ?n ngay cảtriế họ Đ?c; nhượ để củ họchính là ởchỗđ, và trong khi góp phầ vào việ xóa bỏnhững khác biệ quố gia, họđng trự tiế khắ phụ như?c để đ. Chúng ta hoàn toàn không cầ vộ vã gán ép triế họ Đ?c cho họlàm gì; tựhọ họsẽđ?n vớ triế họ Đ?c, giờđy triế họ Đ?c có thểcòn ít bốích đ?i vớ họ Dẫ sao, các nhà xã hộ chủnghĩ vẫ là đ?ng duy nhấ ởAnh có tư?ng lai, dù họcòn tươg đ?i yế nhưthếnào chăg nữ. Chủnghĩ dân chủ phong trào Hiế chươg chắg bao lâu nữ ắ phả thắg lợ, và khi đ, quầ chúng công nhân Anh chỉcòn có lự chọ giữ sựchế đi và chủnghĩ xã hộ.

Đ?i vớ Các-lai-lơvà cách suy nghĩcủ ông ta, việ không biế đ?n triế họ Đ?c không phả là không quan trọg. Bả thân ông ta là mộ tín đ? củ lý luậ Đ?c, nhưng đ?ng thờ do tính chấ dân tộ củ mình, ông vẫ thiên vềkinh nghiệ; ông bịcầ tù trong mộ mâu thuẫ rõ ràng mà ông chỉcó thểgiả quyế bằg cách phát triể quan để lý luậ Đ?c tớ những kế luậ lô-gích cuố cùng củ nó, tớ sựhòa hoã hoàn toàn vớ kinh nghiệ. Muố khắ phụ mố mâu thuẫ trong đ Các-lai-lơđ bịơ vào thì ông ta chỉcòn phả tiế lên mộ bư?c, nhưng, như toàn bộkinh nghiệ củ nư?c Đ?c đ chỉrõ, đy là mộ bướ khó khă. Mong rằg ông ta thự hiệ đư?c bư?c đ. Dù Các-lai-lơkhông còn

https://thuviensach.vn

trẻnữ, nhưng có lẽông vẫ còn có khảnăg thự hiệ đư?c bướ đ, bở vì sựtiế bộmà cuố sách mớ nhấ củ ông là mộ bằg chứg, chứg tỏrằg sựphát triể củ ông còn tiế tụ[191].

Đ là lẽtạ sao cuố sách củ Các-lai-lơrấ xứg đng đư?c dịh sang tiếg Đ?c hơ là hàng đ?ng tiể thuyế Anh; hàng ngày hàng giờđư?c nhậ vào đ?t Đ?c, và tôi khuyên hãy dịh cuố sách đ. Nhưg, các nhà phiên dịh thủcông củ chúng ta chớđ? ng tay đ?n nó! Các-lai-lơviế bằg mộ ngôn ngữAnh đ?c đo; và ngườ dịh, nế không nắ đ?n nơ đ?n chố tiếg Anh và nế không hiể những lờ ám chỉđ?n đ?i sống nư?c Anh, thì sẽphạ phả không ít những sai lầ hế sứ kỳquặ.

Sau bài mởđ?u phầ nào có tính chấ chung này, trong những sốtớ đy củ tạ chí chúng ta, tôi dựđ?nh sẽbàn chi tiế hơ vềtình cảh nư?c Anh, và trong đ, chủyế là tình cảh củ giai cấ công nhân. Tình cảh nướ Anh có ý nghĩ to lớ đ?i vớ lịh sửvà đ?i vớ tấ cảcác nư?c khác, bở vì vềmặ xã hộ, rõ ràng là nướ Anh đ vượ xa tấ cảnhữg nư?c khác.

Do Ph.ăg-ghen viế vào tháng Giêng 1844

Đ đ?ng trong tạ chí "Deutsch Französis-che Jahrbücher", 1844

Ký tên: Ph.Ăng-ghen

In theo bả đ?ng trong tạ chí Nguyên vă là tiếg Đ?c

826

TÌNH CẢH NƯ?C ANH

https://thuviensach.vn

THếKỷMười TáM

Thoạ nhìn, có thểcho rằng thếkỷcách mạng đ qua mà không có những biế đ?i lớ đ?i vớ nướ Anh. Trong khi trên lụ đ?a toàn bộthếgiớ cũđ bịphá hủ, trong khi cuộ chiế tranh hai mươ nhă nă đ làm sạh bầ không khí, thì ởAnh tấ cảvẫ bình tĩh, và cảnhà nướ lẫ nhà thờđ?u không bịgì đ dọ. Tuy vậ, từgiữ thếkỷtrư?c, ởAnh đ xả ra mộ cuộ đ?o lộ lớ hơ ởbấ kỳmộ nướ nào khác, cuộ đ?o lộ này đư?c thự hiệ không ồ ào bao nhiêu, thì hậ quảcủ nó lạ càng lớ lao bấ nhiêu, và vì vậ, trên thự tiễ, chắ chắ nó sẽđ?t đ?ợ mụ đch củ mình nhanh hơ so vớ cuộ cách mạg chính trịởPháp hoặ cuộ cách mạg triế họ ởĐ?c. ở Anh đng diễ ra mộ cuộ cách mạg xã hộ, và vì vậ cuộ cách mạg này bao quát hơ, sâu sắ hơ bấ kỳmộ cuộ cách mạg nào khác. Không mộ lĩh vự nào củ tri thứ loài ngư?i và củ những quan hệsinh hoạ củ loài ngườ - dù đ là lĩh vự xa xă nhấ, - mà lạ không ảh hưởg nhưthếnày hoặ như thếkhác đ?n cuộ cách mạg đ, và đ?n lư?t nó lạ không trả qua những sựthay đ?i nào đ do sựtác đ?ng củ cuộ cách mạg ấ. Chỉcó cách mạg xã hộ mớ là cuộ cách mạg thậ sựmà cách mạg chính trịvà cách mạg triế họ phả hòa thành; cuộ cách mạg xã hộ đ ởAnh đ đư?c thự hiệ trong khoảg bả hay tám mư?i nă, và chính hiệ nay nó đng bướ nhanh tớ cuộ khủg hoảg củ nó.

ThếkỷXVIII là thếkỷcủ sựhợ nhấ, củ sựtậ hợ nhân loạ từtình trạg phân tán và chia xẻ mà đ?o CơĐ?c đ đ?y

https://thuviensach.vn

https://thuviensach.vn

họvào; đy là bư?c gầ cuố trên con đư?ng đ tớ tựnhậ thứ và tựgiả phóng củ nhân loạ, nhưng chính vì gầ cuố, nên bư?c này còn phiế diệ, chưa thểthoát khỏ vòng mâu thuẫ. ThếkỷXVIII đ hợ làm mộ những kế quảcủ lịh sửquá khứ những kế quảnày trướ đ chỉxuấ hiệ mộ cách rờ rạ và dư?i hình thứ ngẫ nhiên, - và nó đ chỉrõ sựcầ thiế và gắ bó bên trong củ chúng. Vô số những tài liệ nhậ thứ lộ xộ đ đ?ợ chỉh đ?n lạ, đ?ợ sắ xế, phân loạ và đư?c quy vào mố quan hệnhân quả tri thứ đ trởthành khoa họ và các khoa họ đ tiế gầ tớ sựhoàn chỉh củ mình, nghĩ là mộ mặ kế hợ với triế họ, và mặ khác với thự tiễ. Trư?c thếkỷXVIII, chưa có mộ khoa họ nào cả sựnhậ thứ giớ tựnhiên mớ có đ?ợ hình thứ khoa họ củ mình chỉvào thếkỷXVIII hoặ sớ hơ mấ nă trong mộ sốngành. Với đ?nh luậ vạ vậ hấ dẫ củ mình, Niu-tơ đ lậ ra môn thiên vă khoa họ; với sựphân giả ánh sáng ông đ lậ ra môn quang họ khoa họ; với đ?nh lý vềnhịhạg thứ và lý thuyế vềvô hạ, ông đ lậ ra môn toán họ khoa họ; và với nhậ thứ bả tính củ lự ông đ lậ ra môn cơhọ khoa họ. Vậ lý họ cũg có đư?c tính chấ khoa họ củ nó vào thếkỷXVIII; hóa họ chỉvừ mớ đư?c sáng lậ bở Blê-cơ La-voa-di-ê và Pri-xtơli[192]; khoa đ?a lý đ?ợ nâng lên trình đ? khoa họ do việ xác đ?nh hình dạg trái đ?t và do vô số những cuộ du hành, chỉđ?n lúc này mớ đư?c tiế hành mộ cách có ích cho khoa họ; lịh sửtựnhiên cũg đ?ợ nâng lên trình đ? khoa họ bở Buýp-phông và Li-nê; ngay cảkhoa đ?a chấ cũg bắ đ?u dầ dầ thoát ra khỏ cái vự thả củ những giảthuyế hoang đ?ờg trong đ nó đng bịchìm ngậ. Tư tư?ng đ?c trưng cho thếkỷXVIII là tưởg bách khoa toàn thư; nó dự trên nhậ thứ cho rằg tấ cảnhững môn khoa họ ấ đ?u gắ vớ nhau, nhưng nó còn chưa thểthự hiệ những bướ chuyể từmộ khoa họ này sang khoa họ khác, mà chỉmớ có thểxế chúng mộ cách giả đ?n bên cạh nhau thôi. Trong sửhọ thì cũg như vậ; vào thờ kỳđ, lầ đ?u tiên chúng ta

thấ những bộsách nhiề tậ biên soạ vềlịh sửthếgiớ, còn thiế phê phán và hoàn toàn không có triế họ, - nhưng dù sao, đ cũg vẫ là lịh sửthếgiớ, chứkhông phả là những đạ lịh sửtrư?c kia, bịgiớ hạ bở đ?a để và thờ gian. Môn chính trịhọ đ đư?c đ?t trên cơsởít nhiề có tính chấ con ngư?i, và khoa kinh tếchính trịđ đư?c A-đm Xmít cả tạ. Đ?nh cao củ khoa họ thếkỷXVIII là chủnghĩ duy vậ - hệthố đ?u tiên củ triế

https://thuviensach.vn

họ tựnhiên và là kế quảcủ quá trình hình thành các môn khoa họ tự nhiên đ nói ởtrên. Cuộ đ?u tranh chống tính chủquan trừ tượg củ đ?o CơĐ?c đ dã triế họ củ thếkỷXVIII tớ tính phiế diệ ngư?c lạ; tính khách quan đ?ợ đm đ?i lậ vớ tính chủquan, tựnhiên đư?c đm đ?i lậ vớ tinh thầ, chủnghĩ duy vậ - vớ duy linh luậ, cái phổbiế - trừ tư?ng, thự thể- vớ cái đ?n nhấ - trừ tư?ng. ThếkỷXVIII là sựphụ hồ lạ tinh thầ cổđ?i đ?i lậ vớ tinh thầ CơĐ?c giáo; chủnghĩ duy vậ và chính thểcộg hòa - triế họ và chính trịcủ thếgiớ cổđ?i - lạ đ?ợ phụ hồ, và ngườ Pháp, đ?i biể củ nguyên tắ cổđ?i *bên trong* đ?o CơĐ?c, đ nắ đ?ợ tính chủđ?ng lịh sửtrong mộ thờ gian nào đ.

ThếkỷXVIII, do đ, chưa giả quyế đ?ợ sựđ?i lậ to lớ từlâu đ chiế lấ lịh sửvà đm sựphát triể củ mình lấ đ?y lịh sử cụthểlà: sựđ?i lậ củ thự thểvà chủthể củ tựnhiên và tinh thầ, củ tấ yế và tựdo; nhưng nó đ đm hai mặ đ?i lậ ấ đ?i lậ vớ nhau trong tấ cảtính chấ gay gắ và sung mãn củ sựphát triể, và do đ, đ làm cho việ thủtiêu mặ đ?i lậ đ trởnên tấ yế. Hậ quảcủ sựphát triể rõ ràng và cùng cự đ củ sựđ?i lậ là cách mạg phổbiế; cuộ cách mạg này đ đ?ợ thự hiệ từg phầ bở các dân tộ khác nhau và việ hoàn thành nó trong tư?ng lai cũg đ?ng thờ là việ giả quyế sựđ?i lậ đ?c trưng cho toàn bộlịh sửquá khứ Ngư?i Đ?c, mộ dân tộ theo chủnghĩ duy linh - CơĐ?c giáo, đ trả qua cuộ cách mạg triế họ; ngư?i Pháp, mộ dân tộ theo chủnghĩ duy vậ cổđ?i, và vì thế là dân tộ

chính trị đ phả thự hiệ cuộ cách mạg trên con đ?ờg chính trị ngườ Anh, mà tính dân tộ là sựhỗ hợ các yế tốĐ?c và Pháp, những yế tốnày, do đ, bao hàm cảhai mặ củ sựđ?i lậ, và vì thếcũg toàn diệ hơ so vớ mỗ nhân tốtrong hai nhân tốấ lấ riêng ra, - ngư?i Anh vì thếnên bịlôi cuố vào mộ cuộ cách mạg phổbiế hơ, cách mạg xã hộ. - Đề này đi hỏ mộ sựxem xét tỉmỉhơ, bở vì cái vịtrí do các dân tộ khác nhau chiế lĩh, ít ra là trong thờ cậ đ?i, cho đ?n ngày nay vẫ đ?ợ lý giả rấ không đ?y đ?, hay nói cho đng hơ, hoàn toàn không đ?ợ lý giả gì cảtrong triế họ lịh sửcủ chúng ta.

Nư?c Đ?c, nướ Pháp và nư?c Anh là ba nướ chủđ?o củ lịh sửhiệ đ?i, tôi có thểcoi đ là mộ đề đ cho sẵ; ngườ Đ?c đ?i diệ cho nguyên lý duy linh – CơĐ?c giáo, ngư?i Pháp đ?i diệ cho nguyên lý duy vậ cổđ?i, nói mộ cách khác, ngườ Đ?c đ?i diệ cho tôn giáo và nhà thờ ngư?i Pháp đ?i diệ cho chính trịvà nhà nướ, đề đ

https://thuviensach.vn

cũg đ rõ hoặ rồ cũg sẽrõ ; ý nghĩ củ ngườ Anh trong lịh sửhiệ đ?i ít đ?p vào mắ hơ, nhưg đề đ lạ quan trọg hơ hế đ?i vớ mụ tiêu hiệ giờcủ chúng ta. Dân tộ Anh đư?c thành hình từnhữg yế tốĐ?c và Rô-man vào lúc mà cảhai dân tộ ấ, lầ đ?u tiên, đ tách biệ vớ nhau và hầ như bắ đ?u sựphát triể củ mình theo hai phía đ?i lậ. Những yế tốĐ?c và Rô-man đ phát triể bên cạh nhau và cuố cùng, đ hình thành mộ tính dân tộ mang hai tính phiế diệ không đề hòa đ?ợ vớ nhau. Chủnghĩ duy tâm Đ?c đ duy trì mộ sựtựdo hành đ?ng tớ mứ là thậ chí nó có thểchuyể hóa thành mặ đ?i lậ củ mình - thành hình thứ bềngoài trừ tượg; việ bán vợ và con vẫ đư?c luậ pháp cho phép và còn đ?ợ duy trì, và tinh thầ buôn bán củ ngườ Anh nói chung cầ phả đư?c quy dứ khoát cho yế tốĐ?c. Chủnghĩ duy vậ Rô-man cũg vậ, nó đ biế thành chủnghĩ duy tâm trừ tư?ng, thành việ rút vào thếgiớ bên trong và thành sựsùng đ?o ; từđ nả sinh hiệ tư?ng đ?c đo là duy trì đ?o

Thiên chúa Rô-man *trong nộ bộ*đ?o Tin lành Đ?c, nả sinh giáo hộ nhà nư?c, chủnghĩ giáo hoàng củ các vua chúa thếtụ, và cái cách có tính chấ hoàn toàn Thiên chúa giáo quy tôn giáo thành nghi lễ Tính cách củ dân tộ Anh - đ là mâu thuẫ không đ?ợ giả quyế, là sựkế hợ củ những cái tư?ng phả gay gắ nhấ. Ngườ Anh là dân tộ sùng đ?o nhấ thếgiớ và đ?ng thờ cũg là dân tộ vô tôn giáo nhấ; họlo lắg đ?n thếgiớ bên kia hơ so vớ bấ kỳdân tộ nào khác, nhưng đ?ng thờ họlạ sốg nhưthểlà đ?i vớ họ ngoài sựtồ tạ ởthếgian ra thì không có mộ tồ tạ nào khác; niề hy vọg củ họvào thiên quố không hềngă cả họtin mộ cách cũg sâu sắ nhưvậ vào "cái đ?a ngụ củ việ không kiế ra tiề". Do đ mà có sựlo lắg mãi mãi trong lòng củ ngườ Anh - tứ là cái cả giác không thểgiả quyế mâu thuẫ, cái cả giác tựnó thúc đ? y họhành đ?ng. Cả giác vềmâu thuẫ là cái nguồ củ tinh lự, nhưg là mộ tinh lự chỉhướg vềthếgiớ bên ngoài, và cả giác vềmâu thuẫ đ đ là nguồ gố củ công cuộ thự dân hóa, củ hàng hả, củ công nghiệ, và nói chung là củ hoạ đ?ng thự tiễ to lớ củ ngườ Anh. Sựbấ lự không thểgiả quyế đư?c mâu thuẫ quán triệ toàn bộtriế họ Anh và đ?y nó tớ kinh nghiệ và chủnghĩ hoài nghi. TừchỗBê-cơ đ không thểdùng lý trí *củ mình* đ? giả quyế mâu thuẫ giữ chủnghĩ duy tâm và thự tạ luậ, ngườ ta đ rút ra kế luậ nói rằg lý tính nói chung không có khảnăg làm đư?c việ đ, chủnghĩ duy tâm đ giả đ?n bịvứ bỏvà ngư?i ta bắ đ?u coi kinh nghiệ là phươg tiệ cứ vớ duy nhấ. Sựphê phán đ?i vớ năg lự nhậ thứ và khuynh hư?ng tâm lý nói chung, cũg nả sinh từnguồ này. Triế họ Anh ngay từđ?u chỉxoay quanh trong khuôn khổcủ khuynh hướg ấ. Rố cuộ, sau tấ cảmọ mư toan vô hiệ nhằ giả quyế mâu thuẫ, triế họ Anh tuyên bốmâu thuẫ là không thểgiả quyế đ?ợ, lý tính là không đ?,

https://thuviensach.vn

và nó đ tìm sựcứ thoát trong tín ngư?ng tôn giáo, hoặ giảtrong kinh nghiệ. Chủ nghĩ hoài nghi củ Hi-um cho tớ nay vẫ là

hình thứ củ mọ sựsuy luậ phi tôn giáo ởAnh. Các đ?i biể củ thếgiớ quan này lậ luậ: chúng ta không thểbiế có mộ Thượg đ? nào hay không nế nhưcó mộ Thượg đ? nào đ, thì Thư?ng đ? ấ cũg không thểnào giao tiế vớ chúng ta; vậ thì chúng ta cầ phả xây dựg thự tiễ củ chúng ta nhưthểlà không có mộ Thư?ng đ? nào cả Chúng ta không thểbiế là linh hồ có khác vớ thểxác không và nó có bấ diệ không; vì vậ, chúng ta số g như thểlà cuộ số g này là cuộ số g duy nhấ củ chúng ta, và chúng ta không bă khoă gì vềnhữg sựvậ vượ quá sựhiể biế củ chúng ta. Tóm lạ, thự tiễ củ chủnghĩ hoài nghi ấ lặ lạ mộ cách chính xác chủnghĩ duy vậ Pháp; nhưng trong lĩh vự lý luậ siêu hình, nó vẫ không có khảnăg giả quyế vấ đ? mộ cách dứ khoát. - Nhưg vì ngư?i Anh là kẻmang cảhai yế tốthúc đ?y lịh sửtrên lụ đ?a, cho nên họvẫ có khảnăg - ngay cảkhi có nhữg mố liên hệít ỏ vớ lụ đ?a - đ kị phong trào, và đi khi còn đ trướ phong trào nữ. Cuộ Cách mạg Anh ởthếkỷXVII là hình tư?ng chính xác củ cuộ Cách mạg Pháp nă 1789. Trong "Hộ nghịtrườg kỳ rấ dễphân biệ ba nấ tươg ứg vớ Hộ nghịlậ hiế, Hộ nghịlậ pháp và Hộ nghịquố ướ ởPháp; bư?c chuyể từchếđ? quân chủlậ hiế sang chếđ? dân chủ sang chuyên chếquân sự sang thờ kỳphụ tích và cách mạg juste-milieu, đ đ?ợ biể hiệ hế sứ rõ nét trong cuộ Cách mạg Anh. Crôm-oen kế hợ trong con ngườ ông ta cảRô-be-xpi-e lẫ Na-pô-lê-ông; phái trưởg lão, phái đ?c lậ và phái bình quân tư?ng đ?ơg vớ phái Gi-rông-đnh, phái Núi và phái Ê-be cùng vớ phái Ba-bớ; kế quảchính trịcủ cảhai cuộ cách mạg khá thả hạ, và toàn bộsự so sánh này - mà ngư?i ta có thểtiế hành mộ cách còn chính xác hơ nhiề - cũg chứg tỏrằg cuộ cách mạg có tính chấ tôn giáo và cuộ cách mạg phi tôn giáo, chừg nào chúng còn mang tính chấ chính trị thì cảhai, rố cuộ, đ?u quy thành mộ. Dĩnhiên, ngư?i Anh chỉnhấ thờ đ trướ lụ đ?a, lụ đ?a dầ dầ lạ tiế kị ngư?i Anh; cuộ Cách mạg Anh đ kế thúc bằg juste-milieu và bằg việ sáng lậ hai đ?ng có tính chấ toàn quố, trong khi đ thì cuộ Cách mạg Pháp còn chưa kế thúc và không thểkế thúc đ?ợ chừg nào nó chưa đ tớ cái kế quảmà cuộ cách mạg triế họ Đ?c và cuộ cách mạg xã hộ Anh phả đ tớ.

Tính chấ dân tộ củ ngườ Anh, khác vềcă bả vớ tính chấ dân tộ củ ngườ Đ?c, cũg như củ ngườ Pháp; nó vố có sựthiế tin tưởg vào khảnăg thủtiêu sựđ?i lậ và sựphụ tùng kinh nghiệ bắ nguồ từsựthiế tin tư?ng đ. Cảyế tốthuầ túy Đ?c cũg biế thếgiớ nộ tạ trừ tượg củ mình thành hình thứ bềngoài trừ tư?ng, nhưng hình thứ này không bao giờmấ những dấ vế củ nguồ gố củ mình và bao giờcũg phụ tùng

https://thuviensach.vn

thếgiớ nộ tạ ấ và chủnghĩ duy linh. Ngườ Pháp cũg đ?ng vềphía duy vậ, kinh nghiệ; nhưng vì kinh nghiệ này là khuynh hướg dân tộ trự tiế, chứkhông phả là mộ hậ quảphụcủ cái ý thứ dân tộ bịphân giả ởngay trong bả thân nó, cho nên nó biể hiệ ra dư?i hình thứ dân tộ, phổbiế, và thểhiệ ra như là hoạ đ?ng chính trị Ngườ Đ?c đ xác nhậ tính chấ có că cứtuyệ đ?i củ chủnghĩ duy linh và vì thếđ cốphát triể những lợ ích phổbiế củ nhân loạ trong tôn giáo và sau này trong triế họ. Ngư?i Pháp đm chủnghĩ duy vậ vớ tư cách là đ đ?ợ chứg minh mộ cách tuyệ đ?i ra đ?i lậ vớ chủnghĩ duy linh, và vì thếđ xem nhà nướ như là hình thứ vĩh hằg củ những lợ ích phổbiế đ. Nhưg ngườ Anh *không có* những lợ ích phổbiế, họkhông thểnói tớ những lợ ích phổbiế mà lạ không đ?ng chạ đ?n chỗyế là mâu thuẫ; họkhông tin vào lợ ích phổbiế đ, họchỉcó những lợ ích tư nhân. Tính chủquan tuyệ đ?i này, việ phân chia cái phổbiế thành rấ nhiề cái cá biệ, dĩ nhiên, là thuộ nguồ gố Đ?c, nhưg như đ trình bày, tính chủquan tuyệ đ?i đ đ tách khỏ gố rễcủ mình, và vì thếchỉhoạ đ?ng *theo phương thứ kinh nghiệ*, và đ chính là sựkhác biệ giữ kinh nghiệ xã hộ Anh vớ kinh nghiệ chính trịPháp. Hoạ đ?ng

củ nư?c Pháp bao giờcũg là mang tính chấ cảnư?c, ngay từđ?u đ có ý thứ vềtính tổg thểvà tính phổbiế củ mình; hoạ đ?ng củ nướ Anh là công việ củ những cá nhân đ?c lậ, đ?ng cạh nhau, là sựvậ đ?ng củ các nguyên tửkhông gắ vớ nhau, rấ ít khi hoạ đ?ng như là mộ chỉh thể hơ nữ cũg chỉhoạ đ?ng theo những đ?ng cơcủ lợ ích *cá nhân* mà thôi. Sựthiế thốg nhấ củ các cá nhân đ chính đng biể hiệ ra hiệ nay trong tình trạg nghèo túng phổbiế và trong tình trạg phân tán hoàn toàn.

Nói cách khác, chỉnư?c Anh mớ có lịh sử*xã hộ*. ChỉởAnh, các cá nhân vớ tính cách là cá nhân, không đ?i diệ mộ cách có ý thứ cho những nguyên tắ phổbiế, mớ góp phầ vào sựphát triể dân tộ và làm cho sựphát triể này tiế gầ đ?n chỗchung cụ. Chỉcó ởđy quầ chúng mớ hoạ đ?ng vớ tư cách là quầ chúng, vì lợ ích tư nhân củ mình; chỉcó ởđy, những nguyên tắ mớ biế thành lợ ích trư?c khi chúng có thểảh hư?ng đ?n lịh sử Ngư?i Pháp và ngườ Đ?c cũg dầ dầ tiế tớ lịh sửxã hộ, nhưg hiệ nay họvẫ chư có lịh sửxã hộ. Trên lụ đ?a cũg có sựnghèo khổ sựkhố cùng và ách áp bứ xã hộ, nhưng đề đ không ảh hưởg tớ sựphát triể dân tộ; ngư?c lạ, sựkhố cùng và sựnghèo khổcủ giai cấ công nhân nướ Anh hiệ đ?i lạ có ý nghĩ lịh sửtoàn thếgiớ. ở lụ đ?a, yế tốxã hộ còn hoàn toàn bịche đ?y dướ yế tốchính trị còn hoàn toàn chưa bịtách khỏ yế tốchính trị trong khi đ thì ởAnh, yế tốchính trịdầ dầ bịkhắ phụ bở yế tốxã hộ và phụ vụcho yế tốxã hộ. Vềcơbả, toàn bộchính trịnướ Anh có tính chấ xã hộ và chỉvì nư?c Anh còn chưa vư?t ra ngoài giớ hạ củ nhà

https://thuviensach.vn

nướ, vì đ?i vớ nó, chính trịlà phương tiệ cự kỳcầ thiế, chỉvì thếcho nên những vấ đ? xã hộ mớ biể hiệ thành những vấ đ? chính trị

Chừg nào nhà nư?c và nhà thờcòn là những hình thứ duy nhấ trong đ những thuộ tính phổbiế củ bả chấ con ngườ đ?ợ thự hiệ, thì chừg đ không thểnói đ?n lịh sửxã hộ. Vì vậ, thếgiớ cổđ?i và thờ trung cổcũg không thểbiể lộmộ sựphát triể xã hộ nào cả chỉcó cuộ cả cách tôn giáo - mư toan đ?u tiên, còn rụ rè và chư rõ nhằ chốg lạ thờ trung cổ- mớ gây ra sựbiế đ?i xã hộ, mớ làm cho nông nô biế thành những ngư?i lao đ?ng "tựdo". Nhưng cảsựbiế đ?i này cũg không có ảh hư?ng đ?c biệ lâu dài ởlụ đ?a; hơ nữ, thự ra nó chỉđư?c thự hiệ ởđy cùng vớ cuộ cách mạg củ thếkỷXVIII, trong khi đ thì ởAnh, cùng vớ việ cả cách tôn giáo, thếhệngườ nông nô đ biế thành những vilains, bordars, cottars[193] và, do đ, thành giai cấ những ngư?i lao đ?ng tựdo vềcon ngư?i, còn thếkỷXVIII thì đ phát triể ởđy những hậ quảcủ cuộ biế đ?i đ. Tạ sao tình hình này chỉdiễ ra ởAnh, - đề đ đ đư?c giả thích ởtrên.

Thếgiớ cổđ?i - còn chưa biế đ?n cái quyề củ chủthể và toàn bộthếgiớ quan củ nó, vềthự chấ, là trừ tượg, phổbiế, thự thể- vì vậ đ không thể tồ tạ mà không có chếđ? nô lệ. Thế giớ quan Đ?c Cơ Đ?c giáo đm tính chủ quan trừ tượg, vớ tưcách là mộ nguyên tắ cơbả, và vì vậ cũg tứ là đm sựtùy tiệ, sựrút vào thếgiớ bên trong, chủnghĩ duy linh, - đ?i lậ vớ thếgiớ cổđ?i; nhưng tính chủquan này, chính vì nó là trừ tư?ng, phiế diệ, cho nên đ phả biế ngay thành mặ đ?i lậ củ nó và đ? ra tình trạg nô lệcủ chủthể thay cho tựdo củ chủthể Thếgiớ bên trong trừ tư?ng biế thành hình thứ bên ngoài trừ tư?ng, thành sựhạthấ và sựtha hóa con ngư?i, và hậ quảđ?u tiên củ nguyên tắ mớ là khôi phụ lạ chếđ? nô lệdướ mộ hình thứ khác, ít ghê tở hơ, nhưng vì thế mà giả dố hơ và vô nhân đ?o hơ, tứ hình thứ chế đ? nông nô. Việ thủtiêu chếđ? phong kiế, cuộ cả cách chính trị - tứ là việ thừ nhậ *có tính cách bềngoài* đ?i vớ lý tính và vì vậ cũg tứ là việ thậ sựhoàn thiệ sựphi lý tính, - *nhìn bề ngoài, đ thủtiêu chếđ? nông nô, nhưg trên thự tếthì chỉlàm cho chếđ? nông nô trởthành vô nhân đ?o hơ, phổbiế hơ. Cuộ cả cách chính trịlà đ?u tiên đ tuyên bốrằg nhân loạ từ* nay cầ phả liên hợ lạ không phả bằg cư?ng bứ, tứ là không phả bằg những thủđạ *chính trị* mà bằg những lợ ích, tứ là bằg những thủđạ *xã hộ*, và vớ nguyên tắ mớ đ, cuộ cả cách đ đ?t nề tảg cho phong trào xã hộ. Tuy làm nhưvậ thì nó phủđ?nh nhà nư?c, nhưg mặ khác, nó chính lạ khôi phụ nhà nướ, trảvềcho nhà nư?c cái nộ dung mà cho đ?n nay nhà thờđ tiế đạ, và đm lạ sứ phát triể mớ cho cái nhà nư?c thờ trung cổkhông có nộ dung và đ mấ hế ý nghĩ đ. Từcả

https://thuviensach.vn

hoang tàn củ chủnghĩ phong kiế đ xuấ hiệ nhà nư?c CơĐ?c giáo, tứ để cao củ trậ tự thếgiớ CơĐ?c giáo vềmặ chính trị vớ việ đ? lợ ích lên thành nguyên tắ phổbiế, trậ tựthếgiớ CơĐ?c giáo này cũg đ?ợ hoàn thiệ vềmặ khác; bở vì lợ ích, vềthự chấ, là lợ ích chủquan, ích kỷ tư nhân, và vớ tư cách là như vậ thì nó là để cao nhấ củ nguyên tắ tính chủquan và tính phân chia củ đ?o CơĐ?c Đ?c. Việ đ? lợ ích lên thành cái nguyên tắ ràng buộ loài ngườ - khi mà lợ ích vẫ còn mang tính chấ đng là trự tiế chủquan, đ?n thuầ có tính chấ vịkỷ- nhấ thiế kéo theo sau nó tình trạg phân tán phổbiế, tình trạg cá nhân chỉtậ trung vào bả thân mình, tình trạg biệ lậ, tình trạg loài ngư?i biế thành mộ đm nguyên tửđ?y nhau ra; và tình trạg phân chia này cũg vẫ là kế luậ cuố cùng rút ra từnguyên tắ tính chủquan CơĐ?c giáo, là sựhoàn chỉh củ trậ tựthếgiớ CơĐ?c giáo. - Sau nữ, chừg nào hình thứ chủyế củ sựtha hóa, tứ chếđ? tưhữ, vẫ còn tiế tụ tồ tạ, thì chừg ấ lợ ích nhấ thiế phả là lợ ích tưnhân và sựthố trịcủ nó phả thểhiệ ra là sựthố trịcủ sởhữ. Việ thủtiêu chếđ? nô lệphong kiế đ làm cho "đ?ng tiề trởthành sợ dây liên hệduy nhấ giữ con ngườ vớ nhau". Nhờthếmà sởhữ - cơsởtựnhiên, vô tình, đ?i lậ vớ cơsởtinh thầ, có tính ngườ - đ?ợ đ?a lên ngai vàng và rố cuộ, đ? hoàn thành việ tha hóa đ, tiề - tứ sựtrừ tượg đ tha hóa, trố rỗg, củ sởhữ – trởthành kẻthố trịthếgiớ. Con ngườ đ không còn là nô

lệcủ con ngườ nữ, mà đ trởthành nô lệcủ *vậ;* việ bóp méo những quan hệcủ con ngườ đ?ợ hoàn thành; chếđ? nô lệcủ thếgiớ buôn bán hiệ đ?i - mộ sựvụlợ đ đư?c cả tiế, hoàn thiệ, phổbiế - mang tính cách phi nhân đ?o hơ và bao trùm hơ so vớ chếđ? nông nô củ thờ phong kiế; nạ mạ dâm mang tính chấ vô đ?o đ?c hơ và thô bạ hơ so vớ jus primae noctis. - Trậ tựthếgiớ CơĐ?c giáo không thểvư?n lên cao hơ thế nó phả sụ đ? vì những nguyên nhân bên trong và phả như?ng chỗcho mộ chếđ? có tính ngườ, hợ lý tính. Nhà nư?c CơĐ?c giáo chỉlà hình thứ biể hiệ cuố cùng, có thểcó đ?ợ, củ nhà nư?c nói chung; khi nó sụ đ?, thì nhà nư?c vớ tính cách là nhà nướ cũg phả sụ đ?. Sựphân giả củ nhân loạ thành mộ đm những nguyên tửbiệ lậ, đ?y nhau ra, tựnó, đ là sựthủtiêu tấ cảnhững lợ ích phư?ng hộ, những lợ ích dân tộ và tấ cảnhững lợ ích đ?c thù nói chung, và là giai đạ tấ yế cuố cùng đ? đ tớ sựtựthố nhấ tựdo củ nhân loạ. Việ hoàn thành sựtha hóa con ngư?i dư?i sựthố trịcủ tiề là bướ quá đ? cầ thiế đ? tiế tớ cái giai đạ mà hiệ nay đ đ?n gầ rồ, khi con ngườ lạ phả giành lạ bả thân mình.

Cách mạg xã hộ ởAnh đ phát triể khá xa những hậ quảấ củ việ thủtiêu chếđ? phong kiế đ?n nỗ cuộ khủg hoảg sẽthủtiêu trậ tựthếgiớ CơĐ?c giáo cũg không

https://thuviensach.vn

còn xa nữa; hơ nữ, thờ gian củ cuộ khủg hoảg này có thểđư?c tiên đán mộ cách chắ chắ, nế nhưkhông thểtiên đán mộ cách chính xác là nă nào và vềmặ lượg, thì ít ra cũg có thểdựđán mộ cách chắ chắ vềmặ chấ; cụthể là khủg hoảg đsẽ phảđ?n, mộ khi những đ?o luậ vềngũ cố bịhủ bỏvà Hiế chươg nhân dân đ?ợ thự hiệ, tứ là mộ khi giớ quý tộ thế phiệ bị giớ quý tộ kim tiề đnh bạ vềmặ chính trị và giớ quý tộ kim tiề lạ bịphái dân chủcông nhân đnh bạ.

ThếkỷXVI và thếkỷXVII đ tạ ra mọ tiề đ? củ cuộ cách mạg xã hộ, đ xóa bỏthờ trung cổ đ xác lậ chủnghĩ Tin lành vềmặ xã hộ, chính trị tôn giáo, đ tạ nên những đ?t thự dân, sựhùng mạh vềhàng hả và nề mậ dịh nướ Anh, và đ đ?t giai cấ tư sả đng lên và đ khá mạh, bên cạh giớ quý tộ. Những quan hệxã hộ dầ dầ đư?c xác lậ sau những chấ đ?ng củ thếkỷXVII và có đư?c mộ hình thứ vững chắ mà chúng đ duy trì cho tớ nă 1780 hay là nă 1790.

Hồ đ, có ba giai cấ chủruộg: những đ?a chủquý tộ thếphiệ là giớ quý tộ duy nhấ còn lạ và không bịtổ thấ trong nhà nướ; giớ quý tộ này đm ruộg đ?t củ mình chia thành những khoảh nhỏphát canh và tiêu xài đ?a tô ở Luân Đn hoặ trong các cuộ viễ du; những đ?i đ?a chủquý tộ không phả thếphiệ, country-gentlemen[11*] - quý tộ ởnông thôn[*] (thườg gọ là những thân hào nông thôn) sống trong các trang trạ củ mình, đm ruộg đ?t phát canh và trong con mắ củ những tá đề củ họvà những dân khác ởvùng chung quanh, họcó đ?ợ cái uy tín quý tộ mà họkhông có ởcác thành phốdo nguồ gố xuấ thân thấ kém củ họ do thiế họ vấ và do bả tính quê mùa thô lỗcủ họ Hiệ nay, giai cấ này đ hoàn toàn biế mấ. Những thân hào trướ đy, đ?ợ hư?ng uy quyề gia trưởg trong sốdân nông thôn quanh vùng - đ?i vớ sốdân này họvừ là những cốvấ vừ là những quan tòa hòa giả và vừ là bấ kỳcái gì cũg đ?ợ - thì hiệ nay đ hoàn toàn không còn nữ; con cháu họtựgọ mình là tầg lớ quý tộ không có tướ phong củ nướ Anh, ganh đa vớ tầg lớ quý tộ là tầg lớ chẳg hơ họvềphư?ng diệ nào cả vềmặ họ vấ, vềthái đ? cư xửtếnhị vềsựxa xỉvà lố sống quý tộ; họkhông có gì giống vớ các tổtiên thô lỗ cụ cả củ mình ngoài chiế hữ ruộg đ?t. - Giai cấ chủruộg thứba là những ngườ i-ô-men, những kẻsởhữ những mảh

ruộg nhỏmà họtựcanh tác lấ, thườg thư?ng bằg những phương thứ canh tác thô sơcủ thờ kỳtố đ?p xa xư do tổtiên đ? lạ; cảgiai cấ này cũg đ biế mấ ởnư?c Anh; cuộ cách mạg xã hộ đ tư?c đạ họ kế quảlà mộ tình cảh đ?c biệ đ đư?c tạ ra: chính vào lúc mà ởPháp sởhữ ruộg đ?t lớ bịchia nhỏbằg bạ lự, thì ởAnh những mảh ruộg nhỏlạ bịsởhữ ruộg đ?t lớ chiế đạ và nuố mấ. Bên cạh những ngườ i-ô-men, còn có

https://thuviensach.vn

những tá đề nhỏ những ngườ này, ngoài công việ đ?ng áng ra, thư?ng còn làm thêm nghềdệ; cũg không còn tìm thấ họtrong nư?c Anh hiệ đ?i; giờđy, hầ như toàn bộruộg đ?t đ đ?ợ phân chia thành mộ số́t những đề trang lớ, đư?c đm phát canh dướ dạg ấ. Cuộ cạh tranh củ những tá đề lớ đ đ?y ra khỏ thịtrườg những tá đề nhỏvà những ngườ i-ô-men và làm cho họphá sả; họtrởthành những công nhân nông nghiệ và những thợdệ phụthuộ vào tiề công, trong sốnhững ngườ này ngư?i ta đ mộcái khố ngườ mà khi đ? vềcác thành phốthì làm cho chúng đng lên vớ mộ tố đ? lạlùng.

Hồ bấ giờnông dân số mộ cuộ số lặg lẽvà yên tĩh, vớ tấ lòng đ?y sùng đ?o và đan chính, số không có những sựlo lắg thừ, nhưg cũg không có vậ đ?ng, không có lợ ích chung, không có họ vấ, không có hoạ đ?ng tinh thầ; họcòn ởtrong giai đạ tiề sử ở các thành phố tình hình cũg hầ như thế Chỉcó mộ mình Luân Đn là trung tâm thư?ng mạ lớ; những thành phốLi-vớ-pun, Hun, Bri-xtôn, Man-se-xtơ Bớ-minh-hêm, Lít, Gla-xgô, còn chưa có mộ tầ quan trọg nào cả Những ngành công nghiệ chủyế - nghềkéo sợ và nghềdệ - phầ lớ còn làm ởnông thôn, và dù sao, cũg là ởbên ngoài thành phố ởcác vùng phụcậ củ thành phố việ sả xuấ hàng kim loạ và đ? gố còn ởgiai đạ phát triể thủcông nghiệ. Vậ, cái gì đ có thểxả ra trong các thành phố Tính chấ đ?n giả đ?c nhấ vô nhịcủ chếđ? bầ cửđ làm cho ngườ dân thành phốchẳg cầ phả lo nghĩvềchính trị vềdanh

nghĩ ngư?i ta đư?c coi là ngư?i củ đ?ng To-ri hay là củ đ?ng Vích, nhưg họbiế rấ rõ rằg vềthự chấ, đề đ không quan trọg, bở vì họchẳg có quyề bầ cử Tiể thương, chủhiệ nhỏvà thợthủcông hợ thành toàn bộdân thành thịvà số́g mộ lố số́g kiể tỉh nhỏmà ai cũg biế, nhưg ngư?i Anh hiệ đ?i thì lạ không hiể nổ. Các hầ mỏcòn chư đư?c khai thác nhiề; sắ, đ?ng và thiế còn nằ tư?ng đ?i yên tĩh ởdướ đ?t; còn than thì chỉđ?ợ dùng cho nhu cầ gia đnh. Tóm lạ, nướ Anh hồ đ còn ởtrong cái trạg thái mà than ôi! phầ lớ nướ Pháp, và đ?c biệ là nư?c Đ?c hiệ đng trả qua, - cái trạg thái củ ngườ thái cổdữg dựg đ?i vớ mọ lợ ích chung và lợ ích tinh thầ, cái trạg thái củ thờ kỳthoấ xã hộ, khi chưa có xã hộ, chưa có cuộ số́g, chưa có ý thứ, chưa có hoạ đ?ng. Trạg thái này de facto[11*] - trên thự tế* là sựkếtụ củ chủnghĩ phong kiế, củ tình trạng tư tư?ng không hoạ đ?ng, đ?c trưng cho thờ trung cổ và trạg thái này chỉmấ đ vớ sựxuấ hiệ chủnghĩ phong kiế hiệ đ?i, vớ sựphân chia xã hộ thành những kẻhữ sả và những ngườ vô sả. Như đ nói, chúng ta, những ngư?i trên lụ đ?a, chúng ta vẫ còn chìm sâu trong mộ trạg thái như vậ. Tám mư?i nă trướ đy, ngư?i

https://thuviensach.vn

Anh đ đ?u tranh vớ trạg thái đ và đ khả phụ đư?c trạg thái đ bố mư?i nă nay. Nế như vă minh là sựnghiệ củ thự tiễ, là phấ chấ xã hộ, thì ngư?i Anh nhấ đ?nh phả là dân tộ vă minh nhấ củ thếgiớ.

Tôi đ nói trên đy rằg, vào thếkỷXVIII, các khoa họ đ có đư?c hình thứ khoa họ củ mình, và do đ, mộ mặ đ gắ vớ triế họ, và mặ khác vớ thự tiễ. Kế quảcủ việ các khoa họ xích gầ lạ triế họ là chủnghĩ duy vậ (chủnghĩ duy vậ lấ cảNiu-tơ lẫ Lố-cơlàm tiề đ? củ mình), thờ kỳKhai sáng, cách mạg chính trịPháp. Kế quảcủ sựgầ gũ giữ các khoa họ vớ thự tiễ là cuộ cách mạg xã hộ Anh.

Nă 1760, Gioóc-giơIII lên ngôi, đổ cổnhữg ngư?i thuộ đ?ng Vích là nhữg ngườ hầ như đ chấ chính liên tụ từthờ kỳGioóc-giơI, nhưg tấ nhiên là đ cai trịmộ cách rấ bả thủ và mởđ?u cho đ?c quyề củ nhữg ngườ thuộ đ?ng To-ri, kéo dài cho tớ nă 1830. Nhờvậ, chính phủđ phù hợ đ?ợ vớ bả chấ nộ tạ củ mình; vào thờ đ?i bả thủvềchính trị nướ Anh nhấ thiế cầ có đ?ng bả thủchấ chính. Từnay, phong trào xã hộ đ nuố hế mọ lự lượg trong nướ và đ loạ trừ thậ chí đ thủtiêu sựquan tâm vềchính trị bở vì từnay toàn bộchính trịnộ bộchỉlà chủnghĩ xã hộ đng ẩ giấ, là hình thứ mà các vấ đ? xã hộ đng khoác lấ đ? có đ?ợ mộ lự lượg có quy mô chung, quy mô cảnướ.

Nă 1763, tiế sĩGiêm-xơOát ởGri-nố đ bắ tay chếtạ mộ máy hơ nư?c mà ông ta hoàn thành vào nă 1768.

Nă 1763, Giô-dai-a Oét-giốt, sau khi đ vậ dụg nhữg nguyên tắ khoa họ vào ngành đ? gố, đ đ?t nề móng cho nghềchếtạ đ? gố ởAnh. Nhờnhữg cốgắg củ ông ta, vùng hoang vu ởXtáp-phớ-sia đ đư?c biế thành mộ vùng công nghiệ sả xuấ đ? gố hiệ có 60 000 ngườ, thành mộ vùng đng vai trò rấ quan trọg trong phong trào chính trị- xã hộ nhữg nă gầ đy.

Nă 1764, Giêm-xơHác-gri-vơởLan-kê-sia đ sáng chếra chiế máy kéo sợ gien-ni. Máy này, do mộ công nhân phụtrách, đ cho phép sả xuấ đư?c mư?i sáu lầ nhiề hơ so vớ guồg quay sợ cũ

Nă 1768, Ri-sớ ác-crai-tơ thợcạ ởPre-xtơ quậ Lan-kê-sia, đ chếtạ ra chiế máy kéo sợ chạ bằg hơ nướ, tứ chiế máy kéo sợ đ?u tiên dựtính dùng đ?ng lự cơkhí ngay từđ?u. Máy này sả xuấ ra water twist, tứ là loạ sợ dùng làm sợ dọ khi dệ.

Nă 1776, Xa-mu-en Crôm-tôn ởBôn-tơ quậ Lan-kê-sia đ phát minh chiế máy kéo sợ muyn-lơbằg cách kế hợ nhữg nguyên tắ cơkhí đ đ?ợ dùng làm cơsởcho máy kéo sợ gien-ni và máy kéo sợ chạ bằg hơ nướ. Cũg như máy gien-

https://thuviensach.vn

ni, máy kéo sợ muyn-lơkéo ra sợ mule twist, tứ là sợ ngang. Cảba máy này đ?ợ dùng cho công việ chếbiế bông.

Nă 1787, tiế sĩCác-rai-tơsáng chếra máy dệ cơkhí; hơ nữ máy này còn trả qua nhiề sựcả tiế và chỉđ?n nă 1801 mớ có thểđư?c thự tếứg dụg.

Những phát minh trên đ làm cho sựvậ đ?ng xã hộ sôi nổ hẳ lên. Kế quảtrự tiế nhấ củ những phát minh đ là sựxuấ hiệ nề công nghiệ Anh, trướ hế là nề sả xuấ vả bông. Tuy máy kéo sợ gien-ni có làm cho việ sả xuấ sợ rẻhơ, và do đ, đ mởộg thịtrư?ng, có tạ ra mộ sựthúc đ?y đ?u tiên đ?i vớ công nghiệ, nhưng nó hầ nhưkhông đ?ng chạ đ?n mặ xã hộ, tứ tính chấ củ nề sả xuấ công nghiệ. Chỉcó các máy móc củ ác-crai-tơvà Crôm-tôn và máy hơ nướ củ Oát mớ đm lạ mộ quy mô mạh mẽcho cuộ vậ đ?ng bằg cách lậ ra hệthố công xưởg. Thoạ đ?u, xuấ hiệ những xư?ng nhỏdùng sứ ngự kéo hoặ sứ nướ; nhưng các xư?ng nhỏnày sớ bịlấ át bở những xư?ng lớ hơ, chạ bằg sứ nướ hoặ sứ hơ nướ. Xư?ng kéo sợ chạ bằg sứ hơ nướ đ?u tiên đư?c xây dựg bở Oát ởNố-tinh-hêm-sia nă 1785; sau đ có nhiề xưởg khác đư?c xây dựg, và hệthố mớ chẳg bao lâu trởthành hệthố phổbiế. Việ áp dụg phổbiế những đ?ng cơchạ bằg hơ nư?c trong công nghiệ sợ, cũg như tấ cảnhững đ?i mớ khác trong công nghiệ cùng thờ đ hoặ muộ hơ, đ diễ ra vớ mộ tố đ? nhanh không tưởg tượg đư?c. Việ nhậ bông, nă 1770 chư đ?y 5 triệ pao hàng nă, đ tăg lên 54 triệ pao (nă 1 800) và lên đ?n 360 triệ pao nă 1836. Hiệ giờmáy dệ chạ bằg hơ nướ đ đư?c thự tếứg dụg và đ tạ ra mộ sựthúc đ?y mớ đ?i vớ tiế bộcông nghiệ. Tấ cảcác máy móc đ?u trả qua rấ nhiề cả tiế nhỏ nhưng tổg cộg lạ là những cả tiế rấ lớ, và mỗ cả tiế mớ lạ ảh hư?ng thuậ lợ đ?n sựphát triể củ toàn bộhệthố công nghiệ. Tấ cảcác ngành công nghiệ bông vả sợ đ?u đ?ợ cách mạg hóa. Nhờáp dụg sứ cơgió và nhờsựtiế bộcủ hóa họ, nghềin vả hoa - cùng vớ việ nhuộ và phiế - đ đ?ợ nâng cao tớ mứ chưa từg thấ; nghềdệ kim cũg đư?c lôi cuố vào trào lưu chung. Từnă 1809, ngư?i ta bắ đ?u sả xuấ bằg máy những vả mỏg, vả tuyn, đ?ng-ten, v.v.. Vì khuôn khổcó hạ, tôi không thểtrình bày chi tiế ởđy lịh sửphát triể củ ngành công nghiệ bông vả sợ, tôi chỉcó thểtrình bày những kế quảmà thôi. Nhưg, những kế quảnày, so vớ nề công nghiệ cổlỗ vớ việ nhậ 4 triệ pao bông, vớ guồg quay sợ, vớ máy chả sợ bằg tay và khung dệ thủcông, không thểgây ra nhiề ấ tượg.

Nă 1833, tạ Vư?ng quố Anh ngư?i ta chếtạ đ?ợ 10 264 triệ cuộ sợ có chiề dài hơ 5 000 triệ dặ Anh, 350 triệ vuông vả; có 1 300 xư?ng dệ hoạ đ?ng, trong đ có 237 000 thợkéo sợ và thợdệ; có hơ 9 triệ cái suố, 100 000 máy dệ chạ bằg hơ

https://thuviensach.vn

nướ và 240 000 máy dệ thủcông, 33 000 máy dệ kim và 3 500 máy đnh ống; 33 000 mã lự củ máy phát lự chạ bằg hơ nướ và 11 500 mã lự củ máy phát lự bằg sứ nư?c đ đ?ợ dùng đ? chạ các máy chếbiế bông; mộ triệ rưở ngườ số trự tiế và gián tiế nhờngành công nghiệ này. Quậ Lan-kê-sia số hoàn toàn bằg nghềkéo sợ và nghềdệ vả, còn La-nác-sia thì số chủyế bằg hai nghềđ. Các quậ Nố-tinh-hêm-sia, Đc-bi-sia, và Le-xtơsia là những trung tâm chủyế củ các ngành hỗtrợcông nghiệ dệ. Sốlư?ng hàng bông vả sợ xuấ khẩ từnă 1801 đ tăg lên tám lầ. Khố lượg hàng bông vả sợ tiêu dùng trong nộ đ?a lạ còn đ?ợ tăg nhiề hơ nữ.

Sựthúc đ?y đ?i vớ ngành sả xuấ vả bông, đ đư?c chuyể nhanh chóng sang các ngành công nghiệ khác. Trướ đ, công nghiệ *len* là ngành sả xuấ chủyế. Giờđy, nó bịlấ át bở việ chếbiế bông; song nó vẫ không bịgiả sút mà thậ chí còn đư?c mởộg. Nă 1785, toàn bộlông cừ thu thậ trong vòng ba nă, vẫ không đư?c chếbiế; những ngườ kéo sợ không đ? sứ chếbiế sốlông cừ đ khi họcòn sửdụg guồg kéo sợ không hoàn hả củ họ – Nhưng rồ ngườ ta bắ đ?u sửdụg máy kéo sợ đ? kéo sợ len, sau mộ vài lầ cả tiế thì hoàn toàn thành công, và lúc đ, trong công nghiệ len cũg bắ đ?u mộ sựphát triể nhanh chóng, nhưchúng ta đ thấ trong công nghiệ dệ vả. Việ nhậ lông cừ thô đư?c tăg từ7 triệ pao (nă 1801) lên 42 triệ pao (nă 1835); vào cuố nă này, đ có 1 300 xưởg dệ len vớ 71 300 công nhân, đ là chư kểấ nhiề những ngườ thợdệ thủcông làm việ tạ nhà và những thợin hoa, thợnhuộ và thợphiế, v.v. và v.v., là những ngườ cũg gián tiế phụthuộ vào việ chếbiế lông cừ. Những trung tâm chính củ ngành công nghiệ này là khu vự miề Tây quậ I-oóc-sia và "miề Tây nư?c Anh" (đ?c biệ là quậ Xô-mơxét-sia, quậ Uyn-sia, v.v.).

Trung tâm chính củ công nghiệ dệ *lanh* trướ kia là Ai-rơlen. Những xưởg chếbiế lanh đ?u tiên đ đ?ợ xây dựg hồ cuố thếkỷtrướ, thự ra thì ởXcố-len. Nhưng máy móc hồ đ còn rấ chưa hoàn bị Vậ liệ rấ khó chếbiế, đề đ đ đi hỏ phả có những thay đ?i lớ trong máy móc. Ngư?i Pháp Gi-ra (nă 1810) là ngườ đ?u tiên đ cả tiế máy móc này, nhưg những cả tiế ấ chỉcó ý nghĩ thự tếởAnh thôi. Việ áp dụg máy dệ chạ bằg hơ nư?c vào công việ chếbiế lanh đ đ?ợ thự hiệ muộ hơ, và từđ công việ sả xuấ vả lanh tăg lên vớ mộ tố đ? nhanh chưa từg thấ, mặ dù có sựcạh tranh củ công nghiệ vả bông. Lít-xơởAnh, Đ?n-đ ởXcố-len, và Ben-pha-xtơởAi-rơlen đ trởthành những trung tâm sả xuấ lanh. Riêng mộ thành phốĐ?n-đ nă 1814 cũg đ nhậ 3 000 tấ lanh, nă 1834 đ nhậ 19 000 tấ lanh. Việ xuấ khẩ vả lanh từAi-rơlen, nơ mà nghềdệ thủcông vẫ còn tồ tạ bên cạh nghềdệ máy, đ tăg 20 triệ i-ác từnă 1800 đ?n nă 1825, hầ hế sốvả lanh này đ?u đ?ợ đư vào Anh, trong đ mộ bộphậ lạ

https://thuviensach.vn

đư?c xuấ khẩ đ từAnh. Toàn bộsốxuấ khẩ củ Vư?ng quố Anh sang các nướ khác đ tăg lên 27 triệ i-ác trong khoảg thờ gian từnă 1820 đ?n nă 1833; nă 1835, có 347 xưởg kéo sợ lanh hoạ đ?ng, trong sốnày có 170 xưởg ởXcố-len; tạ các xưởg này có 33 000 công nhân làm việ, đ là chưa kểđ?n vô sốnhữg ngườ thợthủcông Ai-rơlen.

Chỉtừnă 1824, công nghiệ *tơ*mớ giữvai trò quan trọg do kế quảcủ việ hủ bỏquan thuếnặg nề Từđ, việ nhậ tơsống đ đ?ợ tăg lên gấ đi và sốxưởg tăg lên tớ 266 xư?ng vớ 30 000 công nhân. Trung tâm chính củ ngành công nghiệ này là Tsê-sia (Mắ-cơ-xphin, Con-gân-tơ và các vùng phụcậ), sau đ?n Man-se-xtơ còn ởXcố-len là Pay-xli. Trung tâm sả xuấ ruy-băg là Cô-ven-tơri ởU-ô-rích-sia.

Như vậ là trong bố ngành công nghiệ đ, trong việ chếtạ sợ và vả, đ diễ ra mộ cuộ công nghiệ că bả. Ngườ ta không làm tạ nhà nữ, mà bắ đ?u làm chung tạ các nhà máy lớ. Lao đ?ng thủcông đư?c thay thếbằg đ?ng lự hơ nư?c và bằg công việ củ máy móc. Nhờmáy móc, giờđy mộ đ?a trẻlên tám tuổ cũg sả xuấ đư?c nhiề hơ hai mươ đn ông lớ tuổ trướ kia. Sáu tră ngàn công nhân công xư?ng, trong sốnày có mộ nử là trẻem và hơ mộ nử là nữ làm công việ củ mộ tră nă mư?i triệ ngườ.

Nhưng đ mớ chỉlà bướ đ?u củ cuộ cách mạg công nghiệ. Chúng ta đ thấ, do sựtiế bộcủ nghềkéo sợ và nghềdệ mà việ nhuộ, in hoa và việ phiế trắg đ phát triể nhưthếnào, và do hậ quảcủ tình hình đ, những công việ này đ phả nhờđ?n sựgiúp đ? củ cơho và hóa họ như thếnào. Từkhi áp dụg máy hơ nướ và những ốg kim loạ đ? in, mộ công nhân làm công việ củ hai tră ngườ. Trong việ tẩ trắg, nhờdùng clo thay cho ôxy, thờ gian làm công việ đ đ giả từmấ tháng xuố mấ giờ Nế ảh hư?ng củ cách mạg công nghiệ đ?i vớ những quá trình mà sả phẩ phả trả qua *sau* việ kéo sợ và dệ vả lan rộg đ?n nhưvậ, thì tác đ?ng củ cuộ cách mạg này đ?i vớ nguyên liệ củ ngành công nghiệ mớ lạ còn mạh hơ rấ nhiề. Máy hơ nướ, lầ đ?u tiên, đ đm lạ mộ giá cảthậ sựcho những vỉ than vô tậ trả khắ dư?i mặ đ?t nư?c Anh. Nhiề mỏthan mớ đ đư?c phát hiệ, còn các mỏcũthì đư?c khai thác mộ cách mạh mẽgấ bộ. Việ sả xuấ máy sợ và máy dệ bây giờcũg đ hình thành mộ ngành công nghiệ riêng và đ?t tớ mứ hoàn chỉh mà không mộ nư?c nào khác đ?t đ?ợ. Máy móc bắ đ?u đ?ợ sả xuấ ra bằg máy móc, và nhờcó sự phân công lao đ?ng tiế triể khá xa, chúng đ đ?t đư?c mứ tinh vi và chính xác tạ thành tính ư việ củ máy móc Anh. Ngành chếtạ máy móc lạ ảh hư?ng tớ việ khai thác sắ và đ?ng, mà sựthúc đ?y chủyế là từphía khác đ?n, nhưg cũg vẫ do kế quảcủ cuộ cách mạg ban đ?u gây ra bở những phát minh củ Oát và ác-crai-tơ

https://thuviensach.vn

Những hậ quảcủ sựthúc đ?y trong lĩh vự công nghiệ mộ khi đ có thì trởnên vô tậ. Sựvậ đ?ng củ mộ ngành công nghiệ đ?ợ chuyể sang cho tấ cảcác ngành công nghiệ khác. Như chúng ta vừ thấ, những sứ mớ đ?ợ tạ ra lạ đi hỏ thứ ă; sốnhân khẩ công nhân mớ đư?c tạ ra lạ mang theo mình những quan hệsinh sống mớ và những nhu cầ mớ. Những tính ư việ cơkhí củ nề sả xuấ làm hạgiá thành phẩ và bằg cách ấ làm cho các tư liệ tiêu dùng trởnên rẻhơ, hậ quảlà hạthấ tiề công nói chung; tấ cảnhững sả phẩ khác có thểđư?c bán rẻhơ và nhờcó sựhạgiá này, tranh thủđ?ợ thịtrườg rộg lớ hơ. Tấ gương vềtính ưu việ mà việ áp dụg phương thứ cơgiớ đm lạ, dầ dầ đ?ợ ngườ ta bắ chư?c theo trong tấ cảcác ngành công nghiệ; việ nâng cao trình đ? vă minh, hậ quảtấ yế củ mọ sựcả tiế trong công nghiệ, đng sả sinh ra những nhu cầ mớ, những ngành sả xuấ mớ, và tình hình đ lạ kích thích những sựcả tiế mớ. Sau cuộ cách mạg trong ngành kéo sợ, nhấ đ?nh phả diễ ra cuộ cách mạg trong toàn bộnề công nghiệ. Và nế như không phả lúc nào chúng ta cũg có thểthấ đư?c việ truyề sứ mạh củ sựvậ đ?ng này sang cho những ngành hế sứ xa xôi khác củ hệthố công nghiệ, thì đ chỉlà lỗ tạ tình hình thiế những tài liệ thố kê và lịh sử Nhưg ởkhắ nơ chúng ta sẽthấ rằg việ áp dụg những phương thứ cơgiớ và việ vậ dụg những nguyên tắ khoa họ nói chung là đ?ng lự củ tiế bộ

Sau ngành kéo sợ và dệ, việ chếbiế *kim loạ* là ngành chủyế củ công nghiệ Anh; những trung tâm chính củ ngành công nghiệ này nằ ởU-ô-rích-sia (Bớ-minh-hêm) và ởXtáp-phớ-sia (Vun-vớ-hă-tơ). Tạ đy, chẳg bao lâu ngư?i ta đ bắ đ?u sửdựg sứ hơ nướ, và cùng vớ sựphân công lao đ?ng, việ đ đ giả chi phí sả xuấ củ chếphẩ kim loạ tớ ba phầ tư Đ?ng thờ, trong khoảg thờ gian từnă 1800 đ?n hế nă 1835, việ xuấ khẩ hàng kim loạ đ tăg lên gấ bố lầ. Nă 1800, đ xuấ khẩ 86 000 tạsả phẩ sắ và cũg chừg ấ sả phẩ đ?ng, nă 1835 đ xuấ khẩ 320 000 tạsả phẩ sắ và 210 000 tạsả phẩ đ?ng và đ?ng thau. Việ xuấ khẩ sắ thanh và gang chỉvào lúc này mớ là đng kể Nă 1800, đ xuấ khẩ 4 600 tấ sắ thanh, nă 1835 - 92 000 tấ sắ thanh và 14 000 tấ gang.

Toàn bộhàng dao củ Anh đư?c sả xuấ ởSép-phin. Việ áp dụg sứ hơ nướ, đ?c biệ là đ? mài sắ và mài nhẵ các lư?i dao, việ biế sắ thành thép (mà chỉvào lúc này mớ có đư?c mộ ý nghĩ quan trọg) và cách đc thép mớ đư?c phát minh, cũg gây ra ởđy mộ cuộ cách mạg hoàn toàn. Chỉriêng vùng Sép-phin hàng nă tiêu thụtớ 500 000 tấ than và 12 000 tấ sắ, trong đ có 10 000 tấ sắ củ nư?c ngoài (đ?c biệ là củ Thụ Để).

https://thuviensach.vn

Việ tiêu thụnhững sả phẩ bằg gang cũg đư?c bắ đ?u vào nử sau củ thếkỷqua, và chỉtrong mấ nă gầ đy nó mớ đ?t tớ cái tầ quan trọg nhưhiệ nay. Việ thắ đn hơ (đ?ợ thự tếứg dụg từnă 1804) đ tạ ra nhu cầ khác thư?ng vềống gang; đ?òg sắ, cầ treo, v.v., những máy móc, v.v..

còn làm cho nhu cầ đ tăg lên hơ nữ. Nă 1780, phương pháp luyệ gang đư?c phát minh, tứ là việ biế gang thành sắ rèn bằg cách dùng nhiệ đ? cao và rút các-bon ra, và đề này đ đm lạ cho các mỏsắ ởAnh mộ tầ quan trọg mớ. Do thiế than củ, cho tớ nay, ngườ Anh vẫ buộ phả nhậ toàn bộsắ rèn từnướ ngoài. Từnă 1790 thì đnh, và từnă 1810 thì đnh ố, bắ đ?u đ?ợ chếtạ bằg máy móc; nă 1760 Hơ-xman ởSép-phin đ phát minh cách đc thép, ngườ ta bắ đ?u kéo dây thép bằg máy, và nói chung, trong toàn bộngành công nghiệ chếbiế sắ và đc đ?ng, hàng loạ máy móc đ đ?ợ áp dụg, lao đ?ng thủcông bịchèn lấ, và tính chấ củ công việ cho phép tớ đu thì hệthố công xưởg đ?ợ thự hành tớ đ.

Sựphát triể củ ngành khai mỏchỉlà hậ quảtấ yế củ tình hình trên. Trướ nă 1788, toàn bộquặg sắ đ?ợ nấ bằg than củ, và vì vậ, công cuộ khai thác sắ bịhạ chếdo thiế chấ đ?t. Từnă 1788, thay cho than củ ngườ ta bắ đ?u dùng than cố (than đ nung già lử), và nhờvậ, trong vòng sáu nă, tổg sốsắ đư?c khai thác hàng nă đ tăg lên sáu lầ. Nă 1740 đ khai thác đ?ợ 17 000 tấ cảnă, nă 1835 đ?ợ 553 000 tấ. Từnă 1770, việ khai thác mỏthiế và đ?ng tăg lên ba lầ. Ngoài mỏsắ ra, mộ ngành hế sứ quan trọg củ công nghiệ khai khoáng Anh là mỏthan. Không thểtính đư?c sựtăg cư?ng khai thác than từgiữ thếkỷtrư?c. Sốlư?ng than đ?ợ sửdụg hiệ nay bở mộ con sốrấ lớ các máy hơ nướ hoạ đ?ng trong các công xư?ng và hầ mỏ bở các lò rèn, các lò đc và các xí nghiệ đc, cũg nhưbở lò sưở gia đnh củ sốdân đ tăg lên gấ đi, đ vượ rấ xa lượg than đ?ợ dùng mộ tră nă hoặ tám chụ nă trư?c đy. Chỉriêng mộ việ nấ gang hàng nă cũg ngố hơ ba triệ tấ (hai mươ tạmộ tấ[11*] Mộ tạĐ?c bằg 50 ki-lô-gam.[*]).

Hậ quảtrự tiế nhấ củ việ xây dựg công nghiệ là cả tiế đư?ng giao thông. Thếkỷtrướ, đư?ng sá ởAnh cũg xấ như ởcác nướ khác, và vẫ xấ nhưthếchừg nào Mắ-a-đm nổ tiếg còn chưa đ?t cơsởcho công việ xây dựg đ?òg sá trên những nguyên tắ khoa họ và do đ, chưa tạ ra sựthúc đ?y mớ đ?i vớ sựtiế bộcủ nề vă minh. Từnă 1818 đ?n hế nă 1829 ở Anh và Oen-xơđ mởthêm những con đ?òg cái mớ tổg cộg dài là 1000 dặ Anh, chưa kểnhững đ?òg làng nhỏ và hầ hế những đư?ng cũđ đ?ợ sử sang lạ

https://thuviensach.vn

theo nguyên tắ Mắ-a-đm. ởXcố-len, Cụ công chính đ xây dựg hơ 1 000 cầ từnă 1803; ởAi-rơlen, những vùng đ?m lầ mênh mông ởmiề Nam, nơ mà dân cư ă cướ nử man rợsinh số, đ có nhiề đ?ờg sá chạ xuyên qua. Nhờvậ, ngườ ta bắ đ?u đ đ?ợ tớ tấ cảnhững nơ xa xôi hẻ lánh củ đ?t nư?c mà trướ đ đ cách biệ vớ toàn bộthếgiớ; đ?c biệ là những vùng ởOen-xơnói tiếg Ken-tơ vùng cao nguyên Xcố-len và miề Nam Ai-rơlen, do đ, đ bịbắ buộ phả tiế xúc vớ thếgiớ bên ngoài và tiế thu nề vă minh mà ngư?i ta bắ họphả nhậ.

Nă 1755, sông đo đ?u tiên đng nhắ đ?n ởLan-kê-sia đ đư?c khai thông. Nă 1759, công tư?c Brít-giơuố-tơbắ đ?u đo con sông từUơxli đ?n Man-se-xtơ Từđ nhiề sông đo đ đ?ợ xây dựg, tổg cộg dài 2 200 dặ; ngoài ra, ởAnh, còn có 1 800 dặ đ?ờg sông tàu bè qua lạ đ?ợ, phầ lớ mớ đ?ợ sửdụg gầ đy.

Từnă 1 807, sứ hơ nướ bắ đ?u đ?ợ dùng đ? chạ tàu thủ, và sau chiế tàu thủ Anh đ?u tiên (nă 1811), 600 chiế khác đ đ?ợ chếtạ. Nă 1835, tạ các bế cảg ởAnh có tớ 550 tàu thủ hoạ đ?ng.

Đư?ng sắ công cộg đ?u tiên đư?c xây dựg vào nă 1801 ởXơri; nhưg chỉsau khi mởcon đư?ng sắ Li-vớ-pun đ Man-se-xtơ(nă 1830) thì phư?ng thứ giao thông mớ này mớ có tác dụg. Sáu nă sau, 680 dặ Anh đ?ờg sắ đ đư?c xây dựg và 4 đư?ng lớ đ?ợ mở từLuân Đn đ Bớ-minh-hêm, đ Bri-xtôn và Xau-hêm-ptơ, và từBớ-minh-hêm đ Man-se-xtơ và Li-vớ-pun. Từđ, toàn bộnư?c Anh đư?c bao phủbở mộ màng lư?i đ?ờg sắ; Luân Đn là ga đ?u mố củ chín con đ?ờg sắ, Man-se-xtơlà ga đ?u mố củ nă con đư?ng sắ[11)] Những sốliệ thố kê trên đy phầ lớ trích từcuố sách "Progress of the Nation ("Tiế bộcủ quố gia") củ G.Poóc-tơ nhân viên củ Bộthư?ng mạ dư?i thờ chính phủcủ Đ?ng Vích; vì thế những sốliệ đ đ?ợ lấ từnhững nguồ chính thứ[194].).

Tác dụg cách mạg hóa ấ củ nề công nghiệ Anh là cơsởcủ tấ cảmọ quan hệởnướ Anh ngày nay, là đ?ng lự củ toàn bộsựphát triể xã hộ. Hậ quảđ?u tiên củ nó là việ đ? cao lợ ích, như đ chỉra trên đy, lên thành sựthố trịđ?i vớ con ngườ. Lợ ích đ chiế đ?ợ những lự lư?ng công nghiệ mớ đ?ợ sáng tạ và đ sửdụg chúng vào những mụ đch củ mình; những lự lượg này, đng lý ra phả thuộ vềnhân loạ, nhưng do tác đ?ng củ chếđ? tư hữ, đ trởthành đ?c quyề củ mộ số ít nhà tưbả giàu

https://thuviensach.vn

có và là thủđạ đ? nô dịh quầ chúng. Thương mạ đ bao quát vào nó cảcông nghiệ, nhờthếmà đ trởthành vạ năg, đ trởthành nguyên tắ ràng buộ nhân loạ; mọ quan hệgiữ ngườ và ngư?i, quan hệcá nhân hay quan hệnhà nướ, đ?u đ?ợ quy thành quan hệthương mạ, hay nói mộ cách khác, sởhữ, vậ, đ trởthành kẻthống trịthếgiớ.

Sựthống trịcủ sởhữ trư?c tiên cầ phả nhằ chống lạ quố gia và thủ tiêu nó, hay ít ra cũg phả làm cho quố gia mấ hế nộ dung, nế như sở hữ không thể bỏ qua quố gia đ?ợ. A-đm Xmít đ bắ tay làm công việ đ cùng mộ lúc vớ cuộ cách mạg công nghiệ, bằg cách xuấ bả, vào nă 1776, công trình nghiên cứ củ ông vềbả chấ và nguyên nhân sựgiàu có củ các dân tộ, và do đ, ông đ sáng lậ ra khoa họ tài chính. Toàn bộkhoa họ tài chính trướ đ hoàn toàn mang tính chấ quố gia; kinh tế quố gia đ?ợ xem như là mộ ngành giả đ?n củ toàn bộcông việ quố gia, và lệthuộ vào quố gia vớ tính cách là quố gia ; A-đm Xmít đ làm cho chủnghĩ

thếgiớ phả phụ tùng những mụ đch quố gia và đ? kinh tếquố gia lên thành bả chấ và mụ đch củ quố gia. Ông đ quy tấ cả- chính trị đ?ng phái, tôn giáo - vào những phạ trù kinh tếvà bằg cách đ, đ thừ nhậ rằg sởhữ là bả chấ củ quố gia, sựlàm giàu là mụ đch củ quố gia. Mặ khác, Uy-li-am Gố-uyn đ chứg giả cho hệthống chính trịcộg hòa ("Sựcông bằg chính trị, nă 1793[195]), cùng mộ lúc vớ G.Ben-tam đ nêu ra nguyên tắ chủnghĩ thự lợ và, nhưvậ, ông đ rút ra mọ kế luậ chính đng từnguyên tắ cộg hòa salus publica - Suprema lex[11*] - hạh phúc củ xã hộ là luậ pháp cao nhấ[*], ông đ tấ công vào chính ngay bả chấ củ quố gia, khi nêu lên luậ để nói rằg nhà nư?c là tai họ. Gố-uyn hiể nguyên tắ củ chủnghĩ thự lợ dướ hình thứ còn chung nhấ, như nghĩ vụcủ công dân là phả xem nhẹnhững lợ ích riêng và số chỉvì hạh phúc chung. Ben-tam, ngư?c lạ, phát triể hơ nữ cái bả tính vềthự chấ thì có tính chấ xã hộ củ nguyên tắ đ; và phù hợ vớ khuynh hướg dân tộ thờ bấ giờ ông ta biế lợ ích tư nhân thành cơsởcủ lợ ích chung; ông tuyên bốtính đ?ng nhấ củ lợ ích tư nhân và lợ ích chung trong cái luậ để đư?c phát triể đ?c biệ ởMin, ngư?i họ trò củ ông ta, nói rằg tình yêu thương củ loài ngườ chẳg qua chỉlà mộ thứchủnghĩ vịkỷvă minh, và thay thếkhái niệ "phúc lợ chung" bằg cái khái niề hạh phúc lớ nhấ củ tuyệ đ?i đ sốngườ. ở đy, trong kinh nghiệ củ mình, Ben-tam đ phạ cái sai lầ giố như sai lầ mà Hê-ghen đ phạ phả trong lý luậ; ông ta chưa có mộ thái đ? đ? nghiêm túc đ?i vớ việ khắ phụ các mặ đ?i lậ, bắ chủthểlệthuộ vào vịngữ bắ tố thểlệthuộ vào bộphậ, và bằg cách đ đ?o ngư?c tấ cảmọ cái. Thoạ đ?u, ông nói lợ ích chung và lợ ích tư là không thểtách rờ đ?ợ, rồ sau đ ông chỉbàn mộ cách phiế

https://thuviensach.vn

diệ đ?n lợ ích tư nhân thô lỗ luậ để củ ông chỉlà biể hiệ vềmặ kinh nghiệ củ mộ luậ để khác cho rằg con ngư?i là loài ngườ, nhưg vì luậ để này đư?c biể hiệ theo kinh nghiệ, nên ông trao quyề đ?i diệ lợ ích củ loài khôg phả cho con ngư?i tựdo, nhậ thứ đ?ợ mình và sáng tạ, mà là cho con ngư?i thô lỗ mù quáng, lầ lạ trong nhữg mặ đ?i lậ. Ben-tam làm cho cạh tranh tựdo trởthành bả chấ củ đ?o đ?c, đề chỉh nhữg quan hệcủ loài ngư?i theo nhữg quy luậ củ sởhữ, nhữg quy luậ củ vậ theo nhữg quy luậ tựnhiên, và đ là sựhoàn thiệ trậ tựthếgiớ cũ CơĐ?c giáo nguyên thủ, tứ để cao nhấ củ sựtha hóa, chứkhông phả là sựkhở đ?u trậ tựmớ, là cái phả do con ngườ nhậ thứ đư?c bả thân sáng tạ ra trong nhữg đề kiệ hoàn toàn tựdo. ông không vượ ra ngoài giớ hạ củ quố gia, nhưng ông đ tướ bỏmọ nộ dung củ quố gia, thay thếnhữg nguyên tắ chính trịbằg nhữg nguyên tắ xã hộ, làm cho tổchứ chính trịtrởthành hình thứ củ nộ dung xã hộ, và bằg cách đ, đ?y mâu thuẫ tớ đ?nh cao nhấ.

Đ?ng thờ vớ cách mạg công nghiệ, đ?ng dân chủđ xuấ hiệ. Nă 1769, G.Hoóc-nơTu-cơđ lậ ra Hộ khở thả dựluậ vềquyề, trong đ lầ đ?u tiên, kểtừthờ cộg hòa đ?n nay, nhữg nguyên tắ dân chủlạ đ?ợ thả luậ. Cũg nhưởPháp, các nhà dân chủđ?u là nhữg ngườ chỉcó họ vềmặ triế họ, nhưg chẳg bao lâu họcũg thấ rằg các giai cấ lớ trên và trung gian có thái đ? thù đ?ch đ?i vớ họvà chỉcó giai cấ công nhân mớ lắg nghe nhữg nguyên lý củ họ Họđ nhanh chóng lậ ra mộ chính đ?ng trong giai cấ công nhân và ngay từnă 1794, đ?ng này đ khá mạh, nhưng vẫ còn chư đ? mạh đ? có thểhoạ đ?ng liên tụ. Từnă 1797 đ?n hế nă 1816, ngườ ta không còn nghe nói gì vềđ?ng này nữ; trong nhữg nă bão táp, từ1816 đ?n hế 1823, đ?ng lạ hoạ đ?ng rấ mạh, nhưng rồ lạ rơ vào tình trạg nằ im cho tớ cuộ Cách mạg tháng Bả. Từđ, đ?ng vẫ duy trì ý nghĩ củ mình bên cạh nhữg đ?ng cũvà lúc nào cũg tiế lên, nhưsau này chúng ta sẽthấ.

Kế quảquan trọg nhấ củ thếkỷXVIII đ?i vớ nư?c Anh là sựhình thành giai cấ vô sả do có cuộ cách mạg công nghiệ. Công nghiệ mớ bao giờcũg đi hỏ mộ khố đng công nhân có sẵ đ? cung cấ cho vô sốnhữg ngành lao đ?ng mớ, hơ nữ lạ đi hỏ những công nhân trướ đy chưa từg có. Trướ nă 1780, ởAnh, rấ ít vô sả; và tình hình đ tấ yế phả toát ra từhoàn cảh xã hộ củ đ?t nư?c đ đư?c trình bày trên đy. Công nghiệ đ tậ trung lao đ?ng vào trong các công xưởg và thành thị sựkế hợ hoạ đ?ng công nghiệ vớ hoạ đ?ng nông nghiệ đ không thểthự hiệ đư?c nữ, và giai cấ công nhân mớ phả hoàn toàn trông mong vào lao đ?ng củ mình mà thôi. Đề trướ đy là ngoạ lệthì nay đ trởthành thông lệvà dầ dầ đ?ợ phổcậ đ?n cảnhân dân lao đ?

https://thuviensach.vn

ng bên ngoài các thành phố Chếđ? canh tác tiể nông đ bịnhững tá đề lớ lấ át và bằg cách đ giai cấ công nhân nông nghiệ mớ đ đ?ợ hình thành. Các thành phốđ tăg dân sốcủ mình lên gấ ba và bố lầ và hầ như toàn bộsốdân tăg lên này chỉgồ toàn công nhân. Công việ khai mởđư?c mởộg cũg đi hỏ sốlớ công nhân mớ, những ngư?i này cũg chỉsống bằg tiề công hàng ngày củ mình mà thôi.

Mặ khác, giai cấ tư sả đ ngoi lên đ?a vịcủ tầg lớ quý tộ thậ sự Trong quá trình phát triể công nghiệ, các chủxưởg đ làm sinh sôi nẩ nởtưbả củ mình mộ cách nhanh chóng lạthư?ng; các thương nhân cũg nhậ đư?c phầ củ mình, và tưbả do cuộ cách mạg đ tạ nên đ trởthành phương tiệ giúp cho giai cấ quý tộ Anh chống lạ cuộ Cách mạg Pháp.

Kế quảcủ toàn bộsựphát triể là giờđy, nướ Anh chia thành ba phái: phái quý tộ ruộg đ?t, phái quý tộ kim tiề, và phái dân chủcông nhân. Đy là những đ?ng phái duy nhấ ởAnh, những đ?ng lự duy nhấ tác đ?ng ởđy, còn chúng tác đ?ng *như thếnào,* thì có thểlà chúng tôi sẽcốgắg trình bày trong mộ bài khác.

Do Ph.Ăg-ghen viế vào tháng Hai 1844

Đ đ?ng trên báo "Vorwärts! " (Paris) các số 70, 71, 72 và 73; ngày 31 tháng Tám, ngày 4, 7 và 11 tháng Chín 1844

In theo bả đ?ng trên báo

Nguyên vă là tiếg Đ?c

TÌNH CẢH NƯỚ ANH

HIế PHáP ANH

https://thuviensach.vn

Trong bài trư?c chúng tôi đ trình bày những nguyên tắ mà chúng ta cầ dự vào đ? nhậ xét tình cảh hiệ thờ củ nướ Anh trong lịh sửvă minh, và cũg đ dẫ ra những tài liệ cầ thiế vềsựphát triể củ dân tộ Anh, vì rằg những tài liệ này cầ cho mụ đch đ, nhưg lạ ít đư?c biế đ?n trên lụ đ?a; nhưvậ, sau khi đ luậ chứg cho những tiề đ? củ chúng ta, chúng ta có thểchuyể ngay sang bả thân chủđ? củ chúng ta.

Cho tớ nay, đ?i vớ tấ cảcác dân tộ khác củ châu Âu, tình cảh nư?c Anh hình nhưđng ganh tị tình cảh đ là như vậ đ?i vớ bấ kỳai không đ xa hơ bềmặ củ sựvậ và chỉnhìn bằg cặ mắ củ nhà chính trị Nướ Anh là mộ cư?ng quố thếgiớ theo ý nghĩ là mộ cư?ng quố như thếcó thểtồ tạ trong thờ đ?i hiệ nay, và theo ý nghĩ là tấ cảmọ cường quố thếgiớ khác đ tồ tạ trướ đy vềthự chấ đ?u nhưvậ, bở vì các cường quố củ A-lếh-xan-đơvà củ Xê-da, cũg nhưcư?ng quố Anh, là mộ hình thứ thống trịcủ các dân tộ vă minh đ?i vớ các dân tộ dã man và đ?i vớ các thuộ đ?a. Không có mộ nướ nào khác trên thếgiớ có thểsánh vớ nư?c Anh vềsứ mạh và sựgiàu có; sứ mạh ấ lẫ sựgiàu có ấ đ?u không tậ trung vào trong tay mộ kẻđ?c tài nhưởLa Mã trướ kia, mà thuộ vềmộ bộphậ có họ thứ củ quố gia. Đ mộ tră nă nay, nư?c Anh không hềbiế sợhãi chếđ? chuyên chế cũg không hềbiế đ?n cuộ đ?u tranh chố lạ quyề lự củ vua chúa. Nư?c Anh rõ ràng là nướ tựdo nhấ, tứ là nư?c ít có sẵ đ? cung cấ cho vô sốnhững ngành lao đ?ng mớ, hơ nữ lạ đi hỏ những công nhân trướ đy chưa từg có. Trướ nă 1780, ởAnh, rấ ít vô sả; và tình hình đ tấ yế phả toát ra từhoàn cảh xã hộ củ đ?t nư?c đ đư?c trình bày trên đy. Công nghiệ đ tậ trung lao đ?ng vào trong các công xưởg và thành thị sựkế hợ hoạ đ?ng công nghiệ vớ hoạ đ?ng nông nghiệ đ không thểthự hiệ đư?c nữ, và giai cấ công nhân mớ phả hoàn toàn trông mong vào lao đ?ng củ mình mà thôi. Đề trướ đy là ngoạ lệthì nay đ trởthành thông lệvà dầ dầ đ?ợ phổcậ đ?n cảnhân dân lao đ?ng bên ngoài các thành phố Chếđ? canh tác tiể nông đ bịnhững tá đề lớ lấ át và bằg cách đ giai cấ công nhân nông nghiệ mớ đ đ?ợ hình thành. Các thành phốđ tăg dân sốcủ mình lên gấ ba và bố lầ và hầ như toàn bộsốdân tăg lên này chỉgồ toàn công nhân. Công việ khai mởđư?c mởộg cũg đi hỏ sốlớ công nhân mớ, những ngư?i này cũg chỉsốg bằg tiề công hàng ngày củ mình mà thôi.

Mặ khác, giai cấ tư sả đ ngoi lên đ?a vịcủ tầg lớ quý tộ thậ sự Trong quá trình phát triể công nghiệ, các chủxưởg đ làm sinh sôi nẩ nởtưbả củ mình mộ cách nhanh chóng lạthư?ng; các thương nhân cũg nhậ đư?c phầ củ mình, và tưbả do cuộ cách mạg đ tạ nên đ trởthành phương tiệ giúp cho giai cấ quý tộ Anh chố lạ cuộ Cách mạg Pháp.

https://thuviensach.vn

Kế quảcủ toàn bộsựphát triể là giờđy, nướ Anh chia thành ba phái: phái quý tộ ruộg đ?t, phái quý tộ kim tiề, và phái dân chủcông nhân. Đy là những đ?ng phái duy nhấ ởAnh, những đ?ng lự duy nhấ tác đ?ng ởđy, còn chúng tác đ?ng *như thếnào*, thì có thểlà chúng tôi sẽcốgắg trình bày trong mộ bài khác.

Do Ph.Ăg-ghen viế vào tháng Hai 1844

Đ đ?ng trên báo "Vorwärts! " (Paris) các số 70, 71, 72 và 73; ngày 31 tháng Tám, ngày 4, 7 và 11 tháng Chín 1844

In theo bả đ?ng trên báo

Nguyên vă là tiếg Đ?c

TÌNH CẢH NUỚ ANH

HIế PHáP ANH

Trong bài trư?c chúng tôi đ trình bày những nguyên tắ mà chúng ta cầ dự vào đ? nhậ xét tình cảh hiệ thờ củ nướ Anh trong lịh sửvă minh, và cũg đ dẫ ra những tài liệ cầ thiế vềsựphát triể củ dân tộ Anh, vì rằg những tài liệ này cầ cho mụ đch đ, nhưg lạ ít đư?c biế đ?n trên lụ đ?a; nhưvậ, sau khi đ luậ chứg cho những tiề đ? củ chúng ta, chúng ta có thểchuyể ngay sang bả thân chủđ? củ chúng ta.

Cho tớ nay, đ?i vớ tấ cảcác dân tộ khác củ châu Âu, tình cảh nư?c Anh hình nhưđng ganh tị tình cảh đ là như vậ đ?i vớ bấ kỳai không đ xa hơ bềmặ củ sựvậ và chỉnhìn bằg cặ mắ củ nhà chính trị Nướ Anh là mộ cư?ng quố thếgiớ theo ý nghĩ là mộ cư?ng quố như thếcó thểtồ tạ trong thờ đ?i hiệ nay, và theo ý nghĩ là tấ cảmọ cường quố thếgiớ khác đ tồ tạ trướ đy vềthự chấ đ?u nhưvậ, bở vì các cường quố củ A-lếh-xan-đơvà củ Xê-da, cũg nhưcư?ng quố Anh, là mộ hình thứ thố trịcủ các dân tộ vă minh đ?i vớ các dân tộ dã man và đ?i vớ các thuộ đ?a. Không có mộ nướ nào khác trên thếgiớ có thểsánh vớ nư?c Anh vềsứ mạh và sựgiàu có; sứ mạh ấ lẫ sựgiàu có ấ đ?u không tậ trung vào trong tay mộ kẻđ?c tài nhưởLa Mã trướ kia, mà thuộ vềmộ bộphậ có họ thứ củ quố gia. Đ mộ tră nă nay, nư?c

https://thuviensach.vn

Anh không hềbiế sợhãi chếđ? chuyên chế cũg không hềbiế đ?n cuộ đ?u tranh chống lạ quyề lự củ vua chúa. Nư?c Anh rõ ràng là nướ tựdo nhấ, tứ là nư?c ít thiế tựdo nhấ trên trái đ?t này, không loạ trừBắ Mỹ Nhờvậ, ngườ Anh có họ thứ, ởmộ mứ đ? nào đ, có đư?c tính đ?c lậ bẩ sinh mà ngườ Pháp không thểkhoe đư?c, chứchư nói tớ ngư?i Đ?c. Hoạ đ?ng chính trị tựdo báo chí, sựthố trịtrên biể và nề công nghiệ khổ lồcủ nư?c Anh đ phát triể mộ cách rấ đ?y đ?, hầ nhưtrong mỗ mộ ngườ, cái nghịlự vố có củ tính chấ dân tộ, cái đ?u óc thự tiễ quảquyế đ đi vớ mộ lý trí bình tĩh nhấ, - đ?n mứ mà vềmặ này, các dân tộ trên lụ đ?a còn rớ lạ sau ngư?i Anh rấ xa. Lịh sửquân đ?i và hả quân Anh là mộ chuỗ những thắg lợ rự rỡ trong khi nướ Anh, trong vòng tám tră nă lạ đy, hầ nhưkhông gặ mộ đ?ch thủnào trên bờbiể củ mình. Chỉcó vă họ cổHy Lạ và vă họ Đ?c mớ có thểsánh vớ vă họ Anh, trong lĩh vự triế họ, nư?c Anh ít ra cũg có thểnêu tên hai nhân vậ lớ - Bê-cơ và Lố-cơ - còn trong lĩh vự khoa họ thự nghiệ, thì sốnhân vậ danh tiế không thểđ?m xuể và nế như đ?t câu hỏ dân tộ nào *đ làm đư?c* nhiề hơ cả thì không mộ ai phủnhậ rằg dân tộ đ là ngư?i Anh.

Tấ cảnhững cái đ là những đề mà nướ Anh có thểtựhào, là những đề làm cho nướ Anh hơ hẳ ngư?i Đ?c và ngườ Pháp, nhưg đề mà ởđy tôi đ kểra trướ, đ? những ngư?i Đ?c có thiệ ý ngay từđ?u có thểtin tưởg vào "tinh thầ vô tư củ tôi, bở vì tôi biế rấ rõ rằg ởĐ?c, ngư?i ta rấ có thểnói toạ ra vềbả thân ngườ Đ?c hơ là vềmộ dân tộ nào khác. Và những đề vừ mớ đ?ợ kểra ấ, trên mộ mứ đ? nào đ, là đ? tài củ tấ cảnhững vă phẩ gồ nhiề tậ, nhưng vẫ cự kỳvô hiệ và vô bổ trên lụ đ?a viế vềnư?c Anh. Chưa mộ ai nghĩđ?n việ đ sâu vào thự chấ lịh sửnư?c Anh và tính cách dân Anh, còn tấ cảnhững sách báo viế vềnướ Anh nghèo nàn nhưthếnào, thì chỉcầ că cứvào sựkiệ giả đ?n sau đy cũg thấ rõ: cuố sách đng thương củ ngài Phôn Rau-mơ[196], theo tôi biế, đ?ợ nổ tiế ởnướ Đ?c là tác phẩ hay nhấ viế vềchủđ? này.

Chúng ta hãy bắ đ?u từmặ chính trị vì rằg cho tớ nay, ngư?i ta chỉxem xét nư?c Anh từmặ này mà thôi. Chúng ta hãy nghiên cứ hiế pháp Anh, "sả phẩ hoàn thiệ củ lý tính Anh" theo nhưđ?ng To-ri nói, và lúc đ?u chúng ta sẽđ theo con đ? ờg thuầ túy kinh nghiệ, đ? cung cấ cho nhà chính trịthêm mộ sựhài lòng nữ.

Đề mà phái juste-milieu đ?c biệ đnh giá cao trong hiế pháp Anh, là hiế pháp đ phát triể "mộ cách lịh sử, tứ là, nói theo ngôn ngữthông thườg, cơsởcũdo cuộ cách mạg nă 1688 tạ ra vẫ đư?c duy trì, và trên nề tảg đ, như họthườg gọ nó, ngư?

https://thuviensach.vn

i ta đ tiế tụ xây dựg thêm. Sau đy, chúng ta sẽthấ rằg nhờđề đ hiế pháp Anh đ có đư?c mộ tính chấ như thếnào; giờđy chỉcầ so sánh mộ cách đ?n giả ngườ Anh nă 1688 vớ ngư?i Anh nă 1844 cũg đ? đ? chứg minh rằg cái nề tảg hiế pháp giố nhau củ cảhai là mộ sựvô lý, mộ đề không thểcó đư?c. Ngay cảkhi không nói đ?n sựtiế bộchung củ nề vă minh thì tính chấ chính trịcủ quố gia hiệ giờcũg hoàn toàn khác vớ hồ đ. Test-Act, Habeas Corpus Act, Bill of Rights[197] là những biệ pháp mà đ?ng Vích đ có thểtiế hành do sựyế đố củ đ?ng To-ri hồ đ và do sựthấ bạ củ đ?ng này, chúng nhằ chố lạ đ?ng To-ri đ, tứ là nhằ chố lạ chếđ? quân chủchuyên chếvà đ?o Thiên chúa công khai hoặ che đ?y. Nhưng trong nă chụ nă gầ đy, những thành viên già đ củ đ?ng To-ri đ biế mấ: còn con cháu củ họthì đ chấ nhậ những nguyên tắ cho đ?n lúc bấ giờvẫ là tài sả củ đ?ng Vích; từkhi Gioóc-giơI lên ngôi, đ?ng To-ri quân chủ- Thiên chúa giáo đ biế thành đ?ng quý tộ theo quố giáo Anh, còn từthờ kỳCách mạg Pháp, cuộ cách mạg lầ đ?u tiên đ làm sáng tỏý thứ củ họ thì những quan để thự chấ củ đ?ng To-ri ngày càng quy thành sựtrừ tư? ng củ "chủnghĩ bả thủ, thành sựbả vệtrầ truồg, không có tưtư?ng, cho cái hiệ tồ, - nhưng ngay cảgiai đạ này cũg đ bịvư?t qua rồ. Thông qua sir Rô-bớ Pin, đ?ng To-ri đ quyế tâm thừ nhậ sựvậ đ?ng, đ nhìn ra tính chấ không vững chắ củ hiế pháp Anh và tán thành những nhượg bộchỉlà đ? duy trì lâu hơ nữ cái kiế trúc thả hạ đ mụ nát. - Đ?ng Vích cũg đ trả qua mộ sựtiế hóa lớ như vậ, mộ chính đ?ng mớ, dân chủđ xuấ hiệ; tuy vậ, nề móng củ nă 1688 hình như vẫ phả còn đ? rộg lớ cho nă 1844! Hậ quảtấ yế củ "sựphát triể lịh sử này là những mâu thuẫ bên trong hợ thành bả chấ củ chếđ? quân chủlậ hiế, và đ đ?ợ bộ lộmộ cách đ?y đ? khi mà triế họ Đ?c hiệ đ?i còn đ?ng trên quan để cộg hòa, - những mâu thuẫ đ đ đ?t tớ sựphát triể cùng cự củ chúng trong nề quân chủAnh hiệ đ?i. Thậ vậ, nề quân chủlậ hiế Anh là đ?nh cao củ nề quân chủlậ hiế nói chung, là mộ nhà nướ duy nhấ mà trong đ - trong chừg mự mà hiệ nay đề đ vẫ còn có thểxả ra - giớ quý tộ dòng dõi *thự sự*còn giữđư?c vịtrí củ mình bên cạh ý thứ nhân dân tươg đ?i phát triể, và vì vậ mà trong đ đng thậ sựtồ tạ cái tam vịnhấ thểcủ quyề lậ pháp đ?ợ khôi phụ mộ cách nhân tạ và đư?c duy trì mộ cách khó khă trên lụ đ?a.

Nế như bả chấ củ nhà nư?c, cũg như củ tôn giáo, bao hàm ởsựsợhãi củ nhân loạ trư?c bả thân mình, thì dướ chếđ? quân chủlậ hiế, đ?c biệ là dư?i chếđ? quân chủlậ hiế Anh, sựsợhãi này đ đ?t tớ để cao nhấ củ nó. Kinh nghiệ củ ba ngàn nă đ không làm cho ngư?i ta thông minh hơ, ngượ lạ, nó đ làm cho ngườ ta lầ lẫ, rố rắ, đ tớ chỗmấ trí, và kế quảcủ sựmấ trí này là tình trạg chính trịcủ châu Âu hiệ đ?i.

https://thuviensach.vn

Chính thểquân chủthuần túy gây ra sựkhủng khiếp, làm cho ngư?i ta liên tưởng đ?n nền chuyên chếởphư?ng Đng và La Mã. Chính thểquý tộc thuần túy cũng gây ra một sựkhủng khiếp không kém, - không phải ngẫu nhiên mà các giới quý tộc pa-tơri-xiêng ở La Mã và chế đ? phong kiến thời trung cổ quý tộc nô-bi-li ởVơni-dơ và Giê-nơđ tồn tại. Chếđ? dân chủ theo người ta nói, còn đng sợhơn cảchếđ? quân

chủvà chếđ? quý tộc; Ma-ri-út và Xu-la, Crôm-oen và Rô-be-xpi-e, những cái đ?u đ?m máu của hai hoàng đ?, những bản danh sách chính triphạ và chếđ? đ?c tài đng nói lên khá rõ về"những sựkhủng khiếp" của nền dân chủ Hơn nữa, mọi ngư?i đ?u biết rằng không một hình thức nào trong các hình thức đ đ có thểduy trì đ?ợc lâu. Thếthì cần phải làm gì? Đng lẽphải tiến thẳng vềphía trư?c, đng lẽphải từsựkhông hoàn thiện, hay nói cho đng hơn, từtính vô nhân đ?o của một hình thức nhà nư?c, rút ra kết luận nói rằng bản thân nhà nư?c là nguyên nhân của mọi sựvô nhân đ?o đ và bản thân nhà nước là vô nhân đ?o, thì ngư?i ta đ yên tâm với cái ý nghĩcho rằng tính phi đ?o đ?c chỉcốhữu đ?i với *những hình thức* của nhà nước mà thôi; từnhững tiền đ? nêu trên, ngư?i ta kết luận rằng, tác đ?ng tổng hợp của ba nhân tốphi đ?o đ?c có thểtạo ra một sản phẩm đ?o đ?c, và người ta đ sáng lập chính thểquân chủlập hiến.

Luận để đ?u tiên của chính thểquân chủlập hiến bao hàm ởsựcân bằng của các quyền lực và chính luận để này là biểu hiện hoàn chỉnh nhất của sựsợhãi của nhân loại trước bản thân mình. Tôi hoàn toàn không có ý đ?nh nói đ?n sựvô nghĩa đng nực cười, đ?n tính chất hoàn toàn không thểthực hiện đư?c của luận để đ, tôi chỉphân tích xem luận để ấy có đ?ợc thực hành trong hiến pháp nước Anh hay không. Như tôi đ nói, tôi sẽnghiên cứu một cách thuần túy kinh nghiệm, ởmức đ? mà ngay cảcác nhà chính trịkinh nghiệm chủnghĩa của chúng ta có lẽcũng thấy như vậy là quá kinh nghiệm chủnghĩa. Vì vậy, tôi lấy bản hiến pháp Anh không phải như nó thểhiện ra trong những lời "Bình luận" của Blếh-xtôn, trong những ảo tưởng của Đ-lôn-mơ[198], hoặc trong chuỗi dài những pháp quy, từ"Magna Charta"[199] cho tới dựluận vềcả cách, mà là bản hiến pháp Anh đng tồn tại trong thực tế

Chúng ta hãy bắt đ?u từyếu tốquân chủ Mọi ngư?i đ?u biết sựtình của ngư?i đ?ng đ?u nước Anh, nam giới hoặc nữgiới, là như thếnào. Trong thực tiễn, quyền lực của nhà vua bịquy thành con sốkhông, và nếu nhưsựkiện mà toàn thếgiới đ?u biết này còn đi phải đ?ợc chứng minh, thì chỉcần dẫn chứng nhưsau cũng đ?: đ hơn một trăm năm nay, mọi cuộc đ?u tranh chống lại nhà vua đ?u đ chấm dứt, và ngay cảnhững ngư?i theo phái Hiến chư?ng dân chủcấp tiến cũng tìm cách sửdụng thời giờcủa mình một cách tốt hơn là hao

https://thuviensach.vn

phí nó vào cuộ đ?u tranh đ. Vậ thì, vềlý luậ, mộ phầ ba quyề lậ pháp dành cho nhà vua ởđu? Tuy nhiên, - và cảởđy nữ, sựsợhãi cũg đ?t tớ để cao nhấ củ nó, - hiế pháp Anh không thểtồ tạ mà không có chính thểquân chủ Gạ bỏnhà vua - "tầg lớ chủquan bên trên" - thì toàn bộkiế trúc nhân tạ sẽđ? sụ. Hiế pháp Anh là mộ cái kim tựtháp lộ ngư?c, mà đ?nh tháp cũg đ?ng thờ là đy tháp. Và yế tốquân chủcàng ít có ý nghĩ trong thự tếbao nhiêu, thì dướ con mắ củ ngư?i Anh, nó càng có ý nghĩ lớ lao bấ nhiêu. Như mọ ngườ đ?u biế, không có nơ nào mà mộ nhân vậ không lãnh đ?o lạ đư?c tôn sùng nhiề như ởAnh. Báo chí Anh vượ xa báo chí Đ?c vềmặ xu nịh tôi đi. Nhưng thái đ? sùng bái đng ghét ấ đ?i vớ nhà vua vớ tính cách là nhà vua, sựcúi mình trư?c cái quan niệ hoàn toàn trốg rỗg, mấ hế mọ nộ dung, - thậ chí cũg không phả là mộ quan niệ, mà là cái *từ*"nhà vua", - là đ?nh cao củ chính thểquân chủ giốg nhưsựcúi mình trướ cái *từ*đ?n giả "Thượg đ?" là đ?nh cao củ tôn giáo. Cái từnhà vua là bả chấ củ nhà nư?c, cũg giốg như cái từThượg đ? là bả chấ củ tôn giáo, dù rằg cảhai từnày đ?u không có ý nghĩ gì cả Đề chủyế nhấ trong cảhai trườg hợ là ởchỗkhông nói lên cái chủyế nhấ ẩ giấ đ?ng sau những từđ: con ngườ.

Chúng ta hãy bàn sang yế tốquý tộ. So vớ nhà vua, tình hình củ yế tốnày cũg chẳg tố hơ bao nhiêu, ít ra cũg trong phạ vi mà hiế pháp dành cho nó. Nế như những lờ chếgiễ mà ngườ ta không ngớ đ? lên thư?ng việ hơ mộ tră nă nay, đ dầ dầ thâm nhậ vào công luậ đ?n nỗ ai ai cũg xem cái chi nhánh này củ quyề lậ pháp như là mộ

việ an dưỡg dành cho những nhân vậ chính giớ đ vềvư?n, đ?n nỗ mỗ thành viên củ hạviệ chư hoàn toàn mấ hế khảnăg làm việ đ?u coi đ? nghịlàm mộ thành viên thượg việ là mộ đề sỉnhụ, thì ngườ ta cũg dễdàng hình dung đư?c rằg quyề lự nhà nướ thứhai trong những quyề lự nhà nư?c do hiế pháp quy đ?nh đ?ợ kính trọg như thếnào. Trên thự tế hoạ đ?ng củ các thành viên thư?ng việ đ quy thành mộ hình thứ trốg rỗg, không có ý nghĩ gì và chỉhọ hoặ thì nó mớ vươ lên thành mộ lự ỳnào đ, nhưđ xả ra dướ thờ thốg trịcủ đ?ng Vích từnă 1830 tớ hế nă 1840; nhưg ngay cảtrong thờ kỳnày các thành viên thượg việ có đ?ợ sứ mạh cũg không phả tựbả thân họ mà nhờcó đ?ng To-ri mà họlà những đ?i diệ thuầ túy nhấ. Thư?ng việ - mà ư để chủyế, theo lý thuyế củ hiế pháp, phả bao hàm ởchỗnó dườg như đ?c lậ đ?i vớ nhà vua cũg nhưđ?i vớ nhân dân - trên thự tếlệthuộ vào mộ đ?ng nhấ đ?nh, và do đ, lệthuộ vào tình trạg dư luậ củ nhân dân, và do quyề củ nhà vua đ?ợ chỉđ?nh các thành viên thư?ng việ nên thư?ng việ cũg lệthuộ vào nhà vua nữ. Nhưng, thư?

https://thuviensach.vn

ng việ càng bấ lự bao nhiêu, thì nó càng cắ rễvững chắ bấ nhiêu trong công luậ. Các đ?ng lậ hiế - đ?ng To-ri, đ?ng Vích và đ?ng cấ tiế - đ?u sợxóa bỏtính chấ hình thứ trống rỗng này, và có lẽchỉcó phái cấ tiế mớ nhậ thấ rằg các thành viên thượg việ, vớ tư cách là quyề lự duy nhấ không phả chị trách nhiệ theo hiế pháp, là mộ đề không bình thườg, do đ, nên thay thếcác thành viên thư?ng việ thếtậ bằg những thành viên thư?ng việ đư?c bầ. Và cũg vẫ chỉcó sựsợhãi trướ dư luậ củ nhân loạ mớ ủg hộhình thứ trống rỗng đ; còn những ngườ cấ tiế đng đi mộ cơsởdân chủthuầ túy cho hạviệ, thì sựsợhãi này còn đổi họchạ xa hơ là hai đ?ng còn lạ; đ? cái thượg việ vô dụg, đ hế thờ, khỏ bịsuy sụ, những ngư?i cấ tiế tìm cách thổ thêm mộ chút sứ sống cho nó bằg cách tiế máu củ nhân dân. Phái Hiế chươg biế rõ hơ họlà phả làm gì; họhiể rằg, dướ sứ tấ công củ hạviệ dân chủ toàn bộcái công trình kiế trúc mụ nát, tứ nhà vua và các thành viên thư?ng việ v.v., tựnó sẽsụ đ? và vì vậ, họkhông tỏra quan tâm đ?n việ cả cách thượg việ nhưphái cấ tiế.

Và giống như quyề lự nhà vua giả đ bao nhiêu thì sựtôn sùng nhà vua càng tăg lên bấ nhiêu, ởđy cũg vậ, ảh hưởg chính trịcủ thư?ng việ càng suy sụ bao nhiêu thì ngư?i ta càng tôn kính quý tộ bấ nhiêu. Vấ đ? không chỉlà ởchỗnhững hình thứ sỉnhụ nhấ củ thờ kỳphong kiế đ?ợ duy trì, không chỉởchỗlà những thành viên hạviệ, khi họxuấ hiệ trong vai trò chính thứ trướ các thành viên thượg việ, thì phả đ?ng hạmũcầ tay, trong lúc thành viên thượg việ vẫ ngồ đ?i mũtrên đ?u; không chỉởchỗkhi phát biể mộ cách chính thứ vớ đ?i diệ quý tộ thì phả nói: "Xin Ngài cho phép" ("May it please your lordship") v.v.; tệhơ cảlà tấ cảnhững hình thứ này thự sựlà biể hiệ củ công luậ coi thành viên thượg việ là con ngườ thượg đ?ng và tôn trọg những tướ vịgia thếấ kêu, những di vậ quý báu cổxư củ gia tộ, v.v., những đề đ đ?i vớ chúng ta, những ngư?i sống trên lụ đ?a, cũg chán ngấ và đng ghét như việ sùng bái ngai vàng. Và nét này củ tính cách nư?c Anh cũg biể lộsựcúi mình trư?c cái từtrống rỗng, chẳg có ý nghĩ gì, cũg biể lộcái tưtưởg hế sứ vô lý, cốchấ, làm như thểlà nế không có cái từquý tộ thì mộ dân tộ vĩđ?i, toàn thểnhân loạ và vũtrụđ?u không thểồ tạ đ?ợ. - Tuy vậ, quý tộ vẫ có thểlự rấ lớ; nhưg giống như quyề lự nhà vua là quyề lự củ các đ?i thầ, tứ là củ đ?i biể đ sốtrong hạviệ, - do đ, nó có mộ phư?ng hướg hoàn toàn khác vớ phương hướg do hiế pháp quy đ? nh, - quyề lự củ quý tộ cũg vậ, nó không phả ởchỗcó quyề đ?ợ giữcái ghếthếtậ trong cơquan lậ pháp, mà ởmộ cái gì hoàn toàn khác. Quý tộ mạh nhờnhững tài sả ruộg đ?t to lớ củ mình, nhờsựgiàu có nói chung củ mình, và vì vậ mà nó chia sẻsứ mạh này vớ tấ cảnhững kẻgiàu có khác không thuộ dòng dõi quý tộ; quyề lự

https://thuviensach.vn

củ các thành viên thư?ng việ đư?c thự hiệ không phả ởthượ việ, mà ởhạviệ, và đề đ dã chúng ta đ?n cái bộphậ tổthành củ cơquan lậ pháp, mà theo hiế pháp thì phả đ?i diệ cho yế tốdân chủ

Nế như nhà vua và thư?ng việ không có quyề lự, thì hạviệ nhấ thiế phả tậ trung toàn bộquyề lự vào tay mình. Trên thự tế tình hình là nhưvậ. Thự tếthì hạviệ đng ban bốluậ pháp và quả lý thông qua các đ?i thầ; các đ?i thầ này chỉlà ủ ban chấ hành củ hạviệ mà thôi. Do đ, khi hạviệ giữtoàn quyề nhưvậ, nư?c Anh lẽra phả là dân chủthuầ túy, - mặ dù hai ngành khác củ cơquan lậ pháp vẫ còn tồ tạ trên danh nghĩ, - chỉcầ bả thân yế tốdân chủnày thậ sựlà dân chủ Nhưng đy hoàn toàn không phả nhưvậ. Sau cuộ Cách mạg nă 1688, khi quy đ?nh hiế pháp, thành phầ các giáo khu vẫ không hềbịđ?ng chạ tớ; các thành phố các thịtrấ và các khu bầ cử trướ đy có quyề cửđ?i biể, vẫ duy trì quyề đ; và quyề này hoàn toàn không phả dân chủ không phả là "quyề chung củ con ngư?i", mà chỉlà mộ đ?c quyề thuầ túy phong kiế mà nhà vua đ ban bố ngay dướ triề Ê-li-da-bét mộ cách hoàn toàn tùy tiệ, đ coi như mộ ân huệcho nhiề thành phốtrư?c đ chưa có đ?i diệ. Ngay cảtính chấ đ?i diệ ấ mà các cuộ bầ cửhạviệ đ có, ít ra là lúc ban đ?u, cũg đ mấ đ mộ cách nhanh chóng do "sựphát triể lịh sử. Thành phầ củ hạviệ cũthì ai cũg biế. Tạ các thành phố việ trao quyề đ?i biể tùy thuộ hoặ vào mộ ngườ, hoặ vào mộ phườg hộ đng kín cử và tựbổsung; chỉcó mộ số ít thành phốlà mởcử, tứ là có khá đng cửtri, nhưng cảởnhững nơ này nữ, sựmua chuộ vô sỉnhấ cũg đ loạ trừnhững tàn dưcuố cùng củ chếđ? đ?i diệ thậ sự Các thành phốđng cử phầ lớ nằm dư?i ảh hưởg củ mọ ngườ, thườg là mộ quý tộ ; tạ các khu bầ cử ở nông thôn, sứ mạh vạ

năg củ các đ?a chủlớ đ đn áp mọ phong trào tựdo hơ và đ?c lậ hơ có thểcó ởđ trong nhân dân vố đ nằ bên ngoài đ?i số chính trị Hạviệ cũchẳg qua chỉlà cái phư?ng hộ thờ trung cổ đng kín cử, đ?c lậ đ?i vớ nhân dân, là đ?nh cao củ pháp quyề "lịh sử; phư?ng hộ này đ không thểđ?a ra mộ lý lẽnào thậ sựhợ lý hoặ có vẻhợ lý đ? bả vệsựtồ tạ củ mình; nó đ tồ tạ bấ chấ lý trí và vì thếmà nă 1794, qua miệg củ tiể ban củ mình, phư?ng hộ này tựnó đ phủnhậ nó là hộ nghịđ?i biể và phủnhậ nướ Anh là mộ nhà nướ theo chính thểđ?i nghị[11] "Second Report of the Committee of Secrecy, to whom the Papers referred to in His Majesty's Message on the 12 May 1794, were delivered" ["Báo cáo thứhai củ ủy ban mậ cứ xét những tài liệ đ?ợ nêu lên trong thưcủ Hoàng thư?ng ngày 12 tháng Nă 1794"] ("Báo cáo vềnhững tổchứ cách mạg ởLuân Đn", Luân Đn, 1794), tr.68 và những trang tiế

https://thuviensach.vn

theo.)· So sánh vớ hiế pháp đ thì lý luậ vềnhà nư?c đ?i nghị thậ chí lý luậ vềnề quân chủlậ hiế thông thư?ng có cơquan đ?i diệ, cũg phả tỏra là hế sứ cách mạg và không thểthừ nhậ đư?c, vì vậ đ?ng To-ri hoàn toàn có lý khi hợđnh giá dựluậ vềcả cách là mộ biệ pháp trái ngượ hẳ vớ tinh thầ, và lờ vă củ hiế pháp và phá hoạ hiế pháp. Tuy vậ, dựluậ vềcả cách vẫ đư?c thông qua và giờđy chúng ta cầ phả xét xem cuộ cả cách đ đ ảh hư?ng như thếnào đ?n hiế pháp nư?c Anh, và đ?c biệ là đ?n hạviệ. Trướ hế, những đề kiệ bầ cửđ?i biể tạ các vùng nông thôn vẫ hoàn toàn nhưcũ Cửtri ởđy hầ hế là tá đề, và vớ tư cách là tá đề, họhoàn toàn lệthuộ vào chủruộg củ mình, bở vì bấ kỳlúc nào chủruộg cũg có thểkhông cho họthuê ruộg nữ, do không có quan hệhợ đ?ng giữ họvớ nhau. Đ?i biể củ các quậ (trái ngượ vớ các thành phố vẫ là các đ?i biể củ chủruộg như trư?c đy, bở vì chỉvào những thờ kỳxáo đ?ng nhấ, nhưvào nă 1831200, tá đề mớ dám bỏphiế chố lạ chủ ruộg. Hơ nữ, dựluậ vềcả cách thậ chí còn làm cho tai họ càng thêm tồ tệhơ, bằg cách tăg thêm sốđ?i biể củ các quậ. Vì vậ, trong số252 ghếđ?i biể củ các quậ, đ?ng To-ri bao giờcũg có thểgiành đ?ợ ít nhấ là 200 ghế trừphi trong tá đề nả sinh mộ cuộ náo đ?ng chung, trong đ sựcan thiệ củ chủruộg sẽlà mộ hành vi thiế khôn ngoan. Tạ các thành phốđ?u thự hành chếđ? đ?i diệ ít ra cũg vềmặ hình thứ, và bấ kỳmộ ngư?i nào thuê nhà, mỗ nă trả10 pao tiề thuê nhà trởlên và nộ thuếtự thu (thuếgiúp ngư?i nghèo, v.v.) thì đ?u có quyề bầ cử Như vậ, tuyệ đ?i bộphậ trong giai cấ công nhân bịgạ ra, bở vì, thứnhấ, cốnhiên chỉnhững ngườ có vợcon mớ sống trong các că nhà riêng, và ngay nế như phầ lớ những că nhà này đư?c trả10 pao tiề thuê nhà hàng nă, thì hầ hế những ngư?i sống trong đ từchố không nộ các khoả thuếtự thu và vì thế vẫ không phả là cửtri. Nế như áp dụg quyề đ?u phiế phổthông củ phái Hiế chương, thì sốlượg cửtri ít ra cũg phả tăg gấ ba. Nhưvậ là các thành phốnằ trong tay giai cấ tưsả, còn giai cấ này trong các thành phốnhỏthì ngư?c lạ thư?ng bịphụthuộ vào chủruộg mộ cách trự tiế hoặ gián tiế thông qua sựtrung gian của các tá đề, khách hàng chủyế củ các chủhiệ nhỏvà các thợthủcông. Chỉởnhững thành phốlớ, sựthố trịmớ thậ sựchuyể sang giai cấ tư sả, còn ởnhững thịtrấ công xư?ng nhỏ nhấ là ởLan-kê-sia, nơ mà giai cấ tưsả không có tác dụg do sốlượg ít ỏ củ mình, còn dân cưnông thôn cũg chắg có ảh hư?ng gì, do đ, nơ mà mộ thiể sốtrong giai cấ công nhân đ trởthành nhân tốquyế đ?nh, thì chếđ? đ?i diệ giảtrên mộ mứ đ? nào đ bắ đ?u tiế gầ đ?n chếđ? đ?i diệ thậ. Vì vậ những thành phốấ, ví dụnhư A-stơ, ôn-đm, Rô-sơđ-lơ Bôn-tơ v.v., hầ như chỉbầ đ?c những ngư?i cấp tiế vào nghịviệ. Việ mởộg quyề bầ cửtheo những nguyên tắ củ phái Hiế chư?ng sẽcho phép đ?ng đ giành đư?c đ sốcửtri ởnhững thành phốnày, cũg như ởmọ thành phố công

xưởg nói chung. Nhưg ngoài những ảh hưởg khác nhau, trên thự tiễ rấ phứ tạ đ, còn có tác đ?ng củ những lợ ích đ?a phư?ng khác nhau và, cuố cùng, còn có không ít ảh hư?ng củ mộ nhân tốấ quan trọg - sựmua chuộ. Trong bài đ?u tiên củ loạ bài này[11*] Xem tậ này, tr.787-825.*, đ viế rằg qua những lờ phát biể củ tiể ban đề tra vềvấ đ? mua chuộ, hạviệ đ đ?ợ bầ ra bằg cách mua chuộ và Tô-mát Đ?n-cơ-bơ mộ đ?i biể duy nhấ - mộ thành viên kiên quyế củ phái Hiế chư?ng, từlâu đ nói

https://thuviensach.vn

thắng thừng vớ hạviệ rằng, trong toàn hộ nghị không mộ ai, kểcảbả thân ông ta, có thểnói rằng mình có đư?c đ?a vịnày là do cửtri bầ ra mộ cách tựdo, chứkhông phả bằng mua chuộ. Mùa hè nă ngoái, Ri-sớ Cố-đn, đ?i biể củ Xtố-poóc và lãnh tụcủ Đ?ng minh chống những đ?o luậ vềngũcố, đ tuyên bốtạ cuộ mít-tinh công khai ởMan-se-xtơrằng, chưa bao giờnạ mua chuộ lạ đ?t tớ những quy mô nhưhiệ nay, rằng tạ câu lạ bộCác-tơ củ đ?ng To-ri và câu lạ bộCả cách củ phái tựdo ởLuân Đn, ghếđ?i biể củ các thành phốđ?ợ bán đ?u giá mộ cách hoàn toàn công khai cho ngườ nào trảnhiề hơ, và các câu lạ bộnày đ hoạ đ?ng theo kiể kinh doanh: "Chúng tôi bả đ?m cho anh mộ chiế ghếnào đ vớ giá bao nhiêu pao đ", v.v.. - Và thêm vào tấ cảnhững đề đ, còn có những thủđạ "trung thự" dùng đ? tiế hành bầ cử - uống rư?u say la liệ trong khi bầ cử các quán rư?u trong đ ứg cửviên thế rượ cửtri, tình trạg lộ xộ, đnh lộ và la ó củ đm đng ởnhững phòng bầ cử - bổsung mộ cách đ? y đ? cho bứ tranh vềtính chấ vô giá trịcủ nhiệ kỳđ?i biể thự sựtrong *bả* nă.

Chúng ta đ thấ rằg ngai vàng và thượg việ đ mấ hế ý nghĩ củ chúng; chúng ta đ thấ hạviệ vạ năg đ đ?ợ tuyể như thế nào; bây giờ vấ đ? đ?ợ đ?t ra: vậ thì, vềthự chấ, ai đng thống trị ởnướ Anh? - Tài sả thống trị Tài sả

đm lạ cho tầg lớ quý tộ khảnăg lái các cuộ bầ cửđ?i biể các khu nông nghiệ và các thịtrấ nhỏ tài sả tạ cho thương nhân và chủxưởg khảnăg ảh hưởg đ?n việ bầ cửđ?i biể các thành phốlớ và mộ phầ các thành phốnhỏ tài sả đm lạ cho cảhai giớ đ khảnăg tăg cư?ng ảh hưởg củ mình bằg con đ?ờg mua chuộ. Sựthống trịcủ tài sả đ đư?c dựluậ vềcả cách xác nhậ rõ ràng bằg việ quy đ?nh tư cách bầ cử Và vì tài sả và ảh hư?ng có đ?ợ nhờtài sả tạ thành bả chấ củ giai cấ tưsả, do đ, vì quý tộ sửdụg ảh hưởg củ tài sả mình trong các cuộ bầ cửvà vì thếnó hành đ?ng không phả vớ tưcách là quý tộ, mà tựcoi mình ngang vớ giai cấ tư sả, cho nên ảh hư?ng củ bả thân giai cấ tư sả, xét vềtoàn bộ mạh hơ nhiề so vớ ảh hư?ng củ quý tộ, cho nên giai cấ tưsả thống trịmộ cách thậ sự Nhưng giai cấ tư sả thống trịnhư thếnào và vì sao nó thống trị? Vì rằg nhân dân còn chưa nhậ thứ rõ bả chấ củ tài sả, vì rằg nhân dân nói chung, - ít ra cũg tạ các vùng nông thôn, chưa đ?ợ thứ tỉh vềmặ tinh thầ, và vì thế còn chị hòa hoãn vớ sựbạ tàn củ tài sả. Dĩnhiên, nướ Anh là mộ nướ dân chủ nhưg dân chủvớ ý nghĩcũg giống nhưnướ Nga; bở vì, đu đu nhân dân cũg đ?u thống trịmà không nhậ thứ ra đề đ, và trong tấ cảcác quố gia, chính phủchỉlà mộ biể hiệ khác củ trình đ? họ thứ củ nhân dân mà thôi.

https://thuviensach.vn

Từthự tiễ này củ hiế pháp Anh mà làm cho chúng ta quay trởlạ lý luậ củ nó là mộ nhiệ vụkhông phả dễ Thự tiễ nả trong tình trạg mâu thuẫ gay gắ nhấ vớ lý luậ. Hai mặ xa lạvớ nhau tớ mứ đ mấ hế mọ sựgiố nhau. ở đy là tam vị nhấ thểcủ quyề lậ pháp; ởkia là sựbạ tàn củ giai cấ tư sả; ởđy là đ?c quyề củ nhà vua, ởkia là chính phủdo hạviệ cửra; ởđy là thượg viên đ?c lậ vớ những nhà lậ pháp thếtậ, ởkia là việ an dư?ng dành cho các nghịviệ đ hế thờ. Mỗ bộphậ trong ba bộphậ hợ thành củ quyề lậ pháp đ?u buộ phả như?ng quyề lự củ mình cho yế tốkhác; nhà vua như?ng cho các đ?i thầ, tứ là cho đ sốtrong hạviệ; các thành viên thượg việ như?ng cho đ?ng To-ri, do đ, cũg tứ là như?ng cho mộ nhóm ngườ rộg hơ, và cho các đ?i thầ là những ngườ đ tạ ra các thành viên thượg việ, tứ là vềcơbả như?ng cho yế tốcó tính chấ đ?i diệ; còn hạviệ thì như?ng cho giai cấ tư sả, hay như?ng cho sựchưa chín muồ vềmặ chính trịcủ nhân dân thì cũg vậ. Hiế pháp Anh trên thự tếkhông còn tồ tạ nữ; toàn bộquá trình lậ pháp lâu dài là mộ trò hềđ? n thuầ; mâu thuẫ giữ lý luậ và thự tiễ đ gay gắ tớ mứ là nó không thểduy trì lâu dài đư?c nữ. Và nế nhờsựgiả phóng các tín đ? Thiên chúa - đề mà chúng ta còn phả nói tớ sau này, - nhờcuộ cả cách nghịviệ và cả cách thịchính, nên trông bềngoài sứ số củ bả hiế pháp ố yế có vẻđư?c củg cốđi chút, thì bả thân những biệ pháp đ cũg đ là sựthú nhậ rằg hy vọg duy trì hiế pháp đ không còn nữ. Những biệ pháp này đm vào hiế pháp những yế tốmâu thuẫ gay gắ vớ những nguyên tắ cơbả củ nó, và do đ, làm cho mố xung đ?t tăg thêm bằg cách làm cho lý luậ mâu thuẫ vớ bả thân nó.

Chúng ta đ thấ, việ tổchứ các quyề lự trong hiế pháp Anh hoàn toàn dự trên sựsợhãi. Sựsợhãi này còn biểhiệ rõ hơ nữ trong những quy tắ theo đ các chứ năg lậ pháp đ?ợ thự hiệ trong cái gọ là Standing Orders[11*] - Những quy tắ củ thủtụ nghịviệ.[*]. Mỗ dựluậ phả đ?ợ đ?c ba lầ tạ mỗ việ trong hai việ, mỗ lầ đ?c cách nhau mộ khoả thờ gian nhấ đ?nh, sau lầ đ?c thứhai, nó đ?ợ trao cho mộ ủ ban đ? xem xét từg đề khoả; trong những trư?ng hợ quan trọg hơ, "việ biế thành ủ ban củ toàn việ" đ? thả luậ dựán và chỉđ?nh mộ báo cáo viên, ngườ này, sau khi cuộ thả luậ kế thúc, sẽlong trọg trình bày bả

báo cáo vềkế quảthả luậ cho bả thân cái việ vừ mớ thả luậ dựán đ nghe. Nhân tiệ, đ chẳg phả là cái tấ gương hế sứ tuyệ vờ về"tính siêu nghiệ trong tính nộ tạ và tính nộ tạ trong tính siêu nghiệ", mà chỉcó mộ ngườ nào đ thuộ phái Hê-ghen mớ có thểmong muố, hay sao? "Sựhiể biế củ hạviệ vềủ ban là sựhiể biế củ ủ ban vềbả thân mình", và báo cáo viên là "sựnhân cách hóa tuyệ đ?i củ kẻmôi giớ, trong đ

https://thuviensach.vn

cảhai là đ?ng nhấ". Nhưvậ, mọ dựluậ đ?u đ?ợ thả luậ tám lầ trướ khi nó có thểđ? ợ nhà vua phê chuẩ. Dĩnhiên cơsởcủ toàn bộcái thủtụ đng buồ cư?i này là sựsợhãi trướ ý kiế củ thiên hạ Ngư?i ta đng đ tớ cái quan niệ cho rằg tiế bộlà bả chấ củ nhân loạ, nhưg lạ không đ? dũg cả đ? công khai tuyên bốsựtiế bộđ; ngư?i ta ban bốnhữg luậ pháp phả có hiệ lự tuyệ đ?i, do đ, chúng đ?t giớ hạ cho sựtiế bộ còn vớ cái quyề sử đ?i luậ pháp đ dành cho mình, ngư?i ta lạ đ?a vào qua cử sau cái sựtiế bộvừ mớ bịbác bỏ Chỉcầ không quá nhanh, không quá vộ vã! Tiế bộlà cách mạg, là nguy hiể, và vì vậ ít ra cũg phả có mộ cái "phanh" mạh hãm nó lạ; trư?c khi quyế đ?nh thừ nhậ tiế bộ cầ phả suy nghĩviệ đ tám lầ. Nhưg sựsợhãi ấ bả thân chẳg có ý nghĩ gì và chỉchứg minh rằg nhữg ngườ bịsựsợhãi xâm chiế không phả là nhữg ngư?i chân chính, không phả là nhữg ngư?i tựdo, - sựsợhãi đ nhấ đ?nh phả dẫ họtớ sai lầ ngay cảtrong nhữg biệ pháp củ họ Đng lẽphả bả đ?m mộ sựthả luậ đ?y đ? hơ vềcác dự án, thì ngườ ta lạ đ?c đ đ?c lạ các dựán này, đề đ trên thự tếlà mộ đề hình thứ, hoàn toàn thừ và trống rỗg. Cuộ thả luậ chính thườg tậ trung trong lầ đ?c thứnhấ hoặ lầ đ?c thứnhì, cũg có khi trong các cuộ bàn cãi củ ủ ban, tùy theo việ làm thếnào đ? nó thuậ tiệ hơ cho phái đ?i lậ. Nhưng toàn bộtính chấ vô că cứcủ các cuộ thả luậ lặ đ lặ lạ sẽbộ lộra, nế nhưchú ý rằg sốphậ củ mỗ dựán đ đ?ợ quyế đ?nh từtrướ rồ, còn trong trườg hợ nó

không đ?ợ quyế đ?nh, thì đề mà ngư?i ta thả luậ trong các cuộ bàn cãi không phả là mộ dựán chuyên môn nào đ, mà là vấ đ? tồ tạ củ nộ các này hay nộ các kia. Như vậ, kế cuộ củ toàn bộcái trò hềđư?c lặ đ lặ lạ tám lầ ấ hoàn toàn không phả bao hàm ởviệ thả luậ đề tĩh hơ trong bả thân nghịviệ, mà là mộ cái gì khác hẳ, hoàn toàn vư?t ra ngoài ý đ?nh củ những kẻđ?o diễ cái trò hềđ. Việ kéo dài cuộ thả luậ khiế cho công luậ có thờ gian phán xét biệ pháp đư?c đ? nghị và trong trườg hợ cầ thiế, phả đ?i biệ pháp đ bằg các cuộ mít-tinh và các bả thỉh nguyệ và thườg thì thắg lợ, nhưtrong trườg hợ nă ngoái vềdựluậ giáo dụ củ sir Giêm-xơGrê-hêm. Nhưg, như đ nói, đy không phả là mụ tiêu ban đ?u và nó có thểđ?t đ?ợ mộ cách đ?n giả hơ nhiề.

Mộ khi nói tớ Standing Orders, chúng ta có thểnhắ tớ mộ vài để, trong đ nói lên sựsợhãi đng thâm nhậ bả hiế pháp Anh và tính chấ phườg hộ có từxưa củ hạviệ. Những cuộ bàn cãi củ hạviệ không công khai; việ có mặ tạ các phiên họ là mộ đ?c quyề, thườg thườg có đư?c là chỉnhờmộ lệh bằg giấ củ mộ nghịviệ nào đ. Trong lúc biể quyế tấ cảnhữg ngư?i dựthính đ?u phả rút lui; mặ dù cái trò chơ buồ cườ giữbí mậ này (hạviệ bao giờcũg kịh liệ phả đ?i việ bác bỏnó), những tên

https://thuviensach.vn

củ các nghịviệ bỏphiế tán thành hoặ bỏphiế phả đ?i, ngày hôm sau, vẫ đ?ợ đ?ng nổ bậ trên các báo. Những nghịviệ thuộ phái cấ tiế chư bao giờđi đư?c việ đ?ng các biên bả thậ, - mộ đ? nghịnhưvậ vừ bịbác bỏcách đy không quá hai tuầ; do đ, chỉngườ xuấ bả mớ chị trách nhiệ vềnộ dung những báo cáo củ nghị việ xuấ hiệ trên các báo; ngườ đ có thểbịđ?a ra tòa vì đ công bốnhững đề vu khống, bở bấ kỳai cả thấ mình bịsỉnhụ vì lờ lẽcủ mộ nghịviệ nào đ, - theo luậ pháp, y cũg có thểbị cả chính phủ đ?a ra tòa nữ, - trong khi đ thì

kẻthậ sựcó tộ vu khống lạ đ?ợ đ?c quyề nghịviệ củ mình bả vệkhỏ mọ sựtruy tố Để này và hàng loạ những để khác trong Standing Orders chỉrõ tính chấ hoàn toàn phả nhân dân củ nghịviệ đ đ?ợ cả cách, còn tính chấ ngoan cốcủ hạviệ trong việ bám lấ những tậ quán này cũg nói lên mộ cách khá rõ ràng rằg hạviệ không có ý muố biế mình từphườg hộ có đ?c quyề thành hộ nghịcủ những đ?i biể nhân dân.

Mộ bằg chứng khác củ tình hình này là đ?c quyề củ nghịviên, vịtrí đ?c biệ củ các nghịviên đ?i vớ tòa án, và quyề củ hạviệ đư?c hạlệh bắ giữbấ kỳngư?i nào mà nó muố. Thoạ đ?u nhằ chống lạ những sựlạ dụg củ nhà vua, là kẻtừlúc đ đ mấ hế mọ quyề lự, đ?c quyề đ gầ đy chỉnhằ chống lạ nhân dân. Nă 1771, nghịviệ đ nổ giậ vì sựláo xư?c củ các báo chí công bốnhững cuộ tranh luậ, - việ làm này chỉbả thân nghịviệ mớ đ?ợ quyề, - và đ mư toan ngă chặ sựláo xượ đ bằg cách bắ giữnhững ngườ xuấ bả, và sau đ bắ giữcảnhững quan chứ đ trảlạ tựdo cho các nhà xuấ bả ấ. Dĩnhiên, mư toan đ đ không thành công; những mưu toan đ cho thấ rằg đ?c quyề củ nghịviệ mang tính chấ như thếnào, còn sựkhông thành công ấ lạ chứg minh rằg, mặ dù hạviệ chiế mộ đ?a vịcao hơ so vớ nhân dân, nhưg hạviệ vẫ phả lệthuộ vào nhân dân, và do đ, ngay cảhạviệ cũg không thểcai quả.

ở đ?t nướ mà "đ?o CơĐ?c là bộphậ chủyế củ luậ pháp củ nướ nhà" (Christianity is part and parcel of the laws of the land), *quố giáo* là bộphậ tấ yế củ hiế pháp. Theo hiế pháp củ mình, nướ Anh vềthự chấ là nhà nư?c CơĐ?c giáo, hơ nữ, là mộ nhà nướ CơĐ?c giáo đ hoàn toàn phát triể, vữg chắ; nhà nướ và nhà thờhoàn toàn hòa làm mộ và không thểbịchia xẻ Nhưng, sựhợ nhấ ấ củ nhà thờvà nhà nư?c chỉ có thể tồ tạ ở mộ trong những giáo phái CơĐ?c và gạ bỏ tấ cảnhững giáo phái khác, và vì thế dĩ nhiên những giáo phái bịgạ bỏnày bịtuyên bốlà dịgiáo và bịkhủg bốvềmặ tôn giáo và chính trị Tình hình ởAnh là như vậ. Từđ?i xử đ?i xư ngư?i ta đ hỗ hợ tấ cảnhững giáo phái này thành mộ loạ, không cho họ- vớ tưcách là những ngườ không phả tín đ? quố giáo hoặ những ngườ phả đ?i quố giáo - tham gia mọ

https://thuviensach.vn

hoạ đ?ng nhà nướ, ngă trởhọcửhành tếlễvà truy tốhọtheo luậ hình. Họphả đ?i sựhợ nhấ nhà thờvà nhà nướ càng kịh liệ bao nhiêu thì đ?ng thống trịlạ nhiệ thành bả vệsựhợ nhấ đ bấ nhiêu và đ? cao sựhợ nhấ ấ thành mộ trong những cơsởsống còn củ nhà nướ. Vì thế ởAnh, khi nhà nướ CơĐ?c giáo còn đng toàn thịh, vấ đ? trướ mắ cũg là vấ đ? truy bứ những ngư?i không theo quố giáo, đ?c biệ là những ngườ theo đ?o Thiên chúa; mộ sựtruy bứ thự ra ít khố liệ hơ, nhưng lạ phổbiế hơ, dai dẳg hơ so vớ những vụtruy bứ tôn giáo thờ trung cổ Bệh cấ tính chuyể thành bệh kinh niên, những cơ đên dạ khát máu bấ thầ củ đ?o Thiên chúa đ biế thành mộ sựtính toán chính trịlạh lùng ra sứ diệ trừdịgiáo bằg mộ sứ ép mề mỏg hơ, nhưng liên tụ không ngừg. Sựtruy bứ này đư?c chuyể sang miếg đ?t thếtụ, và do đ lạ càng trởnên không thểchị đ?ng nổ. Việ không thừ nhậ ba mươ chín đề khoả[201] không còn là tộ báng bổthầ thánh nữ, nhưng thay vào đ, đư?c nâng lên thành tộ quố sự

Tuy nhiên, không thểngă chặ quá trình lịh sử sựkhác biệ giữ pháp chếnă 1638 và công luậ nă 1828 đ quá lớ, đ?n nỗ nă ấ bả thân hạviệ cũg tựthấ cầ phả hủ bỏnhững luậ pháp khắ nghiệ nhấ chống những ngư?i không theo quố giáo. Test-act và những đề khoả tôn giáo củ Corporation Act[202] đ bịhủ bỏ mộ nă sau, là việ giả phóng tín đ? Thiên chúa giáo bấ chấ sựphả đ?i đên cuồg củ đ?ng To-ri. Đ?ng To-ri, những kẻ bả vệ hiế pháp, hoàn toàn có lý trong sựđ?i
lậ củ họ bở vì không mộ đ?ng nào trong các đ?ng tựdo, cũg như phái cấ tiế, lạ tấ công vào bả thân bả hiế pháp. Đ?i vớ họ hiế pháp cũg vẫ phả là cơsở mà trên miếg đ?t củ hiế pháp thì chỉcó những ngư?i thuộ đ?ng To-ri là nhấ quán. Họđ hiể và đ nói rằg những biệ pháp kểtrên tấ phả kéo theo sựsụ đ? củ nhà thờquố giáo Anh, cũg nhưsựsụ đ? tấ yế củ hiế pháp; rằg cho những ngư?i phả đ?i quố giáo hư?ng quyề công dân tích cự có nghĩ là thủtiêu de facto nhà thờquố giáo Anh, là chuẩ y sựtấ công vào nhà thờquố giáo Anh; rằg đy là mộ đề hế sứ không triệ đ? đ?i vớ nhà nướ nói chung, nế như đ? cho tín đ? Thiên chúa giáo đng đ?t uy tín củ giáo hoàng cao hơ uy tín củ quyề lự nhà nư?c, đ?ợ phép tham gia việ hành chính và việ lậ pháp. Phái tựdo đ không thểbác bỏnhững lý lẽcủ họ tuy vậ sựgiả phóng đ diễ ra và những lờ tiên tri củ đ?ng To-ri cũg bắ đ?u trởthành sựthậ.

Do đ, nhà thờquố giáo Anh đ trởthành mộ tiếg trốg rỗg và chỉkhác vớ những giáo phái khác ởchỗnó có ba triệ pao thu đ?ợ hàng nă, và có mộ vài đ?c quyề nhỏbé, chỉvừ đ? đ? nhen lạ cuộ đ?u tranh chống lạ nó. Thuộ vềnhững đ?c quyề này

https://thuviensach.vn

là những tòa án củ nhà thờ trong đ giáo chủquố giáo Anh đư?c quyề xét xửđ?c biệ, nhưng lạ rấ ít ý nghĩ, và gánh nặg củ những tòa án ấ chủyế là những lệphí xét xử sau nữ là thuếnhà thờđ?a phư?ng, đ?ợ chi vào việ tu bổcác công trình thuộ quyề đ?nh đạ củ nhà thờquố giáo; những ngườ chố lạ quố giáo cũg chị sựxét xửcủ các tòa án đ và cũg phả tham gia vào việ nộ thuếđ.

Tuy nhiên, không chỉluậ pháp *chố* nhà thờ mà cảluậ pháp *bả vệ*nhà thờ cũg góp phầ làm cho nhà thờquố giáo trởthành hai tiếg trố rỗg. Nhà thờAi-rơlen bao giờcũg là hai tiếg trố rỗg, là mộ nhà thờhoàn bịcủ nhà nướ hoặ củ chính phủ là mộ chế đ? tôn ti đ?y đ?, từ cha tổg giám mụ

tớ cha phó xứ cái chếđộ tôn ti này chỉthiế mộ giáo khu và sứmệh củ nó là ởchỗgiảg đ?o và cầ nguyệ trư?c những bứ tư?ng trố rỗg. Thự ra, nhà thờAnh cũg có công chúng củ mình, dù nó có bịchèn ép không ít bở những ngư?i chố lạ quố giáo, đ?c biệ là ởOen-xơvà những vùng công xưởg; nhưng các mụ sư linh hồ đ?ợ trảtiề khá không quan tâm mấ đ?n con chiên củ mình. Ben-tam nói: "Nế các vịmuố làm cho đ?ng cấ mụ sưbịmiệ thịvà bịhủ diệ, thì các vị hãy trảnhiề tiề cho đ?ng cấ ấ"; và cảnhà thờAnh lẫ nhà thờAi-rơlen đ?u xác nhậ sựđng đ?n củ câu châm ngôn này. Trong các vùng nông thôn và trong các thành thịởAnh, đ?i vớ nhân dân không có gì đng că ghét hơ, không có gì đng khinh bỉhơ là church-of-england parson[11*] - mụ sưcủ nhà thờquố giáo[*], mà ởmộ dân tộ sùng tín như dân Anh thì đề này quảlà có cái ý nghĩ gì đ.

Dễhiể rằg tiếg tă củ nhà thờquố giáo Anh càng trởnên nhỏbé và không đng kểbao nhiêu, thì đ?ng bả thủvà đ?ng thậ sựlậ hiế nói chung lạ càng bám vào cái tiếg tă ấ bấ nhiêu; việ tách nhà thờkhỏ nhà nư?c sẽcó thểlàm cho ngay cảhuân tướ Giôn Rớ-xen cũg rơ nướ mắ; cũg dễhiể rằg tiếg tă củ nhà thờ càng nhỏbé bao nhiêu thì ách áp bứ củ nó càng nặg nềvà rõ rệ bấ nhiêu. Đ?c biệ, nhà thờAi-rơlen là nhà thờđng că ghét nhấ, bở vì ý nghĩ củ nó hế sứ nhỏbé; nó không có mụ đch nào khác ngoài mụ đch làm cho nhân dân tứ giậ, làm cho nhân dân nhớrằg họlà nhân dân bịnô dịh mà kẻchinh phụ buộ phả theo tôn giáo và những thểchếcủ hắ.

Như vậ, nư?c Anh hiệ giờ đng ở trong giai đạ quá đ? từnhà nướ CơĐ?c giáo xác đ?nh chuyể sang nhà nư?c CơĐ?c giáo không xác đ?nh, sang nhà nư?c, mà cơsởkhông phả là mộ tín ngưỡg xác đ?nh, mà là mộ cái gì đ?ng ởgiữ tấ cảnhững tín ngư?ng hiệ hành - là đ?o CơĐ?c không xác đ?nh. Đ?ơg nhiên, ngay cảnhà nướ CơĐ?c giáo cũ xác đ?nh, cũg đ có những biệ pháp bả vệnhằ chố sựvô tín

https://thuviensach.vn

ngưỡg, và pháp lệh vềviệ từbỏtôn giáo nă 1699 cũg trừg phạ sựvô tôn giáo bằg cách tư?c quyề công dân tiêu cự và bằg nhà tù; pháp lệh này chưa bao giờbịhủ bỏ song nó cũg chưa bao giờđ?ợ thi hành cả Mộ đ?o luậ khác, có từthờ nữhoàng Ê-li-da-bét, quyế đ?nh rằg hễngư?i nào chủnhậ không đ lễnhà thờmà không có lý do chính đng (nế tôi không nhầ, thì thậ chí còn quy đ?nh phả đ?n nhà thờphái chủgiáo nữ, bở vì nữhoàng Ê-li-da-bét không thừ nhậ các thà thờchố quố giáo), đ?u bịphạ tiề hoặ phạ tù. Luậ này hiệ còn đ?ợ áp dụg thư?ng xuyên ởcác vùng nông thôn; ngay ởđy, tạ xứLan-kê-sia vă minh này, chỉcách Man-se-xtơcó mấ giờđ đư?ng, cũg có mộ sốngư?i đ?o đ?c giả- mộ sốquan tòa trịan - đ xửphạ giam nhiề ngườ không đ lễnhà thờmộ cách đ?u đ?n, có những trư?ng hợ phạ giam tớ sáu tuầ lễ như M. Ghíp-xơ, đ?i biể củ Man-xe-xtơ đ xác nhậ tạ hạviệ hai tuầ lễtrư?c đy. Còn những luậ chủyế xửtộ không tin đ?o là những luậ tuyên bốkẻnào không tin Thượg đ? và không tin sựthư?ng phạ ởthếgiớ bên kia là kẻkhông thểtuyên thệvà bịtrừg phạ vềtộ báng bổThượg đ?. Tấ cảnhững gì nhằ gây ra sựmiệ thịđ?i vớ kinh thánh hoặ đ?i vớ đ?o CơĐ?c, cũg nhưsựphủnhậ thẳg thừg sựtồ tạ củ Thư?ng đ?, đ?u bịcoi là báng bổThượg đ?, đ? trịtộ, ngư?i ta đ? nghịbỏtù - thư?ng là mộ nă - và phạ tiề.

Nhưng, cảcái nhà nư?c CơĐ?c giáo không xác đ?nh cũg đ có khuynh hướg suy đ?i trướ khi nó đư?c thừ nhậ chính thứ bằg con đ?ờg lậ pháp. Sắ lệh vềsựtừbỏtín ngư?ng, nhưđ trình bày, đ hoàn toàn lỗ thờ; luậ quy đ?nh việ đ lễnhà thờcũg khá lỗ thờ và hiệ giờchỉđ?ợ áp dụg trong những trư?ng hợ ngoạ lệ sắ luậ vềsựnhạ báng Thư?ng đ? cũg lỗ thờ - nhờcó tinh thầ dũg cả không hềbiế sợhã củ các nhà xã hộ chủnghĩ Anh, đ?c biệ là củ Ri-sớ Các-lây - và hiệ nay nó chỉđư?c áp dụg ởmộ sốnơ nào đ đ?c biệ giảnhân giảnghĩ, chẳg hạ như ởÊ-đn-bớ; nơ nào có thểđư?c, ngườ ta lẩ tránh cảlệh cấ không đ?ợ tuyên thệ Đ?ng CơĐ?c giáo đ trởnên yế ớ tớ mứ, như bả thân nó hiể, việ áp dụg nghiêm ngặ những luậ lệnày sẽdẫ tớ việ hủ bỏchúng mộ cách nhanh chóng, - và, vì vậ, đ?ng này thà làm thinh đ? cho cái lưỡ gư?m Đ-mô-clét củ luậ pháp CơĐ?c giáo ít ra vẫ cứtreo trên đ?u củ những ngư?i không tin đ?o, và có thểlà nó vẫ tiế tụ tác đ?ng như là mộ sựđ dọ và mộ sựngă ngừ.

Ngoài những pháp lệh chính trịthành vă đư?c phân tích ởtrên, cầ phả đ?a thêm vào lĩh vự hiế pháp mộ vài yế tốkhác nữ. Cho tớ nay, hầ như chư nói gì đ?n những quyề củ công dân; trong giớ hạ củ hiế pháp theo đng nghĩ củ nó thì cá nhân ởAnh không có quyề nào cả Những quyề này tồ tạ hoặ do tậ quán, hoặ do những

https://thuviensach.vn

quy ư?c riêng biệ không dính dáng gì tớ hiế pháp. Dư?i đy, chúng ta sẽthấ, sựtách rờ kỳlạnày đ xuấ hiệ nhưthếnào, còn bây giờthì chúng ta hãy chuyể sang việ phê phán những quyề đ.

Thứ nhấ là quyề củ mỗ ngườ đư?c công bố ý kiế củ mình mà không bị trở ngạ và không cầ phả có sự cho phép trướ củ nhà nướ, - đ là tựdo báo chí. Nói rằ không ởđu có tự do báo chí rộ rãi như ở Anh, đề đ nói chung là đng ; tuy vậ tựdo này ởđy cũg còn rấ có hạ. Luậ vềnhững bài báo phỉbáng, luậ vềsựphả quố và luậ vềtộ nhạ báng Thượ đ? đ nặ lên báo chí, và nế như những cuộ truy bứ đ?i vớ báo chí hiế xả ra, thì vấ đ? *không phả là ởluậ pháp* mà là do sựsợhãi củ chính phủtrướ tình trạ mấ lòng dân không thể tránh khỏ, hậ quảcủ việ áp dụ những biệ pháp chố lạ báo chí. Báo chí củ tấ cảcác đ?ng phái ởAnh hàng

ngày đng có những hành đ?ng vi phạ luậ pháp trên báo chí, vừ chố lạ chính phủvừ chố lạ những cá nhân riêng biệ, nhưng ngư?i ta giảvờkhông thấ tấ cảnhững đề đ và chờcho đ?n khi có cơhộ mởđ?u một vụán chính trị thì lúc đ ngư?i ta mớ truy tốcảbáo chí luôn mộ thể Tình hình đ xả ra như vậ đ?i vớ phái Hiế chươ nă 1842, tình hình cũg đ xả ra như vậ gầ đy đ?i vớ những ngư?i thuộ phái Ri-pi-lơ[Repealers] Ai-rơlen[203]. Tựdo báo chí Anh đ số mộ tră nă nay bằ ân huệcủ chính quyề, cũg như tựdo báo chí Phổtừnă 1842 trởđ.

"Quyề bẩ sinh" (birthright) thứhai củ dân Anh là quyề hộ họ củ nhân dân, mộ quyề mà cho tớ nay không mộ dân tộ nào ởchâu Âu đ?ợ hưở. Quyề này tuy đ có từlâu nhưng vềsau này mớ đ?ợ nêu lên thành mộ đề luậ, vớ tư cách là "quyề củ nhân dân đư?c hộ họ đ? thả luậ vềnhững nỗ khổcự củ mình và đ? đ?t thư thỉh nguyệ lên cơquan lậ pháp vềviệ giả nhẹnhững nỗ khổcự đ". ở đy đ bao hàm mộ sốhạ chế Nế do kế quảcủ cuộ họ bả thỉh nguyệ không đ?ợ thông qua, thì cuộ họ đ sẽmang tính chấ nế nhưkhông phả là trự tiế bấ hợ pháp, thì dù sao cũg rấ đng nghi ngờ Tạ cuộ thẩ vấ ô'cô-nen, viên công tốđ?c biệ nhấ mạh rằ, những cuộ hộ họ bịcoi là bấ hợ pháp là những cuộ hộ họ đ?ợ triệ tậ không phả đ? thả luậ các bả thỉh nguyệ. Nhưng, đề hạ chếchủyế vẫ là đề hạ chếmang tính chấ cảh sát: chính quyề trung ư?ng và chính quyề đ?a phư?ng có thểcấ đán từtrư?c, hoặ đnh chỉvà giả tán bấ kỳcuộ hộ họ nào, và họđ hành đ?ng như vậ không chỉởClôn-tác-phơ[11*] - vùng ngoạ ô Đ-blin[*], mà khá thư?ng xuyên ởngay nư?c Anh đ?i vớ những cuộ hộ họ củ phái Hiế chươg và củ những ngư?i xã hộ chủnghĩ. Nhưg việ đ không bịcoi là vi phạ tớ những quyề bẩ sinh củ ngườ Anh, bở vì phái Hiế chư?ng và những ngư?i

https://thuviensach.vn

xã hộ chủnghĩ đ?u là những kẻnghèo, và do đ, là những kẻkhông có quyề; không mộ ai quan tâm đ?n việ này, trừcác báo "Northern Star”[204] và new Moral World"[205], và vì vậ, trên lụ đ?a ngườ ta không hềhay biế gì vềtình hình đ.

Sau nữ là quyề lậ hộ. Tấ cảnhững hộ theo đổ những mụ đch hợ pháp bằg những phương pháp hợ pháp, đ?u đ?ợ phép hoạ đ?ng; nhưg những hộ này mỗ lầ chỉđ?ợ quyề thành lậ mộ hộ lớ, mà không đ?ợ có những chi nhánh đ?a phương. Những hộ có những chi nhánh đ?a phư?ng vớ tổchứ riêng củ mình chỉđư?c phép thành lậ nhằ những mụ đch từthiệ và những mụ đch tài chính nói chung, và có thểđư?c chấ nhậ ởđy chỉvớ sựcho phép củ quan chứ đư?c chỉđ?nh làm việ đ. Những ngư?i xã hộ chủnghĩ đ đ?ợ phép thành lậ hộ củ mình nhưthế sau khi đ?a ra mộ mụ đch giốg như vậ; phái Hiế chư?ng không đ?ợ phép lậ hộ, mặ dù trong đề lệcủ họ họghi nguyên vă đề lệcủ xã hộ xã hộ chủnghĩ. Bấ giờ họbịbuộ phả lẩ tránh luậ pháp và do đ bịđ?t vào tình trạg là chỉmộ sựsơsuấ duy nhấ củ mộ hộ viên nào đ củ Hộ hiế chư?ng, cũg đ? đ? kéo cảhộ mắ vào dây thòng lọg củ luậ pháp. Nhưg không kểcảtình hình đ, quyề lậ hộ trong phạ vi đ?y đ? củ nó vẫ là đ?c quyề củ những kẻgiàu; muố lậ hộ thì trướ hế cả có tiề, và đ?i vớ Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố giàu có, việ bỏra hàng vạ vẫ dễdàng hơ là Hộ Hiế chương nghèo hoặ Liên đàn thợ mỏAnh, chỉriêng đ? bù đ?p những chi phí củ hộ. Hơ nữ, hộ nào không có tiề thì sẽcó ít tác dụg và không thểtiế hành đ?ợ việ cổđ?ng.

Quyề Habeas Corpus, tứ là quyề củ mỗ bịcáo (trừtrư?ng hợ phạ tộ phả quố) nế có nộ tiề bả đ?m thì vẫ đư?c tự do cho tớ khi bắ đ?u xét xử cái quyề đ?ợ ngườ ta hế sứ tán dương đ cũg vẫ là đ?c quyề củ bọ giàu có. Ngư?i nghèo không thểnộ tiề bả đ?m, và vì thếphả đ vào nhà tù.

Quyề cuố cùng trong sốnhững quyề cá nhân này là quyề củ mỗ ngườ đư?c phán xét bở những ngư?i ngang hàng, nhưng cảquyề này nữ cũg là đ?c quyề củ bọ nhà giàu. Ngườ nghèo không đ?ợ ngư?i ngang hàng xét xử trong mọ trườg hợ, họđ?u bịnhững kẻtửthù củ họxét xử bở vì ởAnh kẻgiàu và ngư?i nghèo đng ởtrong tình trạg chiế tranh công khai. Những bồ thẩ viên phả có mộ trình đ? chuyên môn nhấ đ?nh, còn chuyên môn loạ nào, thì cứxem danh sách bồ thẩ củ thành phốĐ-blin cũg đ? rõ: vớ 250 000 dân thành phốnày chỉgồ có tám tră ngườ có chuyên môn đ. Trong các vụán củ phái Hiế chư?ng gầ đy nhấ ởLan-cát-xtơ U-ô-rích, Xtáp-phớ, công nhân bịxét hỏ bở bọ chủruộg và tá đề, đ sốlà ngư?i thuộ đ?ng To-ri, và bở bọ chủxưởg hoặ thương nhân đ sốlà ngư?i thuộ đ?ng Vích, nhưng trong

https://thuviensach.vn

cảhai trường hợ, họđ?u là kẻthù củ phái Hiế chương và công nhân. Nhưg, đ vẫ chưa phả là hế. Cái gọ là “hành phầ bồ thẩ vô tư" là mộ câu chuyệ hoàn toàn nhả nhí. Bố tuầ lễtrư?c đy ởĐ-blin, khi ngư?i ta xét xửô'Cô-nen, mỗ bồ thẩ viên, dù là ngư?i theo đ?o Tin lành hay là ngườ thuộ đ?ng To-ri, cũg đ?u là kẻthù củ ông ta. “hữg ngườ ngang hàng vớ ông ta”lẽra phả là những ngư?i theo đ?o Thiên chúa và những ngư?i thuộ phái Ri-pi-lơ nhưg cảnhữg ngườ này cũg không thểvô tư, bở vì họlà bạ củ ông ta. Mộ tín đ? Thiên chúa giáo ởtrong thành phầ bồ thẩ viên sẽlàm cho không thểquyế đ?nh đ?ợ bả án, không thể quyế đ?nh bấ cứ bả án nào, trừ việ tha bổg. Trư?ng hợ này đ?c biệ rõ ràng, nhưg về thự chấ thì trong bấ kỳvụán nào tình hình cũg diễ ra như vậ. Tòa án bồ thẩ, vềthự chấ, là mộ cơquan chính trị chứkhông phả là cơquan tư pháp; nhưng vì mọ cơ quan tư pháp về cơ bả đ?u có bả tính chính

trị cho nên trong tòa án bồ thẩ cũg biể hiệ bả chấ *thự sự*củ chếđ? tưpháp; và tòa án bồ thẩ Anh, đ phát triể đ?n mứ cao nhấ, chính là đ?nh cao củ sựnói dố và củ sựvô đ?o đ?c về mặ pháp luậ. Ngư?i ta bắ đ?u từcâu chuyệ bị đ?t "bồ thẩ vô tư"; ngư?i ta quy đ?nh cho các thẩ phán phả quên hế tấ cảnhữg gì mà họđ nghe đ?ợ trướ khi thẩ vấ vềtrườg hợ này, xét xửchỉcă cứvào những lờ khai củ nhân chứg đư?c đ?a ra tạ đy, tạ tòa án, làm nhưthểlà có thểlàm đư?c mộ đề gì giốg nhưthế Ngườ ta tạ ra mộ đề bị đ?t thứhai là "quan tòa vô tư, quan tòa này phả giả thích luậ pháp và phả đ?i chiế mộ cách vô tư, mộ cách hoàn toàn "khách quan" những lý lẽdo hai bên đ?a ra, làm nhưthểđề này có thểthự hiệ đ?ợ! Thậ chí ngư?i ta còn đi hỏ quan tòa dùng mộ phư?ng thứ đ?c biệ nào đ, và bấ chấ tấ cả không làm ảh hư?ng đ?n sựxét đán củ bồ thẩ viên, không đ?ợ mở bả án cho bồ thẩ viên, tứ là quan tòa có trách nhiệ phả trình bày những tiề đ? theo đng cách cầ phả trình bày đ? nêu ra kế luậ; nhưng quan tòa cũg không đư?c rút ra bả thân kế luậ, ngay cảđ?i vớ bả thân mình, bở vì đề đ sẽảh hư?ng tớ sựtrình bày củ ông ta vềcác tiề đ?, - ngườ ta đi hỏ mọ thứđ và hàng tră những thứkhông thểcó đ?ợ khác, những cái không hợ tính ngư?i và ngu xuẩ, chỉđ? che đ?y mộ cách tươ tấ sựngu xuẩ và không hợ tính ngườ làm cơsởcho tấ cảnhữg thứđ. Nhưng thự tiễ không đ? cho lừ dố mình, trong thự tiễ, ngư?i ta rấ ít quan tâm đ?n tấ cảnhữg đề nhả nhí ấ, và quan tòa nói khá rõ cho bồ thẩ viên biế họcầ phả đ?a ra mộ bả án như thếnào, và những bồ thẩ viên ngoan ngoãn cũg đ?a ra mộ cách đ?u đ?n mộ bả án đng nhưvậ.

Tiế nữ! Cầ phả bả vệbịcáo bằg mọ cách; bịcáo cũg không sai lầ và bấ khảxâm phạ nhưmộ ông vua, và không thểhành đ?ng sai đư?c, nghĩ là nói chung

https://thuviensach.vn

không thểlàm đ?ợ

gì cả còn nế như y làm mộ đề gì đ, thì đề này đ?ợ coi là không có hiệ lự. Bịcáo có thểthú nhậ tộ củ mình, nhưng đề đ cũg chẳg ích gì cho y. Luậ pháp quy đ?nh rằg y không xứg đng đư?c tin cậ; nếu tôi không nhầ thì vào nă 1819 có mộ ngườ đ buộ tộ vợmình vi phạ tính chung thủ củ vợchồg, sau khi chịvợ vào lúc bịố mà chịta cho là nguy kịh, đ thú nhậ đề đ vớ chồg; nhưng ngư?i bào chữ cho chịvợđ phả đ?i rằg sựthú nhậ củ bịcáo không thểđư?c dùng làm că cứ và đ?n kiệ đ bịbác[11] Wade, "Brit, History". London, 1838 [U-ê-đ?, "Lịh sửnư?c Anh", Luân Đn, 1838].). Sau nữ, tính chấ không sai lầ củ bịcáo còn đ?ợ phả ánh trong các hình thứ củ thủtụ tốtụg đng đư?c khoác lên tòa án bồ thẩ Anh, và là miếg đ?t hế sứ phong phú cho những mánh lớ kiệ cáo củ các luậ sư. Quảthậ không thểtưởg tư? ng đư?c rằg những sai lầ đng buồ cườ vềhình thứ có thểlàm cho toàn bộvụxửán trởthành con sốkhông. Vào nă 1800, có mộ ngư?i bịcoi là phạ tộ làm giấ bạ giả nhưng y lạ đ?ợ tha, bở vì ngườ bào chữ cho y đ phát hiệ trướ khi tuyên án rằg trong ngân phiế giảtên đư?c ghi tắ là Bartw, còn trong bả cáo trạg thì lạ ghi đ?y đ? Bartholomew. Như đ trình bày, quan tòa đ coi việ bác bỏnhư vậ là đ?y đ? và đ tuyên bốtrắg án cho kẻbịphát giác[22] Nhưtrên.). - Năm 1827, ởVin-si-xtơ mộ phụnữbịbuộ tộ giế con nhưng đ đ?ợ trắg án vớ lý do là trong biên bả khám nghiệ tửthi, các bồ thẩ viên "bằg lờ tuyên thệcủ mình" ("The jurors of our Lord the Kinh upon their oath present that, etc.") đ cam đan rằg, việ nọviệ kia đ xả ra; lẽra phả viế "bằg những lờ tuyên thệcủ mình" ("upon their oaths"), bở vì mườ ba bồ thẩ viên đ đư ra không phả mộ lờ tuyên thệ mà là mư?i ba lờ tuyên thệ[33] Nhưtrên.). Nă ngoái, ởLi-vớ-pun, mộ

đứ trẻlấ cắ mộ cái khă trong túi củ mộ ngư?i nào đ, đ bịbắ quảtang và bịbắ giữ sựviệ đ xả ra vào chiề chủnhậ. Bốđ?a trẻphả đ?i cảh sát đ bắ giữtrái phép đ?a bé, bở vì theo luậ pháp, không ai đ?ợ quyề làm trong ngày chủnhậ cái công việ mà ngườ đ dự vào đ? kiế sống, do đ, cảh sát không đ?ợ quyề bắ giữai vào ngày chủnhậ. Quan tòa tán thành lý do này, nhưng trong quá trình thẩ vấ tiế, đ?a trẻlạ thú nhậ rằg y là kẻcắ chuyên nghiệ, và quan tòa đ phạ tiề y nă si-linh vềtộ y đ làm công việ nghềnghiệ củ mình vào chủnhậ. Tôi sẽcó thểdẫ ra hàng tră thí dụnhư trên, nhưg những thí dụđ dẫ ra tựchúng cũg đ đ? đ? nói lên rồ. Luậ pháp Anh bả vệtính chấ không thểsai lầ củ bịcáo và chố lạ cái xã hộ mà nó tồ tạ chính là đ? bả vệxã hộ đ. Cũg như ởXpác-tơ không phả sựphạ tộ bịtrừg phạ, mà là sựngu xuẩ

https://thuviensach.vn

củ việ phạ tộ. Mọ sựbả vệđ?u nhằ chống lạ kẻmà nó muố bả vệ luậ pháp muố bả vệxã hộ nhưng lạ tấ công vào xã hộ; luậ pháp muố bênh vự bịcan nhưg lạ làm hạ bịcan, bở vì rõ ràng là kẻnào quá nghèo không thểmư?n ngư?i bào chữ có đ? mánh lớ kiệ tụg như thếđ? chọ lạ mánh lớ kiệ tụg quan phương, thì tấ cảnhữg hình thứ đ đư?c tạ ra đ? bả vệngư?i ấ sẽchống lạ ngư?i ấ. Kẻnào quá nghèo, không thểthuê đ?ợ ngư?i bào chữ hoặ mờ đư?c sốlư?ng nhân chứg tương xứg, thì kẻđ sẽchế chẹ, nế nhưvụán củ ngườ đ còn đi chút nghi vấ. Anh ta chỉđư?c xem trướ bả cáo trạg và các bả khai củ nhân chứg đ đ?a cho quan tòa trịan lúc ban đ?u, do đ không biế đ?ợ chi tiế củ những chứg cứđã thu thậ đ?ợ nhằ buộ tộ anh ta (mà chính đề này lạ nguy hiể nhấ cho ngườ vô tộ); sau khi tòa đư ra lờ buộ tộ, anh ta phả trảlờ ngay nhưg chỉđư?c quyề nói có mộ lầ; nế anh ta không đư ra đ?ợ hế tấ cảnhữg lờ bác bẻ nế thiế ngư?i làm chứg mà anh ta cho là không cầ thiế phả mờ đ?n, thì anh ta sẽbịđ đ?i nhà ma.

Nhưng, đ?nh cao củ tấ cảnhữg cái đ là đề quy đ?nh rằg mư?i hai bồ thẩ viên phả nhấ trí vềbả phán quyế.

Ngườ ta nhố họvào mộ că phòng và chỉthảhọra sau khi họđ tớ mộ quyế đ?nh thố nhấ, hoặ sau khi quan tòa thấ rõ rằg không có thểđư họtớ mộ sựnhấ trí. Nhưg đề đ hoàn toàn vô nhân đ?o và đ?i lậ vớ toàn bộbả tính loài ngườ, đ?n mứ khiế cho việ đi hỏ mườ hai ngườ phả có ý kiế hoàn toàn nhấ trí vềmộ vấ đ?, trởthành mộ chuyệ nự cườ. Nhưng, đề đ là triệ đ?. Tòa án tôn giáo tra tấ bịcáo vềthểxác hoặ vềtinh thầ, tòa án bồ thẩ tuyên bốbịcáo là không thểsai lầ và tra tấ những ngườ làm chứg bằg cách đ?i chấ, không kém gì tòa án tôn giáo, thậ chí còn tra tấ cảbồ thẩ viên; hãy đ?a ra cho nó mộ bả án, dù thếgiớ có vì thếmà bịhủ diệ cũg chẳg sao; ngư?i ta nhố thẩ viên lạ và giữhọnhư trong nhà tù, chừg nào họchư đ?a ra đ?ợ bả án; và nế nhưhọthậ sựmuố giữvững lờ thềcủ mình, thì ngườ ta lậ ra mộ thành phầ bồ thẩ viên mớ, vụxửlạ đ?ợ làm lạ từđ?u, v.v. cho đ?n khi hoặ giảnguyên cáo hoặ giảbồ thẩ viên mệ lửvì đ?u tranh và đ?u hàng vô đề kiệ mớ thôi. Đy là mộ bằg chứg đ?y đ? nói lên rằg mọ thủ tụ xét xửđ?u không thểtồ tạ mà không có những sựtra tấ, và trong bấ cứtrườg hợ nào cũg vẫ là mộ sựman rợ Nhưg, không thểlàm khác đ đ?ợ; nế như muố đ?t tớ tính chính xác toán họ trong những sựvậ không thểcó tính chính xác ấ, thì không thểkhông rơ vào sựngu xuẩ hoặ sựdã man. Thự tiễ lạ bóc trầ cái đư?c che đ?y đ?ng sau tấ cảnhữg đề đ; trong thự tiễ, các bồ thẩ viên tựlàm cho công việ trởnên dễdàng hơ đ?i vớ mình và thả nhiên vi phạ lờ thềcủ mình, nế không thểlàm khác đư?c. Nă 1824, ởốc-xphớ, có

https://thuviensach.vn

mộ lầ các bồ thẩ viên không thểđ tớ sựnhấ trí. Mộ ngườ cứkhăg khăg là có tộ; mư?i mộ ngư?i còn lạ thì cảquyế vô tộ. Cuố cùng, ngư?i ta đ đ?n thỏ thuậ;

ngườ duy nhấ có ý kiế khác đ viế vào bả cáo trạg: có tộ, và đ ra; sau đ, bồ thẩ viên trưởg và các bồ thẩ viên còn lạ đ tớ, cầ bả cáo trạg lên, và viế thêm chữ“hông”vào chữ"có tộ" (U-ê-đ?, "Lịch sửnư?c Anh"). - Phon-blan-cơ chủbút tờ"Examiner", kểvềmộ trườg hợ khác trong cuố sách củ mình “ư?c Anh dư?i bả đ?i chính phủ[206]. ở đy, các bồ thẩ viên cũg không thểđ tớ sựnhấ trí, và cuố cùng, họđ phả rút thă: ngườ ta đ lấ hai cọg rơ và rút; bên nào rút đư?c cọg rơ dài hơ thì ý kiế củ bên ấ đư?c chấ nhậ.

Vì chúng ta đ nghiên cứ mộ sốthểchếtư pháp nên chúng ta sẽxem xét vấ đ? kỹhơ mộ chút đ? cho việ để tình hình pháp luậ củ Anh đ?ợ đ?y đ? hơ. Nhưmọ ngườ đ?u biế, bộluậ hình củ Anh là bộluậ nghiêm khắ nhấ ởchâu Âu. Ngay từnă 1810, vềmặ dã man nó đ không thua kém gì bộluậ hình Ca-rô-li-na[207]: thiêu sốg, xảhình, phanh thây, moi gan, mổbụg, v.v. là những loạ hình phạ thích dùng. Thự ra, từngày đ những đề xấ xa đng că phẫ đ đư?c hủ bỏ nhưg trong những bộluậ hình vẫ còn giữnguyên rấ nhiề hình phạ dã man và ti tiệ. Bả loạ tộ phả xửtửhình (giế ngư?i, phả quố, hiế dâm, kê gian, bẻkhóa lấ trộ, cư?p đạ bắg bạ lự, đ?t nhà đ? giế ngư?i), hơ nữ, chỉđ?n nă 1837 thì tộ tửhình – trướ kia đ?ợ áp dụg rộg rãi hơ nhiề, - mớ bịgiớ hạ trong những khuôn khổtrên đy. Nhưg, ngoài tộ tửhình ra, luậ hình ởAnh còn có hai loạ hình phạ dã man mộ cách tinh vi: đy khổsai, khiế cho con ngư?i trởthành thú dữdo sốg trong xã hộ con ngườ; và tù giam đ?n đ?c, khiế cho con ngườ trởthành thú dữdo số mộ mình. Khó mà nghĩra những hình phạ nào tàn ác hơ và hèn hạhơ là hai hình phạ này; vớ mộ sựliên tụ có hệthố, chúng làm cho nạ nhân củ pháp luậ bịhủ hoạ vềthểxác, vềtinh thầ và vềđ?o đ?c và đ?y hợtớ trạg thái súc vậ. Tộ nhân bịđy rơ vào vự thả củ sựsuy đ?i đ?o đ?c, củ tình trạg thú vậ đng kinh

tở, đ?n nỗ mộ con ngườ có những thiên tư tố nhấ cũg phả suy sụ ởđ trong vòng sáu tháng; ai thích đ?c những báo cáo củ những ngườ đ?ợ mụ kích vềNam Oen-xơmớ hoặ vềđ?o Noóc-phôn, sẽđ?ng ý vớ tôi rằg tấ cảnhững đề nói trên còn xa mớ phả ánh đ?ợ hiệ thự. Ngư?i bịgiam đ?n đ?c bịđ?y tớ tình trạg phát đên; nhà tù kiể mẫ ởLuân Đn, ngay sau ba tháng tồ tạ, cũg đ phả chuyể tớ nhà thư?ng đên ba ngườ đên, đ là chưa kểđ?n cái bệh đên tôn giáo mà thông thườg vẫ đư?c coi là tình trạg bình thư?ng.

https://thuviensach.vn

Những luậ hình trừg phạ tộ phạ chính trịđư?c soạ cũg gầ đng nhưnhững lờ lẽcủ những luậ hình củ Phổ đ?c biệ, việ "xúi giụ bấ bình" (exciting discontent) và "những lờ nói có tính chấ phả loạ" (seditious language) cũg đư?c trình bày dư?i mộ lố viế không rõ ràng như vậ đ? dành cho quan tòa và bồ thẩ viên mộ phạ vi vậ dụg rấ rộg rãi. Và vềmặ này thì hình phạ nghiêm khắ hơ so vớ những loạ tộ khác, đy khổsai là hình thứ trừg phạ chủyế.

Nế như những hình phạ nghiêm khắ ấ và sựmậ mờấ củ khái niệ tộ phạ chính trịtrong thự tiễ không dễ tớ những kế quảmà theo luậ pháp ngườ ta phả mong đ?i, thì mộ mặ, đ là nhượ để củ bả thân luậ pháp, nó rố rắ và không rõ ràng tớ mứ là ngườ thầ cãi tinh khôn bao giờcũg tìm ra đ?ợ lố thoát có lợ cho bịcan. Luậ pháp Anh - đ là tậ quán pháp (common law), tứ là luậ không viế thành vă, như nó đ tồ tạ khi ngườ ta bắ đ?u tậ hợ các pháp quy, và sau này, khi nó đ?ợ tậ hợ lạ thành tậ bở những quyề uy pháp lý, - dĩnhiên những đề khoả chủyế nhấ củ pháp luậ này đ?u không rõ ràng và tố nghĩ, - hoặ đ là luậ thành vă (statute law), bao gồ vô số quy đ?nh riêng biệ củ nghị việ, đư?c tậ hợ trong vòng nă tră nă nay, chúng mâu thuẫ vớ nhau và đ?t tình trạg hoàn toàn vô pháp luậ thay thếcho “ình trạg pháp quyề” Thầ cãi ởđy là tấ cả kẻ nào

hao phí khá lớ thờ giờcủ mình vào mớbòng bong pháp lý đ, vào tình trạg hỗ đ?n củ những mâu thuẫ đ, kẻđ là vạ năg ởtòa án Anh. Tính chấ không rõ ràng củ luậ pháp, đ?ơg nhiên, đ dễ tớ sựtin tưởg vào quyề uy củ những quyế đ?nh củ các quan tòa trư?c trong những trư?ng hợ tư?ng tự vớ đề đ tính chấ không rõ ràng củ luậ pháp chỉcàng tăg lên thêm bở vì những quyế đ?nh ấ cũg mâu thuẫ vớ nhau nhưvậ, và kế quảcủ việ thẩ vấ lạ phụthuộ vào sựuyên bác và tài khôn khéo củ thầ cãi. Mặ khác, ý nghĩ nhỏbé củ luậ hình ởAnh lạ chỉlà kế quảcủ lòng nhân từv.v., là kế quảcủ sựnhư?ng bộđ?i vớ công luậ mà theo luậ pháp thì chính phủkhông nhấ thiế phả đ?m xỉ tớ; còn việ quyề lậ pháp hoàn toàn không muố thay đ?i trậ tựhiệ hành thì sựphả đ?i đên cuồg đ?i vớ mọ cuộ cả cách lậ pháp đng cho ta thấ rõ. Nhưg, không bao giờđ?ợ quên rằg tài sả đng thống trị và vì thế mộ lòng nhân từnhưthếchỉđư?c tỏra đ?i vớ những kẻphạ tộ "đng kính" mà thôi; toàn bộsứ nặg củ sựdã man đ?ợ hợ pháp hóa đng đ nặg lên ngư?i nghèo, ngườ cùng khố, ngườ vô sả, và chẳg ai đ? ý đ?n đề đ cả

Nhưg sựche chởấ đ?i vớ bọ nhà giàu có cũg đư?c biể hiệ rõ ràng cảtrong luậ pháp. Trong lúc tấ cảnhững tộ phạ nghiêm trọg đ?u bịtrừg trịbằg những hình phạ

https://thuviensach.vn

nặg nềnhấ, thì hầ hế mọ tộ lỗ thứyế đ?u bịphạ tiề, lẽdĩnhiên là ngang nhau đ?i vớ ngườ giàu và ngườ nghèo; nhưg các khoả phạ này rấ ít hoặ hầ như không gây khó khă đ?i vớ bọ nhà giàu, còn ngườ nghèo thì chín trong mườ trư?ng hợ đ?u không thểnộ phạ, và khi đ, không lôi thôi gì nữ, ngườ ta tốg họđ mấ tháng lao đ?ng cưỡg bứ vềtộ "default of payment"[11*] - "không nộ tiề".*. Chỉcầ đ?c những báo cáo củ cảh sát trong bấ kỳtờbáo Anh nào đ cũg đ? đ? thấ rõ sựđng đ?n củ lờ khắg đ?nh ấ. Sựtàn ác đ?i vớ kẻnghèo và sựche chởđ?i vớ bọ giàu là hiệ tượg phổbiế trong mọ cơquan xét xử nó đ?ợ thự hành mộ cách công khai, trơtrẽ và đư?c mô tảtrên báo chí mộ cách vô sỉđ?n nỗ ít khi có thểđ?c báo mà lạ không phẫ nộởtrong lòng. Bấ cứmộ ngư?i giàu nào bao giờcũg đ?ợ đn tiế mộ cách lễđ? khác thườg, và dù sựphạ pháp củ y có thô bạ đ?n mấ chăg nữ, thì "các quan tòa bao giờcũg rấ lấ làm tiế vì phả phạ tiề kẻgiàu có đ, thườg là mộ khoả tiề phạ hế sứ nhỏbé. Việ áp dụg luậ pháp vềmặ này còn vô nhân đ?o hơ nhiề so vớ bả thân luậ pháp; "law grinds the poor and rich men rule the law"[11*] - "luậ pháp chèn ép kẻnghèo, còn ngư?i giàu cai quả luậ pháp"*, và "there is one law for the poor and another for the rich"[22*] - "mộ luậ cho ngư?i nghèo và mộ luậ cho kẻgiàu"*- đ là những câu danh ngôn hoàn toàn đng, từlâu đ trởthành phư?ng ngôn. Vảlạ, có thểkhác thếđư?c chăg? Các quan tòa trịan, cũg như các bồ thẩ, bả thân là những kẻgiàu có, bả thân đư?c tuyể lự từgiai cấ tư sả, vì vậ họthiên vịđ?i vớ những ngườ giốg nhưhọvà là kẻtửthù củ những ngườ nghèo. Còn nế chú ý đ?n ảh hư?ng xã hộ củ sởhữ nữ, - ảh hưởg mà chúng ta chư thểphân tích ởđy, - thì quảthự, không ai lấ làm ngạ nhiên vềtình trạg man rợnhư thế

Vềpháp chếxã hộ *trự tiế*, trong đ sựtồ tệđ?t tớ để tộ cùng củ nó, sau này sẽnói đ?n. Hơ nữ, ởđy không thểnói rõ hế toàn bộý nghĩ củ pháp chếấ.

Chúng ta hãy tổg kế lạ sựphê phán củ chúng ta đ?i vớ trạg thái pháp quyề ởAnh. Có thểnói lên cái gì đ? chốg lạ trạg thái pháp quyề đ theo quan để củ "nhà nư?c pháp quyề", đề đ không quan trọg. Việ nướ Anh không phả là chếđ? dân chủchính thứ không thểtạ ra cho *chúng ta* cái thành kiế đ?i vớ những thể chế củ nó. Đ?i vớ chúng ta, chỉcó tình hình

phơ bày khắ nơ trướ mắ chúng ta là quan trọg: đ là lý luậ và thự tiễ mâu thuẫ gay gắ vớ nhau. Mọ quyề lự do hiế pháp xác lậ, - nhà vua, thư?ng việ, hạviệ, - đ?u tiêu tan trướ mắ chúng ta; chúng ta đ thấ rằg nhà thờquố giáo và tấ cảnhững cái gọ là quyề bẩ sinh củ ngư?i Anh đ?u chỉlà những tên gọ trốg rỗg, rằg ngay cảtòa án

https://thuviensach.vn

bồ thể trong thự tếcũg chỉlà cái vẻngoài, rằg bả thân luật pháp không có hiệ lự thự tế nói vắ tắ, cái nhà nướ đ tựđ?t mình trên mộ cơsởluật pháp đư?c xác đ?nh mộ cách chính xác, bây giờlạ bác bỏvà chà đ?p lên cơsởđ củ mình. Nế nhưngư?i Anh nói chung là tựdo, thì họđ?ợ tựdo không phả do pháp luật, mà bấ chấ luật pháp.

Tiế nữ, chúng ta đ thấ tình trạg đ đng kéo theo sau nó biế bao nhiêu đề nói dố và phi đ?o đ?c; ngườ ta quỳlạ trướ những tên gọ trố rỗg và phủnhận hiệ thự, không muố hiể biế gì vềhiệ thự, chố lạ sựthừ nhận những gì tồ tạ mộ cách hiệ thự, những gì mà bả thân họđ sáng tạ ra; ngườ ta tựlừ dố mình và sửdụg ngôn ngữư?c đ?nh vớ những phạ trù nhân tạ, trong đ mỗ phạ trù là mộ bài nhạ báng hiệ thự; họhèn nhát bám rị lấ những sựtrừ tượg trố rỗg, chỉcố không thừ nhận vớ mình rằg, trong cuộ sốg, thự tiễ hoàn toàn là mộ chuyệ khác. Toàn bộhiến pháp Anh và toàn bộcông luật lệ hiến chủnghĩ chẳg qua chỉlà mộ sựnói dố lớ, mộ sựnói dố không ngừg đư?c duy trì và đ?ợ che đ?y bằg nhiề sựnói dố nhỏ khi mà bả chấ thậ sựcủ nó bộ lộra lúc chỗnày lúc chỗkia mộ cách quá lộliễ. Và ngay nế như ngườ ta bắ đ?u hiể rằg toàn bộkiế trúc đ đ?u toàn là mộ sựdố trá và mộ sựbị đ?t, thì lúc đ ngư?i ta càng bám chắ vào nó, bám chắ hơ bao giờhế, chỉcố đ? cho những lờ nói trố rỗg, mộ sốchữcái đ?t cạh nhau mộ cách hoàn toàn vô nghĩ, khỏ bịtiêu tan, bở vì chính những lờ nói đ là cộ trụcủ thếgiớ, và nế không có chúng thì thế giớ và nhân loạ hẳ phả rơ vào bóng tố củ sựhỗ mang! Chỉcòn có việ từbỏmộ cách hế sứ kinh tở cái tình trạg thêu dệ sựnói dố công khai và che đ?y đ, tình trạg giảdố và tựlừ mình đ mà thôi.

Tình hình này liệ có thểtiế tụ lâu dài hay không? Vềđề này thì chẳg cầ phả suy nghĩgì nữ. Cuộ đ?u tranh củ thự tiễ chố lạ lý luật, củ hiệ thự chố lạ trừ tư?ng, củ cuộ sốg chố lạ những lờ nói trố rỗg đ mấ hế mọ ý nghĩ, - tóm lạ, cuộ đ?u tranh củ con ngư?i chố lạ tính vô nhân đ?o tấ phả đ tớ sựgiả quyế, và không còn nghi ngờgì nữ vềviệ thắg lợ sẽngảvềphía nào.

Cuộ đ?u tranh đ diễ ra trướ mắ. Nề móng củ hiến pháp đ bịrung chuyể. Tương lai sắ tớ sẽnhưthếnào, đề này toát ra từtình hình nói trên. Những yế tốmớ, ngoạ lai trong hiến pháp đ?u mang tính chấ dân chủ và công luật, như thờ gian sẽchỉrõ, đng phát triể theo hư?ng dân chủ Tư?ng lai gầ nhấ củ nư?c Anh sẽlà chếđ? dân chủ

Nhưng là mộ chếđ? dân chủlàm sao! Không phả là chếđ? dân chủcủ Cách mạg Pháp, từg đ?i lậ vớ chếđ? quân chủvà chếđ? phong kiế, mà là mộ *chếđ? dân chủ*hiệ đng đ?i lậ vớ giai cấ tưsả và sởhữ. Đề này đư?c chứg minh bở toàn

https://thuviensach.vn

bộsựphát triể trướ đy. Giai cấ tư sả và sởhữ đng thố trị ngườ nghèo khôn có quyề, ngườ ta đn áp và làm nhụ họ hiế pháp không thừ nhậ họ luậ pháp áp chếho cuộ đ?u tranh củ chếđ? dân chủchố lạ quý tộ ởAnh là cuộ đ?u tranh củ ngư?i nghèo chố lạ bọ nhà giàu. Chếđ? dân chủmà nư?c Anh hư?ng tớ - đ là chếđ? dân chủ*xã hộ* .

Chếđ? dân chủgiả đ?n không thểchữ lành những bệh hoạ xã hộ. Sựbình đ?ng mang tính chấ dân chủlà mộ đề không tưởg, cuộ đ?u tranh củ những ngư?i nghèo chố lạ bọ giàu có không thểhoàn thành trên cơsởdân chủhoặ chính trịnói chung. Do đ, giai đạ này chỉlà mộ sựquá đ?, là phương tiệ cuố cùng thuầ túy chính trịcòn phả đ?ợ thửthách và từđ, mộ yế tốmớ, mộ nguyên tắ vượ ra ngoài giớ hạ củ chính trịhiệ hành, phả đ?ợ phát triể ngay lậ tứ.

Nguyên tắ đ là nguyên tắ củ chủnghĩ xã hộ.

Do Ph.Ăg-ghen viế vào tháng Ba 1844

Đ đ?ng trên báo "Vowärts!" (Paris) các số 75, 76, 77, 78, 80, 83 và 84; ngày 18, 21, 25 và 28 tháng Chín, ngày 5, 16 và 19 tháng Mườ 1844

In theo bả đ?ng trên báo Nguyên vă là tiế Đ?c

https://thuviensach.vn

CHÚ THÍCH
THÂN THẾVÀ SỰNGHIỆP
CỦ C. MÁC VÀ PH. ĂG-GHEN
CÁC BẢ CHỈDẪN

CHÚ THÍCH

1 *"Nhậ xét bả chỉthịmớ nhấ vềchếđ? kiể duyệ củ Phổ* là bài chính luậ đ?u tiên củ Các Mác mởđ?u hoạ đ?ng chính trịcủ ông vớ tưcách là nhà dân chủ- cách mạng.

Vấ đ? đ?ợ nêu lên trong bài báo - vềtình hình báo chí ởPhổ- đ mang tính chấ đ?c biệ gay gắ vào thờ kỳđ?u những nă 40 thếkỷXIX nhân có phong trào tựdo và dân chủsôi nổ ởĐ?c, nướ này hồ bấ giờđng đ?ng trướ cuộ cách mạng tưsả. Bả chỉthịmớ vềkiể duyệ củ Chính phủPhổ đ? ngày 24 tháng Chạ 1841, trên lờ nói tỏra không tán thành những sựchèn ép đ?i vớ hoạ đ?ng trướ tác, nhưng trên thự tếthì không những duy trì chếđ? kiể duyệ phả đ?ng củ Phổ mà còn tăg cư?ng sựkiể duyệ ấ hơ nữ.

https://thuviensach.vn

Bài báo củ Mác vạh trả chủnghĩ tựdo giảtư?ng củ bả chỉthịmớ vềkiể duyệ đ không đ?ợ đ?ng ởĐ?c: viế vào khoả giữ 15 tháng Giêng và 10 tháng Hai l842, bài đ chỉđ?ợ đ?ng vào tháng Hai 1843 ởThụ Sĩ trong tậ thứnhấ củ cuố "Anekdota zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik" (“hữg cái mớ trong triế họ và chính luậ Đ?c hiệ đ?i"). Trong cuố sách gồ hai tậ này, do A.Ru-gơxuấ bả, ngoài hai bài báo củ C.Mác, còn có các bài củ B.Bau-ơ L.Phoi-ơbắ, Ph.Kế-pen, A.Ru-gơvà những ngư?i khác.

Mác đ mởđ?u vă tậ củ mình bằg bài "Nhậ xét bả chỉthịmớ nhấ vềchếđ? kiể duyệ củ Phổ; vă tậ này do G.Bếh-cơbắ đ?u in ởKhuên vào nă 1851 (Gesammelte Aufsätze von Karl Marx, herausgegeben von Hermann Becker. I. Heft, Köln:1851). Sau khi tậ thứnhấ ra đ?i, do sựkhủg bốcủ chính phủ việ xuấ bả đ bịđnh chỉ – 11

2 Lấ trong bài thơcủ Gơtơ"Báo cáo" ("Rechenschaft").–16.

3 Lấ trong bài báo củ Si-lơ“êthơca ngây thơvà tình cả".–16.

4 Xtéc-nơ "Cuộ đ?i và ý kiế củ Tời-xtơram Sen-đ, mộ ngườ quý tộ", tậ thứnhấ, chư?ng XI.–17.

5 Lấ trong lờ tự củ Vôn-te viế cho vởhài kịh củ ông: "Đ?a con đ hoang" ("L'Enfant prodigue").–18.

6 *Đ?o luậ liên bang* đư?c thông qua tạ Đ?i hộ Viên ngày 8 tháng Sáu 1815; trên cơsởđ?o luậ này, vềmặ hình thứ nhiề quố gia Đ?c đ hợ nhấ thành cái gọ là Liên bang Đ?c. Việ thành lậ Liên bang Đ?c đ không thủtiêu đ?ợ tình trạg phân tán củ Đ?c; cơquan chung củ Liên bang Đ?c - Quố hộ Liên bang -gồ đ?i diệ củ các quố gia Đ?c và họ tạ Phran-phuố trên sông Mai-nơ- đ trởthành thành trì củ các thếlự phả đ?ng toàn nướ Đ?c.–20.

7 ám chỉnhững cuộ hộ đm mà các nhà ngoạ giao Phổtiế hành vớ giáo hoàng La Mã, theo sựủ nhiệ củ vua Phri-đích Vin-hem IV, nhằ mụ đch đề hòa cuộ xung đ?t giữ Chính phủPhổvà nhà thờThiên chúa giáo. Cuộ xung đ?t này, - nổ tiếg dướ tên gọ *"Vụnổ loạ củ nhà thờ,* hay là *"Vụnổ loạ ởKhuên"*, - đ xuấ hiệ nhân vấ đ? tín ngư?ng củ những trẻem trong các cuộ hôn nhân hỗ hợ (giữ những ngư?i theo đ?o Thiên chúa và những ngư?i theo đ?o Tin lành). Khở đ?u nă 1837 bằg việ bắ giam đ?i giáo chủởKhuên bịkế tộ phả quố vì đ từchố không chị thự hiệ những yêu sách củ vua PhổPhri-đích Vin-hem III, cuộ xung đ?t này đ kế thúc dướ thờ vua PhổPhri-đích Vin-hem IV bằg sựđ?u hàng củ Chính phủPhổ "Nướ Phổđ hôn giày củ giáo hoàng trướ bàn dân thiên hạ.." - trong thư gử Ru-gơngày 9 tháng Bả 1842, Mác đ tóm tắ bả tổg kế vềvụxung đ?t này như vậ.–24.

8 Đy là nói vềcuộ luậ chiế chố lạ Phoi-ơbắ, do Stơrau-xơnêu lên trong cuố sách củ ông: "Giáo lý củ đ?o CơĐ?c trong sựphát triể lịh sửcủ nó và trong cuộ đ?u tranh vớ khoa họ hiệ đ?i" (D.F.Strau. "Die christliche Glaubenslehre in ihrer geschichtlichen Entwicklung und im Kampfe mit der modernen Wissenschaft"); tậ đ?u cuố sách củ Stơrau-xơđư?c xuấ bả nă 1840, tậ thứhai - nă 1841. Nhân có cuộ luậ

https://thuviensach.vn

chiế này, mộ loạ bài viế vềvấ đ? phê phán tôn giáo đ đ?ợ đ?ng trong tạ chí củ phái Hê-ghen cánh tả tờ"Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst" ("Niên giám Đ?c vềcác vấ đ? khoa họ và nghệthuậ"). Trong các bài đ?ng ởsố105 ngày 1 tháng Mườ mộ 1841 và trong các số7, 8 ngày 10 và 11 tháng Giêng 1842, vớ bí danh "Ngư?i dân Béc-lin" và "Cũg là dân Béc-lin", ngườ ta đ mưu toan xóa bỏsựkhác biệ trong quan để củ Stơrau-xơvà Phoi-ơbắ. Ký tên "Không phả ngườ Béc-lin" dướ bài báo củ mình, C.Mác muố nhấ mạh sựbấ đ?ng củ mình vớ các tác giảđ viế những bài báo nói trên.–46.

9 Martin Luther. "Sämtliche Deutsche Schrifften und Wercke", 22 Theile, Leipzig, 1729-1734 (Mác-tin Lu-the. “oàn tậ bằg tiếg Đ?c", gồ 22 phầ, Lai-pxích, 1729-1734).–47.

10 Mác muố nói vềcuố: L.Feuerbach. "Das Wesen des Christenthums" (L.Phoi-ơbắ. Bả chấ đ?o Cơ Đ?c"), xuấ bả ởLai-pxích tháng Sáu 1841.–48.

11 *"Những cuộ tranh luậ củ Hộ nghịdân biể khoá 6 củ tỉh Ranh (bài thứ nhấ). Những cuộ tranh luậ vềtựdo báo chí và vềviệ công bố các biên bả củ Hộ nghịcác đ?ng cấ"*. Mác đ dành ba bài báo đ? nói vềcác cuộ tranh luậ củ Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh; trong ba bài này chỉcó bài thứnhấ và bài thứba là đ?ợ đ?ng (xem tậ này, tr.48-126 và 174-230). Trong bài đ?u tiên củ loạ bài này, tiế tụ sựphê phán củ mình đ?i vớ chếđ? kiể duyệ phả đ?ng ởPhổbắ đ?u ngay từbài báo không đ?ợ đ?ng vào thờ kỳđ "Nhậ xét bả chỉthịmớ nhấ vềchếđ? kiể duyệ củ Phổ, Mác vạh trầ tính chấ nghèo nàn củ báo chí phả đ?ng Phổvà đm hình ảh mộ báo chí dũg cả, chiế đ?u, biể hiệ nhu cầ và nguyệ vọg củ nhân dân, ra đ?i lậ vớ báo chí phả đ?ng đ. Trong bài này, Mác còn bàn đ?n mộ vấ đ? khác, đ làm xao xuyế quầ chúng nhân dân và bộphậ tiế bộtrong giai cấ tư sả ởnư?c Đ?c tiề cách mạg, - tứ là vấ đ? chếđ? đ?i diệ. Lấ cuộ thả luậ vềvấ đ? tựdo báo chí và vềviệ công bốnhững biên bả củ hộ nghịcác đ?ng cấ làm ví dụ Mác đ chỉra rằg hộ nghịdân biể không có gì giốg vớ cơquan đ?i diệ củ nhân dân, rằg hộ nghịnày bênh vự những đ?c quyề đ?ng cấ, bấ chấ những lợ ích củ nhân dân.

Việ đ?ng bài báo nói vềcác cuộ bàn cãi vềtựdo báo chí đ mởđ?u cho sựcộg tác củ Mác vớ tờ"Rheinische Zeitung".

"Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe” ("Nhậ báo tỉh Ranh vềcác vấ đ? chính trị thư? ng mạ và công nghiệ") là tờbáo hàng ngày, xuấ bả ởKhuên từ1 tháng Giêng 1842 đ?n ngày 31 tháng Ba 1843. Tờbáo này do những đ?i biể củ giai cấ tưsả tỉh Ranh có xu hướg chốg lạ chếđ? quân chủ Phổ sáng lậ ra. Mộ sốngư?i thuộ phái Hê-ghen cánh tảcũg cộg tác vớ báo này. Từtháng Tư 1942, Mác là cộg tác viên, và từtháng Mư?i nă đ, Mác là mộ trong sốbiên tậ viên củ tờ"Rheinische Zeitung". Tờ“heinische Zeitung”cũg đ đ?ng mộ loạ bài củ Ph.Ăg-ghen. Dư?i sựbiên tậ củ Mác, báo bắ đ?u mang tính chấ dân chủ- cách mạg ngày càng rõ rệ. Khuynh hư?ng này củ tờ"Rheinische Zeitung", ngày càng có uy tín lớ ởĐ?c, đ gây ra nỗ lo lắg và sựbấ bình trong các giớ cầ quyề và sựđ? kích đ?c ác củ báo chí phả đ?ng. Ngày 19 tháng Giêng 1843, Chính phủPhổra quyế đ?nh đng cử tờ"Rheinische

https://thuviensach.vn

Zeitung” kểtừ1 tháng Tư1843, và trong thờ gian còn tạ thờ đư?c lưu hành thì kiể duyệ rấ gắ gao tờbáo đ. Vì những cổđng củ báo "Rheinische Zeitung" có ý đ?nh làm cho nó có những lờ lẽôn hòa hơ, và bằg cách đ, họhy vọg hủ bỏđư?c quyế đ?nh trư?c đy củ chính phủ nên ngày 17 tháng Ba 1843, Mác tuyên bốrút khỏ ban biên tậ báo "Rheinische Zeitung" (xem tậ này, tr.306).–49.

12 *Hộ nghịcác đ?ng cấ hàng tỉh (hộ nghịdân biể)* đ?ợ thiế lậ ởPhổnă 1823. Hộ nghịnày gồ: 1) các đ?i biể củ đ?ng cấ vư?ng công tứ là củ các gia đnh có quyề thếtrướ đy trong đ? chếĐ?c, mà theo quyề thếtậ thì những ngư?i đ?ng đ?u là thành viên củ hộ nghịdân biể; 2) đ?i biể củ đ?ng cấ hiệ sĩ tứ là củ tầg lớ quý tộ; 3) đ?i biể củ các thành phố 4) đ?i biể củ các công xã nông thôn. Vì đề kiệ cơbả đ? tham dựcác cuộ bầ cửvào hộ nghịdân biể là phả có quyề sởhữ ruộg đ?t, nên đ?i bộphậ dân chúng bịgạ ra khỏ các cuộ bầ cửnày. Đề kiệ bầ cửvà toàn bộcơcấ bầ cửđ đ?m bả cho tầg lớ quý tộ chiế số đng trong các hộ nghịdân biể. Các hộ nghịdân biể này do nhà vua triệ tậ; thẩ quyề củ hộ nghịđư?c giớ hạ trong các vấ đ? kinh tếđ?a phương và công việ quả lý củ tỉh. Trong lĩh vự chính trị các hộ nghịdân biể chỉcó những chứ năg tưvấ rấ hạ chế các hộ nghịđ có quyề phát biể ý kiế củ mình vềcác dựluậ này hay dựluậ khác mà chính phủđư ra cho họbàn cãi.

Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh họ từngày 23 tháng Nă đ?n 25 tháng Bả 1841 ởĐýt-xen-đóc-phơ Các cuộ tranh luậ vềtự do báo chí đ nổra trong khi thả luậ vấ đ? công bốcác vă kiệ củ hộ nghịdân biể (quyề này lầ đ?u tiên đ?ợ trao cho hộ nghịdân biể theo sắ lệh củ nhà vua ngày 30 tháng Tư1841), cũg nhưdo có những đ?n thỉh nguyệ củ mộ loạ thành phốvềquyề tựdo báo chí.–49.

13 *"Staats-Zeitung” là lên gọ tắ củ tờ"Allgemeine Preuische Staats-Zeitung" ("Báo phổthông củ nư?c Phổ), đ?ợ sáng lậ ởBéc-lin nă 1819. Trong những nă 40 thếkỷXIX, báo này là cơquan bán chính thứ củ Chính phủPhổ–49.*

14 "Vossische Zeitung” ("Báo củ Phố-xơ?) là tờbáo hàng ngày, gọ theo tên gọ củ chủbáo: "Königlich privilegirte Berlinische Zeitung von Staats - und gelehrten Sachen" ("Báo đ?c quyề củ nhà vua ởBéc-lin vềcác vấ đ? chính trịvà khoa họ"). Báo xuấ bả vớ tên gọ này từnă 1785 ởBéc-lin.–49.

15 "Spenersche Zeitung" ("Báo củ Spê-nơ) - báo gọ theo tên củ ngườ xuấ bả nó, tờ"Berlinische Nachrichten von Staats - und gelehrten Sachen" ("Tin tứ Béc-lin vềcác vấ đ? chính trịvà khoa họ"), xuấ bả ởBéc-lin từnă 1740 đ?n nă 1874. Đ?u những nă 40 thếkỷXIX, tờbáo này là cơquan bán chính thứ củ chính phủ–49.

16 Ê-pi-mê-nít là mộ đ?o sĩđ?o Cre-tơ theo truyề thuyế, đ ngủmộ giấ say dài hơ nử thếkỷ-51.

17 ám chỉbài báo "Báo chí củ nướ nhà và khoa thống kê củ nư?c nhà", đ?ng trong tờ"Allgemeine Preusische Staats-Zeitung".–51.

18 Hình nhưđy là nói vềKhổng tử vào thếkỷXIX, ngườ ta coi Khổng tửlà tác giảlờ bình luậ sớ nhấ đ?i vớ cuố “inh dịh" ("Cuố sách vềnhững sựthay đ?i"). Trong cuố sách hế sứ cổnày củ nề vă họ Trung Quố có những cơsởcủ mộ quan niệ triế họ - tựnhiên, mà tưtưởg chủyế là sựbiế đ?i củ tấ cảnhững gì đng tồ tạ. Theo quan

https://thuviensach.vn

niệ này thì những ký hiệ (quái) đ?ợ hình thành bằg những kế hợ khác nhau củ ba đ?ờg – liề, đ?t đạ và thắg tượg trưng cho các sựvậ và hiệ tượg củ thếgiớ.–52.

19 Gọ Pi-ta-go là "nhà thốg kê củ vũtrụ, Mác muố nói tớ khái niệ củ Pi-ta-go coi con sốlà bả chấ củ tấ cảmọ vậ.–52.

20 Mác nói đ?n phương ngôn củ Hê-ra-clít: "mộ tâm hồ khô khan là mộ tâm hồ khôn ngoan nhấ và tố nhấ".–54.

21 "Allgemeine Zeitung" ("Báo phổthông") là mộ tờbáo hàng ngày, phả đ?ng củ Đ?c, sáng lậ nă 1798; từnă 1810 đ?n nă 1882 xuấ bả ởAu-xbuố.–54.

22 "Journal des Débats" là tên gọ tắ củ tờbáo tưsả ra hàng ngày ởPháp: "Journal,

des Débats politiques et littéraires" ("Báo tranh luậ chính trịvềvă họ") đ?ợ sáng lậ ởPa-ri nă 1789. Trong thờ kỳ quân chủtháng Bả, là tờbáo củ chính phủ cơquan củ giai cấ tư sả thuộ phái Oóc-lê-ăg.–54.

23 Lấ trong bài thơcủ Si-lơ"Tiếg nói củ lòng tin".–55.

24 Gơtơ "Những nhậ xét vềnghệthuậ".–57.

25 ởđy và tiế sau, Mác dẫ: "Sitzungs - Protokolle des sechsten Rheinischen Provinzial - Landtags". Coblenz, 1841 ("Biên bả các phiên họ củ Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh". Cô-blen-txơ 1841).–59.

2ó Đy là nói vềtrườg phái lịh sửpháp quyề - mộ khuynh hư?ng phả đ?ng trong khoa họ lịh sửvà pháp quyề, xuấ hiệ ởĐ?c vào cuố thếkỷXVIII. Mác đ đnh giá trườg phái này trong các bài củ ông: "Tuyên ngôn triế họ củ trườg phái lịh sửpháp quyề" và "Góp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Lờ nói đ?u" (xem tậ này, tr.127-138 và 569-590).–59.

27 Sếh-xpia. "Giấ mộg đm hè", màn V, cảh thứnhấ.–60.

28 "Berliner politisches Wochenblatt" ("Tuầ báo chính trịBéc-lin") là mộ tờbáo cự kỳphả đ?ng, xuấ bả từnă 1831 đ?n nă 1841, vớ sựtham gia củ C.Ha-lơ Lê-ô, Rau-mơ v.v .; báo này đư?c thái tửPhri-đích Vin-hem (từnă 1840 là vua Phri-đích Vin-hem IV) ủg hộvà đ? đ?u.–67.

29 Đạ này nhạ lạ đạ lấ trong bài thơcủ U-lan "Tráthù".–83.

30 Mác nhạ lạ mộ dòng trong bài thơcủ Gơtơ"Ngư?i họ trò củ thầ phù thủ" – 84.

31 Quái - xem chú thích 18.–84.

32 Những câu này và những câu thơtrích dẫ ởdư?i kia củ Kha-ri-ri, nhà vă ả-rậ thờ trung cổđ đ?ợ Mác trích theo cuố: F.Rückert. "Die Verwandlungen des Abu Seid von Serug oder die Makamen des Hariri". Stuttgart, 1826 (Ph.Ruých-kéc. "Những sựchuyể biế củ A-bu Dai-đ? ởXê-rúc hay Những Ma-ca-ma củ Kha-ri-ri". Stút-gát, 1826).–l08.

https://thuviensach.vn

33 Trích trong cuố thứhai bộ"Lịh sửcuộ chiế tranh Pê-lô-pô-ne-dơ củ Thu-ki-đ-đ?.–125.

34 Trích trong cuố thứbả bộ"Lịh sử củ Hê-rê-đ?t. Xpéc-ti và Bu-li-xơlà hai ngườ xứXpác-tơbịtrao cho vua Ba Tưlà Kxéc-kxơđ? làm vậ hy sinh, nhằ chuộ lạ việ những ngư?i La-kê-đ-môn (tứ Xpác-tơ giế sứthầ Ba Tư–126.

35 Pa-pa-ghê-nô là nhân vậ trong vởca kịh củ Mô-da "Chiế sáo thầ"; là mộ ngườ să chim mặ quầ áo dệ bằg lông chim.–127.

36 Mác muố nói đ?n cuố sách: G.Hugo. "Lehrbuch des Naturrechts, als einer Philosophie des positiven Rechts, besonders des Privatrechts" (G.Hu-go. "Sách giáo khoa vềpháp quyề tựnhiên, vớ tưcách là triế họ củ pháp quyề nhân đ?nh, đ?c biệ là củ tưpháp").–128.

37 Đy là nói vềbài báo củ nhà luậ họ phả đ?ng ngư?i Đ?c Xa-vi-nhi do y viế vào nă 1838, nhân dị kỷ niệ nă mư?i nă ngày Hu-gô đ?ợ tặg bằg tiế sĩluậ họ.–128.

38 Đy là nói vềtậ quán tồ tạ trư?c đy củ mộ đ?ng cấ ở Ấn Đ?: đ?ng cấ ngư?i Rát-giơpút.–130.

39 Phầ này trong bài báo củ Mác không đ?ợ sởkiể duyệ cho đ?ng. In theo bả sao củ bả thả.–133.

40 Mác muố nói đ?n sựtuyên truyề về"Tựdo luyế ái" trong các tác phẩ củ mộ sốnhà vă thuộ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ.

> *"Nư?c Đ?c trẻ* là nhóm vă họ xuấ hiệ vào những nă 30 thếkỷXIX ởĐ?c và chị ảh hư?ng củ Hai-nơvà Bớ-nơ Phả ánh tâm trạg chố đ?i củ tầg lớ tiể tưsả, trong các tác phẩ vă nghệvà chính luậ củ mình các nhà vă thuộ nhóm "ư?c Đ?c trẻ?(Gút-xcố, Vin-bác, Mun-tơ v.v.) đ lên tiế bả vệtựdo tín ngư?ng và tựdo báo chí. Quan để củ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ tỏra chưa chín chắ vềmặ tư tư?ng và chưa rõ ràng vềmặ chính trị chẳg bao lâu, đ?i bộphậ những ngư?i trong nhóm "ư?c Đ?c trẻ? đ thoái hóa thành những ngư?i thuộ phái tựdo tưsả bình thư?ng.–134.

41 Ám chỉcuố sách củ F.K.Savigny. "Vom Beruf unsrer Zeit für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft". Heidelberg, 1814 (Ph.C.Xa-vi-nhi. "ềsứmệh củ thờ đ?i chúng ta trong lĩh vự lậ pháp và luậ họ". Hai-đn-béc, 1814) và ám chỉviệ Xa-vi-nhi nă 1842 đ?ợ chiđ?nh làm bộtrư?ng đ? sử đ?i lạ luậ pháp.–13ó.

42 *"Kölnische Zeitung"* ("Báo Khuên") là tờbáo ra hàng ngày ởĐ?c, xuấ bả dư?i tên gọ đ từnă 1802 ở Khuên. Trong những nă 30 và đ?u những nă 40 thếkỷXIX, tờbáo này đ bả vệnhà thờThiên chúa giáo chố lạ đ?o Tin lành, hồ đ đng thố trịởPhổ Nă 1842 Héc-mét, mộ nhà chính luậ phả đ?ng, nhân viên mậ vụcủ Chính phủPhổ đ trở thành biên tậ viên chính trịcủ tờ"Kölnische Zeitung", và báo này đ tiế hành mộ cuộ đ? u tranh dữdộ chố lạ báo "Rheinische Zeitung" do Mác chủbiên.–139.

43 Mác trích dẫ Lu-ki-an theo cuố: "riechische Prosaiker in neuen Überset-zungen". Fünftes Bändchen, Stuttgart, 1827, S.176 ("Các nhà vă xuôi Hy Lạ trong những bả dịh mớ". Tậ thứnă, Stút-gát, 1827, tr.176).–

https://thuviensach.vn

140.

44 *Kinh Vệ- đ* là những tác phẩ hế sứ cổcủ vă họ và tôn giáo Ấn Đ?, đ?ợ viế bằg vă về và vă xuôi: Vệđ đ?ợ biên soạ trong nhiề thếkỷ- không muộ hơ thếkỷ VI trư?c công nguyên.–149.

45 Nói vềhiế chư?ng lậ hiế (Charte constitutionnelle), đ?ợ thông qua sau cuộ Cách mạg tưsả nă 1830 ở Pháp và là đ?o luậ cơbả củ chếđ? quân chủtháng Bả.–151.

46 Sếh-xpia. "Vua Lia", màn II, cả thứhai.–155.

47 Ám chỉviệ Héc-mét, biên tậ viên tờ"Kölnische Zeitung", hồ còn trẻđ tham gia phong trào đ?i lậ củ giớ sinh viên Đ?c.–155.

48 *Cô-ri-ban-tơ*là đ?o sĩthờnữthần Ki-be-la. *Ca-bia* là đ?o sĩthờcác vịthần cổHy Lạ - Ca-bia. ỞTiế Á, ngư?i ta đ đ?ng nhấ các Cô-ri-ban-tơvà Ca-bia vớ những ngư?i Cu-rét ởđ?o Cre-tơ- tứ là những đ?o sĩthờnữthần Rê-a, mẹcủ thần Dớ. Theo thần thoạ, những ngư?i Cu-rét đ đ?p gươ vào khiên đ? át tiếg kêu củ thần Dớ mớ sinh. - 157.

49 Mác muố nói tớ cuộ luậ chiế gay gắ củ báo chí phả đ?ng Đ?c chố lạ sựphê phán có tính chấ triế họ đ?i vớ tôn giáo; mởđ?u sựphê phán này là cuố sách củ Stơrau xơ"Cuộ đ?i củ Giê-xu" (D.F.Strauß. "Das leben Jesu", mà tậ thứnhấ ra đ?i nă 1835, tậ thứhai - nă 1836.–158.

50 *"Hamburger Korrespondent"* là tên gọ tắ củ báo "Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgischen unparteiischen Korrespondenten" ("Báo chính trịvà khoa họ củ thông tín viên vô tư ở Hă-buố"). Trong những nă 40 thếkỷXIX, báo này xuấ bả hàng ngày, có khuynh hướg quân chủ- phả đ?ng.–158.

51 *"Deutsche Jahrbücher"* là tên gọ tắ củ tạ chí vă họ - triế họ củ phái Hê-ghen cánh tả"Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst" ("Niên giám nư?c Đ?c vềcác vấ đ? khoa họ và nghệthuậ"). Tạ chí đ?ợ xuấ bả ở Lai-pxích dư?i sựbiên tậ củ A.Ru-gơtừtháng Bả 1841. Trư?c đ (1838-1841), tạ chí đ?ợ xuấ bả dư?i tên gọ "Hallische Jahrbücher fur deutsche Wissenschaft und Kunst" ("Niên giám Ha-lơvềcác vấ đ? khoa họ và nghệthuậ Đ?c"). Sở dĩrờ trụsởban biên tậ từthành phốHa-lơởPhổđ?n Dắ-den và đ?i tên tạ chí là vì tờ"Hallische Jahrbücher"có nguy cơbịcấ xuấ bả trong phạ vi nư?c Phổ Nhưng ngay vớ tên mớ, tạ chí cũg không tồ tạ đ?ợ lâu. Tháng Giêng 1843: tạ chí "Deutsche Jahrbücher" bịChính phủDắ-den đng cử và bịQuố hộ Liên bang quyế đ?nh cấ xuấ bả trong toàn nư?c Đ?c-158.

52 *"Königsberger Zeitung"* là tên gọ tắ củ tờbáo hàng ngày "Königlich-Preuische Staats-Kriegs-und Friedens-Zeitung" ("Báo củ nhà vua Phổvềcác vấ đ? quố gia. - chiế tranh và hòa bình"); báo xuấ bả vớ tên này ởKhuê-ních-xbéc từnă 1752 đ?n nă 1850. Trong những nă 40 thếkỷXIX là mộ tờbáo tưsả tiế bộ–166.

53 Đy là nói vềbài báo gử từBéc-lin đ? ngày 21 tháng Tám 1842, đ?ng trong tạ chí củ Vai-tlinh "DiẹJunge Generation" ("Thếhệtrẻ) sốra tháng Chín 1842, và đ?ợ báo "Rheinische Zeitung" đ?ng lạ trong số273 ngày 30 tháng Chín l842.–168.

https://thuviensach.vn

54 Mác nói vềbài báo đ? kích "Sựthoái hóa hế sứ lớ củ báo "Allgemeine Zeitung"ở Au-xbuố", in nă 1842 trong tậ 1 và 2 củ tạ chí "Mefistofeles".

"Mefistofeles. Revue der deutschen Gegenwart in Skizzen und Umrissen" ("Mê-phi-xtô-phe-lét. Tạ chí vềhiệ tạ củ nư?c Đ?c qua các bài lư?c khả và phác thả") là tờtạ chí do Ph.Stai-nơman, mộ tác giảtưsả Đ?c, xuấ bả trong những nă 1842-1844, ra cảthả 5 tậ.–168.

55 Đy là nói vềĐ?i hộ lầ thứX củ các nhà bác họ Pháp, tổchứ tạ Xtơra-xbua từ28 tháng Chín đ?n 9 tháng Mư?i 1842. Tham dựđ?i hộ có các nhà bác họ củ Đ?c, Thụ Sĩ Anh, Bỉ Nga và nhiề nư?c khác. Trong mộ tiế ban củ đ?i hộ, ngư?i ta đ thả luậ đ? nghịcủ những ngư?i theo phái Phu-ri-ê vềviệ cả thiệ hoàn cảh xã hộ củ các giai cấ không có củ. Những ngư?i tham dựđ?i hộ đ nghiên cứ vấ đ? tình cảh củ ngư?i lao đ?ng theo quan để bác ái" - tưsả.–169.

56 *Phái tựtrị*là tên gọ các đ?i biể củ những gia đnh vương công và bá tư?c trư?c đy; dự trên cơsởĐ?o luậ liên bang nă 1815, những ngư?i này đ?ợ hư?ng quyề tựtrịvớ ý nghĩ là đ?ợ quyề sửdụg tài sả cha truyề con nố củ mình theo ý muố riêng, không phụthuộ vào luậ pháp chung vềcác vấ đ? thừ kếvà bả trợ v.v..–172.

57 Bài báo thứhai củ Mác nói vềnhững cuộ tranh luậ củ Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh không đ?ợ kiể duyệ cho đ?ng; bả thả củ bài này cũg không còn. Trong thưgử Ru-gơngày 9 tháng Bả l842, Mác viế: "Bài thứhai củ tôi nói vềhộ nghịdân biể đ? cậ vấ đ? vụnổ loạ củ nhà thờ đ bịsởkiể duyệ xóa bỏ Trong bài này, tôi đ chỉrõ rằg những kẻbả vệnhà nư?c đ đ?ng trên quan đế củ nhà thờ còn những kẻbả vệnhà thờlạ đ?ng trên quan đế củ nhà nư?c".

"Vụnổ loạ củ nhà thờ - xem chú thích 7. 174.

58 *"Những cuộ tranh luậ củ Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh (bài thứba). Những cuộ tranh luậ về luậ cấ trộ củ rừg"*. Trong bài này, lầ đ?u tiên. Mác lên tiếg bả vệnhững lợ ích vậ chấ củ quầ chúng nhân dân. Việ viế bài báo này lầ đ?u tiên đ thúc đ?y Mác nghiên cứ các vấ đ? kinh tếchính trị Vềvấ đ? này, Mác đ viế trong lờ tự cho tác phẩ củ mình: "Góp phầ phê phán khoa kinh tếchính trị (1859): "Nă 1842-1843, khi làm biên tậ báo "Rheinische Zeitung"', lầ đ?u tiên tôi phả nói ý kiế củ mình vềcái gọ là những lợ ích vậ chấ và đề đ đ làm cho tôi lúng túng. Cuộ thả luậ ở Hộ nghịdân biể tỉh Ranh vềcác vấ đ? trộ củ rừg và vềviệ phân nhỏtài sả ruộg đ?t, cuộ bút chiế chính thứ củ ông Phôn Sa-pơ tỉh trư?ng tỉh Ranh hồ ấ vớ tờ“heinische Zeitung" vềvấ đ? tình cảh nông dân vùng Mô-den, cuố cùng, cuộ tranh luậ vềtựdo thư?ng mạ và vềchếđ? thuếquan bả hộ đ đm lạ những sựthúc đ?y đ?u tiên đ?i vớ công việ nghiên cứ củ tôi vềcác vấ đ? kinh tế.–174.

59 Mác muố nói đ?n bộluậ hình củ Sác-lơV (Constitutio criminalis Carolina), đ?ợ quố hộ họ tạ Rê-ghen-xbuố thông qua nă 1532; bộluậ này có đ?c để là có những hình phạ cự kỳ tàn ác.–177.

60 Montesquieu. "De l'esprit des lois". Tome premier, livre sixième, chapitre XII (Mông-te-xki-ơ “êtinh thầ củ luậ pháp". Tậ thứnhấ, quyể thứsáu, chươg XII). -179.

https://thuviensach.vn

61 Đy là nói vềcái gọ là "những bộluậ dã man" ("leges barbarorum"), đ?ợ biên soạ vào các thếkỷ V-IX và ghi chép lạ tậ quán pháp củ các bộtộ Đ?c (Phrăg-cơ Phri-dơ v.v.).–185.

62 Sếh-xpia. Thư?ng nhân thành Vơni-dơ?, hồ IV, cảh thứnhấ.–192.

63 *"Le National"* ("Báo dân tộ") là tờ báo hàng ngày ởPháp, xuấ bả ởPa-ri từnă 1830 đ?n nă 1851; trong những nă 40, là cơquan củ phái cộg hòa tư sả ôn hòa.–193.

64 *Quyề tài phán thếtậ* là quyề phong kiế củ đ?a chủđ?ợ xét xửvà trừg phạ nông dân củ mình.–193.

65 Gơtơ "Rai-nê-cơLi-xơ, bài ca thứsáu.–206.

66 Sếh-xpia. "Thư?ng nhân thành Vơni-dơ, hồ IV, cảh thứnhấ.–221.

ó7 Sựkiệ đ?ợ Mác nhắ tớ đ xả ra vào thờ kỳquân đ?i củ vua Tây Ban Nha Phi-líp II bao vây Ăng-ve trong những nă 1584-1585 nhằ đn áp cuộ khở nghĩ củ ngư?i Hà Lan chống lạ nư?c Tây Ban Nha chuyên chế–223.

68 *"Nghịviệ củ những vịthánh"* - đy là nói vềTiế nghịviệ đ?ợ thành lậ hồ tháng Bả và bịCrôm-oen giả tán vào tháng Chạ 1653. Tham gia nghịviệ này có nhiề đ?i biể củ các giáo khu ởđ?a phư?ng, che đ?y sựphê phán củ mình đ?i vớ chính sách củ Crôm-oen dư?i mộ hình thứ tôn giáo - thầ bí và bịngư?i ta đ?t cho cái biệ danh khôi hài là "những vịthánh".–224

69 *Ti-đng* là mộ tỉh trên đ?o Boóc-nê-ô.–227.

70 Đy là ám chỉcuộ thả luậ củ hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh nhân có dựluật vềsựvi phạ quy chếsă bắ nhằ tư?c cảquyề să thỏcủ nông dân.–230.

71 Trong bài báo này, C.Mác phê phán dựluậ vềly hôn, biên soạ nă 1842, dư?i sựchỉđ?o củ Xa-vi-nhi. Việ chuẩ bịvà thả luậ dựán đ?o luậ vềly hôn trong các giớ cầ quyề đ?ợ giữhế sứ bí mậ. Tuy vậ, ngày 20 tháng Mười 1842, báo “heinische Zeitung" đ công bốbả dựluậ ấ và do đ mởđ?u mộ cuộ thả luậ công khai rộg rãi vềbả dựluậ trên các trang báo "Rheinische Zeitung", “eipziger Allgemeine Zeitung" và nhiề báo khác. Việ công bốbả dựluậ vềly hôn và việ ban biên tậ tờ"Rheinische Zeitung" kiên quyế từchố nêu tên ngư?i đ gử cho báo bả dựluậ đ, đ là mộ trong những nguyên nhân khiế báo “heinische Zeitung" bịđnh bả.–231.

72 Trích lờ tòa soạ viế cho bài "Bả dựthả đ?o luậ mớ vềhôn nhân" đ?ng trong phựtrươg củ báo “heinische Zeitung", số319, ngày 15 tháng Mư?i mộ 1842.–232.

73 G.W.F.Hegel “rundlinien der Philosophie des Rechts". Zusatz zu §163 (G.V.Ph.Hê-ghen. "Nguyên lý củ triế họ pháp quyề". Đạ bổsung §163).–233.

74 *"Leipziger Allgemeine Zeitung"* ("Báo phổthông Lai-pxích") là tờbáo ra hàng ngày ởĐ?c, xuấ bả từnă 1837. Đ?u những nă 40 thếkỷXIX là mộ tờbáo tưsả tiế bộ Bịđnh chỉtrong phạ vi nư?c Phổtheo sắ lệh củ nộ các ngày 28 tháng Chạ 1842; tờbáo xuấ bả ở Dắ-den tớ ngày 1 tháng Tư1843.

Đ?u đ? bài báo do Việ Mác - Ăng-ghen-Lê-nin - Xta-lin đ?t.–236.

https://thuviensach.vn

75 *"Elberfelder Zeitung"* ("Báo En-bơphen-đ?") là mộ tờbáo hàng ngày ởĐ?c, xuấ bả ởEn-bơphen-đ? từ nă 1834 đ?n nă 1904. Trong những nă 30-40 thếkỷ XIX tờbáo có khuynh hướg bả thủ–241.

76 *"Düsseldorfer Zeitung"* ("Báo Đýt-xen-đóc-phơ) là mộ tờbáo hàng ngày ở Đ?c, xuấ bả vớ tên gọ này ở Đuýt-xen-đóc-phơtừnă 1826 đ?n 192ó. Trong những nă 40 thếkỷXIX, báo có khuynh hướg tựdo - tư sả. - 241.

77 Đy là nói vềbáo *"Rhein-und Mosel-Zeitung"* ("Báo Ranh và Mô-den"), mộ tờbáo Thiên chúa giáo phả đ? ng, ra hàng ngày ở Cô-blen-txơtừnă 1831 đ?n nă 1850. - 242.

78 Đy là nói vềnhững sựkiệ gắ vớ việ vua Han-nô-vơhủ bỏhiế pháp nă 1837. Hành đ?ng tùy tiệ này đ gây ra sựphả đ?i củ bả giáo sư thuộ phái tựdo ở trư?ng Đ?i họ Gơtinh-ghen (hai anh em Ghim, Đn-man, Héc-vi-nút, E-van-đ, An-brếh-tơvà Vê-bơ; những giáo sư này đ bịcách chứ, mộ vài ngư?i trong sốhọbịtrụ xuấ. Sựkiệ Han-nô-vơđ gây tiếg vang rộg rãi trong toàn nư?c Đ?c. Báo "Leipziger Allgemeine Zeitung" đ lên tiếg bả vệcác giáo sư ởGơtinh-ghen.–243.

79 *"Münchener politische Blätter"* là tên gọ tắ củ tạ chí củ giớ thầ tu "Historisch - polltische Blätter für das katholische Deutschland" ("Tậ san chính trị- lịh sửcho nư?c Đ?c Thiên chúa giáo"). Trong những nă 40 thếkỷXIX, tạ chí này đ lên tiếg bả vệnhà thờThiên chúa giáo chố lạ đ?o Tin lành thố trịtrong nư?c Phổ–243.

80 "*Ong vò vẽ* ("Les Guêpes") là mộ tờnguyệ san trào phúng do nhà chính luậ tiể tư sả ngư?i Pháp tên là An-phông-xơCa-rơxuấ bả từnă 1839 ở Pa-ri.–243.

81 Ở đy Mác gọ báo "Allgemeine Zeitung" xuấ bả ở Au-xbuố bằg tên nữtiên tri ở Giê-ru-da-lem trong thầ thoạ.–247.

82 Đy là nói vềbứ thưcủ nhà dân chủtiể tư sả, nhà thơG.Héc-vếh gử vua Phri-đích Vin-hem IV nhân việ Chính phủPhổcấ lưu hành trong phạ vi nư?c Phổtạ chí cấ tiế ra hàng tháng do Héc-vếh dự đnh xuấ bả: "Der deutsche Bote aus der Schweiz" (“in tứ nư?c Đ?c từThụ Sĩ?). Bứ thư củ Héc-vếh đ?ợ tờ"Leipziger Allgemeine Zeitung" đ?ng ngày 24 tháng Chạ 1842; sau việ đ, nộ các Phổra sắ lệh cấ báo này và trụ xuấ Hế-vếh khỏ Phổ–248.

83 Đy là nói vềbài báo "Báo chí Phổ in trong báo "Rheinische Zeitung", số6, ngày 6 tháng Giêng 1843.–249.

84 Đy là nói vềnhững ủ ban đ?ng cấ củ hộ nghịdân biể hàng tỉh, đ?ợ thiế lậ ở Phổnă 1841. Do hộ nghịdân biể lấ trong thành phầ củ nó (theo đ?ng cấ) cửra, các ủ ban này họ thành cơquan tư vấ thố nhấ - tứ là các "ủ han hợ nhấ". Phri-đích Vin-hem IV đ?nh dùng cơquan này, cơquan đ?i diệ có tính chấ gia trưởg, đ? ban hành nhiề khoả thuếmớ và thự hiệ vay mượ.–250.

85 Mô-li-e, “hữg kẻquấ rầ” hồ I, màn thứnă.–252.

https://thuviensach.vn

86 Mác muố nói đ?n cuố sách củ Luy-si-li-ô Va-ni-ni "Kịh trường củ thiên ý vĩh cử (“mphitheatrum aeternae providentiae"), in bằg tiếg la-tinh nă 1615.–253.

87 Voltaire. "La Bible enfin expliquée".–254.

88 Sếh-xpia. "Hen-rích IV", phầ 1, màn III, cảh thứnhấ.–254.

89 Lét-xinh, “huyệ ngụngôn”–261.

90 Trong bài này, Mác lên tiếg bả vệnhữg luậ để nêu trong các bài báo không ký tên củ phóng viên báo "Rheinische Zeitung ở Mô-den – nhà dân chủtiế tư sả, luậ sư P.I.Cô-blen-txơ - ông này bịPhôn Sa-pơ tỉh trưởg tỉh Ranh, buộ tộ là đ xuyên tạ sựthậ và vu cáo chính phủ Vì Cô-blen-txơkhông biế luậ chứg mộ cách sâu sắ và toàn diệ cho những luậ để trong các bài báo củ mình và do đ bác bỏnhữg lờ buộ tộ đ?i vớ mình, cho nên Mác đ đ?m nhiệ lấ công việ ấ. Dự vào tài liệ rấ phong phú mà ông đ thu thậ đ?ợ vềtình trạg bầ cùng củ nông dân trồg nho vùng Mô-den, Mác nhân danh phóng viên Mô-den phê phán gay gắ chếđ? chính trị- xã hộ củ Phổ Trong nă mụ dựđ?nh trảlờ (xem tậ này, tr.268) Mác chỉsoi sáng đ?ợ hai mụ ở trên báo. Phầ tiế củ Mác đ bịsởkiế duyệ cấ. Bả thả đ bịthấ lạ. Việ đ?ng bài nhắ bả vệphóng viên ở Mô-den là mộ trong những nguyên nhân că bả khiế chính phủngày 19 tháng Giêng 1843 quyế đ?nh đnh bả tờ"Rheinische Zeitung" kểtừngày 1 tháng Tư1843, và trong khi tờbáo còn tạ thờ lưu hành, thì kiể duyệ nó mộ cách đ?c biệ gắ gao. - 2ó5.

91 Tác phẩ củ Mác "Góp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen", viế tạ Croi-xnác mùa hè 1843, đ?ợ lưu lạ dướ dạg 39 tờviế tay, do Mác ghi bằg chữsốLa Mã. Tờ đ?u củ bả thả đ bịthấ lạ. Bả thả phân tích phê phán đ?y đ? các §261-313 trong tác phẩ củ Hê-ghen "Những nguyên lý củ triế họ pháp quyề" ("Grundlinien der Philosophie des Rechts"). Những đạ này thuộ vềmộ chư?ng trong cuố sách củ Hê-ghen, trong đ bàn tớ vấ đ? nhà nư?c. Vềnhữg kế luậ củ Mác nêu ra do phân tích phê phán những quan để củ Hê-ghen, đ đ?ợ Ăg-ghen viế trong bài "Các Mác" (1869): 'Từtriế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Mác đ đ đ?n ý kiế cho rằg không phả nhà nư?c mà Hê-ghen trình bày là "vòng hoa củ toàn bộcông trình", mà ngượ lạ, "xã hộ công dân" mà Hê-ghen rấ coi khinh, mớ là lĩh vự trong đ cầ tìm ra chiế chìa khóa đ? hiể quá trình phát triể lịh sửcủ nhân loạ".

Đ?u đ? bả thả này củ Mác là do Việ Mác - Ăg-ghen - Lê-nin - Xta-lin đ?t.–307.

92 *Santa casa* (ngôi nhà linh thiêng) là tên gọ ngôi nhà củ tòa án tôn giáo ởMa-đít.–324.

93 Những sốXIV và X chỉnhữg trang tươg ứg củ bả thả (xem tậ này, tr.371-379 và tr.350-358).–420.

94 Những bứ thư này củ Mác đ đ?ợ đ?ng trong tạ chí "Deutsch - Französische Jahrbücher", trong phầ “hữg thư tín nă 1843” trong đ có cảnhũg thư củ Ru-gơ Ba-cu-nin và Phoi-ơbắ.

"Deutsch - Französiche Jahrbücher" ("Niên giám Pháp - Đ?c") đ đ?ợ xuấ bả ởPa-ri bằg tiếg Đ?c, dướ sựbiên tậ củ C.Mác và A.Ru-gơ Chỉra đ?ợ có sốđ?u, in thành sốghép vào tháng Hai 1844. Trong

https://thuviensach.vn

sốnày đ đ?ng những tác phẩ củ C Mác: “êvấ đ? Do Thái”và "Góp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Lờ nói đ?u", cũg nhưnhững tác phẩ củ Ph.Ăg-hen: “ư?c thả phê phán khoa kinh tếchính trị và "Tình cảh nư?c Anh". Tô-mát Các-lai-lơ "Quá khứvà hiệ tạ" (xem tậ này, tr.525-568, 569-590, 747-786, 787-825). Những tác phẩ này đnh dấ bư?c chuyể dứ khoát củ Mác và Ăg-ghen sang chủnghĩ duy vậ và chủnghĩ cộg sả. Nguyên nhân chủyế củ việ đnh bả tạ chí này là những bấ đ?ng có tính nguyên tắ giữ Mác vớ phầ tửcấ tiế tư sả Ru-gơ– 509.

95 Đy là nói vềkếhoạh xuấ bả tạ chí “eutsch-Französische Jahrbücher”–519.

96 Cabet. "Voyage en Icarie, roman philosophique et social". Deuxième édition. Paris, 1842 (Ca-bê. "Cuộ hành trình tớ I-ca-ri, tiể thuyế triế lý và xã hộ". Xuấ bả lầ thứhai. Pa-ri, 1842). Lầ thứnhấ, Ca-bê xuấ bả tác phẩ củ mình vào nă 1840 thành hai tậ dướ nhan đ?: “oyage et aventures de lord William Carisdall en Icsrie", traduits de l'Anglais de Francis Adams, par Th.Dufruit. (“uộ hành trình và phiêu lư củ huân tư?c Uy-li-am Ca-ri-xđn ở I-ca-ri", bả dịh củ T.Đy-phruy từnguyên bả tiếg Anh củ Phren-xít A-đm).–521.

97 Mác trích cuố sách củ T.Ha-min-tơ: “on ngư?i và phong tụ ở Mỹ?, theo bả in bằg tiếg Đ?c "Die Menschen und die Sitten in den vereinigten Staaten von Nordamerika". Bd. I, Mannheim, 1834, S.146.–535.

98 Đy là nói vềnhữg cuố sách: B.Bauer. “ritik der evangelischen Geschichte der Synoptiker” Bd. 1-2, Leipzig, 1841; Bd. 3, Braunschweig, 1842, (B.Bau-ơ “hê phán lịh sửcác cuố Phúc âm đ?i quan trong Kinh thánh". T. 1 và 2, Lai-pxích, 1841; t.3, Brau-svai-gơ 1842) và D.F.Strau. “as Leben Jesu” Bd. 1-2; Tübingen, 1835-1836 (D.Ph.Stơrau-xơ “uộ đ?i củ Giê-xu” T.1-2, Tuy-bin-ghen, 1835-1836). Những cuố sách này phê phán tôn giáo theo quan để củ phái Hê-ghen cánh tả–560.

99 Rút trong tiể phẩ đ? kích củ Tô-mát Muyn-txơnhằ chố lạ Lu-the: "Bài diễ vă bênh vự có că cứvữg vàng và câu trảlờ củ xác thị vô đ?o, số phè phỡ ở Vít-ten-béc, nhờnhữg sựbóp méo, nhờnhữg sựxuyên tạ gian lậ đ?i vớ bả kinh mà đ làm ô trọ đ?o Cơ Đố bấ hạh mộ cách hế sứ nhụ nhã" ("Hoch verursachte Schutzrede und Antwort wider das geistlose, sanftlebende Fleisch zu Wittenberg, welches mit verkehrter Weise durch der Diebstahl der heiligen Schrift die erbärmliche Christenheit also ganz jämmerlich besudelt hat"). Cuố sách công kích này đ?ợ Muyn-txơxuấ bả vào nă 1524.–564.

100 Mác muố nói đ?n tác phẩ lớ củ mình "Góp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen" (bả thả chư hoàn chỉh củ tác phẩ này, xem tậ này, tr.307-506), mà ông đ?nh chuẩ bịđ?a in và công bốtiế sau “ờ nói đ? u” đ?ng trong tạ chí "Deutsch - Französische Jahrbücher". Vềnhữg nguyên nhân cơbả khiế cho dựđ?nh đ không thự hiệ đ?ợ, Mác đ viế trong lờ tự cuố "Những bả thả kinh tế- triế họ nă 1844" như sau:

> “rên tờ"Deutsch - Französische Jahrbücher" tôi đ hứ phê phán khoa họ vềpháp quyề và nhà nư?c dướ dạg phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Khi soạ tài liệ đ? đư in thì thấ rằg việ kế hợ sựphê

https://thuviensach.vn

phán chỉnhằ chống lạ tưduy tư biệ, vớ sựphê phán bả thân các môn họ khác nhau là hoàn toàn không hợ lý, rằg việ kế hợ đ sẽgây trởngạ cho tiế trình trình bày và gây khó hiể. Hơ nữ, sựphong phú và tính chấ không đ?ng nhấ củ những môn họ cầ phả xem xét chỉcho phép lồg toàn bộtài liệ ấ vào *mộ* tác phẩ duy nhấ vớ đề kiệ là sựtrình bày phả mang tính chấ phư?ng ngôn hoàn toàn, mà sựtrình bày mang tính chấ phương ngôn nhưvậ, đ?n lượ nó, sẽlạ tạ ra cái *bêngoài* là hệthố hóa mộ cách tùy tiệ".

Xuấ phát từnhững lý do đ, hồ bấ giờMác đ đ tớ kế luận cho rằg nên tiế hành phê phán pháp quyề, đ?o đ?c, chính trịv.v., trong những tậ sách riêng, và kế thúc tấ cảnhững đề đ bằg mộ tác phẩ tổg hợ, bao hàm việ phê phán triế họ duy tâm tưbiệ. Nhưg sựcầ thiế phả đ?u tranh chố phái Hê-ghen cánh tảcũg nhưchố lạ những đ?i biể khác củ ý thứ hệtư sả và tiể tư sả Đ?c đ thúc đ?y Mác phả thay đ?i những dựtính ban đ?u củ mình và tiế hành việ phê phán mộ cách rộg rãi đ?i vớ triế họ duy tâm, tư biệ, gắ liề vớ việ xây dựg những cơsởcho mộ thếgiớ quan mớ, duy vậ - cách mạg. Nhiệ vụnày đ đ?ợ Mác và Ăg-ghen hoàn thành trong những tác phẩ viế chung "Gia đnh thầ thánh" và “ệtưtưởg Đ?c”–571.

101 Mác muố nói đ?n nhà triế họ A-na-kha-xít, ngư?i Xki-phơ mà ngư?i Hy Lạ - theo sựxác nhậ củ nhà sửhọ Hy Lạ Đ-ô-gien La-éc-xơ- coi là mộ trong sốbả nhà hiề triế Hy Lạ. - 577.

102 *Những đ?o luậ tháng Chín* là những đ?o luậ phả đ?ng, do Chính phủPháp ban bốhồ tháng Chín 1835, nhằ hạ chếhoạ đ?ng củ tòa án bồ thẩ và ấ đ?nh những biệ pháp ngặ nghèo chố lạ báo chí. Những đ?o luậ đ dựkiế tăg sốtiề đ?m bả đ?i vớ những báo chí đ?nh kỳ ấ đ?nh việ bỏtù và những khoả tiề phạ lớ đ?i vớ những bài phát biể chố lạ sởhữ và chếđ? nhà nư?c hiệ hành.–584.

103 Bài báo này củ C.Mác nhằ chố lạ A.Ru-gơ là ngư?i đ viế trên tờ"Vorwärts!" vớ bí danh "Mộ ngư?i Phổ.

"Vorwäts!" (“iế lên!” là mộ tờbáo tiếg Đ?c xuấ bả mỗ tuầ hai kỳởPa-ri, từtháng Giêng đ?n tháng Chạ 1844. Ngoài bài báo trên đy củ Mác, báo còn đ?ng cảnhững bài củ Ăg-ghen. Do ảh hư?ng củ Mác là ngư?i tham gia mậ thiế vào công việ biên tậ củ báo từmùa hè nă 1844, báo bắ đ?u mang tính chấ cộg sả chủnghĩ; nó đ phê phán gay gắ những trậ tựphả đ?ng ởPhổ . Theo yêu cầ củ Chính phủPhổ tháng Giêng 1845 nộ các Ghi-dô đ quyế đ?nh trụ xuấ Mác và mộ sốcộg tác viên khác nữ củ báo ra khỏ nư?c Pháp; việ xuấ bả tờ“orwärts!" bịđnh chỉ–591.

104 Đy là nói vềcuộ khở nghĩ củ thợdệ ở Xi-lê-di ngày 4-6 tháng Sáu 1844. Đy là cuộ đ?u tranh giai cấ lớ đ?u tiên giữ giai cấ vô sả và giai cấ tư sả ở Đ?c.–591.

105 "*La Réforme*” ("Cả cách") là báo ra hàng ngày ở Pháp, cơquan củ những ngư?i dân chủcộg hòa tiể tư sả; xuấ bả ở Pa-ri từnă 1843 đ?n nă 1850. Từtháng Mười 1847 đ?n tháng Giêng 1848, Ăg-ghen đ đ?ng mộ loạ bài trên báo này.–591.

106 Mác muố nói đ?n sắ lệh củ vua Phổ- Phri-đích Vin-hem IV - ngày 18 tháng Sáu 1843, ban hành nhân việ các quan chứ chính phủtham dựbữ tiệ củ phái tựdo, tổchứ ở Đuýt-xen-đóc-phơđ? chào mừg Hộ nghịdân

https://thuviensach.vn

biể tỉh Ranh khóa 7; sả lệh cấ công chứ nhà nư?c tham dựvào các cuộ biể tình tương tựnhưvậ.–592.

107 Mác trích Ph.Bê-cơ theo bả dịh tiếg Pháp cuố sách củ Mắ Cu-lố "Suy luậ vềnguồ gố, những thắg lợ, mộ sốvấ đ? cá biệ và ý nghĩ củ khoa kinh tếchính trị (J.R.Mac Culloch. "Discours sur l'origine, les progrès, les objets particuliers, et l'importance de l'économie politique". Genève - Paris, 1825, p.131-132).–597.

108 *Xô-mơxế Hau-dơ*(Somerset House) là tòa lâu đi trên bán đ?o ở phầ tây Luân Đn, trong đ có nhiề cơquan chính phủlàm việ.–599.

109 Mác muố nói đ?n bài ca cách mạg "Sựtàn sát đ?m máu" phổbiế trong các khu vự dệ ở Xi-lê-di ngay trư? c ngày nổ dậ củ thợdệ.–609.

110 Mác trích cuố sách: M.Chevalier. "Des intérêts matériels en France" (M.Sơva-li-ê. “ềnhữg lợ ích vậ chấ ở Pháp” xuấ bả mấ lầ ở Pa-ri và Bruy-xen nă 1838.–613.

111 Đy là nói vềnhữg cuộ khở nghĩ củ công nhân Ly-ông hồ tháng Mư?i mộ 1831 và tháng Tư 1834.–613.

112 *"Những bứ thưtừVúp-pơtan"* là tác phẩ chính luậ đ?u tiên củ Ph. Ăg-ghen; vớ tác phẩ này ông bắ đ?u cộg tác vớ tạ chí "Telegraph für Deutschland" từnă 1839 đ?n nă 1841.

"Telegraph für Deurschland" ("Đệ tín nư?c Đ?c") là tạ chí vă họ, do Gút-xcố sáng lậ, xuấ bả ở Hă-buố từ1838 đ?n 1848. Cuố những nă 30 và đ?u những nă 40, tạ chí này đ biể hiệ những quan để củ tờ"Nư?c Đ?c trẻ.–619.

113 *"Những ngư?i bạ củ ánh sáng"* là mộ trào lư tôn giáo nhẵ chố lạ chủnghĩ kiể thành thố trịtrong nhà thờTin lành chính thố, mộ chủnghĩ mang tính chấ thầ bí cự đan và tính giảnhân giảnghĩ. Sựđ?i lậ này trong tôn giáo là mộ trong những hình thứ biể hiệ sựbấ bình củ giai cấ tư sả Đ?c trong những nă 40 thếkỷXIX đ?i vớ những trậ tựphả đ?ng ở Đ?c.–619.

114 Lấ trong bài thơcủ Gơtơ "Nàng Mi-nhông".–620.

115 Ăg-ghen muố nói đ?n những ngư?i thuộ phái Lu-the, do sựhợ nhấ có tính chấ cưỡg bứ nă 1817 mà bịhợ nhấ vớ phái cả cách (phái Can-vanh) thành giáo hộ phúc âm, và những ngư?i thuộ phái Lu-the cũ- tứ là những ngư?i đ?i lậ vớ sựhợ nhấ đ, những ngư?i tán thành giáo hộ Lu-the "chân chính".–623.

116 Đy là nói vềnhữg bứ thông đệ đ?y những lờ đ dọ và lăg nhụ mà giáo hoàng Gri-gô-ri VII và hoàng đ? Đ?c Hen-rích IV đ trao đ?i cho nhau trong những nă 1075-1076, nhân có cuộ đ?u tranh giữ chính quyề tôn giáo và chính quyề thếtụ nhằ giành quyề bá chủ–630.

117 Đy là nói vềnhữg hành đ?ng chố đ?i củ các hộ thếtụ củ sinh viên Đ?c. Những hộ này, xuấ hiệ ở Đ?c vào đ?u thếkỷXIX, đ tích cự tham gia cuộ đ?u tranh giả phóng củ nhân dân Đ?c chố lạ sựthố trịcủ Na-pô-lê-ông, nhưng vẫ không thoát khỏ những ảh hưởg dân tộ chủnghĩ. Sau Đ?i hộ Viên (1814-1815) nhiề ngườ

https://thuviensach.vn

tham gia các hộ thếtụ này, có xu hư?ng đ?i lậ, đ đ?u tranh cho sựthống nhấ nướ Đ?c và lên tiếg chống lạ chếđ? phả đ?ng trong các quố gia Đ?c, vì thếmà nă 1819 họbịkế tộ là "mịdân" và bịđn áp -630.

118 *Ngày hộ ở Vác-tơbuố do sinh viên Đ?c tổchứ ngày 18 tháng Mư?i 1817 nhân dị kỷ niệ 300 nă cuộ cả cách tôn giáo và kỷniệ 4 nă trậ đnh ở Lai-pxích nă 1813. Ngày hộ đ biế thành cuộ biể tình củ giớ sinh viên có xu hướg đ?i lậ chống lạ chếđ? Mét-téc-ních.–630.*

119 Đy là nói vềHéc-man (Ác-mi-ni-út), lãnh tụcủ bộtộ Sê-ru-xcơ ngư?i cầ đ?u các bộtộ Đ?c đ đnh tan những đ?o quân La Mã ở khu rừg Tơlơbuố (nă thứ9 sau công nguyên). -634.

120 Bài thơ"Các vịthầ Hy Lạ", trong đ Si-lơmô tảthếgiớ củ các vịthầ cổđ?i bằg những nét tươ vui, trong sáng, thì qua sựcả biên củ Stia lạ vang lên nhưlà lờ lên án những ngư?i Hy Lạ về"sựthờcúng tộ lỗ" củ họ–636.

121 Bài bình luậ cuố sách củ I.S.Ph.Vin-clơ“iếg thụcầ”đ đ?ợ đ?ng trên tạ chí "Telegraph für Deutschland", số208, tháng Chạ 1838.–636.

122 Tiếg Đ?c là Recktoratschule - tứ là tên gọ các trườg sơhọ nă lớ tạ tỉh Ranh và Ve-xtơpha-li.–641.

123 "Nướ Đ?c trẻ - xem chú thích 40.–642.

124 Đy là nói vềnhững chủhãng ở Bác-men "Ai-nơvà con trai"; vào những nă 1837-1839, Phrai-li-grát đ làm công cho hãng này.–643.

125 Ngườ ta thấ chủđ? củ chuyệ cổtích dân gian "Nàng công chúa ếh" trong bài thơcủ Phrai-li-grát "Chuyệ chim én" (Schwalbenmärchen"), còn những đ? tài chuyệ có lịh dân gian “àng Bạh tuyế”thì thấ trong bài thơ"Hành trình trên biể cả ("Meerfahrt).–643.

126 "Morgenblatt" là lên gọ tắ củ tờbáo vă họ ra hàng ngày "Morgenblatt für gebildete Leser" ("Báo buổ sáng cho đ?c giảcó họ thứ"), xuấ bả ở Stút-gát và Tuy-bin-ghen từnă 1807 đ?n nă 1865. Trong những nă 1840-1841, báo đ đ?ng mộ sốbài củ Ph.Ăg-ghen vềcác vấ đ? vă họ và nghệthuậ.–644.

127 Lấ trong vởhài kịh củ nhà thơĐ?c Pla-ten, "Ê-đp lãng mạ", hồ III, cảh bố.–645.

128 Môn-ta-nút Ê-rê-mi-ta là ẩ sĩtrong núi. Ăg-ghen gọ nhà vă Đ?c Vin-txen Txúc-can-ma-lô mộ cách châm biế nhưvậ, vì nă 1830 nhà vă này đ xuấ bả cuố "Die Vorzeit der Länder Cleve – Mark, Jülich - Berg und Westphalen" ("Quá khứcủ các vùng Cle-vơ- Mác, I-u-lích - Béc và Ve-xtơpha-li") dướ bí danh Môn-ta-nút.–647.

129 "Königsberger Literatur-Blatt" ("Báo vă họ Khuê-ních-xbéc") chị ảh hư?ng củ tờ"Nư?c Đ?c trẻ, đ đư?c xuấ bả dư?i sựbiên tậ củ A.I-ung ở Khuê-ních-xbéc từnă 1841 đ?n nă 1845.–651.

130 A.Jung. "Briefe über die neueste Literatur". Hamburg, 1837 (A.I-ung. "Những bứ thưvềvă họ hiệ đ?i". Hă-buố, 1837).–651.

131 A.Jung. “önigsberg in Preuen und die Extreme des dortigen Pietismus". Braunsberg, 1840.–652.

https://thuviensach.vn

132 "Hallische Jahrbücher" - xem chú thích 51.–652.

133 Đy là nói vềcuố sách: D.F. Strau. "Die christliche Glaubenslehre in ihrer geschichtlichen Entwicklung und im Kampfe mit der modernen Wissenschaft". Bd.1-2, Tübingen und Stuttgart, 1840-1841 (ĐPh.Stơrau-xơ "Giáo lý Cơ Đ?c trong sựphát triể lịh sửcủ nó và trong cuộ đ?u tranh vớ khoa họ hiệ đ? i". T.1-2, Tuy-bin-ghen và Stút-gát, 1840-1841).–654.

134 L.Börne. “riefe aus Paris” 1-2 Theile, Hamburg, 1832; 3-6 Theile, Paris, 1833 – 1834 (L.Bớ-nơ "Những bứ thư gử từPa-ri". Phầ 1-2, Hă-buố, 1832; phầ 3-6, Pa-ri,1833-1834).–657

135 “einrich Heine über Ludwig Börne” Hamburg. 1840. -661.

136 Pát-cun và Véc-ne là những nhân vậ trong các vởkịh cùng tên củ C.Gút-xcố. –662.

137 V.Cousin. “Über französische und deutsche Philosophie” Nebst einer beurtheilenden Vorrede des Herrn Geheimenraths von Scheling, Stuttgart und Tübingen, 1834 (V.Cu-danh. "Vêtriế họ Pháp và Đ?c". Vớ lờ tựphê phán củ ngài ủ viên Hộ đ?ng cơmậ Phôn Sê-linh. Stút-gát và Tuy-bin-ghen, 1834).–665.

138 Cuố sách mỏg củ Ph.Ăg-ghen: “ê-linh và khả thị Phê phán sựxâm phạ mớ nhấ củ giớ phả đ?ng vào nề triế họ tựdo”(“chelling und die Offenbarung. Kritik des neuesten Reaktionsversuchs gegen die freie Philosophie"), đ?ợ xuấ bả vô danh ở Lai-pxích, tháng Tư1842.–666.

139 Nói vềcuố sách khuyế danh củ B.Bau-ơ"Die Posaune des jüngsten Gerichts über Hegel den Atheisten und Antichristen. Ein Ultimatum". Leipzig, 1841) (“iếg kèn củ ngày phán xét cuố cùng đ?i vớ Hê-ghen, con ngườ vô thầ và phả Chúa. Tố hậ thư". Lai-pxích. 1841).–668.

140 Bài bình luậ củ Ê.May-en vềcuố sách củ A.I-ung, “hữg bài giảg vềvă họ hiệ đ?i củ ngườ Đ?c", đ?ng trên "Rheinische Zeitung" các số149-151, ngày 29-31 tháng Nă 1842.–668.

141 Ám chỉđ?n ý đ? không đư?c thự hiệ củ A.I-ung muố trởthành nhà truyề giáo sau khi tố nghiệ khoa thầ họ.–670.

142 Bài báo này Ăg-ghen đ?nh viế cho tờnguyệ san củ phái cấ tiế "Der deutsche Bote aus der Schweiz”("Tin tứ nư?c Đ?c từThụ Sĩ?) do G.Héc-vềh dựđ?nh xuấ bả ở Xuy-rích vào nă 1842, thay cho tậ san cùng tên xuấ bả tạ đ. Nhưng, kếhoạch xuấ bả tờnguyệ san mớ đ không thự hiệ đ?ợ, và những bài báo dành cho nó đ đ? ợ in vào mùa hè nă 1843 dư?i dạg mộ vă tậ "Einundzwanzig Bogen aus der Schweis" ("Hai mươ mố tờtừThụ Sĩ).–671.

143 C.L.Ha-lơ luậ gia và sửgia phả đ?ng ngườ Thụ Sĩ trong tác phẩ gồ 6 tậ củ mình "Sựphụ hưg khoa họ vềnhà nướ" ("Restauration der Staats -Wissenschaft") xuấ bả từnă 1816 đ?n 1834, đ tán thành phụ hồ hoàn toàn chếđ? chuyên chếphong kiế và khôi phụ lạ tư tưởg nhà nư?c phư?ng hộ - đ?ng cấ thờ trung cổ mộ tư tưởg phả đ?ng.–673.

https://thuviensach.vn

144 Đy là nói vềviệ Phri-đích Vin-hem IV, nă 1841, ban cho phái Lu-the cũquyề thành lậ nhà thờriêng củ họ–675.

145 Đy là nói vềviệ bắ giam đ?i giáo chủở Khuên, nhân cái gọ là "ụnổ loạ ởKhuên", hoặ "Vụnổ loạ củ nhà thờ (xem chú thích 7).–675.

146 Ăg-ghen muố nói đ?n những lờ hứ thẹ long trọg mà nă 1840 Phri-đích Vin-hem IV tuyên bốnhân dị ông ta chấ nhậ những lờ tuyên thệtrung thành củ các đàn đ?i biể các tỉh và thành phốcủ Phố(Khuê-rích-xbéc, Brê-xláp, v.v.); nhà vua tuyên bốsẽ"quan tâm đ?n hạh phúc củ tấ cảmọ đ?ng cấ và mọ tôn giáo".–679.

147 Hiế chương nhân dân, bao gồ những yêu sách củ phái Hiế chương, đ đ?ợ công bốngày 8 tháng Nă 1838 vớ tư cách là mộ dựluậ đ? đ?a ra nghịviệ; bả hiế chương này gồ sáu đề: quyề đ?u phiế phổthông (cho nam giớ từ21 tuổ trởlên), bầ cửquố hộ hàng nă, bỏphiế kín, coi các khu bầ cửlà ngang nhau, xóa bỏđề kiệ vềtài sả đ?i vớ ứg cửviên vào nghịviệ, chếđ? trảlư?ng cho đ?i biể quố hộ.–683.

148 Ăg-ghen muố nói đ?n mư toan củ công nhân Anh đ?nh tiế hành tổg bãi công trong mộ sốvùng công nghiệ (Lan-kê-sia, I-oóc-sia v.v.) vào tháng Tám 1842. Cuộ bãi công này ở mộ sốnơ đ chuyể thành cuộ xung đ?t vũtrang vớ binh lính và cảh sát.–690.

149 "The Examiner" ("gườ quan sát" là tờtuầ báo Anh có khuynh hướg tựdo - tư sả, xuấ bả ở Luân Đn từnă 1808 đ?n nă 1881.–693.

150 Đ?ng minh chống những đ?o luậ về ngũcố do các chủxư?ng Cố-đn và Brai-tơở Man-se-xtơsáng lậ nă 1838. Cái gọ là những đ?o luậ vềngũcố, nhằ hạ chếhoặ cấ nhậ ngũcố củ nướ ngoài, đ?ợ ban hành ở Anh vì lợ ích củ những quý tộ - chủđ?t lớ. Nêu yêu sách đi tựdo thương mạ hoàn toàn, đ?ng minh đi xóa bỏnhững đ? o luậ vềngũcố, vớ mụ đch hạtiề công củ công nhân và làm yế đ?a vịkinh tếvà chính trịcủ giớ quý tộ ruộg đ?t. Đ?ng minh mưu toan lợ dụg quầ chúng công nhân. Nhưng cũg chính vào thờ kỳ này, những công nhân tiên tiế nướ Anh đ đ vào mộ phong trào công nhân đ?c lậ, đ hình thành vềmặ chính trị(phong trào Hiế chương).

Cuộ đ?u tranh giữ giai cấ tưsả công nghiệ và giớ quý tộ ruộg đ?t vì những đ?o luậ vềngũcố, đ kế thúc vào nă 1846 bằg việ chấ nhậ dựluậ bãi bỏnhững đ?o luậ đ.–693.

151 *Sliding - Scale* (thang thuếlinh đ?ng) là chếđ? quy đ?nh thuếngũcố đ?ợ thự hành ở Anh, theo đ thì mứ thuếtỷlệnghịh vớ mứ giá cảngũcố ở thị trư?ng trong nướ.–694.

152 Đy là nói vềcông nhân thành Bôn-tơ (gầ Man-se-xtơ.–697.

153 Đy là nói vềcuộ cả cách quyề bầ cửđư?c nghịviệ Anh tiế hành vào tháng Sáu 1832. Cuộ cả cách này nhằ chống lạ đ?c quyề chính trịcủ giớ quý tộ ruộg đ?t và tài chính, và nó mởđ?ờg cho các đ?i biể củ giai cấ tư sả công nghiệ đ vào nghịviệ. Giai cấ vô sả và giai cấ tiể tư sả, vố là lự lượg chủyế trong cuộ đ?u tranh cho cả cách, đ bịgiai cấ tư sả tựdo lừ dố và không nhậ đ?ợ quyề bầ cử–699.

https://thuviensach.vn

154 *Việ* giả *phóng những ngư?i theo đ?o Thiên chúa* – tứ là việ nghịviệ Anh xóa bỏnhững sựhạ chếquyề củ những ngư?i theo đ?o Thiên chúa nă 1829. Những ngườ theo đ?o Thiên chúa - phầ đng là ngư?i Ai-rơ-len - đ?ợ quyề bầ cửvào nghịviệ và giữmộ vài chứ vựtrong chính phủ đ?ng thờ mứ thuếvềtài sả hạ đ?nh cho tư cách ứg cửlạ tăg gấ nă lầ. Nhờthủđạ này, các giai cấ cầ quyề ở Anh hy vọg kéo giai cấ tư sả Ai-rơlen vềphía mình và chia rẽphong trào dân tộ Ai-rơlen.–699.

155 *Những tín đ? không theo quố,* giáo là những đ?i diệ củ các giáo phái và các xu hướg ở Anh, trên mộ mứ đ? này hay mộ mứ đ? khác từbỏnhững giáo lý củ nhà thờchính thố ởAnh.–703.

156 *Hộ Hiế chương toàn quố,* thành lậ trong tháng Bả 1840, là đ?ng công nhân có tính chấ quầ chúng đ?u tiên trong lịh sửphong trào công nhân, vào những nă phong trào Hiế chư?ng lên cao có tớ bố chụ ngàn hộ viên. Hoạ đ?ng củ hộ thểhiệ sựthiế thố nhấ vềtư tưởg và sách lượ trong hộ viên và hệtưtư?ng tiế tư sả trong đ sốthủlĩh củ phong trào Hiế chư?ng. Sau khi phong trào Hiế chư?ng thấ bạ vào nă 1848, hộ bịsa sút và ngừg hoạ đ?ng vào những nă 50.–709.

157 *"Tiên tri củ lý trí* ("The Oracle of Reason") là mộ tạ chí vô thầ ra hàng tuầ, xuấ bả từnă 1841 đ?n nă 1843 ở Luân Đn và nhiề thành phốkhác củ Anh.–712.

158 J.J.Rousseau. "Du Contrat social; ou Principes du droit politique". Amsterdam, 1762 (G.G.Rút-xô. “ềkhếướ xã hộ; hay Những nguyên lý củ quyề chính trị?. Am-xtéc-đm, 1762).

"Système de la Nature ou Des Lois du Monde Physique et du Monde Moral". Par M.Mirabaud, Secrétaire Perpétuel et l'un des Quarante de l'Académie Francaise. Londres, 1770 (“ệthố củ tựnhiên, hay Vềnhững quy luậ củ thếgiớ vậ chấ và củ thếgiớ tinh thầ". Tác phẩ củ ngài Mi-ra-bô, thư ký vĩh viễ và mộ trong sốbố mư?i ủ viên củ Việ hàn lâm Pháp. Luân Đn, 1770). Tác giảthậ sựcủ cuố sách là nhà duy vậ Pháp P.H.Hôn-bách; ông này đ dùng tên củ vịthưký củ Việ hàn lâm Pháp G.B.Mi-ra-bô, chế nă 1760, đ? giữbí mậ.–714.

159 L.Stein. "Der Socialismus und Communismus des heutigen Frankreichs". Leipzig. 1842 (L.Stai-nơ "Chủnghĩ xã hộ và chủnghĩ cộg sả củ nướ Pháp hiệ đ?i". Lai-pxích, 1842).–716.

160 *Sựhợ nhấ Anh - Ai-rơlen* do Chính phủAnh gán ép cho Ai-rơlen sau vụđn áp cuộ khở nghĩ củ Ai-rơlen nă 1798. Sựhợ nhấ này có hiệ lự từngày 1 tháng Giêng 1801, đ thủtiêu những dấ vế cuố cùng củ chếđ? tựtrịAi-rơlen và đ hủ bỏnghịviệ Ai-rơlen. Yêu sách đi huỷbỏsựhợ nhấ (Repeal of Union) đ trởthành khẩ hiệ phổbiế nhấ ở Ai-rơlen từnhững nă 20 thếkỷXIX. Nhưg phái tựdo tư sả cầ đ?u phong trào dân tộ (Ô'Cô-nen và những ngườ khác) chỉcoi việ cổđ?ng đi xóa bỏsựhợ nhấ là phương tiệ đ? khi Chính phủAnh có những như?ng bộnhỏcho giai cấ tư sả Ai-rơlen. Nă 1835, sau khi đ cấ kế vớ đ?ng Vích ở Anh, Ô'Cô-nen đ đnh chỉviệ cổđ?ng nói chung. Song, do tác đ?ng củ phong trào quầ chúng, nă 1840, phái tựdo Ai-rơlen đ bịbắ

https://thuviensach.vn

buộ phả thành lậ Hộ Ri-pi-lơ(củ những ngư?i đi hủ bỏsựhợ nhấ) mà họcốgắg hướg vào con đư?ng thỏ hiệ vớ các giai cấ cầ quyề ở Anh.–716.

161 *Tá đề chính (quá đề)* - là ngư?i trung gian thuê ruộg củ chủruộg rồ đm chia nhỏđ? cho thuê lạ. Ở Ai-rơlen, giữ chủruộg và những ngư?i thự sựcày ruộg, đi khi có tớ hàng chụ kẻtrung gian.–718.

162 Vớ bài báo *"Những thắg lợ củ phong trào cả cách xã hộ trên lụ đ?a"*, Ăg-ghen bắ đ?u cộg tác vớ tuầ báo củ những ngư?i xã hộ chủnghĩ Anh thuộ phái Ô-oen "The New Moral World: and Gazette of the Rational Sociely" ("Thếgiớ đ?o đ?c mớ và Báo củ mộ xã hộ hợ lý". Sựcộg tác củ Ăg-ghen vớ cơquan ngôn luậ này tiế tụ cho tớ tháng Nă 1845. Bài báo củ Ăg-ghen có rút ngắ đi chút, cũg đ?ợ đ?ng trên tờbáo củ phái Hiế chươg "The Northern Star" ("Ngôi sao bắ đ?u", các số313 và 315, ngày 11 và 25 tháng Mư?i mộ 1843.–721.

163 Đy là nói tớ nhóm các nhà xã hộ chủnghĩ - không tưởg Anh, đ tổchứ công xã "Hòa hợ ở Hem-côm-mơ (ngoạ ô Luân Đn) vào nă 1842; những môn đ? củ nhà thầ bí Anh G.P.Gri-vơxơ các nhà xã hộ chủnghĩ ở Hem-côm-mơ tuyên truyề sựtựlư dư?ng vềđ?o đ?c và lố sống khắ khổ công xã tồ tạ không lâu và chẳg mấ chố đ tan rã.–723.

164 *"La Phalange"* ("Pha-lăg-giơ?) là cơquan củ phái Phu-ri-ê, xuấ bả ở Pa-ri từnă 1832 đ?n nă 1849; nhiề lầ thay đ?i tên gọ, đ?nh kỳ quy mô và khuôn khổ Trong những nă 1840-1843, xuấ bả mộ tuầ 3 kỳ Do phái Phu-ri-ê xuấ bả tờbáo hàng ngày "La *Démocratie* pacifique" ("Nề dân chủhòa bình") từtháng Tám 1843, nên "La Phalange"đ trởtrành mộ tạ chí lý luậ.–726.

165 *Hộ công nhân – bình quân chủnghĩ* là hộ kín củ những ngư?i cộg sả Pháp - thuộ phái Ba-bớ, xuấ hiệ nă 1840 và bao gồ chủyế là công nhân. *Hộ những ngư?i nhân đ?o* là hộ kín củ những ngư?i cộg sả theo Ba-bớ, vào nă 1841 đàn kế chung quanh tờbáo "L'Humanitaire" ("Ngư?i bả vệnhân loạ"). Những hộ này chị ảh hư?ng củ tư tư?ng T.Đ-da-mi và thuộ khuynh hư?ng cách mạg và duy vậ trong chủnghĩ cộg sả không tư?ng ở Pháp.–728.

166 Cuộ tranh luậ công khai giữ Giôn Oát-xơ hồ bấ giờlà ngư?i tuyên truyề tích cự cho chủnghĩ Ô-oen và diễ giảthuộ phái Hiế chươg G.Be-xtao, đ xả ra ở Man-se-xtơvào những ngày 11, 12 và 13 tháng Mư?i 1843. Hình nhưPh.Ăg-ghen có tham gia vào cuộ tranh luậ này.–730.

167 P.J.Proudhon. "Qu'est-ce que la propriété? ou Recherches sur le principe du droit et du gouvernement". Paris, 1840 (P.G.Pru-đng. "ở hữ là gì? hay Nghiên cứ vềnguyên tắ pháp quyề và cai trị, Pa-ri. 1840).–732.

168 *"Le Populaire de 1841"* ("Báo nhân dân 1841") là cơquan tuyên truyề củ chủnghĩ cộg sả I-ca-ri không tư?ng hòa bình xuấ bả ở Pa-ri từnă 1841 đ?n nă 1852, do Ê.Ca-bê làm chủbiên cho tớ nă 1849. Báo đ?t tên như vậ đ? phân biệ vớ tuầ báo cấ tiế "Populaire", do Ca-bê xuấ bả vào những nă 1833 - 1835.–732.

https://thuviensach.vn

169 *"Tạ chí đ?c lậ"* ("La Revue indépendante") là tờnguyệ san chính trị- xã hộ, chị ảh hư?ng củ chủnghĩ xã hộ không tưởg; xuấ bả ở Pa-ri từtháng Mư?i mộ 1841 đ?n tháng Hai 1848, vớ sựbiên tậ củ P.Lơru, Gioóc-giơXăg và L.Vi-ác-đ.–732.

170 *"Thếhệtrẻ*("Die junge Generation") là tạ chí ra hàng tháng, cơquan tuyên truyề chủnghĩ cộg sả bình quân không tưởg, do Vai-tlinh xuấ bả ở Thụ Sĩtháng Chín 1841 đ?n tháng Nă 1843. Trướ tháng Giêng 1842 tạ chí này đ?ợ xuấ bả dư?i tên gọ "Der Hülferuf der deülschen jugend" ("Tiếg gọ giúp đ? thanh niên Đ?c").–735.

171 W.Weitling. "Garantien der'Harmonie und Freiheit". Vivis, 1842.–736.

172 Ở đây Ăg-ghen dự vào bả tóm tắ cuố sách củ Vai-tlinh "Phúc âm củ những ngư?i tộ lỗ nghèo khổ? ("Das Evangelium der armen Sünder"), do Vai-tlinh công bốvào tháng Nă 1843. Cuố sách củ Vai-tlinh mãi tớ nă 1845 mớ đư?c xuấ bả ở Béc-nơvớ tên gọ là "as Evangelium eines armen Sünders" ("Phúc âm củ mộ ngư?i tộ lỗ nghèo khổ).–736.

173 Ăg-ghen muố nói tớ cuố sách "Die Kommunisten in der Schweiz nach den bei Weitling vorgefundenen Papieren. Wönliche Abdruck des Kommissionalberichtes an die H.Regierung des Standes Zurich". Zurich, 1843 ("Những ngư?i cộg sả ở Thụ Sĩ theo tài liệ bắ đ?ợ ởVai-tlinh. Toàn vă bả báo cáo củ ủ ban gử chính phủbang Xuy-rích". Xuy-rích, 1843). Tác giảcuố sách là luậ gia và chính khách phả đ?ng ngư?i Thụ Sĩ I.C.Bluyn-tsơli.–736.

174 Đy là nói vềbài vă châm biế củ Ph.Ăg-ghen "Sê-linh và khả thị.–739.

i75 Vì cuố sách củ mình: "Cuộ tranh cãi củ sựphê phán vớ nhà thờvà nhà nướ" ("er Streit der Kritik mit Kirche und Staat". Charlottenbung, 1843), mà E.Bau-ơbịkế án 4 nă tù, còn cuố sách thì bịChính phù Phổtịh thu.–743.

176 *"The Times"* ("Thờ báo") là báo hàng ngày hế sứ lớ ở Anh có khuynh hướg bả thủ thành lậ ở Luân Đn nă 1785.–745.

177 *"Phoi-tơlan"* ("Voigtland") là tên ngư?i ta đ?t cho mộ trong những khu công nhân ở Béc-lin; *Xanh-giai-xơ*(Saint-Giles) là khu ngư?i nghèo ở Luân Đn.–745.

178 "*Lượ thả phê phán khoa kinh tếchính trị" là tác phẩ kinh tếđ?u tiên củ Ph.Ăg-ghen trong đ ông đ?ng trên quan để củ chủnghĩ xã hộ đ? xem xét chếđ? kinh tếcủ xã hộ tư sả và những phạ trù cơbả củ khoa kinh tếchính trịtưsả. Vềsau, Mác đ đnh giá cao tác phẩ đ củ Ăg-ghen, gọ nó là "Lượ thả thiên tài phê phán những phạ trù kinh tế (xem lờ tự viế cho tác phẩ "Góp phầ phê phán khoa kinh tếchính trị? -1859). Tuy nhiên, khi chứg minh vềbư?c chuyể dứ khoát củ Ăg-ghen từchủnghĩ duy tâm sang chủnghĩ duy vậ, và từchủnghĩ dân chủ- cách mạg sang chủnghĩ cộg sả, tác phẩ này vẫ chư hoàn toàn thoát khỏ ảh hư?ng củ*

https://thuviensach.vn

chủnghĩ cộg sả đ?o đ?c, "triế họ". Ởmộ sốđạ phê phán xã hộ tư sả, Ăg-ghen còn xuấ phát từnhữg nguyên tắ trừ tượg củ tính nhân đ?o và tính đ?o đ?c chung củ con ngư?i.–747.

179 A.Smith. "An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations". London, 1776 (A.Smít, "Nghiên cứ vềbả chấ và nguyên nhân giàu có củ các dân tộ". Luân Đn, 1776).–750.

180 J.Wade. "History of the Middle and Working Classes". 3rd ed., London, 1835.–771.

181 A.Alison. "he Principles of Population, and their Connection with Human Happiness"Vol. 1 – 2, London, 1840 (A.A-li-xơ, những nguyên lý vềnhân khẩu và mố quan hệgiữ chúng vớ hạh phúc củ nhân loạ". Tậ 1 - 2. Luân Đn, l840).–774.

182 "Mác-cút" là bí danh củ tác giảcuố cách xuấ bả ở Anh vào cuố những nă 30 thếkỷXIX, trong đ tác giảtuyên truyề họ thuyế thù ghét con ngư?i củ Man-tút.–776.

183 Đy là nói về"?ạ luậ vềnhữg ngư?i nghèo" mớ, đ?ợ thông qua ở Anh vào nă 1834. Theo đ?o luậ này thì chỉcho phép giúp đ? ngư?i nghèo dướ mộ hình thứ thôi, đ là đ?a hợtớ các trạ lao đ?ng vớ chếđ? nhà tù khổsai, mà nhân dân gọ là "những ngụ Ba-xti-ơcho ngư?i nghèo".–776.

184 A.Alison. "The Principles or Populalion...". Vol. 1. London, 1840, p. 548.–781.

185 A.Ure. "The Philosophy of Manufactures", London, 1835.–785.

186 Ăg-ghen muố nói tớ tác phẩ mà ông đ?nh viế vềlịh sửxã hộ Anh; tài liệ cho tác phẩ này đ đ?ợ ông thu thậ trong thờ gian ông ở nướ Anh (tháng Mư?i mộ 1842 - tháng Tám 1844). Trong tác phẩ này Ăg-ghen đ?nh dành mộ chư?ng riêng đ? viế vềtình cảh củ công nhân Anh. Vềsau, Ăg-ghen thay đ?i ý đ?nh củ mình và quyế đ?nh viế mộ tác phẩ riêng vềgiai cấ vô sả Anh; tác phẩ này đư?c viế sau khi Ăg-ghen trởvềĐ?c. Cuố "Tình cảh củ giai cấ lao đ?ng ở Anh" đ xuấ bả ở Lai-pxích vào nă 1845.–786.

187 Đy là nói vềviệ bãi bỏđ?o luậ vềsựtuyên thệnă 1828, theo đ?o luậ này thì chỉcó những ngư?i thuộ giáo hộ Anh mớ đ?ợ giữcác chứ vụnhà nướ. - 789.

188 "Laissez faire, laissez aller" ("Hãy đ? cho tựdo hành đ?ng") là công thứ củ các nhà kinh tếhọ tư sả thuộ phái tựdo thương mạ và tán thành việ nhà nư?c không can thiệ vào lĩh vự quan hệkinh tế–803.

189 Đy là nói về"Luậ cương sơbộvềcuộ cả cách triế họ" củ L.Phoi-ơbắ, công bốnă 1843 trong tậ thứhai củ vă tậ "Anekdota zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik" ("Những cái mớ trong triế họ và chính luậ Đ?c hiệ đ?i").–814.

190 Những khu di dân trong nư?c (Home-colonies) - Ô-oen đ?t tên cho các hộ cộg sả kiể mẫ củ mình như vậ.–823.

191 Ăg-ghen cũg đnh giá như vậ vềCác-lai-lơtrong mộ chú thích viế cho cuố sách củ ông: "Tình cảh củ giai cấ lao đ?ng ở Anh" (1845). Trong lầ xuấ bả thứhai bằg tiếg Đ?c (1892) cuố sách này, Ăg-ghen đ bổsung

https://thuviensach.vn

vào chú thích ấ nhưsau: "Nhưg cuộ phả cách mạg tháng Hai đ làm cho Các-lai-lơtrởthành mộ kẻphả đ? ng hoàn chỉh; ở ông ta sựcă giậ chính đng bọ phi-li-xtanh đ biế thành sựcàu nhàu đ?c đ?a có tính chấ phi-xi-xtanh đ?i vớ làn sóng lịh sửđ hấ ông ta lên bờ.–824.

192 Ăg-ghen muố nói tớ những phát kiế củ nhà bác họ Anh Blê-cơ ngư?i đ dự vào phư?ng pháp sốlượg, đ?t cơsởcho cái gọ là hóa họ vềkhí nén; củ nhà khoa họ Anh Pri-xtơli, bằg con đ?ờg thự nghiệ đ tìm ra dưỡg khí; và củ nhà khoa họ Pháp La-voa-di-ê, đ giả thích phát minh đ vềmặ lý luậ và đ bác bỏthuyế nhiên tố Vào thờ gian này, Ăg-ghen chưa biế đ?n những phát kiế khoa họ và những phát minh kỹthuậ ở Nga; đ?c biệ là ông chưa biế đ?n những tác phẩ củ Lô-mô-nô-xố, ngư?i mà vào giữ thếkỷ XVIII đ xây dựg những cơsởkhoa họ cho hóa họ, khi đ? xuấ phép phân tích đ?nh lượg và môn nguyên tửhóa họ, và khám phá ra quy luậ vềbả tồ vậ chấ.–827.

193 Khi Ăg-ghen viế bài báo củ mình, lịh sửquan hệruộg đ?t ở Anh còn chư đư?c nghiên cứ; những công trinh nghiên cứ lịh sửsau đ đ xác đ?nh rằg vào thếkỷXV – XVII; các copyholder (những ngư?i nắ giữruộg đ?t theo bả sao trong công bạ- tứ là những tá đề suố đ?i hoặ tá đề thừ kế nộ tô phong kiế) hợ thành quầ chúng cơbả củ giai cấ nông dân Anh. Các thuậ ngữvilains, bordars, cottars đư?c khoa họ hiệ đ?i coi là những loạ nông nô khác nhau ởnư?c Anh thờ trung cổ –834.

194 Nă 1892, Ăg-ghen đ bổsung như sau vào mộ chú thích tương tựtrong cuố "ình cảh củ giai cấ lao đ?ng ở Anh": "Khái luậ lịh sửvềcuộ cách mạg công nghiệ viế ở đy trong mộ vài chi tiế không đ?ợ chính xác, nhưg trong những nă 1843 – l844, không có nguồ nào tố hơ".–849.

195 W.Godwin. "Au Enquiry Concerning Political Justice and its Influence on General Virtue and Happiness". Vol. 1-2, Lon don, 1793 (U.Gố-uyn. "Nghiên cứ vềsựcông bằg chính trịvà ảh hưởg củ nó đ?i vớ mỹđ?c chung và hạh phúc". T. 1-2, Luân Đn, 1793).–850.

196 Đy là nói vềcuố sách củ nhà sửhọ phả đ?ng ngư?i Đ?c, Ph.Rau-mơ "Nư?c Anh nă 1835" (F.Raumer. "England im Jahre 1835"), nă 1836, xuấ bả ở Lai-pxích thành hai phầ.–854.

197 Tesr - Act (Pháp lệh vềsựtuyên thệ nă 1673 đi hỏ những ngư?i giữcác chứ vụnhà nư?c phả thừ nhậ giáo lý củ nhà thờAnh. Nhằ chống lạ sựphả ứg củ nhà thờThiên chúa giáo hồ bấ giờ pháp lệh này vềsau đ biế thành công cụđ?u tranh chống lạ các giáo phái và trào lưu tôn giáo không chị thừ nhậ, trên mứ đ? này hay mứ đ? khác, những giáo lý củ nhà thờchính thống Anh.

Habeas Corpus Act (Luậ bả hộthân thểcon ngư?i) đ?ợ nghịviệ Anh thông qua nă 1679, vềthự chấ củ Habeas Corpus, xem tậ này, tr.876.

Bill of Rights (Dựluậ vềquyề) đ?ợ nghịviệ Anh thông qua nă l689, đ hạ chếquyề củ nhà vua mộ cách có lợ cho nghịviệ, và đ củg cốsựthỏ hiệ - đ?t đ?ợ do cuộ đ?o chính nă 1688 - giữ bọ quý tộ ruộg đ?t và giai cấ tư sả tài chính và thư?ng mạ lớ trên.–855.

https://thuviensach.vn

198 Đy là nói vềtác phẩ củ luậ sư U.Blếh-xtôn ngư?i Anh: "Bình luậ vềluậ pháp Anh" (W.Blackstone. "Commentaries on the Laws of England"), xuấ bả nă 1765 - 1769, và vềcuố sách củ luậ sư G.L.Đ?-lôn-mơngư?i Thụ Sĩ "Hiế pháp nư?c Anh" (J.L.Delolme. "Constitution de l'Angleterre" công bốnă 1771. Cảhai tác phẩ này đ?u tán dư?ng chếđ? quân chủ- lậ hiế ở Anh.–857.

199 *Magna Charta* - Magna Charta Libertatum (Đ?i Hiế chương tựdo) là mộ vă kiệ mà bọ đ?i phong kiế nổ loạ, đ?ợ giớ hiệ sĩvà thịdân ủg hộ đ trao cho vua Anh Giăg không có đ?t. Bả Hiế chương, đư?c ký ngày 15 tháng Sáu 1215, đ hạ chếquyề củ nhà vua, chủyế có lợ cho bọ đ?i phong kiế, và có mộ vài như?ng bộđ?i vớ các tầg lớ hiệ sĩvà các thành phố còn đ?i vớ nông nô, tứ đm dân chúng cơbả, thì bả hiế chương này không đm lạ mộ quyề nào cả–857.

200 Đy là nói vềcuộ đ?u tranh củ quầ chúng nhân dân rộg rãi đi cả cách bầ cửở Anh, mà đ?nh cao là nă 1831.–862.

201 *Ba mươ chín đề khoả* là tín đề củ nhà thờAnh, đư?c nghịviệ Anh thông qua vào nă 1571.–870.

202 *Corporation Act* (Sắ lệh vềphư?ng hộ), thông qua nă 1661, đi hòi những ngư?i giữnhững chứ vụdo đ?ợ bầ cửra (chủyế là cơquan quả lý thành phố phả thừ nhậ những giáo lý củ nhà thờAnh.–870.

203 *Ri-pi-lơ*- xem chú thích 160.–875.

204 *"The Northern Star"* ("Ngôi sao bắ đ?u" là tuầ báo Anh, cơquan trung ư?ng củ phái Hiế chương; đ?ợ thành lậ nă 1837, báo đ xuấ bả cho đ?n nă 1852, lúc đ?u ở Lít-xơ còn từtháng Mư?i mộ 1844 thì ở Luân Đn. Ngư?i sáng lậ và chủbiên củ tờbáo đ là Ph.Ô'Cô-no; trong những nă 40. G.Hác-ni cũg tham gia biên tậ báo đ. Ph.Ăg-ghen đ cộg tác vớ báo này từtháng Chín 1845 tớ tháng Ba 1848.–876.

205 *"The New Moral World'* ("Thếgiớ đ?o đ?c mớ") là tuầ báo củ những ngư?i xã hộ chủnghĩ không tưởg do R.Ô-oen sáng lậ nă 1834; xuấ bả cho đ?n nă 1846, lúc đ?u ở Lít-xơ còn từtháng Mườ 1841 thì ở Luân Đn. Ph.Ăg-ghen đ cộg tác vớ báo này từtháng Mư?i mộ 1843 đ?n tháng Nă 1845.–876.

206 A.Fonblanque. "England under Seven Administrations". Vol. I – III, London, 1837.–882.

207 *Ca-rô-li-na* - xem chú thích 59.–882.

https://thuviensach.vn

THÂN THẾ VÀ SỰNGHIỆ

CỦA C.MÁC

(1818 - Tháng Tám 1844)

1818

5 tháng Nă Các Mác sinh tạ thành phốTơria (tỉh Ranh củ Phổ.

1830

Mùa thu Mác vào họ ở trờg trung họ Tơria.

1835

24 tháng Chín Mác họ xong chơg trình trung họ ở Tơria và nhậ bằg tố nghiệ.

15 tháng Mờ Mác vào họ khoa luậ trờg đ?i họ tổg hợ Bon.

1836

Nử sau tháng Mờ Mác tớ Béc-lin và ngày 22 tháng Mờ đợ nhậ làm sinh viên củ trờg đ?i họ tổg hợ Béc-lin, tạ đy Mác tiế tụ họ khoa luậ.

Cuố 1836-1838 Ngoài việ họ tậ tạ khoa luậ, Mác còn nghiên cứ triế họ, lịh sửcũg nh lịh sửnghệthuậ, dịh các tác phẩ củ các tác giảcổđể sang tiếg Đ?c, họ tiếg Anh và tiếg I-ta-li-a.

1837

Tháng Tư - tháng Tám Mác tăg cườg nghiên cứ triế họ củ Hê-ghen và làm quen vớ phái Hê-ghen cánh tả B.Bau-ơ Ph.Cố-pen và nhữg ngư?i khác.

10 tháng Mư?i mộ Trong thưgử cho bố Mác mô tảcuộ sốg và côg việ họ tậ củ mình ở Béc-lin.

https://thuviensach.vn

1839

Đ?u nă 1839 - tháng Ba 1841 Mác nghiên cứ triế họ Hy Lạ, chủyế là những quan để triế họ tựnhiên củ nhà triế họ duy vậ Ê-pi-quya. Mác viế luậ án tiế sĩvớ đ? tài: "Sựkhác nhau giữ triế họ tựnhiên củ Đ-mô-crít và triế họ tựnhiên củ Ê-pi-quya".

1841

30 tháng Ba Mác tố nghiệ trườg đ?i họ tổg hợ Béc-lin.

6 tháng Tư Mác gử cho chủnhiệ khoa triế họ trư?ng đ?i họ tổg hợ I-ê-na bả luậ án củ mình: "Sựkhác nhau giữ triế họ tựnhiên củ Đ-mô-crít và triế họ tựnhiên củ Ê-pi-quya"

15 tháng Tư Mác nhậ bằg tiế sĩtriế bọ.

Giữ tháng Tư Mác từBéc-lin đ?n Tơria.

Đ?u tháng Bả Mác đ?n Bon vớ ý đ?nh làm phó giáo sư tạ trườg đ?i họ tổg hợ Bon.

Khoảg tháng Bả Mác nghiên cứ tác phẩ củ L.Phoi-ơbắ: "Bả chấ đ?o Cơ Đ?c"

Mùa thu Do mộ loạ những nhà bác họ tiế bộbịgạ ra khỏ công tác giảg dạ lạ các trườg đ?i họ, Mác từbỏý nghĩvềgiảg đ?ờg đ?i họ. Báo chí trởthành diễ đn đ? tuyên truyề những quan

để dân chủ- cách mạg củ ông.

1842

Giữ 15 tháng Giêng Mác viế cho tờ"Deutsche Jahrbỹcher" ("Niên giám Đ?c"), *và 10 tháng Hai* tạ chí củ phái Hê-ghen cánh tả bài "Nhậ xét bả chỉthị mớ nhấ vềchếđ? kiể duyệ củ Phổ. Do đề kiệ kiể duyệ, bài này không đ?ợ đ?ng ở tạ chí "eutsche Jahrbücher" mà đ?ng trong tậ đ?u củ Tậ vă "Anekdota zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik" ("Những cái mớ trong triế họ và chính luậ Đ?c hiệ đ?i") xuấ bả vào tháng Hai 1843 ở Thụ Sĩ

Cuố tháng Giêng Mác viế bài báo "Lu-the vớ tư cách là thẩ phán trọg tài giữ Stơrau-xơvà Phoi-ơbắ". Bài này in trong tậ thứhai củ Tậ vă "Anekdota" nă 1843.

Tháng Tư Mác bắ đ?u cộg tác vớ tờ"Rheinische Zeitung" ("Nhậ báo tỉh Ranh") - cơquan củ giai cấ tư sả đ?i lậ ở Ranh. Mác viế cho báo này bài "Những cuộ tranh luậ củ Hộ nghị dân biể khóa 6 củ tỉh Ranh

https://thuviensach.vn

(bài thứnhấ). Những cuộ tranh luậ vềtựdo báo chí và vềviệ công bốcác biên bả củ Hộ nghịcác đ?ng cấ". Bài báo này đ?ng trong các phụ trương củ tờ"Rheinische Zeitung" trong tháng Nă 1842.

Tháng Sáu Mác viế cho tờ"Rheinische Zeitung" bài báo thứhai nói về những cuộ tranh luậ củ Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh. Bài báo này nói vềvấ đ? xung đ?t giữ Chính phủ Phổvà nhà thờThiên chúa giáo đ không đ?ợ sởkiể duyệ cho in.

Giữ 29 tháng Sáu Mác viế bài báo vớ nhan đ? "'Bài xã luậ báo "Kölnische Zeitung"
và 4 tháng Bả số179". Bài này đ?ng trong các phụtrư?ng củ tờ"heinische Zeitung" ngày 10, 12 và 14 tháng Bả.

9 tháng Tám Bài báo củ C.Mác "Tuyên ngôn triế họ củ trường phái lịh sửpháp quyề"đ?ng trong phụtrương củ tờ"Rheinische Zeitung", trừ"Chư?ng vềhôn nhân" không đư?c sởkiể duyệ cho in.

Nử đ?u tháng Mư?i Mác đ Khuên và từ15 tháng Mư?i là tổg biên tậ báo "Rheinische Zeitung". Dư?i sựchỉđ?o củ ông, báo ngày càng có khuynh hướg dân chủ- cách mạg rõ rệ.

15 tháng Mư?i Mác viế bài "Chủnghĩ cộg sả và báo "Allgemeine Zeitung"ở Au-xbuố". Bài này đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" ngày 16 tháng Mư?i.

Tháng Mư?i Mác viế bài "Những cuộ tranh luậ củ Hộ nghịdân biể khóa 6 củ tỉh Ranh (bài thứba). Những cuộ tranh luậ về luậ cấ trộ củ rừg"; bài này đ?ng trong các phụtrư?ng củ tờ"Gheinische Zeitung" từ25 tháng Mư?i đ?n 3 tháng Mư?i mộ.

Tháng Mư?i 1842 - Mác nghiên cứ các tác phẩ củ các nhà xã hộ chủnghĩ *đ?u nă 1843* không tưởg Pháp: S.Phu-ri-ê, Ê.Ca-bê, T.Đ-da-mi, P.Lơru, V.Công-xi-đ-răg, cũg như củ P.G.Pru-đng.

Nử sau tháng Lầ đ?u tiên Mác gặ Ăg-ghen trên đ?ờg Ăg-ghen đ từ*Mư?i mộ 1842* Đ?c sang Anh, ghé thă tòa soạ báo "Rheinische Zeitung" ở Khuên.

Cuố tháng Mư?i mộ Mác đạ tuyệ vớ nhóm Béc-lin củ phái Hê-ghen cánh tả phái gọ là "Những ngư?i tựdo"; những ngư?i này mư toan biế tờ"Rheinische Zeitung" thành cơquan tuyên truyề những quan để triế họ duy tâm củ họ tách khỏ cuộ sốg, khỏ cuộ đ?u tranh chính trị

18 tháng Chạ Mác viế bài "Bả dựluậ vềly hôn", đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" ngày 19 tháng Chạ.

31 tháng Chạ 1842 - Mác viế mộ loạ bài nhân việ đnh bả tờ"Leipziger
15 tháng Giêng 1843 Allgemeine Zeitung" ("Báo phổthông Lai-pxích"). Những bài này đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" từ1 đ?n 16 tháng Giêng 1843.

1843

https://thuviensach.vn

Giữ 1 và 20 Mác viế bài "Lờ bào chữ củ phóng viên ở Mô-den". Nhân *tháng Giêng* việ này ông nghiên cứ các tài liệ và vă kiệ nói vềtình cảh củ nông dân trồg nho vùng Mô-den. Bài này đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" từ15 đ?n 20 tháng Giêng.

19 tháng Giêng Chính phủPhổra quyế đ?nh đng cử tờ"Rheinische Zeitung" kểtừ1 tháng Tư trong thờ gian còn đ?ợ lư hành, báo bịkiể duyệ đ?c biệ nghiêm ngặ.

10 tháng Hai Phầ tiế củ bài "Lờ bào chữ củ phóng viên ở Mô-den" củ C.Mác không đ?ợ sởkiể duyệ cho đ?ng.

12 tháng Hai Mác phát biể tạ phiên họ bấ thườg củ những cổđng tờ "Rheinische Zeitung" Ông kiên quyế phả đ?i ý đ?nh củ họ muố đ?t tớ việ hủ bỏlệh cấ này bằg cái giá từbỏ khuynh hư?ng đ?i lậ gay gắ củ tờbáo.

17 tháng Ba Mác rút khỏ ban biên tậ báo "Rheinische Zeitung". Lờ tuyên bốvềviệ rút ra khỏ ban biên tậ đ?ng trên báo "Rheinische Zeitung" ngày 18 tháng Ba.

Cuố tháng Ba Mác đ Hà Lan.

Tháng Ba - tháng Chín Mác tiế hành những cuộ thương lượg vớ A.Ru-gơvềviệ xuấ bả ở nư?c ngoài tạ chí "Deutsch - Französische Jahrbücher" ("Niên giám Pháp - Đ?c"); ông cốgắg thu hút những đ?i biể tiế bộcủ phong trào dân chủĐ?c và Pháp tham gia tạ chí này. Tháng Chín, trong thư gử Ru-gơ Mác nêu ra những nhiệ vụcủ tạ chí.

Mùa hè Ở Croi-xnác, Mác viế tác phẩ nhằ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen.

I9 tháng Sáu Mác làm lễthành hôn vớ Gien-ni phôn Ve-xtơpha-len.

20 tháng Mư?i Trong thư gử L.Phoi-ơbắ, Mác mờ ông ta cộg tác vớ tờ “eutsch - Französische Jahrbücher”

Cuố tháng Mư?i Mác tớ Pa-ri nhân việ quyế đ?nh in tờ"Deutsch- französische Jahrbücher" tạ đ.

Mùa thu 1843 - tháng Giêng 1844 Mác viế cho tờ"Deutsch-französische Jahrbücher" các bài "Vềvấ đ? Do Thái” và "Góp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê -ghen. Lờ nói đ?u” Những bài này đnh dấ bướ chuyể dứ khoát củ Mác từchủnghĩ duy tâm sang chủnghĩ duy vậ và từchủnghĩ dân chủ- cách mạg sang chủnghĩ cộg sả.

Tháng Mư?i mộ 1843-tháng Giêng 1845 Ở Pa-ri, Mác quan hệvớ các nhà dân chủvà các nhà xã hộ chủnghĩ Pháp, vớ những ngư?i lãnh đ?o củ "Liên đàn những ngư?i chính nghĩ", mộ hộ bí mậ củ ngư?i Đ?c, và vớ những lãnh tụcủ phầ lớ các hộ công nhân bí mậ Pháp; Mác thườg đ?n dựcác cuộ họ củ công nhân và thợ thủcông Đ?c và Pháp.

https://thuviensach.vn

Cuố tháng Chạ 1843 Mác làm quen vớ H.Hai-nơvà có những quan hệhữ nghị vớ ông ta.

Cuố 1843 - tháng Ba Mác nghiên cứ lịh sửcuộ cách mạg tưsả Pháp cuố thế*1844* kỷXVIII, dựđ?nh viế lịh sửHộ nghịquố ư?c.

Đ?ng thờ, Mác bắ tay nghiên cứ mộ cách có hệthố khoa kinh tếchính trị đ?c và tóm tắ những tác phẩ củ A.Xmít, G.B.Xây, Ph.Xcác-bếh và các nhà kinh tếho khác.

1844

Cuố tháng Giêng Mác nhậ đư?c hai bài củ Ăg-ghen gử từMan-se-xtơcho tờ"Deutsch-Französische Jahrbücher": "Lượ thả phê phán khoa kinh tếchính trị và "Tình cả nư?c Anh. Tô-mát Các- lai-lơ "uá khứvà hiệ tạ"?.

Cuố tháng Hai Tờ "Deutsch-Franzosische Jahrbucher" sốđ?u tiên (sốđi) ra đ?i ở Pa-ri, dướ sựbiên tậ củ C.Mác và A.Ru-gơ Tạ chí đ?ng các tác phẩ củ C.Mác "ềvấ đ? Do Thái"và "óp phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Lờ nói đ?u" cũg như những bứ thư củ ông gử A.Ru-gơ

Nhân việ đ?ng tác phẩ củ Ăg-ghen "Lượ thả phê phán khoa kinh tếchính trị trong tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher", giữ Mác và Ăg-ghen có quan hệthư tín.

23 tháng Ba Mác gặ gỡcác nhà hoạ đ?ng chính trịNga: M.Ba-cu-nin, V. Bố-kin, G.Tôn-xtôi, và các nhà dân chủvà xã hộ chủnghĩ Pháp: P.Lơru, L.Blăg và những ngư?i khác. Trong cuộ gặ gỡ có trao đ?i ý kiế vềmộ loạ vấ đ? lý luậ và chính trị

26 *tháng Ba* Mác cắ đ?t quan hệvớ phầ tửcấ tiế tư sả A.Ru-gơvì ông này không tán thành khuynh hướg cộg sả chủnghĩ mà Mác đ đm lạ cho tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher".

Nhân việ đạ tuyệ vớ A.Ru-gơ việ xuấ bả tạ chí bị đnh chỉvì những khó khă vậ chấ và những khó khă trong việ phát hành tạ chí.

16 tháng Tư Nhân việ tờ"Deutsch-Fanzösische Jahrbücher" đ?ng các bài củ Mác, Chính phủPhổkế tộ Mác là "phả quố và làm nhụ hoàng thượg" và ra lệh bắ giam Mác khi Mác đ?t chân tớ biên giớ Phổ

Tháng Tư - tháng Tám Mác tiế tụ nghiên cứ các tác phẩ củ các nhà kinh tếho tư sả và viế bả sothả đ? u tiên phê phán khoa kinh tế chính trịtư sả trong các bả thả kinh tế- triế họ củ mình.

Khoả tháng Bả Mác làm quen vớ P.G.Pru-đng.

31 tháng Bả Mác viế bài chố Ru-gơdư?i đ?u đ?: "Những nhậ xét phê phán vềbài báo củ "Mộ ngư?i Phổ: "Vua Phổvà cả cách xã hộ"". Bài này đ?ợ đ?ng trên tờbáo Đ?c "Vorwärts!" ("Tiế lên!") xuấ bả

https://thuviensach.vn

ở Pa-ri ngày 7 và 10 tháng Tám. Từđ, C.Mác bắ đ?u cộg tác vớ báo "Worwärts!" và tham gia biên tậ báo này.

Khoảg 28 tháng Tám Mác gặ Ăg-ghen mớ tớ Pa-ri.

THÂN THẾ VÀ SỰNGHIỆ
CỦ PH. ĂG-GHEN
(1820 - tháng Tám 1844)

1820

28 tháng Mư?i mộ Ph.Ăng-ghen sinh ởBác-men (tỉh Ranh củ Phổ.

1834

20 tháng Mư?i Ăng-ghen, trư?c đ họ ởtrư?ng thành phốBác-men, vào họ ởtrư?ng trung họ En-bơphen-đ?.

1837

15 tháng Chín Theo yêu cầ củ bố Ăng-ghen phả rờ bỏtrư?ng, chư họ xong nă cuố cùng củ trư?ng trung họ, và bắ đ?u làm nhân viên cho hãng buôn củ bốởBác-men.

1838 - 1841

Giữ tháng Bả 1838 - Ăng-ghen đ Brê-men đ? thự tậ tạ mộ hãng buôn lớ. Lúc *nử sau tháng Ba 1841* rảh việ, ông nghiên cứ vă họ, tỏra rấ quan tâm tớ các tác giảthuộ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ; viế cho tạ chí "Telegraph für Deutschland" ("Đệ tín nư?c Đ?c") bài "Những bứ thư từVúp-pơtan" và viế cho các tạ chí phê bình vă họ mộ loạ bài bình luậ và lư?c khả.

Ăng-ghen tích cự nghiên cứ triế họ Hê-ghen, đ?c các

phầ phê phán triế họ pháp quyề củ Hê-ghen. Lờ nói đ?u" cũg như những bứ thư củ ông gử A.Ru-gơ

Thân thếvà sựnghệ củ c. mác

https://thuviensach.vn

Nhân việ đ?ng tác phẩ củ Ăg-ghen "Lượ thả phê phán khoa kinh tếchính trị trong tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher", giữ Mác và Ăg-ghen có quan hệthư tín.

23 tháng Ba Mác gặ gỡcác nhà hoạ đ?ng chính trịNga: M.Ba-cu-nin, V. Bố-kin, G.Tôn-xtôi, và các nhà dân chủvà xã hộ chủnghĩ Pháp: P.Lơru, L.Blăg và những ngư?i khác. Trong cuộ gặ gỡ có trao đ?i ý kiế vềmộ loạ vấ đ? lý luậ và chính trị

26 *tháng Ba* Mác cắ đ?t quan hệvớ phầ tửcấ tiế tư sả A.Ru-gơvì ông này không tán thành khuynh hướ cộg sả chủnghĩ mà Mác đ đm lạ cho tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher".

Nhân việ đạ tuyệ vớ A.Ru-gơ việ xuấ bả tạ chí bị đnh chỉvì những khó khă vậ chấ và những khó khă trong việ phát hành tạ chí.

16 tháng Tư Nhân việ tờ"Deutsch-Fanzösische Jahrbücher" đ?ng các bài củ Mác, Chính phủPhổkế tộ Mác là "phả quố và làm nhụ hoàng thượg" và ra lệh bắ giam Mác khi Mác đ?t chân tớ biên giớ Phổ

Tháng Tư - tháng Tám Mác tiế tụ nghiên cứ các tác phẩ củ các nhà kinh tếhọ tư sả và viế bả sothả đ? u tiên phê phán khoa kinh tế chính trịtư sả trong các bả thả kinh tế- triế họ củ mình.

Khoả tháng Bả Mác làm quen vớ P.G.Pru-đng.

31 tháng Bả Mác viế bài chố Ru-gođư?i đ?u đ?: "Những nhậ xét phê phán vềbài báo củ "Mộ ngư?i Phổ: "Vua Phổvà cả cách xã hộ"". Bài này đ?ợ đ?ng trên tờbáo Đ?c "Vorwärts!" ("Tiế lên!") xuấ bả ở Pa-ri ngày 7 và 10 tháng Tám. Từđ, C.Mác bắ đ?u cộg tác vớ báo "Worwärts!" và tham gia biên tậ báo này.

Khoả 28 tháng Tám Mác gặ Ăg-ghen mớ tớ Pa-ri.

THÂN THẾVÀ SỰNGHIỆ CỦ PH. ĂG-GHEN (1820 - tháng Tám 1844)

1820

28 tháng Mư?i mộ Ph.Ăng-ghen sinh ởBác-men (tỉh Ranh củ Phổ.

https://thuviensach.vn

1834

20 tháng Mư?i Ăng-ghen, trư?c đ họ ởtrư?ng thành phốBác-men, vào họ ởtrư?ng trung họ En-bơphen-đ?.

1837

15 tháng Chín Theo yêu cầ củ bố Ăng-ghen phả rờ bỏtrư?ng, chư họ xong nă cuố cùng củ trư?ng trung họ, và bắ đ?u làm nhân viên cho hãng buôn củ bốởBác-men.

1838 - 1841

Giữ tháng Bả 1838 - Ăng-ghen đ Brê-men đ? thự tậ tạ mộ hãng buôn lớ. Lúc *nử sau tháng Ba 1841* rảh việ, ông nghiên cứ vă họ, tỏra rấ quan tâm tớ các tác giảthuộ nhóm "Nư?c Đ?c trẻ; viế cho tạ chí "Telegraph für Deutschland" ("Đệ tín nư?c Đ?c") bài "Những bứ thư từVúp-pơtan" và viế cho các tạ chí phê bình vă họ mộ loạ bài bình luậ và lư?c khả.

Ăng-ghen tích cự nghiên cứ triế họ Hê-ghen, đ?c các sách báo phê phán tôn giáo, trong đ có cuố củ ĐStơrau-xơ mộ ngư?i thuộ phái Hê-ghen cánh tả "Cuộ đ?i củ Giê-xu”

Trong thờ kỳnày diễ ra quá trình hình thành những quan để củ Ăng-ghen vớ tư cách là mộ nhà dân chủ- cách mạg.

1841

Cuố tháng Ba Ăng-ghen rờ Brê-men đ? trởvềBác-men.

Nử sau tháng Chín Ăng-ghen đ Béc-lin làm nghĩ vụquân sựtrong mộ lữ đàn *1841 - 15 tháng Tám* pháo binh. Lúc rảh việ, Ăng-ghen tớ nghe giảg tạ trư?ng *1842* đ?i họ Béc-lin vớ tư cách là họ viên tựdo; quan hệgầ gũ vớ những ngư?i thuộ phái Hê-ghen cánh tả anh em Bau-ơ Ph.Cố-pen và những ngư?i khác. Trong mộ loạ tác phẩ đ đ?ợ đ?ng như: "Sê-linh nói vềHê-ghen", "Sê-linh và khả thị, "Sê-linh - nhà triế họ ởtrong Chúa", Ăng-ghen phê phán gay gắ những quan để phả đ?ng củ Sê-linh.

Nử sau 1841 Ăng-ghen nghiên cứ tác phẩ "Bả chấ đ?o Thiên chúa" củ L. Phoi-ơbắ.

1842

Tháng Ba Ăng-ghen bắ đ?u cộg tác vớ tờ"Rheinische Zeitung" ("Nhậ báo tỉh Ranh"). Trong mộ nă, ông đ viế mộ loạ bài chính luậ cho báo này.

https://thuviensach.vn

Khoảg 15 tháng Sáu Ăng-ghen viế cho tạ chí củ phái Hê-ghen cánh tả “eutsche Jahrbücher" ("Niên giám Đ?c") bài phê bình cuố sách củ A.I-ung "Những bài giảg vềvă họ hiệ đ?i củ ngư?i Đ?c". Bài này đ?ợ đ?ng trong tạ chí đ trong các số ra ngày 7, 8 và 9 tháng Bả.

Khoảg 10 tháng Mư?i Sau khi làm nghĩ vụquân sựxong, Ăng-ghen rờ Béc-lin, trở lạ Bác-men.

Khoảg tháng Mư?i Ăng-ghen viế bài "Phri-đích Vin-hem IV, vua Phổ. Bài này đ?ợ in trong Tậ vă "Einundzwanzig Bogen aus der Schweiz" ("Hai mư?i mố tờtừThụ Sĩ) xuấ bả ởThụ Sĩhồ tháng Bả 1843.

Nử sau tháng Mư?i mộ Ăng-ghen sang Anh đ? nghiên cứ công việ buôn bán tạ xư?ng dệ vả ởMan-se-xtơ thuộ hãng "Éc-men và Ăng-ghen".

Trên đ?ờg sang Anh, Ăng-ghen ghé thă tòa soạ báo "Rheinische Zeitung" ởKhuên; tạ đy lầ đ?u tiên ông gặ Mác.

29, 30 tháng Mư?i mộ Sau khi tớ Anh, Ăng-ghen viế các bài "Quan để củ nư?c Anh vềnhững cuộ khủg khoảg trong nư?c”và "Những cuộ khủg khoảg trong nư?c" và gử những bài này cho báo "Rheinische Zeitung". Những bài này đ?ợ in trong các sốra ngày 8, 9 và 10 tháng Chạ.

19, 20, 22 tháng Chạ Ăng-ghen viế các bài "Lậ trư?ng củ các chính đ?ng", "Tình cả củ giai cấ lao đ?ng ởAnh" và "Những đ?o luậ vềngũ cố" in trên báo "Rheinische Zeitung", các sốra ngày 24, 25 và 27 tháng Chạ.

Tháng Chạ 1842 - ởtháng Tám 1844 Ăng-ghen nghiên cứ những quan hệchính trịvà xã hộ Anh, đề kiệ sốg và lao đ?ng củ công nhân Anh, tìm hiể cuộ đ?u tranh củ họ tìm hiể phong trào Hiế chư?ng. Ông tớ thă các công xư?ng, các khu công nhân ởMan-se-xtơ tham dựcác cuộ mít-tinh củ quầ chúng và các cuộ hộ họ củ công nhân.

Ăng-ghen nghiên cứ những tác phẩ củ các nhà kinh tế họ tưả như: A.Xmít, Ri-các-đ, G.B.Xây, G.R.Mắ-Cu-lố, Giêm-xơMin và củ những ngư?i khác, tìm hiể sách báo xã hộ chủnghĩ, các tác phẩ củ A.Xanh-Xi-mông, S.Phu-ri-ê, R.Ô-oen, G.Ba-bớ, Ê.Ca-bê, V.Vai-tlinh và những đ?i diệ khác củ chủnghĩ cộg sả và chủnghĩ xã hộ không tư?ng, cũg nhưnhững tác phẩ củ P.Pru-đng.

Trong thờ gian ởAnh, Ăng-ghen đ hoàn thành bư?c quá đ? từchủnghĩ duy tâm sang chủnghĩ duy vậ, từchủ nghĩ dân chủ- cách mạg sang chủnghĩ cộg sả.

1843

16, 23 tháng Nă, Tạ chí "Schweizerischer Republikaner" ("Ngư?i cộg hòa Thụ *9, 27 tháng Sáu* Sĩ?) đ đ?ng bố bài báo củ Ăng-ghen dư?i đ?u đ? "Những bứ

https://thuviensach.vn

thưtừLuân Đn".

Vào khoảg tháng Nă - Trong thờ gian ởLuân Đn, Ăng-ghen đ?t quan hệvớ những *tháng Sáu* ngư?i lãnh đ?o tổchứ bí mậ củ công nhân Đ?c, "Liên đàn những ngư?i chính nghĩ": K.Sáp-pơ I.Môn và H.Bau-ơ

Mùa thu Ăng-ghen đ?n thă tòa soạ báo củ phong trào Hiế chư?ng "The Northern Star"(“gôi sao bắ đ?u") ởLít, và làm quen vớ chủbút báo đ là G.Hác-ni, mộ trong những nhà hoạ đ?ng nổ tiếg củ phe cách mạg trong phong trào Hiế chư?ng.

23 tháng Mư?i - Ăng-ghen bắ đ?u cộg tác vớ tờtuầ báo "The New Moral *đ?u tháng Mư?i mộ* World" "(Thếgiớ đ?o đ?c mớ") - cơquan củ những ngư?i theo chủnghĩ xã hộ - Ô-oen ởAnh. Ông viế cho báo này bài báo đ?u tiên, vớ đ?u đ? "Những thắg lợ củ phong trào cả cách xã hộ trên lụ đ?a", đ?ợ đ?ng trong các sốra ngày 4 và 18 tháng Mư?i mộ. Bài này, có rút ngắ đi chút, cũg đ?ợ đ?ng lạ trên báo "The Northern Star" ra ngày 11 và 25 tháng Mư?i mộ.

Vào khoảg tháng Chạ Ăng-ghen làm quen vớ nhà thơcách mạg Đ?c, Gh.Véc-thơ và có những quan hệbạ bè thân thiế vớ nhà thơ

Cuố 1843 - tháng Ăng-ghen viế tác phẩ: "Lư?c thả phê phán khoa kinh tế*Giêng 1844* chính trị.

1844

Tháng Giêng Ăng-ghen viế bài "Tình cảh nư?c Anh. Tô-mát Các-lai-lơ Quá khứvà hiệ tạ"" cho tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher"("Niên giám Pháp - Đ?c") do C.Mác và A.Ru-gơ xuấ bả ởPa-ri. Tác phẩ này mởđ?u cho mộ loạ bài mà Ăng-ghen đ?nh viế vềtình hình nư?c Anh.

3 tháng Hai Tuầ báo “he New Moral World”đ?ng bài "Phong trào trên lụ đ?a" củ Ăng-ghen.

Tháng Hai Ăng-ghen viế bài "Tình cảh nư?c Anh. Thếkỷmư?i tám", đ?ợ đ?ng trên báo "Vorwärts!" ("Tiế lên!” từ31 tháng Tám đ?n 11 tháng Chín.

Cuătháng Hai Tạ chí "Deutsch-Französische Jahrbücher" đ?ng các bài củ Ăng-ghen: “ư?c thả phê phán khoa kinh tếchinh trị và "Tình cảh nư?c Anh. Tô-mát Các-lai-lơ"Quá khứvà hiệ tạ"".

Nhân việ tạ chí này đ?ng tác phẩ củ Ăg-ghen: "Lư?c thả phê phán khoa kinh tếchính trị giữ Mác và Ăg-ghen đ có sựtrao đ?i thư tín.

Tháng Ba Ăng-ghen viế bài "Tình cảh nư?c Anh. Hiế pháp Anh", đ?ng trên báo "Vorwärts!" từ18 tháng Chín đ?n 19 tháng Mư?i.

https://thuviensach.vn

Tháng Tư - tháng Tám Ăng-ghen tiế tụ nghiên cứ nề kinh tếAnh và những đề kiệ số và lao đ?ng củ công nhân Anh. Ông chuẩ bịtài liệ cho tác phẩ mà ông đ?nh viế vềlịch sửxã hộ Anh và vềtình cảh củ giai cấ vô sả Anh.

Khoảg 16 tháng Tám Ăng-ghen rờ Anh vềĐ?c.

Khoảg 28 tháng Tám Ăng-ghen ghé qua Pa-ri, ởđy ông đ gặ Mác.

BẢ CHỈDẪ TÊN NGỜ

A

A-lếh-xan-đơMa-xê-đan (356-323 trớ công nguyên) - mộ viên tớg và nhà hoạ đ?ng quố gia nổ tiếg củ thếgiớ cổđ?i. –147-148, 853.

A-li-xơ (Alison), Ác-si-ban (1792-1867) - nhà sửhọ và là nhà kinh tếhọ t sả ngờ Anh, thuộ đ?ng To-ri.–774, 777.

A-li-xơ (Alison), Uy-li-am Pét-ni (1790-l859) - giáo s y khoa ở trờg đ?i họ tốg hợ Ê-đn-bớ, thuộ đ?ng To-ri.–799

A-ri-xtố (384-322 trớ công nguyên) - nhà t tởg lớ thờ cổđ?i; trong triế họ, ông dao đ?ng giữ chủnghĩ duy vậ và chủnghĩ duy tâm; nhà t tởg củ giai cấ chủnô.–147, 166, 172, 512.

Ác-crai-tơ(Arkwright), Ri-sớ (1732-1792) - nhà kinh doanh t sả ngờ Anh trong thờ kỳcách mạg công nghiệ; đ chiế đạ nhiề bằg phát minh củ những ngờ khác ởAnh.–784, 840, 841, 845.

Ai-sơhoóc (Eichhorn), I-ô-han An-brê-stơPhri-đích (1779-1856) - nhà hoạ đ?ng quố gia Phổ bộtrởg phụtrách các vấ đ? tôn giáo, giáo dụ và y tếởPhổ(1840-1848).–680.

Am-môn (Ammon), Cri-xtố Phri-đích (1766-1850) - nhà thầ họ ngờ Đ?c, theo đ?o Tin lành.–130.

An-ten-stai-nơ(Altenstein), Các-lơ(1770-1840) - bộtrởg Phổ phụtrách vềcác vấ đ? tôn giáo, giáo dụ và y tế(1817-1838).–675.

https://thuviensach.vn

Ăg-ghen (Engels), Phri-đích (1820-1895) (tài liệ tiế sử.–666, 701, 705, 714, 736, 738-739, 741, 743, 785, 825, 852.

Ăg-phăg-tanh (Enfantin), Bác-tê-lê-mi Prô-xpe (1796-1864) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng ngư?i Pháp, mộ trong sốnhữg môn đ? thân cậ nhấ củ Xanh-Xi mông; cùng vớ Ba-da lãnh đ?o trư?ng phái Xanh-xi-mông.–173.

B

Ba-bớ (Babeuf), Grắ-cút (tên thậ là Phrăg-xoa Nô-en) (1760-1797) - nhà cách mạg Pháp, đ?i biể xuấ sắ củ chủnghĩ cộg sả bình quân không tư?ng, ngư?i tổchứ vụâm mư củ "những ngư?i bình đ?ng".–723, 727, 728.

Ba-đ? (Baader), Phran-txơ(1765-1841) - nhà triế họ phả đ?ng ngư?i Đ?c, nhà thầ họ, ngư?i theo chủnghĩ thầ bí.– 668.

Ba-re (Barère), Béc-tơrăg (1755-1841) - luậ gia ngư?i Pháp, nhà hoạ đ?ng cách mạg tư sả hồ cuố thếkỷXVIII, đ?i biể củ Hộ nghịquố ư?c - ngư?i thuộ phái Gia-cô-banh; vềsau là ngư?i tích cự tham gia cuộ đ?o chính phả cách mạg Téc-mi-đ.– 603.

Bau-ơ(Bauer), Bru-nô (1809-1882) - nhà triế họ duy tâm Đ?c, mộ trong những phầ tửhế sứ nổ tiếg củ phái Hê-ghen cánh tả phầ tửcấ tiế tư sả; sau 1866, là ngư?i theo phái tựdo - dân tộ chủnghĩ.–158, 525-532, 534, 538, 542, 543, 546-550, 558-563, 565, 652, 673, 680, 741, 814, 816.

Bau-ơ(Bauer), Ét-ga (1820-1886) - nhà chính luậ Đ?c, ngư?i thuộ phái Hê-ghen cánh tả em củ B.Bau-ơ–743.

Bay-rơ (Byron), Giooc-giơ(1788-1824) - nhà thơxuấ sắ ngư?i Anh, đ?i biể củ chủnghĩ lãng mạ cách mạg.–653, 704.

Be-xtao (Bairstow), Giô-na-tan (sinh vào khoảg 1819) - ngư?i tham gia phong trào Hiế chư?ng, thành viên củ Hộ nghịHiế chư?ng nă 1842.–730.

Béc-na đ? Cle-vô (Bernard de Clairvaux) (khoảg 1091-1153) - nhà thầ họ ngư?i Pháp, tín đ? cuồg nhiệ củ đ?o Thiên chúa.–117

Béc-tô-lê (Berthollet), Clô-đ? Lu-i (1748-1822) - nhà hóa họ xuấ sắ ngư?i Pháp.–762.

Ben Giôn-xơ - xem *Giôn-xơ*, Ben-gia-min.

Ben-tam (Bentham), Giê-rê-mi (1748-1832) - nhà xã hộ họ tưsả ngư?i Anh, nhà lý luậ củ chủnghĩ thự dụg.–850, 851, 872.

Bê-cơ (Bacon), Phren-xít, nam tư?c Vê-ru-lam (1561-1626) - nhà triế họ xuấ sắ ngư?i Anh, ngư?i sáng lậ ra chủnghĩ duy vậ Anh; nhà khoa họ tựnhiên và là nhà sửhọ.–165, 597, 830, 854.

https://thuviensach.vn

Bê-răg-giê (Béranger), Pi-e Giăg (1780-1857) - nhà thơdân chủlớ ngư?i Pháp, tác giảcủ các bài thơchâm biế chính trị–115.

Blê-cơ(Black), Giô-dép (1728-1799) - nhà bác họ nổ tiếg ngư?i Anh, nhà hóa họ và nhà vậ lý họ.–827.

Blếh-xtôn (Blackstone), Uy-li-am (1723-1780) - luậ gia ngư?i Anh, kẻtán dư?ng chếđ? quân chủlậ hiế ởAnh.–857

Bô-dơ(Boz) - xem *Đch-ken-xơ* Sác-lơ

Bô-mông đ? la Bon-ni-ni-e (Beaumont de la Bonninière), Guy-xta-vơ(1802-1866) - nhà chính luậ và là nhà hoạ đ?ng chính trịtư sả ngư?i Pháp; tác giảnhữg cuố sách nói vềchếđ? nô lệvà vềcác trạ cả tạ ởMỹ–532, 546, 549, 563.

Bớ-nơ(Borne), Lút-vích (1786-1837) - nhà chính luậ và nhà phê bình ngư?i Đ?c, mộ trong những đ?i biể xuấ sắ củ phái đ?i lậ cấ tiế tiể tưsả; vềcuố đ?i tán thành chủnghĩ xã hộ CơĐố giáo.–657-662, 724.

B*rít-giơuố-tơ*(Bridgewater), Phren-xít, công tư?c (1736-1803) - đ?i đ?a chủởAnh. -848.

Bu-ô-na-rô-ti (Buonarroti), Phi-líp (1761-1837) - nhà cách mạg ngư?i I-ta-li-a, nhà hoạ đ?ng lỗ lạ củ phong trào cách mạg ởPháp cuố thếkỷXVIII - đ?u thếkỷXIX; nhà cộg sả chủnghĩ - không tư?ng, bạ chiế đ?u củ Ba-bớ; cuố sách "Âm mư vì bình đ?ng" (1828) củ Bu-ô-na-rô-ti đ làm số lạ những truyề thố củ Ba-bớ trong phong trào công nhân cách mạg.–723.

Buê-mơ(Bohme). I-a-cố (1575-1624) – thợthủcông ngư?i Đ?c, nhà triế họ - thầ bí.–117, 148.

Buố-bông - dòng họvua ở Pháp (1589-1792, 1814-1815 và 1815-1830).–510.

Buy-lố Cum-me-rố (Bulow-Cummerow), Éc-xtơ(1775-1851) - nhà chính luậ phả đ?ng và nhà hoạ đng chính trịngư?i Đ?c, thểhiệ những quan để củ bọ đ?a chủquý tộ Phổ–170, 250, 681.

Buy-rê (Buret), Ơgien (1810-1842) - nhà xã hộ chủnghĩ tiể tư sả ngư?i Pháp.–599.

Buy-sê(Buchez), Phi-líp (1796-1865) - nhà hoạ đ?ng chính trịvà nhà sửhọ ngư?i Pháp, phầ tửcộg hòa tưsả, mộ trong những nhà tư tư?ng củ chủnghĩ xã hộ CơĐố giáo.–553.

Buýp-phông (Buffon), Giooc-giơLu-i (1707-1788) - nhà khoa họ tựnhiên lỗ lạ ngư?i Pháp.–827.

C

Ca-bê (Cabet), Ê-chiên (1788-1856) - nhà chính luậ Pháp, đ?i biể xuấ sắ củ chủnghĩ cộg sả không tư?ng hòa bình, tác giảcuố "Cuộ hành trình tớ I-ca-ri".–520, 521, 728, 731, 732, 735.

Ca-ri-e (Carrière), Mo-rít-xơ(1817-1895) - nhà triế họ duy tâm Đ?c, giáo sư khoa mỹhọ.–643.

https://thuviensach.vn

Ca-rơ (Karr); An-phông-xơ(1808-1890) - nhà chính luậ và nhà vă tiế tư sả ngư?i Pháp, tác giảvà là ngư?i xuấ bả nguyệ san trào phúng "Guêpes" ("Ong vò vẽ).–243.

Các lai-lơ(Carlyle), Tô-mát (1795-1881) - nhà vă và nhà sửhọ Anh, nhà triế họ duy tâm tuyên truyề sựsùng bái các anh hùng; thểhiệ những quan để gầ gũ vớ chủnghĩ xã hộ phong kiế những nă 40, ông ta đ?ng trên lậ trư?ng củ chủnghĩ lãng mạ phả đ?ng đ? phê phán giai cấ tư sả Anh, gia nhậ đ?ng To-ri; sau nă 1848, là mộ phầ tửphả đ?ng hoàn toàn, kẻthù công khai củ phong trào công nhân.–702, 787, 792, 796-801, 806-808, 813-825.

Các-lây (Carlile), Ri-sớ (1790-1843) - nhà chính luậ thuộ phái cấ tiế ởAnh, nhà cả cách xã hộ; ngư?i xuấ bả các sách tiế bộ–874.

Các lơTê-ô-đ (1724-1799) - hầ tư?c Pphan-txơvà Ba-vi-e.–637.

Các-rai-tơ(Cartwright), Ét-mơ (1743-1823) - nhà phát minh nổ tiếg ngư?i Anh.–762, 841.

Cam-pa-nen-la (Campanella), Tô-ma-dô (1568-1639) - nhà triế họ I-ta-li-a, mộ trong những đ?i biể sớ nhấ củ chủnghĩ cộg sả không tư?ng.–165.

Can-tơ(Kant), I-ma-nu-en (1724-1804) - nhà triế họ nổ tiếg ngư?i Đ?c, thủ tổcủ chủnghĩ duy tâm Đ?c hồ cuố thếkỷXVIII - đ?u thếkỷXIX–26, 117, 128, 131, 738, 742.

Cau-phơman (Kaufmann), Pê-tơ(1804-1872) - nhà kinh tếhọ tưsả Đ?c.–303.

Cây Sác-li-oóc (Kay - Shuttleworth), Giêm Phi-líp (1804-1877) - bác sĩngư?i Anh, nhà hoạ đ?ng xã hộ tưsả.–597.

Chi-e (Thiers), A-đn-phơ(1797-1877) - nhà sửhọ và là nhà hoạ đ?ng quố gia tưsả Pháp, thủtư?ng (1836-1840), tổng thống nư?c cộng hòa (1871-1873), đn áp đ?m máu Công xã Pa-ri.–243.

Clác (Clarke), Xa-mu-en (1675-1729) - nhà thầ họ và là nhà triế họ duy tâm ngư?i Anh.–149.

Clai-nơ(Klein), I-u-li-út Lê-ô-pôn (1810-1976) - nhà soạ kịh và nhà phê bình sân khấ ngư?i Đ?c.–657.

Cô-dơgác-ten (Kosegarten), Vin-hem (1792-1868) - nhà chính luậ phả đ?ng Đ?c, bả vệchếđ? nông nô và tuyên truyề việ quay trởvềthờ trung cổ–170, 172.

Cô-péc-ních (Kopernik), Ni-cô-lai (1473-1543) - nhà thiên vă lớ củ Ba Lan, ngư?i sáng lậ ra thuyế nhậ tâm củ vũtrụ–117, 165-166.

Cố (Kock), Pôn đ? (khoảg 1794-1871) – nhà vă tư sả Pháp, tác giảcủ những tiể thuyế giả trí vô vị–642.

Công-đóc-xê (Condorcet), Giăg Ăg-toan (1743-1794) - nhà xã hộ họ tư sả Pháp, ngư?i thuộ phái Khai sáng; trong thờ kỳcách mạg tư sả Pháp cuố thếkỷXVIII tham gia phái Gi-rông-đnh.–166.

https://thuviensach.vn

Công-xi-đ-ăg (Considérant), Vích-to (1808-1893) - nhà chính luậ Pháp, nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng, họ trò và môn đ? củ Phu-ri-ê.–173, 726.

Công-xtăg (Constant), Ben-gia-manh (1767-1830) - chính khách tư sả Pháp thuộ phái tự do, nhà chính luậ và nhà vă; nghiên cứ các vấ đ? pháp quyề nhà nư?c. -134.

Cố-đn (Cobden), Ri-sót (1804-1865) - chủxư?ng ởAnh, chính khách tư sả, chủtrư?ng tựdo thư?ng mạ, mộ trong những ngư?i sáng lậ ra Đ?ng minh chố những đ?o luậ vềngũcố.–789, 864.

Crê-tê (Crétet), Ê-ma-nuy-en, bá tư?c (1747-1809) - chính khách ngư?i Pháp, bộtrư?ng Bộnộ vụdư?i thờ Na-pô-lê-ông I (1807-1809).–602.

Crôm-oen (Cromwell), Ô-li-vơ(1599-1658) - lãnh tụcủ giai cấ tưsả và củ tầg lớ quý tộ tưsả hóa trong thờ kỳ cách mạg tưsả Anh thếkỷ XVII, từnă 1653 là thái sư hộquố Anh, Xcố-len và Ai-rơlen.–64, 831, 857.

Crôm-tôn (Crompton), Xa-mu-en (1753-1827) - nhà phát minh nổ tiếg ngư?i Anh.–784, 840, 841.

Crum-ma-khơ(Krummacher), Phri-đích Vin-hem (1796-1868) - giáo sĩĐ?c, mụ sưđ?o Can-vanh, thủlĩh củ giáo phái kiề thành ởVúp-pơtan.–628-636, 672.

Cu-danh (Cousin),Vích-to (1792-1867) - nhà triế họ - duy tâm Pháp, ngư?i theo phái chiế trung.–665.

Cu-pơ(Cooper), Tô-mát (1805-1892) - nhà thơvà nhà báo ngư?i Anh, ngư?i thuộ phái cấ tiế tiế tư sả, đ tham gia phong trào Hiế chư?ng vào đ?u những nă 40; vềsau là giáo sĩCơĐố giáo.–708.

Đ

Đ-da-mi (Dézamy), Te-ô-đ (1803-1850) - nhà chính luậ Pháp, đ?i biể xuấ sắ củ khuynh hư?ng cộg sả không tư?ng cách mạg.–520.

Đ-vi (Davy), Hă-phri (1778-1829) - họ giảnổ tiếg ngư?i Anh, nhà hóa họ và vậ lý họ.–762, 780.

Đ-ô-gien ởXi-nố (khoảg 404-323 trư?c công nguyên) - nhà triế họ cổHy Lạ, mộ trong những ngư?i sáng lậ ra trư?ng phái khuyế nho phả ánh sựphả kháng thụđ?ng củ những tầg lớ nghèo khổnhấ trong nhân dân chố lạ sựthố trịcủ bọ có củ.–62.

Đ-xtơvêh (Diesterweg), A-đ?n-phơ(1790-1866) - nhà sưphạ tiế bộngư?i Đ?c, môn đ? củ nhà sưphạ - dân chủThụ SĩPe-xta-lố-di.–640.

Đch-ken-xơ(Dickens), Sác-lơ(bút danh là Bô-dơ (1812-1870) - nhà vă hiệ thự lỗ lạ ngư?i Anh.–745.

Đn-ghen-stế (Dingelstedt), Phran-txơ nam tư?c (1814-1881) - nhà thơvà nhà vă Đ?c, lúc đ?u là đ?i biể cho thơca chính trịcó khuynh hư?ng đ?i lậ củ giai cấ tiể tư sả; từgiữ những nă 40 là nhà soạ kịh củ triề đnh, ngư?i theo phái quân chủ–643.

https://thuviensach.vn

Đ-héc-ti (Doherty), Hi-u - ngư?i Ai-rơlen, xuấ bả tờbáo củ phái Phu-ri-ê "London Phalanx" trong những nă 1841-1843; tác giảnhiề tác phẩ triế họ và ngôn ngữhọ.–727.

Đ?-lôn-mơ(Delolme), Giăg Lu-i (1741-1806) - nhà hoạ đ?ng quố gia Thụ Sĩ luậ gia, mộ kẻtán dư?ng chếđ? quân chủlậ hiế ở Anh.–857.

Đ?n-cơ-bơ(Duncombe), Tô-mát Xlinh-xbi (1796-1861) - chính khách ngư?i Anh, phầ tửcấ tiế tư sả, trong những nă 40 đ tham gia phong trào Hiế chư?ng.–705, 708, 864.

Đ-lơ(Duller), Ê-đ-a (1809-1853) - nhà vă Đ?c, ngư?i theo chủnghĩ lãng mạ phả đ?ng, tác giảcủ mộ sốcuố tiể thuyế lịh sửngắ, xoàng.–649.

Đn-xơXcố (Dung Scotus), Giôn (khoảg 1265-1308) - nhà triế họ thờ trung cổ nhà triế họ kinh việ, đ?i biể củ chủnghĩ duy danh, biể hiệ đ?u tiên củ chủnghĩ duy vậ thờ trung cổ tác giảtác phẩ đ? sộ"Trư?c tác Ốc-xphớ".–53.

E

En-nơcanh (Hennequin), Vích-to Ăg-toan (1816-1854) - trạg sư và là nhà chính luậ Pháp tán thành Phu-ri-ê.–172.

Ê-đ-a III (1312-1377) - vua Anh (1327-1377).–599.

Ê-li-da-bét (1533-1603) - nữhoàng Anh (1558-1603).–64, 599, 861, 873.

Ê-pi-quya (khoảg 341-270 trư?c công nguyên) - nhà triế họ duy vậ nổ tiếg thờ cổHy Lạ, ngư?i theo chủnghĩ vô thầ.–147.

Ê-sin (525-456 trư?c công nguyên) - nhà soạ kịh nổ tiếg thờ cổHy Lạ, tác giảcác vởbi kịh cổđế.–575.

Ê-sli (Ashley), An-tô-ni, từ1851 là bá tư?c Sế-xbe-ri (1801-1885) - chính khách Anh, thuộ đ?ng To-ri.–792.

G

Ga-li-lê (Galilei), Ga-li-lê-ô (1564-1642) - nhà vậ lý và nhà thiên vă lớ ngư?i I-ta-li-a, ngư?i sáng lậ ra các nguyên lý củ cơhọ, chiế sĩđ?u tranh cho thếgiớ quan tiên tiế.–59.

Ghi-dô (Guizot), Phrăg-xoa Pi-e Ghi-ôm (1787-1874) - nhà sửhọ tưsả và là nhà hoạ đ?ng quố gia ngư?i Pháp, từnă 1840 den 1848 đ thự sựlãnh đ?o chính sách đ?i nộ và đ?i ngoạ, đ?i biể cho lợ ích củ giai cấ đ?i tư sả tài chính.–193, 243.

Ghíp-xon (Gibson), Tô-mát Min-nơ(1806-1884) - chính khách và là nhà hoạ đ?ng quố gia ngư?i Anh, ngư?i thuộ phái tựdo thư?ng mạ.–873.

https://thuviensach.vn

Gi-ra (Girard), Phi-líp (1775-1845) - kỹsư phát minh nổ tiếg ngư?i Pháp.–843.

Gia-cố I (1566-1625) - vua Anh (1603-1625).–64.

Giăg Pôn (Jean Paul) (bút danh củ I-ô-han Pau-lơPhri-đích Ri-stơ (1763-1825) - nhà vă trào phúng tiể tư sả Đ?c.–635.

Gioóc-giơI (1660-1727) - vua Anh (1714-1727).–840, 855.

Gioóc-giơIII (1738-1820) - vua Anh (1760-1820).–840.

Gioóc-giơXăg (George Sand) (1804-1876) - nữvă sĩnổ tiếg ngư?i Pháp, tác giảnhiề cuố tiể thuyế viế vềcác đ? tài xã hộ, đ?i biể củ trào lư dân chủtrong chủnghĩ lãng mạ.–653, 732, 745.

Giôn-xơ (Jonson), Ben-gia-min (khoảg 1573-1637) - nhà soạ kịh ngư?i Anh, ngư?i cùng thờ vớ Sếh-xpia, cốgắg mô tảthự tếmộ cách hiệ thự.–820.

Glát-xtôn (Gladstone), Uy-li-am I-u-át (1809-1898) - chính khách và là nhà hoạ đ?ng quố gia ngư?i Anh, thuộ đ?ng Pin (đ?ng To-ri ôn hòa), nử cuố thếkỷXIX là thủlĩh củ đ?ng tựdo; nhiề lầ tham gia nộ các, thủtư?ng (1868-1874, 1880-1885, 1886, 1892-1894).–807.

Gố-Sét (Gottsched), I-ô-han Cri-xtố (1700-1766) - nhà vă và nhà phê bình ngư?i Đ?c, đ?i biể củ phong trào Khai sáng thờ kỳ đ?u ởĐ?c hồ thếkỷXVIII; cốchỉh đ?n ngôn ngữvă họ Đ?c; những tác phẩ củ Gố-sét, thểhiệ tính chấ lạ hậ, sựquê kệh và những tậ quán nô lệcủ những đ?i biể vă họ Đ?c thờ đ, đ bịcác nhà vă tiế bộthếkỷXVIII (Lét-xinh và những ngư?i khác) đ? kích. - 120.

Gố-uyn (Godwin), Uy-li-am (1756-1836) - nhà vă và nhà chính luậ tiể tư sả Anh, ngư?i theo chủnghĩ duy lý, mộ trong những ngư?i khở xư?ng ra chủnghĩ vô chính phủ–850.

Gơtơ(Goethe), I-ô-han Vôn-phơgăg (1749-1832) - nhà vă và nhà tư tư?ng lớ củ Đ?c.–16, 57, 511, 639, 646, 810, 814, 821.

Gớ-xơ(Goeze), I-ô-han Men-khi-ô (1717-1786) - nhà thầ họ ngư?i Đ?c, linh mụ thuộ phái Lu-the, kịh liệ chốg lạ các quan để Khai sáng củ Lét-xinh.–261.

Grê-hêm (Graham), Giêm-xơRô-bớ Gioóc-giơ(1792-1861) - nhà hoạ đ?ng quố gia ngư?i Anh, ngư?i thuộ đ? ng Pin (đ?ng To-ri ôn hòa).–704, 707, 808.

Gri-gô-ri VII (Hin-đ?-bran) (khoảg 1020-1085) - giáo hoàng La Mã (l073-1085).–630.

Grố-xi (Grotius), Hu-gô (1583-1645) - họ giảvà luậ gia Hà Lan, mộ trong những ngư?i sáng lậ ra họ thuyế tư sả vềquyề tựnhiên.–165.

Gruyn (Grün), A-na-xta-di-út (1806-1876) - nhà thơÁo, trong những nă 30, xuấ bả mộ loạ các tậ vă vô danh phê phán thếlự phả đ?ng phong kiế và Thiên chúa giáo ởĐ?c.–657.

https://thuviensach.vn

Guê-rét (Görres), Giô-dép (1776-1848) - nhà vă Đ?c thuộ khuynh hư?ng lãng mạ -phả đ?ng, nhà ngôn ngữhọ và nhà sửho, tán thành đ?o Thiên chúa.–163.

Gút-xcố (Gutzkow), Các-lơ(1811-1878) - nhà vă Đ?c, mộ trong những đ?i biể củ nhóm vă họ "Nư?c Đ?c trẻ; trong những nă 1838-1842 là tổg biên tậ củ tạ chí "Telegraph für Deutschland".–642, 651-652, 653, 657-663.

Guy-lơ(Güll), Phri-đích (1812-1879) - nhà thơĐ?c, tác giảnhững bài thơvà bài hát cho trẻem.–646.

H

Ha-lơ(Haller), An-brếh (1708-1777) - nhà khoa họ tựnhiên ngư?i Thụ Sĩ nhà thơvà nhà chính luậ; nổ tiếg vềnhững quan để chính trị- xã hộ cự kỳ phả đ?ng.– 67.

Ha-lơ(Haller), Các-lơLút-vích (1768-1854) - luậ gia và là nhà sửho phả đ?ng ngư?i Thụ Sĩ kẻtán dư?ng chếđ? nông nô và chếđ? chuyên chế–67, 137, 673.

Ha-min-tơ (Haminton), Tô-mát (1789-1842) - đ?i tá ngư?i Anh, nhà vă, tác giảcuố "Con ngư?i và phong tụ ởMỹ.–532, 535, 562.

Hác-gri-vơ(Hargreaves), Giêm-xơ(chế 1778) - nhà phát minh nổ tiếg Anh.–784, 840.

Hai (Hey), Vin-hem (1789-1854) - linh mụ ngư?i Đ?c, tác giảcác bài thơvà ngụngôn cho trẻem.–646.

Hai-nơ(Heine), Hen-rích (1797-1856) - nhà thơcách mạg lớ củ Đ?c.–642-643, 659-662.

Han-dơman (Hansemann), Đ-vít (1790-1864) - mộ nhà tưbả lớ, mộ trong những thủlĩh củ giai cấ tư sả tựdo tih Ranh; trong tháng Ba - tháng Chín 1848 là bộtrư?ng tài chính Phổ tiế hành chính sách phả bộ thỏ hiệ vớ thếlự phả đ?ng.–291, 294.

Héc-bác (Herbart), I-ô-han Phri-đích (1776-1841) - nhà triế họ - duy tâm phả đ?ng ngư?i Đ?c, nhà tâm lý họ và giáo dụ họ.–667.

Héc-đ? (Herder), Giô-han Gố-phrít (1744-1803) - nhà vă và nhà lý luậ vă họ ngư?i Đ?c, gắ vớ phong trào Khai sáng tư sả hồ thếkỷXVIII; có ảh hư?ng đ?n sựhình thành trào lưu vă họ tiế bộ"Bão táp và tiế công”–128.

Héc-mét (Hermes), Các Hen-rích (1800-1856) - nhà chính luậ phả đ?ng ngư?i Đ?c, vào nă 1842 là mộ trong những biên tậ viên củ tờ"Kölnische Zeitung"; nhân viên mậ vụcủ Chính phủPhổ–140-155, 167.

Héc-vếh (Herwegh), Ghê-oóc (1817-1875) - nhà thơnổ tiếg ngư?i Đ?c, nhà dân chủtiể tư sả.–248, 252, 253, 525, 657, 741.

Hen-ri VIII (1491-1547) - vua Anh (1509-1547).–64.

https://thuviensach.vn

Hen-rích IV (l050-ll06) - hoàng đ? Đ?c (l056-1106).–630.

Hét-xơ(Heâ), Mô-dét (1812-1875) - nhà chính luậ tiể tư sả ngư?i Đ?c; giữ những nă 40, là mộ trong những đ?i biể chủyế củ "chủnghĩ xã hộ chân chính". - 741.

Hê-ghen (Hegel), Ghê-oóc Vin-hem Phri-đích (1770-1831) - nhà triế họ rấ nổ tiếg củ Đ?c, ngư?i theo chủnghĩ duy tâm - khách quan, ngư?i phát triể mộ cách toàn diệ phép biệ chứg duy tâm.–158, 166, 233, 257, 309-323, 327, 328, 334-347, 350-352, 354-364, 3ó7-373, 375, 378-393, 395, 396-397, 399-404; 407, 408-409, 412-420, 422, 423-424, 426-430, 433-441, 443-451, 468-470, 474, 475, 479-489, 495-504, 536,538, 551, 569, 579, 653-660, 663, 665-666, 674, 738, 739, 741-742, 807, 814, 817, 818, 850.

Hê-ra-clít (khoảg 540 - khoảg 480 trư?c công nguyên) - nhà triế họ xuấ sắ thờ cổHy Lạ, mộ trong những ngư?i sáng lậ ra phép biệ chứg, nhà duy vậ tựphát.–54, 166.

Hi-um (Hume), Đ-vít (1711-1776) - nhà triế họ Anh, nhà duy tâm chủquan, ngư?i theo thuyế bấ khảtri; nhà sửhọ và kinh tếhọ tưsả.–830.

Hin-rích (Hinrichs), Héc-man Phri-đích Vin-hem (1794-1861) - giáo sưtriế họ Đ?c, ngư?i thuộ phái Hê-ghen cánh hữ.–668.

Hô-hen-stau-phen - mộ họvua ởĐ?c (1138-1254).–676.

Hô-me - nhà sửthi nử thầ thoạ củ Hy Lạ thờ cổ tác giảcuố "I-li-át" và "Ô-đt-xê". - 130.

Hôn-bách (Holbach), Pôn Hăg-ri (1723-1789) - nhà triế họ nổ tiếg ngư?i Pháp, đ?i biể củ chủnghĩ duy vậ máy móc, theo chủnghĩ vô thầ, mộ trong những nhà tưtư?ng củ giai cấ tư sả cách mạg Pháp.–704, 714.

Hố-phơman (Hoffmann), Éc-xtơTê-ô-đ A-ma-đi-xơ(1776-1822) - nhà vă Đ?c, ngư?i theo chủnghĩ lãng mạ phả đ?ng; trong sáng tác củ ông ta những yế tốhiệ thự kế hợ vớ sựhoang đ?ờg và thầ bí và vớ việ tuyên truyề cho tính chấ phi lý củ nhậ thứ.–128.

Hố-xơ (Hobbes), Tô-mát (1588-1679) - nhà triế họ nổ tiếg ngư?i Anh, đ?i biể củ chủnghĩ duy vậ máy móc; quan để chính trị xã hộ củ Hố-xơcó xu hư?ng phả dân chủrõ rệ.–165.

Hơ-xman (Huntsman), Ben-gia-min (1704-1776) - nhà phát minh nổ tiếg Anh.–847.

Hu-gô (Hu go), Gu-xtáp (1764-1844) - luậ gia Đ?c, giáo sư pháp quyề ởGơtinh-ghen, ngư?i sáng lậ ra trư?ng phái lịh sửpháp quyề phả đ?ng.–127, 137.

Hút-ten (Hutten), Un-rích phôn (1488-1523) - nhà thơĐ?c theo chủnghĩ nhân đ?o; ngư?i tán thành cuộ cả cách tôn giáo, mộ trong những nhà tưtư?ng củ giớ hiệ sĩĐ?c, tham gia cuộ khở nghĩ củ hiệ sĩnă 1522-1523.–261, 264.

https://thuviensach.vn

I

I-u-li-an (Kẻphả đ?o) (khoảg 331-363) - hoàng đ? La Mã (361-363).–148.

I-u-rơ(Ure), En-điu (1778-1857) - nhà hóa họ Anh, nhà kinh tếhọ tả thư?ng, ngư?i theo phái tựdo thư?ng mạ.–785.

I-ung (Jung), A-lếh-xan-đ? (1799-1884) – nbà vă Đ?c, nhà nghiên cứ lịh sửvă họ, nhà chính luậ, gầ gũ vớ nhóm vă họ "Nư?c Đ?c trẻ.–650-659, 663- 670.

I-ung - Sti-linh (Jung - Stilling), I-ô-han Hen-rích (1740-1817) - nhà vă Đ?c, ngư?i thuộ giáo phái kiề thành.–648.

K

Kha-ri-ri, A-bu Mô-ha-mét (l054-1122) – nhà vă nổ tiếg củ Ảrậ.–108-109

L

La-mơne (Lamennais), Phê-li-xi-tê (1782-1854) – trư?ng tu việ ngư?i Pháp, nhà chính luậ, mộ trong những nhà tư tư?ng củ chủnghĩ xã hộ CơĐ?c giáo.–732

La-voa-di-ê (Lavoisier), Ăg-toan Lô-răg (1743-1794) - họ giảkiệ xuấ ngư?i Pháp, nhà hóa họ.– 827.

Lai-bơnít-xơ(Leibniz), Gố-phrít Vin-hem (1646-1716) – nhà toán họ lớ củ Đ?c; nhà triế họ duy tâm.–149, 738.

Lau-bơ (Laube), Hen-rích (1806-1884) - nhà vă Đ?c, mộ trong sốnhữg đ?i biể củ nhóm vă họ "Nư?c Đ?c trẻ; vềsau là nhà hoạ đ?ng sân khấ nổ tiếg, đ?o đễ các nhà hát ởViên.–652, 653, 657, 659-662.

Lăg-gơ(Lange), I-ô-a-xim (1670-1744) - nhà thầ họ ngư?i Đ?c, giáo sưởHa-lơ mộ phầ tửtố phả đ?ng.–166.

Le-nau (Lenau), Ni-cô-la-út (1802-1850) - nhà thơnổ tiếg củ Áo, sáng tác củ ông thấ nhuầ tinh thầ chố phong kiế và chố đ?o Thiên chúa.–657.

Lét-xinh (Lessing), Gố-hôn Ê-phrai-mơ(1729-1781) - nhà vă lớ củ Đ?c, nhà phê bình và nhà triế họ; mộ trong những nhà Khai sáng nổ tiếg thếkỷXVIII.–120, 261.

Lê-ô (Leo), Hen-rích (1799-l878) - nhà sửhọ và nhà chính luậ ngư?i Đ?c, kẻbả vệcác quan để chính trịvà tôn giáo cự kỳphả đ?ng, mộ trong những nhà tư tưởg củ tầg lớ quý tộ đ?a chủPhổ–137, 663, 668, 672, 678.

https://thuviensach.vn

Lê-van-đ? (Lewald), Au-gu-xtơ(1792-1871) - nhà vă Đ?c, gầ gũ vớ nhóm vă họ "ư?c Đ?c trẻ, ngư?i sáng lậ và là tổg biên tậ củ tạ chí thuộ phái tựdo "Europa" (1835-1846).–645.

Li-bích (Liebig), I-u-xtút (1803-1873) - nhà bác họ nổ tiếg ngư?i Đ?c, mộ trong những ngư?i sáng lậ ra ngành nông hóa họ.–762, 781.

Li-nê (Linné), Các-lơ(1707-1778) - nhà khoa họ tựnhiên nổ tiếg ngư?i Thụ Để, ngư?i sáng lậ ra hệthố phân loạ đ?ng vậ và thự vậ.– 827.

Li-xtơ(List), Phri-đích (1789-1846) - nhà kinh tếhọ tư sả tầ thư?ng Đ?c, ngư?i truyề bá chính sách thuếquan bả hộcự đan.– 576, 751.

Lô (Law), Giôn (1671-1729) - nhà kinh tếhọ tư sả và là nhà tài chính Anh, bộtrư?ng tài chính ởPháp (1719-1720); nổ tiếg vềhoạ đ?ng đ?u cơcủ mình trong việ phát hành tiề giả kế thúc bằg mộ sựphá sả lớ.– 65.

Lố-cơ(Locke), Giôn (1632-1704) - nhà triế họ nhịnguyên luậ nổ tiếg ngư?i Anh, theo thuyế cả giác luậ; nhà kinh tếhọ tư sả.– 839, 854.

Lơru (Leroux), Pi-e (1797-1871) - nhà chính luậ Pháp, nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng, mộ trong những đ?i biể củ chủnghĩ xã hộ CơĐ?c giáo.–173, 731-732.

Lu-cre-xơ(Ca-rút Ti-tút) (khoảg 99-55 trư?c công nguyên) - nhà triế họ và nhà thơnổ tiếg ởLa Mã, ngư?i theo chủnghĩ duy vậ, vô thầ.–148.

Lu-i XIV (1638-1715) - vua Pháp (1643-1715).–64.

Lu-i Phi-líp (1773-l850) - công tư?c Oóc-lê-ăg, vua Pháp (1830-1848).– 671, 720.

Lu-ki-an (khoảg 120-180) - nhà vă trào phúng nổ tiếg thờ cổHy Lạ, ngư?i theo chủnghĩ vô thầ.–140, 148, 575.

Lu-the (Luther), Mác-tin (1483-1546) - nhà hoạ đ?ng nổ tiếg củ phong trào cả cách tôn giáo, ngư?i sáng lậ đ?o Tin lành (giáo phái Lu-the) ởĐ?c; nhà tư tư?ng củ tầg lớ thịdân Đ?c; trong thờ kỳchiế tranh nông dân nă 1525, đ?ng vềphía đ?ng cấ vư?ng hầ chố lạ nông dân khở nghĩ và dân nghèo thành thị– 46, 47, 117, 261, 264, 581, 733, 734.

M

Ma-ki-a-ve-li (Machiavelli), Ni-cô-lô (1469-1527) - nhà tư tư?ng chính trịI-ta-li-a, nhà sửhọ và nhà vă, mộ trong những nhà tư tư?ng củ giai cấ tư sả I-ta-li-a trong thờ kỳphát sinh những quan hệtư bả chủnghĩ.– 94, 165.

Ma-lơbrăg-sơ(Malebranche), Ni-cô-la (1638-1715) - nhà triế họ duy tâm Pháp, nhà siêu hình họ.–148.

https://thuviensach.vn

Ma-ri (Ngư?i theo đ?o Thiên chúa) (1516-1558) - nữhoàng Anh (1553-1558).–64.

Ma-rí-ế (Marryat), Phrê-đ-rích (1792-1848) - nhà vă Anh, thủ thủ tác giảmộ sốtiể thuyế phiêu lưu.–642.

Ma-ri-út, Cai-út (khoảg 156-86 trư?c công nguyên) – tư?ng và là nhà hoạ đ?ng quố gia La Mã, chấ chính quan (l07, 104 – 100, 86 trư?c công nguyên).–857.

Mác (Marx), Các (1818-1883) (tài liệ tiể sử.–306, 509, 510, 514-515, 519-524, 561, 591, 610-611, 741, 746.

Man-tút (Malthus), Tô-mát Rô-bớ (1766-1834) - linh mụ ngư?i Anh, nhà kinh tếọ tư sả phả đ?ng, kẻtán dư?ng chủnghĩ tư bả, tuyên truyề thuyế nhân khẩ thù ghét nhân loạ.– 600, 704, 749, 751, 775-780.

May-en (Meyen), Ê-đ-a (1812-1870) - nhà chính luậ Đ?c, theo phái Hê-ghen cánh tả vềsau theo chủnghĩ tựdo - dân tộ.–668.

Mác - A-đm (Mac - Adam), Giôn Lau-đ?n (1756-1836) - thanh tra đ?ờg sá ởAnh, chuyên gia xây dựg đ?ờg bộ–648.

Mắ - Cu-lố (Mac Culloch), Giôn Ram-xi (1789-1864) - nhà kinh tếọ tư sả Anh, đ?i biể cho khoa kinh tếchính trịtầ thư?ng.– 597, 751, 757.

Mi-ra-bô (Mirabeau), Ô-nô-rê Ga-bri-en (1749-1791) – nhà hoạ đ?ng nổ tiếg củ cách mạg tư sả Pháp cuố thếkỷXVIII, đ?i biể cho lợ ích củ giai cấ đ?i tưsả và củ tầg lớ quý tộ đ tư sả hóa.–60, 166.

Min (Mill), Giêm- xơ(1773-1836) - nhà kinh tếọ và là nhà triế họ tưsả Anh; truyề bá họ thuyế Ri-các-đ, trong triế họ thì theo Ben-tam.–751, 850.

Mô-den (Mosen), I-u-li-út (1803-1867) - nhà vă Đ?c, đ?i biể cho khuynh hư?ng lãng mạ.–645, 657.

Mông-te-nhơ(Montaigne), Mi-sen (1533-1592) - nhà triế họ hoài nghi luậ Pháp, nhà vă củ thờ kỳPhụ hưng.–130.

Mông-te-xki-ơ(Montesquieu), Sác-lơ(1689-1755) - nhà xã hộ họ, nhà kinh tếọ và là nhà vă tưsả Pháp, đ?i biể củ trào lư Khai sáng tư sả thếkỷ XVIII, nhà lý luậ củ chính thểquân chủlậ hiế.–94, 166, 179, 514.

Mun-tơ(Mundt), Tê-ô-đ (1808-1861) - nhà vă Đ?c, mộ trong những đ?i biể củ nhóm vă họ "Nư?c Đ?c trẻ; vềsau là giáo sư vă họ và sửọ ởBrê-xláp và Béc-lin.– 642, 652, 653, 657, 659-663, 746.

Muyn-txơ(Münzer), Tô-mát (khoảg 1490-1525) - nhà cách mạg vĩđ?i Đ?c, lãnh tụvà nhà tưtư?ng củ phe nông dân bình dân trong thờ kỳ cả cách tôn giáo và Chiế tranh nông dân nă 1525; tuyên truyề chủnghĩ cộg sả bình quân không tư?ng.–564, 733.

N

https://thuviensach.vn

Na-pô-lê-ông I Bô-na-pác-tơ(1796-1821) - hoàng đ? Pháp (1804-1814) và 1815).–64, 152, 166, 203, 513-514, 602, 607, 642, 723, 831.

Ne-xtơrôi (Nestroy), I-ô-han (1802-1862) - nhà soạ kịh ngư?i Áo, tác giảcủ nhiề bả hí kịh thông tụ và kịh hề–642.

Ni-cô-lai I (1796-1855) - hoàng đ? Nga (1825-1855).–517, 671.

Niu-tơ (Newton), I-xă (1642-1727) - nhà vậ lý họ lớ ngư?i Anh, nhà thiên vă họ và nhà toán họ, ngư?i sáng lậ khoa cơhọ vớ tưcách là mộ môn khoa họ.–149, 827,839.

Nuê-xen (Nösselt), Phri-đích Au-gu-xtơ(1781-1850) - nhà sư phạ Đ?c, tác giảcác cuố sách giáo khoa vềlịh sử đ?a lý và vă họ Đ?c.–638.

O

Oan-tơ(Walter), Giôn (1776-1847) - chính khách ngư?i Anh, tham gia đ?ng To-ri.–792.

Oát (Watt), Giêm-xơ(1736-1819) - nhà phát minh nổ tiếg ngư?i Anh, ông đ chếtạ ra máy hơ nư?c.–762, 840, 841, 845.

Oát-xơ(Watts), Giôn (1818-1887) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng Anh, môn đ? củ Ô-oen; vềsau là phầ tửtựdo tưsả.–711-712, 714, 715, 730.

Oen-lin-tơ (Wellington), Ác-tuya, công tư?c (1769-1852) - tư?ng ngư?i Anh, nhà hoạ đ?ng quố gia phả đ?ng, thuộ đ?ng To-ri, thủtư?ng (1828-1830).–789.

Oét-giơút (Wedgwood), Giô-đi-a (1730-1795) - nhà công nghiệ Anh, đ hoàn thiệ ngành sả xuấ đ? gố ởAnh.–840.

Oóc-lê-ăg, công tư?c - xem *Phi-líp*, công tư?c Oóc-lê-ăg.

Ô'Cô-nen (O'Connell), Đ-ni-en (1775-1847) - luậ gia ngư?i Ai-rơ-len và là mộ chính khách tưsả, thủlĩh củ cánh hữ, thuộ phái tựđ củ phong trào giả phóng dân tộ.–702, 716-720, 875, 877.

Ô'Cô-no (O'Connor), Phéc-guýt (1794-1855) - mộ trong những lãnh tụcủ cánh tảtrong phong trào Hiế chư?ng, ngư?i sáng lậ và chủbút báo "Northern Star"; sau nă 1848 là ngư?i theo chủnghĩ cả lư?ng.–702, 707-708, 709.

Ô-guýt-xtanh (biệ hiệ là "Ngư?i hạh phúc") (354-430) - nhà thầ họ CơĐố giáo và triế gia duy tâm, nhà truyề giáo chiế đ?u tuyên truyề cho thếgiớ quan tôn giáo.–130, 161.

Ô-ken (Oken), Lo-ren-txơ(1779-1851) - nhà khoa họ và nhà triế họ tựnhiên Đ?c.–52.

Ô-oen (Owen), Rô-bớ (1771-1858) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng lớ ngư?i Anh.–713, 730-731.

https://thuviensach.vn

Ô-xtơlơ(Oastler), Ri-sớ (1789-1861) - chính khách ngư?i Anh, gia nhậ đ?ng To-ri; trong cuộ đ?u tranh chống giai cấ tư sả tán thành tựdo thư?ng mạ, ông đ tán thành việ dùng pháp luậ đ? hạ chếngày làm việ.–792.

P

Pau-lút (Paulus), Hen-rích Ê-béc-hác Gố-lố (1761-1851) - nhà thầ họ theo đ?o Tin lành Đ?c, ngư?i theo chủnghĩ duy lý.–632.

Pê-nơ(Paine), Tô-mát (1737-1809) - nhà chính luậ thuộ phái cấ tiế ngư?i Anh, ngư?i thuộ đ?ng cộg hòa; tham gia cuộ chiế tranh giành đ?c lậ củ Mỹvà cuộ cách mạg tư sả Pháp hồ thếkỷXVIII.–714.

Pê-ri-clét (khoảg 493-429 trư?c công nguyên) - nhà hoạ đ?ng quố gia ởA-ten, đ góp phầ củg cốchếđ? dân chủnô lệ–125, 147.

Pê-tơrác (Petrarca), Phran-tse-xcô (1304-1374) - nhà thơI-ta-li-a nổ tiếg trong thờ kỳPhụ hưg.–646.

Phe-ran (Ferrand), Uy-li-am - đ?a chủ Anh, tham gia đ?ng To-ri.–792.

Phi-líp II (1527-1598) - vua Tây Ban Nha (1556-1598).–223.

Phi-líp, công tư?c Oóc-lê-ăg (1674-1723) - nhiế chính vư?ng Pháp (1715-1723).–65, 131.

Phi-stơ(Fichte), I-ô-han Gố-líp (1762-1814) - nhà triế họ Đ?c, nhà duy tâm chủquan, đ?i biể củ chủnghĩ duy tâm Đ?c củ thếkỷXVIII - đ?u thếkỷXIX.–26, 117, 165, 738.

Phoi-ơbắ (Feuerbach), Lút-vích (1804-1872) - nhà triế họ duy vậ Đ?c nổ tiếg trư?c Mác.–46, 48, 158, 160, 523, 652, 664, ó67, 668, 741, 761, 814-815, 816-817.

Phon-blan-cơ(Fonblanque), Ôn-ba-ni (1793-1872) - nhà báo tựdo Anh.–882.

Phố-xơ(Voâ), I-ô-han Hen-rích (1751-1826) - nhà thơĐ?c, ngư?i dịh Hô-me, Viế-gi-lơvà nhiề nhà thơcổkhác.–648.

Phrai-li-grát (Freiligrath), Phéc-đ-nan (1810-1876) - nhà thơĐ?c, lúc đ?u là nhà thơlãng mạ, vềsau là nhà thơcách mạg; trong những nă 1848-1849 là mộ trong những biên tậ viên củ tờ"Neue Rheinische Zeitung", thành viên củ Liên đàn những ngư?i cộg sả; trong những nă 50 từbỏđ?u tranh cách mạg.–639, 643-645. 648, 649, 657.

Phri-đích Vin-hem III (1770-1840) - vua Phổ(1797-1840).–300-301, 514-515, 516, 671, 675, 680.

Phri-đích Vin-hem IV (1795-1861) - vua Phổ(1840-1861).–170, 300-302, 510, 513-318, 584, 591-594, 598, 601-604, 607, 671-682, 741.

Phu-ri-ê (Fourier), Sác-lơ(1772-1837) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng vĩđ?i Pháp.–172, 521, 724-727, 731, 773.

https://thuviensach.vn

Pi-ố I (1672-1725) - vua Nga từ1682, hoàng đ? nư?c Nga từ1721.–27.

Pi-ta-go (khoảg 571-497 trướ công nguyên) - nhà toán họ cổHy Lạ, nhà triế họ duy tâm, nhà tư tư?ng củ tầg lớ quý tộ chủnô.–52.

Pin (Peel), Rô-bớ (1788-l850) - nhà hoạ đ?ng quố gia Anh, thuộ đ?ng To-ri ôn hòa, thủtư?ng (1841-1846), đ?ợ sựủg hộcủ phái tựdo ông đ bãi bỏnhững đ?o luậ vềngũcố (1846).–693, 695, 699, 707, 718-719, 789, 855.

Pla-ten (Platen), Au-gu-xtơ(1796-1835) - nhà thơĐ?c, mộ phầ tửthuộ phái tựdo.–645.

Pla-tôn (khoảg 427-347 trư?c công nguyên) - triế gia duy tâm ởHy Lạ thờ cổ nhà tư tư?ng củ tầg lớ quý tộ chủnô.–173.

Poóc-tơ(Porter), Gioóc-giơ(1792-1852)- nhà kinh tếhọ và nhà thốg kê tư sả Anh.–849.

Pôm-pê (Gơnai Pôm-pê Ma-gơnút) (106-48 trư?c công nguyên) - tư?ng La Mã và là nhà hoạ đ?ng quố gia.–38, 54.

Pri-xtơli (Priestley), Giô-dép (1733-1804) - nhà bác họ nổ tiếg ngư?i Anh, nhà hóa họ, nhà triế họ duy vậ.–827.

Pru-đng (Proudhon), Pi-e Giô-dép (1809-1865) - nhà chính luậ Pháp, nhà tư tư?ng củ giai cấ tiế tưsả, mộ trong những ngư?i sáng lậ ra chủnghĩ vô chính phủ–173, 521, 610, 732.

Ptô-lê-mê, Clau-đ-út (thếkỷthứII) - nhà toán họ cổHy Lạ, nhà thiên vă họ và nhà đ?a lý, ngư?i sáng lậ ra họ thuyế hệthốg nhậ tâm củ vũtrụ–117

Puých-cloMu-xcau (Pückler-Muskau), Héc-man, hoàng tử(1785-1871) - nhà vă Đ?c.–656- 657.

Puýt-man (Püttmann), Héc-man (1811-1894) - nhà thơvà nhà báo thuộ phái cấ tiế Đ?c, mộ trong những đ?i biể củ "chủnghĩ xã hộ chân chính" giữ những nă 40.–644-645.

Q

Quy-nơ(Kühne), Gu-xtáp (1806-1888) - nhà vă Đ?c, mộ trong những đ?i biể củ nhóm vă họ "Nư?c Đ?c trẻ?.–653, 657, 659-662.

R

Ra-đ?-ven (Radewell), Phri-đích - nhà vă Đ?c.–663.

Rau-mơ(Raumer), Phri-đích (1781-1873) - nhà sửhọ phả đ?ng Đ?c.–854.

https://thuviensach.vn

Răbran (Rembrandt) (1606-1669) - họ sĩlớ củ Hà Lan.–110.

Ri-các-đ (Ricardo), Đ-vít (1772-1823) - nhà kinh tếhọ Anh, mộ trong những đ?i biể lớ nhấ củ khoa kinh tếchính trịtư sả cổđể.–597, 751, 757, 763.

Ri-sác-xơ (Richardson), Xa-mu-en (1689-176l) - nhà vă Anh, đ đ?t cơsởcho mộ lố viế tình cả nhỏnhen trong vă họ.–130.

Rô-be-xpi-e (Robespierre), Mắ-xi-mi-liêng (1758-1794) - nhà hoạ đ?ng kiệ xuấ củ cách mạng tư sả Pháp cuố thếkỷ XVIII, lãnh tụphái Gia-cô-banh, đ?ng đ?u chính phủcách mạg (1793-1794). – 27, 606, 831, 857.

Rô-be-xpi-e (Robespierre), Ô-guy-xtanh (1763-1794) - mộ trong những đ?i biể nổ tiếg củ cách mạng tư sả Pháp cuố thếkỷXVIII, ngư?i thuộ phái Gia-cô-banh, em trai củ M.Rô-be-xpi-e.–553.

Rô-den-cran-txơ(Rosenkranz), Các-lơ(1805-1879) - nhà triế họ Đ?c, ngư?i theo phái Hê-ghen và là nhà nghiên cứ lịh sửvă họ.–650.

Rô-khố (Rochow), Gu-xtáp A-đn-phơ(1792-1847) - đ?i biể củ tầg lớ quý tộ đ?a chủphả đ?ng ởPhổ bộtrư?ng Bộnộ vụPhổ(1834-1842).–680.

Rớ-xen (Russell), Giôn (1792-1878) - nhà hoạ đ?ng quố gia Anh, lãnh lụđ?ng Vích, thủtư?ng (1846-1852 và 1865 -1866).–693, 695, 699, 789, 872.

Ru-gơ(Ruge), Ác-nôn (1802-1880) - nhà chính luậ Đ?c thuộ phái Hê-ghen cánh tả mộ phầ tửcấ tiế tư sả; sau 1866 là ngư?i thuộ phái tựdo dân tộ chủnghĩ.–509, 510, 519, 591-596, 598, 601-604, 607-616, 668, 741, 746.

Ru- La-véc-nhơ(Roux - Lavergne), Pi-e Xê-le-xtanh (1802-l874) - nhà sửhọ Pháp, nhà triế họ duy tâm.–553.

Run-ken (Runkel), Mác-tin - nhà chính luậ Đ?c, trong những nă 1839-1843 là chủbút tờbáo bả thủ"Elberfelder Zeitung".–644.

Rút-xô (Rousseau), Giăg Giắ (1712-1778) - nhà khai sáng nổ tiếg ngư?i Pháp, nhà dân chủ nhà tưtư?ng củ giai cấ tiể tư sả.–130, 165, 166, 557, 704, 714.

Ruých-kéc (Rückert), Phri-đích (1788-1866) - nhà thơlãng mạ Đ?c, ngư?i dịh các bài thơphư?ng Đng.–646.

S

Sa-pơ(Schaper), phôn - mộ trong những đ?i biể củ giớ quan lạ phả đ?ng Phổ tỉh trư?ng tỉh Ranh (1842-1845).–266-271, 304.

Sác lơI (l600-1649) - vua Anh (1625-1649), bịtửhình trong thờ kỳcách mạg tư sả Anh thếkỷXVII.–85.

Sác lơII (1630-1685) - vua Anh (1660-1685).–808.

https://thuviensach.vn

Se-li (Shelley), Pớ-xi Bi-si (1792-1822) - nhà thơkiệ xuấ củ Anh, đ?i biể củ chủnghĩ lãng mạ cách mạg, theo chủnghĩ vô thầ.– 704, 714.

Sê-linh (Schelling), Phri-đích Vin-hem (1775-1854) - nhà triế họ Đ?c, đ?i biể củ chủnghĩ duy tâm Đ?c cuố thếkỷXVIII - đ?u thếkỷXIX, vềsau trởthành kẻthù hung bạ củ khoa họ, bả vệtôn giáo.–158, 663, 665-666, 667, 738, 814, 817.

Sếh-xpia (Shakespcare), Uy-li-am (1564-1616) - nhà đ?i vă hào Anh.–442, 821.

Si-lơ(Schiller), Phri-đích (1759-1805) - nhà đ?i vă hào Đ?c.–16, 55, 635.

Slai-ơma-khơ(Schleiermacher), Phri-đích (1768-1834) - nhà triế họ duy tâm Đ?c, nhà thầ họ và nhà truyề đ?o.–663.

Slê-ghen (Schlegel), Au-gu-xtơVin-hem (1767-1845) - nhà thơĐ?c, dịh giả nhà nghiên cứ lịh sửvă họ, mộ trong những đ?i biể củ chủnghĩ lãng mạ phả đ?ng.–648.

Sơva-li-ê (Chevalier), Mi-sen (1806-1879) - kỹsư Pháp, nhà kinh tếhọ và là nhà chính luậ, trong những nă 30 là ngư?i theo phái Xanh-Xi-mông, vềsau thuộ phái tựdo mậ dịh tư sả.–612

Stai-nơ(Stein), Lô-ren-txơ(1815-1890) - nhà luậ họ Đ?c, nghiên cứ vềnhà nư?c, nhân viên mậ vụcủ chính phủPhổ–716.

Stan (Stahl), Phri-đích I-u-li-út (1802-1861) - nhà luậ họ Đ?c và nhà hoạ đ?ng chính trịcó khuynh hư?ng cự kỳphả đ?ng.–137.

Sti-linh - xem *I-ung - Sti-linh*, I-ô-han Hen-rích.

Stơrau-xơ(Strauâ), Đ-vít Phri-đích (1808-1874) - nhà triế họ và nhà chính luậ Đ?c, mộ trong những phầ tửthuộ phái Hê-ghen cánh tảổ tiếg; sau nă 1866 là phầ tửtựdo dân tộ chủnghĩ.–46, 160, 632, 652, 654, 663, 668, 704, 739, 791, 814.

T

Ta-lét ởMi-lét (khoáng 624-547 trư?c công nguyên) - nhà triế họ cổHy Lạ, ngư?i sáng lậ ra trư?ng phái duy vậ tựphát ởMi-lét.–151.

Ta-xít (Pu-bli-út Coóc-nê-li-út Ta-xít) (khoảg 55-120) - nhà sửhọ nổ tiếg củ La Mã.–634.

Téc-tu-li-an,Quyn-tút Xep-ti-mi-út Phlo-ren-xơ(khoảg 150-222) - nhà thầ họ CơĐố giáo, kẻthi hành chính sách ngu dân, kẻthù hung dữcủ khoa họ.–149.

Tố-cơvin (Tocqueville), A-lê-xi (1805-1859) - nhà sửhọ tư sả và là nhà hoạ đ?ng chính trịPháp.–532.

https://thuviensach.vn

Tôm-xon (Thompson), Tô-mát Pê-rô-nét (1783-1869) - nhà hoạ đ?ng chính trịtư sả Anh, nhà kinh tếhọ tầ thư?ng, ngư?i thuộ phái tựdo mậ dịh.–763.

Tơrôm-lít (Tromlitz) xem *Vít-xlê-ben*, Au-gu-xtơ

Tu-cơ(Tooke), Giôn Hoóc-nơ(1736-1812) - nhà hoạ đ?ng chính trịAnh, phầ tửdân chủtư sả.–851.

Txôp-phlơ(Zöpfl), Hen-rích (1807-1877) - luậ gia phả đ?ng ngư?i Đ?c, ngư?i nghiên cứ vềnhà nư?c.–513.

U

U-ê-đ? (Wade), Giôn (1788-1875) - nhà chính luậ Anh, nhà kinh tếhọ và sửhọ.–770,783, 879, 882.

U-lan (Uhland), Lút-vích (1787-l862) - nhà thơlãng mạ Đ?c.–640-644.

V

Va-ni-ni (Vanini), Luy-tsi-li-ô (1585-1619) - nhà triế họ ngư?i I-ta-li-a, bịtòa án tôn giáo hành hình vì tán thành những tưtư?ng duy vậ và chống tôn giáo, và phê phán những trậ tựphong kiế.–253.

Vác-ha-ghen phôn En-dơ(Varnhagen von Ense), Các-lơAu-gu-xtơ(1785-l858) - nhà vă và nhà phê bình vă họ ngư?i Đ?c có khuynh hư?ng tựdo.–657.

Vai-tlinh (Weitling), Vin-hem (1808-1871) - nhà hoạ đ?ng xuấ sắ củ phong trào công nhân Đ?c trong thờ kỳphôi thai, mộ trong những nhà lý luậ củ chủnghĩ cộg sả bình quân không tư?ng; làm nghềthợmay.–520, 610, 735-737.

Vi-đ?c (Vidocq), Phrăg-xoa Ơgien (1775-1857) – mộ tộ phạ hình sựngư?i Pháp, nhân viên mậ vụcủ cảh sát; ngư?i ta cho rằg tậ “ồ ký củ Vi-đ?c" là do y viế; tên tuổ củ y đ biế thành tên gọ bọ mậ thám khôn khéo và bọ bị bợ. – 167.

Vích-tô-ri-a (1819-1901) - nữhoàng Anh (1837-1901).–671.

Vin-bác (Wienbarg), Luy-đn-phơ(1802-1872) - nhà vă và nhà phê bình ngư?i Đ?c, mộ trong những đ?i biể củ nhóm vă họ "Nư?c Đ?c trẻ.–653, 657, 659, 660-661.

Vin-clơ(Winkler), Tê-ô-đ (bí danh vă họ là Tê-ô-đ Hen) (1775-1856) - nhà vă và là nhà báo phả đ?ng ngư?i Đ?c.–61.

Vít-xlê-ben (Witzleben), Au-gu-xtơ(bí danh vă họ là A.Tơrôm-lít) (1773-1839) - nhà vă tư sả ngư?i Đ?c, tác giảcủ mộ loạ tiể thuyế hờ hợ và những truyệ ngắ vềđ? tài lịh sử–642.

Vôn-phơ(Wolff), Cri-xti-an (1679-1754) - nhà triế họ duy tâm và là nhà siêu hình họ ngư?i Đ?c.–166.

https://thuviensach.vn

Vôn-te (Voltaire), Phrăg-xoa Ma-ri (1694-1778) - nhà triế họ tựnhiên thầ luậ ngư?i Pháp, nhà vă châm biế, nhà sửhọ, đ?i biể xuấ sắ củ trào lư Khai sáng tư sả thếkỷXVIII, đ đ?u tranh chố chếđ? chuyên chếvà đ?o Thiên chúa.–18, 67, 127, 130, 166, 254, 639, 704, 714.

X

Xa-vi-nhi (Savigny), Phri-đích Các-lơ(1779-1861) - luậ sư Đ?c, môn đ? củ Hu-gô, ngư?i cầ đ?u trư?ng phái lịh sửpháp quyề phả đ?ng; trong những nă 1842-1848 là bộtrư?ng phụtrách vấ đ? sử đ?i pháp luậ.–128, 136.

*Xanh-Xi-môn*g (Saint-Simon), Hăg-ri (1760-1825) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng vĩđ?i Pháp.–723-724, 727, 731.

Xao-tu-en (Southwell), Sác-lơ(1814-1860) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng Anh, môn đ? củ Ô-oen.–712-713, 715.

Xây (Say), Giăg Ba-ti-xtơ(1767-1832) - nhà kinh tếhọ tưsả Pháp, đ?i biể củ khoa kinh tếchính trịtầ thư?ng.–757-760.

Xê-da (Cai-út I-u-li-út Xê-da) (khoảg 100-44 trư?c công nguyên) - tư?ng và là nhà hoạ đ?ng quố gia nổ tiếg ởLa Mã.–49, 853.

Xi-ây-ét (Sieyès), Ê-ma-nu-en Giô-dép (1748-1836) - trư?ng tu việ Pháp, nhà hoạ đ?ng củ cuộ cách mạg tư sả Pháp cuố thếkỷXVIII, đ?i biể củ giai cấ đ?i tưsả. –107, 170.

Xi-xê-rôn (Mác-cút I-li-út Xi-xê-rôn) (l06-43 trư?c công nguyên) - diễ giảvà nhà hoạ đ?ng quố gia xuấ sắ củ La Mã, nhà triế họ chiế trung.–147.

Xin-xphin-đ? (Sealsfield), Sác-lơ(bút danh củ Các-lơPô-xtơ) (1793-1864) - nhà vă ngư?i Áo có khuynh hư?ng tựdo.–667.

Xmít (Smith), A-đm (1723-1790) - nhà kinh tếhọ Anh, mộ trong những đ?i biể lớ nhấ củ khoa kinh tếchính trịtư sả cổđ.–703, 750, 751, 754, 763, 828, 849.

Xô-crát (khoảg 469-399 trư?c công nguyên) - nhà triế họ duy tâm thờ cổHy Lạ, nhà tưtư?ng củ tầg lớ quý tộ chủnô.–147.

Xô-lông (khoảg 638-558 trư?c công nguyên) - nhà lậ pháp nổ tiếg ởA-ten; dư?i áp lự củ quầ chúng nhân dân, đ đ?a ra mộ loạ đ?o luậ nhằ chố lạ tầg lớ quý tộ thịtộ. –119.

Xpi-nô-da (Spinoza), Ba-rúc (Bê-nê-đch) (1632-1677) - nhà triế họ duy vậ kiệ xuấ củ Hà Lan, theo thuyế vô thầ.–26, 165, 817.

Xtiu-át - mộ dòng vua trịvì ở Xcố-len (1371-1714) và ởAnh (1603-1714).–510.

https://thuviensach.vn

Xu-la (Lu-xi-út Coóc-nê-li-út Xu-la) (138-78 trư?c công nguyên) - tư?ng La Mã và là nhà hoạ đ?ng quố gia, chấ chính quan (88 trư?c công nguyên), nhà đ?c tài (82-79 trư?c công nguyên).–857.

Xuy (Sue), Ơgien (1804-1857) - nhà vă Pháp, tác giảcủ nhiề cuố tiể thuyế tình cả tiể tư sả, viế vềcác đ? tài xã hộ.–745.

BẢ CHỈDẪ CÁC XUẤ BẢ PHẨ Đ?NH KỲ[11*] Những báo và tạ chí mà C.Mác và Ph.Ăg-ghen có tham gia trong những nă 1836-1844 thì đnh dấ hoa thị(*). Những báo và tạ chí do Mác làm chủbiên hoặ chị ảh hư?ng củ ông thì đnh dấ bằng hai hoa thị(**).*

"Abend – Zeitung" ("Báo buổ chiề") (Đe-xđn và Lai-pxích).–61, 644.

"Allgemeine Literatur-Zeitung" - xem *"Jenaische allgemeine Literatur-Zeitung"*.

"Allgemeine Preuâische Staats-Zeitung" ("Báo phổthông củ nướ Phổ) (Béc-lin).–49-55, 230, 239, 245, 644.

"Allgemeine Zeitung" - ("Báo Phổthông") (Au-xbuố).–54, 158, 168-173, 242-243, 247, 707, 710, 745.

"Allgemeine Zeitung" ("Báo phổthông") (En-bơphen-đ?).–644.

"Bamer Wochenblatt" ("Tuầ báo Bác-men").– 645.

"Barmer Zeitung" ("Báo Bác-men").–644.

"Berliner Jahrbücher"- xem *"Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik"*.

"Berliner politisches Wochenblat"- ("Tuầ báo chính trịBéc-lin".–67, 158, 170, 515.

"Berlinische Nachrichten von Staats-und getehrten Sachen" ("in tứ Béc-lin vềcác vấ đ? chính trịvà khoa họ").–49.

** *"Deutsch - Französische Jahrbücher"* ("Niên giám Pháp - Đ?c") (Pa-ri).–507, 509, 524, 568, 590, 611, 746, 786, 814, 825.

* *"Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst"* ("Niên giám nư?c Đ?c vềcác vấ đ? khoa họ và nghệthuậ") (Lai-pxích).–158, 651-652, 667, 670, 739, 741.

"Dorfzeitung" ("Báo nông thôn") (En-bơphen-đ?).–645.

https://thuviensach.vn

1842-1848 là bộtrư?ng phụtrách vấ đ? sử đ?i pháp luậ.–128, 136.

Bả chỉdẫ tên ngư?i

Bả chỉdẫ tên ngư?i

Xanh-Xi-mông (Saint-Simon), Hăg-ri (1760-1825) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng vĩđ?i Pháp.–723-724, 727, 731.

Xao-tu-en (Southwell), Sác-lơ(1814-1860) - nhà xã hộ chủnghĩ không tư?ng Anh, môn đ? củ Ô-oen.–712-713, 715.

Xây (Say), Giăg Ba-ti-xtơ(1767-1832) - nhà kinh tếhọ tưsả Pháp, đ?i biể củ khoa kinh tếchính trịtă thư?ng.–757-760.

Xê-da (Cai-út I-u-li-út Xê-da) (khoảg 100-44 trư?c công nguyên) - tư?ng và là nhà hoạ đ?ng quố gia nổ tiếg ởLa Mã.–49, 853.

Xi-ây-ét (Sieyès), Ê-ma-nu-en Giô-dép (1748-1836) - trư?ng tu việ Pháp, nhà hoạ đ?ng củ cuộ cách mạg tư sả Pháp cuố thếkỷXVIII, đ?i biể củ giai cấ đ?i tưsả. –107, 170.

Xi-xê-rôn (Mác-cút I-li-út Xi-xê-rôn) (l06-43 trư?c công nguyên) - diễ giảvà nhà hoạ đ?ng quố gia xuấ sắ củ La Mã, nhà triế họ chiế trung.–147.

Xin-xphin-đ? (Sealsfield), Sác-lơ(bút danh củ Các-lơPô-xtơ) (1793-1864) - nhà vă ngư?i Áo có khuynh hư?ng tựdo.–667.

Xmít (Smith), A-đm (1723-1790) - nhà kinh tếhọ Anh, mộ trong những đ?i biể lớ nhấ củ khoa kinh tếchính trịtư sả cổđ.–703, 750, 751, 754, 763, 828, 849.

Xô-crát (khoảg 469-399 trư?c công nguyên) - nhà triế họ duy tâm thờ cổHy Lạ, nhà tưtư?ng củ tầg lớ quý tộ chủnô.–147.

Xô-lông (khoảg 638-558 trư?c công nguyên) - nhà lậ pháp nổ tiếg ởA-ten; dư?i áp lự củ quầ chúng nhân dân, đ đ?a ra mộ loạ đ?o luậ nhằ chốg lạ tầg lớ quý tộ thịtộ. –119.

Xpi-nô-da (Spinoza), Ba-rúc (Bê-nê-đch) (1632-1677) - nhà triế họ duy vậ kiệ xuấ củ Hà Lan, theo thuyế vô thầ.–26, 165, 817.

Xtiu-át - mộ dòng vua trịvì ở Xcố-len (1371-1714) và ởAnh (1603-1714).–510.

Xu-la (Lu-xi-út Coóc-nê-li-út Xu-la) (138-78 trư?c công nguyên) - tư?ng La Mã và là nhà hoạ đ?ng quố gia, chấ chính quan (88 trư?c công nguyên), nhà đ?c tài (82-79 trư?c công nguyên).–857.

Xuy (Sue), Ơgien (1804-1857) - nhà vă Pháp, tác giảcủ nhiề cuố tiể thuyế tình cả tiể tư sả, viế vềcác đ? tài xã hộ.–745.

https://thuviensach.vn

BẢ CHỈDẪ CÁC XUẤ BẢ PHẨ Đ?NH KỲ[11*] Những báo và tạ chí mà C.Mác và Ph.Ăg-ghen có tham gia trong những nă 1836-1844 thì đnh dấ hoa thị(*). Những báo và tạ chí do Mác làm chủbiên hoặ chị ảh hư?ng củ ông thì đnh dấ bằg hai hoa thị(**).*

"Abend – Zeitung" ("Báo buổ chiề") (Đe-xđn và Lai-pxích).–61, 644.

"Allgemeine Literatur-Zeitung" - xem *"Jenaische allgemeine Literatur-Zeitung"*.

"Allgemeine Preuâische Staats-Zeitung" ("Báo phổthông củ nướ Phổ) (Béc-lin).–49-55, 230, 239, 245, 644.

"Allgemeine Zeitung" - ("Báo Phổthông") (Au-xbuố).–54, 158, 168-173, 242-243, 247, 707, 710, 745.

"Allgemeine Zeitung" ("Báo phổthông") (En-bơphen-đ?).–644.

"Bamer Wochenblatt" ("Tuầ báo Bác-men").– 645.

"Barmer Zeitung" ("Báo Bác-men").–644.

"Berliner Jahrbücher"- xem *"Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik"*.

"Berliner politisches Wochenblat"- ("Tuầ báo chính trịBéc-lin".–67, 158, 170, 515.

"Berlinische Nachrichten von Staats-und getehrten Sachen" ("in tứ Béc-lin vềcác vấ đ? chính trịvà khoa họ").–49.

** *"Deutsch - Französische Jahrbücher"* ("Niên giám Pháp - Đ?c") (Pa-ri).–507, 509, 524, 568, 590, 611, 746, 786, 814, 825.

* *"Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst"* ("Niên giám nư?c Đ?c vềcác vấ đ? khoa họ và nghệthuậ") (Lai-pxích).–158, 651-652, 667, 670, 739, 741.

"Dorfzeitung" ("Báo nông thôn") (En-bơphen-đ?).–645.

"Düsseldorfer Zeitung" ("Báo Đýt-xen-đóc-phơ).–241.

"Elberfelder Zeitung" ("Báo En-bơphen-đ?").–241, 244, 644.

"Europa. Chronik der gebildeten Welt" ("Châu Âu. Tin tứ củ thếgiớ có họ thứ") (Stút-gát).–645.

"Evangelische Kirchen - Zeitung" ("Báo củ giáo hộ phúc âm") (Béc-lin).–635.

https://thuviensach.vn

"The Examiner" (“gư?i quan sát” (Luân Đn).–693, 694, 882.

"Frankfuter Journal" ("Báo Phran-phuố").–280.

"Fremdenblatt" ("Báo ngoạ kiề” (En-bơphen-đ?).–645.

"Gemeinnutziges Wocheblatt" ("Tuầ báo có ích chung") (Béc-ca-xten).–295.

"Les Guêpes" ("Ong vò vẽ) (Pa-ri).–243.

"Hallische Jahrbücher für deutsche Wissenschaft und Kunst" ("Niên giám Ha-lơvềcác vấ đ? khoa họ và nghệthuậ Đ?c").–652.

"Hamburger Korrespondent" - xem *"Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgischen unparteiischen Korrespondenten"*.

"Historisch - politische Blatter für das katholische Deutschland" ("Tậ san chính trị- lịh sửcho nư?c Đ?c Thiên chúa giáo") (Muyn-sen).–243, 255, 256, 262, 263- 264.

"Intelligenzblatt" ("Trang tin"), phụtrư?ng củ tờ*"Elberfelder Zeitung"*.–644.

"Jahrbuch der Literatur" ("Niên giám vă họ") (Hă-buố).–643.

"Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik" ("Niên giám phê bình khoa họ") (Béc-lin).–643, 668.

"Jenaische allgemeine Literatur - Zeitung" ("Báo vă họ Phổthông I-ê-na").–641.

"Journal des Débats politiques et littéraires" ("Báo tranh luậ chính trịvà vă họ") (Pa-ri).–54

"Die junge Generation" ("Thếhệtrẻ) (Thụ Sĩ.–735, 736.

"Kölnische Zeitung" ("Báo Khuên").–139, 140, 154, 158, 167, 239-242, 247-253.

"Königlich - Preuâische Staats-Kriegs-und Friedens-Zeitung" ("Báo củ nhà vua Phổvềcác vấ đ? quố gia, chiế tranh và hòa bình") (Khuê-ních-xbéc).–166.

"Königlich privilegirte Berlinische Zeitung von Staats-und gelehrten Sachen" ("Báo đ?c quyề củ nhà vua ởBéc-lin vềcác vấ đ? chính trịvà khoa họ").–49.

"Königsberger Literatur - Blatt" (“áo vă họ Khuê-ních-xbéc").–652, 664-667, 669.

"Konigsberger Zeitung- xem *-Königlich - Preuâische Staats - Kriegs-und-Fridens-Zeitung*

"Leipziger Allgemeine Zeitung" ("Báo Phổthông Lai-pxích").–236-237, 239-247, 253-259, 263.

"Mefistofeles. Revue der deutschen Gegenwart in Skizzen und Umrissen" (“ê-phi-xtô-phe-lét. Tạ chí vềhiệ tạ củ nư?c Đ?c qua các bài lư?c khả và phác thả") (Lai-pxích và Cát-xen 1842, Muyn-xtơ1843-i844).– 168.

"Mittheilungen des Vereins zur Forderung der Weinkultur an der Mosel und Saar zu Trier" ("Tin tứ Hộ khuyế khích trồg nho ởMô-den và Xa-rơtạ Tơria").–273, 280.

https://thuviensach.vn

"Morgenblatt für gebidete Leser" ("Báo buổ sáng cho đ?c giảcó họ thứ") (Stút-gát và Tuy-bin-ghen).–644.

"Munchener politische Blätter" - xem *"Historisch - politische Blätter für das katholische Deutschland"*.

"Le National" ("Báo dân tộ") (Pa-ri).–193.

"The New Moral World: and Gazette of the Rational Society" ("Thếgiớ đ?o đ?c mớ và Báo củ mộ xã hộ hợ lý") (Luân Đn).–743-744, 746, 876.

"The Northern Star, and Leeds General Advertiser" ("Ngôi sao bắ đ?u và ngư?i truyề tin chung củ Lít-xơ).–876.

"The Oracle of Reason: Or, Philosophy Vindicated" ("Tiên tri củ lý trí hay triế họ đ?ợ chứg thự") (Bri-xtơ, sau đ là Sép-phin và Luân Đn).–712.

"La Phalange ("Pha-lăg-giơ) (Pa-ri).–726

"Der Pilot" ("Ngư?i cầ lái") (An-tô-na).–663.

"Le Populaire de 1841" ("Báo nhân dân 1841") (Pa-ri).–732, 735.

"Preuâische Staats - Zeitung" - xem *"Allgemeine Preuâische Staats - Zeitung"*.

"Provinzialzeitung" (“hậ báo tỉh") (En-bơphen-đ?).–644.

"La Réforme" ("Cả cách") (Pa-ri).–591, 595.

"La Revue indépendante" ("Tạ chí đ?c lậ") (Pa-ri).–732.

"Rhein-und Mosel-Zeitung" ("Báo Ranh và Mô-den") (Cô-blen-txơ.–242, 244-245, 252-264, 303.

** *"Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe"* ("Nhậ báo tỉh Ranh vềcác vấ đ? chính trị thương mạ và công nghiệ") (Khuên).–126, 138, 155, 166-169, 172-174, 230, 231, 235, 241-242, 247, 248-249, 251, 252-253, 255, 257, 262, 264, 265, 266-270, 305, 306, 668, 684, 691, 695, 698, 701, 741.

"Schweizerischer Republikaner" ("Ngư?i cộg hòa Thụ Sĩ") (Xuy-rích).–720.

"Spenersche Zeitung" - xem *"Berlinische Nachrichten von Staats-und gelehrten Sachen"*.

"Staats und Gelehre Zeitung des Hamburgischen unparteiischen Korresp ondenten" ("Báo chính trịvà khoa họ củ thông tín viên vô tư ởHă-buố").–158, 244.

"Staats – Zeitung” - xem *"Allgemeine Preuâische Staats-Zeitung"*.

"Täglicher Anzeiger für Berg und Mark" ("Tin tứ hàng ngày củ Béc-gơvà Mác-cơ) (En-bơphen-đ?).–645.

* *"Telegraph für Deutschland"* ("Đệ tín nư?c Đ?c") (Hă-buố).–621, 649, 662.

"The Times" ("Thờ báo") (Luân Đn).–745.

** *"Vorwarts!"* ("Tiế lên!") (Pa-ri).–591, 616, 852, 888.

https://thuviensach.vn

"Vossische - Zeitung" - xem *"Koniglich privilegirte Berlinische Zeitung von Staats-und gelehrten Sachen"*.

"Wupperthaler Lesekreis" ("Đ?c giảVúp-pơtan"), phụbả củ tờ*"Barmer Zeitung"*.–645.

–

https://thuviensach.vn

Chú thích

[←1]

[1*] *- Tôi sợ những người Đa-na-ít, ngay cả những người mang quà tặng đến (Viếc-gin, "Ê-nê-ít").*

https://thuviensach.vn

[←2]

[1*] *- bằng chứng rất thuyết phục (từng chữ một: bằng chứng về người đó)*

https://thuviensach.vn

[←3]

[1*] *- Chân lý là hòn đá thử vàng của chính bản thân và của sự dối trá (Xpi-nô-da, "Luân lý").*

https://thuviensach.vn

[←4]

[1*] - *lấy cái này thay cho cái kia, một sự lẫn lộn khái niệm*

https://thuviensach.vn

[←5]

[1*] - *sắc lệnh của nhà vua về việc bắt giam mà không cần qua tòa án và điều tra xét xử*

https://thuviensach.vn

[←6]

[1*] Hétéronomie - *một danh từ của Can-tơ dùng để chỉ việc bắt ý chí của mình phục tùng những luật lệ, tiêu chuẩn do bên ngoài quy định, ngược lại với tính tự trị.*

https://thuviensach.vn

[←7]

[1*] *Chơi chữ: "Spielraum" có nghĩa là "địa bàn hoạt động" và cũng có nghĩa là "sân chơi".*

https://thuviensach.vn

[←8]

[1*] - *Cái thời kỳ có thể cảm thấy được cái gì mình muốn, và nói lên cái gì mình cảm thấy, quả là thời kỳ hạnh phúc hiếm thấy (Ta-xít).*

https://thuviensach.vn

[←9]

[1*] - Chơi chữ: từ "Feuerbach" có nghĩa là "suối lửa".

https://thuviensach.vn

[←10]

[1*] - *chủ yếu, theo đúng nghĩa của danh từ.*

https://thuviensach.vn

[← 11]

[1*] - Chơi chữ: từ "Feuerbach" có nghĩa là "suối lửa".

https://thuviensach.vn

[←12]

[1*] - *chủ yếu, theo đúng nghĩa của danh từ.*

https://thuviensach.vn

[←13]

[1*] - *Lo-ren-xtơ Ô-ken*

https://thuviensach.vn

[←14]

[1*] - khổ sách bằng 1/8 tờ giấy.

https://thuviensach.vn

[←15]

[1*] - *tiếng nói bao giờ cũng như sấm*

https://thuviensach.vn

[←16]

[1*] - Chơi chữ: Winkler là họ. "Krähwinkler" là "người dân của một tỉnh xa xôi hẻo lánh".

https://thuviensach.vn

[←17]

[1*] - người thầy của các nghệ thuật cao quý.

https://thuviensach.vn

[←18]

[1*] - của giới đại thượng lưu

https://thuviensach.vn

[←19]

[1*] - thực chất của vấn đề.

https://thuviensach.vn

[←20]

[1*] - *Chó đụng đến ta.*

https://thuviensach.vn

[←21]

[1*] - *Tôi muốn thế nào thì tôi ra lệnh thế ấy, - ý muốn thay thế cho những lý do hợp lý.*

https://thuviensach.vn

[←22]

[1*] - *con người thiêng liêng.*

https://thuviensach.vn

[←23]

[1*] - tri thức sơ khai.

https://thuviensach.vn

[←24]

[1*] – *những người mới.*

https://thuviensach.vn

[←25]

[1*] - *ngang tầm với các nguyên tắc.*

https://thuviensach.vn

[←26]

[1*] - *Người ta không cãi nhau về các nguyên tắc.*

https://thuviensach.vn

[←27]

[1*] - rõ ràng.

https://thuviensach.vn

[←28]

[1*] - hãy ăn đi, hãy uống đi! (Lời trong bài ca của sinh viên Đức).

https://thuviensach.vn

[←29]

[1*] – một vật vận động vĩnh cửu

https://thuviensach.vn

[←30]

[1*] - đời đời kiếp kiếp.

https://thuviensach.vn

[←31]

[1*] - *mưu toan tranh thủ sự thiện cảm*

https://thuviensach.vn

[←32]

[1*] - *Phi-líp Oóc-lê-ăng*

https://thuviensach.vn

[←33]

[2*] - chế độ cũ

https://thuviensach.vn

[←34]

[1*] – tự mình đã nói.

https://thuviensach.vn

[←35]

[2*] - nô lệ

https://thuviensach.vn

[←36]

[1*] - bản thảo được chép theo bản viết đầu tiên đã tẩy xóa

https://thuviensach.vn

[←37]

[1*] *Chơi chữ: "Blatt der Intelligenz" - "báo, cơ quan của tư tưởng"; "Intelligenzblatt" - "báo đăng quảng cáo".*

https://thuviensach.vn

[←38]

[2*] – qua con đường chông gai lên tới những đỉnh cao xán lạn. Cách chơi chữ trong câu này dựa trên sự đồng âm của từ la-tinh "astra" ("vì sao") và từ Đức "Auster" ("con sò").

https://thuviensach.vn

[←39]

[3*] *Chơi chữ: "Anzeige" có nghĩa là "tố giác", cũng có nghĩa là "quảng cáo".*

https://thuviensach.vn

[←40]

[1*] *Chơi chữ: "Blatt der Intelligenz" - "báo, cơ quan của tư tưởng"; "Intelligenzblatt" - "báo đăng quảng cáo".*

https://thuviensach.vn

[←41]

[2*] – qua con đường chông gai lên tới những đỉnh cao xán lạn. Cách chơi chữ trong câu này dựa trên sự đồng âm của từ la-tinh "astra" ("vì sao") và từ Đức "Auster" ("con sò").

https://thuviensach.vn

[←42]

[3*] *Chơi chữ: "Anzeige" có nghĩa là "tố giác", cũng có nghĩa là "quảng cáo".*

https://thuviensach.vn

[←43]

[1*] *Chơi chữ: "leitender Artikel" là "xã luận", "leidender" - "gầy guộc".*

https://thuviensach.vn

[←44]

[2*] *Chơi chữ: "spiritus" có nghĩa là "rượu", cũng có nghĩa là "tinh thần".*

https://thuviensach.vn

[←45]

[1*] - Héc-mét, biên tập viên của báo "KÖlnische Zeitung".

https://thuviensach.vn

[←46]

[1*] *Chơi chữ: "Übermut" - "sự thái quá", "Mut" - "sự táo bạo".*

https://thuviensach.vn

[←47]

[1*] - *"Ta đang ngủ, đừng đánh thức ta dậy!"*

https://thuviensach.vn

[←48]

[1*] - Héc-mét

https://thuviensach.vn

[←49]

[1*] - *"đó là chân lý, vì đó là phi lý".*

https://thuviensach.vn

[←50]

[1*] - *trước kia*

https://thuviensach.vn

[←51]

[1*] - tên cổ của Ai-rơ-len

https://thuviensach.vn

[←52]

[2*] - *những người theo đạo Tin lành thuộc phái Can-vanh*

https://thuviensach.vn

[←53]

[1*] - chế độ cũ.

https://thuviensach.vn

[←54]

[1*] - *Đối với người khôn ngoan, như vậy là đủ.*

https://thuviensach.vn

[←55]

[1*] - cấu thành tội phạm.

https://thuviensach.vn

[←56]

[1*] *ám chỉ Phri-đrích Vin-hem IV.*

https://thuviensach.vn

[←57]

[2*] - đẳng cấp thứ ba

https://thuviensach.vn

[←58]

[1)] *Tiếc thay, chúng tôi đã không thể trình bày với bạn đọc bài* thứ hai [57]. Ban biên tập báo "Rheinische Zeitung".

https://thuviensach.vn

[←59]

[1*] *Chơi chữ: "Kaste" - "đẳng cấp", "Kasten" - "hòm, ngăn kéo".*

https://thuviensach.vn

[←60]

[1*] *Nghĩa đen: "những sự thích thú nhỏ nhặt": nghĩa bóng: "những khoản chi phụ cho mọi thứ sở thích hay thay đổi".*

https://thuviensach.vn

[←61]

[1*] *Chơi chữ: "Hühneraugen" - "những cục chai"; "Augen" - "mắt".*

https://thuviensach.vn

[←62]

[1*] - *toàn quyền.*

https://thuviensach.vn

[←63]

[1*] - *chủ yếu, theo đúng nghĩa của chữ đó*

https://thuviensach.vn

[←64]

[1*] - việc lẫn cái này với cái kia

https://thuviensach.vn

[←65]

[2*] - quyền của lãnh chúa

https://thuviensach.vn

[←66]

[1*] - chia để trị

https://thuviensach.vn

[←67]

[1*] - *dưới hình thức trừu tượng*

https://thuviensach.vn

[←68]

[1*] - đây là nguyên nhân của những giọt nước mắt đó!

https://thuviensach.vn

[←69]

[1*] *Nghĩa đen: Bao giò cũng là chim trĩ; nghĩa bóng: Bao giờ cũng vẫn là điều ấy!*

https://thuviensach.vn

[←70]

[1*] - *không có gì chứng minh cả.*

https://thuviensach.vn

[←71]

[1*] *Nguyên văn: trong bức thông cáo phát ra từ tòa thánh (Pi-e), tức là bức thông cáo có tính chất bắt buộc đối với toàn thể giáo hội, với tư cách là một chân lý bất di bất dịch.*

https://thuviensach.vn

[←72]

[1*] - *Chúng ta hãy chờ xem, chúng ta sẽ thấy.*

https://thuviensach.vn

[←73]

[1*] - *Chúng ta hãy chờ xem, chúng ta sẽ thấy.*

https://thuviensach.vn

[←74]

[1)] *Xác nhận những sự kiện nêu ra là đúng, chúng tôi đồng thời cũng nói rõ rằng những tin tức khác nhau, giải thích lẫn nhau, làm cho chúng tôi thấy cần thiết phải đối chiếu chúng với nhau. Toà soạn báo* "Rheinische Zeitung".

https://thuviensach.vn

[←75]

[1*] - *dưới hình thức hiện vật*

https://thuviensach.vn

[←76]

[1*] *Morgen - đơn vị diện tích cũ của nước Phổ, khoảng 1/4 héc-ta.*

https://thuviensach.vn

[←77]

[1*] Fuder - *đơn vị đo lường chất lỏng cũ ở tỉnh Ranh, khoảng 1.000 lít.*

https://thuviensach.vn

[←78]

[1*] *Chơi chữ: "Übergang" - "bước chuyển", "Untergang" - "diệt vong".*

https://thuviensach.vn

[←79]

[1*] *Chơi chữ: "Verhaltnis" - "quan hệ", "Verhangnis" - "số mệnh".*

https://thuviensach.vn

[←80]

[1*] Ohm - *đ?n vị đ lư?ng chấ lòg cũờĐ?c, tư?ng đ?ơg vớ 150 lít.*

https://thuviensach.vn

[←81]

[1*] - Van-đ?-ne

https://thuviensach.vn

[←82]

[1*] Fuâ - đ?n vị đ? dài, bằg 0,305 m.

https://thuviensach.vn

[←83]

[1*] - đề kiệ cầ thiế.

https://thuviensach.vn

[←84]

[1*] *Những chữđ?t trong dấ ngoặ ởđy cũg nhưởnhữg đạ du?i đy là củ Mác.*

https://thuviensach.vn

[←85]

[1*] - sựkhác biệ đ?c thù.

https://thuviensach.vn

[←86]

[1*] - cái thêm vào.

https://thuviensach.vn

[←87]

[1*] – mố liên hệthự thể mố liên hệsâu sắ

https://thuviensach.vn

[←88]

[1*] - "chủquyền đ?ợ nhân cách hóa"

https://thuviensach.vn

[←89]

[2*] - "Nhà nu?c là ta".

https://thuviensach.vn

[←90]

[1*] - dù nhuthếnào chăg nữ.

https://thuviensach.vn

[←91]

[1*] - *chính cống.*

https://thuviensach.vn

[←92]

[1*] – nhà nư?c, nư?c cộg hòa (ý nghĩ ban đ?u: việ công)

https://thuviensach.vn

[←93]

[1*] - bởi vì các cự lạ gặ nhau.

https://thuviensach.vn

[←94]

[1*] - chiến tranh củ tấ cảchống lạ tấ cả

https://thuviensach.vn

[←95]

[1*] - Chicó thếthôi

https://thuviensach.vn

[←96]

[1*] - nhà nư?c thầ tu.

https://thuviensach.vn

[←97]

[1*] - nguyên nhân đ?u tiên

https://thuviensach.vn

[←98]

[1*] - sựhỗ hợ phứ tạ

https://thuviensach.vn

[←99]

[1*] *Cách cho chữ"Stand" có nghĩ là "đ?ng cấ" và cũg có nghĩ là "thân phậ".*

https://thuviensach.vn

[← 100]

[1*] - *ngoài vòng pháp luật*

https://thuviensach.vn

[←101]

[2*] - *Sựxung đ?t là ở đ?y!*

https://thuviensach.vn

[←102]

[1*] - thụ ra

https://thuviensach.vn

[←103]

[1*] - tín đề

https://thuviensach.vn

[←104]

[1*] - hộ nghịlậ hiế

https://thuviensach.vn

[←105]

[2*] - hộ nghịđ?ọ kiế lậ.

https://thuviensach.vn

[← 106]

[1*] - đ? gia vị

https://thuviensach.vn

[←107]

[1*] - thu nhỏlạ.

https://thuviensach.vn

[←108]

[1*] - mâu thuẫ trong dịh nghĩ.

https://thuviensach.vn

[←109]

[1*] - để danh dự*

https://thuviensach.vn

[← 110]

[2*] - chùyế.

https://thuviensach.vn

[←111]

[1*] - trên thự tế trong hiệ thự

https://thuviensach.vn

[←112]

[1*] *Cách chơ chữ "das Befremdliche" có nghĩ là "kỳquái", "die Entfremdung" - "sựtha hóa".*

https://thuviensach.vn

[←113]

[1*] *Cho chữ "Stand" có nghĩ là "đ?ng cấ", cũg có nghĩ là "đ?a vị.*

https://thuviensach.vn

[← 114]

[1*] - hiệ trạg

https://thuviensach.vn

[← 115]

[1*] – sựthụ

https://thuviensach.vn

[← 116]

[2*] *Cho chữ "verkehren" có nghĩ "quay lạ", cũg có nghĩ là "xuyên tạ", "bóp méo".*

https://thuviensach.vn

[←117]

[1*] - *từchính bả chấ*

https://thuviensach.vn

[←118]

[1*] - quyề sửdụg và đ?nh đạ theo ý mình

https://thuviensach.vn

[← 119]

[1*] - vấ đ? cầ đ?ọ thả luậ

https://thuviensach.vn

[←120]

[2*] - mộ cách riêng biệ

https://thuviensach.vn

[←121]

[1*] - Mác gủ Ru-gơ*

https://thuviensach.vn

[←122]

[1*] - *Phri-đích Vin-hem IV*

https://thuviensach.vn

[←123]

[2*] - Mác gủ Ru-gơ*

https://thuviensach.vn

[←124]

[1*] - tình hình hiệ có, trậ tựhiệ hành

https://thuviensach.vn

[←125]

[1*] - *Trông lũcóc kìa!*

https://thuviensach.vn

[← 126]

[1*] - *Phri-đích Vin-hem III*

https://thuviensach.vn

[←127]

[1*] *Cách cho chữkhông đ?ch đ?ợ: "Vorderrussen" ["những ngư?i trư?c ngư?i Nga"] là từMác dùng đ? gọ dân Phổmộ cách châm biế (tiếg la-tinh là "Borussen"); "kẻtrịvì tấ cảnhữg Hinterrunssen" ["những ngư?i sau ngư?i Nga"] là ám chỉNi-cô-lai I.*

https://thuviensach.vn

[←128]

[2*] - Bầ súc vậ không biế nói, rầ rĩvà nghe theo dạdày.

https://thuviensach.vn

[←129]

[1*] - Mác gủ Ru-gơ*

https://thuviensach.vn

[←130]

[2*] - *mong sao đ không phả là đề xấ!*

https://thuviensach.vn

[←131]

[1*] - du?i giác đ? chính trị*

https://thuviensach.vn

[←132]

[2*] - đ?nh cao củ các nguyên tắ

https://thuviensach.vn

[←133]

[1*] Bruno Bauer. "Die Judenfrage". *Braunschweig, 1843.*

https://thuviensach.vn

[← 134]

[2*] Bruno Bauer. "Die Fähigkeit der heutigen Juden und Christen, frei zu werden". *Einundzwanzig Bogen aus der Schweiz, Herausgegeben von Georg Herwegh. Zürich und Winterthur, 1843. S. 56–71.*

https://thuviensach.vn

[←135]

[1*] Bruno Bauer. "Die Judenfrage". *Braunschweig, 1843.*

https://thuviensach.vn

[←136]

[2*] Bruno Bauer. "DieFähigkeit der heutigen Juden und Christen, frei zu werden". *Einundzwanzig Bogen aus der Schweiz, Herausgegeben von Georg Herwegh. Zürich und Winterthur, 1843. S. 56–71.*

https://thuviensach.vn

[←137]

[1*] - *chuyên nghiệ.*

https://thuviensach.vn

[← 138]

[1*] *Cách cho chữ "Freistaat" ("nư?c cộg hòa") cũg có nghĩ là "mộ nhà nư?c tựdo".*

https://thuviensach.vn

[←139]

[2*] - vó tucách là tunhân.

https://thuviensach.vn

[←140]

[1*] ởđy: thành viên củ xã hộ công dân.

https://thuviensach.vn

[←141]

[1*] - công dân

https://thuviensach.vn

[←142]

[1*] - *chiế tranh củ tấ cámọ ngư?i chống mọ ngư?i*

https://thuviensach.vn

[←143]

[1*] - nhân quyề

https://thuviensach.vn

[←144]

[2*] - quyề công dân

https://thuviensach.vn

[←145]

[1*] - quyề tựnhiên

https://thuviensach.vn

[←146]

[1*] *Mác nói tớ sựgiả phóng loài ngư?i khỏ sựbuôn bán, khỏ quyề lự củ đ?ng tiề. Sởdĩởđy Mác dùng từ"đ?o Do Thái" ("Judentum") theo nghĩ sựbuôn bán là vì trong tiếg Đ?c từ"Jude" ngoài nghĩ chính củ nó là "ngư?i Do Thái", "ngư?i Giu-đ", còn đ?ợ dùng vớ nghĩ là "kẻcho vay nặg lãi", "lái buôn" nữ.*

https://thuviensach.vn

[←147]

[1*] - vó quy mô lớ

https://thuviensach.vn

[← 148]

[2*] - trong những chi tiế

https://thuviensach.vn

[← 149]

[1*] - tựtán dư?ng (nghĩ đn: lờ phát biể bả vệbàn thờvà bế)

https://thuviensach.vn

[←150]

[1*] *– tựtán dư?ng (nghĩ đn: lờ phát biể bả vệbàn thờvà bế)*

https://thuviensach.vn

[←151]

[1*] - vấ đ? danh dự*

https://thuviensach.vn

[←152]

[1*] - hiệ trạg, trậ tựhiệ hành

https://thuviensach.vn

[←153]

[1*] – về nhụ

https://thuviensach.vn

[←154]

[2*] - chếđ? cũ*

https://thuviensach.vn

[←155]

[1*] *Cho chữ* "listige *Theorie" ("lý luậ* già hoạ*") ám chiviệ Phri-đích Li-xtotuyên truyề cho chính sách thuếquan bả hộ*

https://thuviensach.vn

[←156]

[1*] - tác phẩm chưa hoàn thành

https://thuviensach.vn

[←157]

[2*] - tác phẩ đ? lạ sau khi chế

https://thuviensach.vn

[←158]

[3*] - vấ đ? là ỏđ! (Sếh-xpia, "Hă-lét")

https://thuviensach.vn

[←159]

[4*] - ngang tầ

https://thuviensach.vn

[←160]

[1*] - ngang tầ vó các nguyên tắ

https://thuviensach.vn

[←161]

[2*] - argumentum ad hominem - lập luận bằng cách lấy lý lẽhoặc hành đ?ng củ mộ ngư?i đ? phả bác lạ chính ngư?i đ

https://thuviensach.vn

[←162]

[1*] - *Phri-đích Vin-hem IV*

https://thuviensach.vn

[←163]

[1*] - *chủyế, theo đng nghĩ củ danh từ**

https://thuviensach.vn

[←164]

[1*] - *không đng lúc*

https://thuviensach.vn

[←165]

[1*] - đề kiệ không thểthiế

https://thuviensach.vn

[← 166]

[1)] *Có những nguyên nhân riêng khiến tôi phải công bốrằng bài này là bài đ?u tiên tôi đ?a đ?ng trên tờ"Vorwärst"*

https://thuviensach.vn

[←167]

[2)] *Hãy lư ý đ?n hiệ tư?ng vô nghĩ vềtu từvà ngữpháp: "Nhà vua Phổvà xã hộ còn* chư *dựcả đ?ợ rằg cả cách sắ xả ra trư?c mắ nó" (từ"nó" chỉai?).*

https://thuviensach.vn

[←168]

[1)] *Có những nguyên nhân riêng khiến tôi phải công bốrằng bài này là bài đ?u tiên tôi đ?a đ?ng trên tờ"Vorwärst"*

https://thuviensach.vn

[←169]

[2)] *Hãy lư ý đ?n hiệ tư?ng vô nghĩ vềtu từvà ngữpháp: "Nhà vua Phổvà xã hộ còn* chư *dựcả đ?ợ rằg cả cách sắ xả ra trư?c mắ nó" (từ"nó" chỉai?).*

https://thuviensach.vn

[←170]

[1)] *Đ?i vó mụ đch củ chúng ta thì không cầ thiế phả quay vềbả quy chếcông nhân đ?ọ ban hành dư?i thờ* Ê-đ-a III.

https://thuviensach.vn

Table of Contents

Chú thích

https://thuviensach.vn